Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

[Lecture notes]

https://hdl.handle.net/1874/461256

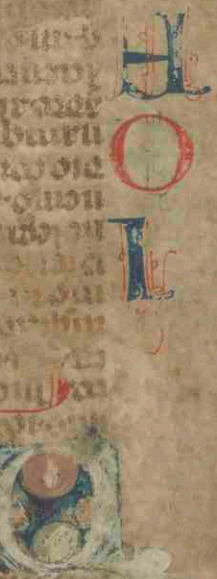

Hs.
7 C 4

Codex. um s. L.
L. 184.

Cod. VII, pl. C
N° 4

446 *(Var. 66.) Charta. 4°. 318 ff. Saec. XVII ineuntis.*

Jac. Jansonius Amstelaedamensis, Commentarii in Pauli Epistolas, Epistolas canonicas et Apocalypsin.

Initio commentarii in Epist. ad Corinth. legitur: 12 Aug. A° 1600. — Fuit Phil. Rovenii.

Hs.
7 C 4

318. fol.

In omnes B. Pauli Apostoli epistolas, necnon et in Epistolas Canonicas D. Iacobi, D. Petri, D. Iohannis et B. Iudæ Apostoli, itemq; in Apocalypsin B. Iohannis Apostoli et Euangelistæ Commentarij Eximij Domini M. N. Iacobi Iansonij Anastekdamensis Diuinarum Literarum apud Louanienses Professoris Regij.

In Epłam B. Pauli Apostoli ad Romanos Commentarius Eximij Dñi M. N. I. Ingolstadij.

Argumentum.

Inter epłas Pauli epła ad Rom. prima est, non qz prior conscripta, sed qz per materiam reliqłis prior est alijs głantior: Prior quidem (qz fidei, q̃ iustificationem pfectionem) complectitur (v.g. de głstitutione, electione, gra dei, peccato originali, et remissione) głtiones explicat alijs determinat: Głantior, qz gdestinationem et gram summa emphasi asserit. Epła. a. scripta nō quidem ante D. Petri (si Baronio credimus) sed ante adventum ejus Romam, ita vt Baronij opinione posita crissent qq quae disputantur prius quàm epła inter: pretes, solicite inquirunt et quod Romani illi, ad quod scribit Apłs, fideles fuerint: Aquilam enim et uxorem, conversione earum scribunt Barnaba et illuc venisse D. Clementi falso adscriptis, vt scribit Baronius, seduxisse: Alij quibusdam discipulis Pauli à sua conversione Romam gfectis: Alij denique fidelibus quibusdam privatis q in Judaea aut Graecia ab Apłis conversi Romam devenerunt, qb accitantibus fidem quam inibi didicerant Romae disseminasse, sicut Eunuchus in Aethiopia disseminauit fidem quam in patria sua sedens in Judaea didicerat à Philippo: Haec, inquam, opiniones posita Baronij sententia, gfecerunt, cum et eam deb intelligi Romanos D. Petri gfectione primum conversos esse: Cre scit Petrus ob edictum Claudij, aet Judaeos Roma amandantis aliquanto post primum fidei in Rom ingressum et ea in Britannia disseminasse: unde verisimile colligimus Petro absente fideles gfectos de gstionibus nos vocationis inter se humaniter cepisse, donec humanus ille D. Pauli, non tam longe absentis, qm epłae ejus et auctoritate sedaty est. Absente porro Petro fama est mutationis inter eos q ex circumcisione et ex gentilib credidissent, quid eorum videretur esse minor, Judaeum an gentilem: Judaei (iste Aug. in inchoata exposi. epłae ad Rom) allegabant Evangelium sibi suis gfectibus et ex legis observantia gratiam meruisse: Gentiles vero opponebant adversus Judaeos tamquam ramos ob infidelitatem Christi fractos alijs ab olea naturali divulsos vt ipsi inserentur. Unusquisque partis innane et ventosam iactantiam mutuis detrahit Apłs, docuit Evangelium salutem tam Judaeis quàm gentilibus gratis advenisse, nec gentilibus adversus fractos ramos gloriari debere, sed timere ne forte non et illis parcat Deus? Imò qm habita cognitione non solùm docet Apłs iustitiam Evangelium nō esse humanorum meritorum, sed simul ostendit

vany nō esse dimanarij virtutū, dorunb vany mūllis doctis verby et legis cognitione praeceps adūtis comparari posse, sed esse dōn virtutis alīs exib: idq; tam pūgnanter (inqt Aūgst c.7 de Spir. et. lit.) et multiplicitēr, vt fabi: get quidem legentis intentionē, sed tamē fatigatione vtili et salūbri, vt interioris hominis membra exerceat magis quā frangat. Cuius rōdē arridēs vt pdicta qstio Romā oriret, id. n. Apīo occasionē dedit vt ad Rōānos de dīā grē mysterijs dissereret, et exinde adūandi eis erit, vt a Roma, tanquā orbis (inqt Aūg. epla. 105) capite, regnūlo et doctrina grē Dei in vniuersū mundū de Apīca sorte dimanaret.

In Cap. 1.

Paūlg) Sūsserunt quidam Apīm Barnabā fuisse, et Saūlū alq; Paūlum fuisse appellatū: quorū sentia fudere nr q; dixit Linab Saūlg q; et Paūlg sed id mihi pbabile vr eo q; scriptura nūq; non prius de sed posterius pūb pphetio Saūlus, postmodū pphetio Paūlus appellet. Inde magis verisīle vr, vt nomē Abram in Abrahā, ita nomē Saūli in Paūli mutatū fuisse: Cui opīa stetit dedit Sergij Paūli Proconsulis conuersio, ob tam magnā insignē victoriā (q; Aūg. vr de Corfes. c.4) Saūlg Paūli nomē assumpsisse: ppria inferis et vsitata sibi vocabula signatio suppeditauit assumendā ipsi nouā vocē. Paūlg. n. latinū idem est q; modicg, et Graecis, inqt D. Thom. idem quod gelg, scīe modestū, humilitatē g; tacita vr Apīs sor sibi nomē assumpsisse quā q; se ferret ipsis esse minimus Apīorū q; eō sit dignus vocari Apīs, q; hīsse Aūg. c.7. de Spir. et lit. et sic ostendere voluit sorpassibiliter tanquā eminentē Apīorū multis vocibus sibi: pbā et arrogantē et de sūb opīg pūmentē q; commendata dei grā sedus nomē. sibi forsitan et aeter dimittantes. Alīs Saūlg nominib vētē assignant alijs, sed pdicta nullā pūto religiosiores aūt poliores. Sanctg Spūs Qristi) Hanc 1ā est humilitatē pfessio naturalē rationalē humilitatē in semīanb: vr. n. insinuare velle se q; naturam Qristi sanctū esse, vō quod nullā naturali ordine (vt frequenter inūlrat Cyrill.) dei sonia sit et aurilla: Redē et intelligibile sonig Qristi, eō q; (vt ipse saepe) ipsi sentiat in spīritū sūo in Euangelio. Vocatg Apīg non. n. sanc dignitatē sibi arrogauit, vt illi de qbg 2ae Corinth. 10. dixit q; manifestā: rent se in Apīos Qristi: sed vocatg est ab eo de quo scriptū est. Vocauit ad se quos voluit: sed pter sanctionē quā habebat cū aliqbus rōnē, alīg peculiarē sanctā habuit de qua sepe. Segregatg in Euang.) De mandato sc. Sūi. Diuinitus ad Clemēs Antiochenū, Segregate mihi Saūlū &. Ad vos. n. respicere Apīs primarij mūneris est Basil. libi 5. cont. Eunom. Euangelium dei) Narratio originis, factorū dictorū, passionis Qristi Euangelium est, hīsse Aūg. 2. cont. Faust. c.2. Quia q; verba Euangelica sūnt ad eā narrationē q; emanarunt facta Qristi, aūt vt

ꝑsentia (q̃uoꝝ ista Angelꝰ Xp̃i nat̃is ꝺt ꝑsentē annūciando Euangelizo, inqt, vobis gaudiū ꝙ. Et Xp̃ist semetipsū apud inferos ꝑsentē exhibens, spūalibꝫ ꝑdicasse, siue, vt legit ztemnūs, Euangelizasse dicit) vel vt ꝑterita, q̃ n. ea vt futura ꝑdicere nūt Prophete nō Euangelistę dr̃i sunt. q ante ꝓmiss. ꝙ lex. ꝙ.) Prædicatores Euangelij solent passis suam ꝑdicationē ad ꝺctoꝝ gratiā referre, vt sic Euangelio fidē: liarent auctoritatē et fidē: illam q̃dem q̃ ꝺcta dabant intelligi magnā dignitatis debere esse doctrinā quā Deus tā pretiosi esse dignat Ht et tam longinquis patri: nisi ꝑdicare: haur dicit q̃ consensū Euangelicæ ꝑdicationis cum Prophetis indubitatā (vt habes lib. 13. cont. Faust. dicit Aug.) eidem ꝑdicationi conciliabat veritatis testimoniū. Attendit quōd citando Prophetā declarabant se nō ab alio Deo missos esse quam a Deo Prophetis, quia vbi magnū obstaculū afferebant Iudæi prædicationi quā ipse viva illa tempora nunciabat. Dicit. a. filij dei sedm̃ carnē (sedm̃ humanitatē) q̃ ipse fieri filij carnis erat filij, sine ad suppositū verbi ꝓtinebat, cum n. fieri sit aliquid sit suppositi dicitur, suppositū. a. filij ꝺuinitatis fuerit filij dei, vbi dicit filij nō simpliciter, sed sedm̃ carnē filij esse: diuersa n. ꝺuinabilia suppositio alicui conueniunt, vnde et ꝺuinitus de eo, teste D. Thom. Comp. Theol. p. 2. c. 65. Quoniā homo ex semine Dauid filius dicitur filius, q̃ nō fecit suppositū alicui humanæ filij efficientia sibi dedit Dicit. a. filij dei secundū carnē potius filius q̃am geniti, q̃ additus principium carnis Xp̃i ꝺuinitus filij carnis ante seu dotis asserit, non dicitur mera adione actuali q. d. ante quemdā fieri dicitur, q̃ vero ꝓpagatione actuali, generari. Itaq; respectu habito ad additum principium carnis Xp̃i, dicit filij dei secundū carnē filius respectu vero habito ad principium ejus passiuū dici posset, et sibiinde dicit natus: matur. n. dei vere Christus carnis pit et genuit. Dicit et Apost. filius est ei) Deo scr. Patri, q̃ spiritu ꝙ gratiosa humana dicit Zacharias, aīt nihil alteri Patri natus filij: ita ꝙ ꝺuinitate carnis sibi humanitatis Xp̃isti Deus Pater nō alius q̃dam Filius, sed vere sibi filius acquisit: sicut scriptū est, Ego vero ei in patrē, et ipse erit mihi in filium, non adoptiuum sed naturalem: Christus n. vere, imo secundū q̃ vere (si D. Thomæ, hic in 1ª p. hic in Quæ bonis, verbum) est filij dei aturus: secundū quod homo dicit, nō secundū humanā naturam, cum n. dicitur, vere, significet humana natura in suppositō, suppositū. a. humanæ naturæ Christi sit diuinum, certe homo ille secundū quod homo est filij dei, q̃ homo in sua significatione, quando ꝙ Christo supponit includit suppositū filij dei: vere, inquā, non humana natura, q̃ vox humana natura significat caūdē in abstracto, q̃ sit nullo modo est deus. Ex semine Dauid) ex ex materia humana naturæ q̃ erat in virgine ex semine Dauid ꝓgenita, q̃ ex semine Dauid sunt verbis de carne Christi c. 21.) caro Christi, sed secundū Mariæ carnem) ex semine Dauid. q̃ ꝓdestinatus est ꝙ filij dei) sc. secundū carnē, q̃ non vere ex ꝓdestinatus, inqt

Aug. tract. 105. in Joan.) scribit id q est verbis Dei, vtquid n. predestinatus
vt iam esset q erat, Deus apud Deum sine initio sine termino semp. ibi
illud. a. predestinatus erat q nondum erat vt sic suo tempore fieret quem-
modum ante oia tempora predestinatus erat vt fieret: Quisq; g filium dei
predestinatu negat, quem nondum filium hominis negat. Haec Aug. Haec a
Apli verba plurimi intelligunt de predestinatione gre qua a deo predestinatus
est vt humana natura ex semine David assumeret, q predesti-
natio verissime dicit predestinatio gre, nulla n. humane nature merita
eandem precesserunt: De qua predestinatione et ipse Aug. Quae loca
intelligisse vr vide de pdest. ss. c. 1°. sic scribit. Praedestinatione sanctorum
q in Sancto Sanctorum magnifice claruit. q negare nefas. Nam et ipsius domus
gloriae vis Deo fuisse et Dei filius et Apli predestinatus esse discerne. Et in hanc
sic Apli verbis. Praedestinatus est q Hebr. inqt, vt q fieret erat secundum carnem
filius David, esset tamen in virtute filius Dei secundum spiritum sanctificationis
ex natus est de Sancto Sanctorum et virgine Maria. Haec Aug. Si tamen textum
ordine recte intuemur, et verborum eius proprietate, ne vir longe Apli de
predestinatione iam dicta, id n. fit directe ordine processus, vis in predestinatio
gre filii Dei incarnationis causa sit, et iam ipsius incarnationis facta sit
mentio, vt conuenienter vt tam predestinatione intelligamus vnde ea q
incarnatione precessit, sed de ea q incarnatione ~~praecessit sed de~~ in Dei prae-
one scripta est: Nec de illa predestinatione ex qua verbis eius facta est
sed de illa ex qua verbis eius ordinatus est, vt in carne sua pro nobis mortali
passionem Dei filii patris sui voluntati obedientem exequendo dignus et om-
potente: Nam et ipse Aug. tract. 105. Quae loca sic intellexit, vbi verbis
supraposuit subiungit, scilicet predestinatione de qua Apli, Clarificatus est Christus
antequam mundus esset vt esset clarificatus sic ex resurrectione mortuorum
apud Patrem ad quam declarandam sedet: ad quam predestinationem ipse Christus asserunt
rum diuersi. Clarificatus me Pater apud temetipsum claritate qua habui (in
predestinatione) antequam mundus fieret apud te. Itaq (inquit
vult Anselmus) conuenienter sic loqui intelligit non de predestinatione gre
sicut ad gram, sed de predestinatione claritatis ad gloriam, sicut ad claritatem et
gloriam. Itaq filius q fuit dei secundum carnem predestinatus est vt sit filius dei in
virtute, q praesa sic incarnatione et resurrectione in carne mortali et debita,
et meritis sue praesit sibi ex quibus predestinatus est vt fieret filius dei in virtute)
i. vt ita q ab incarnatione sua fuerat filius dei in carne infirmitatis, post-
modum ex communicatione carnis in melius proficeret idem filius dei in carne

rasme ꝑdita virtute immortalitatis, summi splendoris et gloriæ: Ad quam virtute
resperiebat [illegible] Christy cui de instante sua transfiguratione gloriæ immortalitatis
sui corporis ꝓfigurante mari. y. Dixerat, Sunt de hic stantibꝫ q nō gustabunt mortē
donec videant regnū dei venientē in virtute. Et Apostol. 1. Cor. cui similē sol
licet in virtute sua. Sedens dextris sanctificē sue sedens sanctificationē SSti q. d.
ꝓdestinatꝫ est Christꝫ vt sit filius dei in virtute nō sedens nomē filij dei, quasi
humana cui natura vestenda esset in diuinitate, sed sedens domini SSti, cui ab
initio est sanctificatꝫ hominē ita beatificatꝫ, et immortalitate donatꝫ
filius dei sedens vocatꝫ: Cui a. tempore Et resur. mort. sui Christi. 1. ex tem:
pore quo mortui q in Christo sunt, sue sancti in morte debuti resurgent, for
a. tempꝰ nō est tempꝰ vltimæ resurrectionis, q tunc est sanctis et immortali
sed tempꝰ resurrectionis Christi a mortuis, quo tempore Christꝰ sanctos solus
modo tanquā resurrectionis sue appendices vna cū eo a mortuis suscitauit:
Potuit ꝙ Apꝰ dixisse et resurrectione Christi, sed malebat dixisse, Et resur:
rectione mortuorū Christi, vt simul insinuaret multos mortuos cū Christo
ad immortalitatē (vt verisimilior habet sentia) resurrexisse. Resurrexit vt vi
uificet et mediabet (inquit Cyrill. 11 in Joan. c. 7.) atq. gratis. f.) + vt gra
et Apostolica auctoritate inditos in omnibꝫ gentibꝫ fidei obedientiæ officium.
Cui itaq. dicit Apꝰ gratis ad obediendū fidei gratis nota hic polig intelligenda est
quam gratis gratificantis excellentia, q non solū iustificat labentē, sed adiuuandū
simul gratiis gratis datis (v. g. gratia orationis, industriæ, prudentiæ et reliqui
ornatꝰ ad Apostolici ministerij) abundat in alios conuersionē ac salutē. De
qua gratis excellentia D. Basil. optime quinā eorū intelligit, cui de Greg. Nazianz.
verba faciens c. 19 de SSto sic dicit. Tantus Greg. accepit gratis ad obedientiā
fidei inter gentiles vt assumptus nō ꝓly 17 Christianis vestis populis et urbi
bus et nationi ꝓ agnitionē adiunxerit deo, in omnibꝫ n. his dictis his factis
cunctis q ꝓ gratis ꝓgelhanc velut lumen in illo resplenduit spiritalis virtutis
indicium. ꝓ. Haec Basil. Dicit a. ad obediendū fidei q. virtꝰ fidei nō ꝓ rei cui
dealias sed ꝓ intellectꝰ a voluntate inspirati obedientia ꝓficiat. Intellectꝰ n. non
ꝓ euidentia sed pietate voluntatis cui captiuante obedienter assentit veritati
dicenti nō solū revelanti, sed dicenti euidenter veritatē. Pro nomine ihesu et
ꝓ fidem multorū celebre officiat et in gentibꝫ sanctificari nomē dei: In quibus
gentibꝫ missi ad obediendū fidei datis, estis et vos vocati) estis n. ex illis quos
Christꝰ vocauit ad fidem. omnibꝫ ꝙ dilectis dei) + quod deus prior dilexit vt
vos redemptos et fideles faceret. vocatis sanctis) cui n. vos deus prior dilexisset
ꝓ quibꝫ dilectionis effectū vocauit vos in sanctificationē spiritꝰ, et ab omne

et quodam spiritualiu reru vetio renouauit ad salutem: in ruinis rei rōmitio: nem rorpit fidelius qui tempore, Ecclia + ruby verbis dicit, vt ne noie quidē ei reuoluth se nō in fide creatis, vt Angeli et Babylonii, sed abscondere ad fi: dei veritatem reuocatis esse: Quocirca et recte dicit Angelis et qui in ea quā libate qua erat ante lapsū vna et eadē Ecclia nobiscū non constituere. Dicunt. a. fideles sancti nō à sanctitatis eminentia à aut ypostasione, sed q sanctificationis principiis adepti adificantur et resonant in templis sanctis in Deo, hste Aug. 6. rect. cul. c.5. (Quā nobis f.) Sicut Apli in quarumq domus ingressi debebant de mandato Christi imprecari pacē: ita et in principio ypostasis sancte sibi simitis quā tanquā pacē principiū et pacē tanquā quā effectū imprecati: arbitrati nō minus differre domus alicuius ypostasim an ypostasis ingredi: Paul. a. noie de Rom. eterna beatitudine, q pacis plenitudo est, intelligit: Conueniently tamen pacis noie intelligit consensū q in dei vita est ypostasis et reconciliatione et amicitia cū deo, ordo et interioris hominis ordinatio, regatio, rōm mens passionibus non rapta, fraternitatis consensus et angelici: natio, cū nō sicut in nobis schismata, sed sūm ypostasi in eode sensu et sententia. et à Christo (Qui in humana natura nō solū mediator est agit apud patrem, sed vt dicitur et collaborator, quod Apli insinuant nō dicit ypostasis deus sed à deo Per quem Christū) ypostasis quem accepimus habemus in quo Christi in quo statis, sicut ro. Deū orandū ita et laudandū ypostasis Christū. Per omnibus vobis q nō solū fide: lis à deo facti estis sed ad laudē gloriā et auctoritatē euāgelii vt fides vestra tanquā forma et credendi regula, annunciatis in vniuersum (Vbiq. n. pdi: cata idipsū et ita esse credendū quod et quomodo credit S Romana Ecclia vbi pro vestra parte credendo confitemini) Ecclia: Sicut n. petra fidei petra est in definiendo, docendo, pdicando: ita Romana Ecclia fidei quā petra est Petro indefectibiliter adhaerendo: Nam sicut de Petro dicit Dns, non defecit fides tua, ita de Rom. Ecclia dicit Cipria. epta 55. Romanos Petri alnos esse quorū fides Apto pdicante laudata est, ad quos gerere ypostasis nō habet audacia, vt scr et Petro diligente et populo Romano obsequente vna plena et ypostasis ex omni parte resultet fidei tutela. Recte g eorū fides tanquā catholicorū forma in vtro mundo ponitur, quia in Apli petre ore fundata principaliter et quasi vnice rumpebat illud Christi Tu es Petrus adhuc. Ecclia. Proinde Iren. l.3. c.3. Ad Romanū inquit, Ecclia pp potiores principalitatē necesse est vtā conuenire Ecclia, in qua semp ab his q sunt conseruata est ea q est ab Apli traditio. Hec Irenaeus: In ruinis verbis nō solū intelligi debet noie Ecclie, caput Ecclie, sed de caput rui

adhærente sibi Romanæ diœcesi corpore: prouidit namq; nobis Deus in terris tale fidei firmamentum quod nec ex parte prudentibus nec ex parte blandientibus illo tempore labaſceret. Hinc ſenſit auctor et Chryſoſt. q Daniel 2ª. in lapis ſectus vrget quod dicit Apoſtolus, Annunciatus, Annunciati, inqt, plenius faciendi quod Dñs nihil quicquam addendus vel demendus eſſet. Angeli ſeu nuncij Dei ſt opus, q diuina ex ſola deſcripſere q commiſſa ſibi ſint. Vnde et Sanctus nuncij Dei q nō ſua ſed q mittentis ſunt annunciat. Hinc Chryſoſt. declarans ibidem Apoſtolus Theſſalonicenſibus fidem collaudat non dicens de eis, Fides vestra annunciata, quamuis n. fides Theſſalonicenſium ad oēm locum eſſet predicta, nō erat tamen annunciata, ſicut et Chriſoſt. vrget, non erat tanquā fidei forma reliquis ab quibus authoritate ꝓpoſita. Ad quem modum verbis Annunciari, vrget Epiſt. in Iareſt qz. Cuius et Dei quod de Romanis dicit Apoſtolus nō de ſola fama volunt intelligi tamquam ſed et de fructu, inſinuando ſimul fructum et idipſum ſemper et omni tempore fuiſſe: ait namq; Cypr. epiſt. 57. Hinc Apoſtolus de Romanis Ecclia ſpiritu ꝓdicaſſe. In libro Apoſtolus verbis quibus laudat Ignatius Trallenſis et Timothey matris dñs Romanæ Eccliæ fidem laudari dicentibus: Nam et ab ipſo Apoſtolo teſtimonium fides Romanorum tanta fuit authoritatis, vt Conſtantius imperator (authore Athan. in Apol. fidei ſuæ ad Iouian.) et Arriana fide Alexandrinis ꝓſcripta: decreta poſſe mentiri voluerit ſe Romanam fidem eſſe, quia authoritate Romanæ fidei temerare non poſſent, ſcribat n. doctrinam ſuam ab Alexandrinis nō eſſe admittendam ſi nō cū Romanorum fide conſentiret. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt Dñs iam hic cū per ſcribentem Paulum Romanam Eccliam q ſemetipſis fundaſſe, nam n. rumpebant Rom. Eccliæ iſta authoritas niſi q ſacra Petri ſedes rapta orbis offenſa in ſui impij ſui in mundi veſtis ꝓlenderet. Nam in ſuis eiusdem ſenſis nō parui momenti adfert quod dicit Apoſtolus, Annunciari in verbo mundo, à quibus verisimile abſtinuit cū fides Theſſalonicenſium redundaret. Teſtis mihi eſt Deus, ſuauiter, ſt, hæc Aug. epiſt 89. q. 4. Cui ſentio) Sentio, inqt, qz gra 55ti qua ad Euang. annunciandū erat donata ne in opus Euangelij verbum niſi ubi et apud quos Deus ipſe voluiſſet et Apoſtolus direxiſſet: De cuiuſmodi ſortis hinc intelligi debet collecta Ecclia, q dicit, Epiſtola in Ecclia tua ſpiritu ſui B. Pauli. recte ſentiunt, nouit n. Ecclia Domus ſpiritu non niſi Deo dirigente et diſponente ꝓcreanda eſſe. Si quo modo ſ.) Cum n. in Euangelizando diuinæ voluntati et directioni ſeruiret, non poterat ad Romanos ꝓuenire niſi Deo ita illud diſpoſuiſſet. In quibus verbis obſeruari ꝓt quod non erat ut Deo placuit eis Romam, qz diuinæ voluntati aſſenſu, ſed ea quæ ergā nos exiſtere ſperanda eſſent nobis impetrandi eſt. In quem ſenſum dicitur, Fiat voluntas tua. Deſiderare videre vol) Tamethſi n. inqt Ambr.

epla 59. maior portio et plenior cognitio sit in spiritu videre quod dilig
ging, tamen et in figura cognosci vel videre desiderans: Sit aliquando
Regeb hora qua valeant videre furias Salomonis, et audire sapientiam eius; quod
ipsis Amb. ibi pulchro exemplo ab exercitio dandis declarat. Ut alibi
inquiens: Quod ne arrogantia discipulis videretur quasi Apostolis sibi ut magistris
cuncta operanti inspiratione desiderauerit superuenire, ipse semouit sibi exco-
uendo quamplissime tempat, et dicit, 1. Simul conclaui quid. Ut sine vide
animos nostros eius magna spiritus voluptate veritatis exceptione repleat
possimus, ut per verba dominicae exponit Basil. in reg. brev. 236. Per cum
1. x nostre fidei ac religionis collationem, quinquendi 7 recreationem multis
intellectu confortati et exhortati ad plenam veritatis exceptionem, per eo ma-
gis diligebat quid cognitio veritatis medius est mysteriorum, ac sibi multis
refinderendum atorum, ad multa vnsuringendum multitudine dilationum sensibus.
Et per loca Apostoli colligit Basil. inter. breu. 237. cognitandus nobis esse dicit q
nobiscum eiusdem amicum sicut et fidei, et intelligentiae sine verbis dederunt
documentum. Hinc et Esaias dicit. c. 82. Ne cognoscat proximus iniquo me male de
sua gente loquatur. Peculiaris sibi] Deus non quaesitorem, sicut nec quaesisti ei
ire in Ethiopiam, cuius exercitus causa fuit, ut alii fuit. Eubea] sicut fuit in nobis
Nec. a. dicerent Romani, iam Petro predicante fundatissima in Deo, q te ingenti
nobis: Addit. Gaudet] q dicebant Lycaonii. et Barbari] 1. q te habent primi
sed vnusquisque sibi est Deus q sine voluntatis propositum, ut desint Egypti, in com-
pendio 80 Parthos, Sapientiae] 1. fidelibus, et insipientes] infidelibus debitor sum] Deus cui
me gentili Apostolus insolubili id officii multi in ea amplitudine imponente: Deus q
desiderio venire ad vos iam fideles id non arrogantia aut impotentiae mea
tribuendum est, sed officio et conditioni. quod in me] 1. quantum in me est, promptus est
euangelizare vobis me ad vos diuexerit ille cui seruio in spiritu Euang. filii eius
sum sterilis ab impedimentis vestris promptitudinis expeditis. Non. n.] q pudet ab offi-
cio solet removeri, erubescere Euang.] quod tantae gentibus est stultitia. Iudaeo 17. et 1
Cor 1 Iudaeis primum verbis salutis Deus missus est: Vade et Apostolus vobis 1° opor-
tuit loqui s. Et Graeco] 1. gentilitati, qui Graecum nomen desiderant ei q inter
Graecos versantes Explicandum a. cui debent q Euang. est virtus Dei, sibi magnus
iustitia. n. Dei] quando iustificat Deus in eo credibili] 1. efficaciter q fidei et
Spiritu in auditibus, qz in Euangelica predicatione virtus Dei est illuminandi
ad fidem, et ex fide recipiendi ad iustitiam, de qua scriptum est. Deus Habak
vers. Euang. scit. multum qz in veteri publicatis Euangelii discipulis, inqt
Basil. in psal. 44. multa sit exercendi, imo et phasendi habet Euang. predicato.

Dom. n. dominatio, inqt Prosp ad Demetriad, et literæ paginarū q ad Christū audientiū vel legentiū Deo seruiūt non carent virtute eis qui seruiūt. Cū ḡ Euang. sit Virtus Dei in salute credito non debebat Apls erubescere, aut rubori ḡdonare Euang. non solū qz (cū oē malū) pudore aut timore, hinc Tert. Apolog. c. 5. natiua ꝓfudentia credit mali in Euangelio est, dum et q̄ virtutes Euang. infideles à suis iniquitatibus et vanitatibus ad fidem et obedientiā erant rō: suasuras. Quod n. dr. Ex fide in fidem) à quibusdam vnus ille verbo, Reuelatio, et hinc sensus erit, iustitia q Euang. reuelata ex fide annunciantiū in fidem audientiū, quā expressit ponit Aug. de Spir. et lit. c. 11: Ab alijs vero rō: simili, cū voce (Iustitia) vt sit sensus, Per Euang. reuelata iustitia q est ex fide tanquā suo principio et radice, in fidem, qz vt habet D. Thom. ex fide viui actū deuenit ad fidem alterius. v. g. Ex fide actū quod est viui Dei deuenit ad fidem Patris et Filij, alijs adeo totius S. Trinitatis: Sicut ad hæc fidei fidelis quod primū plenarie credidit postmodū credidit distincte et articulate. Magis tū vel Apls hunc sensū requirere: iustitia Dei reuelata ex fide in fidem, qz dicit Euang. iustitia ex fide esse accipienda, et fide conseruanda, et ex fide exercenda dicit. n. Euang. iustitia Dei impetrandā esse ex fide passionis Christi, et ex fide viui actū q fides iustitia est donū Dei. conseruanda esse ex fide actū quā ꝓfecto. multa sit donū Dei: donū ex fide actū quod fructus sit meritū Dei: exercendā dicit iustitia esse exercendam. Quod ḡ dicit ex fide in fidem non significat aliud et aliud diuersis credendū esse, sed alius et alius fidei actus à iustificandis et iustis successiue esse principaliter exercendos: Et dum verborū Apli vim sensū intelligis ex ea q Apls subiungit, sicut scriptū est, iustus ex fide vitam habebit, videlicet nemo, iustus designatur non q actū fidei infideliū cognitione contenti, sed quod iustus ex fide iustitiā debeat acquirere, vt patet ex citatione Apli ad Habac. 2, et quod iustus ex fide fructus retributionis iustitiæ debeat acquirere, et in ea vitā patria ꝓfecturus, vt patet ex citatione Apli ad Hebr. 10. Pro q solū Euang. in. n. ꝓdicatio rei et verbi aut legis sit dicta in scriptura demonstrat ꝓsequendo ea dicit. Reuelata n. sit q. d. cognitio vnius Dei aut legis naturæ non est dicta in scripturis omnibus credenti aut acquenti, qz fructus est et reuelata ita Dei de rebus cū implebit q scripta est. Abstrahitur nob à facie sedentis super thronū. Sup oēm imperfectam in deū rectis, et iustificatā fides in deū tūc in gloriā rectos. q dicitur Dei. i. vera Dei cognitione, in tanta plenā Dei manifestatione, alijs adeo diuā bonā paternitatis accepta in iustificatis delineat) vñ q habita fuit cognitione ad iustitiā se in disponunt, nec de fuit cognitione deo amore salte initiali, et gratiæ adiuuat fuit operatā reliquit. Clamat nunc rebus et verba,

ingt Aug. ~~non~~ 10 Confess. nō solūs Deus esse, sed à creatūrâ amandus esse.
Dico veritatē Dei, qz quod notus est Dei, q quod de deo z utrale vōe, ingt Dion. cognosci pt: notus n. Dei sit dispingūth rontra creātūra Dei q nō nisi z gra possūt cognosci, de qbz 1ª Corinth. 2ª. Spūs oīa scrutat, et arcāta Dei. s. manifestū est in. s. qz interiorē hōīne rōbt q est in illō, ō sine spūali Dei gra. Dicit manifestus est: rōlib dico in qbz z plūrima pedtā hūnt illud rōbt mundi plūrib cognitū et rontemplatū est: De qō many prędicūt illa scripta D. Aug. et Prosperi z Coelest subsidē veritz Dei cognitionē sine gra habere nō posse. Cōtra. a. auctore ad illud manifestus est? Dent. n. s. manifestauit) qūa vōe. Invisibilia n. s. in Corinth, mā: gnitudo, pulchritudo eiz, et reliqua, q qnt in deo sūt z se sūt invisibilia: ostin: trapetat Athan. ovē contrā Idola) vel invisibilia corporeū orīb, in qbz Aug. rap. 28. contrā Adimantū. à creatūra) sicut et legit Athan. serm. 3p. cont. Arianos) à creatione mūdi) habet. n. mundy ex vōe sua: creatione quod ex illis pt cognosci: Creatūra n. nichil esset si nō solūs à deo esset, sc. nisi aliqz dei vestigia in se haberet, nisi z creatūra mundi hoc loco homines rōs plūrimū intelligere nolūt. intellecta conspiciuntur) Mundy. n. ipse, ingt Aug. 11 de Ciuit. c. 4. ordinatissima sua mutabilitate, et visibilis oīm pulchritudinum species non nisi à deo inspectabilior et invisibilior magno et pulchro pari se posuisse gloriatur, Per mirā, à magnitudine n. speciei et creatūre, ingt Sap. c. 13. cognosci et pt creator eoīs, et videri, rerū natura velut liber (ingt Athan. contrā Idola) z ordinē et gubernatiōe diuinā stūs et conditore velut iudicante, et altissima voce clamante. Sentz. quidqz eiz visibz Non solūs n. à creatūra mundi cognosci auctor eiz bonz, magnz et potens esse sed et quod ipse sit absolute et z oīa immobilis, cō q et in mobil, ut declarat Aug. 8. de Gen. ad lit. c. 21 et 23) omnia mobz prodiit aūt impetu ab aliquo qui fecit, nemo n. mouebit diuisibz nisi primo auctor unde mobz prodiit cognoscit. Si q Deus oīa mobilia et supremus est auctor, q ipse immobz et immobilis, si immobilis, q sempiterna, qz et mobilia et mobz mensurarū cōno vel temporē, ita immutabilitate mensurata eternitate. Cognoscit itaqz et creatūra q in auctore eiz non solūs sit virtz, sed et sempiterna virtz. Denūq cognoscit et Dei diuinitatē) quod sc. ipse sit solus esse essentia. Admirabil namq Aug. 8. de Ciuit. c. 11. Platonē ex creatūris cognouisse quod deo cumpetat, illud. Ego sum qui sum. Et. Qui est misit me ad vos, hoc a. nichil aliud est quā cognouisse quod Deus sit solus esse. Athanas D. Cyrill. 1ª Thes. c. 5. Athan. serm. 2º cont. Ar. constanter asserunt nōīa sempiterna virtūtis verbis sūe Dei solūs intelligi debere, cō q Apls dixit Christū esse Dei virtutem, unde et hoc exposito in glossa ordinaria relata est: neq; est requirenda, pcordia rōs plenius Philosophi eius verbis in deo agnouerunt: Num et Paul. vt refert Aug. 1º de Ciuit. c. 24. dixit verbis patrem intellexit. Addit glossa, z Diuinitatē hoc loco ss. designari,

quam expositionē an ab aliquo alterius arripit: an vero expositione consequentia vel rō: formitate ad priorem Cyrilli et Athan. expositionē ita explicauerit inuestig. est. Potest tamē et iste commendatiq defendi, ꝓ scis rōs Augē ſ arbitretur et sapientiā, sed nomine medij inter Patrem et Filiū, ss aliquatenus agnouisse. Non obstante vo ꝙ, iste d. Thomas, quidam, inter quos Alkr de Caed. Christi ex hy apud Lyr. sum. de ss. arbitretur Philosophos nullo otio ss cognitionē habuisse. Tametsi inueris Philosophis ad nonnullas veritates Trīq et ss potuerint peruenire, nullo tamē modo, inquit Augus ille, distinguere potuerunt q esset distinctiō Trinitatis vel q veritas, vel q personarū ꝓprietas. Hae ille. Quī bene dixit, non potuerunt intelligere q esset distinctio veritatis, Cicero n. iste Macrobio in somnium Scipionis) pessima mente creatam voluerunt patrem intellectū, vitio nō cognouerunt Verbū, siue patrem intellectu esse rē sue principio vng deg. Vide et dixit eos non intellexisse q esset personarū ꝓprietas, qz iste d. Thomas, nō cognouerunt personas diab quantū ad gloria, sed quantū ad ꝓpria appropriata. Itaq si verborū Apostoli sensū posteriore sensū placet amplecti, operae pretiū erit verba in sensū materialiter accipere, quasi diceret Apostg. Confpirit et ib q est verbū Patris sempiterna, et ib (ss ſc.) q est eig distinctiua, vt sunt ingenita, nō n. possunt ignorantia plectere, vt solent foeles, vt dicit Aug. de grā et lib. arb. c. 3. non sunt Deū glorificati, i. non studuerunt vt deg in sibi ipsis, aut et de bar eorū cognitione glorificarent, vel q et alijs rebus gby nō oportebat diuinū honore illi veri tanta debitā debilitarunt, inquit Aug. 8. de Civit. c. 9. grat cognouerunt) tamquā a quo bar bona gratis accepissent, sed euan. in cogit.) i. cogitationibus de sibi ipsis ad iactantiā et vanam gloriā abusi sunt: eorū n. ꝓpria vanitas manifesta est, inquit Aug. de Spir. et lit. c. 12. q seipsos sedierunt Dei videri sibi aliqd esse et nil sunt. insipient cor) non defodi cognitionē, inquit Aug, sed defectu pietatis quā deū non colebant: si n. q est ait, pietas est sapia, q impietas insipientia. Cor itaq eorū obscuratū est qz ad deū tam: quā auctorem suū non conuersa lucem quod dicitur, vide obtenebrata est. Cicero n. bona actio dominū, vt dicit Aug. se gerit ad deū a quo fadus est, et ab eo sanct sapiens fieri solet ꝓpter lumine aīe debet continuo illuminari, unde posticias ipsi deus vt sapia sua illustratione roborē desiderū, ceciderit fuit cor eorū tamquā abillustratore suo auersū obscurari ne in posterū intelligerent eorde dicentes se esse sapientes) q nō est alibi intelligendū, inquit Aug, quam cor ipsius q cognouerunt sibi habientes, stulti fadi sunt) ad summā insipientia delapsi sit. n. cū essent ebs q se stipbi cognoscunt contra deū. Quid a. sibi habuerunt? Nonid quod est dia grā specialiter dicta, quāle q senserunt Pelagiani, q ts ꝓpria voluerunt q ex Gil Aug. verbū collegerunt foeles a lapsi nunquā potuisse ad cognitionē veri Dei sine ope specialis grē ꝓuenire: habuerunt a. ipsi sibi stulti ingenia, cuius distinctis: neq n. inquit Aug. 5. Confes. c. 3. religiose querebant unde haberent ingenia quo ista discerent. Vel a. scire qm stulti fadi sunt. mutauerunt gloria q. Dei i. Dei ipsius q cor nōie summe gloriosi et ab omnibus ampledendi est qz est immor-

mphibiū rōtabūerūt in stultitiā ꝙ.) i. ꝙmutauerūt ꝙ ad imaginē dei ost, et volūtes ꝙ
vt ꝙr pro diis habuerūt, sicut dicit Hieron. Propter q. mutauerūt gloriā suā (ꝙ ut dē
ferebat, qz deus tam gloriosus nolebat) communitatē in idolis: Tam ꝙ stulti fadi
sunt vt cū prig nosserūt cū quo nihil sublimius aut gloriosius, postea ꝙ dijs habuerūt
non vero aliquas creatas sed veris creatoris, imo ignominiosis et noxiis,
vel solū imaginib. Hanc cū vocē gens humana nec a lapsū parentū inue
vigore suscepit vt potuit deū ex creatūis nosse, ꝙ stultitia eius dei reputatiue
sibi, vt ꝙ multa ēdūratione sunt posteris in dicta stultitia rōtabūt. Verū qdā
est q putāt dicta verba Apli de solis philosophis interpretanda, sed arbitror id eo
nō fieri, qz illis impietatis de qua Aplus multa nobis exempla recitat sunt
nisi q celant inglōsis philosophis. Cui opinioni fauet quod Aplus nō de philo-
phis sed de tota gentilitate videat verba fecisse, sicut capite sequenti agit de gēte
Judaorū. Tradidit ꝙ in immūditiā) Non dicit Tradidit eis desideria cordis eorū,
sicut de desideriis bonis dicit Psalm, desideriū cordis eius tribuisti ei, sed Tradidit eos
in desideria vt sc. ꝙ ꝙ impiis vetat rationis recreatione pūdentia: sua eos prig
retinebat ne obsequentes malis suis cordis desideriis, iam auferēdo pūdentia
sua ab eis inde retinendo sinebat eos q malis libebat sponte efferare. vt non
himelijs offic. nec. sua) Licitū vsus rationis creaturalis naturā qdā continue
lia est, eo quod ꝙ cū scientia tripartito dominii, quanto maior natura est cor-
pore continualia est vsus rationis creatūe. ꝙmutauerūt) Heroles
uerunt mendacē Deo ꝙ deo vero quem prig nouerant: quod Aplus intelligi voluit
de illis q loco dei dei idola coluerunt. Seruierunt creaturae potius) Hermeneu
teste d. Aug. in psal. 113. Aplus de illis intelligi voluit q non quidem idola coluerunt
sed idola interpretati sunt quia pictores sub idolis creaturas quasdā rationales
aut ornātas virtutes qbz continetis mundū ac vegetatā ꝙ dijs fabricandā, quales
fuerunt Philosophi qdā q Theologiā quā vocabant fabulosā assumpti sunt, et ꝙ
salubriorē non inuenerunt, qz nihil creatūe non exprimerunt, q est benedictū
In id verbū ꝙ exemplū docet Aplus quomodo nomē dei debeat esse benedictū
.n. vt qdā stultus nomē dei inhoneste in ipsius dei vituperiū vsus est non diligenter be-
nedictionē. Qui vult in pass. ignorā) i. ipsis vel exercentibus ignominiosas, quam
parum Sapiens inqt Augs l. 1 cont. Adim. leg. c. 24. audiendo magis linguā dei iram qua
homo nō patitur q animū dolet, sed fuit q turpiter libet. Et Basil. Homil. de dei iud.
Aplus nos vel q nondū venit oīo deprauati ad blasphemandā dei iudicia velle in-
duxerit, paucos loco in vos vel nullos asserit q verum dei intellexerunt regnū
ouē, vt fariant, inqt q non reminiscūt, sapientibz .n. gratior pars est vilga,
quam quod ab alio supplicijs, vt ait Horat. epist. l. 14. in Lectū et verbis vtile,
Sicuo reducere vis vero pectati vtile. Nam fremitus vocis i. illo vsus et quo
poterat humana natura subsistere, inqt Augs 3. cont. Jul. c. 20. Deus ex positione
ob id hūs studiose posuit, qz ex Dei Scriptura colligebat Iuliana rationis corruptio

esse vitales, vñs dor non dicunt Apli, sed rationib rationizatiõ quendã vsus
assumit esse vitales. Mastrõli in mastrilab) Hor qdem vt ibid sunt de qbs Apli
quod Hieron sit vel ille diuus, non debet mouit hunc Lor vocare quo possit pius,
inst Augs, instituere, et meruerunt vocari) 1. inigabil in Sanct veritz) operabilit. n. g
Dei institiam vt ocl Samuel Deus desiderabl veritis ab ipso desiderate, et qui
confessõis est vt desisti in tanta mala sua industria et volta deuenerint, libem
nanqz arbitrio à Deo desistis quanto plus gaudet tanto longiqõ erat, inst Dauid
in carmine de ingratil. Itaqz inigtab Lor in qua deuenerunt no vt diceda pena
priorib peccati, sed vt de Samuel vitio spiritus pena patti, dei s. desertiones,
sequeb. non plani. Deus Lab. in nobilia) 1. nobiliam Dei qua Labuerunt Dei amore,
glorificatione ac bono ope no complauerunt. In sensib reprobi vt mel nisi q reprobi
et vitiosis est ois sapit, vel vt de vbi reprobi et perversis indiuidui Laberent, dicitel
malis bonis, et bt ac tanta in q deuenerunt mala pare appellarent, vt nit
Sapiend c. 14. vt tande fauerent semetipsõ affectu et ope replotõ omniq malitia)
1. mali amore, fornicationes 1. quoniõ ydolorũ cultibus, neglia) Cuius effectus est ebr
madinaci mala. Sinistrorsum) q seminant discordiã. Cognitiõ Dei regnũ sit)
Luther vitiosa n., q dicing indissibilia dei regnũ crunt et Deus inistus esse, Lor n.
aia et vitaliter scire hstã Tertull. de testim. xtiã. c. 2. non intel. q q talia agãt
Digni sunt morte) 1. non regnũcrunt et eo quod regnũcrant de dei institia
principio Deus eõ q iustus est talia peccata eterna morte digna Labere, idq qz ex
ratiõcrat eob malitia eorũ, et facilit sunt ex ibid de qbs Sapien. 1°. Non faciet
Dus bene, et nõ faciet dus malis, et ob id impũnitatis sibi statuerũt oĩs ma-
lorũ inuentores. q consentiũt) Comitendo, laudando, nõ arguendo, pbendo
vñs ad id ex officio tenentur, vt late explicat Basil. sorm. 2. de Bapt. c. g. Ex q
g manifestũ est quod gloriatio culi et braui nõ sit vtq in salutem omni eam
audienti: Reliquũ est vt declarat Apls quod et Lex Moysi nõ fuerat vtq in
salutem ipõ q fuerunt sub lege, quod aggredit rapte sequenti in hunc modũ.

In Cap. 2°

Propter q inexcusabil.) Nulla ratia iudicii sententia in die iudicij poterit
allegare exceptiõe o homo qlib) Iudaeo reprehendit quamuis facto noie, vt notat
Augs, sib. n. omnibz fornicatoe erat gentilib ea q dicta sunt agentib rationale
vt peccatorib, et mortis obnoxiis reob. In quo iud. alios) Temetipsos facitis in en
sententia quia alios condemnatis reprehendendo, sicut Dauid vendendo dicebat sibi in Pa
rabola g Nathã. Ro est, Eadem n. agitis) q hic te ore iudicat, qb q libi loqr exemplo
ouis? Qz n. Iudaei per modo iudicando non erroneũ iudicio grauebant, ne
videreth Apls eob erroneũ iudicij insimulare; subdit. Scimus n. 1. Italia agrunt) Etiamsi
id agant ignoranter, sed sua culpa, qz tñ officij. iud. dei.) iudicando, impbando et
celeb. hũs in eod ostentando? An diuitias) 1. abundantia bonitatis eius qua plenit, et

solem sūm oriri facit sup bonos et malos. Et patiē) qm tolerant pernoctem, et venit exultatio in psenti vita no vindicat, vt exponit Aug. epla 54. Longanimitas] et patia infatigabilis, patia n. sufferentia est evangelica, longanimitas vero christianorum infatigabilitas, contemnis) qz Dei benignitate no cognovit, dicendo, q gloriat sapiens, diues, et qz vor quid accidit mihi triste? addidit) et gloriat. Verbum durum huic) qm Dei bonitate, patia longanimitate non emollimini, impenitens cor) qm post penam te non corrigis: Non permanet in igne Purgatorio, permanet damnatus infirmitabilis est, non penitere diabolica obstinationis est. Revelationis iusti iudicij) Dicit revelationis ad distinctionē iudiciū Dei ab illorum q in psenti vita cognovit: Illud n. iudicium sic erit manifestum vt in eo sit nihil manifestius no qz iusta fuerint ois Dei iudicia q prius no subtrahendo, non impediendo, desinendo in bonis operibus cognovit, vt dicit Aug. 2. de Civit. c. 1° et 2°. patia bonitatis) i. q. sic bene operando ab ipsa bona opa multa sustinebat, et nihilominus ea gratis referentes, gloriam genuit) qz in bene operando adhuc patia habentes declaranit euidenter se no retributionē Regni vite sed sustinere vite gloriam, hoc nouerunt sc. qui vere de quibus et scriptum est, patia nobis necessaria est vt voluntas Dei facientes reportetis promissionē. Et psal. 75. Terra trenuit. s. vt saluos faceret oes mansuetos terre. i. q. in bonis operibus fabricauit patiam: Considera hic q patia hoc loco bonis operibus conseruationis intelligatur, sic q retribuit vita eterna ipsis a. q sunt et manentes) Thesaurizas tibi ira: Quasi tu q patia hoc

Lex moysi peccauerunt, sine lege pibunt) Non obstante eo q̄ huiusmodi legē no habuerunt: natura n. lege q̄dicuntur, iuxta Tertull. 5. cont. Marc. c. 13. et Aug. cont. Faust. in psal. 118. Natura n. est vis insita rebus, iuxta Tertull. Quia in lege pat. ſ. cognita ea aliq̄d admiserunt morte digna, & lege iudicabūtur) ſ. ob transgressionē legis sibi cognitā & professionē ad sui impletionē allicientē, et q̄ inde mutationē à transgressione p̄hibentis gaudiū percipient. Iudicari n. hoc loco dr̄ ſ. q̄ damnari: malunt tn Aplī diuersa iudicabūtur, in secundam distinctionem rationis: q̄ gentiles Deū ignorantes damnandi sūt sine iudicio, sicut scriptum est, Qui non credit iam iudicatus est: iudæi uero tanquā fideles p̄cio iudicio ac discussione. Iuxta illud Eccle. Vbi multa uigilia sunt, ibi congregabuntur somnia, & multa uerba uox stulti. Et Augustinus in psal. 118. q̄ interpretati sunt hæc uerba de pœna q̄ hodie temporalibus & quā illi q̄ sub lege erant tanquā & ipsā erant iudicandi et saluandi essi Christum in fine, iuxta Aug. nō habuerunt. ſ. ritū Christū oēs uel temporalis amore nō ꝓfecerunt. Sed. Legis iustitia) ſ. iustificationē, iuxta Aug. de spir. et lit. c. 26. ostendit n. ex quibus iustitia sua, q̄ scripta est, quæ fecit iustus dicitur est: uel iustorum quia affirmatiue: uel in futuro, uenite benedicti &c. Hæc tn Aplī uerba de lege moysi in Christo inuenerūt iustificari, eo q̄ obseruatio solius decalogi proprie iustificat in se nō requirentis nulla modo iustificat. non q̄ta dicere esse sensus: iustificabūtur ſ. iustitiam accipient q̄ ex nullis operibus iustitiam præcedentibus tanquā ex meritis inspiciunt Deus. Cum n. gentes) Ista rōnabiliter & uere intelligi, et ob id hæc Aplī sententia uerisimilis exposition, et quidem ōes ſ. habuit: ſ. n. referri ad illud. Quia: cum sine lege q. d. Aplī sine legi, iuxta quam dicunt, cum n. gentes q̄ legem scripta non habent naturaliter) ſ. q̄ naturalis rōis dictamine, & legis sanctis ſ. opa præcepta legi conformia faciunt, uidendi) ſ. moysi siue scripta legē nō habentes, ipsi sibi) ſ. Non est q̄ mireris q̄ diuersis q̄ndam sine lege q̄dicunt cū ipsi tamen si legem moysi nō frequentent, tamē domestica legis ordinē sibi transgrediantur, sicuti & illud de q̄b dr. Frequentauerunt regna eorum terræ. Ostendendum n. q̄ ipsi sibi sint lex addit Aplī. Qui ostendunt opus legis) ſ. quid operentur q̄ndo quod ipsa præcepta legi conformia, scripta in cordibus & quandā naturaliter redde rationem saltem uoluntatis: Scripta n. digito creatoris q̄ legem naturæ mentibus nostris tam firmiter inscripsit vt nulla ea ualeat delere oblivio: unde n. hoc ostendunt q̄ Testimonium ipsi phibentes) Aguntur n. hæc opa uel hæc sola de multa q̄ dicit eis animum ita agendum, uel ab aliis abstinendum esse: Nemo est q̄ non intus habeat instinctus et formam rectæ conuersationis habere: Sed quia nō gentiliter illis q̄ non faciunt ea q̄ legis naturæ sunt ostendunt se opus legis scriptis habere in cordibus, vt uidelicet nō sub legem uiuere! Et cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus: nam et illi q̄ inter gentiles nō faciunt ea q̄ legis sunt ostendunt se nō legis habere in cordibus et eo q̄ mala q̄ alii

B

fariunt ipsi noluerunt in cognitione sua accusare et reprehendere, et bona q̄ alij agere debuissent nouerunt accusatè defendere, placet ei de eil plizè dissere. Vlo. n. inqs Aug. in psal. 51. nosse q̄ videat ih q̄ malu est q̄ placeat ad malitia quid ad beatitudē? Cessare, inqt, clamat q̄ndo inig alijs gratis q̄ncē bis exigere. nat q̄s pt resistere et laudat beatitudes? Et ēl ē gratis q̄ et gentes q̄ nō fuerunt in t legis subiit natura legem non ignorent. In die q̄a iud. f.) Iudicij. n. fiet in die rim s. Sol et Luna elongata fuerint sūt Zacharias noster), et ostendimus in Cant. Abacuc. Tametsi q̄dam die diem accipiant metaphorice q manifestatione, q bene illi, mien. Aquond. lenob. Non dubit intrij Apli tiendendū cognitionem Dei eos accusa. turut aut defendent, et bene d. thom. sed addit hoc et dct intelligi q cognitionem in quibz hmoi vitia bona approbarunt, vel mala accusauerit in illo die contra eos militabunt, ernbz ad excusationē q nō peruenerit ex ignorantia. Subiungit pinde verbū mox allegatū Aug. quod gentiles iudicandi de ipso indubitate. Hoc sensu hoc verba accepit Tertull. de coron. milit. c. 6. et intelligi posse admittit Aug. de spir. et lit. c. 27. et serm. 25. inpsal. 118. Alij tamē, inter quos Aug. de spir. et lit. et q. vet. Iul. c. 3. Prosp. c. 22. caput Collat. Fulg. de grā Christi. c. 25. Ambr. serm. 5. v. 1° in psal. 118. Ieron. l. 4. c. 30. d. thom. Dic. intelligunt premissa de gentibz ad fidē et charitatē Christi conuersis, sedēs quā expost. oportebit illa commendare nīs verbis immediate p̄cedentibz hoc modo. Fidem legis iustificabilem, et gentiles, cum in gentil. ff.) Mansuetudinem f. Hilarius scimus tbis interiorē hominē p̄parasse, naturā, inqt Aug. t gratā reformatā et sanctā, q̄ legis subiit f. opa charitatis in charitate faciunt nihil deest quo mag et ipsi fidem legis sunt et custodiunt. Existendi. n. f. in tabulis lapideis inscripsam legē nō habentes ipsi sibi sunt lex q̄ ex opibz bonis q̄ agunt ostendunt opus legis, fidē charitatis se scriptis habere, spiritū Dei viui in cordibz suis tanquā tabulis carnalibz, sicut scriptū est. Dabo legem meam in visceribz eorū, et in diuersis eorū scripturis exh, Et opibz n. de corde p̄cedentibz ostenditur in corde esse notitia et forma charitatis: sicut scriptū est, Ego ostendā tibi ex opibz fidem, scil charitatē meā. Teste. ipsis glo. rursus. Iudg. n. noctua porphirio implet, inqt Leo epta 90. iudicio scilicet, vbi vera vestis amor et fenet. ipse habeat q agendo ost. Cassiodor. et Aug. post. in psal. 31. Ne multis, inqt, cognitel de ex fidei adde illi spem et dilectionē, et noli cogitare q operibz ipsa dilectio carere nō pt, et cogit. amisit. f.) f. de cognitionibz nouissimis aut et defensionibz (Quare. n. gentium q ablatio labent) ostendunt se opus legis scriptum hab. ipsa. n. naturalis actio ac bonorū defensio legis Dei cognitionē in ipsis esse habet. In die q̄a iudicij Tū. n. lex naturae aut charitatis nō scripta ex opibz nouis, sed in q̄dā forma, quā dogma hinc in forma apparebunt occulta Dei q in Cant. Cant. q futura. desiderauerit, cum dr. ostende mihi faciē tuā.

vt in figura forma ac specie pulchritudo hominib[us] intendit nihilq[ue]. Judaicabat. Deus q[uo]d Phs Christus Christ[us] n. in visibili forma iudicij illud exercebit, auctoritate tolig[ue] s. Trinit. vbi in initijs psal. g[ra]tulating. Postquā a. Apost[olus] q[uo]d fidentia vocē dedit in spiritu q[uo] q[ui] sine lege peccauerunt sine lege peribunt sunt, addit ad insultationē offendere volent q[uo] lex nisi nō fideiū Judaicā vtig in salutē, nec observationē sed solam sibi ppitiat[ionem] cognitionē, vt dicit. Sic a. hi Judaizant. Tanquā q[uo] p religiē gentiliq[ue] et io turpiq[ue] in cultū veri dei permanserūt. Cui n. propriū q[uo] ex Abrahā descendit prig Israel dicuntur à tempore quo lo turpiq[ue] ad vitulū aureū defecerunt cepit Israelitic[us] Judaei dici à Juda patriarcha, eo q[uo] turpiq[ue] eis nō religiōis gentilis in cultū veri dei sola permanserit. Legefert in lege) i. q[uo] regulariter legis seruig eē, vt bene rationig de sufficiente libri ad salutē aūpilio. Gloriaris in deo) quod ille p eiq[ue] naturaliq[ue] Deū hīa gentil sit. Quam vanig gloriatione vt Christ[us] expostulat nig dicens Quem vel dignū q[uo] deg vocet ost. Aug. tamē cap. 8. de spir. et lit. dicit Judaeos gloriatos fuisse in deo tanquā à quo mel nūsquā legem acceperūt. Nosti vol. vig) Ei q[uo] de gente hīa periculanter scriptura fit. Notab[ile] sent. vtal[is] sūal prolix. p. Probat obiicta. p) q[uo] legem n. nosti diuersq[ue] q[uo] melig sit, et illud linguā ybare. Confidis) i. confidenter psumis. te esse ducē cecorū) i. vorū q[uo] p ingenij debilitatē non vident qd agendū sit, sed vt vulgē gradiunt. eyent ducēs auctoritate alienā. q[uo] in tenebr. sunt) i. q[uo] non vident id quod vellig est, nō stupiditate, sed negligentia et inuidia. Eruditor) i. vorū q[uo] volunt ad nobilia pfingere. magistrum infantiū) quod docere legem nequaq[ue]. Habentē formā scie. p) q. d. In lor te confidentig gloriāt religē in magistrū qz iactat et deū nō abē re te labore infallibilē normā scientie et veritatis in libig, moralibig sc. ceremonialibig et iudicialibig legis inuenit gloriāt, ita vt magisterium huius nō possit esse erroi obnoxiū, aut ob opinionē quasi ad hominig intentat[ionem]: Cuiusmodi formā habere tam est necessariū ipē q[uo] volunt esse magistri, vt dicerit Apīs Themistio. Formā habe sanoꝝ sermonū q[uo] à me audisti in fide i. ordine, dilectione, auctoritate roborata tolig doctrina hīa regula. Sed nig non auctorē sed fructū legis apud deū iustificante quod ipse libi ō Judee annuel ostē gloriabūr hominū et gloriā gloriāt quandoq[ue] q[uo] al. doc. teip. nō doces q[uo] in lege glorias) i. ex lege libi metipsi gloriā acūpasci, ad inanitatē libi usurpans illa verba prolixi, quae est alia gens sic inclyta vt habeat deos legē, vicinos et indicia. p Deū inhonoras) ex quibus sacrilegiū notabē. Nomē dei q[uo] vos blasphe.) Hoc intelligimus factos, inqt Tertull. c. 14. de idolol. si quis nostrū ad iustas blasphemias Ethnicū detulerit fraudē, iniuriā, contumelia, aliaue materia digna querela, de quia nomē Christianū aut et dei meritō genitale, nosse n. dilio, inqt leo serm. 9. de quadrag. in iniuria religionis impia sit arrogant linguā. Negat Tertull. Cotrariū fe de omni blasphemia, quā sc. linguā impia in iniuria religionis aut dei quācūq[ue] causa euomunt dicitur est. Nomē meū vestri causa blasphematur, quia vestri, nam tolig Christ, simil et tolig miūdig scelestis sufferentiā multo meritō nomē nostrū non vacō

carnissit. Sed dño, Blasphemeth nomie nostrij in observatione nō in exhibitatione disciplinæ.
Thor Tenbill. Postquā Apūs assendit templa nouella nō fouit salutē, tm̄ sit ad offen.
dendū q̄ nec Circumcisionē sine Legis observatione quicq̄ ad salutē ꝓficiunt, et dixit.
Circumcisio quidē ꝓdest) adiūto ad salutē, inq̄t thom. Si Legē observet) Solū in legis fundamē
institutorib. Si a ꝓdicatoribꝰ) q̄ te rogo et mente ꝓfundā veligt: non. n. ꝓt esse
sensij, Circumcisio hīa ꝓclamata est: Sancti in. Circumcisionē nō quē in legis ꝓdicatis:
vbq̄ ꝓclamata, q̄ si pectus est Circ, corde credio, inq̄t ophaty sūtenit. Cōcord. Parmen.
sīnt et circumcisio est diuinitus, q̄ pinde multo dicio habenti ꝓfundā: Cūq̄ q̄ observa
tio legis sola nūq̄ sanctificationē ferat, si ꝓpheticij) ꝓ. gentilitas nunc circumcisa
institutā legis quā lex ꝓscript, nō habitat, ꝓsecdat, nouus ꝓ. cepūlabitꝰ) ꝓ. nouus institu
tio sig sanctificandi ei valebit ar si nunc circumcisi esset: ꝓpterea cū circumcisio Ca.
galis q̄ se nūq̄ differat ad institias, cōmuj sūa obligatā habeant ex institia legis, nō ex
attributione carnis, cū spūs institiam et carnē sanctificet et in templū dei red.
dentat. Dixi Circumcisio Legalis, q̄ sinit legē ita et ipsa nō erat ex fide Christi institi.
ratoris: de Circumcisione n. ex aīo scripta sic legit Apūs, sinit et ad Galat. cū dicit
Circumcisio nihil est ꝓ. de circumcisione n. scripta ex fide Christi institiatoris dicit
Aug. q. vet. domat. c. 24. et 25. q̄ ipsis sanctis q̄ se plurimū valuerit et in infan
tibꝰ, q̄ et in diuersis locis agnoscit d. rbum. Et iudaismꝰ) ꝓ. sui comparatione maiore
datione dignis demōstrabit, id q̄ est natiua) ꝓ. à natiuitate, sicē carnē ꝓpheticij) dicit
n. Apūs natiua ꝓpheticij ad distinctionē spūs q̄ ꝓpheticij fide circumcisi sunt corde
legem) quāq̄ scripta et cū ceremoniis impositis nō accepit. Consummauit) ꝓ. ꝓfectis,
siue ex charitate implens: Gentilē n. ad Christū nō conuersi dicunt q̄ legis sūā
seruare, nō a. legē cōsummare, q̄ plenitudo legis est dilectio quā illi nouerūt. q̄ literā
quā in tabulis lapideis accepisti, et circumcisionē) Cū signaculis in carne geris
ꝓdicatoꝛ legis eā) eō q̄ legis regula ac cū pmiss. et communionibꝰ impositis
transgressio cunctis gentis sit, et grauiora cæteris: Dolor q̄ est vndicq̄ gentiū q̄ illā
lex scripta est ꝓ SS⁴ in cordibꝰ, quā circumcisi q̄ ea scripta habent in tabulis, cūctis
sanctis ꝓnūat in carne sua: Gentes. n. sine lege scripta et circumcisione possunt
institiari: circumcisa. ꝓ lege nō ex fide observata et circumcisionē nō possunt institiari
sed gratiā datāri: et pinde nō debent circumcisi aduersus institiatā in Christo gentilitatē
sese efferre, sed gentilitatē tanquā lege caremtē à institia alienā habere: Cūq̄
ꝓ in fauorē de gentibꝰ ad Christū conuersis conclusionē prodeunt Apūs dicendo de:
diuisio, rendendo ad interrogationē Apūs verba illa. Cūm gētes q̄ legē non habent. ſ.
de gentibꝰ ad fidē conuersis acceperūnt. Cliosiani et Tūrian. ꝓ. in Recog. Clemēt.
c. 29. ꝓbat eadem in illius sensu accipienda esse. Perpit porro Apūs de q̄ dixerat
ꝓpheticij in circumcisionē reputari non posse, et dixit. Non. n. q̄ in man. iud. est ꝓ.
salubriter [c. nō. n. q̄ filij carnis sūt filij dei. neq̄ et q̄ in manifesto est circumcisio] salutē
aduersū adferens et sic mendacia quāsi sine illa nō possit esse vlla institia. Sed q̄
in abscond. iud. est) ꝓ. 16 vere et salubriter iudæy est, inq̄t Aug. epla 200. q̄ spūaliter

Iudeis est. Circumcisionis] .i. illi veri circuncisi et abstinentes sicut circumcisi qbg z Sᵗⁱ abstinentes est spūlis quidē .i. anime et denique gentilibus. non literē] .i. nō ad literā tantis sola circumcisionē circumcisi, et nō ex fide iustificationē Christi: Quod m. Dic dicitur non literam insinuat quidam solūm ad literā .i. nō ex fide iustificationē Christi circumcidi solere, talemq; circumcisionē illis nichil salutis attulisse. Non ex Deo] .i. nō ex Deo iuxta opinionē, sicut laudauerūt z sequentibus subiungit modus de lege et circumcisione exhibebant. Sed ex Deo est] qz deo suffragio roborata est, et in cultū dei laudabilis.

In Cap. 3ᵐ

Quid ḡ amplius] q.d. Si lex et circumcisio legis z se nō adferunt salutē, et sine illis salus est gentibus, q est ḡ prerogatiua iudeorū ab quo ipse dicunt a deo electi et sunt illi populi peculiares, et ob quid de illis scriptū est, qz nō fert habiles omnino? Multū z ois modis] .i. magna est eorū prerogatiua siue legē tantū spectes, siue legis finē .i. iustitiā. Credita sunt eis] .i. illi q veligl legē et ppheticas diuinitus dictatas acceperūt, idq; dor finē et ab observatione legis ipsa scripturis edocti adueniētibus ꝓbantē sermone xpianis transierunt ad sciam eiusdē Christi, siue ad spiritū fidei. Sed direct. non ocl iudaei scripturis legis euangelizati ad fidē Christi transierunt Qui obiectionē Apli. Quid n. si quidam .s. siue deo de celo loquenti, de qbg scriptū est, non credidērunt verbo eius .s. siue ꝓphetis Christū annunciantibus, qui dicebant apud ysaiam, Quando veniendo .s. siue deinceps Christo semetipsos annunciauit. numq; irrited. fidē] .s. fidelitatē Dei euacuauit] quasi nullū in infidelitate permanentibus Deū delituerit alios ex eade gente ad fidē conuertere, et adimplere sedes sua promissa ad salutē. Absit. Est.a. deq verbo .i. veraciter implenti et ꝓmissa q promisit: promisit.a. Abrahe in semine eius benedicere oēs et iudaeos et gentes. Omn.n. Deo mendax] qz est, vt iudaei, promissa nō seruat: Dicit.n. de illis Hiere. Quod si est quidā eoꝝ qui deficerunt, nec ipsos falsō intulerūt: Probando.a. prig membrū subiungit Apli. Sicut scriptū est, vt nō obstante eoꝝ malitia et ꝓphetia iustificeris in sermonibus .i. iustū esse deprehendaris in implendis promissis tuis. q.d. Tanto ꝑ uerax est deus vt et promissa sua vera inuēdūs impleat, et eos q incredibili et rebelles fuerant aliquando sedes sua promissa ad fidē et obedientiā conuertat. Vinces cū iudicaris] .i. nec fide et fidelitate tua vincat eos iudicando promissa tua ꝑ eoꝝ malitia non implere: in quo iudicabat deus a nobis eos incredulitate et rebellione populi punitos sustinuit ac differre eos sedes dei promissa posset aqua de petra educere: Dicit ergo iudicium eius deus eos nō obstante populi duritia aquā de petra sedes id q promiserat educit. Si inq. iustit. deū] .i. iustificandi gratia qua operatur deus, retribuit] .i. laudabiliter reddit. numq; iniustus erit] .i. q dicunt iniquitatē q iustitia eius reddit illustriorē? Sedes Deus dico] .i. quam interrogationē adfero vt q solent dicere occasione tante gratie Dei tale q in malo operemur. Absit, aliquin] .i. quomodo hic verum erit q apud eos pro confesso est q Deus iudicabit] .i. in forma iudicij iustitia exercebit in diuine maiestatis: Cum.n. eos confitentes deum esse iudicet confiteri eo ipso debent eum esse iustum, ex q sequitur nō sit q iustus nō est, sed exercet hic quando. Si.n. veritas] .s. Sic colligebant Iudei de

quitby mox dicit Aplg. Verit. in meo mend. fl. illustrior apparuit. quid ad nos fl. Cum
ego veritatē dei, vt apparet, augeo, et non polly fac. malas. vt sr. Deg magis gloriosi.
reth. simile aliud quā nob diceret. Ceterū n. doctrina Apli in suis sensibus quotidiana et
quotidi doctrina afferebant eidē nō sine dei q in Apło loquebat̄ iudicia, et ob hoc
dicit se blasphemari ab illis. Quoniā f. eorū q in suis sensibus nostra verba quotidie
et et eorū q quamob inigitate retinent: quod n. et eorū inigitate glorificata deg ab
bonis cib asserti nō pt, q. id nō intendebat, et dicit Aplg. Td nō q de illis agit sed q
ipsi voluerint veritatē illis: Deinde q dei glorificatio et eorū inigitate indiscrete
prodit, et mouet quotidiana, vis n. deg pariter possit aliq modū glorificari, nō simul
illi, inq sapiens, nec sanctis filij impij, nec ōnipotēs multitudinē impiorū, sine
bonq ostendit eorū inigitate gloriā dei retrahi, nullo modo inigitati debet accepto
ferri. Expedita a. hac difficultate redit ad propositū, et dicit. Quid ergo q.d. Cū multū
amplexi sit Iudeos quā gentes, et quos obtulit nr̄mi sionē, prōbitq; ei
lege salutē et merita nostra ac iustitiā gentiles? Negligēs, cū fati. n. salutē redditā
vel offendiculū oēs sub peccato esse prius quā in Christo iustificentur. Sicut scripsit vtra
tam de Iudeis quā de gentilibus, nō est iustus quisq. Oēs n. peccauerūt et egent
q claudi. pig nūcupat ad deū quā accipiat gra. (vel declinā.) At lege sine natiuitate
fidei scripta, et ostendit in illis q opa bona faciunt opa. inscripta sunt) q illis tumultū
in spem potiundi ex hoc gen dei conuersi nō valuerunt. q faciat bonū) quibus
gratis, nō n. q quod malū nō est statim bonū est, inq Tullius. l. ad Quir. c. 3. sed ma-
lis nouum q nō obest, bonū. a. est q iustis prodest. Sequit. qui ostendunt) q in omnibus
verbis ordis sui corruptionē exhalant. Dolose agebant) erant n. deceptores et dei
pientes inimici. Venen. aspidū sub. lab.) erat n. doctrina eorū mortifera. Cuius
inf. in vlis) mortis. n. (eo q via peccatū ad malū finē vehebant) in cōtrarium
one eorū erat integrū, neq; in presenti nec in futura vita salutē vera capere
bant aut habebant. Vias pacis) non dixit, Patrias pacis, vt q Iudei et gentiles plu-
rimi deū eorū deorū tanquā futuritatis alterius fontē non ignorarunt, ignorant
a. Vias pacis, q gentiles nō cognoscendo et Christū q est via ad patriā: Iudei autē
non cognoscendo fidei Christi tanquā iustificatoris. nō est timor dei) Cassy sr. q vel
mihi firmly manet in sensibus. Oēs q Iudeos de Iudeis et gentibus q iustificat diuina
manifestius ostendit Iudeis nō scelleris gratia. Hic nūc iterū cū Apło. Quid
q Iudeis q sit lex? dixit Aplg. Scimus quoniam lex loquit) quandoquidē, p scripturā
communicando. id q in lege scripta) f. in lege reuelatum sive Iudeis legi) Quia
q verba adiectiua licet legē tantū possint fortasse Iudeis, vsq adeo et propria deos
legi Christianos vltenius nō obligent nisi quatenus à Christo legislatore in modo loqua-
mento sunt instaurata, et quatenus continent propria legis naturæ. Quia a. sine
quoniam lex legit id q in lege scripta legis. Vt nō ob obstinatā) f. vt sicut ad gentilium

omnibꝫ iudicio iure obstari debere videbat, tanquã qꝫ nõ posset gloriari se viribꝫ
suis esse iustificatũ, aut suis pijs meritis Christi gratiã adeptũ, ita et legis rectitu-
rem tandẽ obseruare ab eisdem ne ipsi in posterũ de suis viribꝫ aut meritis
gloriarentur: qꝫ qꝫ dicebat Anna in Cant. Nolite multũ loqꝫ sublimia. s. Subdola fiat
oīs malitia) Tam ex Iudaica quã ex gentilibꝫ collectis Deo vt in posterũ nemo de
suis viribꝫ aut meritis audeat apud deũ superbire gloriari, sed debeant omnes
gratã eius pijs operibus inclinare. qz ex operibꝫ legis) q fiunt sine gratã qꝫ virtu-
tem hominis directa regnitione legis solũ: nõ n. possunt qꝫ opa legis intelligi opa
legi reformia, qz opa iustitiæ veraciter sunt opa legi in veritate instituta re-
formia. nõ iustificabit omnis) vt in oribꝰ dei sit iusta, quamuis ex operibꝰ legis multi
fuerint iustificati coram hominibꝰ. minus in.) Tempore scripturarũ in gentilibꝰ Euangelij
sine lege iustitia dei .i. iustitia quã deus nob iustos facit, vt exponit Aug. 3. ad Bonif. c. 4.
manifestata est in gentibꝰ, sine lege) i. nõ per vel legis pedagogia aut disciplinã:
gentiles n. iustificati sunt nõ tolerata prius legis iugo. Et quo manifestius est legis
disciplinã iustitiæ dei nõ debere necessariõ esse priorẽ. Iustificata à lege) Lex. n. vo
qꝫ sibi obseruantia sui nõ ualentibꝰ nõ prebeat documentũ, probat ac testimonium) qꝫ
vera iustitia nõ à lege scripta sed à dei gratia esset petenda, vt exponit Aug. 3. de
lib. q. et 10 cont. Faust. c. 2. Iustitia illꝰ dei iustificata est à lege nõ solũ apud
Iudæos sed et apud gentiles, qz Iudaicus populus exemplo didicit et gentiles ad iusti-
ficationẽ legis nõ sufficere, sed eã à deo petendã esse. Et prophetæ) dicentium.
Prophetæ, dabo legem meam in medio eorũ, et scia. Manifestata est a prioribꝰ qꝫ
manifestabitur est quia vtq iustitia sit acquirenda, sequia vt legit apud Apost. Iustitia a
dei) qua deus iustificat, dicit n. iustitia dei sicut psal. 3. De salꝫ esse dñi: Domini. est
salꝫ qz ipse nob salutes facit, ꝫ et iustitia est dei qz deus nob iustos facit, vt docet
Aug. epla 120. c. 30. et de spir. et lit. c. 11. Per fidem Jhesu Christi) tanquã salutis
inuitus et fidei; fides n. inqt Augs de pdest. ss. c. 7. primum data qua rectum
impetrent, vt de gratia et lib. arbi. c. 14. Fides non petenti pcredita vt ei
petenti alia concedant. In oēs) qz iustitia ꝫ operis est in oēs et sup oēs) qz quasi
ꝫ principia est omnibꝰ q credunt in eum) tanquã in verbis suis dicere: in primis
a. tanquã in eum q iustificat impiũ), hoc Conc. Trid. de iustif. c. 6. Non. n. est
distinctio) quasi alij foris alia vtq possent iustificari. Oēs permanserunt) i. gratia qz
qua glorificati deus: q. a. crediunt. in eum tanquã credentes iustificati gratis) In primis
qz fide multa prædicunt merita: deinde qz fides et fidei inuocatio in ordine ad iustitiã
incompletã meriti habent vtq, hoc Conc. Trid. ibidẽ. c. 8. Per gratiã enim .i. iustitia

sine charitate et religionis donorum infusione, q charitas et dei dona sic nō gra
appellanda, in primis q deus deo gratis faciendo, sicut scriptura est, nemo gratis
amat nos in dilecto filio suo. Deinde q abhinc illud potius merito dandum: arbitramur
n. gratis a charitate et donis eius nō esse reipsa distinctam, sed connexam aut effectum.
Hinc iustificamur ex gratis eius tanquam causa formaliter, alias adeo et ex parte
iustitia dei manifestata est. Per redemptionem q[uae] est] tanquam iustitie causam merito
vitae: et nequid arbitretur nos in morte Christi deo plene reconciliatos esse ante
fidem adhuc subscripta aut exercita q[uo] domini[ca]t Lauretii, subiungit hinc quia
Christus s. propitiatus deo p sanguinem ordinatione omnibus nobis oblatus, propitiatione
vt sit propitiatione eius obtinenda, aut eis reddamus participes ex fide in sanguine eius
quia credimus eius ad reconciliandos nos deo mortem esse: in morte inquam Christi quasi
reconciliati sumus deo in animis, vt ita loquar, diuina preparatione, q ex morte
Christi deo effecta est paratus et ex fidei nostre actu deum nos placare, et ex fidem
ad se confugientes in gratiam recipere: nisi a. ex fide et ea q fidei sanctum ad deum nos
fugiamus debitae his deo reconciliamur ostensione vt ex hac ostendat
nemini nisi dei donis gratis et post multa demerita confesso posse ad iustitiam
peruenire. Per remissionem] Videlicet deum posse propitiatione sibi obtinere ex fide
in sanguine Christi vt ex fide intelligerent opus esse sibi remissione peccatorum
priusquam iustitiam dei obtinerent, et ex consequenti intelligant nō merita sed
plurima demerita sua iustificationi prodesse, adeo vt prudentia demerita
tanta fuerint q nisi sanguine filii dei nō potuerint aboleri. Iustificati dei
]. vt simul declaretur deus in quanta patria sustinuerit diu peccatores peruersos
ipsi ad obtinendam reconciliationem accedere, vel peruersa ipsi mundi et iustitia
prius deberent intelligere. Vt sit]]. euidenter appareat ipse iustus]. et
iustitia sua. et iustificet] q est ex fide] Cui hoc notari debet nostra Lauretius
diuersum nos esse iustos iustitia dei qua ipse iustus est: Sin. Lor. deus esset, non
esset nisi ope ad extra iustos faciat, sue iustitia recepta iustificat: Hinc q Augu:
hinc manifestata est iustitia Christi, imprimis quoad nos qua ipsa accepta efficit
quoad nos qua ipsa est. Ubi est g gloriatio tua?] qua s. gloriabatur se ad salutem suis
viribus aut saltem meritis iustificari posse! Exclusa est, ex lege fidei] fidei. n. ea ipsa
qua donat credendum esse in eius q iustificat impium, ex redemptione Christi, nemini
iustificato nō posse gloriari de vllis suis meritis, imo eos potius exhibere deo
horae et ob plurima demerita q fides et iustitia in eis possessores
Arbitramur hominem iustificari ex fide] tanquam initium, sine operibus legis] exa. n. legis q

non fuisset et ss^us nō posset habere vllā vtq; vendigni, ne minimū qdē, vt dicit Ambr. in psal. 43. Vigilanter a. dicit Apūs sine opibz legis) aliq; n. putarent legē, inqt Aug. de lib arb. et gra. c. 7. (quod vtiq; nostro tempore contigerit Lu: Gerani) Apūs dicere q ad iustitiā sufficiat fidē sine bonis opibz. An Iudaeus iustus Deo? vt plō dicit Iudaeū et gentilē qm̄ qdē vnus est Deus. Cūo loco quod dicit Apūs Ex fide et p fidem, nō ad aliqua distinctionē sed ad locutionis genus pertinet varietatis, inqt Aug. de spir. et lit. c. 28. Sed legē statuimus) Cūm n. fidē assumat q legē subvertat? Absit. Imo legē statuim⁹ fidē et fidē statuim⁹ et impleri legē, nō abolere, vt inqt Aug. lib 83 qq: qst. 66.

In Capit Quārtum.

Cūm Apūs demonstrasset Abrahā nec Iudaeū nec gentilē ex opibz iustificari, sed ex fide tantū, meminit verborū eius dicentis. Attendite ad Abrahā patrē vestrū, et Sarā: inquit Dr. capite quo Abrahā iustificatus est ordine vel principio, vt magno ad ālioris vitē exemplo decertetis eius qui dicit iustificationis vrē et Abrahe vrē fuisse. Quid ergo q.d. Cui Dr ita se habeant quid putē dicemus inuenisse Abrahā? Sermo n. similis est illi quo dixit Angelus ad Mariā: Inuenisti grām apud Deū. Secdm carnē] i. ex quo nob⁹ dari secdm carnē orta stirps. Vel secdm carnē] i. p ordinationē. Sic plerq; sed nō satis ad gr̄osū, qr Apūs hic agit de illis q Abrahe circūcisionē longe p̄cesserūt: qui n. qua vtē Abrahā iustificatus est, q Iste Aug. contra Donat. c. 24. et Gen. l. 9. c. 30. ante circūcisionē fuit iustificatus: quē Dr̄ine legis optimē explicatore vide, virum 7. in Regū clem. c. 34. Vbi verba, Secdm carnē, nonnulli nō verbo (inuenisse) sed modo, Quid dicemus Abrahā inuenisse patrē apūd deū secdm carnē i. secdm opa q sola natura dare potest ante fidē. Quos Comment. confirmat illi q dicunt Abrahā ante fidē moraliter iustū, optimū indolis et nō perfectionis fuisse. Hic subaudiendū est, dicemus eū nichil grē p illa inuenisse? Nō est. Si n. Abrahā ex opibz iam dictis iustificatus est habet gloriā] q iustificatus inqt Aug. in c. 3. ad Galat. (sed nō apūd deū) q, inqt deus vtiq; deo nō iustificatus, sed plō modo iudicio hoīm, quo iudicio familiaris Cornelij auctoritā fortasse ss^us dicebant nō esse diuinū iudiciū, nō th Scripturē ex cuius sensu vnus illo tempore insultū minimā pueruicit: de qua apūd hoīes iustitia plena fiducia in c. 3 ad Galat. Sed q dicit Scriptura] i. quia vtē deum Abrahā fuisse iustificatū. Credidit Abi deo et reputatū est] i. putatū est a deo q deo ipsi credere ei esset domandū ad iustitiā] i. putauit quoq; ipsius credere Abrahe valere ad iustitiā a deo impetrandā, ac disponere ad accipiendā. Ita Ambr. Quem locū optimē intellexit nō scribat iustitia epla 74. Si Abrahā credidit deo et reputatū est ei ad iustitiā, q. n. reputatū ad iustitiā et inuestibile ad fidē est Abrahā q ex fide iustificatus nō ex opibz. Hic Ambr. Ex nūq ex actione apparet q verba, Reputatū est s. deo nuncupauit, in primis q ex inuestibile fidē accepit, q̄ ex fide iustitia impetrauit. In quē sensū et Prosp epla ad Rustic. vtr hec verba accepisse

rem dicit, cū deo primū esset impiꝫ accepit spiritū fidei, et subdit est iustꝫ: diuersimodè .n. aliqd aliquī reputatu, ut .n. q operat .s. deo vel et proximi alicui opa mutuāti legisꝫ opa tm dei quæ soli iudicio. Sed secūdo debitū ꝙ conventione facta ptat ei denl q iustius est, ut dicit parabola matth. 20. et idē iudiciū est penal vel præmiū sicut sūt opa vib. Et q nō operanti opa deo digna qualia sūt q fides et iustitia p̄dicit. credenti vero et ex fide inuocanti, notū n. videntib intelligentib illi q operatur opa fidei, sicut et ꝓphetia fuit tua te salua fecit. q iustificat impiū .s. ac impio, inquit Aug. in ps. Iohan. fuit prius impulsa fides) remedio formata ad iustitiā qz talis fides, inquit D. thom. 3. p. q. 6. a. 3. ad 3. verūtū iustificandi siue iustitiā impetrandi habet. Secūdo possibile .s. q.d. Non ex fidei informi vel opū eiꝰ dignitate sed ex gratuita dei talia opa ad obtinenda iustitia gratiosè respicere et acceptare: Notanter .a. dicit Apli, fidem eiꝰ q nō operatur opa dei digna sed credit in eū q iustificat impiū reputari ad iustitia secūdū ꝓpositū gratiæ dei: fides n. eiꝰ q operatur iustitia et credit in eū q iustificat impiū ꝓpter meritū filii dei: fides informis iustitia et credit in eū q iustificat impiū reputat iustitia non ad iustitiā finalē imperandā, sed ad iustitiā sue iustitie incrementū, vt q iustitia fidei, siue fidei iusti ꝓficiat meriti vite, et crescat cum. Trid. mereatur augeri, et augmentū mereatur et ꝓfici: Attamē fides eiꝰ q operatur iustitia et credit in eū q facit ꝓficere primū impiū: habet vt ad ꝓficientiā ab augmento iustitie distinctā, q augmentū iustitie ipsiꝰ habitꝰ incrementū est, ꝓficientia .a. nō est habitꝰ sed actuale donū secūdū ꝓpositū gratiæ dei qz ꝓficientia non cadit sub completo merito, ut dicit Aug. de bon. ꝓsev. c. 6. 13. et 17. Hær. a. Apli verba dupliciter pervertunt Lutherani. 1° q dicunt fidem reputari ad iustitiā hoc sensu q ipsa fides sit iustitia, cū tm Apli passim dicat, nō fidem esse iustitiā, sed iustitia esse ex fide, et addat scriptura etiā q non diligit manere in morte, q et in iustitia et inde charitate esse iustitia et nō fidem, vt q multi fidem habeant et nō diligant: Deinde qz dicunt reputari pro fidem esse q absq; rei veritate q̄ vsq; haberi. Sed facile conuincuntur errorib: Si n. reputari ad iustitia est absq; iustitia q vsq; haberi, q reputari ad pctm, q et dicit Scripta. est absq; pctō q pctōre haberi: patet .a. hoc esse falsū, q reputare in Scripta nō signat absq; rei veritate aliqd imputare aut pctō loco dimittere, sed reputando aliqd eo loco habere quo vel ipsa postulat siue sit pctm siue iustitia ꝓpria: hinc cū Scripta id q pctm nō est peccati loco dimittere nō remittit iustitia, ita ad iustitia reputare q remissa iustitia nō est tametsi videatur remittere fraternal et benevolentia nō tamē remittit veritate eiꝰ rei vel vite misericordia et veritati et iudicio, vbi q iudicatur est orbes sicut in iustitia, ita et in veritate. Sed nō dicit. Credidit Abrahā deo ꝓpter est de quia fide hoc sit intelligendū formatane an informi? Et certe fides vt intelligendū de fide formata (Bellar.) q̄z illa Abrahæ sit reputata ad iustitia .s. iustitie incrementū. Cui nō expositioni nō parū favet q in tm nō hoc verba de Abrahā Gen. 15. q̄ferunt videantur vouisse Abrahā fuisse iustificatū, quia: rat namq; de hora et regnatione sua, q est opinio spiritualiter de seculo: Et quod

euidenter ost, dicit ei Deus in principio eiusdē capitis: Ego prot.t. et m.t. merces. nō ost a. Deus merces nisi iustorum: quare per tempora vix de Abrahā dicunt per verba erat iustificatus. sed vix Apls per rapite agat de iustificatione impij, quid Script. sit imbel, lecta ad propositū? Multū, inquit, sed p consequens: si m. iustitia increamentū ex fide vt script. re. dē possunt vr, q̄ et ipsa p iustitia debet esse ex fide. Sit illi. Potest tamē dici, secundū Script. Gen. 15. inserata ex loco vbi Abrahā erat iustificatus, ipsa tamē generaliter intelligenda sit de oī Abrahe fide, m. et de fide qua primū iustificatus ost, et de fide qua postmodū iustitia incremētū accepit: Nam vt Script. q̄ dicit, credidit ex fide vitit, non designat tantū fidem formatā ex qua iustificatur in iustitia restat et p seruat, sed vt ea ex qua iustificatus iustitiam 1am accepit, vt cap. 1° ostendimus. Et certe per intelligentia rationabilior vr, ex q̄ Apls ex per Script. testatur fidem Abrahe ad 1am iustitia deputatā fuisse, debet q̄ et de fide iustitie pfecta intelligi vt sit firma probatio. Beatitudinē fidei. s. illius quia esse in statu adipiscendae debitae beatitudinis. nisi deg accepta festi. s. spectantes ad gratiam donec defecit iustitiā sine operibus) Legit probatiue aut legit narrative. Beati quor. rem. sicut inuit) In q̄bus verbis non dicit Psalmus in quo posita sit iustitia, quasi per hec verba daret intelligi iustitia esse remissionē peccatorum, sed dicit inde sic iustitia, siue q̄ sit terminus à quo iustitia primo: Hinc. a. declarat esse remissionē peccati. Ita in impij iustificatione prior in ipso fit remissio peccatorum per infusionē, vt inuit Petr, sanguine per Christi, quā scholastici vocant aspersionē Christi siue pretij applicationē: Hanc vero infusio ea: ritatis, per formaliter ost iustitia tamquā iustificationis terminus ad quē adhuc status rem; negatur, vt impleatur q̄ scriptus ost: Declinauit declarat ortus ab oriente longē fert. s. Hinc. n. flexit: Dixe signate q̄ illis q̄ nis in peccatis essent versabantur in occidente sic ablata sunt peccata vt sint simul translati ad orientē. s. orientis in illis iustitia claritate: vt p̄inde ex per psalmi loco exi: dentes doceatur veris esse q̄ docent Scholastici, remissionē peccatorum mortaliū minimē fieri sine infusione iustitie: Hinc Script. quā ritat Apls docent à quo termino oriatur in nobis iustitia optime respondent p̄posito Apli: Cum. n. Apls per loco nō disputet q̄ sit iustitia, sed q̄ ea iustificatus p̄edat, nitatq̄ ostendere q̄ eam nulla opus humanorum p̄edant merita, ad id p̄bandū opportune se offert psalmi, q̄ dicit, remissionē peccatorum iustitia esse dicit, si. n. iustitia ost ex remissione peccatorum, q̄ iustificationē pecta p̄cesserunt, sc pecta q̄ demeritia, et nō merita. Hec dicunt pecta emendationis q̄ fadis, inquit Ambr. nisi nō imp. d. pec. s. dimisso et parcitur reatū recusit nō esse dānatione dignus pecta q̄ post fadis nō potuit nō esse reissis. Per ost in spe. cui dolet. s. q̄ non dolose egit in respectu dei simulando se odisse pecta. Si q̄s per docuit aut exhortatus ost, Beatitudo q̄ per. s. Et sanctę iustitie nisi debeat beatitudo. in circumcisione. manens) Concludit ex inter eos tres q̄ prius rationi circumcisi, vt sola synagoga q̄ beatitudinem rapere sit, simul fuit aliquando ex in solo vellere? an vt in spiritu? s. an vt diffindat se per gra ad circumcisionē? Hinc q̄ sequitur non ost, q̄ diuina gra depu. sit Abrahe q̄ fuit circumcisus fidei ad iustit. quando q̄ reputata est. s. quo tempore in circumcisione) s. nis ita esset circumcisus. Rte. nō in circumcisione, sed q̄ Abrahā. n. (vt ex Aug. et Ireu. dicimus) iustificatus ost priusquā carne circumcideretur. Ex quo euidenter concludit iustitia donū nō manere tm in circumcisione, sed et esse in spiritu, ita vt fides Christi lege et testamento veteri prior fuerit, vt ex per loco declarat Christus

1° ad Rom. c. 23. Quarto, Ad quę ꝙ Abrahę imposita ꝙ circumcisio? et signū accepit ꝙ. i. cū iam esset iustificatus accepit à deo circumcisionē ꝛ quā nota corporali, ḥꝛ Hiero. in c. 7. ad Galat. à veteri populo distinguerent: Attamē quāuis circumcisio in signū data sit, non tamē fuit, inquit Aug. l. 3. c. 30. sine symbolo .i. sine mysto, neq; otiosa, tanquā q̄ absurdissē sapiente dareth: sed signū cor distinctionis erat, tamē ꝓsignificabat circumcisionē spiritualē inde et inter sancta veteris legis merito recensebat, ꝓpterea quia et signacula christi spiritus, alia circumcisionis et nostre resurrectionis authore ac Abrahā carnaliter esse natūrabant. Signaculū iustitię fidei Gen. c. circumcisio vna ex lege aliqd operibus seruandum iustitia fidei, vt bene obseruauit d. thom. Quia n. ꝓcipiebat legē patriarcha legaliū ritualiū absolutā libera et carnali vsui euangelij gratā (inquit Ambr. 3°. in Luc.) reseruauerūt, inter ipsa legis obseruantia ipsa quodammodo via vite munitis, ab eis. n. tempore non ita apte vsurpabant iustis ex fide viuere, sed ex lege, eo q̄ vetustis ceremonijs et ꝓphetis legis more eam q̄ legi seruiebant. Quorum ꝓsal. 79. Dirth. Oculis mortal. .i. dolet fide et pietate sublimes, vmbra eig, sine vmbra legis: iustitia. n. eorū q̄ sanctis erant legi, sicut et iustificandi ex ꝛ veteris testamenti figurā habitare recepit, et minus clare apparere, q̄ ēt impactionis: tione thuarū ꝓsignatus fuit, q. n. prig manus ex vtero ꝓferebat mox eam retraxit et postea toty ꝓdijt, signans vtrū patriarchārū ex fide Christi ab initio clare apparuisse, illam vero claritatē suppurientes lege quasi velandā et quodāmodo obseruandā fuisse, inflamma totū postea in euāgelio edita tempore Euangelij. Vel Signac. iust. fidei .i. signū aliq̄ iustitie, fidei ꝓ impressū, alīs adeo posterig iustitia fidei. Sic Hugol. s. Quibꝰ verbis in quibus sensibus intelligendū opportune subiungit Apls. Quia est in ꝓpitio p. n. Abꝛ Circumcisio. n. nō a toto grē est ꝓ sensu signaculū iustitie fidei, sed in Abrahamo tm, et in alijs quibꝰdā eig posteris: Quorum dicit Aug. q. vet. Donat. c. 29. q̄ in Abrahā ꝓfuerit iustitia fidei et seruitus est Deus iustitia signaculū: In isaac vero ꝓfuit signaculū, et arrēdēte etate seruitus est in remissione vetustis ipsa iustitia. Quia vtq̄ ita sint nō ꝓt remittendi ex ꝛ loco circumcisionē non dedisse remissionē peccatorū, q̄ et Baptismū in Cornelio, teste Aug. fuit signaculū iustitie fidei quā erat ꝓcessit ꝛ illapsū ss̄i, nō tm ob id negari ꝓt quin Bapt. tribuat ordinarie remiss. pec. et infundat iustitia. Postremo, Signaculū iustitię fidei) .i. signū eig rei q̄ ꝓfuit alīs adeo confirmant iustitia fidei: Circumcisio. n. signat ablationē peccatorū spiritualē ꝛ resurrectionē, ablatio vero peccatorū in immortali corpore confirmat iustitia. Sic Aug. 16. cont. Faust. c. 29. Quarū ꝛ oppositorū 2ª q̄ est Christi ob circumcisionē ab Apło adiecta arbitrantur veteres magis esse ꝓsentanea. Cuius non absq̄ rōe Abrahā ante circumcisionē fuit ex fide iustificatus, et post accepta iustificationē circumcisionis, id. n. Dicunt ita q̄dā, et est valet) sicut exemplar ordinis recd. ꝛ ꝓpitio sicut in ꝓpitio. Vt expetebat .i. vt exemplo Abrahę eo modo credant fidem et sibi reputari ad iustitia nō absimile eo q̄ nō sint circumcisi. nō ita tm q̄ sint .i. vt suo exemplo doceat Iudeos nō in sola circumcisione carnis spem iustitie reponere, sed etiā ꝓfectus .i. sed donat eos q̄ circumcidendi et fidē Abrahę imitari debere vt iustificentur, eo q̄ circumcisio sine iustificatione fidei nō ꝓfecit Abrahā. Semini eius .i. Christo vt esset patet mundi .i. vt ꝛ semē suū iustū totū mundū obtineret, sive vt iustū,

tamq̃ Abrahe filij ꝛ hoc mādatū dissimulauerūt, q̃ vt, inq̃t, promissio nō sit Abrahe ꝛ legē fuda, sed ante datā legē sine ꝛmissione. Sed ꝛ iustitia fidei: Cū sc. Gen. 15. dicit⁹ est ei, Ego merces tua s. Et ille, dixit dabit mihi. Ego vidi deū sicut ꝓphetare volūt et nō. scd. s. Ita vt ex filio vxoris genesis appareat Abrahā promissionē multiplicandi semina sibi iusti arrogasse ante legē meritō iustitia fidei: Sed nec promissio illa impleta in Abraha ex lege impleta. Sim. q̃ ex lege Zarede dicta promissionis, eximanta &c. Nam fides Abrahe qua reddidit deo promittenti sibi semē sicut stellas celi, sine semē iustus. Abolitam &c. s. ad mille: cū vocabula promissio Abrahe fuda. Lex autē exata. s. nedit totā in die ꝓly obscurat, multo minus iustos; vbi n. ꝑ nec ꝓdicit. s. ibi nō est agnita et cū intermissionibus ac promissa ꝓfecta legis expa et continuata cū fuerit impletis knusgresso: Si q̃ lex exata cū, fidei nō exata iustitia, et ex consequēti nō implet promissionē Abrahe de semine sibi iustificatē fudā. Quia ideo ex fide) quia sc. deus voluit ꝓmisit statuit deo implere ꝛ promisit Abra. Ex, vt secundū. s. ꝛ quia ꝛ ꝓmittendo testabit fidē credentē et iuuorante cū q̃ iustificat impiū, firma sit. s. effectus sic nō frustra, promissio grā. n. infallibiliter destinata exata effectus; verbis sic inq̃t deus ꝛ dicit) q̃ egredietur de ore meo s. de grā 55ª q̃ segnat ꝛ ob deus) non reuocabit ad me vanus, sed faciet quecūq̃ volui, et ꝓsperabit. s. Ita q̃ grā ꝓfata vt firma sit effectus sic nō frustra promissio, non. a. lex: testamenti et promissi. uel legis, vt q̃ erant condicionales, v. g. Si volueris &c. s. Celat promissionem conditionalem vehiti testamenti fidissē hebreis, sicut de ꝛfect. 2. s. 1. Esse, inq̃t promissionē infirmare et effectus sic fieri varios euasorunt, non. n. sicut q̃ ꝓfatant conditionē promissionis: nō solū. a. ꝓfatat deus promissionē fidei Abrahe fudat ꝛ q̃ ipse implere vt ea vē forma fierent, sed et alios inuocarent ad omni semini Abrahe, nō ei solū q̃ est ex lege. s. iudaid, sed et ei q̃ est ex fide gē. s. gentilitati, sic. m. promissio fidissēt implenda ꝛ lege, iam illa ad solos iudeos ꝓtenere debuissēt: Soli. n. ei et nō gentes lege arrepūt. Hinc ꝛ q̃ firma fuda est et ad oēs ꝓtinet promissio Abrahe, q̃ est pater. s. exemplar oīm nostrū) q̃ ex q̃dam natione. nedum et ex fide iustificatorum: Non solū. a. exemplar veri et patet oīm nostrū dr, q̃ spiritū nobil nō deū dedit; sed merito filio suo tam nobil impetrauit: merito in. Abrahe tam nobil ex omnib⁹ gentib⁹ fuda est promissio et data benedictio ab eo q̃ sunt misericordia in multitudine gē q̃ obtinent eū, et nūq̃ misericordia à ꝛgenia in ꝛgeniā timentib⁹ eū. Vbi obstes nolari ꝓt q̃ liceat nobil q̃ctā appellare Patrē in terris ab eo q̃ filio exemplo nob in Christo genuerint, aut spiritualiter in nobil formauerint, vel et q̃ meritis suis spūalib⁹ nobil impetrauerint: nam vt ꝓclare dicit Augs in psal. 77. ad vers. Cōra patribus eorū. s. Deus nō dicit patrē nobis vocare nobil sūe terra non valet illig. Dominū confidentiū de medio tolli, sed mundat ne vitia nostra siue temporalia siue spiritualia dicitur gloriā adscribamus, aut humanis meritis donis repūtemus. Ante deum) Iam n. ꝓfectū multos gentes ad fidē ascendisse, et nouissimis venturā erat Abrahā coram deo pater earū: Coram deo, inq̃t, cui credidisti siue, cui credidit: Hanc esse vim huius loci: Abrahā ꝛfat fidei sue de q̃. 8 fabulat promissionē multiplicandi semina sibi sedis vanitē et fidem, videtur ei stet vitā semina promissa auferri, erat admodum ante deum pater iudeorum, Deus n. est qui

vilifiant mortuos) De quo arbitrabat Abrahã, teste Apto. c. 11. ad Hebr. q ad implendã filii in Isaac promissionẽ potens erat et à mortuis suscitare: vnde nõ inberetb Abrahã Isaac occidere erat nihilominꝰ Zabet mulierẽ sudoreꝫ ante deũ q timeth Isaac occidere fuisset Deũ eũ ad implendã promissionẽ sibi suscitasset à mortuis: Sicter nõ genitel nõdũ resuscitassent, imo ne vna gẽs ex gentibꝫ natio tempore Abrahe fidelis reperiret fuit tamẽ Abrahã Zabet mulierẽ gentilem, sed rotam deo, q vocat) t. ap, pellat, inqt Aug. in psal. 104. ad verba, Memoratꝰ fuit ꝙ sc. Ea q nõ sunt) exponendo, inqt idem, Ex ea q sunt) ac si existerent, dꝫ qz ea q nõ sunt et tꝫ aliquando futura sunt presciẽdo existant sunt in dei, inqt Aug. predestinatione: vel qz ea q adhuc futura sunt iam sunt deo presentia, sicut scriptũ est, Deus deo nostro nunda antequã oriantur agenda sunt, sic et post exitum respicit. Inquit. a. Apto exponere magnificant fidei q fuit in Abrahã, et dicit, Contra spẽ in spẽ credit) Paulo ante dixit, erit credibile, sic in 3ª persona loqꝫ, q supra 2ª persona q 3ª intelligenda est: aut potiꝰ q Apostolꝰ id dixit Apto quasi Abrahã absente, spiritu tamẽ presente compellauit: Nonn. dubiũ esse pt qn Apto ex illis fuerit de qbꝰ Bonif. sic Cant. Licet nobis reuisere patriarchã immittente se spiritu pt dicit. Vt fieret pr sit pater) t. credidit q fidelis ad formã fidei q in ipso erat multiplicandi esset in nãtia sedis numeris stellarũ, s. idꝫ contra spem in spem. Quid. n. mentis, dicit et vita hoim et spiritꝰ gentium rogitanti aliud ingerebant quam de venturis eorũ salutis in desperatũ esse: Hoc tamẽ nõ obstante credidit Abrahã spem rei tam difficilis imo sedis hoim impossibilis in deo promittente reponendã esse: credidit magis q potens esset deꝰ de lapidibꝰ suscitare filios Abrahe. Secũdũ rei ue. gumentũ promissi est Abrahe filii ex vtero sterili, dorte magis ad bonũ. Apto Isaac q repromissione natus esse in Allegoria, q. n. ad eius modũ contra naturale hoim dispositio. nẽ ex dei repromissione nascerent aut renascerent deo filii noui testamenti: Hanc in huius rei argtũ masculus sibi ex Sara filii promissionis Abrahe et contra spem in spem credidit. Et nõ est infirmatꝰ fide) Admonendus dꝫ illi q fortius credunt ea q ordinata vim naturæ nõ expediunt, sed sunt fidei eius tanto robustiores et magis q ex parte naturæ contrarium, imo impossibilitate oppugnabant fidei vigore contempserit. Nec. n.) quo minꝰ crederet corpꝰ suum emortuum ad implendũ promissionis grandinem, et arbitrat d. Rom. emortuum, ad grandinem ex vtero sue sterili et iam effecta: arbitrat magis Aug. 16. de ciu. c. 18. 1 regni Abrahe et ista etate nõ fuisse emortuum ad grandinem ex muliere formanda, addit q Abrahã nõ ex restitutis sibi (sepe dicto d. Rom. arbitrato) ex miraculis sed ex priscis sue naturali virtute genuerit postea filios ex Cethura, dꝫ qz eo tempore quando: quidem adhuc longeui erant homines et etates 100 annorum nondum emanauerant virgo hoim ad grandinem: sed nec consideranit emort. vel. Sarre) ob quas ex etates gignere non potuisset etiã nõ fuisset sterilis. In repromissione n. dei q naturæ ter: minum nõ illigat et ipse fauore scripture quã intelligimus. Nõ hesitauit diffidentia) 1. fidei defectũ aut infirmitate. sed confortatꝰ est fide) qz fidei eius obiectũ augmẽtũ nõ intendit tantopere quãlibet vt nõ solũ non cruciauit, sed nec hesitauit quidem. Dando gloriã deo) 1. ex fide sua gloriã tantæ debitã in deo agnoscens q valent ea

q intelligeatia Xpi ⁊ ⁊ natura nr̃is stipant effingere, q̃a gloria sua et Xpi manifestant eius in nuptiis ex aqua vinu facti. plenissime q̃z alibi audiuimus aut tempestatione sciendi q̃ trinus p. d. p. e. fatere. Hinc Aug. verba frequenter contrahe: Lugiaud vocat Aug. ex illa conclusa quissimed dei una nisi ab ipso deo impleri, et pinde salutem Xpi ⁊ est ex quissione, de deique ar grã et no de humanis viribus ⁊ parte plenire. Absit n. inquit Aug. c. 1° de Bapt. 5. de syn. et Lit. c. 24. de gn Cyprii c. 3. et Prosp 1° de vocat. gent. c. 20. Vt dei quissa replenti no in dei sed in hominis esse potestate, et q à deo quissus est ab hominibus reddat Abrahe: non sic reddit Abrahe, sed q trinus pn. d. p. est et fatere. Non ait q diuine, no ait q scire, sed potens est et fatere, ac ⁊ hoc fida no aliena quisit deus sed sua. Hinc Aug. A quo doctrina recedere videntur illi q assentiunt nis gratia grã quosdã saluari quosdã no, differentia n. illa tam in bono q̃z in malo vt no alicunde q̃a ex lib. arb. posse plenire, q̃ vt deq sua impleat quissionis ab hominis dependet potestate, a cuius vnde dependere potuit libertate tolli apparuit diu grã consensu complere, ope exclere, vel fidei repudio frustrare: deo et repit. est ei ad iust. j. t. ad iustitia inchoa, et postea ad iustitia incrementu. No solus a. s. est ex eis qui Scripsit Apli Hinc actus his q̃z testes Aug. 16. cont. Faust. c. 29. Dic aliq q̃ plinet ad fide Christianoru: Vide et Alan. de Corp. ad. verbi in fine dicti gentilis Dñs sibi minus affingisse rez sanctificatione, his ⁊ q̃ fidei Xpi actis fide incarnationis, passi. et mortis Xpi, et declarat Aug. de pec. orig. c. 24. q̃ripsit ar inclusit: Et q̃ ad arguenda infidelitas no sufficit Xpm mortuu esse et resurrexisse, sed oportet credere q̃ in nostra salute ac iustificatione mortuq sit et resurrexerit: eo q̃ fidei Ecclie à fide Synagoge q̃ripe simplie in q̃ripe differat q̃ synagoga credidit Xpm mortuu Ecclia vero credit insup eius resurrexisse alq adeo iam venisse ad iustificatio, onis nostre, deinq no sine ea addit Apli. Credi hinc dy est ppe del. nostra in primis morte sua tm̃ pertia recipienda, deinde et deinde nostra sua passione et morte per: tatoris nostri, ostendit tanquã in quada imagine signauit, et notat Aug. 16 cont. Faust. c. 29. et Serm. 66. in dicti ⁊ Mattheus, et epla 119. resurr. ex iust. nostra non quasi eius resurrectio, spiritualis resurrectionis nostre fuerit causa meritoria vt bene notat d. Thom. Christi n. resurgendi fuit exhia status merendi, sed fuit nis causa exemplaris. Ex quo colligit q Apli membris credendi valde appo: site de causa exemplari, no excludit humana causa meritoria subiungendo. Hinc q̃ de fide Abrahe Apli rationis dissentit et Abrahe exemplo confirmando fidelis no solus spem iustitie ex fide petere, sed ex fide q est contra spem in spem, usq adeo vt si iustificatio sua aliunde videatur impossibilis no desponderet animu sed roborabat fide eius fidelis Abrahe, nec roborasset nisi fuit sicut nec Abrahe corpus mortuu, sed credat in eius ⁊ vivificat mortuos, et potens est facere supra quã cred. aut intelligimus.

In Capit Rubricky.

Dicit 1° capite Apli ꝙ Evangelium annunciari iustitiam ex fide in fidem, qz docet Evangelium et ob q ex fide accepit iustitiam transeat ex fide accepe vel impetrare ꝑseverantiam: postea ibm vot et exemplo ab Abrahā petito demonstrauit iustificatos ex fide arripienda esse, dicit 2° capite quod ex fide et ut spes firmissima petenda sit iustis ꝑseverantia, ostendens veritatem iustificati de dono ꝑseverantie arripiendo multū de causis bene sperandum esse, nec esse ꝑseverantiam usq adeo impetratu difficilem, et dicit. Iustificati ꝙ pacē habeamus) i. bene speremus de bona Dei erga nos indebita nobis ꝑseverantia, dicte: qua spes pacifica appellat Apli, inprimis qz magna pars alicuius tribulationis adest ad sperandum. Deinde qz spes bona benevolentiam auditoris acquirit, qz sperans paratus et bene sentiens animum habeat de illo et erga illum de quo sperat et bene ꝑsentit, bene ei ꝑsumere offerat et parisiri et amici animi, ꝙ dum n. ꝙ Christum) q. d. speremus de Deo quod sicut ab eo ex fide sumus iustificati ꝙ Christum, ita simus ex eiusdē rei fide ad eadē et ꝑseverantiam acquisiti ꝙ Christum, ꝙ quē hab. accessum in gratiam istam infuse nobis iustificationis. Vbi notari pt quod nis dicit Apli nos accessum habere in iustificationis gratiam nō obstaret insuper nos nosmetipsos ad gratiam iustificationis arripiendā cooperatione nostra gratiae disponere et promouere debere, sicut et ois nostra dispositio, ꝑparatio et cooperatio desyderium fructus obtinendi ꝙ Christum i. meritū sanguinis Christi, et nō meritū ex⁹ ꝙ q ad iustificationis gratiam arripiendā (in qua stamus) i. constanter permanendo ab eis relapsis ꝑsistendo gloriamur in spe gloriae filiorum Dei) i. gloriam q manet filios dei side iustos, tanquam nobis debita iam ꝙ spem quodāmodo possidendo, alias de ea ꝙ spe obtinenda. Opportune a. ad dicta pacē iustificati monet Apli, hanc ne iustificati ꝙ pacē. Eamicitiā de arripiendo dono ꝑseverantie animis trepident et diffidant, ꝙ Christus admodū familiariter spem quod se ignorare dicant bonā Dei erga ipsos quoad ꝑseverantiam dicte, de qua tamē ipsis angitur ex iustificationis dono accepto pie ꝑsumendum est, ne incidant in illud Sapientis, ve dissolubili corde ꝙ pusillanimitate et spei defectui) q no credunt deo, et ideo nō plegeuit ab eo. Deinde admonet Apli ne aliqui de ipsis iustificationis dono confisi declinent ad dextera ꝙ ꝑsumptionē pertinentes ad ꝑseverandū perfecte: aut dei auxilio sibi opus nō esse. Vnde facta mentione spei gloriae filiorum dei ꝑfectis nonnulli suspendunt Apli in fiducias ac ꝙ eundis illis spei habitu exhibendis exspectat, et dicit. Non solum a). n. gloriamur in spe gloriae filiorum Dei, sed et gloriamur in tribulationibus) spe. n. nobis assistente gloriae filiorum dei arrepti congratulamur nobis, atq adeo explicavimus de tribulationibus, scientes ꝙ

tribulatio

tribulatio patiꝫ opat) qz patiꝫ operat, et ipso exercitio patiꝫ virtꝫ adauget, sicut scriptꝫ est, Fortitudo tribulatione cognita + patiꝫ efficit. alꝫ argumentꝫ inqt ad Basil. in psal. Exaudi. Greg. 2. moral. c. 11. patiꝫ a. glorificat) qz ꝑ patiꝫ exaudimꝫ gloriosi: Dei: Exercitandis. n. nobis ac exercendis diuersi sunt exercitꝰ. de bono pat. ait. 7. Si importunis dolores et multiplices tentationes quibuslibet occurrant, de inimicis familiaribus, de acerbis febribus, de triualibꝫ vulneribus, de amissione rerum, nec aliud magis discernit inter iustos et iniustos, quã qꝫ in aduersis ꝑ impatiã murmurat et blasphemat iniustꝫ, patiã iustꝫ gloriat, sicut scriptꝫ est, Ignis gloriam auri, foetidꝫ a. herba bitter in examine tentationis. Probatio spem) i. corroborat spem, qz dũs gloriã exaudiꝫ restituet finali salutꝫ et pene exhibitꝫ habemꝫ ea q̃ sperauimꝰ iustꝰ gaudium nobis non repetere: Ita et Dr Lorꝫ habeat. Aliud Ambr. quod fides, spes et charitas semper in se viuentibꝰ videant et reflectant, vbi qꝫ fides generet spem, spes charitatẽ, et iustꝫ charitas ꝑficiat fidẽ et spem: Ita Dor Lorꝫ spes fiunt gratiosi de tribulatione, tribulatio auget patiã, patia roborat vnꝫ de qua nata est spes: Spes. a. non confundit) i. effectꝰ suꝰ non fraudabit. Quis. n. confundit spes, inqt Aug. in psal. 36. nisi q dixit, quod speramus non inueni. Cur charitas dei) quia scr. Deus non delegit, dilexit. et. i. vt ordine nostro est patenter ostensa. ꝙ 55. q daty est n.) In Lorꝫ. inqt Chrysostꝰ qz deus munera in nobis de spiritibꝰ q̃dem nobis. Quo: modo ꝙ spes posset confundere cũ 55. q daty est nobis. i. pignus hereditatis nostre vt exponit Aug. ẽ. Vel. Charitas dei) qua nos deus diligens, dic. c. in ord. nos. qz ad eos mouet et adhuc eis ꝑficiendos se extendit. Et quo ordine ꝙ charitas nostra non sit ipse 55. sed donũ eius, qz vt dicit Augu. sermo. 3. nouit. Auiarum fabrica dei dicitur non ꝙ, sed eius similitudo: Quia charitas dicitur ꝙ 55. q. nunquã nisi inquit dicitur l. 1. de 55. ꝙ ab ipo vnctus auctoritate hebr. i. d. Hiero. singulariter rotundato) quod accepit spiritualem benedictionem nisi ꝙ spiritꝰ 55. et Aug. de spir. et lit. c. 21. Presente, inqt, 55. dilectionis charitas in cordibꝰ nostris, ita vt scriptura sacra attestetꝰ dicentes ꝙ dicit charitatẽ non esse nisi ꝙ 55. habitantẽ. Per Paul ꝙ charitatẽ spes non confundit, qz non nisi ꝙ charitatẽ spes rem sperata — consequitur aut consecuta est, vbi ꝙ spes vite eterne et meritis sperantis immitat. Postquã ꝙ Apls (et Bern. hoc serm. 17. in ysai. 40. ex ore gloriã filiorꝰ dei enumerat exhortatiõ est, declarans: inter quas et quanta sint ꝙ spes gloriã filiorꝰ dei in iustis opatur redit ad ꝓpositũ et argũt declarans iustos, quia iustificatos parẽ ad deum habere debere et dicit. Et quid. n. Christꝰ cum adhuc infirmi. i. impij, sicut peccatores) essemus cũ. n. peccatores adhuc infirmi dicuntur appellantur non inuitissimo, inqt Aug. 13. de Trinit. c. 10. cũ vero impij, appellantur non absurdissimo. Scribꝰ tempꝰ) A se

C

clastis, q̃ erat tempꝰ acceptabile, vel sentꝰ tempꝰ, eo q̃ exiguo tempore in morte
fuerit & impijs mortuꝰ est q̃ deꝰ non noluerunt, vel nō recusabant. Vnde n. &
iusto qñ moritꝰ q. d. & impijs mori eminentissime est charitatiꝫ, q̃ ex eo facile ap-
paret q̃ mori & aliquo reb est vsq̃ adeo audax vt & iusto & pro deo nō se iusti-
nuo ponere et seruꝰ dñō exhiberet, tempore scr. veteris testamenti vix quis
moriatꝫ, q̃ patiꝫ eo tempore & iustus mortē subiere. & bono forsitā qñ audeat q̃
& pro deo nō se bonus et benignus exhibet quis humano fortiꝫ se voluit morti tradide-
runt, tempore scr. nouī testamēti: q̃ n. Apls dicit (Forsitan) ad moderationē sentiē
ptinet eo q̃ tempore nouī testamenti tametsi compleuerit, nō tamē ocl̃ pro bono deo
se morti exponere voluerint, si q̃ & iusto vel bono mori rel tam audax sit, inde
nobis reliqꝫ conijciendū quanti impietatis fuerit & impijs mori. In hac sententia
optime Lyran bonis explicat. 2. Thess. cpta. 1. q. 7. ad Hebreos, secundā ep̃am. sua deg
q. charitate, bonamq̃ fidē erga nos volle nobis in iustificabil paratā esse deg
pro nobis acepto (vt exponit Aug de Catech. rud. c. 4.) demonstrat. q. nō dubiū. permā-
nens. ff.) vt initiū reconciliationis nobis nolentibꝫ et aduersantibꝫ, et reconci-
liationis gratiā nobis omnibꝫ quātūcūq̃ sine meritis meritis conferret
multo q̃ magis nunc iustificati ff.) q. d. Deus p̃scientia p̃scitabitur à filijs
ira & ipsis): & merito diuisem. Cyprianꝰ de epta 52. et Tarianꝰ Barrilon. epta 3.
Quos Apli bonis non de bono p̃scientie intellexerunt sed de itantia iustifica-
tionis à relapsu & ab aliqbꝫ reliqꝫ accepto dono 1ª iustificationis, qꝫ nouata Nouati:
anoꝝ & nouitendebant Xpi in Christo semel tantū iustificari: sit q̃dē Tarianꝰ
Si nos peccatores essemꝰ in Christo stantes à primeua iustificati, multo magis est
credendū q̃ relapsi salui erimꝰ ab ira & ipsis: ab ira, inquā, q̃ post baptismū lap-
si debet: nos si gentiles deg non est passi, mire, multo minꝰ q̃d credendū, nō
n. leue est in diuina fauoribꝰ. Haec Tarianꝰ. Error tamē expositionis in rebꝰ
bis et verbis grecitati magis est consentanea: Nestio n. quia verborū p̃scientie
lapsi diuine possent: Nunc iustificati in sanguine ipsius, nisi forte recipiendo ad
iustificationē quā olim accepta nunc p̃diderunt. Si n. nos inimici ff. q. deo reconci-
liati sumꝰ & in gratia nos deo addidit, imo attradit suum & mortē filij eius
& merito mortis filij eius. multo magis reconciliati salui erimꝰ & adhuc & deus
p̃scientie p̃uenient, in vita ipsius & constituti in iustitia, q̃ est vita ab ipso nobis
data: vel in vita ipsius & participatione vite ipsius q̃ postquā resurrexit ex mortuis,
redditione nostra in ampliꝰ nō moritꝫ, vt n. non dominus iustitie non ulterius moritur
ab eo ff & gratia p̃scientie participemꝰ. Non solum. a) sc. in nō gloriamur. vel nō
solum. a. tor q. dicimus nobis superuidū est, sed & gloriamur in deo) & confidētes
diuinū deum nunc dum nostrum esse. 2. sperē sensus in deo gloriari si accipiamꝰ. vel
gloriamur in deo) & gratulamur nobis de abundantia diuine bonitatis, benefactis

et infidelitate in nob ꝙ dñs n. Jesus Xps) nō. n. satis est Christiano ꝙ deg per
dona ꝙ Christus quasi tacita tribuat, sed oportet eū sigillatim agnoscere ac credere
dona Dei, de qb sibi gratulando laborē Christi gaudeat et in gaudio Christi cōscia esse.
In hunc sensū arripit dictio (gloriari) nō pōt. 5. dr. gloriabimur in te ad fi. f. de
tua bonitate sibi gratulabimur. ꝙ quē nunc reconciliationē arripimus] i. reconciliationē
in morte Christi ꝑparatā et adornatā nunc ꝙ sancta iustificati adū arripimus et
appetimus. ꝓxea) q. d. ex hb concludit ꝙ sicut ꝙ dns Jesus Adamum sr. cui nō obstat
ꝙ in Eccles dicit, A mulicre initium peccati, qz per verisimile de pcto ꝙsonali: verba
a. Apli prodūt de pcto originali, qb ex Adamo tanquā ab adhuc humana ꝓpagine
omb principio patriarchaliter deducūt. d. Aug. 1° de pec. mer. c. 16, per Apli verba
nō sibi subdit Ecclesiastici per modo remittat, qz mulier, de qua Eccles, ex viro est, et tam
nunc vitio vna caro sub eodem concupiscentiis, pcti ꝙ ꝓpagatione, in hunc mundū
intrauit] qz hūs mundū ex viro derivatiū actuali ꝓpagatione inserit, ꝙ qua vō
fieri potuit in hunc modū demōstrat. Naturalis rerū ordo postulat ꝙ omne re:
ceptū, sicut d. Thom. sit in recipiente ꝙ modū recipientis: et quō rerū ordine aīa
maioris minorisue ingenii diuersarum, diuersis naturalibus materie humani corpo:
ris infundit ꝙ diuersitate dispositionū aut qualitatū qua materia ipsa affecta ac
pdita est: materie siquidem molliori infundit aīa ꝓpter habendū ingenium, qz et subtili docili
mollet tame ingeniosū. Materie vero rudiori infundit aīa ꝓpter habet arborū et
ingenij mung. Hor. a. (Et inclusus loris dorset d. Thom.) non solū loris habet in potis
et qualitatibus aīe naturalibus, sed et in qualitatibus virtutū aut vitij aīe iustitia supra:
naturalē virtutē defectibus aduersantibus: Ante lapsū. a. materia nō infundenda fuisset
aīa rōali ob integritatē gratiē fuisset nō solū omnū expers vitij, sed et rebel:
lionis ac subordinata tam aīe rōali qua iustitie originali: Ordine n. et pace
integra dominū regebat nō solū iustitia originalis ꝙ qua aīa rōalis potis
sima et corpori seruis deus ꝓsideret, verū et qualitatū ꝓpria informitas ꝙ qua
vires aīe inferiores, et caro, aīe ꝙ iustitia originali ꝓsidenti morigere obtemperet
et subordinate, vō q. violentus fuisset aīe ꝙ iustitia originali impatibs imperiū
si in inferioribus dominū partibus nō exhibisset ꝓpria informitas ꝙ qua dominū in:
feriora rationabilia fuissent et subordinata seruando debito imperio superiorib:
si violentus, q. nō partiris sed discordi et indecoro q. abstat à pulchra decentiq; ordinatq;
rationis ac iustitie ordinatissima integritate. Cui q. materia humane nature
pdicto integritatis tempore ꝙ qualitates interiores subordinata fuisset tam aīe
rōali qua iustitie originali regebat ꝓfecto ordo diuine prudentie, sedens quies ma:
trimonij rerū conuenienter et suauiter administrare habuerat et eidē materie
sic constitute infunderet nō solū aīa rōalis, sed aīa iustitia originali pdita: Contra
vero nūc materia formandi hominē à lapsu nō solū dispositis sit ad mortalitatē
sed et imbuta qualitate subordinata pcto, qualitatis diro intemperantia, q. nō solū

corpori differat morte, sed et inordinatio aiæ originaliter subsequat pœnæ, scilicet
v.g. ascensu & subsecuit concupiscentia carnis, ignorantia, & subsecuit ignorantia, et sic de
reliqs: ita et corpus mortis diuit corpus mortis non solum ob necessitate moriendi
corporaliter, sed et qa stipendium aiæ fomentis et materia pœnæ æternaliter.
ob qm, inqua, seruiat ordo diæ prudentiæ seruo legi pulo ante recensui, et pri-
mitus salubriter instituit et materiæ qm modo dispositæ infundat aiæ rationali
iustitia originali destituta, et & id deserente deo peccato imbuta, vo qa materia
nri ipsa reformanda est iustitiæ originali qm rerum statu non sit proportionata. Et
qua d. Thomæ doctrina complura inferuntur: 1m primo non fieri deo auctore aiæ
peccatum ob alienum originale pctm: cui opposita diuæ debuit Aug. 1o de aia
et eius origine c. 14. non n. deus sed primus parens originali, & primi vero authoris
sicut parentis pcti qa fiant aiæ originali iustitia destituæ, ipse n. materia nri
mundi aiæ ~~stipendium dum~~ iustitiæ originali disproportionata reddiderunt: nec n deo im-
putari debet. si legi diæ eius prudentiæ & se bene et in bonum sicut instituit, ho-
mine mutato eidem redunt in malum: sicut nec deo imputari debet qd boo liber-
tus sibi prudentio arbitrium rede sub bonum diæ prudentiæ legibus abutitur ad ma-
lum. Posterea et qm doctrina inferuntur quod pctm originale quodammodo deriuet
et granditi semine: qm n. insurgat hoc nos dicit, cui & pt f. m. de im. con. semine.
Et hinc Aug. 1o de nupt. et conc. c. 33. et lib. 2. c. 8, et 6. contra Iulian. c. 3. Leo
serm. 8. de nativit. Beda cap. 3. in Cantic. Tertul. c. 3. de testim. aiæ. Cui no ob-
stat argtm Iuliani dicentis, cui fieri pt et rebus arbitrij misceatur seminibus? Non
n. pctm, qd est rei arbitrij misceri seminibus quasi pctm sit in semine et in sub.
iecto, sed qa primaria causa ob quam aia pctm contraxit, siue alius iustitia origi-
nali creata est in semine: cuius stipendium seminis iustitiæ originali disproportionata
imo pcto subordinata disponit materia, et ob id seruus legi peccati iustitiæ
infundit ei eiusdem ordinis et conseruibus qualitatibus aiæ. Inferuntur ex pdicti
3o. Verius esse qd Aug. 2. de Nupt. et Conc. c. 9. et 3. cont. Iul. c. 26. dicit, pecca-
tum originale naturaliter derivare, no qd pctm formaliter ex semine traducatur
sed qa infecta materia ob quam aia iustitia destituta infunditur ex infecto parente
in plem naturali propagatione deriuatur. Denique liber rollingius qd vere dixerit
Aug., aias in corpore tanquam in vitioso vase corrumpi: et corpore. n. causa
oritur ob quam aia alius iustitia creatur: hanc itaq vere & verius (cum semetipsius ac
virtutes suas seminales & lib. arb. corrumpente, sub antiqo diæ prudentiæ le-
gibus pctm & propagatione contraxit in mundum et & pctm mortis non dicit mortali-
tatem, qa boo ante primum pctm erat, teste Aug. 1o ad Marcel. c. 3. aialia ac mor-
talia, mortalia, inqua, no ob mutuam à moriendi necessitate, sed à moriendi
potestate, qa poterat mori: itaq & pctm intrauit mundum, qa pcto factum est ut ne-

nisse sit volen mori, alys adeo moriatur, et ita). 1. Cor ordine, p pecc̃m se. q in mundū intrauit, in oēs mor ptransiit) Non. n. dicit pt pena in posteros Ade transisse nō tñ pena, imo. n. impiū est, iuxt Exode c. 20. cont. Collat. et constituit Aug. 3. cont. Iul. c. 26. Cor de dei sentire iustitia q à plagiatione liberet nos velit voluerit esse damnabile. mortē addidit, patet q nō pena sed culpa. Non. n. patet pena, et scripta pecc̃i remittit de re: missione sippliū, vt mors q est humane miserie non de institutione Creatoris sed de retributione sit iudicii. Hec ille. Hic a. p Apli dicit restabat difficultas q est hoc: Si p propagationē peccati nos in oēs pecc̃m transiit, qm̃ nec pecc̃i illi in quē transsiuit imputabit, nos ipse propria culpa aliud nullatenus admisit nec contraxit? Cui satisfacient Apli addit. In quo oēs peccauerunt.) Aug. qđ de pec. mer. c. 10. ponit vt q dicit Apli In quo) referat ad pecc̃m q. d. In quo) peccato sc. vel ad Adamū, vt sit sensus. In quo) uno homine oēs peccauerunt: Sed Greci textū vocabulū melius attendit lib. q. ad Bon. c. 4. docet, verba, in quo, non posse referri ad pecc̃m, q pecc̃m Greci femininū genꝰ est: In Adamo p oēs peccauerunt, non solū n. ex Ade pecc̃o contraxerūt, sed Adamo pcipiente oēs in eo pecc̃m quodamodo admiserunt, q p singuli pecc̃m propagatione habent id in eis vere culpandū est q à volūte processit, et qđ à volūte intrinseca, vñ q tota humana natura in Adamo vitiata, siue seminaliter ruentia (dedit n. inqt Sapiens. c. 10. Ade scientiā retinendi ea.) Adami volūti tanquā sibi ad hoc gratia abundancia fuerit et subtracta: quēcunq n. in aliquo est volūs eius et intrinsece et abunde. Ciprianus et B. Thom. q. 4 de pulo. arto. 1. ad 5m dicit q defectus pecc̃i originalis p originē contrahi habet qđ nos experientia aliquis si referat ad pcipiū, non a. si referat ad naturā, sic n. est quasi à principio intrinseco. Hec ille. Cui consentiens Aug. 3. ad Marcel. c. 7. Hec Apli verba explicat in hūc modū. Inde, inqt, nec aliud licet dici pt q pecc̃o Ade et nō permanendo mortē, nos sibi dicat, in quo oēs peccauerunt. Nec sic dicendo ipsa aliena peccata tanquā eis ad paruulos non pertinent, sicqđem in Ade oēs tunc permanserunt quando infēs natura illa insita in qua vel pigneare potuit adhuc oēs illa vna fuerunt: sed dicendo aliena q nondū ipsi agebant sibi pria sed quod erat in fluxa propagine vita vnius homīs contrahebat. Hec Aug. Nos ꝙ in Ade permanserimus q volūtate Ade tunc temporis instituere nostra erat, non qua nunc sumus, sed qua nos tunc in illa seminali massa: Si ꝙ tunc in radice nostra vere permanserimus, nunc autem pp posteriorē peccatorē nondum et nati sumus: quod n. radix data pcipiunt ramandō nec minus est nec minus, inqt Aug. 3. cont. Iul. c. 12. Habituale vitiū ep est in paruulis peccati nos habere nō pt nisi vna cū respectu ad voluntatem Ade q quatenus in eo massa nostra erat: non. n. rapuit eo, aut natura rei vt aliqd sit in homine culpabile nisi quod habuit in sua potestate: In potestate a. principaliter habet velle et nolle, et p velle et nolle reliquā q eligimus aut reprobamus: Non posset inde paruulis malitia in eo esse culpabilis, nisi habito

respectu ad velle et nolle q parvuli tanquam sibi proprios et intrinsecos habuit in Adamo: Et hoc insinuare voluit Apls nō solū dixit peccatū p unū hoīem in mundū intrasse, sed ad insinuandā eiusdem peccati completā vim addit, in quē omnes cōs peccasse. Verū nō dixit Apls, quēadmodū fecit p unū, s. instituit fieri quandā comparationē inter Christū et Adamū: Comparatio a. cōsistere nō pt, nisi in collatione duorū ad invicem, vt q comparatio Apli subsistat alterū eoꝝ inhabuisse debet loc loco subaudiendū in hac modi. Sicut p unū hoīem s. ita é diuersū p unū hoīem Christū institia intrauit in hunc mundū, et p institiā vita, in quo cōs iustificati sūmus: Potuit namq; creator, inq̄t Ciril. lib. 1° in Gen. sibi creaturā in similitudinē sōe superinvendū esse, indicemq; generis humani q̄si secundā molē est in Christo, q ad pristinā nāe immortalitatē restituat. Hoc ille. Declarauit a. Apls q̄si ad oculū q in hoīe omnes pecc. transiit, subiungēs. Usq; ad legem. n. peccatū) originale s. erat inpūtabile: peccatū a. nō inputabat. t. peccatū originale passiū et cōtra nō inputabat agnoscebat, cum lex nō esset) quia sua veracissima gratiosa voluntate agebat, vt q n. p̄cōrū debitū auferri, nisi ad Christū q humane nature generatorē aliq̄d haberet vitij: Nihilominus q̄amuis a principio nō fuerit lex vel aliq̄ peculiare signū q peccatū originale hoīes p se traheret, non tamē defuit humano generi ab initio aliq̄ testimoniū et quo in cognitione peccati originalis deinceps posset q̄ requisit mouē ab Adam. s. l. ab Ada usq; ad Moysen parvuli mortui sunt, q tamē nō peccauerūt in similitudinē p̄uaricationis Ade) t. specia sua ac personali volūte mandatū dei transgressi nō sunt, si q parvuli ab initio sunt mortui, et in personali volūte peccati nō admisere: minē, indubitabile intelligi eos aliq̄ peccati ab origine contraxisse, patet namq; culpa ubi nō latet pena, vt ait Prosp. s. in. culpa fuit in eis q nō permanuit in similitudinē p̄uaricationis Ade, q̄, vt inquit D. Thom. q. quæst. gen. t. 90. Ade nō est causa peccati solum per malū exemplū, nec filij eius peccarent solius imitatione, q̄ docuit Pelagiani: Si n. peccatū intrauit in mundū nō exemplo q dedit Ada, aut scandali, q origo peccati nō ad Adamū debuit referri, sed ad diabolū, ꝺ n. et ante Adamū peccauit, et de eo scriptū est, Invidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum, vt lib. 1° ad Marcel. et alibi frequenter vigilantissime observauit Aug̃. Preterea hic obseruandū est q dicat Apls parvulos nō peccasse in similitudinē p̄uaricationis Ade, nō a. dixit eos nō fuisse p̄uaricatos, parvulis a. et in ipso Adamo p̄uaricati sunt, vt implcat q scriptū est, Prevaricatores respice eos peccatores tuos, q̄emadmodū Cour. 25. in ps. 118 parvuli assentit Aug. Non q in similitudinem p̄uaricationis Ade peccauerunt parvuli, sed in eadem substantia eiusdem p̄uaricationis, ꝺ q p̄uaricatio eius fuerit p̄uaricatio omnium nostrum, et singulorum, vt Origenes, Idcirco pro eo q nec legem, nō peccauerunt in similitudinē transgressionis Ade, inter quos et apostolū lib. 1° in Gen. ligant, i. eos q peccauerunt in similitudinē s. cuius lectionis Rufinus dant scripsit, vt dicant parvulos

peccasse insimilibidinē prōpagationē dicūt, qz ex prōpagatione tales fadi sūt, à Deo sc. alieni, ad mūndū conuersi q̄libz fadus est Adam ex pfumacib̄ vokbz prōpagationē, vt videre est apud Beda rap. 6. in Lauch Aug. epla 88. 4 est forma filiorū filiarūq; ab eo prouendi. Sic q̄dā, et nō male: Vbi n. verbo sc. intellectibz glabit ex Apto q non admale pōt Adam sit pōt originale ministeriū, sed forma peccati, à quo transfudo peccato adāli Adam primū est formaliter peccatū sit forma pōt transfudiū forma, impiū nō de filiabus in filiabus transfundo, sed ex vno alterius vt dicit Aug. 6. conf. iul. assirmando. Vel q est forma filiorū) Christi sc. q̄s modo q̄uis loquit exponit Iuuen. lib. 3. c. 33. q̄m et expositionē priori pferenda censet Aug. epla 88. q. 3. Adam ibq; forma filiorū Christi, qz sicut Adam principiū humani gen ad mortē, ita et Christ principiū et radix humani generis ad vitā, vt ex Cyrillo paulo ante dixi. Si Delicto vnius multi mortui sunt) responsiue sc. ponit namq; sic Apls differentiā inter offensā q nobis obiciunt ex vna parte ab pōte Adā, ex aduersa vero parte ab iustificatione vite q est in Christo. Multo magis si in gra vnius Iesu Christi merito Christi in plures ex vno à pōte originali abundauit) Mors n. q est ob delictū Adā in eis regnauit vsq ad lauacr. vita vero q eis est restituenda ex Christi gratia eis in eternū. Sic Aug. 6. conf. iul. c. 1. et 1. de nupt. et concupisc. c. 13. Ita et Dominus hic instituit Apls dare differentiā inter Adā et Christū quoad vim vtriusq; subiect. n. Vim iudicij q̄ ex vno originali delicto, inq Aug. epla allegata, et 1. ad Marcel. c. 12. In condemnationē) Ex ibz Apli verbis manifeste seq̄ probauit Augs q parvuli ab vnico originale pōte aberant in eternā condemnationē, sic namq; de bono vsu c. 12. Absit vt causa parvulorū sit relinquendi vt esse nobis dicamus in corde vestro parvulis nō regenerati transeunt in mortē 2ā, q̄m q scriptus est, per vnū hoīem s. Aliter recte intelligi nō pt: nec à morte expedit q̄ existimē est redemptus peccato liberat q̄cunq; parvulorū aut negligentia, ut illi de q̄ ppe venit: tenda et originalia et ppria nostra peccata mortis est. Gra ex multis delictis) q scale redūdans in iustia p̄ficiat. Si vt in vnius delicto s.) Cui vt. delicti parvuli participes facti sunt, mors tam aie q̄m corporis regnauit ex vnius illius delicti authore, multo magis abundantiam gre) q sc. non tm dat posse bonū, aut posse vsq: uenire, sed q dat ipsum infallibiliter, et inuincibiliter bonū facere ac perseuerare; q̄m gra abundantia obtinet explicat Aug. de corrept. et gra. c. 12. et de illa q̄m bonis intelligendis docet 1. ad Marcel. c. 13. Et donationis) multa. n. nūc sunt dona in Christianis q nō erant in plasmatis, dona, inq̄m patie, misericordie et exis eis continentie q̄ scipsa legis natura sc. nūc. n. Christ multiplicitter in infirmitate ostenditur, fides est. n. infirmitas, vt legis Apls: cū infirmor tūc potens sum. Si charitas iustitia est, vbi abundantia iustitie est abundantia charitatis: certū. necesse maiores charitatis abundantias ex Christi meritis, q̄m de dono, non ex Christi data erat protoplastis, q̄andoquidem nūc ex eis q dilexit nos nec vita q̄dem temporalis pmansit, nis ex dilectione Dei vita temporalis

quia absq; moriendi necessitate gerebat ne quidē conseruauerit: Arnō q̄ maior
charitas fuit iustitia nostra quia illigō ppetuis nō maiorē charitatē nemo habeat
quā vt aīas suas ponat q̄ p̄ amicis suis. In vita) immortali. In oēb; Ioēl) Scīt
in Ioē 2° membro 3ō oēb; Ioēl) in Christo iustificentur oēb; Ioēl, sed q̄ nemo iustifi-
catur nisi in Christo, vt expōnit Aug. 6. de nat. & gr. c. 1°. et epla 88. q. 3. Sicut n. p̄
inobedientiā tanquā causa demeritoria. Pro cuius rei intellectu aduertendū est
q̄ Ada iustitia originali secundū psonā priuatus fuit gratia qua, integritate vero corpo-
ris ac generatiue virtutis, quandoquidē virtutis actiue vegetatiue, et integritas cor-
poris nō subiacerent impio libero voluntati, secundū psonā priuatus demeritorie. Priuatio
itaq; iustitie originalis siue corruptio mentis eius et sensuū inferiorū habuit in
eo rōnē pene, Ioē in ordine eius q̄ desinit bonū: necessitas vero moriendi, et corrup-
tio siue infectio virtutis generatiue habuit in eo rōnē pene, pena aūt est inuo-
luntaria, q̄ pena Ioēs sibi non acquisiuit nisi demeritorie: Itaq; nota duplex cau-
salitatē q̄ Ada corruptionē gratie virtutis, et quia nob̄ peccō originale, vt dicūt, contra-
hūt et inobedientiā suā tanquā p̄ causa demeritoria Ioēlem gratie q̄ Ada corruptionē gratie virtutis, et quia nob̄ peccō originale, vt dicūt, contra-
hūt et inobedientiā suā tanquā p̄ causa demeritoria sibi acquisiuit: Quod q̄
dicūt gratiā Ade infectā fuisse p̄ hoc dicūt ad pena pertinere eius: q̄ vero nob̄ ex illa
virtute sit infecta potius contrahūt id nō ad primi Ioēs pena, sed ad institutio-
nes dei naturales referendū est: est n. institutio dei naturalis vt p̄ dispositione
materie siue in bonis, siue in malis ipse influāt formā, itaq; Ada est
causa nostre corruptionis partis demeritoria, partis naturalis, demeritoria q̄ p̄
inobedientiā meruit sibi virtutis generatiue corruptionē: naturaliter vero q̄
legi in natura primordiali constitute consentimus, est vt de semine corrupto, vt
dicūt, nascatur generator. peccatorē constit. (Sunt multi) designat diffinitionē
minus, sed note multorum vt sigerii quod eadē vniuersitate numerosa sit. q̄
vnig obedientie) tanquā causa meritoria, et p̄ eiusdē virtute non quidē naturaliter
sed gratuito exparte ipsius constituentis multi) Hic arith. plio. Si Ada principiū
generati, et Christus principium vite, q̄ ipse lex? siue à quo paste stat lex, an à
paste mortis, an vero à paste vite? ad quā respondet Aug. Lex subintrauit)
p. inter mortē q̄ ab Ada, et vitā, q̄ p̄ Christū: quē iustis subintrasse dicit ad
ppe spēs abundantiā quā habet in umbra futurorū, vt opinat d. Thom. (q. 91. ar. 5.
ubi hanc planiorē ingredit) vel q̄ lex peccatū abundauit, et nō vetus gens Iudeo-
rum obligauit. Vt abundaret delictū) in agnitione ac confessione Ioēs: Cui n.
non liceat admittere q̄ introiuerit lex Ioē sine vt p̄ eas multiplicaretur pec-
cata, ex n. fine posito lex esset nulla, scribitur de p̄ legē abundasse delictū
q̄ delictum abundantia ac magnitudine Ioēs p̄ legē deprehenderint, quātō
n. aute legē gentiles ignoranter deliquerint, eo tanto multo minus quā iudei
p̄ legē habebant, eō q̄ gentilium ignorantia fuerit reputanda pene nulla

rationabil. nam si gentiles pactis & legibus vt Iudæi regnabilissent non magis ipse legis regulatione adisti quàm Iudæi se à peccatis continuissent, ipsis ignorantia eorum remunerata fuit, ac gentis pactis eorum non multùm dissimilis Regula ipsis dicit long sit exponit. Abundanter deliberandum, no in ope sed in voto ratione ac requisitor Quàm expositionem ex d. Thoma assumptam confirmat id q̃ scripsi. Vbi abundanter deliberandum scripsit. & quia f. agentia est quæ in plurib⁹ esse necessaria, sc. no tantùm ad regnorem recipiendam veritate sed & ad eã ope exequendã, vt exponit Augs de spir. et lit. c. 6. Finit reg. per. in mortẽ seruandã sc. ita quæ requiritur scripsando pactis & ecclesiis nobis indigentes in vita eterna & Jesus Christus dominus noster.

In Caput Sextum.

Quid ergo est permanebimus in peccato vt gratia abundet? f. Eligendumne sit in peccatis iudicare vt scripsandam deo materiam infundendæ nobis sibi exercendæ virtutis nob abundantiùs gratiæ. Absit peccatum n. nis sit rebus mala, no est eligibile, nec. n. (vt elegantèr docet Augs) morbus laudabilis est aut eligibilis q̃ medicina valida est aut abilis. Vt tamen confectis rationibus ratio sensus. permanebimus in peccato. f. spe fructus virtutis nob quæ exercende vt nob sit in peccatis salubris faciat. Ad Iudæos n. modis, et quæ rationes vtitur Augs. epla 47. et Enchi. c. 82 Quos Apls intercogationẽ interpretatus, dorsum ea q̃ponit occasione eorum q̃ de ingratis dei dolebant esse ita seruiri vt mala opa faciendo de abundantissima dei gratia fierent salubres. Hinc q̃ addit Augs. Absit) et recte dat, quia n. mortui sumus peccato f) q. d. gratia id nobis præstat in præsenti seculo vt moriamur peccato, q̃ q̃ nobis est spes vitæ æternæ gratia vt permanentes in peccato pœnitentiæ ad salutem perducendo a. q. illi q̃ gratia dei conseruati sunt & ex peccato moriantur, addit Augs. Ac ig. qe quæritur bapt. f. in Christo f. baptismo Christi. in morte ipsius f) f. in baptismo peccato mortui sc. similitudine mortis Christi indutum, vt exponit Aug. 6. conf. Iulian. c. 5. Fuerunt interis aliqui q̃ hæc verba Apli ppriæ interpretati dixerunt nob esse in morte Christi baptizatos tanquã in forma sancti, contra quos Canon 49. inter Canones Apłorum dicit Dnus noster esse, in morte nra baptizate, sed baptizate in morte patris f. vt a. Augs falsa illa eorum verborum interpretatione amouerit, subiungit. Consepulti n. sumus f) q. d. Pactum in morte Christi baptizati sumus, q. nis in baptismo aquis immergerem similitudine sepulturæ Christi indutum, id⁹ in morte f. in fidem effectus vt moreretur in nobis peccatis, vt quando Christus surrexit f. ad similitudinem resurrectionis Christi, & gloriam patris) & virtutem dei patris: resurrectio n. Christi quandoquidem fuit ergo tota S. Trinit. Sit deo patri, albi ipse Christo adscribit, v. g. Quid festinabat eius? Ipse n. inquit Ambr. semetipsum. Et. In tridio resurrectionem meam f. resurrectionem. Ad: scribit et statim de Sto Ioanne Vita eius] quæ ipsis opatur in nobis mortificatæ vitæ, non dissimulationem vitæ veteris. Sim. repugnantis f) f. ad mortificationem totius veteris hominis in Baptismo similitudinem mortis Christi in quadam puritatis indutum, sed debet illa mortificatio & fieri, vt simul cum participet resurrectionis vitæ

ambulando in novitate vite. Hoc scientes &c. q̄ vetus homo n̄r crucifixus
est. Christi crucifixio fuit opus redemptionis in se habuit in se figuram crucifixionis veteris hominis. Et quid hoc dicat innuendo q̄ idem possit habere vos veritatis et fugiat crucifixus, ut figura nihil officiat veritati respondet Christi in Eucharistia q̄ ipsa dicat aliquando signum aut figura respondet Christi, est n. sic signum respondet Christi venienti ac crucifixi ut simul veritati eiusdem respondeat, sicut Christus sedet vere crucifixus est, et hanc gessit figuram crucifixionis veteris hominis, ut destructo ad nihilum redigatur corpus peccati. hoc nequaquam, inquit dominus, peccati, q̄ qui in hac vita nunquam aut admodum raro contingit ut remanente in baptizato concupiscentia, q̄ est materia peccati, subintrauit statim tempus priore sententia ad facultatem q̄ dat christianis in hac vita, ut, inquit, ultra non seruiamus peccato à tempore quo sumus baptizati voluntatis peccati desiderio non impleamus, omnimoda vero peccati destructione fit sic gratiam ut meremur eas obtinere et assequi in futuro. Quia n. mortuus est christo crucifixo mortuus est, iustificatus est a peccato, à reatu, dominatu et statu peccati liberatus ad statum iustitie translatus est: cuius translationis q̄ sit facta? Si mortui sumus cum Christo ea qua dicimus vite via ex mortui, simul et viuemus in immortalitate et gaudia nobis dominus meritate. Iam non mortis obstatus immortalitatis qua datus est ei iam non posse mori. Ultra non dominabitur, Ultra, inquit, semel. n. ei dominatus est ipse se mortis dominio subiciente, ut notat Ambr. de ppl. ub. sermo. 18. n. 7. Quoniam et Christus inclinato capite tradidit spiritum inferiorum q̄ statim fuerat mortis locus. mortuus est peccato) i. similitudini carnis peccati, inquit Aug. Enchi. c. 52. mortuus est semel) hoc n. peccati inquit Gabriel Ambr. nisi moreretur, sed dic mortuus peccato q̄ mortis mortuus est q̄ ex peccato orta est, et peccati q̄ est mors aiae, signat vitam Deo i. et virtute dei. Ita et vos existimate) hoc st. esse vestra vocationis est q̄ confessionem quandoq̄ de Christo in Baptismo est. vos mortuos q̄dē esse peccato i. reatui et dominio peccati, vivificatos deo) q̄ oportet vos de dei spiritu viuere et deo vobis conformes esse. In Christo Ih. d. n.) i. in virtute Christi, vel in corpore Christi mystico, ita ut Christus et crucifixus sit et repraesentet in nobis in corpore suo proprio, sed et in mystico q̄ est Ecclia: quod et tempore suo ipse ostendit aliquando vocauit populum Ecclia mundo fideliter vivere festis Paschae Sancti pentecostes et Epiphaniae, ut eo potissimum tempore quo mors Christi et eius resurrectio recolitur Ecclia tota Christo p mortificationem peccati, et resurrectionem ad iustitiam vocata noscatur. Cuius q̄ hoc q̄ dictum est vobis existimandum sit. Non regnet &c. i. ut obed. nos. eius) Quibus verbis manifestissime docet Apostolus peccatum non hinc regnare nos permittit in nobis malum desiderium, sed nos voluntatis desiderijs eius inclinamur vel movemur gerimus. Sed neq; exhib. membra arma iniq. peccato) Ut peccatum voluntate nostra

x membra corpoꝝ q̃e exq̃amini. sed exhibete vob deo) ℣. dic vobis, tpo ex
mortuꝝ viuentes) ℣. famulis illis q̃ aliq̃ando pecto subiecti q̃ mortui, sed mihi
spiritu viuitis, spiritu et anibalitate, talem q̃ vob deo exhibete vt tales in veritate
vere deo appareatis, et membra vestra xpo) ℣. x membra corpoꝝ vestꝝ exer
q̃amini q̃ institie ad gloriã et voluntate dei. Hic fideliꝫ alij. Baptizati nobiꝫ
manet in corpore ruinosa peccati, q̃amdiu q̃ potestas peccati regnat) exhi-
bere. Cuiꝰ Apli, peccatis) n. vobis no dominabit) ℣. no contingat peccatu ulterꝰ
regnare in vob obtinere. non n. estis sub lege) q̃ damnat peccatu, sed sub gra) q̃
sibi victoria contra peccatu: Hinc q̃ vestre donationi redemptionique bene ano esse
spe vehementissime confidatis q̃ gra dei nã seruitꝫ fuerit vob remissionis medi-
cinam et impugnationi q̃ualecũ. ℣. q̃ peccabimus q̃ ℟.) quasi gra illiꝰ esset abun-
dantia vt et in peccatis pseuerandum putaret aut vellet salubre fructꝰ? Absit.
q̃ fidelis seruꝰ peccati) voluntatis seruitute. obed. a. ℟. in ꝺ.) q̃ doctrine
forma data peccatu ipsa mortificandu esse, et institie pcto subiecta ℣ rei ve-
ritate esse indicanda et exercenda, eamq transmutatione nõ solũ esse totiꝰ in
hac vita possibile, q̃ negant hereticꝰ, sed ℣ debitũ diu gra fuisse. liberati a peccto)
℣. peccti dominio seruꝰ facti institie) q̃ obediti legi institie. humanã dico) ℣.
infirmitatem carnis vestre) ℣. xp ideo q̃ tanquã spiritu pumptu sit vel q̃ vel quia carne spiritu
imbuiti estis, ex parte tamen carnis vestre sitis q̃ seruitutis vobisq̃ infirmitatis
estis infirmi. sic Aug. epla 182. Sicut exhib. membra vestra seruire immundi q̃ studio et
affectui ad iniquitatem) ℣. ad iniquitatis augmentum) ita) ℣. quasi saltem studio et affectui
exhibete q̃ in sanctificationem) ℣. sanctificationis augmentum). Cui Apli seruio vere
dicit esse humanitate plenꝰ, sedens rigore n. institie et aybatis, q̃ seruitutis
et diligentie et impendendi debitum institie q̃m suspendium supplicium peccato,
inq̃t d. Thom. opusc. contra retrah. a relig. c. 5. ribaud illud Bacuꝫ. Deriꝺ hanc
considerationi vt imitabile voluntati dei: tanta n. inq̃t Gotfrid. de patria c. 4.
diligentia deo obsequendu est quanta sunt ipsa q̃ diuid et malis hominibꝫ
et pollicetur bonis. Quis ois ita sancte vixit Bernard epla 341. turbesset
aia considerata ad Dnm minori assedio sedari institia q̃m antea sedata est
iniquitate. Nicolaus D. Aug. epla 194. et alibi frequenter exponit hanc Apli
comparationem ab eodem ad eosdem vt moneat nos seruire institie nõ timore
sed ipsiꝰ boni delectatione quemadmodu peccti seruiebamus iniquitati: Fortis q̃
expeditio potior est et conuenientior. vis seruꝰ effici peccati) q̃ nemo n. peccati
seruꝰ esse vult, q̃ diuꝰ deus se subiicit a nullo impio se expedire q̃ semel
ipsius negat. liberi facti institie) ℣. alieni a institia, vt exponit Aug. de Cr. et gra
c. 13. Quia libertatis significationem attendit defendit Aug. sensus istius loquendi modꝰ

q̄ ost in Scripturis esse in peccatore semp liberū arbitriū, de grā n. et lib. arb. c. 15 et Bonif. ad Coll. c. 24. legit in hac verba. Semp ost in nobis voluntas libera, sed nō semp ost bona, aut n. à iustitia libera est quando seruit peccato, et tūc ost mala aut à peccato libera ost quando seruit iustitiæ, et tūc ost bona: Sed ad defendendū dūs in peccatore sōlā fidē Catholicā lib. arbitriū ipse modo libertatē nō tollens sufficit, oportet n. fateri in peccatoribus esse liberū arbitriū, q̄z ost in eis in primo naturali potestate: Deinde grā salte possibilitate ad bonū et ad malū, sine q̄bꝫ in veritate nō ost salubriter esse lib. arb. Patendū ost tm ipsiusmodi lib. arb. veritus esse attenuatū et inclinatū, vt ex Conc. Arausic. legit Did. sess. 6. c. 1°. vtentes obseruādā Augustini prudentis modū ostendendo in peccatore libertatis ostiupasse vbi q̄ verbis Scripturarū rotundamur, et nō libenter aliqd sine expressis scripturis asseuerant. Quāq̄ q̄ fruolus Deb. f. 1. q̄ hinc ꝓficerit nobis illa, in q̄bꝫ nihil nouerit nisi ad iustitiā ordinabile) Dicunt siqdē conuersi illud Hiere 31. Conuertere me q̄z portauī opprobriū adolescentiæ meæ. Fuit illorū mors est Nunc vero libenter f.) Dicit libenter nō a. liberi vt det intelligi eos q̄ à peccatis expediti sunt ad illā libertatē deuenisse non virtute ꝓpriā sed ope et grā eius q̄ dixit, Si vos filius liberauerit vere liberi eritis, vt notat Aug. 1°. ad Bonif. c. 2. Sensit sanctus Deo q̄z legi eius et voluntati ore et actu subiecti, q̄ bene addit Apls nostra vel q̄ Christiani ost à lege dei [illegible] libertatis exemunt, Gabetio fruolus 1. fruolus Quia seruitutis ad libertatis est sanctificatio vestra 1. sanctitatis exercitatio, et q̄ exercitationi simile augmentatio: q̄ fruolus nō erubescendo, sed contra gloriosa ost, sicut scriptū ost, Bonorū opus gloriosa ost fruolus. Fuit vero ꝓficiente, ad quē tendit ore sanctificatio, vita eterna. Stip. gratis merces) q̄z peccato debetur merces eterna. grā dei vita eterna potest dicere, inqt Aug. De grā et lib. arb. c. 8. et epla 105. Stipendium sanctificationis vita eterna, vbi q̄ vita eterna merces sit exercitio iustitiæ, malūt tm dicere, grā dei vita eterna. f.) q̄z ipsa iustitia opa q̄bꝫ meretur debetur et grā simul. Pro eo tm q̄ nos legimus grā dei, Greci legunt χάρισμα, q̄a vere significat q̄z meritis opimitate et abundantia, q. d. Apls, peccato debita stipendia vile, iustitiæ vero meretur magnifica, et opulenta. In exigui confirmationē testis de verbis. c. 47. legit, donatiuū dei vita eterna: Alludens ad donatiua q̄ ex imperij liberalitate duci solent militibus bene meritis supra stipendia debita. Per illam ipse vere testis nō obscure significat meritū vitæ eternæ nō solum esse in semetipsa opimū et magnificū, sed de liberalitate quidem esse meritis iustitiæ maiorē, sicut scriptū ost, mensurā bonā f. In Christo Iesu Rom. 11. q̄ labore et meritis fidei impetrauit iustitiā nobis peruenit, deinde paulo de meritis vitæ eternæ quod erant q̄ pedes primi hominis rebellis, ipse suo merito inter Deū et homines iustificandos reparauit ac restituit.

Hadeny andūtūng quid ꝓfuerit lex nil horiby ſibi, reſtabat vt oſtenderet Apoſtl quo tempore reſſare deberet lex ꝙ finde aggredh lex rapike, dicend. Ap ignorabit ſ. ſcientiby n. legē loquor) ſ. Cui eplā Laur ꝓmiſcē ſcīa ijb ꝙ ex gentiby et ijd ꝙ ex Judeis ad Chriſtū conuerſi ſūt, ꝑuer tamē ſermone adeo ꝓfectis diuigo ꝙ legem ſcīuit ſ. ꝙ legis ouy exẽpli ſūt: Dicunh n. Sic legē ſcire ꝙ legē alīquando ſuſcepūnh, ſcīt in Actis Apollo dicth ſcire baptiſmū Johañ. qz illius hanh ſuſcepat, qz lex ſi quid in lege dominah) qz lex ſibi obligat quamdo tempore vīuit) homo ſc. vel quamdo tempore vīuit ipſa lex et nō eſt abrogata Sic rompleūel, qz th paulo poſt dicit Apoſtl, vod mortificati eſtis legi, nō a. lex mulificata ſeu abrogata eſt, quāmb et id verſſimē diceret, ex rontextu magis conſentaneū vt ex lege ſubandiamus. q ſub viro eſt mulier) ſ. matrimonio ligata eſt viro, q dicth eſſe ſub viro, qz ſcriptis eſt, ſub viri poteſtate erit. Et alibi. mulier ſubdita eſtote ſi Alligata eſt legi) ſ. vinculo et ordini matrimoniali, vt ſc. ſubdita ſit viro ſuo, et nō habeat rogitat ſibi poteſtate ſed vt. ipso vivente viro) fornicatiōi adulterio, ſodomie, et omnib generib vitiꝫ rogito, imo ob hec vitia quoad thorū dimiſſo, inqt Hiero. epla 149. vocabih adulte. ſi fuerit ſ. hic obſcura quia raſtia ſcripturā ſacra rem matrimonialē tractaūbat, dicit n. ſi fuerit nūb alio vro) Cui eodē conſilio et Daniel olim dixit, Ab vetuſtis eod collaqientes ſibi. Cui th, ſenecte ꝓ impunitate vitiꝫ rredib ſibi dixiſſent, videmy eos pariter ruiſſere. Itaq. ſ.) ad eūdē modū et vos mortificati eſtis legi) ſ. peccato ac ꝓuaricatiōi quā adiget lex inqt Aug. 15. contr. Faust. c. 8. vel, Legi) ſ. veteri legis ſeruitūti ꝛ corpꝰ Chriſti) ſ. ꝛ incarnatiōe Chriſti: Non n. ſabi recte intelligimh hec verba de translatione in corpꝰ Chriſti ſpirituale ꝛ fide et charitate, nulli n. ſancti veteris teſtamenti hec vīr ad corpꝰ Chriſti tranſierunt, nec tamē ob id fuerint legi ꝛ eā mortificati, cū ꝙ ſeruierint deo in umbra futuri, vt ſibi alteri ſ.) ſ. ſibi reſſurrectioni eius ꝛ redemōi inſtitia conformet, vt fructificemy deo) ſ. vt fructy inſtitie noſtre placeare deo, vel fructy inſtitie noſtra deſinat in hac vita quo applendiny deo, ſcīe, vt ad deū ꝓficiamy. Cū vir eſſemy in carne) ſ. vinculo peccati, inqt Aug. 83. qq. q. 66. vel, et malig, rūs mordy ſpiritū ambūlaremy, ſed lege cupidi de rapiū ſarū ꝓpria voluntate adhuc ꝓſentaremy, vt egerunt Aug. Serm. 4. de verbis Apoſt. Paſſiones) ſ. deſideria peccatorū, q legē dant) qz lex illa ſanctissima nec ſanare vel immutare, exabare in membris paſſiones n. multi ſuol experiemur in nobis nīa tranſmutatione corporali, vt fructificemy mortis ſ. vt faceremy nob ꝓficere fructy peccati ꝛ eſt ad mortē ꝛ. ſcīe nīa ſpiritualis eſt mors. Hic nota ꝙ dicit Apoſt, paſſiones operabat eſſe vt fructificent morti: inde n. conſeqh paſſiones rapimur multi morti nō fructificare ſed fructy ꝙ eſt ad mortē ſcīe peccati in nobis ſolummodo ꝓcurare ac ſollicitare. Nunc a.) in Chriſto iuſtificati, ſolūt ſumus a lege mortis) qz legis ſeruitūti nō ſumus amplius detenti, nīa ſeruitꝰ vitio Adā adfert mortē in quā detinebamur) priuſquā in veniret fidei, inqt Apoſt ſub lege detinebamur dolēſ

in eam fidem q̄ reuellanda erat. Vñ st Stephanus] Stephanus, inq̄t, nō m. stat Christi ami absolutū ab obligatione decalogi, retinentibus p̄ceptis moralibus q̄ stat in lege teste Leone serm. 7. de ieiunio 7mi mēsis, st. n. lex charitatis, inq̄t, i lege translata est ad Euangelium, ita et p̄cepta legis moralia: Seruātur ibi q̄ Christiani aliqua ex parte legi sed in nouitate spiritus] et spiritu charitatis hominē interiorē renouantis, non in ve= tustate] humane mentis, q̄ dicit debuisset litere] q̄ littera legis ea auferre non pt: Dicendū. Apli Christiani soluti esse a lege mortis siue peccati, siue lege ordinante, operandū q̄ hic mouet q̄stionē et dicit. Quid q̄ dicemus? lex peccatū? [sc.] eo q̄ appellan uerim eam legē mortis siue peccati? Absit. sed pec. nō cognouī. nisi] q̄ lex nō est opus peccati, sed manifestatiū peccati. Concupiscentiam] i. ignorabā q̄ voluntarie concupiscere peccatū esset, arbitrabar me a peccato esse immunē si ab externo opere concupiscentiā sen= sus et membra continerē: Hoc a. cōd q̄ fuerunt sine lege arbitrabar fuisse vel sine testatissimum reddit q̄ multi eorū q̄ fuerunt sub lege idem arbitrati sunt, q̄d dicit Christus: Audistis q̄ dictū est antiquis, non mechaberis. Ego a. dico q̄. Nisi lex dixisset: Non concupisces] i. q̄ opus exercere nō vid me q̄dā volūtē desperabil, imo ipsa carnis cōcupiscentia voluntatē multi pprio omni studio frenabil et mortificabil. Et quo constat, actus voluntarios esse huius p̄cepti custodiā cō q̄ p̄cepta dari nō possunt, vt ipsa cō actualia habitus nisi de materia q̄ est in po testate: in potestate a. sunt actus voluntarii principaliter, siue nō nisi mediantibus actibus voluntariis. Constat et ex cōdē q̄ concupiscentia carnis et motus eius sor p̄cepto p̄hibiti sint, sed tanquā fines, vt dicit Aug. epla 200. Ad sor n. data nobis p̄hibitio de actibus voluntariis vt q̄ cor satagamus q̄s fieri p̄t carere concupiscentia, siue passionibus peccatorū. Et quo vlterius infertur, quod hec duo p̄cepta, Non concupisces, Et. Post concupiscentiam hab nō eat. quamuis a glossa q̄ ipsos habentes, possint tamē arctari et q̄ tempore huius vite distingui, vt p̄cepto postremo intelligatur nobis demandari ne concupiscentia et motus eius cōsentiendo, abblandiendo, exe= quendo gerant mōre: Priori dicō, ne patiamur concupiscentiā in nobis solitā vi= ri habere, aut motus sinos et inuoluntarios operare. Porro q̄ dicit. Non concu= piscet concupiendit p̄hibitionē generalē, ita vt quilibet peccati repudiet cor p̄cepto suo modo intelligat esse p̄hibita, q̄ obseruauit Aug̃s in q̄ de q̄est. euāgeliorum. 11o. dicit Non concupiscet esse p̄hibitionē generalē, sicut p̄cepti dilige, est mandatū generale, q̄ et 4o cōcil. Iulian. c. 13. ex eo q̄ p̄hibemur concupiscentia mouet gerere colligit ipsam concupiscentiā et inuoluntariā vitipandā et malā esse. Explicuit ibi. Lib ver: bis Apli vtilitatē legis, restabat vt explicaret quia vōe lex et lex mortis esset, et tamē nō esset peccatū, q̄ aggredit facere p̄ verbū. Occasione a. accepta] ab ipso m. homine, non a. a lege data, lex n. ne quidem fuit homini scandalū passiū, sed scandalū q̄ voranter acceptū, peccatū] i. ipsa maleuolentia hominis sub lege concupiscibili, q̄ mand. operā est in me oē concupiscentia] q̄ peccati frequentatio, et cognitio

legis transgressio ferrent ipsas concupiscentias ingeniosas multo audaciores et audaciores. Complures tamen noue perrati dor loro intelligunt perrati fomite sive ipsas concupiscentias inparente: et relig, vbi m. Apply dor loro declarat quomodo pedis ex mandatis inoruerit, vel poly, quomodo perrati malitia ex mandatis manifestata sit, nimis pedis voluntarius semper furit predat moly aliqb impedimentis in pedis, sicut scriptum est, vendicans tentat a concupiscentia sua abstractus et illectus. Et alibi. Concupiscentia vis concupit contra pedis, ordinatissimum, fuit vt Apply suis exemplis exequitur declarare ante oia quomodo mandatis concupiscentia dois auctoritas. Porro mandatis de oratis oes concupiscentia, qz, vt exponit Aug. de Spir. et lit. c. 9. Lex quamvis bona augeat delectando desiderium malum, sicut aqua impetus in eam pacta non esset inflatior vehementior fit obice oppositi, nisi moles vis vicerit maiore cumulo propriaty violentiy ex gna pendula: Nestio n. quomodo dor ipsius ex concupiscentia fiat incundum dois vetah. Hinc Aug. Sine lege peccatum in cognitione ac repulsione pois, ego a. viuebam) Loqr in persona primi humani sine lege forinseca prescripta aliquando) vsq ad tempora Moysis. pedis reuixit) quappareat rapit, multiplicis suis manifestis operibus: Sed vis concupiscentia et moly eig perrata non sint, nec pois constituant perratore, quomodo concupiscentia vt dictum est inscripta in pedis humanis, vel pois efficere potuit perratore? declarat id Apply ex sequentia et dicit. Ego a. mortuus sum) mente, qz a gna dei adhuc fuit lege posita sum separatus et charitate ejus, et inducentis est) .i. ex educti depressus est mandatis q erat ad vitam .i. ad imminutionem ad diffinendum pois mortuus, oportet m. vt reduxisset dor vendit ex mandata, exhortationes et alia forinseca prescripta reducuntur vite q est ex gna primi formi viuere prauari: Hinc. habet pauatio patris ad diffinendum mortuus sufficere pedis dicit Apply, mandatis erat) non. a. mandatis sufficiebat ad vitam, dor esse ad modum .i. mortis aia augere. Cuius a. principe defectu? nimis legis? id iam negatus est. Nihil concupiscentia aut nichil eig? Ne id quidem, nam concupiscentia et moly eig ne quidem in pois sub lege constituto ex se perrati vim habent. Quia ignidem ratione? Nam perratio) .i. perrati fomes occasionem ex mandati) .i. mandatis occasione accepta seduxit me) .i. voluntarium consensionem mentis mee vincula in se prouocauit, vt motus peccati voluntarie motibus eig, et dor vim q illud occidit) .i. motu perrati vitam mihi auferret. Itaque lex quidem sancta) qz sancti dei, inqt Crisp. in Gorech. qz q est Maximus, bona) qz boni dei .s. prelig. a. d. dom. 1. 2ae q. 99. a. 4. mandatis sanctis ob precepta ceremonialia, iustus) ob precepta iudicialia, Bonus) ob moralia. Et ij .s. multi fastus est mortis) vt idem si sit causa mortis? Absit. Sed pedis) .i. pedis fomes, sicut et pedis peccati dictus, vt appareat pedis) non dicit, vt sit perratio, sed vt perrati vi, inigitat et latens vitus odig, palam et manifesta fiat, ex bonum) .i. operatione bona legis q erat ad vitam operabatur est mihi) attendente voluntatis mee repulsione mortuus fuit) .i. manifestius appareat supra modum perrat est) supra modum, inqt,

qz sinit supra rōnes modis bonus est q malis bene stat, ita supra modis malus est q bonis male. Sting n. qz lex spiritualis est) qz ea q sunt spiritus Dei ꝓprie, et ꝓ: sertis lex spiritalis. Ego a.) legit. addit in 3ª ysaia Dominus sub lege constituti, carnalis (sunt) non valent implere q sunt spiritus dei. Venundatus (sub peccato) q. iusto Dei iudicio ob peccata in ghy multis vis et q postmodū patrum. peccati seruitutis quisq, aut sub peccati seruitute detenditur. non est a. mundus. Apls dor dicere de homine sub lege constituto, de Xpō n. constituto sub gra quāda rōe verū est q sit venundatus sub seruitute peccati, peccati, impius, nō ꝓprie dicti, sed impropriē, intelligendo ꝫ pedes peccati fomite, quod ipsis Apls ꝫ sequentia late declarat: sequentia n. non esse intelligenda de Xpō constituto sub lege, sed sub gra, atq adeō de ipso Apls Paulo declarat Aug. 2º Retract. c. 23. et conf. Julian. l. 2. c. 3. et 4. cap. 26. et 6. c. 12. et Hieron. 16. de verbis Apli. 3º de Nupt. et Conc. c. 27. non obstante eo q lib. 1º ad Simplic. quos Apli locus aliquando aliter intellexisset. (Quod opor nō intelligi) s. prima facie ad intelligendū obscurus esse video, et quasi nō posse resistere aut verus esse. nō n. q volo hoc ago) s. non concupiscere qdē desidero, sed ab omni concupiscentia cōtinere mihi nō sum imminus, sed q odi) Concupiscentia s. illud facio) qz secundū interiorē Xpō delio nolio consentio. Hor a. ad intelligendū 1ª facie difficile est quomodo nō pena dolor sit impius cum actionis et motibus nostrorū aliqd velit ipsum et tm non agat, et contra operet aliqd, et eo nō obstante illud faciat. Quā difficultatē his solutis si considerem domo aliqd velle vel nolle mente, et tamē idipsum facere ratione superiorū motuū ꝫ concupiscentiæ quōdam iuxta sententiā ac principium. Consentio legi quia bona est) s. Dor volo q lex, et sibi legi consentaneo, inquit Aug. 1º de Nupt. et Conc. c. 27. et de Xpō. Iust. Iam nō ego operor illud) s. mente legi consentiens si quid mali facio ratione iam nō ego illud operor q dōceo à sotario opē reuersi sed q habitat in me peccatū) d. n. ad obiectū sūm et non mandatū, imo inuitā voluntate ꝓpria sua lege, aut ꝓprio iure monach: Hor a. malus vocat ab Apto pctō vel qz peccato factus est, vel qz peccatis si diuersis fuit, inquit Aug. 1º de Nupt. et Conc. c. 23. Cauam loquendi vim alibi à simili ꝓbat, eo q vulgo dicit fuigy pigrus qz pigrum fecit. Scio n. qz nō hab. s. Bonum) qz concupiscentia vitium, nō velle adiacet mihi) vox est vocati et sub gra constituti, inquit Prosp. cont. Collat. c. 8. q ei fidē ne: cessarium accommodare, ideo q Cassianus et Dor loco remedii adhibere q velle bonum esset in nobis ꝓ nostra sufficientia. Perficere a. nō invenio) Dicit ꝓficere, non facere, quia in eo q nō consentit malo aut motibus eius bonum fecit, inquit Aug. de ꝓfect. iust. et 1º de Nupt. et Conc. c. 29. Similiter in eo q odit concupiscentiā sua bene facit, et in eo q Eleemosynam facere nō cessat bonum facit s. Ei forsan ꝓficere bonum non adiaret qz carne contra quā facit concupiscit, et bonum q facit omni ex parte toto corde nō exequitur. Itaq ꝓficere bonum dor loco nō est idem q

ope exequii bonis: in quit sensus Apls dicit ad Philip. 3. Deus ope in vobis velle et ꝓficere, q ope gratie operare bonis et ope ipsius exequi: sed ꝓficere q nō inuenit Apls ex parte, vel oīo ex toto nō posse exequi. Non n. q volo ſ. facio) ex toto se. q bona ex parte veraciter affectu, sed q nolo malū hoc ago) q vel inuitus ratione rationis ipsius. Si a. q nolo facio iam ſ.) q ego à tota electione removeri debeo, sed q hab. in me per.) Quia verba divina audi, inqt Aug. l. ad Bonif. c. 10. ferunt hoc verba intelligere de ipso Apto. Sed dicet aliq. Si Apls q nō vult facio: ergo ipse non operatur illud, qd est q prius dixit, quod odi illud facio? nisi ꝓcessit hoc aliquatenus facere q vitio in eo facto, ad cuius odium q vitio ipsum nō sit vigor naturae alienae, sed languor ꝓprius, inqt Aug. in psal. 118. Conc. 3. Inuenio igitur ſ. inuenio legem mihi bona esse si et ego bonus volo, q̄ malum mihi adiacet) ſ. quia non ipsi legi sed mihi malum adiacet q nolo, q̄ et nolenti ratio ipsius, inqt Aug. 1° de Nupt. c. 30. Audet. n. legi servire interior homo.) Charitate autem imbuti et renovati. Video alia legem ſ. rapientem me ſ. ratione mea, vel rapientem. ſ. capere rationem, inqt Aug. ſ. In lege promissi et obedientia ꝓcepto parati. Quotidie ergo hoc Sicut n. pax et integritas et concordia totius hominis ad hominem ꝓficit sollicitudo, ita hoc discordia, atq adeo voluntas repugnantia ad hominem miseriam nō obscurē ꝓficit, dico, sollicitudo repugnantia, nō insistit in homine solius voluntatis rationis quidē esset in Christo, sed est in homine voluntatis sollicitudo Unaq. n. vult alterā sibi adiacere esse explendā, sollicitudo n. spiritus vult explenda esse voluptas carnis, q in semetipso nō valuit Christus, voluptas siter carnis odit et explenda rapit voluptas spiritus, q siter non voluit voluptas dominium infirmitatis. De corpore mortis huius ſ. ꝓpter infirmitatis ad mortis iniquitatis aīa sollicitudo, inqt Epiph. in hares. 64. nihil consentiens Aug. 2. retract. cui. c. 3. malebat, inqt Apls voluptas non habere, quam diu, dicet inimicus pugnare: Non q ibi verbis tam deplorat Apls pondus mortalitatis quam ꝓpriam rationem iniquitatis. Gratia dei ꝑ Xpm ſ.) completa se. gratia Christi cum quando reformabit Deus corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue, quemadmodū et unus bonus ex parte liberat Deus fideles de corpore mortis huius, nisi non sint vel deficiunt in parte mortale, quemadmodū ad id nullis modis et elementis ab interiore sollicitatos et exstimulatos. Mente seruio legi dei ſ.) Qua ꝓpositione luculenter explicat q in principio huius disputationis tanquā res intelligibile ꝓponit, declarat. n. se. mente velle et nolle seruidus diuersa simul vivet, q in propositione huius disputationis nō explicuerat: dixerat. n. non q volo hoc ago, et non addiderat (mente) subintellexerat, et quod odi illud facio, et non addiderat, carne: ꝓpositio absq tali determinatione absq dubio difficulter intelligitur.

D

In Capit. 6 Actuum.

Nihil ḡ dationis ꝑ. ꝓ. dationē vel alio supplicio dignū. est in ih̄u q̄ sicut in Christo ꝓ. q̄ sicut regenerati, sic ḡ in baptismo nō peccati q̄ fuit in conuersione carnis per voluntariā participationē Adam in infidelitate vere peccati. est vetus sic ꝙ peccatum remittitur, et dominatu sic ꝙ dominū remittitur solute et liberate. quī nō sedes carnē ambulant ꝓ. q nō iterū conuertunt vt desiderijs sibi obsequi voluntario seruiant, q vsq; adeò verū est vt docet Aug. 2°. retr. Julian. c. 10. q̄ nec ꝓ conuersione, nec ob merita eius inuoluntarie operatur nō dicere, dimitte nobis ꝙ. Lex spiritu vite in Christo ꝓ. Lex q̄ caritate ꝙ 55ª scripta in cordibus nostris nō inuenit. peccatum Christo, liberauit me à lege peccati sic vt nō seruiam concupiscentijs meis, et mortis ꝙ à vetustate alienum dationis, q dico spiritu prudenter discernit q̄ voluntati dei ꝙ conuersione cordis liberari à lege seu dominatu peccati, et nō à lege mortis, sicut vetustate alienum dationis, dic n. Willi. ꝙ quamuis cordis conuersione sed ꝙ infusione caritatis. Nam q.d. dixi in Christo Jesu, q̄ q impossibile erat legi ꝑ carnē, in quo negotio sc. lex infirmabatur ꝓ. sufficienter esse demonstrata ꝙ carnē ꝓ. dominū cupiditate in carne fixa exhibentē, vel peccata carnis in primis appetentē: caro n. dr non vetus intelligit carnē substantia, non n. caro sed affectus culpe auferenda, inqt Ambr. 1° de Jacob et vita beata. c. 3. caro a. est voluptas ministra. in similitudine carnis peccati) similitudine, inqt, nō carnis, id ꝙ ob veritatē humane substantie in Christo, inqt Tertull. 5 contra Marc. c. 12, sed carnis peccati; quod et notauit Augt sermo. 31 de verbis Apli. Dixit. a. caro Christi fuisse in similitudine carnis peccati, q, authore Basil. epla 63. naturaliter carnis affectu, q sunt fatigari, dolere, sitire ꝙ. credidit: imo et naturaliter affectu aīe v.g. tristitia, timoris, pauoris et id genus aliorū. Orig ꝰ sedes Augto 19. contra Faust. c. 5. fuit Christo in similitudine carnis peccati, q mortalitatis, imo nec videndi quidem necessitate, vt habet idē 13. de Civit. c. 23. q alibi, dubio parua peccati est assumpsit sine peccato: Cuius Augustini expositionē ꝓferenda indico expositionī Basilij, nisi verba Basilij interpretetur de affectibus quib̄ verasset mortis q in Christo ob mortalitatē fuerunt aliqua ex parte similes communibus affectibus q sunt in peccatoribus, et de peccato) ꝓ. sacrificio ꝙ peccato, inqt Aug. 3. ad Bonif. c. 6. Cyrl. epla 39. vel de peccato) ꝓ. supplicio q̄ inhibit pedes damnat pedes) ꝓ. mortis addidamus pedes in carne) q grassabatur in lege carnali, vt sc. ipsis pedes in lege morerer et ꝙ eis consumeret. Volusia. Aug de peccato damnat pedes vt caro q peccauerat ꝙ se redimeret, inqt Ambr. c. 6. de Incarn. Ad ꝙ posset mortificabat de carne eius de natiua peccatrice carnē mundare, inqt Tertul. de car. Christi cap. 16. et 5ª contra Marc. c. 12. ꝓtinebat ipsius et ad Christi gloriā sine potius, quid. n. magnū si in carne meliore et alterius ꝓ. nō peccatricis melius mortui peccati redemit. Hinc Tertulliano ad ꝙ posset dicit, vt. n. redemptio Christi

arctig ad nos ꝓtinerat voluit eas in nostra carne pagere, et nostris supplicijs
subire, quapp nō solū carnē nostri generis assumpsit, sed et mortalitatē et male
tractē, vt de mortalitate q̄ erat nostris supplicijs, atq; adeo de nostro q nobis sa-
tisfaceret, nisi satisfactio pp nativa et supplicij communione ardentissimi ad nos
ꝓtineret. vt iustificatio legis). ſ. iustitia exercitatio quam ꝑscribit lex vel dicit de-
legis dum dei. huius ſ. Implerit in nobis) meritō et spiritū redemptoris, vbi no-
tandū q Apls dicat iustificationē legis impleri in nobis, q Scriptura teste mandata
q̄ritatis in nobis vere q̄nandū nō omni modo (vt notat Aug. de ꝑf. iust.)
implent a nobis, vel Christy gratia meritis est et fuit sic incarnationis et
passionis nō est conscripta, q nō serdes car. sed serdes spir.) ſ virtutes q̄a sippedi-
tat nobis spiritus sanctus: Quia Apli verba sippeditauerunt nobis augē vt arbi-
tremur q iustificationē legis per nos nō iustitia infusionē sed iustitia exer-
citationē esse intelligendam; ita tamē vt in nobis sit iustitia exercitationes
fieri nō posse nisi ꝓria iustitia infusione, qz q fuit iustitia iusty est ſ. pria
iustificaty sit necesse est, bona sc. ex infarcentis iustitia sunt exercitationes.
Quia n. serdes carnē) ſ semetipsa comparauerunt vt serdes rigiditatis distantiā vi-
dant, vel, vt legit Aug. lꝯ de ciuit. c. 3. et q. serdes semetipsos vidauit, q carnis
sunt sapientes) q. sapientes illa exercitauit q desiderijs exclendis seruiunt, vel,
nihil aliud sapiūt, nisi q rigiditati mitrimentis studygerit. q serdes spiritus sunt
ſ semetipsos comparauerunt vt volti 55ᵃ obsequendo, q spirity sunt seruientes). ſ.
gestus vero spiritualis vernantes vehitis intimo quidam sensu ꝓficiunt,
Nam prudentia) seu prudentia carnis mors est) qz nō mortē adhuc, et ad exer-
citij dicit. prudentia a. spiritu) quam, suppeditat spiritu et q est spiritualis vita
et pax) p carnis n. vidit ata dominus, et in semetipsa parata reddit, qz nec nisi
mors ad te et impetus est cor nostris nisi regerent in te, inqt Aug. 1ᵒ Confes c. 1ᵒ.
Et alibi. Versa et reuersa in dolis, laty et venter et diua sunt ata. inimica est
deo) eo q deū contrarietatis ac desiderijs eis aduersetur. Legi n. nō est sener. n. ꝓt)
lex dicit Apls nō de homine serdes carnē prudente ib n. legi dei subiectus esse ꝓt
et dis serdes carnē prudens est, qz prudentia spiritu rapax est: sed dicit ib Apls
de prudentia carnis, q legi dei subiecta esse nō ꝓt, sicut sapia, inqt Aug.
insipientia esse nō ꝓt. Quia in carne sunt) non carnis substantia, inqt Tertul.
de resurrect. c. 17. sed carnis vicia, affectione et operatione deo plac. nō possunt
vel a. in esse in carne) meritō. n. eis rei deputantur indumentū, inqt Leo
serm. 1ᵒ de Epiph. nisi nō legamus voluntas. Sed in spiritu) qz spiritu voluntas, sequimini
si ty spir. dei hab. in vobis) Addit lex Apls vt insinuet se verba premissa, sc. vos
non estis in carne, non diuisse q gentia spiritus), q quia Christy discernat ad discipulos

vol mundi esse, sed vio oc, sed scientia quadam morali aut habitu, sicut nostra spei. Proinde q Apls erant mundi id erat fidei, q.a. Romani no essent in regno habitu tm opinionis ac spei erat. Sic no est eig qz no pertinet ad corpg eig, nec habebit vig Christo gratis, q a. no habebit vig eo gratis no pt dici esse corpg eig: absit. n. inqt Aug. 3° de doct. Christ. c. 32. Vt dicat corpus Christi q ano regnabit vig eo in eternum: Dicunt tamen nulli subinde esse in corpore Christi, qz corpori Christi q in unitate spei et x se intelligit xpisti sunt, atq x fide et fraternitatis amore ng gerunt. Ad eo .a. quod dicit Apls, Spiritu Christi no habet demonstrat manifestissime, inqt didymus 2° de SSo Spu. sanctu esse a Christo inseparabilem, qz ubi spiritu ibi et Christg, ubi no est spiritu, ibi nec Christg. Si a. Christg in vobis est, qz ubi spiritu eig ibi et ipse, no q x charitate sola non habitet trinitas. corpg quidem mortuum est. i. necessitati moriendi obnoxium xp peccatu no xp fragilitate humana, qz sc. de hac pulvere factus est, inqt Aug. 1° ad marcel. c. 4 vt qui loci loco cuidenter plane contra Pelagium mortem hominis ex peccato accidisse. Qui ibi debet observari Apls dixit corpg esse mortuum, no a. mortale in q corpus hominis ante peccatu dicit potuisse mortale, sed tantum qz potuit mori et moriendi necessitatem contrahere. Spiritu vero i. mentes vestra, de qua dixi, Renovamini spiritu mentis. vestre. participatione charitatis. Et quia loco nostri peccatis condidit institia no solum in mortis spiritualis exterminatione, sed in nove vite participatione consistere: sed sicut aia et corporis pdicta discrepantia in gratia institie no erat pretia, sequit. n. Quod si spiritu eius. Et quia loco pene q resurrectio Christi et SSorum habitat. Qui suscitauit Xm. a mortuis vivificabit. i. a morte resuscitabit, atq adeo ab omni mortalitate et passibilitate vindicabit. mort. corp. vestra. dicit mortalia, qz ut notat Aug. 1° ad marcel. c. 5. x resurr. SSorum no solum auferet mortem, sed et omnia nuda mortalitatis, ita q ab eo tempore no poterunt mori nec ullis passionibus subjici xp inhabit. Spir. eius. i. ut arcto eig q corpora vestra fuerint templa SSti. Addunt. a. immortalitate et impassibilitate, legit. n. Sic Apls de resurr. impiorum, q no est discrimen a resurrectione impiorum x immortalitate sed x impassibilitate. Ergo frater q. d. vig nullumodi resurrectio institie futura est. Debitores (sicut no recte) i. meritu oportet nos no sedm carne vivere. si spiritu facta carnis mortificatis. ita ut ea oze no explentes, imo salubriter minuere, vivetis. q. d. n. spiritu. Dicit Spiritu dei ne id q paulo ante dixerat, spiritu facta carnis mortif. quisq intelligeret de spiritu ipsius Dei, ut notat Aug. de gra et lib. arb. c. 11°. Aquinas. i. exanimate q tunc agi divinitus, no quasi x spiritu exanimo ipse nichil agant vel SSti no operentur sed qz ovn SSti ad quod bona opa pertinet, voluntas. a. predisequa, ut dicit Aug. epla 105. Quicquid et Ambr. scribit in hunc. Arius dixerat, inqt, q Deo no possit homo opari nisi salvatore spiritu pticante. Hi sunt filii Dei. Quid. Nonne et pcedentes filii dei spiritu agimur, et de spiritu adiutorio bene operamur et illicita mundi

sicut filij, Hac nō ignorauit Apūs sentiā quā ita generaliter dixerat ꝙ ea quæ sequūtur limitat ad eos q agūtur Spiritu dei ipsos inhabitante, sibiungit dicēs. Nō n. accepistis (inquit) vos rursus in timore, spiritum seruitutis, quem admodū ante, positū sub lege, vt nō quo timeat mala pœnalia seruili nō ego vllo dono timoris, nō hoc timere possit timore naturali, sed vt timeat hoc mala pœnalia seruili tanquā a deo infligenda reget Spūs administratio doni timoris ꝙ ss. accepistis spūm adoptionis q. charitatis non timoris, sed q fugiat vel amare deū non tantū vt summū bonū, sed vt vt Patrē vestrū: de qua charitate Ioan. dicebat quātā charitatē dedit nobis deus Pater vt filij dei nominemur et simus. Ex quo loco soliti ostio q fit vt accedat penitentis q ante reconciliationē amant deū sine ꝙ ipsius doni reconciliationis? Ait n. quod accepiant donū seruitutis adoptionis, ꝙ q. non tm amant deū vt summū bonū, sed vt suū Patrē, siue tanquā bonū suū filiationis siue hereditarium. in quo clamamus: i. cum fiducia diximus clamāda nostrā. Abba: alij vero Pater, q in quibus lingua de spūtu adoptionis deus ad hominem Pater inclamat. ipse n. Spūtus q. d. deo nos clamare, facit nō fiducia deū Patrē nūncupare q ss. testimonium reddit spūs nostro interiori homini q sumus filij dei. Pro q fidei q ipse sit filius dei, vt ex eor loco intendūt quidā. Regnāquā. Imprimis n. spūtus non reddit eor testimonium asserendo, sed assertū filiales nobis inserendo: et vt eor pars sit, pars n. vel est siue testimonium deliberta assertione, siue deliberta qualitatis (sibimet insertione) testimonio: nisi tm ss. nō facit rem veritatē esse fidei, q quātūcūq in semetipso sit verū, et infallibile, nō est tm vis euidentiæ vt possit a fallaci testimonio q suggerit spūtus erroris, aut spūtus mendacij euidenter et infallibiliter discerni: Ad eor n. vt aliqd sit fidei nō sufficit vt sit a deo ifusū, sed insuper et ex parte dei requiritur vt sit reuelatū et euidentibus testimoniis comprobatū q ex dei ore prodierit, q tametsi vel fidei ꝙ se sint obscura, ipsa tamē fidei testimonia ꝙ q asserūt aliqd a deo dictū aut ifusū esse ꝙ se clarissima sunt et euidentissima, ita vt de eis dicat Psalte. Testim. tua credib. fact. s. nimis. Cum q testimonium q interiori homini ꝙ assertū charitatis q debet ss. in vnoquoq iusto tanta euidentia nō sit, q fidei nec pt esse fidei. Ex his q ī Gadara dicta sunt intelligendū relinqt Apūs quod sentia qua dixerat, Accipitis spūtum dei aquilonis s. De illo tm intelligenda sit q accepūt spūtus adoptionis, in quo clamamus, Abba, Pater: siue q habent Spūtus inhabitantē, Spūtus n. adoptionis est spūtus filialis dilectionis, ꝙ filiales a. dilectionē inhabitat in nobis tota Trinitas, sicut scriptū est. Si q diligit me s. ad eū veniemus. s. Si filij et hereditas id n. in quibus filiorum genere vtitur eodē modo ro Ioseph filius n. filiabus iuxta apud Lucā patrib suis est: q est a. filiorum dei hereditas Hæres. Dei quidem Deus n. pars hereditatis, seu hereditaria nostra, et coheredes nostri, siue coheres et portio nostra. Coheredes a. Christi vō q et ipse Christus secundū humanā naturā pleno et omni parte sola diuinitatis participationē iuxta filiali siue hereditario sit consortes. Ne tamē Christiani audientes nob bona eterna hereditatis nuncq posse a bonis exibus possideri, et ad tolerantiā laborū pigresceret, ggre q cupiebant ad bona eterna

sualiter et molliter sine labore inde hereditario consequi posse, adiungit. Sicut cōpatimur
q.d. efficiemur cohæredes Christi si tamē prius Christo simul ad hoc passione, laborū
expassione, bonorū operū exercitio: Tametsi n. Christus fuit filius Dei naturalis, oportebat tn
ipsius pati et ita intrare in gloriam. Quod ij Apli hic dicit Compatimur id pro quo:
nimirū bonorū operū exercitio suppponit, quia tn exercitationē voluit nostr compassi:
eorū describere, vō q passio et pena inter Christianorū opa primū sit et magnū quod.
Vt et conglorificemur conglorificemur, inquit, qr æterna beatitudo nr nobis obtenit
titulo solius hereditatis obtenit nobis foeliciter, nim. a. titulo præcedēti meriti, obtenit
nobis gloriose, qr admodū gloriosus est tantā beatitudinē proprio labore et exercita-
tione a deo emeruisse. Itaq; hoc loco insinuat Apls æternā beatitudinē Christianos
adultis duplici titulo obtinere, hereditario et foelici, meritorio et gloriosō: Et hæc duo
sic ab invicem dependere vt si titulus meritorius Christianis adultis defuerit q eo
casu titulus hereditatis nō poterit eis subuenire: id. a. nō solummodo possibilia quæpiā
Dei lege, sed qr nr bona opa ad salutē necessaria negligunt pereunt mortaliter
et spiritū adoptionis amisso et sūl hereditatē seu titulū hereditarium perdunt. Dicit
et Apls, Compatimur, vt insinuet se hæc verba de adultis intelligi velle, ad quos solos
vtpote mentis vsū perfectū sermō vrsus dirigit, quorum tamen parvuli æternā beatitudinē
non merito, qr fides in bonorū operū exercitio consistit, consequūtur, sed iure
hereditario, dū qr alterius quos diximus meritorius acquirendæ beatitudinis titulus
et ætatē sibi comparare nō possunt. Existimo q nō sint condignæ passiones ſ. Quod quia Sabet
passionē et bonorū operū exercitationes valere meriti de condigno! Absit, sno
n. iniusty est Deū vt obliuiscatur operis nostri, inquit Apls. Et quia sentia consequēs q
Deū obliuiscendo operis nostri esset iniusty, iniustitia. a. nō consistit nisi q iniqua:
status rei ad rem, q inter opa huius vitæ et futuræ retributionē consistit æqua:
status rei ad rem: Sin minus, certe nō est iniusty Deū si obliuiscatur operis nostri.
posset tn esse infidelis tamquā q nō placet q de gratia aūt ex quada benevolentia
remuneret: deinde nō sunt condignæ passiones ſ. qr nō est proportio magnitudinis inter
sensus labores seu dolores quos in hac vita perpetimus, et inter sensus consolationis,
quam percipiemus in futura. Addi deinde Ambr. 1° de interpel. Iob. c. 4? Condigne, inquit,
sunt passiones huius temporis ad comparationē consolationis nr. ad futuræ re-
demptionis: Cui consonat Cipr. epla 81. Quibus addi qt q nō sunt condignæ passiones
si passionis spacia spectes, nulla n. est proportio inter quamuis maxima tempora et
stabilitatē æternitatis: Apls. a. ad Rhomanos loquens vsq; esse gloriari vtr ex eo q
dicit ad Corinth. 2d q in præsenti modicum est et leue ſ. tam expeditio Creaturæ ſ. q.
ipsius dominicæ, vt intelligat Aug. 83. qq. q. 67. Vel, vbi huius visibilis machinæ reuelatio
latio filiorum Dei expectat Nouit n. ratio, inquit Petrus, et nouus terra expectamus q. qui
latus immutatus. Vanitati creatura subiecta est qr authore diabolo et homine iniquo
creatura sanctis spiritibus, hæresibus et iniustis est subiecta, inquit Tertul. de cor. mil. c. 6.

non volendi creatura n. dñi in qd vsiõ remotiõ vim patiõ, eò q. ab aũctore Natũre ad talẽ abitũ creata nõ sit: vimq; patiõ, et inuita esse dicit, qz naturalit eiq ordo et decor inuertit. sed qz eis q sũbiciũt. i. talibꝫ potiꝰ vsibꝫ permisit eam in spẽ libꝫ qso rei, qz et ipsa libertabit. q. Aptũ verba stig. nõ solũ loco allegato, sed et cap. 8° eiusd Pistillianũsũl, et cap. 7. contra dicendum de gõe intelligit, in cũq; libertatione seu resurrectione, cũ creatura, i. gñi libertabit, eò q. ꝺ̃o omnia creature aliqꝺ habeat q̃ resurrectionẽ in libertatẽ asserendũ sit, et mentẽ n. habet ꝺ̃o aliqꝺ creatura spiritualiũ, et quia aliqꝺ de quibꝰ creatura corporali, eò q. raro eiq contingit q̃ aliter mentiũ. Redig. a. et lor loco creatura notãt intelligi cum dicit. magnum q̃ tempore ephesi iudicij libertabit a seruitute corruptionis, qz, i. gñi, Spũs. in Exod. 64. hinc nõ amplius seruiret vanitati, nec obnoxia erit corruptelæ de ybg et Torniel. dicunt: vel, libertabit a seruitute corruptionis, qz a statu generationis et corruptionis, i. gñi 7. Rom. 4. cont. gent. c. vlt. in libertatẽ gloriæ. sl qz a tempore resurrectionis creatura corporalis, ait idem, immortalitati filiorũ dei erit consentanea. Creatura ingemiscit. + tanto quodã naturæ desiderio quasi deplorat vim quam ab initio patitur et cotidie corruptelæ, et patitur. i. tanto naturæ desiderio appetit, et si fieri pt et ei se ꝺ̃onare nititur vltimũ sui effectionẽ ad quã tendit. vsq; adhuc. i. toto tempore huius mortalitatis. sed et nostri. et habitantes spiritũ primitiuorũ, primitiæ spiritus habentes. i. primitiua q̃ in hac vita dantur ꝑ̃ nũmera obtinentes intra nos gemimus. Sicut scriptũ est, Dñe ante te est omne desiderium. et gemitus a te. s. Dirit gẽde (intra nos) qz gemitus ille spiritualis est ꝺ̃o tantũmodo inexpertus, exspectantes redemptionem corporis nostri. i. desiderantes effectũ ac plenã adoptionẽ filiorũ dei vnã cũ resurrectione corporis nostri ad immortalitatẽ. Dico effectũ, est n. qꝺ̃ adoptio imperfecta in illis q̃ et tempore huius vitæ adoptionis spiritũ de quo s, receperũt sicut. De qua adoptionis differentia supra dicta. Adoptio, i. gñi, filiorũ est redemptio totius corporis quando fuerit ad formã quasi dei filij. et adoptionẽ debet illud dicendum et alterius Bonũ, est n. adoptio filiorũ in Curia dei quando eluuiat spiritus alba, Zachar. Sed illa erit effecta adoptio quando resurgent ceteri in incorruptione, honore et gloria q̃ merentur dei facie videre. Host Ambr. Spe n. salui facti. i. salutem in quasi adepti sumus. qz exspectatio futuri spiritus, et effecta adoptionis in meritis possidemus. Spes q̃ videt. i. rei vel videtur, nõ est spes exspectatio unius fidelis, nõ adepta. q̃ videt et qꝺ q̃ speratur. Si autem patiens exspectamus dicit et patiũr, spes. n. q̃ differtur nõ afflixit ideo opus est patiẽtia q̃ afflictionẽ mitiget, in eaq; faciat ꝺ̃onare: Scriptũ est. n. de illis q̃ ꝺ̃onauerunt sustinentia. i. rem promissã aut expectatã sustinere sine patientia expectare nõ possidet. Similiter. a. i. + sicut spiritus clamare nos fecit Abba Pater. sic. i. gerens nobis affectũ filialẽ in deũ, ita et idem spiritus pleniũs in nobis adiuuabit infirmitatẽ nostrã: nam qꝺ ordinem est nobis q̃ in spiritu clamamus Abba pater, sicut

oportet, nescimus) aut p ignorantiam, aut qz dispsis sicut oportet petere nō valemus
inopia deuotionis. In qby verbis dicit Apls. In primis qz ignorantiā id qz petem:
duo ost, deinde qz ignorantia quomodo petendus dispsis sit: Ignorantia qz petendus est
qz vitas eternā q p omnibus rebus temporis finis noster petenda est quāuis sit p
dignitate nō appendium: Ipse n. inqt Aug. epla 121. c. 14. ost par q prelit nō
intelledus, et ob id ipse in oīe postulando qd oretur, inqt, nescimus. Quia ost petendo
bona tam spiritualia quam temporalia p q ad vitam eternā pueniamus frequenter
qd oretur nescimus. Cui rei euidenter hostis ost Apls nis dicat duo, Sufficit tibi gra
mea, cor. n. duo ei dicit, qz cui dilectat, inqt Aug. q. de orig. aīe. c. 4. duo sibi deum ei
nō psultat q petebat nō q dispsis ignorantia petebat, quam stultitiā. n. et superbiā
tibi p expedient nescient orabat. Et discederet ab eo stimulus carnis. Ther Aug. Qz
ipsis ost bonis habet in desiderio magnanimis et expediens diuitiis, hoste Anbo. epla
23. Deus, inqt, scient nostros quam nos ignorantia diuit interdus orantibus, nō
potuit fier modo aliqe: pcto multi possident maltā, spiritu paupes ost, sed videnti
infirmiū cruciabunt me dies malorum nīrio minorum auxilia, diuit non potest fier
aliqe. Quālet orationes habis? et de ipso qpe fine remanet sibi? unit. n. dum
medio q usq ad finem ost infirmitati et nri temporis ad expedia valet? Idem ther
Anbo. Similiter nescimus petere sicut oportet: aut n. oramus dubitabiliter, inqt
Basil. moralt. prenost. c. 2. aut aliud agentes, aut in oratione nō psecuantes, qz
aut statis tempus nobis accepti despendimus aīe, aut minus bene de causa ad
rumpimus aut pmittimus orationē. Sed ipse spiritus) sanctus, postulat pro nobis) i.
nos postulare facit, ut exponit Aug. epla 105. et de orig. aīe i. Idem ex eo qz
paulo ante dictus ost, in quo clamamus: Sicut n. spiritus clamat in nobis qz nos
clamare facit, ita et postulat p nobis qz nos postulare facit, imprimis spiritu
sancto nobis congruis orationes affectus, teste Aug. epla 105. et 121. et ipsis
affectus nostros prudenter dirigendo, inqt Anbo. epla. 23. ne inordinata petat,
non. n. et diuino ipse spiritus p nobis postulare gemitibus inenarrabilibus, dicit n. ne
desperet ipsis 88 in cautionis tristitia vastari, ut bene notat Aug. lib. 1°
retract. capitulo 19. Gemitibus inenarrabilibus) q verbis explicandi non sunt, qz
negotium orationis plus gemitibus agitur quam sermonibus, inqt Aug. epla. 1°. c. 10.
plus flatus quam affatus, vel qz verbis explicari nō possunt, quam. n. oramus et
non quem oīo exoptat, p dignitate tamen non satis exprimit postulemus, non
valemus desiderium nostrum verbis satis explicare: Quomodo n. enarrabit, inqt
Aug. ibidem cap. 15. nis desiderat q ignorat? Quia a. scriptum recedi. 1. de
oratione pmpte attendit quid et quantopere vos desiderat, subtexit. plane
sanctis propheta accepit fore nis dicit, deus est scient spiritus nos, et desidi-
rat spiritu) In his. n. orationis nostre series id solummodo accepit deus q

et quatenꝰ est à spiritu ꝓcedit): Origenes et Tertul. c. 1° de orꝫ, Oratio, inqt, ex spiritu sancto ꝙt. (ex verbis Dñi) s. oratione representamꝰ deo, debet. n. orꝫ nostra de tali in nobis esse spiritu emissa, qualis est spiritus ad quem mittitur, inqt Tertul. De orꝫ. cap. 10. Neq; n. rogasti debet à sc. spiritu recingunty, nec tristitia à lucto nec impedity à libero. vel, (verbis Dñi) fides, spes, humilitas, ꝓfessio quia Deꝰ omni ꝓcepto et desiderꝫ: quibꝰ addenda est ꝓceptoꝝ dei memoria, ne orꝫ nostra tam ꝓcul absit ab auribꝰ dei, inqt ibidē Tertul. quā facil est ab obliuione ꝓceptoꝝ eiꝰ: memoria. n. ꝓceptoꝝ via sternit orationibꝰ ad aurꝫ. Est ꝙr tamen Aug. ad explicandū mysteriū ꝓdestinationis, quā explicationē sic ordiꝫ. Sciendū ꝙ dñs. d. s. c. in domꝰ D. Aug. Generis humani scribꝰ scribꝰ de grā et lib. arb. c. 17. De corrept. et grā. c. 9. legit, oīa nostra in domꝰ Deus sc. vel sc. ꝙ multi lectiꝰ magis secutꝰ ꝓfecto, ostꝫ magis grecia, oīa. n. ꝙ electis forinsecꝰ accidunt eis sunt bonis exitionis occasiones vel materia, ut ꝓpria nostra quoniā sic eis bonis exitꝫ materiā suggerunt: ꝓpriè vero Deꝰ ꝓ grā sua nostra dicitꝫ, quia ipse ut materia et occasione bene operandi recte utamur: Deꝰ q̄ nostra oīa in bonis, qz ꝓ grā quam donando nostra ꝙ bonis habet in nobis dū volumꝰ aut q̄ volumꝰ exe ꝓficimꝰ, inqt Aug. De grā et lib. arb. c. 16. inserta et adiecta lib. arb. ut quod agit agat et excipiat ipse ꝓ sanctꝰ ꝓfectibꝰ Dei sc. sic. n. sibi intelligendꝰ esse placet Aug. de Cor. et grā. c. 7. 2° ad Bonif. c. 9. vꝫ 2° ad Simpl. c. 1°. vbi dicit Aug. vocauit nos vocatione sua sancta, no secꝰ opa nostra sed secꝰ ꝓpositū suū et grā: Hor. a. Dei ꝓpositū salvandi, sicut absolute ad salutē ꝓducendi. Aug. n. epla 59. q. 6. Dicit ergo ꝙ ꝓ grā Dei nostra ad tempꝰ redeunt no donec secꝰ ꝓpositū, ꝓpositū, inquā, salvandi, hanc si admittendū sit quod donec secꝰ ꝓpositū donandi. Vocati sunt sancti. s. ad sanctificationē ꝓsequendā et operandā à deo vocati et ꝓparati sunt, ꝙ de bonis sanctis operibꝰ dicit Aug. ꝙ Deus ea ꝓ nostra nostra ꝙ grā nostra operet in illis ipsis actionibus nostris: De vocatione vero eorū non dicit ꝙ sua nostra in eis, qz grā quia vocauit, ꝓparauit, iustificauit sanctꝰ Deus operatꝰ in ipsis sine ipsis. s. ipsis liberis no nostris: ita ut Aug. dicit parētibꝰ nostris ꝓcreauit ea grā gratis quia salvandi ꝓdestinati, grā. n. ꝓuenientē sine operante instituit ꝓ verba, Vocati sunt sancti: grā vero nostra sine subsequente instituit ꝓ verba, nostra ꝓ bonis, ita tamen ut sibi nostra vocationis, seu grā vocantis nō grā primitꝰ tantū vocantē, pulsantē, aut ꝓparatē intelligere debeamꝰ, sed ut grā excitantē quia Deꝰ ꝓueniendo ꝓparat et excitat diligentes se ad eligendū actiꝰ dilectionis. Item quod ꝓscivit et ꝓdestinauit Deus dicit ꝓscivit, quia ꝓdestinauit, qz teste Aug. de ꝓdest. sanct. c. 10. De bono ꝙ sec. c. 14, et 17° ꝓscientia in deo ponit ꝓdestinationē, et sic apud DD. aut no donec in nō hoc versu, aut sic: sed ut apud DD. magna nec inconuersia quando res sit ꝓscientia

illa q̄ gratiā p̄destinationē: Quidā n. dixerunt Iaurā p̄sistentiā esse p̄uisorū meritorū et solo libero arbitrio p̄meniendū: sed illi sunt damnandi: Alij dixerūt Iaurā p̄sistentiā esse illorū meritorū q̄ Deo sibi compararent si assistente gr̄a sufficiente: Alij dicunt Iaurā p̄sistentiā esse illorū meritorū q̄ sibi comparauerunt Deo x gr̄a sine auditione efficaci: Cuius sententia est d. Aug. et q̄ cū se: quūtur: Quidā et illi q̄ ponunt p̄destinationē esse ex voluntate Dei absoluta absq; p̄uisione aliquorū meritorū gr̄a meritorū: Cognita tñ fatuis q̄ p̄sistentia p̄cedat p̄destinationē, necesse n. est vt deus saltē p̄uideat quid singuli aliquando po: sitionē absolutē p̄destinare vel in aeternū adoptare possit: Potuit n. nihil boni vnquā fieri nisi quod deus nō prius p̄destinauerit p̄sistentia q̄ intelligit p̄cedere p̄destinationē intelligenda est tanquā q̄dā Dei cogitatio in se habens nōt for: mam quandā notionē eorū q̄ fūtura essent vel q̄aliter illa futura essent si Deus illa aliquando facere vellet vel p̄poneret: Quidam et Scripturā sibiunde tribuūt hoc p̄sistentiā q̄ ppriē est de rebus q̄d deus aliquando facere p̄destinauit, sibiunde vero tribuit ei cogitationē habentem notionē q̄ et q̄aliter vel essent futurae si Deus illas aliquando facere vellet. vt p̄destinauit) l. ad faciē p̄positā conformes fieri imag. filij sui) vt admittat Christi, q̄ est exemplar gr̄a, iuxta Aug. de p̄dest. sanct. c. 15. x gr̄a Dei indūerent notiā Patris q̄ x gr̄a sedes Dei creatis est. p. vt sit ipse) sedes sui: mana naturā primogenitus q̄ x gr̄a sedes eandē naturā excellenter filij Dei sibi vnitā fratribus q̄ x gr̄a et spiritū adoptionis efficiunt filij Dei adoptiū. Vbi notandū est Christū in Script. verari vnigenitū et primogenitū, vnigenitū inq̄t Aug. cont. Secund. Manich. c. 5. et consentit Alban. ser. 3. cont. Arr. Cyrl. l. 1° ad Reginas, q̄ sine fratribus, primogenitus, q̄ cū fratribus: Non inuenies a. quod dicamus de illo sedem eandē naturam deitatis intelligas: fidei a. Catholicæ intelligit eū vnigenitū sedem q̄ in principio erat verbū: primogenitus vero sedes q̄ verbū caro factū est, et quem in multis fratribus quos habet ad fru: ctuā societatē nō aequalitate substantiæ, sed adoptione gr̄a ei generauit. Hæc Aug. Quibus tamen nō obstantibus idem Alban. serm. 9. cont. Arr. in principio, admittit Christū sedes dici naturā dici primogenitū, sed primogenitū ante oēs creaturas, vt habet Ecclesiast. apud quem dicit Sapia. Ego ex ore altissimi prodixi primogenita ante oēs creaturas. Et quō possit intelligi Christus sedes diuinitatis posse dici primogenitus: nō a. primogenitus in multis fratribus q̄ gratia eis diuina nō regeneratione nostra multis habet nobilitū. Quod a. p̄destinauit) q. d. quod, inquā, p̄destinauit, hoc et vocauit) sc. sedes prosulis, inq̄t Aug. epla 106. De Concept. et gr̄a c. 7. p̄destinatos n. nō vocat Deus ad salutē illa scit: modo vocatione de qua dictū, multi vocati, sed vocatione sua secundū, sicut

sanctificantē alīq̄ efficiari, q̄ faciant vocatōb vocanti infallibiliter tandē mortē
gerere. Et quōd vocauit) scdm̄ ꝓpositū, ꝙ n. singl hoīs vitalē Aug. ⁊ singula ḡr
membra repetendo, nūt sibi intelligendū est, ḡb et iustificauit) s. ex vocatīb nostrō
efferit: quōd a. iustificauit illōs et glorificauit) s. ⁊ aīas piscantiū efficaciter
ad gloriam ꝓduxit. Hīc pōnde verbū Aug ⁊ membra declarauit quōmodo deūs fīl
⁊ scdm̄ ꝓpositū vocauit, oīa cogit in bonū, vbi n. iustificat scdm̄ ꝓpositū, et vt
non nisi pscientes sint adiuuat. Quid ḡ dicemꝰ s. ⁊ quia confidentia salutis
et ḡr dei ꝓposito arripiendi illud ꝓpositū ⁊ spem singulis ad nos desiderabet. Si deꝰ
pro nobis) s. nobis ꝓpugnator efficit ad saluandū, quis contra nob.) sc. potent ꝓia:
lere, multi n. possint nob oppugnare, ⁊ nobis oēs tradidit illius dilectione, iudas
.a. odio et auaritia, inqt Aug. tradidit, impia, nō ꝓtegendo, nō
ḡlibando. Quōmodo nō et. s.) s. quōmodo non debebimꝰ sperare oīa ad salutē necessaria
à deo nobis ꝓparata iam esse, ad ḡr. n. deꝰ aute oīa filiis suis ⁊ nobis tradidit, et
ex eo q̄ maig est minora nobis de dei benignitate et ꝓia punitiua. Prosper Aug.
13. de Trinit. c. 10. Quid tam necessariū fuit ad erigendā spem nostrā, quām vt
demōstraret nobis quāti nos penderet deꝰ? Quid veri ḡdij rei tanto ipso indicio
manifestiꝰ atq̄ ꝓlarius quām vt dei filij nostra arripiendo prij sine vllo suo malo
merito nostra mala ꝓferret, et dona in nos sua sine vllis bonis meritis nostris
imo ꝓcedentibꝰ malis meritis nostris indebita largitate ꝓferret. Sed dicet aliquis.
Peruersa ex parte homīb obstrūnt ꝓia dei, et inchoant dei contra hominē iudiciū
atq̄ supplitiū. Esto. Sed q̄ arripiet? ita vt sententia ⁊ se arripiat aduersꝰ
electos dei? Iam q. sic. Deūs qui iustificat) Asserūtiue n. legendū esse, aut verē legi
posse testat Aug. 3°. de doct. Christ. c. 3. Sensꝰ ḡ est, Deūs q. iustificat) s. Deūs est q
ex impijs iustos facit, quōmodo ḡ impietas posset deū iustificare volentē à
iustificandis ꝓia exercenda ꝓlibere? Quis est q. condemnet? Cum ipse ⁊ iustificati:
ont omne condemnationis meritū extrumiet. Iesus q. mortuꝰ est) ꝓ delicta
nostra redimenda, q. et resurrexit ꝓ iustificatione nostra, q. est ad dext. dei. s.
vt mortis eiꝰ ac resurrectionis fructus ꝓficiamꝰ, ad ḡr. n. et appetet vultus
dei ⁊ nobis vilmeniꝰ filiorū reatuitatē iustgnit, et et oratione fidelis aduocatꝰ
apud Patrē ⁊ nobis interuenit, et nobis gra postulat, interpellare n. deꝰ esse
q postulare testat Aug. epla 59. q. 5. et serm. 100 in edit. ⁊ Clemmarij. Quis
q̄ nos ꝓfectō ar ꝑdestinatos, separabit) finaliter saltē à charitate Christi. s. Sicut
scriptū est, ḡr. n. oīa et singula verbis psalmistē expressa sentit, ꝙd dicit, ꝓ te
mortif. tota die. s. sed in vtil oēs separandi. s.) Aug. de gra et lib. arb. c. 7. Ambr. in psal. 43.
Prosp. 1° de vocat. gent. c. 24. legūt, per eū q. dilexit nos) alia q̄ lectionū testa
Rom. serm. 9. in psal. 90. Ver est differentia, quōd (per) designet mediantē,
(propter) vero significet finem. Magis conuenientior est lectio Aug. et religiosiꝰ, intuitos
n. nos fuisse nō amor dei vt finis noster ⁊ fides adhuc considerat, q. deūs vt

finale nō moueat efficaciter et infallibiliter voluntate nisi ibi fuerit in gratia
specie distinctionis, ut ipse finis faciat rationem: augilium vero dei efficaciter sed
gratis et tempore huius vite dirigit actus ambulantes ad fidem, et nō ad speciem
iustificabiliter et indeficienter corroborat voluntatē, vel si placet magis nostra
lectio illa sic interpretanda est ut denotet nō finē, sed auxiliante. Corthusien.
Hoc in forma predestinationis, quemadmodum summa altitudo et sublimitas diuinorum
potestatis, et alioq valde efficax est ad aduertenda à deo bona voluntes. Nequa profundior
et summa cognitio et miseria. In quē modū dicit Iacer membra distinguit Ambr.
serm. 8. v. 4. in psal. 118. Notat hic Bernard. serm. de diuisi Baptismo. q non
dicat Apls, neq nos ipsi, in. inquit Iacer est liberatat, quia christus nos liberauit et
nulla penitus creatura auellere nos ab eius fauore possit, solus ad desiderare pos-
sumus gratia voluntis. Hoc Bern. Cuius tamē exemplo tacuit Apls non vt subiit rationis
subiungit nanq Apls. neq creatura alia) q neq liberum arbitrium, de quo bene
dicit in forma predestinationis quod nō poterit nos separare à charitate dei, deo
nanq volenti saluos fieri nullus potest, inquit Augs c. 14. de Corr. et gra. assistit
arbitrium, q liberum arbitrium non poterit potentia ad effectum dedicendā predesti-
natos separare à charitate dei. Dicit forte aliqs Apls q creaturam aliam designare
reliquam creaturas q sunt eiusdem ordinis cui illic quā quis expresserat, in.
illic q sunt extra nos: Sed hoc conuenienter dici nō pt, nō. n. proposuit hoc loco
docere Apls q nulla creatura sine assensu lib. arbitrij predestinatos potest se-
parare à charitate dei, hoc. n. apud oēs in confesso est, neq id gratie habitui debet
gratie christi, aut gratie predestinationis q christus, sed ordini naturali quo disposuit
deus homines seruare nō posse nec ad vitam conuenti sine gratia ope liberi arbitrij.
Dicit. n. hoc loco Apls q gratia predestinationis lib. arbitrium sic roborauit vt ulla
creatura in suis conspiratibus, et lib. arbitrium in malis vrgentibus, ipsum
tamē à dei charitate se nō separet neq ad peccatū consentiat: pariter sub
ratione vlla creatura alia / vel imperium cogendi debet lib. arbitrium, de quo sic
scribit Aug. de Corrept. et gra. c. 12. Subtiliter est, inquit, infirmitati humane
vt dū gra inderelictibiliter et iustificabiliter agendo q Deus est in christo Iesu dicit
charitas. n. q nobis ab inimicis christi reformidet nō solus nobis gratis conferatur,
sed à deo q christus ita plegit, vt deus nobis eis suis alqs presidio in omnibus im-
mobiliter stare.

In Capit Nouū.

Postquam Apls rapide sufficiore tractauit de predestinatione nunc bono ordine
addit ea q ad refutationē spectant, prig tamē opponens quā arrogāter hereses
gentis sue vindicare refutationē, et dicit. Veritatē dico in christo Iesu non mentior
inuitando, et ob id d. Hieron. epla. 150. q. 10. et 151. q. 9. dicit Apls hic iurasse,
dicens. n. veritatē dico in christo. idem est ac si diceret, veritatē dico ex parte
christi, vel authore christo: Hoc. n. nihil prius est quā christus testes inuocare. cui

ꝑsensi simplib ost ea quā alibi dicit Apls. coram deo in Christo loquor. Testimo. mihi ꝑsb. nr̄a addit in sc̄o qz ex solig conscientie testimonio nō gloriat aliquod argumentū veritatis, sed solū augtq bone fidei, qz sc. bona fide, et nō vanitā gloriq mentē dicenb aūt forenb id qd asserit, non. a. qz vbo vera aūt bona sit quam te dixisse aūt fecisse aīb, qz scriptū ost, Nihil mihi conscio sēpsum. a. in hoc iustificatq sū, ꝑsertim cū multi qz minime iniqtatē nō sēntiant, inqt Amb. de Isaac. c. vlt. ꝑcati conscientiam. De qua re videatq et Basil. const. monast. c. 2. et antonin. 3ª 301. in breuiorib: Cū. a. nr̄a conscientia à sc̄o multa aliqd testatq, et ꝑsertim conscientia Apli, his testimoniis conscientie talib ost infallibile augtq veritatis. Dico, contra Apli, sc̄m. multiplicib conscientiq testimoniis ꝙlibet, sed ꝙlabile tantū, et in cap. 8. ꝙ dicens: Apli ib. a. conscientiq testimonio ꝙlibet rūdens et infallibile. Tristitia mihi magna ost de reꝙbatione gentis Iudaice. Quo. a. fundit? Si nō reꝙbonis, saltē ipsiq dolentis, vbi. a. contristatus de infidelib et inigq plurimis Cor mō adiudicat, inqt Aug. epla 141., apud deū quod ꝙ eis mi: sericorditer contristatus, et ꝙ vbi tristitia ingemistis et orans, effi nostra tri: stitia illob in ꝙsecutate sua ꝙsentanea granet. Hoc Aug. Et ne Apli Charitab ꝙ nūdā tristitia et dolore videret sibi minuere ꝙlacē velle ꝙfitēri, audiamus quāta pauty fuerit Apli ꝙ illoꝝ quoꝝ virem dolebat impendere. optabā, inqt, ego ipse anathema esse à Christo ꝙ.] Anathema ꝙrii signat separationē, Anathema ꝙ à Christo separationē à Christo, q ꝑt esse duplex, ꝙpetua. m. vel temporalia: Ppetua sibdi: uidit in separationē à participatione glorie Christi, quam Cor loco intelligit Christū. aut à Charitate Christi vt in tractatu epla 150. q. 10. intellexisse vr Hieron. Nec tanta separationē potuit Apli ꝙcē optare sine peccato in Charitatē dei, ne diram sit: Non prior, qz q amat deū amore amicitie, nō solū sū, quem ꝑceptū debet diligere sed inimicū dei amare qnā optat videre gloriam dei: In dei. m. vnitate addet omnib, inqt Aug. 5. de Trin. c. 3. q affectat deū amare ex toto corde, tota aīa ꝙ. non posterius, id. m. nō ꝑt ab hominē expeti vel vendi sine peccato, nemini. m. vnis q legis dei, Diliges dnm deū tuū ꝙ. adstrictq tenet diligere deū sūm aliquando valle nō, aūt nō valle vel ad qnā diligere: Cui nō obstat qz ꝓficiat unus pro pluribq ꝙce: id. m. expedit quādoq hoīs reꝓbati, et quāde deo, penes quem ost ꝓuidentia reꝓbatis, diligi ille, nō. a. hominī nī demandatis ost sua ꝑ religē ꝓuare, et ꝑtim qz sua damatione ꝙ salute aliorū nouit sine mā dati ꝓuocatione expetere, ita vt bonis gaudeat aliū Aug. Ench. c. 101. Tantū interest q valle hominī, qd deo congruat. Proinde si ꝙ Anathema intelligening separa: tionē à gloria vel à gnā Christi, intelligendq ost Apli id optasse nō simpliciter, sed nis conditione, si sc. fieri posset, idq ad declarandā amoris sui magnitudinē, sicut alb re qdē, sed nō sine imaginii amoris significatione Galat. 5. fieri potuisset oculos sibi eruisset, et dedissent Apto. Hinc sensus cōfirmat bona q ꝙ eo q nō legimus optabam ꝙ significatiq Chrysost, Optauisse q vox vbiq importat incompletū. Hinc sensus

vobis satis insinuat verabilis, optabam, id n. significat vobis Apli & subditis correditi: omit quasi in profundu abysse, ac si id optasset quantu ad eu qui te amavit, sed a vobis illo veressisset ob propriu charitatis. Videte et Moyses mi dicit. Dele me de libro tuo volebat a dei gloria vel gra separari: Sil n. verbi nu exponebat qd ipse vellet sed qd deus fuerit facturus: Cum n. st optime d. Bernardus epla 78. et sermo 12 in Cant. Moysi nollet a societate et conspectu populi dilecti: imo simplicit fuerit illi ministerio q sine ministerio sibi noluit vel ad mysteria ingredi, spedo meruisse erat deu aut populo peccatu dimittere, st posset una cu populo reconciliata dei amicitia ad eiusdem gloria puenire, aut una cu populo Moyses de libro quem scripserat delere: quod qz & dei iustitia fieri nu potuit, ymmo per sua erga populu amore obtinuit Moyses st populo peccatu ignosceret dns: Proinde verba, dele me) ides significant. q.d. Deleb me. vel necesse tibi erit delere me. s. Ribouning et veruntiorib Franc. Turrian. in exegu. Clementi, & libru, de quo loquit Moyses, non intelligit liburu vite, st roluit deleri, sed libru in quo erant descripta nomia eoru q erant ingressuri terra promissionis: de quo arbitrat dixisse Ezech. c. 13. In scriptura domus Israël nu scribenta. s. Quia eis exposita quantu sit sanctu audirent alij. Hanc sensu quem verbis Apli tribui, st arbitror, genuinu est: tametsi gnalit, et inter eos d. Hiero. epla 151. q. 4. & Anathema a Christo et ypsso intelligat separationi a Christo temporale quia Apli a Christo dehabat in magnu aliq ypsentis vite malu aut supplicii, et in eo derelinquebat. Cui ergo: sitioni nu repugnat dicto Anathema / Sim. Christy ob supplicii temporale reputat se a deo derelictu: imo Apli illud dicebat. Anathema / derelictu a deo q pendet in ligno. ob supplicii temporale arrodet Christo qd obstat pio animo it q a Christo temporaliter separari dicat a Christo Anathema esse. Pro fratribus meis) sed qz nomen hoc gnale & extendi ad eos q fratres spiritu sancto, debeminat et addit, q sunt cognati. s. et ne nomine cognatoru. Desiderari videntur gnini tantu consanguinei, addit Apli. Qui sunt Israëlitae) Cum q dicit, pro fratribus meis causas reddit ob quas Israël sedo carne sibi fuerit tam peculiaris dilectione spiendy, gnitat n. sedo carne non tam est causa ob quu spia diligendy sit, quu ob quam dilectio omnibus aliis & meritoru aut dignitatis nullis, gradu diversimode debita alicui & relatu ab illo q carne gnitur est peculiariter sit deferenda, gnitatis n. carnis velut quidam stab est ob quu dilectio gnitus et homini aut bono homini sive alio nomine debita sit affectu et ope arctiorib defendenda et exhibenda, ita ut dilectio qua spiritualis amore quo gnitur intrinsecus diligimus non parum augmentet et adaugeat. Bene itaq dixit Aug. epla 158. Alia est ex diligendi, alia subveniendi pu dilectione ope exercendi: Ex diligendi aliquem est qz bonus est, magis diligendi qz melior aut deo gnitus est: Ex deveniendi subveniendi, aut debita dilectione affectu aut ope exhibendi est qz tibi sanguine, consuetudine

oportunitate aut et necessitate ꝓpinquꝰ aut dignꝰ est. Ergo nil vero post Xpm Actꝰ
nisi ab qua ꝑticula dilectione quam dicit et clamatione simplicitas digna sit,
et dicit. Quorum est adoptio. Dicit n. Exod. 4. filius meus primogenitus Israel. Isaie. 1°
Filios enutrivi et exaltavi. Et gloria ab nullis unq veri dei, quos ꝑhibet Israel
nulla gens noverat: de qua gloria Hieren. 2. videte si mutavit gens deos suos. ꝑ
populꝰ vero meus gloriam suam mutavit in idolis: Quam gloriam manifestat angelus
q deus ipse, teste Cyrillo in cap. 64. Isaie nō obstrinxit inde ꝙ in illo populo ꝑsentia
Sabbath: dicebat ipse Moysi Exod. 33. Observa dna et hyemavit nobiscꝫ, et glo-
rificemur ab omnibus populis q habitant sup terra, q audierunt q ꝺs dna in
populo isto sit, et facie videaris ad faciem. Et testamenti. q unus est deus
et appenderet manus eorum ad edificandū eos ꝙtum Egipti, ꝑut ex Thren. 3°
ritat Actꝰ ad Hebr. 8°. Legislatio et obsequia. Unity legitimi cultus dei: Quia
dio ad magnā populi ꝓfectibilitatē, cum n. relict gentes unus quis-
veritatis legis, et superstitionibus abnuerent et discrepent, solus Israel habeat legis
et Cerimonial ab omni inquinatione et superstitione alienissimum: Proinde ad Israel
moysen Deut. 4. Quia est alia gens sic inclyta et habeat Cerimonial iustas, ꝺ diuina
et universas legis quam ego ꝓpono hodie ante vultus vestros? et gentibus] Unitas
Principis homo habet quod cū ꝙ religiōs gentibus quisqꝫ sit Christꝰ, quorum dicit
cap. 15. Actꝰ, Christus ministrus fuisse circumcisionis ꝙ veritate dei ad confir-
mandas promissiones patrum, gentes a. sup misericordia honorare deum. Quorum
Unitas i ꝙ vera religionis patriarche fuerunt verbis ꝓphetis dicit, ꝙ Israelitis
ab ipsis sedes ruinā ꝓdicunt, et abd, et cap. 11° dicit, charissimi sunt ꝙ habent
Et qby Christꝰ et ita et omnes salvi ꝙ Christus ex Judaeis est, q est unus deus,
Dicit, unus est, et insinuat distinctionē Christi sublimitatē, altꝫ adeo veritatis,
et q natura deus est, non adoptione aut assumptione: Quisquis ex hoc modo deus
est nō ꝓt esse deus unus, q quantumcunq excellenti inter creaturas debet
numerari: q a. esse deus unus vere distinctionē nota sit et ex epta ad Eccles.
Unitas, ubi dicit Actꝰ, unus deus q est unus, et ꝙ unus s. Benedictus in secula.
Ꝺ insinuat distinctionē Christi eternitatē, q ex. deus eternus est, et natura Alla.
orbe 2a mut. Arian. Ob Quae itaq q evacuata sunt Israel sedes ruinā magna
ortus dilectione digna est, ut sicut vere regnatū debita dilectione ꝓsequendo. non
q ob replicationē Israelis quam me ꝺplorare inconsolabiliter dixi, exemplo
Rachelis q noluit consolari qz nō sunt. evidenter] q. evidentia sive fructuatio est,
verbis dei quo dicit ꝙ moysen Deut. 33. Israel habitabit confidenter et solus:
Beatus es Israel, q similis tui populus q salvandus in deo. Et ꝙ Isaie c. 45.
Israel salvatus est in deo salute eterna, cuius vere est, non n. odi q et Israel)
sr. reprobatione ꝓpagati sunt, ꝙ sicut Israelitici qby dicti sunt ꝓmissiones, aut

de ꝙbꝫ verbis dei dictus est, nec ꝙ semē Abrahe sed filij a deo adoptati, sed in Isaac vocabit tibi semē. Et nō ꝙ filij carnis hi filij dei ꝙ ti. optime scripsit Caluinꝰ ea ꝙ dicit genuisse Abrahā. Deo dicit hīj et seminib⁹ tuis: sed ꝙ filij sunt promissionis. Et ꝙ ut Isaac ex promissione sedm carnē, ita ex promissione nōi testamenti spiritu renati sunt, estimantur in semine. Et reputantur a deo semē Abrahe. Quidem Aug. epla 200. Nonne mirabilia magna sunt ista, plena mysteriis, et multi ex Israēl non sunt Israēlite, et multi nō sunt filij, qui sunt semē Abrahe: intuendū ergo est et discernendū aliud esse Israēl ꝙ ppe carnē nomē accepit, aliud vero ꝙ ex spiritu verum et nōe Israēlis significatum habuit: de Isaac namq; venit Israēl ex Isaac ꝙ ex promissione natus est Abrahe: carnē vis sonandū ꝙ magis carnē valeat venire ad intellectū spiritualē et indemutatū ad Isaac nō plurare carnaliter Israēlitas, sed plurare ad eam potiꝰ Christianā ꝙ sedm similitudinē Isaac filij sunt promissionis. Hoc Aug. promissionis ad quā promissio spiritualis regenerationis aut iustificationis pertinebat. Hoc verbis est, sedm hoc tempus. Hīb nanq; verbis deus ad litē: nam genitebat Abrahe ismaēlitā ex Sara sterili filiū: ꝙ alleganā vero genitebat electis ad gram, hanc sc. spiritu renouatis, et mille alios fideles ꝙ semetipsos ꝙ fore valentes regenerationē et renouationē sedm spiritū. Sed nec ꝙ ex eo ꝙ Isaac filij promissionis et sedm carnē ꝙ reprobationē corpis est spiritus electionē ad gram et corruptionis progatiua pendere, subiungit Apls aliud exemplū et quo ꝓdicta suspicio euidenter destruit, et falsa esse ostendit ad oculū demonstrate, et dicit: nō solū autē illa, Sara sed et Rebecca et ipsa sterilis et singulare munꝰ fecunditatis ex uno corruptibili patre habuit sc. nō adhuc genuit electos, et ꝓinde progatiua talis corruptionis ꝙ se nō sunt vasa electionis: nec obstandū ꝙ dicit Apls Rebecca genuisse in utero ex uno corruptibili patre, ipse nec ꝙ Dicere debuisse, ꝙ nec ꝙ Dicere diuersitatē gemellorū et spiritū, sterilis ꝙ aliter ab eis fuit ex alia et alia paterni aut alterius corpis dispositione ꝓuenisse, et nō simpliciter ab eo ꝙ venis ab altero ꝙ electionē discernit ab alio: Recte ꝓinde Aug. 1ª ad Simplic. et epla 105. Vigilantissimē dicit Apls, Ex uno corruptibili, nec vel paternā meritis tribuendo alterius electio: vel ꝙ spiritus forte diuersi, ideo Iacob talis natus est ꝙ Esau, ꝙ pater in erat affectus ex tempore quo eos fecit, aut in erat motus affectus eius corruptis: similis n. ambos uno tempore ille fecit, quos corruptos: ad hoc respondendū aut Apls Ex uno corruptibili, in ut diuersitas spiritus ꝙ inter illos geminos apparuit ostendi nō posset nisi dies gesta dei venis ab altero ꝙ gra segregantis. Vnde ꝙ eadē Apli verba adducta Astrologi vel Genethliaci facilius de inhabilis naturalibus motus eorum et eventa coniectandi: quid n. dicant nisi una corruptione sub uno tempore ꝓcedo.

prædo, eadem dispositione voli et sydereis turbis in illis geniarib Diuersitas
fuerit nō ne animaduert. Hor sect Stryk. Stanz. sint singulares virtutes formis
distinctæ, ita nec dispositio aliqua parentis effingit vt filij nascantur ad electionē:
parentis tamen pietas nō raro impetrat vt filij ex vase donationis qualis nascitur,
efficiatur & gratiæ ad electionē: imo in ipsa conceptione eam indolem accipiat &
postea donis gratiæ Dei apposite deseruiat: Quō respicient D. Paulus sentia 306. sermone
quidem imperatorio, vero tamen sensu dicit, Pietate parentis gratiæ originalis in aliquibus
relaxatis impetrat nō parentis pietas fortiū meliorē inuolet, et quam donat gratiæ
eo, vt resistentia nō tot, ab illorū egrediantur: Est & dicta parentis pietas electio:
nisi quia assumta filij quam efficaciæ, eo ipso deum quodammodo facit filios gratiæ eligere
et nouit simul et parentis eius pietatem præuidere vt ad gratiæ electionē efficaciā
filij et alia via possit & Deus, filij de quibusdam parentis meritis gratificari.
Porro uterus Rebeccæ mirabiliter sic intelligit Epiph. in Exeges. 78.
vt non dicam abominando vsum respectu generationis quæ eo corrupti sunt,
veris et vsus simplicissimis et nobilissimis Epiph. Isaac et Rebeccæ sufficiat
quod ab officio et licentia coniugali esse nō solus vsus ad partus Rebeccæ, verus et
in posterum semp continuisse: quam continentiam coniugalē, gravis dies gravida
et vxor, aut saltē dies fœcundē coniugal meruit etiam pudori rēndat Ambr.
l' in Luc. c. vlt. vbi mentem veri sensus sufficerit, et vtad vagandi libertas
habitior quia creandi quidem ast legitimi: licet rogatus indivia gestare, et gra-
uari alienis etiam onere, et timere alius nō sibi tempori fœdus: Rebecca et
ipse idcirco sobria dicitur timore verba q tempant suscepta fœcundis sobole re-
muneraret optibus inuocatibus: Et quam mirus de feminibus, si peridet vbi semel
fœcundæ alius seruerunt iam non meretricū indulgeant. Et vis dicit fortis
nect in vtero, sicut scriptus est, Priusquā te formarē in vtero noui te, ad vsi:
benda potentia mundi quasdam sibi authoris in vtero feminæ formandis de-
bet mirum adiectum, vt nis dig exacte semen sibi seruatis nō immersat
libidine. Hor Mentz. Prosil. a. Aptly declarare q genitus dicebat ne quidē gratia
merita discreuerint, et dicit. Lis mendis nati fuissent, aut aliqd bonis simplicis:
ter loquendo, aut malis gratia (inquit Aug. epla 106.) actionis, vel potius aliqd malis
egissent in gratia sibi subsistentis, sicut n. gratia, vt auctior, actione aliquid
mali egerant in Adam, in quo oēs germinauerunt, vt sedes elect. gratiæ Dei manerent
et vt gratuita Dei quo gratuita bonitate decreuerat vni eorū q alteri (in quo d.
Rhome constat nō electionis) bene faceret, ita nec gratia prima Dei cogitationes
euanescerent, sed vsq dies ipsa impleretur nascentur quamuerat nō et aptis
eorū bonis, q, vt dicitur est, simpliciter nulla habuerunt, sed et donata) t. è stabi
donationis alterius eorū quem volebat misericorde: in quē sensu dicta Ecclia recte

E

abstinuj te .i. ex mito volente te fieri, et facere instituis, misereatur tui, qz Deus
misendi dei affectio opus meae misericordiae est, et me qde de augmo emeritae.
Esau odio habui. i. Esau aduersitas reprobi .i. gloriae non datae dispositi, inqt d. Thom. 3ª
contragent. cap. xlvii. Non n. odiunt Deus in Esau naturam quã dicit Sapiens, Nec. n. odiens
constituisti aliqd, vt dicit Aug. Mach. 110 in Johan. Sed nec naturae quam diligendo creauit
liberat ipse postmodum, qz sua libitu et superna potestate cepit odisse. Dicit n. 206. Num
qd bonum habet vt si calumniemur (alloq; iusta ei causa aliquã odisse est reipsa calumnia-
mur) nec, et qz potius opprimamur me opus minimum habuimus, et constituis impiorum, qz
absq; causa inuocante odorunt adiuuantem. hui exemplo est in inquo odio confortauit
q.d. Absit. Odiunt qz Deus in Esau originale peccatum, inqt Aug. 1º ad Simpl. qz ipse in
natura non fecerat, sed erat in natura a primo parente actu alienum. Et qz re
ciprocatur. de ciuitate. Diuinitus dictum qz 55ª de peccatis in quo vel peccatorem a
natura humana removerunt, potuerunt Deus absq; iniuria aliquem, iniuste Aug. odi
deseruere, et quales semetipsos fecerunt, grauissimo destitutos, talem eos permittere. Sunt
tamen aliqui qui dicunt Dicis Esau odio habuisse, qz eius minoribus quia Jacob be-
neficijs afficit: illum. a. interpretatione d. Aug. imbuit: Cum n. Deus Lucam mi-
noribus beneficijs afficeret quam Silas, stellas quam Lucam no diceret deg, inqt Aug.
1º ad Simpl. Solem dilexi, Lucam. a. odio habui, aut Lucam dilexi, stellas. a. odio habui:
sed illa ordo dilexi quammodi diuersis excellentia gradibus ordinata: Sic qz Deus Esau Ja-
cobo postposuit qz eius minoribus beneficijs affecit, qz ibi magis tamen gradi. disparis
tamen dilexit. Nec inuat quatuor interpretes qz dicunt Scripta. sicut no dicit Luc. 14.
Si qs venit ad me et no odit .s. odisse plenius qz minoribus beneficijs afficere: id
n. apparet no esse verum: non qz tabi interpretatio dicat fallsa, sed qz no sufficienter
exponit Christi mandatum: illud n. verbum dat intelligi Christum qz venienti ad se no
sufficiat offerre patrem Christo posse habere, sed qz insuper no debeat filium venere patrem
maxima religionis quam vult amplecti, si ita necesse est, dolore afficere, aut si Pater
in inigitate generet vel gaudet in parte quidem odio adversari, et quatenus ergo est odij
officium exequi, ita vt filio paterna iniquitas dissimulanda aut fortasse deus ferenda no
sit, qz Patrem ergo est: Et similiter de alia veritate dicendum est, qz Christiana religio-
nem appetenti no est satis minoribus officijs animum suum qua Christus colere, sed insuper
optabit animum religionis maximis afflictionibus exponere, qz est quidam odisse, et
ergo iniquitate indignationem ac acerba persecutione ferire: Hinc odium in Script. non
dilectionem inferiorem sed augmentum, et maiori reuerentiam inferiorem, tamquam similiter
in locum tendentem, significat, vt et allegatus Lucae Canon exponit d. Aug. 7. mor. c. 18.
et Aug. epla 89. q. 4. Sic albi, multum probabile est qz et Dominus Script. odium mire
in alium sensum, non dicam, vt et hic significet iustum dei auersationem, et qz inde refert
iustum dei desertionem, et qua deinceps homines vitae consequatur iusta et eterna damnatio.

Quid ꝯ Diremy ad ꝑtē ꝙ ſr. Deꝰ vult diligat alterū odio habeat. Nullus inīmicꝰ Abſit, miſi m. Dirit. ꝯ. qđ inīmicꝰ voluntarie quærendo id ꝙ exiſtit in a̅ia aut actate debitam non tribuit, dilectio ꝛ. de qua dictū eſt, et ꝑmittendū miſereordiæ, ꝙ non debēti, et pōde nō eſt eam deū alicui deferre, aut eis offendi ꝛ ꝑmittē diſpenſari. ſicut ꝺ ſeruit in paſtore, ſtīc ordine, vt appareat ꝓſpere deficiente inīmicitia mutuā nulla ꝙt omitti a deo inīmicꝰ. Dirit ihūs deū. miſerebor) Attendendo et vocando. nī miſerear) Charitate ꝑtēta diligendo et ꝓſtituendo: miſereordiā ꝓſtabo) adiuſtificā et ꝑſeuerantiā ꝓparando, nī miſerebor) attendendo et vocando: q̄m ota nō ſunt ꝑmittenda meæ miſereordiæ ſunt, vt pōde in illorū diſpoſitione nō ſit locꝰ inīmicitiæ. Studioſe a. vitandū ne diremy, miſerebor dando iuſtitiā aut ꝑſeuerantiā, ꝙa ſametſi ꝑ me nō tradant ſub ꝑfidia meritū, poſſimus ꝙ vitare aut, teſte Aug. epla 105. et de bono ꝑſeu. cap. 6. ſtipplitter emereri, et ideo nemo illā bonā habere poſſet nō ꝙdem iuſtificatā ſalua nīa ꝑmutabilitate ꝙ inueniri nō ꝙt inter bona opa ꝑmittendū ad iuſtificā, aut ſandum ad ꝑſeuerantiā ſed inīmicitiæ: Contra exiſtū a. faceret deꝰ ſi ſtipplitter emerenti negaret iuſtificā aut ꝑſeuerantiā: Ea a. ꝙ ſtant dīe dilectionis, de qua dictū eſt iacob dilexi talia ſtant vt nīa eorū diſpenſatione nō poſſit arridere inīmicitiæ: Dirit a. Sic deꝰ. Miſerebor nī miſerear, et inde dat intelligi vīs nī dilectione ꝑmittēda a deo diligi obligetur ad gra̅ ſemp vocari, et ad iuſtificā ac ꝑſeuerantiā ꝓparari: Quiba. ille ſit, vel quo deſignari poſſet indicio dīs ꝙd verbū nō exprimitur, ſed in ꝛ̄ſo dixit deꝰ, miſerebor nī voluero, et clemens ero in quē mihi placuerit: inuent. in deo nō nīa verba ſuis ordinēb, v.g. minori poſtq̄ maiori, pauperi ꝙm diviti elegerit: Cum a. ſingūli eſſi ordinel mutuā voīel pactali, rontinuant nulla data nō nīa deū inter eos ꝙ cuiuſq; ordini ſunt ſuæ poſtq̄ quē illius eligat, ſed id fecit pro ſua voluntate beneplacito: ꝙ vt deſignaret dīt ad mysteꝝ. miſerebor nī voluero vel apud Iſaiam diminuendo electorū verum deū vīs voluntatē ſtīc. Ignitā q. d: Ex hīs ꝙ dixi manifeſtū eſt ꝙ diuina ꝛ̄ſa, ſr. quod ſpontanea dilectio dei, et gratuīta ad ordinē gra̅ ꝑmittendā ytinet, nō eſt voluntas nulla n. bona dominā voluntate ꝓcedit vt ſpontanea dei dilectione aut aliqd gra̅ meritū gra̅ mereatur. Cui nō repugnat ꝙ Hiero. epla 151. c. 10 dicit deus diligere ex toīs voluntē, loquen. nō de electione ad gra̅, vt nos fit, ſed de electione ad gloriā, ꝙ eſt ex meritis bonæ voluntatis. Nec miremur ꝙ ſemeliptſis ſtīc roman. tbs ad id ꝓmittendū, nulli n. bonæ rontate ſpontaneā dei cuiꝰ toīs dilectionē ꝓcedere. Proinde verbis ſacræ ſcripturæ in forma repugnauit ſacro Pelagij nīs teſte Aug. cap. 22 de gra̅ chriſti dicenti, cui venit ad deū, et voluntas ſua ex deo voluntē ſuſtinuit, ꝙ non niſi de ambitu libertatis oſſirit, dum eſt nimis ſo ſuperbū: Si n. id ſanū eſſet, iam ſpontanea dei dilectio eſſet mirabilis. Sed eſt miſerabilis deū ꝙ ſpontanea eius dilectio nīm omni ſuo effectu ex mera dei miſereordia habet

originē. D. Aug. to Enchyr. c. 32, et 1° ad Simpl. Quinq dat sensū. nō est voluntē velle, nec nūrentē nūrere, sed misserentē dei, q̄ nr misserentiore fuit velle et nūrere: quod tamē Aug. dicit intelligi nō quasi il q̄ dicit et dicunt alīq sūa volūtē et opē velit et nūrat, sed ita dicit esse dicit intelligi ex ꝓpositō et adiūctā gr̄ē principalitatē, q̄ in bonis voluit, bonitq̄ nūrq opē tamen si gr̄ā et lib. arb. sibi mūtūo cooperēt, gr̄a tamē paritē obtinet gloriā, potiorē, imō, nō solā dig: nitate et ꝓstantia, sed ꝓtia et virtutē operandi. adiūcendo lib. arb. sic explicat ab. roborat. vt ob gr̄ē virtutē nō contingat liberū arbitriū intentionē gr̄ē dei deesse aut repugnare. Unq velle et nūrere absolūtē tribuūt deo, q̄ a gr̄a coo: pante liberū arbitriū dicitur non solū q̄ velit bonū et vt velit: ita vt ipse naturaliū virtutē lib. arbitriū nonnūq nō gr̄a cooperante, ex dei gr̄a sit. Gen: tia dicit nō donante, sicut n. sinē libero arbitrio dig vt autor naturae dōnāt, sic q̄ habet nō bene operādi sed inefficabiliter et infallibiliter exibente. Si n. gr̄a liberū arbitriū solūmodo adiūvaret si velle, q̄ vt dicit gr̄ē appropriāt sūa factura effectū ex libero pendēret arbitrio: alīq ita ē nonnūq dicit nō solū posset sed et debeat, velle et nūrere nō est misserentē dei, sed volentē aut nūrentē, dq̄ ob liberū arb. q̄ eo rapti salutē principalitatē nō ipse operatur, aut dignitatē, sed arbitriū alīq virtutē: Hoc a. nemo dicere audebit, inq̄t Aug. in Ench. c. q̄ nō stet, inq̄t ad Simpl. effectū misserendi dei in homine esse potestate vt deūl misereat si homo nolit: quae nō deo hominis misereri impedīat. et velle gr̄ē voluntē vel adiūvantē virtutē vt nō contingat bonis misserigr̄ē effectū deesse, et quae nō dicit, nō est misserentē dei, sed volentē aut nūrentē. Et sic q̄ dicitur patet q̄ nō fit aliqd apud deū in eligendo, imō ne quidem in electis q̄ deo nōnā repbē agit. Dicit n. Scripta Thomasi, q̄ in sor ipsius exercitatio le: gendi alii, scribendi te, tu vero sc. ita. q̄uidā bonis naturae est, sicut et malis, teste Aug. epla 105. et 3° de lib. arb. c. 20. 5° confess. Julian. c. 3. et ex eo deo ꝓsens scribis dispositet exponat: Quidā a. sor dei beneficio habitat loco ipsi impūtandū est, q̄ sedes diuitiis cordis sui Reformavit sibi mala, nō benignitatē dei cui ad patrocinū confugit: Seminando q̄ repbē in vitiis nō cuiquā nō q̄ agit deus, imō ne exercendo, vt habet noster textus, exercitat n. deus repbōs malitiā sicut et sor Aegyptiorū nonnūq vt odiret populū eius, quia beneficiendo, deludendo, in: crepando, ad meliora invitando, vt exponit Aug. in psal. 104. et D. Thom. Sic. Hoc a. opa dei q̄ se nonnūq non ad invitandū sed ad compescendā malitiā: quod q̄ malitiae sibi nocet, exercitet nō ex operibus dei, sed ex suis eis nō recte vsis est. Simil q̄ seminando, ita et exercendo tamen si nō semine beneficij, sallē nō iniquū est deo. Exercitat et deūl malitias suas ꝓuocando vt diabolū et alios q̄ tentant praua suis suggestionibus ac invitationibus eandem exerceant et arrendant: quod ꝓuocāt

Deus non uult q̄ reyborū aut malorū denuerbū, ut docet Aug. de gr̄a et lib. arb. c. 21. et 83 qq. q. 67. Sineat a. vel permittere id q̄ non debeat impedire inquis nō est, qz tamē beneficia dat Deus ar iudicia reybū in malis reddunt tam bona ar redy est deus vt melius mala conuertat beneficia q̄ dida ar iudicia sua potig continuerit nisi forsit mala q̄ ex eorū nō redo vsū obiectiua sunt magno boni q̄uenty compensatiū dei: iudicat a. vt conuenter docuit Aug. satis esse de malis bona facere q̄ nulla mala permittere, De bonis q̄ ad mala q̄ digne rose: quidam sic dicit Deus. Ostendam in te sanctificatus, vt, per loca vbi ydy intelligit conscientiā, sicut et psal. 50. Tibi peccaui, vt iustificet. vt designet bonū nō q̄ quod Deus exhibuerit malignitate Pharaonis, vt multitudo reybonū ostendi exhibet, sed bonū q̄ Pharaonis aliorumq̄ malitia aliq̄ de misericordia Dei p̄sidentia p̄uenerit, vt q. Deus ostendat virtutem sua, et nominis sui nō: quent gloriam nō sinat ei necessariū filij impij, vt nō multa liceant q̄ nō exercedat, ex loc bonorū p̄sentū manifestū euadat nō solū licuisse deo p̄dicta mala exercere Pharaoni, sed iuste vbile id fuisse, nō Pharaoni, sed Reip. suae nō deo, et nō detrimento posteritatis, vbi aliā licet, sicut et ybristus p̄sentiby nō debuit p̄uidendū est: Aug. ita nec in ope nec in agendi ordine illa est apud Deus exija reybū inigtas. Dicit itaq̄ Deus, vt ostendā in te virtutē mā in typum vt p̄dixit fuit in Egypto et in mari rubro, Exo. x. Dei virtutibus Pharao q̄dicebat sibi fore bonū, et annunciabat nobis manifeste Ad Ro. vt dicebat, sup rosse. c. 9. ecclesiasticā populi fortitudinem nominū Dei: Potuit in day, sup Ambr. serm. 18. in psal. 118. v. 1. Pharaonē sine vlla fauore obedientē, sed eis parua solicitudine emendari, deinq̄ dicit ad eius sustinendū te ostendā p. tuam sine laudē audiby, sed nostre nouedioni, adde fidei et religioni, incrementa q̄batur. Hier. sup. Ezech. infert nunc Aug. Ergo nō ex voluntate nostra est q̄ ex Deo. q̄d ab origine inuenit peccato obnoxiū, et a Sō. alienū. Aug. itaq̄ Deus dicit omnibus fortibus obiectionū ergo sine ledore vel audacie sic allegha. Dicit itaq̄ mihi apud temetipsū Deus audacia. Si ex Deo q̄dam ordy in vita dey q̄d dicit indicat, quid adhuc q̄ritur? et quid reliqua iustitia dey ab Deo malas fieri conqueritur, voluntati nō ergo q̄a ex corrupto semine nō malitia Dei natat et ab antiquo filio exhibuit q̄d resistit? vt aut natalē illy corruptionē crudat, aut semel posuendū salutifere corrigat? q̄ non dey de nobis, sed nos potig de Deo requirimus q nobis tales fecerit, aut talem finem posuendū indicauerit. Hinc a. illa obijcienti adhuc Aug. O homo tu quis es? et mihi tu respondens ad quem? Respondeat deus et ex aperto nō pessimo fide q. modū respondentis disputet nō deo, nūq̄ disputando valeat aequalis nō tu homo, ille vero deus, et sapientia sit. Inexhibilis opibz Dei ne sit mirabilis, Deus n. in multo tu sapientia, ideo sunt pauci sapientes

Nūnq̄ dirit) ⁊ aq̄minge est vt dicat figmentū ei⁹q̄ (⁊ sanct⁹ ⁊) et nō potig ⁊ reue-
rentia ergā sūm fidem obmittere figmentū, memor eig quōd nō possit plg arg-
tabit à filio rendere equare quā rendendū est ipsi fidem in creatione ejus ⁊ omitt
Labuisse. Hūiusmodi ⁊ verbis Arij anti eā composuit audacia Lucē, ne teneret q̄d q
nouit sapiens loquēdo contra deū. Sed potig si quid in vel ex oraculis dei apparat
absurdi, id humanū non intellectū ex fide tenet et reuerentia ergā deū existimet
esse bonū, iustū, et sapientia sadū vel ex noīe q̄ ei deo ascribū est: memorat eig
⁊ nup. ⁊. Scripsiāt Virgil Tertull. Non intelligendi possita est regula q̄ temeritatē rebellent
aliter intelligendi. aliud ei⁹ requisiūt sensus dei. Nihilominus ne videat dic Arij in
vē defensse compressa priore inreprehensione Lucē temeritate ⁊git ⁊ dicit obiectionē
et nō satisfacere, et primāpio ostendit nō habere Lucē iustū quēmodocūq̄ contra
deū q̄ ab eo nō alio originē sit creatū, et dicit. An nō habet protestatē figulus lutū ⁊
q.d. Nūnq̄ apud eos Rom. in professo est q̄d figulus vilig est exhibito ⁊. limo corrupto,
fracto et spurco vasa fauore habeat facultatē alīqs alia reprehensione faciendi aliud
vas in usū honestū, aliud in contumeliā sed vasi indeuersū ⁊ et deo alīqs alia
reprehensione id licere: deūm ei⁹q̄ pris figulus erat limi formans Lucē de limo terre
inordinato lapsū humanū sadū est figulus lutū, q̄ nō destruit, iuxt Aug. Ench. c. 27.
Dīa humanā dominū tamen de corrupūne vitiata dando formam essentiae, et animae
ac ordinare membra. Habet ergo et deus potestatē, de eadē massa lutū, iuxt Aug.
83. qq. q. 69. ⁊. nostra contumeliata, et vt idem epla 106. dirit, data, facere aliud vas
in honorē, q̄ in ipsa destruat vitiatum, et ex vase contumeliato reordere in vas
sanctificatū et vtile dño. Considerare, inquā, non ei. dei formando sed reformando
fuit à culpa vasa sanctificata: vide et Tertull. dicit de testimonio, nō natura sed offensa
q̄ Christiana: aliud vero vas in contumeliam) q. in reliquiā abusum illi vasti:
melius quam eig naturalit immundicia mereā, et quā sibi ⁊ pecta sequentia ar-
ridiculat. Si vero, iuxt Aug. ⁊, massa ita media esset ita vt sicut nihil boni, ita nec
mali aliq̄ mereret, nō finistra vidreā inigitat vt ex ea fierent vasa in contu-
melia: eig vero ⁊ bonum primū formam subtilius massa in misericordiae vasa
deligent, quil dubio q̄ ex ea fiant vasa in honorē misericordie est, q̄ vero in cō-
tumelia iudicio dei deputandū est. Hoc Aug. Hinc nō habet Lucē iustat contra deū
querimoniā quōd nō vitio originis creatū, aut ab eodem nō curat purificatū
Restat vē ostendere q̄ nō sit homini iusta querimonia de id quōd à deo ex quo dignum
vndo exoritur suae obdurat, ex fabr Gil verbū: Si deus voluit ostendere iram ⁊ potestatē
sua (inquā D. Thom) vindicativā, illam sc. qua contumelias vindex misericordiā sinat. Et
notan fuere patres vt ira quā ⁊ sc iustū et licitū iuferit Deo bono augeat q̄ ex ea
fraude amoliat dei potēā, qua tam poterit est, inquā Aug. ⁊ ad Bonif. c. 7. Constat eig
vt bene vtatur et malis, cap̄ in dominatū et administratū electionis remittat

vel, potia, qua ronaly malorū virtute sua tandē ad nihilū redigit: Cuiusmodi potia
exercuit deus in Pharaone vnusq exercitū in mari rubro. Interpretant qa dubiū
Apli de illa potia qua dicit deg malos in pena compellere, dq qr arbitrantur Aug.
ita dixisse 5° confess. Iuliam. c. 3. Sed nō est ita. illa. n. verba Iuliani sūt, q Aug.
non approbat sed solūmodo defendit ex hoc loco Apli Dei. regia permixtā nō solū
patia, sed et potia dī: nō dellent q ob id verba Aug. vtroq de eiusdem generis potia de
qua intelligunt verba Iuliani, sed sufficit intentioni Aug. vt intelligamus verba eig
de potia sicut a nobis in dubiis enumerib expressa. Si itaq deus volendo hoc, fuisse
malū in nulla patia qua nō statim e medio tollit inquit, sicut scriptū est deg
iudex iustus, fortis et patiens, numq irascit q singulis diebus nō admittit penitē a
vestigio adsit vltio, sed retardat vsq tempus ne pereant penitq qb abiectus est, insuper bene
facientib dant plurimū de caelo. s. Vasa irae. Vbicūq aūdā vasa, sunt dicit. Gualt.
g. intellige q nostris glebet ad aliquā facilitatē est vsus, vel vas q in oēs se diabolo
optulerunt quasi vel quedam scripsit. Aplata in intellectu) qr ex factore, sicut Basilius,
quem habent ex conceptione ad malū vsū aptari possunt, sed digni sunt q ignis
ad p̄dicti comparati, et q ita qualificati. Vt ostenderet diuitias) i. magnificentiā
vel abundantiā gloriae suae) i. suam. vnde de qua gloriabat: unquā scripsit si
nouit gloriā accepit, vis dicit, oēs peccauerunt et egent gloria dei: in vasa
misericordiae) i. q ex misericordia et dono dei destinata sunt et sua salutē. q ipsam
nihil) i. a principio adaptauit, et q eis ipsamet dispositis et exhibuit, sicut scripsit
hic est. Reparauit voluit a dicit. Proverb. 8. In gloria) id. aeternā gloriae acquisitionē
magnitudo maxima gratiae dei, cuius amplitudo nō satis intelligit nisi fida comparatione ad eos q in parte q iudicio demeritis constituti eandem non accipiunt.
gratia. n. non tam mirabilis est q iudicium dei, qua quod aequē iudicium nō dei
partes, vt docet Aug. 1° ad Marcel. c. 21. epla 107. assert. 4 vel 5° de bono pseu. c. 8.
d. Thom. 1ª q. 23. a. 7. ad 3. Quibus accedit q ex obduratione malorū adiuvatur
licent a quantū malū electi q gratiae dei ipsamet: Nullius in malis est q fiant dei
q nō fuerunt quid alij dei si q permanere dū gratiae nō expleret minus ipsis, vt dicit
Aug. de verb. dñi sermo. 24. Subiungit sic Aug. ad Simplic. O deus tu qd el q videnda deo
q si subiungendus fatendus est q Aug. q. ad Bonif. c. 6. dicit, Difficultatē quam Apli
movebat vis diuersi, quid adhuc quaeris q iam aliquātulū esse sublata. per deum
n. satis ostendit q deus gratis faciendo nō sit iniquus, inter duos pereat: sed difficultas
tamen mundus est eo sublata, manifestius. n. explicuit Apli quia vasa irae vis dicit
ipse de luto vasa ex formet, vasa non dando gratiae sicut modo obdurat, ipse misericordia
de eorum peccatis iustis compatiendo et expetat penitentiam: id tamen habita opportunitate
studuimus nobis explicandus vel, et quem deus vult. Propterea Deus iustus in hominibus
impetat originale vitium, q id contra dei institutum naturam defectum, nec ad pec-
catum inducit deiectum: quod n. vadit vitiata generat vitiatos nec mundi nec inno-
centius est: Aug. n. habet difficultatibus quia lege ista deformitas in parentibus vera et

dactione digna gerati habeat vñ, nō tñ contra eum peccat sit nō esse voluntarius
ad aliū actū, q̄ ille ḡrie in potestate est, et nō minus contra eundem militare videtur
alienus actū fundirū. Hic ibat nobis Arig. 5. cont. cap. 3. dicendū est, quod ana
paulū in corpore tempus in diuerso esse, adde, aut alio quouis modo, corrumpit, in eo
occulta iustitia dei legis violatio. Dicit, occulta iustitia: sicut n. q̄dā sunt occulta dei
sapientiae, ita sunt et quaedam occulta dei iustitiae, q̄ ab hominibus liquido cognosci nō possunt
et quae principaliter de fide sunt: tametsi n. ois vō iustitiae q̄ ab hominibus intelligit
ad eo, vt docet Arig. 14. de Trinit. cordi naturaliter sit impressa, non ob id tamen omnis
iustitia rōis in deo lucet vō et hominibus manifestata est, et quide nō debet hoc
a iustitia vōt alicui remittere, quod ipse de iustitia nō valet apprehendere, sed sicut nō
dei sapiā non omnes, sed pauci ydē de vōt sapiā habere credit, q̄ nō habet, ita est
de vōt occulta legis dei legis fidei iustitia sentiendū est: Ex fide itaq; supposito q̄ pctr
originale vera habeat peccati rōis nemo iure diuino potest deo, quod adhuc quaerit?
aut infantibus parab mortis? Ita videtur esse dogma Arig. 2. cont. Julian. c. 4. q̄
vis damnet lege iustitiae q̄ vera est lege peccati. Quod a. de veniali q̄ addit, pec:
cant deū. cōpientes vera ex parte minus ita est, cū ignorantia non excusat a
bitrio: alia vera ex parte minus est, cū q̄ deum, ignorantia ante ex dei nam diuina
dispositione eis non dare gram, si q̄ nō habent gram, quā iustitia deg deceb requirit,
rium peccata vitandi nō quidem absoluta impotia, seu impossibilitate (vt q̄ nō velle
velint, possint n. ea vitare quando vt ex parte hb arbitrij) sed ois rei habeant inclina
tionem? Ad haec difficultate removendā quidam ponunt q̄ deus det omnib ois
gram saltē in gradu minimo ad ḡhiendū sufficiente. q̄ quidem positio expedite tollit
nodū difficultate, sed affert noua: difficile namq; est eam aliunde quā ex ria ḡsump
tione aut collectione nō necessaria statuere, cū q̄ scripturā q̄ videatur eam tenuisse bona
ex parte locuti sint de gra dei externa, aut interna solū ḡtenente. Quo multo
difficilius est eam conciliare cū ḡbus scripturā. v. g. Deut. 29. Isaiae 6. Ex quibus
Arig. inferius citandis, et Gelasij de vinculo Anathematis colligunt vō spem remedio
aut salutifere praeiri ḡbus dei ipsis sublatā. Quibus accedit Aug. epla 107.
de sentia Catholicorū illig temporis asserens se scire gram dei nō omnib dari: Si a.
illa scripturā doctrina de gra quidam abundanti, et q̄ bene vsurpādi facultate plerq
tempore d. Thomae intellecta fuisset, aut fuisset credita sic posse intelligi, arbitror
quod ad nodū difficultate removendā D. Thomas et illig temporis scriptores illig
expositionib rompendo, alijs adeo facultate fuisset usi: Auctorū et alijs huius
temporis scriptorū sententia gram dei sufficiente non adesse quibusdā invitis obig.
Quia igit vōt de talibus cogitare deg est imprimis q̄ fidei et iustitiae legibus, exter
nationibus, receptionibus, et reliqui degens expostulationibus externis vel et internis
obstrependo ac indignando rebellant: Tametsi ex dei et diuina natura propta
fidei et iustitiae nō valeat apprehendere aut ḡsare, eorum tñ mens bonis moribus

ib est rousseasy vt illa z vires naturæ valeat nō impugnare aut retinere tamq̄ talia q̄ recta vel aut publicæ honestati nocitura. Quo respōdisse ex Christy nīs dicit Lact. 12. Quæ vt à voluntate pfecti nō iudicabit q̄ recta est. q. Cæs. vel ex naturali iudicio et honestate amare nō videtur in re quā grave nefas esse iniquū, sicut nonnulli religiōsi bona naturalia diiudicare et approbare. Conquerit itaq̄ Deus de vitiis et à gra sua defectis, q̄ circa ea q̄ fidei ac iustitiæ sunt pīa. riorata d̄ q̄ iustitiæ vel fidei debeb. et exacte legib naturæ. Sed restat difficultas. Deinde nō solū conquirit de doctrina fidei retenta sed et de eadē non apprehensa: quia a. id ratione. An quæsita ejq̄ intelligenda sicut homi habere tenet̄ q̄ illo tēpore quo homo sufficienter gra habebant. Sed ipl q̄ nō habent fidē aut iustitiā fidei et iustitiæ quādiu occasione aut opportunitate apprehendendæ est, vel saltē debet se homo ad ea apprehendenda arripere ac movere, q̄ si teste Caiet. Tom. 1. opusc. tract. 17. proptū nolendi, nullū magis proptū sed Deus ab infidelitate removendi sic est affirmatiū et proptū negatiū in se includat, q̄ et eo tempore quo forte homo nō habet gra nolunget vīs ad suscipiendā fidē esse obligatus: sed sive gra ad id sibi nō sufficit, quia q̄ iustitia de eo nequiverit deinde ex id homo suo libero fuit arbitrio: nec debat quod lib. arbitrium id pficiendi nō habeat sufficientia, q̄ sit defectus (vt d. Thom. 3. cont. gent. c. 160 verbis vtar) ex culpa præcedente in eo relicto, sicut ebrietas ab homicidio (saltē in foro exteriori) nō excusat quod q ebrietate committit quādiu culpa imputetur. Hæc Thomas, doctrinam eadem et in rap. 1. ad Rom. Cæsy sententiæ explicat et sequit Ferrariensis in 3. dicti loci contra gentiles. Recte quidē Aug. q. 50. ex Deutor. Quod dicit magistri vidistis miracula q̄ fecit Deus in Ægypto, et non dedit vobis cor intelligendi et oculos videndi, et aures q̄ possent audire usq̄ in præsentē diē: Nullo modo intelligunt et negāndi cor dicunt. nisi id ad eorum culpā quoq̄ pertinere velint, ne ejusdem per se excusabile putent: Similiter ait. ostendit sicut admonitorio gra Dei non intelligere et obedire nō posse omnibus et singulis omnibus, et tamen si admonitorio Dei deest non ideo esse excusabile dominus vitium, q̄ in admonitorio Dei quamvis omnibus, sicut ipsa. Hæc Aug. Sic Dorem. 13 cont. Faust. c. 11. et ep. 14. in Matth. Et Hieron. in cap. 6. Isaiæ. Cyrillus in Ioannem lib. 6. c. 64. Prosp. in carmine de ingratis. Et a. Aug. cum sine mea allegatis sententiæ dicit, admonitio Dei quoad illum vera esse omnia, id ab eo dicitur q̄ ei præcepti q̄ à volet sibi deesse ad omnia omnia. nobis. 11. unica causa est quia legis impletio quod à volente non omnibus libertatis genere libera communitur: sed si in ea q̄ libet plurimum possidet frequenter transgredi deseruabile nō existimandi præcepti fidei tenetur Catholicæ admodum esse consentanea: fidei unum est q̄ peccatum originale in parvulo vera peccati habeat rationē principaliter ex eo quod est à voluntate libera parvuli quæ tunc sicut ex

trinsecu, ꝙfectus: Si ꝙ habitꝰ q̄ nō est in potestate plenā peccati nōn sortit
de necessitate ad actū primi parentis, quānō magis malꝰ, adꝰ. adultꝰ plenum
peccati rationē sortitꝰ ꝙ respectū ad ꝑ. delictū? a quā posteriori actū in toto
insufficientia ꝓcedit, ꝑ ictū nō ꝓtꝰ originale nec actuales vitiosē peccata.
Dicendū habꝰ peccata ꝙ. ab adultꝰ sibi derelictū contrahit, nōn habent peccati
rationē quidem, q̄ sint à actu ꝙ illo actu suo sua est libertate, nō ꝙ in potestate
adultorum stat illius quemcunq; faciūt peccati actū. ꝓmittere, et eis loco alicui
quemlibet actū favore: remota, q̄ actus ꝙ in illū est insufficientia ad bonum
est à actu sufficiente, sed à sufficientia sua actualiē deficiente ꝓfecta: Ita Ut ac.
bitrio ꝓtꝰ resistendi nō peccato originali in ꝑ. remanente q̄ absq; interiore
non habeat peccati nōn: illud ꝙ actualiter pauperū auersionē actualiter
in eis latentē ꝑ. non est ꝙ actus actualis et in actu sua libertate stantis. Ad
plenā tamē et consummatā stabilitā peccati nōn requiri respectū ad ꝑ. alterius actus
liberi in actu actus, unde liberi arbitrij insufficientia remissa est. Eadē fere dicitur
Suppl. ꝙ. 98. a. 6. ad. 3. et 4. sent. Et addit in corpore. quemcunq; ꝓpos. expulsum Rom.
ꝓpos. 62. dicit necessitate peccandi insufficientiam ad vitandum de facto nō excu-
sare inquantū à actu ꝓcedit ꝓpassit, Ut sit huius demeritū ꝓcedentis peccati videlicet
ad demeritū ꝑ. tinere. Hoc ibi. Quod non ita dictū est quasi ꝙpter facta posteriora non
nā peccata sint peccata, sed q̄ nōn sua quā peccata nō essent, sunt nec esse possent sorti-
antur ab illa primā actu à nullo dependentia ꝓcedunt et ex ipsa peccata sunt. Quā nō
si alicui nō satisfecerit, nondum ꝙ. Quare peccati nōn ad omnia actualia libertas dicit legē
de quā ex Aug. patet ante dictum, nunq; tū quidem nō peccati originalis, tinere:
ꝑ. actus q̄ ipse Aug. et quicquid eius secuti sunt nō potuerunt sibi in hoc nec aliter satis-
facere: dicit ibidē, Si adultorum deficit nō deo exhibitū esse hominū actus, q̄ in:
divina dei quamvis occulta, sunt tū iusta. Quod nō sic debet intelligi quasi deus occulta
quapiam iustitiae lege puniret aliqd q nō est vere peccatū, sed q̄ apud deū iusta est et
necessario quia occultior lex aut ratio peccati: Adꝰ. 2. peccati remissi à actu ꝙ quā
sufficienter adulta ꝓfecta est sordes nōn peccati euidentiore: Adꝰ peccati remissi à
actu sibi ob nihilum derelicta habet peccati nōn deo ꝓfecto iustum, nobis à occultiore:
Habitꝰ vero animi à deo alienati et quidem augendi, atq; à actu alterius derelicti
similiter habet peccati nōn deificum occulto iustum, nobis vero occultissimum: dei iudicia
iudicia vere magna sunt tremenda quoq; in debitis veneranda. Dicit ibidē Aug.
Quod si deus volens ꝑ. Nunqd nō iuste permittit deus qd ꝓmittendo vel à semet
ipso, Ut dicunq; non ꝓmittendo id q̄ndoq; est, et quando malitiae adiuncti mali
ipsi sibi causa fiunt: Sic tamē deus q̄ncitude vasis iræ Ut ea alia parte ostendat
divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ ꝙ ꝓparauit in gloriam: ꝙ vasa ne patiora
nimis, aut ad una tantū gentis reatrenda videantur, addit Aug. Quod et vocabili

vocatione sua sancta qua eos sibi obsequentes fecit. non solus ex iudaeis s. et erit in loco
patrijs gentium hoc dictum est eis, non plebi meae vos: Nulla n. gentilium natio antiq Christi
tempora ex fidei et vera religione erat populus dei. Quod ei proprium ad xpum: Te
elegit dns vt sis ei populus peculiaris, ex vera n. religione: alioq aut nunquam erat
populus dei ex creatione et fundentiam gratiae. Et in Cantico. Laud. a. dni populus eius.
Ibi). s. in eodem loco: vade et sedebo. c. 2. dicit. Adorabunt eius vias de loco sco, qe non
erit vlo necesse causa religionis in iudaea transire, vt notat Aug. s. ad Simpl. lib.
plebis. n. templo qd nec in monte Gar, nec Hieros. sed in omni loco s. ac in toto
loco, vt interpretatur Basil. Daniel. 2. de Bapt. c. 8. Obseruanda erant quidem loca
ritibus diuino cultui, vis quoties sit liceret nisi Hieros. sanctissimae. Nonnulli enim
Dei qe multi in locis singulis sanctificationis. Isaiae claruit). s. de iudaea apte quia
viat, si fuerit quasi arena). s. innumerabilis, reliqui). s. paucis quia cultui et quasi
rudi interim sanctitati sibi adoptando et capitum gratia sua reuocauerit dns, salua
fient. verbis. n. consummauit). s. Formula cogitatio ab ea regula stringi verbi est qa
rode diuina, inqt Aug. 15. de Trin. c. 10 et. 11°. finde verbi qa fecit finit signi
et verbi qa intg dicit, vi magis verbi naturae competit: nam illud quod tacuit
ore profert voce verbi est, verbum etiam dicit qe illud a quo et fecit appa-
ret assumpsit est. Hier Aug. Itaq verbum). s. cogitatio, vt ita dicam, de qua scrip-
tus est. Cogitationes rerum eius i generatione in generationes, consummauit). s.
ad sua aliqua certa summa redigendi, eorum. consummare significat significatione literali
metaphorice vero significat, efficere: finit despicere quae est, deorsum videre, metapho-
rice, contemnere. Abbreuiauit). s. copiosis numeris in exiguis redigendi, sc. est
in mente ac proposito dei: cogitauit numq et proposuit dns ex multitudine plu-
rib seruandis eorum patribus ad salutis adiutorium, alq ideo ipsa eius multitudine
ad sua, numq comparatione regnorum breuem electorum summa reduxit, et ad
abbr in aegritate). q. d. Ex tua re misericordia dns magna vis est aegritate, potenti. n.
pro meritis omnes regnare: quod q quidam assumpserit humeris comparatione
aliorum paucos aegritudo est, et aegritudo in eo magis apparet quod numerus q ex compa-
ratione eo exiguus et breuis simpliciter magnus sit et numerosus. Porro verbi
breuiatio esse in mente ac proposito dei sine controuersia, qe verbum breuiatum fa-
ciet dns super terram). s. verbis consummans et abbreuians quod prius mente con-
cepit saluando reliqui ex Israel dns cum ipsa faciet et adimplebit in terra: Sicut
n. vis aliqd cogitando diuina verbis comprehendere, ita vis cogitationis ore aut ope ima-
ginis diuina verbis fateare: Et quandoquidem multi agimus in facili dictus no-
strum, inqt Aug. g. de Trin. c. 7. qd vno verbo apud nos intg dicto quaeramus, hoc
est qd in Script. de omni eo quod gestum est dictum verbum factum esse. vg. 2 Reg. 1°
dicit David ad Adolescentem. quod est verbum qd factum est. Et Rom. 2°. videamus
hoc verbum qd factum est. sc. Habraham Isaac Iacob esse semen, tantum qd totaliter vis cognat

insinuat Ambr. de Tobia cap. 20. Quis de multis dispensationibus sanctorum et multis illo rationibus permotus, consummauit tandē aby abbreuiandi et reliqua soluere fierent z eleemosynę gratę. Hoc ille. ordinarię tamē notę verbi sic nō intelligit nuncpty meantē, sed verbis diuini oris, v.g. legis, doctrinę, tradendi et predicandi formula s. Hoc verbis ferit Quis breuiatis suę tenā, qz Christy, inqt Cyprian. de oratę dominica nūm. 12. doctos pariter et indoctos contigerit precatoris suę ferit grauide compendijs vt in disciplina celesti discentis memoria nō laboraret, sed qd esset simplici fidei necessarię velociter discret: Sic nūs docuit qd sit vita aeterna, Sanctę vitę magna breuitate complexus est dicens, Hec est vita aeterna s. Pleniū de lege et legētib primū et uniuersa prophetarū descripsit, studi, inqt, scīāb, Quę deūb legi vig est, Et diligēb deum s. Et Dilige proximū s. Quibus verbis ipse Quę indicat se legis quoddam compendium et verbis breuiatis ferisse, qz scīrbat, in quib mandatis tota lex pendet s. Sicut in formula oationis dominicę fecit eodem festę verbis breuiatis, qz magisterio suo oēs pares nostrā salutari sermone breuiauit: sīc vt et Augt epla 121. c. 12. testat. ame id qd à Christianis salubriter petit et dominica oratę complendi: Quibus addi qt verbis et abbreuiatis posse quoad formulas fidei, id qd nō oia q deūb reuelauit sint ghīsnd expresse tradenda, sed illa solūs q sunt in tradendis actib, vsq pauci tradita. Augt. q. 1° ad Simpl. et in epistolis quidem ipse vsq ad Rom. ipse. 67. attendit verbis esse breuiatis quę nostil multiplicitby et innumerabilibus Sanctis aby populis studiosis premebat breuitate professionis fidei ad salutē proficiens: quod declarat exemplo Labeonis de quo ait Cyprian Ambr. Quis supplicijs multauit Crucē, breui deū confitet fide Sed Quidam modi verbis breuiatis bonis solummodo Labet in extrema necessitate: quorum et vbi necessitate remota multiplicitby legis veteris Sanctis verbis breuiatis ferit Dns, qz compendio melioris et breuioris sacrorū ad salutē proficiens: multo m. maiore compendio nob quę Iudaei litania, qz vna dominicę corp. et sang. oblationis, vt ait Leo, aet differentia veteris hostiarū vacuitate et impletę, et ipsis nostris quotidianis aegrotationis Sacrificijs breui vtili et conuenienia proficiens: maiore et compendio quę Iudaei eppiamur, qz confessione Sanctali: Quis in eo compendio dns abūd verbis breuiatis ferit, qz peccata mortalia q memoriae occurrunt voluit ad confessionē saltēmodo necessaria esse, ipsiusq conscientiae examē non impauit vt esset vsq adeo optatis, augeis alby dicturus: De veniali Sanctis Deus ista iudicio, qz in eis omnibus vt sanctificationis admodū breuis est, expedita et facilis. Hanc verbi abbreuiationē arbitror figuratā fuisse in Heliseo qd oculos suos oculis filij Iudaei supponentis, qm n. fieri nō potuit nisi seipsū contrahendo quodammodo breuiasset, Quemadmodū filij dei nō nisi verbi notę intelligit, d. Bern. ser. 1°

de natali Dñi dicit. Deus verbis Evangelii ferisse sibi terra vis filius sibi, q dicit Colūs et terra ego impleo nisi in caeli, et in angustio spiritu rollocutus et vniq diei infantili fert negore et tempore quodcūq esse Evangelii. Porro q verbis Evangelii vera Judaeo fidelis esset Deus et habet primi quia Deus vni Israel et alibi testatur, subdit quinde Apls. Sicut predixit Israel, nisi Dñs reliquisset nobis semen quasi quasi Deus publici interiit reliquat et quo sibi semiasset, relinquere n. et reliqui, et nobis nisi Apls. 1° ad Simpl. in verbis important. nobis + genti nostre Judaice semen + posteritate et patribus nostris sibi esset semen fidele in Israel, quasi sodes fuissemus q. et illa vindicta fuisset et passemus: Apls tamen semini nostre nobis Dñs posteritate intelligendi, quia paternitate, ex, inquā, q valent Christo spiritualē fideli genere: Hinc simile dicit Deus sibi reliqui de Israel, q de illa gente Apls sibi et tobis mundis Christo generandi, et vt hoc allegato dicit Auctor. Verbis vera Judaeo Evangelii Dñs vt seminentur ad semen et quod interpretatio spem synagogae Dñs restituerat, sharp a. tam posteritate quia paternitate verbi sit nobis semini intelligibile, sive q semini ac seminali principio est, illa, q seminis effectu. Quid q dicemus ad haec? + quid ex his omnibus q de gentibus in medium adducimus nostrum esse absonum? q gentes q non sectabantur + nullā prius audierant, nouerant, aut ambulauerant viam fidei ad aggredia iustitia obtata sibi et augusto et in speculo Evangelii fidutione apprehenderunt iustitia q Christo voluntate redidenda et in eo voluntate iustificati sunt. iustitia a + est ex fide + q initio sumit a fide, et fide impetrata, illa fortis quia vocata iustificatio et iustitia esse dicendi q Christo Israel vero sectando legē iustitia + legē nonsi q recta iustitia prohibente, et sicut de infirmitate gloria reuiuiscendo et sic onere dedicando ad iustitia q modis remanentis gloriam praemitte. In legem iustitia + addā q q sed vera iustitia de iustitia quidem initio interna dispositione praemitti, et Deus disponit via praemitti Crucis q vis fidei dorendo quia est vera iustitia et quinta vocē ipsa aggredia sit dicta et sit lex iustitia, imo iustitia initio et radix, et finde fides est lex iustitia vocatus q effectu eis remouet et gloriam, vt de lege nonsi dicimus, sed q vera iustitia affinitate Dei adiustitia inhaesit disponit. Israel vero ex fide q. voluit iustitia aggredi, q voluit fides amplecti, sed quasi ex operibus q praedit Israel aut ex operibus legis iustificari vt ob legis opa quid Deus conscientia quasi venit q iustitia fecerit, aut salte praedit meritis operis legis iustitia quia debet Evangelium sibi debere: Verbis ex fide est: vocē prius q voluntaria fidei q habenda de iustitia vocē, dignitate ac sublimitate: Non posterius q non redit q iustitia dei gratia sed quid in Israelitis fidei impedimenti? offenderunt in lapide offens. sc. + q dicit lapis offensionis sicut Scriptura q dicit, Ecce pono in Sion sc. ac in Christo q positus est in ruinā multorum in Israel occasione accepta scandalizati sunt, ruinā capiunt

odisse. hic n. venit in mundū, et dr. Ioan. in ten. q. h. o. n. q. m. a. odit suā,
quod odiū fidei in eū impedire, qz q odit suam non venit ad eā et nō mani-
festetur opa eius, sed vera sunt seruili ablato à vndicta Iudaeorū doctrina in-
plebit in eū illud Isai. 2°. Eliu sion exaltabit in duo dei vestro qz dedit vobis
doctorē iustitie: Turbati ex doctrina Christi agnouerunt quā sit vera in spūa qūaꝫ
illa dcta gratia: Beatū a. dicit Apūs, offendentem in lapidē, vt scripsit nō Christū
eū offendiculū fuisse sed ipsos sine causa in Christū impegisse. Qui credit in
eū lapidē, q dicta offensionis nō offendet, qz fidei sue fructū nō fraudabit,
sicut scriptū est. Qui timetū dñm credet illi et nō defraudabit mercede sua.
Apparet autem ipm, inqt Sapientia c. 10. q fides valuit in illis pro eo quod non le-
gimus, non confundere, sciam habet, non festinat, sustinuit eo verbo promissū
fidei fructū nris patrū expectandū esse, quoddam n. ad quē festinat à principio
in fine benedictionē venit, qz q fidei sue fructū voluit à principio et tempore
suis vota roget q dilationē ad impetū indulti eis frequenter mūdiq̄ rogasse.
quōdm. Ambrosius et Beda scribebat fidelibꝫ quod in virtute dei custodirent
q fides in salutē parata reuelari in tempore nouissimo, qpp hīs reportarent fi-
nem fidei sue salutē aiarū.

In Cap. 10.

Prosequit Apūs vā q Israelitis ex legatione exhortandis, et vera sue seruitutis causa
exhibita, ostendit Fratres Christianū inqt tertul. in Apol. diuersis scripturarū
ignorantie vbera ad hanc veritatis pariter expauerunt. vobis vero mihi
Israelitarū religiosis. in salutē. q.d. tota vra spes in salutē, et qz salus dei domi-
ni est q ea et dñs ovo: Vter in ter Apūs vellet dei contemnabat, deq̄ nō reputarent
Israēl ne tam multi ex eo reuerterent vt posset ipsa gens diu fidelē nūc Christi-
anā, nō n. ne quidē tempore alq̄ et quem multi ex eis reuerterent ob id a-
diu vellet vota et preces q̄ religiosi istarū salutē fiebant et eius fiunt
et quidem Apūs ex Iudaeis. emgidinstabat qz hostium. inqt illud vndq̄ q annūtab. dei
t audent et ante studiū dei vere seruiendi cūmq̄ volendi habent q infidelitate
n. solam nō deseruerunt ad multiplicandū dolorē, qz in eorū ps̄ona dr psal. 72.
vt iumentū fuchi sū apud te, et ego semp tecū, qz q hīi multū temporalia bona:
q iumenta expetunt, mihi reputi expetenda q ea tantū consequendis ad dolo-
rem deseruī: Habent itaq̄ emulationē dei, sed ob id cōsertatione et solicitudine ma-
iori digni sunt, sed nō secūdm scīam qz ignorant q ad veram qua deo seruire et ve-
raciter seruiri instituta vegnat. Sic Aug. seruo. 45. de verb. dñi: quisquis legit 93
in Ioan. ipse, et alij replentur his eo emulationē de qua Dic Apūs salubi importune
interpretentur de emulatione qua in defensionē legalium Iudaei pro Apūlos
importune, dico, qz ista emulatio non redderet Israelitas penitus nō seruatione

dignos: Discern a. Quig annihilationib expostione confirmand styly, vt Aug. de verbis Dñi observandis, subiungit, Ignorantes n. Dei i. q. à Deo x 55ta est iustitia) sic n. non Dei iustitia qua Deus iustus est sed qua nos iustos facit, sicut Psal. 3. Domine saluq Dñi qua nos saluos facit, docet Aug. epla 120. c. 30. et alia) i. q. ex istis verbis regnitione legis discedit styly tenere admittit est iustitia, vt docet Aug. de gra et lib. arb. c. 12. q. vltra constituere) vt illa q vera iustitia ab omnibus Gabaath, nec alia q Dñi, iustitiae Dei no sunt subiecti) qz nolunt agnoscere iustitia sibi a Deo attribuenda esse, sed potius contra Dñi se in scripturis exigunt, nec dicunt. veruntamen Deo sub. esto ata mea qz ab ipso est patia mea. Cypr. ep de simp. Cler. n. 10. contra vel q no secundu sacre disciplinae legibz vita simulationis inchoatus sibi arrogabat dicit illos esse Dei iustitias q legibz deig vobis non sentiunt. Quid. n. legis Christ) Ad quem bene dicunt, quamvis complures simul legis illius intelligant q legis impleto. leg. n. finis est Christus de infirmitate populari diuina reuincendo et Christo manifestando velut pedagogus ad Christi iustificandu fide, (vt insinuat Aug. de spir. et lit. c. 14) impletionem deducebat: Christus a. auctor est ad iustitia omni credenti) cuius q ipsa sit iustitia legis, q Deus Dei, no solus illa ad Christi Dñi auctore ordinata, verum et illa ab Iac et patribus et fratribus distat. praeter. n. i. q. iust. q ex lege) i. addita legis regnitione et bonore est q fecerit homo. i. Lib q fecit et patuit bona, inchoative. in. c. 3. ad Gal. secundus sit labor Gabaath ea solus opa q fecit, scire longitudine vite vt Judaei putant, scire declinationem panis q qua transgressor legis occidit. Hic q est fruitg iustitia q ex lege est: Sed principia de fructu iustitia Dei styly faciat verba prig declarat quia Iac no sit longe petenda, ubi sita esse debeat, et quo operando abbreuiata sit, vt dicit. Quis a. ex fidelibus dicit, scire sic docet vndiquaq ea apprendere para: tem. Ne dixeris i. vt iustitia inde sibi deducat, quasi Iac q est hoc impossibile deg ad iustitia arguenda peruenisset, q tamen reputare debet no olo impossibile, aut ad iust. titia arguenda nulla ex parte a Deo regnitu esse, id. n. reputare vt Christu deducere i. negare Christu ad velut ascendisse vt impleret ota. Sicut Ne dixeris q descendet i. q transferetabit mare, vt inqt Baruch c. 3. Abyssi n. signat aquarum immensa con: gregatio, et q mare impedimenta dicendu ad illud descendere, sicut scriptu est, qui descen: dunt mare in nauibus i. thus, ne dixeris, q descendet in Abyssu vt absorbeat ea, qz nu id hoc minus audiu sit Deus a te id no regnit. Ne dixeris tu Deus id nulla ex parte regnisse, id. n. est Christu a mortuis reuocare) i. negare Christu de velo ad terra sic descendisse vt et vita fruitg eis mortuis praeret: Quis tu de Christo dicat Baruch qz inuenit eu, disciplina sapie et tradit illa Jacob, et posteq in terris visu est i. visu adeo vt in Christi ysum et dicat sapienti, Peruenabo eu inferiora partes terre. i. ad inferos descendu fruitg eis mortuis, inter mortuos tu liber. Quis q ad apprendendu iustitia neutiq Deus a te Deus regnat, q dicat scripturas ubi iustitia debeat quaerere aut inuenire.

inuenire? proye est verbū) .i. verbis ꝙ q̄ habēt iustificari est tibi valde obscū
et vnde hūl vnderstandū: Audaciā dicit ꝙ Isaias dicit .c. 46. Audite me dūo
rode q̄ longe estis a iustitia, ꝙrā sc̄i iustitia meā. D.a. hic respiciendū est in
rode hīc) vbi primo iustitia fidei est. Recte ginde Leo serm. de pasc. Non
dicit Deū. Vade in orientē) q̄re iustitia nascitur in occidente et original undē
venit, nihil a te extra te (q̄ sr. de inde nō gredat) q̄rite, ad scipsū et ad cōfi-
tendū tibi dirigit te dog. In ore) verbū. n. quod tibi ad iustitia et salutē eig
vtilius, iucundū, alterū, arguendū et necessariū vsq̄ adeo breviatū, est vt si in rode
hīc et ore hīc fuerit ḡhūdam rarity nihil tibi vltra ad iustitia ac salutē fidei
sit necessariū: verbū ꝙ doc ꝙre est q̄ obscū et infirmitati humane accōdatū inty
esse debet vt nō sit tibi vilipendū, sed sit quasi domesticū, in ore, et ꝙ id tibi est bre-
uiatū. Hac declarat Apls dicit dicit hoc est verbū fidei .s. q̄ si ore tuo .s. illa
confessione de quā scriptū est, Credi me confessus fuerit .s. Deum esse) .i. q̄ illa loc
q̄ dicit Ihesū Deū esse deum sit, et ginde deus et homo. Et rode credideris .s. saluū) erit
.i. etern saluētē dignus, quēadmodū n. sermone scripte magis insinuat q̄ saluū
meretur, quā q̄ semp assequat. Quod tamē non ita est accipiendū quasi nō sit ne-
cesse credere ch̄m passū esse, mortuū, sepultū et descendisse ad inferna: sed nō
sufficiendū est quod sub arto quo confiteris Deum Ihesū filiū dei esse incarnatū
tanquā inter ea ꝙ spectant ad ch̄sti humanitatē ordine .1. complendum: ōes illi
arti q̄ credendi sunt de ꝑ q̄ egit Ihū tempore sue humilitatis: similiter sub arto
resurrectionis tanquā gloriosi ordine .2. complendum, reliq̄ illi arti q̄ credendi
sunt de ꝑ q̄ acciderunt ch̄sto tempore sue glorificationis, sub priore .n. arto
comprehendere debemus ōes ch̄sti passiones, sub posteriore ōes eig quas dorat Petr
posteriorē gloriā: ita vt Apls sub duobus his expressalib in suo sinu inde ordine
primis comprehendit ōe id ꝙ de ch̄sto est credendū. Imprimis .a. regit Apls ad iusti
tiā et salutē fidem et confessionē nominis ch̄sti: Cum .n. oportuerit causa iustifi
cie et salutis humane in celis ascendere, et descendere in abyssū, ō ꝙ iustitia ce-
lestis vsq̄ sit et spiritualis, ergo de terra oblocutus equitauerit, et dog id vt ad
diuinū, nō respexerit a simplici, conuenienti erat vt ad iustitia acquirendā inedy
q̄ eig emergendā gra descenderat in abyssū, vtilis dispensande causa ascenderat
in celis deorsū ab orbe, vt scirent ōes se iustitia tanti ꝙre, vt dixim, habere
audita, difficili et tam longinqua p̄ sanctorū ihūcationē: Cuius gratie ocasione
non partis confitenda est ore, partis credenda corde, sed tota ore, tota corde, vt intelli-
gat Apls fidē tam sub confessione dei Ihesū, quā sub fide resurrectionis eig ōes
ōes articlos tam q̄ de humiliatione quam de ch̄sti glorificatione sunt complendisse.
Hinc iustitia legis, et iustitia dei plurimū magnoꝝ distant: illa .n. merito immū-
nitatis et saluitatis quandā temporalis, hec, vtpote a ch̄sto de cello emissa ꝙre:
tiam salutē. Hinc tu vides verba Apli intellexisse nō tam de iustitia dei et legis

F

diuerso modo, vt ex Hiero. explicabimus, quia ex diuerso auditorio, in diuersos gradus Christ: sty est ad iustitiam quam recedenti assistat auditor, nō. n. lex, q. iustitia q ex lege est .i. quia lex docuerit, sibi primo inde gradus charitatis, prescribit, q. fecerit hoc vi: uet in ea vita eterna, inqt Aug. de spir. et lit. et q. ad Bonif. c. 5. q lex quamuis mandatis charitatis vera prescribat iustitias, nō aliud tamē suggerent auditorib⁹ quia prescriptionis et pollicitationis, ipsis. n. prescripti adimpletionē relinqt in posteri⁹ hominis sic vt nichil vltra ei adferat vel demonstret adiumenti. Quia. n. ex fide vt. s. quia fidei dant iustitia sic dicit. Ne dixeris in corde tuo. s. quia lex potest tibi iusti: tias q. voluit virtus vt comparare: id. n. est Christus deducere, q. id est in baptis mate nascatur Christus et mediator in vtero sedens a dextris dei vt iustitia tibi ad: quirat. Sicut ne dixeris. s. q. descendet vt quasi alius de morte surgat, sic nullus quia ad est prius quia ad iustitias perueniat, ita vt homo ante iustificationē nō solus sit iustitia carus, sed ob contraria dispositionē ab ea vt confessionē alienus. Tu q. ne dixeris, q. descendet. s. id. n. est Christus. s. i. id est ita baptis. ut si Christus nō esset q. generabit nostrū exquiratis, nisi ab inferis reuocandi mortuus, vt inter nostros liber versetur. Prope est verbum. s. verbis. n. q. te oporteat salutis fieri: tale est quod tibi sit perpiendus in ore ad confitendū, in corde ad credendū. Hoc ergo q. prius quia medius ad iustitiam et salutē arguendā. Cuius q. verbis tibi tam et tot medii ppe sit, ne dixeris, q. descendet. s. sed tu propio, inqt Basil. de vera diuy: sture remedio vt iustificeris et salues eundas. Admonendus. n. es euidenter quidem q. dicit Apli verbis posset conuinci ipse Apls quidem aliarum planius explicat et dicit. Corde. n. creditur. s. q. d. nō dico q. verbis in corde, sine fidei, iustitia sit, sed valet ad iustitiam arguendā. ore. n. fit confessio ad salutē. Sūl confessione enim Apls cetera quidem reliqua bona iustificatoria opa: volebat tamē confessionē enim exprimere vt ex eius declaratis quia breue quidā multis sit verbis q. ducit ad salutē. Ex necessitate. n. fidelem confessionē enim, vt testis Apls. ad Rom. c. Latronē habuit sine vllis sanctis enim aliis bonis operibus sufficiat ad salutē: Hinc ore confessio fit ad salutē, q. tametsi q. iustitiam fide parta homo salutē dignus sit, q. lapsi tu Dei possitus (de qua cap. 8. ad verba, Si tamē compatimur, dicimus) quibus homo nō meretur nisi mediantibus bonis operibus: sic tamē vt illis mediantibus eandem ne: sequat germinato, meriti. s. et paradisitil titulo. Quamquā confessio enim et bona opa vt valeant ad iustitiam, si. n. fiant a iustificatis valent ad iusti: tiae incrementū, in quos secus a Caroboo dicitur caab ex operibus iustificatae sic a peccatibus, nō pacis adiuuant fidem vt obtineat iustitiam: non sibat. a iustitia q. iustitia vt forma mentis, opa vero nō forma sed fructus. Dicit n. Scripta, quam vocat vocat iustitiam. q. credit ad iustitiam, tendentis fructus, q. est iustitia, nō fraudabit. Dico enim ero. n. vt distinctio iudaei. s. q. dicta. n. Scripturam hanc in iudaeis quia in gen:

bibliq loris habet. Nam ides dny ois) ignorans et ignorans), et ob id omnibq se grauē fecit. Diuēs p abundantes diuq et ffrūtq in oēs q ignorant eū) et iustitiā ab eo accipiant. ignorant, dicit, et dat intelligi q ad iustitiā nō ytiā fide vacua, sed ignorantia, et exemplo Cornelij bona iustificandis ea in iustificatione accipienda egerente. Quomō. n. quing ignorauerit? Si. n. adhuc gentil nomē fidei ad obtinenda iustiā et salutē ignorauit, saluus erit, q̄ deus de salutē nrā eis edocebit, ar de illis ei ignorabit, vt patet in Cornelio, qui nomē Christi ignorauit, teste Aug. Deus ignorantiā Christi, si a. initio natiuit nomē Christi saluus erit, q̄ deus eis tempus gratie diuine dispositi infusa suo tempore iustitia, et donata p̄scientia ad salutē p̄duceret. Sed si ad arguenda iustitias necessaria est ignorantia diuini nominis, adhuc prius dictū est quod rōne rei: dat ad iustitiā? Hactenus id dictū est, q̄, vt ingt Aug. de p̄dest. sanct. c. 7. de gra et lib. arb. c. 14. ipsa prima data gra vocatio impetrauit, prima, inquā, quomodo q. ignorabat, vt saluū fieri nō vellet? Quia finde sentia non vocabat contra ignorationē sanctoq, q̄ sicut in sanctis nō reding ita nec sanctis vt saluū fieri nō vellent ignorancia: Et tamē de sanctis quibusdā vōe gredit dicendo ignorabant in quē nō credidissent? q̄ sicut quibusdam vōe sanctis ignorancia, in. vt mediatores, ita aliquibus in eos credēdi, q̄ nisi redemptorē eo: rū meritis et precibus nō posse adiuuari non eos ignorancia: Quisq; quanq; ignorationi sue subiq̄ p̄portionata nō tamen debet pro fide: ignorationi dicitur nomina pro debet q̄ credit in deū, ignorationi sanctoq, pro debet fidei q̄ credat sanctis. v. g. q̄ credit eos vt nos deo regnare, et sicut precibus nobis seruire posse. Quomodo. a. credent ei. q̄ ordinatis, ingt Hier. in. c. 3. ad Gal. Sūdi. n. ingt, credunt ad salutē nobis aliquid agendū nisi nobis ignorēt. Quomodo p̄dicabunt nisi mittantur? Nam de ips q̄ sponte ad p̄dicandū p̄siliunt dicit Hier. 23. Currebam et ego eos mittebā eos. Et Johannes, Cū hoc audissent venerunt, Cui missi sc. vt ingt Aug. cont. Faust. q̄ fidei sunt s. Quia spiritus p̄dei q̄ sicut scriptū est. in q̄tuor domus israel primus dicit, Ego sum dominus. dicit. a. pluraliter, Euangelizantibus, inseminauit, ingt Aug. l. 3. c. 13. qui non deg gelium erant q̄ veritatē Euangelij annūciabant, nō. n. sic pauci deg vt omnis solus habeat spūs q̄ dispositione filij sui regnaturet. Hoc Aug. Ego sicut deg dicit est in oēs q ignorant eū, ita et dicit in eos q̄ p̄dicant eū, hinc q̄ per sonnone eorū dat gratia, hinc q̄ eos fuit expetere inuocatos. Sed nō oēs obediūt Euangelio q̄ volunt, ingt Aug. de p̄dest. ss. c. 6. de bono p̄sēr. c. 22. et ē ad Rom. c. 17. ita tamē vt intelligamus scripturā eundē q̄ in illis q̄ audito Euangelio credere nolunt q̄ occulta eorū dementia voluit eorū ad credendū dicimus nō p̄parari à deo. Quemadmodū idem de p̄dest. ss. c. 8. Cū p̄dicatur, ingt,

Euangelium quidam credidit, quos nō, sed q̄ credidit p̄dicatore formidare, sancte inde à patre audiunt et distinct: q.a. nō credunt forte audiunt, inde nō audiunt nisi discernit .i. illud dabit vt credant, illud non dabit. Hier Aug. Quod ꝓpter annotandū est vt distinguamus nō solum illos q̄ nō credunt vituperare, verū et tremenda dei iudicia circa illos agnoscere, et contremiscere: Tremendum imperium non a. generantium, potent.n. est deus iudicia sua circa illos in miserationibus conuertere. Aut q̄s credidit? quam sc. hui scripturarū institutione conuersionis nobis verbū euangelice p̄dicationis instituerit, vel auditui nostro q̄s fecerit nisi x p̄dicatione Euangelij verbū dei fauorem auditui. Fidei ex auditu debet.n. auditu precedere, salte ordinarie, antiquā fidē comitata in mente: Non.n. dicit Apls, fidei ex auditu quasi ad fidē sufficeret auditus, vt alicuando nō sine errore opinatus est Aug., qui solitarie fidei nō alia vie esse dei dicens quas q. deus inuisibiliter cordium conspicuus subito reuelauerit p̄dicatori, ita vt eo auditu homo posset x semetipso credere: sed illam scientiam ipse Aug. manifestissime reprobauit de pdest. sanct. c. 3. Ego fidei ex auditu, q̄ videtur nisi dei donū q̄s fidei in mente fidelium efficit debet ab exhortatori p̄dicatore tyranni et p̄dentis. Auditu x verbū Christi. Et q̄dē in om. t. ex. sonus eorū Apl̄oꝝ sc. q. tamen Apli in ꝓprio ꝓsonuit ad singulas partes orbis terrarū nō ꝓtigerunt p̄dicatis eorū x eos aliorū quod Apli sic note ad reliquas partes orbis terre destinarunt omni loco auditus est. Et in fines .i. vsq ad extremum mundi p̄dicatores euangelij deliberauit tam vere ipsos q̄ ab Aplis p̄dicta est, et verborū note designate quā sonus sue loquele audiri quo Apli destinati sunt. Nunq̄ israel nō cognouit .i. suo cognouit. Primus Moysi dicit .i. q.d. Ad hoc ꝓuidus .i. ostendit verba Moysis dicentis, Ego ad emulationē vos adducā in no gentē .i. considerando gentilitatē, q̄ ob vitia tam erant abiecta vt gentil nōe habeat indigna addūcā vos in emulationē .i. inuidiā, indignationē et zelū, quos gentilitatis offerunt Ambr. in psl. 36. in prin. q̄ Israel p̄dicationē Euangelij non ignorauit, nemo.n. alicui inuidet q̄ ignorat: In gentē insipientē Despexit.n. gentilitas vsq ad cultum idolorū, et hoc, vt boro allegato nobis ꝓbat. magis ꝓuocauit indignationē zelotarū q̄ gens idolis seruiens in cultū veri dei, quos tamen ipse assumendos ipsis ꝓdicta fuit, vt in hac parte in totā gētē impleatur quod de Sanctis dicit aliquando Deus, nec ipsi intrabis, et col q. in trace eluunt nō penitebit. In iram vos mittam .i. ad indignationē zelotarū Euangelij iracundia operabitur, q̄ vitia gentis seruili agnoscet zelotas nos agnos: cendi veritatis accepto sensu dictum est illud cant. Nescitis, Ara mea quotidie, Data est .i. turbata est in ira enim mea, ara mea et ventus meus ex quadrigis Aminadab, q̄ vbi Euangelium bene ꝓcedere. Isaiah. a. audet .i. audacter ꝓdi-

riat, quamquã Ambr. serm. 14. v. 9. in psal. 118. dixit Esaias plꝰ audiis fuisse &
iberiores gentiles quã quam ipse à deo emendarat qz ad p̃dicandũ suũ gentiles
cap. 6. semp̃ipsũ voluerãt obtulerat. et dixit, emendẽ sũ à vo gentibꝰ vnꝰ
gentilis q̃ mihi mihi quã Christũ aũt mediatorẽ exp̃edebant. palã apparuit eis
qz sine mediatore Deũ q̃ me vo intercessabant). i. de me vel p̃ce aliqd nec̃sebant
tota die). i. sine intermissione publice et p̃uate, sicut dixit Apls, Rogate sine
nssm̃ cessandi mutuũ). delict illicent et auditant ad fidẽ, ad pop̃.
hũ vo credentẽ, et audito euangelio, et contendentẽ. Vt patet in Actib. vbi vo.
tradebat Paulo à Judæis, sicut ab ipsis contradictus est et Christo, tanto tollente,
Recogitate cũ q̃ tales sustinuit aduersi semetipsũ q̃ peruersitate contradictionis.
Et 2ob. subtracta sufficiũ aduersi fuerũ, nego ꝓhibuerunt multi.

In Cap. 11.

Dico q̃) postq̃ ecclesiã populus Judaicus euangelicũ repulisse. mirũ dcꝫ
repulit). i. in tribꝰ salubꝫ exortã fere populis Judaicis quã sibi prig adoptauat
in populũ peculiarẽ. Absit, nã s. hoc repulit deꝰ s). i. quoad eos, aũt sedes eos parte
quas ex electis ad eternã salutẽ ꝓdestinauit. p̃scientiã. vt. Dei hoc q̃ ꝓdestinatione
poni auctor est Aug. de bono p̃sev. c. 18. sicut et patuit in Collecta Ecclie, q dicit omꝫ.
nipotẽs mis. q. t. f. et ops fut. es. p̃cepta. Nec alb ea, quorũ est. ex p̃scientia ꝓdesti-
nationẽ p̃dones, p̃scientiã, inquã, nõ eorũ q̃ Deo si darete ei qua sufficiens esset
fructũ, sed eorũ q̃ deꝰ in Christo q̃ gratã efficaciã sit fructũ. An nesciebat s) interpol.
lat, inqt, nõ quasi ex aliqua indignatione iram Dei aduersꝰ electi pioret, sed qz ta-
lia erãt Dei alienata q̃ Dei aduersꝰ electi iram meriti possent p̃uocare. Altaria tua
in q̃bꝰ tibi veri religionis cultꝰ deseruebat: quãquã opt. putent. Lb. Gen. Quare
dicit altaria vestri Dei qz ab eius Deo in eis fundã ad Dei possessionẽ trãsierunt
Quod annotandũ Dicit in confirmationẽ sententiã eorũ q aliquando Sacrificia vsꝫ
templorũ, tanquã ad colendũ eũ quod ipsi sibi comodi existendi cultꝰ dederunt
Templa nõ populi, nõ Cleri, sed Dei esse, et ob id vsꝫ templorũ ipse q à deo erant
alicui ne quidẽ decreto magistratꝰ comodi posse. Reliqui sũ selq) Ex quãdã opinione
electa n. genera subiunde tanq̃ sunt dispersa et se inuicem tanq̃ nõ contingentia. Aug. ep.
nis putat se esse solũ, inquit Aug. plures electos 2ã in psal. 25. Sed Deꝰ dixit illi. s)
Corrigens p̃cedẽtẽ opinionẽ et errorẽ. Reliqui mihi) de publica strage tanquã superst.
tal reseruatos mihi in relign. Relinquere. n. et religere ad diuersũ rei significationẽ
pertinere ex Aug. 8 de ciuit. Septem millia virorũ Significat quãs plenitudo ꝓdestinatio.
tanꝫ religiosꝫ, q nõ nisi electi sunt qz ad nullã idolorũ nõ declinauerunt.
Sic q) ad eius modũ, quemadmodũ id manifestũ nõ apparuit, in hoc tempore). i. post
mortẽ Christi ab electis occisi, et p̃sentat. et continuã. passi. religiõ et eccles. quæ
q est fundata et quã et ad quos, salubꝫ fructꝰ sancti) magnã numero. tamen nõ ex cæteris

qdas eorū delerioral reddant, et in celeb. illā) s. Et qui mala aīe in viridio
peccatorū pridiū obueniant: q tamē dicit ꝑ medio ꝓphetarū nō ophuit. Quia
et Psalm verba Cypr. epla 55. ad Cor ꝓpositū vitat vt inde ꝓbet ad vias seu viridia
dei ꝑuenire q quis nō intelligat delicta vt sequat parentia. Ut ingd sit offenderunt. s.
s. mingd cū eis veniy offensionē qua deū offenderunt effecty est? Hēbit) Nam inte
n. ex stig. diuinū quod deg quantumūlt iuste possit mala ty non remittat nisi insup
sequet quid de illo malis fadury esset boni: offensio ꝯ Israēl nō solū ꝑpit fundū
iustitie ꝑ quinti sint grauiy viere, sed ex ratē eorū et id ꝑsequent boni ꝑ Gel. illos,
salu sit gentiby) q delictorū eorū gentiby, inqt Leo serm. 5. de Epyp. sent eorū salutē
q eis ipsi repellerent Euang. conuersi sunt Apli ad gentes, et id ad vlteriora instiy
gentiū et vbilatē, Nam s. et illos inuidendo Iudei. n. gentiles, et fidē gentiū, inqt Leo
Iudeos ad emulationē recipiendē salutē reuocauit, nam vitam priorū nō solū sibi sed
alijs vtiles esse dereh, et ꝑ apud eos agi nō ꝑt verbis (repulerunt nāq; Iudei Euang. ꝑdicationē)
obtineat exemplis. Hoc Leo. Quod si delictū eorū qui Euangelij ꝑdicationē repulerunt,
cuiq; se audiendū negauit indigno diuitie sunt mundi q illa occasione ꝑ totū mundū nū.
merꝰ fideliū complety est, et diminutio eorū) quia s. pauci admodū ad Xpm conuersi
sunt. Diuitie gentiū) q ea occasione plenitudo gentiū cepit intrare, quanto magis. s.)
Si tota gens credidisset s. erit diuitie mundi, q manentiby priorib; diuitijs ex gentib:
tanta fide collectis fiet accessio) Non n oportebit deferre gentilitatē vt remanente Iudea,
sicut quāda nō oportuit deferre Iudeas vt gentilitas remaneret: Quāqz fada con.
uersione Iudeorū statuta Ecclie assimilabit palme, q vt omnia folioꝝ ornent in:
cementa priora folia nō cadit. quandiu ego sū gentiū Apls) Legente deo mū dicere
se nationē longe mittere se, et simul ex gente mū Iacobi, Cephā, et Johan. deferre de
rent fortitudinē mūdi et Barnabā, vt nos ad gentes iremus. ministe. m. honorificabo). s. dili.
genter clebo, vbi notari ꝑt remunerandū suū ministeriū magis debere honorare
quam ad eo honorari. Si quo modo) fide, pietate et bona conuersatione ꝑ diligentiā mi:
nisterij mei in instituendo et inducendo gentiles ad emulandū). s. imitandū priores
tamē meos). s. gentes Israēliticas Et). s. sic ex consequenti, salutē faciam aliquos) q mi:
nisterium verbi mei respuunt, ꝑdicentē deo, Non recipiemus verba tua). Dixit plenā
aliquid ex diuinis scriebat. n. gentē totas suo tempore conuertenda nō esse, nam ty nō esse
sic a deo ꝓhibendas quin liceret ex ea quosdā ad salutē allicere. Si n amissio eorū ꝑ)
s. occasionē dedit vt gentilitas ꝑ verā mundi reconciliationē consequeret: Q
morte n Xpi mundi reconciliatus est deo tanquā in memoria cruce, q Xps no:
strum ty fidei est omnibus causa salutis eterne: vnde scriptū est, Deus in Xpo
mundū erat reconcilians sibi: ꝑ conuersione vero iniquorū mundi reconciliati
deo, recipe consequens ꝓhibet reconciliatoria causa effectus. Quia assumptio). s. quia
vel nāq; ratione est illa in Scripta celebrata assumptio, de qua psal. 88. Tu es assum:
ptio nostra. nisi vita ex mortuis). s. nisi qz ꝑ eam homines efficiunt viuentes spiritu
ex mortuis, sicut scriptū est, Expergere qui dormis et exurge a mortuis viuentes. Cum ꝯ
apud deū in vltimo sit iudicandi assumptio, tamethi Israēlitici sunt amissi non tamē

ob id sunt dessecati, scipest. n. eil assumptio vt ex mortuis deg eos spiritualiter viuos faciat: circa assumptionē tñ gentis Iudaice aliquando obseruantia pūcipue patrum hab Ezech. c. 37. vbi Iudei ossa mortuorum signati quasi desecatā dicūt, arruerunt ossa nostra, pist spes nostra, et abscisi sumus (a radice de qua pullulare post) sed deus vit Deus. Erre ego immittam in vos spiritū et viuetis. s. Haec. n. prophetia tamen tñ: plures de resur. corp. interpretantur, intelligi tamen spūte Aug. de Gen. ad Lit. lib. 10 c. 8. Tertul. de resur. c. 30.) pt de resurrectione mortuorū: cui sic potest intelligere: dans esse, pphetia de spirituali resurrectione Iudaice gentil circa finē seculi testatur pphetia ipsius expositio cū dicit. ossa haec vniuersa domus Israel est. Sicut ē Iudaei quantūcunq; amissā arguendo salutē tñ, q eil nō plene est obtinere possibile, sed et pena est et fauorabile. Si. n. s. et massa) + sancta est aut sanctificabil credi: data. Delibatione pleriq; intelligunt hic signare primitias, intelligentes y delibationē patriarchal, + massa vero Iudaeorū gentē, et dicunt Apūs hic allūdere ad primitiua q dno de conspersione aut similagine olim offerebantur. q. d. Si primitiua de massa aliqua desumpta sunt sancta, et ipsa de qua sumpta sunt massa fore tam esse oportet, cū quod primitiae principium à massa separentur cui massa cōsiste sunt, et in nullo à reliquo distinctae. Sic illi, sed nō satis conuenienter: primitiae. n. cui massa simul exstitūt, gentilia. Iudaica, pūcipue tempore Apli non simul fuit cui patriarchal. Quaeritur delibatio hoc loco potius signet massae siue gentē pparationē aut originē: Sic. n. intelligi debet delibatio q ita se habent ad massa sicut radix, de qua mox scripsi, ad ramos: nam vbiq; similitudine ide docere et illustrare conati Apli: proinde delibatio signat Iudaicae gentis seminarium patriarchale: massa vero ipsa gentē de semine illo pditā: in quas sensus delibati. anil vocabulo Tertul. et vsq; cui cap. 4. Apolog. dicit. Nobis Cyprianus semel inter dicto et corrupto vero dni adhuc sanguis in Christo delibatus desiderare nō licet. Quomodo. a. sanguis in Christo delibatus nisi q sentē in Iudaeorū corpe valeat et commutatus sic et patriarchae erant delibatio Iudaicae gentis, q sentē eam ordinabat in ipsis gentil pparationē. Vbiq; si delibatio) + seminarium gentil, patriarchae. n. sancta, et massa) + conueniens est vt et massa inde conspergens sancta sit: cui ipsa massa cū ob id sanctificata esse credenda, vt sint parentes sancta ne: potes eorū, et in testamento quo deus delibationi sanctitatē addixit, stet fides ysaac: et semen eorū, vt Gabeth Exodus 43. Si radix sancta) + si progenitores sancti, et rami) + pueri est vt et q deinceps pparati sunt patrum sanctitatē efficiant parentes. Proinde est, inquā, et conueniens, dicta. n. consequentia aute lapsis fuisset necessaria de generationis immaculatae integritatē quia institutio originis: eil infusio fuisset immobili dei instituto vanitata: Nunc. a. q parentes sanctos id q generant sancti nō sunt, aut falsē data est a deo aliena est delibatio et quia communicata donis, consequentia pdicta Apli nō est necessaria, est. n. non in diuina institutione aut naturali lege, sed plenissimo in dīa exhale, et misericordia abundantia fundata: q q sanctorū parentū sanctificentur filii non

ptinet ad prerogatiuas talis grationis, vt cap. 9. vtra dicit
berra declarandu, sed ad gras dei benignitatis qua fuit misericordias
q dilexit eos. Ipsis ts et alia vtr magis juste effici, n. ex educatione filiorum
q a sanctis parentibus orti sunt: si n. ex educatione si non sanctificantur, saltē ad sanc-
tificationē non parū pparant. Unde nō necessarie legit. Si deliberis sancta, et massa.
Non ergo quoad iustitiā originalē, qz parentes quatenus generant, aut secūs id q
generant nō sunt sancti: nec principaliter ad iustificationem iuxta testamenti, qz pa-
rentes nō sunt nisi causa exemplaris iustificandi siue stimpla, vel ministerialis,
aut saltē de congruo meritoria: Quare a. singularis causalis fundy et effectiy nō
est necessarius. Si aliquer natus] .i. ex patriarchaꝝ et ꝓphetaꝝ filiis, sanctificati sunt
.i. a consortio fidei et sanctimonie paterne ꝓpria iniquitate excludendi. Tu a.] ō bon
gentilis nis obstructor essent] .i. de infidelibus parentibus nati, ita vt nō habuerit parentes
in quoꝝ gra deus tibi misericordiā a iudicio generationis te liberando in-
stituit, iustificabilē ab inuincibili aduersus veram religionē educatū, instituit et in illā] .i.
in eccliā sanctā tu ad fidē et iustitiā et ingressū, et sortē radicis] .i. in societatē sanctoꝝ
nis patriarchaꝝ et scriptē primitiuoꝝ admissū, ubi pinguedo olive sortis] .i. societas
sancta spiritualis iudicium qua olīua .i. societas sanctoꝝ in scriptis, q dicit, Ego a.
sicut oliua fructifera in domo dei, sortita et accepit x 55ta. Si q gloriatus fuisset tibi alienigene
obtigerunt. noli gloriari] .i. noli te extollere, tuq; inuidere in desperatiōe iudaeoꝝ, sicut
gloriabatur pharisaeus in templo in desperatiōe publicani, qui n. vel nō se glorioseretur, sed
fatisfacere reddit. si gloriaris] scire debes q nō tu radicē portas sed radix te] q. d. ad cō-
primendam mentis tue elationē considerandū tibi est q tu in societatē radicis fidei
q progenitoꝝ, eiusq; promissionē a deo immediate accepit de qua adhuc stas, et ipsa te
gratiose portat, de qua a. sibi fuda nemo gloriari, sed cū modestia et gratitudine
sibi debet gratulari: vt a. stulti christianoꝝ gentilium insultia efficacius eliderent
eoꝝ errorē in medio adducit, et dicit. Dicet ergo] Tu gentiles aduersus nimis gloriaris.
Frusti sunt nimis] .i. ego in locū eoꝝ et fidei ingrediar. Bene gdem] .i. verū est q dicis
sed id q gestig tibi dicendū est ad cautelā quā ad gloriam. Tu fide stas] .i. in statu fidei tue
Dei et fide erecta es et erectigraty. Noli altū sapere] .i. noli illud q tibi ad gloriā ac
prerogatiuas esse videntur considerando delectari, et in hac pectore quasi triumphū
agere, sed time] .i. memor tue fragilitatis in timore tuo tuis temporis
conuersare: Time, inquā, aliqd q deus offendat contra te, sic. n. timor te reddet
cautū ac solicitū ne tale q dicitur. Cūq; res sic cautū est. Si deus naturalibus ramis
.i. q quasi hereditaria lege ad diuina ꝓficiebant, nō pepercit] sed q meritis sibi deue-
nisset ꝓmisit q incredulitate a radice excidere. Ne forte nec parcet tibi] Sed timet,
ipsum tibi ob pronata tua rebi et ꝓsertim superbia deo inuisa, minando sinat et te a
radice excidere. Postea adhortat apm gentilem christianum ad respectandū ꝓpitiū fur.
his ob quā deus misericordiā et iudicium de ipsis dictū est exposuit, n. et ex iudicio eius
et alia parte illustrauit benitatē eius et dixit. Vide q] .i. ex ea q dixi considerare.

Dei in eos q. rendruunt seueritatē .i. uestra retributione tam constanter et pfecte, vt ne ob meritā quidē maiorē ab eis dictā seuoritatē remouerit: Seuoritas .n. Dei magna ex parte in eo consistit quod parce castigat, et nō attendit ꝙ ꝙ misericordia ꝓpria: re possent expetunt, ꝙ maior est eis pena expetenda ad condignū. In tea) qui demeritis fratē nō ab inferior bonitate) qua x gens eis obliua inferby eb. non sit ꝙ de Lar. dic. ergā te bonitatis ꝓpetatē seruby: ea .n. demis lege ꝓseuerabit Dei bonitas ergā te si ꝓmanseris in bonitate: aliog) .i. te deus deserente nō distante eo q bonitatē Dei expby eb obtinuit tibi idem iudicium, et tu ob iniquitatē à uidere excidēris. Sed et illi inferenda q nō est eis insultandū, sed potiq est in eis consyderandū ꝙ x Dei gra fieri possint. Potenter .n. deg.) q dixit x ꝓphetā, quod confundis fuerit alligato. Et alibi. Error nō est abbreuiata .p. Circa ꝙ ꝓpti uerba notandū quod dixit, si ꝓmanserint et iterū, si nō ꝓmanserint (id .n. ab eo dicta alicui ꝓdicio (vt in simili dixit ꝓg. r. 8. de ꝓdest. Sancti) ratisa 2ª et cōditionis, dic, inquā, qua, voluit .n. id Lor sibi non dicione dixit, nō quasi id alicui qua ꝓpanate euentuū sit, sed q expedit eis qby timor et solicitudo est inculcanda id sic et nō aliter audire, inqt Aug. de Cor et gra r. 13. Quod a. potest ꝙ deg iudex iterū inferre ꝓbat Aug à maiori et dixit. Nam si tū) ō ꝙ gentilis ex ritali exposs olestro) .i. separaby el à societate infidelū à qby est nata et educata, et contra naturā) .i. citra quod x naturā precationē et exhortationē tibi sūo modo in naturā versus est, dixit .n. naturalis malitia nostra ꝙ citra) ꝙ naturā inolenit. Insertby est in oliua) Corpg sanctorū quanto magis ꝙ secūdū naturā) .i. ꝙ naturā fidelius filij stant, et cū fidelibz parentibz naturā quada familiaritate cōsentiunt, x fidei et religionē inserenda sue oliuā) Sine, inqt, ꝙ sanctificatio ꝓgenitoribz Israēli peculiaritas ꝓpria est, ꝙ deg eos ex gentibz illi punisit, gentibz solū ex cōmissione: quod si magis est eos ad compagē sanctorū redire, illos x familiaritatē Naturæ quā habent cū parentibz fidelibz, ita vt ex tali cognitudine aūt ꝓximitate videantur ad fidē eius esse inhabiles? Hoc x ꝓgatiua diuina ꝓmissionis gby donū sanctificationis Israēli primario et x se gunisit. Non sibi sobsumet prudentes) .i. ne me misterij hoc nō exponente dol id in aliqb quod inuē uestra, uestra, inquā, quia cōtra uobis cauendū dixi gloria, aūt si. unde uestra ꝓuidētia rōdū habeat: sibi namq; prudens est ꝙ oē uerbū aūt ne. golū in suas tantū res aūt cognoscūdū deuitat et intempestate. Mysterium hoc v. g. quod fratē stat cani, vt in eorū bonū inserentur alienigene. Cuius mysterij Lor est xō, ꝙ cecitas) quia Christū tam euidenter in se stanq Ecclia agnoscēte non agnouerunt ex parte) dixit, ex parte, ꝙ magna religiositas ex Israēl numero ex altera parte Christū agnouit, authore Aug. epta 59. q. 6. Contigit in Israēl, donec) usq dū) plenitudo gentis) .i. integra x uniuersis credūdis gentibz natio intrauet et sic) .i. ea x partialē cecitatē Israēl fidelius ꝓsus et libro comparato oīs Israēl) .i. ipse tandē ꝓpriby Israēl toby salutē fiat) ita vt cecitas Israēl x prudentiā eius ꝙ nouit malis bene uti, et detrimentis partiū bono publico postponere, magno

nis salubril fructuose p̄missa sit: quo paste n. egregiata geminatae plenitudinis ad fidem accessio finda est, gentiū, inquā, et Iudaeorū. Sicut scriptū est, veniet ex Sion l. et Ecclesia, q̄ hic propriē erat et gentibus collecta, q̄ Ecclia vere sion dicta, qz dicta ad Hebr. 12. coetū esse ad eam aggregandorū accessisse ad montē Sion. q. vitiata) p Deū ignorantiae et iustificationē auferet impietates l. petas quo Deo adhaesisti, et quo iniuda eorū peccata tenent. Et Israel l. a gente Iudaea. Et hoc a me illis testamentū, dicit, a me illis, qz hoc de quo loquebar, testamentū non regni condito: nec aliquā ex parte Israelis, sicut vetus testamentū quod dicebat, Si voluerimus et audierimus. s. Cuius modi paditi plenius esse vetus testamentū observantia. Aug. de pfect. Iust. Sed illud a Deo sponte et absolute deferebat, dicente, Dabo legem meam in corda eorū. Quod observant Prosp. pulchre dicit 1. de vocat. gent. c. 9. Deus veteris testamenti sine remissione promisisse, sine lege donasse: qz vt aliqd hoc tempore gratiae Dei arripiat nō oportet vetus preceptorum observantia. Cum abstulero l. aboritia mea. Iudaeos paeta eorum) Si n. deo vellet inhaeri peccata Israel antiqua vetus remouebat, cum gratiae donationem praedicat Euangelij: modi ablatio iustitiae qua remouet deum consideratione demeritorū humanorum ab omni fide, de qua ablatione siue peccatorum inspecta remissione quam intelligunt hoc Psalmi, psentis Bern. serm. 23. in Cant. Beati quorum remissae sunt. s. Sed quod de illa expositione sit, psentia vitia paeta de eiusmodi peccatorum ablatione intelligenda esse et eo apparet quod dicit Dns Euangelij praedicatione Iudaeis esse obtemperandum nisi ablatis peccata eorum: ablatio. a. iustitiae, q̄ ipsi dicta peccatorum remissio nō praedicat Euangelij praedicatione, q̄ debet hoc pacta in dicto sensu accipi, Euangelij n. iustitiae ablatio quamuis gratia Dei interna ab externa semper praedicat. Hinc Euangelij ab Dño git ad Iudaeos redditus Cyrillus 7. in Ies. dicit figurata fuisse in verbis Abrahae dicentis ad puerū, Ego et puer vadentes usque ad vos. Cum q̄ processerit Deus mittere ex Sion q. auferat impietates a Iacob, inde manifestū quod Iudaei secundum Euangelium quidem. l. si attendant quomodo se habeant erga Euangelium, sunt inimici, qz Deo in suo Euangelio obiicit resistunt vobis, qz hoc et occasione vobis bene redit, secundum electionem a. l. si attendant quidem sint in electione aut praedestinatione Dei charissimi, in bona dei erga vos ad benefaciendum voluntate propter patres. in gratia gratuita: nisi, in Iacob. n. gratia reseruauit. eis Deus ea bona q̄ dilectissimis filiis solet tribuere, seruauit n. Iudaeis in tempus vltimae conuersionis gratiae magnae praedestinationis, ita vt Ecclesia huius temporis et Iudaeis collegenda fidelium sit pulcherrima: Cuius pulchritudinem typice describit Ezechiel 37. templum quod ficta Iudaeorum captiuitate rursus fundat spiritualiter describit addificandum. Et Salomon Cant. 7. Veniamus ibimus eis in silvestria, vocatio: temnamus, dicit n. contemnunt praesentia temporalia inimicis contemnamus eis q. in dei praedestinatione charissimi sit. Dico. a. eos esse secundum electionem charissimos, sine paenitentia. n. sunt) qz nō mutantur nec effectu sui fundandae bona dei et vocatio bona, inquam, dei q̄ datio, et vocatio q̄ fit sedes gratiis conuertendi, iustificandi, efficiendi q̄ abatur, no sibi facit deg, vt interpretatur Aug. epla 59. q. 6. de praedest. ss. c. 18. Dico, sedes gratiis, bona namq; dei q̄ gratuita gratia ac arbitrio hominis, sc. si homo velit, q̄ sint bona

gra sufficientib, qar, inquã, sicut nãs garantia, qz effectũ suũ z defectũ suũ
tri, saltem vt plurimũ fundauit: Sic dom.a nõe dñi Apli pendiarter ꝓpendi
domũ immobil dei ergã Dei benevolentia: Tãm qz primũ domũ ep vniuẽ dñi
ng est bona nostra ergã eãdem, sicut beneficiendi voluit, q̃ et bonũ fuit in deo. De
inde qz Apli dom Dei q̃ dixit ꝓpriat vocationi, nullũ a dei domũ prędit vocationẽ
nisi domũ benevolentia diuina. Denicq qz z hanc sententiã Apli ghat israelẽ esse
in electione charissimũ, q̃ ghabio esset inualida nisi sub domũ dei impũnẽ rumpi
quideret domũ electionis, sicut bona dei ergã israel voluntatis. Hoc ẽ dei domũ est
sine pœnitentia, qz nõ mutabile, et ob id quãtumũnis israel sit in psenti infirmũ, est
tamẽ sedes electionẽ charissimũ, qz immobiliter manet ergã eũ dei ꝓpositũ, deiq
benevolentia vt suo tempore benefaciat ei. De qua dei bona volte vide Bern. ser.
de Nat. B. Marie. Sed fortasse israel quid bonũ dei voluntatis decrit? Nequaquã, qz sine
pœnitentia est et ex fide dei benevolentia prędest vocatio, sub qua rumpende
iustificationẽ et magnificationẽ, qar n. suo fundo et spiritu nõ fundauit
qz fiunt reuiuiscunte illa et bona potenti dei gra q̃ a nullo deo, iquãlo aũt deside
rande repellit, ẽ israel nõ solũ in dei volte sed et re ipsa erit et fiet charissimũ. Hoc
a. nõ esse inuiolabile ghat Apli auctor ad Rõs, ex ipsis scripturalibus desumptis, dicit ens.
Sicut .n. aliquando et vos ꝓ. Conclusit .n. Deus ꝓ. omnibus incredulitati, vt omnibus misereatur, qui
nulla gratia sic sicut odit incredulitatẽ vt semetipsũ ex infidelitate ꝓ se nõ possunt excu
sare: Quorum de ipõ dicit israh. in domibus meretricũ absconditi sicut omnia ꝓ. huius
modi quãs gentiles. In incredulitatẽ Dei hanc qz deus inclusit solũ ut misereat
potenti non quasi frustra Dei fine vt omniũ misereatur ꝓ. vt de illo peruersa materia
exercende vbertas misericordie in omnibus sibi inueniret, vt Deo, inquit Tren. l. 3. c. 22,
exercendi diuersi unde libertas est semper gratis exstat duo nulla circumscripta ab eo
quod creauit vt plasmauit eius diligeret, et intelligat reliqua dei virtutes ad in semetipsis
ostensa vt intelligat quanta sit deus: q̃ emendandus .n. medicus in gde ẽ egrotant
gbate, sic et deus in hominibus peccatoribus: quippe et paulus confitet deum ita ꝓ.
Hoc Tren. ꝓ reliqua dei virtutes intelligens indulgentiã, patientiã, instantiã ergã
fugitiuos, quos sedes ꝓfectus, misericordiã qua voluerit sibi magnitudine mali
attendens laborẽ et dolorẽ, de qua in psal. ꝓ. dicitur. Deinde virtutes quas post bap
tismũ exate in eis quos à peccatis reuocarit, v. g. fortitudinẽ in laboribus, disciplinã
rum constantiã Christi, tolerantiã aduersitatũ, dilectionẽ inimicorũ, martyrii
rũ ꝓ q̃ odit virtutes crauit in deo dei potestate ante baptismũ sed nõ habuissent
usũ nec inuenissent nisi a deo baptismũ fuissent: eo vero baptismo reliquũ
erat vt illas virtutes q̃ prius in deo latebant exercerentur. Cum ergo deus punitat
peccata et exerceat misericordiam oportunũ est peccatori vt in egritudine reuiscat
omni sibi ex quibus dei fide dicat deo. Tibi soli peccaui. vt iustificetur ꝓ. q. d. peccatis
tibi plus et iuxta sermonem tuũ z Scripturarum diuinarum exhibeat mihi misericordiã

rondum. Ecclesiast possit Aphg. O altitudo diuitiarum &c.) Quam explanatio
D. Athan. incipit ad fidei. vita aeterna, refert ad sublimitatē Diuinitatis, q̄ sapia
et scientia dei essentialiter apprehendi aut intelligi nō possunt: Complectitur tn et
melius eam referendo ad sapiam ac scientiam q̄ in dei operibus, et practica dispositi-
one nostri testamenti apparet, illa n. tam sublimis est vt nō eis nos valeat li-
quido ad plenitudinem et humano more apprehendi vel intelligi: Ad quam Aug. epla 59
q. 6. dicit plenare sapiam quā Deus voluit vt nascentes, renascant et multiplicentur
quod ipse malos quidem nō facit, malos tn esse permittit: quod multis bene vtitur
in profectus et salutem aliorum: Quibus adde, quod Deus peccatis originale intelligat
venia peccati habere nos quam nobis tamē nisi fidei credat semino nō applicat.
Sciter quod intelligat deg peccatis liberi arbitrij a gra sua ruina deficiti veram et
naturam quam peccatis originale peccati nos habere: Quibus Prosp. de vocat. gent.
c. 13. addit hoc quod Deus indutos nolit reformare nisi instaurentur plenitudo gentium
quasi via nis ei ingredi nequeant illuminari q̄ fuerit omnes gentium adoptione saluandi sicut.
Addit Ven. Ide adiecit Gregor. c. q. quod nis deg inuisibilis apparuit perfecte nisi
in vna forma ei apparuerit? quare testamenta multa tradiderit Dominus generi
quare mutauerit (quod et Aug. serm. 20 de verbis Aplī in domo mirabiliter ordine
reuelet) Deus ois in incredulitate et omnes misereatur Cui gentes deprecat. volu:
erit tandē esse reformandi s. in talibus et similibus explanauit Aphg. O altitudo s.
Cum q̄ scribet Aphg omnis de qbz fidelem differendum nos nisi esse, humanitatē
ingenio imputing: Cui et talle Prosp scribet multa adhuc nisi fidelia moueri et
exquiri posse q̄ rem fidelem esset differendum et magis intricata, lassatq; inquit Beda
cap. 6. in epla. prudere tantū nobis reperit (inquit Aug. si.) in admiratione et nō
ab eo diuinis occultionis expandere permittet nos: Cum n. possit diuinis opus, inquit Prosp
misteria supra mensuram humanae intelligentiae excellentia, quidam mentis sue
Aphg profundissimi excessu tota expositionem nos transtulit in scripturis, et admirator eo:
nis q̄ stilcant explanauit. O altitudo s. malent q̄ diuinis misteriorum rationi
ad altitudinem sapiae dei subspendere, quam seruetis eis temeraria inquisitione discutere
nihil omittendo de qb q̄ nō oportet ignorare, nihil temerandum de qb q̄ nō oportet
scire. Hac Prosp. Quidam incomprehensibilia hominis nō fidei sed intellectui scripturae
indiuia eis qbz fidelia, eorumq; singula inuia esse dedit, et ita faciendo. Quo loco
verendum oportet vig quod in cap. 9. ep. Tertull. allegatione, q̄m. si nō sit arctio
intelligendi rationis temeritas aliter intelligendi. Indiuia n. Dei diuinis aliquando
incomprehensibilia q̄ inintelligibilis est omnis natura et nō practica quomodo nō
quia inscitia q̄ in inuia esse defendentis inscitia habeat vis, et de hac incomprehensi-
bilitate principii predicat textus Aphi. Diuinis et incomprehensibilia, q̄ nis scibilis, nob
tamen latet omnis causa, v. g. nis Deus aut in hac vita aut futura quantumcunq

pcinit eos q̄ sic habeat sanctos et innocentes? Hanc indivisionē sanctē intellē-
gerens iustitia si scirent causas, primus verō et regnita causa est ipsius
iustitiam. D. Aug. rep. q̄ de ꝓdest refert et ad inscrutabilia Dei iudicia nōr nihil ꝓfit
conscientiā nostra q̄ si tempestiuē è vita fugisset subitaq; sanctus esset salutē: Et, cuius ē
diuoby infantibus vsq; ad Bapt. ꝓueniat, aliq; non. Et inuestigabiles] Tertul. adu. Hermog.
instruit legit inuestigabiles: Sicut q̄ eo q̄ ad Hebr. 5: non loquimur, interpretabilis
D. Hieron. epla 126. legi debere dixit. inuerpretabiles. Vie eius] q̄ quid addidit Emma-
nuis gens ad salutē. Quid n. Iohēs inuestigare voluisset quia vōc genuisset, et
minor et multi patres veniant ad salutē nisi dns vnus Iesus nobis planē innoc-
uit et desperatā sanctis acquisisset, ꝓfectus rōnem dirat Aug. 6. Conf. c. 16. Ego fidelem
misericor et hi propinquior. Quis cognouit sensum dni] Intima ē. sententia: aut
mentē dixit, seu diuini consilii. Vel. Quis habet diuinum rerū gustum? Et hic
subaudiendus est illud Sapientis, nisi hō dixerit dederit et miserit spūs tuus
de altissimis: Et quo spiritu dicebat Apls, nos sensus Christi habemus. Quis cōsi-
liarius eius fuit? 1. consilio dei interfuit, vel deus consultantē instruxit, vt legit
Isaiah. c. 40. Aut quis] q̄ sanctissis prior dedit ei] q̄ sanctissis dico, ꝓsenti
n. à deo orando et exorando ꝓficiunt q̄ inqt Aug. epla 105] multa dei dona, sed
non omnia, et retribuit ei] vt possit aliq̄d retribuitur sibi à deo
vendicare: q. d. nemo. Quia ex ipso] Si q̄ nemo sibi esse habet nisi à deo,
et nemo aliq̄d bene ꝓt antequā sit, nemo q̄ prior ꝓt ꝓpria dare deo dicit q̄
Apls, nempe ipse, ne creatura videretur de dei substātia ꝓcessisse, vt notat Aug.
De natura boni cap. 27, sed, ex ipso] tanquā principio et origine substātie ostēdit
inqt Ambr. 1° Hexam. c. 5. q id declarauit ex Basil. cap. 5° de SS^to Per ipsum] est cō-
tinuatio, inqt, seu conseruatio oīm, In ipso] q̄ simul eorū in dei notā veniunt
et eis existentia ita resoluūtur. Hier Ambr. Augh tr. 2 cont maxim. c. 23. Basil.
cap. 8° de SS^to Ambr. q de fide ad Gratt. c. 6: Hab patrē ab Apls sic addi dorent vt
insinuāret illius deū vnū substantiālē patrē prig adimiscuit est, esse trinū, sic tr vt
ad procreationē et conseruationē Creaturarū nō aliter se habeat pater quā filius
aut contra, vō q̄ hic patrē q̄ Scripst. sacral indifferenter tribuunt nunc patri,
nunc filio, nunc SS^to Nam de patre dixit Apls. Ex illo deq̄ per ipsum omnia esse
in societatē filij. Et filius dixit. Ego nouā virtutē ex me exisse, et de SS^to. De spiritu
suo dedit nobis pater. Idq̄ ꝓdicti PP ob id studiosius obseruarunt ne alius ꝓ diuio
Creaturarū si aliter tribuerent patri, aliter filio, aliter SS^to et attribuerent
illorū differentiā crederet et inferrent differentias substātie in diuinis: ad quas
cauendā et Apls vigilanter infert. 1 ipsi] non sinuant PP.) ipsis, ne in diuersi-
tate ꝓsonarū cogitetur esse diuersitas substantiarū, gloria in secula. Amen

In Cap. 12.

Obserua ꝯ miserioꝝdiã dei ꝙ sic dixit nos quam maxime mouere debet ad reddendã
dñe voluntati diceꝫ (Deo placentes) Tertul. de resur. c. 7. refert hoc ad restituere
tunc à mortuis, ibi n. exhibenda corpora sanctoꝝ deo viua et sancta: sed qd dolig
est quod quis offerꝫ melius ista Apli premissa referꝫ ad ꝑsentẽ vitam in qua cor-
pora Christianoꝝ offerunt hostiã deo viuã ad dei honores ꝙ tempantiã mortificata
ingt Aug. 10 de ciuit. c. 4. et exhibenda ut fiant membra imaginis permix: excellentiꝫ
a. offerunt corpora hostiã deo ꝙ continentiã singulãt aũt individuãt, excellentissi-
mẽ a. ꝙ martyrũ. (Viuentes) quod fit cũ corpora, vt dictũ est, mortificata exhibẽ
instis charitatis, misericordiæ et reliquarũ virtutũ pijs laboribꝰ et obsequijs de-
seruiunt, vt notat Greg. Homel. 22. in Ezech. circa fin. (Sanctã) dr quod deo viua
hostia offerꝫ videm ꝙ sanctificata, ita vt hostia dicitur et sancta nõ re sed nomẽ
et vsu solũ differant. (Deo placentẽ) qz spiritualiter illa mortificata et vivificata hostia
placet deo, ita vt ꝙ verbũ Apli aũdiatur sibi mitẽt magis et ꝓderet ad ꝓfectũ
q precepta, (rationabile) i. ratione moderatũ ac temperatũ sit dicte mortificationi
obsequiũ) dicit unusq3 thicũ. Nouæ rationalis pijs dispositionẽ animi hꝫ vigiliæ
et ieiunia ꝓfert sensibꝰ integritati, vt ꝙ psalmorũ et officiorũ decantationes
amentiæ et hostiliũ noxas auertat? Vel rationabile) i. rationi cõsentaneũ sit
obsequiũ vestrũ: qđ in tenori quoq3 modo dicitur, inqt Basil. inter. brev. 230.
Quia obsequiũ rationi alienũ est. ñ. q quoday animi sibi impetũ et libidine mo-
uent: cui vero additũ sibi in consilio sana rõe et recto cõsilio ea assidue et
obnixe studet vt faciat q ex dei sunt volũtate sic patet ꝓpositũ de rationali obsequio..
Hoc Basil. Notãe conformes suũ (seruitio) i. motui seruitutẽ indicere. Quia Apli
sententia valet contra eos q exactius vestitũ alioꝝq3 morũ seruitutẽ ꝙ conscien-
tiã diuinã exquisunt. Sed reformamini ne nostis. (sensꝰ) vt interiora appetitꝰ pijs
reformãtis ac renouati et exteriora ꝓfectũ reformare nõ sint difficile. Hoc ꝙ
verbo docet Apls vnde reformatio exteriorũ fidelium primo pio petenda aũt de-
sideranda sit: in quo a. nostis sensꝰ erit reformandus? vt probetis) i. obsequendi
appetitũ ingenitã et dñidictã, q sit voluntas dei bona &. quod deus polig à nobis nõ
vbertatẽ vestrã ꝙ ꝓpterea exquirat quia quid regnat sensibꝰ, beneplacens)
i. quod ꝑ sit quod tamen ꝙ ꝓpterea deus à nobis nõ regnat, attamẽ placet ei vt
à nobis exerceatur. In quo ordine reponi debeant consilia Euangelica, et opera
supererogationis: illa dico, q tamen sint in ꝓpto, studio tamẽ virtutũ et placendi
deo fiunt extra nostrũ necessitatẽ aũt ꝓpti. Et ꝓfectus) i. quid ad ꝓfectionẽ
secundũ dei voluntẽ ꝓficiat, dicus quasi deus mihi dicit, veni sequere me. Hoc
ñ. ad ꝓfectionẽ ꝓprie ꝓtinere testatur Hiero. in c. 19 Matth. Et Basil. tamen
interrogat. 276 in breu. Docet voluntas dei beneplacentẽ hꝫ placeri quando nõ
obediendi appetitũ aut ꝓfectũ ingerit, nõ solũ quid deus fieri velit, sed insuꝫ

ne x. nob, et anne poty x alios ipsos fieri velit: Qua Dei volte nihil sanctiy
nihilq esse ignari ad voluptuendu vtilig dent Bernar. declamat. sup Errel nat
religiosy f. Qui eadem Dei volte tantoge fiat addidy vt nig i Canonib. scire tenen-
tur Canonicus clerig esse ipsig Canonig praebl, ad Eugen. epla 256. scribens in
hec verba. Observa te x illos charitate qua multi specialiter debitor est ne me lu-
mando voluntatib exponatis, sed, sicut singulariter nobis incumbit, diligendo exp:
exprimatis nostris, et opus debit vt sint fideles volta in Colo sic fiat. Hec Ber-
nardy. Et nig verbis facile id ois vita Christianoy rodi est animadvertet
quas paucas vias ghandi q sit Dei volta beneplacens. Rodie in Ecclia vigeat, nos
possig tam copiosius pro numerosy publicis instabo. Hoc a. Basilg expositio
verbis sic libi magis est consentanea: attenta n. prioe expositione volta Dei
magis spiritu discreti beneplaciti, scire rei beneplacite quas beneplacent. Vo-
luntate a. Dei sedes posteriore expositione veri dicit beneplacenti, qr eam deg
concipit et administrat pro placito volta sibi. Deinde vt Basilg expositio stabilis
ab Apto intenta, qr scripsit Diligenti q gra sc) s. nu et spiritu meo secuti loquor. Non
plg scripsit s. plg sapie sibi arrogare aut usurpare velle quas oportet, sed sap. ad sobr
s. vigilantissime exercere quidquid aut vbig sobe oporteat, inst Bern. ser. 36.
in Cant. Distinguent sapere ad sobrietate nostra spiritual vanas et superbas.
vel, sapere ad sobrietate. s. ad mensura sue sapie sapientia exercere, quam hec vel
plura, et pro vte ingenij et vocationis sue sapientia scribai et scriptori. Unde
a. Qui mensura veritatis arripienda aut regulo seruanda est. Sicut veritas deg scripte
mensura fidei veritasq dnoni q et fide stat, q veritas ghandi est q scriptoia
nig volta Dei beneplacenti s. quid et quantu deg in eo ptinent, vel quatu
ab eo in ptanto exigere velit, et quo loco, sive in quo fundamt ponere: Quod
fecerat Apto nig scribendi 2a Corinth. 10. Unde a. nu in immensu gloriabimur, sed
secdm mensura regule qua nobis mensu est deg, mensura ptingendi usq ad
vos. optimi q Basil. in terog. Brev. 235. Sapit veritatis ad sobrietate q illa
q offerit sibi sedat studiose discat et exerceat, nec curiose ultra quam oportet.
Restat deinde Apto non ora posse oes, nec ad ora esse idoneos et dicit. Sicut in
uno corpore s. unus corpg in Christo) et unitate fidei et amore fraternitatis
singuli i. alter alt. membra) qr mensura donationis quam fecit deus unicuiq
in bonis et gloria altery. pgelia secdm rte fidei) Si n. pgelia fidei nu fuerit
consentanea nec pgelia est, nec ad donationem Dei ptinet. Sive ministerij)
Sigent inferiora ministeria. Sive q docth) s. doctrine offerit) ptat in doctrina) s.
verbi in doctrina, q exhortath) q. fidei quis exhortandi in exhortando verbi
ille in suo munere. Qui tribuit) s. Eleemosynas erogandi incumbit. sit sua sorte
contenta, idq faciat in simplicitate) s. simplici intentione, q presidet) s. in ppositi
offitio

offitio verfate in ſpiritu dilectionis) ſpiritus ſit unctus ſuus bene administrare: cui
miſerate in caritate) Plures ſi dabitur diligit deus. Dilectio ſine ſimulatione)
Contra quā peccat ille in quā rumpebat illud Dalile, quando dixit q̄ amet me nō
animus tuus ſit mecum. Odientes malum) Nec nō ſatis eſt mala nolle, ſed oportet
vadem rei animi quandam indignatione deteſtari, vt habes exhortatione in pſal. 35.
Adhærentes) fauore, recreatione, patrocinio. bono. Charitatē ſint. amicos diligentes
i. amantes illam virtutem q̄ dicit amor fraternitatis, vel mutua dilectio, ad quā
velementer nos inuitat illud Ecclaſti 25. In tribus placitis eſt ſpiritus meus q̄ bona
ſunt deo et hominibus, concordia fratrum, amor proximorum, vir et mulier bene
conſentientes. Honore inuicem prevenientes) id. n. exhibet et referat mutuis
fraternitatis amore. Solicitudine non pigri) Requit n. diligi nisi qui ab hoc
ſpiritu ambulant nisi deo ſuo, vt ſi. Solicitus ſit inquirere et exquirere q̄ placeant deo,
et contraria fugere. Spiritu feruentes) Ne ſtil ex illis de q̄bus ſcriptum eſt Ecce negli-
gentia, negligis frigidus. f. Huiuſmodi a. erat Apollo q̄ fortem ſpiritu loquebatur
verbis dei: Feruor. a. ſpiritus unctus eſt abundantia charitatis aut dilectionis. Deo
ſeruientes) Quod oppoſuit Aſtis ei q̄ eſt ſeruire Gothy, q̄ q̄libet nis dixit, nolite fieri
ſeruis hominum: Similiter. dico nis q̄ Gothy ad diuinum cultum aut legis obſeruā-
tiam. Spe gaudentes) Dicit contra eos q̄ intempeſtiue ſit requirat virtutē meritorum,
contra quos alibi dicitur: qui rapit q̄ in fine. In tribul. patientes) Gothe n. recognitio:
ſed q̄libet formam tentationis. Orationi inſtantes) i. genuiliter ſine intermiſſione
incumbentes, oportet n. ſemp orare et non deficere, corda ſancta et frequenti
orationis viaticatione, q̄ fieri ſit in medio occupationibus: Ceciſſundi eiaculatio-
nem apud monachos Egypti in vſu fuiſſe hiſtoria Aug. epiſta 121. ad Probam: quāquā
quodammodo ſemp orare debendi ſit q̄ tantus in mente ſua ſpiritus debet de-
ſiderium gerat nis orātio rotidie gemitus, vt ibidē declarat Aug. Sed hic non Aſtis
ad ipſius deſiderii adhibēt expreſſionē Gothe. Memoria ſanctorum) f. ſepe
implentes. De qua re late et pulchre ſtatim. ſerm. 8. v. 7. in pſal. 118. Hoſpitalitatē
ſectantes) q̄ eam n. antiqui complacuerunt deo et angelis hoſpitio ſuſ-
ceptis. Hoſpitalitatē, inquā, quā deſcribit Chriſtus cum dicit. Eis fuerā peregrinus
ne recepiſtis. f. ſed vera pauperes. Alias tamē hoſpitalitatē ſcripturā non oīo
improbat, modo ne eam opes immodice nō offendant, id. n. nō caueret per. m.
angelum d. Thom. epiſt. 10. a. 19. Benedicite perſequentes. et nolite maledicere) Et quo loco Aug.
16 cont. Fauſt. c. 22. colligit maledictiones q̄ in ſcripturis inueniuntur ppheticē
intelligendas et exponendas eſſe, ita vt meritō in dubium vocari poſſint illa
hiſtoria ſanctorum in quib⁹ leguntur ſancti ſuis q̄ ſeruitutis rei offenſum maledixiſſe.
Gaudere cum gaudentibus) id. n. fauoribus. et et charitate fortunam aprecantibus. Flere
cum flentibus) Compaſſio ſuſcipit q̄ difficilior eſt et maior ſubuentione, aut com-
miniratione de qua ante dictum: multi n., vt pulchre docet Greg. 20 moral.

G.

rap. 26. ad Vesla. Flebā quōndā sūxta q̄ affligebant et rumpiebāt aīā mea
paupera) facilē inuenerūt vide paupes, sūbleuiant, quā vt ei rumpatur.
Idipsū inuitos sentientes) ſ. sibi rouerdel in eadē sententia, non alta sapientes)
Dicit id contrā animū illā sūblimitatē nō nihil sapit nisi q̄ altū est, sūblime
et glorioſū, aūt quod quandā altitudine aūt stellari sūblimitate rouerdi. Sed
Quemadmodū consentientes) ſ. vt Quemadmodū assedui vastā rouēuiant, pauci n.
Quod q̄ Quemadmodū sedū in ore et lingua versetur, vt notat Aug. in psal. 118.
Cour. 2ª. Nolite esse prud. apud vosmet ipſos) Talis est q̄ sibi ipſis rouſtigē mitis, nec se=
mūdū fidem aūt maiorū auctoritatē annihilat in verbū dei, inqt Basil. inter. Brēu. 260.
Quia eis sancta et boris labet in ghisendi alqd negligit, vt quod dicebat Tobias filio Con=
silium à sapiente semp impe. Ab eo q̄. penes quem noueris esse timorē dei, et ordy aīa
sit sedes aīa timeri. Sed et rerum Deus) Ne aliq̄ q̄ rerū dei vestū est forte labat malū
speciē et petulū scandalizet, de quā re extat sermo apud Bern. de triplici cogitat.
Si fieri pt) Nouit n. Apſtus haud rō malū parem habere nō posse, inqt Greg. 9ª Regiſtri,
epſta 80. Et ex vbi est ſ. quātūs est ex parte vestra, dūmodo scilicet ex vestra parte
non sit causa aūt interuplu, aūt nō rouſonabilis pacis, inqt Hil. in psal. 132. et Hier.
epſta 62. quare habentes) Quod si fieri nō pt habete saltē vnā aūt duas
vnā alīus parē habere pt, vt ipſe manifē nō pt nisi ille voluerit, inqt Aug. 5. rouſt.
Donat. Non vos defendentes) ſ. vbi ſrontal. In quē sentū et verabilis defensionū
in principio libri scripſit, vbi dicit q̄ Nabuſodonoſor indauerit x Hyrcanū regnū sibi q̄
se defenderet ſ. vbi ſrontal se de rentumelia legabil fuda. Date locū ire) Dic ſr. vt
expount Aug. in psal. 78. vbi ire locū primū q̄ semetipſos vbi ſrontal: Scriptū est n.
Ecclēſi 28. Mihi vindicari dabit à deo inimici vindicta. Quod Tertul. rap. 1° de
patia faciendū esse dorit exhibita honorē dūni: Quem n. honorem habitūg, inqt,
deo nostro si inū dominis honorē deligentes nobis arbitriū defensionis aero=
gaueriūg. Alij tamē interpretant hoc modo: Date locū ire) ſ. idq̄ fugi=
endo, vel alīa magilla plendo inqt Basil. inter. Brēu. 244. et Amb. li° off. r. 10.
vbiūq̄ a. magna vestra emerendo, scriptū est n. Mihi vindicta) ſ. relinqte, ego re=
tribuā dicit Dns) Circa q̄ verba notandū quod tametsi vltima vindicta in extremo
iudicio nōstē exposcat, inqt Aug. epſta 5. id tamē sit quidamodo inuerecūdiā, sēste
April. 10 in Johan. r. 30. Contrā verō Christiana frabitudinē est nulla vindicta
vel in extremo iudicio exposcere, vt notat Ambr. epſta 82. et 2ª de Abraſ. r. 6. Qui=
rivā Bernardy id quod xpestianū est diligent et Christiane charitati epſta 213:
optat potiē vindictā pro omnibus suis aduersarijs in iudicio dei respondere. Sed q̄ pacē
est non reddere inimico malū, et magis oportet videre bona facere, sūbiungit
Apſtus Si esurierit inimi. ſ. carbonē ignis) ſ. vrentē penitentie dolorē, congruē
Dolebit n. inqt Aug 3° de doct. Christ. r. 16 se inimicis fuisse hominē à quo eis
misericordia subueniri. vel, carbonē ignis) ſ. indignationē animi rōnebit ei, et
molestias creabit, id n. q̄ inimicis est verbū, inqt Tertul. r. 8. de patia vñ te in
benenolentia et pace animi ꝑdurante esse fructū rouatiōis spōnsi pstiah

Hoc patientiā obtinēt ost et vottat. Hoc Tertull. Quod tamē ita accipiendū est
ut nō liceat Christiano illa inimici sui vexatione gaudere, nisi forte ad correctiō:
andam ei sic pertinentia. Augustinus grande testimoniū senioris est. Noli vinci à malo)
+ nulla quantūmūd pseverante nūda et multiplicata in te inimici iniuria
patiandi te ad impatiā redigi; aut ad vindicandū indigi sed vince in bono malū)
+ benefaciendo vince sen ad meliorē redige malū. Hoc nobis ppositū et studiū
inst Aug. epla 127. ppetuū esse debet.

In Cap. 13.

Ne Christiani ptextu libertatis quā eis filij dei contulerūt gaudent se à potestate
seculari exemptos, fortata eos Apls ad pstandā principibus secularibus obedientiā, ē dicit.
Omnis) + ordinēm religionis, et in Christiana religione reperiūt gradus status aut ordinis
aia H. Como, quem appellat animā nostā Qr ipso vīs admonent quā demandat obedi:
entiā et ato pstare potestatibus sublimioribus) + secularibus principibus q̄ potestatē quā
pollent in sublimitate potestis sunt, non n. de inuisibilibus principibus loqr Apls, inst rem.
l. s. quomodo quidam audent exponere, sed de his q̄ sunt terris Qrad potestatel. Subdita
+ vīs debita animi subiectione munigera sit. nō est n. potestas nisi à deo) et ad hoc
Naturā: quod Lonis Gabet in illud principibus q̄ suffragio populi sine permissu dei mun:
dato potestatē sunt adepti; aut potestatis datore, quod prodit de illis q̄ permissu dei mun:
dato et in gentilitate ad principatus pmoti sunt. Quālis erat Caesar, de quo ī serial
quod diuq̄ eis apprehenderit declarā. Quæ q̄ sunt) + in rerū natura existūt potestates
a deo ordinate sunt) + rectis limitibus potestatis circūscripte et in suos fines destinate
dicit a. ordinata, nō, data, Omnes. n. potestates carnium vsq̄ et finem instituit deus, nō
a. dedit deus quasdā potestates, multas. n. ut ploquē lib. 4. in Lucā. donet pmbr. obtinuit am:
bitio, rapuit furor. Cui potestati) quatenus à deo ordinata est resistit, dei ord. resistit)
et ob id in deū ferat et q̄rij nomine permalis admittit. Dico, quatenus à deo ordinata
est, resistere manus potestati sibi à deo pscripte credenti laudabile est. Hinc
Stimmachus Pont. imperatori inipiū q̄ expetenti et q̄ se suos Apli textus alleganti
respondit. Scripsimus potestatel, sed suo loco. Ob id et D. Greg 5° Regist. epla 25. nō permittit
ut imperatores rapuisse sacerdotalibus q̄ addo licet sacerdotalibus et ob id q̄ illis pstant Ecclesiasticis
sese immiscerent, qr potestas extra id à deo nō est ordinata. Et Tertull. c. 14. Scorp.
docet id q̄ exponimus nō esse ab Apło dictū in occasionē frustrandi martyrij, quasi
Principibus Christiana religionis bellū indicentibus nō liceret resistere et obedien:
tiam negare, qr ea in parte principali potestate sua ordinatis non utimur. Hinc
quantūs ad mandata Apli attinet: tabulā exigentibus principibus et clerici de:
berent mori genere: licet et principibus in Clericorū flagitia et scelera q̄
contra bonos mores et morū disciplinā admittuntur animadvertere, sed id nō eo tempore
qr Qar in parte principali iure suo in reverentia Ecclie, et Leo epla 76. resist:
unt: quo a. nisserunt id iure exigere aut reperere nō possunt. ipsi sibi dānā:
nes) + condemnationē ac pena rapiunt; argument: ita pecc. n. s. l. boni operis)
+ nō ad Qr potestatē sunt conscripti et bene agentibus aliq̄ mali inferant.

Jabalbi laudem ex illa q̄ offerri aig est bene operantibꝫ ꝑmia dare, et bona opa
facere ꝓsequi. vel Jabalbi laudes ex illa l. si bene fuerint à potestate q̄ q̄ mali
passi fuerint laudabit ꝓsequit sing. 1ª vers. parum. c. 7. et potestate fuerit,
et valet in practicis. Tibi in bonis) l. in stabilitate ꝓbitatis et ꝓsperitate
quæ ꝑ. absentes à deo ꝓpter iudicium offerunt, sicut Zach. 5. et et consanguineis
Josue sibi ꝓjungebat, et in omni ingeniosa et feminea et amantia sine timore vera
reh, imposuit illi deus ꝓmanus timorem, non ꝑ. regnosebat timuit dominari, et
potestati feminis subiecti et legi eam adscribi aliqd aliquando iustitiæ, et moderatæ
ad miserem manifesto potestas gladius timentes. Hor 1ma. ne sine causa gladium ꝑ
stabunt et auctore Ambr. epla 58. melius gladio q̄ indigentia non stare, modo rem
pescantes ministra. Inter mala verò ob q̄ primogl portat gladium et pacem rumpendi
auctor est manichæus Bern. serm. 66. in Cant. Ad hæc note gladij hoc nomine
intelligi operationem seu gladius spiritalis d. Aug. titulo hoc contra Faustum, ex eo
patet quod paulo post subjungit. In hoc et tributa ꝓstatis) Tributa ꝑ. nō ꝓstantur nisi ꝓpter
pacis seruandæ, q̄a ꝑ. nō habent gladium exercitationis Dei ꝑ. minister est) l. exercitor
dicit legis, q̄ dicit. Quicunq; effuderit humanum sanguinem fundet sanguis illius.
Vindex in iram) l. terribilis vindex ei q̄ malè agit. necessitate subditi estote) necessita-
te, inquit, non solùm ꝓpter iram) l. ad cuadendam temporalem vindictam, sed et ꝓpter conscientiam
l. ad cuadendum peccatum, Jor. ꝑ. non cuadit ad ipsa q̄ iram cuadunt. Ex quo manifeste
sequit quod legal ꝓmissiones obligent in conscientia. Ideo et tributa ꝓstatis) q̄ à principibus
debita offeruntur. In hoc ipsum) l. ad eundem intentionem ad quam deus mandando
homines dirigit sua verbo ac ꝓpheta mundi, intellectibiliter scripturis. secretarii
tanquam diuini ministri executores, et diuinorum mandatorum pastores: sic a. Jo:
ministri debitatibꝫ desiderantur, q̄ tributis illis iure debeat, lex ꝑ. nō punitur si
q̄ debet aliquis deseruit. Cum q̄ tributa illis iure debita sunt reddite ꝑ
nō tributum tributa) Tributis ferè pendit ab illis q̄ ab ecclesiis principibus iure
belli sunt in potestate redacti. vectigal pendite Reipub. aut principibus ordinatis.
Cui honorem honorem) Contra q̄ ꝓphetas perrant minantes et parentes publicanis ro-
templores: Quibus additur quod esse arbitror illos q̄ parua perrabit debita imaluit
in purgatorio luere quàm ꝓsenti vita satisfactione redimere: videbatur. n. vitato
deo non defore debitis timorem. Cui honorem honorem) Honor debet excellentiæ nō
solùm virtuti sed et potestati, Quia. debet ex iustitia: contra quàm peccat qui
principi aut patri et magistro suæ potestati debitis negat honorem, quod pecto
inde et legibus punit. Nemini quicquam debeatis) Bonis q̄ ex iustitia debetur, sed
q̄ et quodcunq; debitis quod ordo ex ꝓpheta spiritalis, à quo nemo unquam absolutus
quicquid offerri exigebat, ideo sequit. nisi ut inuicem diligatis) Hilly Apostoli admo-
nitionis primi Christiani mutuos debitis mutuis reddebant et imperatoribꝫ
spiritalibus. Scribit simile Tertul. Apolog. c. 42. vectigalia Christiani q̄ sua agunt
ex fide dependentibus debitis. Qui. n. diligit l) Tanquam n. lex Christianis ꝓfecta
duobus ꝓceptis, sic tu ab Apto compendia veteris de dilectione ꝓximi, sicut et alibi

consequenter vnivo proph de dilectione dei. cui diligit deus sit regnitiy est ab eo. idem qz vt dicit Augt 8. de trinit. c. 7. nec deus diligi pt nisi diligat proximus, quem dz in se reuelat diligendu: nec proximus q tz deus nobis diligendus est sic à nobis diligi pt nisi diligat et deus. Ubinny igit proph in altero exercuisse. quanti rationis. si quis est alius tam. de dilectione dei quam proximi. in lor. s. inuitabat leyt Augt, recapitulat q summarie continet diligat proximu s. dilectio proximi malis no opat est n. dilectio virtutis regina quantis ady alicuy no pt esse malus, tz q dicit Augt. quod virtute no contingat abuti. plenitudo ig leyis. Cz in proph dilectionis virtute continet quicquid de aliis virtutibus officiu leye doctoris aut aliis leyibz particulis exprimit: deinde qz dilectione omnia leyis qz omni sine ex solo nomine impleta: dilectio n. opat obedientia leyis no timoris secundu exhortu officiis, sed intimu dilectionis affectu. Scientes tempus q.d. oportet vos dare mandata mea tanti studiosis cordi habere qz negligendu est qz dormit in nob de somno s.) i. ignauia, torpore, leyis diuinis, oblitione exercere. proprie et nostra salus qua in die dei sine obly mortis expectanda, qua nis credidimus pt primu credere incipiamus. Ab ex. n. tempore finis vniuersitatis nunc magis appropinquauit ig tanto magis oportet ad pfectu mandatis exercendis inuigilare, quanto videmus, st ad Hebr. c. 10 legit Augt, appropinquante die. nox processit pt tempus infidelitatis, et densissime illis caliginis, dicit a. appropinquat finis n. seculi transacta fere etate qua christiani dicunt. De qua die et Zeby. Bene faciat attendentibz ydolatra somnum s. ebry tempus vite christiane nec nox est nec die sed ante diem nocturnis. Abiciamus opa tenebr.) Cui lex lux est opa tenebrarum vocat diuinis opa diu leyis sine vitali sede possibilia contraria. induamur armaturis pt faciamus opa diuini leyibz consentanea, q tanti opa armatura dicuntur, qz in illis adiectis roborat: secundu gloriat, et inimicos ait iustitia exercere dicit Zeb gloriosa certamina. ab qua nusquam zeb 29. vbi sub leyis, iustitia indui me sicut vestimento leyit Aug. de ysaie. iust. indui me iustitia et clamide: clamys n. inuit, militaris vestimenti genus est, oportet a. iustitia vestiendo indiuere et exercere. Sicut in die honeste ambul.) q.d. Sicut nostis tempore no habent licet magna vox honestatis exteriorib, vo q soliant se pt tenebras obscurari no posse: contra vero tempore lucis habent vox honestatis timentes obscurari, ad euitandu nudu nunc ambitiosa honestas sectes. nostre vite christiane, dicit n. est in mentibz iustorum pt qua obscurant id q nunq honestis gerit, nisi amplis alia ac permixta nunc dissimulanter, ac si non essent permixta, st fieri solet tempore infidelitatis, et ob id sine verecundia nunc habebat hinc magna vox honestatis. Non in voluptatibz Commessationib sunt commessiones aut cubilia q fiunt ad luxurias aut delicias et extra tempora à thy alieni sunt illi principes quos sapiens describit Ecclesiast c. 10. Beata

terra nihil pecuniæ pub remedium tempore suo ad resistendum, et nō ad luxuriam
A quibus alieni nō erant q̄s dicit Isaias, Spiritali ostil sit terra, et in luxu-
riā nihil cruciatibus vestra vestra. s. remediis nō ad saturitatē, sed luxu-
riam ad voluptat-
tem. et ebrietatibus) Dicit pluraliter, non quasi unum ebrietas nō fit per mort.
sed q̄ frequentatio ebrietatis excludit vēm excusationē quia ebrietas excusari posset
à per. mortali, sic d. Thom in 2ᵘᵐ lectio. Cui n. p̄ter intentionē semel inc-
briato excusari pt à pec. mort. tamq̄ā q̄ ignorauit virtutē vini, aut mensu-
ram suam, ignorat n. q̄ando sibi vinū nocere valeat aut non nocere: ebrietas a. nō
excusat esse q̄d excessū in potu sedulū q̄ impedit vsū rationis, et facit homi-
nem quasi furiosum, et hoc sapiens, amisso clauo s. rationis freno. Non in cubi-
libus) s. luxurijs cubitalibus, inquit d. Thom. Cyprianus hic legit, non in cubitis: secundū
et excludit d. Thomas cubitarios: sed hoc quem forte ipse dicit cubitalia ordi-
nata tam q̄ in copula cubitis q̄ntū q̄ extra vas: aptiue. a. cubilia et cu-
bitalia nō commissationibus et ebrietatibus subiungunt, appendicula. n. huius
luxuria alias lasciuia est, de qua dicta. Lasciuia in Psalmis dicitur, inquit Tertul.
c. 17. de Pallio. Non in contentione) Contentio q̄ ambitione oritur aut dignita-
tis ortū, et inter ciuitates rei publicæ competitorū aut q̄rendarū, à qua q̄ longe
abest dei discipuli Christi testatur Ioan. de Zelo et liuore. Equalitatibus apud nos
non est contentio, de humilitate ad summa contendimus, dicimus inde pla-
cuimus, de humilitate sc. nemo n. ibi placet q̄n q̄ sic iudicio sublimitatis et
opibus indigus ab omni abstinet contentione. Et æmulationes) q̄ contentiones
nascitur qz contendentium q̄sq̄ nititur q̄ferri competitori aut equali, quod
nitatur prius æmulari est: A qua æmulatione quandoq̄dem raro absit iudi-
cia et zeli vis indignatione exaggerauit et persequendi infirma studia contem-
dentis, aut ambitio excellentiæ scribi perpetui, q̄ tanto est abstinentior contendi
dissimulanda, imo putarem nō esse vituperanda ob id æmulatio q̄ inuidia genitri-
cem sit genere pessimo testatur Aug. epla 64. ubi et de pusillanimib⁹ istis
verba facit, de contentione et dolo (per æmulationem n. dolus legit, et non
abl re, qz contendentes sæpe dolos admittunt) q̄d me attinet dixerim quia:
do ista vitia nō in plebe sed in nostro numero seu ordine grauiora sunt.
Horum a. malorum mater superbia est, et humanæ laudis auiditas, q̄ et hypo-
crisis sæpe gignit: Huius nō vestigia nisi cerebrū Diuinorum librorum testimo-
nijs inuestigata timor et charitas dei. Hæc Augu. sed. Indutimini Dñm Ihesum
Christum indutus esse nouum Deum est induere formam vel informem formam q̄ dat
esse rebus hominum; ita induere Christum est induere formam, siue informem
formam Christiani hominis, x q̄m discipulis Christi et vita manifestata in
carne nostra mortali: Cui n. aia hominis corporea membra nō habeat, sed

loco membrorum aīe potius sunt, ppter membra Xpi amictu sanctu indui, est virtute informari, sicut scriptu est, induite vos sicut sancti dei viscera misericordie, benignitatē, humilitatē. s. vō q alia quam q informatiue sit eō induendi non possit rōpetere aīe, nec ꝙ dicte virtutes aliter quam p modū formarū possint aīe adesse. Cui doctrine nō admodū adhērent Lutherici, sed negant ꝙ dicāt formal rectitudo et equitas iustitie vīes habere, et inde induere Xpm dicunt idem esse quod a iustitia Xpi fide apprehensa velut obumbrari, vt sūb umbra alarū eius homo adeat aut habeat iustū: sed falsō, dicit n. ad Eph. 4. apte illū nouū hoīem induendū esse q a deo creatū in iustitia et sanctitate veritatis. Et quō rectigt quod rō nouū hoīem induit induatq eadem opa iustitie et sanctificatiōis veritatis: induit n. ipsum, vt dictum, est informari, et q spiritualiter induit inhaereat, ꝙ iustitia et sanctificatio ad quā induendā nob hortat apte rō induta fuerit intrinseca est. Urgent n. Lutherici quod indumentū hominī nō inhaereat sed forinsecus adhaereat: si ꝙ Xpm q sanctū est nobis iustitia à nobis induta, ꝙ à simili iustitia Xpi nobis non inhaerēt sed forinsecus adhaereat. Ad quod dicim, in vestimēto duo rectificanda, vnū q corpori forinsecus adhaereat, alterū q corpus ornet et tegat. Cum ꝙ in Script. dicitur iustitia induti, aut iustitia dr indumentū, nō ad priorē sed ad posteriorē vestimenti proprietatē alludit, et ex ꝺ debet intelligi: nō q iustitia ei, morum vestimenti aīe adhaereat, vt volunt Lutherici, sed q iustitia inhabita nob vt vestimentū tegat et ornet, dicit n. in Apocal. vestimentis albis indūtos vt nō appareat nuditas ēē. Et alibi. Byssinum sunt iustificationes sanctorū. Et qbꝫ Script. manifestius exaudit quod iustitia comparet vestimento ob tegumentū quod ꝓbet corpori vestis, alīq ornatus: Nam et de nuptiis dicitur: velit se amictu circumdabit eos et mutabunt. Et quō tamē nō segnit q denominatio fiat nobis formisece adhaerēs sit, sed quod sit nobis qualitate nouā, et vite immortali rōsonantia ad modū indumenti ornatiua. Quod vīa ne feruntur in desperatiōē 1. pro diffidentie et pusillanimitatis, sed ad fortitudinē, quando, et quantū expedit nō salutis, aut irreligiositatis corporalis. Dicit inde Augt epla 121. c. 3. Gerimus vīa tamē ad necessitatē salutis: quod ꝓstat si obseruetur illud Leonis serm. 1. de resurr. Carni nec nouedarum stipendia, nec debitorum pensa: Quotidiana et D. Greg. 11. Regist. epla 3. asserens sibi Apli verbū vīa valetudinē nō esse intendida ꝓcurat adiri balnea rarissa valetudinē et in die dominica. Nec aduersatur Apto quod dicit vinum corpori valetudinē et propinamus obsequiosi, aliud n. ingt Aug. q. nou. testam. c. 14. est vinariū sentiendi, aliud necessitas sentiendi, aliud delectat sentiendi, aliud sentiendi libido: vinariū sentiendi qua magis alij alij vinum in ipsis corporalibꝫ rebꝫ q earū modo alīs natiua gratia est prodit

alys id à fallo magis minusue differunt: Delectat sentiendi est q̃ nã corpori vtuq̃ gerimy ad aliq̃d sumendũ vel reijciendũ consilium: Necessitat sentiendi est quando sensibꝫ nostris et q̃ nolumy ingeruntur: libido a. sentiendi est q̃ nos ad sentiendũ appetitu rerum sensibiliũ impellit: Hoc est contraria dilectioni sapientie ob quã dicit Ambr. epla 11ª Ambrosii sapiẽs minimã vis sensibꝫ debere esse familiaritatẽ, Qz vitabiliby imminet. Hoc Aug. Non q̃ vitaretur, aũt delectat sed sola libido sentiendi Qz ab apto gignebat: cui time seruiuy aũt indebite gerimy vis in rebꝰ corporũ voluptas parit, vt ait Aug. 10 confes. c. 31. cũ: sa fiat quod nõsa salutis est faciendũ: et pfectis vis inolãte libidine sentiendi vitandi corporis exercitũ modꝰ, quod in salutis satis est parũ est delectationis. Hec Augustinꝰ.

In Cap. 14.

Permiserant Apli Christianis ex Iudea ad christi fidem conuersis vt nõ quidẽ ob necessitatẽ salutis aũt precepti, sed ob inolitã consuetudinẽ a qua egre poterant distolli vterentur legalibꝫ: cui assuefactis quandoq̃ et Iudeis conuersis quidã dubitauit, alij vero nõ, dum Dei cultui aũt obseruationi diuine vacantia inter viuendũ putãt pro tempore tollenda debere et obseruari, et dicit q̃ q ob fidei Christiane vigorẽ legalibꝫ nõ vtebatur et ex Christiane ex gentilitate conuersis q̃dã legalia nõne aũt quidã nõ curant q̃ superfluis. Infirmũ a. in fide sc. nõ infidelẽ Christi legalibꝰ deuotionẽ et solite obseruantie tenacitatẽ nondũ egerunt. Dicit nanq̃ Dei infirmus in fide, nõ q̃ fidei parũ firmiter aũt constanter adhereat, sed nõ fidei cui assuefactꝰ sibi nõ satis consentaneũ in obsequijs sibi nondũ redegit, ita vt id q̃ fatetur se ex fide q̃ agere debere tolerãde et assuefactꝰ pusillitudine alterius animi pacem nõ valeat explere: De q̃by dicit q̃ fidei sana ipsis immissa nondũ fermentauerint totis, vt q̃ totis interiorẽ Deũ nõ. dũ redegerint ad fidei obsequiũ. In quorũ numero sunt illi Christiani q̃ quod fide constanter credunt assedũ et opere nõ valent explere. Assimilat Abrahã nõ ad equalitatẽ meritorũ valet, inq̃t Aug. 83. qq. qst. 71. monet ibiq̃ Apls Dei verbum posuisse ab infirmis ipsũ separare in nõnullis conuersatione, sed nõ eos agunt quãuis aliter, et ea nõ eos ad q̃riendũ adiuuent, sicut dicit Hiero. in c. 4. ad Galat. Nunq̃ spiritualis bellũ mouet carnali, sed ignorat illi tunq̃ pacifici esse nõ vigilant q̃ possit q̃rere. Non in disceptationibꝰ q̃by alter alterius vitã reprehendat, et contentiõ aliquis apud semetipsũ impugnat, ista in. distractionẽ aũt scrupulꝰ pectoris in incertos euagari facit, sentientiã impediunt, et multos conuersationi reddunt austeriores, dissimile nanq̃ est morby non egere quod nõ vereatur. Monet ibiq̃ Dei verbũ Apls vt ad seruandã pacẽ, et mutuã fraternitatẽ bona animi voluntas obsequijs malit vigilantiby aute oia q̃rere. Hãc in. Apli ne admonitionẽ missa est, nõ eorũ q̃ ad fidẽ Christi conuersi sunt, aliũ credit sed ex fide et Christiana religione viuere sibi

manducare etiã) q̃ simil fidei Christi contria errori q̃rentiorũ vñs docet nihil esse
natura immundũ, ita eadẽ contria errori iudaizantiũ docet eũ vsum legis va-
rial esum fugi causa gẽtibus vinculo esse solitũ, et sic fidei absq; illa mundi-
tione tota animi sui libertate obsequi. Quia infirmy est) Non dixit, qui id nõ credit
falsũ n. esset q̃ credit, sed. Qui infirmy est, ita vt ob contrariã conscientiã, q̃ teste
Hiero. in. c. 2. ad Gal. est altera natura assely eũ adhuc exhorreat ea q̃ lege solent
esse vetita manducare: Vter n. poterant iudaei, sicut Hiero. prisci observationis
habent, et vetusti vite cultissimã conversationẽ subito exuere vel contemnere.
Hic q̃ olim mundus) i. nõ pare et equanimitate sua eũ ad cultũ olerũ
vesci, ra. n. vel consulit, non diro sui conscientia, nam infirmy in fide Christi
sibi debet habere quod legalia post susceptã Christi fidem non obligent in cõscientia
sed consulit pari animi sui, nihil n. placeo olera q̃ lege veteri vetita nõ sunt
manducando expeditissimi q̃dẽ me cuiũ aliquo gentis eorũ q̃ q̃ cõscientiam
inolita adhuc exhorret mundum aũt contingat: Hinc infirmi annumerãdi
sunt et simul assumendi illi q̃ postquã Christo ad cultũ immundi veneriter sig-
nauerint, vitant tã cum quibus conspectũ aũt congressũ, ne inde q̃ remanserunt ve-
hemẽs ~~xxx~~ animositas religiõe offendat et exacerbet. Alter et illi q̃ fuerunt gentium
vitant tã cõtis epulationibus audire aut spectare gloriã, ne ex eo dolor eis cordis
q̃m dolent consistat. Quid. q. in gentibus nouis discrepantia pacis et concordiæ
causa a paribus fiat inde cauendũ est. qui manducat) ea q̃ comest lege vetita
non mundus nõ spernat) ob fidei infirmitatẽ, q̃ nõ manducat) veteri lege vetita
idq; ea, q̃m dicimy, causa, manducandi non iudicet) Tanquã pollutionẽ aũt fo-
mitẽ carnalẽ existimando eũ legaliũ obseruantiã grauiter non et
fidei vigore sed vt liberius posset appetitui suo et gulę q̃dẽ sine discrimine
comedendo indulgere. Hinc Aphi loquũ allegabat Cyprianus vt placet iudaeis
et salubritatẽ pacis esse meritũ: sed vide Hiero. 2. cont Iouin. c. 11. Aphy cõtra
eos loquũ q̃ in Christo credentes adhuc iudaizabant. Deus n. illũ) Non manducanti, assumpsit) i. qualitatẽ q̃ferat eũ
fide eorũ q̃firmare vt absq; vlla animi obtrectatione cruda sensũ veterũ cõ-
suetudine valeat q̃ fidei sunt simplici exequi, dor si dei examinẽ ozy nõ est
sinistro iudicio, aũt suspitione in partẽ deteriorẽ interpretandũ. Sed hoc nõ
constare libi quod deus eũ in cor assumpserit, nõ est libi inhibeniy nõ man-
ducanti iudicandi, q̃ Tu q̃ el q̃ iudicat alienũ) i. tibi cura non cõmissa
seruũ) Aphy n. Laur sentia contra eos docuit q̃ illos (sicut Greg. 2. Reg. cp. 27.)
iudicare studeant quoꝝ sibi cura cõmissa nõ est. Deus suo stat aũt cadit) i. de
bene faciat an male, omne id deo cui duo dijudicandũ, et competenti retri-
buere exequendũ est. Quid a. diro, Cadit, nõ exclinet quasi ~~xxx~~ deficiens eũ q̃

stat esse rasurū, sed p̄ ā tantū assumo q si reciderat id ad dū iudaizū p̄tin
nere, q tamen si ō q stat libi possit, magis tenet de eo dico. Stabilit. a). s. in bono
suo statū p̄manebit, potest ost. n. Dey stabilire) t in bono (p̄severantia. n. Dō
domin. ost) stabilire eū ot p̄severet: Hoc, inquā, potig dico, q. n. multi iustifi. est
sentire q̄ ōtig, vo q̄ p̄sumendū sit quod ō q recipit p̄ficit opāb. fidē. vltig in dicq
Apli. Ob quā p̄cepit Apli doctrinā Actg. de bono p̄seu. c. 22. nō p̄mittit dici
fidelitg bene viventibg q̄ si nō sunt p̄destinati ad p̄cipiendā sunt eis dicit obediendo
ot possent obedire, hoc. n. p̄cepit q falsū est (memini. n. asserta p̄rie p̄rā, aut
saltem primario ot possit vadere, sed hoc quā deus dereliqt et a se repellit) qd
aliud ost q̄ maledicere, aut mala quadammodo p̄cipere: sed dort dominus et
vo q̄ eam deo obtemp̄at et p̄seueranter ab eo implorat confidendū esse se a nu
mero p̄destinatorū nō esse alienū: Simil. n. conuersorū ē iudaismo alij ab:
stinebant a cibis legc vetitis, alij vero nō, sic et q̄dā seruabant vetera festa
dominj p̄cepta, et alij nō, subintrauit q̄nde Apls. Alij iudicat inter dies et dies
Quę verba tripliciter a ḡbōsis intelligunt de statis diebg legalib⁹ abstinentiis,
q̄ ab his observandis, ab illis vero nō: vel alij de festiuitatib⁹ iudaicis
diebg intelligunt, tum ob auctoritatē Hieron. s. i. his ost q̄ Apls ad Colos. scribēs
et iudaicā conuersat a iudaismi reliquijs deterrend dicit. Nemo vos iudicet
in cibo &c. aut in parte diei festi. &c. iudicant iudaizantibg reliquā vt abstinen
tiā ita et festiuitatū legalē obseruāce solere. Nam et similiter alijs de
iudaismo conuersis iudicat inter dies &c) q̄ sexta p̄cipitis legis discernit diē
festū, sabbatha et Neomenia a reliqb diebg quā habet ḡtinuā vt in ḡbo agnā, alij iu:
dicat otra dicu) t quantū ost ex parte legis otra dies vno ordo iudicat, et absq; dis:
cretione otra partes habet ḡtinuū. Dico, quantū ost ex parte legis, q̄ sicut nō
dicunce nil nō mundicie de cibis legc vetitis vt D. Hieron. dicens esse intelligendū
ita dicunj et haec dierū discretionē intelligendā esse de festis legalibg: alioq; n. et
Christiani discernunt inter dies et dies, vo q̄ Paulg celebrauerit dies Pentecostes
vt quo Epistg. in Lateres. 75. quesi a posteriori colligit Paulū et diem paschę observasse
sicut et Johan. in Apocal. c. 1°. faciendi mentionē dicit dominico dat intelligi
dicm dominicū hic temporis a ḡtinuā diebg discretis fuisse. q̄ hic in sicu sensu ab:
s. nulla rei aut legis necessitate ardata de libertatē q̄nadoq; abstinentia id eligat
quod ab eis magis federit. Quia Apli sentia solum cibis habet vetita illa q̄ pueris
cibis sunt et immissa, non. n. debet simplex fides sic abstinere et amplectat aliquid
alimentū, aut arbitretur ob id q̄ ab eo sedet cibis esse, studiose quoch defendere.
Dicit. a. Apls. Verumtamen vetita materia de qua disputat in suo sensu abstinere
virtutem. n. nō solū ex ope ipsi bonū est, verū et bono fine redū, q̄ q̄ facit
diem). s. discernit diem a die, vt Christiani iudaizantibg ex parte: Dicit. a. sapere
q̄ discernere sermone a scripto. nō alieno, q̄ dicit 206. Gubernatores sunt dijudicati, et

fuisset rationabiliter sapere. Duo sapit) q̄ illa in se diu legi olim data adhuc manet
gerit, et duo reverentiam exhibet, unus n. Christiani Judaizantes antiquatae legis
temerarios ab reverentiam Dei provocat habentes q̄ lex ella a deo aliquando promul-
gata et ipsorum esset. Subjiciunt sic Grava, et q̄ dies duo sapit) i. inter diem et diem
non dijudicat. Duo non sapit) i. displicet facit ad reverentiam Dei q̄ nos q̄ Christus liber,
tati restituit, et q̄ mandurat) libet lege veteri gaudebat. Duo mandurat) q̄ in se arguebat
deo a servitute legis nos liberanti; vel sapit duo et duo mandurat i. ad honorem Dei.
quae n. agit deo) q̄ a legis servitute nos q̄ Christus redemerit. q̄ non mandurat) i. de
more patrio suum a cibis lege vetitis abstinet. Duo non mandurat) i. abstinentia
suam in Dei cultu contendat reverentiam arbitratus legis a deo olim institutae non ita
posse negligendam. quae agit deo) q̄ illam disciplinam legis exercentes voces ad obe-
dientiam divinis crederet edocuerit institueret. Unusquisque q̄ sensu id q̄ agit debito agit
fine: debito, inquam fine, Nemo n. nostrum) iam ad religionem Christianam conversorum
sibi vivit) q̄ unusquisque q̄ voce doctrinae sua vita et actionibus suis, nec q̄ placito dis-
ponit. nemo sibi moritur) q̄ a morte nemo sui juris effugit. Duo vivimus) q̄ diu vi-
vimus oportet nos Deo servire debet. Duo morimur) q̄ oportet nos a morte deo de om-
nibus rebus reddere, cujus aut judicanti, aut beatificanti subjacere. Dei sumus) i. deo
legi ac debiti juris mancipati. Cum q̄ tam q̄ mandurant quia q̄ non mandurant
voluntas sua ad deum referant, quod in ista diversitate agunt recte fine agunt, et
ob id reprehendendi aut spernendi non sunt. Hor. a. Dei in Joel. cujus deo competit vo-
cationis et supremi sui dominii: Christus vero sedes humanae suae naturae sibi illud
in dominum sibi magno pretio peperit. In Jor. n. mortuus est et vixit. s. Si ipse
mortui sive mortis ad Dei dextera a resurrectione exaltatus sua cujus deo dominium
in dominum habeat, si duo vivunt Christi sunt, ubi vero mortui fuerint eius judicio
et potestati sunt in bonum ipsorum sunt in malum subjacebunt. Quibus et alia subest ra-
ob quam neuter ab alio judicandus aut spernendus est. Tu n.) q̄ non mandurat quid in;
Dicat primus) mandurantes sc. tanquam gallinae s. aut tu q̄ mandurat otia et legis
gloriola olim quare) tanquam fide infirmus spernit primus) ob reverentiam legis ora
non mandurantis. Vel alabimus ante tribunal s.) a Christo judicandi aut spernendi
i. intempestivum est nunc aliquem judicare aut spernere, et illud inevitabile judi-
cium ante tempus praevire: qr cujus faciem Cherubim z. videret in loco judicii impie-
tate et in loco justitiae iniquitate non fuit ullo tempore dubium vobis de istis rebus proprie
sentire, sed dicit in corde suo, justum et impium judicabit deus. i. qd justus aut
impius sit suo judicio tunc declarabit, et tempus omnium rei tunc erit, qr tunc demum
sunt coram eum universa, unde n. tunc erunt contemptui, bona honori: Hanc nobis
ante tempus judicare quod adhuc venit deus q̄ illum. adhuc tenebrarum est pertinet ad
judicium) et tunc coram eum erit universis a deo q̄ pertinet ad retributionem. Probat. a. Apte
id q̄ de futuro judicio dicerat ex Isaia et subdit. Scriptum est, vivo ego dicit dns
q̄ d. per memetipsum juravi, deus n. sua vita est: Curat. a. Cur dicat deus et confessio judicium

nobis infallibiliter et inamotabiliter discernendum esse, quemlibet fidelem omne genus
s. omnis creatura quantumcumque sacra aut expressa mihi, meoque tribunali et sententiae
tioni inamovibile, et sine linguae s. interna conscientiae sensu, et expressio, inquit D.
Thom. per) regulationis conscientiae mihi, qui videbit vir sine oculis, et velit nolit ipse
fatebitur mecum his omnibus et spiritu qui dicit Christus in gloriam Dei Patris. Vel,
Confitebitur mihi) qui ibi arrisurus semetipsum in sua regulatione, aut et defendendo
in respectu mei testabit qui Deus est, et qui iustus exercens iudicium. Hier. a. verba apud
Hosea dicit tota Trinitas unus deus, nihil te stupe et quae gloriae debere ante tri-
bunal Christi: nec inconsulte, qui soli Christi huius gloriae visibiliter iudicabit,
sed in Christo nec divinae absque suae praesentiae, sed absque suae substantiae manifestatione et
principalis authoritate iudicabit tota Trinitas, ut in psal. quo latius dicimus. Cum
igitur sine nobis agere oporteat ante tribunal Christi nec est nobis iudicandum aut spernere
diu nec scimus qui id est per tempora interpretandum, verum et qui est Deo et Christo iudici-
um nil respicit omnes iudicium, ita ut per repetere liceat qui cap. 13 ex Test. dicimus
Quisquis ignorat litabimus duo de nostro et arbitrio iudicandi aut spernendi nobis acce-
gaverimus. Unde) Cui sine nec agere oporteat. s. venturus noster) Cui alioquin nec inest
et mira, nil et ante dictum est, Tu qui ad qui iudicat alienum servum, et se reddet vos
Deo) qui n. mira alioquin incumbit illi nec reddituri sunt ut dicit ad Hebr. paulo
verius: imo si vel bene expendas et offerit sibi et alicui salutis impendere debe-
bant, atqui ita quidam nec et aliis, pretii tamen per se sibique offerit, nec n. debebunt dare
nec verus et subditi negligere aut contempto superiorum suorum officio et cura egerunt
Non) ob ea et allegata sunt amplius minorem iudicium) Facta alicuius igitur inde
in deteriora parte interpretando, et tali interpretatione premissa eadem implendo.
Sed per iudicatur) Apud semetipsum magis despicit ob et fortiores optimi in fide, ne minus
confidentes et audaciae quibus veteri legi vetita nocendo gaudii offendiculum fratris
infirmi in fide vel et ad indignationem et iras incitando, aut scandalum). s. ne ipse
timeat a nobis spernimi scandalum quam in fide habet infirmitate sua exprobrari se non:
curat vestro exemplo ad manducandum indifferenter ora contra infirmam suam
conscientiam: nec n. per hoc loco Apostolo et gaude reiicendae nihil eo qui est 1am Corinth. 8. ubi mo-
net fideles manducantes idolothyta et ea libertate sic abuti ne exemplo eorum in-
firmitia fratrum infirma aedificetur ad manducandum idolothyta contra conscientiam.
Sed ne Apostolo quam moderationem prohibendo respexit in suspicionem quod sub praetexti
dem vitandi offendiculi aut scandali, vendicat a. dicens qui ne satis nobis esset qui
legalia essent abolita, de eorum abolitione disputi sua minus apte sentiat et dicit.
Scio) et revelationem mihi facta nihil Deus revelavit filium suum in me ut evange-
lizarem eius in gentibus, et confido). s. tuto offendiculo absque animi perturbatione et remoto,
primum n. verbum pertinet ad prohibitionem Apostoli intellectus. 2um ad reformitatis affectus
nihil intellectus sed fidei prohibitione, quia confidentia non habebant qui in primordio
raptim dicti sunt infirmi in fide. In Christo Iesu). s. Christo et Ss. Trinitate in qua
operante, ut ipsum idem sit nihil ex qui cap. 9. dicit. Testium. mihi et libere nostra in Ss.

q̄ nichil rōne est. s. immundicia legali immundus ꝙ ipsius Christ⁹ n. legē impleuit
Ceremonialia legis abrogauit. Dico, immundicia legali: quandoquidē n. Apls dicit, ꝙ
ipsius, inde manifestius euadit q̄ dicendum nichil esse amplius immundus ex lege
q̄ q nichil materiā sua rōne sit aut immundus id nō est effectus ꝙ Christus, sed ꝙ
Creatorem. immundus-a. legale dicit rōne, vocabulo, sicut Ithimo. in. c. 15. Matth. scrip.
hirsut ppria. Cuius vocabuli nō est q populus Iudaicus partē dei se esse indicaret, sicut
idem Crat⁹ n. populus dei peculiaris) rōne, nisi vocabat q̄dā ydola Iudei, v. g. Iuppiter,
Leporem &c. sicq̄ quod ait lege immundus dicit rōne, q̄ vsitatius apud eos quod Iudaei
non ede re habebant ppanab. nisi ei qui existimat. i. ꝙsuasus sibi fuerit: ad hoc n. q
dicit intendit Apls nō sufficit opinio vel suspitio, sed requirit sentia vel ꝙsio. illi rōne est
illi, sicut, q ꝙsuasio hominis nichil mutat in re, sed facit existimanti rem rōnis
esse, et id faciendo, q si velit cuadere peccatū debet ire cōtra quā existimat esse rōnis
sic sibi timere et abstinere ac si rēdia talis esset: voluit n. Ait docet D. Thom. Dicit
et glib. 3. dicto 27. facta in rem quampiā secūdā rem vocē in quā sibi ab intellectu
rationis repsentat: Cum ḡ intellectus rationis rem aliquā vocē repsentat vt illicitam, tametsi forte talis nō sit, si voluntas in eā ferat fertur quidem in id q materia:
liter tamē est, sed nō sub rōe illiciti, quantū ē ex se est voluntas in illo tanq̄ appetibile:
lis, et ideo sine rei quidem necessitate ppria sua se rendemnat iudicio: non est
ab quod dicendū q conscientia erronea sit sufficiens aduersus ꝓpria regula, rius n.
regula veritas sit lex, conscientia nō est lex, sed, vt optime D. Thom. in cap. 14. huius
epla Ad. 2ū dicit, lex vestis aduby nō nisi mediante conscientia applicata, addo,
vel ꝓponit: Conscientia itaq̄ medius est quo veritas sufficiens aduersus lex ꝓpriū
intimat. Ex hactenus conscientia ꝓponendo nobis diū legis vel regule nec necessario
medius est (sic n. q̄ legem sibi forinsecy ꝓpositam fide vel qualibet rōne ampledi) nec
infallibile, q̄ lege et aduersus humanas regulas hominū nō raro impendentes
ꝓpriū: Est quidem dictamē conscientie quandiu pro conscientia habeb sensus, etsi non:
lis dictaret, sequendus, sed q̄dū nō apparet, aut et sedet, nō est sensus ꝙ conscientia
habendus, nō q conscientia ꝓsupponat conscientia, animi. a. ꝓpriū sensa et visa frequē:
tissime absq̄ scientia sunt: Quoniā cuiusqbyet actus q nouus habent exercitatos
sensus ad discretionē boni et mali nō expedit sufficiens aduersus regulas et dictamine
sue quas putant conscientie petere, sed eo tanquam multis erroribus obnoxio postposito
petere caute ab exemplo, dictamine, resolutione habentis, sufficiens aduersus regulas
sibi modū sibi forinsecy sufficere, et ꝙ exercitationē bonorū et fugā malorū q
consentanea sunt regule in doctrina, auctoritate, aut discretione maiorum infallibiliter,
aut saltē secure magis ꝓpria, bona, habita et exercitata conscientia gradatis iudicant,
nisi sensus ar dictamē postmodū secure sequant. Apls itaq̄ postquā ꝙ dixit,
scio et confido. se a suspitiosi ꝙ obscuri posset exquisitū ꝓpria ꝓpositis, et ꝓbat
veritas iudicandus esse ne libertate sua teneret vtendo offendiculis ponat infirmo
fratri, vel scandalis, et dicit. Si. n. ꝙ nichil. s. Verba faciendo de cibo nisi ratio vel

abstinentia non erat in illo precepto. Noli vbi hic quo licita quidem sed sine precepto vesci: vbi, data occasione illius fidei in periculo cibum alterius fidei obruendi reddere pro quo Christus mortuus est scandalizari itaque fratrem vitandum dicimus est non solum ex charitate proximi, sed magis ex charitate Christi, ne eius labore alias redemptio vera scandalizatus a nobis finem habeat: Et contrario. a quibus contempti et parvipenditur est passionis Christi illius fidei vbi pro quibus Christus redemit sanguine. Nō ꝙ ꝓ maledicentia eorum ꝙ nostra libertate offenditur blasphemet, bonum nostrum bonum, quod intelligunt liberum usum legalium, sed nō satis reservantes ꝓpositum Apli, ꝙ in seruitutem ostendit potius liberum legalium usum ad bonum Christianorum nō ꝓhibuere. Hanc bonum nostrum) .i. religio nostra Christiana: vbi v. Christianorum in ipsis re: religionis Christiane imperio fecerunt linguis, vt in c. 2i ex Leone dicitur. Et verbi nō est opus precium nec subest iusta causa religionis nostre blasphemiam ꝓ usu legalium ꝓuitare. Non est n. regnum dei quo deg in nobis quidq; alio tempore regnat, inqt Aug. epla 86. esca et potus ꝙ libertate Christiana ꝓbuisti lege gratie indifferenter vesci permissi quod est et licitum, sed nō ꝙ mouetur in nobis regnum dei aut iustitia: Regnum a. dei quod dicimus est iustitia, qua vnusquisq; alteri debitū ꝙ ei lege aut charitatis debet. et pax) .i. mutua concordia, ꝙ ꝙ deg nō solum in vnoquoq; sed ex ipsa societate regnat, et gaudium in sc̃o tanquam iustitie et pacis effectu inqt Bernardus. 1° de ꝓb vestib. Et merito inter ea ꝙ ꝙ deum in nobis regnat connumerant Apli gaudium in sc̃o Gaudium n. dei, inqt Esdrae, est fortitudo vestra, qui gaudium dei fortificat. Virtuti alacritatē in eis exercitiis exercitus. Auersa studiose sa. pientia Ecclesiastici. miserere animę tue placendo deo, et colligę eos tuos in sanctificatione .i. recolligę in vnde huic munera sanctificationis a deo accepta, et hostias quas re. gelle a te: Tristitia namq; facit virtutē cuiusq; vigere in vnde homines flagrescere ita vt exterminet de eo ceu spiritu alacritatem. Qui n. in deo seruit Christo .i. deo virtutibus deditq; nihil exhibet Christo in religione Christiana, placet deo et pb. est Ga. latis n. nō possunt ab illo homines in desertum potū arripi, aut alicui pbre offendi: culis. Hanc ꝙ pacē sunt) .i. ꝙ pacē inter Christianos conseruant sedentes) .i. studiosi sunt ipsa obseruare, et ꝙ edificationis sunt) .i. munera ad virtutē, charitatē, aut pacē promouent inuitē exhortando) .i. in mutuam obseruationem, dyg nōstrum et ꝓximorum. Circa quē bonum Apli bonum erat memisse eos quod dicit Hiero. epla 62. non est grande pacem vere ꝓtendere, opere destruere. Noli ex esca destruere) scandalizando opus dei? Fidem et iustitiam ꝙ deum in infirmo fratre est opaty. ea sunt mundata) .i. ab immundi: tia legali sunt ex Christi mundata sed. n. est bonum ꝙ ex offend. me) et id ex est ex Christi: his mundus reclamant mandatum nō offendiculi aut scandali adiuncti. Nam: debemus dare eis nō est tam ex se bonum, quam potius bonum est abstinentia et sobrietatis ergo nō mandatum cadit ꝓ) Hic a aliqb queritur ꝙ legaliby passis et reprehendere ve. bantur obijcerent Apto. Sed mandatum lege vetita ptinet ad cōfessionē fidei Christi. ane, est n. ardy prodendi ex fide qua retinemus ꝙ Christus nos a seruitute legis liberauit,

et pinde id ptinet ad bonū Christianorū, et nō est vllo ō rausa ꝓhibendū, aut ab eo rossrendū. Rott Arbg. Tū q̄ passim vtuū lege ꝓhibitū fidē ꝓbet ſ. penale temetipſū ꝓbet ſ. ſ. fidem hāc in rorde hīo rontine in rōſperū dei, et noli ſdē ista nō rouſitari vel ostentare: Confeſſio. a. fidei ſemꝑ faciēda est nō vlla à prin: rnpibꝰ vel iudicibꝰ à nobis exigyth vel extorqūeth, vt docet Cypr. epla 83. vbi illū a. rnſis nō est faciēda niſi vbi honor dei aut vbilibet ꝓximi id rapit: Et ꝓhibē modi a. rouſeſſione ꝓximo non edificatur, vt dicitur: Hoc q̄ modo tibi rōſitendū, aut ꝓbis ꝓfitendū non est, ꝓfitendū, inquā, q̄ Cypr. ſi rouſeſſionē fidei loco et tempore nō faciēs ꝓfeſſionē vocat. Hac q̄ ſentia Arbg nō ꝓbet fieri rouſeſſionē ſimpliciter, ſed illam q̄ temerē fit extrā loꝰ aut tempꝰ debitū. Conſyderanda a. Arbg et illā q̄ dicta ſunt quā ſimilē rontingat et in q̄ q̄ ꝓ ſe licita ſint ob aliquā rirrūſtātiā ming arrūate obſeruata ꝓcedere, ꝓclamat in ſuo verba. Beata q̄ nō iudicat ſemetipſū ꝓ iudiciū et rondēnationē ſibi nō accreſit ob aliquā rirrūſtātiā v. g. offendiculi aut ſcandali aut ſi: milem minꝰ arrūate obſeruata in eo q̄ ꝓbat ꝓ in illo exp quod vedo et ꝓbo iudicio et recta intentione iudicat eſſe licitū et ſibi licere ſuo ſenſu. Deniq; poſtrema Arbg tolo capite diſſerit de illis q̄ legalibꝰ licitis vtunt, et de illis q̄ eiſdē licitis nō vle: bant, ſubiungit minꝰ bellē membrū, et ſpirit ſentiā de illis q̄ à legalibꝰ ab: ſtinebant quaſi ex neceſſitate ſalutis, et dicit, Quia a. diſcernit ꝓ rebus indifferētibꝰ delectū lege veteri demandatū ex neceſſitate ſalutis obſeruandū eſſe renſet, ſi mandatū: ſcrit, et q̄ q̄ leges veteris ſunt dānāt eſt ꝓ ꝓ pedes mortale ſe dānationi rendidit ob: noxiū, q̄ nō ex fide ꝓ q̄ iſta mandatio ꝓcedit ex opinione fidei ſic nō rouſentanea vt iuſtū ſit quemlo infidelitatis, ꝓtinet a. ad hereſim Iudaizantiū q̄ dicebant. Oportet vobiſcircūcidi et ſecūdū rouſuetudinē ingredi. Dē a. q̄ nō est ex fide eo quō dicitur modo, vt ſimile ſit ex infidelitate peccatū eſt In quibuſcūq; hanc Arbg ſentiā intel: exiſſe vult Leo ſerm. 2° de Pentec. vbi hanc ritant ſentiā. Apud nos, inq̄t, fides ſanctificat mundicantē, apud illos infidelitas pollūit reſiduantē: q̄ Leo id q̄ ſit dicit, ex fide, nō ſalis intellexit negatiuē, ſed ꝓ contrarietatē ad veram fidē ſ. infidelitatē: Et quidem fateri oportet quod D. Arbg 3° ront. Iulian. c. 4°: et alibi Proſp de vita Contempl. c. 1°: haec verba Apli ſanctū negatiuē intellexerint, et inde rondūſerint omnia opa infidelium eſſe peccata: non quaſi ſenſerint quod omne opus infidelis moraliter bonū et ad bonū ordinē relatū eſſet peccatū ſed q̄ ꝓſupponebant nō fieri quin dē opus infidelis q̄ nō referebat ad verū finē ab illis reſpiciat infinitē malū, quo ꝓſuppoſito (Quod tamē nō eſt ꝓſuppo: nendū) nemo dubitat quin ſentia Arbgſtici et ſequācium eā poſſit ſuſtinere. Reſpōdeo Quia loci Patrū dant ſenſū. Quod nō est ex fide ſ. quod nō fiunt bono bona fide, ꝓtinet ſe in eo quod fiunt peccate, peccatū eſt q̄ expoſitio teneri poteſt, priuatim tamē arbitror eā eſſe prafrendā.

Sufficere rapiebat dominū Apli quia vē agendis ſt nis infirmis in fide, ſed q̄ Xpiāb
multū omni ex parte laborant infirmitatibꝫ, v.g. ſic nouis ānſtitate, ille
ſuꝑexcellentia ſibi, alij indūmanitate, ꝫ importunitate et mſtitate nocēs,
intelligentiā tradidate ſ. ſūbēnigit Dr rapiebat Apli dorem q̄ aliter vnuſqſq
ſe erga q̄ſlib fratres infirmitatel debeat gerere, et dicit. Debemꝰ nō q̄
firmioref ſtēm) .i. q̄ x virtutē ſuꝑadūm q̄dam delia q̄bꝫ alij adiuū ſtant obnoxij,
aut ſaltē ſuꝑesſe deberemꝰ ꝑp vtate, cōis nāt offitiū alioꝝ infirmitates
.ſ. equanimiter tolerare, q̄od faciūt q̄ exiſtem nō grauate ferūt, ſcīm
manus q̄ aliorū infirmitatibꝫ ſe putant grauari ꝓpterea q̄ ſunt ā tolerātia
alieni ſibi veri grauāte opinionibꝫ, hoſte Ambr. epiſta 82. q̄m fraternis
infirmitatibꝫ, et q̄s nemo ſit oſte ſine aliqbꝫ aduerſis, d inſt Ambr. agamꝰ
ne nobis noſtro iudicio aduerſa arridant. q̄d n. inſt idem in capi. 6. Lucē, alſ:
Leta ꝓfectior q̄m q̄ nō ſenſit incōmoda: ſi Dr ſit differentia alieni cruciat q̄bꝫ
dixit ſanctꝰ. Nolite ingemiſcere in alterutrū fratres mei. Quid n. ingemiſcit
niſi q̄ ſe onerari eſſe ſenſit aut exſtimat. Et nō nobis placere) .ſ. non noſmet:
ipſos tanti facere vt acerbum grauiq̄ aut eis indignū eſſe admiſſa ſi q̄ſpiā alius
q̄m in nos infirmitate admittat. ꝓximo ſuo placeat ſ) .i. magis ſtudeat alīs pla-
cere, vt in oībꝫ alioꝝ pretioſq eſſe q̄m in ſibi: vñ. nō ad laudem aut vanā
gloriam arripiandā, ſed in bonū ad edificationē) .i. vt ex eo q̄d in nobis placet ꝓxi-
mis ꝓficiāt ipſe in virtute roborēt aut ꝓficiat, ſibi vero placere nullatenꝰ debet
vllis vitiis. Etenim Chriſtꝰ nō ſibi placuit) .i. ſe nō in tanto pretio habuit vt ꝓxīs ꝓfi-
cere aliorū infirmitatel in ſe ferre aut tolerare: ſicut mox ipſe dicit, de quo ſcīm
ꝓbis eſt q̄ x 40 annis motel ꝓuocatibꝫ ſuſtinuit. Improperia) q. d. nō ſolū
non detrectauit Chriſtꝰ mſtitate, aut fraudulē diſcipulorū aliorumq̄ aūo
ferre, ſed inſtꝫ nō detrectauit inglorios inigna ignominia in ſe exercere, q̄ando
oportuit nos diſpoſitos non deficere. Quemadmodū n. ſcriptū .ſ. vt q̄d paſſiū Chriſtꝰ
Scripſit. x patiā) patientiā dicit, ſcīpturas n. deꝰ vitā ē paradiſi fructū dei-
ſtis dolorib laboribꝫ et molestijs, vt dicit Aug. 2° de magnal. operū, et ad patia-
diſci fructū redire, patia, hoſte Apſto, nobis neceſſaria facta eſt, vt ſubtra-
ctis q̄bus diſcimꝰ, dei patientiā reportemꝰ remiſſionē, ꝫ patia neceſſaria eſt
vt ſperemꝰ promiſſam, q̄ remiſſe de ipſius meritis ſperate (ſpes. n. nre
vitā inuitis) q̄bꝫ reddit. Dicit ēt conſolationē ſcripturarū) eo nomine intelli-
gendā eā conſolationē q̄bꝫ deꝰ x Scripturas ſpe fidei vitā in pſenti nobis
nos q̄ in omni preſſura ſtemꝰ, et patia verſantes. v.g. patia paupertis nō ſubit
in finē. Et. modicū ſuſtinebit patiens poſſet reddere iūmunditatē. Et ad Hebr.

Oberti eſtiū

obliti estis consolationem q̄ vobis tanquā filijs loqr. Addit a. Spūs patiæ suæ consolationē q̄ sicut spes patiæ meritū innititur, ita ex reverentiæ debitæ gemitū cōsolationis plurimū roborata, p̄sertim q̄ dicta consolatio nō solū de Dei bonitate p̄sumit, sed ex Dei promisso ꝑ Script. nobis manifestato confidenter sperat. Deūm a. patiæ) ſ. Deūm q̄ forma est patiæ, sicut n. patia est nobis via Deo tendi, inqt Cypr. de bono patiæ. Unde patia incepit, unde charitas cœpit et dignitas rapuit primitus: origo et magnitudo patiæ Deo authore p̄cedit. Haec Cypr. vel Deūm patiæ) s. datorem, sicut scriptū est, Tu es patia mea. Et solatij) ſ. Dei tanta consolationis, ita ut omnis legitima consolatio et q̄de usq̄ Creatura rationalis extra non nisi Deo authore p̄veniat, ipse adeo ut dicat Tertul. l. 8° de Cor. mil. Creaturam rationalē à Deo p̄cessisse in mentē sibi tales, certa subsidia, certa solatia, à Deo, inquā, tanquā ꝑspectore et obsidatore sui hominis. Det vobis idipsum sapere) Ut in omni negotio q̄ vni accidit cū altero vel adverso alterius possibili idem sentire, aut saltē aptitudo sensus veritati tendens in eandē sententiā convenire, v.g. ut si electio est faciendā conveniabile in quendā ꝑsonā in iudicando aut censendo in eandē sententiā, in alternativa vendendi in eandē conventionē. Quo a. id fiat? Ut unanimes) ſ. eadem sentiendi, diligendi nempe Deūm unanimes habitare in domo, uno ore) ſ. eadem orandi formula (quo verificatur) in orationibus publicis et diuinis laudibus. Deūm et Patrē d. n. I. C. Hanc legē, inqt Cypr. servaverunt tres pueri in camino cōservantes imperare (laudabant n. Deūm una laudis formula) et spiritu cōsentiente orabant. Et dū Script. docet quomodo tales orare debeant dat exemplū q̄ imitari in precibus debemus ut tales esse possimus: decet n. vocē sine veritate consentiendi et spiritu in orāte, distinctis laudibus, Deo tam parcis grata est, et tam paucis ab eo obtinet ut Cypr. epta 8. testatur Deo ad exaudiendū iam obtuso (quia sentiunt n. exaudire si oranti, ꝑfecte et impetrabiliter) displicuisse q̄ vitia q̄dā ꝑsonā pro qbus et in quibus fuerat erat orandū fuissent orantium discordes voces et discordes voluntates. Quibus q̄dē ex causis idoneis, ut verisimile est, di volebant Iudæi esse gentis, illi alijs: displicebat a. Deo q̄ plebis inæqualitas discreparet nec esset fratrū consensio una simplex et indubia concordia. Quod annotandū docti, q̄ si displiceret Deo differentia voluntū in re, ꝙ ut apparet est licita, vera q̄q̄ liceret varietas in actu sensūs alterius: quanto magis displiceret Deo si in ipsa concordia fidei, veritatis et charitatis. Deūm et Patrē I. C.) Deūm Christi sedes humanā naturā in absoluto cōsiderata: Cum n. ut docet Cyprian. epta 10. nemo sibi ipsi Deūm fecit, Deus aūt servus; et Christus sedes q̄ Deo fit Deus verè et Deūm mendacio Deus Christus simpliciter, ut habet D. Thom. p. 3. q. 20. a. 2. ad 1.

H

sed sentes quid, q, inqt, vt vng dicatr simpliciter deus aut dny alterig ve-
gris plurialitat supposituu. Et quod .1. vt pdicta vnanimitas inter vos sit
subsistite inuicem .1. mutuat infirmitates supportandas, et supportatione sue
qua vnanimitas subsistere nō pt nisi mutuat subsistite: Sicut et Christy subsi-
q et gentilitate fidelis estis, subsistepit, inquā, vos adhuc infirmi estis, in bono
vero dei .1. vt ea illa infirmitate humiliatis in sublimitate et robustis fidei
Dei, sicut scriptū est, Ego dixi dij estis &. vt a. dor pstandeat dicit. Sicut Christus &.
Dorot mamus Aug. c. 10 de Catech. rudibus vniuersis cognitionis esse quid sibi a
Christo progatis sit vt q illam cognitionem libentius subsistpiat infirmus: sic a.
subsistpe infirmos pgnā ad pfectū ptinere pulchre docet Bern. epla 75.
Reinerus de hib nouerit tristel, pestillanimel, mūmundst ipsius te fa-
tum, ipsius nouerit esse Abbatem: quid confusiū te alijs vobis q tenus sibi
magis grauari confusio quam fuit solatio? vis soly olim omnibus data sit in
solatiū tanquā otiū saniori, omnibus fratiori, q omnibus sufficiat q dei gra solā-
tari, et a nemine otiū indigenā consolari: denig inquantus grauari, intantus
lucrari, inquantus inuari intantus hia tibi quia minuit. Hec Bernardus.
Post hec explicat Apls planig quanta gra gentilitat pstrpta sit in fauore dei
et dicit. Dico n. Christū q. ministrū fuisse circūcisionis .1. gentis iudaice
q erat ex circūcisione destinatus fuisse vt ipse q semetipsis annunciaret
Euangeliū pp veritatē dei vt impleudo q dicū, pfectis in deū. q nostis
pdecessat, prophetā pstrinxit deū de fide xpi dicit s. inclemicā deū fidelē et
verax in verbis suis ad confirmandū suas pmissiones: quasi dicat, Ego sum
quod Petrus, q by dey promisserat q semē Abrahe, q est Christy, benedicere oēs
hiby terre: pp quod et Petry Act. 3. allegata promissione qua dicit est Abrahe, in
semine tuo benedicentur &. subsidiarie, pstitit dey filius suus benedicente .1. promis-
sam Abrahe benedictionē pstando nobis. Gentes a. sic misericordiā .1. mercē
et absolutissimā gra et dei erga ipsas misericordia pcedente, laudare
venerari, deoq grās agere. Sed quid? In promissione Abrahe fuerat dictū quod in
semine eius benedicende sint oēs hiby terre, q benedictio per et gentiby com-
petit ex promisso: Si sic, q gentiles nō magis debent laudare deū sic mise-
ricordia quā iudei. Ad hoc dicit. In primis quod promissio qua pollicebatur dey Christ:
tus fore iudeorum ministrus, pfecta, unde dicit Apls, vt dicit ad Hebr. solū gen
tiby facta sit, et ob id dicit Christy suscepisse circumcisionem, non sic missy misericordiā q
Benedictio dei q Christus demanda promissa est iudeis et gentiby, sed differ:
renter: iudeis primario et ex principali dei intentione: Dicit n. ad Iu-
deos Petry Act. 3. vos estis filij pphetarū, et testamenti q disposuit deus ad Abrah

nostrū. q. d. sīb nōīe seminiū ait filiorū q ē primū in promissionibus ad Abrahā et Isahel nostrū fuditū vel 1° ēst intelligendi: Quoniā dū q promissū eōrū quo promisit implēdi ordine, Jsahel, inqt, primū deū sustinuit filiū suū benedicentē, nōīe iudaicū q primariū, gentibus vero hunc ex ordine: Cum n. dū promisit Abrahe seminū sū benedictionē quidē futurum defecisset iudaeorū regibus ex ea ordine benedictionē a iudaeis repudiatā transisse ad gentes nec ostq; ūm quidē et eadem promissione quātū ad benedictio dandā gentibus et iudaeis, sed quātū ad ordinē ēst ex intentione quātū ad differenter: iudaeis n. p̄ius se, gentibus vero ex ordine: Ex quo colligit quōd in dicta promissione posterior locus gentes quām iudaei: Si patriarcē debent q gentiles ea in parte se iudaeis inferiores agnoscere: Ad q respondent Aphy ad Ephes. 2°: gentiles elegantissimē verat hospites testamentorū, q in testamentis dei quōd primario dirigebat ad iudaeos ipsi ex ordine secundo insertis vindex testamenti adoptiū facti sunt: Accedit q benedictio data iudaeis promissa ēst ob merita Abrahe, vt Paulus: deinde manifestū Aphy iudaeos ordine electionis ēsse priorissimos ex Patribus, q spontanea dei dilectione iudaei quā gentiles p̄cedendo priores dilecti sunt, illa tn spontanea dei dilectio multi prior ēst in iudaeos quām gentiles ex Patribus eorū sine ob merita Abrahe, Isaac et Jacob, quibusmodi Patres multi gentiliū laborarunt: Ergo quāmuis iudaei in ordine p̄cedentis gre misericordia a deo ēst suspensa, quemadmodū tamē gre ordine sane maiore quā fuit ēst gentibus misericordia q ei merita illa Patrū ob q sibi misericordia fierent non laborarunt. Gentes itaq; sic misericordia habent laudare deū, misericordia, inquā, ob p̄dictā causā maiore quām iudaei: Hinc a. ex Scripturis p̄bant subiungit Aphy, sicut scriptū ēst. Propheta) quandoquidem iudaea confitebitur (Aphy, sicut scriptū ēst. Propheta) quandoquidem iudaea confitebitur et mihi (Aphe in psalmo in persona Christi) et in me confitebitur ex ea confessione hi, Pater, benedictionē illā promissa ad gentes transferendi, et q ex gentes q fides mihi incorporant ego in gentibus in gbus ego sū q congregē congregando et capitū, confitebor tibi) confessione vere fidei et laudis, et nomini tuo psallam dicit q pinde scriptura valet ac p̄dicit q gentes solis ex ordine diuine promissionis facte sunt participes. Et iterū in Cantico Deuteron, vbi una legimus Laudate gentes populū eius, legunt septuagīnta. pcit dicit Aphy. Letamini gentes cū plebe eius) Ex qua allegatione p̄bat quōd cū gentibus prius diuersa non plebs una sit, minor gentes p̄tinent ad plebem dei, et pinde à Christo assumpte sunt in honorē dei: magnū n. honor populi ēst quōd appellari et ēsse meruit populū dei. Et Laudate oēs gentes dominū) In qbus verbis quām, dicte dicit, peragrissimate) p̄bat Aphy gentibus magnā et maiorē quā

Iudaeis à Deo misericordia esse impensam. Erit vndę zelle) i. zelose ipse erit nil
remittet vindę, et qui) sedes Romana naturā inde expugnet, expugnet regere
gentes, in eius gentes spes i. gentes agnostent vñ sibi esse dēs, vñ q vñ nisi,
in Deo sperandū sit, et de Deo sperare oporteat: quis sensi) aperuer stylo nro
subdit. Deus n. spei) i. Deus nr̄i spei pt inuiti. vel, Deus spei i. author vel dator
spei, q̄ credendo et sperando dat vnda in ipsis spereb, repleat vel) vt in
omni negotio et in habilitationibz grādiū vobis non deficiat, sicut scriptū est.
Sunt gaudete, de quā re videat Bas. Homel. q. pace in credendo) i. vt vna ea
q̄ fidei sunt mille sit inter vos dissensio et contradictio: vel, pace in credendo) i.
vt in credendo mille sint in nro vestro cōtū habeat, aut contradicant, vt alibi:
debit spes) dicit, abundetis, quoniā in deest homini deplens et totali fidei assensi
tantū necesse est ei desit et de plenitudine spei, q̄ sicut firmitas spei ipsi promit
fidei firmitatē, ita infirmitas fidei necesse est consequat infirmitas spei, nō
tamē multa, dicit n. Prosp. q̄ de verac. gratiae. c. Ut quod quidam accepta fide non
habeant diffidentia, q̄ tamen fortitudo spei à fortitudine fidei dependeat, nō
tamē eam infallibiliter cōsequi. Et virtute ss) quia nemo ex parte hominis
gaudiū animi nō pacē stabilem habet aut adipisci valet, vt ipse dicit, nisi
exponeremur vtiq) dei esse gaudiū ac ss. et q̄ gaudiū dni sit fortitudo nostra,
hic ita dicit tamen sit stylo q̄dam Romani familiariter scribere, inuitando
quidam sua instituendi et magna animi moderatio et humanitate exprimere
à pertinacia et temeritate, vt dicit. Certe sic a.) Certitudine comparata ex ipsi q̄
de vobis q̄ fide digni audiri q. ipse estis plenis dil.) qua delicti, repletis omni sci-
entia) vt possitis alteros inuicem et instruere, ita vt per ea parte mea deficere
talia videri possit suppleamini. audacius a. scripsi) et alia ex parte sumpsi mihi
audacius instituendi vel, tanquā in memoria reducens) i. per mente vt ea q̄ sci-
tis vel scire vobis ad memoriā reducam, q̄ scientibz nullus adest qui doceat:
Quia in re nō sic temerarius quasi mihi videbimur) ad me nō spectat, sed
n. id ex gra q̄ data est mihi: ss) q. d. sed id ex officio q̄d dei magna sua gra
mihi imposuit vt Christū et Christianā religionē docē, illustrē, amplificē
inter gentes. Sicut n. ad Corinth. scribit stylo se ministrationē sua nostrū
esse ex dei misericordia, ita hic apostolatū suū appellat gra, munus n. hoc
tm dignitatis tantiq; meriti gra loco depūtandū est. Sanctificandi) Generat est
Sacrificandi i. in sanctificia spiritualia destinandi Euangelium dei) i. ptiationes
Euangelij, ac q̄ ex sanctificia spiritualia efficiens, ptiatio n. Euangelij nro
ordinata vt homines mundentur deo suo, veluti sancti fiant vi q̄ deus religi-
onis diuinis diuina sacrificia: si q̄ enim Euangelica ptiationes spirituale
sacrificiū efficiat in hominibz, ipsa euangelij ptiatio ipsa sanctificatio

sue sacrificij ostilio est. Cedrenus et a Theophilacto in Luce loquitur comparatis
militello quo sacerdotes sacrificia mandabant, vel sacrificium. et ad Romanos dicit:
vigant. Ut fiat oblatio gentium) qua ego gentes Euangelica predicatione universas
deo in sacrificium spirituale offero acceptas sicut grata in oculis dei, et deo oblationi
suae in odore suavitatis accepte reddente dicit fiat eadem oblatio sanctificata
in ss.to) accipiendo dicitur a deo sanctitatis suae confirmationem et incrementum.
De quo Aptico sacrificio pulchre cyrillus in cap. 66. Isaiae. Dehinc Ananiam et multos
ad gloriam dei oblata erant gentium multitudo et fidem ab omnibus vitijs abstincta,
et puris mentibus et domanis Aptica industria deo oblata. Hoc cyrillus, qui diversos
Aptica industria, instituat quae gentium oblationem intelligi debere potius fieri ab Apto
et eam remittebat, quam ab illis gentibus et remissa sunt, tametsi non pauci poste-
riori modo predicta Apti verba intelligant. Habeo igitur) q. d. Cum ad ea dicti muneris
meum incumbat, habeo gloriam) i. est mihi inde gloriam in Christo) i. in eo et Christi
sunt, et vere Christiani nominantur apud deum) nam. volebat Apts gloriam suam
ad majorem Romanis laudem referre, nonn. s. in victrice Syrorum) i. mira-
culorum in victrice ejus communione), et ejectorum) i. majorum miraculorum), in vic-
toria ss.ti) mihi concante, aut in verbi, fructu, signis et prodigijs operantis sibi manu-
festante. usq ad Illyricum) Europae initium ytinguens usq ad littora maris Adriatici
et opposito Italiae, repleverim Euang. Christi) pleni et effecte predicavi, ut nihil pre-
cationi meae illa ex parte desituerit. vel, repleverim Euang.) i. predicando dicat re-
pleverim Euang. predicatione, ita ut in illis nil sit vel angulis absque predicatio mea
non ytinerit. Sir. a. predicti) i. ex et predicando quae mente secundi, non ubi notabi) sicut
et effecte sane et alibi q. mea predicatione in illis gentibus promeruit. ne sup
alienum) i. ab alijs prius positum fundam) aedificare et struendo id q. erat ab alijs inchoa-
tum. Fundamentum in Euangelica predicandi ministerio Christi est, sicut scriptum
est, fundatus altius meus ppe pervenire s. Apts a. ut sapiens Architectus fundum posuit.
Sed sicut scriptum est. quibus non est annunciatum) s. i. et prospicit) mihi sint implere valui:
mihi Isaiae dicentis quod illi fidem Christi essent recepturi velociter et de Christo prius
non audiverunt. Et q. impediebar) s. q. ad struendum non desint aut desse possent
fidei vestrae non poterit me arcuisse nisi prius positio apud eos et non audiverunt Christum
fructu, in quo iactando impediebar sane distinctius ytinerium, ubi et fructus genere
maiorum sit magis quam suis fructus ostenere. Nunc vltroneis locum generandi fructus
non habeo. s.) desolatis. a. habeo veriendi ad vos de quo i. capite: Cum in Hispaniam
ytinerari coepero) ad generandum ibi fidei fructum, et a vobis me remittendum, vel viatico
sufficienter deducendum illuc s. vobis.) Sperando me vos apud vos, et paucis fructus fieri
i. carnis vita vestra fide et sanctimonia magna consolatione spiritus et vestra
affectione gaudere: affectione, inquam, Apts s. ingt thiro. in epistola ad Philemonem
non fructum nisi eo q. multum in se habet continentiae virtutem. Dicit. a. Et paucis,

verebat n. ne qz festinationē q eis deesset in Hispania? nō possit desiderio
suo in qz fruitione satisfacere. primitias spūs? et Eleemosynā collectarū
vel distribuere, placuit n. etc? Unde dicit ad Corinth. Super unā? voluntarij
fierunt, debitores eorū sunt? H. eis fuisse eleemosynā sint obligati. sicut spūalia
eorū? et benedictionēs spūales? q p? et qz se ytinebant ad invicem, qualiter
fratri suo? et vicinis ydonitatē, debent? ex aliis in carnalibz minus habz
qualiby sc. q et rōsilia Christi oia sua vendiderunt possit quelz ante pedes Apo
stolorū, q minus ex occasione fame? qua ydigerant Agabus? nuntiauit ad inno
piam. Assignauero eis fructus? Eleemosynā fructus? vocat? ad Philip. 4. qui in
abundatia dantis, et vel fructus? Propositi? erant Apli, quamlz catholicitatis? inter
dd. an Apli unqua in Hispania? venerint. Scio a. et revelatione, vel ydeis et ex?
rectum et qua observantia quid deg ad audientes meos soleat remunerare et quare. verum
ad vos in abundā. Caueo Christi verbi, mundi, et qumlz meis affluentib, de qua iste.
Egredere dixit ei, et dabit plenius semini tuo abundā, seminanti? f. propter quos
affluenta qua in xpiana primitiua Ecclia dicit 2ad. c. 9. Expectabant me simul
plenius et apelant ob fidē (et mutuā?) simul ad invicem sedulitatē, sc. q pariter
fide corrupta cunctis proficiant. Hilarem? qua donatū esse voluit deus Apli? ois
eis dixerat, Positi vel vt fructibz adferatis. f. voluit nanqz et affluentia tuam
galiose gratiarum qua Apli fructus? ab audentibz fidē ne exigerent, sed ydem
affluerent unde possent fructificare. Observo q? oblatio est, et adiutorib? me in
orationibz et laboribz ab infidelibz q sunt in Iudea. Hi. ne defraudatis obsistebant
et obligēt mei oblatio? q. distributio Eleemosynē, accepta fiat? vt ne fidei fragilem
ra q deficiat cunctis necessitatibz, ob eam n. causam non erat quā grave et onerosa,
sed vt Eleemosyna ab eis religiosē accepta abundaret et multiplicatis gratiarū actionib
in deū et oblationē ministerij sibi glorificatis deus abundanter in gratiarū
actione et edificatione et fortuna charitatis, vt cunctis ad vos in gaudio. f.

In Cap. 16?

Per ata mea cognitū? supposuerunt admodū? Charitate ita q ata sua vita Apli
multo erat? plantior et ply utilitatib? alterius Ecclie dei, sor. a. ea? vita q ata
postponere vite alterius magnū imperium et humilitatib, et qua alij plantior ag.
nostra, et charitatib qua id quod plantig est inferiora cū detrimento eig proximi: vt
latius videre est apud Ambr. 3° offic. c. 4. offensionib? vel q offendiculū f. notat ad
cautelam observandū esse haereticos, vt egypti Leo serm. 4. de quadrag. dicendo
a. ytur doctrinā quā vel didicistis, aptius sibi testimonio comprobat doctrinā roma
ne Ecclie cuius fidem, ita vt caetet nunc haereticis offendere quo tempore Ecclia
Romana ab alia doctrina dissensionē senserit et offendiculū, aut quo tempore alij
dissensionē notata sit aut emendata: quod si ostendere nō potuerint insistere
q. doctrinā Apli vere laudatā apud Romanā Ecclesiā etiā? et seruare.
Sed sic dicitur? Sub dextra quid bona temporalia intelligunt. per dextra ser

monet) De qbz Sapiens, vt recedant vob à malicia mala (q quo Cyrill. epla 25. intelligit Lactan.) q verba sua dulcia facit. Et alibi. Blanda lingua odiamus. Et Benedictus ab adulatione, de qbz Isaias. Populus meus q te beatu dicunt ipsi te decipiunt. S. Et alibi. Loquimini nobis placentia, videte nobis errores. seducunt corda innocentu. q. eorum q non solu uo faciunt, sed ignorant dolu. Volo vos sapientes) q malos in bono esse simplices in malo) vt. n. ad inuestigenda, inuidenda facta eorum q nobis uo sunt commissi uo stili industriq et sagaces. Deus pacis conterat Satha. S.) Satha dicit, deposuit et inquit Ambr. in psal. 118. serm. 11°. v. 4. vt subijciatur sibi uo homo, sed ille q homi sibi in bello uendicauit: Sicut scriptu est. non est nobis colluctatio. et sang. S. q in bello dominos nos expugnant et uincunt: unde et Apls ipse in Genesi peccata nra pbrib. dominu esse dicendu, ipsumq subijciendu, de quo ait. Deus conteret Satha S. Et post. Etenim duq uenient in quos uincendu subijcient atq uastent uel uincula, uel pedes, vt fide sua, uerbo suo, uenerabilione et operib conterantur: Si. n. uo contra aduersarios sua culpa est q permissa uo uicit potestate: sa nobis ipsis est q dei gratia vt aut subjiciatur Satha aut resultet: Si. n. nobis displicent, incipit aduersarius supbire: si. n. exercemur studia castitatis, iustitie, continentie, caritatis seruentes, pugnat Enim nra) quod dicit ysaias uenturu esse dei domu. temporibz eternis dicit in genibz. n. vt in cap. 3° ad Ephes. dicit Hiero. uo erat ydoneus aut solemniter audit quod gentes aliquando ampleterent uera religione à nobis repulsa. Per tempora. n. eterna. S. Hiero. loco allegato intelligit tempora plena, q eterna dicuntur uo longitudine seculi. sicut. n. Hiero. loco allegato, et recte: Augus. n. 22 de Civit. c. 1°: inueniat tempora longa, quibus q multa secula diuturna subinde diu eternitate: Alii tamen 83. qq. q. 72. subjciunt q tempora eterna uocat intelligi, uo quod uocat eternitate ea essentia q sit plena, plenitudo et fruitio uo deficiat: Sicut quia Aug. expositione magnifica de fide gentiu fuerit eternum tempus futuru, qz omnibus fuit Angelis q mensurante eum usq dies eius immutabiles q Ephes, dicente, vt innotescat principibz in celestibz q Ecclia multiformis sapia dei. q Script. Prophetarum Qz Scriptura Prophetarum q Christi reuelata docet et q Christi Euangelia, et sic recte: uelata Euangelica historia, occulta et dispensatione nonnullis illustrant. Soli Sapienti deo S. Dicit Deus Sapiens q Christus non participatione, sed qz Christus secundu diuinitate sua genuit, vt notat Aug. 83. qq. q. 22. Vel, Sapiens Christus qz eius est natura Sapiens aut Sapientia ipsius mundo innotuit q Christus, vt exponit idem lib. 3° contra Maximinum cap. 13.

In Epistolam B. Pauli Apostoli ad Titum Commentarius Eximij Dñi M. N. Iacobi Iansonij Amstelodamensis.

In Caput Primum.

Apostolus Jhesu Christi) Qz non ab homine neq; p hominem. Apostolum enim scripsit, vt supra ad Galatas, sed p Jhesum Christum. Nec a. hoc singulariter ea missio videreth esse ordinata ad singularem fidem aut doctrinam seu modum adsequendam adiungit, scilicet fidem electorum Dei q.d. Apostolatus mei p̄dicatio consentanea est fidei electorum Dei: illi, inquam, fidei p quam salutem consequuntur qui sunt a Deo electi. Et agnitionem veritatis) p. consentaneum quidq; est agnitioni veritatis siue scientiæ q de veritate iam explorate est cognita, ita vt in ijs q p obseruantiam meri sunt fidei, vel quorum talis scientia nihil differat p̄dicatio mea a p̄dicatione aliorum: sed qz latè patet veritas, adiungit Apls quæ secundum pietatem est in spem vitæ æternæ, repromissam scilicet seruorum esse de illa veritate solummodo quæ vera pietatis aut iustitiæ est vatio, siue quæ p̄bent intellectui humano veræ pietatis formam secundum quam affectus suos et mores in Deum dirigat, quam promisit p. ante tempora seculorum p. antequam tempus quod nos pro mundo habet initium esse incepit, promisit, inquam, qz in sua æternitate aby in ipso verbo sibi coæterno ante omne tempus p̄destinabant erat futurum quod suo tempore erat futurum, iuxta consentientem Hieron. Augh 12 de Ciuit. cap. 16. Deum dicunt Deum id in verbo suo proposuisse vt quandoq; p̄mitteret promissio, vbi mentiones sunt Apostoli, aliunde fieri debet, in Deo quod in verbo suo sunt p̄posito appareat nonnulla promissionum valere. Vel, promisit, promissione spiritus dicta, vide a lapsi, et p reliquos Prophetas facta ante tempora secularia) p. ante multos annorum centenarios, seculum namq; signat temporis centum annorum: Si n. in Apocalypsi duo anni dicuntur duo tempora quinq; mensium complectens annorum centuria dicuntur tempora seculorum. Vel ante tempora seculorum) p. iam statim ab initio mundi antequam tempus processit in seculum, siue antequam à creatione temporis centum reuolutiones annorum, vt Apls sit insinuet quod dixit Leo serm. 2° de Natiuit. Statim vt nos diabolica malignitas veneno suæ mortiferæ iniuriæ p̄destinata remediabilis mortis, sibi spiritalis remedia Deus inter ipsa mundi primordia p̄signauit. Hanc expositionem confirmat Cyrillus lib. 1°. in Gen. vbi dicit, promissionem de Christo dixit Apls, fuisse homine iam è terra prodito, q ante tempora seculorum se-

mundi posteriori expositionis falsitas altior. manifestauit a temporibus suis deinceps (scilicet) et sua permissione in pdicatione) apostoli euangelii pdicatio permissione dei, cuius opere impletas esse ostendit, q nondum est nisi sedes propheta Salvatoris nostri dei. Bene ergo dicit Apostolus 1a Corinth. 9. Si non euangelizauero me mihi est, necessitas mihi incumbit. Et ecce in loco patet necessitas pphe ad euangelizandum Apostolo incumbisse. Tito dilecto. et germano, secundum communem fidem. dicitur at Titus catholicam fidem ab Apostolo. Bene a. dicit communem fidem, vt simul supra ostenderent pdicationem suam nec in eis q fidei sunt, nec in eis q scientie discrepasse a fide aut doctrina communi, ita vt ostendit suam pdicationem non aliam fidem in discipulis eius effecisse quam q omnibus, tametsi vt pdicatio Apostoli fuit aliorum pdicationibus excellentior, ita fidei Titi fuit fide reliquorum illustrior et doctior. Ex quibus patet quam fuerit Apostolo curae auferre suspiciones singularis alicuius aut propriae doctrinae, et studio unitatis sedari communia, quamuis, vt dixi, excellentia. Fallere. n. iustum Deum serm. 6. de Abrens. dum, Roma sancta, fallere et videre deum nihil ab Apostolorum collegio separatas, non amat veritas angelos, non ei placerent duae sortes, in medio stat, i. disciplina communi, communi vita, communibus studiis delectat. Hac Bern. nauig. pp q preferenda indico pdictam expositionem expositioni religionum q diuinant peculiares, communem fidem nihil sonet tibi: alia expositio aperiue videtur germanitatem quae fuit inter Apostolos et Titum. Huius rei gratia religiose Creta. vt quae desunt) i. q nouella Ecclesia ad perfectionem mundi traditam studet, corrigat. Sed q talia potius videnti esse supplenda quam corrigenda: pp quod et ad Thessalonicenses dicit Apostolus, vt compleas ea quae desunt fidei vestrae: ideo potius sic videtur esse sensus. Quae desunt) i. deficientia qui p negligentiam disciplinae et observantiae in Cretensem Ecclesiam tunc nec inspexerunt corrigat i ad normam perfectae observantiae reuocet: et quia nondum Episcopi esse Ecclesias suas reformare, et constituat p ciuitatem presbyteros i. presbitos ciuitatis: Tametsi enim nomen presbiteri in veteri testamento attribuitur et communiter ob sapientiae maturitatem senibus conuenit, teste Amadeo Epist 2a. in nouo tamen testamento saepe significat ordinem aut propositum. v.g. Quia Bene presbiteri. s. Et apud Petrum. Seniores qui in vobis sunt obsecro consenior, pastor. i. regite q in vobis est gregem: Tametsi nomen presbiteri apud Latinos designet et Sacerdotes: Hic itaque demandat Tito Apostolus non ordinationem Sacerdotis quae fit p collationem potestatis q dicit potestas ordinis, sed institutionem inferiorum Pastorum et Curatorum, q fit p collationem potestatis q dicit iurisdictionis.

Ex hiis ut sunt Apli mentiones impositionū manuū ꝙ quis ille tempore ut
ruslat et priore ad Timoth. Manū cito nemini imposueris: et ex cap. 8. Act.
Jerūmantel, imponentes eis manus tolet reuferi ordinis Sancti, sed sanctis
dicit. Constituat ꝙ ciuitatē presbiteri: quis verbo demandat tito siuere
riuā presbiteros quod sola constitutione sacre data uisitare ꝓsiri poterit: tota
autez est regendi, sicut exercende iurisdictionis officiū: Sicut et ego disposui
tibi Sicut ego ad sublenanes hii onerit hic ꝓsbiteros in ciuitate hac residentia
constitui, ut tibi forsan dares ad euitandū nudū plurel ꝓsbiteros in reliquis
hac iurisdictionē ciuitatibus constituendi. Hinc ergo colligit inter eos ꝙ Eccle-
sia regunt quosdā esse ordinaria iurisdictione alijs maiores, ē quod Presbi-
teri, de quibus Apli, ab uno aliquo accipiant iurisdictionē, ergo eo inferiores
sunt, qz absqz omni controuersia ē ꝙ accipit minor est eo qui tribuit ordinis
et authoritate: deinde qz olim presbiteri assumebant in Episcopi consilio:
unde consortes, sed in eius subsidiū assumpti de partes Episcopalis solicitudinis
Quod inde patet, qz dicit Apli, Dispensui tibi Tibi, inqt, non terris, ergo in tibi
subsidiū non consortiū: Dicit a Presbiteri Apli tempore fuerunt inter se
dignitate pares, et qz nomē Episcopi non quidē ut attributū, sed ex officio
ratione significat sūpsimus, dicit Presbiteri eodem tempore Episcopi appellati
sunt promiscue. Quotiens S. Hiero. et qui eius sequūtur S. Thomas et Anselmus
in quos locis dicunt ꝙ Episcopi et Presbiteri hoc capite eodem intelligi:
Sed qz hoc ꝓsbiterorum equalitas magnas inter eos pariebat contentiones
et seditiones dū nemo alteri cedere vellet, aut oēs ex communi gregis sui cura
uicissim alteri succedere aut habere communem, hinc factum dū temporis Eccle-
sie ut inter Presbiteros illos unus aliquis constitueret, et eorum quidā fierent de-
cani uicarii, alij Plebani, alij Pastores, alij denig Diaconi. Sicut ex nomē
Episcopi primū omnibus fuerunt communia ex eadē occasione dicit sanctus est
ut ꝙ constituto dicto ordine inter ꝓsbiteros forent dignitate maiores, aut po-
tius primores illi ꝙ reliquos direxerit Episcopi, ut simil dignitate, ita meritis
prerogatiua precellerent: Hoc inde patet quod usqz ad tempora Leonis primi
ut patet ex epta 88. ꝓsbiterorum primus Chorepiscopi dicti sunt. 4. huius ꝓsbi-
teri superiori, aut sūpsimus dicit primarii, ꝙ unus nomine magis ꝓpio
dicunt Archiꝓsbiteri, hoc n. nomen plus eorum excellentiam significat cū de
ordine ꝓsbiterorum exstiterit, alqz inter ꝓsbiteros ita eminuerit ut tamē ordine
ipsis ꝓsbiterorum non excedant, quam Archiꝓsbiterorum potestatem ꝓsecutus
nomen Chorepiscopi non imposuit. Hinc refpiciens Hieron. dicit Episcopos magis

conflictidine quãz dominice dispositionis veritate p̃sbiteri esse maiores: No:
mine Episcoporũ intelligeret non summos Sacerdotes, aut eos q̃ habent potes:
dissolvere ꝑccm Sacerdotio competente, sed inferiores Clericos siue p̃sbiteros:
nãs p̃cipue quos legimus olim esse Chorepiscopos: vsq; ad eo tempore nõ ꝙ oĩa
obtinuerat vt nomẽ Episcoporũ soli summi Sacerdotes aut eorũ vicissdionẽ
ordinarie habentes intelligerent: q̃ tamẽ vsq; Hieronimi tempore inoleuerat
inualescere, vt testatur Aug. epla 19. Sedes honorũ, inq̃t, dominabilis q̃dq; minor vtiq;
Ecclesia Augẽ Episcopꝰ Hieronimo p̃sbitero maior est. Post hec assignãdis Apli
describere ordinationes ad ministrandũ aut gerendũ p̃sbiterii negotiũ, et dicit.
Si quis sine crimine &c. nulli criminationi, aut de crimine arguẽdi
vel diffamationi obnoxius est, vt Canon Ancyr. hoc ipm dominabilis exponit Hiero.
l. 1° aduersꝰ Pelagianos cap. 8. Omnibus siquidem crimen, p̃sbitis si sit expiatis,
non repellit a p̃sbiterio: Vnius vxoris vir &c. q̃ si habuerit aut habeat nõ
nisi vna habuerit aut habeat vxorẽ: hec n. verba nõ mandare quid oporteat
Episcopꝰ vxoratus esse vel vxorẽ ducere imprimis ꝓbat Hiero. 1° aduersꝰ Io:
uinianũ cap. 19. et eo quod Apli ipse fuerit Episcopꝰ, et tamẽ nullã unquã
habuerit vxorẽ: Quod ipsis et ꝓbat et eo q̃ scpt Filios habentes Similr n.
nõ est ꝓpti Episcopꝰ habere debere filios, aut eos tantũ posse esse Episcopos q̃
habeant filios, ita nec est ꝓpti Episcopꝰ habere aut ducere debere vxorẽ,
vbi n. modo alij tenore ab Apto ministrij ꝓscribit. Nec admittendũ est Apli
sic ꝓpter ne p̃sbiteri duas simul habeant vxores, sicut n. ꝓpter unã simul
erant viros p̃sbiteros, nis duas simul ducere vxores tempore nostri testamẽti:
ne laicis quidẽ licuerit. Quidam Hiero. epla 83. cap. 2: ad Oceanũ, non
dicit quasi Apli hoc sic exponendũ esse, sed sic ab illis fuisse existimatum posse
ab ipis q̃ eorũ ꝓfectus minoratus aegre quaerit nõ nouam eligere: Quod
et ipse Hiero. deabil ꝓdicte q̃ aliquo modo tolerari ꝓt expositioni magis alias
expositionẽ subiicientibus satis notorius existit. Quis sit Apli verbis ne quidẽ
ꝓpri q̃ si ꝓsbiteri una simul habuerint vxorẽ ea debeant ubi publice ostendat
Ambr. et verbis subiunctis ego dicit Apli, Filios habentes, habentes, inq̃t Ambr. epla 82.
nõ filios faciens, ita vt nõ possint generare placere Apli sibi verbis dicere p̃sbiteris
q̃ de coniugatis veligt dicit ad timoth. volo iuniores nubere, filios gignere.
Mandat a. ista quis dicimus sensisse Apli, imprimis vt ꝓsbiter ꝓbat exemplis nostris
uentis, et continentie zonestate sibi honorem ꝓsbiterii, huic Epistole in Greco
59. Ambr. epla mox allegata, ubi inter ratera dicit Siquidẽ Nicena 1ª Synodus
Datus Apli confirmasse ob exemplũ continentie: deinde et rursus Sanctũ, vt
si habuerit vel habeat vxorẽ vxorẽ unus singularitate vestiendet ecclesiis q̃ una
tantũ sibi copulauit Ecclesia, vt vult Aug. de bono coniug. c. 18. qũ seruãdũ est

ignorentiq; Decretal. capta 29. ad Synodu Tolet. c. 6. Cuiq; Sancti tam accidere
tam veteres Patres voluerunt vocq; et Leo capta 87. c. 1. constituerit ne vel Presbi-
teri vigor Ingens priorib; Habuerit maiestq; ne Oppidi et Ecclie sentes vel ex
parte Opoid à Presbitero vocleth. Hic accedit q; ex romanis nis una vocce
admoneri debet pbiter ne plebem sed exemplo Christi una plebemudo nti ruine
gilet sibi cupilet Ecclie, et dicit Ambr. de Dignit. Sacerd. c. 9. Cui Hiero. capta ad
Oceanu addit. Hac romanis Congregationibus dotari Episcopi ne maiorib; quem
bitis causa prioru Ecclesia quasi vacue relicta ad alios se transferri prohibet.
Ne in illis compleat illud Isaie 27. Mulieres accidentur Igne. Illo namq; impper-
vio intelligit Hiero. nduri illud Episcopi mit Pastores q minores apel vocti romane;
Inter sedentes. Hoc to precipit Apls non Christi sed filio nostr, nec templu Ecclesie
vel prophi abolita veteris tabernacula necessaria, sed honesta et decora, et ob id relictis vbi
vera Gar locis dispensationi dicit D. Thom. qlib. 4. a. 13. et q eo Thomistae velut
Fidei Zabeni fideles) q. Catholice fidei tenaces, et fidem nouis gfitentes: vel
fideles q. spectate integritatis, de qbs explorati sit quod sua nō quant sin ne:
gotijs q eis à populo ad parentes Presbiteros vendantur: Non in accusatione
Luxurie) q. de qbs nō sit presumptu q in luxuria conditionis corda sua, nec Luxurie
videlicet quocūl excessu in vestitu, cibo, potu &c. Vt nec sint barbatuli nec nimis
tuli, vt scribit Hiero. aut nō subditos) q. patri Presbitero nō insinuiyerint, dico n.
priora delinquant omnia patrē, posteriq; labefactat eius authoritatē, qd n. eius re-
uerat q à q prius filij despiciū. Oportet ei. Episcopū) Euidē intelligit quē prius
appellauit Presbiteriū, ita tamē vt Iam ā Apls regnit in omnibus sollicitudinibus,
potiore cure regimen in summi Sacerdotij qbs Episcopis nūq à tempore Apls
fuit minuit approbatū. Sine crimine) q. sine criminis accusatione, aut sine ne-
cessario crimine: quod à veteribus aliter intellectū est, vt nō sibi quisquam notorie
criminosos aut de crimine suspectos ad regimen Ecclie nō esse promouendos, sed et
iam quosdā ob crimē postmodū esse spoliandos sua sollicitudine, adeō vt Cipr.
capta 68. referat q Basilides Episcopatū q rursus sine dubitatione (admiserat n. peccata
notoria) sponte deposuerit, et ad penitentiā communis sibi gratulabundus sit si sibi vel laico
communicare liceret. Imo in Conc. Tolet. 10. refertur q Potamius Episcopus ob crimē à
se admissū totius Episcopatus administratione q. q. tantumod usufructū retinuerit,
et postea crimine à se patefacto auctoritate comprouincialiū Episcoporū omni eius
in posterū administratione, nō tū Episcopali honore abstentus sit. Sicut dei dispens.
q. sicut Dei ministros Dei et dispensatores mysteriorū Christi. Non superbos q se
ecclie tyrannos quā dominū Christus, cui maior est in nobis sua sicut minor,
et q prestor sicut ministrator. Non cupidos) Hoc priori pectinis bene
subiungitur

subiungit, animi n. elatio, inqt Basilig, repellend brevionis interrogatio
15ª. Illa est q iracundiam nobis plenissq ingeneral: iracundy -a, inqt Hiero.
in Titum lond, est q sevat irasci, et ad breuem responsationis, seu responsio-
ones aptum, alq pedi quasi vento folium rotarie. Itaq q post no debet
esse iracundy, nec q dum sibi raisa, q non debet sibi planxe. l. non debet
arbitrari rem indignā rationem esse, vt in rap. 19ª ad Roma. Deprecing
si vlla molestia affendy sit vel iniuria: nec dei raisa, q q transi-
gressione diuini precepti velit vindicare aut ingere, sciat, inqt Ba,
silig interrogat. brevionis 29ª: non esse opus iracundia, sed misericordia
et benitate, et inirandus esse illis q dicit, Quid infirmatis, et ego no
infirmor. Hec Basilig. Non vindicantes, non persistere] videt Aplus
in loc versib alludere ad verba dni Luce 12º et Edere ne mora fa-
ciente duo incipiat dispensator pcutere conservos suos, edere, bibere
et inebriari: vel vt habet Matheus, Comedere ne ebriosi. l. absq
ebrietate gyria sive crapulone ebriosis sed mei rationis. Non hispid
Luci nitidus] Bene hoc addit Aplus, declarat nam Prosp l. de vita contem-
plativa cap. 21º: Praesbyteros sui temporis pscutibus delectabili opandes
esse non vt meliores, sed ditiores, nec vt sanctiores sed retoribus fo-
rationes eruderent. Dicit a. hispid Luci] Nihil n. deformius, q inqt Ambr.
3º offic. c. 4º: quam nullis habere amore sanctitatis (l. ad pfandas offinis
non modici amore virtutis, pudicitie, sanctitatis, religionis, constantie) et vti
quidam degeneris mentis effeminati sollicitudinis ignobilis. Hec q sciunt q ab
Episcopo seu supintendente suis debeant abesse: sed id satis non est, sequitur
Iude ea phy Episcopy seu supintendent debet pollere et valere, inter
q primus locus habet q dicit Aplus Hospitalem) Secundus forma qua
pscripsit Christus Ihesus fuit prandium noli inuitare &c. Benignum, Sobrium
instum Sanctum] q deinceps dei obsequio v. g. orationi, contemplationi sa-
crificio, et similibus dedicet. Continentem] non solum a venereis sed q
sed voluptatibus atq illecebris, est n. continentia, inqt Basilig interrogat.
sustinet disciplinam 17ª: positionis sublatio, vitiosam affectionis amputatio
reuocat ad naturales atq passiones repentinatasq mortificatio, voluptatis

aculeus in stipsa abolend. Et post. Qz si qb adsistia continentia à voluptate se neqz effrenari passis sit, neqz incitedi, sic sine controversia quib pedes effigent: Si verò à gluttis cruciasset, ut sub ejus adsit dominatu, nequaquam ib laberi in continentibz debet, quemadmodu neqz sanq q in uno aliquo corporis actio laborat, neqz rei vnq tantis dominat, liber. Hier Basil. Angelodenste) Hier, inqt Ambr. in psal. 118. serm. 10. v. 5. Sollicite et intente meditationi est non pfundoris cordionib, unde q sensibus doctrina est) l. q ad sollicite [coib] cruc. dixe ft, fidelem) l. fidei consentiente, vel, fidelem) l. minime inane aut fallaces, sed q homini ad modu fidelis Defensi in fidivals oportunitatib et necessitatib, atqz adeo in eternu adsit et prst. monst q sic Apls et Episcopy sensibus sermonis coaretatos sit atqz sensibus in principale sensu, ut Legit Ambrosiq l. mentis suam relligat, ibiqz reponat. Cujus sermonis d. Aug. 4to de doct. Christ. c. 5. colligendu esse docet de Stephano sancto, adde, et Petro laborib, ut q ppriis, inqt Augs, verbis minus fidelis erat, maioris ponderis quo. dammodo crestat. In quem autem usus? Ut potens sit exhortari l. non tantu dicere q recte sit, sed dicendi gre, ut Augs lib. 4 ejusdem c. 5. et 14. docat, delectandi, ad assentiendu vero, magistra. ad faciendu vera pmovere: Qz sensibus eundem Augis oratis fuit no tam ornatis verborum quam violentis animi affectibz, sit effici ut docet idem ibidem cap. 12. si audientes efficit amant eius q Episcopy pollicit, timeant q minat, odiant, id q ab eodem arguit vel increpat. s. et eos q contradicunt arguere) l. solida vre refutare. Populo namq sufficit aut propositionis aut rationis ministros duos, ut Hieron. docet, Ecclie sole sufficere, l. ore rationes Ecclie auctoritate opposita sopire, et contradictoribz respondere, non talem consuetudine non habere nec Ecclia dei: Propositio vero opus est fidem et ea q fide credenda quam sine fieri ut insidie vre defendere. Augs vero lib. 50 Homil. Hom. 7. et serm. 19. de verbis Apli q istos contradictores intelligit eos q verbis contradicunt, non tam contrarietate sentie quam opere

Cretensia et ostat arguere seu rompe oportet vt rumpant. de qua redar-
guendi et rumpendi voe Basil. Zonar. 3° Attende, inqt, tibi vt morbo
offerato verbo veritatis rumpendo offeral Salvatori, for. a redarguendi
aut rumpendi opus fere reformidat Episcopy timeat sibi, inqt Augt
à verbo assyo. vt ibaq ypostty potens sit ad fac non debet tantu yfiteri
intellectu sibi notitia verbi, sed et indicere integritate et robur ani-
mi vt non reformidet Zonis fandrithy — aut blandis vultibus carere,
memor illiy q dicebat Hieren. diem Zob non desideravi, tu scis, q.d.
illud Christi. Charitate ab Zorby non arripio: Non reformidet et odia
Zonis tolerare, sicut scripty est. vir isse in diebus illis non ptimuit
principem. Sunt n.) Creta ubi te reliqui multi inobedientes, vanis
loq seductores) Hec tria sic arripe possessiue vt intelligantur in eodē
heretico n. competere, li n. sunt inobedientes, nec n. aliunde ob-
via, sicut heresis aut mala scismata, inqt Cyprian. Epla 55: quam
q sacerdoti dei non obtemperat. vaniloqui) Spiritus n. inqt Augt ad-
uersy iulianu, differentiat eloquiis rei nulla subest solidata veritatis.
seductores) Cyprius n. ait heretico ab eo q hadtus est sancto mandato
abdicare, sicut et destruere q adscriptus est, vt elegantur docet Tertull.
de ypscriptionibz. c. 42°. Conuenit a. multis rationibz Apli to Zac tria
vitia diuersis Zonis attribuere: inter eos n. quos arguendos habet
Episcop, et notatios Cretensis, quam sunt inobedientes seu refractarij
q q nonnt nolunt parere. alij vaniloqui q in verbis sunt rumant
esse plausibiles, non verant, quod describere vt Basil. Epla 82°. diuersi
ghistarum audire verba quam plausibilia ad ornatu rithmy vocis q
vti velint composita, affectus vero seruandus veritate rectis cordis non
inesse. Hec Basil. Alij seductores q Zonis principant in errores
magni q de resurrectione sunt] + q legalia rudia Christi nondum
venerat et docent. mordicy, inquis, de q nanq in extremu in qua
etiam versatur raptissimate abdicatis deplorando dicit Zoremias 4°.
Cum (vidisset templo et loco) non possent (aut legis Ceremonias obser-
uare, for n. sine templo fieri non potuit) tenuerunt Lazarum suam
(+ carnal, et à reliquis legis discipulis quasdam legis partis,

Quod oportet vidargeri) exemplo ipsius Apli, q̄ reuincebat et ꝓbabat. debat euidenter ostendendo q̄ hic est Christus: in quo grē et multū valebat Apollo q̄ Actus 18° dicit potens in Scripturis, q̄ vehementer iudaeos publice reuincebat ostendendo ꝑ Scripturas Christum esse Iesum. Non oportet a. sed sodalitates pessimodo vidargeri, sed et vanilocuos q̄ Creta ꝑmultos secit, de Cretensibus n. dixit quidam ꝓpria eorum ipsorum) Epime. nides Cretensis dixit ipse, ne dei, inquit Augh, 2° contra aduersar. hoy. et ad Tit. c. 1° ipsorum vidercle. Cretenses semꝑ mendaces) Ita vt ab eis cumpetere videat illud Hieremie c. 5° Quia si et dicit Dns deus. rint, ꝑ falso iurabunt, Eiusmodi Paul notat ofca dicit. Non est verbal in terra, ꝑ pietas, mendacium, fornicatio inundauerunt. malæ bestiæ q̄ passionibus, ira ꝑturbationis et indignationis impotentissime raptantur. Ventres pigri) Sunt n. Ventri dediti q̄ eos furit esse tam ignauos vt nihil videantur habere viride, sicut et malæ bestiæ sunt usq̄ adeo vt nihil videantur habere molle, vt quam de Nerone dicere solet. Testimonium hoc verum est) Non tu ob id deus eis, vt Scripturæ sacræ, author est, inquit loco citato Augh, et ps. 42° in Numeri. Dico, vt Scripturæ sacræ, ordi namq; Verae sententiæ author est deus, sed differenter, eadē namq; sententiam q̄ similiter rogantes possunt deus author est ꝑ donum Naturæ, eadē vero q̄ nō nisi ꝑ gratiæ, author est ꝑ donum gratiæ: ita tu, vt sententia aliquā q̄ Scripturæ sacræ habeat dignitatē effectiuā sit gratiæ peculiaris, et quod. tantissimum ob quam talis sententia dici ꝓt esse Verbum dei: Traditio citaq; sententia non ꝓt dici esse verbum dei, attamē habet indubitatæ ve. ritatis testimonium a verbo dei: vt n. sententia aliqua sit verbum dei non sufficit q̄ sit indubitatæ veritatis, nec q̄ sit diuina reuelationis comꝑata, sed debet esse Spiritu manifestissime plata, q̄ ꝑ oculis habeatur veteres dicunt, Tertullianus quidem 1° ad Uxorē in fine, versiculus huius et similiter ab Apto citatus Apostolica citatione esse sanctificatus ostendo. vero Epistola 8ª. c. 10, dicit Apostolus versiculus gentilem citando fuisse Ecclesiasticus. Quam ob rationem inuenta illos dicere) Dicitur n. multis

qua laborant virtute quadam est diuersa, non sola re dissuadenda
sicut Tertull. Scorpiaci. c. 2°. de qua re et Basilius regul. fusius disputat. Sl:
et interrogat. duodecima 81ª: non n. re eo q̄ vitia [illegible] quasi na-
turalia sunt, et familiaria corde deponenda est rauedo, sed est ei
acrior adhibenda curatio, de qua Ambros. in psal. 118ª serm. 18°. v. 5°
Grauiter namq; assuefaciendo est naturalis vt consuetudo diuerat
naturam. Et non solum Ordinibus, sed singulis gentibus prouidendus est,
eo q̄ singulae gentes sunt, vt in cap. 3ª ad Galat. ostendit Hieron.
vitiosas habeant proprietates. vt sani sint in fide. Deinde q̄ fidei in illis
proficiebat ex vitio aut defectu bonae voluntatis: inreparatio n. ad correctio-
nem non intellecta sed voluntas immaduitati destinata. Non intendentes
Iudaicis fabulis. i. corruptis Rabbinorum et Talmudicorum, q̄bus vitia tem-
pora Christi plena erat Iudaizantium Synagoga. Et mandatis hominum
de q̄bus Christus, inuitis ferentibus mandatum dei p̄ traditionem vestram, vtamur
in hoc illud Isaiae. Sine causa colunt me, docentes doctrinas atq; mandata
hominum, penitus se a veritate et claudentium oculos, et auertentium vultum
ne inuisam sibi et tu licentiae videant veritatem. Inter cetera q. q Iu-
daizantis dorebant erat abstinentia ciborum veteris legis intendentium,
contra quam eorum doctrinam pugnat Apls, Oia). i. omnis Dei Creatura
vt interpretatur Leo serm. 9°. de quadragesi. Aug. 31° contra Faust. c. 4°.
et recte, vt illa interpretatione excludat stultitia eorum q̄ dicerent, vt
refert D. Thom. in Quinor libros, et adulterium esse mundum mundis
i. vetita intentione, vt opinantur quidam: Adulterium n. et quod eis ordinis
est, non est Creatura dei, munda mundis q. nulla dei Creatura de
se, vt Manichaei volebant, imo ne quidem res fornicationis, vt volebant
Iudei, et ingnare eos quorum vana fide Christi purificata sunt. Corinth.
nubit. a.). i. sub q Creaturis dei nō caste, nec temperate vtantur, et
infidelibus. i. q rede ex infidelitate vtantur vel non vtantur, nihil est mundum
Glos. n. nisi vetat, inst Leo S. docuerat, sed veri pollutis infidelitate. Non
q̄ q intrat in os coinquinat sanctos, sed nisi vetat aut infidelitas q
prodit de sanctis corde, nec id tu recte Creaturae dei immundum
sed facit eam immundam esse sanctis, sic n. non recte Creaturae usi

sese contaminant, q̄ insimiare volens Apls dicit, Coinquinatis et infidelibus nihil esse mundum sed inquinata sunt eorum) Coinquinatus scr. et infidelibus, mens et conscia) Infidelium quidem mens ob corruptiones intellectus, coinquinatum verò conscia ob corruptionē appetitus quem munda integrā habuit integritatem. Confitentur se nosse deum) Quia verbo Apls propriè vt notare iudaizantes, sic n. dicebat Christus. Quē vos dicitis q̄ deus vester est. Factis autem negant) q̄ mandata eius non seruant: vt patuit tū per Apli verba ad eos Christianos q̄ nō credē videbant, vbi n. variis negationibus, inqt Leo serm.° de Epiphania, citauit per Apli verba, indignis, non bonum q̄ sono verbi audiri, in cruce non habet. Cum sint abominati) Hoc per vt iudaizantibus competere, de q̄bus p̄ Isaiam dicit dns, non recipiet abominatio est nobis, et Psalmus. Abominatus est dns hereditatē suā, q̄amquam nō male conuenient illis Christianis q̄bus dicit dns, Oz meum frigidū et neq̄ calidū inopiam te dicentem ex ore meo, et incredibiles) Iudaizantes n. p̄ animi obstinatione, et Christi dño difficile est Christi fidem suscipere, et ad omne opus bonum reprobi) q̄ in sensus reprobos traditi: Gregorius de eis dicit Hieremiæ. Argentum reprobum vocate eos, q̄ dns reiecit eos.

In Caput 2m

Tu autem loquere q̄ decent sana doctrina) i. q̄ sana doctrina digna sint et consentanea, vt ex fructibus ipsius doctrinæ possit discerni iudicium de ipsius doctrinæ sanctia et integritate. Senes vt sobrij sint) q̄ ob infirmitatē potus debiti sunt, prudentes) in verbis magnis s. Adolescentulas vt viros sibi ament) Amore Christiano q̄e describit Aplus 1° de Nupt. et Concup. c. 13°. Amant, inqt, coniuges, non q̄ grē nobiles, aut turpe amabiles, sed q̄ de pudici et deum timentes. Cui consentit Ambr. de instituto Virg. c. 4° Filios suos diligant) non discretione sexus vt no blasphemet verbum Dei) Christianorum n. vitio in iniuria religionis impie se agere sunt locuti, inqt Leo. serm. 4° de Quadrag. In omnibus seipsos) vt nulla in parte desit, exemplum bonum operis) q̄ n. libri sibi necessitate exigit summa dicere, dat edē necessitate compellit summa monstrare, sine ope exhibere, inqt Greg. Pastor. curæ p. 2ª. c. 3°. Imo vt ait vnus Pastor

ita vity debet esse forma viuendi, dicit n. Iohg. Parate, forma facti ne
Lity vel illiy sed gregis. In doctrina) Illa nanq; vox, inqt ibidem Greg.
libenter audiendo verba penetrat quam diuerbi vita reprehendat. Et Augs
4° de doctr. Christ. c. 27° vt qd obedienter audiat quantacunq; grauitate
doctionis maiest. ponty Pabet vita docentis. vel. In doctrina) Vt hi ipse
doctrinae insistendo vel qbg modis docendi sibi te incumbit ad diligentiore
docendum hic exemplo guiores. In integritate) Vt obseruent nec pecu-
nie, nec mund aut pericli vllis rationibz posse, aut in vllis casib gram
ab officio abduci: Ambrosius te 1 2° offic. c. 19° notat integritatis vt signum:
tate magis intelligere, vt qualib Pabeat velit Episcopy, talib et sit,
et qualis affectiy Pabeat, talem et agnat, seu p se ferat. In gratitudine)
Tolitud exteriorib hominis p annos inuenilis vehemens quidam, inqt
Ambr. in psal. 118m sermo. 19°. v. 3°: rationis regat, et seruore vi-
rentis corporis rara morum maturitate componat. Ad hanc eadem 1°
offic. c. 19° authore, plinet in primis vt decor corporis non sit affectatus
sed virilis et simplex negligity magis quam exquisity, non pretiosis
et alienis adinty vestimentis, sed rebus vt Pomestici vel necessarii
nihil desit. Nec ipsa non remissa, non fracta, nihil femineum sonet,
qualem multi gestibus specie simplicitatis consectantur, sed forma
quadam et signis virilem referant: vt. a. mollitudo aut infracta
vocis sonus aut gestus corporis non flo, ita nec asperè aut rustice
Hib rapa sequenti addit Ambr. opam dandam esse ne in conuiuio
libido aut ioco enervet grauitatis virilis. Cuig gratitudini obsidat Apls
dantq; precepta, p, vt inqt idem eiusdem libri c. 18°. Pabity mentis in
corporis statu contin. Hinc n. Poc recte abstinentia aut benior aut
iactantior, aut turbidior, aut tristia grauior, remissior, pudica aut
impudicior estimatur. Verbum sanum) S. sit in te: dicit Ambr. Verbis sanis
qi rem addiscendi est aut exquisitandis sana mente indagatis, rem
efferendis est sano et prudenti consilio disponit. et irreprehensibile) q
inde aut inuenti reprehendi non possit. Vt is q ex aduerso est vereat
nihil Pabens malum dicere de vobis) pugnante aduersis obtrectatoris
obsidens, inuitatoris restrictis, inqt Hier. Epist 14ª c. 6°: magnitudine

vel verak fingere aliqd adūersūs vob q̄ à nullo possitis redargui,
& si aliq̄ difficile est, et minus audiri, saltem haec vitare nostrae adhibe-
amus diligentiā ne à nobis scintilla prodeat q̄ quam aduersus nos
simistrae famae flamma concipiat: aliq̄ frustrā irascium obtrectatorum
nostrū; si ea ipsi subministrauerimus obtrectandi materiā. Sic a. ipsi in
nob sine causā insaniant, consolatū nob consilia nostra. Haec Hieron.
Eidem bona) i. fidelitatē ostendendā ad quam ūstigari possent exēplo
Iosephi dicentis in Egipto. Dns mecū est, qd habeat in domo sua ōia
credidit mihi, quōmodo ḡ possim peccare in dominū meū & c. Vt Dei
Dei ornent in oībus) i. omnib ad oīa bona: Vnde et in Cant.
Cantic. sponsa sicut Turtur pulchra esse describit, et in capite, rampo
et cōnallibus. Haec a. vobis magno studio faciendā sunt, ad ea n. mā-
gno exemplo et impendio prōuocamini. Apparuit n. grā dei) i. Christi
plena grā et veritate, et in hāc incarnatione et missione deus hu-
mano gen̄i summā grām exhibuit: Saluatoris nostri) dicit deus ipse
S. Trinitas Saluator noster, q̄ opus redemptionis nostrae alq̄ salutis
per bonignitatē et virtutē S. Trinit. ad nos primariō pertinet. oīby
hominibus) Alīs p̄ gentib, aliis p̄ prōdicatiōnē Euangelicā, Erudiens) i.
inter cetera instruens nos) sicut n. Christus et Apli confessionē nostrā
et, vt dicit Apl. Doctor iustitiae. Redorirā secundū hodiernū 70. dī
vt ipse prouerb. 8° dns creauit me principiū viarū suarū in ope
ribus, q̄s vt nos ad bona opa prōduceret in Christo, inq̄t Cyrillus 5° Thesauri
c. 4° primū Euangelica vita effulsit, abnegantes impietatē) q̄s
laborabamus nām offensa sine deo inter mūdo, et seculāria) i.
vitiosa desideria) quāmq̄ primarij auctor est diabolus: seculū n. dei est
seruitus a diaboli, inq̄t Tertull. c. 15° de Spectaculis. Sobrie) i. temperātē
nobis sine in nobismetipsis, Iuste) primū tribuendo deinceps q̄ suū
est, pie) deo q̄ opa vere religiosa, vel Sobrie) vt in superiori sobrietas
sine temperātia seruēt, iuste) vt iusti satisfactione, q̄ nobis sine fruc-
tu obtenere tempora ordinauit q̄ē) vt pietatis cultores omni-
modis de futuro premiū opperiamur, inq̄t Bernard. serm. 2° de Na-
tali Dñi et simili. Et id q̄dem no sine solatio nec gratia, sed

expectantes beatã spem) i. spectatã beatitudinẽ, cuiꝰ rei expectatione nos mirifice confolantur, et adventus gloriæ magni Dei) quo scꝫ filiꝰ Dei unicꝰ venturꝰ est in gloria sua nis Angelis suis, et maiestate sua magnificum comparia, vt reddat unicuiq; scꝫ et Saluatori nostri Ihesu q̃ dedit semetipsum p nobis .s.) Addit hoc Apls vt insinuet Christi, ꝑsectis scandalis Iudaicitatẽ alia esse nostrum esse Saluatore, alia .a. esse Deꝰ, quem paulò ante appellauit Saluatore. Christꝰ n. Saluator q̃ salutis nostre causa inuentoria, vt scꝫ insinuat Apls. Deꝰ vero, q̃ salutis nostre causa originalis atq̃ primaria, ab omni iniquitate) Omni, inq̃t, vt insinuet nullam esse tam grauem aut frequentatam ꝑtem q̃ no possit ꝑtio sanguinis Christi expiari. et mundauit) expiauit ꝑtem sibi) ad honore suum, operat n. non deo decere, populum acceptabilem) p sctm interiora hominis sanctificantem, insinuat .y. ꝫ debet Apls iustificatione nostrã no in sola remissione consistere, sed et in interiorꝭ hoꝝ renouatione q̃ facial populum acceptum Dei operibꝫ. Sed q̃ ꝑ inuentã misericordiam et iustitiã adultis ad salutẽ necessaria sunt bona opa addit Apls, sectatorem bonorum operum) i. q̃ non solum bona opa nunq̃ ꝑficiũt necesse est, sed q̃ sectatꝫ sine ꝑsequatꝫ quãcitꝫ occasionem et opportunitatem bene operandi, et eã varijs abire no sinat: sicut scriptum est Ecclesiastici 14: Ne defraudes à die bono, et ꝑtem boni doni .i. occasio vel minimi boni operis non te ꝑteream. Et Ecclesiastes 9: Quodcunq; inueneris ut manꝰ tua instanter operare. Hæc) Et scꝫ gia dei ob hoc apparuit, docere! docendo ignorantes ergà quos opus est submisso genere dicendi, q̃ simplicitas explicat veritatem rei, et exhortare) Vehementi dictionis genere q̃ laudando audiatur, virtutis dignitatem aut ꝑnam adferat auditori consolationẽ, id n. grauat vota, hoc ꝑcipue requirit gravitas, et id ad hoc vt ad agendum alacres reddas et exhortes ꝑpared. Et argue) dictionis ꝑuitatem arcet tamen n. est docere et exhortari si non in tempore adhibeat correptio ꝑuitatem, hoc .a. ꝑdictis subiunda sic tempore ad inducendã morũ correctionẽ ꝑcipuissima est. Cum omni imperio) i. cum auctoritatis quada ostensione q̃ vindicte studium habeat simultas: vt n. exhortatio ad exercitandam alacritatẽ suggerit consolationẽ, ita vindicta ordinata ad

remedione inflixit dolore et acerbe, ad quem operandum est in aliquem
offenso impij aut authoritatis. Quocirca bene monet Hieron. Verba (cru-
omni impio) scelerum modo adiungenda esse verbo (dixit/ Nemo te con-
temnat) .1. sic age ne in vllo vitiosis genere vlly se tibi prebere
rationabiliter arbitreth, id n. non paruis tibi diminuet authoritatis
fuge accedet observantia: Vor a. non solus Episcopis, sed ordy est in
minoribus rusticis ordinibus reuerendus esse in suis locis monet Hi-
eronymus, et ex eo Anselmus.

In Capit 3.

Admone illos) Ord puniendi Christianos, primoribus & subditis esse)
Ad frequenter inculcat, vbi ne pleriq libertatis Christiane, et dignitatis
Christiani nomi primoribus, ceteris obedientia nimiq libero frau-
dulo denegarent. Dicto obedire) .1. ad primus verbis mos obedientia
exhibere. Vel, Dicto) .1 simplicis mandato et impio, vt non velint ante
obedientia sibi prius explicari mandati vel impij rons, aut et de iniq-
pio forte sentiq aut iudicium. Ad omne opy bonum paratos esse) .1. vt
et priusquam bene operandi est vires sibi interiores paratas habeant
et expectent ad bene operandum, salte quatenus necesse est, in quibus get
vitiis, vbi se vlq occasio forte obtulerit, vt non nis adest occasio aut
alicq propri his demum vires exhibendi propri aut exercendi boni
opis queant et preparent. Hoc modo vires iam prius in animis dei
paratas habebant Abrahas et Job, et alij priusquam à deo tentarentur
De qbs scriptu est, non est occultatus ab eo, .1. intimus animi mei
robur, q deus his frustri nisi in occulto et priusquam habita tenta-
tione vel occasione palam fieret, et habenda exhibenda. Simile est
de Christianis q habita occasione operandi et vbi necesse fuit virtutis
aut nullas aut exiguas vires habere compererit, q patuit in illis qs
deplorat Cyprianq initio de lapsis, Ad prima statim verba minantis
inimici magnoq animoq fratres fidem suam prodidit. Neminem)
Bonum in quo recti sit pudor blasphemie, blasphemandi). Tametsi n.
blasphemia Hebrie sit pudy quo de deo dicitur indigna, sicut hic
deorum nomen in scripturis sanis hebraicis illis q queant, ita qui
de deo indigna loquitur dicitur et blasphemare, Exta Zuda: Domi-

nationē sponsant, maiestatē .a. .t. seminā potestatē aut dominatione, blasphemant. Vor dag Apoll for loro idem dicere q. Exodi 22° Deus. Dijs .t. Gotts in publica potestate constitutis, non detrahes, thū nanq; detrahere aut obloqui est blasphemare. cuius dni, sicut et apostoli & Gli: Actio predixit non tantū nām de potestatibz dicendū erat illa et falsa, sed et si de ipis vera et manifesta mala altqz iustissimā causā dicendū. Quocirca quācunda irreverentia impiando dicit Gotts. Sedulas .t. Gotts gloria gallentes non meminit) .t. non verecunde introducere, siue passim tradere, q. vbiq; sint pernitiantes Gelehrende, hinq; dignitas maiestatis Gottspsone maledicentia debeat compescere, his est, q. scandala est et familiare infimis conditionis, sicut Ambr. 3° offic. c. 3° detrahere primatibz. Cez to ost iusti et dij dicendi, sicut scriptū. Dij dij estis et filij excelsi ost, zutelligit d. Thomas hic Gelehrē maledictis aduersū quoduis iudex, cū q. talis maledicentia ob dictam causam sacrilega quāndā blasphemia vocē, pterea q. deus ipse iustos vt sua membra inhabitat. Non litigiosos) Litigiosi sunt, qbz iurgiū siue litigium est familiare et quotidianū, qualeb erant fratres Josephi, q non poterant ipsi gquias pacifice loqui: Litigare .a. est altrū et acerbis ad iniuriā verbis inuire nullius existere. Sed modestos) .t. in omni sermone et actu gre, tranquillos. omnem) tam in verbis quam in factis, ostendentes mansuetudinē) .t. interni affectus altz animi lenitatē, q. nesciat ad indignationē moueri aut exasperari. Ad ost Gotts) .t. a stulticia insipientia, dicitia, errore aut iniquitate obliberamini nā sapientia Gottes .n. et nō aliquādo insipientes) .t. à verā sapiā alieni, et nām vera sapiā nobis Gpromota, incredulis .t. ad fidem amplectendam duri ac rebelles. Grantes) .t. vera sapiā contraria amplectentes, Sensuales) .t. impotenter obsequentes, desyderijs) .t. intemperatis et irrationalibz cupiditatibz, et voluptatibz varijs) in malitia et inuidia .t. malitiosē et ex inuidia quam aduersus alios exercitentes et agentes, odibiles) .t. inuicem agentes ob q. odia aliorū in nos prouocabant. odientes inuicem) .t. aut vicissim odio Gsequentes nostros errores. Cez ij nos fuel aliquando fuimus oportet nos ergā ost Gotts pdicti instrumentis adhuc obnoxios

manifestandi efficax, misericordia nanq; infirmitatis consciis, offerri
posse iram sedare debet et indignationē, [illegible] ar si oriretur nobis
sapiens Ecclesiast 7° Tibi mentiri est cor tuum q̄ tu mihi maledi:
dixisti aliqs aut similibus infirmitatibus subiacuerit. Cum a. apparuit (s.)
1. in sanandis nostris miseriis gratuita spiritalis, et humanitas salvatoris)
quia ad sanandos nos nostri se nūq infirmitatibus humanissime arcuit:
dabit, ipse respondebit: humanitas n. Dei loco non sumat humanā Christi
naturā sed virtutē humanitatis quā multis medici exhibet nobis deg
in eo q̄ legem fidei reconciliationis, iustificationis, Zc gratia charis:
tatis nostris viribus medicis multis attemptauit, et ad huc nō multis
modis promeruit et adiuuerit, propriē vero in eo q̄ humanā nostrā na:
turā et tanquam fidelis samaritanus vulneratā appropinquauit in se
assumpserit: Si n. homo ille, inq̄t Augs serm. 8° de verbis Apli, dixit
humanū q̄ se exhibet homini, et maxime q̄ hospitio suscepit Deus, quis
humanū dubitat q̄ assumendo humanā naturā in se suscepit hominem.
Hec Augs. Quā dei benignitatis humanitas apparuit universo mundo
à Christi incarnatione, magis vero Christi passione: hinc n. dicit post.
Leuitico oriebat aurora diuine benignitatis, de qua psalmus 64° et pderabat
Christus annis plurimis dei. Non ex operibus iustitie q̄ fecimus nos) aute
fidem, ois n. opa fidei pria aut iusta nō erant, aut saltē merito nos
nō poterant salvare, q̄ non n. ex vllis operib⁹ quantūcūq; speciosis salvare
meriti dignitate aut valuit nisi q̄ dilectionis pacta effuderit, inq̄t Leo.
serm. 4° de quadrag. Sed secundū suam misericordiam) s. miseria nostre
condolentia salutē nob fecit s. in eterna salutis statu nos constituit.
Si q̄ nob à pdictis nostris vitijs non pōt nisi q̄ dei benignitatis et
humanitatē salutati, memorem eum q̄ nobis progatus est, oportet nos
ergā eos homines manifestissime ostendere, vt et ipsi ea humanitate
ad salutem pparentur et accepta forte dei gra in salutis statu con:
stituant. Salutē a. nob fecit q̄ lauacrū regenerationis et renouati:
onis Sc̄i) s. q̄ sancti Baptismi q̄o abolita commixtio primi naturalis
aut gratiosi in nobis Christus q̄ Sc̄i spūs regenerati et innouati.
Quem effudit in nos abunde s. q̄ in Baptismo nim plenā remissionē
peccatorum infundunt nobis dona Sc̄i et virtutes: Si n. deus Pat fecit
q̄ lauacrū

p Lauarum necesse g est Lauarum non pdictam regenerationē tanquam in
solo dei ergà nos paterno affectu positam nobis assignasse, vt vult
Caluinus, sed regenerationē nobis reipsā conferre, et ad eam indubitanter effec-
tiuè conuincere: Causa n. p quām non nisi effectiua est, sicut ratio
pp quām meritoria aut finalis. Cùm a. dicit Deus nos saluos fecisse p
Lauarum innuit et Deus pdictæ regenerationis author esse et ratio
efficiens. Quid g ex per sermone aliud datur intelligi quām p Deus pdictæ
regenerationis sit ratio principalis, Lauarum vero ratio efficiens instru-
mentalis: Non p. pt elementum verbis Euangelicis consecratis ad aliqd
vsū rei Deo efficiendæ aliter conuincere quām p modum instrumenti.
Et quem pdictorum verborum hæc expositio est rōnis. Nolandi inficiamur
p loco cit g nostra hactenus habuit sententia, q vera et stabilis regene-
ratio p Lauarum regenerationis et renouationis, ita vt Apostolus hic videatur in-
sinuare duas vias aut modos quib à Deo salutis assimur, et pinde reno-
vatio, de qua Apostolus non sit vsus baptismi, vt habet prior expositio, sed sit
vsus salutifera ac baptismo et eius virtute effundendi: et id quem probabiliter
ex baptismi vsus sufficienter expressum nos dicit Lauarum regenerationis
omnis nanq; gratia tendit ad formam, si g Baptismus Lauarum regene-
rationis dicit, p id insinuat baptismo nouam formam inseri vel p q
ipsis regeneramur, omnis a. nouæ formæ renouatio, g vbi dictus est
q baptismus sit Lauarum regenerationis multa necessitate addit ipsius
esse Lauarum renouationis. Secundò patet g interpretationē secus est
Salutis nos fecit p in salutis statum constituit, ipsumq; salutis statum instau-
rauit et præstat, quæ ex parte p Lauarum regenerationis 1. baptismus
p quem tanquā modo genitis infantes in Christo vere salutis statum adepti:
posteriori verò ex parte p renouationē SS^ti quem effudit in nos abundè
in primis in die Pentecostes nos Deus primū baptizatos p illa ipsis SS^ti vim
Sancti renouationē, inqt Augs 2° cont. Lit. petiliani. c. 32° omnes gre vir-
tutes et gratiarum impletio atq; præstat, cuius in statu salutis sit confirmatio
vt ab eo tempore à statu salutis minimum ceciderint: Quale qd circa illa
tempora Deus non raro præstit circa fideles baptizatos, actaps in Actis
dicit Petrus. Conuertimini et baptizetur vnusquisq; vestrum et accipietis donum
SS^ti quæ baptismi in vobis præsentibus et confirmatis. Deinde effundit
per renouationis ac instaurationis donum etiam hodie in baptizatos p

K

Sancta q̄ instituta sunt in ecclesiā sanctificationib⁹ et ingressi significatis
effectu quos ss̄ti veniens in die pentecostes ꝓfitet. v. g. Confir-
mationib⁹, et vt verisimile est ordinis. Prothesis et Eodē ꝑ Sacrificia
et orones publicas aut priuatas frequenter effundit deus ss̄to in fidelib⁹
et id abūdē vt in bonis operib⁹ et frequēte exercitatiō abundent magis
et eorū interior homo renouet de die in diem. Summa, ꝑ renou-
ationē ss̄ti quem effundit deus abūdē intelligi dat Apls opus illa
ss̄ti gratis quā baptizati instanter de die in diem innouant, et ad
actionē melioris vite manuteneāt, alīs adeō in fine vsq; in arrepta
grā confirmante: Hinc Petrus Lōb. ignoscit author glose ordi-
narie, dicens renouationē ss̄ti de quā dic Apls illam esse quā ip
q̄ credit quotidie magis ac magis renouari ꝑ ss̄tū in Baptismo da-
tū. Quem sensum et requirere videntur ipsa verba Apli dicentis. Effu-
dit in nob abūdē, effusio n. abundans ss̄ti tribuit fore abundantiā vite
in die pentecostes, et illi qui nouis donis ꝑ multiplicē grā sua
infusionē dilatat, ꝓficit, et confirmat. Nec tm ab ea interpretatione
renouationē recedendū nim Lauare, dicunt, Lauacrū renouati:
onis, in primis, q̄ nois renouationis complementū adiecit ss̄ti
in die pentecostes et tempore primitiue Ecclie, ille ea. nois baptis-
mi in Script. frequenter describit. Baptizabimini, inq̄t, ss̄to, non post
multos hos dies, ꝙ. et nobis describit nois Lauacri: Deinde Baptismo
inq̄t Augs 1° de nupt. et Conc. c. 33° ois q̄s q̄ nisi renatus fuerit
aq̄a et spū non potest introire regnū celorū mundari et sanari, q̄ n. aliter ꝓficeret parietia, vel
oratio dominica nisi Baptismus ꝓcederet. Si q̄ renouatio Baptismo pos-
terior ab Augustino quōdā sumpti Baptismo tribuit, recte rate renou-
tio ab interprete nostro recte Baptismo copulata, vt ab ea renouatione
q̄ Baptismus necessario ꝓficiscitur, Baptismus dicat Lauacrū renou-
tionis. Sed q̄ Petro Lauacri erat fructus? vt iustificati gratia ipsius ꝙ
deus exhibitis fide iustitia, q̄ non habeb nisi ex gratia ipsius, non
est n. gratia a virtutibus recipsa distincta, nec Petro contrarius ex
eor loco colligi ꝓt, sibet n. Scriptura gratis appellare eo id q̄ ex
gratia ꝓuenit, nam et paulo ante Apls Christus noie gratie designauit
non q̄ gratia est a Christo recipsa distincta, sed q̄ eadem gratia, inq̄t Augs,
quia deo efficitur Christianus effectus est vt deo alle ꝑ fiunt Christus.

ꝓfecto ss̄ti c. 15

Haredes sine secundum spem p) 4. sub Haereditario sede adeunda aeterna
Haereditatis ipsa habeamus, ipsam tu Haereditate nondum possidemus nisi
secundum spem, non n. sensus est q iustificati sint Haeredes in spe, sed q
sint Haeredes iure, spe a. possessoes: ubi iterum notari pt q iustificatio
rae Fabricatis institiae debeat regnum celorum noie Haereditatis,
at rae bonorum operis, sine q̃bz obsequijs dei postliminio adulti non re-
sequuntur Haereditatē, debitū idem noie meretur. Fidelis sermo est) 1. si
q dixi non pt subesse falsū: in quem sensum dicit Apostolus, Haec
verba fidelissima sunt et vera: vel Fidelia) 1. circa Christianorum fidei re-
ligia et roborata: non tu scripsisti de Lis ad te ō Tite verba facio, qz
de Lis volo te) non instruere, sed confirmare) vt ea q̃ recte fidei sunt
rem pleniore intelligentia firmij retineat, vbi fide non solum iusto
gro, sed q̃ intelligentia roborato et confirmato, tria opa, quae
bonū opibz possit) 1. circa alijs aliqd prestare vel exhibere, q credidit deo) 1.
circa gnisse q fide Catholi. exhibuit: debent n. Christiani esse velut
Luminaria in hoc mundo, vt ad aemulationē fidei moueat infideles.
Haec sunt bona et vtilia hoibz) Quibus dam ad exercitationē, aliis ad
exemplū et correctionē: Hor. a. diuersa tamē monet vt talibz opam
demus: melioris n. correctio inferioris deportatio est, inqt Tertull. 1° ad
vxore. c. 3° Quaestiones et segr, Stultas a. questiones) quas continet Pfal-
mus Iudaicus, sub qbz tu theron. Epta 132ª continet questiones de
animis quorū mentio fit in Scripturis: Circa ea lectionū et codicū
diuersitatē dici possunt defuisse: diuersi talibz questionū discussionē
magis curiosā quam studiosis conuenire, et Genealogias) a Talmudicis
confictas, asserentibz deū Adae ab Eua alteram creasse vxore, tamq
ex Adam potuisse filios ad quos quam Apti tempore adfuit diuersitas
suas rem magna confusione referebant origines. Et contentiones
-1. contestationes verbales, in qbz alter alteri contendit superare et
superbiendo pturia mentes alteri aut alteris sententiae parat redire.
Et pugnas legis) 1. non pugnantia Veteris et noui testamenti, quam cor-
fingebant manifari, sed pugnantes illas inter se Talmudicorum quor
Epiphan. in Haeresin 66ª haeret quor fuisse diuersa legis interpretationes
sententias, diuisa. Sunt n. inutiles et vanae) Stultae quidem questiones genealo-
giae et pugnae legis plenae vanae sunt rae materiae, contentiones vero

etsi sup. ubi gerdant materia vana sint, q. bono juventis varios et dissolutos. Quorsum dicit sapiens. ubi non est audity nolit effundere sermonē. Hæretici Zonaras. Qui sententias suam quamuis falsas aliq. perversas multis ytinari animositate defendunt, ytextis quam non ædaria sua presumptionis pigmentis, sed à seductis ac in errores lapsis parentibus acceperunt, quos a. tanta sollicitudine veritatis corrigi parati non inuenerint, nequaquam sint inter hæreticos deputandi, inqt Augt Epla 162. post vnam et 2am corrept. desista) l. desistat admone aliq. prone, et in id à ratione tua separa, vt dorsk abruat Leo Epla 78. ne inprimis et paruulos fallat, ita tu vt non abruat vnq. obstinatus modis possit esse corrigendus, inqt Augt loco citato. in quem sensum et Ambr. 1° de fide. c. 4. ytentes Apli citat sententias eundē sensum ego sedulissimus arbitror: vel. post vnā et 2am correp. fiore) qui ytentus q. inscitiam error obrepit, inqt Ambr. in cap. 17m Lucæ. Desista) l. sua pueritia relinquere, inqt Hieron. in c. 26. Isaiæ. Cui consentiunt Leo Epla allegata docet vt ij q ad fidē q ratity (l. q Conciliū Calchedonense) constituta sunt, dissentiunt, sua opinionibus relinquāt. Sciunt l. Certus fabrum, qd subuersiū est) in regulis sensus humanis est, inqt Athanas. initio orat. 5a contra Arianos. vel. subuersiū) qd q audito suo errore corrigi non vult nunc existimat corrigendū, inqt Hieron. in suis locis, et è contrario se ad pugnā verborum parare, cui vult resistere à quo docetur. Hæc Hieron. Quamquam nō ab re fuerit dici possit subuersiū, qd fidem sperandam verā subtrahit et primum salutis fundamentū sibi euertit, imo oē fundamentū aliq. principium cognoscendæ salutiferæ veritatis, qd deo in sua ecclia vnice. Cationibus ac testificationibus, et precipuè in sua Ecclia non credit. et deliquit) singulari certo, non n. aliquē ytidia vt culpa venia. digna est, inqt Ambr. l. 1. rem sit grue iudicio condemnat) l. l. Cum in eorum damnatione dignus inde iudicetur qd relicto religionis catholico iudicio priuato sio iudicio mortal sententiā aut verbi dei interpretatio: nō inuenerit, et amplexus sit, qd fecerunt Hæretici: aut falsa priuatorum in amplexandis fidei sententijs iudicium sit secutus, qd est eorum religionis. Rectam expositionem sancty Tertull. c. 6° de ytrogt.

aduersy haretico dicit, Haretica in quo condemnat sibi eligit: Nobis
.a. nichil ex nostro arbitrio iudicare licet, sed nec eligere q aliquid de
arbitrio suo iudicauit: Apls Dñi habemus auctorē, q nec ipsi quicquam ex
suo arbitrio q iudicarent elegerunt, sed accepta à Christo disciplinā
fidelitēr nationibus assignauerunt. Possunt itaq haretici dici ppio
iudicio condemnati, q cum alij peregrinos de Ecclia ejiciunt, ipsi ab
eadem sponte recedunt, et sibi damnationē acquirūt. Sed Apls q
ratione ob quam sibi relinquāt haretica alligat q sit ppio iudicio
condemnatq, ex postilla .a. epistolionibus non pt elici causa ob quam
haretica sibi relinquāt, q pt apparet hec Apli verba taliter sunt
exponenda pt in sensu illorū appareat causa ob quam haretica
sibi sit relinquenda. Qui sensus erit hic. Cum sit ppio iudicio condēpt)
q. cum inty in conscientia sciat se veritate damnabile (q est damnabile)
deserere, et inimico animo oppugnare: Hereticos n. pfectissimē
dicit non tam veritate quam animi maligniate falsitatē amplectant
pstat q sibi relinquendos monet Apls, q cum p quasi diffinite dicat:
ganta, iudicat opam ob non aut nisi forte rarissime pficuam, no
esse passim fidelia impendenda, morbi n. quo veritati agnita impug-
nata, incurabilis est, inqt d. Thomas 2ª 2ae q. 14ª a. 3ª Sic tñ pt
David diu nouerit q quam tales aliquando quasi miraculose reuert
ex ubi fidelius operatio aut precipit his et ministerio doctrina et
correptionis talibus impendendus est, aliq ab opa nichil pficuo mo-
net Apls esse supersedendū. Differt .a. et nostri Clerici subiudicent
Christiani, sed q de illis idem ante dictū est, magis verisimile est
Apli hoc notē designare eos q reliquis ortis hinc temporis in ecclia
vigebant, de illis bonis q rectius vitam ingredientes in recte credēdi:
bexant. Hos monet Apls bonis ortis esse ad usū necessarios) q. Ut
laborent manibus pt laborant vide habeant necessitate patienti, q Ut no
sint infructuosi) vita. parte. Vel, ne studiis pietatis sine labore ma-
nuū aliqat in nocuam desidiam, q facile reuerti illos q in cōi

Vincentel non dant operam libare scrib. De qua re plenissime disputat Aug. Libello de ope monachor.

In Epłam ad Philemonem.

Archippo coliboni nostro) Qz vna cum Philo adhuc ingt fidelel & Christi miles dimicarat. Qz vestrae sanctorum) i. interiora ita vt p Charitatē et eleemosynas hilar implerunt q scriptū est. Si effuderis esur. tanti aīas hiis i delaxauerit te eleemosynā qz intimo aīo dispensare, et aīas afflictā explerunt i vt ait sob, Qz vidua roscidus fid. fiduciam impandit tibi) Tanquam merito Philemonē de fidelia hia obedientia. Qz charitatē magis obserua) qz male bonā qz charitate quā qz authoritate agere, Cum sis talis vt Paulus senex) Cui etati multa conueniunt arripere impia: Arridet q nemo plus impetret à libero quam q seruire non vult, inqt Hieron. Epła 62ª. Obsecro te p filio meo &. q tibi aliquando inutilis fuit) qz frigam fuisse nouimus, inqt Hieron. in huc loco, quamquam Baronius Tom. 1º An. Christi 60. Hunc à Philemone discessisse contendat amore Pauli, à quo dicit eos fides in Asia audisse, et Roma venisse vt caute à Paulo fidem plenius discerent: sed metuo ne subtili glabellitur, dicit nanq Apls se Onesimum in vinculis genuisse) quomodo q fidem ab eo in Asia audierat? Rursum remisi tibi, hū.a. abiit &. Vt ne velut ex necessitate. bonum tuum esset) dicit, velut ex necessitate, qz multū indirius spontaneum voluit nisi suum nos in Philemone praestant Apli quod precibus: precibus .a. q non potuit est aliquo indirio spontaneum voluit for vt vel pfunctu adhuc necessitate, et talis precepti obedientia prodire ex necessitate: Qz tu pfuni non pt de obedientia nostrorū religio: sond, qz studio operis et spontaneo voluit eam vindicat à mera necessitate, aut seruili. Vult .a. Apls, bonum Philemonis liberum esse à seruili necessitate, q .n. necessitas pstat, seruitus &) deperiat ipsa, inqt Tertull. 1º ad vxore cap. 3º. Sed voluntarium) vult .n. Apls vt munera ad eius integre voluit possit plenius peruenire, est .a.

Cinqt Aug. Com. 14º in pſal. 118. v. 4º.

voltab magid integra si fuerit pugla pria, aut salte alib voltab magid apparet esse integra. Fortitan) dicit (fortitan) omnibs non sunt Dei iudicia, et numerandi est, inqt Hieron. de resto ferminare q omnibs est. In name et in duo) Et sic duplici iure et fortiore charitate: Charitab s. Christiana aliab multis remissionib meritis hominu non euacuat sed confirmat, cuius ad finis sacra scriptura fuerit, vt ostendat d. Thom. 2ª 2ae. q. 26. a. 7. Ego te friar in duo) non fruth Apli nisi illis q plani sunt charitate, ceteris salutibz, inqt Hieron. Refire visera mea in duo) Hoc idioma Apli est vt sempr visera vocet volunt plenā mentis ostendere charitatē, inqt Hieron. in Leuit hom, vt i. visera significant interna rectis affectib et plenā q ad volūtatē, cum tales quisq in nobis est substigit à regalo. Simul a. et para mihi hospitium) Non vt Paulo, q sancte via nullis rumoribz fluctuat, sed vt Apto, inqt Hieron. Venturu s. ad mundam mentē, et inmundis pdicatorib scribat ad se plurimos remissuros et q ob id optabat pauper diuersorio: imo mirasse erat in primis vt domus Dei in celebri esset loco ad quam undiq sancti conuenirent. Hoc Hieron. Simul dormiā in pfatione in Leuit Epla minimum Leu et in 55to Apto inspirata esse et dictata, ita vt et Leu Epla) pariter sacra Scripturā sint, eiusq partes.

+ Ego te friar in duo, Aug. lib. 1 de d. Chr. c. 33. Si dixisset, inqt, tantu te friar, et non addidisset in duo, videret fieri distributionis ac pene remissione in Christo: sed q addidit, te in duo, in hoc se fieri confessio eoderug fuit significat. Cum n. Petr in duo fuerit, deo pfecto quisq Iudeus fuerit. inqt ide ibidē.

12 Aug. A° 1600

73

In Epłam priorem ad Corinthios
Commentarius Iac. Lanssonij.

Argumentum.

Corinthij Achaiæ sunt, et Corinthi Achaiæ Metropolis, q ab Apło ad fidem conuersi, et in eadem pfessione vanis interim deceptis ac morbis corruptelis laborabant, quod Apłs Epłesi morari haberet. Act. 19. nisi pfectò nō posset & Epistolam ~~allegat~~ corrigit.

In Cap. 1m

Paułs) A conuersō Sergio Paulo Cauquam 1° Cretæ filio Apłs cor nomen assumpsisse vt Aug. 8. Confess. c. 4i Hiero. in Epłam ad Philemonē in cap. 13. Act. diping. Vocatꝰ Apłs) dicit, vocatꝰ, vt distinguat se ab iis q ~~&~~ pfitebant se esse Apłos Christi. v. g. Manichæos, q, vt constat ex Aug. contra Epłam fundam. se appellabat Apłm Christi. Sosthenes frater) Alibi appellat nomine Timothei, alibi Siluani, qr nisi is pfectò Epła dictasset si qd ssse vid suggerebat id absq; vlla derogatione addebat Paułs litteris quæ dictabat, et pp patria qua alij suggerebat Epłam suam vtq; inscribebat nomine, inqt Hiero. in Epła ad Philemonē: Tametsi a. plurib; possunt in Christo, postea & tot his Epłæ corpus vnus disputans indicit, inqt idem. Vocatꝰ sanctis) & sanctis ex vocatione. cibꝰ q inuocant s.) & omnibꝰ fidelibꝰ, sic n. rectē scribitur si. delet, teste Hiero. in cap. 2° Zachæi. In omni loco s.) & quorūcq; dominꝰ loco sunt; quem eorū Apłs suum vocat, affectu n. et spiritu erat pariter eorū omniū: sicut et psalles spiritu erat omniū omnibꝰ illis q passim gratiam deo agunt, et ab eo beneficia accipiunt, unde dicit, In omni loco dominationis eius benedic anima mea Deo. Hor. a. orantibꝰ vtilissimus esse testatꝰ Auctor. unde dicit de Cain et Abel, Si hi orabant unus oribꝰ, et orant hodie. Quidam & pium dant sensum, In omni loco illorum et nostro) s. nostræ institutionis. Nec male, Paułs n. Iudæos et Andream singularis plebis rapina, inqt Greg. 4. Regist. Epła 82. Ex priori a. expositione manifestius euadit q dicit Aug. 1° retr. Creston. Senat. c. 9: Meminerit Apłus Epłam non esse tantis scriptam esse q tempore eis scribebant audiebant, sed et nobis, non n. ob aliud recitantꝰ in ~~Ec~~ Ecclesijs. Gra vobis et pax Gra tanquam pacis causa: pax tanquam grā effectꝰ, consequens animas eis deo, inhærentes sanctis gētes, omnium unanimitatē: quam semp petens pio precatꝰ Apłs memor mandati à Deo accepti, dicite pacem, pax Christi domini, q extendebat ad id q est dominꝰ & Epła ingredi. In illo) s. in Christo

L

spiritu Xpi. In omni verbo) .i. ylia dicendi, in omni scientia) .i. notitia veri, sicut testimonium Xpi) .i. Euangelium Xpi q principio vobis no verbo sed testificationibz ꝓsuadebat. Confirmatus est in vobis) q accedente .n. fidei scientias fides ipsa roborata ac corroborata. Vt nichil vobis) Ecclia legit no singulis, desit in ulla grā) Alij .n. q spiritu habebant sapiam, alij fidei cui: nentias, alij audaces ac fiducialiter charitatis .s. et sic de reliqs et gratis gratis datis, expectantibz reuelationē pl̄i vi .n. tanquam in fine reprehendit grat scal carnium vstis, Sine crimine) Sine pcto mortali. Vid.a. scire vide Cor monent Apli. Fidelis deus) .i. constans, opus à se cepit fideliter ꝓsequend est deus: Habacuc .n. vocem tale q imputare annotauit Aug. serm. 3° cont. Arianos. In societatē filij eius) .i. in Ecclia: Ita vt si ꝓpositu dandā ꝓseuerantia no fuisset liberet q accipienda ꝓseuerantia vel de sola Dei constantia ꝓsumere. Per nomē dni) .i. q ipsis dns Thelis Xpus, na Deutro. 28. dicit. Si timueris nomē dei tui .i. ipsis dns deus tuus. Potest tamē nomē dni sic ꝓprie fieri: sed in idem redit, qz q pp nomē domini petit, causa ipsius domini petit, vt ipsius gratia oēs, et Exegetis est. q.d. .i. non sunt in vobis schismata) q opponendo adiungit, Sitis ꝓfecti in eode sensu .i. conformitate pacis affectiua, et eadem scientia) q est conformitas pacis intellectiua. Et addit Apls opponendo vt sciamus q Cor q no idipsis dice: bant oēs, et q schismata q inter illos erant no esse intelligendas dissen: siones in fide, aut Ecclesiastica unitate, sed in ꝓsidam affectibz quib singuli erga suos magistros priuatos habebant neglectū rectoris de Repub. Christiana pene merito, et opinionibz quas salua fide habebant diuersas. Et rationabi: ex eo q dicit, Sitis ꝓfecti q id indicant nichil eorū defuisse necessitati, ꝓfectioni .a. plenitudini. Inter bona .a. Quicunqui pugnat esse quandiu no sunt ꝓfecti testatur Aug. 15 de Ciuit. c. 5. Sunt interim istiusmodi dissensi: oneb semp periculose. Hoc obseruand Cipr. 3° ad Rogian. n. 8b. et Cor loco demonstrat schisma no esse faciendū etsi in una fide ac traditione ꝓma: neat, q sunt Christi) Fuerunt erant Corinthiorū, Ego quidem sum Pauli) Ego Christi, inqt Greg. 4 Regist. Epla 82. Et hō intelligendus est ab eis esse dictū non quasi ita expresse dixerunt, sic .n. Pauli fuissent: sed tantū erant affecti et sermone, sic .n. de Paulo et reliqs loquebant, cūctis singulis Paulo sine Christo salutem esse confitebā, tantumq erat singulorū erga suos magistros studiū. Cum .a. Quicunqui sermonē viderent q se sine dissen: sione ab unitate Ecclie alij vt ab Cor uno essent remotissimi dicebant Ego

Cephas] Noverant .n. illi q̄ Petro rapiti Ecclie adhereret ſtabilitatiue eſſe nō poſſe: alij uiſtis obſeruantie ſibi ſalutē primario à Chriſto peruenire, omni q̄. ab Chriſto ſit denominatione repudiata dicebant, Ego .a. Chriſti) Et per di: uerſitatē uerbi pauli ſe ſuoſq; aliq̄ contentioſe pferebat ut ex rap. q̄ denō ſtrabimus. Quib contentionē confutando exclamat Apſs. Diuiſus eſt Chriſtus?) .i. nunq̄ Chriſtus nr̄s ſuis Apſlis ſalutarem dignitatē diuidit ut ipſe unus, ſingulis .a. ſuis ex hominibus portionē ſalutē faciant? Ex quāmūb Chriſti: anr̄e autē nō fuerunt, ideoq; ad huc euidenti oſtenſione refellit. et dicit. Numq̄ Paulus) Non dicit Apollo aut Cephas, ſe .n. potiꝰ quām alios elegiſſe quem crucifixerat, et apud ipſos contemneret ut Chriſtus glorificaret, iuxta illud Iſaie 47 in poſta. et in pſal. 75. pro nobis crucifixus eſt?) Nō eſt q̄ pauly Re: demptor, aut in noīe Pauli baptizati eſtis?) Non eſt q̄ pauly noſter Saluator in cuius .n. baptizamur noīe nisi Saluamur uirtute: Unde Ambr. 1° de ſpū. c. 1: et 2. et 3° de 55° c. 19. dicit nos baptizari in noīe Trinitatis nō in noīe q̄ Trinitati una potestas et uirtus: unde dat intelligi in noīe idem eſſe q̄ in uirtute. Cum q̄ alibi unus ſit Saluator q̄ poſtpoſita q̄ ſine in nobis eſſe deberet unitate et concordia ob diuerſa quor̄ miniſteria q̄ quor̄ nota nr̄s diminuit: tione gloriae Chriſti ad contentionē nob dictabit. Grās ago deo) Cuius diſpoſitione communicandi arcuit materia nobis ſubtrahenda eſt. In noīe meo baptizati) Immoderatq .n. quor̄ fauor nō obſtante euidentia in contrarium tale q̄d Apſlo fauere tribuiſſet. Ne forte quiquam baptizauiſſe) Cauēt lege ad euitandū ſuſpitio: quis, erat .n. ipſi ſermo de re facili, rixa talia .a. falſi pbrat et Apſlorū memoria. Non miſit me baptizare) Pariter Apſlis nō ita ſibi defuerat, iuxta Tertull. de bapt. c. 14. Ne tamē uideret officiū baptizandi miſſi dūtaxat baptizauit criſpū et Gaiū, religioſos, iuxta idem. Sed Euangelizare) Baptizare .n. q̄ multos bene fieri pbrat: bene .a. euangelizare quandoq; diſſertionē et rationē eſt opus non niſi q̄ paucos, coſq; excellentiſſimos, iuxta Aug. 3° retra. pſal. c. 56. Hoc .a. dicto mouit Apſlus fastidiū hominū ad explicanda ſua ꝓpoſita uerba, et dicit. Non in ſapiā uerbi .i. non utendo ſermone ſapie: Non .n. principio explicabant Apſli illa q̄ pertinent ad ſapiā, q̄ Auguſtino 12. de Trinit. eſt alienum rogatus intelligibilib. Ut no euacuet crux Chriſti) .i. ne tanquā ſapientiā ſpernatur fides crucis Chriſti. Et platonicos ſuſpicatus fuiſſe Aug. 10 de Ciuit. c. 28. dicens Porphyrio, Chriſtū non credidiſſe .n. eum q̄ uarijs et formosa et crudeli ſymbolū, expreſſa ſc. ſapientia ſpecie et abſcondita infinitis idoneis de ſcripturis rapere: Quo pertinet et q̄ rap. ſequenti refert uerba Euangelij, In principio erat uerbum .ſ. à quibus Platonico

dignu esse iudicata q nūnqd scribentib libris, et x oēs Ecclias libris omi-
nentib opponerent: videlt a. videm q verbis raro fadis est. Quale q
Egyptiis et Assyriis arridet: q, st habeb in Caer. Vinnensi. Dicebant sibi
ab altitudine sue contemplationis nō esse deferendu, st rivis passione
humanitatis Christi aliqua cogitarent. Verbis rudib grossiorib stultitia est)
q stultis vr in crucifixi spem ponere. Dei virtus est) q x nūce viedo
fortis Christus oēs ad se traxit: de crucifixo inde Abacuc Cornua in manibus
ejus, ibi abscondita est fortitudo ejus. Scripturis est n.) q.d. Nō obstante infidelium
contemptu crucis Christi fidelibus ideo tradita est Dei virtus q dicit Deus. Perdam)
i. invisibus ac contemptibiles. reddes sapias sapientibus) t sapientias quas sapientes
et sapienter cogitabi nō vidē gressendo sibi venti sunt. Cuius rei exemplum
in eo apparet q rudes sapientes verarter sentirent, cui q sapie partibus
esse vult oportere superia corpis elevari, et quasi e corpore mente egredi.
inde colligebant absurdum, imo incredibile esse q Verbum serdum se oib corporib
longe excedet, raro fadius esset. Bene g Augs 10 de Civit. c. 28. Non replebat
Deus in sapientibus suam quas ipsis donavit sapias, sed quam ipsi sibi referentes
prudentia prudentius replebat) et videmus à Christo fadius rūs. Retro divertit.
Absit à te inquit dicit. Vade retro me. Per id n. replebat Christus eos q putabat
prudentes esse sibi ipsis in dignitate constitutis ante oēs pastores: quam
prudentiam oibus replebat efficiendo subiungit. Si q vult venire post me abnegat
semetipsum. s. idq ne fidelis prudentia adhuc obstantibus fidei de cruce Christi.
Ubi sapiens?) Quantus ad sapias à se inventa. Ubi scriba) Tertull. legit, Lite-
rator, q se sias sapias litteris rotundavit. Ubi conquisitor huius seculi) i. Mathe-
matici, inquit Tertull. q et apostol in seculo fruticem putaverat. Nonne stulta
fecit deus) q Christus sc. à cruce tempore respexit ipsi vanitate stoicorum sicu-
tiam agnoscere et ab aliis inutili fieri, ostendit Tertull. de Idolol. c. 9°
Dei n. stulta omniscios ipsos, inquit Athan. de corp. adventu Verbi, sibi licere spiritu-
ali, ipsis quasi tenebras induxit, carnium institutis abolitis oēa ad se traxit.
qz in dei sapia) inventa in orbe terrarum lucente q. hilariter resplendente: mihi
n. visus sunt omnes creaturarum dery, inquit Augs 2. de lib. arb. c. 16. nō regno:
ust mundy q sapia q. observatis inquisitionibus Dei) Multi n. gloriis q mentis
infirmitate id nō potuerunt: vouis a. q id potuerunt deus just oportebat nō
glorificantes, evanuerunt in cogitationibus suis. s. Alij Vero q in cognitione
adepta existimant non sic fuerunt comparati, inquit Augs de vera relig. c. 2°
ut populorum suorum opinione ad veram veri dei cultu à simulachrorum
superstitione revocarent, sed potius more vulgi venerabant simulachra

p̄ stultitiā p̄dicationis salvos fuisse) Quia sentia multa insaniunt in primis planissime .i. visus fidisse deo: unde Tertull. s. cont. Marc. r. s. legit. Bonum dignet Deus ut loro sapiā quam Joseph non rapiebant sitredeunt fides quia fouerunt velut infirmi in cognitione veritatis et ad sapiā xpi phionē tandem romia: lestrent, dicente Aug. l. Confess. r. 4. Deus medicamenta fidei conferit et aliqui sit morbos orbis terrarum. Nec quia omnibus veris sed p̄pue tempora: liter gestarum: purgari .n. inqt Aug. 4 de Trinit. r. 18. ut contemplatione aternis non nisi p̄ temporalia poterant. Sanitas .n. à morbo plurimum distat, sed mediri curatio nisi morbo compriat non poterit ad sanitatem. Multa temporalia desipiunt agrotos, multa temporalia suscipiunt sanados et trajiciunt ad aterna sanatos. Et Augu. de Corporali adventu Verbi aptius cognitant, ut boni magr, inqt, p̄ cura discipulorum cum ep maio: ribs documentis p̄fecere nequeunt, ad minutiora vilioraq; se demittendo illos instituit ita fecit et Verbum factum illud Apostoli, Ea in sapia dei s. Quia audoyden .n. Joseph sese auertenat à contemplatione minimis, et tanquam in abyssum demersi in rebs sensibilibs deum requebant Joseph suum: carna effigiantes, ideo dei Verbum corpus assumpsit intra Joseph versatum ut Joseph sensus participaret qbs p̄sentia erat in rebs corporeis deum cognoscere quo ex rebs p̄ corpus vis posset intelligerent veritatem. Imo no solis temporaliter gestarum, verum et ut apparebat stultarum: imperiti ut leo p̄ contemptu Humani pudoris qbarch bene insipiens et fabiliter stultis, inqt Tertull. de ratione Christi. r. s. Deinde, ad augenda fidei virtutes: mirabilior .n. inqt Leo serm. 19. de pass. efficit fides qe dissimile: tate credendi: quam absq; dubio efficit stultitia et impossibilitas credite rei: Quocirca et Tertull. i: stultitia rei necessaria est ad deum fidei. Judaei) q iam dudum in Christum credere debuissent ob miraculorum multi: tudinem ac virtute, inqt Tertull. s. cont. Marc. r. s. Signa petunt) .i. miracula, p̄suadent .n. sibi divinitatem Christi non sat multis signis sibi esse compro: batas, cum p̄ Isaiam dicat Jehael r. 11. Cum tot signa fecisset coram eis s. Quam sepi: cultia) .i. aternam ac sublimium veram cognitionem querunt) Gentibus .a.) stultitia) Judaeorum .n. inqt Leo serm. 5. de pass. Divitia q in Christo sunt dia, gentilium caritas, q sunt Humana contemnit: illi adversus gloria Dei calumniantur: isti contra cum humilitatem supplicunt. Ysid. a. voratis) p̄ gras dei, p̄fectis verbo p̄positis, nam verbo exteriore voratione Judaei imprimis vorati sunt, inqt Aug., inter ~~post~~ vorationem p̄dicto modo

distinguend de pdest. ss. c. 16. et 18. Christus Dei virtute &c. in qby verbis duo videndi veniunt errores, 2m primus ne rūs Arriani dicamus sit designari Patrem esse suam virtutē, suamq sapiam: claru est. n. inqt Athan. sermo 2. cont. Arrian. id q est alienū non esse Pris ipsius q il est rūg est. Deinde ne credatur Christus sic esse Patris virtute ac sapia ac si Pater sine virtute ac sapia esset, sed potiū esse Patris virtutes ac sapias q de Patre virtute ac sapia et ipse verbū ac sapia est, Virtuti ac sapie Patris idem: tira, hilar. Arig. 7. de Trinit. c. 3. Iustus verbū ac sapia Patris, q Pater p rūs ora sicut scriptū est, Oia p ipsius facta scivit. Et. Oia in sapia fecisti. Ambrosius autem 1° de fide. c. 2. dicit filius appellari virtutes Patris, q nō degeneri natiuitate ex ipso prodeat, sed pfectū ac equalē. Si qrat, quia fronte Zedarie ac Gravie subsannantibus Christus pdicare nō reformidauerit? Respondet, Qz q stultū est dei) 1. fundamentū verbi incarnati, q tūs ob contemptū mundi sapientie stulta videbat, et erat dei ipsa appellata stultū dei. Sapientie est Christo) qz p humanitatē sua factus est Christus via providentie, forma iustitie, fundibilis exemplū, inqt Bernard. ad milites templi cap. 11: Quale q mūquā volla Roīs sapia potuit pstare. Et infirmū est dei passio &c. et mors Christi, in qua Deus sedes caruē fuit infirmus, fortior est hominibus) qz q nemo Roīs vanquā pstare potuit mundo vendo mortis iura romouisset, inqt Bernard. ibidem. Imo quia rūs Christus mūdi sapientes pdicanti claudi ambulabant, mortui resurgebant. p. Sic fundem admirabat terrena superbia in ipsis terrenis nihil esse potentie humilitate divina, inqt Augo Epla 42. Denq fortiū hominibus, Sapientes. n. Roīs p humano timore non audebant idololatrias destruere: Christus a. mortuos dorūt et offerit à pdicatione veritatis ne quem mortis timore cessare, auctore eode de Ciuit. Dei. l. 10. Ob qm itaq nō caribeorum rūsi: pūs in medio irridentiū pdicare. Subiungit. a. Apls et alium exemplū Unde demonstret infirmū dei fortiū esse hoībus, ostendendo infirmū dei et ad illa q sic appellarit non vde sua ad Deū veniendi dispositiua, sed qz Deus illis suo modo ad sua fine vtit, et dicit. videte vocationē vestram) 1. Ecclesiam, q est rectū oratoriū ad quā et vos ex vocatione venistis Sapientes) 1 philosophi aut intelligentes in potentes 1 publica potestate pditi, Nobiles) de patria q reb in bello gestis bene meriti. Stulta mundi) 1 q sūt in mundo absq sapia et intelligentia: et stulta dicunt q fastus et contemptus sapientes, confundat sapientes) salubri confusione, rūs n. videant impiebo sibi

in scientia salutari esse q̄riod, inspiz nrigiunt rubescere q̄ sapiaz suaz quam Deus observauit apud deum in pectio nō habeat tantope erubuerunt & q̄ videre est in Augustino 8. Confess. sic exclamate: Venerunt indocti et vi rapiunt regnū celoz, & nos cū doctrinis nostris ecce vbi volutamur in carne et sanguine! An q̄ precesserunt pudet seq, et nō pudet saltez nō sequi. De qua confusione Isaiab, non modo confundeb Iacob, nec modo vilig viri erubescet, sed cum videbit filios suos opus manuū meaz in medio sui glorificantes nomē dei. Et de hac confusione Deus loq̄s intelligendus esse auctor est Hiero. in cap 3. Ioue. Infirma mundi) .i. Deus nulla potestate ac authoritate publica pollet. Ea q̄ nō sunt) .i. nō reputant inqt Augs, sicut nichil sunt, vt ea q̄ sunt) in estimatione secdm carnē despiciunt) quantū ad fastus et reputatione sui. Non gloriet) id de meritis suis ostentet) .i. homo: non inquit, inqt Augs 12. de Corrupt. et grā. q̄ nō habeat non iusti, q̄ ex deo habent. Vel potig ostentet) .i. nulla carnalib exaltetur qz nec sapia, nec potia, nec nobilitas, nec aliq̄ gloriandi. Ex ipso.a.) .i. Dei gra nemo nob efficit in Christo Iesu) absq; vllis precedentibz meritis efficit fideles. Qui factus est nobis sapia) .i. fecit sapiā à deo) illig n. donatione ac participatione sadis suis sapientes, et iustitia) .i. fecit iustitia, cui participatione sadis suis formaliter iusti, et sanctificatio) Cui .n. nemine nō solū iusti: sed suis iusti, sed et ad iustitiam suis q̄rendi. Et redemptio) & sanguine cui redempti. Qui gloriatur) .i. sibi placet aut se extollit de aliquo bonoz, in deo gloriet) .i. omne id de quo se extollit deū gre asscribat.

In Cap. 2:

Quandoquidem à proposito quod de qualitate sue predicationis dixerat erat digressus vt propositis efficiū remedijs efficacius pseq̄ret idipsū & supra dixerat, nō in sapia verbi, nec ipse usus est dicere, et ait. Veni nō in sublimitate sermonis) .i. nō in sapia verbi, vt pars dicitur. testimoniū Christi) .i. veritate q̄a deus nobis reuelauit est in Christo: vel. Annūciauit vobis Euangeliū quo contestabar figura alijs predictis vera esse q̄ Christus docuit, et predicari precepit. Sermo q̄a exposicio conuenienter dicit, testimoniū, quidem eius predicabat ad edificanda eoz fides, fidei.a. nichil testimonijs, sicut scientia euidentie rationū). Non .n. iudicaui) .i. dixi aut ostendi, inqt Augs ipsat. in psal. 119. me sine aliq̄ inter vos celebat .n. suas sapia in principio Nisi Iesum Christum) qz nō expediebat in principio aliud à vobis audiri. In infirmitate) Non .n. vsus sue potestate, spiritu temporali et timore) qz frigo sibi subinde conflabat. Vel, Timore verecundie, q̄ opponit audacie. Et tremore) quidem nisi mehy de futuro nō bono sumptu predicabant

mea. Et sermo meus) patet dicit de mutatione sua p̄dicationis, mihi de generi sermonis quo est usq. Persuasibilibus humanae sap. verbis) Non n. ad aures hominum verba ornata sibi componebat industria, nec n. humana, sed dia cum sermo fuit arbe sublimiū, inqt Augn, 2: de 55to Sed in ostensione spiritus) In omnibus n. dictis cum ad fidei velut lumen repulsit superfluitatis dictatis mundi, q̄ ex ornatu affectabat vim, sicut et Stephanus in quo spiritus et sapia loquebatur, et Gregor. Nazianzenus, testa Basil. de 55to c. 29. et Virtutis) i. Energia, q̄ ad movendum verbis meis latenter inerat: de qua ad Rom. 1o Evangelium virtus est i in Evangelio energia est in salutem omni credenti. Itaq; opponit prone Evangelii q̄ Augo dormit 4. de doctr. Christ. esse rerum sapiā, diserti eloquentia, ut n. sano iudicio verba sic componat ut in eis resplendeat sapia fulgentibus, spiritus et energia cum: Potest interim mea virtutis sic intelligi rectitudo Apostolicae conversationis: Qui n. plurimum momenti adfert ad persuasionem verbis. Non sit in sapia humana) i. no innitatur sapiā humana tanquam suo principio, sed in virtute Dei in sermone nostro sese ostendenti, ipsiusq; sua ostensione manifestanti q̄ sermo esse debeat à Deo: et q̄ minus vos promoventis ad assentiendum fidei, sicut scriptū est, Qui credit in filium habet testimonium Dei in se. Ne a sermone sapiā recedere timuisse et ignorantia subiungit, Sapiam autem loquimur inter perfectos) vos sc. q et fide eo profecerunt ut iam exercitatos habeant sensus ad cognitionem veri et discretionem boni et mali. Principis huius seculi) i. philosophi, q dicunt principes, qs vanis iudicio seculis suis dirigebat. Sicut ille dicebat ut, Regent philosophos esse reges, aut certe regem philosophare. Loquimur sapiam dei q̄ sc. non plane: illa n. sapia nullis est verbis aequari aut explicari, qe sempiterna est. magnificentia sua de nomine sanctum huius i maior eloquio vel illo, no dico psalmo sed sancto sacro et spiritus orbi huic tibi appropriato nostro valeat explicari quoad. et absconditam est) Ab oculis cius Damascius, inqt Zoh, Voluerat et velut latet. quam in gloriam nostram) Ut eius clara visione tandem certificati inde quoq; glorificemur: Hoc ipsa pollicitationis effectus describit Apls ad Hebr. 6. cum dicit quosdam gustasse bonum Dei verbum, virtutes seculi futuri. Quam) gloria vel sapia, nemo principum h.) sub generali nota latenter tangit principes Iudaeorum. Nunquam enim gloriam cruci. non n. dicit illa sapia gloriae cruce cognovit nisi simul amet: qb n. et nosse bonum quo no fruitur, inqt Augo 83. qq. q. 35. Nosse, inquam, talia profecta, de qua Io: Qui amat, Qui no diligit no novit Deum, Nisi n. q̄ mundum intellectum cuiusque seculi sapiam Dum aliquo modo nosset, non diceret Zoh. c. 28. Inferny et mundi principes ignorantia eius. Et crucifixerunt) Corporalis, inqt Hiero. Non vidit, nec audivit)

non est .n. color aūt suavitas, nec odor vinositas ostensiua. Nec in voce) .i. mentē hōīs ascendit
qz et sensibilis homo frīpe non potuit, q̄ spūalia) .i. in q̄nūs dare possūt deūm.
Sēd q̄ diligentiā eius ysaiam dicit, expedantibus te, in aduentū hūo secundo: quattuor .n.
ysaiam, sicut dictum est. Et iste Basil. homil. 1ª expōnit fiet in aduentū 2m qz
ad desensus verbi in carnē non erat ozy talis diuinitas, erat .n. ib desensus inuor-
poreus, et illoralis, secūd quē descendit Christi ad inferos: ubi sensus inde cognouerunt
q̄ ysaias dicungit. Aquile hīa montes deficiebant, qz aduentante Christo z terra
multis montes aquabantur sīpturis terra. Et addit, Aquila audierunt ignei, qz nunc
q̄ audire rationis exercens spūalis: unde et Apostol. ois unus et unusquisq
scripsit, et nunc idem nō est. Et spiritus eius) .i. impetus domus sapiē spūalis et
spiritus sanctus, quatenus in tot vita habeat pt. Bene q̄ dicit, error hōīs nō ascendit
qz q̄ tot verba ostendit cognitionē tam sublimium rerū in cor hominis talis posse
descendere: sēd obseruandū Augo sermo. 69. inter viginti. Fuda .n. spiritu inuisione
quandoq̄ adhuc tempus erat quo discipulis Sti et Christo erat declarandū ac pdicanda
discipulis Xpi quōmodo spiritu regnaret cū q̄ recedat, et dicit, Spiritu .n. oīa scrutatur)
Et quo tamen scrutari sit inuestigantiū nō segnis spiritus oīa nō nosse, qz scriptū
est, scrutator rerum est rex deus: et tu inde nō segnis deus illa nō nosse, inqt Augo
3º conf. magnum. c. 15. Epist. in Amorati. Spiritu q̄ scrutatur nō inuestigando, sed
efficacissime penetrando, ita ut nihil sit q̄ eius lateat, aūt pterat, inqt Ambr.
2. de Sto c. 12. et profunda dei) illa .n. dei secreta ac intima q̄ nullus creatus intel-
lectus quantūcunq̄ adiutus pt apprehendere: sic .a. pbat Augo et quadam q̄ in nobis
est Sti imagine aūt similitudine, et dicit. Quid .n. hominis scit q̄ sunt hoīs) naturali
virtute, nisi spiritus hominis) .i. mens aīa rationalis q̄ semper, inqt Tertul. de Carne
Christi cap. 12. 1. scripsit oīus sensus .i. oēs alias sensationes, idqz naturali virtute ac
ordine, et dicit pbat Tertull. Ita) .i. eodem modo, naturaliter, inquā, ac pprie, inqt
Cyrill. 13. Thes. c. 1: nisi spiritu dei) Rodi illuq Basil de Sto c. 16. maxime cognita
spiritu nr̄a latet et filio adhuc audissime forsitan. Aliud est, q̄ eodē modo dicit
spiritu se habere ergā deū q̄ ergā unumquemq nostrū se habet spiritu q̄
in nobis est, dicente Apō. Quis hominis scit .i. spiritus hūi mundi nō accipiunt)
Hoc dicit Augo ad insinuandū q̄ spiritu sancti amor mundi stuporat ac stupidat
sapiā mundi. Sed q̄ a deo donata sunt nobis) .i. ut sciamus ea q̄ spūaliter nobis
nob dei munera accepisse, est .n. magnus dei donus q̄ sciat se id q̄ habet a deo
accepisse. Sic Prosp Epla ad Demetr. Qz tu id sic nō vergat Augo paulo vehis Ba-
silg de Sto c. 24. q̄ ea q̄ donata sunt nobis intelligat mysterium assumpti Verbi
a verbo, q̄ sine deuo Sto nō cognoscit: sicut scriptū est, Deūlla sapiā hūe, mysterium
vim, aut q̄s, dominicae incarnationis, manifestasti mihi. Simplicissimus sensus est
ut sciamus q̄ de fructibus in nobis gloria, inuocet q̄ nos spūaliter nouimus.
Quo ut duret spūalis gloria gratiae dei Augo voluit describere nōie donatoris

à deo, et ꝓdes sꝙcabiendantur: spiritualiũ n. cognitionẽ à deo esse sufficienter
insinuasset si dixisset, spiritũ q à deo est accipiũt vt stamm q de supra dicit
reby cognoscing: sed voluit ob causam dicẽdi Dñi sermonẽ generẽ vti exẽplo
Christi, q Johan. 17. dixerat, Cognouerunt q oĩa q dedisti mihi abs te sunt,
rõ simpliciter sufficeret dicere, oĩa q dabo à te sunt. Non in dubiũ ĩmo sap. fl
.i. non etiam cũditione sermonis qua humana sapia à fide alienorũ descripta
est, q facerat q vellet scripturas explicare verbis Ciceronis: sed in doctrina
spiritus, Augo 14 de Ciuit. c. 4. legit, Docti spiritũ, Cuius lectionẽ sequitur Graec:
rõ magis consentientẽ ideo q̃ habet Vulg. q. d. Qui sõ author spiritus ac rõis
gressi sermonis dat eloqui nobis, spiritualibus spiritualia coparãtes q spiritualibus
reby pacis verba spiritus spirantia exequantes: Quorum Augo 4. de Doctr.
Christ. c. 7. dicit Canonicos auctores et ꝺñ eloquentes fuisse eloquentia q
istiusmodi ꝙsonis congruebat. Aliter a. Ioan. Augo 14. de Ciuit. c. 4. tractat. 98.
in Johan. dicit Boies dici ab anima animales, sicut et à carne dicit car-
nales: et Gentiles non spiritualẽ ab altera sui parte indifferenter dici
posse aiales et carnales: Alij tñ, inter quos Hieron. in cap. 5. ad Galat.
Prosp 1° de Doctr. gent. c. 4. appellant illũ carnalẽ q seruit carni
quorũ principes erant Epicurei: Aiales vero q rõpibilẽ animi vẽ
supare exercendi sũt mentis viribus industria naturali inniti: qua-
les erant Philosophi: Unde et Hiero. q aiales Boies Philosophos vocat in
Gallicia, non ꝙpriũ intellectũ, q sicut spiritus dei) Cuius pñtia vo est.
Phillia. n. est illi) ob opinionẽ quam ex sua sapia non vocat deducit, at
ꝙ ad verba, ꝺquos sapientiam sapientiũ exemplo declarãnis: Et vt Gor
non sit adhuc non ꝙpriũ q sunt spiritus dei, qz non ꝙt intelligere) q vi-
rebus sui ingenij nõ ꝙt spiritualia nosse aut penetrare, qz spiritualiter exa-
minari) ꝙ qz nõ solũ spiritualiter apprehendit, sed et spiritualiter inuestigat,
vt vel ad inuestigandũ opus sit opa Sc̃i. Quorum 2ob 28. Deus vidit eam
et inuestigauit i. nob eam inuestigare fecit. Augo in Ioan. Epla 57. 6. cont. Iul.
c. 5. 2° Rohabt. c. 7. q Boies aiales intelligit parũlos in fide q ea q vocant
non valent intelligere. De qbꝫ et dicit q ea q spiritus dei sunt sunt illis
phillia, non q illa ignorant, sed qz de illis carnales et pene visi dignas
et quas intelligens spiritalis vocat dicit habeant imaginationes, salua tñ
fide, et animi docilitate, et ob id non desinũt à Sc̃o spiritu rũdere Epla 52.
Cui consentit Ambr. 1. de Cain et Abel. c. 10. dicens aiales homines esse
gelicos, spiritualibus ꝓximos: Sed Hieronymi expositio magis consentit
contextui et Apli ꝓposito: Spiritualis a) Dei loco sit dicta, nõ solũ ab insa-

Dilante 55to sed principiè à virtby mentil qby spiritualē veritatē mentib liber ab omni phantasmate liberu intueri: imo et mente ab omni corporalitate expe; dita vay diligere, illigi inhaerere valeabt oia tenenda, agenda, fugienda, et et oia ephema iudicat) 2udicio discretionis: intuitu n. immutabilis veritatis, ingt Aug9 g. de Trinit. c. 6. et qm̄ principiè definiat quale unūmqq semp̄ rationby esse debeat. Dicit immutabiles: similitudo n. veritatis p̄ mentē impressa et ipsa infallibilitatē habet et incorruptabilitatē, ingt D. Thom. q. lib. 10a. 7: 2mo loco de semetipsa quōdmodo rectū reddit, teste Aug. tract. 111: in Johan. Quia et iudicat errores: cognitio n. veritatis, ingt Aug9 Epla 56. oia falsa. si modo pferantur et q quib inaudita erant diiudicare et subuertere ido: nea est. 2udicat et de rebg ephemis, nam phantasmata rerū corporaliū veritatis regulis supra mentē nostrā incorruptibiliter manentibg appba: mūb vel imgbang: unde n. sensus ephemiores p̄cipiūt, de quo non oculi interiores tanquā exactiores iudicent, ingt idem Epla 112. Vitat. a. ne iudicet occulta q nondū sic apparuerūt vt ex visibilib iudicari possint, ingt idem 13. confess. c. 23. Dipi. a. libera mente diligit, aut inhaeret, qz absq dilectione hūanitatis veritatis asperitg simulter facile infestaret, aut p̄uertret iudiciū: Qualis n. unusquisq est talis et finis ei videt. Quo attento Epla 112. c. 17. dicit Aug9. Mentib liberis veritatē corporali liber: no solū iudicio rationis, sed appetitu quog rūm p̄posuerimus, quanto id magis valebimus, tanto melig valebimus: in hac n. viciariose vita facili spiri: tualis valebimus de omnibg iudicare, à nemine a. iudicari. de ipsa a. mentib liberis nemo iudicat, qz iudicius de inferioribg est, ipsa a. supra mentē est, sed sicut nec de inferioribg iudicat. Quocirca id q iudicat similis esse debet illi q in altissimis montibg, ingt Aug9 g. de Trinit. c. 6° vere liberi fruunt serenissimā luce supra, nebulas a. subtg aspicit. qz sicut luce, q supra mentes est, debet id q mente vbi et p id qnsi in monte constitutis de rebg inferioribg iudicare. et ipse à nemine) Me quem animali homine, iudicatu qz q ne quem ab animali homine p̄cipi pt non pt vllateng vel ab eo iudicari, multo minq à rationali. Quib n.) homo p̄ sua naturalia regnauit sensibg dni) i. ea q spiritg Christi docet. q instituat eius) vt de rebg spiritualibg iudicando dicat, hoc sit esse debet aut non. Nob q.) q spiritu dei accepimg, g̃ nos supra dixit. Quib n. Sub: intelligi voluit homines absq spiritu. sensibg Christi habentg) qz dicit Aug9 de testimonio inhabitantib in se 55to: dicit de B. Maria dicente, Fiat mihi secundum

contra Pelagianos hæreticos. Hoc ꝙ non est cuiuis momenti diuine de sanctitate, sed id diuine potest, si qb ipso sanctis sit visibile, inqt Bastl.

De 55to cap. 26.t

In Cap. 3.

Parcitis) ꝙ panis celestis mentis et intellectus spiritalis, q̄ donū sancti nō spiritualis caparet, sicut donū sapie sancti nō spiritalis. Cur) ꝙ simplicitate q̄ amp. doctrinā, q̄ ipse hanc vt. 98. in Ioh. sicut voluerit sicut et erat. Dom. et hostis catechismo. nō obstāte ꝙ ea, caute nō differet nisi explicationis vōe. Quidam dicit quod spirituales doctrinā veris spiritualiter rationabiliter omnino non tarent propter catholicam fidem q̄e omnibus fide[illegible] credenda est, nec tñ de ea rebus illis dissimiliter faciant in veritate fastidiri sermone quam in sermone Christi veritatē. Necesse a est eandē doctrinā omnibus tradere ne si aliq̄ doctrina q̄asi ꝓfectionis reperiat, sibi illo ꝓcepto iubent impetrare et in occulto seminent errores, Anthore vōe et Tertul. de ꝓscript. adversus hæret. c. 26. Etsi, inqt, Apli inter domesticos q̄dam discrebant, nō tñ ea fuisse credēdis est q̄ aliam fidei regulā statuerunt diuersam illi quam catholice ꝓdicabant, vt alios deos in Creatore docerent, alium in ꝓphetis ꝑ. Nouum n. ꝓbuerit ꝙ hoc ꝙ prudentia fuit, nō ignorantia, erat n. sibi linguam Apli mel et lac qz in promissis habebant et caterizare et sapias dicere, sed vt prudens dispensator verbi, qar sibi dominus lord ꝓcebat. ramalel ostendi) ꝙ vitio ramalis lord subiecti, q̄ seruile impedit ꝓfectum spiritalē. Nonne ramalel ostendi) a vitio comedi lord tamensi nō ꝙ ramū omnipotentia, minuerat n. Apli inter ea ramis hæresis et alia vitia. Nonne lord ostendi) q ob illam diuersitatē cautionis inter vos sectoris habet? Sicut deus dedit) post ei deus dicit: unde multis postea sparenda est aut insedanda, ne dei donum aut dispensatio a vobis ꝙcernat, sed ab omnibus in suo ordine quoad plantandi) radicē institia fidē vobis ꝓdicando. Apollo rigando) Baptizando, inqt Aug. Epla 48. vel, concepta fide sicut ꝓdicationis ꝓfessionē, q sensus plabilior est, qz Act. 18. dicit Apollo fuisse vir eloquens, potens in Scripti. vt inde plabile sit q deus nō misserit ipsos baptizare sed Euangelizare. Deus incrementum dedit) christus ꝓdicationi vt fidei in vobis radicaretur et ꝓficeret: q.n. incrementum dat nō arborē vel vites confirmat sed creat, inqt Aug. 3. cont. Petil. cap. 53. Ille qppe incrementa ꝓfert vt ligneis plantatis radices figat, et germen emittat ueq q plantat et aliq̄) ad indirendā institiationē aut ꝓfectionē in institia: vt a. alios ad dispensandi verbi vel sacrificium, inqt Augo ibidem cap. 54. Sed q incrementum dat) Fides n. pedoribus Christi inseruit, cauus augere creditur humanā humilitate, angelicam dignitate, nō tñ nisi ad Agricolas Christi, inqt Aug. de trad. 60. in Johan. Vnus sunt) ꝙ vnus studij, fidei, intentionis et animi ellorum, itaq̄ audiat vos nō debetis inter vos diuidi. Nolandus intelligit q ob diuisas veritates ipsi nō diuerserunt vnus nisi simul inter eos essent veritas substantie q tamensi plures nō semꝙ dicunt vnus esse vōe vnius substantie, non n. dicerent Dominus de hominibus q singules substantie sunt. Rogo vt oēs vnus sint, inqt

Aug. 6. de Trinit. c. 3. id ꝙ de plenitudine scripturar nō dicerēt nisi prius esset in eis et veritas ipsa, hoc Aug. docet, et Ambr. 4. de fide c. 2. seeds sine labore]
Non dicit gratuito, inquit Bernard. 4. de consid. in initio, vbi c. Deus inuenitis
nu dederit laborantibus nihil ꝓfert, dicente scripto. Reddet deus mercedē laborū, laudo-
rib⁹ suis: seruus labor quos nullius valet examinare defectus. Dicit ꝓt Hiere. c. 15.
Non fenerauī, nec fenerauit mihi quispiā. vbi Hiero. in cap. 4 ad Galat. Cyrl.
in cap. 53. Isai. 12. in Zoha. c. 62. legunt: Non ꝓfui, nec ꝓfuit mihi quisquā.
Sed dicit Cyrillus, ꝓpterea id ludibrio affectibus dicere, qz salua mercede tadiosius est
humane infirmitati nullius fructus sibi opus intueri: qz fructuosum esse desiderat
Amb. 5. de Fide c. 1° Christ intueris Hieremi. intelligi ꝑdidit verbis magis
eorū q fructibus nō reddebant quos suos miseratus et fraterna charitate deplo-
rasse. Dei sumus adiutores] qz nos Deus iuuat fere nō opere nisi nouissimo
prius fortiores adsumto, nos ꝑdicando Dei negotia roborans. Dei agricultura estis]
qz deo iuuante crescit vos ad fructus. Dei aedificatio estis] qz ꝑ spiritus sui
operatur vos sibi in habitaculū, inquit Aug. in psal. 66. fundamentū positi] Chri-
stus ꝑdicati. dicit a. fundamentū positi: Cuius de cuius ꝑdicatione prius dixisset
Lar nobis petius dedi, qz ꝑdicationi fidei aliquos respondere magis ~~esse~~ rogarent suos
latitudo fundamenti quos habuit, nisi vsq; altitudo arboris arrepserit ramosque
mentis veri arrepserit edificio ornamenta: ad quos modus fidei tamen sit
paruitas, manet tū in ꝑfectionibus et perfectis, ita vt cito sapiā a fide sumat
donum a fundamento suis robur arripiat: quod notauit Aug. tract. 98. in Iohan.
Alius a) qz se. vigat, superaedificat] qz doctrina fidei ad intelligentia quasi in altū
ꝓficiat, eamq; fusius explicando extendit. Videmus a. qz ardua et fidelē bene
operis remunerat nunc Apls sermone ad oēs fideles, auditore Ambr. 5. de fid. c. 1°
et dicit, Unusquisq. a) Videat ſ. ad quod tendo, videat quomodo superaedificet vitam suam
instituendo, et ꝑficiendo] qz in nobis fundamentū efficit nos in eius medio
sine quo fundamento grauius ad vitam aeternā edificamenta addificat sine
arenam. fundamentū est] fides Christi aurum] ſ. oratio sensus et sapientia ei q
fidei sunt. vide et 2. Thom. qz aurum dicit intelligit sapiā rerū charitate
argentum] sermones dei rectos, lapides pretiosos] ſ. opa deo placentia, inquit
Hieron. in cap. 21 Aggei. ligna, fenum, st.] ſ. opa huius vite transitoria
salua charitate rogitant et mundi huius sunt, no stabit ad necessitate, sed
nouissimo cupiditate. opus manifestum erit] qz euidentius nos de tanto appa-
reat qz sperat. Diei d. Dni] ſ. diei iudicii de quo Isaiae. Exaltabit dns in
die illa solus et alibi, imo fere semp dies dni in Script. dicit, qz in

igne) conflagrationis revelabit) Ignis n. anti ipsius predet. f. Ignis ghabit)
f. declarabit. Aug. de Civ. Dei lib. 68. De fide et op. 16. 21 de Civit. c. 26. mai-
lend. de Dar script. aliorum exposition audire quia suam ghere, f. ignis
Sic intelligit tribulationis: Sicut scriptis est. Vasa figuli ghat fornacy, ipse
ipsos tentatio tribulationis. Nam et in Dar vita tempore tribulationis mai-
nifestis evadet quisque reby temporalibz inordinato affectu adhesert, ql
no: qm n. veritas rei affirmat disco quando ea misi ravendis est, inqt
Aug. 10 Confess. Sublatis ql reby temporalibz si ql non doleat augmth eab
admittit, falch interim, quod bonis intelligi posse de igne purgatorio, et qdo
ghabilis, qz dicit Apls ipsum fidelium in die Dni, f. quia conflagratur
non intelligit alig quam diel judicij. Rz ql Dns ponit ante Paradisis
Cherubim et flammeum gladium, oportet, teste Ambr. serm. 3. v. 2. et 20. v. 1°
in psal. 118. oet f. igne transire primisquam deveniant ad reliq: scilicet
ingt et Johannes. Addit Hilarius in psal. 118. et B. Marian. In judicio n. erit
Christs ignis conflans et emundans argentum: Hic ignis vocatur fore ignis
conflagrationis. Si cuius opus manserit) vae merit: non n. pt opus ql in
tempore fidis est aliter manere. Et si paradisum meretur attingat) Nihil
enim ab igne, sicut nec hab puteri in igne Babil. sicut scriptis est.
Si transieris per ignem flamma non nocebit tibi. Rz q. Moyses no laudet à mansi
servanda. Si cuius opus arserit) vae sibi reatg, non pt n. opus ql perit aliq
transiit ibi alia vae reperiri ausit ghari. Detrimentis patitur) sine gehi ne
involutionibus, qz patitur pena: Reampnis Hieron. 2. adversus Jovin. c. 13.
Detrimentum istud solummodo intelligat in. ravenia meretrib: sed ad id
no esset opus igne, ql detrimentum sine gehi. Ipse autem salvus erit) pecter
rob fuit q sine fides Christi charitate et bona opa adificaverunt, sed
non lignis pfantis ut auro et lapidibz pretiosis comparata valuerunt per illa
oes reatus pene, scilicet. f. in pfenti vita delere, ut prioreb: Aug. in
Ambr. serm. 20. S. Si nihil augenti in me inventus fuerit, qui me, in
infernum extrema detrudat. Sic tn quasi per ignem) Vide manifestius quidet
in judicio salles extremo à reatu venialium parvis purificatorijs purgari
q tn parvus in judicio sic terminabitur ut post illud nulla remaneat,
teste Aug. 21 de Civit. c. 13. et 16. et 24°. Rz a. dicit Sapiens Ecclesi 11°.
Facile est Deo in die obitg retribuere unicuiq secdm vias suas. Et circa
tempora judicij adhuc videbit fidelium erit in judicio universali, fiet

Vnitiq̃ rō mortis in iudicio parti, ꝙ et hinc erit pœnitentiarij ignib⁹ ⁊ quis ad salutē transeat ⁊ quomodo, stipulat⁹ stipe dimittit. Dicit inferis Apli gloriose laus ortū Christianoꝝ in die iudicij, qñ ch̄i manifestabit ꝙd in iudicio parti fuerit vivis sanguine lauandis: teste Aug. 20 de Ciuit. c. 2. Sed qd fiet de eis q̃ arrepta fide pœnitentiæ mortalib⁹? Mortal⁹ qñ templū Dei fit Spiritꝰ Dei ⁊.] ꝙ et ss⁹ dent, inqt Ambr. 3. de ss⁹ c. 13. Si ex Salomone adificasset ss⁹ templū materiale, diruet eū Babilonis ss⁹ ꝙ deo: quanto magis arguit esse deū rerū deo assignat esse vivū templū, inqt Aug. 3. cont. Maxim. ☞ Si q̃ templū Dei violauerit) ⁊ pctō mortale, dissidet ⁊ in alterā pctōnē detruditur. Templū dei) nec potest fieri salus quasi ꝓ signū. Templū Dei sanctū est) ⁊ ab omni pcto mortifero alienū, ꝙ vtiq; vob⁹ excellentiq. n. templū deo est homo viuꝰ quā⁹ templū aliq̃ materiale. Nemo se sedūcat) arbitratꝰ solas Christi fide sufficere ad salutē. Sapiens in hoc seculo) q̃ tale qd acutū rationib⁹ et argumentis vellet astruere ac vobis ꝓfundere, stultꝰ fiat) ⁊ abiecta omni rassa opinione sua prudentia mihi ante tanquā vanū appetet aut ridiculū, imo ne cogitet qdem prudentia ab ipso dei verbo ac mandato scire dicitur qd placeat deo, inqt Basil. interrog. breuior. 274. Vt sit sapiens) vt tali zōe ad veri cognitionem perueniat. Sapia. n. huius mundi) ⁊ q̃ mundo sine hominū cognitione est, stultitia est) qz vtiq; digna est et vera sapia contraria. Comprehendam sapientes) ⁊ faciam sapientes hoc inuenire sub ipsorū consilijs ac plasmis inretitos ac raptos, vt patuit in consilio Iudaeorū contra Christū. Cipriang inferis de patia, et Ambr. in contrario ꝙ, comprehendam, legit, reprehendam. Alia lectione Erasmꝰ putat esse genuinā; et quoniā reprehendere metaphorice signat idonee increpare: ad litteram to idem est q̃ retrorsum habere: q̃ vtiq; euenit sapientibus mundi, qz ꝓfitendo se mūri esse oīm⁹ veritatis primos, retrahuntur ad vltimos. Irrita reputationem sapientiū) mundi, qz vana sunt) ⁊ ab omni soliditate vana sunt. Nemo gloriet in hominibus) quasi ꝓsit ipsis ꝓfuerit iustitia vel salus, aut Apostolorū alicui q̃dā⁹ sic essent ppria vt essent religi⁹ alicui. Omia. n. vestra sunt) ⁊ vobis oīa cōmunia sunt. Siue Cephas) oēs. n. vestri oīm⁹ stabilitati inuigilant. Siue mundus) q̃ data est filijs hominū in communi, siue vita siue mors) oēs. n. vestres diligunt vitas, esse ipsi pariter morientes, siue presentia) oīm⁹. n. vestrū vtile vestrū est, siue futura. Est. n. in futuro vestrū omnibus salus, ita vt salus singulorū redundet in salutē omniū, et contra. Omia. n.) nam dicta, vestra sunt) ⁊ vestrū oīm⁹ stabilitati vtili ac saluti pariter destinata. Vos. n. Christi) qz Christus vobis auctor fidei ac iustitiæ est. ex to qz ne Christo quidem potuit quicquā esse qz pertulit humanæ naturæ subiungit. Christus. n. dei) qz humana vita naturā conciliandi est instrumentū dei.

Vt ministros Christi) Qui Christi gratia ephemus phem obsequio verbo et dispensatores mysteriorum) .i. Sacramentorum dei. Aug. in Epla. 140. ubi mag. hoc membrum in hib verbis continuari affirmat. Quarit inter dispensatores) .i. in hac vita dispensato: nis solicitudo in hoc versatur et fidelis ql inueniatur) no sibi arrogando q dni est, et dispensationē sua q dni uolūte ac legibq administrando. Hor. a. comūe: nicentur addit, non n. idem est esse salutis dispensatore q verbis et sacrīs et esse salutis participes, inqt ibidem Aug. Nisi a.) q̄s ad me attinet, q nri: nimo est) inter minima bona à me habeti, vt à vobis iudicer) tanq̄s fidelis dispensator, aut ab humano die) .i. publico hoīs iudicio et quada publica re: lebritate talib. habeat. In quos sensus humanus dies accipit Horem. 17. nis dicit. Dies hominis non desyderauit .i. hoīs gra ac celebritate. Neq meipsum iudico) .i. vetus ac ab omni metu alienus iudicius de me no ipso. Nihil. n.) .i. nullig mortalis conscij, nihil conscius sum, sed no in hoc iustificatus) .i. no hoc ipso q̄m ac ab omni culpa immunis: q. a. iudicat me) Certo ac definito iudicio dicit esse plenius q̄ verba, vt à vobis iudicer, intelligenda sunt de humano iudicio: Similiter verba, ab humano die, conformiter intelligenda sunt de humano iudicio q̄ vetus synod dei prodit temporibus ab ipo q in seculo secularibus clausi sunt: Et iudicium habere debet q minime sine culpa: dicit n. Aug. contra secundam ep. Pel. Sancti de Augustino q vid, sola me no arguit conscientia in oculis dei. Sed vt ea q dicit. Non in hoc iustificatus sum: Docet nos Apls quā parum nobis temerarie elidendus sit q nostra nos non arguat conscientia. id. n. frequenter non sunt conscientie integritas sed stupor sine insensibilitas: multi. n. inqt Ambr. de Zarad. c. vlt. qui minime iniquitatem no sibi imputant perrati conscientiam: Quocirca Basil. interrog. Brevium. 301ª. monet vnus: quemq nostrum quando perrati arguimur potius q̄ bonum quia conscientie damnum standum esse: sicut, inqt illi q ægrotant, et diu aut penitus morbi non sentiendi plus nocent potius nocendo quia experientia sane. Nolite ante tempus iudicare) pperis in sinistra parte, suspiciones n. q sunt improbe iudicia q vix liceat vendicare venialiter labentis in hac vita, pperis quando iusta subest causa: iudicia. a. .i. figa retrorsum in sinistra parte temeritas ruenda sunt, inqt Aug. tract. 90. in Johann. illuminabit abscondita) q ab alijs no deprehendunt, sed in hoc latent, inqt Ambr. in psal. 43. et sunt aut occulta peccata, aut ipse virtutes q pter ea q forsit bene gesta patent intrinsecus latent, ad qual arbitror sit Apls principe respicere: dicit. n. proig nisi q minimum est vt à vobis iudicer, q bonus iudicius hoīs de recte factis inter minima bona computata comparatione iudicij q est de

reiudicium

redditione ac decore interiorib hominib q mūr in semetipso latet, et nō nisi tenuiter in operib bonis emicat. manifestabit rōsilia cordiū 1. q nō solū qualitatē operis, sed potentias pondentia ac charitatē, intentionis, et q̄ opus ipsius gerit: q oia hic in ygnia forma latent. Ambr. in psal. 43. addit et his manifestanda esse multa bona opa q, ingl, minor stley: tio premiū, ne nostra videamur iactare. Et tūc laus erit unicuiq à deo, non tantū ab hominib et benevolentia iudicantib. Itaq rom: paratione tam celebri ac solidi iudicij q minimo unusq est in tar vita vel in bona parte iudicari, et q concludit Apls, tunc laus erit s. augūt abstondita tenebraū et consilia cordiū q bonis supponere, alioq inferret Apls tūc opprobrium erit unicuiq à deo, vel aliqd simile. Hier. a.) q sc. neq̄ q plantat est aliqd neq̄ q rigat. s. haustigerarii in ma. s. 1. in nouo dil quasi ad oculū depingi ex voc ad conditionē vestrā. vt in nobis distabili nostro exemplo. sicut quis scriptū est 1. sicut scripta scripti est, neq adiuvat altrius) in despectū altrius inflet) q immē gloriam aut iactantiam, q alio 1. in gra altrius, magistri sc. sui aut Apli q eis dorūit aut baptizauit. Quis.n. te q fortassis altero instructior et aut melior, discernit) 1. intercurrente te disparē sunt ab altero te inferiore? Si dicat. studiis meis, industria mea, virtus mea. occurrit Apls, Quid habes q nō accepisti) Cui a. in confesso est ne quidem donorū naturae, nullore Aug. in psal. 58. q̄piam esse q nō accepit homo: multō minus donorū gre, inquit Apls. Si accepisti qd gloriaris? 1. profecto te, et ostendat te p veritatē, quasi nō acceperit) gloriari n. quodammodo conuincitur illi q ex semetipso se collaudant. q. a. munere aut gra dei ib tanquā memor gre debet sui: militatē tenere, inquit Ambr. 2. offic. c. 24. Neq si q boni habet ad deformationē aut vituperationē alterius habere. Quocirca Cyprian. 3. ad Quirin. mūs, q. et hinc dicit in nullo gloriandū esse quandoquidē nihil nostrū est. Aug. in ep. 44. de pdest. ss. c. 5. et alibi declarat hec Apli verba bonis habere et in illis q p veritatē in statu sunt salutis, ac salutaris: per modo. Quid te discernit? A grauia scilicet. Si dicat, iustitia mea, studiis, virtus. s. inquit Aug. si occurrit Apls. Quid habes q nō accepisti, nō q̄ gloriere adūersus gratiam dei. Et quia Apli sententia concludi vult, q si diuinis gratia gratiarū congruitate gloriā nō equaliter cum gratia alterius viri, id adscribi debere peculiari opi dei q cui q alio adhuc: et tametsi nō pro gratiarū congruitate discreti salte sunt operatione: si q illa operatio nō prodat ex dei peculiari ope si bene operandi interrogatus fuerit, Quid te ab equali hic discernit, Respondebit

M.

Liberū arbitriū meritis quo ꝑ alio bene vtor accepta gra, qz ad disparitatē
affectuū nequit ꝑuenire aliqua disparitate rationis, gra. a. tam in
gradu quā congruitate vtriq; aequabiliter fiat, q̄ diuersitas fuit ex libero ar-
bitrio: ꝙ nō gratiā ab alijs admittit. Si q̄ sic opanti interrogauerit. cur
habeo ꝙ nō accepisti? Respondere potuit, opari, quod opationis principali-
tate, qz quamuis gra in opando ipsi cooperet, qz [illegible] sentit sanū opini-
onē in eo nō opari vt infallibiliter velit, sed tantū cooperari si voluerit et
quandiu voluerit, vnde liberū arbitriū ibi impando et opus ꝙ gra ꝑpa-
ratiū anticipando habebit primatū partes ob quas dicere potuit se habere opari
ex semetipso, alijs secus. Non tū potuit simpliciter dicere se opari habere
ex semetipso, qz opari ꝙ gra ꝓueniente fuit in ipso ꝑparatū, et ꝙ gra
cooperante adiuuatur. Itaq; discretio talium resoluit in liberū arbitriū quoad
opationis principalitatē semetipsū ad opus attingendū ac conuertendū, ac
potuit dicere, semetipso discerno habere aliqd ꝙ ex gratia non accepi,
cōtra mea libertate infallibiliter non adiuta vtor. Post hec transit, Apls
Corinthios alios morē tenere reprehendere, et dicit. Iam saturati estis p.
q. d. iam ad satietatē vsq; diuitē fastidij estis: Erat n. Corinthus Metropolis A-
chaie et celeberrimus Emporium. De qua satietate psalmus 16. Saturati sunt
filijs ꝛ reliquū ac ꝓuentū filijs vite quasi multiplicati ꝑhibent. Et Lucr. 6. Va
vobis q̄ saturati estis. Sine nobis regnatis) qz seruū quos nostri morē ha-
bent ꝑ diuitias potius et splendore in admiratione habiti q̄quid voluit
vbiq; obtinetis, et vtinā regnetis) regnatione q̄ coram deo est, q̄ sc. vobis
non sentit, sed sic regnat vt in eis potius regnet Christus, iuste Aug. 20.
De Ciuit. c. 9°. et nos vobiscū regnaremus) 1. Vt nobis et vobis sit impandi
cooperatiū: in Christo n. et ꝙ Christi spiritū sine ope seculari regnabat et ob-
tinebat Apls. Nouissimos ostendit) ꝙ exhibuit nos mundo in forma corū q̄ quoad
mundanā gloriā ac potias vbiq; nouissimi sunt: tanquā morti destinatos)
1. talem q̄ mundo videremur digni ab omnibus occidi, sicut scriptū est, Esti-
mati sumus sicut oues occisionis. Aut saltē talem q̄ ingloriij et mundo
inutilis sine publico detrimento possemus ab omnibus e medio tolli.
Spectaculū factī sumus mundo) 1. in circo oculis versibus, et quasi in pompa
circumferimur, inqt Ambr. in psal. 43. quasi in theatro quodā positi. vnde
et Hieron. Epla 27. c. 9. loco spectaculi, theatrum legit. mundo) Non n. late-
mus in angulo aut vna aliqua regione. et angelis) ad veneratione,
inqt Basil. in Hexam. in principio: ꝙ hinc Tertul. Scorp. c. 6. Deus permisit
vt multitudo sanctā et victoriosa Angelis ad ostentationē sue victorie qua

opede in Comunibz spectata redderet. et Comunibz) bond ad imitatione et roborationē: malis vero in derisū ac opprobriū: sicut et dēonibz, teste Basilio, ad horroē. ꝙ adhuc locus habet in Ecclia plabi, teste Aug. Epla 19. observat obid vob tanquā in theatro mūdi rōstituti vt sibi caueant à scandalis. Nos stulti ꝓp Christū) s. à vobis reputamur, q tanta abiectione ac diffidentia caruisse Christi suscipimus. Vos a. prudentes in Christo) q salua fide Christi, et statu vt peritis salutis meliore rōsilio ac modo seruatis et argutis vobis videmini, imo et videmini, et ab omni nostra ignobilitate ac diffi: cultatibz seruatis vos immunes. Ironia est. Nos infirmi) nulla similari po: testate aut fauore suffulti, vindicare aut defendere aut nesci. Vos a. fortes) q ꝓ patria opus aut authoritatis q̄libet obtinetis, ac ab iniuria vobmetipsis strenue de: fendis ac vindicatis. Vos nobiles) q fidei in fide Christi ac religione Christiana vos seculare vestrū nobilitatē rotulis, et more nobiliū vindicis: nos a. ignobiles, q memores vig ꝙ scripsim est. Obliuiscere populū tuū et domū patris tui ꝓp Christū nobilitatis nostre vos ac rōlis abiicimus. Vos in Dño Iesu) Ad te tam diu ꝓdicatū Euangelij Dei. Ejulatus, plus) s.) q.d. Negdū ne: cessaria vite vobis nostre ex euangelio nobis comparatis: inde te nō vel. besius, id n. vilissimū est, non ignauia aut stupiditate. et colaphis nos cedimus) 1. tentemur, desperamus: sic n. loq ab Apolo intelligi 2ª Corinth. c. 12. vbi ꝙ. plabius, et instabiles sumus) q ꝓpria domo nobis facilem nō concessa apud diuersos diuersarum, et laborum q̄ntes manibz) quasi ꝓdicatio Euangelij nō esset digna q videtur et necessaria nobis suppeditaret. Maledicimur et benedicimus) q vt esse infirmitatis, q vitiositas esse vir pro pari reddere. Sustinemus) non defendentes nos contra ꝓsecutores, blasphemamur) tanquā in deos iniurij: et obsecramus) vt q observationibz nostris impij à blasphemijs reuocentur. Tanquā ꝓcrementa huius mūdi) Eor n. sordibz vr, inqt Hieron. Som. 8. v. 1ª in psal. 118. q nihil nisi diuitias estimant, potius vel gloriam, q̄b pauꝑ estimatis vtcunq ob illarū vestiū, vilitatem ciuitatis, aut q nō habent in terra portionē. Circūcisionis) q.d. q̄ iustitia mūdi Vsq adhuc) q recedebat ab ꝓsecutionibz, q tantorū malorū ꝓcessione nequā temporis diuturnitate fatigauerit: tunc vere dicere posset illud psalmi. Propter verba labiorū tuorū ego custodiui vias duras. Post hec mitigat Vsq adhuc) ironia, et dicit. Non vt confundam vos hec scribo) quasi vestra confusione delectato, volebat. n. vos confundere ad penitā: sed vt filios meos charissimos) q̄b verbis fiz in eos apte charitate, q meritis mitiget ironia orationis, moneo) ad meliora conuerti. in Christo) q vos iam Christianos sanctos ad alteriora ac finē dirigant, sed nos

multos patres, nō in Christo. ℔ ego vos genui] q. d. ego vos ad Christū reuocaui Christianos effeci: maior a. in filios ē affectus paterna quāq; reuerentia debita: gaui, maiorq; illig sollicitudo: nō ḡ minor ē q̄ debeo vos moneō. Dicit a. ℣ euangelium] vt intelligat ex conuersatione ac regimine ipsorū sibi tantū subiiciendū esse ministeriū, Deo a. fruēdū: ꝑt obseruāt Hugo. 3° cont. Gamaly. r. 1° Rogo ḡ vos] vt patrē filios, imitatores mei estote] q. moueō vestros seruilem iam mentē relictā ad meos mores pauliatim reuocātē. filij mei] ex conformitate morū suorū quos ad meos mores composuit, ac spūalig quāq; ex meis seminibus imbuit. Et filios deliꝰ in Tito] q. negotia Christi ac euangelij fideliter egegit. reuocabit vias meas] q. admonebit vos absq; inquietate vt sequamini vestigia mea, non n. imponet pondꝰ ad Deū vt me sequāmini. In omni Ecclia doceo] ꝑtinet Deū ad testimoniū veritatis: q̄ n. vbiq; vnus id Deus, nō falsitas sibi constare nō possit: ꝑtinet et ad doctrinā authoritatē: magna n. eig auctoritas est doctrinā uniformitas: Addit id ꝑt ne videretur Corinthios ꝑ religā meliorē, sic inflati sint q̄si plenā Christi multa speciose dicentes ipsis ad Corinthios nihil orti duū si adhuc reuelaturat, vt cognoscam] Cogni: rant multi speciosis sibi verbis q̄by inaniter tument, sed vltrig impetra de eorū virtute at conuersatione, nisi negligāt vōs Rabebo: Et orte non iniuria valebat Apīs de eorū virtute cognoscere, dicit n. Bastl. Epīa ad Chlonē. Sermonē fatior complurē audiui aīe imperiti splendere, sed in nullo eorū q̄ sic diserte dicerent virtutē inueni q̄ ex aquo consentiret sermoni. Non in sermone] de sanctis ac pijs rebꝰ ē regnū dei sed in virtute] q. regnū dei ē iustitia, pax, patia, gaudiū in Spū℔ Quid virtus? Thomas eorū q̄ distans sūs a vobis deprendet: ꝑt n. vos conuersationē vestrā instituentis oportebat me vobiscū ꝑ officio agere. In virga] q. virga dicta, inqt Augℓ. cont. Gamā. r. 1° Siue correctionis asperitate ac disciplina authore Greg. 1. Regist. Epīa. 24. Veniā ad vos, an in charitate, vtq̄] q. spūs: ritū mansuetudinis ē n. egregiū vt posteris membris sit narratio prioris, q̄ in virga venire ē et in charitate venire, authore Aug. ℣ ritate. Virga ḡ rebellibꝰ, mansuetudo paenitentibꝰ, inqt Hieron. in cap. 6. ad Galatas et ℣ innocentibꝰ.

In Cap. 5.

Oño audiri) 1. clavè audiri et non tantùm de vobis missitatis, inter vos fornicatio) erat quidem inusitata, sed omnia incontinentia ac machia fornicationis nõe in scripturis appellari, teste Aug. qst. 71. in Exodum. Et talis fornicatio qualis nec inter gentes) naturali verecundia eas prohibente: Nisi forte m. intelligat Aug. 15. de Civit. c. 16. quomodo inest humanae naturae quidam verecundus atq; laudabile, ut à appetitu se contineat: quamvis gentes huiusmodi fornicationem abhorruerint non solùm ob appetitum, sed q. ordinem naturae, quamvis adhuc m. gene: ratio pagatio est contra ordinem naturae et ipsa generare et quia diversos: et nonnulla ĩ generare nõ multùm differebat ab eo q. est gene: rare et matre pp affinitatem: et quò apparet q. gratia et sacramento vt inferioribus appetitus illicita sit causa honestabilis, generatio n. et matre aut filia insuper sit contra ordinem naturae. Et vos inflati estis] 1. Tam enorme delictum communiter vobis in omissione plectendi, ostenditis vos tanquam illo meliores, illumq; vt pharisæi publicanum contemnitis, nõ magis luctum habitis) ad deum, vt tollatur de medio) 1. è contra auferatur q. quid sit fermentum Tertull. de pudicit. c. 14. sicut consentiente Aug. 1. de serm. Dni in monte et cap. 16. cont. Adimantum. Christus 3° contra Pascha. Sine vitio intelligit Corinthi agendum fuisse luctum ac lachrymis ad deum vt ipse malum hoc ab eis nosset mediis è medio tolleret, quandoquidem rem ab Ecclia. Et melius schismatici reprimi nõ possent. Alia quidem doctrina docet Aug. q. nobis vivi perversores vitari ob periculum nõ possunt reprimi aut aliud restat Ecclie disciplina agendum est. Sed quandoquidem Apls paulò post supplent defectum Corinthiorum tale q. à deo non petit sed credit ad reprimendum videri volui sic esse sensum. Non magis luctum habuistis vos Corinthiorum proceres, quòd hoc loco pernitiantur arguit, vt tollatur de me: dio vestrum] 1. reprimatur, q. et Tertull. 5. dicit à Presidentibus fieri debere: Ad q. Apls præcepit luctum, q. iste Hieron. in cap. 10. Osee. Lugere debent Episcopi eos aliquos reprommunicarunt, sicut et eos judices eis nocuit parum afficiunt: q. nisi sed dedit intelligi intendendo deum fuisse luctum dolere quòd in tantum eis dixerat. De: cebo quia quia vocati s. Ego quidem] Supplendo defectum defendit. Absens spiritu) Cura et solicitudine. iam iudicavi) determinando: Ex quo intelligit q. potestas excommunicandi sit judiciaria vt absens) tam evidenter m. absens cognovit q. factum est ac si presens esset. In nõe dni) Tanquam judicii primarii, cui nec Ep in parte sibi vendicat. gati. Congregatis vobis) Vt decretum à me scriptum simul fiat publicatio vel denun: riatio, et meo spiritu) 1. auctoritate qua divino 55th gro, cum virtute dni) Tanquam vicaria efficacia q. sancta mandat: vide Zabeng excommunicationem nõ solùm separare fideles ab Ecclia sed efficere eos, ad id nõ esset opus virtute Christi, sed iuste: nisi nemini nisi deo q. iusto solvi nõ potest nisi virtute Christi. tradere

sathane) ꝓ data excommunicatione sententia eius vehi extra ecclie ꝯpagem constitutos, ita vt necesse sit talem ex ipso transire ad partē diaboli. Quorum vere Tertull. Apologet. c. 39. dicit excommunicationē esse futuri iudicij ꝓiudicium, qz sicut in futuro iudicio ab omib⁹ segregatus in parte diaboli constituit, ita et in excommunicatione. In ecclesiis ramis ꝑ. vt ipse tanto malo edocti et conuersi ad gremiū matris suę ecclie doleant varia edictione penitentie, scilicet in. iejunio, alijsq; incentivis, ꝓut exponit Aug. cont. Adimanth. c. 16. et insinuat Beatus Gregorius in Ezechielem suā ad populū. Vt spiritu salus sit ꝯ. Et quo intelligi, plebil ejecti et damnati et compūcti rede fiant in. reconciliationis esse solent suffragia. Ambr. inferius ꝑ de penit. c. 12. ꝙ tradere sathane pot esse pene ꝑhi intelligi quos ad partes diaboli excommunicando relegare: dicit. n. sup. 13. id ides esse ꝙ impune sathane vt excommunicatis corporaliter affligat, pot. n. ad Ecclie ordinarie nō tranſit, sed ꝓtinet ad potestate miraculorū ꝓut Gregor. Tamen tūc pollens impauit demoni vt Edelin ingrederet: sed in ecclesiis ramis vt incommode ꝙ diabolus ramis eis infligendo cogitauerit ad penitentiā. Sicut ꝙ tradere diabolo ꝓprius fuit Apli et Aplici viri. Ne est bona gloriatio) qua conscientia alterius ingrate originem ad gloriandū de vestra innocentia. Corrumpit) seu potius infert, fermentat. Ad cuius modū ꝙ modica fermenti tota massa deridet, et ꝙ impiditati medice indulget, impiditatis tande replebit: Tuyd zuyndgalat ocky fermethū) ꝓ. veteres pōe ꝙ corrumpit ꝙ desideria: sicut mala corruptione inordinatorum desideriorum interiori homini infundit. Dicit. a. ocky fermethū: ost. n. quas nouus fermethū, verbū sc. dei, ꝙ mentes mortis in vita faciens hoc donec fermentet pōe ꝓ. verbū dei sibi accipiat vitreum: Quasi ibi erat Augh cū diceret. Gryssabaung verba hec transfigura vitreum. Vt sibi nouā conspersio) nouā massa, vbi sc. ꝙ veteri homini penitus interficit ostia Azymi) ꝓ. figuram abstg fermento. Dicit. a., vt sibi, et, simil ostia, qz quas figuras erant, quas. a. vere exemplo ad hanc significatē erant adducendi vt pulchre notat Augh 3. cont. Faustū. c. 2. Quorum et ostia ꝙ in exemplis significate comparant Azymi nō solū ob significatē, sed qz sine exemplo aliod gerendo panis et habebant exercitatē. Etenim pascha) ꝓ. transitu nostro immolatus est Christus) qz in Christo vere pōe nostre similitudo crucifixi est vt destruat corpus peccati. Contrarietas ꝙ exemplo Christi nobis sunt minuenda, et ab ꝙ transeundo ad significatē nostri hominis: Et qz pascha ꝙ erat transitus et Azymi pōe alios habebat paschale exercitū et nos exercitum) Non duo sed toto vite nostre tempore, inqt Aug. cont. Faustū. ꝙ ꝙ nō faciebat salte paschali festivitate faciant, nō in fermento veteri) qz faciebat ꝙ corruptissimis veteris hominis, delectando, neqz in fermento malitie et neqtie ꝙ gratia priorū verborū expressa ꝙas specificatio est. Sed in Azymis sinceritatis et veritatis) ꝙ ꝙ

Aug̃s 2. cont. Zekl. c. 37. consentiente Basil. in cap. 5. Isaiæ intelligit sa-
cramenta corpis et sanguinis Christi: q̃ vis sincerissima contineant veri-
tatẽ nõ debent eq̃ pane fermentato confici vt signa correspondeant rei. Au-
ctore Anselmo tract. de pane Azimo. In lib Azimi epulant q̃ ℣ sancti
spiritualib grã reddãt pastoribꝫ: mũdi n. sancti ꝓpter epulationis non
habet vocẽ, q̃ ibi nulla ꝓpter spiritꝰ pinguedo aut delectatio. Hiero. vero
in cap. 45. Ezech. istud epulari moraliter intelligit, et satis considerantibꝰ
ꝑspicit q̃ Aug̃s paulo ante dixit nob toto tempore vite in Azimis epu-
lari debere, q̃ moraliter faciunt q̃ delectant bonis opibꝰ eq̃ sincero affectu
proximis: Azimi, inquit, veritatis, q̃ sic opari est in veritate ambulare
quamquã et vere illi dicant epulari in Azimis veritatis q̃ contempla-
tione veritatis pascãt: sincerũ a. Basil. interpr. bonũ. Zbq. arbitrat
q̃quid rei altrig mysterij opperit est, et simile ab omni contrario de-
purgatũ: quales erant affectiones nostre si nõ vere sunt prauã in
corde non vitiate. Hactenꝰ ꝗ contra gloriationẽ aut extollentiã Confessionis.
consulit se mũdi Aplꝰ ad explicandũ latig q̃ supra diperat. Tollat de
medio vestrũ, et dixit. Scripsi vobis in Epla, quam d. Thomas Liranus se-
cutꝰ arbitrat nõ extare: Christostomꝰ vero à Baron. Tom. 1. Anno Christi 57.
probat arbitrat Aplꝰ ad nos allegata huius Epte verba respicere. Non coinqui-
namini) In cõi conversatione fornicarij: Non ergo fornicatio huius mundi)
1. infidelibꝰ, inquit Aug. 3. cont. Faustum. c. 2. aut vagantibꝰ p. alios doctrinã
de Dõ mundo exisse) q̃ et admodũ difficile, ita nõ expedire: videbat. n.
Deus Christianos conversationẽ inter gentes habere bonã, et q̃ bonis opibꝰ
eos conspicuos glorificarent Deũ in die visitationis: vide Tertull.
Apologet. c. 37. ad gentiles. Abstinentia solũ dicitur inuidia aduersꝰ eos dimi-
tasse: si. n. tanta bona vis in aliquos orbis remoti simus abstinentes à vobis
expauescitis ad solitudinẽ vestrã, ad silentiũ vestrũ, ad stupore omnium
vrbis. Et eo facto q̃ vos ab illis ornatibꝰ mentes ac valetudines vestras
vastantibꝰ festibꝰ vaporet, à demoniũ diuersantibꝰ, quod de vobis sine
pmio depellitis: sufficisset nostra vltioni q̃ varia expiandi possessio immundis
spiritibꝰ vacaret. Etsi q̃ nõ ꝓhibeat Aplꝰ nõ gentilibꝰ quorumcunq̃ conversari
non vbiq̃ cab habet habenas et quis necesse est nos illis conuiuere libeat
nos illis et perire, inquit idem de Idolol. c. 14: Paret. n. illis simus ara
non disciplina, intercessores mundi nõ reorib. Nunc a. scripsi vobis,
supra nõ dixi, vt tollatis de medio vestrũ. Et q̃q̃ verbis appareat q̃ paulo

antè dirend. Scripsi vobis in Epla ad alia quia Paul reprimat Epla. Direndo .n. nunc .a. nō obscurè insinuāt Paul Epla ab illa de qua quid esse distinda; illam itaq; arbitror esse Epla ad Thessalonicenses, q ad Hoc Baronio antè Paul edita est, et qui ab toti Ecclie vt antè dictum de religi Paulli Eplis vq Augustino, scribebat et ad Corinthios pcenerat: in illa .n. monet Apls crimiosos esse vitandos. Non conversari) cu eis nō conversatione si ib q frater notat) ſ. Christiang, q fratres direbant qz vnus deus Patre pariter agnoscebant, vnus Spiritus sanctificationis imbiberant, et de vnius ignorantia ultro ad veritatis lucem pariter expaūerant. inqt Tertull. Apologet. c. 39. Maledicti) ob malorū imprecationē, vel qz mala spargit de fratribus, aut ebriosi) non dicit ebrio, cu quasi vitia ebrietas pcdm mortale nō sit, sed qz ob vnā ebrietatē nō mereat à cōi cōsortio separari. aut rapax) vi diripiendi aliena. Cui huiusmodi q vel cui istorū ebrietas est, inqt Basil. sem. 2. de Bapt. c. 9. nec cibi sumere) loc. a. quo tacti dentes fricandi sit, et ne putaret esse faciendū eo ipso quo talem deprehenderit, subiungit Apls. Quid .n. mihi de ijs q foris sunt) ſ. Eccle. sias nondū ingressi sunt, iudicare) q insinuat Apls fideles criminosos hīc dentes ꝛ cēa vitandos esse nis ob pdicta crimina fuerint iudicati siue sententia anathematis pcussi: vt et docet Aug. ep 50 Bonifac. Rom. 50. de fide et operib cap. 2. 3. cont. Parmen. c. 2. Ex observantia vetustatis Graci nostri sic legunt. Si frater nominat (ꝛ sententia ſr. iudicio) formula: tor aut anang. ſ. sensus magis experimentū qua ponentes verba legis: eiusdem .n. sensus tamen si non aliter legamus facile insinuat clausula ab Apło adiecta, de ijs q foris sunt iudicare. Sunt qdē fideles criminosi non: torie, antè sententia vitandi ꝛ modis conceptionib, sed de ea de qua loquitur Apls cap. vlt. 2ª ad Corinthios. Nonne de ijs q intus sunt vos iudicatis) Sub noīe communitatis Corinthiorū compellat, et et signa precedat Ecclie Qui .n. de criminosis soli iudicabant. vos q foris sunt Deus iudicabit) absq; publico iudicio Ecclesiastici. Auferte) ꝛa sententia excommunicationis, malū ſ. criminosū vos, qui Graeci legis insinuat, iuste Aug. 2. Retract. c. 7. malū, qui quanquā ides Graeco legis nō satis animadverso qst. 39 sic Decretor. ſtud malū, qui loco intelligerit malū corruptionis, ex vobismetipsis) Quia sententia Apls scripturis subiungit et quandoq Corinthij fuerant negligentes in excommunicando fornicario ipse exemplo Apli eos deinceps supplentis capitali criminosos suos in posterū excommunicarent, et non alterius id ad Apostolos referrent.

Occasione vij q. mox dispvat. Quid mihi de ꝑb q. fœrib sint iudicare, minor regist vt fideles ꝛ diverso nec ab ijs q. foris sunt debent iudicari, vt dist. Audet alibi. s. iudicari apud iniquos) infideles intelligit, quod ab iniquitate qua in fideles admittunt iniquos appellat vt ad curias tribunalia vel loca nostre Christianos detrenent. non apud sanctos) .i. id tantum pheminio iudicio fidelium, quod sanctos appellat. Sancti de mundo iudicabunt) Alloqꝫ oēs fideles nō curias q. inter eos iudicatiui sunt, quod fere Apli nō constat ex Matth. 19 Marci fuerit noscat ex Cipr. Epla 81. vt nos q. ola reliquerunt, constat ex Aug. Ep. 50. quēadmodum Concil. et B. Thom. iudicabunt. a. nō secularia dignitate ac authoritate sententia iudicio adspirando. iudicium alibi) Nomine alibi multis dignitatib for ipso Habetis. vr. n. fidelium iudicium, ubi hinc temporis fuisse pheminsit, q. nō habebunt publicam iudicandi potestate ac dignitate q. de minimis) .i. nobis pecuniarijs, inqt Aug. q. de doct. Christ. c. 18. aut alijs bona temporalia concernentibus iudicetis) Notat. a. minima q. corporalia aut abiectoria ac bonoria aia ac fama: non sunt ita ob id simpliciter contemnenda, ne fiat iniuria creatori, inqt Aug. Epla 155. Angelos iudicabimus) malos. Non. n. boios iusti de Angelis iustis iudicatiui sunt, inqt Aug. de fide cont. Manich. c. 8. q. similes illis erunt, sed de peccatoribus. D. Thom. a. et q. vo Lyranus dicunt q. iudicabimus vt bonos angelos quoad pnia accidentalia: sed nō boni Angeli nominibus simpliciter sunt vnde nominibus sex vel platio quia regist iudicium? quia habent sex Angelos malos his nō iustitia, his authoritate vij q. dicit. Errederi nobis potestate valeandi sex Scrip. Hoc vō monuisse Aug. vt loci Apli intelligeta: veh tantus de Angelis malis, q. dicit inter cetera, boios similes erunt Angelis bonis: et vt habet Euang. aqualeo, q. nō sitiores, et q. rouse: quem nō iudices. Contemptibiles q. sunt in Ecclia) Graece vt ἐξουθενημένους. Vulg. .i. vel q. nihil sunt, iuste Tullianus in lib. 8. constitut. Clem. cap. 46: sicut, nulla potestate pditi sunt: Ci. a. erant Latini fideles, apud quos hinc nulla erat potestas publica, q. potestas secularis in tempore mundi haustrat ad Ecclia: quod interpres noster non male dicat contemptibiles, q. apud infirmos nō erant in reputatione ob defectum publice potestatis. Constituite ad iudicandum) .i. partim, cum consensu delegite ad iudicandum iudicio arbitrario: nō potuerat q. nominasset fideles, aut saltem sufficiens mundus erat causa iudicat infideles iudicandi sex fideles

potestate privare, vel eorū loco alios ex auctoritate instituere: vult. a. Laico in ipsos deligi qz conueniens est Laicos de secularibz rebz iudicare, ut scriptum docet Greg. 19 Moral. c. 21. Pastoral. p. 2. c. 7°. Postmodū a. causa maiori nō auctoritatis volūt Ecclia ut partes remittarent, et de secularibz rebz contenderentes, ~~ante~~ in iudicio episcopi presentes defferent ad forū, ut patet ex Conc. Nathicon. 1°. Cap. 6. 2°. cap. 12. Ad quā ordinationē respicit: cui Augs 50ma Homel. Homel. 50ma. et in psal. 118. Sermo. 24. ℣ lex contemptibi: lex spūalis Ecclesiastica intelligit, respiciens non tm ad substantiā aūt verba Apli qūm ad constitutionē sibi tempore, q ex ex verbis Apli, videtz inter: mior est in vobis sit sicut minor, inqt Hiero. in cap. 18. Ezechielis. Hoc iudicandi officiū ex misericordia sed nis summa molestia se exercitū fatetur affirmat Augs de ope Monach. c. 29. Ad verecundia vestra dico) ℣ dico aliqd Sic nō est inter vos sapiens ℣ q. d. Nonne ipsi verecundarentur admittere ℣ inter Christianos nō esset ydonea intelligentia rerū pdtū q posset causas vestras suo arbitrio terminare. cū qdā verbis subiungit Apls ℣ contemptibiles rio contendit) i. causas quas possent arbitrio Christiani absolvere nolūt in foro contentiosa deducere, et dor nos est vobis inverecundū audire. Et dor fycientes, aūt saltē contentiosos esse, q sapientibz vestris nō ac: 2tas vra infidelibz contendere terrestribz vetat Apls, inqt Aug. Enchyrid. cap. 78. ita ut arbitrer id esse pdtū mortale vel scandali: nihilomin affir: mat esse pdtū et iudicio contendere coram tribunali et nō infideli, sequ: quis. cum nō delictū est in vobis ℣ vbi n. delictū ibi culpa: et neq: quātē se pati, quam velit a se iudicio iniuria remoueri, contumā talibz rogi: tationibz aūt expostulationibz ostendit Apls et ait. Quare nō magis) ℣ potiꝰ et ex qbz verbis Cur doctrina sumpsit Apls. Q volunt hoc iudicio con: tendere, et finita lis tollere, dimitte ei et palliū. Pene n. Videt iniu: ria inferre q cum nō patit, inqt Ambr. Epla. 24. Hoc a. illi soli observat q miserabiliter ptinent, inqt Prosp Epla ad Demetriadē. Quorsū absq fraude ac iniustitia coram tribunali fidelium iudicio contendere minuerit

inter verba venialia. Basilius in regul. fus. disp. 229. q. 2. vina sine admittit q fratres fratri nitare possit rogare Christianis indirely absq peccato (si tamen in modo agendi no delinquat) siquando Jer. 11. vasi siquando, inqt, fratres vitaverib maiore labia salubi fratrum ratione (ne sr. ipse alioq in detestatione rei aliena ysceneret) quas facultates, q et pecunia possent ypocrisi Sir. 11. inqt, liberaty eis no pecunias sed fratres liberg. Sir q misereor: dicer vitanda adversarij sicut et tali affectui bella misericorditer geri posse admittit Augs Epla 5? Sed tali affectui prudere redo similiter vanis fantis esse q noiabiliter offenderet: vt n. Jer vnis veracitr sperent debent no esse parati in oribs dei quantus ad ipsos attinet tolerare iniuria. Et quem Augs sumit lib. 2. de serm. dni in monte fatetur, mutuis, depositis, furie et ablatis non obstante eo q Lucae. 6. dicit. Qui aufert q tua sunt ne repetas: absq tamen repeti posse, si, inqt, ita q repetat modeste et leniter cgerit, no tam intendens pecunie quam vt Jesu roget: gat rei pecuniosis est habere unde reddat et no reddere. Nisi quis Augs dicit q tali affectui liceat aliquem vitare: id in ex verbis Augustini vedit infertur: arbitrat n. Augs q precepta dni in monte possint absq peccato ad literam no servari si id fiat in salutem alterig: inter illa n. precepta unus est. Non contendere iudicio, q illud pt no servari absq peccato si fiat in salutem fratris. 2 arrepatis ab Augo ipe q iniuria à semetipsis volunt vertere: tiose amovere removebit minus sermonem ad vos q fratribus iniuria infere: bant, et dicit. Sed vos iniuria faciatis sr.) Hic Augs 4. de Doctr. Christ. c. 18. Quid est q sic indignati Augo, sic corripiat, sic exprobrat, sic increpat, sic minat? Quid est q sibi animi affectus tam crebra et tam aspera verbi mutatione vestat? Quid est q de rebq minimis tam grauiter dicit? tantumne de illo negotio secularia meminerunt? Absit: Sed Jer sunt pp iustitias, charitatem, pietatem, q est in rebq pecuniis magna sunt. Ce. a. diverat Augs vos iniuria facitis, ne id dicendo videreh oes notare aliqm minus vos q inter Corinthios erant ignorantes, et dicit. Et fuit quidem fidelis q voluit ne p rebus inigs se extolleret, sed ablutis ejus in Baptismo sr. q quandoquidem no solus ablutis veteri sorde, sed insuper regenerat in nouo, adiungit Augs, sed sanctificati ejus q institutione fidei, spei, religionis, q vos vedit labentis erga Deus verus, q sanctificatio diverdo opponit vitijs idolorum quae inter peccata vitia numerantur, sed iustificati ejus q charitate erga Deum vt vos vedit labentis erga proximos: q iustificatio

diuedē opponit veligs vligs supra enumeratis. Lud. 1. inuocato noīe dni
Quis sonstis ybant verba pmunia ad pximū. Adhūc pdta lia inuocato
noīe ipsig. Spiritū dei nostri id in vob opante, vel potig vob inhabitante. Quā
q veligs tēmitatib ptent experiunt, qz diuinitus ss. ipsis tempore erat pmū:
liantur intimanda: vel st designet priora ad gras dei ptinere, q designat
in ss. Post hec orīunt Aplg tanta obtrectatiōi quā auditis scriptoribg qb fauere
posset in quē modū. Frater iniquè detinet mea, nūr g vetor mig q me
non possig illa indirio reciperē? Rūdet Aplg. Oīa mihi licent, sed nō oīa
expediunt) Licent q scriptū se gdibita nō sint, hoste Aug. 1 de adult. Cōn.
cap. 14. illa .a. q nō expediunt in dispiri sunt differentia, qd ea .n. nō expe-
diunt qz impediunt bonū alig, sicle qdo sed g alijs pdo pt ptermitti.
v. g. Non dare elemosynā nisi in rebus propriis. Non ingredi monasteriū &
Similiter, Quis nō impediunt mala q qb non tenet impedire. v. g. rēs ali-
enas accepto sua non tollit offensio. Hec .a. nō eo ipso quo nō expediunt
reddunt illicita. Quādam vero nō expediunt qz tametsi licite se nō
sint gdibita vsib tg vere alijs adhuc impedimentū salutis, inqt ibidē Aug.
cap. 17. et 18. Adhuc, inqt, impedimentū salutis, g sunt scandalosa, scan-
dalū saltē passiuū pbentia: Quā vtiq quāmiq licite se licita eo ipso
tamē, eoq noīe quo talibus nō expediunt reddunt illicita, vt ex d. Thoma
12. q. 9. a. 9. declarat Adrian. 6.us Qlib. 1. qst. 1. sine angl. Sensg g est.
Oīa mihi licent, sed &] q. d. Non oīa q mihi licent vt expediunt: licita g seriū
dū se q postriore modo nō expediunt sunt ptermittenda: talia .a. sunt,
sua indirio recipere, g illud tor noīe est ptermittendū. Minor pbat, qz ex
grossū orīunt fere lites, iurgia, discordiae, et pacta vetusta manent tg vig
q vidg est odia, inqt Ambr. Epla 24. et similia indiria in indire. Quando
.n. vidg quemāb alius quas se agroscere putat? inqt idem. Quia vtiq mala
detimenta rerū suarū sunt Christiano q sua debet saluti fratrū postponere
suarū rerū detimento redimenda: nisi forte iusta psumptio sit q frater
predendo sit emendandg. Item Ambr. 2. offic. c. 11.o dicit q bonus vir de suo iure
aliq relaxant nō solū liberaliter agat, sed plurimū et commodē: cupiendo
qz disscendo lites rarere nō mediocre lucrū est: Attendit q Lex ofsione aū:
goh amicitia, et qua orīuntur plurime rōdicates q contemnenti eū sūt
aliquo in tempore postea fructuose ernūt: pinde à Tribunali abstinere ep:
pdit, nō solū qz q tor vitat pdit, sed et acquirit multig bonū ac rōdū.

Ghristo dicat aliqs. Infideles legitimum habent sibi fideles in sua diocesi
nisi ꝙ tam turpiter victor victo illud crudele agere? Respondet Apls.
Quia nihil licuit, sed ego sub nullius redigor potestate) q. d. Tanquam infidelium
potestate ad veniendum sua vti seruum se iniustum non sit, nec debeo tu, ut
ne ꝙ id fidelib magis redigat in potestate infidelium. Duo vnum opus sua
sponte implorat, bis in. infideles in Christianos ply sibi vendicant: et Christi:
ami illud redducit plurimis modis obnoxij. Debet ꝙ Christianꝰ in diocesi infi-
delium subiacere nisi ita meruisse ut. v. g. nisi ab infideli ad tribunal traxit,
nisi sibi aliqd ab infidelibꝰ impact aut imposuit: non debet. a. eius sponte
implorare: Hoc simul attento ꝙ non expediat infideles inimicos Christia:
norum q in libtꝰ se fore reputant regnosere: Deꝝ indignum sit Christianos
eorum authoritati se subiicere. Post hec regredit Apls ad illa dicere q faciant for-
mationem dehortationis, et dicit. Ecce venio et venter eius) Quibꝰ verbis Hiero.
Epla 147. consentiente Chrysost. arbitrat reflendi gula tanquam formationem
nature, vbi ꝙ venter dicendo nobis voluptas separata genitalium, et ꝙ ordine
membrorum sit ordo vitiorum: qz tu Apls admirationis subiungit dicendo
Corpꝰ. a. p. vt sequenti contrahi potuit exprimere qd venter necessario non
videndus sit, qd vero oporteat videri vt non cernere: sequenti vero rapide qd
et quatenus liceat venter quoad generationem videlicet. Sensus ꝙ est. Ecce
venio, et venter eius) s. deseruiat, id in quo vite tempore inevitabile est
Deus. a. et quia et cibi deseruiet) ꝙ mortes s. quando ecce nos venter, et
postmodum vtrumque vsus sic deseruiet vt vo sit in posterum futuris necessario.
Corpꝰ. a. vo formationi, sed duo) s. reparabit vt civis templum ornaret,
et duo corpora vt in illo regnet, sicut vsus adornabit. vbi sanctificabit. p.)
q. d. ꝙ ꝙ dixi Deus venter deseruiet intelligi debet sic futurum vt illum
sed in alia qualitate aliquando restituat, et corpus simul fiat immortale
Deo templum. membra sunt Christi ꝙ charitate vos inhabitantis. q. vbi
vos scire Apls vo ignorabat, vbi. a. tam vehementi dicendi genere qz
agebat ad credendos animos vt ꝙ crebant fierent. de qua re Apls.
4° de doct. Christ. c. 12. Tollent membra Christi) i. Christo suis membra ani-
ferent. Absit) Nemo n. vo videt quam id sacrilegium sit et Christo suis:
vius. vt. a. debet corpꝰ vius ꝙ formationi fieri membrum meretricis
subiungit. An nescitis) ꝙ vos nescire ꝙ adducet meretricis. p.) Qz si non
scitis gloriabo debili qz scripturꝰ q dicit. Erunt duo in carne vna) Hoc. ꝙ
qz Apli relatione de coniugio carnali intelligendus est sicut licito sic
illicito. Qui adhaeret deo vno spiritus est) q. d. est e contrario potior et

sublimior unitas si unius tantoꝝ delectat, inter deũ ñ. et ꝺoẽs, sed spẽ
uitalẽ, tanta ẽ vt ꝙ eam ꝺomo rũ deo efficiatur vng spiritꝰ, qꝫ diuinũ
spiritꝰ participeꝫ: uitiũ effectꝰ est, consensꝰ ac concordia voluꝫ ac operationũ
inter ꝺoẽs et deũ, qꝫ ꝙ ꝺns spiritꝰ unitatẽ ꝺomo immiscẽs origini suæ
in illa eterna dei volũ requisit, et vng rũ eo spiritꝰ efficit, rũ ꝙ rom.
munionẽ illuminantis et illuminati, iustificantis et iustificati, regẽtis
et subditi ꝺns adhio ad unũ reducit, inqt Ambꝛ 1° de vocat. gent. c. 6°.
Hæc ꝺ unitas ꝙ illa ꝙ est rũ uenerãtiæ secundũ corꝑa multũ potiꝰ est
expetenda. Fugite fornicationẽ) tanquã hostiã sanctã domino dedicandã sa-
nitas et boni cuiꝰ seruitio expiꝛe possit, inqt Ambꝛ. de Cain et Abel. l. 1°
cap. 5. Usũ ñ. arripiendi, potiundo inflammati, ita vt nulli postea tenaci
possit ꝑtrahi modꝰ. In eo a. ꝙ dicit, fugite, insinuat simul illecebras
ac irritabula fornicationis magis esse detestanda quã corꝑa uidendo quasi
furtiue figenda. Quocirca Hier. aduersꝰ Heluidiũ. c. 6°. Cur, inqt, pgis
ad Exemũ? Ne me rapiat oculꝰ inuentoris, ne forma pulcherrima
uincat. Nolo spe uictoriæ pugnare ne ꝺns aliquando uictoriã: Si
fugero, gladiũ detraxi, si steterò aut uincendꝰ mihi est aut cædendꝰ.
Sed qꝫ nõ expedit Ecclia ꝺns sit fugere, oportet reliquos saltẽ mulierũ
contuberniũ, familiaritatemq; uitare, cũ, vt Cyprianꝰ dicit de singula-
ritate clericorũ fugitiũ ad libere arguẽdũ, ac rõsibere sensꝰ expressiores,
ꝑfectis oculos, ne mœchꝰ ascendat ꝙ fenestras. De qua re latiꝰ Ambꝛ.
serm. 5. v. 5. in psal. 118. et serm. 6. v. 3. Basil. de uera uirginitate.
Eos ꝙꝫ fugere vt in necessarijs congressibꝰ uiros sibi ocurrit Dei sua ratio:
Tom. 4°. dicat Eusebius, Deo donante ac plegente acquisita, inqt Augꝰ de 10. cordis
cap. 4°. Ecclia corꝑa est) Est qꝫ intelligenda distributio tota, tam multa
ñ. pedũ admittunt sine iniuria corꝑis vt meritò quæque ꝺnãda rõsultant
uiuendi facilitatẽ, alioq; ꝙ fornicationẽ pedes quãe, intemperiem sitis, nis;
uino abstinentia nõ est ecclia corꝑa. In corꝑa suis peccati 1°. qꝫ infirmatꝰ
raro ꝙ libidinibꝰ difficilis. Deinde, qꝫ seminaria ꝙ debent sobole generandæ
fugere, inquamtẽ corꝑis nõ fructũ postea tolerabilẽ expectꝰ, inqt Ambꝛ.
in psal. 37. Cũm. a. ex fornicatione nõ raro nascatꝰ plebs, posteriora ꝺns
Ambrosij uerba intelligenda sunt quãtũ est ex intentione fornicantiũ:
Arbitratꝰ ñ. Augꝰ neminẽ fornicari amare prolẽ. Sed secũ ex postione
Ambꝛ. et id ꝙ dicere soꝛig vtile quia raro fit plebs in corꝑe suo peccati
id ñ. et infirmũ reddit raro sua sine fructu plis: ita aliq sensꝰ est
In corꝑa suis peccati) qꝫ id ob obscœnitatẽ rationibꝰ affert rationabilia.

q̄ de coniugato non ita dici q̄t: aliud n. est malo q̄ inest bene vti, inq̄t Aug̃ 4. conf. Iulian. c. 7. et quasi legitimo vsu honestare, q̄ facit coniugatus: aliud est malis q̄ inest grauib̃ et voluntariis malis augere, magisq̄ deshonestare, q̄ facit fornicator. Nec a. sic fornicatorib̃ q̄sq̄am dicat. Si in corpe meo porro tui iuris intro nisi mihi: opposite contra id, an: Nore Amb. ad Lapsum. c. 6. subiungit Apls. An nescitis. s. et nō estis vestri? q̄ portantes in corpe vestro, in spiritu q̄ndo et portatis cui q̄ sacrilegam contumelia violatis templis. Empti estis pretio s.) pretioso sanguine agni immaculati Christi: cui p̄sentia q̄ diuinitate coniuncta priuie astimat: vmpti, impias, vt sibi alteriq̄ restituerent à mortis. glori: fimate) q̄ opa abstinentie et continentie, tolerantie s. poctate dei s.) Vt quē: admodū q̄ in q̄cto mortali sunt dicunt à Cipr. corpa sua templa simul fieri: manere, ita e contrario vbi corpa vestra nō manserint templa viui dei templis, vt deus in vobis habitans q̄ vestri corporis membra resplendeat: q̄ fecit sancta ille Eccnsia, in cui pectore Antonij, ipse Hiero. deū p̄sentē venerabat.

In Cap. 7.

De q̄b. a. scripsistis mihi) Corinthij, inq̄t Hiero. q̄ aduersq̄ coniug. c. 4. q̄ficerat q̄ libenter eq̄ Apls: vbi post fidē Christi castitē esse debuerent, et continentie causa diuitiore vxores? An si virgines nō diuisset inuent Matrimonia? Et. Quid faciendū esset altero coniugatorū ad fidē conuerso? Docet q̄ Apls ad q̄a. et dicit. Bonū est homini mulierē nō tangere) Et p̄pter tales sine quo nō fit coniubijs: Hiero. ts, d. Thom. opusc. de officio sacerd. splendunt ad cuiusq̄ mulieris membri contactū, et vna cui Basil. de vera virginit. dat vires, q̄ sicut stuppa ad ignē igneū inflammat, ita ad contactū mulieris vir et contra. pp fornicat. ts q̄s sua vxore. s.) vxore inq̄t et viros: ve: tat q̄ sic viros plures habere vxores: et q̄ ad cuādenda fornicatione nō sufficit: sit habere vxore, adiungit Apls. Vxori vir debitū reddat s.) ad coniugale actū: q̄ agnoscit in duobus rebus: in causa s. procreande plis, et aliā cui a co: iuge expetit nō causa plis: Debent. n. inq̄t Aug̃ de bono Coniug. c. 6. coniu: ges sibi inuices copias sui facere nō solū liberorū procreandorū causa, verū et multis infirmitatib̃ prospiendas ad cuādendos coniubijs illicitos: Addo, vel aliā coniugalem: In posteriore a. casu cauendū est ne obsistat q̄pugnatio plis volo malo vel ope malo, inq̄t Aug. 1° de Nupt. et Conc. c. 15. Hiusmodi n. actus nō est coniugalis, q̄ vir et mulier coniuncti sunt in Matrimonio Matrimonium a. nomē habet à contractu ad hoc iusto vt femina reddat matre.

authore Aug. de morib. manichæor. c. 18. Proinde non ꝓhib. voto aut opere male impedit nō est continentia coniugalib, et ob id ad eam neuter tenet. 2mo si ambo concepti ꝓhib. diuersi modorū vtroq; vel altero obsistat vir est debit. cor vxori, mulier, inqt ibidē Aug, mereatur mariti. Abstinendū autē est coniugatib tempore menstruorū ne ꝓhib. concipienda infirmat, authore Hieron. in cap. 18 Ezechiel. Aliq ab hoc debito mulierē multū annorū exorsat numerū, inqt Aug. Epla 199. 2mo facile nec virū, qz dicit Aug. 3. cont. Iulian. cap. 11. Si fieri ꝓt vt vlq vir sanq ab atatē nō moueatr: aliq exorsat impotia. Ecclesia interim vtroq debiti redditionē deprecari modo inde nō oriat ꝓicul̄m periculi mortalis. Licuit, inquit, et alteri debitū reddere si metuo consensit vxor: vinc castitatē, authore Aug. Epla citata, nisi dispensetr: dispensatoꝝ n. posse exigere et reddere debitū affirmat d. Thom. ꝓhib. 3. Arto 18. ad 1m. Voto a. sine cō: sensu alteri obstricti, et nō dispensati debet reddere, authore Aug. Epla 70. nō exigere, authore Thoma ꝓhib. 10. a. 11m. Allegando a. vbi obḡm dicit debitū, subiungit Apls. mulier sui corporis ꝓf. Corporis, inqt, quoad sexū, authore Aug. 5. cont. Iulian. c. 4. quoad reliqua n. membra, vir ꝓstatim in mulie sui cor: poris habet potestatē, qz quoad administrationē domesticā maiorē qm̄ mulier inqt Aug. 50 homel. homel. 49. quāmuis et ex hoc Apli verbis clarius est quoad horis sint parati: et illa legat q vir in thoro potiorē iuris esse fa: cunt qm̄ mulierē legat sint, inqt Aug. ad Pollentiū, Romanorū, non Christianorū. Nolite fraudare inuicē ꝓ. alter alteri quod sibi est denegare Ex consensu ad tempq ꝓf. qm̄ continentia vtiq adeo necessaria arbitratq sint Augi vt cap. 6 de fide et operib dicat, Catechumenoꝝ aliqs dubio nō esse admittendoꝝ ad Baptismū si ꝓfecti fuerint q ꝓ ipsos dies qbs gram Baptismi ꝓficiscī sibi nominatq datis abstinentia, ieiuniis, exorcismis, pergrath nō sunt legitimis et veris vtroq continentiis. Et cap. 10. de bono coniug. dicit Continentiā nō tantū ꝓhib. in gra nuptiarū veniale esse, modo coniuges Dei misericordiam à se nō auertant vel nō abstinendo ꝓhibitos dieb et vacet orationib, vt ꝓ tanta abstinentia, sicut ꝓ ieiunia commendent deo preces sua: vel immutando naturalē vsū in eū q est contra naturā. Hanc conti: nentiam Hiero. in cap. 2. Zoseli affirmat remotā esse ꝓ Zoseli discretē. Egre: diat sponsq de cubili suo, et sponsa de thalamo suo, vt sc. sponsq et sponsa qbs lege permissū est vti vno anno extenta tempore parentiā nō seruiant operi nuptiali: feriata n. inqt, dicet qd se castigatione vidq, ieiunio et Eleemo: sijnib agere parentiā nisi egressq de cubili suo ieiuniū quidā expleat peni: tentia, qz nihil penē valet ieiunium, inqt Liberius Pont. Epla decretali.

ꝓ coniugali

coniugalis q̄ quidē dem significatiū esse testat Hiero. in cap 12 Zachar.
q̄ illud ꝓphete. Plangent eā familiæ et familiæ eārū seorsū, et mu-
lieres eārū seorsū: q̄ ipsis, ait hoc ōdē, et Ambr. in genesi dabat intelligi
rām dicēs q̄ imminente diluuio Noē et filij eius ingressi sunt in arcā
seorsū vxor vero nominauit vxor eius et vxores filiorū eius. Postea vero di-
luuio dicit. Egressi est Noē et vxor eius, filij eius et vxores filiorū eius
coniūctim nominati tanquā honestada dei ira coniugalibz thorū cor-
rumpendi. Ambr. quoq; Epla 82. Est velut quidā adulter inuentus
in matrimonio q̄ leges Aplice pudicitiæ: Similiter in cap. 17. Lucæ
ad verba, Discedant vxores. Hor ꝓphetæ arbitror ne hor qdē tempore
epulentisse sed obsequere pōtē rerū diē communionē, uiuentiū, et
quando in magna necessitate fuit. indicēs precēs et iuuenia vt deg
peculiari studio placēt: no n. alia de causa videntur verba Zosebi i ci-
tata prima die quadragesimæ in Ecclia recitari: non q̄ sit neglecta
sit singulis diebz peccatis mortale, sed tūc denūq; si coniugē mouti
nullo q̄ annū continent tempore vt vacent orationi. Dicit a. Apls
Ex consensu qz ne detur tam continentia q̄ pleniūde est de maiore
bono. seruāda rēi iniuria, et pericli periculo alterig. Vide et dicit forte
qz Lucas ꝓphe observantia immediate pendet q̄ dolte coniugēs, ita
vt nisi ultimū consensū ne debeat seruari. Si q̄ orationi tempore
vng continere voluerit, altera no, ib q̄ noluerit solū reit in culpa de
transgresso ter mandato, altera nullateng si reddat debitū alioq; iniuste:
imo nec obsist coniugū sanctificationi iuuenij aut orationis eius:
Pro ꝓpria n. sanctificatione, inqt Aug in psal. 149. imputat tibi deus
si non debeas exigis sed reddis q̄ debes. Et Epla 199. Secundū hec
verba Apli si vir continere velit et vxor nolit debitū ille reddere
rogat et illi deū imputabit ad continentiā. Si a. alter coniugū
vel simpliciter, vel ad tempus continere velit altero nolente, hūc
priori, inqt Hiero. Epla 50. cap 2. alterig consensū est cū patia
expectandū: quale q̄ Nouatus fecisse q̄ confessi. scribit Aug, diuer-
sum cum patientia filiisse nihil iniuriaē donec vir eius ecclīe reddere
rectificaret. Circa q̄ simul notet q̄ Apls dicit. Ad tempus q̄ id. n.
auctore Hiero. Epla. 14. c. 8. docet meditationi fieri debere rectitudo,
vt q̄ intermalla temporis quasi epulatiū continentiæ diebz sine ꝓpria

N

tandē vbiq; punitent, q; semp ab vbiq; erit seruandus: vt .n. ad
tempꝰ sibiende continendo tandem venialeant et integro continere.
Et iterū reuertimini in idipsum q; s. dixi, vbi vir dabitꝰ vēdat .f. quia
quia Hiero. Epla. 14. arbitrat Aplm Corinthiis raisa sib verbū riuum
scribere voluisse veniale congressum. Ne tentet vos Satanas pp incōti-
et quo apparet Satanā vob familiarig tentare quod videt inty esse infir-
mob, in illis .n. plg de suo inuenit, et de ijs plg sperat victoria qz ad la-
bendū plg in eis confidunt esse matura. Hos .a.) sc. iterū reuertimini
in idipsum. Secundū indulgentiā dico) Indulgentia aliquando intelligit esse
vel licita largior concessio, vera licita .n. quas sunt stridiores, alij
laxiores, quod diuersi indulgentiores aut frequentiores: aliquando vero intelligit
esse concessio rei nō bone qdem, attamē venialis, aut forte ignoscibilis.
In quo sensu indulgentia sumit Deus loco: vnde et Iremeq nostri vera-
citi ambiguitate determinant q; indulgentia, lib. 4. c. 29. dicit ignoscē-
tiam: et vox intelligi nō pt nisi de indulgentia in posteriore significatione
sumpta: Chrysostō Augs de pecto orig. c. 38. Greg. ad ppst. Augustini qstio
horū quos de ignorantia intelligunt. Itaq; secundū indulgentia dico q dico
id permittens vem venialem vt cuadam medicinam. Et quo loco Greg.
citatq dist. 13. capit. Nouit. docet sibilitter desinit verisimile Beseruth
viq; vnum inter minora et maiora peccata constituyt si nulla eis sine
peccto agit patet minora semp eligantur: vnde et Lanly aspiciens quoni-
dam inconsulentius minora commisit vt declinaret maiora, non secun-
impium) Non quasi impune deo, aut quasi illa deus simpliciter extraret pcep-
tum. Volo .a. oēs .s.) q; simpliciter loquendo in voluntate magis est,
velle .n. Diuinū non tm q propinq aut regnum sed et q optatum.
esse sicut meipsum) q; continentes. Et sic .n. verbū plg alibi non pt. Vnusquisq;
proprium donum habet ex alio) q; alius habet donum continentie quantitatis
virginalis aut viduitatis. alius .a. ex) Alius habet donum continentie coniugalis,
sanc .n. inter dona dei numerandū esse de bono vtilitatis cap. 3.
affirmat Augs: et qz Aplus dicit ex deo inde dat intelligi q diuersificatio
horum donorum nō ex solo libero arbitrio fit, sed principaliter ex deo dona
haec oēs ad salutē nō necessaria diuersimode dispensante: aliq .n. nō
diceret Aplus proprium donum ex deo, qz q vnusq donorum istorum aliq p alio
sibi proprium habeat deo esset ex libero arbitrio: Itaq nō oēs q ministrie ad hos
dicūs virginitatis admouendi sunt, aut in illo instituendi, sed illi tantū

qbꝫ utrinꝫ explorati⁹ est ab eis q habent discretione spiritu⁹: Deus illud donu⁹ sparasse, aut saltes sparare: Dico .a. non nupsi) .i. nunqꝫ nupsi, et videor) nisi .n. Aug priore parte sic vellet intelligi, ne addidisset et vidui, qz vidui et non nupti sunt quodam modo, auctore Aug. de bono vid. cap. 2° Bonu⁹ est illis) .i. excellenter bonu⁹, ne ad salute necessariu⁹. Si sic permanserint, sicut et ego) indicat q sic Aug plꝫ quos supra .n. se no posse continere sed insitu celibes fuisse: no vedè .n. Dicunt, non nupsi et videor q celibes sunt, bonu⁹ est illis si permanserint sicut et ego, nisi et esse celebs esset: imo no tantu⁹ celibes sed et virgines fuisse Paulu⁹ affirmat Epiphanius in hares. 58. et Hiero. Epla 22. c. 8. Et si se no continent) non nupsi et vidui, nubant) Et qm bono Aug de bon. coniug. c. 10. de S. Virgin. c. 16. docet tempore novi testamenti illis solis succedendu⁹ esse coniugiu⁹ qbꝫ alios excludit⁹ est ab incontinentia. Non. Dicit .a. Aug q si libet, vel no libeant nubant, qz negdu⁹ filiou⁹ causa tempore novi testamenti necesse est nubere, auctore Aug. 2 de adult. coniug. c. 12. De bono vidui. c. 8. Qui tamen si dicat coniugiu⁹ no esse succedendu⁹ nisi propter liberos, nos de incontinentia, nos ob id negat non nisi ab generandi hominibus nisi posse absq; peccto coniugiu⁹: est .n. coniugiu⁹ et novi testamenti tempore naturæ absq; peccto officiu⁹. Legitime itaq; et sedes dia iura, inqt Basil. de vera virginitate, nisi coniugiu⁹ si adiumenti necessarii qbꝫ causa facta fuerit coniundio, non prolis, sed solummodo prohibendæ voluptate. Dicit adiumenti necessarii, q scimus qbꝫ no est spes prolis qui de causa possunt legitime coniugari. Direc. Qui continere pt si inierit matrimoniu⁹ non vti talento, q peccat. Rh. Ipse⁹ quem non vti talento sed absq; peccato, qz inter talenta à Deo distributa illa solis exigunte de qbꝫ mandabat dns, Negotiamini dum venio: de talento .a. continentiæ non est negotiandi mandatu⁹, sed consilium. Melius est .n.) .i. minus malum eis est nubere) inqt Hieron. 1° adversꝫ Iouin. c. 2° Et vedè, Aug .n. bene propriè de ipso q se no continent: Qui .a. coniugiu⁹ fuit postponent proles voluptate, vt ea saltes in coniugio fruant: Coniugiu⁹ .a. illis in pœnæ repulsa q fundamentu⁹ eis voluptate iniecerit, inqt Basil. i sancto loco. peccatu⁹ .a. veniale si intendat voluptate no fruendi nisi quatenus coniugii gratia indulget: mortale .a. cum intendit accedere ad vxore⁹ aque liberos, aut liberoꝝ ad alia accessuꝝ, inqt D. Thom. in suma loco.

Cum a. continentiam causa plib aut adiutorij principaliter assumit: no solus
ning malis, verus et mediocre bonus est nubere. quam vri ꝓ. assu
continentia expugnari, die ar nobe te resistente ne à continentia
deiciat: Dicebant Secundianus teste Epiph. in hæres. 22ª. Sed impie,
nostris n. est, inqt Hieron. Epla g. c. 5. Voluptatis ardore maiore Christi
amore restinguere, et castissimi incentiis ferro inedia subigere:
q sanctissimis ferosse visum idem Epla 22. c. 3º Et vedè. Sub te. n. erit
appetitus tuus, et ti dominabere illius. Sensus ẽ est. Vri ꝓ. omnia plena
continentiæ in ipsa continentia vastari, inqt Aug. de S. Virgint.
cap. 34. Ex hinc fit cum effrenata libidinis malis offundit in hu
manam libidinem flagitiorum, inqt idem de bono viduit. c. 8. Ex Apli regulis
tum loris habet cum vri lor ꝓsentiam ex eo q ingrauescit tunc
fore ꝓtulus, non a. cum uno aut altero adu admittit, sẽpest n.
tum spes remedium. Notandus ꝓterea verba. si se non continent s.
dixi ad non genitum, ad no relata, inqt Ambr. cap. 5º ad Lapsam. sub
qua conditione seb q voluerint nuptias: non putent n. quam di
cebat, inqt Epiphan. in hæres. 61ª nos dicere de Virgine q prælat Apls et
nubat, unde Apls ~~dicit~~ q semel virginitate deo seruare decreuit lor
præcipit. Tradiderunt n. Sancti Apostoli patrum esse post decretu virgini
tatem ad nuptias conuerti: Quidirtà Conc. Trid. sess. 24. can. 9º dixit Ana
thema illis q dicunt ~~eos~~ q sentiunt se donu continentiæ no habere
posse matrimonium contrahere etsi castitatem voluerint. Et vedè, q. n. no
habet, ꝓt illud præceptu et disciplina arguere. Proinde q Epiphanius conse
quenter dixit. Melius est lapsus à continentia nuptias palam sibi uxore sumere s.
q. probat de illis q in ꝓpsito continentiæ absq voto virginitatis omittit
frustrabantur, aut si Epiphan. intelligat id dicere de ꝓfessis continentiam
tum verba vim patiuntur, salua dispensatione media, qui ex sequentibus vi
dere licebit, vbi dixit, Hæc est mediocris Ecclesiæ: Concilium a. dant eos
q dicunt ꝓfessos continentiam si se no continent ꝓ hæc verba Apli quasi
de iure posse nubere. Transit unus Apls ad 2ª ꝓpositum et dixit. Lib. a. q
matrimo. s. sed dns Matth. 5. et 19. Uxore à viro no discedere quoad thorum
aut cohabitationem: q si discesserit causa fornicationis, ob quam dns id
permittit, inqt Aug. 1º de Adult. conjug. c. 3. et 5º manere innuptam debere
q fundamento docet Calvinus ipsam ad aliud transire posse nuptias.

Viro suo reconciliari) vt .n. no rogit discedere, hoc Aug. 1° de serm. dñi in monte, ita nec rogit separata manere. Hiero. qdē Epla. 147. intelligit istud reconciliari tantū ꝓ uidere si mulier tempore diuortij no nupserit alteri, co ꝙ dicit Deut. 24. Si dimissa alteri nupserit no potest prior maritꝰ recipe eam. Sed illud propriꝰ tanquam iudiciale tempore noui testamenti no obligat: Et magna dñs xoē: alia .n. Veteribꝰ, alia noui testamenti est condicio. Deinde Aug. 2. de adult. coniug. c. 6° ex hoc dicit videt vt post adulteriū reconciliet coniugi coniunx si fidē adsit no erit dānū: Cur .n. adhuc deputamꝰ adulteroꝝ quos parentia reading esse sanatos? Hec crimina in veteri lege mille sacrificijs mundabant q noui testamenti tempore in sanguine Agni sine dubitatione mundant. Tunc inde vir fidelis erat ab alio contaminata recipere vxore (quemadmodū Dauid filiam Saul tanquam noui testamenti ꝓfigurator recepit) nunc .a. postquam Christꝰ dixit Adulterā: Nec ego te condemnabo, q̄ non videat debere ignoscere marito q̄ videt ignouisse deo? Vir vxore no dimittat nisi lege qa vt dictū est mulier, authore Aug. 1° de serm. dñi in monte. Nam cathol.) De q̄b hoc loco ꝓpositū est, quoꝝ sc. in matrimonio gentili aliquis alter à ꝓa dei iuuenta est, et ad fidē coniugē inqt Tertull. 2. ad vxor. cap. 2. Quoꝝ Ambr. in cap. 16. Lucę impar appellat coniugium. De q̄b et Aug. 1° de adult. coniug. c. 13. et 83 qq. qst. Vlt. Hec verba intelligit, vbi coniugū fides apparet. Epō dicit) Consulendo et monendo, sicut docuit Dom. Aug., et ex eo D. Thomas &c. Non dicit] q̄ de hac re nullū ꝓceptū expresse mandatū dedit dñs: loquebat enim cum suis in Apto dñs. Si q̄s frater vxorē habet infidelē] Non dicit vxorē dicit infidelē, inqt Tertull. q̄ Christiana infidelē non ꝓt dicere, ꝓt .a. primū dicta scripture, cū q̄ no fecerit ipse contra mandatū dñi committenda: contra vero 1 Esdrę cap. 10. iussi sunt Israelite alienigenas dimittere q̄ fecerant cū contra mandatū ꝓpositi, hoc Aug. 1° de adult. coniug. c. 18. Sanctificatꝰ est .n. vir infidelis ꝑ mulierē q.d. Videmus frequenter viros infideles ꝑ mulieres fideles ad iustitiā esse admodū et tale q̄ de vobis nec minor ꝓsumimus: Hoc .n. dicendo restitit Apls ad priora exempla q̄ à similibꝰ coniugijs ꝓuenerant, hoc Aug. 1° de serm. dñi in monte caute oppositione confirmante 3° ad Marcell. cap. 12. Vbi q̄ Aug. ibi affirmat magis consonare verbis Apli, Sanctificatꝰ est) l. et communio: vis ipsa matrimonij quadam sanctificatione assūpsit vel assūpsit vir infidelis ꝑ mulierē fidelē: quas assūptiones Tertull. explicat 2° ad vxorē cap. 7° matrimonium, inqt fidelis nos infideli à ꝓfectis, angustijs, impedimentis

et ingrauescit non ita impetit iam habens ex parte diu grā patrocinij. Et paulo post. Scribit marcus magnalia, vidit exempla, sunt vtique melio ora fabis, sic et ipse candidatus est himnis (i. diuini cultus) ita vitul ḡuersuadi hominibus in quo dei gratia consuetudine fuit. Tertullianus scribit Hieron. 1° aduers. Iouin. c. 5° dicit marcus infidelē sanctificari i. ran: dolus fieri fidei, q est ambire fidem christianā. Aliog) postea si mulier fidelis duxisset virū infidelē, filij vestri) ex coniugio ante diuortiū nati: agit n. Apls de incredulo q exeuntes separato inter ḡuersuadi coniugem Ro: est q illi seruo de filijs iam natis, nō nascituris, q separato Rom, sepa: ratis nō nascentes ampliꝰ filij, immundi essent) ex infidelitate in qua à patre educabant: filios n. de legitimis nuptijs susceptos in patris na: gil quia matris potestate esse q dubitet, inqt Aug. epla. 199. et ideo patri ne: gari non pt vinculum illis inde proferri: ideoq vt filij possit cognosci et nutriri sapia dei, necessaria est mulieri et viro concordia. Diuī Au: gustini doctrina probat de gentilibus nō haereticis, qi n. ab Capsio à fide pos: sunt paterno iure ex christianis principal par in parte spoliari: nunc a.) vobis in coniugio ymaginibus sanctis) i. christiani sunt, q q in similibus coniugijs factus vsdem est in vestro coniugio fidelium pstitutus: affirmat n. Aug⁹ l. de Adult. coniug. c. 13. et 1° de serm. dni in monte Apls, sic respicere ad exempla q presserunt: Nihil q sic loq valet ex haereticis dice: tibꝰ filios fidelium sanctos nostros, sic n. agit de filijs iam natis q ex duobus parentibus nō possunt originaliter contaminari, nec ex eorū coniugio originaliter sanctificari. Nihilominꝰ etsi Apls ageret de filijs nascituris nihil sic q. haereticis: sensus n. est, filij vestri immundi essent ex fornicatione: nūc quia opa infidelium filij eorū specialiter contaminant: cui n. dominus inqt Tertull. cap. 39. de aia (loquens de falsis gentilium) nō adhaerebit spiritꝰ nequā ab ipsa et carnis natiuitate, innitatq sibi illa primordij suggestione, dum ipsi adhuc theis infantib apud idola confugiūt vedimus genuina sua daemoniorum candidata gestare, dum in pectore lactant et diuina cunabula. s. adeo nulla fere natiuitas munda est vitijs alienorum. Hinc et Apls, ne sanctificato altero sexu sanctos procreari ait, tam ex seminis proprij: tum quia institutionis disciplina: [illegible] Caterū, inqt ignominiosi nascuntur minus a. sancti sunt, quasi designatos sanctitatis filios intelligi volens: alioq n. nominarent Apls dominicae definitionis, nisi q renatis fuerit ex aqua et sto nō ignorabit s. 1. nō erit sanctus. Hac testimonia ostendens sancti: tate filiorum, de qua Apls, nō posse repugnare verbo dñi qd alleyat: ex ipsis Aug⁹. 3° ad Marcell. c. 12. confirmat ḡuersuadi argto. Apls sicut dicit coniuge

infidelē ꝑ coniugem fidelē sanctificari, ita dicit q filij coniugū sint sancti: coniugē.a. infidelē, quamlibet sanctis ac iustis coniugibus careant, ꝑ eos tñ ex sanctificanti sanctificatione q̄ valeat ad diuinitus gerenda nisi suscepint sacra, q̄ nec eorū parentū. Filij itaq; fidelium nō sunt immundi ca.n. immundicia quia ꝓhibet originaliter addit gentilium ꝓpositio, de qua mox dicit Tertull. Sunt et seminū ꝓrogatiua sancti ꝑ sanctitatē designati: seminis, inquit, nō in se sed in sui effusione ac susceptione consecrati: aut nūq̄ Augo 5°. cont. Iulian. c.6. parentes fideles generando nō solū intendere generare filios, sed et regenerandos: Ergo ipsa seminis effusio ac susceptio et ꝑ consequens et facta ꝑ talē intentionē sanctificata ꝑ futurā sanctificationi ꝓximata. Dixi a. quia Apli q̄ntū expressa sunt constituendo ac monendo dixisse: nō tñ Tertull. 2. ad vxorē. c.7. Item: 1° aduersus Iouinianum c.5. et 6. Basil. Epta ad Amphiloch. c.g. dicant Apli ꝓuidentia iussisse: neq; abō q̄ dicit here. n. infidelē coniunctē absq; contumelia Christi cohabitare est et illud q̄ scripsit ca. pte dicens licita quidem esse ꝑ ꝓphā: non expedire.a. ob scandalū aut nocē. fauie salutis detrimentū: Cui dicenti recipiendi illicita: tale.a. esse istius modi dictorū affirmat Augo 1 de adult. coniug. c. 18. Dicunt coniuges dimittat eos nō modo ꝓuidentissime scandalizari. Cui addi pt rōe ꝑ id medio pene necessario ad salutem destitui: Citati q̄ dd. attendentes dictorū eor rōe esse illicitū dixerunt illud esse ab Apto ꝑ hibitū: q. n. absq; peccato fieri nō pt debet aliqua rōe esse ꝑhibitū. Augo explanans dicit illud esse dissuasū ab Apto, q. Apli ab illo seruilibusq; illicitis non tam strictē deterreat q̄nā ab ijs q̄ ꝑ se illicita sunt: non n. inqt, 1° de adult. coniug. c. 20. tanto pondere ꝓhibendi sunt coeci fauore licita, q̄nāmlib nō expediant, q̄nto pondere ꝓhibenda illicita. Quorū Apli doctrinā vim plenā explicare videns libro no sequel dicit q Apli monendo docet. Et dicit idem ibi Augo illa q̄ nō expediūt ꝓmittenda esse libera charitate, talium ꝓmissione ꝓclinare ad opa supererogationis, sed eius illa q̄ nō expediūt inter se distinxit sancti Augo. a. inter illa non distinguat expresse de omnibus q̄ licita sunt et nō expediūt ꝓmittenda. Quando q̄ dicit, Ea q̄ nō expediūt ꝓmittenda esse libera charitate ꝓ verificandū est de illis q̄ nō expediunt q. adimūt solūmodo debitū: huius ꝓfectionis. Augo q̄ ꝑ in pasto cui veligi dd. quoad rem conuenit. Non. n. seruitutis) Coniugali, subiecta est frater. ſ) Christiano: et s. infidelē discedentē debeat sequi. Hic q̄ verbis Apli cōpari auferet dubitatio, inqt Ambr. in cap. 16. Luce. Vbicq; a. explicando causas nō faciendi diuortij subiungit Apli. In pace.a. ſ) q. d. Cum nō vocauit deus ad christianismū

iuuent nos (Hoch in ysaia in regnis regnicolarum et gentilissimo, altero remanente infideli) in pace .s. in regnis degentes pacifice: Non q̄ phylli Christiane religionis separentur istiusmodi regnicole, id .n. esset dissensionē parere et Christianā religionē reddere sor nīe odiosā: q̄ Apls sanctus explendi debet ad legna, Rescrib. Familiar, oēsq; collegationes ac contractus iure naturae, aut ciuili licitos: vt q̄dam antiqui Christiana religio veniens erat in iure aliorū aut contractus pacifica possessione x religionē Christianā ex ea nō debitebet: q̄ arrianē observauerunt Christiani deferentes regibus tributa, Rebuspublicis assistentias, parentibus obedientias. Sed est et aliud obq̄ nō sint fidelibus facienda dicta donatiua sc. Unde .n. scrib̄ militare .s. .l. q̄ ēt hbi in mente venire nō ad salutem addiscendi virū huius, aut hbi ō vel nūc licere hinc ad q̄ sint inde obligamini. Nisi veritas sicut dicit Aug̃ .s. ita ambulet) .l. nisi vtreq; vestrū in statu in quo erat cū vocatus q̄ nōe talentorū aut grē x Christiana fuerit arrepta conuersatō. vt .n. in solita vite conuersatione, infidelis à fideli odiē vigilanti Christiani q̄ varia virtutū officia q̄rimus ipse candidatus efficiat virtutem religionis: nam seposito strepitu dubio q̄ patrie dimissa nulla est nō quā regnum fidelis regnū infideli insinuet fidem Christi quā et conuersatio sobria: Et cū ita sit nō ēt fidelis in fidelem dimittere, q̄ boni necessarii, ac necessario p̄standi virtutis modū p̄ter: mittere potuisse est. Et .a. dicens q̄ nōe talentorū aut grē nō intelligi debet Apls cum dixit, Veritas sicut dicit Aug̃: insuendum simul ergo q̄ cū infidelibus in regnis degunt nō esse eis illā gentilitia veneranda, sed q̄ nōe grē Christiane. Similiter q̄ dicens, in statu in quo erat cū vocatus, id insinuat Apls cū dicit dixit. Veritas sicut docuit deus (In oibus exhortando) eius gentilibus esse permanendis et ambulandis: q̄ addit Apls ne vestimenta corrigi se ab illo p̄ religi grauari. Et .a. dicens, Veritas sicut docuit deus ita ambulet) mine x exemplo aggredi parabatis declarare et dicit. Non addicat ppūtius) Hiero. 1° aduersus Iouin. c. 6. et in c. 52 ysaie arbitrat nos q̄ circumcisis est nullo modo posse addicere ppūtium, x circumcisis allegorice referri debet intelligit, x ppūtiatis, regenitis. Sed absit necessitate: Augs̃ .n. de opere monach. c. 11° dicit illos addicere ppūtium q̄ à Iudaismo Christiane effecti omnibus modis omittant q̄ fecerat aliquando Iudeus: Iuste quod illius reponit q̄ studio dissimulandi id q̄ fecit tempore quo legalia adhuc putat: tebantur nihil eorū volebat exercere: Hoc q̄ est moralitus addicere ppūtium. Petrus q̄ Epistam. de Mensuris et ponderibus declarat q̄ quidam circumcisi et corporaliter soleant addicere ppūtium: Sic instrumentum, ingt, attendendum, sp̄a: Hostiarum appellatus interna membrorum victima attracti sinentes, fabricaq;

admittentab, et ylicitanorib circūcidabā ppūtiū mūsā suscipiebāt: quāq
autē diabolici inuenti Esaū inuenisse aiūnt ad abnegatione dei et ad de-
lictione charactere patris ipsiū. Est a. oīo verisimile Apli huiusmodi addi-
dione, ꝙ fiebare: illam n. fieri solere ab illis q̄ Iudaismū repudiant hebrei
libri, Marhab. Vbi dicit q̄ Iudei ad gentilismū deficientes foreiret ibi ppūtia:
Tametsi Hiero. in cap. 52. Isaie nō intelligent quā vere, id ad literā fieret im-
probabiliter dicat eos q̄ circūcisi fuerunt nō fecisse sibi ppūtia, sed eorū filioli,
idq̄ ne pudore Iudaismū manebant incircūcisi. In ppūtio) i. gentilismo
vocati) ad Christianismū Non circūcidati) eo est, q̄ circūcisio nihil est) ijs q̄ sunt
in Christo Iesū, de qbꝫ loqit Apls, ppūtiū nihil est) nihil obest, sicut circūcisio
talibꝫ ad salutē nihil ꝙdest. Sed observatio mandatorū) q̄ quia quo fuerit vberior
abundantiq̄ nobis ministrat introitū in regnū dei. In qua vocatione) In quo
vite genere vocati) i. Christiani effecti est, in ea q̄ maneat) nullus n. vite
genus cū Christianismo pugnat: Exortatā fuit verbis Apli sant potissime
manendi in pristina condicione nō necessitate, iuxt Augē de mendacio cap. 5.°
Hac Apli sententia abutentes Angli inde inferentes Regem debere manere rapūt
religionē in suo modo. Antequā Regē conuertaret ad Christū erant rapta
religionē, ꝙ conuersi in eo statu debent manere. Et angli in eod sic re-
torquēt. Antequā Regē conuertaret ad Christū nō erant rapta religionē
Christiana: Ergo Ipse. a. in qua vocatione vocati est q̄ maneat, ꝙ Principes
ad Christū conuersi nō debent in rapūt religionis Christiane esse. Et qdem
maior q̄a assumunt verba ꝙ vera est, est n. primūꝫ rapūt Religionē
quatenus religio est vitꝫ moralis; nō sequit. a. Est rapūt religionis ergo
ꝙ, ꝙ religionis simpliciter: sed Principes Christiani effecti nō q̄maneat
rapūt religionē vllo ex parte, q̄ quidē est religionis moralis q̄ institū-
tis Christiane religionis q̄fectione aūtā est et ob id nouā formā instau-
ratis in Christiana religionē vestis transiūt ac spurcis. In ea. a. q̄ sunt
Christiane religionis primūꝫ vt talis nulla habet rapūta vere, ꝙ q̄ ecclā
Christianismus subdita sibi materia circā quas nullus amplius habet Principes
in ea q̄ religionis sunt auctoritatē. Aplus. a. sententia dicto modo abūti non
est nouū: refert n. Tertull. de Idolatria cap. 5. Q̄ ex idolorū sculptores
ad Christū conuersi à sculpendis idolis ꝙstiterent, cautā ꝙfessione illa
sese tūc sint in suo modo, dicit Apls. Manifestū in qua vocatione. S.
ꝙ in sculpendis idolis. Addit Tertullianus Apli dicere, in vocatione, non in
qsorūq̄ pertaki statu. Deinde, Antequā crederent erāt sculptores
non forsē idola sculpere: poterant ꝙ credentes in priori vocatione, arte q̄
sculpendi, q̄manere etiamsi nō sculperent idola: pinde Tertull. ibde. c. 8.

sufficiat. Vobis illa scilicet q̄ vobis Xpi seruiunt. Seruig vocatg ꝺ̄ nō sit libi onus) quasi seruitg officeret religioni scripte, saltē in necessarijs ad salutē. Sed et) .1. 2nō dico q̄ amplig est, si forte liber fieri libertate offla-gitata, vel et libi sponte delata, magis vtere) seruitute, inq̄t ꝺ. Thom. glosa seruitg, illumq̄ Caietanꝰ, et alij plurimi. Quidam sensus collegerunt pūdē-ter obseruantes vim verborū Apli cum q̄dg dicit, Sed et) q̄dg vobis non obstare indicat se in eodem genere q̄ magis velle dicere: Nec abs re dicit .n. Aug⁹ tract. 79. in Euāg Apli iubere ne serui Xpiani flagitarent a suis dominis furtim legis Hebraeorū tanquam legis iam sui dei post fer seruitutis annos dimitti: Ne doctrina, inq̄t, et nomē dei blasphemet: libertatem .n. vim spe consequendi furtim legem vetitā flagitando furtiē faceret dominis indefessi, et alienationē à doctrina Xpi, obstruātes q̄ illius doctrinæ nōie vagarent dimittere seruos. Dixi, vel sponte delata, id .n. (absq̄ vlla vt arbitror, accessione propti) dissuadet Apls, q̄ sanctificatg est vxor infidelis et familia eig̃ q̄ seruis fideles, post videlicet in vitali et Agricola, ita vt sic loquatur habeat illud Augustini Epla. 122. Vnde scimus q̄ d̄ seruos fideles vel captiuos omnipotens et misericors deus in tam barbarica fieri voluit mirabiliter suorum reparans ibides q̄ pietate redimendi sanctissima: vtinā captiuā totam fidei familiā inuenisset sanitatis minorilo fuisse conuersam. Nec te à seruitutis p̄seuerantia deterreat conditionis ipsius q̄militas, Dei .n. in duo vocatg est seruig libertg est dei .1. est à deo Xpiano libertate donatg, et à seruitute diaboli manumissg: Cuig libertatis vir-tute poterat liberaliter seruire: considerat q̄ se nō amplig seruus esse, sed tam liberum et libera animo seruiendo ipsam seruitutem faciat liberam: et q̄ id rationabiliter mirifice seruilem primā conditionē. Seruig est Xpi tamen si à seruitute dei sit liber: Itaq̄ in libertate et seruitute serui ac liberi alioquin modo pariter conueniunt, et conditione nō multū differ-unt. Vobis .a. ô serui dei verus arrogantie q̄ oculis fabrefacta q̄dg dico. Pretio empti estis, nolite fieri serui hoīm) .1. dei tantū in seruitute cuncte ne hoīm erroribꝰ aut vitiatibꝰ obtrectatibꝰ, sed eorū rationabili impio tantummodo: vt .a. clare constaret id q̄ dixerat, Veritatis in qua vocati; one .s. nō esse intelligendū de statu primi, concludit Apls, veritatis in qua vocatg est fratres .s. apud deū) Si apud deū q̄ vocatio de qua dixi nō est status primi, ne ergo .n. habitabit in pta te malignū .s.

De Virginibꝰ propti dñi nō habeo Nisi quia .n. inq̄t Basil. de vera virginit.

in ysaia Apli nesy & lege nesy & Euangelio Qor exemio Sanctæ aīæ
merito lego à deo fuisse preph̄m: idq̄ imprimis q̄ vidit deū virginitati & se
gratiosæ in ea gratias addere q̄ et libera electione offerat: maioris n. gre est
offerre q̄ nō debeat, q̄m reddere q̄ exigatur, inq̄t Hiero. 1 contra Iouin. cap. 7.
Deinde, si deū virginitate impasset videret coniugium nuptias et fœtus ani-
ferre seminarios, unde et ysa virginitas nostra si prodisset radices, unde
frutex nasceretur? inq̄t idem ibidem, et Esdra 22. c. 8. Ne. a. Virginitas dici
habeat et res indifferens, adiungit Apls. Consilium. a. de) Et q̄nde virginitas
res bona et utilis, q̄ materia consilij, q̄ nō nisi rerū bona consilia: Apls. a.
consilium dante eos q̄ virginitate dissuadent, contemnunt, aut dicunt
impossibiles amplexare sunt consilia q̄m Apls, inq̄t Ambr. Esdra 82. Tanquā
misericordia ōsentiēs) Tanquam cui misericorditer donatus est ut sim fidelis). 1.
ut absq̄ fraude exequar officium aplatus, nihil subtrahendo utilius q̄d mihi
annuncies de consilio dei vobis: q̄amquā Augs de pdest. ss. c. 2. intelligat
Apls se hic dicere fidelem à fide Christiana, ubi ybant meritis fidei non
esse et gemine, nec prima misericordia et fide, sed et primeute misericordia fidem: non n. dicit Apls, misericordia consecutus sim q̄ ero fidelis
sed ut essem: Per Qor q̄ verba Apls ybat consilium suum ab auctoritate dei
sibi demandantis ut tale daret consilium: demandantis, inquā, fidelitas. n.
non nisi demandatum exyplet officium. Transit nunc ut ybet consilium suum exe-
et dicit, Existimo n. Qor q̄ dico consilium bonum esse ex instante). f. eam q̄
inevitabiliter imminens inevitabilitas adest necessitate) si. n. q̄ imminēs rapidas
apponit sibi dolorum officium, inq̄t Basil. de vera virgint. Bonum). f. commodum
et gaudium sic). f. virginitatis esse) Hic tene fig. de S. virgint. c. 13. Iouiniang.
Si, inq̄t, bonum ex instante necessitate, q̄ nō ex futura eternitate: virgi-
nitas q̄ quia vite solummodo roda, nō est. a. futura vite meritoria. Rō.
Ita velim posse nisi Apls q̄nto post insinuasset virginitatem futuræ
vite plurimum seruire: sic. a. faciendo mentionē instantis necessitatis alle-
gat illa q̄ infirmos q̄ non tanta ferunt charitate ut solo amore futuræ
vite valerent virginitatē amplecti, secundario possint existimulare ad
colenda virginitatis: consilium. n. est ad bona volita sufficientia secun-
dario sonat suggerere infirmis q̄ possent vel ad amplectenda consilia
Christi et humanitas et bonitas monere: eius nō sunt implenda bona q̄ agit
homo secundario adiuta assedio et illicito. v. g. honore, lucro, aut gloria,
sed sunt exyplenda. Ne. a. ex incroda q̄ dicitur esse putaret q̄ sobrietas
esse matrimonium, adiungit. Alligatus es uxori. f. si impsent virgo) nō promissa.
Tribulationē carnis habebunt. f) si carnis, in qua sola videbantur habituri.

delitab, inqt Hier. 1° aduersꝰ Iouin. c. 7. qd ꝯ ibi volūpe xpiāl. annūciat
vñ dicendū nō Augst. Quanta amaritudine dilorditur illam mihi aspi-
ciā? Ego a. vobis parco) Tribulatione quā dico verbis exprimere nolo, qua-
ta in. futura sit in suspitionibꝫ zeli coniugalis, in preambul ar cruciatibꝫ
filiāb, in timoribꝫ ar maroribꝫ orbitatis, inqt Aug. de S. Virgint. c. 6. et hab
exponit Hier. aduers. Iouin. et Basil. 5 etatg. Cū ꝯ coniugiū solidare
nō liceat bonis visū fuit Apl̄o exprimere coniugale qđ esse possent ad
Virginitatis dign qđ exprimere, et dicit. Hoc itaqꝫ dico, Tempꝰ breue
est) qđ sc. aut voluptate fruī licebit aut in futuris nobis thesaurizare, vt
contemplatione tam breuis temporis distant voluptatē tanqđ monetā
nec exponere, et in studio futurorū sese attentiꝰ exercere. Reliquū est
vt et q habent: sc.) q continentia mūdo consensū obscurandā, inqt Aug. 1° de
serm. dñi in monte. Quem sensū confirmant Tertull. de cultu fœminarū
cap. 9. Nouere, inqt, ita multi faciūt, et se spadonatui assignant ꝑ regni
dei? tam forte et stiq̄ quissa voluptates spontē parentib? possint
interis et illi q in matrimonio nō continent quodammodo habere vxores
ac si nō haberent, si, inqt Aug. 1° de Nupt. et Concup. c. 13. cogitent ea q̄ dñi
sunt, nec in qb q mundi sunt cogitent placere vxori: q facilꝫ fit quādo
et vxores tales sunt vt eis mariti non ideo placeant q̄ diuites, sublimes,
genere nobiles, rarne amabiles, sed q fideles, religiosi, pudici, viri boni.
Dicit a. Apl̄s. Qui habent vxores tanqđ nō habentes sint: non a. q non
habent vxores sint tanqđ habentes: Sicut ꝓfodit, inqt Basil. de vera virg.
quidam faciūt q cū ex voto virginitatis vxoribꝫ careant, ac si habeant
cab se agentes Virginitati contumelias faciūt. Et q flent tanqđ nō
flentes) gaudeant n. spe futuri premij: et q gaudent tanqđ nō gaudentes)
timeant n. ultimū iudicij: et q emunt tanqđ nō possidentes) n. vt — non:
sitientes se esse peregrinos et indignos fide huius sit habendo possidentes vt nō
do nō furentur: q falsum fiet si eis possessiones auferentur non doleant, ac
si eis diuersa prouenirent: non n. possūt scire, inqt Aug. 10 Confess., quantope
rem aliquā diligas nisi cū ea carendū est, q vtinā tor mundo tpis nō q
q faciūt q absq affectu aut delectatione illo nō nisi ad necessitatē vitē
vel conditionis suē vtunt, cēa reliqua restantes, eo q sciant vt loco al-
legato habet Tertull. se castigando et castrando mundo à deo destinatos
esse: qđ sunt ois rerū circūcisio, q spiritū et carne seruāda circūci-
dunt. Praeterit n. figura) + spes ait, vt Tertull. legit, habitꝰ fidei mundi) et
qđ in eo est q sensibꝫ mortalibꝫ modū sit ac suāue. Figura, inqt, non

substia, inqt Hiero. in cap. 65. Isaiæ: Aug⁹ 20 de Civit. c. 24. qz nouũ ꝺ. qualitate immutabb talib, nouamq; hora expedamq. Si Christ figura, ꝺ illã nõ est fr̃ fruendã, sed raptim utendã: unde et Ecclesiast ibidẽ dicit. Si ora rectitudo sunt quales vob oportet esse in pietatibꝫ ꝺ. Aggredi vos est apte explicare potiore vero, ob quã consultanda sit Virginitas, et dicit. Volo) illa voluntate qua dicimus alicui optime velle, vob sine solicitudine esse) illa .n. q timebat uxor plurima et ab audiendo verbo dei amorat: q cũ absq; conjugali dilectione bonũ sit et utile infirmũ, ꝺ et Virginitas eo roborabit qz à solicitudine dicta expeditissima est, qz q sine uxore est) Primũ de viris loqꝫ ut declaret se Virginũ nõe et virtꝫ completi, solicity est q duo sunt) Non dicit, quomodo quasplurima sibi comparet uxorib, qz insinuare vult ꝺ ad summa raptitate et Virginali intentionẽ ꝑtineat, ar spiritualiũ amore nuptiarũ spiritualiũ: illud .a. est principaliter velle placere deo: Hor. a. ꝺ est, inqt Basil. de vera virgin. nisi utrales species suas virtutibꝫ exercitij spiritualis rarissima semp ostendere, et de dei ipsius munere deo se simile exhibere: Deo, dei munere, Digna nanq; est, inqt Greg. ad Demetriadẽ, ut imago dei de deo splendeat, inde sit pulchra, inde rapta, dicens, Signatũ est sup nos lumen vultꝰ tui dñe: Alioq; à deo alienum est remedio si aliqꝺ monitibꝫ arripuit curari quas de Ysaiæ sponsi ꝙ 55ᵗʰ accepit. Unde et Aug⁹ 10 de Civit. c. 4. de anã dicit Cum deo placeat q de rig munere accepit: placere .a. deo nõ tale est quasi deo inde lucrũ accedat, inqt loco allegato Basilig, sed qz id nostrũ bonũ est, et nob dest ita velle. Deũ enim cum tamen nobis in nullo obesse queamus nisi cum velut quomodo illi q sibi placere studet placeat. inqt idem. quomodo placeat uxori) 2ꝺq quadam necessitate remedij, inqt Aug⁹. de bono remedij. c. 12. etenim q sola est, inqt Basil. monast. c. 1ᵒ Sic una sanctis necessitate habet quomodo gaudeat sibi, quamquã et illis possit negligere q vero remedio caret cui sibi iuncti amplius non est necessario adigit illa facere ꝙ q voluntatibꝫ uxorib nob gratis, et in filiorũ generationibꝫ infirmitat regit. curat exhauire. et divisit est) q partes a corruptionis seruis sufficiat, aut violenter abstrahit ut impendat deo. nuptia et virgo) q.d. 1. virgo, inqt Hiero. ad Jovin. sentit Tertull. quamuis Aug⁹ de bono remedij. cap. 11ᵒ ꝙ nuptiab Sic videat intelligat. cogitat) i. in aio suo versat, et in mente colligit: cogitare .n. inqt Aug⁹ 10 confess. c. 11ᵒ animũ sibi ꝑsic verbis dicat, ut nõ q alibi, sed q in aio cogitu, suo colligitu, cogitari ꝑsic dicatur. q dñi sunt) exemplo B. Mariæ Verba Dñi concipientis in corde suo, ut s. sancta corpore) i. corpore incontaminata et impollita, q ꝑtinet ad Virginitatẽ

necessitate: imo vt sit ab aslu reprobi magis habeat integritatis et sanctitatis
castitatis gradum, et spiritu. mente p dona SS^ti, et p rendescio
spiritu, q est in deu coniugeb. vel spiritu. vi imaginatiua, secdm Basil. de
vera virginitate, ante oia. n. ingt, oportet virginē repugnationes suab pellab
inūdatas seruare: aia qppe diuante incorrupta corpa quog purū seruat:
Raro si cogitationiby contaminata aia quantūlibet corpa pmanere incor-
rupta videat, imo tm munda mentis integritas ais sordibg cogitationū
inquata vitiis. Hinc ipse Basilig ad Chilonē, egressg, ingt, e monasterio mu-
lieres se mihi omnib offerebant, et qdā flagitiis fornicationib vitanti: at
mūditie virginalis flore arcana credit cogitatione defendi. Ad quor spi-
ritus mundandū vtile erit imprimere sibi speciē nati aut crucifixi Christi,
docet. n. Aug. 10 de Ciuit. dei cordā compungit, q verbis dei secundis se men-
tem purgat ab erroribg, ita p raro fastu purgat hominē spiritus sine pha-
tasia, cui Philosophi Platonici agnoscerent qdē mentē verbo purgari, spi-
ritū. a. nostro qby Tertull. vel sanctiores. Cum. a. multa sint virginē cogitan-
dā q sint mundi Apls dicendo, Virgo cogitat q dei sunt, dat intelligi se illa
virginitatē cōmendare q dei causa sustinuit: neq. n. virginitas q virginitas,
sed q deo dicata est hominib, ingt Aug de S. Virgint. c. 8. quomodo placeat
deo) p sertis in ornatu, tortil crinibg, circūdatione auri. s. ingt Aug. Ad
vbilitatē dico) q magis egredit, nō vt lugeam iniqtia). i. iniqtias vel in
spiritu strangulandas aīe vestre p quodlz mortale. ad id q Hieron. ait
et apud gentiles, qūt declarat Hiero. l adu. Iouin. c. 26. et et apud fide-
les, virgines. n. sacrificiorū, circūcisionū, magistratuū a fratribg, ingt
Tertull. de velandis virginib cap. 10. sicut scripta est. Vulnus huius deprecā-
tionis dominici gregis. ingt Cipr. de habitu virginū, sine impedimento obse-
quendi) Virginē. n. implent q scriptus est Ne velueris cessare semp. A quo remi-
gati, vt supra audiuimus, pbemus. Hiero. in 1 aduers. Pelag. c. 7. affirmat Gen-
tium vocem magis attentam obseruationē quā obseruationē imponere q. n.
faciat inuitē seruire deo, et semp esse paratos ac expedire dñi voluntatem, vt
cognitam statim impleat. Hinc q dicit, Sancta corpore et spiritu p Iordanē
intelligi q boni sancta virginitas habeat in sanctitate: cui vero dicit sine
impedimento. s. opponit q incauta diuitie vel alibi. Si q ad dicit Gar
Apls attenta laudabili consuetudine qua puelle quasi in studium parentū de-
terminatione cuiusq; sexus aut celibatu solent parentibg committere: dico
consuetudine: puelle. n. vbi ad iustam venerit etatē iure posse sibi eligere

q̄ velit affirmat Aug̃ⁱ Epla 233. Vbi a. se ad matrimoniū deliberandū
pudori virginali conuenientiū est electionē sponsi parentibꝫ rōittere, ḡ ste Ambr.
1° de Abrahā cap. 9° quā et solent rōittere subinde Episcopi, vt constat ex
Epla Aug̃ⁱ. allegata, et sequenti: nec abs re, tradere .n. filiam grande opꝰ est
et ꝓfectū viro sensato dare illam. (Suę virgini suę) Reddas interpretatiū suę
virginitati suę, sed incūbat Aug̃ⁱ ꝓpt. 57. in Numer. vbi q̄ Scriptura ꝑ virgine
non soleat intelligere virginitatē: incūbat et Epiphanius in haeres. 61ª affir.
mans fuit esse sermonē de patre filiam suā virginē asseruatore, q̄ stat (sine
dubio) idq̄ q̄ ad aliud vsq̄ tempꝰ nemo eā ambierit in sponsam: q̄ sensū
huic vr, et ita oportet fieri) et nō ꝓt aliud intelligere: vel, nō ꝓt aliqualiū
ꝑsuadere quam ita oportere. (nō permat sic nubat) s. virgo et in illa scripturalis
statu. (non habens necessitatē) Non eligendi filiam vbi q̄ nō imminuit sponsꝰ
q̄ necessitas illo tempore nuptiis obuiebat ob raritatē Christianorū, inqt
Epiphan. in haeres. 61. praesertim n. erat Christiana gentili desponsare, id .n. vt
et Cyprianus 4 de doctrina Christ. docet Aug̃ⁱ, erat ꝓhibere gentilibꝰ mer-
ces Christi. (potestatē .a. habens volitat sua) s. videt se thesaurū velit eligere
re s. vel nō eligere id se exequi posse: (seruare virginē) q̄ habet rationabilē
virginē suam nō deuolat aūt velata, vt pter i ritual et Epiph. obseruat. (et
non iungat inelig faciat) Reddit itaq; Ambr. Epla 81. dicit esse apertum vbi
latum diuorce nullam esse virginitatis gram, nullū rapitatis ordinē. (alligata
est legi) quoad vinculū matrimonij, ꝓt .n. ob veritatē rationis quāmuis q̄ nō
ꝓtest ea q̄ legib seu iuris matrimonialib sunt: quanto tempore vir eius
vixit) q̄ si ob fornicationē reuocauit nō solutū vinculū matrimonij:
liberata est) a vinculo matrimonij: (tantū in Dño) q. d. caret modo Chri-
stiana ꝓnuptiare iuxta nūbendo, vel, fideli nubere, inqt Aug̃ⁱ 1° de adult.
coniug. c. 25. quem posteriore sensū ponit et Tertull. 2. ad vxorē cap. 2°
Basilig. a. de vera virginit. tantū in Dño ꝑ nubat nō vt vile mancipiū
vt conniuentia carnis, sed in dño et ꝓuidam vitę cōe. Epiphan. a. in
haeres. 59. plg reqrit, tantū in Dño ꝑ ꝓmaneat, inqt, in fide, in mandatis
pietate, beneficentijs, iustitijs, concordia, sobrietate, castis ꝓlig. Si a. secundō
nuptia ꝓt in Dño ꝓmanere, licitū q̄ secundas nuptias, vt inferunt 22.
Beatior. a. erit) ꝑ maiore Beatitudine quio dubitatiue quo verbo insinuat Aug̃ⁱ
q̄ diuersitate iam videtur statuū diuersa et fore quia ꝓfundiorem locū:
niam virginibꝰ, videtur, et coniugatis varia quia ꝓmittenti, et eo ipso

inuenti quãdã paupertate remuneratiõnũ celestiũ, inqt Ambr. Epta vitata, quasi Christo una sit palma, et nõ plurimi abundent tribuli quiores. Si sic quasi sordes mundi q̃ [illegible] consilium ne quitet ab ipse sordes Dei ẽ ꝓfectus, adiungit, puto .a. q̃ et ego spiritu dei habeã quiby verbis insinuat consilium de viditate diuini spiritu infusione esse depnptũ vt celestia ista nõ humana sentia videat, inqt Ambr. de vidtib.

In Capit 8.m

Stimq̃ q̃ ob scientiam habemq̃ quã paulo post detrimat Apls. Scientia inflat) i. superbiã inanissime quasi ventositatis extollit, inqt Aug. q. de Civit. c. 20. Q̃ dicit Apls nõ q̃ vera scientia nõcet, inqt Aug. l. 2. cap. 45. sed q̃ scierint quidam sub occasione scientie elatos cpedere à charitate Dei, et ob veniã scientiã imaginari se ꝓfectos: vnde arbitrat ibidem Aug. et Damonem q̃ à scientia nomẽ illud habeant, ob eam tantopere superbire vt velint sibi sacrificari. Charitas aut. a. edificat) q̃ facit recte vt scientia ad sui et aliorũ edificationẽ: ita vt nõn charitate scientia et ꝑ se ꝑfecta, q̃ charitatẽ formet, inqt Aug. 15 cont. Faust. c. 8. vnde q̃ scientia fere ordinarie nõn sola est, teste Aug. de gra Christi cap. 26. in Johan. tractat. 27. Si existimat aliq̃d scire) nõ falsa opinione, nondũ cognouit quemadmodũ oporteat eum scire vbi ipse nõ monet quem modũ scientiã suã habere debeat, nõn tã finẽ et stabilitatẽ scienti in modo sciendi ab Apõlo posita sit, inqt Bernard. serm. 36. in Cant. q̃ modq̃ in sciendi ordine, studio ac fine posita est: ordine vt id prius q̃ maiꝰ ad salutẽ: studio, vt id ardentius q̃ velementius ad amorẽ: fine, vt scientia conducat ad edificationẽ. Sic cognita est ab eo) i. dilecta est à deo: religio n. dicit deũ, non nisi vos: vnde vnusquisq̃ dicit, Melius esse absq̃ scientia credere deo quam rem scientia deum non diligere. Q̃ idolũ immolatum) q. d. quoad esset immolationis de qb̃ dicere cepam. Nihil est idolũ) idolũ, teste Tertull. de idolatria c. 3. Diminutiuum est ab εἶδος — q̃ latine est forma: idolũ q̃ idem q̃ formula: et qdem D. Thom. sic idolũ à similachro in hoc distinguit q̃ idolũ sit formula ad milliꝰ rei similitudinẽ expressa, sed voluntarie imaginata: similachrũ vero gerat similitudinẽ hominis, bestiæ, aut rei cuiuscũq̃ existentis. Sed Tertull. et Aug. in psal. 135. illa dicũ q̃ ydolum habent: et agnoscit Tertull. similitudinẽ hominis nõn q̃ deo ponit esse idolũ. Nihil est in mundo) i. eorũ q̃ imaginantur hominem, inqt Cyrill. in c. 63. Isaiæ.

q̃ nihil ei

qz nihil ei inest minimū, iuxt D. Thom. 22. q. 94. a. 1° ad 3°. quāuis minus aliq̄d sint rōe materiæ, iuxt Aug. 20 cont. Faust. c. 15. Cēs. a. in omnibus sit ydolū, nihil esse, inde concedit rob q̄ cor ydolatre ex nescientia et ignorare ydolū immolata nihil esse, licte Cyrillo 7°. Cont. Iulian. quod n. nihil est in creatura Dei nihil agere pt, nec vacuū vel in bonis vel in malis inuenire: Ex no: ltia q̄nde ydolū posteriorib⁹ artib⁹, q̄ sc. ydolū nihil est, sibat ydolū rob q̄ cor scientē et salubē fiere primū assumpsit artē. n. de ijs q̄ ydolis sacrificant ydolum nominibus nihil esse. Et q̄ nullū est deum? Quid nomē nihil dicit est deū Chananid? Oio: sed aduertendū q̄ Græci cepint primo artē, ὁ θεός, q̄ latine vertit nullū est ille deus nisi vng: Nomen. a. dei trs apud Græc: rob primū habet artē nomini habitū nisi vero Deo. sine artē. a. rōnitate creaturā: pōt patebre ostendit Cyrill. l. 1° in Iohan. c. 4. Sunt q̄ dicunt Dij. l. q̄ Dīs abb ze repūtant, iuxt Irenæū l. 3. c. 6. 7. 8. Ambr. 5°. de fide. cap. 2. Irenni sensus planū ex eo q̄ Apls ait Dīi: Sunt Dij sol, sunt q̄ dicunt Dij. q. d. Dij sols noīe. Sive in cælo) v. g. Sol et Luna. f. Sive in terra) Neptunus f. Quāuis Aug. q. de Gend. c. ult. q. 86. in Exod. et in psal. 135. considerand illud dicunt, q̄ negat Ambr. tam posse Veritatem de eo q̄ verā dicit quām q̄ abb ze, et istos Deos intelligit Sanctos Dei, de q̄bus psalt. Ego dixi Dij estis: ydolū n. in obstinatiā Christiani Vng est et Vera Deus: Quid n. agnoscit deo in filijs dei? Nullū n. deorū et participatione vero deo agnoscit. Sed contrarijs magis mouent opposita: sic Irenæus, qz de falsis dijs aby ydolū agere negat Apls. Siquidem scirent. l. habent et æstimant ab gētib⁹: nobis tm Vng Deus Pater. l. nos Christiani nō agnoscimus nisi unus deus Pater ex quo oīa, et nos in illū creati. n. sumus vt ad illū nos conuertamur, unde participatione filij illuminandi et iustificandi, postea beatificandi. Vng Dng Xps). l. est nobis Vng ille Dūs q̄ est Xps: Dng secūdū divinitatē et quo oīa) oīa. n. p ipsius facta sunt, et nos et illius) f. facti sumus: illud n. pprium est angelis divinitatib⁹: quorum verā sermo fuit, deo adiungit, q̄ fecit nobis et terrā: id. n. tam pprium est vero Deo vt nulli creaturæ possit conuenire. Quidam subintelligūt facti. l. redempti sumus, sed minus ad ppositū, qz redemptio et unio completa Christo secūdū humanitatē: sic. a. effectus solū divinitatis Christi ponendo. ostendere vult Apls verā Christi divinitatē. Quæ tm nō sic accipienda sunt quasi Pater absq̄ Christo Deus noster sit, et Christus absq̄ Patre noster Dng: Sed qz

O

Patet ꝛc̄ verbo, nō expliciō ꝟſſ. Vnū Deū: et Verbū ꝛc̄ Patre et ꝟſſ. ung Dñm. Sed nō in oēs et illud de q̄bꝫ dicī, dicunt q̄ idolū nihil est, et scientia nō dicit idolū, aūt immolatitiorū, agit n. de scientia alterius rei, q̄ scientes idolū nihil esse, ac ꝓpter immolatitia immūnda nō esse, ac consequenter ꝑ consideratione mandūcari posse, nesciebant quōmodo tantū et tantūsper: etē in immolatitiorū mandūcatione se gerere deberent. Deinde n. scientia vsq; mūr idoli. et vsq; adhuc in conscientiā ædificat ac persuadet sibi fidentes idola nihil esse quasi idolatrice mandūcant. et species mandūcantium idolo offensa, et talia ꝑ se frangunt, et conscientia eorū nō sit infirma, q̄ nō dicat vīb tamen: reb in se nō sit mala, à mali tn specie abstinendū esse, scandalū. et quōd scandalizationē contaminat. Sic. sensū esset. Confortā esse mūr idoli. et sentientes q̄ idolū sit aliqd: nō dicent esse quasi idolatrice; hīs mandūcant: sic n. cor̄ est q̄ idola habent ꝑ dīb, q̄ remota idolatrice. hīs et sine mandūcant. Ex q̄ tamen in specie mandūcare idolatrice pctm erat ac gentilis, conscientia debeant abstinere ab illo gentilo eō magis esse vitandū, q̄ nō sibest vlla salūtifera ratio ob q̄m sit in specie mandūcando se tali gentilo exponere, aūt illud scandalū dissimulare debeat, et dicit. Esta nō verendat mob deo) q. d. absq; conscientia idoli aūb sacrificanti vesci immolatitijs nihil aliud est q̄m simpliciter comedere aūt aliūd rebus sumere: sic n. comedere nō verendat mob deo, q̄ nō est effectus grā, sed opūs Naturæ, q̄ sic mandūcare immolatitia nō est opa pretiū et ob id sibeat gentilis, vel deb inferre scandalū. Probat n. absq; ostium fidei se mob nō verendare deo, et dicit. Neq; n. si mandūcauerimus) Cūi mandūcandi modo, abūndabimus) se. iusticia, neq; si nō. sc. defuerimus) s. à iusticia vel dei gratia.

offendiculū sibi inferunt) q. q̄m ꝛoe fidei possit detrahat absq; sequenti exemplo q. debat scientia) q. st. idola et immolatitia, et talia, nihil sunt. In idolio recumbentē) ad conuiuiū q. in idolio ab Ethnicis instituta, sicut cap. 11° a iudicum et Assuerus in suis templis conuiuia solere, nam et templa Dolonis inqt Tertull. cap. 8. de spectaculis adiecit q̄ sancta dei virgunte cauisa simpliciū dicunt, q̄ nō ꝑtineat ad ꝑsonā vīa loci negotiū et officiū. q. d. nuda illa nō adeat cauisa scandalizandi: nihil n. offendit et laedit reb q. ex fide assedent in idolio si forte ꝓpius aliquem inuenerint, inqt Cyrillus 7. in Julian. ꝓcente nōe Christiani ꝑtinent à lectione literarū gentilū, et nō ab esū immolatitiorū. cum sit infirma) et ad suspirandū et ꝑsuadendū sibi malū potuit

quam bonis intenta abstinabit). & hic exemplo ostendebit, non firmabit ad manducandum idolothyta. Et est tanquam talia, in quibus scr. ar participationem oblati Idolo sacrificij? dicet. n. in corde suo, quare ego relinquam Deos quos Christiani nobiscum colunt? inquit Augst. ser. 6. de verbis dñi. Vel; si Christiana est, ostendebit sibi ex hoc facto se salua religione Christiana idola colere posse ne offendat maiores. Dicit. Nosse deum ex meis. Addit hoc allegato Augo: sed frater huius non nocet ex his: Si infirmus ob causa manere aedificandi ne scr. Cor occasione ipse in: cidat in idololatriam: Si firmus, causa infirmitatis fratris. Et pbit). p. in primis alteram pbationis, vel et ipsam pbationem ponit in hac scientia quia scient idolum nihil esse videns & immolatitia et talia manducare: Quo facto infirmus vt eo q fortis apparet indurato, aut invidet, si Christiana est, aut confirmabit si pagana in cultu idolorum. Frater). p. Christiana, vel et ethnica vinculo huius generis. Ex quo Christus mortuus est vt eos salutis faceret, si Christiana est, vel à cultu idolorum ad se traheret, si ethnica. Ex pedes ne lede et in foris & admittit putet, subiungit Apls: Sic. a. peccantes. p. et percutientes conscientias eorum. p. scandalizando infirmos contra Christum peccatis/ q si frater Christiana est & scandalis animam Christo sua membra, et dedi. cata idolis: Si ethnica, impedit ptm in te est fructus sanguinis Christi, vt dicat, cuius habitat in sanguine meo p. Non manducando carnes peccat q dedarina Apli de his q absq detrimento vite ac salutis ptermitti possunt: cui simile modo ptermittenda esse declarat Bern. ser. 23. in Cant.

In Cap. 9.

Declarat hoc cap. Apls sue exemptionis fuisse q stipendia sue vite à Corinthijs sub audiorybus non accepit, et dicit. Non sum liber? à mandato accipiendi stipendij vite ex Euangelio, et à pbibitione recte no accipiendi. Non sum Apls? vt eo more stipendia vite tanquam mer mandata mer pbibita iure mihi non petant? Et ne aliqs diceret me no esse primi ordinis Apli vo q no vidisset Christum in carne, subiungit, Nonne Christum. vidi fide, inquit Cyp. de exortat. martyrij. c. 12. sed non talis visio multis nota est, et nihil adferat ad pbandu Pauli Apostolatus, sensus est. Nonne vidi faciem ad faciem non vera apparentia multi, sicut scriptum est Act. 22. postquam se Deus vt videret ipsum, et audiret ex ore ejus, euangelium scr. et ab eo accepit pdicandi mandatum, agnumitio Apli et labor euangelizandi certus se faciat Apli in cu et potestate accipiendi sibi necessaria vite, vt & declaret Apls se ad accipiendu adhuc potuisse habuisse, subiungit: nonne opus meum vos estis in Dno? inquit Christiani estis, q. d. nonne mea ope fidelis facti estis et Dns in vobis est: Hoc n. meruit sub accipiendi, q no tm laborem adsumpsit, sed et fructus

eid attulit. Sicut scriptum est psal. 103. De fructu operum tuorum & laborum tuorum manducabis. Non in quibus radent verba Euangelica: sed irrent homines inuentis & intritis arrepti fructu spirituali, reddent laborantibus sufficientiam temporalium. Hugo) Auctoritati meae obedientibus, multis derogantibus non sum Apostolus & vobis sum, qui vos genui, in dominio) & officium doctoris. Apostoli mei vos estis in domino) inquit Christiani estis, & per est ep. ad Gal. 4 me estis in deo. Post per vberius declarat libertatem suam de qua dixerat, Non sum liber? et dixit. Nunquid non) ad manducandi & bibendi) potestatem habere dixerit duntaxat manducandi & apud eos bibendi. Mulierem sororem) quam interpretati sunt vxorem, sed fefellit eos Graeci vocabuli ambiguitas, inquit Hugo de ope monach. cap. 4. quod fuit eis necesse vt poterit interpretarentur sororem quam vxorem qz nisi Apostoli scripta declarauerit se habere esse & vocabulum Graecum sic vxor esset intelligenda debuisset Apostolus dicere vxorem circumducere: prius n. debuisset dicere quam mulierem vxorem circumducere, vt ibidem notat Hugo. Hie. a. q. mulierem sororem circumducunt, aut aliam sibi ministrantem habent obsequendum est illud Nabuzardan apud Hieron. in vita ipsius. Arripi mulierem vt sororem non me credent illi. vt sororis, nunquam eis carnem attigi, nunquam eam nudam intuitu libidinis me in pace videram q in bello seruaueram. Obseruandum interim ambiguitate Graeci vocabuli de qua Augustinus non tam ex ipso vocabulo quam ex vsu prudentiae: inde & non sequitur sic humaniter dicitur mulierem vxorem: dicit n. Tertull. de monogamia cap. 8. et ex eo Hieron. 1° aduers. Iouin. c. 14. nec n. si quando Graecus Iouiani vocabulo confusam mulierem et vxorem & confidentius fortitudo (rationis est pro imo vocabulo vxoris) idcirco Paulus sic interpretabimur vt demonstret Apostolos habuisse vxores, sed mulieres q illis cederent instituto quo et dominum comitantes ministrabant: Quod ipsum augustus et Augustinus de ope monach. cap. 5. et fratres dni) q. d. illi Apostoli q et ceteri fratres dni seu cognati, et Cephas) q est caput eius. Hie. a. ipsi fuerunt, scilicet in Iudaea, qz per ibi q veteris vsuae non deerebat in ruinam, inquit Hieron. in cap. 27 Matth. et ex eo Theophyl. Gehb. 12. a. 21. Nor operandi) & de Euangelio viuendi, aut saltem non habere sororem circumducendi q vna sufficiat q veliq q euangelium audiunt vocabitur & plane debuerunt. Haur. a. fons potestate mihi plane aggredi Apostolum, primum ex lege vel ex gratia naturali quam agnoscunt et sedulam militiae, et opifices, auctore Tertull. 5. contr. Marcion. c. 7° et dicit, Quid enim habet sibi scripturae vetus? Nunquid soli Lucae Nor dico) & q de potestate mea et aliorum Apostolorum dici mihi hoc & plane possis ex lege aut ex gratia naturali

quia Zoïel ℣ se intelligeret ℣ q. d. nō: ingredih pinde idipsū ℣ vetri leye
ghare, et dicit. An et lex Dei nō dicit. scriptūs est. n. ℣) Dicio (Moysi) ab Epi:
phanio in Zareſi 42. affirmat hyllū esse adivda à Maurione tanquā pau.
ticula alienend, vt Deū ipso ℣ lex esset Moysi putarch nō esse dei: Sed
Deū vt non sny esse rectus cō ℣ oia exemplaria Graca, Latina et Chalda:
ita constanter legant vt nos: Nisi forsitan istī Marcion illam dictionē hyllū
adiecisset nihil efficeret, Aplo. n. subiungendo, Manifeste de Deo ℣ Deo ℣ hoc
ipse declarat lege illas quā tumidis Moysi à Deo emanasse. No allig. ob ℣)
℣. necessario habito vtor fraudabili boues ar ynib inimetis tuis vsiby hinc
laborante: terebrare. n. ℣ quo Tertull. legit, Terere, sic scripsit ℣ quoniā
labore. Manifeste Aby ℣) vt ℣. proplo moneat Deus quomodo boni suo rōsulat,
inqt Augt qst. 89. in Exod. cum deo facile sit vt fraud, ita et boubl pascere
de diuersis naturis passim fraudibus. ℣℣ nos vbiq dicit.) q. d. nullo ℣ nos
impedimb de causa morali vt Zoïel Adiamsuo committel et hoc ℣ proplā
distant ris inimentis sub humanitate agere, sicut scriptūs est, Nouit iusty
inimentorū animas, visera. a. impiorū crudelia. Hinc ℣ timet illud Exodi in
Sabbatho nō exaberit vt quiescant bos tuus et asinus tuus. Deinde causa alterius
doctrinā, vt ℣ arrigens, inqt Epiph. in Zareſ. allegatā de Aplis et ipsorū
statu scribit. Ex quo Tertull. ℣. ostendit legem esse allegoricam, et ℣ proplā
moralia consulere hominibz nouī testamenti. Hac itaq lex ℣ allegoriā
authore Epiphanio duo mandat, in primis ne Aplis obstruat ob quo
minus labore cognouit doctrinā Christi. deinde vt quotidianis rebus à pqui:
lib rebā defectus labentes nihil q Zoïel lex contra dei prouidentiā rixā
irrationalia, nō. n. negat bouel curare esse deo, cui scriptūs est. Homines
et iumenta saluabis dne. Ps. Templet omne animal benedictione. Sed tm
dicit Zoïel lex Aplo ℣ deū curare legē positiua non probat. ℣℣ nos
scripta sunt ℣ scripta ℣ allegoria: et quia docere, qui debet in seq aut
arare i. (ye fruby tritiendi) fruby, inquit, et temporalib: aliis attento
Christi dng Aplis tollere para ℣. in pdicatione Euangelij, vbi ℣ necessaria
sibi ab auditoribz sua debebant expedire, et de dia prouidentia rōsidere
℣ illa laborantibz nō deessent, Ne. a. ℣ euangelium audientes arbitrer
se grauari, aut rem magna ptare ℣. doctoribz sub sustinant tempora:
lia, et obid aut reddant grauiosi, aut subtili tanquā ℣ multis suppedi:
tent, subiungit Aplo. Si nos vobis spiritualia. sem. ℣) ℣. prima seminte.
spiritualib vite in vob iering. magnū vt si nec. v. metamg) q. d. Neq; quā

nis rationalis ad spiritualia nulla sit in pstantia ꝛparatio. Si alij) q nos primi euangelizauerimus vobis, ꝛ vt nos, sed postmodus superuenientes ydem annunciauerunt, inqt Aug. de opc monach. c. 8. potestati vestre) .s. sine in vob potestati pastiripes sitis) q necessaria sibi à vobis arrepant quare nō potig nob.) q nis maiore labore spiritualia seminauimus, et ydi: vob primi ꝓficiūt. Hec potestate) in lege naturē, lege vetri fundata, et nob cō q Apli sumus, et fidei vobis attulimus tantoꝑ remunete potestate. Sed ois sustinemus) labore manuū, inditata subinde ac egestate vsq; in famē .n. sitim et estuum, et frigus, et nudi tatis .s. ne q offendiculū .s. .s. obstaculū dem Euangelio) à quo infirmi possent q facilius immuniti alienari si viderent q pcepti essemus arripe ex Euangelio necessaria. Sic hodie ad vitandam offensionē populi vellē nō exigunt decimas Ecclie mini: stri ab illis q vel dare difficiuntur, inqt d. Thom. qlib. 6. a. 10. ad 2m. Veritas quandoqdem placito q simili ꝛ ab allegata magis plausibilis est quā affirmare tenusse Apli potestatē de qua fadem affirmatur ꝓbare et dat. Nescitis) .s. nō animaduertitis, quia q in sacrario operant) .s. templi obseqūtur debili sunt, et cultores, aliqui inferiores Ecclie ministri, q de sacrario sunt edunt) .s. victūs de psentibus templi: et q altari deseruiunt) sacerdotes s. sacrificando: nis altari participant) .s. victus de oblationibus ad altare allatis vt offerentes tali communicatione redderent sacrificij participes. Vbi notandū est in Ecclia Constantinopolitana per tempora et altaria fuisse, sacerdotes, et inferiores Ecclie ministros: quamquam plurigs nobilium Apli sic respirare ad consuetudines legis veteris. Dig ordinauit) potestate habendo, nō percipiendo, permisit .n. veteres ritus in suo redire, inqt Augl 2 de Const. Euang. c. 30. ordinauit .a. nis dicit, mandante q apud vos sunt, digne est .n. operario cibo suo. Ego .a. nullo horum vsq; sum) q nec de sacrario dixi, nec de altari (rem inferiorem prenauit lib. 4. c. 20. affirmat Apl̄os altaria semp ministrasse et decimas de euangelio. Si .a. intelligamus Apli dicendo. Nisi in sacrario operant .s. respicisse ad sacraria et altaria veteris legis: hinc sensus erit. Nullo horum .s. inde meo in nobis ipsis q dei fundato, vsus sum) Hec, et alia fiant in me q. d. Hec nō exhibendo dixi vobis stipendia mea obligare in posterū emendicando. magis mori) p fame ac inedia quā vt gloriam meā quam habeo ope supererogationis gratis porrigendo Euangelium, qb euacuet) materiam illius gloriae sufficientia temporalium mihi suffragando. Euangeli(zare) simpli: citer sine spe ope supererogationis, nō est mihi gloria) illa q respondet operi supererogationis, q eo nomine queritur q libera charitate ydi pstat quā debeat

Necessitat mihi incumbit) prepth sc. Vae n. mihi est si no Euang.ss) 1. incumbat re.
alius predi mortalis si no Euangelizauer. vel. Vae mihi est 1. interim qbusda
stimulis exercitibus: quale qd cecinit Hieremie xxi dicens cap. 20. Vespa:
qdam loquar ample, et subdy est mihi sermo dei velut ignis exastuans
in visceribus meis et defeci ferre no sustinens: in qua nodum huius loci
interpretatur Hiero. in cap. 20. Hiezey. Si volens (or ago) 1. euangelij predicatis
one mihi demandata bona volte libenter exequor merceden habeo) rec:
ressoindente obedientie prepti. vide constat necessitate prepti mercede non
maculare. Si a. invitus) 1. solo timore pene adactus, et no amore obedientie.
dispensatio mihi credita est) 1. sic qdes dispensatio officium mihi creditus sed absq
mercede, qz absq caritate. Quia est q merce mea) 1. qua mercedes ego
exquisse gratis ponendo Euangelium sine sumptu? Euangelizando sine
sumptu pena Euang.) 1. ipsius tam seruitij opus est mihi in qua vita loco
mercedis: qpostlus. n. pia mentis est q mercede habere vellet fidei roseruitia.
et iusti opus effectus, inqt Ambr. 2. de Abraha. c. 8. ita vt bona quasi mercedis
sit Christo ipsos caritate offerre, et de vltroneo premio no cogitare, hoste Hiero.
in epla ad Philem. et no abutar) 1. ad debitum effectum qpedienti ar mauorit me:
liorisq presenty non vlas potestate mea in Euangelio. Liber et oby) 1. milli
adstrictus, milli obnoxius, eo q à nemine accepi necessaria: omnium me seruum
feci omnium salutis deseruiendo, vt plures lucrifacerem) et no manere qbusda
7 veluti adstrictus, imo et illos lucrifacere q ob suppeditatione necessariorum
possent ab Euangelio absq à me fieri alieni. Factus Iudaeis Iudaeus) 1.
miseros in qua versatus Iudaei in eius meis iudicij ita vt vas electionis
videretur, idq vt ex tali experientia intelligendo qd mihi in tali statu reipsa
conducibile fieri velles, id toto compassionis affectu Iudaeis prestare vt Iudaeos
lucrifacerem) sic Augt epla. 19 de ore monach. c. 11. Greg. 6. moral. c. 23. pastor.
valde vide. p. 2. c. 5. Vel. Iudaeis factus Iudaeus) similitudine conuersationis,
qua cum Iudaeis Apls legalia seruauit, actuose Tertull. 5. cont. marc. c. 3.
no simulando, qd Augt aduersus Hiero. inde reuincit qd paulo post dicat Apls
sub q sine lege erant Iudaeis tanquam sine lege, infirmis infirmus:
qd absq dubio no fieret simulando, sed talibus qbus fieri posset licuerat se con:
formando, ij Iudaeis est Iudaeus Iudaeus no simulando se lege observare
tanquam ad salutem necessaria, sed in legalium observatione alia ta intuitione
se Iudaeus conformando, vt Iudaeos lucraret) q aliqy Apls ar Euangelium
cum negdes voluissent audire. ijs q sub lege sunt) more vehens hostiensi
volentes q lege absq qua iustificari, quasi ipsi sub lege) qz vna cum illis

lege quoad moralia observanda. no esse sub lege) Semiliter, vt illi, inqt Aug. ſ. q sub lege erant Iudaei,) meo exemplo docendo quia vere lex potuit impleri, et homo in lege iustificari. q sine lege erant) gentilibus q no habebant tam arctatae viuendi disciplinae qualem iudaei, tamquam sine lege) Semiliter vel libertate vtebat. in lege esse Christi) q.d in illa viuendi libertate id mali non erat ne peccaret in lege Christi: q omnibus ea strictiore disciplina vtebatur: libr scholiste notandus est. infirmi infirmi) qe vt vel no essent grauib offendi, scandali, mandib opaty sit, inqt Aug de ope monach. c. 11°. Slater, infirmis bar pos: tius dedi. Cyprianu ad Iubaianu Epla 52. id requir in confessario ne nimis rigidi sint in repellendis aut tradendis illis q peccant ex infirmitate: q se frosse scribit ad Cornelium Epla 55ª. Remitto ea, dissimulo multa, studio colligendae fraternitatis et q in deum ruissa sunt non pleno iudicio religionis examino, delictis plurimis optatet dimittendis pene ipse delinquo. oibus ea) ſ. ois) ingeniis ac moribus ne accommodari rudibus gbus, vt aer Iubaianus) q.d verbis indicat Apls no solis suis instructionem, sed et accommodandi modu, ne vis seculariby fieret secularis, inqt Tertull. de idololat. c. 14. aut vis peroratoribus via peroranti, id .n. no valet ad docendum sed pdendum: qz ts ea moderatione faciendu esse vt q sor sunt sui detrimentu no incurrat declarat Bernardy 1° ad Eugen. Si tolly vel esse ois instar illius q oibus ea fadus est, laudo humanitate, sed scelus est. Quomodo a. plena te exhibis? Colligat ꝗ et te intra se sinu q recipit oes: alioq; q gdest Iouini si vestis nu. l. ſ. pastinepo vig effiriae) ſ. vt ex vig pdicatione fructu acqra. Post par similitudine ostendit Apls non debere Christianos de pmio esse sercdo, imo nec arbitrari se placere deo eoiusq; quo Christianismu exhibent, aut exercent ea q Christiana sunt religioni, portata pinde eor vt in demissa vita Christiana sint strenui, et ad pugna expediti, et dirit. Nestrili q ꝗ ſ. sic nascitur) Hic .n. nascit in stadio oiu discipliny, habet .n. et par sua coronas, inqt Cypr. de zelo et liuore. Vt corruptibilem) dixit in plurali, q id ostendens inter Christianos et illos q in stadio nascunt haec q dies esse similitudine q no oes pmiu consequunt, in eo .a. diuersitate q Christianos nascentibus no sit tantu vnu q accipiat brauiu: non est .n. unius Agonotheta noster, inqt Hiero Epla 28, nec alterius palma alteri parat ignominia, oes vult coronari: Addit Aug in psal. 39. vos q nascimini ad accipienda pfecta tanta imitare expedimini, alludens ad illud Habac. 11°. Vt no sine nobis consummaretur: Cucurr. a. q pfecit, vel salte bene operari pgit, corripiendit. a. q in debito nasci ad finem vsq pseuerat: Et quandoqde Christianorum est no stolu nascere, sed pfectu quandam militiae exercere,

sicut scriptus est, militia est vita hominis super terra, consequenter ostendit Apls quia vita sanctissimi debent ad dicta militia expedire: et dicit. Sic. q. q in agone) Agonel post studij sanctitate. i. postquam convertuntur studiorum obst: Leuerat introduci sunt ad artis exercitia, et expendenda corporis ac virium fortitudo, inqt Tertull. Scorp. c. 6. et author vide cap. 11 de Syedar. erant sacri vel funebres diei nationis instituti, vel mortuis: et proserti à Grecis quorum à conuenienter sumpta à re nota ad Corinth. Apls sicut dedicit similitudine, contendit) Vox sua non quibs, sed intentissimus significat studium q tendat ad p.m bonis: sic .n. contendere conuertantibs quasi instituis est, ad primum .n. bonis, inqt Tertull. 1° ad Vxore. c. 3. tendit omne naturae: secundo solatium habet, victoriam no habet. ab orbs se abstinet) nempe .n. et athlete segregantur ad studiorum disciplina, inqt idem cap. 3. ad martyres, et roborari addi: fiunido vacent: continentia à luxuria, à nubil lationibs, à potu inundiore. Et Ambr. de Helia et ieiunio. c. 21. Athlete orbs Agonistis data, disciplina exigit, castimonia custodit. p. Nob. a. incorrupta) Tanto q angeli orbs nobil sobrietatis est, inqt ibidem Ambr. ne Angeli et Archangeli faudores bi be negligentes videant. Addo, Non solus hoc detrimento, sed in iniuria corone q castidiei ex rius tam pacis q ea impedit. Hec faciendo esse suo minor Apls demonstrat exemplo, Ego, inqt, sic curro no. quasi in incertu) q faciunt q mundu sectantur, et ea q mundi sunt expetis volunt: Si .n. dicimus se ostenderit spes assequendi expetita eorum q in mundo sunt statis mutato ritu eo se conuertunt, vt late explicat Bernardus de diligendo deo: Apls. a. ea q mundi sunt post tergum relinquent in destinatu, inqt ad Philip. 3°, tendo, ad brauium supne vocationis. Sic pugno) Voluit .n. Deus nob q corona laborare, qe nec sancte esset bonis, nec pretiosa dei remuneratio, inqt Chrys. l. 4. c. 72. Si sine proprio motu rita ac studio pueniret: Bonis igit Agonistetes ad incorruptela agone posita nob, quanto .n. corona q Agone nobis obuenit, tanto pretiosior, sed neqs similiter diligenter ea q alibi obtinuit, qua q rs multa plenitudine inuenitur: vide Tertull. Scorp. c. 6. contra quosdam declarat no ad crudelitate sed bonitate dei ethnicos esse q voluerit militeb suos ad sanguine usq; decertare, sor .n. erat gloria eorum et beatitudini consulere. no quasi aures verberant) quale q fatuent ad literam q audiendo rs uerbis, et spiritualiter q mortificationem ore vrgeant et re nisi gestant: Castigo corpus) i. labore, abstinentia, vigilijs

affligo vel foris corpꝰ meũ; vt ſimile de Apſto verè dicat Ambr. in Luc. Non
verberabat aĩa ſed aĩe et carnē potestatē. In ſenſibilē vrbē dicit Ambr. Hic Apſtꝰ
p̃dicte caſtigationis fuit, et effectꝰ, et imprimis qꝫ dicta caſtigatione aſſim-
ſcrit nō cauſa ſatisfactionis aũt vindicte, de qua in 2ª ad Corinth. ſed cauſa
ſe disciplinę, vt. n. p caſtigationē corpꝰ redderet aptũ ad ſeruiendũ ſpi-
ritui: Effectꝰ ꝫ dicte caſtigationis erat moderata corporis debilitatio: Sempꝫ
n. in robuſto ac regeto corpore aũt lubidica et mollicies inest, inqt Bernardꝰ
Epla 254. et nō ſic in corpore debili et infirmo fortior viget pugnacia
ſpiritꝰ. Et Theō. in cap. 5ª Amos. Fortitudo corporis imbecillitas aĩe, et
aĩe fortitudo imbecillitas corporis eſt. Dixi, debilitatio moderata: corpꝰ n.
immoderatè debilitatũ nō redigit in ſenſibilitatē ſpiritꝰ, ſed ſpiritꝰ in ſenſi-
bilitatē ipſius: meriſſe eſt. n. corpore iam infirmo dominū, ſicte mentē ſo-
mnio ipſi ſeruire, inqt Baſil. de Vera Virginit. Dū ſempꝫ vera inſir-
mitatis cū cura verſat attentꝫ, nec iam exercitationis antiquę q ſenſus
modi corruptione meminiſſe ſemitur: ſed in ſenſu ſui obſeqꝫ tempꝫ oĩ
conſumit: Impoſſibile eſt. n. niſi familiaris corporis oblectamenta habeam
vel diuinis lectionibꝫ opam dare, vel orationi conuenienter inſiſtere, vel
meditationi. Ipſe vephꝫ ſ. eſt. n. in plenitudine ipſius q corpore nō caſtigato ſpiritꝰ
langueſcit ad corporis curam conuerſi, et vt ſabeth Matth. 24. Luc. 12. edere,
bibere, et inebriari, et his veniat cum ſeruis illis, paciens, illis ponat
cum hypocritis, qz ſc. ſub ſpecie p̃fectionis curam neglexerunt.

In Cap. 10.

Nolo. n.) q.d. Dixi non oēs q cōmunicant corpꝰ Chriſti, id meum exemplo
demonſtrabo, qui Iabeth noſtri ſ. filij Iſraēl, legit n. Apſtꝰ vt Hebraeus ex
Hebraeis, ſicut et B. Maria cū dicit: Sicut locutꝰ eſt ad Iabeth noſtros, oēs tam
boni quam mali ſibi mūdę fecerunt de qua dictū eſt, Expandit nubes in
benedictionē ſuam. et oēs in Moyſe) ſ. dicuntur Moyſe: vel, In Moyſe, ſ. legali bap-
tiſmate baptizati ſunt, inqt Baſil. de Sſto c. 14. Moyſi. n. nōe legis ſolent
intelligi, oſtendit, inqt, illud Luc. 16. Habent Moyſen et Prophetas.
Si in legali baptiſmate leg.a. habebat umbrā habebat futurorum, ꝫ figurali
baptiſmate abſqꝫ veritate ſpirituali, inqt ibidē Baſil. In nube et in mari
gra ſanctificatus: Nubes. n. auſtore Baſil. et aſſidente Damaſceno, ſignabat
refrigerium qd in baptiſmo p̃ſtat Sſti ſancti cupiditatis ardōrē mortificando.
et oēs tam boni quam mali, eandē eſcam ſpiritualem manducauerunt ſc. ſpiritualē ſ.
rem ſpiritualē ſignantes, inqt Aug. in pſal. 77. in prin. Et rede: ſimil

n. Verba, ita et sacramentalia signa spiritualia dicuntur ob significationem rei spiritualis
eandem, inquam, inter se, non eandem nobiscum, quamquam in cap. 6. Johan. scribens Augu-
stinus sic arripit: non ut sic ostenderet intendit Apostolus q. Boni illis temporibus de eodem
spirituali nobiscum mutuati sunt et ceperint, sed in exemplum ponunt q. ruby et petra
spiritualis illud omnibus rectis fuerit, et sic non ruby aqua fuerit. Rhebant
a. de s. cons. cod petra). 1. de significative dato munere dei q. ob immobilitatem
dicta petra, sic vis veligs Graecis Cyrillus de recta fide ad Theodos. At quando
quidem per petra non recte est S. Trinitati, ut declaret Apostolus filium fuisse q. in
deserto vis populo fuit, ejus apparuit: De quo Exod. 23. Mittam Angelum meum
q. praedat te, et meus meum in illo est, qui meum Deum appellat. Item Justinus
mart. Dialogo cum Tryphone, Cyprianus. 2 adversus Judaeos c. 5. Concil. Hispal. 2.
cap. 13. Ut q. Apostolus declaret quam petra filium evidentissime fuisse, subjungit.
Petra a. erat Christus] secundum divinitatem scr. de quo dicit, erat, significans Christum
incarnationem suam praedixisse. Quia quidem expositione videntur Graeci apteri
ad evitandam difficultatem de conservatione petrae, de qua per Apostolum q. n. filii
secundum divinitatem populus conservatus est, non est difficile intelligere attentis
verbis Sap. vltio. In omnibus magnificasti populum tuum in omni tempore
et loco assistens ei. Tarit eadem expositio non evadere difficultatem quia nobis
movent Caietani ex verbis, petra erat Christus, intendentes, erat, ibi idem
esse q. significat, quod falsum est si q. petra intelligamus divinitatem. Nisi forsan
pridem expositio non ut esse consentanea menti Apostolicae, primum n. facile
semper apparet legentibus q. Apostolus q. petra per loco intellexerit petram over
quo posito, sensus est, Rhebant a. de spirituali. 1. ex spirituali significante, vis
divinitas non recte dicatur spiritualis petra, sed spiritus petra, consequente
cod petra) Quomodo autem? Quidam dicunt petram conservatam, q. affatim sub-
ministrabat potus: sed plus repugnantia verbis Graecae repugnant vis ne,
tuit interpretibus Tertull. 3. adversus Marcion. c. 5. dicens, petram admi-
nistrando potum populo comitem fuisse. Hinc petra illa sensibilis populum se-
cuta dicitur, q. tamen si non eadem numero, eadem tamen specie dicenda in loco
in Rapsidis sc. Exod. 17. et in Cadeth. Numer. 20. Petra percussa aquis populo
suppeditavit. Hinc simplex verius dat Ambrosius in psal. 36. Zabulon noster, inquit
ne in deserto sitirent petra, ut scriptum est, sequebatur: unum vis in Exodo le-
gerimus q. aqua de petra fluxerit: similiter in Levit. vel Numeris placet
Apostolo per interpretatum est dicens, Rhebant de consequente eod petra. Hoc Amb-
Petra a. erat Christus] Verbis est enumeratione est copula: De Zabulone

ephemeron id q̃ reb̃ est affirmand: Quoniam est nūquam exponi q̃t q̃ sig-
nificat: Seo diuersitate t̃ habitudinis id quia reb̃ enūmerabiles inter se habent
alias et alias copulæ species indūt: vel q̃ alia et alia copulæ speciē
supponit ipsūm Verbi, Est, grālib et indeterminata significatio. v.g. Cūm
dicimus. Homo est aīal, quandoq̃s ibi est p̃dicatio generis de specie co-
pula scītur vōes copulæ essentialis. Cūm dicit. Verbū caro factū est.
Quandoq̃s inter Verbū et carnē est habitudo unionis hypostaticæ, Ver-
bū est scītur vōes copulæ substantialis. Cūm dicit Petrus, Tu es Christus. q̃
quandoq̃s habitudo p̃dicati et subiecti est substantialis, copula quoq̃ indūt
vōes copulæ substantialis. Cūm dicit. Johannes est Helias. Quandoq̃s ha-
bitudo ephemeron est accidentalis fundata supr̃ rationē spiritus ac conformi-
tate offerij ar vite Verbū, Est, scītur vōes copulæ accidentalis. Deniq; cūm
dicit, Septem spicæ septem anni sunt: quandoq̃s inter ephemera est habitu-
do rei ad signū, Verbū, Est, scītur vōes copulæ figūralis, affirmand
tamē de ephemeris id q̃ reb̃ est: q. cūm figura non q̃dem reipsa sed re-
presentatiūa sit reb̃ figurata cūm dicit, Septem spicæ septem anni sunt
Verbū, Est, de propositionis subiecto affirmat id q̃ reb̃ est: Talisq; propo-
tio plē importat quam si diceret, Septem spicæ septem anni significant:
importat .n. q̃ figura rei signata nō solūm portendat sed reb̃ signata
sine modo sit: Vide Augū qst. 57 in Levit. Solet, inqt, reb̃ q̃ signat rei
quā signat nōie nūncupari, v.g. Septem spicæ septem anni sunt. Hinc est
q̃ dictū est, Petra erat Christus. Non .n. dixit, Petra significat Christū. Sed
erat Christus, q. id vtiq; erat nō p̃ substantiā, sed p̃ significationē. Hac ille. Vbi di-
cendo, Non dixit Apūs, significabat Christū, sed, Erat Christus, Non obscurē indi-
cat, Erat, nō esse idem q̃ significat, sed q̃ amplius, vt dicimus. Quæstiōn et
Epīa 102. et 18 de Civit. c. 48. dixit quidem ab Apūlo dictū Petra erat Christus, q.
Petra significabat Christū, q. duæ illæ propositiones ~~non~~ in eundem sensum inci-
dunt, missūs .a. dixit: Petra erat p̃ significabat Christus, q. esse et signi-
ficare in modo significandi differunt. Catholicōs quoq; nō segnē verba Scripturæ
corrūpūs meis significare q̃ pauci sūt ~~non~~ corrūpūs Christi significationē. Cūm .n.
Verbū, Est, vōes suæ copulationis quāmq; distet nouit, et forte plurib̃ di-
uersificet, tanto iūre Catholici à Calūniatūs requūnt vt gerant q̃ in Verbis

Christi, Est, sumatur quinto modo: et à Lutheranis impanatione corporis Christi ponentibus vt ybent q̄ est sumatur secundo modo, p̄ regula s. scilicet: tentiali, quanto ipsi negant à Catholicis vt ybent q̄ est sumatur tertio modo p̄ regula m. substantiali. Sed nō in plurimis ff.) ꝑ falte in aliquib⁹ cod. n. q bona mente sacramenta illa colebant p̄ ipsis illis nihil placuisse Deo insinuat Auct⁹ dicit Levit. 10. Quomodo potuit placere Deo in ceremo: nijs mente lugubri. ffbati sunt. ff.) patet. a. vulpa vbi nō latet para. In figura) figura fit in primis figurat exemplis: sicut et nō dicit Aphy. Transfigurari in me et Apollo: imō importat et mysteriū: dicit m. Varro. lib. 4. c. 46. Varias et crudeles dei ēsthias in veteri testamento fuisse, tem: poraliter, et mediorig vindicasse: in nouo. a. Verè, semp, et mysterig. In fi: gura ꝑ, q̄ ipsæ veteris testamenti patres ꝑter exemplis et mysteriis quodda in se habebant. Sunt qui putent Ludere) l. vitulis colere, sicut Ba: silius Semeh. 14. et Augn 83. qq. q. 61. Quid. n. inquit, tam simile luctui puerili quam vitulus idoli: Quam oppositione ob id amplecti esse videret q̄ nūs Aphy p̄ dat verba ybet ipsos idolatriam voluisse, nullis ex allega: tis verbis idolatriam insinuet, nisi forte illud, Ludere. Attamen quando: quidem in ipsa Exodo manifestè sacrificauerant vitulo, et pacto sacrilegio ad: quius dicti veritatem et similitudine transfigebant quasi in christo, remedio: Tertull. de Idolat. c. 17. et 2. cor. Moys. c. 18. illud, Ludere, intelligit fuisse sacrificantes, sacrificia. n. inquit, et lugubria gula appendere et remi: bil sunt. Secundus quem sensus Aphy ex his verbis insinuans demon: strat ipsos idolatrasse tanquam à posteriori insinuans postea. Tertium l. iuxtam Christi) patrū faciendo beneficia ab ipso accepta, quam cum dicunt, Ita nostra maneat fides ribo isto benissimo. Ad corruptionē) l. ruinam, perditionē nostra, similis et correctionē. finel servil. Decem.) q̄ tempore noui testamenti nouissima lex, actus, et Resp. Christiana: plus est. Vel q̄ tempy noui testamenti illud est q̄ gesta priorū scribe: rū tanquā finē spectabant: via. n. priorū scriptorū acta diuinitus ordinabant ad cognoscendū suo tempore populis noui testamenti. q se existimat stare) l. ff. vsus religionis et sanctorū Christi arbitrat se rectam deo ipsius esse. Videat ne cadat) prudent sibi ne quando ad iudicium veniendū sit reprobi in ordine cappsorū. De q̄ Hieron. Fiant correctiones in conspectu huius l. rectā omnibus habitualis hui de

ysumpta sibi iustitia pala derident. vel, Ne rapiat) .s. ne à vera iusti-
tia non ysecurando expiat. Prior tn sensꝰ conuenientior est Apli proposito,
qr ostendendu nõ oẽ q sancta scripturi sunt passibr iustos esse. Tentatio vel nõ
apprehendat) Non est sensꝰ, vel non incipiat vel sollicitet: id. n. nõ est in Xpi
potestate, sed, nõ apprehendat). .s. non respect. Nisi humanam .s. illã q est ad veni-
ale peccatũ: aut .n. Augꝰ tract. 90. in Johan. Venialis est humana tenta-
tio. Dicta humana, qr est ad illa peccata in quibꝰ solent peccare homines:
Hor. a. serdes indulgentias concedit Augꝰ, qr sine tali apprehensione fier vita nõ
dicit, inqt ibidem Augꝰ: Cuius exemplũ ponit cum homo de proximo quẽ
vellet esse bonũ suspicari aliqd mali. Et 2° de serm. dñi in monte, cum
qdꝰ bono aio secundꝰ humanã fragilitatẽ in aliquo consilio labit: aut
invitat in fratrẽ studio corrigendi, paulo amplius quãm Christiana fragili-
tas postulat. Et 2° conf. donat. cap. 5. dicit. Sapere aliqd plus quãm vel est, hu-
mana tentatio est: nimirũ .a. amando scripturas suas vel meliorib̃ suis
inuidendo hæresin aũt schisma facere diabolica præsumptio est: in nullo .a.
aliter quam vel est sapere angelica perfectio est. Fidelit .a. deũ). .s. fidem
seruauit in promissis, q nõ patietur v. t. s. q. potestis) q Cyprian. vlt. in Exhor.
in fine, declarat impletũ esse tempore Antichristi quando breuiabũtur
dies sic ꝑ electos, quod nisi fierent nõ fieret salua ois caro. de qua re
et psal. 120. Non relinquet dñs virgam pec. .s. scptr̃ iustorũ. .s. impietatis. a. et
hoc tempore tuta illos fideles q digni habẽtur ꝑ istis à deo mitti
obtinere: aut .n. Augꝰ de Catechiz. rud. cap. vltio. opa misericordiæ cum pia
humilitate impetrant à deo ut nõ patiatur nos tentari .s. Et ego audiui
et Conc. Trid. sess. 24. can. 9. cum dicit, Deũ dono continentiæ vere
pœnitentib̃ nõ denegat, nec patitur nos (vere, impias, pœnitentes) tentari
supra quam possimus. Quocirca non aliter dicere Apostolicam sententiã
prædicare tuta infideles, qr scriptũ est, qui non credunt vac dissolubit rade
et q non credunt deo, et ideo nõ protegunt ab eo. Nec tuta negligentes
Christianos, qr .n. sunt dissoluti corde. fuerit cum tent. pœnitus). .s. patiã
constantiæ, ac virtutis ꝓfectũ et possitis sustinere) q tentationis pœnã:
pio erat supra dixi, tentatio .n. non [illegible] divinꝰ exploratio, sed subinde
divinꝰ exercitatio est, exercitatio .a. roganti deo seruit ꝓfectũ. ꝓ quod
qr sr. supra dixi. Ne idolatræ efficiamini, fugite ab idolorũ cultura
omni ac tota, inqt Tertull. de corona militis cap. 10. Ne .n. ꝓ pœnitu:

one sixum positum intelligerent se solummodo avertere à manifestissimâ
adhibq Idolatria. Apli sic longe mandat diuortiu fieri ab ea et in
nullo vel immolatitiorum esu vel Gabiti gentiu fieri. Ut prudentibq
.s. iudicio ac intelledu ptibz loquor. Cubit Benedi. nri benedicimus) dicit
Cui benedicimus. Ad declarandu benedictione qua ex institutione Christi
in sancto Eucharistia adhibemq no solu ad deu patre p gratiaru
actione, sed ad ipsu sanctu quod nostrum remedii debere: Proinde est
verba oiu Euangelistaru referentiu Christu benedixisse intelligi de:
berent de gratiaru actione, vel sine constaret benedictione ad panem
et vinu et remedium esse: nec n. minor Apli qua Euangelista:
cui est authoritas. Nonne communicatio sang. Christi est?) .s. nonne p cui
sanguine Christi redimur participel: pinde p benedictione panis no
materia sanctificatione sed conservatione oportet intelligi: prudentel
n. qby loqtr Apls non ex materia benedictione aliquali, sed ex tali
benedictione quali usu est Christus cum aqua in vinu commutat, et
panes multiplicauit, qua per loru conservatione notaru indicant
in sacramento Eucharistia esse corpus et sanguine Christi: ita ut
existime no esse validum argtu ad psuadendu sancti fidei veritate
qua q simile ex benedictione, adimendu simul conservationi ver:
bi. Panis quem frangimus) Alludit ad consuetudine primitiua Ecclie
in qua cum panis solet conservari, et post Christu fuerat in oib comunis:
hoc dicitur. Ex quo apparet Christu panem fregisse precipue ad distri:
buendu: q d minet eu frangimus ad usu distribuendi ad Ecclie institutio:
ne referendu est: ordinat pinde Ecclia si deu frangit hostia pastel
in calicem inridant ministrum esse sanctu prudendu. participatio
corp. dni est?) .s. nonne p eu vel q simile reddimur participel corporis
Christi? Cum vnu panis multi simus) q Christi corpore et spiritu pasti inui:
cem verbo, exemplo, ope, eleemosyna, de qua Aug. sermo. de admonitio.
pasoru. In quo pascendi genere primu eoru Gabuisse Apostol author est
Aug. in psal. 147. ad verba. mittit Christ. sermone suu. Et Ambr. in psal.
93. ad verba. Dedisti nob tuu oleu. Ecclesiastes Apli intentio magis
figret q simus unu panis, q unitas q in sancto corpore dni figurat
in nobis reipsa impleat. Nec p fidei vinculu minus violat, cum

singulis communicantibus panis integer porrigit: 2o primum qz figura veritatis uno tm in eo est posita quod panis vnus in plures diuidit (qz ois veritas huius Exitus sit debuerit universa Exitia ex uno pane roborare) quia qz ex multis granis, ut explicat Augs in cap. 6. Johan. Unus panis conficit et constat. cum nullus singulus fidelis unus panis sint compactus ex multis granis, vnde in singulis fidelis diuis veritas etiam satis perfecte figurat et significat. Imo haneth q distinctas fidelias, ois de uno pane participans, qz veritas unius panis magis removet ab veritate sanctitatis rei quam significat. Quotiens plures fidelias consecrantes diuinas, tot est corpus multa, qz sub distinctis fidelis unus est corpus Christi. Et unus corpus) de conscientia inqt Tertull. c. 39. Apologet. religionis, disciplina unitate, spei fiducie. de uno pane participans) participatio n. unius panis fit dor qz ad corporis unius ephesios Christus et se ptinent, ipsis corpus ad unitatē spiritus nature inde astringit. Vbi simul notat qz Apls facit mentionē communionis de solo pane: nam qz quos libri legunt et de uno calice adiecerit: forsitan in textu inuenit: qz inde gbatur qz in bibliis Clementis 8. non legit. Israel secundum carnem) q Israel carnalibus fidelis deo deseruientē: participes sunt altaris) q. manducant fidelias ex ipso participes fiunt oblati sacrificij. Ex quo apparet qz manducatio fidelis: anus non sacrificatio sed sacrificatorum participatio sit. Quotiens et Augs 20 cont. Faust. c. 18. oblationē sacrificij nostri a participatione distinguens, non, inqt, morte Christi roborans oblatione et participatione corporis Christi. Ex qua allegatione quandoqdem Apls admonebat Corinthios q se fidelis illicitos esse qz fieret qz comedat idolothyta participes fiat sacrificij idolis immolati ne id inferendo eis simul inuideret Apls sibi contraria dicere, et q cap. 8. dixerat idolum nihil esse nunc videri ea dicere ex qbus sequat idolum aliqd esse, corrumpat mens illas Corinthiorum suspitione, ut dict. Quod qz q. d. Nūc: qd insinuando qz q edunt idolothyta participes sunt sacrificij Idolis immolati ex ipso dico qz idolis immolatus est aliqd) q aliqd in se habeat sanctificationis, aut idolum est aliqd) q aliqd in se habeat diuinitatis, qua ex ipso quo alicui sacrificat id Deus sit, et quod sacrificat ex ipso sanctum sit: Sed) q. d. denuo habeo facile id non ita se habere, qz, q immolant

gentes

q̄ immolant gentes) Coram idolis, dæmonijs immolant) In primis qz q̄
quasdam artes, incantationes dico, sunt idolis, teste Aug. 8. de Ciuit. c. 24.
reuelant quibusdam spiritus q̄ valeant ad nocendum aut tribuendum ita
vt idola viuente esse animata corpora & gloriantes se deos posse
dijs à se fratribus ob diuinam potestatem sacrificante. Et quidem, teste eodē in
psal. 85. negant dij spiritus dæmones esse, sed dicunt esse angelos aut
inferiores deos: Aug. 2. ciu demonstrat contrarium ex eo q̄ isti nouū:
rati spiritus velint sibi sacrificari, q̄ nunquā volunt boni angeli.
Ad quidam autē respiciens Tertull cap. 15. de idololat. dicit dæmones
q̄ consecrationibus obligamentis ad se rapere quicquid dauid deorum simu-
lacris offerebat: q̄ n. obligamentis consecrationibus nisi q̄ dæmones q̄
incantatione tanquam sacrario quādam consecratione patebant se
idolis tanquam munimina illigari? Quo respiciens Iuuenis consecra-
tionē quā nos reddimus parē in corpus Christi conuerti incantationē
esse blasphemant: blasphemant dico, incantatio n. non Christi sed ma-
ligni spiritus adminiculum est. Nec q̄ spiritus ille Christus quoquo modo imitat
q̄ id q̄t institutis Christi quoquo modo, aut suo simile reddere. Contingebat
ergo gentes dæmonijs immolare ex diaboli deceptione: Cum n. Israel
videntes similacra alijs vitali esse motu, et ea à pluribus ex instituto
maiorum ac consuetudine adorari, credidērunt, inquit Aug in psal. 113.
eis inesse numen occultum: q̄ dæmones obseruantes ipsi similacris se
ingessērunt, vt ipsi viderent illud numen esse, et multis latrie illa
fallacia sibi animaparent: immolabant q̄ gentes dæmonijs eo q̄ in-
tentione eō q̄ dæmonium tam malum ~~est~~ passa habeat vt ne gentes quidem
ex ipsis illud velint colere, sed reipsa, q̄ sub eo q̄ se colere ipsi putabant
dæmones latebant, et latitando multis locis ad se rapiebant. Quod vt ge-
nines crederent, ob id dicit psalmus. Oēs dij gentium dæmonia. Et sic Aug
Quia immolant gentes dæmonijs immolant. Quin nos ita sunt vsi Aug
Christianos ab idolothytis vt talibus abstinere, q̄ nolo, inquit vos socios fieri da-
monioru. i. habere vel reipsa societatē cum dæmonibus. non p. r. d. b. et. mal.
dam) q̄ nemo q̄t diuinis diuina seruire, incongruitatis est. n. stultus. d. c. u. pt.

P

id .n. videret in ministria veri dei q̄ nil vnius sit aliud eius vo vt par
roleret. Mensa dæmoniorū) Addit hoc Apls ne ralig dñi videret hanc
sūm vt sacramēti, vt nō simul vt hostia ac participatio sacrificij. Mesa
.n. noīe hic altare intelligi testat Conc. Trid. sess. 22. cap. 1. Et vere,
mensa .n. noīe in Script. sparsim subinde intelligi altare. patet Isaie 65. Qui
roratis fortunæ mensam et libatis super eam. Et Malach. 1° Altare dñi
despectum est eo q̄ offerant in eo panē pollutū. Cum .n. libare et offerre
sint ppria actus sacrificij, pfectō nō dicit aliq̄d libari vel offerri in mesa
q̄ mensam altare intelligendū est, q̄a vt mensa communij, ita altare
ppria est officina sacrificij. Vide et ab initio mūdi ob q̄ voluerint sacri-
ficare ante oīa construxerunt altare. & adducunt Epiphanium Epla 63.
dicit, Sapientē dicentes Prouerb. 9°. Sapientia ędificauit mensam: q̄ id facere
mentionē altaris. Quin et Basil. Epla 72 altare mensam appellat
rūm de Eustachio Sacerdote dicit. Altaria priora euertit et ppriis mensis
missæ mūnia obtrusit. Imō non solūm in Scripturis sed q̄q̄ loco noīe mensæ
altare intelligendū esse ipsemet inde apparet q̄ alioq̄ verba. Nō potes-
tis mensæ dñi .n. nihil aliud importarent quam verba q̄ possumus
.n. Non potestis calicem dñi bibere. Deinde q̄ mensam dæmoniorū fit
debet intelligi altare dæmoniorum, q̄ q̄ mensam dñi altare dñi: cū
Apls mensam mensæ ex aquo opponit. Ex Auctē, q̄ Apls fit nō sancta
diaboli sed q̄libet idolothyta: Sacr. a. non ob id q̄libebant q̄ ponerent
aut simulacrū è mensa vulgari, sed q̄a oblata erant in altari, q̄
q̄ mensam dæmoniorū comodius altare debet intelligi. & vt Conc. Trid.
loco allegato affirmat dicens Apls in pdictis verbis vbique q̄ mensam
intellexisse altare. Aut participando mensæ dñi ac dæmoniorū aemu-
lamur) i. ad aemulationē delectat invitare dñm. Ita Tolet. .n. q̄ ad aemulati-
onē invitat rem aemuli vim in conspectu ipsius pari affectu fouere.
Diabolo .a. aemulū dñi est, q̄ affectat eis diuinitates et latria cultus, et
deū zelat diabolūm seruire q̄libent illi sacrificari, aemulat q̄ dñm
q̄ simul deo et diabolo de sacrificio vbique participando cultus latria
exhibet. Neque fortioresillo esse nos, vt non facile ipsi Sac. vindicatiuo
furōre ambamus. dicunt Corinthij. idolothyta tanquam relictū cibū vesci nō
est illicitū. Ad id Apls. oīa mihi licent sed nō oīa expediunt) i. nō oīa
q̄ licent et expediunt. q. d. Non oīa nos facere et aliq̄d boni adferunt

nūm .a. non tantū mala fugienda sint, sed et bona faciendā, idolothyta tametsi in quadam qualitate nō illicitū videantur non est, qd ipā vesci vt et rap. 8. dicēs est nihil adferat vtilitatis. Non vesci a. nequeam vt rōnibus nobis aptū est Christiane integritati idolatriam tantopē detestantib vt ex ea nequam in nobis rōnes aliqd velut assumere. Quō respiciens Augs Epla 154. dicit qd Christiano esurienti si inuenerit nobis in idolio et certū sciat esse idolothytū tametsi nemo ipsum sit qd ex manducatione eius possit scandalizari, melius tn nobis illius Christiana virtute resistere. Est et alia ratio, quar. n. ōia nobis liceant, sed nō ōia edificant) .i. non ōia q liceant et edificant: sicut ipsum in medio proferant, confortant aūt confirmant. Dicit. Quid igr ad me? Rndet Apls. Nemo q suum est quaerat .i. nemo in rebus agendis primariō spectet qd sibi licitum sit aūt rectum, sed q alterius) .i. qd alteri ad edificationē prodesse possit: & primariō spectandum esse ex hoc docet Ambr. 3. offic. cap. 2. allegans in idipsum illud 2 Philipp. 2. Alter alterum existimantes superiorē. Hic mens scripti: hoc quaerit. Si Christiana virtus ab idolothytis melius ex ōia abstinet: an q Christiani rem nobis emptam sint aūt in Epheriorum mensa mandducantes ante ōia ingrese debeant nūm illi fuerint idolis immolati? Rndet Apls. Oē q in macello venit) .i. Venditum mandducata, nihil inuestigantes) .i. nullo modo inquirentes nūm raro q venum exponitur immolatitia sit necne. Cuius dicendi Apls causam habuit, qr oīb raro immolatitia hinc temporis in macello venderent, inqt Augs Expositionum ipsius. Epla ad Rom. cap. 78. Quamquā Tertull. de corōn. c. 15. et Hieron. 2 aduersus Iouin. c. 2. arbitrat idolothyta nō fuisse in macello venali exposita: sed Apls qdem in macello emendi permittere licentiam, qr idolatrib, inqt Hiero. in idolio idolothyta venerabilq & summa hīs temporib erat abstinentia nobis tantūmodo abstinere gentilium. ex conscientia) .i. ad proximandū à pristina conscientia: q n. iusta rōe metuit esse idolis immolatū nō pt illa ex parte redire in partem si bona fide comedat: Quamquā, vt loco nūto refert Augs quā scripsisset eo tempore à carnibus & oīa abstinebant ne vel metu idolothytis manducarent: Contra quod dicit observandum fuisse illud Apli. Qui manducat nō manducanti nō iudicet. Et quem refert Theodoretus 3. Ecclesiae hist. c. 14. Iulianus Apostata iussisse carnem macelli aspergi aquā lustrali ex idolatriae nobis consecrata, nec tn ob id cessauerunt Christiani

illat emere, scribant n. id nō esse fadū ex religione sed ad detrendū
Christianos ab emptione. Quanquā arbitrer maiorē ꝓfectionē fidei
fuisse si in detestatione idololatriæ ab illis rebus abstinuissent adue:
stas Valentiniani postmodū imperatoris qui nūq̄ zeliano Apostatæ offi:
ci causa idolis ingredient nec ex aqua lustrali quā zeliang de
more aspergebat stillā aliquā in vestimentis incidissent illas vestimēt
partes à reliqua, teste Sozomeno hist. Ecclesiæ lib. 6. c. 6. in idololatriæ
detestatione abrūpit. Dū est bona) et ideo nulla creatura ex se immunda est
ꝑ conscientiæ vitia. Cui ꝑ Apli sententia nō ꝑcipiat abstinentiā, ꝑ tamen si
qđ creatura bona sit, non sequitur ꝑ creati, inquit Leo serm. 4. de jejun. Dentec.
vt nec mundi copiā expetamus quanquā q̄ libenter fruimur non libenter ꝑtimuisti.
Et Ambr. 2 de Noe. cap. 10. pulcherrimā creaturā iudicat negare ꝑ nō velit
qđ melius sit abstinentia quā voluptas. Sulpit. Hieron. 2. adversus Jovin. c. 2.
Hæc q̄ ad 1am qstionem ꝑtinent: Ad 2am q̄ quærebat num Christiani autequā in
mensa infidelium recumbant debeant interrogare num ꝛebus sit immolatitia
sive profana. Si qs vocat vos et vultis ire) id n. nō ꝓhibet, dicit n. Tertull.
de idol. c. 14. Collatenus Ethnicis in communi naturæ nō superstitionis. ex)
conscientia) Cum n. caro immolatitia naturā suā nō sit immunda non
ꝑt contaminare nescienti, inquit Augl ep. cont. Faust. l. 13. Sicut et q ipso.
quod vasorū nō ꝑt aliquos scandalizare, ex illis q indicavit s. vt qd. n. li
bertatis meæ quā ego Christiana immolatitiæ mensæ vt reliqui cibi, iudicabit
ab aliena conscia) quasi idolothytis vt talibus vescerer: q̄ iudicant infideles
de ipso quia videant Christianos cibis quos audiāt esse immolatis maculorse.
Cum gratia) et ex fide qua credo idolum nihil esse, et oēs cibos naturā esse
mundos. vt qd blasphemem) i. in honorē idoli id fuerit iudicor ꝑ eo q
gratias ago) Creatori q ꝓstat nobis abunde ad fruendū. Hieron. n. in
cap. 4. ad Ephes. non restringit blasphemiam ad iniquitatē verborū qbꝫ deo
infertur iniuria, sed eam extendit dicens volūtas blasphemia nūq̄ qđ alie:
nis immodum sapientia illis male sentire revocat vel iudicat q Ca:
tholicis est. Ad quos modū blasphemat q nūq̄ recta fide credendū iudicat
idolo servire. in gloriam dei faciā) i. sic illa faciā vt inde possit glorificari
deus: q̄ ille, ni fallor, sanct, inquit Basil. interrog. Resp. disput. 17. In nullis enim
reliquerunt bona (ꝓpterea conscientiæ) opa vt possit glorificari deus. Sine
offensione. s.) i. cautela ne ꝓbeat alicui cibus scandalū. Et qđ verū est

ꝙ ex bona re ꝙs malint scandalizari quàm ꝓsperari, inqt Tertul. de Ve. landis Virg. c. 3. Scandalizo .a. nō fallor, non bona, sed mala rei cuiꝙ dā ost: bona vō nō scandalizant nisi malas mentes, ꝛ oīa ōibꝫ placeo) Non Satisfactiones et Calendas Januariales nim ōibꝫ celebrant, sed omnibꝫ placeo patientia, modestia, gratuitate, humanitate, integritate, inqt idem de Idolol. cap. 14. Non quod ad missi Stile) .i. privatim vocōs ost, sed ꝙ multis vt saluꝰ fiant) Nam quòd sua causa omittere aliqd vult ad fratrib ꝓficient vtilitatē, scīe illa animi qđ, scīe vsurpant ꝓt vitiū est animoꝝ scīssig, inqt Basil. interrog. brev. 54.

In Cap. II.

Caput viri caput est Christꝰ) qz sicꝫ Virtil nō habet sūperiorē alium in genere suo quàm Christum. Caput) .i. rector, superior mulieri viz. Caput vero Christi) scdm humanitatē, deum) ipse .n. Filius subiectꝰ erit ei ꝙ sibi subiecit omnia. Debitqat caput suum) velamē .n. argūm subiectionis est, illud ꝙ indicendo de. buit sibi superiū excellentia suā, et semetipsis dehonestat. Cui .q. mulier) .i. cui generi, ordini, conditioni, dignitati, statui, inqt Tertull. de velan. did Virgin. c. 8. orant aut ꝓsecutam) Erant .n. tempore Apli in Ecclia ꝓphetissa, quales voluerunt fuisse filias Philippi Diaconi, Dehitqat caput) id .n. Natura huic mulieri est inferioris. ac si deraliter) .i. exprlete Imago) .i. Deus habet Archetypum, qz primus ad imaginē dei creatꝰ est, mulier vero ad imaginē viri, inqt Cyrill. 3. Dialog. Cui fauere ost qz Basil. hom. 10. Hexamerō dixit Verē legi Τὸν ἀνδρόγυνον .i. Genus hoīs vt designet virū. Sed Basilius dixit autem ibi reperi nō posse qz in hebrō scripto, masculus et femina simul sunt creati, ita vt mulier nō sit facta ad imaginē viri, vt volunt Cyrillꝰ, sed Dei immediatē, vt viri. Nec .n. de Eua sed de filiis Adam dixit ꝙ genuit filios ad imaginē et similitudinē suā, qz generando ꝓdiqat filios cuiusdā sordis sperici et corruptionis. Qz ꝙ Apls dixit, Vir imago est Dei quamuis à quibusdam intelligat nōe superiori inter hoīes dominij, qz in viris sepē residet, nō th hoc verbis Apli ad viri prerogatiuā ꝓtinere, sed th id ꝙ adiungit. Vir gloria est Dei) qz nim de muliere subiungit Apls nō dixit. Mulier vero est imago viri, insemiant imaginē Dei viro et muliere eq aquo esse nōe, sed dixit: Mulier vero gloria est viri) qz vir habet gloriā de femina si ei ꝓcat ad Deum, seqꝫ illi ꝓbeat imitandū in sanctitate et pietate, sicut ipse est gloria Dei nō sic immediatē seqꝫ sapientiam, inqt Aug. de Catechiz. rudibꝰ cap. 18.

Sed mulier ex viro] 26.a. debet ordo disciplinæ esse q origine et Natura. mulier ꝑ virū Sicut scriptū est, faciamꝰ ei adiutoriū simile sibi: ꝑ quod .a. unumquodq illud magis. Christū] 1. velamē potestatis augēs habere sup capite suo in indicio q scripsi potestati subiecta sit: Quocirca Tertul. de vel. virg. c. Vlt. vult velamē mulieris ad honorē vsq; pertendi, q hodie videmꝰ in sanctimonialibꝫ. Quantū, inquit, resolutū crinis corrupare possunt tanta est et velaminis regio vt oculos ambiat, et nō ubi re nis n. velamē subiectionis augēs sit conueniunter ꝑ oculos ad honorē vsq; pertendit, q n. alteri ex alio subijciendi diuinū sublimius reuiscerē, supponere honorē, ꝑ Angelos] Non ad gloriandū Angelorū in feminas concupiscentia, vt nō vno loco male intellecti Tertull. cum Angelis incorporei concupiscentia carnis q natura careant, sed causa reuerentiæ, vt q indecorū est coram gloria mulier et alius arbitrio reddat indecorū esse coram Angelis: Nec solū ꝑ Angelos, sed et ꝑ Patres, Filios, et SS. et vna Sanctorū Patris Beatissimū spiritū, inquit Basil. De vera virgin. milly. n. et sic est q nō vbiq singula considerat, et ideo magis mulier indecorū faciat aut à suo proposito alienū. Veruntamē q.d. Ne q de mulieris subiectione dictū est vltra quis par est extendat, magis vir sine muliere s. in Dño] q. d. vbiq; inferis sexui pariter ordinatū est ad iustitiā et salutē etiam: vbi nec mas sine fœmina, sed omnibꝫ in oīa Christū. Dño respiciendo patres dicit viri, mulieri impertiendo honorē quantū reuerendū gerat vultum Dei. 12a vir q mulierē] post primā creationē gentis est: Quamobrē mulieri sic à viri debeat honor: q attendens Iouo: Babel 3 Esdræ. cap. 4. inter cetera dicebat, mulieres gentium reges et oēs populos q dominentur maris et terræ s. oīa .a. q deo] sc. Creatio mulieris ex viro, initiatur viri et mulieris, ita vt nec alterum sine pari exhibenda sit reuerentia. In reformatione .a. dictorū subiungit minus Apls augēs et lege naturæ destruplis: Et ipsis solitis fuisse fœnæ et for loro et 2ª cap. ad Rom. ostendit Tertull. de coron. milit. c. 6. dicit .a. Apls. Nec] s. mirandū nō ipsa natura docet sexui cuiq mulieri) vt habeat capillos sicut capilli mulieris, ignominia est illi) Quocirca Augs de ope monach. c. 31. et Hyp. increpat virtutes fratres q ad modū mulierū capillos vt Sampson, Samuel et similes fuerant reprehendere. Dico modū mulierū, dicit .n. Augs ꝑfectos illos ita fuisse ad repellendū velamē q erat sub veteri

testamento: Non habuisset. a. capillitium figuram velamini nisi permissum
fuisset vt capilli muliebres, qz capilli muliebri & velamine dati sunt,
j de tali capillitio ibidē legit Augt: Non vult. a. Apls esse contra legem
naturæ qz viri alant comā put ipsorum sexui convenit: cum lege m.
prohibuisset deūs dicunt Epiph. 42 de Sacerdotibz. Capitā suū non radent
neq comā nutrient, sed tondentes tondebunt capita sua. Ezo quo, inqt
Hiero. 70ta Verterunt. Comā suā ad presentē non tondebunt sed operient ca-
pita sua. Scitā qz, inqt, discrimen inter calamitatē nouitatē esse faciendū
sicut Sacerdotes vidit et Scripturē: nec ita ad presentē tondendū esse capūt
vt rasorum similes esse videamur, sed intuitu capillos diuersitatis vt
opta sit nobis. Et quidā alteri libri. Docet deū opteri capita Sacerdotū
non aliquo ephimero velamento, sed sua naturali tegmine, nō ad orna-
tū alqs luxuriā sed ad honestatē. Cui consentiunt Epiph. in Sacrā. Sti
dicit quodā honestā vite gratia comā alere repisse. Et Ambr. 6. Hexā.
cap. 9. Cuius speciosa capillatura, quia veneranda, in Sacerdotibz gl.
gloria est illi qz capilli sc. Est g in capillitio iudicium quoddā Naturæ
inqt Tertull. de velandis virg. c. 7. Et quo consequit qz oporteat mulierē
insigni artificio esse velatā. Nec tn reprehendi debet Ecclia qz tondeant
monachæ: sicut n. professio virginalib ac continentia naturæ legē
excedit, ita in tonsione capillitij nō videntur naturæ legibz teneri, præ-
tim cū muliebris capillitij significatio subiectionē sib viro designans
in ipā qz repudiato viro Christo mulieri nō habent locū. Accedit qz cū
capillitium gerunt ad muliebrē ornatū tendentes nitebā Christo tonderi
nō solū vt deponant qd seculo possint placere, sed vt faciendo quod
seculo gerebā iudicium naturæ in muliere deformē est, ipsa pia sua defor-
mitate reddant amoribz seculi inhabiles, et quasi detestabiles: nō introducto
naturæ vitio, sed conscientiæ ex fide Christi introductā ipso vsu religi-
onis vertendo in alteram naturā, teste Hiero. Epla. 48. Nec contextus
esse q sc. allegatis non sunt se persuaderi rationibz. Nec tale subaudit
Cipr. Epla. 73. contendendi contentione nō habendā q. d. Apls, Nolo
cū eo altercā contendere verbis. Vel. Nec tale subaudi Velandi viros, non
velandi. a. fremunt, contentione nō habendā. Ita vt Apls sit toto tem-
pore vsq, inqt Tertull. de velandis virg. c. 8. illos q qui dicit, vt habendā
rationibz agit nō permittendo Apli et Ecclie auctoritate vitat Veritati

subsistere, vt salte videant auctoritati: quam augustin 20 Hiero. aiunt, diuent in fine aduersus Luciferianos. Possis 20 adversantium proposito vitulos duo Ecclie sole sterare .i. opposita vnica Ecclie auctoritate eas 20 ad vsus deduxere. Alias .a. epla ad Epictetu pulsat ab Ecclie auctoritate agendum esse absq; vlla vlteriore disputatione. multa manifeste falsa. Quia, inqt manifeste peruersa sunt ea diuinoq; tradere cu oportet ne rectitudinem hominibz videant ambigua, sed ad illa huiusmodi respondendu est q ipsis & se sufficiat illa orthodoxa Ecclie no esse nec maiores nostros ita sensisse. Hec Alias. Quae responsio Arretinis admodu inimica est hijs q illa premunt, ne dicta premunt, hijs q ad stabiendas suas assertiones tale aliqd no possunt & se iferre: tametsi n. sub 20 ventilabili vera Ecclie margent 20, sentiunt hi, inqt Augs in fine Epte 56. se abiudicasse iamne si auctoritas eoru nis Catholica reprobat. Conatur q auctoritate fundatissime Ecclie quasi rationis noie et pollicitatione supare, cui Arretinoru quasi regulari est ista temeritas. Hec Augs. Et quis pollicitatione vtil vtiliant sibi populi audiet: Jar n. periissa viuel sunt valetudines no requirendo, et appetendo sanoru esse inimica q Augs 31 de oze monach. arbitrat Apls addere vt à Corinthijs no vltroq; reprah differentia indistincta, sed attendat auctoritas propiciat. Verisimile magis verisimile est Apls sic no alia tractare, vt sit sensus. Hoc q mihi dicere aggredior propiciu laudant & no in melijs pti oportebat, sed in deterijs reprehensibili) qz in ipso vestro reprehensu nulla penitus admittebat vbi oportebat à pedib eppiani aut reprehi. Conuenientibz .i. in Ecclia .i. communitu sacro et religioni destinatis, audio sossiuel) .i. variat animaru ac studioru diuisiones esse) .i. experiri inter vos quanu vnu velit Cyprianu Epla 8. ois dicit, Preceptu est plebi vt & ydolis deos sibi designatis pbeant, in peteudo .a. fuerant discordie vestre, et diuersa vel voluntates: & vehementer displicuit deo q plebis inequalitas discrepat, nec esset finitus consensio una et simplex ac iuncta concordia. Et parte credo) dixit, et parte, q .n. ee aliorum relatu audierat vt ab omni iudicio esset liber pronuntiet nec & oia credebat, nec & oia p vanu faciebat: credebat .a. aliqd subesse debere rei: id .a. Jor propie augsto, no oportet

(q est hominis incitabl et ad prauā ꝓlapsio) et haresibꝫ) t. errores ac dissensiones in fide esse, tamessi n. sagaces arbitrēt haresim hoc loco nō significare errorē in fide, tenendū tn est de auctoritate eius verbi, q hoc loco salte & tali errore supponat. Dicit g. Nam oportet (s) de spū n. gratiosis mali affirmat Aplꝰ se de lesionibꝰ malis fratꝝ audisse. vt q ꝓbati stant in oculis dei, inqt Aug. 1° de pec. mer. et remiss. c. 1° q. 5. Deū vel sunt partis rectantes in conscientia, partis indistinct in fide ꝓficiendā quā sensibꝰ fruiendā verbis vbi Aplꝰ 1ª Thessal. c. 2. Sicut audiē ꝓbati sumus à deo vt credatur nobis Euangelium. manifesti fiant in vobis) Expergente n. haresi mox apparere incipit quorundā constantia, alioꝝ vero dolus in desertis. Itaq haresis quā deus fundet ex hominis vitio ortiual veniet quibꝰ causa boni, vedē n. Aug. Epla 141. Deū haresibꝰ quibꝰ iudicat expedire admonenda alꝫ exercenda fraudē domui suā. Acta & haresibꝰ in hoc exercuit, q replicat Aug. 18. de Ciuit. c. 51. Haretici ysē: quando exercent Ecclīa patiā, disputando cū sapientia, et vt mansuetudo exerceant cū benevolentia. suis causa ꝓsumunt) t. ante causa dei sciunt Et quo colligit Apostolus voluisse vt sacramentū Eucharistie à iudicio sumeret q ab inimico in vsu fuisse hostiā Tertull. l. 2 ad vxore, diuina de fermina Christiana gentili nupta, Nescit mariti q ante oēs ostium sumat, et si cognouerit nō credet esse. Alioꝝ quē existi) et q id vult videnti p occasiō aliter opiniā curare; alig. a. ebrig est) q id genus mortali semel ipsius curaminand, et caspari dei indispositis reddend. Aut Ecclīa dei) t. loco diuino seruitio deputatis tantummodo) sic. n. Ecclīa sic accipienda esse affirmat Aug. ps. 57 in Leuit. eo significandi modo quo continent simul q contenta, aut sic edē Epla 157. Cui consentiens Hiero. prooemio in libꝝ 2ū no. mentariorū in Epla ad Galat. Corinthij, inqt, argumēt q indifferenter versant in templo. Non dissentit Basil. cū qui n. loco concludit vel sacrat in vsū ꝓfanū nō esse deriuandas moral. reg. 30. cap. 1° Reiando: ꝓbem q Aplꝰ Ecclīa domibꝰ opponit, inde necessariō consegt templa hūr temporū fuisse, et à ꝓfano vsū fuisse vindicata, et pinde sacra an rose: uatione, an vero solo vsū, quo modo templis alig sacris quidādo fuerī Apologia 1ª affirmat Athan. et qui loco statuī nō ꝓt. Confirmabit) t. Videmini indigentia exhibere. Ita Basil. reg. fus. disput. 22. Ego n. accepi q reuelationē ad Euangelizandū à deo didici: vbiūq n. loci mentionē

fuisse hostiam illud ad Galat. 1°. Revelavit filium suum in me ut Evangelizarem illum in gentibus. Qz et tradidi) i. q. vos immundi mihi officium demandavi vobis, ad traditionem nemo pertinent ea illa q̄ Apli observaverunt sed q̄, utingt Basil. c. 29 de ss.o spiritu scripserunt pretio in versum, ut legit Cornelius Gangrensis can. 18. 1. Veli Ecclia: ut sunt veniunt Quadrag. Baptisma parandum. Qui dig. hoc in. fl) Tempy dominice cena non dicit a tenebris q̄ dicens Dominus Benedicte iam hinc erant absolute: Qui respicientes Farisei ephraim diu remittit, meritate gaudentes appellant remittit nodum: Catholici vero reverentes dum Vespere facto discubuisse ab ipsa discubity Iora appellant illud Vesperum. Et quamquam ob dictam nomenclationem existime no esse faciendum Farisei invidia: ac. Chor tu nomenclatura Catholicum institute esse: no solum ab Iora, ut dixi, discubity: verum et q̄z tota cena tempore quantumuis in tenebros adhuc magis vespa erat quia nox: nodes. n. ppie no sole tenebre faciunt, sed tenebre illig temporis q̄ ad expandu hominis est intempestivum: Unde et eis nodu ppie dicta designare volunt, dicunt, nodu intempesta. i. illa q̄ humani actionis est intempestiva vel importuna, auctore Aug. in psal. 118. conc. 29: Cum. a. Christy Eucharistia confecit erat adhuc vesperi ac expandi tempy. Cum. n. in Veris principio adhuc frigoris die discumbere no potuit conferdio Eucharistia in intempesta nodu differri q̄z inter discubity et Eucharistia institutionem interposuerunt solummodo Azimi panis et lotio pedum: Jer. a. no fuerunt longi temporis spatia q̄z Pascha manducandi erat a festivitate, q̄ Eucharistia no nodu intempesta et ppie dicta, sed vespe est a Christo consecrata: vespa .n. dicit ephemera diei pars nodi intempesti immediate prima, siue in. gressu, siue offitio iam tenebril sit obscura. Accepit panem) Quia fortiorem fuisse et Azimum in victa Corinea dominu. Fregit) Ad distribuendum, ut cap. 10. dicitur. Accipite. fl) Manifestum est, Ne tamen quis audeat quia ordinem Apli no de manu Dni percipientis, sed ex Euangelio: fide Eucharistia accepisse, ideo q̄ verba Apli et Euangelistarum tam de illa accepione possunt verificari, q̄z sic no dicta sunt in Evangl et percipiebat ibi. Offerunt Conc. Trid. sess. 13. c. 4. et dicit. Redemptoris nostri id q̄ sub specie panis offerebat (offerebat dicit, no, ppinquabat) vere corpus suum esse discipulis. Si. n. Iar dicendo corpy suum offerebat Apls, q̄ no et percipiebat, sed ex manu offerentis siue percipientis Eucharistia

accipiunt, offerre .n. eo loco non refert ad deum, vt sit sacrificium vel oblatio aliqua sacrificii, sed ad discipulos, significandum q eis corpus suum ad manducandum porrigebat vel exhibebat: Non .n. Concilium illa sessione agit de Eucharistia vt est sacrificium, sed vt est sacramentum: de quo peculiariter diuina habebat q ipse id ad manducandum offerret, quo .n. ex Script. non constabat: et ne: cessarium erat sciri, ne in celebrantium aliqui videri modis accipienda Eucharistia à scriptura non determinari, Eucharistia aliter quàm de manu Saer. debit ipsum Christi corpus accipere: hoc .a. esset ipse sibi agere: vt .n. ad non celebrantes spectat Eucharistia accipere, ita et ad Sacerdotes spectat eam instar et in persona Christi porrigere vel administrare, dicente Conc. Trid. sess. 23. c. 1. Sacerdotes à Christo accepisse potestatem consecrandi, offerendi, et administrandi Corpus et sanguinem Dni: Si .a. Ipse huius potestatem à Christo accipiunt: Christus .a. eos non dedit nisi q verba, hoc facite: s. debuit q Christus illa hoc ante fecisse: q eis ex Script. quoad oblationem et consecrationem non expresse patuerit, oportuit Concilium, vt suae de potestate Sacerdotum doctrinae fundamentum firmaret, ex traditione prius determinare quod Sacerdotali potestati duo officia, oblationem, dico, et consecrationem Christi ipsi impleuerit: et recte et sancte sess. 13. docuit Christum sibi corpus, et sanguinem consecrasse: sess. vero 22. c. 1: docuit Christum ipsum deo obtulisse. Et sibi non sequi Eucharistia sacerdotibus manum communicantibus attribuenda esse in ob: Sacerdotes .n. sunt in distribuendo officium implere, si Eucharistia populo dederit dominus distribuenda, ac ibidem sumenda, hoc ipsum Basilius testatur à Baro. Tom. 1. an. Christi. 57. Cum Sacerdos, inquit, semel consecrauit hostiam et dedit, eam accipient et communicando tantum à Sacerdote sumpta participare se debet credere: eiusmodi in Ecclia Sacerdos tradit panem, et vinum omni potestate et libertate ea tenuit q accepit, et sic sua manu ea ad os dedicit. Et paulo inde citatus. Accepto corpore dni et sanguine vtrumque salutis est et participatio sanctificationis, et expositio officii. Et quia ista consequens est verba Concilii sess. 13. c. 9. nihil facere q eis q dicunt Eucharistia eo ipso quo consecratur offerri offerre .n. ibi non ad deum sed ad discipulos refert, eo sermonis genere quo diuina alicui offerre quod nostra sponte ei porrigimus aut detrimus. Falsum interea in verbis Euangelistarum dicentibus, dedit discipulis suis intelligi debere consecrationem: Sed si aduerbium dicant, aliud, dedit, idem esse q potestate sumendi sunt hinc probe perpendunt q ex Concilio allegationem.

Hoc est corpus meum. Scipore capite dicimus corpus, est, in enunciationibus
p habitudine ephemonis alias et alias indicare capite proprietate. In his
-a. verbis habitudo ephemonis est substantialis, q̄ et proprietas capitis. Minor
p bata, qz p eo, q̄ non legimus, Corpus meum, Graeci nis articulo legunt
To σωμα μου illud corpus meum: dicimus -a. in cap. 8. et Cyrill. 1° in Johan. c. 4.
et ruffinus Aug. epist. 105. in Genes. nomine dei nis ipsi articuly proponit in
Script. no pdicari nisi de eo q̄ vere et substantialiter deus est: q̄ similiter
nis corpori apud Graecos proponit artly, illud pdicatis no habuit nisi illi
q̄ vere et substantialiter corpus Christi est. In nisy confirmatione sunt q̄
nis scripty dicit, tu es Christy filiy dei vivi singulis notabilis in pdicato
possibi apud Graecos proponit artly, qz ille homo vere et substantialiter erat
Christy, vere filiy veri dei et vere vivi. Et quandoqde nim dicit scha erat
Christy notabile Xpisos apud Graecos artly proponit, ob id arbitror Cyrillus
et Graecos i similib q̄ scha q̄ consequebat filiy dei intellexisse: sb n.
vere et substantialiter ille erat q̄ postea factly est Christy. Sit ob id Grae:
nis in illis locis interpretatio solidior interpretatione latinoy. Hoc
vesperisse no Epiph. nim in Anchorato dicit. Christy dicit. Hoc est corpg
meum, et nemo no fides habet sermoni: Cum n. Graeca lingua assit
Epiphanius vidit enunciatione dicta ob proprietate Graeci sermonis non ar-
bitrandum no posse aliter intelligi qm̄ q̄ subiectus enunciationi
assert substantialiter corpus Christi: Et Conc. Trid. sub sess. 13. dicit Christus
dicendo, Hoc est corpus meum, vere suum corpy esse dicisse. Quod a. hoc
vere dicant et no figurate clarissime constat ex verbis Graeci hoc
et inter dicimy. Hoc quoniam (Hoc) rei demonstrate no proprie sed
generale quandam et confusa imprimis notionem hoc loco demonstrat
corpus Christi sibi speciebus: no n. de individuo vago nec de pane, sed
de solo corpore Christi verius est dicere, Hoc est corpy meum. Sicut est
in enunciatione, Hic est filiy meus dilecty. Pronomen (Hic) quandoq
confuse modo demonstrat ty Christum filium dei. Nec ob id pronominibus
demonstrativis sunt identica, qz possibio identitas no ex eo solidissimodo
resultat q̄ ides pdicat de seipso, sed q̄ ides eode modo pdicat de
seipso, ita et q̄ illa propositione nihil efficiat nisi enuntiato nulla ad-
dicatur nova impertinentia. v. g. Deus est gladius, Deus est Deus
In dictis -a. enunciationibus ides pdicat de seipso, sed no eode modo.

ꝟst .n. inter ꝑdicatiꝝ et ſubiectiꝝ diuerſitaꝫ et in modo rei,
et in modo ſignificandi: Rei ꝙdē qz in ſubiecto ꝓponit rez vt iuncta
mixta, aūt teſtificata, vt velata, q̄emadmodū in ꝓpoſitionibus:
one in ſubiecto deſignat corpꝰ chriſti ſub ſpecie panis velatiꝝ: In ꝑdi:
cato .a. ꝓponit rez vt nuda, explorata, aūt clarē cognita. Sliter in ſub.
iecto deſignat rez ꝓpria et imꝑpria vocabilo, q̄ ſr. no conueniat ſoli.
v.g. Hoc, Sic. ꝑ q̄ quāuīs rez partiū demonſtrabilis ſit deſignata
in ꝑdicato .a. deſignata rez ꝓpria vocabilo. v.g. Corpꝰ meū, filij mei
Ruſorirā et in ſubſequendis enūciationibꝫ ingenerat auditorib⁹ no-
tia ꝓrdendo à notione generali ad cōfuſa, ad partē ad definita.
ad ꝓinde ſtant enūciationes ſcientifice ab enūciationibꝫ identicis
q̄ negatione affirmāt ꝙſūl alienū. Et ꝙ vobiſ tradet Hoc addit Chriſtꝰ
his ne in voce corpis poſita eſſe metaphora q̄ habūit alienū rei nomē
alteriꝰ rei q̄litatib⁹ q̄ ipſi eſt rēi atteſtato rōnib. v.g. rēi Chriſti dicta pa-
nib, qz rēi pane nūc habet q̄ mihi dat. Non .n. q̄litatē aliquā ſed ſubſtia
corporis Chriſti ꝙ nobiſ tradita eſt, hīc et ad inſtituendū ſe corpꝰ ſuū
tradere vt et ſanguis ꝙ nobiſ tradit⁹ et paſſiꝰ vt victima paſſionib⁹
rēi in nobiſ ſpiritualē memoria: dicit .a. Corpꝰ meū, Non, Caro mea
Corpꝰ .n. habet ꝙdē rationē, ſed ꝓpꝛ inſtituit quā ſolā rationē. Corpꝰ eſt
.n. oīs illa ſubſtiā rationib⁹ q̄ quōcūq; genere accidentiū alterianꝫ, inuento:
rēi, offiū, venalū, conſumptā alīq; conſtitutā, inqt Tertull. de reſurr.
carnis cap. 35. Proinde q̄ apud Cypr. ſerm. de cena dñi legit Dns
diciſſe, Hoc eſt caro mea, ridiculū ſacramenti formā eſt, ab authore
illo conſcripta ex allusione ad verba Joan. 6. Caro mea verē eſt orby. ſ.
Sliter et caliciē. ſ. Hic eſt calix ſ.) Calix ad Apoſto ponit in ſubiecto: a Luca
vero dicente, Hic eſt Calix nouū teſtamentū ſ. in ꝑdicato: vide videri
poſſet tm diciſſe ſor modo. Hic calix eſt calix nouū teſtamentū ſ.
Sed qz talis enūciatio eiuſdē vocabuli tm vicina repetitione inuoda
eſt: et q̄ Ecclia ex traditione Apoſtoꝝ tradit verba verboꝝ chriſti
forma ſti, dicit, Hic eſt calix ſanguinis mei: dicendū poſtq̄ erit quod
Apoſtꝰ dicēte, Calix in ſubiecto ponat ſignificatiuū ꝓ, vt inſtituit
genuine (ſic) à chriſto in ſubiecto poſitū denotare caliceē, et ꝓinde eſſe
adiectiuū: ex q̄ſo inſurgit et in conſecratione panis ꝓbatē (ſor) adiecti:
uū eſſe et conſtrui debere cū voce (corpis) quod ſubaudit: vt ſit ſenſꝰ

Hoc corpus .i. quod hic est substitue corporeæ, est corpus meum. Cum itaq; pronome (hic) calicem demonstret inde no ꝓt inferri q; si aqua calicis admixta ante consecrationē no fuerit conuersa in sanguinē ipsa virtute consecrationis, in sanguinē dñi conuertat, q; vt de calice vere dicat, hic est sanguis meus, no est necesse calicem id esse secundū oēs suas liquores: imo est vo id inde no inferendū, cū n. aqua non sit sanguis dñi materialiter no ꝓt virtute consecrationis, sed solummodo ꝑ qualitatē excellentiæ extraordinarie in sanguinē dñi conuerti: Attendit q; talis conuersio repugnet significationi aquæ. aqua .n. nec Christū nec Christi sanguinē, sed mat repugnat, aūt aqua ꝙ de latere dñi effluxit significat: Sicut g; populus et illa aqua, ita aqua calicis ob significationē debuit mutare à sanguine Christi distincta. Hanc figura: Testamentū dicit vel legatio testantis, sicut et pactio vel promissio: vel ipsius instrumentū facte legationis, pactionis, promissionis testimonium: vel res testamento legata: Hic primo ꝑ postremo modo, q; calix potatus nobis legatus. Recte .n. dicit Innocentius q; de mysterio altaris cap. 26. Christus in vltima cena reliquisse testamentū. Cum ab Euangelistis dicat nouū testamentū, vel q; est tantū vnum testamentum quia promissionis quę fuerat deus ꝑ remissionis peccatorū, de quo Jacob. Laudat in sanguine vue pallium suum. Vel q; in calice continet sanguis Christi vt et tangit in passione effusus vt per virtutē effusionis Christi est mediator noui testamenti. In sanguine meo. Vbi .n. in pane et vino sed in vapore et sanguine sit testamentū, nobis reliqt testator Christus. Cum g; in consecratione primū dicat, Postea calix dicat testamentū, vbi admittendū esse q; vt vapor, ita et calix dñi vitæ sit receptiuus in testamentū: Si .n. calix no celebrantibus no est testamentū, q; quia: do Laici calicem sumpserint no de ministerio Christi sed solius et donatione Ecclie id factum esset, q; vt inconueniens. Hoc tm no obstante no celebrantes ab vsu calicis ꝓhibenda q; calix illud in testamentū validus est, sed administrandū primum discretione illius q; est dispensator mysteriorum Dei. Hoc agnouit Conc. Trid. vbi sess. 21 cap. 2. suas de vocatione sub specie panis constitutione fundans sic dicit, declarat Synodus hanc in Ecclia potestatem ꝑpetuo fuisse vt in dispensatione sanctorum, salua eorū substantia, ea statuerit vel mutauerit q; suscipientiū vtilitati s. magis expedire iudicauerit, cum suam auctoritatē agnoscant consuetudinē tradendi sub altera specie q; legē habendā esse decreuit. Et recte, q; cum .n. salua maneat substantia

Eucharistia substantia quoad integritatē significandi, rei et signi: Re cōmunes .n.
sub altera specie manet integritas significandi sacramentalis, qz sanctis sub utraq;
specie consecrata, et a celebrantibz sumpta, ita vt Eccha ab Ecclia in minimis
differentia nō possit. integritas rei, est .n. Christus totus et sub panis specie. In-
tegritas signi, qz nullo Christi signo unquā singuli communicantes vtraq;
species sumunt, sanctē quotidianq; libenter) Non pauci scripserunt arbitrandi
et verba, quotidianq; libenter, insinuari qz verba (quæ sancte) nō proficiant
sumptioni Calicis, imo ne quidē consecrationi vbi nō consistendi aliqua exstat
necessitas, v.g. in Norwegia vbi qz frigg nō pt conservari vinū, ob qz
refert Adrianq 6. nouissimē esse a quodā Pontifice ipsos in solo pane rele-
gare, sed relicta Calicis consecratione ac sumptione in archivio dispensatio:
nil proficiant solummodo qz Calix si consecrandi aut sumendi est sumpta
in Dominicæ mortis memoriā. Quia sancta posita sequitur quod servatis
panis et sumptio sint simplicitur in corpo, qz consecrationis et distribu-
tionis panis nō subiungit Christus, Hoc facite quotidianq; frequentate, sed absolutē
Hoc facite in meā recordationē: Atqz ita recte dixerit Pelagius nō, teste
Caietano in 3am q. 80. a. 12. affirmavit Eucharistiā ne parvulis quidē
aut egrotis sub sola specie vini in ob infundendā esse: sed si parvuli et
ætatē, aegri et infirmitatē nō possent gustare species panis misal quæda
consecrati panis Calicis esse insorgendal, atqz ita vtraq; species illis infun-
deretur. Contrariū .a. constat his et prius, his et definitione Ecclie.
Narrat .n. Cyprianus serm. de lapsis q diacon sobrietati paulū infanti
relictam de calice diui aliqd instillarit. de quo nō pt dici diui qz prius
forte de manu sacerdotis panē diui accepit, qz addit Cyprianus qz infans
accepto Calice vō q. Dolosissimo fraude matris accepto esset indigne expt
astruare: qz recte ante fuisset si prius de manu sacerdotis aliqd dominici
panis gustasset. Defunt et Conc. Carthag. 4. Can. 76. Corpus et sanguis
capti, et, vt apparet, gustare nō valent ovi infundenda esse Eucharistia.
Cæn. a. infundi liquorē prius sit, et id insinuat Concilium mentem
de solo hinc Calice reservandū fuisse. Quia vtq; ita sunt vera quoad prop:
his Christi sufficere vt Eucharistia indifferenter sub altera saltē specie
sumatur. Itaqz et verba, Hoc facite, dat duplex precepta de conservando
et sumendo Calice, tamen si nō singulis: quorū .n. verborū prescriptione ac-
cepit saltē sacrificantibz Calicem sumere: Aptq vero addendo, quotidianq;
libenter, docet à sumentibz nō his demū modo diui reservanda esse

nis Eucharistia semper expressa, sed etsi non sit expressa eas semper sumere,
esse tn pressi quotiescunq; sumit in memoria Christi sumere. In mey.
recreatione) Monere. n. inqt Cyprianus de Cena dni, quasi vegetata fiducia
et renouatus periti reuocare ad fidem, et minutatim redire dominice
institutionis exemplis. Vt semper passio sit in memoria. Aphy. a. et sil dni
verbis phy inest, n. ea solis recreanda, sed insuy annunciada mortem esse
mortem dni: seph. n. Quotiescunq; n. sumitis mortem dni annunciabitis) Et sancti
arbitrati fieri ipsa sanctorum administratione et sumptione. Dicit inqt panis
frangit, et sanguis in ob fidelium fundit qd aliud quam mortem dni annunci-
at. Sed quandoqde talis annunciatio ex parte sanctorum se tuent ab ipsa
sumptione ne qt separari: Aphy. a. adhortans sumentes ad annunciatio-
nem mortis dni insinuat se loqui de tali annunciatione q a sumptione
sanctorum qt separari, et magis in sumentibus adhuc quam sanctis ipsis reperiri
et adiecthat Basil. rem vi in epistione 234. in Caesariensibus ppositum, quid sit
annunciare mortem dni? Respondit dny ipse docuit rem dicit. Si qs venit ad
me abneget semetipsum, et tollat crucem suam. Et Aphy. Missi mundy crucifixy
est et ego mundo. Annunciat itaq; mortem dni q in reuerentia sumptio-
nis Eucharistie mortificando membra sua sicy hera sadul declarat se crucifi-
xum, vel crucifigentibus esse similitudinem mortis Christi, vt, inqt idem Chrysost.
et Baptizati reficiendi sunt corpore dni, Edentes et bibentes spiritu memores
sumus eius q p nobis mortuus est et resurrexit, atq ita instituant necessario
custodire in conspectu dei et Christi eius illud Aphi, Sicuy q ceteris mortuus
q ad mortem sunt, sed q ceteris mortuus est Christy, vt q viuunt non sibi viuant
sed illi q p ipsis mortuus est et resurrexit. Hier Basil. Cui consonat Bernardy
serm. 3. in psal. 90. sicut forma panis ingredit in nobis, ita Christy noster in-
grediatur et conuersationes eius dicat in nobis. Tale qd et Greg. 4. Dialog. c. 58.
et 59. in celebrantibus reperit. Debemus, inqt, deo quotidianam carnis et sanguis
nis Christi hostiam immolare, sed rem per agimus memoriam est nosmetipsos
deo in cordis contritione mactemus, qt debemus imitari q agimus: Tenet. a.
Verè q nobis est hostia deo si nosmetipsos hostiam spiritus. Itaq; annunci:
ate mortem dni est q imitatione dominice mortis ipsam eius mortem reno-
vare et ab oculis ponere. Donec veniat) Demabit q ex assertione scholia
rio Eucharistie vsq ad diem iudicij. Quorum nunc. pane vel liberis
missalia nouia Romana legere solent et libent) sed Biblia Clementis
legunt, vel, quemadmodu et Greca q ego vidi. Per quas discendum

no obscure

no obscure indicat Apls vbrum sperie non semp simil sumenda esse, sed posse vna sumi sine altera: et pñtim est ex parte propti dictum vbrum indifferenter. In qbz verbis simul obscurè Apls no appellauit Eucharistiã panẽ vel caliẽ simpliciter, sed panem sine, et panẽ dñi. q.d. panẽ illũ eximiũ et singulare, singulariter. n. est et secundũ pprietatẽ lingue Latine q monstrat digito, et de qo dicit hic est, indigne) ꝙ in statu pctõi mortalis, pserim cũ Deo stãs est aut esse debeat reus cõp. n. epla. 10. et 11. haud. de Lapsis. indigne fuisse illis hibuit q in pctõ mortale notorie lapsi ante panitã debita, et reconciliationẽ cõmunicabant. Addo q pbabile arridat qõ cũ venialiũ impanitentia: pserim cũ testeth Bern. serm. de Conuers. S.ti Pauli, impanitentia venialiũ (si contemptũ cõmunitatis habeat) efficit mortale. vlo. a. tempore de venialibz nõ panitere nisi in quo eorũdem tanta inualescat contemptus. Quorsum Apls in hoc. Pedes vestros, etsi quotidiana vel nõ sint mortifera: attendite tñ antequã accedatis dicere, dimitte nobis debita nostra. Quod ipse dñs facto docuit quando ante Eucharistiã pedes discipulorũ lauit. Licet autem tametsi cõmunitatis mallis mortalibz nihil sibi constet, expedit tñ infirmioribz pserim confessionẽ venialiũ premittere, his q venialia sic efficacis expiantur his vt seriis expiari à mortalibz omnibz non ignorabile. Basil. a. Ioan. allegata, ad nõ indigne cõmunicandũ plus requirit quam dictũ est, in eis verba. Non tantũ sicut sibi iudicium q in carnis et sanguis impanitento ad sancta accedat indigne, sed et curiose et inutiliter curat et laborat, in eo q nõ ꝙ memoria cig q ꝙ nobis mortuus est et resurrexit cõtendit illud Apli, qui viuunt nõ sibi viuant, sed ei q ꝙ ipsis mortuus est et resurrexit. Considerandum n. sine contritione et inutiliter laborãt, ac tale bonum inanitus sunt iudicium nõ habet sequelam, cum dñs vbi inuenerit esse nõ sinat q verbis alijs curiosis gloriant. S. Requirit q Basil. efficax cõmunitatis in conuersatione. Scio quem Franciscus dicere q et si homo cõmunicaret in actuali gra nõ augeat aut instauret eius habitũ nõ cõmunicare curiose q augeat gra habitualis, sed etsi id dicat nõ vt sufficere, q requirit Apls cõmunicantes mortem dñi facto annunciare, q in habitu sed actu fieri debet. Quod erit. ꝙ) ꝙ. delicti in corpũ et sanguinẽ Christi admissi, q delictũ tangere vt Apls nihil dicit, ad Hebr. 6. Quanto putabit deteriora meretur supplicia qui filiũ dei conculcauerit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, fuse, vt loquitur Cyprianus, ore pollutus sustinuerit.

Quomodo .a. Eucharistia indigne sumendi reus erit corporis Dñi si in ea no
sit corpus et sanguis Dñi. Probat .a. .1. Corinth. scripsit Deus
tale Cyrill. 4. in Joha. c. 17. et consentit Theod. 1° adcap. Zelag. c. 11°. Di-
cens Apostolus sic monere ut sumat Eucharistia vis ratione: sed qz Apostolus
subiungit, Et sic de pane illo edat) Videnda verba potius intelligenda de
tali questione q ad sumenda Eucharistia immediate disponit: pbatio .a.
q est exploratio p alia et alia sibi dispositione tam immediate dicit
ad abstinendum quam remittendum: Unde et Cyrill. intendit quando sit lo-
quentes, Ego me ipso et indignum invenio: unde melius est exposito Gre-
gorij in cap. 21. 1 Regum. Quid est, inqt, se ipsum nisi crimina perpetrata
negligi se plantis ad dominica mensa et pura reparare: Ad 2or. .a. inqt
D. Thomas opusc. de puritate conscientie cap. de pollut. modicum no sufficit
no habere peccatum mortale: alia .n. plura sunt qbus se debet homo ad Dñm sublima-
tare reverenter (quia nihil, potius, irreverentia .n. inqt Ambr. de Helia et ieiu.
c. 10. ad illam venerabilem mensam prodierint: Unde quamvis indispositus
fuit, sive in vitio, somno, ebrio ac similibus) vis et habere lotione gratia
spiritualis, quia no solus p compunctionem et lachrymas fieri potest (com-
punctio .n. est Dispositio ad percipiendum in Eucharistia vis deo reconciliationem:
Est .n. Eucharistia remissio peccatorum, postulatio reconciliationis divine,
et plenitudo eterne, inqt Ambr. serm. 8. c. 6. in psal. 118.) Sed et pu-
riorem mentis deuotionem (mentis, inqt, no affectu tantum sensibili, qua
ab Ambrosio de Helia, auctore appellari fame et fletus, q est Defluentes
desiderium, inqt Cypri. serm. de Cena Dñi, manendi in Christo vsqz ad
germanissimam spiritu vis participationem, et qua vnde quia Christus
dedit qui dicat communicationem) Quia quem deuotionem vos dei quia q
putavit et disponit, subseqz et subiungit. Iudicium) .1. condemnationem, no tamen in
facto, sed in merito: Primo .n. dixerat, Reus erit, hoc verbo exponit quanti
supplicii reus erit, ubi sc. hoc minus, de indigne .n. communicantibus dicit
Cypri. de lapsis num. 7. Illi modo in dominum manibus et ore delin-
quunt, quia vis dominum negauerunt. Hoc .a. q fieri posset p missi in
Eucharistia corpus Dñi realiter presens esset? Sibi) Non alibi, inqt Augs
cap. 20 post Collationem, q vis ipso sanctis pie participant. no Dijudicans)
.1. no alium habens vos sumendi corpus Dñi quia communicando alteri
vbi: Quod tu peculiariter competebat Corinthijs, dicit .n. Augs Epla

118 r. 6. Corinthios pane et potibus dni mensis sibi misisse: quod, sicut et quodnis indigne sumere vere est et vere à Cypriano dicit Epla 11. corpus dni profanare. Ideo) q. sc. multi mandicant indigne de illud sacrilegium vindicante multi inter vos infirmi (l. et dormiunt) l. pene: tisse et temporaliter mortui sunt multi. Quod si nosmet diiudicaremus) Consentat nobis aliter ptendo affectos esse debere, dispositos et ypparatos ad sumenda Eucharistia, quos quemnis alios vbis, non vtiq; indicaremus) l. à dno diditis plagis no castigaremur: q plage ne patiamur à dno infligi ad remedium subiungit Apls, Dns iudicans a) ditis plagis affligens, à dno corripimur) l. regimur, exercemur ad patientia et emē: dationē, vt no cum hoc mundo) l. cum toto cetu mundanorum Ioiis sive malorum, damnemur) eternu iudicio: q vtiq; fieret nisi de sisce: pla indigne Eucharistia sic puniremur. Ad manducandum) Eucharistia sumere expedire) vt simil distribuat. domi manducet) Ne ptingat Ecclia, vt no in iudicium) l. remedium ob varia inde orientia pcta reniendabilia Cetera) Quandoqde inqt Augt s. longius est oes rele: bnedorum institutiones vbis Epla inserere, declarabit sib ante oia vobis necessariis cu venero disponā) Et quo loco concludit Conc. Trid. sess. 21. c. 2. vbis tripliciter Eucharistie ac ordine iuris esse Ecle: siastici.

In Capit 12.

De spiritualibus) l. gratis donisq; ss̄ti Nolo vos ignorare) à quanti sc. ma: lis vos abducunt, quis necessaria sint, vide vobis obtemperent, quod quorun: dam singuli spiria habent, quodq; spria singulorum in vbilitatem cius sint conferenda, qq; et sib sint p religi sedanda, non gentel efferti) l. falsorum deorum cultores. Dicti gentes no pp generationes familiarum, sed sedarum, vbi series simulacris confirmant esse, inqt Augs in psal. 67. et ob id nos no p sola suggestione, sed à verbo incarnato secundum nostra stabilimus religione. Ad simulacra muta) Ob. n. habent et non loquentur, pit Deos habuimus) l. ad multos dos q ad multos simulacrorum vos ducebat, qbus inhibiti multa observantia ne semel quem cerogitantes vbis subisset finis aut falsitas. De qua stupiditate et seruitate Isaiae 44. obtusi sunt ne videant oculis, ne intelligant corde, no cogitant nec cognoscunt vt dicant, Forte mendacium est in dextera mea, cuncti) l. ibatis, frequenter. n. Gentes

et Hebrei participiū ponunt p verbo. Deō) vt cognoscatis q̄ dona ꝓsh: trāsit gra ss̄ti. Notū vobis facio s. in spiritu dei) l. p gra ss̄ti loquendo dicit Anathema Iesu) l. ad aūtia simplicitate se conuertendo valedixit Iesu, siue susceptę religioni, Anathema n. signat separationē. Quod ꝑ in christianis: mo ꝓferatis gra spiritali accepta fore, vt nemo ꝑt dicere) In confessi: one vere fidei dūs Iesus) l. Quo ille q dicit Iesus est deus dūs, miss. in ss̄tis) l. opante in p gra ss̄ti. & ꝑ p fidei confessione et gratiosemo in nūme: nis fidelius hausisti gra ss̄ti acceptis fiebat. Et sic quem de gratijs q sunt oēs fidelis reuel. Diuisiones vero gratiarū sunt) ab sit quā dicimus distin: ctarū, idem a. spiritus) In effectu idem est ac si diceret vnus et idem est illa: rū gratiarū largitor, nec habent singuli effectus singulos sed vt fabrila: bunt gentiles: voluit tn vnicus illius auctor spiritus noie exprimere vt cuiusq; sit infinitas in ea proprietate cuiusq; ꝓueniret q notato effectui ꝓxime correspondet: gra. a. effectus est amoris, vnde vig auctor rede ꝓpriis spiritus, sic n. predixit p modū amoris. Diuisiones ministrationū sunt) Alij n. Episcopi, alij ꝓsbiteri, alij diaconi. s. Vng. a. dūs) vnus mi: nistrationū distributor, quia sub noie dni exprimit, q distribuere mi: nisteria est dni imperantis talis. Diuisiones operationū sunt) p diuersitate n. ministrationū alij alia habet operari: idem vero deus q operatur in Dicit, deus, deo. n. vt tali attributa q in ipso vnitas, monas et simplicitas ꝓsona, dominus pro secunda, deus pro prima: et p̄ idem nominari spi: ritus q et innuerit prior innotescit. 2° filius, q ille innotescit et ss̄tus vt missus et missio — 3° pater, q innotescit p filium tanquā p ꝓpri: ias suas verbis. Quod si placet regulari ꝓpria poterit [illegible] ꝓsona primo expressisse, primum vltimo ad significandū q inter ꝓsonas trinitatis tametsi sit ordo passionis non sit tn ordo dignitatis, vt in cap. 10 Johan. ad verba Ego et pater. s. et fuimus. Dicitur manifestatio spiritus) l. gra ss̄ti, q in manifesto est vel erit ad vtilitatē) l. vt eam conuertant in vsū bonū. Sermo sapiē) l. vt de eternis ac mere intellectualibus rebus vale: at pati oportet dicere. Alij sermo scientie) vt de rebus in tempore gestis, aut gerendis valeat ad edificationē dicere. Alij fides) l. gra qua datur audiendi et videndo illa esse credibilia q p se intelligere nō valet diuersibus assen: tiendi: Alij gra sanitatū) vt p miracula sanent egros. Alij operatio

Virtutibus. ꝛ magnorum miraculorum, sicut scriptū est. Virtutes ne quaslibet
fortitudo deū ꝛ magnū laudi. Alij discretio spirituū). ꝛ fortitudo discer=
nendi vnū in aliquo ssto, an fallacia spiritu agat, inqt Augn expositi.
inchoata ad Romanos. Alij gra linguarū) q ꝛ. gras habent fortes ad ꝛ.
rendi varias linguas, et in id studiū sibi rōnectunt. Alij interpreta.
tio sermonū) q valent id q vno sermone dictū est in alio alio sen=
diminutione, et eis sermonib gra manifestare. Dividens singulis) Non n.
singuli oīa habere valent etsi ad id toto studio contenderent. Just ex Jor
loco rontra Julianū rontrariū asserentē ostendit Beda rap. 6. ront. Jul.
Just Vult) Non just qsq Jois vigil, inqt Hier. l° ront. Pelag. r. 6. Nunq
n. dicet Deo fidori suo, q me fecisti sic. Et no habet potestate figuli ex
eadē massa facere Deo magis aut minus honorabilis. Sic et Christ). ꝛ. Sic
se habet Christ in suo corpore q est Ecclia. Oēs in vnū Baptizati) Hoc vnū
vnus sancti oīa Ecclie membra vnius corpis sunt, oēs in vno spiritu
potati) ꝛ. vigati vna et eadē doctrina spirituali ad vite incrementū. de qua
scriptū. Sup aquā refectionis educauit me. Et reficiunt corpa in Bap=
tismo corporis veritate. Corpus no est vnū membrū) Ad qđ modū Ecclia
tametsi vnū corpus multa et diuersa habet membra, inuicē tamē
diuersa et necessaria. Posuit deus) Non dicit deus suis seruili, nec deus
genitus, sed scripturarū dicit, Deus. Vere ꝛ deus author boni ꝛ oīa ordinans.
inqt Augn 21 ront. Faust. r. 9. Sicut voluit) ꝛ et vna et eadē massa fecit
membra q voluit, et singula posuit sic loco. Ad quem modū vnus opifex ꝛ fabricator
Ecclie varijs membris ac ministeriis deus et rodes suis gras quibus
quibusdam illi officio aptauit, et loco congruo collocauit. In qua re nihil melius
quā dicat voluntati et ad minima aptanti more gerere. Vnū. a. rorp)
Hac ꝛ de necessitate variorū membrorū in una Ecclia ꝛ allegoria
sicut dicta, rursusq; diuersa allegorice ostendit Aplus quantope varia illa mēbra
nobis egeant officijs, nisi nos ignorare et nescire, et dicit. Non ꝛt a.
oculus ꝛ. Necessaria sunt) Ad qđ modū inferiora membra in Ecclia
v. g. Sacerdotes q sola administrant Sancta, qbus difficilius caret Ecclia quā
diuersi ptib: Hac, inquis, magis sunt necessaria quā membra illustri=
ora, et ex ea parte magis honoranda ? indecora sunt nostra aliud. Jos. habet
ꝛ. abundantiore cura velando à nobis honestanda: honestat. n. adhibet
indecentib cis naturæ rationalis ipso sensu verecundante velandis inqt
Augn 4. ront. Julian. r. 16. Ambr. a. de Noe et Arca. r. 8. dicit illa
honorari temperantia et sobrietate. Et vere, ꝛ rontraria n. et pestis ꝛ

incrementia membra affirmat rontinuelia. Ad quos modos legenda
sunt ppinorum infirma commemoratione honesti q gesserint, quas:
quia, vt inqt Hiero. pfat. in lib. 12. in Ezechiel. pulchra corpora venus per:
cubate membris fere sunt insignioria, insignioria, inqt, à signo malo, qz lor
in eis plg notatz quas quis vemustat. Honesta nostra nullig egent) extrema
honestabit. cui decorat aliud. hb. honorē) Cura et opa altrig membri ho:
nesti. Schisma) diuisio, no illa solus q mihis importet rompaginantia
sed ne illa qdes, q venit ab altero importet alienationē aut inimicia
sed idipsum) .1. in vna fidelitate ac honestate oim ac singulorum membrorum
q inuicē solicita sint) Ad quos modos singuli fidelius z amare fratres:
tabil solicti esse debent ad rognoscendus vel q z se honestate no habent,
corrigz inhoneste agere: q Ambr. 3° offic. r. 3. dixit pincere ad virtute quia:
nitabil, q est specialis vitij hominis eo q rousortes adiuuet. Compatiuntur
oia) Ad quos modos oportet rompati in aduersitate constitutil: Si a. q idem
facit in vitio est quanto magis q alios inimicia affirmat, inqt ibide Ambr.
rongaudent oia) q. a. Lor modo varie no affirmat de lor persul dubitari non
pt quod fratre ex mandato no diligat, inqt Basil. interrog. breu. 175.
Vbi est tol corpz Christi) mystiu, q est Ecclia, et membra de membro) pue:
bra ex alijs membris dependentia ac inuicem vnitata - primum) .1. pri:
mi ordinis membra Aplos: secundo) .1. secundi ordinis, Ephes. 4° 11.) q
approbant ministria: de qbz Act 13. Erant in Ecclia Antioche Prophete et
Doctores - opitulationes) q sunt Episcopoz q in eoz Apostoloz successorum
rosparij, gubernationes) q in inferiori ordine regunt Ecclias v. g. Pastores,
Priores, Decani &. Emulamini .a.) q. d. Quandoqdes diuersitas lor gratio:
rum emulationē parit dus singulis sua sorte minime rontenti, aut
pio more no ferentes, aut sue sorti no satis rongrij alioz ambiunt
aut psumunt dona si emulari valuit, aut emulatione rodit vestis
non potuit rumpere, emulatione illa rumestite ad sedanda et rapes:
senda dona ptantissima, et q omnibz in quotumq gradu possit in pari
gradu possint esse rucia. Imo, inqt Hiero. p. aduers. Pelag. r. 6. Emulamini
charismatibz melioribz ptantiores fieri sibi q secundum quod minus effi:
ratab rumparatione vestri in primo, 2°, aut 3° gradu dignitatis positi
sunt. Quale q Leo Episcopo Constantinop. scripsit q vis contenderet Roma:
no Pont. equalis esse dignitate portabat vnus Leo vt ei equalis fieret
studeret charitate. Quia a. charismata meliora sunt insequitur Apls

ris subiungit, adhuc excellentiorē viā) oīb; ostil dnō et offrijt enūmerabil: charitatē n. vobis demonstro) .i. ab oculō pono: de qua sub noīe viae Isaiae cap. 35. Erit ibi via (charitas sc.) nō ambulabit p eā pallidi (q.n. impedimentū mortali est non ambulat in charitate) et haec via vobis directa erit, ita ut stulti non errent p eā (q.n. ignorant qd sibi faciendū sit renuūciant et sedent. distantē charitatis, et quantūcūnq; absq; scientia sint non aberrabunt. Quomodo Augs. 10 Confess. Tobiae tam recte rectā pibat filio pdē charitatis mysteria errauit) Non absimiliter p eā Leo ait mala bestia (qz furor, crudelitas, violentia non oriūtur ex charitate

In Cap. 13.

Principio capitis demonstrat Apls charitatis excellentiā atq; adeō necessitatē, deinde subiungit charitatis descriptionē, cuius: modi laudē charitatis expōnitates, et dicit. Si linguis .s.) .i. quis excellentissimē eloquī valeā, ita ut habeam vultū sūmorū oratorū et Angelorū) ita ut humana in diuina familiarē videam linguāq; habere angelica. charitatē .a.) .i. filialē dei sup oīa amorē. filialē dico, qui .n. Johēs dicat. Videte qualē charitatem dedit nobis deus patet ut filij dei nominemur et simus dat intelligi ad charitatis plenitudinē ply regri qua ut sit amor dei sup oīa, q ost esse in catechumenis et paenitentibus nondū necessariis: sed ut sit filialis dei amor sup oīa, prodens ex affectu filiali: quē pentiam mouere opēt spūs ingabitans, sicut scriptū est, misit deus spūm filij sui clamantē in cordibus vestris Abba, Pater. Vel. charitas est amor mutuus amicitia ergā deū, deinde dicit sponsa. talis est dilectus meus (qui sc. ut summus bonus diligit et ipse est amicus meus (qe ab ipso veritas dilecta eius diligit ipsa ut amicus) Tacitus sic velut ad sonandū .i. dans sine sensu sonus aliq; sentiens ad similitudē, no mysteria oīa) Sicut Caiphas, Balaam, nondū mysteria oīa) Sicut Salomō, et oēs scientias) Sicut et Salomō q disputauit de omnibus herbis a Cedro usq; ad hyssopum egredientē de pariete. oēs fides) .i. fidei p parte scientiae effectione, ita ut montes transferat) Ad miracula .n. faciendū nō est opus sancta charitate faciendi. Nihil sūt

Si fraudem proximi mei) Non mea sponte, sed proposita electione vt aut malit quid facias, aut nulla patiar, inquit Aug. Epla 204. ita vt ardeat in quo proximi, quia proximi Christi, liste Aug. tract. 6. in Johan. Ambr. Epla 82. Charitate. a. no fabricato) i. illud fratrem no ex illa dei dilectione q dicit charitas, nihil mihi prodest) qz nulla inde consequor merced. Hoc ty intuendu est q p nãe Christi ex amore dei fiat oia hadentiby proximi sui in ipsa passione infirmitatis dei charitas, et sic passio incipit eis prodesse ad eternã salutẽ: vbi vt possit martirium no est necesse habere charitatẽ, sed sufficit in martirio alicuius quoda morbo charitatẽ attigisse: q contigit illis q ex infidelitate aliqs perdit repente reuerti ad proximos sua pro deo hadiderunt ad supplicia. Charitas patiens est) Non q nis patia sit cadẽ virtus, sed impat patiã, inquit d. thom. 1.2. q. 65. a. 3 ad. 1. vel potius, qz patientia in affectu diligentis diffundit. dilectio. n. mater et radix est oiũ virtutũ, vsq adeo vt Aug. 1° de morib Eccl. c. 15. Virtutẽ qua saluamur docet oio aliud no esse q̃ amorẽ dei amore. Quod. a. virtus quadripartita dicat. v. g. Fort. Temp. iust. prudentia (simile iudiciũ esto de reliqs virtutibus) ex amoris vario affectu (q̃s sc. p rerũ varietate amor varie diffundit) procedere. Benigna est) Cum benevolentia significationẽ beneficiendo ipi à q̃bz patit. Et bene adiungit patiã benignitatẽ ipsa. n. patiã q̃dam amicus est, vide Tertull. cap. 15. de patia patiã effigiẽ ex fabulis describẽs, Est illi, inquit, vultus hilarus et placidus, frons pura, nulla maerorũ aut ire vigorisue rugositate contracta, remissa aequè in latitiã modus superbia, ornatus humilitate no inhonestitate decentib. Charitas no aemulatur) i. no invidet. non agit perperam) i. prauè, Non inflatur) Confusa est et illud rubra est q no aemulatur: invidia. n. sceptica est proximi, inquit Aug. de S. Virginit. c. 31. Epla 120. c. 22. Non est ambitiosa) appetendo aut sedendo id q ad ipsa no pertinet. Non quaerit q sua sunt) qz in rebus magis quia in priuatis consulit, inquit Augs Epla citata. c. 25. Vel qz no obsistit et pallium tollenti vbi oportet: authore Ambr. 5. in Luc. Non irritatur) in odium aut vindictã, authore Prosp. 10 moral. c. 8. Vide et Tertull. legit. Non cogitat malum) sinistram suspitionem no suggerit. Non gaudet super iniquitate) q. n. id fieri exultat de diaboli victoria, inquit Ambr.

2ª de penit. c. 8. Congaudet. a. veritati) Hoc pbg est quia nō inuidere, est n. veritati fauere, et tam vobis sīgnis laetantibus in corde charitas vt Leo serm. 7. de Epiphā. vq eo q homo virtutibus delectet alienū quasi ꝙ exploratū habeat q sit in charitate. Oīa sperat) ꝙ oīa moueb et simoues oēs inuitab vīs aquanimitate tolerat. Vnde alibi Apls, patientes estote ad oēs supportantes inuicē in charitate. Oīa credit) Deo, inqt Augs cap. 31 de Spū. et Lit. qz charitas admonet nō facile de fratre aliqd malū esse credendū, et si audierit ad se magis pertat ꝙ illud credat. Vel. Oīa credit, inter eos quos nouit nequid sibimet vnus facit, inqt ides 10 Confess. c. 3. ꝙ ipse q ambulant in charitate. Oīa sperat) De dei ergā se amicitia. Imo et de seipo sperat semp meliora, qz illa optat. Oīa sustinet) ꝙ congaudentes dei pmissiones atq; amplius expectat ner ob earū dilationē aīo fatiget. Ad q Gelasi Abatis. Si mora fecerit expectata vīs. Et psalte, sustine Dñm. Sirit et Abacuc congaudentes frequ adesto est repromissioni. Nunqz excidit) Non a subiecto, qz scriptū est, prima charitas relapsi. Et, vide vide excidere: sed qz charitas secundū speciē hic et in futura vita pseuerat, vīs è diuerso fides, spes, et multa gīe gratis data secundū tota sua species in futura vita excidant. Vere inde Augs serm. 53. de tempore. Charitati nō humanitatis sed sola restat pfectio. Permanebit. a. Charitas in futura vita vīs augmento inqt hic de Thom. Nam si charitas vnius vite vīs charitate vite futura vt eiusdē speciei, ita vnius et eiusdē est gradus ꝙ homo vīs ad vltimū gradū charitatis quē in hac vita habitus est puenerit formaliter tam pfecte erit in hac vita quia futurus est in altera: Charitas n. vnius vite est pfectionis, inqt Apls. Formaliter dico, qz nemo negat qn posito pari gradū charitatis hic et ibi, ibi pfectiora opa vq eade vadere eligenda sint quia hic: Nimid n. inspicuitate dicit, inqt Augs 3ª ad Bonif. c. 7. tamen amari deus antepia videat quantus amabit vīs debita. Sed illa pfectiores alīq conferunt gdes ad pfectionē q est omni ex parte, sed nihil ad pfectionē formalē: hac n. a sola pfectione habitus informantis astimat. Non esse a. admittendū ꝙ homo hic tam pfecte sit alia ex parte quia erit in futura vita pbata ex stylo ad Philipp 3º. Non ꝙ ibi aliqs erit pfecte sine: sequitur a si comprehendā. s. ꝙ pfectio seruāt comprehensioni, et pinde debet ibi esse maior gradus charitatis quia vnius sint hic. Proinde Augs de spi. et lit. c. 35. Quib existimare audeat vīs eo vehemēs fuerit ꝙ ait, cupiens dissolui et cū christo esse, tanta dei dilectionē fore contemplato: vbi erit quanta fidelibus nūc est: aut illo modo hanc illi tanquā de minimo comparandā? Homo si quanto maior notitia tanto erit maior dilectio, pfecto quanto minor deest dilectioni tanto longe pficiendus inuenitur

deesse videndu̇ est. Perficienda, inq̄t, in patria, in futura. Habitu est charitatis, q̄ ipse habitu ibi incomparabili gradu perficiet. Nec est eo q̄ q̄ meritu opu̇ accipiam augmentu̇ charitatis in hac vita, seqū non dari augmentu̇ charitatis in futura, q̄ sicut id q̄ secundu̇ modu̇ huius vite perfectu̇ est secundu̇ modu̇ patrie adhuc erit perficiendu̇, ita augmentu̇ charitatis q̄ hic est merito dabit secundu̇ modu̇ huius vite, ibi augendu̇ est secundu̇ modu̇ patrie: Sicut sapientia q̄ imperfecte se augebit in hac vita ab eo tu̇ recedet videt augeri in futura secundu̇ modu̇ illius vite. Ypsetie etc: Inquisitiones) Non n. erit ego Ypsetia nisi ad id q̄ primo completa perficietur, inq̄t Petr. 3° de vita contempt. c. 13. q̄ dicit Ypsetie sedes species sua extendet. Linguis reseabunt) Non quoad notitia, noverunt n. Angeli ab linguis formare, sed quoad usu, ibi n. ab summa veritate erit unius linguis communio. Siue scientie) i. dei q̄ habet habitu desuper Scientia n. actiu̇ aliarum q̄ rerum ibi perficient additamenta, auctore d. Thoma in quo lo: plus n. scientie q̄ est perficienda perfecte no recisabit sed implebit, inq̄t Petr. 3° de vita contempt. c. 30. Et paulo n. q. tenui admodu̇ habitu cognoscunt q̄ dei sunt, scripturam sc. cuius veritate et potentia, et ex parte expectatur) i. de eo q̄ in celo futuru̇ est hic perfectu̇, id q̄ ante tempus explicatu: Dor. a. esse Ypsetare auctor est Bernardus serm. 2 de altitudine et bassitudine. Et perfectu̇ est) i. visio dei q̄ nobis donanda est, euacuabit q̄ ex parte est) i. imperfecta illa dicitur cognitio prout hic monstrat. Et paulo a. cognoscere hic declarat sibi q̄ id q̄ sequ. Cum esset parulus) Ad quos modu̇ tempore huius vite loqui, sapiu, cogitabu de rebus diuinis ut parulus in sua etate de rebus humanis, quando a. fuit crescu Viri et perfectu in mensura etatis plenitudinis Christi accepto lumine glorie de ipsis q̄dem rebus loquemur et sapiemus sed ut viri sapientia perfecte loquendi et sapiendi de rebus humanis. Cui non dignum illis vi q̄ de ipsis diuinis aut cogitauerunt cu essent parulis. Videmus nunc p speculu) q. p speculu̇ ar similitudinem in enigmate) i. et similitudine speculi rei veritate quasi remotam magis quam perfectam: enigma n. nec tenebrosissima delegit species, nec perfecte delegit veritate, inq̄t Augus. 2 ad simplic. Tunc a. facie) mentis sc. nulla creata species habita aut habenda. Ad faciem) q. verbum ipsa in propria forma absq̄ ulla similitudine se nobis videndu̇ exhibebit. Per similitudine

creatu nō pt videri dei essentia, q̄ sint p̄ similitudinē equi nō reynos: rō essentia humanā eō q̄ illa ab Iar specie differat, ita nec p̄ similitudinē creatā reynosci pt essentia dei, q̄ illa ab Iar plg q̄as specie, infinito-n. differt. Unde Cyrill. q̄ in Johan. c. 37 et alibi ex eo q̄ Pater in filio videt infert filiū esse Patri consubstantialē, nō n. inq̄t pt in creatu videri. Cognosco ex parte] Meditando, legendo, querendo, inq̄t Anbr. c. 11° de bono mortis. Cognoscā sicut] Dicit sicut, q̄ quod dicit ex parte nō debet referri ad obiectū, quasi velle Apls q̄ parte cognitionis sic sciam, parte ignorem, sed ad cognoscendi modū, q̄ est imperfecte: sicut, n. modus imponebat. Dicit. a. Sicut et cognitus sum] Quod recte recte est accipiendū, inq̄t Aug̃. q̄st. q̄. in Deuteron. ne tanta putetur Dei cognitione Dei quantū cunq̄ minor Deus humanus, sed p̄ suo modo ita perfecte ut ei nihil ad hoc expedit addendū; ut quis perfecte Deū minor noscit Deo, sed ita sicut Deus humanū: ita hinc perfecte noscunt Dei Dei, sed ita sicut Deus Dei. Deus n. q̄ solus incomutabiliter est et sōt incomutabiliter, et essentia cui sōt, inq̄t idem 13 Conf. c. 16, nec p̄ius est ut ita sciat ab illuminato communicabili. Maior. a.] Quis est Spiritus] q̄ Iar die sic manet nūs religi ut p̄ religi et post hanc vitā permaneat, habent ex suā specie illa perfectionē q̄ futura vita nō: gratiat, cum reliqua in suā specie includant imperfectionē. Sic Aug̃. 1° de Doct. Christ. c. 39. affirmant ibidē q̄ Spiritus in futura vita audior erit et certior. Haec Spiritus prelucentia sic [illegible] ex q̄posito spectat Apls quamdiu ipsa et hoc nōie religi maior est q̄ faciat habentes deiformem et [illegible] dei templa. Nihilominus q̄ tamdiu in futura vita p̄ intellectū primū et p̄ se perfectissimē apprehendemus deū erit ibi nobilior dei maior Caritate. Quotiens D. Thom. 22. q. 27. a. 4. ad 2m. Dicit Laur. Apli sententia magnē probare secundū stabit vie.

In Cap. 14.

Sed omnia Caritate] Praemittit hoc q̄ quandoq̄dē rectissimū erat spiritualia spiritualibus comparatione hic dicit spiritualia spiritualibus [illegible] est et alpa quando fuerit in Caritate fundata. omnia spiritualia 1. gratiae gratuitae datae 55li, [illegible] Quod dicit quantumcunq̄. magnifica. Sic perfectibus] 1. inter gratias gratuitas datas magis sedemini donū Prophetiae q̄ sc. de rebus spiritualibus fuerit utiliter dicere et delectabiliter audiri.

Logh linguas) Epiſtam. in Exod. 42. affirmat Corinthios dediſſe ſtudio orationi Lucij tradidiſſe q Graeci ſuas linguas indoctos eam varie pronunciando quaſi in plures ſpecies diſtinxerunt, faciendo illo modo aliam Attica, aliam Ionica, aliam Doricam. Cirille q et Cyrillus 7. in Lib. Iudith, dicunt Graecam linguam ex admirabili pronunciatione Attica dicta fuiſſe. Corinthij q cum eſſent Ionici alionum pronunciationibus tanquam elegantioribus affectabant ubi, ſpecialiter quando de rebus ſpiritualibus loquendis eſſet ac in precibus: et q Dor bibal et ſeditionem, inquit Epiſt. exprimebant, q ab aliis ne quidem cum Graeci loquerentur ob peregrinam ac affectatam pronunciationem intelligebantur, ſicut nec Leodienſes ab aliis Gallis. Et ut veriſimile eſt eam ſuam impoſſibilitatem defendebant q diuerſitate linguarum q huius temporis ex dono 55ti aduenit erat in Eccleſia, ut a. Aſtij exponit, eam ornatione rudentione ſedaret demoſtrat primo, q ubi ſolitarie linguam peregrinam q ſe nouerant: deinde q inconueniencia ex tali impoſſibilitate oriunt, et dicit. Qui n. loqui linguam peregrinam pronunciando, quia ipſe q loqui non intelligit, non dominus loqui (ſed deo) q habet ſcientiam omnium, et eius voces nouit ſignificationem, tanquam eam ipſe, Nemo audit) i. auſcultat ſic loquenti, Spiritu a.) i. illa aura vi q eſt mente inferior ubi corporalium rerum ſimilitudines apprimuntur, inquit Aſtius 12 de Gen. ad litt. c. 9. Loqui myſteria) Utrumque eſt n. ſic ſpiritualia loquente talia in eo formare ubi ſimilitudines verborum q pronunciat. Nam q pretat) i. dominus ſpiritualia exponit, dominus loqui ad edificationem) ſcientiae claritatis dei, et exhortationem) ut excitet eos ad faciendum q nouerunt, et conſolationem) q cripue dat q ſpem futurorum, ut q per conſolationem Scripturarum ſpe habeamus. Sed forte q loqui linguam auditoribus incognita ipſa linguam intelligit? Eſto miſſionum magiſt debet ut intelligat ab alio, id. n. magiſt ubi q, q loqui linguam) a ſe ſolo intellecta, ſemetipſum edificat) tali ſermone mente ſua illuſtrando, inuocando, exhortando, vel et affectum: q a) pretat) i. ſpiritualia populi auditis exponat Eccleſia edificat) et no ſe ſolum. Volo a. vos omnes linguis loq) q de hoc dicendo impedire nolo quo minus peregrinis linguis veſtras pronunciationibus uſumini loco et tempore, magis a. pretare) intentio q mea eſt ut linguis illis no uſumini ubi no eſt auditis, ſed ſermone accedat auditis Eccleſie. Maior eſt q pretat) i. ſpiritualia exponit, niſi forte interpretetur) i. id q linguis

ignota prig dicit lingua vulgata postmodum exponat. Loquens linguis
ignotis vobis, loquar in revelatione) s. mysteria loquendo aperiero vobis mysteria religionis Christiane, aut instruxero vos scientia, aut notificavero vobis fidem, aut informavero vestros mores. manifestis sermone docendo) s. manifeste et note significationis. In aliena loquentes) s. inaudita. Tam multa s. pro linguarum) 120 st ambath Babang, quamquam Epiph. in Exod. 39. et Aug. 26 de Civit. c. 9. authent. tantum 72 ab initio fuisse pro numero eorum q edificabant turrim Babel. Ut est, Babang et Cyrill. lib. 7. in Julian. in quo conveniunt q fuerunt 55. Vna Hebraea lingua in toto diversa esse traditur: vel sicut, ut vult Epiph. 55 sua singulis linguis inspiravit, sicut adhuc hodie sunt, inquit. Eodem q dicunt linguas Graecam et Latinam additamenta esse Cyrill. arbitrantur istum versiculo psalmi 12. Labia nostra à nobis sunt s. Et Judaei et Graecae linguae formata esse artificio 55. Et nihil sine voce articulata s. vel) Song. 2. non articulate Hulatg est vel nigrig, in idioma. Nostrorum vicinitas) s. significationis articulate illig vocis, ero si mihi loquor barbarus) s. loco peregrinus ac ignota linguae no multum differunt à bestia: quamquam barbari ab insita fabricarint nomen ab impedimento linguae, ita ut blaesi ac titubantes barbari dicti sint, illudq nomen inde translatum, sit ad eos q recta vera: Gila errore raptantur, authore Aug. 2 de Doct. Christ. c. 13. posteà ad eos q absurdi et insipientes sunt moribus: Maxime verò hyste Epiph. in exponendo Jaresion q Regis aut legis no Jabenbel q plurio agunt. Enim: Edificet spiritum) s. donorum spiritualium qbus continentia abundare. Ad aedificationem ecclesiae s. et affluant vobis illa dona spiritualia q valent ad aedificationem multorum. Quare ut interpretetur) s. ut possit idipsum alia lingua sic effare et adhibeat intelligentia auditori. Tacta a. orationis mentione inde arripit occasionem loquendi qd linguis ignotis quamtumq valeat ad orationem, et dicit, Nam si orat lingua) non intellecta spiritus meus orat) s. ille vis aere in qua structuram verborum rerumq rerporalium usitata occupat in attendenda et pronunciada oratione: unde apparet à D. Thoma verè dictus esse, quod in orde oporteat attendere si no ad sensum, saltem ad id qd legit, alioqn. ne ipse spiritus oraret, sed tantum os et lingua pronunciantis. Mens a. mea) s. suprema ejus vis q spiritualia videt et versat, sine fructu est) q nulla ex pronunciatione talis orationis capitur, aut in se exercitat intelligentia. Notandum a.

q Aplꝰ nō dicat, oratio mea, sed, mens mea sine fictiō est, tametsi
n. talis ore relectione mentis, q inter fictas orationis una est, careat
nō tn caret omni orationis fictu, his qz eo nō obstante frequenter
expedit à deo. In primis qz si pars intelligit q legit, credit tn aliqd
Boni esse q legit, inqt Aug. tract. 22. in Johan. Et nis infirmitatis sue
conscius agnoscat se nō esse exaudiū numero de qbꝫ in Apoly. Tertull.
Sine monitore orans. Qz ex pectore nis intentione ac voto orandi
vbi alienū ore quasi ex arte ac industria nō fictus adhibetur q sinis vo-
tis nris vera deo possit exprimere: Ner fictus: Sit n. locus Paulo illud
ad Rom. 8. Quid oremus sicut oportet nescimus, ipse a. spiritus adiuuat
infirmitatē nostrā. Dicit n. Athan. Epla ad Marcell. Sancti q talia verba
(formulas sc. piarum orationum) nobis suppeditauerunt, illa q ore nostro
sua esse agnoscentes comperiamur nobiscum. Vel potius 55ꝰ q ita locutus est
in sanctis conscientia ubi sua verba resonare ex nra nra traditione.
Quocirca et Orig. Homil. 20 in Exodū dicit. Demones à psallentibus
effugare etsi psalmos nō intelligant, metuunt n. verba 55ꝰ Quod q
q.d. Si ore solo spiritu sine mentis intelligentia plata fictus non
esset, nunqd talis ore nobis debet sufficere? q. d. Nequaquam. Sed potius
orabo spiritu, orabo et mente: attendendo ad orationē vocalē, quod
et mentis sensus pga, id n. pfectus est. Quocirca Aug. de Catech.
rudibus. c. 9. Non irrideant euidtores si aliquos Antistites et nimi-
rum Ecclie adhortant vel nis barbarismis et solecismis deum inuocare
vel ede verba q ignorant non intelligere plurbatis distinguere
voc. n. q ad dei aurel plingit est voc pectoris, nō qz ista minime
corrigenda sunt, sed tn pie tolerenda sunt, pfectus ab ill q addiscendat
vt sono in foro sic in Ecclia voto bene dici. Dicit, voto, votis q rei
bone et intentio orandi necessaria fuit sicut vt orationis nō intelli-
gentia formule oranti pfuit: pfectus a. est simul orare mente
his qz attendens officiis mentis facit deo se totis orationi impen-
dere: deinde qz intelligentia orationis reuerat, et delectat mentē
delectatio a. talis inuenit orationē: qz scriptum est, Delectare in dno
et dabit tibi petitionem cordis tui. Exercetur mentali intelligentia ac
sensu quasi quidam spiritalis sensus pingitur oratio, inqt Ambr. 2ꝰ de
Cain et Abel. c. 6. et efficit magis acceptabilem in conspectu dei.

Rolandi) labori Apli nō dicere, orabo mente, sed orabo spiritū et mente
idq nō solū q̄ frē necesse est intelligente p̄fantasmata sp̄ialia, sed et q̄
consilliss̄imū est ip̄ō q̄ mente orare valent interis spiritū et volūtate aūt p̄ oīa
lib habere orationē p̄cuā, et p̄fectā dictatā ā ss̄is formulis, et mente
occurrēt in varijs casū ā ss̄is intente: q̄uanto n. sanctius vita melior est,
tanto Athan. ī. tanto oīa verba nostris meliora efficaciora; esse nūc dicenda
ita vt nūc tempori q̄si ea veritas rerū p̄sidens, sit Deus p̄ ea q̄ditūs
esse. Q̄uanto n. pūctē audentiq sancti ōperabūtur nobis? si nō solū sua
vt dicimus verba sed suū sensū in nobis deq̄ fenderint, q̄anto magis ss̄is
illis oratiōis ops adiūabit? Alla) ī. laudem deo in se suūq; opus dicam, spūsc. ī.
et mente) id. n. p̄cautiq est: non tm mundi est laus dei in ore vig q̄ rōne mente
non valent laudes dei opes aūt ostendere rōnē laudabilitudo affectū et lau-
dandi intentione diuinarū laudū formulas ab aliq̄ sanctis et absq; intelli-
gentia verbor aūt dictantē: ipse. n. Christus, inq̄t orig. ī. ritus, si nob inueniat
sibi varietates passi et resti dignate in nobis. Q̄ue ōia his p̄cedūt rōnē intelli-
gentia mentalis aūt intentio p̄ inconditione ōpositabilis, mentis stupore, mētis
fatigatione ex iusta causa contracta absit, nō. a. rōnē ex negligentia aūt rerū
spiritaliū fastidio. Postq̄m. a. Apls egit de sermone, oratione, psalterio in
lingua nō intellecta transit ad benedictionē seu gratiarū actionē in spiritū
seu lingua nō intellecta, et dicit, Alioquī si benedixeris) ī. deo gras egeris
spiritū) ex ppio p̄fantasmate aūt memoria in ignota lingua p̄ferendo for-
mulā agendi deo gras, q̄ scripsit loco dicto) ī. aliqb tolū alibi ratq et tm
vulgaris lingue ptis, q̄uando dicit, amē) ī. q̄uando benedictionē huius rō-
sentiendo approbat vel ōfirmat, tuā. n. approbatis vel ōfirmatis vox est.
q̄d dicat nescit) Nescit. n. an laudando gras agat, an exhortetur, an gratias.
Bene gras agis) q̄ sicut oro et gratiarū actio in spiritū seu lingua ig-
nota rōnē grata ac gratulabūdo affectū ac intentione gras agendi deo
vtilis est et deo grata, sed altus nō edificat) q̄ ob ignorantia rōnalis
nec hic exemplo p̄dicata ad agendū deo gras, nec salte huius gratiarū
actionē ōsentiendo rogata: finistra ī. in lingua ignota publicē agit
gras. Q̄uia Apli dēsidio nihil contra conscientiā quia extra lingua
nō vulgari dictū celebrat officiū. Ex primis, q̄ Apls hic agit de con-
uentu extra in quo oliz p̄ modū conferentie laici inter se solent, aūt
aliq̄ boni ad instructionē dicere, aūt deū laudare, aūt gras agere,
idq nō ex p̄scripto sed q̄d spūs singulis reuelat. Q̄uale q̄d dionys.

[illegible] reperit in conventu Apostolorum fratrum, unde dei mortua. Placuit ingti, ut venerabilis Synodi dei virtute celebraret post petrat. Et reperit thesaurum preciosum sibi fratrem primum Fabianum. Talem item observantiam fieri solent eis Anachoreta stabili tempore convenirent in unum: in tali conventu vestes replendi ab singulis ignotis, qui sine vendetur ac conferentia q est multa edificatio, et observantia et aquo impediebant. Ad sacerdotem q dicenda populo, dirig vobiscum, benedicamus dno, the missa est, non plenet illud Apli Qui scripsit loquitur idiota non sit qd dicat. Cum n. sacerdos vult prescripta formula, etsi idiota penitus non intelligat qd sacerdos dicat, sicut tu aliqd boni esse quod dicit, vt et trig. diximus. Et si id populo no sufficiat facile discere potest qd significent ea q in sacrificio misse ipsius conveniunt: Nec debet ob id Ecclia se populo accommodare: Cum n. inter diuini sit (salte q conuenientia) vt reb dia sacra linguis exponat, sacre .a. linguis illa sint q titulo Crucis Christi sint consecrate, no est aquis Ecclie hoc inire in gra populi videre (vt nichil dicā quod hoc esset rez dia aliquodmodo prophanare ac vilem facere) sed si populo officij diuini videre curiosi esse velit debebit linguis Ecclie quibus opus est discere, sicut tribunalia in qbus certo idiomate exponenda ratione no permittunt idiota in gra cause q fiat illo vti volunt, sed si debent consuetudini tribunalib se accommodare. Religiosi .a. phor missa diuinum officium no est populi sed cleri, et ideo nullo iure aut rone debet lingua popularis fieri: sufficiat .a. populo vtili et cauto illig officij ad pietate videri volo ac deuotione clero uniongi, salvo q si plura intelligere possit no prohibeat. Ex .a. ne clero qde necessariu sit oia illa intelligere, sufficere .n. doctos indoctis preesse ostendit Eusebius. c. 25. Vbi de cautoribus dicit, sicut numerus eorum cum fratribus sibi q conuiebant Cantica diui cundi dd. 288. miscendis, postea q vicit sinal ex aquo tam maiori pte minori doctis pariter et indoctis. Si .n. inter psallentes sit concordia inexcusabilis indoctorum, doctorum spiritu adiuuante et in altis tollite. Grad ego q olim vestris Generalis Sr. Eugenius loquitur) potestat .n. Apli Generi linguis seruire quamuis eis pronunciationi intelligere et offuri. Quam parui autes Apli id fecerit comparatione melioris ostendit q id q fecit, sed in Ecclia volo .t. malo q[illegible] verba meo sensu loq. t vt ipse affectu mentali sentio id quod dico, v. g. sentio dei timore, charitate, cordis compunctione

eius

rium de eis erit dicendum, vt alibi instruxi) ad id .n. maxime valet
sermo è diuersis sensis plato, vide Ambr. Epla 44. Labia hia alli-
gata sunt sensui .i. fuyeat sermonis huius manifestatio, intellectus
reuisset, ner vllis verbis huius in vanum egeat et sine sensu plato.
est .n. alligatiua q reuisuigere solet animorum vulnera, quam 10000
verborum in lingua) sicut .n. qda, inqt Greg. 8 Moral. c. 24. quod sentiendi
ac dicendi amplitudo dilatat. sunt alij q efficaciam dicendi habent, acu-
me sentiendi no habent, et sunt q acumine sentiendi subuigi sunt,
sed ex inopia locutionis obmutescunt. Aut q sensus sui magnitudine
pauca dicere possunt. Diuini egrellentissimi sunt, medij maiores apud
Deum quia deus, postremi rarissimi. Aply .a. dicendo, Volo quinq verba p)
peligi esse in tertio ordine quia medio, tantu .n. distantia est sensus q
lingua, dicens .a. suo exemplo edocuisse Aply, subiungit. Fratres, nolite
pueri effici sensibus .i. affectu animi appetendo vehementissime id q fuit
speciosius est aut illicitae, sed malitia parvuli estote) q erit q q disciplina
nam vite semetipsis ab illecebris appetitus concupiscibilis, et insatiabilis
appetitus irascibilis ita continuerit vt malitia aio insita no potuerit
foras explicare vires, et explicando augere. Quibuscunq; auctoritas diu
diu diuerit ad vos, Quibus consuluit ostiq mare diu, prouerat quasi de
vulnus, et caligine quasi pannis infantiae illud inuoluere. Hanc
parvulorum malitiam Leo serm. 7. de Epiph. q suos effectus explicauit. Sit,
inqt, in nobis velox commotionis humanitas, ritus ad parem verecundus, nulla
memoria offensionis, nulla cupiditas dignitatis, magnus bonus est no-
rare non nosse, et ad maligna no sapere, sensibus .a. pfecti estote) vt
vobis sapiant q optima, altissima, deo gratissima sunt. Hic q dicit
Aply quare pars habeat linguas pfantia, subiungit, vnde pbet
quia pars ipsa habeat ad pfuadendum efficaciae, et dicit, In lege scriptu
est) Isaiae 28. Legis .n. nunc aliquando stricte accipit vt designato
Pentateucho distinguat a psalmis et pphetis, v. g. Lex et pphetae vsq
ad Johannem. oportet impleri q scripta sunt in Lege, pphetis et psalmis
de me. Aliquando latius vt compleclat totius Veteris instrumenti. v. g.
Vt impleat sermo q in lege eorum scriptus est, in psalmis .n. Aliis
linguis et aliis labiis .s. Epist. in Isaiae 42. consentiente stilo. q.

R

In Matth. arbitrant hoc impletū esse tempore Christi, cūm ipse q̄ locūtus erat p̄ prophetas minus apposuerat priu̇s ore locūtus est Iudaeis in parabolis sine fraude: Sed ut fateamur q̄ reb est, hoc nō erat loq aliis labiis aut linguis, sed alio sermonis genere, parabolico sc. sed in eadem lingua non .n. alia lingua usus est Christus quā prophetae. Ezechiel itaq; 12 in Isaiae cap. 56. et in 28. Isaiae dicit istud impletū esse in die Pentec. cūm Christus in suis Apostolis Parthos, Medos, Elamitas &. linguis ad Iudaeos loquit: Dabat, et quod ne sit quidem reddit. Unde manifestū euadit quā pauci efficaciā linguā p̄ se habeat. Linguae in signū sunt) ſ. tanquā insigne q̄d suspiciunt et in admiratione habent, infidelibus) Ut patet in die Pentec: rostra, cūm stuperent hoc et admirarent diuersi, Nonne hoc est ſ. prophetia a.) ſ. quā reb spiritualib explicandi, non infidelibus) sunt in signū illi .n. ſ. diuersi audiant linguas mirant, non conturbantur, ut vi: dere erat in Augustino q audiens Ambr. reuerenter admirabat linguas, verū .a. inqt, inuidiosq et contemptor astabat. Sed fidelibus) Hi .n. pbi non q̄ diuersi spectant quā sermone hoc prophetant) ſ. de reb spiritualib sermonē linguā vulgata habeant. Conturbat ab oribus) ſ. singuli aliq̄d asserunt rationib et libris quo modo error infidelis affi: rantur et concorditer conturbat, diuidunt ab oribus) ſ. desistūt ab oribus ita ut sibi ob oculos ponat et videre debeat quā sit distorta, sordida, et mendosa. omnia eis manifesta fiunt) q Basil. phat. in Isaia putat fieri p̄ donū prophetiae prius dictū quo reuelauit ea q̄ infidelib in occulto cogitant: Eiusmodi donū habuit Petr p̄ q agnouit et mani: festauit dolū Ananiae. D. Thom. a. dicit id et fieri p̄ donū alicui subi vulgare quo spiritualib viri suae calamo suae sermone sit distribuit or: tulta consilia, studia, affectus cordis humani ut veniat alicui aduersus sibi volūt in spiritu contemplet semetipsos. Quale qd, inqt, euenit beyen: tibi libros d. Gregorii. Et ita] ſ. conuicti, et salubriter confusi sibi dis: pliceat, cadens in faciem) humiliationis ac reuerentiae causa, adorabit Deum) Aut p̄ reuerentia, pronuntiabit) aperte et illa in reb spiritualib concordia, et talis dictionis efficacia deprehenso, q̄ vere Deus in vobis sit) Psalmus habet) ſ. Canticus spirituale ad dei laudē particularis compositus, doc: trinā habet) ſ. venit instructus recepto aliquo sermone. Parabolicos habet

† prōbiare aliqūs reuelationē, qūalē habebat Hyaby in Adrib. Lingua habet) † valet gra sermonis, interpretatione habet) † id q aliq ignota lingua dicit, id valet lingua Vulgata eloq, q aliq sublimiter dicit valet populariter effari, oia ad edificationē sancti Prophete duo aut tres dicunt) Multa n. singuli melig reuelant, inst in Cor Verba Cypr. Epla 71 ybaby ab Aug. 2 cont. Donat. c. 8. et rectori disputirent) Hieronymi n. ppheta de se no habebant infallibile authoritate. si alij reuelatiō fuerit) melig aut Veriū qd qua prior dicerat sedenti) ex quo apparet q dicentes stare solebant, audientes vero vel disputantes sedere. Prior) † q prig loqui reperat taceat) vt declaret se no p eo q semel imbiberat contradi velle, inst ex Cypriano Aug, sed si qd melig et vtilig exhibere valeat libenter ampledi; Quas animi perturbationē declarare no potest nisi altero melig qd penitente nor reperit tacere. Quia interpretatio Versi: ma est: Cum n. isti ppheta ex equo dicerent no erat eo ob qua altero dicere volente prior sermonē abrumpet nisi rancha arripienda ra: rednonib, oēs p singulos) † p vicē, sermonē ppetare/set oēs) Cōuersiō rondtkonib, gradg, spiritg boes discant) difficile namq est vnū aliquē dicere q oibg conueniat aut ppt: Luther oēs a. d. Thomas reponit et ipsos ppheta quod vult ab alijs ppheti dicere, sicut scriptū est, Au: diens sapiens sapientior erit, et oēs expectatiōi) † expectationē sibi conuenienter arripiant, quia ob diuersitatē affectuū oēs ab vno arripe vix possunt. Hanc voes scripty vr q Roma instituit congre: gationē oratorij vbi vna eodē auditorio 4. aut 5. diuersi vno tem: pore sermonē dicant. Spir. ppetarum ppheti sibi credi sunt) Sicut p verba, scripti n. p singulos ppetarū. Apli voes dedit vbi dicerit: Prophete duo vel tres dicant; Ita dicendo, spiritg ppetarū. s. Dat voes vbi dicerit, quod si alij reuelatiō fuerit, prior taceat. Hūig n. no est, q spiritg ppetarū sint ppheti sibi credi: ppheta n. q de rebg spiri: tualibg dicunt aut sentiunt p dono ss̄i, id habent aut habere debent vt in eo q sapiunt aut dicunt aliorū spiritualiū iudicio vel conversa: oni se in aio geraut vbi promptitudine sibi credat: imo alijs se vti: beant doctrib, correctionē et reuelationē p sua gratanter arripientes. Hic vr esse Verg sensg Apli à Tertull. 4. cont. Marc. c. 4. Christ. et septuaginta agunty. Subiungit n. Apls; nō n. dissensionis est deus s.

Quia fontia similib⁹ est dic⁹, nō est mortiorū deus sed viuentiū. q. d.
tis deus Erlie deus sit pudit quoq; vt spiritu ppetaru⁹ subiecti
forent iudicio, correctioni ac emendationi ppetaru⁹, sine quo. n. nō esset
in Erlia concordia, aut consensio mutua, et pinde deus nō esset Erlie
deus: q deus et pacis t. corū q inter se pacifici sunt. Sicut in orbe
Erlie sanctoru⁹ coreo) deus sc. nō esse deus discordantiū. Dicit. a. Erle:
sijō sanctoru⁹, nō quasi alia sit Erlia malorū, alia sanctoru⁹, sed q
nulla est Erlia q nō habeat sanctos, et pinde nō sit sancta. Reuelli
.a. et imprimis Basilius pfat. in Esaia verba, spiritu ppetaru⁹ ps. intelli:
gunt vt sit sensus, deus ppetie est in potestate ppete, vt nō illud
accipit de eo iudicet, illoq; sua voluntate sit vtat vt possit eo non vti: sermo:
dus quos sensus et quib⁹ qua quantumcūq; efficax subiecta est homini
ea habenti, et pinde confitendū est quantumcūq; qua cū consideratione
libero arbitrio esse subiecta, quamuis agendo vt deo infallibiliter velit
ea cōsideratione ab Augustino libero arbitrio ppetuat. Ad quid rei confir:
mationē sicut ad insinuanda primi hominis libertate dictū est, reliq;
quod nō in manu consilij sui, ita ad insinuanda libertate ppetaru⁹
dicit Aggei 1°. Facta est sermo dei in manu Aggei. Quidsimil
Augus in psal. 142. ad verba, Gladij ancipitis ps. est in manu. ei. inquit,
in potestate illi data, et ppterea sermone dei vt discret vbi vellet,
nisi vellet. Quia sententia sic exposita videatur debilior et nostra pmotum
dimota, ppetab⁹ p inspiratione ss. in scripturis vasis mente ab officio ac
ppio ppposito remota fuisse creditos. Vnde refert Epiph. in haeres. 48. Mo:
tanus inhabitasse loquente deus in eor verba, Ecce homo velut lyra
et ego velut plectrum, homo dormit et ego vigilo. Verus abhorret à pfes:
sione dei ppetia, inqt Basil. loco citato vt qui ex sapia spiritu sanctu
vidit insano, qq plenq diuinoru⁹ donoru⁹ effectu esse excepit hoc
à ppria mente cecidat, et q diuendo alios pbet vilitate ipse et ppria
sermonib⁹ misit rapiat vilitati. Hac Basilius primus montanus.
Domi vicil suos interrogant) proinde mulier in conuentu Erlie ab
Apto loq ptibeb nō solū ad docendū, sed et ad interrogandū, aut
ppositā ptionē discendi gratia, vt bene obseruauit Tertull. de Bapt.
c. 17. Tutior est mulier si. idem. p se sit aliq⁹ imperitiae et imi:
mus quia pax est obseruantiae, praesidii vel audaciae: q via declarant

mūliere. Post hæc orsus est Apls sancta obedientiæ quæ ꝓphetæ audiendæ
spiritu sancto spiritibꝫ ꝓphetarū debere esse subiectos, et ꝑ vires divine
debere possent opponere, si à spiritu sancto loq, et ob id no debere alio-
rum iudicio submitti, nec ni aliq̄d dicendi tempꝰ diuidere, eò q̄ hoc
videreth esse spiritū ꝓphetare. Et dicit eis Apls. An à vobis verbū dei
processit q.d. Si Zabeth domus spiritu, an ipsis illis ordinis ut verbū
dei primū annunciarent vobis, et ob id sicut de illis, ita de vobis nemo
habeat iudicare, aut vos corrigere? aut in vos solos pervenit? q. d. S.
q̄ post primā ꝓdicationē vobis obtigerit à ss.is q̄ ad explorationē pri-
mæ ꝓdicationis et eiꝰ declarationē valeat, nunq̄ id aliqbꝫ vestris
solis obtigit, vt ob id dicendi officiū sibi soli debeant vendicare.
Ꝓphetæ autē Exegetice est ides valens q. sue, spiritualibꝫ / spiritualiū
cognitione ꝓditꝫ, quia / quod dei sunt mandata / agnoscat deus. Nec
enim misi mandasset, illaq̄ multis ad concordia et agendi ordine valere,
et ex ipso habit se spirituali sagacitate spiritualiū rerū iudicio et cog-
nitione ꝓditus esse. q. ignorat Nec sc. ad se ptinentia et ipse p magna
Epla ꝓposita, nō agnoscit illa à deo esse ꝓfecta, ignorabilis dicenta
deo, Mesio vobꝫ sue, inter omēs meas nō agnosco vos. Quia sententia ad
quarūnūis et pfectis sublimissimarū rerū ignorantia extendenda
non est dicit Augꝰ Epla 102. annilamini ꝓphetare et loq linguis. si
Quatenꝰ a. d. ab Apto dicta exponunt sequentia, dia ds. Quæstē) vt
sc. infidelibꝫ nō moueant risū aut blasphemia, q̄ fierēt si ois linguis
loquerent, aut nemo interpretaret, et sedes ordine fiant / vt sc. ꝑ
vires ꝓphetis, et id q̄ melius est ꝑ minoris apprehatis.

In Cap. 15.

Actiꝰ nostra Laxetis negantis resurrectionē antē oia studet re-
formare in Corinthijs fide q̄ de illo acto et prima sua ꝓdicatione
receperant, eamq̄ instituere, ponendo eis ob oculos ipsa principia
fidei ꝑ q et ꝓpe q credideranꝫ. Deinde resurrectionē carnis varijs
phat rationibꝫ disputāns aptat in contrariū, idq̄ ordinate, nō n. vere
ꝓdit ad tuenda veris scripturalibꝫ sententijs misi posita posita aut pro
confirmata fide, Authore Aug. Epla 222ª. Tertull. de corona milit. c. 2.
Dicit q. Nobis facio vobis / vobis ob oculos pono Euangelium q ꝓdicauit

Non dixit Annunrio vobis, inquit Epiph. in haeres. 42. q̄ nolebat Apls̄ p̄sonā
p̄dicationē ibrasse quāsi aliud Euangelium allatūrus, aut addendū aliq̄d
nouū, sed ad instaurandā fidē volebat eis fidei voēs renouare ad me-
moriā, q̄ et arripistis) et eo ipso vob id credendū esse indicastis: Nemo
.n. credit nisi q̄ ipsemet iudicauerit esse credendū. In quo salubi
.t. diuinitus p̄seuerabit, q̄ aliqn̄ forte vob rūs tempore deprehendisse fides
susceptas nō esse inanes aut fabulosas, & q̄ et saluandi) .t. in statū
salutis constituēmini, q̄ gratulatus vobis prig non potuit p̄stare. Quo:
rūs trium duo priora fides in Corinthijs confirmant quāsi à p̄pio ipsorū
iudicio et experimento aliqn̄ velut domestico. Tertiū verō ab effectu, ita
vt oīa lar membra, p̄sertim vero hoc triū sint q̄dam fidei principia et
q̄b̄ dedūcat p̄batio quēq̄ docent q̄ est, procedendo à posteriore ad anterius
ab effectu ad causas. Transeundo .a. ad principiū fidei p̄p quod p̄bant
credendū esse à priori, adiunxit, Qua ratione) q. d. Nobis vobis facio q̄d
non dico rei creditae sed credendi addidit rationibus, q̄dicauerim vobis
si tenetis) .t. si id in memoria adhuc habetis. Nisi frustra) .t. nō attenta credi
ratione et causa credidistis) Sunt .n. q nō considerabil nec expensis
credendi rationibus leuiter credunt veritati, q̄b̄ fides vtcunq̄ magis (q̄
sc. leuibus credendi in veritate quāsi casu incidit) vtilis est quā iusti-
fica. Post hāc ponit vbi Apls̄ ob oculos quā rē Euangelium ipse p̄dicauerit,
et dixit. Tradidi enim vobis) .t. in hypothesim et sub salutis p̄cepto asserendū
vobis communicauī depositū q̄ et arripi) A duo sc. vt dicit cap. II.°
Apls̄ .n. p̄dicationē suā semp̄ p̄posuit tanq̄m à Christo sibi demandata,
et inde fides Corinthiorū nitor voluit in ipsius Christi tanq̄m p̄dicatio-
nis et fidei primarij principij ac auctore. Hoc q̄ de rē p̄dicandi
Euangelij, exponit consequenter q̄d eis p̄dicauerit, et dixit, Quia Christus
mortuus est p. scripturas) Isaiae. 53. Ipse peccata multorū tulit.
Psal. 68. Quae non rapui tunc exolebam. Dicendo .a. scripturas &c:
rūs apte alia p̄dicandi voēs quia obseruauit, quod .n. id q̄ p̄dicabat pba-
bat ex Scripturis tunc etiam nobis, p̄sertim p̄spexit. Quod .a. p̄dicatio nouī
testamenti ostendat consentire rūs p̄spectū magnū est fidei principiū,
q̄ facile adducit vt q̄ tanto tempore tam multiplicibus et tam
solemnibus fuit p̄ditū nō posse fallere falsis, p̄dictio .n. nō est nisi à
Deo p̄dicere ob .a. in Dei cognitionem q̄ Deū nō possit fallere: inde

Hugo loco lib. 13 cont. Faust. docet gentiles ad fidem esse adducendos p ostensionē concordiæ inter Euangelium et prophetas, hæreticos verō ad fidē revocandos esse p auctoritatē Catholicæ ecclesiæ: q. n. mundo re-
dente nō credit imaginē ipse est pictor, præsertim quando considerata non tantūm q mundus mutus ubique credat, sed q̄d à tempore Christi et Apostolorū ubique crediderit. Tertull. a. cap. 29. adversus Iudæos dicit Apostolos particulas, scripturas Scripturarū addere vt duritiæ pronunciationis (Deum esse natum Christum filium dei mortuum esse) scripturarum auctoritate mollirent, et scandalum tollerent. et q sepulchrum est et resurrexit, secundum Scripturas
Osee 13. O mors ero mors tua. Ioan. 12. Visus est Cephæ, et apparuit Simoni, et post hos 11) quando stetit in medio et dixit Pax vobis. Visus plusquam 500) q simul convenerant statuto die in montē quem constituerant illic Christo vt habet Matthæus, vt videres oculis præsentibus apparentem, vt latius habet Baro. A°. Christi. 34. Visus et Iacobo) vt latius explicat Hiero. in Catal. Scriptt. Eccles. Deinde Apostolis omnibus). i. omnibus illis q cum viderant in carne, et postea frequentes extra numerum 12 annunciauerunt Euangelium: Hoc n. omnes sic generaliter Apostoli dicti autor est Hiero. Epist 127. Marcell. 6. et in cap. 1. ad Galat. vide Marcum, Lucam, Silas, et reliqui qui ordinē celebrauit ad Ecclesias vt Apostolos tanquam aboriuum). i. extra hunc et numerum discipulorum ad Apostolatus assumptos. Nisi n. se aboriuum vocaret nō à regeneratione, sed intempestiuum abortum. et punctura assumptione ad Apostolatus, nō conuenienter mox subiungeret, Ego n. sum minimus Apostolorum, nō n. redarguret Deus nisi prudenter nisi in voce aboriui sui insinuasset Apostolatus. Huius sensus et Paulo gloriatur Baro. Tom. 1°. A°. Christi. 44. affirmauit et Suetonius senatores dici solere aboriuos quando extra consuetum numerum adoptabant. Visus est et tunc) et apparitione, vt quandoquidē Apostolus erat annunciare q audierant et viderant, et many eorum recreduerant, ego illis illa in parte nō inferior des annunciare; dicente nisi duo Act. 26. Ad Deos ap. patris tibi vt constituas te hoste eorum q vidisti, et in quibus apparebo tibi. Sum minimus Apostolorum) q minimo meo merito Apostolatus conferitur sum, imo q plus est, non sum dignus vocari Apostolus) q. infra multa Apostolatū indigna primū admisi. Hæc n. sic intelligenda esse, ipsumque se non dicere minimum quasi reliqui essent inferiores auctoritate et gra Apostolatus neq se dicere non dignum quasi gra Apostolatus quia habebat tam esset veri: quā vt Apli nomine nō foret digna, insinuat et id q prior quasi

interpretando subiungit, q̄ ꝑ scientiã sui Ecclesiã Dei, nis alij Apti nihil vnqã contrà Christũ egerint, imò ante Apl̃atũ ipsũm audiuerãt et asserãt nis pietate fuerint, ita vt quidã sũo merito sint ad Apostolat̃ euecti. Gratia .a. Dei) .i. scripturali dei munere nihi sine priꝰ merit̃, imò post multa demerita infuso (sum id quod sum) quãtũ ad gr̃am et auctoritat̃ Apl̃atꝰ ac Christiani Eccl̃ie, dixi .a. munere infuso. Ger .n. Apli verba p̃dicãt de gr̃a opante, seu informante, q̄ ꝑstat posse et ꝑficit voluntat̃ ad opandũ, quũ deũ, teste Aug. de gr̃a et lib. arb. c. 17. opari in nobis sine nobis, q̄ nobis liberè nõ cooperantibꝰ, ꝛc. q̄ Apl̃atꝰ esse sibi Apl̃atũ dic tantũ habuit gratiã dei, nõ dicendo, gr̃a Dei et mea op̃a sũm id q̄ sum, sed simpliciter, gr̃a dei sum id q̄ sum. Gr̃a vig in me vacua nõ fuit) Hoc recte addit, Gr̃a n. de qua dixit quã audacter habitualis est et informans potuerat ad opꝰ applicari aũt nes gligi: habitꝰ n. inqt Aug̃s de bono coniug. c. 24. est quo aliq̃d agit, et cum nõ agit agi ꝑt. Abundanti illis omn̄ laborauit) q̄ dixit, Nimiũ, nõ digne, non debuit intelligi de forma aut p̃dicto meritoꝝ Apl̃oꝝ sed p̃dicto merito ac demerito. Dixit .a. abundanti, q̄ inter gentes, inqt Ezech. l. 4. cap. 4. Euangelizauerat, reliq̃ .a. in circũcisione (ad Petrũ et circũcisi Galatis scripsit) q̄by ob id minꝰ erat laborandũ, q̄ respectꝰ Iudaeoꝝ ꝑ legẽ et ꝓphetas albe et quasi naturæ erant ad messẽ, vt congregarentꝰ in Ecclias. Dia .a. religionis Christianæ dogmata gentibꝰ inaudita erant, ꝓprium et ꝑ omnibꝰ veris multũ alienũ. Q̄z tã pauli Apli et in gentibꝰ ꝑdicauerãt, Aug̃s tract. 122. in Ioh. intelligit Paulũ plꝰ reliq̃ laborasse, q̄ ꝑter laborẽ ꝑdicandi verbũ sibi labore manuũ compararẽt. Addo, q̄ moderatꝰ Dei ꝓcepti ꝓpè immoderato meritũ et corporis labore ꝑ religiõ supra quas ꝓphẽ tias erat exercit̃ est, inqt Ambr. in cap. 10 Lucæ: Ita vt plena loca pagarũ irent ab Hierusalẽ ꝑ circũiacẽtia usq̃ ad Illyricũ repleri Euangelio. Hinc tam copiosũ diæ gr̃æ usũ ne sua diligentia tribuisse videretꝰ, subiungit, non ego .a. sed gr̃a Dei mecũ) Merito inqt, q̄ suũ laborẽ deũ in eo opatꝰ erat non sine ipso, sed eiũ volũte ac libero arbitrio naturali virtute et industria cooperante: Non .n. sit nob adiuuãt deũ vt nõ subinferatꝰ cooperando nostrũ liberũ

arbitrium. In bonis n. adiunctis Deus dicit nos adiuuare: non adiuuat .a. nisi q aliqd spontē ronah, inqt Aug̃s 2. ad Marcell. c. 5. de pfect. Iustitie, de verbis Apli sorm. 13. Hat est gra roopanb, q non debet dici nisil aliud esse quas roluntas dei generalis, quali roopat omnib motū naturali, sed est opatio dei affectus hominis, voltis, gras habitualē in opib sibi rongruis inflammatis usq ad opis rosecutū aut effectū: Tantis gppe spiritū sanctus inundat piorū voluntat vt ideo possint q sic volunt: ideo velint q deus opat vt velint, inqt Aug̃s de corrept. et gra. c. 11. Et de gra Oposit. c. 45. Misericordia dei roc. Xpi hilgit, interiorib hominis usq ad exteriora lachrimas mouit et ꝑdidit affectus. Quomodo similiter q gras nobis roopat mouendo affectus et ad effectus usq ꝑducendo, eoq modo opat in nobis velle et pficere. Quando .a. opus externum sit inty ppasatis q membra corporis fiunt exercit ad exteriorē illum actionē no est opus alio diuine roopationis auxilio quas roluntatis generalis. Et q̃dem uerisse est rōnes diuersis quas: hominis Sanctitty, quidā definitionē actuatis immixtos gras dei mundy, inqt Prosp̃ respons. 8. ad capit. Gallorū, amplectūt est, roluntatem nob gras dei q actus singulos adiuuari: Dubitat tn inter Catholicos nrōs istud an sit: hūs gratie roopantis q roplurēs saltes actus agente libero arbitrio eduxat de potia habitty supernaturalis: quemadmodū virtus agendi eduxit de habitty moralibz, an vero q singulos actus de nouo diuersty inseruat. Cuius dubij solutio tenenda ex verbis Prosp̃i allegatis nō possit deduci nob posteriorē sententia amplectimur, q Aug̃s Epla 107. docuerit nō solū quod, sed quomodo q singulos actus adiuuemur dicit in ꝑsona Catholici nrī sui temporis, Strong gras dei (roopantē sc.) ad singulos actus dari. Si dah, q q singulos actus diuinitty pstah, et non tantū de potia habitty eduxit. Quam sententiā rōnis religio uideris ibidem expressis dicit Aug̃s ad fidei Catholicā pfitere: addūt se id rectissimē scire. Nec segh. de potia habitty moralis eduxisse virtutē ad opandū, q absq̃ gratia, q de potia habitty supernaturalis, q si habitus utrouisq; esset q cū eo valeret et hat argutatio. Habitty moralis arguendi ex actibz q et supernaturalis. Si q potuit alia nō moralium a supernaturalibz in arguendo

q̄ dicat, cūr nō et in vtendo? Sic ꝓtinaciy (sc.) ꝓ vna de ꝓdicīs actib⁹ est nobis omnibꝫ ꝓdicatis, quās vestro assensu firmastis. Quod Apli voluīt adūare ꝓ modis aliqb⁹ ad ꝓuinē, ner inuitis, inde ar seyh Corinthios aūt hmeri reddidisse, aūt à fide Christi recedere: nēmēm. n. vellent dimittere, et ꝓpris q̄ fidei resistentiā ad fidē. quida dicūt in vobis) ꝓ q eīsdē vobiscū sūt congregationib⁹ et cōmunib⁹, tamen fide dūtaxat: nonnīy. n. schisma ferebant, ner erant ꝓ sustancia Xpi inter Catholicos sparsa ꝓmiscuati, de qualiby Aūgo q. cont. Donat. c. 11. Qui inde dici possūt esse in Ecclia sedm q̄d, vinculis sc. externe cōiūctionis et sacramtis vinculis n. interna, fidē sc. et fraternitatis amore nō cōiūgunt. Vel esse nūs Ecclie potiūs q̄m esse in Ecclia, qui loqh Aūgo de unit. Eccl. c. 18. Vel, exhinsecē intus, vō q Aūgo 5. cont. Donat. c. 17. dicat bonos intrinsecē intus esse, ꝓfectissimē sc. q̄ et ꝓ vinculis charitatis, sicut et malis intrinsecē intus sūt, sed nūm ꝓfectē, ꝓ fides sc. et amore fraternitatis, haereticis. a. nullo modo intrinsecē intus. qm̄ resid. mort. nō est) Atolo sc. genere, q̄s eoīm assertionē Apli 1° falsā esse ostendit data instantia, q̄m si negarent inde deducit vel ad multa absurda, et dicit, Si a. resur. mort. nō est, nec Christi resurrexit) q vocē tam necessariō seqh ac si q̄s diceret, Si nulli est deꝰ, q̄ nec Zacharie est deus. Christus. a. non resurrexisse Apli falsū esse ostendit ꝓ ea q inde infert absurda, et dicit. Si a. Christus (sc. inanis) veritatis, fundy, stabilitatis est ꝓdicatio nostra, et fides vestra q̄ nullo credendi fundamēto subnixa, et veritate destituta. Inuenimur a. et falsi testes dei, q̄ testimoniū diximus) q̄ nō tantūm assertionem sed testificati sumus aduersus deum. c. contra q̄m fecit deum, vel in dei iniuriā, maiore. n. forte esse scelere in deo laudare falsitatē q̄m veritatē, inqt Aūgo. Quo niti talibi dicit 20b. c. 13. Numqd deū indiget vestro mendacio vt pro eo loquamini dolosi? ipse vob arguet, statim vt se cōmouerit horribilis vob. ſ. Vana est (sc. sine fundi, et fides vestra. Quēr. n. estis in peccatis) q remissionē peccatorum nō consequi ꝓfida, q dormierūt in Christo (sc.) q in ꝓfessione Christianismi mortui sūt ꝓierunt) in ꝓpetuū, q mortui sūt nō obtenta remissione peccatorum. Vel, ꝓierunt, et sedm alia explicandi sūt. Hoc. ad inchoata talia absurda Apli infert, vel q̄ assertores negantes resurrectionē et hoc hereticē sibimetipsis cōgebant, sicut dicit Papias sc. Ab

itinere iusto abierunt in exterminium, corporis sc. et aiæ separationem. vel q̃ id ex negata corporis resurrectione necessario consegt: naturale n. est aiæ rationali esse in corpore subsistere, nisi a qp est contra Naturam fit esse spectius, inqt D. Thomas 4 cont. gent. c. 79. q̃ si non est resurrectio, vidio interibit aia. Quo attento Hilar. in psal. 126. ad verba, Ante lucem surgere. ponit Xpus etsi Christus non resurrexisset resurrectionis fuisse. Quod ipsius Epiphan. in haeres. 64. pulchre probat augste, Deus, inqt, creauit Xpus incorruptibile, homo a est compositus ex aia et corpore, q̃ compositus hoc etsi possit dissolui, non fit in spectum exterminari, idq̃ ex institutio creationis, q̃ creauit Deus Xpus incorruptibile. Si in hac vita tm (s.) 1. si nihil bonum à Christo expectandum nisi q̃ obtineri possunt in hac vita miserabiliores (sunq̃ omib̃ Xpis) q̃ q̃ Christiana religione profecto nobis summum ab omib̃ bonis huius vitæ continentia, imo et maxima malorum patria. promissa domini) q̃ ex humana genere pœna resurgat ad immortalitatem, inqt Epiph. in haeres. 64. Deo ex humano genere, primitus n. inqt Ambr. de fide resur. vestes genetrix sunt et naturæ vitij veteris fructus. Cyprianus et Leo serm. 15 de pass. dicit manifestum non posse dubitare Christum esse primitiæ dormientium, q̃ in patentia ipsis esse de stirpe humanæ Naturæ, q̃ Xpus resur. mortis Consequens n. erat vt Deus resurrectionis q̃ ex creatione competebat humanæ Naturæ talem cuius institueret qualis erat mortis, decebat n. hoste Tertull. de carne Christi. c. 17. Scorp. c. 5. vt Deus reparationis humanæ instituerit carnis annulus vitio vbi n. vitio eodem medio aboleret quo intrarat, q̃ Xpus sc. et q̃ ligni. Martinus in Ada) Corporaliter. (et visibiliter) q̃ virtute aiæ rationalis ad pristinum corpus. Quamvis precedentis stili, inqt Cyrill q̃. in Johan. c. 51. resurrectio, non gratia (quodam fidei merito) debeatur, manifestum tm in eo q̃ cum q̃ totam naturam voluit restituere, et mortis ore destruere. Neq̃ doleat infirma conversionis resurrectionis, inqt Ambr. de fide resur. nisi prius fructus vitalis expendat. Cuius spes diu fructu clementia, sed distributi ordo meritorij. In suo ordine) Aug⁹ et Ambr. intelligunt ordine gloriæ et dignitatis: Apls a. semel ipsis exponit de ordine temporis, et dicit. Primitiæ Christus) Hier. n. ante eos resurrexit à mortuis, dicens Psal. 15. Notas mihi fecisti vias vitæ, q̃ pœna q̃ experientia didicit vedelis via ad corpus immortale. Deinde q̃ q̃ sunt Christi) Christi sc. q̃ in adventu eius

In carne, tradiderunt) Hi sunt sancti veteris testamenti q statim post Christi ad immortalitate resurrexerunt tempus apprendere, inqt Tert. cap. 55. de Aia dominice resurrectionis; pst et Ysaac Ambr. serm. 74. Hilar. in Matth. Epist. 2a Authentic, Et in Jerem. 64. Deinde finis) finis sepiet finis mundi, cu tradiderit) Christy sc. de quo est sic sermo, regnu) quale nunc speret in Ecclia: in quo imprimis Rege ipsu deu videmq; speculis in enigmate, et psonis in verbo inuelato, in quo apparet et robis deus tanqm Sol in nube, Christus in carne, Ecclia in caterua, inqt Bernardy. Deo et Patri) q fiet cu Christy tanqm mediator dei et hoim oes ipsius ducet ad claram visione dei, inqt Augs. 1° de Trinit. c. 8. Rursus inde Basil. Epla. 141. Sbat ergo q docebant regnu Christi esse regnu[m] materiale (quale est regnu Christi hominis q fides, imo et regnu dei q fides, q etsi in quibusda deferat[ur] sit est tame phantasmate subiuga) Regnu vero Patris immateriale, et ipsius dilectabile contemplatione. Et Ambr. 5. de fide cap. 6. Sunt sub regno Christi dies in corpore versantes, exing in regno dei vt ias plenius dei cognitione potiant. Euacuauerit oes principatu[m] &c.) i. omne Angelica administratione cuncta hoim illuminatione, vt habet Augs 5. imo et salute ferrit cessare, q fiet in regno dei. Administratione dico, cu n. euacuabitur ordinet aut Hierarchia Angelica. vel, Euacuauerit i. ab officio pristino cessare faciet oes principatu[m] &c. i. oes Ecclesiastica et Ecclie deseruiente seculare pdestina, dignitate et authoritate. Quia opposito vt conuenientia, sic n. potestates vite efficiunt regnu Christi in terris. oportet illu regnare q fide et exercitio discendu potestate, donec ponat &c. ita vt eu possint in posterum illi repugnare, aut bellu facere, cuiusq; ei subiecti q sistentia supplicij. Hic n. regnandi modq conuenienter est tempori vite et belli. Inimica) Naturae humane destructi mortis) Erit n. in nouissimo die resurrectio oiu religionu ad unu vsq, et hoc mortis q oia destructi, q eu erit dare vel unu individuu humane naturae in quo exstat mors. Et qs apparet q Apli verba, ueriss[im]e in suo ordine. Declarat de ordine temporis. Oia n.) Corpa sc. et aia hoim, inde oes habent resurgere vt in vtraq; sui parte recipiant q merita fecerint, hste Tertull. cap. 48 Apologet. de resurrectione cap. 4. Ambr. de fide resurr. Aug. de Catech. 2. rud. c. 22°. Subiecit sibi pedes) vt ab ipso recipiant et in corpore pst gesserint. Oia subiecta sint ei)

Ne q̄ sor ꝑpria intelligat, excepiunt sanct Aug⁹ et Dion⁹, sine dubio ꝑhr
vñ Deus pat̄, nō excluso tm filio, et Ss.⁹ q filiq̄ sedm Divinitat̄ ~~~
et sibi secundū humanitat̄ subiicit oīa, ꝑt Aug⁹ 1° de Trinit. c. 8.
ꝑhat ex illo loco ad Philipp. Secundū virtutē qua ꝑt Christ⁹ et subjicere sibi
oīa. Cū subiecta fuerint illi oīa) ꝑ excepionē tamq̄ sine in bonis
sine in malis, hinc et ipse filiq̄ in suis membris subiectus erit ei q̄ sibi
subiectus in nobis, sicut exponit in nobis, inq̄t Ambr. 5. de fid. c. 7. cōsentit
ei Athan. tract. de incarnat. q̄ inscript. Quis malitiose. s. virtus sine.
et Hieron. Epist. 147. In membris, inq̄t Ambr. q̄ ne qdē secundū
humanā naturā subiectus erit filiq̄ q̄ illiq̄ summe sedet est consors.
Cyrill. vero 10 Thes. c. 8. intelligit ꝙ de filio secundū divinā naturā
q̄ hinc temporis filiq̄ revelabit patri tanquā patris verbū, et ad pa-
trē dicet. Quod quandoqdē filiq̄ facit ut patri acceptabile nō nisi roganti
et admonenti impiorū dīi ꝙt esse subiectionis, quandoqdē filiq̄ in eo nō
subministret patri. Optime finde Aug⁹ contra sermonē Arianorū
cap. 38. et 1° de Trinit. c. 8. Prosp. sententi. 377.ª Dicunt filiū subjicien-
dū patri secundū humanā suam naturā, q̄ illa nō convertet in
divinitatē, sed suā beatitudinē et hinc temporis sibi derivabit et jungit
ex divinitate, ut impleat q̄ dicit, Donec ponā inimicos tuos scabellū pedū
tuorū. Nec obstat illud Matth. 26. Amodo videbitis filiū hominis sedentē
ad dexteram virtutis Dei, Calicem ex divinitatis. Dixi optime. Pronomē n. (ipse) impor-
tune Emphasin nō habet ꝙd aliter intelligi q̄m de ꝑsona filiq̄
nām n. divina, ipsius est, vel excepisse, omni similitudine exclusa ipsa ꝑsona
nā designans, Deinde regula (Et) regit aliq̄d à aliq̄ re distinctū,
Christ⁹ a. consideratus in suis membris ab ipsis membris nō re distin-
guitur, sed sola rōe. Nec obstat rō Ambrosij: Cum n. Christ⁹ nō virtute
humanæ naturæ sed Dei unitus sit suæ humanā naturā sedi dex-
trae est, ꝙ sedē corpe ꝑsidet et subiectus est; ꝑsidet tanquā habens
dextrae dignitatē, subiectus est, q̄ ens à deo accipit. Deus oīa in omn.) ꝑ. et
oīum vita, beatitudo, dignitas ibi à deo immediatē percipiat, cui tempore
regni priores multa ministerium mediantibus Angelis aliisq̄ potestatibus.
q̄d facient q̄ baptizant ꝑ martyrū) ꝑ. Sancti Baptismi sacramentū percipiunt q̄ aliq̄
sine Baptismo defuncti ut illud ꝑfect in reservatione, Refert n. Epiph.
in haeres. 28. se à maioribus accepisse q̄ quidam in Asia et Galatia tale q̄d
excogitarunt, et confirmat Tertull. de Resurr. carnis. c. 48. dicens 5° sunt Mart.
cap. 10. Apostolus sor allegando nō confirmare nec ꝙbare dicta consuetudine

vt, legte thesyghl. in fine horis, videbant mortuos, sine baptismo defunctos venire quos in eorum nomine, et, vt putabant salute baptizabant. Sed Apli ex revelatione rei q tale q̄ presumpserant gloriat q ipsi reddiderint resurrectioni eam, illaq; finde Orientalis no sit negranda. Epiphanius interim loco allegato arbitratur Apli ad dicta presumptione no respisse, sed verus sensus esse, Qui baptizant p mortuis) i. metu instantis sibi mortis suscipiunt baptisma vt fiat illis post mortem. q.d. quoniam id facere, nisi si mortui no resurgunt. Sic et Crisostomus. Sed obstat q Apli subiungit vt quid et baptizantur p illis? Ad.m. apte innuit ipsis dicere, non esse p seipsis, sed aliis mortuis quos sc. p alios in. defunctis baptizari. Itaq; optimus sensus est, Baptizantur i. affligentur p mortuis, illo in. baptismo, de quo apud Lucam dicit, Baptismo habeo baptizari et quomodo coarctor donec perficiatur, Qui est Baptismus passionis, afflictionis, mortis. Vt intelligat Apli ex quibus circumstantiis quia Ecclia inclinabat, aliaq; opa salutifera exercebat p defunctis gloriose fides resurrectionis. Cui opposito ex eo gloriatur q Apli dicendo quid faciunt p alsitudo allegat dicere vel existimare q baptizari p mortuis de quo loqr frustra et in vanum fieret. Non q respicit ad dictas Apliorum temeritate, no.n. est alsitudo sed veritissime vide, dus illud frustra usurpatus fuisse: Reliquus igit est vt quandoquidem in Ecclia viui no possunt baptizari sacramentaliter p defunctis, et ipse Apli hoc negant vt istud baptisma fieri intelligamus a viuis p mortuis, credat Apli respicere ad consuetudine Ecclie q hinc vigebat quia viui se affligebant p refrigerio defunctorum. De quia res sicut q Orientalis foret religio dicere illam vanam esse, q modis consequentia pene necessaria inferebat credenda esse corporis resurrectionem. Multis q sic long fuit p suffragiis defunctorum. Confirmatur hec expositio ex eo q sequit, vt quid et nos periclitamur) q.n. periclitati videmur in angustiis, angustias no fit esse sine afflictione. Dicendo.a. et nos) gloriet se esse viuos sortis res ipsi quod differat baptizari p mortuis, q̄ q baptizari intelligebat affligi. Quotidie morior. i. in mortis periculis indesinenter versor, ex animi angustia vt possit dici Apli frequenter ante se mortuum esse: quale q̄ S. Greg. in homel. suq Ezang. dixit de S. Felicitate. Quod ipsis vt nobis aliquo modo dicere liceat sit nobis, inqt Ambr. de fide Resur. quotidiana vox affectus moriendi, vt q segregatione a corporeis cupiditatibus ait noster

suscipiat imaginē mortis. Vel, vt meditatio mortis ante oculos nostros quotidie versetur, inquit Hieron. Epta 16. r. 3° ℣ vestra gloria fratres) sūmamentis est, teste Aug. serm. 28. de verbis Apli. Et ne viderer ℣ humanā, inquit, gloriam iurasse, subiungit, quia Gabba in Christo Ihesu) Sicut. n. dicere, ℣ fides, scie fidelitatē meā nō est formula iurisiurandi, ita et nō esset iuramentū si Apls solummodo diceret, ℣ gloria vestra, qz iurare est deū testē inuocare. Sed sicut si qs diceret, ℣ Hierosolyma pōt est ciuitas magni Regis, ℣ terra pōt est scabellū pedū dei, vel saltē istud modificationem subintelligeret pferret formulā iuramenti, ita Apls addendo, quia gaudeo) et priorsby verbū pfert formulā iuramenti: ~~affirmo~~. Si scrām Scies) q.d. mentitur intelligit pugnā de qua dico. Ad. Bestias pugnauī) Sustinendo magnā illā seditionē contrā me ℣ diuina Ephesiorū ciuitatē, de qua, teste Tertull. cap. 48. de Resur. carnis, 2ª ad Corinth. dicit. Nolo vos ignorare fratres de tribulatione q facta est mihi in Asia ℣ Quid mihi prodest) Et vo. n. uolebat et alii expingui vt dicitur aut saltē q resurrectione negabant simul simplicite ~~negabant~~ alios vi ris rapere extingui, vt videre est Sap. 2. Misi. n. Apls Qr modo se vellet intelligi respondere ei et absq resurrectione carnis pugnā illā Asiaticā pressurā aīe eis post mortē pficiscā. Manducemus et bibamus) q.d. Vanitē q fruamur bonis q sunt, pōt latius exponi Sap. 2° Crab. n.) Certis tempp ℣ incerto, q.d. Futurū est. n. vt breui ℣ oīa extinguamur. Nolite seduci q.d. Non velitis falsis ℣ humanis ignudis vestris vitiare quia diu à scripturis tolerauit, sed cauete ne ab ipis seducamini. Sic Aug. post Collat. Hieron cap. 20. Cuia. a. id vōe potest cauere? Corrumpunt bonos mores. s. ℣ Iuliano Apostata audisse Cyrillū pfat. in libros contra eum. Aug ne seducamini à priuatis et et familiaribus vanis colloquiis ad cautelam vos abstinete, sermo. n. vanus vt ramex serpit. Quod faciendū esse ex Cor docet Cipr. Epta 55. et de Unit. Eccliæ, Basil. Gonel. gª Quod n. dubitet, inquit Tertull. 2° ad Uxore. r. 3° quotidie fides nouercio infideli obtrectari. Subdit pinde Apls, Exhortatione usti) q.d. Vos q absq solliti: hodie aut cras istos velut dominanter pleriq audire, expostulamini et attendite, vt nolite pertrahi). i. omni vanis doctrina vigilanter expensa nolite in eis consentire; aut dissimulare, q esset pertrahi. Ignorantia n. dei quas habent) i. q ista inter vos disseminant dicunt scientiam in rebus fidei, nō est deus, tamesi id adhuc relent, qz nimis insipis

Ad reverentiã) l. verecundiã vobis loquor, q. vobis verebeſcendũ eſt q. tã
ſpiritoſo et raſſo viro tã otioſe ac ſeruile theatũ audire. Sed Dicet
aliq̃) vnus ſr. q. putant reſurrectionẽ impoſſibilẽ. Quomodo reſurgent)
l. q. ꝑt eſſe reſurrectionẽ eo quia fiat reſurrectio, et ſi aliqua ſit ita vt
reſurgant mortui, quali in corpore venient) l. qualiũ erit corpoũ re-
ſuſcitatoũ qualitas? Ad 1am reſpondendo q. ẽ inuerecũdat ſtulty, et dicit
inſipiens hũ) q. quaſi impoſſibile putat ſimilitudinẽ quotidie ante
oculos ſuos videns. Quod ſeminat nõ viuificatur) in ſuo fruſtũ vel gra-
mine, niſi grũ moriatur) amiſſa forma qua latebat vis ſeminaret.
q. à ſimili mortẽ ſumit, q. eſt amiſſio formæ non adfert reſurrectio-
ni impoſſibilitatẽ, ſed vide ſtrauit via et ꝓparat materiã, nõ corpꝰ
q. fiturũ eſt ſeminat) Non. n. ſeminat radices, herbas, ſpicas ariſtas, q.
oĩa tamẽ ex ſemine exoreſcunt, ſed nudum granũ) ſcith. n. granũ
inqt Tertull. rap. 52 de reſur. carnis, conſtituente Aug. Epla 146. q. 1am
ſine folliculi veſte, ſine fundamento ſpice, ſine munimento ariſte, ſine
ſuſpidio rubi. Deus. a. dat ei) Deus, inqt, nõ n. hera, inqt Aug. 12 de Ciuit.
cap. 25. quamuis mater oĩũ fœcunda videat fieri vt natura ſit et ſit
in ſuo genere efficiens, ſed ſtamen Deus, q. ſi potius ſua fabricatoria vel
ſubtrahat, nec erunt, nec fient. Dicit. a. in ꝓſenti, Dat, non, Dedit, vt
intelligas creaturẽ efficacia ſua ſapientia vel q. quotidie oriũt cor-
dendo adſibere, ſicut ſcriptũ eſt, Pater meus vſq. modo operatur, et ego operor,
inqt idem Epla citata q. 2a. idq. ꝓ Virtute creatiua et nihilo ſua semi-
nibꝰ adiiciendo incrementa. Qui. n. incrementũ dat nõ arbore vel vites
confirmat, inqt idem 3 conf. Bethl. c. 53. ſed creat. Quocirca de illis q. prio-
vbi ꝓcuratiõ in mundo ad vij inuocationẽ creſcendo ſtirpeduũt dicit
pſalmꝰ 103us. Emitte ſpiritũ tuũ et creabũtur. Corpus ſicut vult) Quod
n. ſemina germinent et fruſtũ ꝓferant id eo eſt ex ꝓpꝛio naturæ
ſed beneplacito diuino voluit. Et vnicuiq. ſeminũ ꝓprium corpus) q. ꝑtes
corpoꝛa ita dicta tandem deo donante ex ſemine emergit nõ quia
fruſtꝰ, ſed ſemini competent: fit. n. fruſtꝰ, ſicut ex corpoꝛe exſurgit
copia ſamentoꝝ, compagine edificatoꝝ, cadere ſtruduꝝ, nulli minutiꝝ
et vndequaq. veſtitoꝝ. Hic iam, inſte Aug. de catechiz rud. c. 25. Hieron.
Epla 61 cap. 11o Ambr. de fide reſur. Epiphanius in Carneſ. 64. circa finem, eſt
inſerendũ, Si Deus ſemini dat oĩa ex nihilo adiicit vt ſemen corpus ſibi
congruũ

rongruū sine fruōis gferat, nūq erit ipsi impossibile aūt ab agendi
vel alienū hominib rorpib motūs in varias formas mutare, et
tande in id quod prius fuit restituere; cui nulli difficilig st id q
nō fuit gdūcere, quia id quod aliquando fuit reparare. Dicendo
.a. ppriūs rorpib dat intelligi q sicut veritūs semini ita in resur
rectione veritūs homini ppriū ipsiq rorpi restituendū sit. Itaq re.
surrectionē vel à simili demonstrata transit Apls ad respondendū 2ª
qstioni q erat de rorporū resuscitatorū qualitate, non oib rugt, raro p.)
Ad quē modū nō erit in resurrectione oīb raro vnūs qualitatis, sed
alia erit qualitas rarnis q fuerit Lotis .l. seruorū dei, iugt Tertull.
de resur. carnis cap. 52. alia innocentū .l. Ethnicorū q reparauit
innocentib inspicientib, alia voluptuū .l. martyrū, iugt, q in supplicia
rocati sunt, alia pistū .l. eorū q fuerunt aquā baptismatis rou:
cti. Ostensa .a. diuersitate q sordes qualitatē erit inter carnē et
carnē subiungit diuersitatē q erit inter rorpus et rorpus. opa precium
namq erat prudiacitur ostendere futurā ibi diuersitatē inter
carnes vt preuiret errorē Origenistarū q vt videre est apud
Hieron. Epla 61ª adnitebant qde resurrectione rorporib sed nō carnib.
Quid .a. inter carnē et rorpus interest vr Tertull. in cap. 11ª Dionys.
Dicit itaq, Et rorpora celestia p.) Ad quem modū nō est minus si
alia est qualitas rorporū resuscitatorū, alia terrenorū siue in terra
adhuc degentiū: nullo inter rorpora resuscitata qda erunt celestia, siue
Cælo digna, alia terrestria in infernū q est in rorde terre de.
tinenda, sicut alia boni, alia illoni erit qualitas. Nullo inter ipsa
rorpora cælo digna erit diuersitas in celestiq qualitatis gradū. Alia
.n. claritas Solis .p.) Nullo mer inter stellas est paritas, stella .n. à
stella differt in claritate) Sic erit in resur. iustorū) Iudicorū, iugt, Si
.n. soli seruiūt rorpā et cælo digni possunt rorporibz celestibz rou:
pari. Responsione ad vltimā qstionē seorsū data nunc Apls ad
vltimā generalē paulo vberiq respondet, principia declarando q alia
terreni rorporib, siue quandū in terra est erit qualitas, alia vero
rugporib resuscitati, et dicit, Seminatur) Corpus sc. humanū vis .n.
terra mandat, sic .n. seminatione fit cum primi debeat vr grano Apli
attribuāt oēs doctores q.a. terre mandat sor ipsū quodda iugito est

fruitura resurrectionis, inqt Tertull. si Terra n. sequestratarius est. q. igitur alienata ipsa sola sequestrata est seminibz rendendis ac recipiendis.
In corruptione) Cui iam ad ea deuenerit corruptione vt ea valeat amplius fouere aias, surget] non qde vlla sua intrinseca virtute, q quia surget gemte et semine, sed sola Dei potestate, in incorruptione) immortalitate, seminat in ignobilitate) q alienis pulchedine, surget in gloria) virtutis claritate. Seminat in infirmitate) ita vt se no possit mouere, surget in virtute) summa agilitatis, de qua sapiens, Fulgebunt iusti, q gloria corporis, et tanquam scintillae in arundineto discurrent, q corporis agilitate. Seminat corpus aiale) q ad id vsq tempus obnoxius fuit operationibz potentiarum aialium sit dictarum qe sunt aiae rationali tm religis aialibz rones, v. g. Nutritiua et Vegetatiua? Surget corpus spirituale) q absq cibo et potu spiritui seruiendo q oia ap. his sit alis defecturi. in qbz orbz d. Thom. obsecrat Apls tanqare qsdam dotes gloriosi corporis, impassibilitate, in eo q dicit surget in incorruptione: claritate, quando dicit, surget in gloria: Agilitate vo dicit, surget in virtute. Subtilitate, cu dicit surget corpus spirituale. Spirituale, inqt, no spiritu, insentiendo corpus q resurrectione no intelligendu in spiritu, q dns ad oculos ostendit discipulis, palpate et videte qm spiritus carnem et ossa no habet sd a. ostendit Apls ipsa sermonis proprietate; Sicut n. no dicit corpus aiale nemo diceret corpus rationalis esse in aia, ita dicendo corpus spirituale nemo diceret potuit ipsis intelligendu in spiritu, auctore Aug. Epsta 146.
Fadus est primus Deus Adam) Secdus corpus sc. in aia viuente) vt sint veli: qua aialia vitam accipiet, reseruet, conseruabit q operationes aiales aie rationali, aliq mortuis, ad id n. sufficiendu de creaturis irrationalibz dicit, Produxerat terra aias viuentes, vt loco cibi ab eis obsumpti Adae quamdiu paulo post homo in deterius mutatus sit, ita vt cibi et potus no sufficiant conseruandae illi vitae ob necessitate moriendi posito robustae, vt dicit Aug. 6° de Gen. ad litt. c. 26. nouissimus Adam) Christus sc. iste Aug. 13 de Ciuit. c. 23. q dicit in Apocalypsi, Ego primus et nouissimus: primus, inqt Ambr. cap. 11° de resurrect. virg. ob diuinitate, nouissimus q incarnatione nouissima hora facta. in spiritu viuificante) q ex

resurrectione accepit corpg q absq; operatione animali aiæ spirituali
obtemperet et ad nutũ deseruiret. vd. a. nõ solũ sibi sed humano ge-
neri. Deinde q spiritale primũ n. animalẽ, et Adam formatr, deinde
in Christo reformatr, inqt Aug. 15 de Ciuit. c. 1° Primus Deus de terra
terrenus, terrenus) qualitate sc. vt de fragilib terre nemsse ha-
beret vitare. Secundus Deus) Christ sc. de celo) celestis diuinitate, se-
cundũ quã de celo descendit vt terrenã mortalitatẽ corpore vesti-
ret, celestis) q resurrectionẽ sc. celestis, suæ celo dignũ corpus quã-
litate reparatg, vt corpũ terrenã mortalitatẽ celesti immortali-
tate vestiret, inqt Aug. 13 de Ciuit. c. 23. Qualis terrenus talis et ter-
reni) in animali et mortali corpore constituti, et qualis celestis) rõe re-
surrectionis talis et celestis) nunc in spe, postmodũ in re, cõfi-
guratũ n. corpori claritatis Christi. Sicut patuerunt imaginẽ terreni) q
collegiũ transgressionis, q constitũ mortis, q exilium Paradisi. Vnde Cyrillus
de recta fide ad Theodosiũ q pontifices ad petrandũ de qbꝫ recte dicit sum:
giñ terreni, dicit n. ad Rom. q Adam Christus est forma futuri. Portemus
et imaginẽ celestis) vt in interiore homine et conuersatione appareat
nob resurrexisse cũ Christo, sit spiritus postea carne. Portemus a.
celestis non recte intelligit qualitat glorificati corporis, illa n. nõ est
materia precepti aut exhortationis, non n. est actus liberi arbitrij, sed fa-
cilitatis exhibitionis ac pronitatis, qz Caro) l. homo de quo ab opa carnis
dictũ est, non permanebit spiritus meus cũ hoĩe in eternũ qz Caro est.
et sanguis) l. homo vbꝫ pot natus est ex sanguinibꝫ. In qbꝫ verbis
remouendo est errorib scripturis obuiat, inqt Tertull. cap. 49.
de resur. Nec corruptio) illa de qua scriptũ est Oĩs caro corruperat
viam suam. Et, Qui corrumpit secundus desiderium. incorruptela) Vita
futura. Si tamen q carnem et sanguinem placaret Deo loco intelligere car-
nis et sanguinis subsequens operabit verba sequentia. n. nec corruptio in-
corruptelã accipe tanquã partitiã determinationis precedentis, q. d.
Caro et sanguis corruptionem adhuc obnoxia nõ possunt possidere regnũ
Dei, auctore Hieron. Epla 61. c. 14. Aug. 2° contr. aduers. leg. et pphet.
cap. 6° Mysteriũ) l. rẽ omittit q ab homine industria inuestigari
nõ possit. Deo qui de resurgens) Hieron. Epla 152. affirmat, Deo Gratiã

legere, dormiemq, sed interpres Latinus verendo pro virgene, sensum magis expressit quia verba, eo ipso n. quo mortui dicuntur dormire simul insinuata q sint resurrecturi, dicente Christo de puella resuscitanda, Non est mortua puella sed dormit. Fateor idem quoq; Graecis codices legere, non oeb qde resurgemq, quorum auctoritate quoq; ipse Epta 148. existimat quosdam non mortuos, sed commutandos in immortalitate, qui et Augh 2 de pec ad Marcell. dubitando dixit (Secundo n. retract. c. 33 for retractavit) quosdam morte repentina commutatione no visuros. Sed Didymq ad Hiero. Epta 152 allegato ex ipso textu efficaciter colligit illam lectionem mendosam esse, legit n. Non oeb dormiemq, sed oeb immutabimur. Falsus est a. oeb q resurrecturi sunt immutandos q paulo post in persona vestrorum dixit Augh, nos immutabimur, falsus est q oeb immutabimur; et q scriptura no pt falsus dixit inde consequi lectionem Graecorum iam dictam mendosam esse. Sed non oeb immutabimur) in melig. in momento) l. Athoys seu brevi indivisibili, in ictu oculi) l. nubis oculi, tam repente sc. ut motq resurrectionis oculis notari no possit, authore Hiero. loco allegato. in novissima tuba) Septima sc. de qua Apostol. canet n. tuba) quia erit evidentissimus et clarissimus signus, inqt Augh, mortui resurgent incorrupti) l. incorruptibiles, q est corpa bonis et malis, Et nos) Electi, immutabimur) in divinam gloriam corpora. Induere immortalitate, mortalia no dicuntur nisi ratione mortis obnoxia, corruptibilia dicuntur et inanimata corruptioni obnoxia, no a. mortalia, mori n. est aia ponere, aut expirare. Dicendo g. oportet mortale hoc s. respicit ad corpa boni vivi, dicendo vero, corruptibile hoc. respicit ad corpa quorum ia inanimata q hinc illuc corruptio, et eo no obstante spem resurrectionis no amittit. Absorpta est mors in victoria) Qz hinc fit, inqt Epiphan. in haeres. 42. no mors ab orbe penitus tollitur et in perpetuum evanescit: Vere absorpta, q no sinet mortis spes ut vel aliquis in posterum intereat. Ubi est mors victoria tua) Quia ad vitam oeb vsq; adeo subtilizasti ut ne qde Christus inhabitu reliquerit, post patibula exponit Augh 3° ad Marcel. c. 11. 4 ad Bonif. c. 4. Ubi est mors stimulus tuus) stimulus a. mortis) quo mors fuda aut infix=

dūdū ẽt, inqt ibīde Aūg⁹, sicut dicta peccatū mortē q̄ adfert morte. Non ẽt a. diri peccatū esse simily mortis quasi à morte fadū esset q̄ nō peccatū moriendo, inqt Aūg⁹. Itaq; in retractatione historiē de q̄a ẽt Aūg⁹ ita scit ablatū peccatū vt nullū eiūs appareat vestigiū, nullus suppliciū: plenissimè itaq; tūc abstersū erit et penit⁹ Vulg vero pēdit lex Moisis sc. ad q̄s mare sūo respicit Aūg⁹, idq; q̄ lex iram operat, q̄ ẏbendo augẽt peccandi concupiscentiam. Cypr. tamē de singul. cleric. extendit tam⁹ sententiā ad q̄amūl legē et ẏcepta legem disciplinā, affirmando q̄ quantū⁹ lex plebē admonuit obedientiē tantū⁹ inuitat inobedientes ad peccatū: q̄ docet experientia Nulli n. maiore impetū mouēt ad peccatū quam q̄ medicina disciplinā sūt adstricti eā ipsam disciplinā calcant et negligūt. Dedit nobis victoriā] In primis contra peccatū, deinde contra mortē q̄a expectatione in futurū ẏ dōn nostrū. stabiles ẽstote] Vt ẏpsa caritate nō mutabiles fidē q̄a prīy ẽstis amplexi, et immobiles] Vt suggestionibus eorū ẏ fide vestrā impugnantū nō patiamini vos à fide moueri. abūdantes in opē dñi semp] Cum opibus, vt. a. alludere ad verba Christi Ne oporteat operi opa vīg ẏ misit me dominus dicit. de q̄a vt Cathg Basil. interrog. Brevium. 290. nō ẽt inanis in dño] ẏpe meretur q̄am sperabilis in dño.

In Cap. 16.

De collectis a.] Gentiles tantū⁹ Aūg⁹ ad Eleemosynā, q̄ nō potuerunt oīa sua relinquere vt illi q̄ credidērunt ex Iudaic. Hi. n. ẏ disciplinā legis sic erant ẏpediti vt suscepta fide Christi statim ad tantā ẏfectionē potuerint ẏpingere. Teste Aūg. de Catech. rud. c. 23. Apud se deponat] ẏ in sacrario sūo vel rationem sacrificii reponat priusquā expediat domo. redeundi] in aīa sc. in Ecclia publicē ad recipiendū Eleemosynā ppositā, de q̄a Tertull. c. 39 Apolog. Si quid autē arcā grex nō de ordinata summula quasi redemptæ relīgionis congregat, modicum vnūsquisq; stipis menstruū die vel cū velit, si modo velit, vel si possit apponit. Et sibi bene placuerit] Nemo n. cogit, inqt Tertull. sed spontē conferat, pūt volūtas alq; possibile ẽst, inqt Leo serm. 2 de Collectis. Non requirat a. Aūg⁹ determinatā Eleemosynæ quantitatē, in opē n. eleemosynæ quantū⁹ q̄ possit quantū⁹ nō possit solq; deus scrutat⁹ monet, inqt Leo serm. 5⁰ de collectis, vnūsquisq; ẽt de se rationabiliter cogitare debet q̄d ei suppetat

ingt idem sorum. 3 de Zebedeo 7' mensch. no mis Venero hinc fiant) Inde apparet q verbis, ministerii, ad publicā actā referen: dis sit, et q dicit, apud se seponat intelligendus sit pāt dicing, nisi n. id q in Eleemosynā depūtata ministerio in publicā acta repo: neret, pfectō Venerente Apto adhic essent collecte faciende, plurimi: til z offert sen sportulas, et quō apparet q electione sanc fervient in scriptis parentib singulis sportulis ad parrendū Viduarū et consule: dis liberalit eligentiū. In Hierusalem) Sensū dei q ibidem Versebant in vrbi relictis orbg, ascripse Hieron. adVersus Vigil. c. 5.° assimante con: suetudine mittendi ad Monachos in Palestina Eleemosynā ab Apostol rep: tam ad sua vsq tempora pdurasse, quas tu Vigilantius cepit impugnare. si dignus fuerit) i. tam abundanti collecta fuerit Eleemosyna vt dignus sit ar opa pretiu cui plationē mihi committi, meritis ibidem. Maredo: nias Thraciae) Confidenter id affirmat, Actuū, n. 19 et 20. referth SS^ti id edemandasse. Ostiū mihi apm est) i. occasio et opatunitas magna ad pdicandū Euangeliū, eo q drus ibidem apierit porta multoru ad desyderiū audiendi Euangeliū: Et quō Augs de pdest. SS. c. 20. con: cludit instius fidei esse dnus dei, et aduersarij multi) q sunt victrite Verbi refutandi ar debellandi. Sine timore) i. pbete vos fidei vt au: deat confidenter et absq trepidatione vobisū agere. timet ne q̄ illis timeat) id q minoribus Apostolis sit quis ego, et Dns ipsis q videat se spernī aut minoris fieri aduersi ei confidentiā agendi, dedicate. a: illis) suppeditando illi commeatū, in pace) vt bene contenty discedat à vobis. Vigilate) Contra fraudes et suggestiones Heretico: et falsos fratres, state) i. stabiles estote Viriliter agite) pugnando fide vestra. confortamini) vt robur fidei arripiat in vobis incrementū. ois mea: rabilia fiant) i. q pio officiū, misericordie, conceptionū, obsequiorū al: ter exhibet alteri id sic exhibeat vt appareat ex charitate in proximi ipsius. Primitias Achaiae) et eo more debat eis prōgatiua honoris et utili: tatis, ordinauerunt seruetipsi) i. seruitijs suis libere hauserunt vt sibi seruirent, et nulla se deessent pdicatorib Euangelij, subdidi) i. muni: ri sibi, et aliis defensui subministrandi) et omni copanti) i. pdicatoribus subministranti, et laboranti) i. pdicanti, refocillarunt meū spiritū) i. re: creauerunt spiritū meū psentia sua in qua Xpi spiritus q in ipso est, et sancta eius conuersatione, et doctrina, spiritū ex suo et cuius

satione rũ apud vos essent vel obtinuerunt, et spiritũ vestrũ refocillauerunt. Cognoscite ꝙ) ꝑ agnoscite qd grauitatẽ observantiæ meæ nihil vobis debeat, idq; vib deferte. Salutate in osculo sancto) ꝑ alienos ab omni petulantia et fictione serues Origine in cap. 16 ad Rom. idq; ad reconciliationẽ animorũ quatenꝰ opꝰ est, vel renouationẽ vocis, vultus ac amicitiæ. Quale qd olim fieri solet inter Christianos finita vocis oratione. Vide Tertull. c. 14. de oratione, osculis sanctis vocat orationis figuratiuis. Arbitror a. Apto id fuit loco peculiariter præcipisse vt soluto conuentu in quo lecta fuisset per Epta osculo sancto inuicem salutarent, qꝺ speraba id maiorẽ efficaciæ futurum quando audita epta Apli tra animi singulorũ ad Charitatẽ et concordiã magis essent inflammati. Et quandoqꝺ in conuentu Ecclesiastico separatis olim oratorij mulieribꝰ à viris, inde verisimile efficit Iustinus osculo nõ fuisse salutatas mulieres à viris, nec vultus. Cũq; salutationis quoddã vestigiũ in Ecclia seruet dns ante vocis sanctis quæ seq solet dici: Pacis Eucharistiæ offertq; singulis ostiaria tabella pacis, et peculiariter illo loco, qꝺ ad sacra vocãtes nõ liceat nisi reconciliatis ac pacificis accedere. Quorsum in quibusdã Ecclesijs Sanctus osculis ꝺeprecem ꝺicat minister tabella offerenti, et in illo omnibꝰ religs Salute Virginibus pacis et Charitatis et apti stili sanctis mulieribus Christi, participandã sc. sanctaliter vel salte spiritualiter.

Si qꝺ nõ amat ꝺs Lxx) ꝑ fictionis est vt varie, est n. ꝑdidio nõ imperatiꝝ, sicut Aug. 16 contr. Faust. c. 22. Anathema) ꝑ anule. Didio vel abnegatio, sicut Hieron. in cap. 14. Zachariæ. Maranatha) ꝑ vsq; dũs dig veniat, inquit Aug. Epta 178. q. d. sit Anathema in die iudicij dñi ad iudicandos venerit, sicut Tertullianus in lib. 7. Recognitionũ Clementis.

In Posteriorem ad Corinthios D. Pauli Epistolam Commentarius.

7ª decemb.

Argtm

Prior ad Corinthios epla non atramento sed stille scripta est, inqt Tertull. de pudicitia c. 14 & Apls timente, indignante, dedignante, rommi-nante, sic .n. exigebant schismata, dissensiones .s. q erant inter Corin-thios vt conceptione rehinderent, auctoritate detruerent. Cognoscen-a. Apls ipsos & priore epla restitutos et emendatos scribit eis secunda, sed consolatoria, qui tristi animum derebat medium, simil excusans se q secundum premissa parcendo eple no venerit Corinthum, et declarans premissione illa no fuisse lenitatis, nec eig finestrationem inutilitatis, sed consilij ac necessitatis.

In Cap. 1.m

Gra vobis et pax) Apls in omnibus penè epistl hac vtit salutandi for-mula, non sibi tantum q in reliqte Epistarum et multis omissis solent parem precari, iuste Tertull. s. sunt mazz. c. s. sed vt et in suis Epistl explicat Apls Elias Isaiæ. Cum quibus pedel euangelizantium pacem, tran-quillitatem q salutis valde erant remouentes, gra .n. inqt ibide Ter-tull. no fit nisi offensis, nec pax nisi belli: oc.a. Dominus gens deliqua-rat et rebellarant aduersus Creatore. Sic Tertull. quamuis pacis noie recte intelligat remissio, q est et Dei gra, vt Deus tum remouentur, qz Apls scribit sanctis q iam erant deo reconciliati. Et dns Jhesus) & in imprecatione gre Christi adiungit patri augent ipsius esse deus nulla .n. (pura) Creatura in dando gra deo adiungit. Pater misericordiarum) Cui .n. proprium est misereri semp et parcere, inqt Bern. ser. s. de natali. Et quonodo, inqt, proprium q no nisi ipsi qui misericors est? proprium, inqt, qz et se scimus natura et velut seminarium misereudi; tm q indicat vt rendemant nob vis qdonodo regnum. Deus totius) .i. plenissima consolatio: nulla, est .n. in consolando abundans. In omni tribulatione) Non tm nostri causa, ne s. in tribulatione deficiamus, sed ipsius vt possimus et ipsi esse: cari s. & exhortatione qua exhortamur et ipsi .i. vt & consolatione Scripturarum, verborum, inspirationum dei, & q nob in tribulatione regimur et reverenter tanquam experientia docti et alios regere et reuocare possimus. & Christi abundat consolatio) Sicut scriptum est psal. 93. Secundum multitudinem dolorum meo-

xrs in vrde meo consolationes tue letificauerunt aiam meam. Quia
preualuit psalter xrs verbis. In veritate tua humiliasti, siue afflixisti
me, subintrauerat, Fiat misericordia tua et consoletur me. Dicit a. passionem
Christi .i. afflictiones g note, doctrinam aut disciplinam Christi: Non n. ore
sed g Christo passio consolationem meretur inqt Ambr. serm. 10 n. 4. in psal. 118.
et tanto, inqt, uberiorem, quanto maior fuerit passio vel tribulatio. Quia
tribulatio superueniente consolatione fuit tam dulce sapore vt dicat Sa-
piens, misericordia dni in tempore tribulationis fuit mihi velut pluuia in
tempore siccitatis. Siue tribulamur .i. seruitione patimur, g vestra exhortatione et
qz inanimur exhortationi vestre ad vestram salutem, siue exhortamur .i. a
Deo inde instruimur in illis q valet ad vestram exhortationem et salutem, q
nostra exhortatio in vobis operatur tolerantia. g. Sicut n. nos afflictiones
qz vobis verba salutis annuntiamus, ita et vos ipsos modis afflictionum
qz a nobis verbis salutis audatis ac suscipiatis, et obseruatis. Spes firma
est g vobis .i. qz fr. tolerantia earumdem meaꝝ passionum redet vobis in salute
scientes qz sicut soci. sic estis vtiles et consolationis) gratiam .i. supra virtutem .i. supra
quam rationem et g quas possemus sufferre. tulerat et viuere) Bene g diuina
communicatione, no. n. erat passibilis sic supra virtutem Apostoli vt redigeretur Apostolus
ad defectionem aut impatientiam, sed plurimum do diminuebat in ipso patiendi
pertinacitatem, exhortatis nobis fabulum .i. attentius ipse q rogatus nos agebamus
ro nostris loquebatur et disputabat nobis seruos Dei non fuisse alios esse
interficiendos: quale ipse Dauidi et rogitat ne desperaret reuocare a furore
Saul. Dixi, seruus Dei, no. n. erat istud responsum a Sto sicut et no dicit
Responsum a Sto Fabiano, no sicut fidentes in nobis .i. no fidentes reuocamus
discamini nostri verbis, Deo g resistitur mortuis .i. supra quam seruus Dei
apparet spernens semet in Deo, et vt vidit Abraam a mortuis exurgere
pt, multo magis a morte iamiam imminente posse liberare, ideo vsq dum
ex euentu discamus Deum posse liberare nolusse: ex euentu. n. de Dei voluntate
rogauisti dicit Augo Epta 65. et adde scripsit Spes. n. roborat
et dilationem auxilium expectantis, dicente Aug. 10 Confess. c. 36. Ne aliqd
nos reducet in spem nisi nota misericordia tua, qz rapisti mutare nos
Creatorem spes eorum veniam q no habent peccatorum remissionem, et no sunt
de nouissimis ad salutem. Adiuuantibus et vobis .i. Intercedentibus n., scimus:
xrs non vacua data peribit Ecclesie, inde et Petro in carcere tenebatur.

ero fiebat ad deū sine intermissione p eo. vt ꝛc nullū. ꝑsonis fruerēt ꝑ
1. vt ob donata nobis multorū diuersi ordinū, rūdationis, et status ꝙnis pre-
ribꝰ inestimabilē et liberationē à ꝑsecutione, postea ab ipsis grā agant
ꝑ nobis, et sic liberatio nostra abundet in laudem et gloriam dei, non
gloria nostra) Reddit rationē ob quā speret coronā ꝑ ipso in futuris tri-
bulationibus orationis, et futuris ꝑfundo grates actūros, et dicit Gloria nostra Est
est). 1. Est quia dico nostra de nobis fiducia in Deo fundata est, vocans fi-
duciā suā gloriā, non. n. parua gloria est animā suorū mentorū de
aliorū in se studio ac ꝓpensione posse ꝓtinere, ipsumq; ꝑtinere ꝓ deo
gloriari est, testimonium conscientiæ nostræ) Conscientia, inquā, Apostoli quā forma-
uerat et fortificabat ssty ipso dicente ad Rom. 9°. Testimonium mihi ꝑhibente
conscientia mea in ssto spūsco. n. tale conscientiæ testimonium habet infallibili-
tate, et testimonij vim, q in simplicitate) Non illa q solertia, sed q duplici-
tati et astutiæ opponit, et sinceritate) 1. studio ab omni labe et mali pui-
ꝓne alieno Dei) à deo nobis data, et ad dei sinceritatis similitudinē ex-
pressa. Non in sapia carnali) 1. arte ac industria comparandi ea q carnis
sunt aut corruptæ hominis, q ex composito stūdet hominibꝰ esse gratiosa,
sed in grā dei) q. d. Non defuit nobis ergā vos grā agendi ac dicendi, sed
illa fuit grā seu gratuitas quā dūnus nobis suppeditauit spūsty. Hæc Apti
sentia nō est veritus nostris pari fiducia standū, q testimonium conscientiæ
nostræ ꝙ est nobis ꝑ Apīm acquisita infallibile. Notanda sunt verba
Augustini in psal. 149. ad verba, Lætabitur in nūbilibꝰ s. Est quidem modꝰ in
conscientia gloriandi vt nouerit fides tua esse sincera, spes recta, charita-
tem sine simulatione: sed q multa sunt adhuc forte q possunt offendere
oculos dei latenda eius q hīc ista donauit, tunc (paulatim emendando ac
emendando q in occulto displicuerunt) ꝑficiet quod donauit. Vbi a. de
testimonio conscientiæ fadi fiducia seruī tui ipsius testimonium inter
quas vitæ varietates erat nobis q mero à deptis et à simulatis à
deptis ne laudantium lingua celebrati in hac sed ne laudabili de-
cedemus, post docuit Augs Epla 128. ꝑ simulatis ne vituperantium lingua
conscientiam aut fraudamus: post ꝛc Vor loco dorat Sichy 3ti Epla 3ti et
Basil. const. monast. c. 11° à Leyser et cognoscitis. nō est alia nostra:
nis apīs sensus quia ille quem verba q se ferunt et q vobis legentibꝰ
arridet, q et augis simplicitatis nostræ et sinceritatis. Hoc Apīs vō
addasse videtur eos q, vt refert Tertull. de ꝑscript. c. 28. direbant Apīos
quos secuti discipulos docuisse aliena ab eis q ꝓbare ꝓdicabant. Et

qđ̄ consequēd erat ꝛ spūm ventꝰ ꝑhat vig alīus sensūs ꝙ se prima
facie ferre, alīus a. q̄ aplīa authoꝝ cautiones in oīm̄bꝰ vsq; infinē
regnoūstūl) me ꝙ oīa et ubiq; mei similē esse, sicut et regnoūstūl q̄ parte
dicit q̄ parte, q̄ tōtus spūalis Apl̄icus mundū explorauerunt, aūt salta
mundū ꝓcurant. q̄ gloria vestra sūg) ſ. quod nos vobis id vnde ad veram
gloriam ꝓfectꝰ additum, sicut et vos nostra) q̄ ꝙ id q̄ nostro ministeꝝ
rio prædidistis, et ad salutes ꝓficeretis in die dñi ſ.) hinc n. est haec
unitas à deo, hac cōfidentia q̄ n. scio vos q̄ plenarie parte nos regnoūsse
voluī ꝓig) dicit ꝓig, illas n. vestes paulo post q̄ rapsa mutauerat, vt
2ª gras haberetis) secundā à prima q̄ vobis obligit in prima unea vnja
vos ꝑdicatione, quas 2ª gras seu ꝑdicationē vigante ea q̄ prima ꝑdicati-
one velut seminata fuit 2ob rap. 2g. vocat imbrē sermonis, ꝙ plebant,
iungit ꝙ sūs ad verba unea tempus ad imbrē sermonis. mundū lectitata)
ſ. propter ministeria vestra) q̄ sr. q̄ voluī nō implerī? eo q̄ nō implere
lectionū ministerij sit angelis. q̄ regno Dei nunc) ſ. Dei distante nec
malis ministrantibꝰ regno, vt sit apud me est et nō) ſ. vt de ipsis
rebꝰ contrarijs dicā et velis sicut illi, q̄ captum verbo ministrationis
et ꝙ rapiditatis mutabilitate, aūt mutabilitate rapis q̄ ad rapiditatē
explendā faciūt, nunc audiūt nunc negant, nunc volunt nunc nolunt.
Dico de ipsis rebꝰ, vbi n. Apl̄is dicendū fuerit, Est, Est, Non, non. vt di-
cerent id q̄ erat et ꝑfectū erat esse, quod nō erat et ꝑfectū nō erat esse,
erat apud eos Est et non, sed nō contradictorie, q̄ de diuersis rebꝰ.
Veritꝰ a. Apl̄us ne mutationē sui ꝓpositi ostenderent vō vt stabilem
doctrinā ipsis et esse mutabilitati obnoxiam, adiungit. Fidelis a. Deus)
in omnibꝰ verbis suis ſ. immutabilis, q̄ quando dicit q̄ vos audit
me audit, inde sequēd est nec ipsius verbis dei esse mutabilitati ob-
noxius, nec nos q̄ ꝑdicatiōne de eadē re posse contraria asserere,
inde, sermo noster q̄ fuit apud vos nō est in illo est et nō) ſ. et paulo
Dei et q̄ à deo est tam in seipso q̄m in ore nostro nō pōt esse muta-
3ª bilitati obnoxius. Dei n. filius) alterius ac inde intransmutabile dei verbū
Ihc Xpūs) Hinc nōia dei filio competunt nōe suæ humanitatis, illa q̄
priorib⁹ addendo idem sigrat ac si diceret, dei filius ꝙ se ab omni muta-
bilitate alieny q̄ in carne apparuit, et veritatē ꝙ pyrias carnē
assumpsit et docuit, ꝙ me et Sylvanus) Hieron. Epist 143 (ad Damasum)
affirmat vtiosē legi Sylvanus, legendūs a. esse Silas, Silas n. nō Sylvanus

in Actib Apli⁹ rom⁹ Pauli fuisse legit. ꝑdicatq; est Tanq̃as nostra ꝑdicationi⁹ auctor, et tanq̃as q̃ posuit in nobis verbis reconciliationis nō fuit est et nō) / nulla in ipso fuit de ipsis rebꝰ affirmatio et negatio. Notandū .a. q̃ nūq̃ prius de suo sermone loquebat dicat. Sermo noster nō est in illo, deo scr., est et nō, q̃ vniformitas et veritas Apli⁹ ꝑdicationi⁹ ipsi ephesijs obsequiebat ꝑ donū dei. de Christo .a. loquens simpliciter dicit, non fuit est et nō, q̃ vniformitas et veritas ꝑdicationi⁹ Christi et q̃pria illig ꝑsonæ immutabilitate pateb̄at, sed est in illo fuit) / ex illo ipso immutabilitate habuit. Quod nūq̃ ꝑ se notū satis et credibile sit, nisi doceāt in immutabilitate ꝑdicationi⁹ Christi gbat Apli⁹ aliqꝫ popularī, et dicit. Quotquot n. promissiones dei sunt) ꝑ ꝓphetas sc. de Christo parig addat in ipso est) / in Christo rerum⁹ impletæ, inqt Augst tract. 28. in Johan. unde sic tantū aiebat Apli⁹. Si ꝓphetia in Christo rerum⁹ impletur, et ubiq̃ de Christo dicit Johannes, Videmꝰ eū plenū veritate, q̃ in ipso reipa veritatis sunt ꝓphetiæ, q̃ Christꝰ nec fefellit, nec firmauit, nec mutabilis fuit, si nō et parte ꝓphetia inde / ꝑficiunt q̃ nec quidq̃ ex parte doctrinæ suæ quā nouā attulit. deo et ꝑ ipsius / Christi, sicut attentib⁹ ijs q̃ in Christo sunt impleta dicimꝰ Amen deo / dam deo testimoniū q̃ verax sit, sicut scriptū est Johan. 3. Qui recepit testimoniū eius q̃ de celo venit signauit / approbando velut sigillo confirmauit q̃ deus verax est. Ad gloriam nostram) Cor. n. nobis ad ꝑsentē et futura ꝑtinet gloriam, nihil inhærere arrogationi aduersum deo, Hinc q̃ de infallibilitate et immutabilitate ꝑdicationi⁹ Christi tanq̃as primarij auctoris ꝑdicationi⁹ Euangelicæ: Nunc ad sua ea in parte immutabilitatem deferendū Apli⁹ et dicit. Qui confirmat nos vobiscū in Christo) / q fauet nob ea q̃ Christi sunt immutabiliter ꝑdicare, et vos rāde immutabiliter credere, et q̃ vngit nos) ꝑdicatores ad dicendū, auditores ad credendū: vngit, inquā, gra Spūs deus) / ille deus est, à quo dicente Qui vos audit me audit, Immutabilitate ꝑdicandi arripiens, cum sim⁹ et nos instabiles. Qui et signauit nos) Quadrare baptismi et confirmationis dicendo .n. (qui et) insinuat q̃ abigi et distinctē ab vnctione quā dixit: Non conuenienter q̃ ꝑ ipsā significationē diuinitus ꝓpositā, fuit .n.

ab vndione ss^ti reipsa non distinguit. Credit q̄ Apls q̄ dicit, Deū confirmat nos q̄ dat membra exponat quōmodo sine q̄ qd̄ nomen nos q̄ signaculū ḡ hoc rationabilissime intelligimus Characterē dōm, si q̄ nīs sint indelebilēs ad fidei et officij constantia non parū nos monent rationabiliter quōd relicta fide aut temerata ꝓfessione signa ista nobisq̄ quamdiu vestigia nobis sint in igne: minimissima nostra defectionis. Hoc ḡ signare moraliter debemus à defectione. Adhuc Characterē est in quibus spiritali ꝓsidio nobis sunt et ꝓpugnatōli loco, valent ḡ ad confirmandū nos, dicit. n. Basil. Concil. 13. quā exhortat ad Baptismū, ~~nisi quando~~ Nemo te quāvis nostrarū an aduersarij partiū sibi nouerit nisi mystica signū fami= liaritatē q̄ te frat, nisi Characterē in te cognoscat Angelus quōmodo q̄ te ꝓtegendit? An ignorab q̄ signatab domob in Egypto exterminator ꝓtexit? Thesaurū non obsignatū furibus facile patebit, cui absq̄ nota infidijs ꝓtinus est obnoxia. Hoc Basil. Valet ḡ Characterē Christianū ad confirmationē. Dedit nobis ꝓtinus spiritū. 1. Spir. sanctū q̄ est ꝓtinus hā= reditatis nostrae, q̄ quem ḡ quōdam modo confirmati sumus ad adipis= cendā futurā hereditatē. In cordibus nostris, vbi nos clamare facit Abba Pater, ita vt q̄ ss^ti corda inhabitante reddamur filij Dei, si filij et hā= redes, spiritus ḡ ꝓtinus hereditatis, qr. ad eā nobis iam donat: inhabitans, q̄ filijs competit in paternā hereditatē. Cui faciendo nos bene aptos donat ad eandē hereditatē insitq̄ in cordibus nostris, ḡ et illo nota spiritus est ꝓtinus hereditatis nostrae. Obsequio. a. q̄ mer veritat Dei, mer ꝓfectio Christi, imo mer sua mutabilitati sit obnoxia, ostendit se vivā fidē adiuentū priorē quidem mutasse sentia, sed absq̄ lesionē, q̄ iusta de causa, et dicit. Ego vivā imitatore Deū in aia mea) q̄ in aia mea peri= riem si no dico Deū, ita vt per Apls ꝓfert iuramentū assertorium dicendo, Testem imitatore Deū: et imprecatorium, addendo, in aia mea, authore D. Thoma in suis locis: qr. iuramentū ꝓmissoris est, Augo 19 cont. Faust. c. 23. dicit Apls in sermonibus quōd habuisse nauta mentem iurasse ne iurandi consuetudine aliquando vel vesani peieraret, in scriptis. a. vbi est consideratio maior alq̄ ꝓpensior adhibita, ingt, cauit iurasse inuenit, ne ꝓsequi ꝓtineret Deum iurando periuri

ibi pferitis vbi iusta dicendi subeunt causa, qualis est hic vbi Apls
à subiectione lenitatis se causa vindicare, subiectio n. lenitatis
aptius auctoritati in detinendis fidei fictiua erat nocia. Parcent
4 vobis] i. studio parcendi vobis ne veni vltra corinthios) Si n. in hoc vester fidei
veniisse opitulatus esset ne in multis seueris et austere agere. Id q̄ in vestra
gra factu est, Et quo distringi summoperē viros in Euangelii negotijs ne
debere semp tenaces esse sui propositi aut promissi, sed et causa subinde mu-
tare, Recordata Athan. Epta ad Draconitiu vol q studio reprimenda con-
stantie dicebant Verbis i. id quod semel dictu ac promissu est, debere
sanctu esse q iuramento, implet in hoc q illa sententia ad quas negotia
et iusta noe mutanda vellent extendere. Non q dominamur fidei
vestre] i. non q postquā sancti estis fideles de rebus credendis q habitu no-
stro aut arbitratu statuimus vel mutamus: ita vt in nob rumpatur illud
Hieron: ad Theophilu, Quod voluntu sanctius est. Quale q Catholici fa-
ciunt, qui ad Constantiu deplorat Hilarius tot mutare fidei vestre quot
voluntates, tot esse doctrinas quot mores, Dum aut ita seruabunt fides
vt voluntu, aut ita vt voluntu intelligunt. Deinde ne quis Rom. pont.
vt de rebus fidei q arbitratu aut et ex solo fore statuere aut pondere.
sed ex vetere fide doctrina aut traditione. Vel. Non q dominamur
i. ne q postquā sancti estis fideles, et nobis subiecti de ijs q vera vob
sunt statuimus et mutamus quit voluntu, sed adiutores sumus gaudij ves-
tri. principaliter ad hoc comparati sumus vt foueamus, exoremus, promoueamus
gaudiu vestru: Distributio itaq; adiutrix nostra in tempy diuersis
essentijs dispositi vt principale officiu nostru lectificandi vos q vera
vob possemus exequi. Nam fide stabis] i. quamuis reprehensionibus obnoxij
in fide tu gaudemus p̄sentialiter, et quo potentius vita nostra vigeat vt ad lectificā-
dos veniam denuo ad vos.

In Cap. 2?

In tristitia veniā] i. ne tali tempore veniam ad vos quo mihi inde
iniuria contristarem vos me q impatientia, ego vos q correptione.
Si ego contristo vos] obiectando, nisi q contristat et me] q. d. nis ego vobis
tristitia nō adferu nisi et ego tristis sim, unde nisi denuo aduersa lecti-
tia nisi illi quos ob culpa ipse tristi contristā sua penitentia me iterū
lectificauerint: Apls n. contristabat, tamen sanctus vt eorū q angustiabat

mestitia gaudiũ fieret augenti ob correctionẽ, inqt Anb. serm. 7.° v. 5. in psal. 118. Et hoc ipsũ) q sc. ego ob vestra delicta tristitiã habebam non potero nisi p correctionẽ eius q contristati sũt me, scripsi vobis) mox in hac epla autẽ meũ ad vos aduentũ). tristitia sup tristitia) Tristitia, inquũ, de vestra imparitia, et iniuria mei, q me ipse hoc iubebã vt me à tristitia liberetis vosmetipsos remunerabile ad meliora: Hanc, inqt, sup tristitiã quã prius correpi de vestris delictis de qbꝫ) vobis sc. exortabar me gaudere) exortabar, inquã, et dictamine ingenuitatis et vestra vtilitã me obseruantiæ: animũ n. liberum habui, inqt Bern. serm. 2 de Resurrectione quicunq p se videt angi, cruciabitur. Confidens in oĩbꝫ vobis) Huius fiue fiducie significatione deiecit ipsorũ animos tristitia nomisse videtur, meũ gaudiũ sc.) q. d. Confidens vos me ita diligere vt hoc ipse quod me vestri correctione recreatũ, mihi vobis gaudium futurũ sit, ita vt inhibui lachrimandi me ad paritia vel alterius silis minuerim, vt. n. paritia cruciandi interitus seruandis scribi, et expedit interdum tales spe ad paritia existimulari. scripsi p multas lachrymas) q. d. vñ Cyprianus initio de lapsis, Nec n. nisi ad leniendos dolores meos integritati propria et sanitati priuata blandit quando pby pastor in grege sibi vulnere vulneret, non vt contristemini) sc. ita scribendo nõ intendi principaliter vos ad paritia contristare: sed vt scitis sc.) magne n charitatis indicium est inuenire pectora torquere alieno. Itaq scribendo regitanti vos ad ingenuitatem et constantiã tristitiã pudoris vt nõn pigeret me q delictis vestris dolere vos et charitatis verissimilitudine tristitiam q vestris pectoribus vna mecũ seminaretis. Quale qd et Cyprianus de lapsis viris fiue fecit vñ scribens, Cum lachrymis nostris vestras lachrymas iungite, vñ gemitui nostro vestros gemitus reparate. Si qꝫ a. contristauit) q tristitia publicæ causa dedit: Quod dicit tacite tam. scitis facientes ad fraternitatem de quo supposui epla c. 5.° vñ Zachæus de delictis Corinthiorũ in genere egerit. non me contristauit, sed ex parte) qz ego una parte solũ eorũ sic quod ille contristauit. Dico ex parte vt nõ onerẽ oĩ vos) ostendendo vos oĩb rubellos, quasi id q dixi supponit Epla cap. 5. Vos inflati estis, et nõ magis luctum habuistis. ad vos nemine excepto pertineret, vñ sunt inter vos q vna mecũ lugent errata communitatis vestre. Sufficit illi q huiusmodi est)

fœnitentie sr. obligatio dat q fit à plurib) in conceptione, seu ab ipso separatione et interpationibz. Quo loco videt, inqt Paulus epla 3: Lenitate Apli gpriat et sententiab tempante. e contrario magis dat. nat.) donationi p mil deretur consentiendo: Consentiendo dico, non .n. poterat populy debita vel imminda paenitia condonare, expediebat .a. populis in donatione Aplis consentire, ne obmurmurarent Ecclesie de minia facilitate ad recipiendos lapsos. Quocirca et constat ep epla Cleri Romani ad Cyprianu q est 2a inter Cypriani, et Epla 52 ipsius Cypriani olim in more posit fuit ut quando delibe-randu esset de mensura et tempore penitie p quas reconciliandi essent lapsi starent in populo numero .l. xxx) q in populo à lapsi erant immunes ad deliberandu conuocarent ab Ecclia. Donati. a. vole: Bat id in q fortunatiu scripsit epla rap. s. tradiderunt, tradiderunt. a. Sathana in interitu carnis ut sc. correctionis malo compundy carne sua tribuio spiritus, labore ad penitia confugeret, q declarat mius Apls se velle ut utraq pena ei doceat, traditio Sathane p reconciliati: one, traditio carnis p penitie relaxationem, ut testat. ian scholasticus de pudicitia cap. 13. inquisitores fatuit Romana Ecclia illoteny: et humanitatis officia hostilia in eo mitigate, deinde exigite. Ne forte abundantiore) .l. abundantioris temporis, ipsaq temporis diuturnitate magis magisq ingraescente tristitia absorbeat) .l. tristitia, inqt Basil Gurel. 29. af: fecty, et penitia sacrum operatq reddat. desperate salutis. In qua Apli re: conciliatione fundat doctrina Leonis epla 79. c. 6. Dicentis, penitia attem: penda esse no solis actus, valetudini, victui, sed (inquit, ut scripsis explicat Epla 4. c. 6. obsidionis, egestatis, naufragij) lapsorum, sed et eorundem Deuotioni, q si exigua sit et infirma potest quoq penitie tempy, ipsaq pe: nitia eides attempari, cum illa tp ratiocinia quam experiunt d. Thom. Qlib. 3. artic 28. videt, inqt, solis remiserunt ne sacerdos onerat penitente graui onere satisfactionis, q sicut pecuy ignis à multis lignis suppaya. sibi de facili extingueret, ita posset contingere q pecuy affecty contrit; onus in penitente nimis exortatis q graue onus satisfactionis extingue: ret perfectore totaliter destante. Vide melius est q sacerdos penitentis iudicet quanta penitia esset sibi q pectis iniungenda, et iniungat ei: quomiuy aliq q penitens tolerabiliter ferat Vide assistat implere

maiora

maiora q̄ Sacerdos imitingere non attentasset. ꝛc q̄ observo vob) Modestia est Apli, q̄ rēs impare posset magis observat, vt rōsimiles) .i. constantiæ ac rectitudo experientib in eis charitate) .i. offitia à charitate electa, q̄ sunt, Benevolentia, humanitas; aliaq̄ vt impositio parentiæ est opa charitati, sed ab ea impatis, et q̄ seruos se non ita recipit charitates, vt regnosa experimentis vestris) .i. q̄ experientia regnosa an in omnibs) .i. quas in parentia imponenda quas in eadem relaxanda subditi obedientes) .i. nostræ volti quidē mouē parentes. Hæc q̄ ad illa pauli partē q̄ nihil adhuc curat agere ad reconciliationē incesti, sed in prima exgā eius austeritate ac indignatione ꝑseuerabat. Apparet a. et sequentibs q̄ inter Corinthios q̄dam fuerint indulgentiores nulla q̄dē Ecclesiastica authoritate pauli, sed de fiducia meritorū suorū aut alterius reuerentia dignitatis rōnisi priuatis Apli de hac indulgentia scriberet expūt inter se de abrumpenda fornicarij parentia regitare et residua parentiæ indulgentia, vides de facto tenere donare, quale q̄ Cyprianū tempore fecerunt Confessores ꝑ Lucianū scribentes Cypriano epla 17 in hac verba. Scias nos vniuersi de qbs apud te rationem constituit q̄ post multos egerint debere pacē, et hanc formā ꝑ te aliis Episcopis innotescere voluimus: Quia eorum temeritas tantopē displicuit Cypriano vt epla 23. ad Cleri Romani scribat, ꝑ eam omne vinculum fidei, timoris dei, euangelij sanctitatē et firmitatē solui. Aut saltē Corinthij isti dederunt fornicario indulgentiā sub beneplacito Apli eūdē regantes vt donationē suā, vel saltē ab ipsis petitis tollet ratione. Quale q̄, vt videre est apud Cyprianū Epla 11ª Martyres iam toti mundo a martyrū fauere solent q̄ dei timore et Episcopi honore reuerentes sua ꝑ lapsorū reconciliatione ac indulgentia desyderia petebant ab Episcopo suo tempore examinari, illaq̄ si iusta essent Episcopi authoritate implere. Præsupposito q̄ q̄ [illegible] aliquis q̄q̄ aut saltē posteriori remissionis forte apud Corinthios fuerint, aptissimè intelligunt verba Apli sequentia qbs dicit, Cui a. aliq̄ donastis) mea donatione vel temere, vel saltē sub meo beneplacito præsumendo, et ego) scilicet, q̄ ipsis vides dono, et indulgentiā à vobis pio modo prouenta rōsimo. Ne tamē dicendo, Et ego, videreb sic loq ac si sua id faceret authoritate expromendo tempat illis sermonib fiducia, et dicit. Nam et ego .s.s. q̄ donaui)

.t si ego dix possū aliq̄ donasse ℔ vob) .t. volens et verax de q̄by dictū est desiderio salutare, in ꝑsona Christi) .t. donatū id auctoritate ac potestate à Christo accepta: Non ego ꝙ sed Christy principaliter, et q̄ donauit: Vt inde recte dicat Ambr. 3. de SS^to c. 19. Sacerdotes ergat dicuntur donat, humanū est obsequiū, sed munificentia diuē est potestatis. Si a. in ꝑsona Christi, agit. a. inter cetera Apls de relaxatione pena: nis q restant ultra sufficientia penarū q exoluende requirunt ad remissionē culpe, quēadmodū penē ꝑpria sunt materia indulgentiarū ꝙ concessio indulgentiarū nō solū valet in foro Ecclie ad relaxanda forinseca pena canonica, et volunt Heretici, sed et coram deo et in conscientia, q Christy in nūy ꝑsona indulgentia concedenti absolūt conscientia coram deo! Porro quēadmodum Apls dicendo, Si q donauī fatth se aliquo modo donasse agnoscere oportet indulgentias nobis à Pontifice nō ꝑ modū deprecationis sed donationis obtinere: Nemo a. dat nūy donandi non habet potestatē, quemadmodū ꝙ indulgentia et Ecclie potestate, tametsi nō principali. Non circumueniamur à Sathana) A Sathana circumuenīte et eius adiutū corrumpendi tentante in sua pasta corrupcum cum ipsis à veritate pastibus exhibitorum: Ne sc. diu disciplina inuigilauy ꝙ imagine quasi vestis seueritatis nobis sanctius ꝑsuadeat et inhumanitatis, inuit Augo 3° retia sanctē. c. 1°: vt corrumpat alq̄ diuimpat Virgilius pari. Non n. ignora: mus) De se loqt Apls q id nouerat ꝑ reuelationē, cogitationes nūy) Sathana sc. quanto studio cogitet in omni negotio quātumuis speciosa fabricari nūi: nay. Ceu Veneres Troade) q primū Troia appellabat in Asia, inuit Hiero. Epla 150. q. 11^a: Ostiū multi aptus esset) .t. spes magna affulgeret et iuitus se ostenderet nascentib⁹ alq̄ renascentib⁹ fidei, nō habui reges ꝙ q nō inuene: nūs tūi) Cuius opa in translatione librorū meorū ad populū, Barbatus loro allegato Hieronymus: Aut pohg, sermonis meorū populari siue ad populi captus accōmodata explicatione mihi esset necessaria. Cuius rei solicitudo et spiritus mei ingeniauit, qr operationē SS^ti in me nonnihil impedīt plenitudo n. operationis SS^ti paratus ꝙ ōia regat Dominē. Valefaciens vil Tarquīo q ingeto spiritu et absq̄ tūi opa ibi pacis possem ꝑstare, ꝑsertim sūs in Macedonia) spe reqescendi ibidem Titū. Qui semp triumphat nob) .t. semp aliquos fidelis ad victoria infidelitatis, mundi, carnis in nobis opatr ꝙ spiritus Christi tametsi ingenii: ita vt Deus intelligamus Apls Troade, nō sine omni fructu fuisse; et odore notitie sue) suauiolentia veritatis sue

6^a

ꝓnouebat .n. Apls veritate nō solūs ꝓsonaliter sed et delectabiliter, ꝛ
sonaliter ad veritatis cognitionē inuitaret aut hortaret. in omni loco)
sine in eo sing ꝛ occasione sine tranquillitate sine ꝛ confessō. Christi boni
odore sumus deo) ꝛ fidei, verbi, spiritꝰ Christi q in nobis est sonandi et ar:
repti sit in oribꝫ dei in ipꝭ q salui fiunt et q pereunt) Quis .n. pereunt sine
solius vocis pereunt, et ob id verbū nostrū nihil apud deū dehonestant.
Et ad hec q tam idoneos!) ꝛ quam rara est q idonea est verbi fidei:
alienas de se spernere, et verbū sic ꝓponere vt infidelibꝫ inde pereundi
occasionē subtrahatur ipsa eorū ꝓpria pfidia pdicanti nullatenꝰ imputet,
sed sit eius pdicatio deo acpta grata sine remuneratiua sine pfecta.
Sicut plurimi adulteratores) Gratis est ꝛponere, sine ꝛponere more
venditantes verbis dei, et pinde cūctis mercibꝰ ac indigis id accommodantes.
Quod q faciunt ꝛ id in defectu sunt vt nō possint verorum nūdi sa:
nare, vt declarat irenæus lib. 3. c. 5. et 12. Cyrill. lo in Johā. c. 26.
Ex sinceritate) ꝛ simplicitate veritatis, nō politice, Sicut ex deo) ꝛ sicut id
à deo accepimus, coram deo) ꝛ q oculis habentes q deū nob cōsentes
inclusos in christo) ꝛ participatione spiritꝰ Christi. Sicē tanquā viua
membra Christi loquimur)

In Cap. 3?

Incipiūs iterū nosmetipsos commendare! s. Epla nostra vos estis) ꝛ vos estis
nobis loco epte commendatitie scripta in cordibꝰ nostris) ꝛ valde nobis ḡta
militans, cordi nostro suggerens fiducia ꝓpositi testimonij euidentia.
ꝛ scita et legita) in fide, conuersatione, studiis vestris, ab oībꝰ hoībꝰ) oīm .n.
oculi conuersi sunt in vos. Bene ḡnde Ambr. 1° Hexa. c. 9. Bonorum
opus ꝓprius est vt laudatore non egeant, sed gratias suas rebus viderit
ipsa testante. Epla estis Christi) ꝛ ex ipsa vestra conuersatione apparet
q ab ipso Christo talem fructi estis, eō q conuersatio vestra fructibꝰ so:
nans, nunciata à nobis) ꝛ euangelij pdicatione. Scripta spiri:
tu dei) ꝛ gratia ss̄ti, nō in tabulis lapideis) Alludit ad tabulas Mosi ꝛ quas
dabat sola legis notitia, sed in tabulis cordis carnalibꝰ) ꝛ in sensu cordis
vestri ita vt veritate Euangelij nō tantū cognoscatis, sed et fructibꝰ
manifesta in affectibus, sicut scriptū est Ezech. 36. Dabo legē meā in corda
eorū, et in viscerib eorū scribam: Quod .n. dicit carnalibꝰ nō id dicit
à prudentia carnis, sed à sensu interioris hominis q nō est in lapide

ingt Aug. de Spir. et Lit. c. 17. Fiduciam a. huius) quā confidenter ait: Deus dixerit ipsa Gaza à nobis esse ministrata, Labeam ꝙ Christus ad Deum Tanquā nobis bene confidi. Non ꝙ sufficr. s. c. aliqd ex nobis
17 q. ex nobis) Non ꝙ id dicendo insinuare velim nos vel cogitatione bona Habere potuisse ex nobis in ordine ad ministranda vobis ipsa mea dicta Si ne quis cogitatione, nullo meo Dixerit et efficacia. Dicit a. Sufficientia eatel sing/ qz ad aliqd cogitandū in Spirituali negotio Habebat naturale ingenium, naturale industria, declarat a. Quae dico sibi nō sufficisse ad cogitandū ex nobis vel bona cogitatione nisi essent Divinitus adiuta. Sed Sufficientia nostra ad cogitandū aliqd ad salutē ptinent, ait Aug. de gra et lib. arb. c. 7. Ex deo ꝙ pertinaci Dei dono est) Dicit Sufficientia) Anselm. in epla 143. admittit nō solū bona cogitatione sed et ratiocinia ac bona opa ex gratia nostri liberi arbitrii aliquantū esse ex nobis: Velut a. Divinus Pelagio illa nō esse nisi ex nobis. Hoc Apli sermone attento Aug. de Nat. et gra. c. 18. et Gregorius tom 3° libro Hippognosticon nō Dicit Fore gra destitutū nō posse bene agere, sed ad id sibi non sufficere. Et vere, Quia illo n. statu pt quantū est ex parte liberi arbitrij, et pt Habere gra Dei, atq ꝙ illa bene operari. Idoneos nos fecit. s.) ꝙ nō solū dedit nobis sufficientia aliqd bonū cogitandi, sed et sufficientia vocis q requiritur ad predicationē Euangelij et Extra debitā administrationē. Non Littera sed Spiritus ꝙ sequit id nō iubendo nos sola literarum et sermonis cognitione, sed spiritu Dilectionis et Virtutis, pfectis a. duplici illo spiritu ꝙ nō solū gratia nostra salutis opere, sed in aliorum sanctificationē abundet. Littera n. occidit) Dicit qz scientia inflat, spiritus a. vivificat) qz Christus et Habentē et audientes vere edificat. Quamobrē a. Qui modo recentior legat Vulgata dicit, legere. vit et sic Torlath. 5° cont. Marc. c. 11° Graeci hs legunt. Non Littera sed Spiritus. q.d. Fuit nos ministros novi testamenti ꝙ nō Littera, id est. gra: nam legē et prophetas scripsit Littera tantū, sed Spiritus, ut n. eos gratia: ng scripsit intelligentia spiritualē. Quia Graecorum Codices magis recentiores dedicationi quā Sabmedit Apli. Littera. n.) ꝙ vetus testamentū ad Littera tm rationaliter intellectū, occidit) accipiendo pceptū, post apparuit in eo q Cantica rum Canticorum ad Littera intellectū accipiat ad libidinosa affectū, inqt Aug. de Spir. et Litt. c. 4. nā Littera occidit quando Judaei Sabbatū, neomenias ce= gib Ceremoniale tempore novi testamenti adhuc rationaliter intelligunt et observant, ait Aug. ode 3° de doctr. Christ. c. 5. Spiritus a.) ꝙ vetus testamentū

spiritualiter intellectus vitificat) ministry .n. intellecty notio est vere vite
et spiritualiter vefert. Sed Dar Apli verba nō Dor solūm modo intelli-
genda fecit, imo potius loco Augi, sed et illo vox vel maxime de qua
Apli ad Rom. 7°. Occasione accepta pecti p mandatū operat, et p illud
occidit. stat Littera) .l. lex quoad precepta moralia sine grā vt olim proposita
occidit) qz impiditate peccandi (vitium .n. in vetitis semp) vt ibidem declarat
Augi, auget, insup a parte prevaricatores efficit, vt declarat et Augi 2°
rect. Adiect. Leg. et prophet. c. 7°. Spiritus .a.) .l. grā SSti vna cū mandato
administrata vitificat) .l. vitam instituit Dei tribuit, et ad vitam eternā
dedicit. Si ministratio mortis) .l. administratio legis q operabat mortem
fuit in gloria .s. pp gloria vultus eius) .l. claritate q ex vultu eius ad oculos
resplendebat pp que splendore p radios ex vultu Moysi emicante in Exodo
dicit q cornuta fecerit facies Moysi: nō q inde progrederent cornua vt pueri
vel ppheta intellexisse videntur, sed radij q vt cornua similes quopiam modo
producunt, put declarat D. thom. in suum loco), q euacuata) Euacuata .n.
est dicta claritas vultus, splendor scilicet p mortem Moysi. Ministratio spiritus
vite) .l. administratio nouī testamenti subsequitur nō solūm accipienda notitia
veri et spiritui et charitati, sed in gloria) in reparatione sc. vbi imple-
bit q scriptū est, Cūi dedi fuerint fulgebunt vt splendor firmamenti
et p ad iustitiam erudiunt plurimos quasi stellae in perpetuas eternitates
Si ministratio damnationis) .l. veteris legis q vitio Dei aufebat damnatione, in
gloria est illa in q apparebat in claritate vultus Moysi: multo magis
abundat ministratio iustitie) .l. ministerium nouī testamenti p q administrat
Dominus gratiā fidei iustitia q ex deo est, Nam nec glorificatū est) .l. nō est
pretiosa gloria affectus fuisse q claruit in Dei parte) .l. q claruit clari-
tate qua vultus Moysi pp excellentē gloriā) .l. in reparatione excellētis
gloriae q manet ministrat nouī testamenti. Si .n. q euacuata) .l. minis-
terium legis q suo tempore erat euacuanda p gloria est) .l. claritate
iam dicta honorificatū est, multo magis q manet) .l. ministerium nouī
testamenti q testamenti nō euacuati sed in futuro perficti in gloria est
.l. maiore gloria dignum est. Habentes talē spem) futurae nostrae gloriae
in compensatione ministerij ac laborum nostrorum. Multa fiducia) .l. magna
claritate animi intima nostra et abdita mysteria pala proponimus et
explicamus. Vt nō intenderet .s. q euacuata) .s. non ita nos mysteria nostri

testamenti verborum involucrum velum, figuratum .n. impl. Rabbi. S. Bernt. Mart. r. 11. erat velamen factei in Moyse, velamini rendit is populo, qz nec nunc apud illos ꝓphetas Moyses recte, sicut nec tunc facie. Obscuri sunt sensus eorum) qz mysteria veteris testamenti, quia circumcisionem, Sabbatum, sacrificia caro mystice sed carnaliter tm intelligunt. Usq in hodiernum diem) cum revelato nobis testamento et veteri ꝓ nobis manifestato ipsius velamen ꝓ Moysi velamen figuratum, auctum dicendi eorum. In lectione veteris testamenti) Cum .n. veteres testamenti in Synagogis ipsorum ꝓ die Sabbathi legit, manet nobis revelatus .i. nobis manifestus qui in Christo exhibitus) non veteris testamenti, inquit Augs de Vtilit. credendi cap. 3. sed velamen, qz ꝓ Christus quasi demendat ꝓ sine Christo erat adoptionis. Non g ꝓ nostris testamentis veteres ablata sunt tanquam inutilia, sed tegumen potius qui utilia tegebant. Cum conversus fuerit) scilicet ille populus de quo dictum est, ad Deum Christum scr. auferetur velamen ꝓ Christi gra, Deum .n.) .i. Deus Spiritus est) .i. omnibus corporibus, imo compositionibus expers. Ideo q conversus ad Deum auferetur velamen et possint Deum in spiritu et veritate adorare, qui tempore velamini putabant sacrificia carnalia deo sibi grata accepta esse. Contra quos ve psalmus qui dicit manducabo carnes taurorum. S. Ubi Spiritus Dni ibi libertas) A sanctitate illa qua olim in cultu dei Judaei amplectebatur scripturarum umbras ꝓ rebus ipsis: nec intelligebant latentia corporeis mysteria, imo quibusdam eorum ne ꝓfecto sinebant esse mysteria: Unde illa Gentili: Sancta .n. nefast ꝓ fastis Dies esq. Vide et ad Galat. q. vel ꝓ legalia abolita repetebant increpat Apls dicens, Quid iterum rudimenta ad infirma elementa quibus denuo servire vultis. Nihil q haec verba ꝓ haereticis asserentibus nos ꝓ spiritu constitui in libertate a vinculo voti, perpetui, confessionis et alius. Nos vero vel) Christiani revelata facie) .i. clara fide et cognitione; nec .n. amplectimur signa veteris testamenti ꝓ rebus; nec illum illis et signis nos intentos qui significarent et exhibendum Judaei, nec .n. nunc incarnatio Christi nobis tantum ꝓponit sub figura femoris Abrahae, nec passio sub figura Isaac victimae aut serpentis aenei, sed sub gratia verborum et signorum forma: Quando .n. dicit Evangelista Verbum caro factum est, Quid significavit aliud Apls, qz nunc dicendo: Gloria Dei) .i. dei sapientia, virtute

bonitate et reliqua q in Christo resplenduerunt Speculantes) 1. ꝑ
speculu, et enigma videntes, inqt Aug. 15. De Trinit. c. 8. Non a
de speculo exspirientes. Quamuis n. vocabulis Latinis vtrumq; sensu
reciplat, apud Graecos tamen alio vocabulo dicunt de speculo exspicere,
alio ꝑ speculu videre: Hor. a. in Graeco textu isto loco ponit. Videmq
ĝ minus gloriam Dei ꝑ speculu qp ꝑ spm intellectualem suscipientes
magis et minus, quod spes remotissime absentiam, et elisum
ex Scripturis sacris, q sunt de Christo et deo. Quocirca Ambr. 3° De
Sp. s. c. 16. Videmq minus gloriam Dei in quodam speculo scripturarum.
In eandem) Dei, inqt Aug. 5 ibidq. transformamur) Basilius a. De
Sp. s. c. 24: consentiente Tertull. 5° contr. Marc. c. 11: eandem his Moysi s.
vt in. ex vultu gloriae Dei fulgeat mens nostra verbo Dei speculo simul
ex recursu sermonis Dei fulgebat facies Moysi corporalis. Quo mentis
fulgore attracto dicebat Sponsa Sponsae, ostende mihi faciem tuam. Quae se
laudem sub velamento corporis tamen fulgura delituit. Sicut n.
inqt Basil. q incipit claritudo corporis posita sunt a splendore promanante
colorum et ipsa, sic q videntur intendit oculos in spiritu ex illius
gloria quodam modo transformatis vt fiat illustrior dum veritate a
spiritu promanante tanquam lucis illuminati corde. a claritate fidei
et cognitionis q est in eam vita, in claritate visionis, auctore Augustino
Epta 112. c. 22. et de Trinit. Et Ambr. loco citato. vel a claritate
primi gradus in claritate audiorem ꝑ speculu quae facium de die in die
Tanquam a Dni Spiritu) l. exante Deum ꝑ speculu, Sto in nobis. Legit
a. Basil. ab Dno Spiritu Deum Pbum Sti Deitatem. Tertull. vero s
a Dno Spiritu, est n. Sto Dno Spiritu veniunt enim, qz omnia
donorum Sti Diversitas ab eius arbitrio dispensata et ad eius tanquam au;
Hoc refecta

In Cap. 4.

Habentes) Noui testamenti, quia ac spiritu dei ministrationem iustitiae qui
est in qua ministrationis conformitate, misericordiam consecuti sumus) Est. n.
misericordia contrahere alicui supra meritum officium ex tanta ad ministrandi
et ꝑ ministrandi bene merendi. Quo respicientes Plato Ecclesiam in
Christi publicis scribunt, Ministratione Dni Cardinalis, Episcopi, Abbatis s.
Qz ty ministratio fuit obtinuit bonis et malis, et ob id ipsa sunt se
vt no esse offendy misericordiae nisi in bonis, vt potuy dic esse sensibus

Faust. c. 2. et obseruant, verba / Hieron seruili / reuerenter vos vere in-
fideliu for modo, Deu operantur mentes infideliu Quig seruili, q fr. Die
Labentel sun solicitate à bono fidei seruili, inqt Aug. c. aduers. epistol.
Hor. a. seruos Aug. l. q. c. 98. Fast Aug Deu in primis obiectione, qr. n.
vis ipse se vario modo manifestat hominibus, dicet tu Dei manifestati:
ouel q prio ingenio pcedendo sun primam tenebral ignorantia et deo
tanquam obiecto indicium sibi tenebral opinionis contrarie q qun magis
operantur, quemadmodu directe operari à sole q fulgore vig oculi
oculi minus inspicet. Fast et Deu id deseruendo n. relinquendo
hominel tenebr qual sibi fecerunt, inqt ibide Aug. Addo et punit-
tendo vt luce sibi in tenebral conuertant. Nicolaus Augh allegati
libri c. 9. et Petill. allegati libri c. 17. docent nihil vetare quo minus
Quig seruili, qz toti seruili for tempore mendacio dignitatis, inqt Petill.
impleuit. Qui nec inconuenienter dicit Deu Quig seruili, attento q
Daemonia dicunt dii gentiu, vnde Deu obsequiosu et similiu. Hic
Deu operat mentes infideliu priuatal opiniones, earuq; vanitat
phationes, veritatis plausibiles confutationes suggerendo. Hinc Deu ope-
rat de iusto suo iudicio punitendo, diabolq suggerendo, homo consentiendo,
inqt ibide Augh. Vt no fulgeat illius. Trinu. gloria Christi c. 5. vt claru
Trinitatis destruentis gloria Filij Dei in carne pdicatio ad illuminandos
audientes q sua parte sufficiens in mentibus obscuris infidelitas et fides
aut intelligentia no fulgeat. Qui est imago Dei Sedes sue dignitate,
De Filio n. Sapie 7° scriptu est, Candor est lucis aeterne speculu sine ma-
cula Dei maiestatis, et imago bonitatis illius. Non nouimus pdicatu, quasi
authores vestre salutis, inquit n. Paulus q nobis reuelatus est. Imo nec
nouimus ipsos l. à nobis reuelatas de Christo opiniones vel sentias. Diuersa
inqt Epiph. in haeres. 42. Nec discipuli Apostolorum dicti sunt Petrini, aut
Paulini, qz ocet unus Christu, vnamq de Christo fide, et doctrina ab ipso
accepta pdicauerunt. Sed haereticorum discipuli haeresiarcharu appellantur
denominatione, qz sectatipse, aut sunt de Christo pdicant opiniones.
Moriti q inqt Alban. serm. 2° cont. Arrian. in principio. Authoru suoru
cognomenta, vt ad quos pertinent, p se fingunt, vbi tu obseruet q in
talibus nominationibus magis secta qun appellatio arrideat, inqt Lactan.

Epta 1°

Epla 1ª nob a. seruiol vestrol) .i. vestra salutis administrol, & xpi) ipse n. in nobis possint verbis reconciliationis. Deus q dixit de tenebris lux. splend) Cum m. cognitionis tenebras sit facies Abyssi dixit, Fiat lux, Aithare. Tertull. 5° cont. marc. c. 11° Aug. 1° cont. aduers. legis c. 11° ipse) .i. ille idem Deus, Christ nostri) & quia, vt q quia scimus tenebras nunc sciunt lux in nos: quamquam Epyphanius loco allegato, Augs 1° qq Exam. ost. 7ª istud dixit, intelligunt fidei esse & ppetuas diuersitates. Christo in tenebris lux hua, dei te in luce gentium ad illuminat. scien. clar. dei) .i. non solus vt non sciunt lux in nos, sed vt insuf- 10ª
ficiamus aliob ad scientiam claritatis dei nostro modo illuminare claritatis deo dei, in facie xpi Christi) .i. q relucet in facie, siue, vt Tertull. grauia se: cula legit in psona xpi Christi, dicente Christo Johan. 17. Nunc clarificata est filius hominis, et Deus clarificatus est in eo. Claritas n. dei in psona Christi, imo in facie ipsius (ob q dicit speciosa forma & filios hominum) reflen- duxat et inuolucrat homines. Dixi, nostro modo illuminare, Cum n. vt declara- rat Augs 1° ad Marcell. c. 25. solus Deus est lumen q illuminat oes homines, Deo vel vt Angelis, autkore code in psalm 118. Coeur. 18. dicit solummodo illuminare homines, sicut ad q fenestra apit dicit illuminare domum, non tq cui- cia luce nō penetrat nec illustrat, sed tantummodo additis quo penetret et illustret apiat. Habemus thesaurum istum) Euangelici luminis, siue di- uinarum illustrationum, quas ob pstantiam et abundantiam riuerentiabat nois thesaurum, in vasis fictilibus .i. caducis, miseria obnoxijs nostri corporis, quas: nō n. Tertull. de resur. carnis cap. 7° corpora nostra appellat vasa fictili- lia, siue testacea, eò q formata sint de limo terre, conuenienter tq stoicis Augs est. qq. in Iudic. et ad interitionē Apis, in vasis fictilibus for eoo fragilitatis attending, quia materia aut compositionē. Cui attenta Deo inde lapsis, imo et beati possent dicere, Habemus thesaurum in vasis fictilibus. & recte alienum est ab eo q verba for prima facie insinuant eo magis q Apls mox conuertit sermonē ad corporis mortificationē. Imo Augs 5. ostendit for vasa fictilia pfigurata fuisse in Eugenio q hoc tempore viri Gedeonis inclusa fabellant luminaria, vt fiabilimata) .i. pstantia sapiae et virtutis nostre (sit virtutis dei) .i. existimeth ab eo q ex deo fabet, et nō ex nobis) q quantus est ex parte nostra ad illius tantus conferring id q infirmus est, imissus et ingratus. In oibq tribul. patimur q nihil angusty, non eiam aut distrey in quo nō succumbet nobis aliqd tribulationis, (sed nō angustiis anus) quasi patia nostra et ergà aduersarios charitas se non valeret ad tam multa tolerandum: quia ysaig impleth in nobis q scriptus est. In tribu-

cationē dilatasti mihi .l. ꝙ amplitudine tribulationū in ipsa constitutio
patris et dilectione mihi amplificasti, ꝙ est facere vīs tribulatione pacientiꝫ
aporiamur) .l. consternamur consilij subinde et animi inopes? tremendi .n.
l. 1. c. 1°. Aporiamur dicit esse consternatione. Vel Aporiamur .l. summis subinde
(scribit Tertull. rei familiaris) difficultatibus involuimur, inqt Basil. inter
opera. 270. Sed nō desperemus) Tandem .n. dicit patienter sustinentibus consilium
suggerit et reddit aiēs. Afflictione patimur sed nō derelinquimur) Exipit .n.
nos tandem dicit de manibus exequentis. Dejicimur .l. humiliamur, sed nō
perimur) ꝙ pusillanimitate, more eorū ꝙ aliqua in re humiliati aut iguo-
minia affecti semetipsos totos despiciunt et inutiles reddunt et exhibent.
Semp mortificationē) Labores, passiones, incommoda, carceres, flagella, ꝙ corpꝰ
cinctꝰ vires paulatim attenuat. Ihesū) .l. ꝙ note Ihesū ar Evangelio. vel
et ad imitationē Ihesū in corpore nostro circumferentes) qz quotidianꝰ
defectionē illa nobis immobiliter communicauit. Et .ty Basil. Epla 73.
exhortat ad monachū vere pietatis studiosos, q disciplinę studio mundo renun-
ciarunt. Et Ambr. de Cono prophe. c. 3°. ad oēs Christianos tamē sic q̄s
necesse est mortificantes. Ut et vita Ihesū) immortalis quia est consecuta
ꝙ resurrectione, manifesta in corporibus nostris, vīs participes facti fu-
turi resurrectionis ipsius, et reformauerit corpꝰ humil. s. Semp .n. nos
apti sc. nostrę vocationis hominem. Qui viuimus) .l. ꝙ oēs vitam nostram
in morte tradimus) ꝙ passionem, et pfectionem qbꝫ nos in morte vrgent.
Ut et vita Ihesū) immortalis, inqt Tertull. 5° cont. Marcionē. c. 11°. mani-
festetur in carne nostra mortali) ꝙ minus ꝺđ mortale est, manifestabit
a. vīs mortale sor indutus immortalitatē. Posset ꝙđ, ut observauit
Tertull. de resur. car. c. 44. ꝙ vitam Ihesū prima facie intelligi vitā
ipsius qua in carne degit passionibus et pfectionibus obnoxia, sed vīs Apls
paulo post fiducia sue mortificationis ostendat esse resurrectionē, relinqꝫ
ꝙ vitam Ihesū intelligenda esse immortalitatē. mortalem in nobis) Aplis et
ꝙ sunt aptissime vocationis, qz ut ostendi continuis mortificamur, vita a. in nobis
qz nobis ꝙ privati estis tantis pfectionibus mundi obnoxij vitę fouem et pfectorat
involuimur. Habentes a.) Nos sc. et Scripti testamenti Patres sedulꝫ Augus-
3 ad Bonif. c. 9. tract. 45. in Johan. Epistꝫ. in Parm. 42. Eundē spiritū fidei
et qbꝫ verbis allegati DD. dicunt ostendere Apls eundē fidei spiritū in Patri-
archis et Aplis fuisse, sed vīs illis rei ostensio sic parum faciunt ad propositū
quemadmodum varietatis erat sic sensus. Habentes a.) Nos sc. ꝙ mortificamus,
et nos ꝙ in pace depositi, eundē spiritū fidei, qz spiritū sanctū pacifer sidus

11ª

fidelit. Sicut scriptum est Credidi pp q. s.) Sine fide qua credidi confessus sum me, q.d. Habentes eandē spiritū nō obscura fidei sed illius q̄ credit et docet. Et nob. i. Tam vob q nō estis obscuris pfessionibus, quās nob q in pfessione versamur reding q eandē intue nob fidē habem, pp q et loqmur. i. fidē pariter confitemur nob passione vob ore et cōuersatione, q sustinuit Christus p tanqm primitiā dominicā, Et nob pp Christi violenter mortificatis sustā: dit ad immortalitatē, si n. corruptum et mortalem, corruptionē et mortalitatē vobis) q nō estis pp Christi mortificati, est n. nobis fidei rōnō et cōfessio, quāmūis in disparī dignitate. Corde. a. credit ad iustitiā, ore. a. confessio fit ad salutē, nō n. est distinctio. s. Quia Apli sententia valdē obscuranda est vt quandoq̄ de alio et alio vitio genere inter Christianos sermo est q eos sibi ob oculos ponant ocs illa diuersitate ad vnū finē rendere vt sic sentiant inter se Spiritu vnitatē, et infirmos consolent contra pusillanimitatē. Ora. a.) Christus. n. Euangelii lūmine q nō angustiam q̄ virtutem. s. pp vob) i. non nobis pp nob solis collata sunt, sed et pp vestra salutē, vt gra abundans quās deū in ipō q dicta sunt nobis abūdē largiri q multō in gratiarū actione) i. multō qbz ipsa credit in salutē ppe: tant ad gratiarū actionē, de qua psalm 67. In ecclijs Benedicite deo dno de fontibz Israel, Apli st. abūdet in gloriam dei) Multitudine fidelū deū ob pdicta reddit gloriosa. pp q) q. n. scrip q q sustinent Christi pse: cutiōnes, fulcire. n. confirmationē roborem et animem ad sustinendū, sed licet id q fortis est deo nostro) i. raro ac rarissimū nostrū fortissimo ac victrici dominū pati, corripuit) alia corripiendi q istius vitae sparsa vexationibz ac pressuris, formetis alijs supplicijs Christiani nominis causa sentit, inst Tertull. de resurr. carn. c. 40. Scorp. c. 13. Quāmq̄ nō fuerit inutile Lazar corruptionē q ephesiorū intelligere et de mortalitate carnis, q de die in diem ingrauescit. id q iuxta est) q. illa dominū patit q infirmitat corporis, et est fortassis inuisibilis serpēdo metes venenat de die in diem q suggestis spiritus in fide et disciplina indies q fideles ringit modo Tertull. Quia quotidiana eius effectus renouatio verbis nob de passione infirmitatis. Arridet et aliud, 2d. n. q in effectu) i. in dei mundo est inconstantiae) comparatione eternitatis, ait Aug. in psal. 48 Conc. 2. Vel, Mortalitatem, q sicut tempy scilicet modo est q mortalitas, ita malis vitq tempoāl nō nisi q mortalitas est, transit. n. hora, inq Bernard. ser. 1° de diuersis transit et pena: Nec arridēt sibi (hora sc. et pena) sed ridēt potiq ac subridēt, gustatis parua bibula, liquādo bibula, q mortalitas transit. Et bene) dno q gra alleuante, cor fidelis q meritis et precibz obtinere studeant ne

tentu supra quas possunt, supra modu) .i. supra quantitatē doloris quos sit aīa habuit in tribulatione, quantitatē dico doloris, no mortis, in sublimitate) .i. Celo, eternu gloria ponds) Dicit ponds q gloria no ꝑ partes sed simul tota ſuꝫ nob inuict: Comparata flumini, inqt Hode Boem. q affluat no quod fluat vel defluat exalt) seu effluit in nobil efficientia mestoria. No roulē: plantibz nobis) .i. no attendentibz seu ꝑ oculis fidelibz q videntu) Tempo: ralibz bona vel mala, sed q no videntu) Sicut scriptu est. Oculꝫ no vidit. ꝑ q no videntu eterna) in qbz verbis Apls pulcherrima authoritate sublimita: tem Celi opponit terre tanquā infimo parti huiꝫ mundi, de qua dicebat, supsuntu. Eternitatē opponit momentaneo, ponds gloria, levitati tribulatio: nis.

In Cap. 5.m

12a Scimꝰ qdē) .i. nobis fide tenemꝰ, si terrestris domꝰ nostra) .i. corpꝰ nostrū in primo parente de limo terre formatū, qz 1m Deū de terra terrenꝰ, huiꝫ habitationis) qua sc. mūdu mortaliter inhabitamꝰ, sicut scriptu est Job. 4. Qui habitant domꝰ luteas, habitant, inquā, ꝑ vnione in supposito habitandi modo ꝑfectissimo, dissolutus) Delabentibz q in corpore sunt instrumentis nāe dominatꝫ et sparsis, rodit, vermibꝰ, aeribꝰ, inqt Text. de aīa cap. 53. eo q tota et oīa mortis in corpore sit. ex edificatione ex Deo habemꝰ) .i. reliqua ar in expectatione nobis sit alia edificatio, mortis sc. corporis reddite: gratie et reuiuificatio. ex Deo) qz solꝰ Deus illiꝰ ꝑt esse auctor ibz. Re qua arripiamꝰ domꝰ no manufacta) .i. corpꝰ nostrū non eo ibem modo plas: matū quo in genesi describit, primū esse voluit manibz plasmatis pri dicit, formauit Deus Ioē de limo terre. Quo respiciendo dicunt Job et psalm, manus tue fecerunt me et plasmauerunt me. Hoc .n. edificatio fit in momento, in oīi oculi ꝑ spiritus sanctus, ꝑ quos aere: dunt ossa ad ossa, q quasi verba germinabunt. Eterna) ꝑ immortalitatē in Celis) ibi .n. erit vocatio sanctorū à resurrectione, et no vltra in terra. in Dor impensius) q desiderio illiꝰ status, q de celo est) .i. celesti: Victute restituti nobis, de qua scriptu est, Seruitus Deo de Celo celestis, qualis celestis, talis et celestes, de qua et Job, Restituet et histus habitatiōis tuis, Suscipiendi) .i. iterato induti superuestis, si tn vestiti et no nudi inuenia: inueniamur. De qua indumento Apostol. vestimentis albis indutus et no ap: pareat nuditas tua. Quod addit Apls vt immutet vid q habeat immor: talitatis desiderium bene viuendi solicitudine: nec arbitretur se ad illā vitam solo immortalitatis desiderio peruenire posse. Nam et q scimꝰ in Dor

tabernaculo) .i. mortali corpore. de quo Petr, Velox est depositio tabernaculi mei, 2 Cor. 5. gemiscimus grauati] non spolia corporis sed gaudere mansionibus et quod nequit in morte tunc desiderare, auctore Aug. 14 de Ciu. D. c. 3. Vide sigillatim dicit sapiens, Non corpus, sed corpus quod corrumpitur aggrauat aiam. eo q; ff aie et carnis dilectio naturalis quidam desiderio nolimus exspoliari] domicilio nostre carnis tamen mortalis, sed spiritualis .s.) vt ab infirmitate ad immortalitatem et ipsius corpus sine morte media transferatur, inquit Aug. Epla 120. c. 6. 2 efficit vt non in ipsis) .i. sint non idonei et digni vt inducamur immortalitate Dei) .i. ille est Deus, q dedit nobis pignus spiritus) .i. Sp's q est pignus hereditatis nostre, qz 2 ipsius habemus in nobis inchoatiue vite eterne. Audetes igitur) q.d. Cui placuit 2 decretum dei fieri vt possit ne spolietur corpore, seruire autem ipsius vt moriendi desiderium desiderio die functionis postponamus, et 2 fide .n. ambulamus) qz fides nostra sic rectificatione dirigit et vt 2 speciem) qz dir vt videamus Deus facie ad faciem vt in ipso eius aduentu verbo videamus q nobis dicendis aut gerendis sit studiosa.) .i. virtuti autem naturale vt moriendi desiderium postponamus, magis peregrinari a corpore) .i. versari seruis aias extra corpus, et presentes esse ad Dnm) 2 visione facies ad faciem. Et ab hoc verbum manifestius est nec aias nos corpore inclusas, ipsumque ante carnis resurrectionem deum oculo ad oculum videre. Ecce posterior pars scripture sacre tam caute diligentia obseruata ab Ecclia tanquam axia fidei definita est. Quamobrem q liste Aug. Epla allegata, oes aut pene oes nouam differre diem mortis et q credunt se post mortem beatis videndo adimpleri priorib; nec explicata sentia vt pleriq; boni timeamus mortem preuenire, et doceat nos nullo debere mori vt ocius ad Dnm venire contingat, quam cum dilatione mortalis vite a facie Dei differri, inquit Petr. 5o cont. Marc. c. 12. Et hoc se esse desiderasse B. Andream cum exclamauit. O bona crux accepe me ab hominibus et redde me magistro meo. cuius ne solus vite mortalis veris et sanctis sanguinem pro eius fuit amor militet Christi, dum modo illius liceat manere dispendio vite presentis, vt habet Cantica Ecclesiastica. 2 Deo seruiendi .i. ardenti zelo cum illum facie absentes) .i. Dnm in mortali versantes corpore, facie presentes .i. oculo ad oculum Dnm videretis placere illi) Dicit placere illi, qm .n. intentio liberalis dilectionis summa est, et illa .n. principaliter queritur vt quem deo gratificetis, et non principaliter q sua

sunt. Non manifestari oportet) Cū oīb⁹ adibꝫ et reuelationibꝫ nostris
simul et omissionibꝫ nostris rōnā vsq⁹ mundi et sanctil Dei. Sicut
scriptū est Isaiæ. 66. Ego opa eōrū et cogitationes eōrū venio vt con-
grege cū oībus gentibꝫ et linguis. Addit Basil. in psal. 48. ad verba.
Cū timebo. Non solū⁹ opa sed eōrū circūstantias inde esse manife-
standa. opa, inq⁹, cū ipsa nocte, cū modo, cū gressū notis formam
pedis designantibꝫ, vbꝫ semel finias, vestigiū gressū insignitū ha-
rabere ꝑdicat, sed oīb⁹ expressas suggerens et euidentē memoriā.
Quanta a. inq⁹ Ambr. in psal. 1ⁿ ꝑdent q̄ habere nolebam⁹? Qui pudor
q̄ confessio erit, cū ib q̄ aliob ꝑsilebat docere ipse in eo deprehendar in
quo aliob arguebam⁹? Beda. a. (inq⁹ idē in psal. 118. sectn. 3. v. 3.) Qui se
vero poterit ostendere sanctū vt nō habeat q̄ timeat in se videri.
q̄ se pcij assimat facie reuelata, nā nisi ipse se pcij viderit (vel ad
obseruationē, vel ad correctionē aī parcitas) quabiū se cognitare simit
Adam, ante tribunal Christi) ipse visibiliter in forma iudicis residente in
nube, sicut scriptū est. De tali aūtem scripsit iudicium. Vt referat q̄s
13 ꝓpria corpori? Tertull. de resu. cap. Legit dr modo, Referat vnusq⁹q⁹ ꝓ
corpe suo ꝓut gessit, ꝓpriis in actione, scilicet verba, dr corpus, imaginā
rionibꝫ, dr modo, Referat vnusq⁹q⁹ ꝓ corpe, scilicet in corpore, an vero post-
mortē. r. q⁹ legerit aut nō, et de ꝓphet. 55ⁱ c. 12. manifestū cognitionē post-
crore, diuersa ꝓpria corporis illa esse q̄ ad vnūquodq⁹ in corpo iam vi-
uente ꝓtinent, et q̄ pedes originale simit et Baptismū parūlorū ad
ipsos ꝓtinet iam viuentes inde infert et parūlos ante tribunal Christi
manifestandos. Rō tū dr, simit et mater vlt. Quī recedunt. s. ꝓprie ser-
mo est de adultis, nō est necesse scripturis verbis illius arrodere sensū, subquo
et comprehendatur parūlus. Itaq⁹ conueniētior est constructio prior, n.
vt referat vnusq⁹q⁹ ꝓ corpe, scilicet ꝓpria corporis .i. illa q̄ ob ea q̄ gessit
tanquā ꝓpria mereat debeat corpori, corpori, inquā, ꝓpria. n. aīa
vnusq⁹q⁹ iam iudicū ante corpit in iudicio parti, de quo Scripsi 1ⁱ. Facile est
rorā deo in die obitꝫ retribuere veritatē secūm viā suā. Quod iudicium
fiet à Christo secūm diuinitate, iuxta d. Thoma q. lib. 10. a. 2. Proinde in illo mer
iudex ipse apparebit, nec fiet loco definito, sed vnusq⁹q⁹ aīa iudicium suū reperiet
in loco suo. Dic, ante corpit, quando de. n. in opibꝫ carnalibꝫ aīa corpore
prior est q̄ corripit, disponit, mandat, impellit, compellit, et vt prior præsit
debita meretur, inq⁹ Tertull. de aīa cap. vlt. consentiente d. Thom. q. cont. gent.

rap. 9l°. Dici, opibꝫ racionalibꝫ, subtrahat ꝛ. dicto loco Tertull. alia no ora
ora sua ꝛ⁹ ꝛ⁹ recuꝰ ministerio pastori aut habere rōnia, no ꝛ. vt pstat
cogitationes nec voltes. 2. Thomas. a. gubi. 7. arto 11° ad 3ᵐ rem pertin
examinare affirmat in alꝫ oio admalibꝫ pdis rapiꝫ rōnios habere
non ꝓde sicut instrumentis aliꝫ, sed sicut representans obiectis, qz obie: a
dis intellectꝫ est phantasma, phantasma a. eget corpore, ꝙ sine corpis
obsequio nulla est operatio intellectꝫ aut voluntis, ꝙ nec peccati. proinde no in
ultimis finē destinati iudicij est vt explicatione rationis omnis dia reuelatio
xpi possit, inqt Tertull. de resurr. c. 17. xpi, inqt, vt sc. loo in utraꝙ
parte finis arripiat q p utramꝙ partem pereant. Ita ꝫ vt no solus
timꝰ hinc indicabitur, verū et timꝰ ab eritio indicata sunt appa:
rebunt esse iustissima, inqt Augo 20 de Ciuit. c. 2. In illo ꝙ iudicio retrahi:
tabuntur iudicia priora, et quod corpꝰ vniuersitatis exercebunt iudi:
cia ꝓpria. Scientes ꝙ timore dni. ſ. tremendo loc dni iudicium quod
merito alꝫ inciti timore, hominibꝫ suademꝰ) Nos no ambulare in astu:
tia, sed sic quemadmodū rapiꝫ in die iudicij rōnia illo apparere et ab illo
veniꝫ. deo a. manifesti sumꝰ) q rec ita se habeat. Quod qz [illegible] hominibꝫ
manifestū esse spe no ꝓt ideo dispsis illis scribit suademꝰ. Spero a.
et in conscientijs vestris manifestos esse) ſ. Vos de testimonio conscientie vestre
melius melius de nobis ita sentire. Quam rōscientia in nobis fert nostri
ignorantia. Non iterū rōmendamꝰ) ſ. ipsum iterato no diximꝰ abiecte
tamꝙ q nulla vim dicendi habeamꝰ rationis nisi vt reddamꝰ vobis re:
mendati, sed occasionē damꝰ vobis ſ.) ſ. Damꝰ vobis materiā gloria
nostra fiducie defendendi, vt habeatis) solidius nos defendendi fundamentū
ad eos q in facie) ſ. secundū apparentiā aut ostentationē gloriantes, et
non in corde) q no in rei veritate, q sunt pseudoapostoli. Sive enim
excedimꝰ) ſ. mentis contemplatione ac occupatione in illa attollimur ac de:
figimꝰ q p sublimitate excedimꝰ patriarchā fratrem salutis, deo) ſ. id
facimꝰ amore dei vt ei reddamꝰ q sui participes, cuius visus
digni salvabit, sive sobrij sumꝰ) ſ. mente ab illo excessū retracta ipsa
in illis exercemꝰ q vestre rōgruunt et attemperata sunt saluti. vobis
vide et Augo in psal. 30. Conf. 1ª legit, Temperate sumꝰ. vobis) ſ. id agimꝰ
amore vestre salutis. Non enim deus, qz illud prius est melius, sed charitas
Christi urget) ſ. ad defendendū ab illo mentis delectabilis excessu, et quo:
dodo exercendus quasi inuitos compellit nos existimantes hoc) ſ. hoc ideo
facimus, quia existimamus, q si vnus p omnibꝫ mortuus est, ꝙ omnes et illi q mortui
valent

Valent mente exprobrare deo, mortui sunt in primo parente, et nō sunt
nisi q egressus filij dei ad descensū ad illas ānas vitas resuscitati, et pro
obij .s. vt q viuunt vita iustitie vt mortui q Christo accepte iam nō
sibi viuant) .i. ḡ q sua soliq sunt salubiter intendant, sed ei q q ipsi
mortuj est .s. .i. Christo vt ei fructuosi pariant fructū, et dent illi impio
q sepultura, et diuites q mortē sua, sustinentes seruē fratri suo .i. Christo
velut sine liberis defuncto, qui opponit Augs 32 conf. Faust. c. 10.
Cogitent q, inqt Augs de Caterie. mortui c. 10. q sibi prospectū sit nisi ipsi
essent nisi veliq mortui ab illo q ad quem ex eo è sicut patuit descendit
Et certe Augs vsq adeo permouit vt dicat 10 Confess. c. 43. Agitabuntur in
corde meo meditationes fructuosa fugax in stillicidiū, sed exhorrescit me dicens
q obij mortuj est Christo vt q viuunt iam nō sibi viuant .s. Iam ex
hoc nōiam seruos suos (.s. carnis ministros), nec obiurgo officiosos
14 fraudationes carnalium rerum, nō inuidendo, sed solo amore Christi. Carne enim
et in priore secuta erāt nudo signum debere nuptijs et professio Apli
requit. ibi .a. significabat nō fallaciā sed carnis qualitatē, q̄ et sic, vt quide
fuit nō valide dicat augs contra veritatē carnis Christi. Haec quali-
tatē Chrysostomus et Cyrillus citati à 7ª Synodo act. 6. et Augs 11ª contr. Faust.
c. 7, propria .a. 16. contra eundē c. 29. intelligunt carnis Christi passibi-
litatē, vt sit sensus. Si nōiam aliquando Christus passibilē, iam nunc
ab eij sc. resurrectione eius nō nōiam) talē. Nec in hoc sensu inno-
uenitur dicit Apls. Si nōiam Christum secundum carnē .s. mortalē sciuimus
inqt Leo serm. 1ª de Resur. tamen Christi iam impassibilis in eo statu is
quo fruebat vita dicit nescivi. Hic .a. sensus tametsi verus nō multum
seruit proposito Apli q tibi hic maxime ostendere tibi se nō ambulare
secundum carnē: Nec .n. necesse est aut eos q Christum nouerunt passibilem
secundum carnē ambulasse, aut eos q eum iam nouerunt immortalē nō
ambulare secundum carnē; vt nihil dicā Apls Christum nō nouisse passibilē.
Bernardy inqs serm. 20. in Cant. dicit illos nouisse Christum secundum
q de ipso nihil intelligunt nisi quod spectat ad eius humanitatē. Sed nec
ille sensus q ita nouerunt Apls, tametsi [illustrissimi] laudentur eo subinde
efficiunt vt de Christi multa intelligant diuinitate, cui ts eo referunt
nō possunt dicere, sed eam nunc non nouimus secundum carnē, qe vt notat
Augs tract. 98. in Johan. Vbi q ad intellectū diuinitatis Christi efferrit, à
recta consideratione humanitatis eius nō recedit. Videt quide rectissime
hic sensus. Etsi nouimus secundum carnē Christum) cum sc. in Iudaismo versaren-

V

† Christi adventu nihil aliud expectandum quia abundantia veri manifestatur: Remanendum quidem dicit Christus. Declarabit me non qui signa videbit sed qui mandata custodit et parebit S. Sed iam nunc fide sc. Christi suscepta, non nouitus qui non sedulam rei amplius et rationalius veri cognitionem. Si quis in Christo nova creatura) † si qui suscepta Christiana religione, est spiritualiter renatus vetera transierunt) Talis in. cupit vetera bona rius ardebit fide: Ecce facta sunt omnia nova) Conversio sc. vis, amor, studium, mens et conscientia dicit. a. Si quis S. Non n. 066 q baptismum suscipiunt et Christo incorporantur efficiuntur nova creatura in Christo. Omnia. a.) Qui nova ex Deo q non) S. Logh de se in plurali, reconciliauit sibi) † ex inimico amicum sibi fecit † Christum, q Qui mutatio dicitur expressa, non proprie: liberi arbitrii, dedit nobis ministerium reconciliationis) † admonitionem Euangelii ordinata in Christo reconciliatione, qua qui Deus erat in Christo) † in Christi passione, mundum) † genus humanum impium et distortum † totum mundum reconciliauit sibi) In proposito aut animi quadam preparatione, † Christi in. passione parata est Deus generi humano in suis individuis ad fidem et paenitentiam reuertentibus, reuersos in gratiam recipere non reputando illis) † in vindicanda in illis putando delicta ipsorum) illa in parte quatenus delicta sua demerito gratiae percipiendi obsistebant, Qui in. demerito † Christi passione ante de fidei aut paenitentiae proprium intimum veritatis vt reuertatur apud Deum ablatum est. Posuit in nobis verbum reconciliationis) Primum dicit, ministerium, Qui, verbum, Ministerium in. Dat Deus quando impetrant reconciliandi officium, verbum a. quando Dat ob et papias addunt. Nisi explendum suum officium. Pro Christo q) † loco et vice Christi legationem fungimur) qa in mandato nobis mandare ipsa Christi † sua representatum q dicit, Qui vos audit me audit. Qui suscipit si quis nostrum, me suscipit. tanquam Deo exhortante † nos) † Deo in nobis loquente, sicut scripsit est. Non vos estis q loquimini S. Observanda † Christo) † in ipsum et nomen Christi, reconciliamini Deo) Non dicit. credite vos Deo reconciliatos esse, sufficit q docent haereticos ad consequenda salutem tantum opus esse vt remissas recipiat sibi per Christum remissa esse peccata. Dicit. a. Reconciliamini Deo. non est. a. loco reconciliationi nisi vbi in praesenti est inimicitia, si q post mortem Christi. Dicit Gentibus reconciliamini Deo, q in morte Christi non sunt Deo reconciliati nisi modo credito, manet. a. ira Dei super eos vsq Dum proprio adscito ope rem Deo redeant in gratiam. Dico proprio ope, q. n. observat proprium ac liberi arbitrii opus circa studet. Fortasse. a. id

admitterent Paralitorum aliq, sed dicerent ad effectū reconciliationis
nō aliud opus ab omnibus requiri quā fides in merita Christi. Falso. a.
Apostoli n. Act. 2. Iudaeos ad reconciliationē actū obtinendā inuitantes
non dixerunt tantū Credite, sed Paenitemini, unde et Apls Act. 20.
pdicauit fidē in Christū et paenitentiam in deum. Eum q nō nouerat
peccatū) Christū sc. Cuius loco Aug. Enchyr. c. 40. 2° conf. Maxim. c. 2.
affirmat quosdam corruptissimos legisse, 26 q nō nouerat peccatū. s. Dixit. a.
Christū nō nouisse peccatū p experientiā, q tū nouerat p sapiā, inqt Aug.
1° conf. aduers. leg. c. 19. et 8 de Genes. ad litt. c. 14. Pro nobis fecit peccatū)
.i. subire mortē peccati pena: sicut. n. idioma linguā dicit q linguā
est glatis, ita scripturis peccati peccatū dicit q de peccato est actū, aū:
Hoc Aug. 14. conf. Faust. c. 3. Vel. peccatū .i. sacrificiū p peccato, authore
eodē 2° conf. Maxim. c. 2. Enchyr. c. 40. In quē sensū vox (peccatū) sumit
apud Oseam. Peccata populi mei .i. sacrificia p peccatis populi mei, comedent
Sacerdotes. Vt nos efficeremur iustitia dei) .i. iusti iustitia q nobis ex
deo est. Quo sumunt genere scelestā scelus vocamus. In ipso) .i.
in ipsius corpore q est Ecclia, inqt Aug. Epla 120. c. 30.

In Cap. 6:

Ne in vanū gram dei accipiatis) .i. ne hmoi q̄ in quo patet fore dia
gram, de quo Zach. 12. absq; qua acquisitione aut reconciliatione transire
possitis: Gram. n. nomē qualitatē significante significatū omni dono dei
gratuito tam interno quā externo tribuit. Ait. n.) p Isaiā Pater ad Chri-
stū. Tempore accepto q audiui te, et in die salutis adiuui te) .i. in diebus ubi deberem opari salutē
in medio terre, adiuui te) q deberendo ad effectū laboris tui circa salu-
tem generis humani. Quā dei verba et ad Christianos post Christi hmo-
ra exhibenda esse declarat hoste Aug. c. 7. de Vtil. Credē qui
scribendo fecit. Ecce nunc) .i. hoc quo post Christi vnius tempore, hmoi
acceptabile) quo patent aures dei in preces Christianorum, Ecce nunc
dies salutis) q ad opanda salutē omnibus necessarios instituti sunt, et
diuitias simul gram affluentia beati. Redt. a. Apls ad 1 Corinthios quo suos
in Apatū asserit integritatē, et quasi adhortando exponit qualis in
officio suo sit ministratus, et dicit. Nemini dantes vllā offensionē) dan-
tes, inqt, q. n. ex vecte facile alij offendiculis accipiunt praeceps ne yt.
Dat. a. offendiculis q fraude, iniuria, contumelia, aut alia materia digna

quærela alterius offendat, authore Tertull. de Idolol. c. 14. de milit. coronam. cap. 12. Vt nō vitiyeh. s. l. Car id faciunt inter cætera religione ne vitiyeh dispensatio nobis credita: Ex nostris. n. offendiculis lingua impia se armant in iniurias officij nostri ac p̄dicationis, imò totius nostræ religionis, iuste Leone serm. 4. de Quadrag. Et ds. sicut Dei ministros) l. ad p̄scriptis et votis Dei sui ambulantes, vt in omni negotio exhibeamus nos tales quales Deus sibi suos exhibere voluerit vt p nos in omni negotio manifestet gloria Dei. In multa patia) Si. n. pbos seruos, inquit Tertull. de patia c. 4. per ingenia dominorum studia operet conuersari, debent ministri Christi conuersari in primis in patia Cum. n. Deus in semetipso reconciliet, In seditionibus) Quando conspirans multitudo se à doctrina aut abiudam obedientia alicuius subducit. In longanimitate) q̄st patia ac mansuetudinis q̄da p̄rogatiua, In suauitate) vt sicut Deus, ita et ministri eius suaues sint omnibus, et sic bonus odore diuæ suauitatis de se diffundant, in spiritu sancto) l. vt in omni negotio et opa competentia virtutis exerceat se et insinuet inhabitans SS̄us tanquam virtutis illius fons et author. Hoc modo spiritu Dei intus exterius replet orbes terrarum. In verbo veritatis) vt ni. cæteris omnes mendacium, Cor. n. ipsas doctrinas et p̄dicationes nostras vendaces de mendacio suspectas. In virtute Dei) l. animi robore virtuoso à Deo p̄fecto. Et armis iustitiæ à dextris et sinistris) l. exhibeamus nos tales exercitatos ad dicta arma iustitiæ, siue robur virtutis quo obsistamus tentationibus his q̄ incumbunt à dextris l. p̄spis, imò et omnino exercitij p̄fectionis, qbus carnisse ait Tertull. q omnino amore castitatis, monachi, disciplinæ docuit seruandas nuptias esse illicitas, illicitas fugas in p̄secutione, Christi: stiamus ab idololatrio lapsu in pecte mortale no esse absoluendos. Et à sinistris) l. tentationibus inimicitiæ et aduersa. Quæ, inste Aug. 3 conf. Petr. c. 13. Apls exemplo declarans subiungit, Et gloria et ignobilitate) l. vt nec laudes q sunt tentationes à dextris, inflent, nec opprobria, ait lori humilitas fatigent, inquit Leo. Contia q vilis erit in bonis ignobilis, tate confestim si videat sibi audire illud Elisæ ad David. Ego mouit stultias tuas dixit tibi, quare despexisti p̄ceptum Dei ut faceres malum. Et infamiæ) Ne sc. infamia à malefactis p̄fecta dejiat, et bona fama) ne sc. illa exigat. Vt seductores et verax) l. Habeamur seductores, vel, instante mutatione exhibere nos veraces l. veracissimos. Sicut q ignoti) l. Habeamur ignoti tanquam omni reprehensione dominum indigni,

vt ne ꝑ̄ sit opa pretiꝰ attendere ad sermones nostros: Quālis Zabebat
ꝓpheta ab Eliseo missꝰ de quo dicebant nobiles ꝛc̄hꝫ. Quid venit iste
insanꝰ ad te? et rogauit) .i. laborem intrin esse rogati in cōscientijs
bonoꝝ, nō ambitiosa ꝓuocatione, sed tarda bonoꝝ opuꝫ experientia:
ne, quasi mercēdē) i. n. q nō vellent ē medio sublatos ad quoꝝdā
mastis ꝓmiꝰ sparguntur nō iamꝫ meritoꝝ, et vere viuūt) q nō
obstante eoꝝ voto ꝓmissa tot ꝓ dei gr̄a cōfessione. Vt castigati) .i. cor-
reptione aut alia disciplina emendati, et nō mortificati) .i. illa disci-
plinā et correptione nō debemꝰ tam iniquo aīo ferre ac si essemꝰ
oppressi, oēs in posterꝝ bene agendi aīꝰ abijcientes, sed inde bene agēdi
meliorē aīꝰ assumentes: Quando .n. ingt Tertull. de ꝓscript. hęr.
Ecclia correptat, nonne emendat. In ꝗb .a. verbū vr Apls tacite
alludere ad verba psalmi 117 vbi Ecclia ꝓsentionibꝫ Antichristi sī:
ꝓphet dicit, Castigans castigauit me dns; et mortī non tradidit me.
Qz n. ꝓ dicta ꝓsentione patiabit Ecclia, sicut ꝓ primi temporis
martyria sanctificabat, dicente psal. 45. Sanctificauit tabernaculū
suū altissimus, et infelicem ꝓ illa ꝓsentione nō extinguēs Ecclia
sed quasi nouā vita et alacritate donabit, quasi tristes) .i. dominel
quōꝝ seruili obseruantes aduersa in ꝗbꝰ versaꝝ et laboriosa arbitra-
bantꝰ nō in continua versari tristitia, semp .a. gaudentes in
dno. Flumenis .n. impetꝰ lętificat ciuitatē dei. sicut exercitus) mi-
nimoꝝ .n. verꝰ temporaliū nostrū vsꝰ impedimus. multos .a. lo-
cupletantes) q semp satis multis inuenimus q pauperibꝫ distribuamus.
16 Cuiꝰ rei exemplū ponit Hiero. Epla 4. Exemplū Tholosę Ego vidi
sacerdotem sanctitatis operibus plenū, et ore pallente ieiunijs
fame torqueri aliena, oēs substantias quasi pauperibꝫ erogauit. Tamen
nihil habentes) q reliqua oīa, et oīa possidentes) q possidemus oīa, vere dns
ingt Leo serm. 4. de Quadrag. Id .n. q summis diuitijs multi inopes rem-
tandꝰ est, quas q dicebat Anna, diuitiae rumpūtur, q videmus plu-
rimis sanis. vel, oīa possidentes, qz ab aliꝫ ob id vbiq; oīa nobis abundē
suppeditantur, sicut dixerat dns. Non est q relinquat oīa, et nō arripiat
eternā tantꝰ in ꝛ̄ō seruiturꝰ. In qbus sanctis Apli verba arripit Augs Epla
89. 7. 4. Addens Qz vre implerī illud sapientis, fideli hoī nunqd diuitiae
nimis est. Ad vos patet) .i. oīa vobis offerunt. Et quandoqdē scriptū est
Ecclesiast 21. Cor fatuoꝝ in ore ipsoꝝ, Qz nisi cordis meditatione exer-
centes temerario tantū motu linguā inconsulte vel inordinate loquēdo

inqt Hil. in psal. 51. Contrà verò, inqt Sapiens, ob sapientiã in corde po-
sitã. Dicti sũt raptus subiũxit adiũnxit Aug. Cor nostrũ dilatatũr, ꝙ
amore erga vos, fact. a amor vt aquato nihil retineat, vnde et Apostol
dicebat. Vos dixi amicos, qz oĩa q audiui à Patre nota feci vobis. Non an-
gustiamini in nobis, ꝙ nõ angustiãs in cordib nostris dilectione Fabebis lo-
cũ. Angustiamini .a. in visceribꝫ vestris) qz nõ pari amplitudine dilectiõis
nos qua ego vos. Quod ipsis postea aliqb verbis declarauit dicẽs, Tamets
multũ diligerẽ unus diligat à vobis. Eandẽ .a. Fabentes remũ. ſ. ꝙ cũ
ꝓposita ſt vobis eadẽ à deo mercẽ q unusq, tanquã filiꝫ dilectꝫ) ingeniis
qbꝫ verecundũ esse debet delata à parentibꝫ dilectionẽ pare nõ reddere.
Dilatamini et vos) pari amplitudine dilectionis erga nos. Nolite iugũ
ducere ꝙ remũgijs unire nõ infidelibꝫ) inqt Hiero. 1° adiecꝫ Zonã. c. 5°
In qbꝫ seculis se ista verba arripisse insinuat Tertull. 2 ad Vxorẽ cap. 8.
Videbat ex publica consuetudine qua Deus interdicebat seruis suis foral
nubere q̃ſtãt Christianis foral nubendũ nõ esse. Conungijs .a. nomẽ
à iugo hausisse Ambr. 3° de Virginibꝫ, vt Conungijs sit quasi vnũ
diuersis iugis. Quæ participatio iustitiæ cũ iniquitate) q.d. Nulla. Contrario:
cũ n. fortitio melioris est defectio, qz cũ vicꝫ vitiũ recipit non a
vitio sed à virtute vincit, inqt Cassi. collat. c. 38. Est tã potius
fortis. Quæ participatio iustitiæ cũ iniquit. ꝙ ideirco est in quo possit
iustꝫ cũ iniquo immoꝝ participationẽ habere, cũ iniqui oĩa quãtumcũq
ꝓ se bona inhabitatione aliqꝫ circumstãt vt absq; primo
pesti nõ possit fidelis cũ eis vel in talibꝫ ꝙmunicare, ꝙ tenebræ
lucis ad tenebras. q.d. Cũ de rebꝫ aliter iudicet lux, siue fidelis ꝙ est
lux in Dño, aliter tenebræ, siue infidelitas, ꝙ in tanta iudiciorũ contra-
rietate potest inter eos esse societas. Quæ conuentio Christi
ad Belial.) Belial nõie quidam dæmonia intelligens, teste Aug.
epla 73. Si a nulla, ꝙ nec Christiano cũ idolothytis dæmonũ volũ-
tatis aliqua iniri debet societas, ꝓsertim nõ conungijs, cor. n. est idolola-
tris ꝓstituere membra Christi, quit Fabet Cyprianꝰ tributꝫ ab Aug. ꝙ de
doctr. Christ. Aut ꝙ pars) ꝙ rebellio fidei cũ infideli) Ne ꝙ intelligant
hic conungijs qbꝫ in hoc cũ violentia quasi membrorũ suorũ distrahi-
one imminuat dilectio. Quid consentit) ꝙ concordia in conungio quæ
maxime necessaria templo Dei. ꝙ. Christiano quæ inhabitat Deꝰ, nõ idolis)
ꝙ nõ dicit ꝙ seruiunt idolis. Si n. inqt Tertull. 2 ad Vxorẽ c. 4. erit
statio faciendꝫ, marit infidelis cũ die vndecimo ad balneas, si ieunia
obseruanda marit eo die exercebit conuiuium, si gaudendũ erit (quia

note designat nostrum profectum, vt ex Romano ad illius Corinthum plenissime notat Paulus) nunquam magis familiae corruptio aduenit. Sed festinet, inquit, aliquis nauis, nec obstrepunt expertes Christianorum: sor, inquit, deliciis est & gentilis nostra nouerunt, q beneficium vocis est si qd opamur. s. vos .n. estis templum dei viui) quod .n. deus inhabitat spiritu, inquit Aug. epla 57. et salubrius. Addit ide qst. 150 in Exodum, vbi vt quammis deus q est vbiq; et [illegible] eo modo sit in peccatoribus vt dicit, te inhabitare nisi eos q a peccatis expediti sunt in statu salutis. Et inambulabo) Non .n. inquit epla allegata Aug. eos quod inhabitat aequaliter inhabitat, in illis q inambulat q dilatabit in corde suo spatio charitatis laetus spatium praebent deo quasi ad inambulandum, authore Ambr. serm. 8. v. 1° in psal. 118. Bernard. serm. 27 in Cant. Vt q tanta Christus sinu magis rapuerit, reddamus misericordiae opibus ampliores, inquit Leo serm. 10 de Quadrag. Eo illorum Deus) no dicit .n. Deus aliquorum deus nisi illorum q ipsi debuerunt plenis pietatis affectibus. Illorum q Deus benevolentiae studio ac prensione, et ipsi erunt mihi populus) debito cultu, religione, et beneficiorum mearum attentione. ff q exite de medio eorum) Longius mandat diuortium ab infidelibus ad cautelam, et separamini) quantum fieri pt ab eorum vsu et conuictudine cautae cautelae. Immundum ne tetigeritis) de cautamentationibus priscis, aut vbi consortium vitare no pt ne tetigeritis q consensus, malis operibus aut cogitationibus immundis. et ego recipiam vos) in aeterna habitacula, et ero vobis in patrem) in aeterna beatitudine, et vos eritis mihi in filios et filias) in illo sc. ciuitate de qua Luc. 11°. Filij mei mecum sunt in cubili. s. dicit Deus ecclesiae

In Cap. 7.

17. Hab q tanta disputationis et diu vigil vos principalis habeatis promissiones, mundemus nos) .i. detestando contagia gentilium mundos nos seruemus, ab omni inquamento carnis) à gentilibus .n. ipsa contagia secreta reddunt macilenta, inquit Tertull. 2 ad vxor. c. 3. Nec vt penes sanctos tanquam secreta officia ob honore ipsius necessitatis tanquam sub oculis dei modeste et moderate transigunt, et spiritu) Commercio .n. infideli necesse est spiritus pollutus imaginet verbi et verborum impiorum sanctitudo et impietati communicando quotidie — inquam. Potest etiam per ecclesiastica referri ad nos Christianos vt reuerentia dei in ipsis inhabitantis studeant corpora à peccatis pura, castitate et simplicitate seruare munda, spiritus à peccatis spiritualibus, vel saltem expiare, ex frientes) .i. ex fodiore reddentes sanctificationem qua

in iustificatione arripiuq, vt simul populus sanctus deo nostro. Ne timore
Dei .i. timore filiali, q opus sollicitudine ne pereundi, nec aliqd deo
placitu ptermittendi: Sic .n. timor perficiendae sanctificationi ac con-
servandae debitus quam basis est, vt declarat Ambr. in psal. 118. ser. 5. v. 6.
Capite) .i. amare impleditionem nob. Nemine lesum) verbo vel ope violento.
Nemine rapiunq) .i. nemo q sua sanctu est mundu aut affectu deterior, ne-
mine recedente) astu quodam ab ipso temporalia eligendo. Non ad con-
demnationem dico .i. ne dico hoc quasi volens tantum ostendere vob ista de
me aliquando opinando esse damnationi obnoxio, de me male meritob, ami-
citia nostra indignu, pdixi .n. vobis) Cum dicere. Non amplius amicu in nobis
q ostib .s. ad moriendu .s.) In illis .n. verbis intelligeba me vob adeo diligere
vt no obstantibq ostis q vobis sunt a pseudoapostolis contra me instillata
velim vobiscu vivere et mori. Imo de vestra vita me bona existima-
tione iam sic e contrario sentiq, qz multa mihi fiducia est apud vob) scio
me absq; angustia aut formidine confidenter apud vob agere posse, ni-
hil metuens sinistras suspitiones de me. Quod q .i. priu dixi magis ad
confirmandu quam vob arguendu dixi. Multa mihi gloriatio p vobis)
dico alq; extollo quam de me existimatione possimus indubie, vtpote
vestra consolatione) et lenamento siue obsecratione priorib hortatibus meis
scripsimus gaudio .s.) .i. vestri veya me animi demissio tanto me gaudio
affert vt dib in qua verser tribulatio no possit gaudiu cor in me oppri-
mere. Cui .a. sit quis dicat tribulatio exponit consequenter, et dicit.
Nam et vis .s. sacco nostro) q sustinui de domo in domu fugiendo, et
in custodia fuga multa sustinenda incommoda, dicit .a. sacco nostro) qz in
ipso pfectionis ob exercitationem victutis vegetu habuit spiritu vig, iuxta
Greg. 24 Moral. c. 23. Sed dei) .i. omni ex parte, scilz in vbis Domine passi
sumus tribulatione) sc. foris pugnae) .i. foriusecus oppugnabamur a pseq;entibq
nob, iuxta timores) metuentes ne adversa nostra infirmis obessent, aut
parerent scandalu in fide, multoq; code 3 Moral. c. 11. Sed q consolat humiles
.i. afflictos, humilitate .n. aliquando afflictione significare auctor est Ambr.
in psal. 118. ser. g. v. 3. In adventu Titi) Tito .n. presente consolabar q
eam .i. invidiae ostis est fide eius alq; mea, qua consolatu est in vobis) .i. in ve-
stra conversione, q eius consolatio et multi solatiu addidit q dixit gaudere
me gaudentibq. refertu vestru desiderium) desiderio videndi ac videndi me
nobisq; fruendi in deo, vestru fletu) presentia et vera paenitentia de
erratis, vestra emulatione pro me) et qua studiose fama mea vindicabatis

à denigratione quã ẽdẽ intulerant ꝓsendoapostoli, ita vt magis gaudere
de remissa à vobis integritate ob integritatẽ ipsiꝰ inveneritis quã prius
gaudebatis de vobis ante lapsũ. Contristauit) ꝑ varias obiurgationes, non
me pœnitet) feci n eꝫ mei erat offitij. Quẽ respiciens dixit Cyp. Epla 62
Etsi ad ꝓsens contristari à nobis videantur, nob tñ in salubri ꝓsecutione una:
neanig. Et si pœnituit) Quẽ rursus dicerem q epla mea tamẽsi ꝑ offitio
scripta vobis fuisset inutilitatiosa, aut forte damnosa, videns q vos contris-
tauit) tristitia pusillanimiũ ac inutili. Nunc gaudeo nõ q contristati estis)
id. n. esset de malo alieni gaudere, sed q contristati estis ad pœnitẽtiã) i.
tristitia vestra vsi estis ad agendã de pœnit pœnitẽtia. Contristati secun-
dum Deũ) i. eo modo quo deũ ꝓpit de pœnit tristari, principaliter qz Deus
ꝑ illa offensꝰ est. de qua tristitia apud Zenoph. Ita q increpat tristes et
mœsta et dolet suã magnitudine mali, omnia deficientes dabit tibi gloriã
et honorẽ. in nullo detrimentũ patiamini) tristitia n. q quandoqde
natura contraria penitus fugere videtur detrimentũ affert ꝙ in fine
malis magno boni pœnitẽtis est vobis abunde compensata. Quæ secun-
dum Deũ) i. lege dei est tristitia pœnitẽtiæ) i. pœnitẽtiæ actionẽ operata in
salutem stabilem) vt. n. homo ꝑ pœnitẽtiæ actionẽ restituat in statũ salutis
idq stabilitur, vt memor laborũ et difficultatũ sumul et angustiarũ
q expedit est in pœnitẽtiæ actione nõ patitur à statu salutis tot laboribꝰ
comparatæ facile iterũ expedere. Q. Tertull. c. 7 de pœnit. plat
à simili. Sicuti, inq, naufragio liberati exinde repudiũ maris etiam diruit
et dei beneficiũ, salutẽ scr. suã memoria pristini timoris seruant, formidant videri
iterũ irruere (i. impotentiæ iterũ pelagi) q semel refugerũt sunt, bona solitu-
dine iterũ expetere vitant q didicerunt semel timere. Sæculi vero tristitia)
q. n. more seculariũ loquitur, mortẽ operat, qz ꝑ eam volẽtes sibi consu-
munt mortẽ, inquit Hieron. in cap. 5ᵐ Amos. Vel, incidunt in languores quo
tandẽ deueniant ad mortẽ, denigꝫ ꝑ eam incidunt in desperationẽ multo-
rũ peccatorũ tamen. Dixit. a. Sicuti Salutẽ stabilẽ, qua. a. vos id fiat
ipsemet demonstrat ꝑ sequentia, et dicit, Ecce n. id ipsum secundum Deũ i.)
vt sc. ea ꝑ q Deũ placandũ est nõ ꝓfunditus sed attricate exequamini
ad q Greg. 3. Moral. c. 9. dicit plurare vt parientes nobis durat insonet.
Cui conformiter dicit Ambr. 2 de Panit. Sonus abrumpendũ est suspiriũ,
interrolandũ gemitibꝰ. Hic subaudiendũ est, Non solum. a. solicitudinẽ, sed
defensionẽ) Actionis ac vitæ penitentialis, cui à carnalibꝰ hominibꝰ

18

tanq̃as tinias obstrepit. Propter q̃ penitend dicit psal. 37. Amici mei et pximi mei adūersū me appropinq̃auerunt s. dicentes. n. parce tibi s. Ego. a. tanq̃am surdis nō audiebam. s. Vbi q̃dē legit, surdy sicy tanq̃as loq̃ nō valent in ore suo redargutiones. Ad q̃ dicendū q̃ defensio penitie nō semp consistat in verbis, sed vbi nō est audita fugiat ipsa pximitas aduersarius. De qua re et psal. 101. Tota die exprobrabant mihi inimici mei, et q laudabant me. s. vitam priuatā quam agebā ante penitentiā, aduersū me iurabant, siue maledicebant, q̃ dicere tanq̃am pene maledicebam. Aduersg qui q et huiusmodi penitentē opp̃ habet defensione. Ideo subaudi, nō solū. a. defensione, sed indignatione) qua ipse sibi tanq̃am q indigna commisert iratus et exhibebit. Sed timore) scilicet iudicij, in quo multi videbūt indignantibus quosdā videre, et audire verba increpantis. Quare vt declinet asserebat se aduersū se tribunal mouebit suū, iuxta Augū 50ta Psalm. 50.ma Aug ita constituto iudicio adest accusatio cogitatio, testis conscientia, carnifex timor. Et inde sanguis aīe confitentis q carnificiū exhibuit. Sed desiderium) Vite melioris, nec solū desiderium sed emulationē) s. aīe ac contentiosis studiis vt perrata admissa contraria compenset ac tegat virtute. De qua Pauli. 4. Sicut fuit sensus vester vt conuertimini a deo, deinde tantis conuertentes exhibete exhibuit. Et talis Greg. Psalm. 10. in Exech. Sed vindictam) s. vltionē de iniquitate admissa. Quam bene dicit fieri a tristitia, narrat. n. Aug i. titulo, penitentes soluere in semetipsos seuerissimā penitentie sententiā, et hic venire ad Antistites vt illi imponerent penitie modū. Hoc. a. opat tristitia vt in peractū ipsa punitiam q dei indignationē fugiat. iuxta Torhill. de penit. c. g. et temporali afflictione aeterna supplicia (scilicet. n. hinc penitia nō solū q pena restante, sed et q pena aeterna non diuina sustinet sed et expungat. s. vt ab aeterni supplicij nō quo: uis modo sed virtute q̃ie adiuuis liberet. Pretio, inquā, q̃ dignitate, tametsi nō aequiualenti, opa. n. penitentis ante reconciliationē tametsi exactionē, ad redemptionē tē pene aeterne nō habent aequalentiā. Hinc q scitur q penitentē nō solū salutē sed insup salutis conscijt stabilitatē. Ex obij) Sollicitudine sc. defensione, et veligo emulationis, exhibuisti vbi inordinatos negligis) penitentis sc. q milly est in vobis nisi aliquis defectus, quasi penitia vestra in aliquo loco

habuisset defectus. Ipse etsi scripsi vobis) mea vestra calumniae defensione, non pp vm q fert invidia) Paulus apostolus 2. q
mihi detrahendo apud vos, imo et Euangelio Christi iniuria infert. Non
dico pp vm) vt hac dicendo vm confundam, aut vobis superbiam vestram
indignationem, nec pp vm q passus est) me 2. ac si no potuisset calumnia
ac suspitio vestra de me existimatione tolerare, sed ad manifestandam
solicitudinem nostram p vobis) .i. p vestra salute vocem Deo) Ad quam pertinebat
vt superbiam suspitionem vobis eximeret, et vestra calumnia me defendere
Ideo desolati sumus) q solicitudo nostra no fuerat absq; fructu erga vos.
refectus est (pius ejus) .i. renovata est in 55to p vestra restitutione, de vobis)
vestra obedientia, docilitate et facilitate ad suscipienda emendationem gloriatus
sum) Cum illis ad vos destinare, no sum confusus) tanquam mea promissione
et exspectatione vos frustratus, sed sicut omnia) q ad Euangelij doctrinam pertinent
in veritate locuti sumus: ita gloriatio nostra q fuit ad Titum) de vestra facili-
tate, veritas facta est) .i. veritati subiecta fuisse facto docuit est. Viscera ejus
abundantius in vobis sunt) .i. impensius vos ex intimo corde diligit. omnis
vestrum obedientia) in suscipiendo purgationis meae, increpationis et pristini
quomodo cum timore et tremore) p conscientia admissorum exemplis illum)
Boni .n. animi est admisso peccato rem suspicere tremere ac timere.
Gaudeo q) in omnibus confido in vobis) .i. q vos tales pbeatis vt absq; metu
confusionis audeam de vobis bona promittere ac polliceri.

In Cap. 8^m

19 Notam facimus .i. gratiam Dei) De qua gra psal. 45. Adiutor in tribulationibus
q inuenerunt nos nimis. Et exponendo p q, dicunt, Plusquam impleti
.i. abundantia inundantis gre 55^ti Christi exultate Dei .i. Ecclie tribulationibus
pressus: Et altissima) .i. summa pauperta vestra. Narrat .n. Aug. 3 de Ciuit.
c. 26. Macedonia bello seruili fuisse vastata. Vel potius altissima) .i. laudabilis-
sima paupertas vestra ad quam largiendo semetipsos dedicarunt. De qua Greg.
20 Moral. c. 26. Tunc plena est cordis nostri compassio cum malis inopie
q optimo sustinere no metuimus vt illis a passione liberemus. Quae exposicio
contextui ver congruentior, q Apls exhortatus Corinthios ad Macedonum imitati-
onem vt largiendo semetipsos ex diuitibus reddant pauperes, vt postmodum patebit.
De qua q paupertate est illi sermo, abundauit in diuitias) .i. fuit vobis abunde
ditatus in virtute simplicitatis, q in illo est q vbi fuerit aliqd dandum nichil,
(inquit Ambr. Epta 20) distribuit, nichil reseruandum, nichil suspendum aut fraudulenter

putat, sed primo se fundat affectu, qz sedes virtutē) suarum facultatu, et supra virtutē) .i. supra quam rōdē potuerunt voluntarij .i. in dando impti fuerunt. ministrij qz fit in sanctob) .i. vt sustentent negotiis faciendi collecta rum erga ihm in sanctob q sunt in Hierusalē, et nō sicut speratum) expe ctationē .n. nostrā superauerunt, sed semetipsos dederunt) .i. nō solū sua sed et semetipsos ad oē obsequiū obtulerunt p deo, deinde nobis) ne aliq vi: deretur homini seruire si nō prius deo quam nobis p voluntatem dei) declarantes sibi gratius esse si in primis semetipsos nobis dederent, vt exemplo macedonie rogati) in Epistola macedonie collecta fuisse ꝓficiant in vobis et gratia) faciendo et vobis collecta. Sicut in oib; abundatis fide .p.) tibi .n. virtutibus vele brabat Ecclia Corinth. p veligā, vel saltē opinione sua p veligā se ꝓferebat et in gar gra abundetis) voluntarie pauperibus qua macedones potuerunt dari et opam dabis vt vib nō inuideamini inferiores. sapientis bonus) q exemplo magis mouet quas precepto, liberalitas plus quas seuitia qz in oe bonis imitandis imitatio est exemplum) .i. exortatus, et sic palam gratis reddens. Ne .a. Corinthios pudoret si ex diuitibus fierent pauperes si abundē largiant pauperibus, subiungit, iuste Ambr. 1° offic. c. 30. Apli, scitis .n. gra dni nostri .ſ. q dns esset diues) qz mundi dns, vt illius inopia vos diuites .ſ. spiritu et bonis operib; dat g, inqt Ambr. Apli sib verbis regula qua sapiam vt bona sit nō opinandi patrimonij si qz fame pauperis reputet, inopia sib. leuauit. Consilium in hoc do) dic .n. modo danda eleemosyna nō erat precepti, hoc .n. vobis vtile est) qz ptinet ad virtutis ꝓfectionē, sed et velle reputatis) g plus est velle quas facere, nisi .n. deficit opus bona voluntas diuinet, nō diuinet Apli nō solū facere sed et velle reputat, inqt Greg. 20 moral. c. 27. ex eo q habetis) habetis dicit, de alieno .n. nō est facienda eleemosyna, imo nec de suo si id q habet debet alteri, etiā casus .n. extremae necessitatis prius faciendā est debitorum solutio quas longitio eleemosynarum, sed id q habet) in semetipsa, seu bona voluntas ꝓpositione accepta est apud deum nō secundus id q nō habet) in re aut substantia. in ope .n. et eleemosyna est ꝓme. diorum tā mens fiat, ipsa ts voluntas satis est, inqt Cipr. 3° ad Quirin. c. 2. idipsum q; dicit Apli verbis explanat, q .n. ꝓsens apud te parata esse virtute debet quasi q virtute meritorū, inqt ide de mortalitate. Nichilominus quamquas voluntas apud deum suas habeat meritorū, impedimenta tamen opis et voluntatis non. subsistat, inqt Hiero. epla 62. Nonnulli aliq sit remissio) inter prudentes non. dendo infirmis subuenit Apli, inqt Chrys. s. c. ex abundā inopia fratrū nō valentiū tolerabilis est mihi interdum reparatio post largitatē suā, et inopia

augustinus numerare. Et Leo serm. 3° de Epiph. 7ma Mensis. Nob, inqt, specialiter nō pūdicantes ea vob regula generaliter reformatam, vt manda-
tis Dei sedulis possibilitatib⁹ monstrā exprimi. Sliter Hier. ad Hedibiā q. 1ª
Non valeb id q Apli in Elemosynā relinquere oia, audi Apli, non vt alijs
sit remissio, vobis a. tribulatio. Non, inqt vt alijs sit remissio à tribulatione
vel arctitate inopie, vobis a. tribulatio p inopia q vobis obuenuerat vt in-
modica familitatis vestrarū affluentia in paupes, sed ex equalitate q ex-
plicat sequentibus verbis, in presenti tempore vestra abundantia p.t. vobis de-
fuerit et in paupes erogata illorū inopias supplerit vt et illorū abundantia
spiritualib⁹ et vestris carnalibus, sunt n. ex illis q reliquerunt oia, magnis
viciūbus et ministris potb⁹, vestre inopie) ministris sc. bonarū sit supple-
mentū) vt recipiant vos in eterna tabernacula, auctore Amb. 1° offic.
20 ri. 30. vt fiat equalitas) In usū veris temporalibus, prius n. tam diuitibus quas pau-
peribus sufficit necessitas. Quod n. dicit, vt illorū abundantia p. 7 parentesim intelligi
debet, ad insinuandū quēq; equanimitas spiritualē fructū. Qui multū non
abundauit) p. vt Jor modo vt impleat illud Exodi 16 de manna dicti. omnes
n. vbi Fabriane pare mensurā gomor. Quia te Exodi sententia duobus adhuc modis
mystice impleri, 1° in Eucharistia vbi maior hostia nō plus rei continet quā minor,
vt declarat Hilarius Pict. De Consecrat. dist. 2. cap. vbi pare. Et vt in Sancto
Baptismi, vbi siue qs aquā assumat siue immergat spiritus sanctus quantū
est ex parte Sancti equaliter confert, sicut declarat Cipr. epla 76. Eandē
quas sc. ego habeo, collibuerit q vobis, quis exhortatione quidē quia exhortatus sit
vos suscepit) sua voluntate) p. etsi vos nō fuisset exhortatus q spontanea sua, sua
sponte pfecto est ad vos) Laud est in Euangelio) p. euangelij predicatione sc.
quidā quoddam arbitrantes fieri designari Barnabā vel Silā. Sed nō pt desig-
nari Barnabas, subiungit n. Apls quod iste ordinatus sit ab Ecclijs romeb pauli
Barnabe a. nō ab Ecclijs sed à 55to immediate pauli romeb ordinatus est.
Secundus illis a. sensus possunt Eam accodari Syle. Hiero. a. de scripturis
Ecclesiasticis, et in epla ad Philemonē, Cuius laud in Euangelio subaudit, in
Euangelij scriptione. Qui sensus probabilior est, 2mus n. Epla ad Ephesios
Eam verba accodat Luce, in quibus sensus et Ecclia vbi sede assignare, vbi q
q epla legant in festo s. Luce. ordinatus ab Ecclijs romeb sibi Eam gra)
p. elemosyne collectionē ac erogationē, vt n. hostib⁹ sit mos illas de fide erogare
auctore Aug. de ope Monach. c. 16. Desiderii vestri nostra) non n. Eam collectā
alio desiderio quas in subuentione sanctorū, sicut q nobis fructuosa. desiderantes
Deū q Eius remissionis q nobis in ipsis adiuuetur est, ne qs nos vituperet in

tar plenitudine) .i. tanta distributionis amplitudine q̄ ministrat à nobis) sine testimonio .n. sanctorum in tot ministerio sortium Apli ab infirmis vel impijs facile putarent rotundas sibi arripere, vel in suos sinus remittere, inquit Chrys. Reminiscendum .f. sed et vera [illegible] .i. Non satis est nobis in oculis Dei ministerialiter bene agere, sed curare nobis est ne vel apud homines dentes sinistra suspicionis. Quod si q̄s est in nobis ignorabili thesaurizabili q̄ no sit q̄ sua sunt arrogate putandus esse docet Augs epla 229. Si.a. quantalibet cautela adhibita suspiciones malevolae no possint vitari, adest consolatio salubris sciendū q̄d multa sit in vobis, inquit idem de bono vidualibus. c. 22. [illegible] confidentia multa in vobis) q̄ multis de vestra erga nos benevolentia confidentes tam libertate in vos utimur q̄d tam multos ad vos mittamus. Et in vobis adiectos) q. d. Haec confidentia nisi augeat ipse tibi rei sunt magna in vobis merita, q̄ me in praedicatione Evangelij apud vos adiecerit. Sive fratres nostri) de q̄bus mox dicit apostoli ecclesiarum) q̄ de mandato nostro nunquam Christi Evangelium praedicaverunt. Hi, inquam, q̄ ob id magnorum apud deū Christi sunt meritorum tam confidentiam mihi attulerunt, gloriae Christi) .i. ipsi sunt Apostoli gloriae Christi, q̄ tam animati quam Coeli gloriam dei annunciaverunt. ostensione q̄ [illegible] fratrum vestrum) in illis benigne et hospitaliter recipiendis, et gloriae nostrae q̄ vobis) q̄ no finistra de vestra erga me benevolentia semper gloriati. in illos ostendite in facie Ecclesiarum) .i. publice in illis exhibete vt omnium conspectu apud deū Christum.

In Cap. q.ti

Ego abundanti sum) .i. superflua, scribere) quam minime illud est in scripturis sanctis, dat .n. mihi spiritualium eorum (Evangelium .n. primo debitum tuendi ex dei munere) participium sancti sunt gentes, debent illis (tuendis &c.) et in carnalibus ministrare, sicut scribit Apls ad Rom. Deinde quam est dat rationis temporalium inter illos q̄ vicissim spiritu participes sancti sunt in coelis dei accepta. Spiritu .n. pauperes animi vestri ad erogandum ob id no est opus multis verbis vobis dispertis suadere. [illegible] gloriosum) .i. ad gloriam dei et vestram magnifice p̄dico apud Macedones) vestra aemulatio .i. modestia studium et exemplo in tanta collecta plurimos ad imitationem excitavit in dat parte) si recipia no approbaret. Sanctis) seponendo .t. una sabbathi vt in cap. ult. superius expla dictum est. contribuamus nos q̄ de vestra pauperitate tantopere suimus gloriati (vt no dicamus vos .s. contribuatis)

q̄ expedatione inueniamini inferiores in Jar fülle) .i. in Jor negotio.
ꝓximi) .i. in suis temporibus parati esse faciant requisita benedictione)
.i. eleemosynā Jame tot requisitionibus à deo dotatā, parata esse sic quasi
benedictione) q̄ à vobis in vestris spiritualibus bonis expetitur, uno tpe
actantur) .i. q̄ uno expetit amore aliqd habendi. Qui parce seminat)
.i. eleemosynā et quib bonis quis parce vsuyat, parce et metet)
si in minore sui fine sterili et exigua mercede colliget. Qui seminat
in benedictionibus) .i. largè, abundè, de benedictionibus et metet) .i. large
vberē mercedem colliget. Jul destinavit in corde) .s. voyet et reflexit
in Jame indicta collecta, uno ex tristitia) Quasi inuitus, aut ex necessitate)
q̄. n. putat opus suum q̄ Jame collecta conferendum sibi virtus temporaliter fore necessaria. Quod .n. putat talis necessitas deprecetur ipsa, inqt
Apostl. i° ad Cor. c. 3.° Hilarē .n. datorē) q̄ ipsa voyatione minus
suorum delectat, et gaudio replet, diligit deus) ex abundantia bone vo-
luntatis et virtutis ex qua illa hilaritas procedit. Vide Aug. alibi. Quum:
sueth nos hilaritate. Sono ordinaria eleemosynarum lapsa est quo-
rum dorma, dicente Aug. serm. 44. inter Rhemenses. inferni reti-
nent quantum sibi sufficit, uno plus quas sibi sufficit, detinab deus,
quab à hominibus ne qde possunt deplorabat Cyprianus maledicens de Vsu-
rarb. vera sunt. de patrimonio ner detinab dang. Hanc sagam in Vetri hysto-
rio visitatē fuisse declarat illud Luc. 18. detinab do omnia q̄ possideo.
Et alibi. Da vobis q̄ detinatis omne bolg, Et se. minimum patrimonij vestro,
eis detinab in eleemosynā date uo phemittatis. Qui ts id postant adsit
parce seminant, dicente Aug. in psal. 146. Detinab da et panis est. Semi-
nat .a. in benedictionibus q̄ postat illud Basil Samuel. 7. Qui diligit pecuniā
sicut scripsit non ply pecunio possidebit. Sed Jame speciosum. nouo testamento
fuisse reservatā testat Aug. 4. c. 34 Vny et idem dny ꝓpriis .a. Jame:
dne sensibus oblationib et ꝓpriis liberorum, vt et ꝓ oblationes eleemo-
synab intelligit) ostendat indicium libertatis, et ꝓ Jor illi detinab
quab habebant conservatab, q̄ .a. ꝓcipiunt libertatē ocia q̄ ipsorum sicut
ad dominicos detinent usus hilaritas et labore. Quare .a. q̄ sit
fertilis mercedis abundantia eleemosynarum in Jar vitā? Potens est .a.
deus omnem gram) .i. omnem pecuniam gratis date virtutis abundare faciat
vt illud habentes non ts ad necessitatē salutis, sed abundanter
vt in omnibus) .i. omni negotio et occasione ꝓficiendi de virtutis, ocia
sufficientias quā exactis et coactis, abundetis in oē opus) .i. oē opus bonum

21

multiplicabitur et pinguis affectus exercebit. Sicut scriptum est Dispersit
Eleemosynam in pauperes dispartiendo, Sicut scriptum est. Omni petenti te tribue.
Et. Non auertas faciem tuam ab ullo pauperum. s. iustitia eius) quia auertit
illius largam dispensationem à deo misericordiam accepit, manet in eternum) in seculum.
Sed q.d. Nonne metiendum est ne tam abunde dispergendo eleemosynam ipse inopiam
in necessitatem? Negamus, q. q. administrat semen s.) ostat sor unde det eleemosynam, cuius facultas raro hominem deest, semper n. illi q. det operatur ut bene
velle non deficiat, inquit Leo serm. 1° de collect. 10° mensis, et panem ministrabit) dabit
illi unde frugaliter ipse viuat. Sereny ij et Hilarius est eleemosynam distributor, q.
tunc magnum lucrum habebit quando sibi nihil reservauit. Dicente Apostolo.
Qui administrat s. inquit Leo serm. 10 de Quadrag. et Cypr. de ope et Eleem.
Si plurimum habuit esto sordes, fieri non potest ut ad inopiam redigatur, finiri
n. non potest unde in christi usu expendit. Multiplicabit semen) i. facultatem unde
ostat eleemosynam. Qui n. dando in duo repletur semibet sunt pectus q. ope
fluenti riuus repletur aqua, inquit Basil. Samuel. 6. Falsa q. ille animal q. bene
faciendi amore se defraudando non metuit, inquit Leo serm. 3. de coll. 7. metuit
et Ambr. in cap. 6. Luce. Laudabilis parsimonia q. exemplo largitatis affectum ne
gotiis impendentibus exstatuit inhibet, ne inopem se putet q. habet q. Natura
satis est. Multiplicabit. a. deus dantium semen q. precem vanum q. eleemosynam ac-
cipiunt, q. dum gratiarum actio ad deum q. Eleemosynam patentium (diuinitus
deum reprendat tibi) oratione dirigit, remissis expensis dei retributione remu-
lat, inquit Cypr. de Eleem. num. 9. fructus iustitie) i. facit vos ostantiora
et pleniora bona opa ostere, opa. n. iustitie tanquam radicibus fructus sunt, ut in otio
temporalibus et spiritualibus completur abunde in oes sempi) de quo c. 8. ep. ad Cor. 9.
opatur q. nos gratiarum actione deo) q. et sor ad simplicitatem largitionis spedat,
ut ib q. et abunde largam gratiam agat deo. q. ministrauerit aliquod q. ad indigentia
collecta opam ostant. Cuius rei plenius exstat exemplum apud Cypr. epla 60.
ad Episcopos Numidie q. à Cypriano et Carthaginensibus petiuerant Eleemosy-
nam in redemptionem captiuorum. Maximam, inquit, vobis gratiam agimus q. nos tam
bona et necessarie operationis participes esse voluistis, ut offerretis nobis uberes
agros in quibus spei nostre seta mitteremus. s. no solum fructus) i. no est sic uerus
fructus collectionis ut panis ibi sit inueniat q. ita q. se laudabile est, sed et abundat si
i. adhuc uberior inde proueniat fructus, q. n. multis nobis illa occasione agunt deo gra-
q. gratione s.) i. q. exercitia q. stantie et utilitatis et sor ministerio pertinentis, gloriose
deum s.) q. tam pingues Euangelicos cum exercemini vos sedatores obedientie, simpl. cum q.
q. tam simplici corde bona vestra recipietis in illos et in oes pauperes, et) s. abundat mi-
nistrium sor in ipsorum obtor. s.) no solum n. ipsa Eleem. suum habet premium ad deum

de qua sapiens.

De qua Sap. Concludit eleemosynam in sinu patris sit Sol et susstulat deuotio, nec respicientis vt preces eius deum suum adiungant. Desiderantis vos ꝑ Et quo apparet q eleemosynae illo tempore no solent rationali, affectu recipi, sed recipientes ydy solent reverenti virtute dantis, quas accepta subuentione. Gratias deo ꝑ.) Prouidit Pat vos et principaliter latina quia consuetudo ecclie multis reuelationibus fidelium dns alij aliqd spiritualia alij aliqd rationalia reuelauit, inqt Aug. de cpe monach. c. 16.

In Cap. 10.

22 Obsecro vos) ecia q gradum scripsi fidelitur implere; obsecro, inquis, ꝑ mansuetudinem ꝑ interna animi lenitate quas regia multa vaspantia seruauit, et modestia Christi) quas in omni sua conuersatione ostendit, vtin. imitatio Christi no aspernemini mea lenitate et in obseruando modestia obsecro a. vos vt ipse sedo rebellas vos q dicunt, q in facie qdē) ꝑ. in presentia suis, absens. a. rōfido in vobis) ꝑ. confidentior et audacter multa ago contra vos, et magis audacter scribo quas coram audere log aut dicere, existimor audere cōfido) Rogo vos ne putetis me rogare vt ex confidentia, authoritate, potestate, qua pseudoapostoli existimant me imponere vt in quosdam minoris potentie, aut authoritatis inter vos. Ne, inquis, imponatis mihi necessitate potestate mea vt liceat in vos q qua pseudoapostoli putant me inordinate vt in quosdam ex inferioris conditionis Christiani. arbitrantis vos tam sedes carnē) ꝑ. carnalis sedis dignitate, passione, temeritate ac humilitate ambulemus. In carne n. ambulantes) ꝑ. quamuis simus infirmi sicut reliq homines, no sedes carnē) ꝑ. carnalis hominis impetu aut astutia militamus; nā arma mil. nostre no carnalia) Non n. sumus sedes seruili, seruili potentes, diuites, nobiles, gratiosi, qbus plerisq velut qbusdam armis seruilis suas voluntate passis obtinet, sed potia Deo) ꝑ. arma nostra et virtute opantis dei habent efficaciam, illaq rogante fortiunte effectus inter q propius locus habet verbis dei, deinde insinuatio Christiane modestie, charitatis, patie, liberalitatis et ceteris, ad q.d. a. valebunt ꝑ ad destructionē munitionum) quas aduersarij sibi fabricant dns plurima opprobrijs, maledictis sese obmunierunt et quasi obuallant ne acquirant veritati imo veritatis ydolatrie sic a suis auditis auertunt. Quas munitiones attendentes Apli dicebant deo. Quā dedisti me in ciuitatē munitam ꝑ. Ecclesiam multitudine sot modis veritati obuallatā. Quis dederet me in ciuitatem munitam ꝑ. sanguinem, panem sc. sanguinis constituentē illic q Euangelium

X

cō inhibuerint, Nonne hō deūs q reprehisti nos? et in principio fecisti nos re-
pulsa pati et nihil obtinere, et nō expedierit deūs in victoriby nostris illis
inquiū, q̄by voces seruire seruilis potuerint fuit: illis n. nō fuerit opus ad tuā
munitionem desiderandā. Consilia destruentes) illa sc. q̄ inter se conspirando
inierunt, aut insurgentes a maioribus arripiunt ne credant aut ne argueant
veritati. De quā re pslm. Quis dissipat cogitationes gentiū, Et ad talia consilia.
hoc thesaurus. r. 8. Congregamini populi et vincemini, iunite consilium et dissipabit
et omne altitudinem humanae sapiē extollentē se adversus scientiam dei) i. de sub-
limitate sapiē suae se tantopē extollentē vt sui comparatione stulta esse re-
putet Euangelij doctrinā. redigentes oēs) Non solūs minoris sed et stimo-
rus virorū intellectus, ne sc. velint primū voces rerū credendarū intel-
ligere antequā eis acquiescant, sed visa credendi voce credant nō scitis q̄ voces
humanae operatur, sed q̄ videm apparet contrarium. Christi oēs inobedientiae) ad
manus habentes potestatē visibili pena ac supplicio puniendi illos q nolunt
obedire veritati, aut receptae veritati conformiter ambulare, quia vsū est
potestas nis verbo offenderet Anania, cum impleta fuerit vestra obedientia i.
tūm demū nos erit vltrā iam vindictam potestate nis sanctū fuerit nobis
usq adeo morigeri vt nobis tali potestate vlterius nō sit abnegandum.
Augst. a. epla 50. Iam verba cō extendit vt intelligat vadē in ysaiā Ecclie q
z sub principes Christi inobedientia infidelium quaerimus et sustinemus sed hūs
demū nis impleta fuerit vestra obedientia i. illorū infidelium qn parati obedie-
rint fidei, et authoritate Ecclie recipiūt. Quae sedes fuerit) i. facilē ap-
parent videte) i. nis attentione apud vosmetipsos cōsiderate. Si qs confidit
sibi) i. confidenter absq; scrupulo psuasus habet sibi Christi se esse) i. se esse
virū et magnū instrumentū Christi in predicatione Euangelij (agit n.
Apls contra quosdā sub pseudoapostolos, vel saltē vos q̄ predicando Euangelium
quaestus petebant derogabant Apło) Iam cogitet iterum) i. et alia facta apud
se, q̄ sicut ipse Christi est, ita et vos) Vos n. debet arbitrari Christū venire
tantūs instrumentis habere, quasi vos sit in solo vellere. Quale qd Bernar.
de vita solitaria monuit fratres de monte dei. Si amplius aliqd gloriatus fuero de
potestate nostra) Apls in conferendo, dispensando vindicando et stabi posim
quā dedit dns in edificationē) i. ad profectū Euangelij et salutis, nō in destructionē
i. ne vsū nostrae potestatis credat in perniciē eius nil addebat, vel in scan-
dalū infirmorū q̄ talē potestatis vsū sagacē fecerunt, nō exhibeat) ut q
falsō exaggerantes nostrā potestatē Ecclie, inquiūt) emuli et pseudoapostoli
grauel sunt) per obligationes et corruptiones, et fraudes) i. magnā potestatē
ostentantes, Ecclie. a. corporis unitatem) i. omni victoria, efficacia ac potestate

dissimilia, et sermo contemptibilis) Non .n. volebat Apūs gloriare dicendo, ſi-
.a. nō æstimabant in dictione spiritus, aut liuorulenta apparente Veritate,
sed tantus sermonis elegantia, q̄ audiendi ēt q̄ taliter de nobis sentit,
talem et ꝓsentem in fide) q̄ et ꝓsentem audebimus recipere, obedire, et
ꝓsentia ꝑsentem absentia fide expectare. Rogauit .a. Apūs suas ꝓdicationē
23 commendare vt suā apud Corinthios ꝓstimationē ipsis et Euangelio magis
quā Apto necessariā à detractione quā fecerant ꝓsēdoapostoli vindicaret
Nunc itaq; incipit declarare quia id fiducie sit nōe et rerū gratulate, et
dicit. Non .n. audemus) .i. absq; nōe ꝓsentia tantus spiritus agitati ꝓsumimus
inserere) .i. in eorū numerū nob referre, aut comparare) .i. æquales aut
similes illis nob repūtare q̄ seipsos commendant) .i. doctrina et opū suorū
ꝓstantia ipsi depredant, q̄ sor loro sūt ꝓsēdoapostoli. Sed ipsi in nobis
nosmet metientes) .i. metientes ꝓstantia Apūs nostri ex ipō q̄ in nobis
nrā sūt, et comparantes .s.) .i. ꝓstantia nostra æstimabimus ex dono
et fiducia nostris. Non .n. in immēsū) .i. absq; mensura gloriabimur) .i. gloria
nostra ꝓdicabimus. Sed in mensura regule .s.) .i. continentia gloriationē
nostrā tam secundū intensionē q̄a extensionē mensure donorū q̄
dilexit nobis Deus, ita vt nihil dicturi simus extra aut supra vē, nec glo-
riaturi de nobis q̄asi ex nobis, sed ex Deo. declarando .a. sor de laboribus
suis secundū extensionē subiungit, mensura ꝓtingendi vsq; ad vos) .i. gloria-
bimur nos Euangelium ad vos vsq; deduxisse. Non extendimus nos) vltra q̄a
euangelizando in veritate ꝓdicationis, nō in immēsis) vt .s. extollentia, iactā-
tia, rendationis nullis sit finis, in alienis laboribus) .i. gloriando nō ex fiducia
mensura nostra in Deo q̄ alienos labores dissimulanter vestre conuersi-
oni nobis stili adscribamus, q̄asi vere eam̄ soli contulissemus nis fuissent
alij rogatores, nostrum fidei vestre in vobis) .i. vbi fides in regione vestra
in ꝓfectu, aut saltē constante statu ꝓficerit, gratiā .n. nostrum fidei
vestre, apud Graecos īdē valent q̄ absolutē ꝓfecit abolitū, magnificari secun-
dum regulā nostrā) .i. q̄ nōe talenti à Deo nobis tradit, in abundantia) ꝓuerbi
q̄ illa sēt. exponunt sequentia, ēt in illa q̄ vltra vos sūt euangelizare)
q̄ intelligit Deo de abundantia secundū extensionē. Non in aliena regula)
non ēt nobis spes euangelizandi vltra vos rota eis q̄ eas Euangelium
recipiunt; certi .n. euangelium habitū annunciant habent Euangelizare
in aliena regula, q̄ euangelizando nō possunt Euangelij regulā ab alijs
positas ꝓterire, sed debent se intra limites Euangelij ab alijs positi con-
tinere: possunt .a. Euangelium illud ad plura et paciora extendere, et habi-

explicare, in ijs q ignorata sunt) i. in ijs est nobis spes prdicandi Euangelij
apud vos q iam de Christo multa audierunt, et q id Euangelio manifestum
quali sint, vt qui libenter mihi solummodo in prdicandi laboribus inedio.
vitabit habentibus gloriari, sed scribit ad Rom. Dicit, Est mihi spes Euangelij e
randi vbi in est audita Christi. Hoc a. maxime laborib esse scripsere apli
cap. 15. ad verba Rhis ofby laborauit) dicens. Hoc q plurit ad mentem Apli
intentionem. Qui gloriatur, in Dno) i. in ijs q a Dno sunt, et a Dno in veritate
accepit gloriet. Non. n. q seipsum commendat) i. cupit suorum aut disciplinae sua
ostentatione verbis prdicat, exaggerat, iactat, ille probus est) eo ipso talis reuera
est aut habendus est, sed quem Deus commendat) i. tali laude digenus astimat.
Deus. n. verus vere astimator est, expendens ona, vt habet Zoh, in statera iusta.

In Cap. 11?

Expostea sua commendandi quia seq volebat vbi sua scientia sui com-
mendatione, q fere inuisa est multis ptas venias, et dicit. Vtinam q.
insipientiae mea de ijs q seipsos laudant dicit Sapia. Hoc fuerunt stulti quod
gloria vetat inanis. Eccle Proverb. 27. dicit Sapiens. Laudet te alienus et
no os tuum, extraneus et no labia tua. Dicit a. modicum) qz vt cap. sequenti
audiens parce sonetipsum commendabat, idq eo magis qz ex necessitate iuuisse,
multa a. penitate in id prpensus, sed et supportate me) i. patienter forte fac
dicentes, narratio. n. fatui quasi saxum in via. aemulor vos Dei aemulatione)
i. Zelotypus ago Zelotypia q a Deo est. Despondi. n. vos vni viro) Cum Euangelica
eius prdicatio tanquam pudicum vos vni Deo destinauit in sponsa. Virginem casta
exhibere Christo) i. vt prima fide, doctrina, disciplina sitis exhibentes Christo
illibatam et incontaminatam. Timeo ne sicut serpens) Ruby verbis dat intelligi
astutiam pseudoapostolorum a serpente principaliter esse ptenda, ita corrupta
sensus vestri) i. mens, intelligentia, vox vestra, et cprodant a simplicitate)
i. sinceritate ab omni vitij pmixtione libera, q est in Christo) i. in fide, doctrina
disciplina a Christo primitus tradita. Nam si quis q venit) i. ad prdicandum ppria
ambitione, voluntate, vel authoritate se ingerit, de qualibus dicit Johan. 10.
Quicquid venerunt. f. non, inquit, missi sunt. aut aliud Euang. f. vetus patrum)
minus vos doceri ab eo q prdicatum: Nunc. a. cum nec alius adferant
Christus, nec alius spiritus, nec aliud Euangelium, nisi est vobis ratum q par-
cimini vos doceri a priorib, qz qby tredidistis prius illius esse Christum, illius
esse spiritu, illud esse Euangelium q apud pseudoapostolos inuenitis et debetis
istius credere quid de illo Christo sit sentiendum, et de illo spiritu: similiter quidem
sit istius Euangelij sensus et vera fides. Ruby. n. inquit Augustinus contra Epistolam fundamenti

24. cap. 5. obtempauit diuinitus credite Euangelio, nec est uo obtempere diuinitus
Noli credere Manichaeo. Si dixerit, Noli credere Catholicis, non redit faciens ꝛ
Euangelium me cogere ad fidē Manichaei, qꝝ ipsi Euangelio Catholicis pdicanti
tibi credidi. Quocirca si ad Euangelium me teneo, ego ad vos me teneam
qbꝫ principiis Euangelio credidi, et sibi iubenti tibi oīo non credam. Hier
Augl. Itaqꝫ qꝫ Apls primo dixit, credite potuerunt. s. Non est affirmantis
sed quasi pro tempore donantis, ac, si diceret, hoc aliquis habuerat apparentia
Ab alijs. a. Euangelium, ab alijs vero contrarium ipse qꝫ tradiderunt Euangelij
sensum accipere contra oēs militat vobis. Sed fortasse dicerent pseudoa-
postoli, quibus no exhibuisse satis multa sua Apostata documenta vt mere-
rer sibi à Corinthijs deferri fidem: Contra hoc mihi suffragat. Egestino me
misit. s. à magno Apostolo Petro sc. alijs qꝫ habeat columnas, nam etsi
impolito sermone quoad Graecā linguam, inqt Hiero in cap 6 ad Galat. In eadē
sententia pstruit epla 1a. cap. 10. qꝫ quamuis in Hebraeo sermone esset disertissimus
pseudoa. tū sensus alienus linguā (quia Graeca et Latina) exprimere no va-
lebat, qꝫ in eplis eius multorum iudicio quādam obscuritatē. Augo. a. 4° de doc-
trina Christ. c. 7. obscuriores in Epistolis Apli Graecē scriptis magnā eleganciā
arbitrat. Apls se dicere imperito sermone, non qꝫ id vere agnosceret sed qꝫ pu-
tabat id suis obtrectatoribus esse contendendū: Ita quo sensu fatet qꝫ Apls non
dicat, imperito qdē sermone, sed, etsi imperito sermone, quia sermo rationem
aliqd rationabilibus, prior. a. affirmantibus. Quae Aug. sententia est probabilior vō qꝫ
Apls habuerit infusam cognitionē linguarum à deo, dei. a. opa sunt opa.
Sed non sententia Sententiam planē non mutabat pfectui, sive gar. n. no posset
esse Apls, inqt ibidem Augo. In oībus. a. qꝫ pertinent magni Apli, mirabilis
sc. conuersione multorum. s. manifestatis autem vobis. Propter humiliatem. s. vt
vos exalteminī) In sorte filiorum dei, dicit. a. est quam dicit humiliatio,
exponit consequenter cum dicit, Quia gratis Euangelizauī vobis) Et erat se
humiliare, qꝫ de suis in eos meritis tam parum presumere vt ne ipse audiret
ab eis aliud quam cogitare aut accipere. Aliab Erasmo) pseudo Philippensis cognomen
vt egere) Ex altera humilitatis imagine, qꝫ tantorum meritorum Apls non
refugerit necessaria vitae illis in egestate. Est Veritas Christi in me). s. veritatem
in corde meo qꝫ Christi gratia exposui, quia haec gloriatio) qꝫ sc. gratis Euangelizaverim
vobis, no infringetur in me. s. Deum scit) manifestum est, inqt Augo epla 89 qꝫ. 5a.
amplectē occasionē qꝫ volunt occasionem) pseudi se medi, vt in quo gloriantur) qꝫ
sc. sine sumptu pdicent inueniantur sicut et nos). s. nobis in illo vitae no subsint

Ita cuiusmodi pseudoapostoli) Dicit, cuiusmodi, ad distinctionē pseudoapostolorū q̄ au-
dent palā ab Apl̄o mores et disciplina reredere, (sunt operū dolosi) i. rea sub
typho pfecte disciplinę et conuersationis dolū facientes, transfigurantes se (i.
.i. apl̄os) Vicendi formā forinsecus assumentes. Et nō mirū ipse. n. Sathanas) Et
ang̃lorū fastigio lapsus, inq̄t Hiero. epla 45. transfigurat se in angelū lucis)
aliq̄ando visibiliter, put, ipse Athanasio d. Antonio arridet, cui aliq̄ando rō
ingenti luce apparuit. Diuersis, ueni mihi ubi pcze filiorū. Aliq̄ando in
speciosa corpore diuersa se esse dei virtutē et dei pūdentia, aliq̄ando in habitu
monachi. Sicut et iam ante apparuerat pfectissimę virgini, de qua Tertull.
de pscript. aduersus haeret. c. 7. arbitratus ipsum sequentur ab Apl̄o pgnatice dictū
id et fuit prima fuit Cerda suggerendo, usq̄ adeo ut epla 82. Abbati Casino,
huic scribat Bernardus absentiis amarioris dilectionē ab Angelo Sathanę sub pte-
xtu Angeli lucis sicuti rudi hō incipiendi nō dubitat q̄sq̄is vig assistat nō
ignorat. Quo astu ipsius magistrū possidere corda hoīm affirmat Augst 21 de Ci-
uit. c. 6. Nihilominus rō se bonus fingens illa fuit aut dixit, inq̄t idem Eucyr.
c. 60. q̄ bonis Angelis congruebat ostendat bonus nō est error Christiane
fidei pernitiosus aut morbidus (non dixit q̄ nō sit error hominis periculosus, nō q̄ oīs
ruinę diaboli vel apparatus, imo et suggestio hominis periculosa sit) Cum uero
q̄ fuit aliena ad sua incipit diuerse huius rei diligentiam ne ire post rei
magna et necessaria vigilantia est. Quomodo .a. Venustus idoneus est oēs
mortiferos vig dolos uitandere nisi regat et tueatur deus. Hinc Augst. Ut. a. tu-
rat deus opus est frequenti inuocatione dei, signo Crucis, et fidei. Ne gl
me putet insipientē) arbitratus me fuit q̄ ad laudes ppias dicturus sum studio
gloriae dicere, et nō est necessitate amouendi scandali à pseudoapostolis positi.
velut insipientē arripite me) i. Si est aliq̄s inter vos q̄ tale q̄d de me opinari
esto, et id tolerem, ut et ego modicū q̄d gloriem) ad Ephes. et Euangelij auditi-
tatione, nō loquor (certus deus propt. n. deum. Laudet te alienus et nō os tuum.
Dorsit idem. Simile esse regnum rationis Rufando absconditis in agro. sed quasi
in insipientia) q̄ prima facie apparet fore esse insipientium, in qua sibylla) q̄
materia gloriae) multi gloriantur (sedes mane) de generis nobilitate et gloria
maiorū et ego gloriabor) in ea parte illis inferior nō sum. Libenter. s. uos
sitis ipsi sapientes) Laudat eos Apl̄s tanquam sapientes non quasi id essent,
sed laudando agebat ut tales fierent. De quo laudandi more Augst. Epla 126.
Cum me tale genus ait ut talis sum mirabiliter detestatus. Dicit. a. sapientes, q̄ ad
sapientē pertinet insipientia sustinere, diuerte paulo rursus. 3. n. Quomodo sapiens inter
vos ostendat expatiationē suam in mansuetudine sapiē. Si q̄s deuorat) i. bona
temporalia uestra in uentrem uobis confert. Si q̄s arripit) temporalia
uestra inuerecunde diripit, si q̄s extollit) se uobis preferat, si q̄s in faciē uos caedit)

-1- Vob roubmelia vel ignominia affirt. Hinc n. esse verborū sensū
Apli exponit q id q̄ subiungit, scirdy ignobilitatē dico) q. d. Ego nō dico
intelligendo ad litterā sed q̄ allegoriā, roubmelia. n. affirmare est quādā in fa-
riem radere, Sic Augh l. 1: de serm. dñi in monte. Quasi non infirmi s.)
Infra rectora q̄ sapientes sustentis et vos membrū postremū pono q̄ videri
possūs in hac parte ipse infirmus fuisse, Vobisq̄ roubmelia irrogasse quando
dixi, Et vos infatuati estis, et stulti. In quo q̄ audet) 1. constat exigit, in insipientia
-1- insipientiæ (pene dico, audeo et ego) q̄. Alib nulla parte inferiorib̄, agit
.a. de pseudoapostolis. Hebrei sunt) de propria pr. Dei, et nō ex gentibus perra-
hogo, et ego) Ministri Christi sunt) -1 a Christo in Euangelij ministerio posti-
tuti, vt meum sapiendi dico) q̄ sicut ad defendū sapiā pertinet sermonibus
sine rausa laudare, sic ad maiorē sapiā defendū pertinet sermonibus aliqd
pferre, plus ego) q̄ derelinquendo subiungit. In laboribus plurimis) q̄ moderatū
dñi ppli ppe immoderato labore melius et corporis vtilius est, sicut Ambr.
in cap. 10 Lucæ. In carceribus abundantius) A qbus subinde dñi auxilio liberari
bose liberaly est, nonnunq̄ ab ipsis pseutoribus nihil morte dignū in eo inue-
nientibus dimissy, sicut Hiero. in epla ad Philem. In mortibus frequentes) Quod
in plagis supra modū demonstrat scipsum nūs subiungit. Quadragenas) ala-
pas sc. quas mihi arripit Deut. n. 25. mandabat vt parua verberationis
quadragenarius numerus nō excederet, Iudæi .a. ~~dñi~~ ad rabulā nō ausi
sunt quadragenarius numerus implere, ne forte q̄ imprudentia excederet
sed de numero semper qbs vel mihi adimebant. Per naufragiū fere) pter nau-
fragiū q̄ in Actib describit, istud n. diu post scripsus haec epla arripit, à
quo acto incipit Apls declarare quā fuerit in mortibus frequentes, Nocte et
die in profundo maris fui) Varronis et Beda arbitrab rarorē quoniā pfun-
dissimis appellatus fuisse profundus maris: Alij verò dicunt Apls nocte et
die in profundo maris et naufragio laborasse et fuisse ibi dicūntq̄ spūalis,
sicut et Ionas. Cyrillus verò in cap. 11. Isaiæ intelligit istud q̄ Apls nocte
et die natandō maria pagrauerit: Media .a. expositio vtr plabilior,
q̄ et eius declarat quomodo apls fuerit in mortibus frequentior. Periculis
ex gen) Meo Iudaico, periculis in falsis fratribus) Christianis q̄ insidiabant
Apło vt eū vel traderent vel interficerent, q̄ periculū ostq̄ pie viuentibus
familiare esse demonstrat Cyprian. epla 55. ab exemplo Abel, Ioseph, Christi,
subiungens nobis nō indecorū nec molestū esse debere sustinere q̄ sustinuit
Christus, nec falsis fratribus dolendū esse, inferre q̄ inhibet Iudas. Post haec
ostendit Apls quas in alijs malis nūer enumeratis fuerit omnia solatio quoad

corpg destituty. vt dicit, in labore .s. ytis illa q exhibuerey) .i. q exhibere
poterey contigerunt, in quo genere sunt gadeng enumerata instantia mea
quotidiana quia quotidie iusto punienda, exercenda, tuenda religioni Xpi-
stiane, de qua ad Timoth. iusta in illis, Labora vt bonus miles Xpisti. solici-
tudo oium Ecclesiarum) et ppagandarum et ppagatarum, inqt Augs de ope manuu
c. 14. Quia solicitudinem ne q̃ arbitretur Apls solummodo in grali cura-
tione vera bonum Ecclesiarum curte seu publicum adiungit. Quis infirmatur) Tentatione aliqua, et ego non infirmor) ꝑ compassionem eius eo,
inqt Greg. pastoral. p. 2. c. 5. Quis scandalizatur) .i. in peccty labili, et ego
non uror) dolore penitentie pro ipso, ita vt mea innocentia nõ possit
me à dolore lor ꝑhibere. Si gloriari oportet) pro tuenda oportet, q infirmi-
tatib meis sunt .s.) De his .n. nõ gloriatur superbia seculi, sed de solummodo
q deletum virtute, et gloriatur in deo, sicut in eo q est apud deum gloriosum
est q nõ mentior) ꝑ exaggerationem alleyando q nõ est verum: q tamen
his volunt addungere, quum .n. est communiby in vsu q ad laudem faciunt
nonnihil exordire, tuendo q̃ volunt dicty rei suspitionem à se removere.
gentis Arethe Regis ꝓposity) q auctoritate dicty Regis erat damasco ꝓpositus
tanquam gubernator ciuitatis qua hucusq contra exercitum Herodis tri
tor tempore erat ciy Aretas Bellum, vt me reprehenderet) Tanquã q sub
pretextu annuntiandi Euangely explorator esset vel traditor, put amici
Apli dicty proditio suggesserunt, auctore Baronio Aº Xpisti. 39.

Ia Cap. 12.

6. Visiones et reuelationes) Est triplex genus visionum, scdm Aug. 12 de Gen. ad
litt. c. 24. Sensuale, spirituale, quando .n. aliqd corporei similes imprimit
phantasie ad significationem alicuius absentis, sicut accidit plurimi, et mentale
cum veritas ipsa prius ex intuitu, dicit q Apls visiones et reuelationes
vt det intelligi se de tertio visionum genere loq in quo veritas absq pha-
tasmate quasi absq velo pria imagine manifestat. Scio hoiem in Xpisto)
.i. Christianum vel Xpisti discipulum. Legit .a. in textu ꝓpria nudistie ratio
sicut et Johannes ait dicit, discipulus ille .s. Ante annos 14) Qui fuit annus 44
Xpisti, secundy Claudij secdm Baronium, ex q patet epla scripta sit anno 2º Ne-
ronis, non q arridet lor visio in templo romuneratione Apli immediate se-
quente. Scribunt .a. ad te dicte Ante annos 14. vt significet se lor visi-
one ꝓ 14 annos ralasse, nec adhuc dictum fuisse nisi rarissime
authore Ambr. in psal. 36. Siue in corpore nescio .s.) .i. nõ scio an aia sepa-
dicty subsistat, tunc temporis separata fuerit a corpore nec ne. Deus scit
quod dicendo fit nõ timeat Apls, q nõ asserunt deum in hoste, sed deo so-

hūmodo hūbūit ocūltorū cognitionē. Raptus ḡuīusmodi ~~ḡ~~ fuit ad aīe
intentionē, q̄ ista aīa intuitu ꝑ ordinatē ꝑ sensū, phantasiā, et mentē
dispositiū fuit ad mentē ita fuit rehndā vt nec sensibꝫ, nec phantasie
illa ex parte potuerit intendere: nisi ne q̄dē obscurare nūs aīa sūs ve.
getaret corpꝫ nec ne. De quo bene dicit se raptus, id. n. quasi violenter fit
ꝑ exhimiā dei magnā et extraordinariā virtutē, vsq; ad hūtūs caelū
Ecce q̄ sit cognoscit ꝑ ea q̄ subiungit, Raptꝫ est in paradisū) i. locus beate
q̄tūs sūe beatitudinis sedes Augus 12 de Genes. ad Litt. c. 28. nemoꝫ. 5°
Quem locū primū appellauit caelū vt locus ipsis determinate designaret
q̄ paradisū esse ꝗt extra caelū, fuit n. aliquando in Limbo, descente Christo
Hodie nouis coeli in paradiso. Et esse ꝗt visionē Dei sensatiuā ꝑ speciē
manifestat. Nec abs re dicit, paradisū fuisse caelū, q̄ Paulꝫ in eo nō
solūs Deū vidit, sed, teste Beda cap. 6° in Zacharī. vidit insuꝫ conuersatione
sanctorū, audiuit colloqꝫ Angelorū. Audiuit arcana verba) sapiē create
ipso increato Verbo illa ciuante. Nec ~~absque~~ cūm verbis dicat videri
et creata sapia videri in Verbo alicuius est q̄ Apls Ioē se dicat in verbo
audiuisse, in Scripturis n. cognitio dei ꝑ speciem tam audituī hūbūit q̄m
oculo, ita vt de spiritussando dicat, q̄uis audiat loquēte. et Verbis
dicat, se nō solūs patrē reuelare, sed et de patre pala annunciare
ꝑ nō licet homini loq; q̄ ineffabilia illa dei substia Verbis carne edītis
cognitui nō ꝗt, inqꝫ Augus 22 cont. Faust. c. 54. porrexia arcana illa
create sapie verba nō potuerat Apls loq, videbat n. rem cognitam magni-
tudini negotiū se posse linguē debilitate respondere, ꝗt q̄ Basil. homel. 15
dicit Moses et quo Deū orpat loq ad eius impeditionis fuisse linguē. Vel, non
licet homini loq, q̄ nō intellexit in terra Moab ꝑ dicit illa audiue.
Ambros. Ambr. in psal. 36. 43? Tertull. de prescript. c. 24. Reue eis ita sunt
Vane ꝗ q̄dam ꝑsumunt Ioē se scire, aut Ioē descripta exhibere, eis illa
ne Lucas q̄dē Paulī indiuiduū comes scire uoluerit, inqꝫ Iren. l. 3. c. 14.
Augus habt. 98. in Iohan. Et. a. Paulꝫ in raptu viderit Deū arbitrat Aug.
epla 112. c. 13. et 12 de Genes. ad Litt. cui sententie in Iuuer locus segle d.
Thomas, adiuuent hūtūs caelū esse Empyreū, et esse hūtūs in ordine ad cae-
lūs aereos et aereos. Eo ḡuīusmodi gloriabor) Tanto ꝑprio meo nōie
pro me. a.) sub ꝑprio nōie nihil gloriabor nisi in infirmitatibꝫ) et passionibꝫ
et laboribꝫ ꝑ Christo i. meritis, vt de quo merito ꝑsonam (ad contemptū
meū) meā ipse ꝑscribā et illā remunerando mihi gloriā, inqꝫ Cyprianꝫ.

de spirit. Oper. Nam etsi volunto gloriari .s. magnificè extollere illa q
minus vno verbo in 3ª psona attigit, nō vero insipiens, veritatē n. dicat
stulti a. in laudibz sui nō veritatis sed iactantie solitz gaudent voc. Parco
ne a .s. dignitate sanctz revelationis patrē indico, nec p dignitate exponō.
ne qs me existimet .s. .i. ne qs putet me aliqd supra hoīes esse: aut adhuc
plus gloriæ mihi deferat quā in veritate nouerit, aut fragē defecta ab
hominibz fauoribz. Nihil a. abstinendū esse docet Aug. epla 64. Revelationū
extollat me, dalty est mihi stimulus) Nostro qd, inqt Aug. de Nat. et gra, qz invec-
tio est qd vel qualis fuerit. In psal. 119. Vorat dolore corporis, et Hiero.
in cap. 4. ad Galat. vorat dolore rapitis. Gregor. a. 8. Moral. c. 20. Vorat
rebellionē carnis; nec inexplebiliter, illa n. vltpote pudenda offensissimis
plet remediis contra extollentiā. Datus est q sit stimulus a deo rōsilente
et remediū suppetente mihi visus fuit nō expedire vt Apls ablq; humiliandi
retinaculo contra tentationē superbie suo committeret libero arbitrio, inqt
Aug. 3. ad Bonif. c. 7: Datus enim apls fuit Attamē qz dicit Apls se in in-
firmitatibz sub gloriari, nemo a. qt in contrariis carnis gloriari qz phi.
7 net ad diminutionē vitiorū et virtutis, nō vt in Apls velle intelligi.
st me colaphizet .i. pertinendo quos mihi dolore infrenat sicut et vobis qz
qz per dnm regnū) Nolebat n. Apls pati molestiā qua elatio eius rumpi:
meret, inqt Aug. de gra Christi c. 12. Vel, qz nihil habet se p dolore
quem in suis offerio retardari. Sufficit tibi gra mea) Ne deficiendo succumbat,
inqt Aug. 3° ad Bonif. c. 7° Nam victa) multitudo in infirmitate psistit
.i. ad psidium sui pmoueat, vel et psidia exerceat, infirmitas n. carnis
est offensa virtutis, inqt Ambr. in psal. 36. Imprimis humilitatis de qua
hec verba verisimat Aug., dicit n. 20b Si iusti fuero nō leuabo caput
sathanas assidiose et insidiose. Sh. Vicit tolerantia, de qua Tertull. hec
verba exponit, qz tolerantia eō est psidior quō virtutis maior. Vnde et
dicebat B. Agatha, Nisi diligenter psidia corpi mei a carnificibz adhi-
beri nō pt aia mea paradysi rōs palma intrare martyrij. Non est q
expandit Apls ad voluptē sed ad sanitatē, inqt Aug. de verbis Apli serm. 4. et 5.
Venenū namq; excellentie sui erat obscurio nō erat timendū nisi veneno
quasi antidoto, q de serpente confecto psidia spūalia appellat. Hic Pelagiani.
dicūt pt oia sanare ita vt nō esset Apls specialiter à superbia. Robt Aug. c. 27.
de natura et gra. Sta qđ, sed sanat suo iudicio, nec ordine agendi accipit
ab egroto. Libenter igit gloriabor) .i. sicut de re gloriosa gaudebo in infirmita-
tibz meis) .i. molestijs laboribz, afflictionibz carnis, vt habitet in me .s. vt p

illud bonis furia diabuli Christi vt possit in me esse, et ꝑ illud vim suã exprimere. Cum n. infirmor) ꝑ varijs afflictionibꝫ exercitor, hinc potent sũ) qz hinc multimoda virtꝫ et alia parte vim suã virissim exercit. sigꝑa modis Apli) ꝑ ꝑ signa modis ostendit vbi offitij Apostolatꝫ, id. a. à pseudoapostolis in mea ministria vt ego tanto magis deprimar. tametsi nihil sũ) ꝑ nihili fias a multis vestris. In omni patia) ꝑ signis est boni Doctoris, doctrina n. viri ꝑ patiã nostrã, et gloria viri iniqua ꝓtergredi. non qro ꝑ vestra sed vos Paulꝰ n. diuersitꝫ est animi de subditis non affectꝰ ꝓtere sed ꝓfectꝰ, inqt Bernard. 3° de consid. ritant quãe Apli bonis. Et ne Apli videret istud de gra fauere magno aio subiungit ꝑ ꝑ insinuet se id quasi inite et ex debito agere. cum dicit, Ner. n. debent filij parentibꝫ. sꝫ g ner vob mis sibi filij quob ego ꝑ Euangeliũ genui debetis Reuerenciare nisi, sed parentes filijs) Ad quem modꝰ Apli et Pastores sunt subditis. Quasi iure n. à ꝓpenda dilectione gregis animꝝ ferangsit si nisa exteriorib subsidijs à Pastore negligat, inqt Greg. Pastoral. p. 2. c. 7. idipsis ibidẽ et alijs scripturis bonis ꝑbatꝫ. Quod Cyprianꝰ de ꝓpria sua quantitate ferisse patet et eig epla 36. Ego libentissime) signat ꝓfessione ac liberalitatẽ animi sui impendã) oia q habeo et possũ, et seipm impendar ipse) ꝑ seipm ꝑ patiar ego ipse morte ꝓfitenti ꝑ animabꝫ vestris) ꝑ ꝑ salute animarũ vestrarũ. ꝓ quibꝰ diligenter in Sed esto) Latenter deluit obiectione à pseudoapostolis suggesta ego vob nõ grauauit) qz ipse mihil exegi, dolo vob exegi) qz ꝑ aliud quasi id nõ agens vob spoliauit. circumueni vob) gygia temporalia à vobis ꝑ ipsos exigendo. vob circumuenit) vt quasi aliud agendo vestra à vobis temporalia exigeret? Eode (pristi ambulantes) eiusdem apparuit in pari affectu, et interiorib eiusdem dispositione, iisdẽ vestigijs) Eande ambo sentiendi agendi disciplinã eundem modꝰ. Olim) Sicut ad initio ita et nunc patatis ꝙ exposuerũ nob apud vob) ꝑ ꝑ ꝓpria et astute facta quando iam fuerunt à vobis defensa voluerũ pallio quodã verborũ à vitio vindicare. Coram deo in Christo) in Christi spiritu loquor) g absq exaltatione id ꝙ vob est simplicitas diuina. Charissimi) Dulce verbis multiplicat amicos et mitigat inimicos inqt Ecclesiast ꝑ edificationẽ) q.d. nõ quasi nos sinistra de vobis suspitione vestra non valuerũ sustinere, sed qz illa nõ expedit vobis, quale non debitis) Vobis minus benignis erit seruiendũ, humiliet me deus) humiliat n. et quasi confundat ꝓpria ruã in subditis ꝓtra expectationẽ inuenit defectus, ꝓfectꝰ notabiliter ac multiplicitẽ, et lugeã) ꝑ ꝑ conuertar ad lachrymas et penitẽtiã et multis ex ijs ꝙ ante peccauerũt. ſ

8 In ore duoꝝ ſ.) ℔ quid rixa aliquãdo vocis ꝙ permanerent adhuꝛg ſcꝛa-
rian̄ amicis prij diebꝫ vel hꝛibꝫ hoſtibꝫ. Non parcā) ℔ no abſtinebo ab exoꝛ-
tatione religioſis parcit Eccleſiaſtico. Duo ſerdꝫ Augꝰ 3° rout. Paꝛme-
rap. 2°. Non ceſſabo flagellis à deo petentibꝫ implorare, quale ꝙd fecit
Petꝛus in petentē Ananiam: quod poſtremis flagellis ne conſumerent
ſubiungit Apoſt. An experimentū ſ.) An libet vobis expꝛi ꝙ in flagellando
valeat Chriſtꝰ noſtꝛis ad id petentibꝫ ꝓuocatꝫ, ꝙ ſequit eſt in vobis) ℔ inter
vos virtute ſua tam in miſeꝛiis quã in ſpꝛeuis vltionibꝫ no cauo
experiꝛis. Virtꝫ ex virtute Dei) ℔ deus immortalitatis, et nūer quoad vtꝛis
partiꝛ dicꝫ virtutis. Nos infirmi ſumꝰ in illo) ℔ tametſi ſumꝰ Apoſtoli vig
ſumꝰ tꝫ in tam vita mortali infirmitatibꝫ tamen obnoxij, ſed viuemꝰ
ex virtute Dei ꝛ deꝰ immortalitatis, in vobis) vobiſcꝫ. Si eſtis in fide
℔ ſi fidei firmis adhꝛeatis aſſenſus, vel et viuatis ex fide, ꝙ Chriſtꝰ in vobis
ſit.) ℔ eſtimate ex vocis nūero in qbꝰ Chriſtꝰ habitat, et tꝫ idipſis ipſi
adhuc ignoꝛatis in quoꝝ nūero no ſolus paꝛuulos ſed quoſq; et
adultos eſſe, ꝙ n. iuſti ſunt, et agit in eis omnibꝫ ſpiritꝰ ſanctꝰ vt ſant
ipſius templū, nouīs tꝫ ꝓfitentꝫ ꝙ ſunt ſpiritꝰ dei, auctoꝛ eſt Auguſ
Epla 57. Ad id. a. cognoſcendū ſimeꝛo, inqt Leo ſerm. 8 de Epiph. examine
rectꝫ ſui interioꝛa diſcutiat, et ſagaciter qꝛat qua humilitate reſiſtat
ſuperbie, qua benemolentia obtundat inuidie, quam non rapiat adulantiū
linguis, quamꝫ bonis delectet alienis (quod qua rarꝫ ſit videat diligē-
tiꝰ ſerm. 49. in Cant.) an ꝓ malis no rependat malis reddereq; ac
ne in multis laboꝛet ſolicite diſcretionis inſpectio ipſam matꝛē virtutū
caritatē in cꝛdib ſuis ingꝛat. Cuiuſq; cuiuſmodi eſt deus et Redemꝛ et ha-
bitatoꝛ ſui eſſe non dubitet. Niſi forte reꝓbi eſtis) q. d. Niſi forte nos ſtis
inter alios Chriſti in animis ipſius tales ſitis ꝙ metipſos ex nūero
eoꝝ eſſe et reꝓbari. Spero q cognoſcetis) experientia edocti ꝙ nos no
ſumꝰ reꝓbi) ℔ impbi reꝓbatione tandē digni. Vtinā mali faciatis) q
Dei donis no ſe ꝓfundit vt no ſolus poſſimꝰ nihil mali facere ſi velimꝰ
ſed et vt habita poſſibilitate nihil mali faciamꝰ, ꝓpt ex Aug. Auguſ
epla 95. de gra Chriſti. cap. 25. non vt nos ꝓbati appareamꝰ) ℔ no
oramꝰ Deꝰ tam intuitione vt vos nihil mali faciendo reddatis nos Apoſtos
veſtꝛos. Eminentiꝰ ꝓbatos, vi q gloria gregis redundet in paſtoꝛis Rectoꝛis

sic vt q̄ bonis opt fruatis) ꝓ. oramus id simplici amore vestri boni
vestraq̄ salutis, nob a. vt vobis sumus) ꝓ. nō rogamus id q̄ vobis oranti
desit, si nō obstante q̄ nihil mali faciatis nob ab hominibus adhuc la-
boremus vobis. nō possimus aliqd aduersus veritatē ꝑ. ꝓ. ne habeamus ab ho-
minibus vobis nō liceat vobis aliqd aduersus veritatem dicere, vel à veri-
tatis fide ratione vssare. Nob infirmi sumus) Multis aduersitatibus impe-
tionibus obnoxij, vob a. potentes estis) ab oī immunes, laudati et conspicui.
q.d. Nec nob vobis illas conditionē inuidemus, nec de nostra dolemus. Vestra
consummationē) vt ꝑficiat vos deus in omni bono. Gaudete) Gaudiū
a. diuī fortitudo vestra, ꝑfecti estote) studio sc. et conatū, exhortationi sustu-
pite exhortationes ad ꝑfectionē vos promouentes. idem sapite) estote ꝑfecti in
vobē sensu et sententia, parē habete) ꝓ. ne sint inter vos studia contentiū. deus
pacis et dilectionis) ꝓ. q amat pacē et dilectionē, et pacificos inhabitat, qz in
pace facta et loca vig. Salutat dei fratres, Communicatio sancti spiritus) ꝓ. vt
omnes sibi participes spiritus sancti, sit nūs obis vobis) In qbs verbis
facit expressa mentionē S. Trinitatis, quotiesq̄ et fere ꝑfecti pacis in
missa de Trinitate legit.

In priorem D. Pauli ad Thessalonicenses epistolam
Commentarius Primij Dei M. N. Jacobi Zanchij Anstledanßis.

Proœmium.

Epistola hæc scripta est nõ Athenis, sed Corintho, qz cap. 3° ipsius Apostoli Timotheus ex Jaia ista scribebat Thessalonica ad se rediisse, qz rũs fuerat Apostolꝰ erat Corinthi, vt constat ex cap. 18 Actorũ. Ministrũ autẽ commendat fides Thessalonicensiũ, et sua in illos ostendit charitate, vt ex illorũ in accepta fide constantia colligat hæc Epistola autẽ ordẽ tempore prima, teste Anselmo.

1ª Paulꝰ et Silvanus) Antea Epla 143. dicit vitiose legi Silvanus pro Sylas. In deo patre) i. in fide dei patris et Christi collocata. Gratiã agimus deo) Sicut Euangelista et Doctor ait ꝙ auditoribꝰ orare, ita ex experientia grates agere. Sine intermissione) qz interpretandũ et administrandũ Apli rogat orabat, qz et alijs faciendũ esse et fieri posse docet Basil. in reg. fusiꝰ disputãdi. Memores opꝰ) i. confessionis qua fidei ejus à Christo. Scientes) ꝙ optimam remunerandi electionẽ vestra) i. qz id ipsũ cognoscite vos ad electionẽ gratiæ pertinere, dicente Aug. de bono perseuer. cap. 22. De ipso vero nostro vestro dicite vos ad prædestinationẽ gratiæ pertinere, tanquã argumento probabili, nõ infallibili, qz Euangelium) i. prædicatio nostra, nõ fuit in sermone tantũ) verbali prædicatione, sed et in virtute) miraculorũ, vel efficacia, et in spiritu sancto) i. in dono spiritus sancti, et in plenitudine multa qz omni gratiarũ genere prædicatio nostra fuit insignita, quales fuerunt in virtutibus) i. quæ multa dei ꝙ nos apud vos fecit ad salutẽ vestrã. In tribulatione multa) cui multa iudæorũ oppositione, cui gaudio spiritus sancti) tamen animo sibi assistit, et ꝙ vestra admirabilẽ constantia celebrat facta est fides Christiana. fidei vestræ exempla est) Notandũ quod hic dicit exempla est, de fide. a. Romanorũ dicit ad Rom. 1°. Fides vestra annunciatur in universo mundo. qz fides Romanorũ. est universo mundo vt forma, fidei. a. aliorũ exemplũ formæ rectæ, authore Chrysost. Pomel. 2ª in epla ad Romanos, et consentiente Erasmo in Paraphr. 4ª, vbi verabiliter annunciatur sic regit vt signet prædicatione fidei i. sit forma credendi. ita vt nõ sit nobis necesse quærere log) Erant. q. dispositi, inquit Chrysost. ꝙ iam in gradu magistrorũ constituti, qz prius sua fidutia cecidissent, nisi deus ad scipsos attraxisset. Zelum) zelum dei habere, et zelare quasi interitũ) quia despectus et contemptus Euangelij ad vos vt quamdo cum dicit (ait) obtinuit et sine mutatione, à simulachris) relicto simulachrorũ cultu, ꝙ eripuit nos ab ira ventura) à damnatione æterna. Consolatione hæc verba habent, adhortatione et admonitionẽ ad proficiendũ in bono capto.

Non fuit inanis) ſ. nō-fiducia ad ꝓdicandū tuncīhr inſtituſſi. ſed ante paſſi) multis
enim lor ad rem fuit, ne eius eſſet gratia mihi valida et delicata de Chriſto confeſſio por
Cuiros et multa gentium genera diſcipuli Chriſti tentauit, et dolor qui veritatis eſt
hoſtis adnouit vt Chriſty non tantū verū ꝓmis, ſed paſſionū et teſtimoniū par:
Dicendū, inqt Cyprianꝰ de vanitate idolorū, in fine. Fiducia Gabriēl in deo
praebet eius paſſio maiorem fiduciam tū ad confitendū, tū etiam ad ꝓdicandū
nomen domini. Loqui ad vos) in eadem prouincia. In multa ſollicitudine
Cum multa angustia et contradictione circa aduersarios verbi dei. Et relatio noſtra
Neq; de errore) qualis eſt hereticorū, neq; de immunditia) qualis eſt Gnoſticorū, et
manichaeorū, neq; in dolo) de quo ad Colloſſen. et ipſum aduersarium Apli, Cui eſſet
aſtuta dolo vos capi, ſed ſicut ꝓbati) Nouit fatui à deo nō ꝓbatur nobile id q dicit Hier. c. 3.
Atrige libi rōſtus et decora. Eius et complebitur oratio tua; ꝓbati ſi. Apli, non eſſe examinari
ſed ꝓbatis reddi apparet ſ. corinth. 11. Probet a. Apli ſua &c. ſ. probati reddat
Ita loqmur) ſ. vt illa integritate Euangelium ꝓdicamus, ſolby placentes) ſ. Euange-
lium incorrupte ꝓdicantes nō id facimus ad placendum ſolby, ſed deo. In ſermone adula-
tionis) In quo ſunt q ſeſe demittunt ad inſtituendas aliū hominū voluntates,
opiniones et prauas: Quod Ezechiel dicit conſuere pulwillos ſub omni cubito, de
qbꝰ ſatis Hiero. in cap. 30 Iſaiæ. Quem ſermonē derelinquat Aug̃ in epla 226
Dimitte, tibi non rōnitro, qz tibi adulari nolo: neq; in occaſione auaritiæ) ſ. ꝓdicatio.
ne noſtra nō rememorating in occaſione oppugnandæ noſtræ auaritiæ, neq; a vobis)
Vt q̃ talē ſuum oportebit nos, inqt Baſil. reg. fuſ. diſput. c. 25, neq; ſtimando honores
ſpiritoſe conſectari, neq; p delinquendo apud delinquentes offenſione laborare.
Tritis a. Joris Apli fant mentionē qz tres ſint ꝓpriorū ſpecies omnium ſunt
ꝓpriorū originis, inqt Auth. q° in Lucā. poſſeſſiones auri eſſe) Gagnæus dicit Grē;
nis typhis diſplicitæ interpretari poſſe, ni auri eſſe in appetendis et arripiendis
honoribus nobis debitis, vel, vitæ neceſſariis: Prior qdē interpretatio magis ſeruit
ſeueritati Apli, poſterior veritati: Cum n ſubiungit Apli vt Chriſti Apli fi-
à fidelibꝰ acceperint neceſſaria vitæ, nō honores, apparet qz de neceſſariis vitæ
ſit ſermo. Paſtoralium) ita vt nulla ordinē noſtri aut dignitatis habita
vel ad minima qq officia nos demiſerimus, qz honorē ſuæ celſitudinis, inqt
Greg. 24. moral. c. 30. Apli nō vindicauit, et poteſtate paſtoralis potentiæ ſibi nō
uſurpauit. Verbarent pinde ꝓ lor quis fierent alieni ab ambitione. Si nutrix foueat
et clamoribꝰ, tuearē, accedatē auctoritat filiob ſuob) Ita deſiderabat) ſ. tantoꝝ
expectantes veſtra ſalutem, ſed etiam animas noſtras) Baſilius loco allegato intelligit
vitam temporalē, de qua ad Philippenſes dicit, Sed et ſi immolor ſuper ſacrifi-
cio veſtro in lor gaudebo. Qz tamē ſic non dicit, ꝓ vobis, ſed vobis, vt patet
inſinuare ſe ipſa ſua interiora ſtimuli ſuos ſpiritus ſibi vna cū verbis op-
taſſe inſundere, charissimi nobis facti eſtis) poſteriore a. modo animas tradere cha-
riſſimorū eſſe teſtatꝰ exemplis Jonathæ erga Dauid regē ita conglutinata diuh
animæ Dauidis. Memores enim) Hinc incepit derelinquere quem nō fecerat vſq;
temporalitēr amoris, laboris noſtri) in ope manuū, et fatigationis) q nobis
obēbant vt eo ꝓ poſt ſuadeat Euangelij adeſſe minibꝰ fuit laborandum.
nocte et die operantes) Non continuē, ſed ad offitia Apli tēporis ſuſtinuit Lucas.
Vos teſtes eſtis et Deus) enumeratis, quibus ſuadē) erga deum, et inſtē) erga vos, vt
nō Samuele mihi dicere liceat, Neminē calumniatus ſum, neminē oppreſſi.

roborantes) laudando benefacientes, et ipsa laude exitando et roborando in
bono opere, dicit Deo) i. p. dignitate tante vestre vocationis vt eis presentis digni
sitis in oratio Dei verbis audistis Dei) Quod Deo in nob loquente arripuistis, studia
q. loquat in me dns. vel, in quo Deus ipse tanquam in nobis loquens audit. Qui
vos audit, me audit. non vt verbis hominis) Ac si à nobis solis esset profectus
vester. n. esset verbo Dei naturaliter redere, sicut reddit Tyberio imperator Pilato
scribenti q. Christus esset Deus, et eis progenitus sui sideribus, inquit Tertull. ipsis
ad senatu delatis vt Christus inter deos reciperet. Sed, sicut Verbi est, verbis Dei)
q. vos à deo prolati et revelata est, et à dilectione sibi quia dilectis dilecta est,
q. accepistis vt verbis Dei, q. ~~recepistis~~ acceptis fidei ratione tanquam à deo prin-
cipaliter profecta, q. est formaliter redere, q. est redere revelatis à deo per ipsa
Dei testificatione, revelatione, fidei ratione. q. operatur in vobis) opa fidei confirmans
q. credit per fidē merito parendo dictis à deo vt faciat ea q. credit. in Christo)
i. congregato in fide et spiritu Christi, Contribulibus) hominibus vestre gentis.
Zelus et zelotes) Stulte exaggerationis, inquit Tertul. 5 cont. Marc. c. 5. q. et domi-
nus offendit et flumina eis, et non pepercit suis) Ac sicut Apli de ruditate in
fidelitatē properant fidendo, ita Iudei fidei ratione se opponendo, et Apli mala
machinando, vt videre est Act. 15. 6. 7. Et deo nō placent) Non obstante eo
q. amicitiam Dei habent, q. nō secundū sententiam, cōtrāy hominibus adversari
sibi fidelibus erat in Esau seniore filio, manu eius tenebat calcaneum eius. Resistentes omnibus) dio nominis Christi de quo dicebant quando moriebā
et post mortē eius. vel et inadvertentia fidei nouē gra, quā ipsi n. habebant, et vos
q. habere voluissent habere sinebat. Vt) Consequitur pena, implent peccata)
i. peccata peccatis accumulent donec ad plenitudinē peccatorū veniant.
Ne. a. peccata quā sit libero adscribantur cōtra arbitrio vt ibi cōtra nō habeant
dia iudicia, subiungit Apls, peruenit. n. ira Dei) i. q. pena contra delicta eō deue-
nit, vt ira dia derelictionib, vt dicat Cyrill in Collectaneis iam ad vob de-
uenerit, gra. a. Dei distincti quid, inquit Augst de Nat. et gra c. 23. Hilarius psal.
130. pariant nisi opa tenebrarū, fuit illos) i. fuit gentē nō fuit singulos
non. n. repulit Deus plebem suam quā prescivit, usq in finē) seruili, in nouissimis
n. diebus reuertit ad dnm Deū suū, vt dicebat prophet. Desolati) i. cum maiore
separati à vobis, nō rōde) q. nec vobis nec solicitudine, cum multo desiderio
simul se. cōsolari p. ea q. indiget est fide vestra alys mea. impedientes) q. malos
homines. Quod Basil. interrog. brev. 275. affirmant à deo permitti vel ad pbam
dnis Euangelistas ~~nunc~~ loquens sint et ab euangelizando se gentiles facile
impedire. Vel et ad exercendos vt resistenti instantia laborent impedi-
menta diaboli paulatim tollere ac superare. Quæ est spes nostra) pmissa reti-
dentibus, aut gaudium) mutua societatis, aut corona gloriæ) de quibus
Euangelice predicationis q. est corona aureola. Nonne vos ante dnm.) Nō
legit de gaudio sui illud. n. pertinet ad premia essentiale. Vos estis gloria nostra)
Gloria Apostoli, gloria Ecclesiæ. Cyprian. epla. 7. Et gaudium) simile Ambr. 5. de fide
cap. 1°. Vos nobis estis ita q. bene legitis et audistis, vos verbi vsuros nō perituros
vos agricolæ reditis, in vestris meritis sacerdotalis summa laboris est, in
vestris animis fructus laboris episcopalis consistit: vos fructus generatorū
filiorum, Agricolæ fructuosi.

In Cap. 3.

In Cap. 3.

Non sustinentes amplig) Vestri desiderium. ad confirmandos) in fide et exhortandos ad constantiā fidei, tribulationibus istis) quas nos patimur, metuebat n. Aplus auctore Greg. 3. moral. c. 16. ne dns discipuli ipsius assiduis fidei cursus nrī vorent se fideles esse ihesu xpō videri nescirent. In hoc positi sumus) i. talibus iam dudū distinati, ego qde tantis nris discrevet ad tumultū dns, Ego ostenda illi quanta oporteat. s. nos et oēs Aplī quos mittebat dns sicut oues in medio lupi: quos et oēs Christiani quos exorsus i. mittat tribulationes intrare in regnū dei, dicente Cypr. epla 81. Ab initio sic institutus fuit et laboret iustus in seculari congressione iustitia. Exhortabamur) Eodē consilio quo et dns dixit, iacula n. pessima mihi furiunt, auctore Cyrillo in Zosae. ut q tentat) nō ppria est tentare tentatione malorū ut n. in peccatū propiciat aliqs deū et tentat sed ut ghat, qđ distinguit Augs qst. 57 in Genesis, et inanis) quia nō arridet: tali fiat labor noster, quoad premiū n. essentiale prodit q alibi dicit, unusquisq; accipiet secundū suos labores. memoria nostri Sabatis. s.) i. semp nostri more et authoritate mei in memoria Sabatis dulcissima nostra. Desiderantes nos videre) ad fruendū gra oīb et conversationis nostre exēpla vos. et nos quoq; vos) delectat n. unumquēq; rerū videre fruitū laboris sui. nunc vivimus) i. in alacritate ac animi vigore versamur si vos stetis) i. perseveratis. Quas gratias) Vael n. quas agendi nō equabant vota ipsis, sor. n. fiet in futuro, nis implebit q scriptū est. Et volite mea confitebor illi, i. confessio laudis ac gratiarū actionis probet q debito devotionis. Abundantius orantes) gaudiū n. et alacritas mentis multiplicabant orationē. ut vig. Compleamus) Hoc, ut apparet, nō potuit Timotheus, q Euangelii sono humano rudimenta tradebat, sed seminabat Aplis tanquā ypēdiorib; et melig instruēdis: supplere. a. q desunt fidei nis fidei principia plenis explicando, et ea q prig credita sunt laudē intelligendo, auctore Augo, tractat. 98. in Zosanne. Optabat a. Aplis sor complere, ad sor n. qđ credit non ut semp parnis in rudimentis fidei remaneat, sed ut vir ad intel. ligentiā laudē ypiciat dns noster Ihs tanquā sedens à dextris nis virga directionis. dirigat vias suppeditando opportunitatē, amovendo obstacula. vos dns multiplicet) Numero et merito, sicut orat Ecclia ut in diebus nostris numero et merito populus deo seruiens augeatur, abundare) affectu et exibz ut opa charitatis et pinguis quidā affectu proficiant, et ipsa et frequentia nova sint. et inoes) et minimis, vel, ut nemīnē Sabatis ab officijs charitatis excipiat. In adventū) Ut tibi manifestus gloriā et premiū accipiat.

In Cap. 4.

Quemadmodū oporteat ambulare q. i. qbz opibz ad voluntatē placere, ut abundetis) affectu et exercitio. Vel sic) i. vere, inquit Augs. q. novi. Iulianū. c. 10. in sanctificatione) i. sic ea sti et salutemini q filiorū generationē. deinde ut mundi scientiā malū in vitā iustitia vobis conversatio existentes vos nō solū filios exhibere sed

reprehendit, vt dicit Aug. 1° de Nupt. c. 9. et Jouere) Matrimonij
inst testibus 5° vt. Matt. c. 18. quē explicat Leo epla 93. c. 7° vbi in
Matrimonio nō sit libertas hospitandi vbi et quādo matrimonij seruāda
et spes soboli, affirmant Priscillianistae ꝓcea sectatores fuisse matrimonia
Christiana q̄ lib legibz nolebant constringi. nō in passione desiderij) impo-
tentia concupiscentiae, scirit et gestat q̄ ignorant ſ) Hoc addit in primis q̄
Christiani passionē desiderij nō possint euadere, sed si amore vxis aut
debiti concupiscentiae his eam libidinē, si absq; amore voluptatis fiat
ea sit vbi vt proli nō obsistant voto malo aut opere malo, inst Aug.
1° de nupt. c. 5. ꝓcea nec ꝓ id mortaliter peccant, nō n. ꝓ nuptiae culpā
in culpā, sed ꝓ nuptiae accipit venia talib cōgressib, inst Aug. Contēt
a. passione desiderij intemperanter vbi inhonestē et illicitē ad eam et
plendā modos excogitantes. Celerina Tertull 2° ad vxē cap. 3° Sint con-
cubinae officia serq nris Jouere ipsius necessitate tanq̄ sub oculis dei
moderate transigant. Neq; fornicatio + ſ. sed ſtia transeat ad alienā
vxē aut mulierē, neq; circumueniat in negotio + ſ. aste decipiat fratrē
vt potiat eis vxore aut ſtia, De qua circumuentione 2ob. 31. Si decepti
est cor meum sup mulierē, et si ad ostium amici mei insidiatus sum.
Vindex est de hoc oib) Fornicatione, abusū matrimonij, adulterio. nō
in immunditia) vt libertate Christiana abutrentur in occasione carnis,
sed in sanctificatione) vt potig a pestilenti immunditia separent. Et
qua Apls conclusione apparet id q̄ de circumuentione in negotio dixit nō
de alio fraudibz qua de hac dicunt intelligenda esse. Quia dicit 55ª sicut
q̄ q̄ scripsit Deo et non solū deo est immorigera, sed et 55to in qua sanctificata est
contumelia facit. Omnia illud facite) q̄ indifferēt Deo ille doctrinae genere
quo Deus sit docet veritatē vt simul implat charitatē, inst Aug. de gra
Christi cap. 13. vt geti fidei) alioq; negotijs ad vsū nō ꝓtinentibz vsumetipsos
nō immiscentes, sicut scriptū est. de hoc q̄ ad te nō ꝓtinent ne inquiras.
Hinc esse verborū sensus apparet qd sequenti epla cap. 3°. vbi dicit. Audi-
mus quosdā ambulantes inquiete nihil operantes, sed curiose agentes.
vestra negotia agatis) vnusquisq; incumbat negotio ad se ꝓtinenti. operamini
manibz et vt Quiete ambuletis) Aug. de ope monach c. 13. accipit Deo ac
si esset determinatio priorū, et esset sensus, operamini manibz vestris vt
ope Jouestatis. nec abs re, q̄ vt videre est apud Tertul. de idolol. c. 5.
fabulosos idolorū iam Christiani effecti volentes in eode ope ꝓseuerare
defendebant se, q̄ Apls dicit indeterminate, operamini manibz vestris. Addit
ibidē Aug. Artes mechanicas q̄ liberas sunt debere vocari honestas, nec reprehendi
nisi a superbia eorū q̄ amant vocari sapientes. De qua re idem latius in psal. 128.
Vel Jouestē) + ab sq; ꝓ voluntaria, gratuita, seruorū aut mercenarij
ministerij, et multis aliis desideriis) notat eos q̄ nris ministerijs opari
nolunt adulatione et similibz artibz venabantur pecunia et minuere
alios nris. De dormientibz) Reprehendit qs dormientes vocauit, q̄ turpe
esse deo vel exosum et mortuis quā facile nihil est dormiente

expirare à somno; deinde qz à mortuis ad vitam vitæ restituunt, vt
habet Aug. de fide resurr. sicut q à somno surgit et qui vitæ auctor est.
Sicut et rehabere q ſpē nō habent) ḡ, vt obseruat Aug⁹ serm. 32 de verbis Apli,
non absolute dctm Apls resurrectum, dicit n. Ecclesiastes 22. et 38. capite
Amare fac homines, et spē mortuis gloria, sed ne resurrectionem immortalem
videlicet quasi q desperauerint in solis ſpē habent. Ideo subiungit Ecclesiast. Conso-
lare ppē tristitiam. Remittit ḡ Christianū resurrectionem, inqt Aug⁹, dolore sa-
nabili, pmittit vīr et consolabiles lachrymas fundere, dū moderate;
ſpibet n. Basilius lamentū vitiabile, sterilore, ſpibet et vestes rumpere, ra-
mos vellere, et vineas rapiū asportare: id a. hīm ad deplorandū malū
mortalis nature, hīs et qz desperati sūm spem habēt stabilem. Quorum de
quo Aug⁹. l. 9. Confess. Quis ſpem nō habent) debet n. spes futuræ resurrectionis
esse tristitiæ et lachrymarū modū ponere. Qui dormierunt ꝛ 1 Thes.
4. in Christo mortui sunt, addūcet cū eo) 4. de vita ad vitam sanctā dedu-
cit, sicut scriptū est, Ecce dñs veniet, et oēs sancti cū eo. Et alibi.
Venit dñs cū sanctis suis. vt resumant corpora. nō ſpueniens)
Non nō ibi ad Christi veniens quā illi q mortui in vitam redacti
sunt. Iō inferi) Arriani, vt refert Aug⁹ lib. 12. contra sermonē Arianorū
apud Augū, quos infernos intelligebant esse patres ad Christū, inde infe-
rentes filiū esse patre minorē, vt q à patre accipiat mandatū: quod
vt ita sit inde tamē q Arriani volunt nō sequit, est n. mandatū patris
ad filiū et 88. q dat sine ꝓiudicio equalitatis, pūt ostendunt Cyrillg et
Basil. Aug⁹ autē inferos dicit esse nō dei patris, sed ipsius sepulchri nī
habitū tūba ꝓpe euidentissimū et ꝓclarissimū signū, inqt Aug⁹ epla 120.
cap. 34. Vox, qz erit signū articulatū, infert qz [illegible] ꝗ modū mun-
danū excitabit eā ad resumptionē corporis, sūgitur mortui, venire ad
iudicium, descendet de celo) corporaliter dicūtur celū, sicut interpretē Basilio
in Hexameron dicit Isaiæ c. 64. vtinā dirumperes celos et descenderes.
mortui resurgent primi) Cyrillg q. in Josue. c. 51. intelligit illud de prerogatiua
martiū, iustī n. resurgent mortuo fidei suæ sicut scriptū est, Resurrexit
corpora dormiū ꝓpe iustificationē spūalē vitæ in dobi: malē vero de mi-
sericordia dei, inqt Cyrillg. Sed q Apls dicendo, non ꝓueniemus eos, insinuat ve-
rum tempus, conuenienter ipse de ordine temporū agendo. Primi ḡ, ante
raptū sc. in resurrectione n. vitæ nō erit ordo temporū, sicut n. in momento.
Deinde nos q viuimus) 4. q tunc temporis in vitā recipiemur q relinquēs à cala-
mitate q supēuenit orbi, de qbus Isaiæ 24. Relinquetur in ea scientia panis. Et
infra. Hæc erunt in medio terræ in medio populorū ſ. dicit ḡ q relinquen-
tur. vt insinuet non oēs q tunc viuētes sicut rapiendos ad Christū, sed illos solos q
ꝓficiunt ad ſpem vitæ eternæ. Sicut scriptū est Abacuc. 3. Egressus es in salutē
populo tuo, et ad salutem dilectorū tuorū ſ. Deus ꝓdest ꝗdē
tanquā omnibus, et ad quorūdā dilectorū suorū. Quos resurrecturos Isaias dicit. Hi laudabunt
nomen, sicut et laudabunt, vt impleat illud Psalmi. Inchoate portal eis in confessi-
one, laudis sc. Et illud Isaiæ. Occupabit saltē mūdū hūob et portal hūal laudatio. Cuius
laudis materia erit memoria beneficiū, sanctificationis, sicut dicit Psalmus, Confite-
mini memoriæ sanctificationis eius: ois n. singularis ꝗ q à deo sanctificati

sūng, simul occurrent memorie vniuersorūm. obūbant Christo) et obūbunt fūrore
corpg illius congregatis et agls. De spū a. q̄ tres vident varia sunt sententia
Hiero. epla 148. putat vō immediate sūg̃stiendo: quē sententia g̃larrat
Augustino, et subdit qst. 3ª ad Dulcitū, q̄ bis dicitg intelligendū qd scit q̄ in
Symbolo dicit, iudicare viuos et mortuos: non tm iudex Augē sententia ampledi,
q̄ generaliter dictū est. Sicut in die obitus mortuis s. Antonius vidit xx. choros
virginū in regnū mortuorū et subito dicit resurrexisse. Quod tm Gabet dissi.
rabilē, q̄ resurrectio fiet tempore futuro, et iam ante dicit est q̄ vidg̃ animē
mortuorū sunt resurrecturi. Itaq; vr sententia dicere, q̄ et ipsi animē viuoꝝ reperiē
mortuorū sunt et resurrecturi; quē Augē de ipsorū mente et resurrectione vr loco
nūc dixerit, sufficiebat n. ppositū eius ostendere q̄ illi q̄ tūc reperient viui nō
p̄ueniunt in thesaurū ad Christū vel q̄ dormiunt.

In Cap. 5ª

De temporibus s.) q̄dā vr aduentum et festiua sunt: aduentus n. dei in diē
fit in tempore, q̄ grauabit aduentus sui mihil sonte dicit: resurrectio
a. mortuorū fiet in momento. Non indigetis s.) Scribit. n. qd de die et hora nēdē
sit, vos n. q̄ scitis. Sicut fūr in nocte) vbi n. de illo die solus scriptus et scribē
tibus et Christianis, quo a. tempore sit aduentus vr debet Christianus labore
dicit a. Venient non aduit: de die illa dabet aduentus gradientis aliquot
diuersis, de quo apud Lucā, erunt signa s. q̄ aduentus illius dei erit repentinus
et impetus, sicut dolor in utero habenti) Quem explicare vr Zachar. cap. xiiii.
Conturbabitur mox vniuersorūm, panthil suę pedes, et oculi eius conturbabuntur
in foraminibus suis, et lingua in ore eius. Quibus arguet angustia animi, de
qua Hiere. 4. Dolores vt parientis audiui, angustiati vt puerperę. Et Isaiæ.
Non potest auolare de angustia sua. Non effugient) Non dicit, vt non fugiant
dicit n. Isaiæ 24. Qui fugerit a facie formidinis incidet in foueam. s. Et alibi.
ingredietur in speluncas et voragines terre, ubi clamabunt montibus cadite
super nos. s. Sed, vt effugiant, q̄ explicat Hamos cap. 5. 7 subdidit. Quo modo
s. fugiat qd à facie Leonis et occurrat ei vrsę, et si ingrediat domum et intret
super parietē, et mordeat eū serpens. Vel a. vt sit in tenebris pedi vel igno:
rantia, vt vel tanquā fūr s.) sibi n. vigilantes. Filij lucis sibi) Qz p Bap:
tismū in luce regenerati, dicit n. Baptismus spūs illuminationis, et filij
diei, q̄ lux q̄ in Baptismo recipit in vobis esse vt diei respondeāt p̄ fidei
fidei et scientia recipit esse dies, vt scriptū est, Tenebrę vestra erunt vt me:
ridies. Igit vos dominamur) Subiungit hanc exhortationē, q̄ filij diei possunt
oculos à luce ad tenebras conuertere, vel oculos luce, quidē pręs oculos
claudere. Sobrij simus) s. q̄amus, ne filij mundi tempate stantes. Qui
dormiunt) Alio sermone pręs. Deperdat psal. Illum. oculos meos s. nolle dor:
mitare: et q̄ ebrij sunt) de ardore calicis Babylonis, q̄ vehy filij mundi intē:
patę sitis ad continuandū dei, nostę christi. Nos q̄ diei sumus) Et
ppter debemus in luce ambulare. Induti loricā) dicit Lorica q̄ est genus mu:

nimenti, qz fidel Xir nō solū bruenda, sed et ꝓmouenda est, et stūber Qax
vitā de qua subiungit, et charitatis. Et galeā spem salutis) vt spē futurorū
minimetur sē capitis nostri, z q̄ rapuit nostrū seū animū, mūpsa
tentationi inclinemur, sed semp certā habeamus. nō posuit nos deꝰ in ira)
.s. nō effert Xpianos vt in ira deiudicatos eternā, sed in acquisitōne salutis
vt salutem eternā reipsa tandē consequeremur, diuente Apto. Hadebā fundā
vestris in sanctificatione, finē vero vitā eternā. Qz nō ita sē inistū est vt
q̄s fidelius suā spem sibi edificet, z Xpistū Xpistū, pseuerantia mediatore et
nostri finis conseruandi, siue vigilemus) .s. in corpore mortali versemur, vigilia .n.
sit opposita somno q̄ sor loco malē corporalē signat, siue dormiamus) morte cor:
porali, semp nōs illo .s.) Hic z fidē ibi z spē, Et quo consequi q̄ nōs mortuos
Xpistiani non doceāmur sed⁹ aīs vsq̄ ad diem iudicij. Consolamini inuicē)
spe eterne salutis et adiutorij diuini, q̄ fundet in ipso vtdo mdsti vestro,
aut quouis bono initio. edificate alterutrū) exemplo, instructione. Vt noueritis)
.s. in pretio et honore habeatis q̄ laborant inter vos) verbo et doctrina, sicut
Apli exponit ad Timotheū. p̄sunt vobis) z potestate impandi, dispensandi, divi:
gendi, puniendi, cui .n. immediate p̄ficiuntur laborant inter vos, et sor de
consuetudine loquendi qm Apli vtb intelligendū sit de labore verbi et
doctrine, vnde sor membrū vt vtb TAXUlogiæ nō nisi de p̄sidentia aū:
thoritatē intelligi possunt, laboratis illos abundātius in charitate) Sciunt .n. geni:
nato titulo dignandi, titulo fraternitatis quo reliq̄ homines, titulo auctoritatis
q̄ vestre salutis insudant, de quo subiungit Apli ex opere illorū. Pace habete
inter vos) q̄ pax posita est in ordinata impandi et obediendi concordia, inqt Aug⁹
19 de Ciuit. c. 13. Ingtur) q̄ immiserunt se negotijs ad ipsos nō ptinentibus, ingti
qz se vsq̄ adū ad eos ptinebit nō possunt continere: et ingti qz ingratitudine
infirmitatis saltē z importunitate, sustripite infirmos) .s. infirmos vbranndo
et leniter admonendo ad emendationē iuuate, patientes ad oēs) .s. omniū
genere hominū, ita vt et oporteat inferiores patienter sustinere, malis
z malo) q̄ fit nōs malis alioꝝ inferiorū studio caueāmus, nō a. si studio disciplinę
authore Aug⁹. de grā et lib. arb. c. 17. q̄ bonus est sedamini) Vincendo in
bono malū. Semp gaudete) .s. in omni tristitia vobis semp aliq̄d ob oculos
ponite vnde gaudeatis et tristitia leuetis quod ad meipsū est ipsa malorū
sufferentia, de qua ve Basil. hom. q̄. Sine intermissione orate) Psalliani
hereticī, teste Aug. hęresi 57, istud ad litera acceperūt, et inde supra modū
orationibus et ieiunijs incubuerunt: nō tamē ob id dicti hereticī, inqt
Aug⁹, sed ob alias priuatas opiniones: improbabile z illa instantia orandi
in illis, qz z tanū remanebant suos colorare exores, teste Epiph. in hęres 80ª.
Vbi vō dorat Ecclesiastes. Itaq̄ authore Basilio interrog. fusig disputē. 37.
Greg. in 1 Reg. cap. 1. Sine intermissione orandū est nente, forinsecus .a. stabi
lenda, Authore Aug. s. citato, et epla 121. Orabat agitē) Elias in aduersis, p̄ficiunt
.n. ad pbationē, exercitationē vel castigationē, diuente Tobia. Orabat ago qz
castigasti me. Itor maxime inducit, qz deus aduersa clementer et moderate
immittit. Unde afflicto Iouel. 8. dicit Basil. Pax ex; videat alia percipere

grat finde age dia. ritra te moderationi. Spiritu) in vobis q dona sua
constante et expavescentes nolite extinguere) Quid n. credat, inqt Hier.
epla 150. qst. 12 q instar flammæ ⁊ extincta desijt esse q fuerat extinguit
Spiritu sancto, et sustineat abolitionē sui: extinguitur, inqt, nō in sua substā
sed ei à quo accepit. Hoc a. contingit aut q peccat in q spiritualia aliquādo
irridet, aut qz scripsis à passionibz ac turbationibz animi sui nō satis
cōsodit Deus n. inqt Tertull. de spectac. c. 15. corripit spiritu sancto, ut
pote q sua natura bono tuenti et deliranti tranquillitate, lenitate, quie
et pace fruitare: nō furore, bile, ira, dolore, aut ceteris passionibz, inquit
Origenes idē de pcepta cap. 7. de ore spirituali q scripsis impatia cōtristabat
Spiritu, inqt, quem à deo accepit seruandū nō ppa cōmisit. Note a. passi-
onis et voluptatē, curiositatē, vanitatē, et reliquas deletationes senili
intelligimus. Frequenter et extinguit spiritu qz exercitio spirituali non
sabi, aut nō sat impatiē faciē aut restringit: Quo n. magis tuer
est eo uberiore et frequentiore eget alimento. Pertinet quoq; ad eos
ad eos q habent alios dirigere ne imprudenti consilio aut deportatione
increpatione, ꝓhibitione spiritu subditos impediant aut extinguant: Sal-
tem quantū in ipsis est, qđ notat Aug. 2° cont. Gaudē. c. 13. Qz nō spi-
ritu sc. dicit spiret furit id interdū ex violentia de qua Isaiae. Cum de-
mont tibi quasi fluctu violenti qui spiritu dei regit, ut q dicit Sapiens
nō sit in potestate hominis ꝓhibere spiritu. Prophetias) Aug. ex cōtra
faust. c. 9. istud extendit contra manichæos detestantes oracula veteris
testamēti: ꝓprie tamē intelligit de ꝓphetijs q post apostolos edite sunt,
qđ intelligit Tertull. cap. 9. de anī. De qbz dicit Apls, nolite spernere
tanquā vel examine indigna velut deliramenta prima fronte con-
temnere. Cuius admonitionis vis est q iste ꝓphetiæ aliquando ꝓfecerunt
q fecerunt, inter quas fuerunt quatuor filiæ Philippi, aut aliæ pie,
sed obscure ꝓsunt. Quia) q ad huiusmodi ꝓphetias quomodolibet ptinent, aut
vis qđ affinitatē habent, probate) i. examinate, q sanctus est q eos q dispti-
one habent spiritu, et spiritu discernendi authoritate, dicit ty alios qz oēs
puniste nonnulli spiritu probare vis in re huiusmodi iudicium rectū q disce-
tione spiritu habent requirit. Contingit ty, inqt Tertull. de præscript. c. 9.
omnibz male examinatis in electione alicuius mali incidere in errore:
In qua re ipse Tertull. postmodū pronūcit q sedulo pio examine credidit
nullas idolatrias ex revelatione discreti animas esse corporeas. Quorum in
huiusmodi audientes et Athan. scrip. 1° cont. Arianos in principio, doctos
instantes oratiōis esse ne in huiusmodi examine aberremus. Qđ q dicit
otia habete, augustē sermone nō esse de ꝓphetijs veteris testamēti, illæ n.
sor tempore nō erant habendæ. Abstinete vos) causa vitandi scandali.
Integer spiritu vester) Qz fit quando nō errauit in spiritualibz, inqt Hier. q.
si ruina in spiritu, argestrina spiritus, ora carnis spiritu manifestauit.

et aīa) vōe vīrōm animaliū, et corpy sine quela) quando .n. nō phens corpy nostriū arma iniqtat̄ gerrato, et effectiū quando corpy sine cruciatione et imolestia pūrū seruat et integrū. fidelit) i. fideliter assistend recto opi sūo, q et fecit) i. xpisti corpy suū vsq in diē Christi. Adiuro vos) i. p dominū obtestor.

In posteriorem d. Pauli epīam ad Thessalonicenses

Argūmētū.

Quando apōl adiuncty sibi ad Thessalonicenses, quī, vt prima epīa habet, erant vi tantore in vobil, adfūr differdat, insūr q quōdā impostores Thessalonicenses tūrbi erant quasi q prīmā instruct diel iudicij ad illū errorē et horrorē ab ipl removendū scribēda est mihi epīa et consilio. (Gratl agere debemy) Non dixit agimy, gratl .n. pfoluere digna non opl est nostra: multū tamē ad gratitudinē facit posse tle maiori gratiarū actioni pstandē obligatū effectū valeāt reddere. Superest) Iam reliqua incrementa iudicl adiecit. Abundat) affectū et opē q sūpra quā in populo erat impendebant vnāquīq dilectionē, gloriem) gloriosē pdicando in ecclīs. pseūtibus) fidē vbil celebrīcre nuncupabāt. Quab pseūtionē sustinebant fidēles, et tribulationibus) qbs obnoxij erant iniurijs, et veluti à gētilibus debant. In exēplū iusti iudicij) Vt ex iudicio q deūs vīra vos reputet remedium fauore liberat quā acerbū futūrū sit iudicium eis in impios. Si .n. (inq) Bthg, sit incipiat iudicium à domo dei, q finē eorū q nō credūt habiturū. Vel volig, Exemplū i. documētū, manifestationē q iustū sit ephesiū dei iudicium vīra vos, pro quā id vōe. Vt digni habeamini) i. in dei iudicio digni iudicemini regno dei p quo patimini) q. d. Ex passionibus vestris patebit ibi quā iuste deūs vos in suū regnū adsciscat. Si ty) q. d. Sicut iustū est, dicit iubris, Si tamē, q conditionalit illa coniunct affirmatiue, Et in psalmo, Si inebriabūt in regno meo. Imo affirmatiue velut ironice efferūr eloquū, retribuere tribulationē) Tribulatio, ānis. Hoc sig. 83. qq. q. 30. dicta à tribula, q est instrumentū rustici quo palea à frumentis expūcūr et mundāt: ethena itaq similitudo redē dicta tribulatio reperit .n. ab Isaia tribulationi, Tribulabit (inq) eos sub eo. f. Et mansioni psal. 88. Cornua tribulationi eius. Vide et infrā dicta valli mansionis, diuersē scripturā. Populi populi in valle mansionis. Propone .a. retributionē malorū, q q illa iusta sit apud deū in manifesto est, vt liberent deūs tyrannide: vide .a. scribimyt, Et vobis q tribulamini requiem nobiscū) Et pariter .n. redi: bitis reddit deūs et vīra bene operantes nō solūs beniguus sed et iustus fore. Angelis virtutis eius) Sicut scriptū est, potentes virtute, q ex virtute quā deus in eos mundo mirabiliter operat operat q Angelos, in qua iguit confragrationis. Dantes vindictā) Nō debet cōfundi nos iguis, sed nos deū Iesū vt patet ex Greco. q nō cognouerūt) q ignorantia illa ipsis voluntaria est. Hoc est .n. nō vera diuinitatis, inqt Augs hom. 106 in Iohan. vt

Domini ratione vbiuis nō oīo ar penitꝰ possit abstrudi: et ꝙdem multꝫ testimonijs roborā, ꝙ penitꝰ vt derelinat Tertull. de bapt. cap. tam sequentes testificatꝫ esse deū Deus vt diu absq; predicatione et roborā loquūtꝫ et ad altaria idolorū roborādū diruat deū vindictꝫ obedient euāgelio) ꝙ nō fecerūt nisi q̄ p̄dicatione Euangelij audierūt. (in cubitū) et in morte senādā vbi semp erūt in nobi ad mortē et minuā morientes penā eternā) ꝙ nō solū ignis eterne erit sed et pena, et supplicia. A facie domini) q. ipsū supplicijs inferet impiū in seruo Christo adhuc p̄ tribunali sedente, sicut scriptū est, eminitor ineos adducit, et interficiet eos ante me. Et p̄sal. 88. Conturbā à facie ipsius inimicos eius. et à gloria virtutis eius) i. in essentia maiestatis eius. magnum n. valuit est in tanta magnitate se posse videre. glorificari in sanctis) ipse tunc rapiet in sanctis suis tanquā in gaudio, et admirabilis fieri) sicut scriptū est, mirabilis deus in sanctis suis. q. credituri) subaudi, in eis verbis et vob qz credidistis) q. credidistis testificationibus nostris vt vestre fidei fructus exijt: alibi in die illo) in quo p̄dicabit euangel vt dignet vos vocatione sua. Illa cum formula habet Cant. 2. Surge propera amica mea, quā inuitat et vocat ad gloriam. impleat oēm voluntatē bonitatis) i. oēm bonā voluntatē vestrā q̄ circa gr̄ā fidei desyderij quā habetis, vt ibi p̄ vos deligatis deus omni modo et fides, vestre. Sicut scriptū est. Qui replet in bono desyderium hūi. et opus fidei in virtute) vt q̄ fit ex fide humili humane vidistis ibi clarificetur. Velut cum sol in virtute sua fuerit intuentibus. Vt clarificetur) q̄ fiunt nostra glorificatio ad finē vltimū gloria s. dei. in vob) q̄ vob̄ p̄ illis bene, et vos in illo) tanquā membra corporis sui.

In Cap. 2.

In ipsū) in illo n. aduentū congregationis ad Christū sicut agit ad corpus. Vt nō cito) leui de causa, à vestro sensu) i. ab eo q̄ iam cordibus vestris est insitus, eo n. p̄seuerant Thessalonicenses vt veritate nō tantū iudicio, sed et vocali sensu p̄cipiant. neq; p̄ spiritū) reuelationē quandā spiritualem neq; p̄ sermonē) planissimis instinctū, nq; p̄ epistolā sermones et benedictio: nec sedūxerūt vocā imorentes, tanquā p̄ nos) sub nomine nostro missa iam hinc n. erant imposturis sua figmenta sub nomine Apostoli edentes: quod n. dicit, tanquā p̄ nos, imposturā importat, vt inde mihi videtur ipsum intelligi posse de priore epistola ad Thessalonicenses, quasi quidam illis clausulas nō recte intellexerint, nō obstante eo q̄ eo referat ea verba Hiero. Nisi venerit discessio primū) A Romano impio, fide ipsius impij defectio. Quem sensum tradit Tertull. Apologet. c. 32. vbi dicit. Est nobis maior necessitas precandi p̄ imperatoribus, et pro omnibus statibus imperij rebusq; Romanis, quod vim maximā orbi imminentē, ipsamq; clausulā seculi, acerbitates horrendas rumorū imminentē Romanū imperij vocati (q. longo tradit, ar rontinuo cessatū) ipsius retardari. Cuius expositioni consentit Ladant. l. 7. c. 25. Hiero. epla 151. q. 11. Augst 20 de ciuit. c. 19. Dam ibidem et Hiero. vbi quare Apls nō expresse dixerit discessio ab

imperio Romano, putabant n. Romani imperij suum fore eternum, si q̄ Apls illiq̄ imperij ostaculis p̄dixisset Romanorū ꝓsentione in se et Christianos tum. quos imperij iniuriis conturbasset. Homo perditi) i. sont perditi, vel potiꝰ diabolꝰ Homo perditi ꝓ Antichristus, filiꝰ p̄ditionis) p̄dixit ꝓ id Apls regulariter ipsiꝰ, q̄ adversatur) q̄ est ei rōi multis portentorib⁹ et signis rōne, et extollit) q̄ est ei ꝑ religiōe omnibus p̄ferre, ita vt diaboli impietate in eo signet, Diabolꝰ n. voluit esse deo similis, sic maior, q̄t obscurauit Ambr. in psal. 118. serm. 3. vers. 5°. supra oē id q̄ dicit deꝰ aut q̄ colit) Irenē. lib. 5. dixit q̄ Apls dixit, dicitur deus, nō .a. q̄ est deus: unde colligit et falsit se lib. 3. c. 8. dixisse q̄ Antichristꝰ se nō extollet supra verū deū, sed eos q̄ ita ab hominib⁹ falso dij dicunt. Hieron. a. in cap. 11ᵐ Danielis. Greg. 6 Regist. epla 194. Ambr. in cap. 2 Luce intelligunt ꝙ hec verba et verū deū, et q̄dabtenus, q̄ subiūgit, vt in templo dei sedeat ꝙ Non n. extollet se in templo veri dei (q̄ n. templū dei dicit nō ꝙ intelligi de ꝙmūd idolorū, inqt Aug⁹) nisi vellet deus verus videri. Nec mirandū q̄ḋ rōi sit deus tantū vere deus Apls dicat, supra omne id q̄ dicit deus, aut q̄ colit, q̄ sint ficti deī q̄ est natura deus dicunt sancti dij ꝙ gram, ita sunt illi deus colit vt naturā deus, ita officio religiosi colunt et alij q̄ sunt ꝙ gra dij nūtū ipsis competenti, q̄ sunt rōnis excellentia sic⁹ nonnulli vt ita sancti rōis habeant excellentia dignitatis ꝙ gra, ita alio nūtū q̄ḋ quidam, plg. n. sunt quia soleb⁹, debent à nobis coli. Itaq⁹ Antichristꝰ extol. lit supra oē id q̄ dicit deus q̄ supra deū et omnes sanctos eis negū se eleuabit: et opinor ꝙ omne id q̄ dicit deus nō posse intelligi falsū deos q̄ rōis sint eos nihil dignitatis habuisse designabit supra illos q̄ nihil sunt eleuari. vt in templo dei sedeat) Irenē⁹ ī ritatē intelligit de templo Hierosolymitano: q̄ rōis nō extet, Aug⁹ loco citato verificat verba Irenē de templi templi Hierosolymitani: Sed q̄d agat rōis templū illud friudily credibile sit, ita vt nullus illiq̄ extent vel ruina. Idē Hippolyt⁹ martyr in libello de fine mundi, dicit templū Hierosol. rursū illud templ⁹ de nouo exstruendū, nescio a. an satis vere, q̄ dicit Daniel. Ciuitatē et sanctuariū dissipabit populꝰ rōis duce venturo, et simul cū vastitat et desolatio. Quod inde apparet q̄ rex Iuliano Apostata Iudaei vellent iterū templū instaurare igne è terra exeunte, gente prohibiti sunt. Itaq⁹ Aug⁹ loco citato ꝙ templū dei arbitrat intelligi posse Ecclīa dei, q̄ḋ vix sumpsisse ex Cypriano q. Epla 55. dicit Antichristū minus et aperte conatūrū esse ingredi vel recipi in Ecclīa dei, non tamē admittendū. Sed nec hec Aug⁹ positio vix typi sacri conuenientia, sicut n. ostendens se tanquā sit deus) Nemo .a. ingredit Ecclīa in qualitate templi dei sicut vt se velit deus ostendat, sed tanq⁹ in dei templo sit, et à deo inhabitet. Proinde ꝙ templū dei templa materialia deo dicata intelligenda veniunt accepto nūmero singulari pro plurali: in eis n. sibi dignitatis vendicat solius ibi ꝙ se vel suam imaginē sustinet vt rōnē veritat nūtū latrie. Ad hoc .a. deligat dei veri templū, q̄, vt diabolꝰ iste falsitio de vero Antichristo

sumpt affectat militiq; q solet deo vero exhiberi, prout late declarat Tertull. de prescript. aduers. hæret. c. 40. 41a et Antichristy tanquā sit Deus) i. Christy Dei filiy, inqt Hiero. ē ritualy. Cui consentit Athan. serm. 4. contrā Arianos dicentes q Antichristy transformata specie affirmabit se christū esse, unde et Iudæi ipsū primū recipient sicut. Dicente Christo, Si alig, Antichristy sr. venerit in nōie suo ipsū recipietis. Ob q et non alium deum, quē Antichristum dicit. Hæc dicēs) q. m. Dat q dixi debuerunt vig aduentū ꝑ prædere. q. deti; neat) vig aduentū sr. Christi me vobis referente, hoc. sr. et reuelet in suo tempore) quando. m. completa fuerint iniquitates suę, stulte ex tunc malitia increuerint. Nā mysteriū iam opatū iniquitatis) nunc. m. multi sunt q aduersantur omni re q dicitur deus aut q colit, sed sub velamine nominis Christi, et ibi dicit mysteriū iniquitatis: hinc a. debacchatur furia sæuiens rex impudens furie, vt ait Daniel, qz Christo et deo bellū aptē indicere nō verebit. opatur a. sparando aduentū Antichristi, vt ex hac diuersi malitia ex tunc increscat. Chrysost et Iohannes dicit, Antichristi multi sunt, intelligē Antichristi precursores, et vt Cyprianus appellat metatores. Tantus vt q tenet nunc) i. vsq; intrim nobis vita sit vt q nunc tenet veritas dei nobis credendo teneat) exinde, pseuerando sr. donec de medio fiat) i. donec mysteriū iniquitatis in aptis agat. Et tunc suo sr. tempore rex raptet mysteriū detractore lucifer, reuelabit ille iniquus filius dei et perditionis et forte et damonis, quē dns ihs interficiet (spiritu oris sui) i. virtute spiritus sancti qui de ore christi rex in discipulis suis insufflauerat, videbatur perdere, interficiet q mirabiliose. vel, spiritu oris sui) i. increpatione ab ipso ore christi nobis delapsa, sicut et Annunt a Petro ortus est sola increpatione spiritus indignationis plena, de qua psal. 17. Ab increpatione tua deus, ab inspiratione spiritus ire tue. Qui sensus magis est verisimilis, ut opa pretium. m. erit ad confirmandos fideles vt christus ipse postea suos palā interficiat: ipso. a. interfectio penitebunt in aliis q da ipsis religio q nō sunt penitus ē medio tollenda, sed tolerande vsq; in diem iudicij, quo implebit q legit, et destruet) quod ipse edificauerat, dei regni ipsius religiō illustratione aduentus sui) ad iudicium, inqt Iren. lib. 5. Interficiet a. Antichristum in monte Oliueti unde ipse ad celos ascendit, et vere quo futurus est iudex, ipse Hiero. in cap. 11. Danielis. Cuius) Antichristi sr. aduentus est secundū operationē Sathanæ) q mirabilia q fuerunt facient virtute diabolica. In omni virtute) Sathanæ. m. hinc de loco suo soliciti operet dei quia pt virtute mouendo et transmutando elementa, ita vt et ignē dederit de celo, vt Iabet Apostol. et signis et prodigiis) qz faciet multa apparere mirabilia. mendacibus) i. ad persuadendū mendacium ordinatis. vel, signis q tantū habent apparentiā fucis aliquis transmutationis, nō a. veritate. Alium sensum ponit Aug. 20. de Ciuit. c. 19. Erunt intrim sic adornata vt retractis sint hominibus illa nō posse nisi dia virtute fieri,

teste ibid. Aug. Et in omni sedit. inigitabili) vt n. ad inigitate sedurat
vbi omni genere psuadendi penisse, beneficijs, blanditijs, minis, terroribz
tormentis, arte diuendi, et suauiloquentia ijs q̄ penit) eleuit n. nō sedit
in carne. vt salui fierent) i. eo q̄ recepent ydē veritatis cognitionē ad
ostentationē, ad voluptate, ad curiositate, nō a. vt p eā, aūt seruēs, ea
sua oparent fabulen. Ideo mittet) i. permittet, inqt Aug. ibi Deus operatio-
one errorū) i. ea media q̄ valent ad errore sedūre, vt credant mendacio)
Vnde conferentius est q̄ credent mendacio. Ther a. Sic habuit deo vt intelli-
gamus, inqt Hiero. in cap. 14. Ezech. illum permissione diē in se esse, et nō
tale q̄dā erat illa q̄a permisit Deus Adamum a serpente tentari, q̄
permissio fuit mere probatiua. non receperunt veritatis) iam prius cognitā
et receptā, reseruatiue imitatis vnique doctrinā, et ipsi q̄ ea docebant. Tenete tra-
ditiones) i. q̄d nobis necessario tenendū p scripturā, for. n. solus mere nouā
traditionē, auctore Basil. de Sp̄u. c. 29. sine scripto) nō dicit p scripturā, vnde
manifestius est fuisse iam a principio traditionē nō scriptas, vsq; adeo vt Ireu.
l. 3. c. 4. dicat, Quid si Apli nobis scripturā traddidissent nonne oportuit
reuerti ad illa q̄ Ecclie tradiderunt, de qbz publicauit et Cath. Tertull.
de corona. militis c. 3. et 4. et Basil. de Sp̄u. c. 27. Consolationē eterna) spiritua-
les q̄ nunquā auferēt, sed in melioret reuelabit. In gratia) eo ipso n. quo gl
in gra est fundat habet spes de accipienda p̄seuerantia, eo q̄ fidelis sit Deus
et opibz faueat suis, exhortat noua vestra) interiori inspiratione.

In Cap. 3.

Sermo dei currat) i. velocē p̄gressū habeat, et clarificetur) p bonis nouē et
testimonijs q̄ illi à multis reddit. ab importunis) q̄ quidē loco et tempore
p̄dicationi euangelice obsistunt, non omnis est fides) omnibus tamē et posse ha-
bere fidē, auctore Aug. de p̄dest. Ss. c. 5. Fulgent. de incarn. c. 34. Vnde et
Prosp. 2. de vocat. gent. c. 8. dicit, Posse habere fidē naturæ est omni, habere
autē gratiā est fidelium. Fidelis est Dns) q̄ nō patitur sua regula deseri
Aug. ad) q̄ sic suppont p scripturā secundū, inqt Ambr. 3. de Ss. c. 13. dirigat corda)
disponendo, dedicando, plenicando, in charitate dei) patris et. et patientia Christi)
Christi dicit ad differentiā patie aūt fortitudinis seculari q̄ forte eē amare
mundi, teste Cass. Arnobio. can. 17. Cipriano initio de bono patientie, et
Tertulliano. Quorsum author libelli de patia apud Aug. patientia illa se-
cularis dicitur vocat, substantialis vocē ne fidei conformet cōi moribz,
vsq; adeo vt si cuiquā mundi ambularet inordinate q̄ sue saluti vult cau-
fidelis nō posset se moribz cōi conformare. nō sedes traditionē) i. nō sedes
ea q̄ à nobis p̄scripta sunt eis. non ingrati) nō immemores mee mercedis
ad not nō p̄mentibz, neq; gratis) quod) varii à corporali ope, inqt Aug. de op
mon. c. 3. A quo tamē si abstinuisset nequā gratiā parē mandauisset, q
debebat ei vt Euangelistæ. ad inuitandos mali) in ope mala, tanquā bonesto,
rum silentio, sine strepitu curiositatis, sine pena) quā laborib; spūs aquirit
sicut scriptū est. Laborem manuū tuarū S. beatū es et bene tibi erit. Nolite decipere
Benefacientes) etsi aliter videatur nō bene operantes, Diuine notate) i. obseruate
tale tanquā quid nō bene note, ne miremini) i. ne familiariter rem illo

familiariter, in necessarijs a-id ius prodit, id n. pertinet ad ipsius conceptionem, vnde scripsit vt confirmatis videnl q dos ab illo scilicet. Hucusque conceptio: vnus Aristo 3° cont. Paulus c. 2. et post collat. c. 20. intelligit demonstratus, tam fuisse vir Dei vt Habacuc ne remaneret vir Hierobon aut in loco illo. de quo et Basil. in illud Isaiae 1°. Principes filii sorij furum, diligit et interrogat. Brev. 53. Constit. monast. c. 32. Dicit eos ingenui q adversus eos q vel lege vetitas faciunt ita se gerunt ac si nihil reprehendat ita fuerit. minime existimare) ista n. conceptio faciendo est et charitate vt omnes deb. vt scribit) Quinq. Bonus n. est augere quia iussit. In quod loco) vt sit sempiterna pars iustis. 2da scribo) Sic n. subscribebat epist. suas, auctore Hiero. in cap. 6. ad Galatas.

In Epistam ad Colossenses.

In Cap. 1.

Vniverso mundo) i. propius eis pacis) scilicet) et bona opa redemptionis, remissio) et fide in scientia, vt patet in theologia in qua et fide dedicauit multe fidei confessores dignos non fert) q non sola gra vita aeterna data, q n. data dignis aeternis pariter, q et q glorificauit dignos fecit oportet. in parte sortis) i. ad accipiendos sortem: tales vis sanctis. de potestate tenebrarum) que a deo et modis scribitur predit. in ipso condita) et ipsis tps scribit verbis, in ipso) qz ipse instituit, labet et gnia actuale, virtute qua creat, constant) i. gubernant, caput Ecclie) qz est principium humani generis ipsius quia Adam ad culpa, inquit Apostol. vir Genes. quod ad not tempia genus ipsius gra transfundit. 1° genitus et mortuis) qz primo resurrexit a mortuis. vt sit in omib) iustitia aia et resurrectione corporis primatus tenens) qz gra et immortalitatis non solus consors, sed et author reliquis est, in ipso) sc. sedes plenitudo) i. diuinitatis, qz diuinitas, vt explicat Basil. omnimoda est in ipso) qz ipsemet deus erat et illa cui genus humanum reconciliatus est. et sanguine) sanguis causa meritoria, sensus) i. assedit pacifice, corpore carnis) qz dat corpus qz in est caro, inquit Hiero. explicare) i. vt deliberet, passionis) i. Caluarie, auctore Ambr. in psal. 37. et planxit Medina in 3e p. refert n. Christus in Euangelij predicatione primus laborauit, nisi laborat corpus mei psal. 21. si pedes requies temporibus meis. s. quod laborat Christus non fecit, sed in eius membris Discipulis et reliquis fidelibus et laborat a Christo capite perficiunt Euangelium, ideo psalmus subiungit, surge deus in requiem tuam, Verbis dei) dixit sc. gratissimis et optatis, absconditis) non quoad gratia, sed quoad effectus, manifestatis) quoad effectus sanctis) Ecclie pastoribus. sanctis) mysterij absconditi, cum Deus) quem in rerum creatione videmus deficiente, sibi sapia) sc. sibi gradu, alibi n. crescunt sapientibus, alibi insipientibus, retinendo contra imminentes Euangelij, seductionis) sentiebat n. se confortari a deo.

In Cap. 2.

In agnitione) i. vt cognoscatis mysterium Jesu Christi quod patet nobis exhibuit. In quo) thesauri abscondi, inquit Augus. vir n. sapia est aeternarum rerum cognitio intellectu:

alia, oēs sapiā thesauri sunt in Christo vō diuinitatis. in christo, inq, vel ꝑ
ea q in natura sua specialiter gessit, vel in Christo tanquā in fonte, sublimitate
(sermonis) philosophia, gaudendū) Commendando confirmat, q modū frequens est
non tam quod velimus dicere quod sit sit, quam quod dissuadere vt sit sit. audiuē
quēm in ꝓcipienda sapiā seruandū. quod nolite credere nisi ꝓ eos qui ad credi:
endos vel legitima authoritate sunt constituti. radicati q Christo ꝑ fidē est radix
iustitie, q fundabantur philosophi, ita vt ota crederent esse corpora, aut si spiritalia
illa nō poterant nisi ꝑ similitudinē corporū intelligere, authore Aug. 8 de Ciuit. c. 4. corpora
esse. ꝑ. in vera substia carnis, sed> Leonē serm. 8. de Nat. et 15 de pass. vel potius
q corpus de virgine sumptus sibi ꝓprius erit, inq Cyrillus 1° in Joā. c. 6. Li. ille replet
Nisi n. ille naturā nostre veritatē assumpsisset ad nos ꝑ eā non ꝑueniret, inq Leo
serm. 10 de nat. potestates) ꝑ potestates Angelos malos intelligit, quos philosophantes
sed> elementa mūdi tradem colere rapuit, q imaginationibus eorū inhaserūt
et philosophantibus se paritatis insinuauerūt. circumcisionem) ꝑ vita gentili aut per:
ratis carnalibus, delictis) ꝑ peccata omissionū, vide et ꝑ ꝓpriis carnis, ꝑcta com:
missionis intellige. Chirographū decreti) decretis est illud dei ꝓpositū quo ꝓpositū
peccata mortalia eterna pena punire, huius decreti Chirographū est ipsa decreti
immobilitas, quando q Chirographū decreti delere vetus sui obligatio ad pena
e medio tollit, quāde delicta donare nō est ea dissimulare, sed ipsius reatus e
medio tollere, vnde confessio quod peccata remissa minimē redeant, q nis dona e
rent reatus ipsorū delectus est, delet. a. ꝑcto nis peccator eius remissionē accipit
vide Aug. 8. in Iulian. c. 6. dicit id deleri in baptismo sicut Chirographū aquā.
exfoliando) sc. in descensu ad inferos, tradidit) in ascensione sua de ipō triūpū,
ꝓpius egit ac si victor victos ante se in triumphū adduceret, considerans q nō
tantū ꝑ virtutē sed et ꝑ iustitiā eos vincat, palam) absq; timore. parte diei festi)
Dicit parte, videlt. n. festa a Iudaeis nōn consensit institutā ꝑ media parte
diei seruari solere. Sabbatorū) q. d. Non patiamini vos ad Iudaismū iterū
vocari, q sunt umbra ꝑ. in qby erant aliqua umbratilia significata, veritas. a. eam
rem in Christo fundate. in humilitate) more hereticorū q magnā in nouitate
ostendunt modestiā, vel, in humilitate opinionis, qua vt refert Aug. 8 de Ciu. c. 2.
usq; adeo certum quem in hoc ꝓpositū stabat Apūs deprimebat Jouis rationes vt
diceret indignum esse deos Jouis minores, et ideo opus esse Angelis tanquā ad hos
deos et Jouem mediatoribus ꝓ quo officio dicebant Angelos ab Jouis colendos esse.
Subiungit deinde Apūs, et religiose Angelorū) q nō vānt ambulando ꝑ. docens ea q
ipse vana scientia non nouit, sed de vanitate sensus sui confingit, sensum)
ꝑ. sine re inflatus sensu carnis) qz in mente ꝑ se ferebat sensus, sil. n. inqt
Augt opta 54. q. 7. nihil modū vt de falsa humilitate q magis reflet
quam si aperte scripsisset, non tenens caput) Christus sc. q debent eis in esse
habendus mediator, sed eius loco nescio quos Angelos. Et q) Christo sc. re:
surrexit. n. corpus totius ipsi Christo tanquā mediatori et capiti ꝓpter quod nō
posse fieri nisi ꝑ fidē, et ob id vt quod de corpore Christi sit spes vana
esse fidē, non tamen fidei professione, corpus) ꝑ. Ecclia, nequa) spiritualem
dns ꝓpiare) inferiorib; medijs ꝑ indispositionē solicitudines amores:

inferiorib⁹ sup̄ioribꝫ ꝑ dorsilitatē et obedientias, subministrantiū) .i. sibi eo gratiōse ut: libere ac conuenienter administrabū. Dei .i. veris diuinarū, volentes in mundo .i. gētiū errorib⁹ adhēr inservire deb⁹ veritāi) q. inhonestū, monetū, sentias festū, inqt Tertull. Ne gustauerit) ea q. ꝓhibuerat ne male, sicut ma: nichei somniant diuinā naturā esse malā tanquā fel principē tenebrarū vel, Ne gustauerit) de quibusdā aialibꝫ dicit noster conseruabit, q. sunt oia in scripturis ipso vsui .i. in vsū hoīs creata sicut et vsui constituit, ut eis homini seruiant ipsū seruiendū non sit. Sed terminū hoīs) quā in sua vesania exposuerūt, q. sunt .i. in superstitione) .i. apparent sapienter constituta sed superstitiosē, et vere religionē nōn ignorantibꝫ, et ꝙmunitate) .i. infirmitate indigij aut intelligentiæ, alij n. fortē vanitatē hoīs perperā adinuenit: Perinde ꝑt obseruauit Tertull. s. sicut Plato. e.g. Qui non recte intelligunt de Iudaicis ceremonijs, illa n. etsi obsoleta nō ignoranter habebant nōn vanā religionē, et erant institutā in mente sicē sublimitate diē sapiē. Non ad parcen: dū corporis .i. dicit Ne religiosē .s. non rasa abstinentia vt saltem conse: late valetudini corporū, non in honore .s.) q. d. quin potiꝰ dicunt ista ad honō: dandū corpꝰ debitū honore, et debita salubritate: Deus n. oia illa ad vsū et instrumentū ratiōis referendo corpa hominū Qui ipse honorauit: isti a. corpa Qui honore aut pigritia defraudant non rasa melioriū boni.

In Cap. 3ᵐ

Consurrexerūt) sc. spiritualiter, mortui estis) ꝑ moriendi necessitatē quā con: tractū, auctore Aug. 13 de Ciuit. c. 23. 1ᵒ de Bapt. par. c. 4. et 8. in quē omes sumus ad Rom. 8. Apli. Et Christi in cui est, corpꝰ quidē mortuū est ꝑ pecc. .s. qui maluit diuine mādā quā mortale vt distinguat mortalitatē hominū à lapsu ab ea q. erat ante lapsū, minor est mortalis ꝑ moriendi necessitatē hinc a. erat mortalis ꝑ potestatē, seu qz mori potuerat. Vita) sc. immortalis, Qui n. vita quā minor mortalitas diuina potuit diuinda est mors quia vita, inqt Aug⁹, abscondita cū Christo) qz vita immortalitatis Christi ne minor quā omnis nostris patet. In Deo) .i. in absconsa dei potia è quā vita illa, unde redimūtur donauit, apparebunt) in die iudicij in carne. Vita vestra) .i. immortalis vita vestra carnis et exemplar, in gloria) in carne glorificata. mortificate membra) rejiciendo omnes mores, et frequenti reflexione ipsa concupiscentias unde emer: gunt minuendo. Similachrum seruitij) qui vi apparat in nomine sedis Aug. et Cipr. vel potiꝰ qz vt Idolatræ statuit ita auari metallo seruiunt effigiato Iranū) q. est appetitus vindictæ, indignationē) q. est turbulenta animi motus ad: ferendi ea q. facilitatē actionis aut negotij impediunt. De qua Aug. epla 115. vel est motus animi scripti facile aliqd indigniē ferentis ac si in ipsius iniuria essent vel indigna, Blasphemia) maledictū in deū. renouatā in agnitione) ꝑ fidē et cognitionē veri diuini. imaginem eiꝰ q. creauit) .i. sedes eas hominū pas: tes q. est imago dei, sedes Augus, quo sermonis gre diuine mori aut mortui sedes recipit. vbi) .i. in quā Idē pacte. oia in oib⁹ Christꝰ) qz Christꝰ ꝑ sua gra indifferenter in oib⁹ istis operat et ꝑficit imaginē. donantes vob⁹ mutuo) sc. culpas in vob⁹ inuicē, ne sc. remaneat rancor aut indignatio, pena .a. non

esse uerisse sensu rendonare, sicut nec obligationē restitutionē faciendæ. Donauit nobis) sed reganibus, q̄ et nos deuote reganibus authore Aug. Vincilius .s. clausula ꝓfectionis) nam habita charitate reuelatis studijs ꝓfectionis, ita vt ad alterū nobilis non tendat, virtutes dico, non vitiū grādis, deinde qz charitas oēs virtutes in se rumpledit, dirente Apostolo. In charitate oēs sermones 2 de Ver. q. 38. Domini et mundanis est vita vitalis. Et hoc loco Ad. inferunt ꝓfectionē Christiani hominis in charitate consistere, distinctionē vero monasticam, aliasq; virtutes arguendā charitati viā sternere. (quibus) .s. pdonandi. In uno corp. sc. Ecclia q multa pare et animalia vnitate stringit, gentis exemplo. vinū n. dicit bonitatis, et organis classificationē dei hoc q gratis est ei q se ferit, (sedes vbicunq; loris sc.) Et vbi exemplorū iudicij dictum hoc, inquit Ivo. 4. c. 24 vnum. Et Aug. quod mendis arripiunt ex ipso quod de arreptis ingenti in suum Aug. de bon. non arreptitios esse fidunt. verbis Christi) quod est Scriptura ipsis spiritu dictata vid. c. 37 aut ore ꝓdicata etsi non sit scripta inscripta. abundantes) .s. ꝓ abundantes nobilis eis, hoste Aug. vt oēs scripturas nouit, aut saltē non habent incognitas, in omni sapiā sunt. n. q scripturas legunt, et negligunt, inquit ides, legunt vt teneant, negligunt ne intelligant .s. vt a. intelligantis scripturas, inquit Bern. studendū est ib, fastidio n. distat studium à lectione quantū amicitia ab officio seruilis affectio à sedulitate salutatione: minor a. inquit Hier. oēl indiscreta studium ignorantia quoby est psalmi, q̄ paul ꝓphetia, et facilitate loquendi exponendi quod ignorant: (reddi, inquit Theoph. Alexand. est scripturā sanā laudis secundum fauore. in gratia) .s. q gratis sit amanti dei. Cantantes .s. deo) Laud. n. reddit deo arrepta et grata est: Verba a. scripturarū fauor adferunt vtilitatē vt ex hominū laude dei intelligant, et ob id dicit Apls, donantes) vel laudes reddentes, ex q̄ dicit nouentes qz fame q̄das sunt eo spiritu fer. nouē vt magis valeant laudes dei dicere quia et alioqui dictantes laudes dei reddere nouerit, dei de primū Christianū dicit tractatū. Sine monitore .s. sine constrictu verborū formula orandi, qz et pdocet: Nam et Aug. dicit in oratione vel laudibus dei adhiberi verba q̄ aut omnino affectū pradendo formant quod est spiritualius ac ꝓfectius, aut consequendo attendit vt arrestat, q̄ est fere oīs. in nomine) .s. inuocato nomine dei, qui ipso nobis scripturis dicta nobil diuinitus adaptatis vedē dicendi aut faciendi, sicut scriptus est Aduocatis nostris in nomine dei. vel in nomine dei) .s. ex, et mandato, scilicet de voluntate domini, sicut dicit Zeby. Si quis legit tanquā sermonem dei, si q̄ ministrat tanq̄ et virtute .s. in deo) .s. secundū leges dei. viri diligite vxores) Dilectio n. cibi q̄ ꝓsit mollit impios, ꝓ omnia) sc. q̄ plurimū ad dispositionē domesticā et mundi disciplinā, vel per oīa simpliciter sc. et non omnifariam, vetustissimos (veteribus) charitatis arripiebat a domino) offitio suis seruorū studijs et animo est inuentorius.

In Capit. q.

Sermo vester sit in gratia) .s. gentilis, amœnus, iucundus, ne aules id sint laudis

ad vanitates, ait ꝙ vanas fabulas, subiungit, sit sale & sapientia condita
quod quia actione fiat exponit Basil. constit. Monast. c. 13. Dauda est opa,
ingt, ut spirituali leyôre referta sit oratio nostra, et euangelico sale condita
ut latentib⁹ sapientiæ gratiæ fore odore aspirent, duplicibus auditores et
animi relaxatione, et intelligentiæ festiuitate delectet. De quo aut possit
mandata) sr. ut hinc possibile illius scripsere, monit. n. erat ne falsi Chri-
stiani obrepent ut illi q ad aliquas Christianorum congregationes appel-
lebant tesseras seu commendationes suæ recte fidei ostenderent, et ea
q est Laodicensium) non dicit, q est ad Laodicenses, ut obseruat Christost.
q nō est sermo de epta aliqua Pauli ad Laodicenses, ut pinde fuerit
habit epta à Sixto Senense in medium allata sit. Generē a. Leyth, ea
q est Laodicea, quicunq theodoreti suspicati sunt epta / ad Ti-
motheum, quas Contra q̄as exemplaria legunt et Laodicea scriptas esse:
sed id non placet Baronio, nec abhorret, illa n. epta episcopis insuetis non
populis. Itaq; ea q est Laodicensium) et à Laodicensibus ad me scripta
vos legatis) ex additionibus quia continet. Eandem ob causa communem
mauros fuisse Epistolæ ad Ecclesiæ appellatæ ad Laodicenses. De qua
re videtis Epiphanium et Damascenum [illegible] Epistolæ dicte scripto
Hieronymi), vide ministerium) et Epistopatis), ut illud impleas) et nulla
parte officio hic desis. Gratia vobiscum. Amen.

In Epłam D. Pauli ad Galathas Commentarius.

Prologus.

Galathe ꝛ Asie ad Xpm conuersi, ab illis q ex Iudea descenderant docebant, nisi circumcidamini non poteritis saluari, seduxit, quia cum fide Xpi seruare legalia, tanquam ad salutem necessaria, teste Aug. in hanc epłam, et Tertull. l. contra Marc. c. 2. Hoc psenti epła ad veritatem reuocat Apls, in qua multa dicit de differentia legis et Euangelij, sicut et in epła ad Romanos, sed alia occasione: in Romanis n. destruere volebat opinionem Iudeorum ad Xpm conuertentium, qua putabant se fidem noui testamenti consentire merito obseruate prie legis: hic vero destruit opinionem illorum, q quia cum Euangelio seruare nolebant obseruari tanquam ad salutem necessaria.

In Cap. 1m

Nec per hominem, ut alij Apli, quorum alij a Xpo homine immediate instituti sunt: alij a Xpo ꝛ Apłis, ut Marcus, alij, quod ipse ad predicandum destinauerunt. Sic ꝛ Grecis Aug. Sed q̃ hoc videri posset arrogantie dicit, quasi Paulus se vellet supra alios Apłos extollere: et q̃ dicit quod nec Paulus ꝛ Soteri institutus sit, quasi Xpus a sua resurrectione non fuisset homo, ut ex hoc loco colligere tentauit Origenes, ideo melius Hiero. et Tertull. n. Neq; ab homine (ut) Sut sc. pseudoapostoli quod iste Hiero. Iudaizantes solent obiicere, putantes, q̃ quod ab hominibus constituti solet dici esse ex hominibus, dicente Xpo. Baptismus Johannis ex hominibus erat, an è celo. Hoc expositione recepta nullus ex hoc loco diuersitatem quo ꝛbeth Paulus non accepisse iurisdictionem Episcopalem a Petro: imo ne ꝙdam si recipiat expositio Augustini, q̃ dicit se Apłos non ab hominibus, non a Episcopis non ab hominibus, Constat n. ex cap. 13° Actorum ipsum et Barnabam impositionem manuum in Episcopatu ab Apłis accepisse: Apostolatus n. non necessario iuris: deve Episcopatus inde constat quod ꝛ electi sunt Apli antequam essent Sacerdotes, et antequam Petro traderentur Claues. de seculo nequam) q. de regno presentis seculi. Miror quod sit) i. non visis miraculis, tam cito) Ad 1m quasi vocis ꝓfectionem. in gratia Xpi) vt sc. sub gra Euangelica viventes, q̃ et suauiorem habet disciplinam quam lex vetus, et iuuat ad

ipsam disciplinam forgendam et implendam. in aliud Euang.) i. interpretando
a. quo sensu dicat aliud subiungit (Quod nō est aliud) Non n. audent Paraclyti
aliud Scripturā proferre, nec aliud Euangelium. (Qui conturbant vos) idem
nempe de quibus Act. 15. Exierunt et nobis qui conturbant vos verbis. Et
volunt conuertere) .i. in aliud detorquere, sicut bene exponit Gerson verbum
Pauolig in 4m lib. Tertulli. adv. Marcion. n. 48. quasi s. sine lege Euangelium
non sufficeret ad salutem: quomodo et Paraclyti nostri peruertere volunt
Euangelium Christi, q. ratione in alium sensum. Praterquā q Euangelizauerint
verbi gratia id dictum est, inquit Tertull. 5. cont. Marc. c. 2. non n. erat possi-
bile id fieri, et tamē si fieret nō erat recipiendum. Usq adeo nos semp
respicere oportet ad id quod primum traditum est, et magis in authoritate
habere 1a traditionē quam eos ipsos q tradiderunt. Bene a. addit. Angelos
de celo) nouerat n. inquit Tertull. de Præscript. c. 6. Angelum Sathanæ se transf.
figurantem in Angelum lucis ad subuertendam nouam doctrinam. Cuius
rei exemplum extat apud Origen. epla 165. Itaq; Sibi videbat Apostolus
compendiosam viam ad euadendum dictat impostoris, ita vt nō sit opus
scripturose inuestigare num qui appareat bonus Angelus sit an malus,
q. etsi esset bonus si aduersetur ea quod traditum est, non est audiendus
pdicing) .i. non docing. Anathema sit) .i. separetur ab ecclia et a cruciby
vestris. (omnibus suadeo an deo?) quod exponendo subiungit. An ea vobis
placere) .i. in suasione quam vobis ego nunc vobis placere an deo?
Christi seruus nō essem) q. nō possem ad Christi voluntatem loqui sed ad voluntatem eorum
quibus inculcarem placere. nō est seruus Dei) .i. nō est inuentus humanum
nec ab eo acceptus) seruus suam voluntatem domini. q. reuelatione Ihu Christi)
q. non audiuit Christum in carne docentem sicut reliqui Apti. ideo dicit q. reue-
latum. (Euangelizo) Hoc allegat q. quo grauior quia filiis assertor
esset, inquit Ambr. 3 Hexam. c. 13. eo vehementior defensor fidei, et si
qd de Paraclyti commentis velut confirmat eam partem in qua se vere
mutata opinione conuicerat, magnumq si adminiculetur ei attentio
sobrietatis, et observantia castitatis. (Profitebamur) euidentione. paternam
traditionem) Non dicit diuinam) nec segregauit) Cum dicit, Segregato
me Saulum et Barnabam, sicut Basil. Del poty, Audi me segregauit
et vtero matris meæ) cum me nasci fecit, q. naturalem dominum deo in
primis obsequiosum fecit. Vnde et ysal. 21 dicit Christus: Audi me insula
qui abstraxisti me ab vtero. Totum dico, q. seruo verbum regendi

ponere ordinē sensuū. Verba. a. Qui ppōnūt vocationi ꝑ gram, ꝙ sunt intelligenda de segregatione ꝑ ꝓdixit vocationem ꝑ gram. Vocauit ꝑ gram) non tantū vt Christiany essem, sed vt euangelizarē ꝑ). ꝑ. nobis fuerat sufficiens Christū ꝑ me, nec quibuscunq, sed ꝑsertim vt viam. ꝑ. in gentibus continuo ꝑ) .ꝑ. statim a vocatione mea amplexus consilia Christi omnibus ꝙ rami et sanguini possent esse striuia valedixi, authore d. thom. opusc. de inq. vel. c. 4. et 5. Cuia expositio valde est pia tū bene oportuna, ꝑ vam. n. declarat quē finē in eis mortis afferret prioris sententie mutatio, sine quo sententie mutatio nihil habet efficacie ad stabiliendam eam partem in qua te transtulerit, vt ex Aug. dicunt. Apostoli) Ecb, inquā, qui in Apostolū fuerunt me priores, vt sc. ostendat nouā causa me illuc tanquā rollegam insinuasse, et in eo sententie est quibusdam temporibus heresum, inquit Hiero. sed vt consilia Christi amplexus ita modestie consulerem abij in Arabiam) Desecta sunt, vt est verisimile petentis vt ibi in silentio discerem exam mente expendere deo, dicit m. Hieron. Lucas Arabie ꝓfectionis non meminisse, qz Paulus nihil dignum Apostolatu ibidem egerat, quod. a. auderet dicere nihil ibi actus fuisse dignum Paulo: Et iterum) modico in Arabia exacto tempore, iste Barnabe, eo quod offerens Apostolo ab optato silentio ipsum reuocauit reuersus est Damascum) vbi iam à conuersione manserat et ꝑdicare cepat Christum ibidem multis diebus usq dū Iudeis insidiantibus ꝑ murum demisso abiecit Hierosolymā, vbi à Barnaba duxit ad Apostol quem illic inuenit usq dū Iudeis insidiantibus deducit est Cesaream et misit Tharsum. Post annos tres à ꝓfectione mea Hierosolymitana. Veni Hieros. videre Petrum) dux qz Petrus eo fuerat Hieros. ꝓsenti cum à Barnaba ad Apostol ducerer. operebat. a. Paulus semel desinendo sibi vendicare scripturam, de quo dicit videre Petrum) Non attendendo, inquit Hiero, cum aduno nasu istet aut rapide saluto, sed vt audiendo et obseruando sapiam ipsius vitam ꝓsentia ꝓficiam videt. n. iustus, inquit Ambr. serm. 10. v. 2. in ꝑsal. 118. qui ejus videt mentem, inquit: Venit ad eius sermonem, qui sensus illius potuit comprehendere: Volebat et Petrum videre et fraternis charitatis et corporali ꝓsentia cumulari, inquit Augt Ep. Dicitur 15) sicut illi qui visitandi causa ad aliquem veniunt. Vidi neminem illo scilicet tempore, sequens. n. exponit narrat se post 14 annos à Johanne ap. recepisse doctrinā societatis. Iacobum fratrem dni) .ꝑ. consobrinum et socium Christi, ait. n. vt Hierosolymitanum Episcopum ꝓpterea ibidem residebat. coram Deo) .ꝑ. nouit ita dicit. Ecclesie Iudee) .ꝑ. Iacobus ꝙ erant et Iudeā varijs

loris rolledbe, tam multi nec Judaeis erant ad Christum conversi, qui Antiq 2n me classificabant Judaei) i. magnitudine Divini in me exib publice pdicabant, authore Antiq. cpla 107. Cui pdicationi apte conveniebat versiculus ille psal. 67. Lingua canis linguis ex inimicis ab ipso i. qui primo inimici fuere: unde exante deo arripiunt salubrem linguam canis ad evangelium ysaie. Davidis, labentis canis ad Evangelium propugnandis.

In Cap. 2m

Post annos 14. ibm assensit Titus assensis processerunt tria, 1m quod iste Gren. li 3. c. 13. Pauli ab adversarijs circumcisionis legalium sit ad Apostol, veritus judicium privatis. Cum a. videret Paulo ad veritatis inimicam reddere q. nec recta judicio subjiceret, pdicationem adversariorum ad eos qui servi erant retulit: illi a. ut Gabete Act. 15. statuerunt ut astringerent Paulu et Barnab. et alios inter quos, ut Tit dr, et Titus) ad Apostol circumcisionis. Et statuto ad maiore confirmationem Dei et revelationem, ut Tit dr, ostendit Paulo pdicandu esse sicut et Petro post visionem rei. adfuerunt missi à Cornelio. Dixit ad Tit Sp. vade rei illis nihil haesitans: in hac i re Paulu nonnihil resistit tentationi Titi: rei, non videndo illis aliqd de veritate, sed non videndo ipsorum importunitati, ut circumcisio quam molebant quasi adhuc dubia referret ad sequentem Ecclie judicium: Ad quam rationem respicientes Gren. et Hieron. S. i. ea quod non legimus, debuisse nec ad horam resistere subjectionis, legunt affirmative, debuisse ad horam resistere: Aute completis .11. Ecclie judicijs, causa sedandae contentionis Circumcisionis subjectionem licitam esse docent verba Leonis cpla 26. Scripserunt ad Christianos Principes de habendo Concilio ut hoc rusticitatis et tempus omnibus generalis et pdictis partibus plenius satisfaceret quod diligentius vestra retractabunt. Et idem. Ne aliarum gentium ad eam, quae Dominus primis rectoris instituit praesidem, consensus assentatio videretur, imitandi primis sunt qui de judicijs nostris ambigerent, sed ad magis bonum proficiendi, ut ipsa unitas veritatis claresceret et fortius retineret dum i fidei primis docuit postea examinatio confirmavit: contulit rei illis) i. et modis communicationis i fit inter aquales expositi eis. in gentibus) i. omnem de Christo doctrinam quam gentibus credendam propono: Sed quando quidem dicendo, cum illis, non satis claris significationibus quam illi essent, subjungit, secutis. a. ij. b. f) q. d. non eis omnibus punisse, sed ejusdem religionis contulisse separatis eis illis et palam erant in auctoritate i. sanctis Apostolis, inquit Cyrillus de incarn. Unig. c. 22. unde quod dicit videbantur aliqd esse) non importat solam verisimilitudinem, sed

uidentiam. Cum ſcb ꝯ rontulit, vel qz miſſeria oia Euangelij nō erant religd
vtpote adhuc infirmis, vt putat Aug in Iuer lorij, parcenda: vel potiꝰ qz ſi
ſoli ſua approbatione potuerat Pauli auctoritatem confirmare. ne in vanū) f. ſine
fructu reuerentiæ in poſterū, aut reuerentiæ in illum diem: Alijs fructū, inquam,
non m. dicendo, ne forte, Apli dubitabat, hoc Hiero. de veritate ſti Euangelij, ſed
fingebat, inqt Aug 28. cont. Faust. c. 4. quod quamuis verum eſſet de relo, Ecclia
illi non credent, niſi rij Apli q Chriſtū in carne viderant conuiuando, et
Euangelium conferendo apparerent eſſe eiuſdem ſocietatis: adeo, inqt Tertull. 5°
cont. Marc. c. 3. ab illis ſcam et ſtabiliri deſyderabat. Habita ꝯ occaſione aſ-
ſerendi ad Aplos ob controuerſiam primi dictam, ipſe ante oia ſuam in iam
dicta parte egit cauſam, idq in gram ſuorū auditorū, ne ab ipſis auctoritate
illa in poſterū fieret corruptio. Quo quidē pacto ſit manare quid circa contro-
uerſiam, cuius cauſa principe erat pſidij Hieroſolymitani, ſatis ſit, et dicit, Cum
quib ſit auctoritate Cor. Hieroſolymitani, circumcidi Corinthio n. vilis, et genti:
libi nihil imponere oneris legalis, compulſit, inqt, nam et legis compellitur
corpſe quo aliqd tanquā ad ſalutem neceſſarium conſtituunt. Sed Hiero. putat
id in textu ſcripſiſſe: Cum. a. oia exemplaria conſtanter ſic legant nedo id magis
ad textū ſtinere, et infra Tertull. loco mox allegato Apli pacti ſui contrarij rotem
q id tantū inſinuare: Potuerat n. qd dicere. Timotheū patre gentilem circumciſū
eſt, quare ꝯ non ſcribere et Tito? Ai q poſſit aduerſatiua (Sed) vel ſenſu Hiero.
(Autem) reſpondendo dat rotem cur Timotheo Titus nō ſit circumciſus. Et
inqt, ſubiecit dicto f. l. de teſtimonio quorundam bonorū, ſed mira rationis
Chriſtianorū in Ecclia dedidos et reruptos falſos fratres) Qui n. ſimulabat
ſe velle fieri et eſſe Chriſtianos, cum interim ſto rode ꝑmanerent rōfidentes
ſuæ iuſtitiæ ſpem ponentes in lege. qui ſubintroierunt) f. fallaciter Ecclam
ingreſſi ſunt, non vt vere Chriſtiani fierent, ſed ſub pallio Chriſtiane profeſſionis
explorare) f. curam et familiariter cognoſcere libertatem noſtram) a legalibꝰ.
quam habemus in Chriſto) f. x religione Chriſtiana conſentiti ſunt. Quorū primi
ruptor, iſte Epiph. erat Cerinthus. vt nos in ſeruitutem legis redigerent) id. a. tanto
furtiq, qz ſpiritualiter et ſe Chriſtianos eſſe. In huiuſmodi ſoleb rumpebat id quod de
Juda dicit Pſalmus 99. Etſi ingrediebat vt videret f. obſeruaret, dicit loquebat, qz
loquebat tanquā diſcipulis, ſed dicit, qz nō ex corde, egrediebat foras et loquebat
in idipſis, qz oia q intus obſeruauerat foras malitioſe deſerebat. Quibus) quando
quidem affirmabant legis obſeruantiam eſſe gentilibus ad ſalutem neceſſariam
nec ad Ioan reſtimuy ſubiectionis) ſiue in ſubiectione, vt dicit Epiphan. Hæreſi 28.
vt videlicet nos aut eorū ſententiæ, aut de eorū ſententia legis mandata tanquā

necessarijs subjiciendis: Scitis in eorū erat manifeste veritati contraria, nobis nihil possimus aduersus veritatem sed pro veritate. Et bene dicit, Ad horam, qz stabat vt opinionē suam reprimeret pdicare Paulū et Barnabā, non modicam seditionē inquit cap. 15. Act. fecerunt aduersus eos. i. semetipsos et populū sibi ab ipsis tanquam ab hereticis separauerunt: Quae ita p̄ occidit Gabriel Cyrillū sacrū ad gerendam Nestorij amicitiā. Scio me parū studiosū nec rudentionis nec litteris amantem, sed omnes quosdā et ab omnibus omnes recipientem: Paucis itaq; hoc patefacio, quod si verū ac familiarē amissione fratris possit rumpere offensio hoc me facturū esse p̄cipiō, ne quid dilectioni p̄ponere videar, veram quo fidei habenda est rō, si eam dissimulationem, q nobis flammas ad supplicium sufficient. Haec Cyrillus. Secutus Scripturas itaq; Ecclia nullam nouit rem hereticis inire societatem veritatis neq; aut dissimulationē, sed veritatem semper redimere. Vt) Cum n. manifesta sit nostra in negotio hereseos principia constantia, et nunc arredat definitio concilij, et qua totius nō est corrumpere fir. mamenti, veritas Euangelij quod vobis ab initio et quoad legalia p̄dicauit, permaneat. i. p̄seueret apud vos nec patiamini vos ab illa fundamenta aut veritate confirmata vllis imposturis auelli. Si. a. legere voluerimus (quibus ad Gala. nostros) id intelligendum est in eo quod rem manifestam quasi dubiam, imo Hieron. ad indicium passi sumus referri, vt n. plenario Concilio confirmata veritas Euangelij a me primum p̄dicata permaneat immobiliter apud vos. Timotheum. a. reprehendit Paulus vt ipse facto docuit gentiles nō abominari legem tanquam nocuam, fals. a. intentione id fecisse non erat arguendus falsitatis: id quide licitum erat Apostolo, eo p̄sertim tempore cum gentiles de abominatione legalium adhuc haberent suspecti, sicut Iudaei dicit Augustinus epla 19. et de Mend. c. 5. Quidam aliquando fidem Iudaicam antiquam arripiunt Deum autoritatem. n. quod humanae traditione, aut vitae genere, nimirum nihil illic est habendum. Deum p̄sona non arripit. i. autoritate, traditione, sanctimonia, sed non ideo minoris fiant qz ipse antea in seculo fuit ignobilis. nihil contulerunt) ad veritatis aut Euangelij cognitionem, ita vt nō oporteat vos timere quod scitis a me minus aut p̄terea insanire. Euang. p̄dicij p eos qui dicit, vade, in nationes longe mittam te. Et, Separate mihi Saulum q. Petro eminentiori.) quoad principale fundamentum, licebat mihi Petro gentibus et occasione, et Paulo Iudaeis similiter Euangelizare, sicut Dei verba limitat Hieron. Dicendo. a. Credibile est) significat se ad euangelizandum gentibus quanta habuisse domestica, qua minus expediret subiungit. et opere est. f). i. et Petrus p̄parauit vt magis nouit: nisi ad euangelizandum Iudaeis, ita me p̄parauit vt magis ostenderet

euangelizare gentibꝫ. colúmnæ essẽ. & in aúthoritate Apłica ꝓpũ. Dequa dedecrẽt. ꝑ In signũ cõuenientiæ et concordiæ doctrinæ, aúthore Tertúll. de ꝓscrip. c. 23. Vel potiꝰ qz tali signo nõ ꝓpũt à 55ᵗⁱ in Apostolatũ constitutos in sũis rec: legiũ receptũ: non nominat a. Tobiꝰ, nedũ quippe ad eam mẽsũrã ꝓfe: nerat, inqt Hieron. Vt possent ei Christi testimonia ex aquæ cõiugi maiorꝫ credi. Vt nos in gentes, ipse. ꝑ ad ꝓdicandũ fecerunt: In quo nihil nouũ constituũnt sed distributionẽ regionũ à 55ᵗⁱ factã mutẽ gesserũt, vt obseruat Augꝰ. tamẽ vt parẽtũ inferiorẽ. ꝑ. l. salagebant vt in Cor oẽs conuenirent vt fundarent pacẽ: ꝓ necessitati in Ierusalem, q amore Christi cuncta sua ꝓpter deliquerant, ad: Ephe Hieron. contrà Vigil. c. 5. et Aug. lib. Cor ipsũ fauore ꝓpt apparet ex cap. 8ᵘᵐ et 9. 2ᵃᵉ ad Corinth. Cephan] Credam vt Petrꝰ liberent omnẽ et cõuersationẽ errore ꝛ pœne Cephan intelligunt quendam ignotũ Iudæũ ab Apło Petro distinctũ, sed qz id absq; fructu et contra ꝓfectũ legẽtiũ est, ideo ad Hieron. et Bard. refutat: Cephas q Petr est Apłꝰ Petrꝰ. In faciem ei restiti. ꝑ. l. ipso ꝓsente me illi opposui, cũmq; reprehendi: quod, inqt Ambr. in Comment. Paułꝰ non auderet nisi superet seniorẽ inferiorẽ: Cetera quidem verba à Gratiano. 2. q. 7. C. Paułꝰ, sub nõe Hieron. in epłam ad Galatas rãta, ipse interpretatꝰ de pœnitate vitæ, et sanctitate conuersationis, sicut et Ambr. 2. de 55ᵗⁱ cap. vlt. Nec Paułꝰ, inqt, inferior Petro, quãuis Ecclie fundꝰ, qz et Paułꝰ fit sapiens architectꝰ, sicut ait ipse prudenter fundare populorũ: itaq; Paułꝰ Petro nõ inferior sapia et fundandæ Ecclesiæ industria, poterat inde attenta hac qualitate Petrꝰ arguere: Nec obstabat q Petrꝰ po: testate esset maior, inferiores. n. suos superiores et aliter sublimiter posse corripe dorũt Greg. epła ad Iannar. rãta à Grat. ꝑ. Paułꝰ quidem dicit, Seniorẽ ne increpaueris: sed hoc ei regula hui est obseruanda vt pœna seniorũ sibi exemplo non habeat ad interitũ reuocationis, sicut ibi distincta increpatione facienda est: Sicut scriptũ est Laqueꝰ iniquum odit vos: Id. a. tamẽ magis quando superior nõe vitæ qualitatis similis est collegæ, vt hoc loco. Reprehensibilis erat] q Petrꝰ ipsũ nõ egit simulate quasi ꝓpriam iudicij, sed conuersationis errore quidam a Iacobo qui tamẽsi non pertinaciter affirmarent legalia esse ad sa: lutem necessaria, opinionem tamẽ illam de cordibꝰ suis nondũ fatis eiecerant, et ob id diuinũ uenisse à Iacobo tanquã ritꝰ illo adhuc habentes reuerẽtiæ. circũ gentibꝰ edebat] nihil morabꝰ legem iudaicã, tanquã minus expleta, segregabat ꝑ à conuictudine gentiliũ et conuiuiũ familiari. ut circumcisos crearet] ꝑ. metuens vel sua Iac. ritꝰ gentibꝰ conuictudine offendere, et sic eos ab Ecclia alienare. Iudæi] q in fide Catholica roborati iam putant legalia negligere, qz reuelationi fidei erat legaliũ obseruantiam gentibꝰ ꝓmittere, qua credendo

ficta nō esse ad salūtem necessaria, nīsi forsitan amore inolerate consuetudi-
nis adhuc eadem observare. ad veritatē Euāngij qz libertatem à legalibz z
Euangelijs introductā sibi facile nō salua confirmabant. Dicit Cephas hanc
fictā simulationē auctori. romāno orbi) Vor n. furiendo, id quod Cepha eadem
opa direbat omnibz. Judaīs oēs sibi) et ab id ab origine legalibz donec in-
gentiliter viuāt) Vbi offensam Judaeorū non metuit. Dicit a. (Viuis) vnde
n. Vitus romanorū, inqt Torthill. S., non gentium (inqt idem 1 ostia
marrion. c. 20.) qz in illa parte iam dextrā intrauerant. quomodo gentes
z legalia mīmē vtrāq; retinent, rogit Judaizare) Qz timendo ea q opinauit le-
galia adhuc esse ad salūtem necessaria ex facto hīc apparet infirmis gentibz
legem sibi ad salūtem esse necessariam: talia opinione ex facto hīc correpta
z ipsam quam putant necessitatē rogit eos legalia sīlīrepere, pōt optime Augh
de Mend. c. 12. Necessitat n. rei, sicut et propti suam sententiā vōe vtentibz
infert coadiuōē: vnde et paulo ante audiuimus Tchis nō fuisse compulsis
circūcidi, qz non accesset ad id propchis, sicut ex alia parte violentia mūt
parua, seruili ingenio pōtibz inferunt coadiuōē. Nos natura Judaei) qz ex
Judaeis pgenti, Judaica religione ab origine imbūti. nō ex gentibz peccatores)
Idololatre ab infantia absq; omni vera religione. In quem sensum peccati à
Sapiente accipit. Petr. Lauid et Ezechias oēs pctōs z idolatrias adnūmerauit.
Scō nō iustificat ex opibz legis) qz z opa legis nec merch, nec dispositiue ad
iustitiam, nullū inimo expetit iustitiam, nisi z fidem Christi) Vor n. initiū
et radix est iustitie. Et nos) Judaei sepositis fictiis legis. non ex opibz legis
z ipsi autē fidem Christi sectimur, reding n. illa ad iustitiam nec meruisti
nec iustificatī eam habuisse, nec nos z illa iustitiam expetimus. ex opibz legis)
gen pūis. omnis caro) oīs homo nec Judaeus nec gentilis, et ipsi peccato-
res) z. falsa docentes, nūnq; Christus s.) z. nūnq; pctōs illud nostrū debet
Christo adscribi? Absit. Si z destruxi) Lege in xpoum sua, sed notat Petrus. Nam
destruxi, modo sint talia z destrui possint, inqt Augh. prauaricatorē s.) Hanc
sententiā adhūc habuit Dominicus z eam sese obtinuisse ne rediret ad Ecclam
Doct. a. Aug. 1 conf. Carmen. c. q. et epla 210. Turpe est mutare sententiā,
sed veram et rectam, nam stultū et noxiam laudabile est et salubre,
sicut a. constantia nō sunt recti depravari, ita z humana nō sunt corrigi.
Hīnūsq; correptio Petri, qui nūq; nō legalia Paulo respondisse credit corre-
ctione benigne admissa se ad illam correxisse: in quo, inqt Augh, ipse suo obser-
gatore mirabilior, et ad imitandū difficilior est: facilius n. est videre quid
in alio corrigat et ipsis reprehendere, qm videre quid in te corrigendū
sit, libenterq; corrigi vel z temetipsū, medis z aliis, adde inferiorem,

adde, rondem summitg. der eandem sentiam et Cypr. epla 71. petig nō dixit se primatū tenere, et obtemperari à nouellis sibi petig debere, nec dasperat pauli. vt pseudoprorem Erthic, sed vsi Legitime fuerit renuerset. Ego n. x legem) Euangelij, legi) veteri sr. mortuy sum, ita vt ea amplig non teneat. Nam q sub viro est mulier, inqt ad Rom. 7. Viuente viro alligata est legi: si mortuy fuerit vir eius soluta est a lege viri: ita et vos fratres mei estis legi x corpy Christi. vt Deo) s. in oratiū dei vitam) x vitam iustitiam, quam sibi mundabat lex, sicut nec baptizy Christo) q.d. Vby quō in me intenit non x legem sed x crucem Christi, qui crucifixy est vt destruat reguat: Vivit in me Christus) q. crucifixo adhere fide viuā vi Christo residentis x Christum ine habitantē in nouitate vitae ambulo, q pstare nō potuit lex. Quod. a. nunc vivo s.) s. quod tempore restantis vitae meae in iustitia pseudo rum regno, (in fide vivo s.) s. id mihi pdest q credo in filium dei tanquā pseudantia aūthorem, ipse. n. dixit. Oia q vidi et audiui in me non mouebit s. qui dilexit me) amore benevolentiae cum adhuc peccator essem, et inde discretus qualeb nō dilexerit filius dei, idq ne sufficeret. tm addit Jeneth) s. et inde discretus quantū nō dilexerit filius dei, idq ne desperem, inqt Augt q. de Trin. c. q. dicit autem, pro me) Quae est n. singularis proprietas pietatis Christi qua totū mundum in singulis redemit, inqt Ambr. sup. in lib. 1. de Sp. et de sanct lib. 1. c. 6. vnde apparet Ambrosium optime fuisse quod Christy redemerit mundum accipiendo mundū collective: q tamē aūthore Aug. cap. 29 Enchyr. et Aug. de corp. adūcta verbi principalis causa incarnationis filij dei in ea fuit quod totus genus humanū secundū quosdā, cum dicit Christy mundum redemisse vnde inelligimus verissime generis humani generaliter sumptum: eo tamē nō obstante verē dicit Aug, et quos Christianos, quodcūt semetipsis & me, quū nr. interest, inqt Chrisost. 2. de com. et pfecta quasi mihi alij et sibi aliquid fuerit pfectus. Non abijcio gratiam dei more illorū qui: illa sacrificia iterū ad legis observantiam remouebant vt in ea spem iustitiae ponant. Si n. x legem) aliqs fide Christi, sicut scriptū est, Lex non est ex fide, g gratis) s. sine iusta veritate, aut pfecta causa, Christy mortuy est, q sine eius morte possit obtineri iustitia.

In Capūt 3.

O insensati Galatae) Hieron. putat esse dictū gentil, sicut meudacium erat vitium Cretensiū, ut tamē Aug vanū putat quo aliqs iudicio ad Iudaismū defleuat adūs in eis petig increpare, quam vitium gentis. fascinauit) s. oculis dissuas.

arte diabolica illusit et fecerat illud aliud q̄ alio apparere, ita vt multi
vob̄ moveri gerendo nullis ꝑ̄ticulis nō obedire voluisti) sed veritimili
et merchario creatū nempe falsitati vob̄ ingerit, ante quōm evidens ꝑ̄ceptū
Gratia valeat, ꝑ̄ceptū est) 1. principium illi fidei videnti, q̄ doctrina Ev angelij ē
veritate et ꝑ̄ceptū oportebat esse desuper, ita vt de eo eiusq̄ religione verum noti-
ciam tūm rationibus, tū vob̄ miraculis) 1. esset insita in illo Baptizato,
In Baptismo. a. Christus veritatis miraculis testatus verba Apti ad Hebr. 6.
Impossibile est eos q̄ semel illuminati. s. miraculis certificantes. s. 1. illum bap-
tizari vt illud miraculis Christi. Hoc solūm s.) Ea n. à vobis declarato effluxe
Zabedo principium et quo vos renouatum fuisse: Spiritus ꝑ̄ceptis s.) Calitus
vobis sub visibili signo illapsus, aut ex auditu fidei? 1 an ex eo q̄ audidistis
Visibili dico signo, tūm temporis n. ad impositionem manuum, vel et aliàs
sicut Cornelio multis, nūq̄ visibili signo illabebat SS. ad fidei confirmationē
De quo Gal. intelligenda sunt, q̄ illapsus invisibilis nisi vocaret ad demō-
strationē veritatis quam intendit Gal Apti: q. d. Si ex auditu fidei accepistis Spi-
ritus non fructus a. tūm vtia opa legis, spiritu vero est q̄ iustificat
q̄ fides absq̄ operibus legis valet ad iustitiam. Sic stulti estis) magnam mihi
nūc posthabendo. vt cū spiritu capistis) initiari Christianismo, tamē cōsum-
mari. s. velitis Christianismum ad finem deducere carnalibus rebus obser-
vatione, quales sunt Iudaicum Ceremoniæ, et carnalibus priorum vsque
tationē. Quia tamē sentia ad eos extendit q. d. Gal SS. offitium, qui
vobis, vel conversationē priuata incoluit, illarum in operibus carnis nullum
mant: Carnale quid solent fecisse author est Augs 3° de doct. Christ. c. 27.
frequenter n. culpa ꝑ̄fert, inqt Greg. 10 moral. c. 18. quod vitij incolunt.
Transit mens Apti ad argta ad Gal, et dicit. Tanta passi estis) q. d.
Principio Christiani effecti nonne ob id ab infidelibus ꝑ̄secutiones, quas tamē
nondū essetis imbuti legalibus, si tamē Gal necessaria sunt ad salutē
q̄ illa nō estis passi pro veritate sed errore arbitrati vel ad iustitiā sufficī
enter instructos esse, doctrina quātūlibet vobis esse admittendus? Si tamē
sine causa) q. d. etsi vos maliciose admitteretis id sine causa à vobis
tolerabili, non tamē ob id in veritate esset sine causa tolerabili q̄ p veritate.
Transit post Gal ad argta quod deducit à testimonio conscientiæ et quotidiana
experientia, et dicit. Qui ꝯ tribuit. s.) Tribuit, dicit, verbo ꝑsentis temporis
vt ostendat, inqt Hier et singulas horas atq̄ momenta diuinis adnumer.

trari ſſcō intellige aūgliū ſſti exhibitiū vel exercitiū ad alios virtutes ſpi-
rituales, huiusmodi n. aūgliū secūm definitionē veteris dati ad singulos
actus: eadem sensus nō solius est Graca ἐπιτροπῶν quod est nō efficaciam
habere, regere, sed et sequentia: exponendo n. quod dixerat, sufficiunt, et vir
tutes operate in vobis) q.d. habent vobis spiritū in eo quod operate in vobis vir-
tutes. et facit vō varias infirmas virtutes in conversatione operare. Qui
ergo, sive ex quod vos vobis obtenit. ex operibus ſ an ex aūd. fidei.] imō non ex
operibus legis, q. ante legis opa aūgliū ſſti quotidianū accepistis, ꝙ ex fide,
sicut et Abrahe venit, de quo nō dubiū esset in ꝓpatio scripture est, credidit
Abrahe deo ſ.] et ex fide sive merito fidei iustificat, et ex fide aūgliū
ad opandū iustitiā accepit. In quibus verbis apte ipē q ex fide ad gratiā
deferuerunt dominū suggerit argūm, quo si vanis fabris delirat fraude dep-
hendant se ad errore deferisse: aūgliū n. et ipsa ſſti nō error obtinet
sed veritas: Cum ꝙ rectius sit vel q ad compunctionē, pietatē, abstinentiam ꝙ ſ.
solent inde moveri, quāmplurimi ad gratiā deferuerint omni huiusmodi
motione magis ac magis destituti, inde colligere possimus gratiā nō esse
veritatē: quod et horū habet in eis qui inter fidem et gratiā mutant
eō ipso n. quo gratiā paulō plus ad aīas admittunt sentiunt se spiritū
et virtutē flammescere, quo a. firmius retinent fidē, sentiunt sibi magis
cordi fieri virtutes: Hic ꝙ dicit. Qui tribuit vobis spiritū ſ. et gratiā ex
ex auditu fidei: cognoscite ſ. filij Abrahe) nō inutilabunt. In lege in hac imita-
tione. q ex operibus legis sunt).] In lege spem iustitie constituerunt maledicti
obnoxij sunt. Vt faciat ea) Nemo a. eorū q erant sub lege faciebat ea
legis opa, ꝙ oēs erant sub maledicto. iustificatur apud deū).] illa q rectus deo
est iustitia, manifestū est ex scriptura sequenti, qz iustus ex fide vivit) ꝙ non
ex lege; lex n. nō est ex fide Christi vt iustificatorū et adiutorū, alioq recipat
ex fide unius dei, et ex fide veritatis Christi vt dogmatis aūt legis, nō a. vt
iustificatoris: Quoniam quicunq sub lege constituti ꝙuenerunt ad fidē
Christi vt adiutorū et iustificatoris, eō ipso transierunt ad Gentes q est regnū
Christi. De qua re infrā. de spir. et lit. c. 8. Proinde thesaurū. ꝓdierunt verum
Christi fidem, hoc, inqt, est nomen quod vocabūt eū, dnūm iustū.] iustificatorē
nostrū. Qui fecerit ea) q. d. lex demōstrando quid faciendū sit, et ꝓmerendo
quod vel suppliciū, dicit solummodo, qui fecerit ſ. non a. demōstrent aūgeli-
bus ꝙ quod quid ita fecerit, ꝓbabit. Dicit intellige] ſ. quia legis voluntatem,

p̄ pfortis erant temporalia. Sadoc ost maledictus) q2 mortes pertato destr. natum à deo viuere festimauit. Dicit. a. (Sadoc) q2 cum sua sponte sibi rapit maled. 7 pendet in ligno) Deut. 21 legit, maledictus à deo: que duo verba ver Apli plexuisse q2 illa sentia in diuino. dicta ost in eo 7 crucifigendo ob ppria culpam, ob quam no. pfalg. ost Christus, autore Tobiel. c. 10. adiecit Eudard: Augst. a. no reformidat admittere Christu et fisse à deo maledictus dicitur, q2 mortes à deo maledicente sue sentie ferente inflicta subrepit, eo quod mortalitate ex Adam traxerit. pollicitationis spiritus) 7 promissa sunt Ysaie 44. Zach. 2. Ezech. 31. Sedem Joiem dico) i. augeo desimo ab eo q apud Hebr. ost solemne, sc. Geminis retrim. testam. sit) q nec dei testamentu executendu ost, nec vi aliq3 subordinanda. i. aliud de eo ordinandu quàm Deus statuerit. Est a. testamentu dei tale: Abrahe dicte sunt) tanquam q promissiones sal attinet id a. Gen. 12. quando iussus ost egre de terra sua, hinc. n. dicit dns, Benedicam tibi. et semini eius) tanquam 7 quod Abraham dictas benedictiones acciperet in multis) i. quasi multi essent 7 quod sal benedictiones ex aquo Abraham posset accipere, sc. Lex, natura, Christus, vt voluerunt Pelagiani. 7 ost Christus) q 7 solus Christus ost salus. Testam. confirm. à deo) 7 iusticandu, vt ostenderet pollicitationis sue dei immobilitate, consilio sui angli Apli ad Hebr. 7. post 430 annos) à dicta promissione vt ex Exodi Hebr. colligendo computat Augst qst 47. in Exod. Quod quidem 430 annos Scriptura Gen. 15 appellat simpliciter 400 annos, q2 solet Scriptura tempora sic numerare vt quod de summa ptextioni numeri paucis exceptis aut infra ost, no computet. ad custodiendam promiss) quasi vid. aliunde quam ex promissione posset esse sal. vel iustitia. Si ex lege sared.) s. aeterna, no ex promiss) q2 7 aliam viam. 7 reprom. dom. deus) iustitiam et spem sanctitatis. q2 q lex) i. in quem vsu q data ost Lex? 7 transgressiones) rohibendas, pfertim quoad alios ephemeros, lex. n. rohibebat mania), non alios: imo et 7 transgressiones cohibendas, vt cohibentes esse peremptorie q manifestas legem transgredientes, diuer ven. rei promisse) i. Christu 7 q3 per eum promissam Deus gratis et iustificans. ordinata 7 Angelos) fabricte. n. legis 7 Angelos ad montem delatis scitur, dicente Steph. cui accepistis legem in dispositione Angelorum. In manu mediatoris) i. Moysi, inqt Basil. de ssto. c. 14. Dicit. n. Moyses, Ego sequester et medius fui. mediator vnius no est) q debet inter duos necessario esse medius. Lex q addiuersa) i. repugnature promissis dei, quasi et ex ipsa posset esse iustitia. 7 posset viuificare) i. dicam iustificare posse,

cumlissh Straft. ota sub peccto) et Lex in tabulis lapideis descripta oeb q sub lege
sunt reliquit sub peccto, imo audiy voluntarie sub peccto, qz sunt manifeste
transgressores, vt quisso) de iustitia fidei et fide Christi tamquia grē
autoris dareh radgatiby. prius quia venerit). + palam predicatu fides Christi
sub lege nostodiebam) tunora pone in eam fidem sp vt tandem exaltata infir:
mitate qua ex nobis non potuimus implere legem tranferemy ad scripienda
illam de Christo fidem q venturam). + toti mundo abiiendo manifestanda
erat fides dno Christi vt grē, iustitie, et speciali grātiy autoris. Lex pedagogus
nostra). + potius q ante Christū dixing, et priusq̄ iudaeorum, fiat in Christo
Dirit, in Christo, vixerant. n. voluit sub lege in fide venturi Christi, tamethsi no
vt autoris grē. Pedagogus, inqt, qz minus et timoriby agebat, et sic rudia
dedocenda, fatigando, domando sensus ad fidem Christi dirigebat seu preparabat.
vt ex fide iustificemur Lex. n. demonstrata hominī sua infirmitate addiuit
ad fidem, fides impetrat largiorē, spiritu dat charitatē q implet legem,
inqt Aug. epta 144. vbi venit fides). + fides Christi vt autoris grē ma:
nifeste primum repit. iam no sumy sub pedag qz no habemy mentis x
pias legis seruiliter, ad Christū preparari, et sic tandē fidem Christi vt
grē autoris ampleti, qz sicut veteres quoq̄ hoīes mentis est veteres
hoīes ab vtero matris agere et carnaliter sapere donec veniat ad iuue:
niles etates vbi iam pt ad spiritualia roboreti: ita in vetere grē humano
x diu pdidentia agi sicriq̄ pilgrimus est, inqt Aug. 83 qq. qst. 44.
Itaq̄ quandoquidē ante Christū gens humana erat quasi in puerili
etate, roborem erat vt p timorem et carnalia tandy ad mentis
et spiritualiū fidē eruditeh: post Christū vero, quo tempore gens hu:
mana ad iuuenilis puerit etatis, donec est vt ipsi spiritualia no
pria lege p̄mant: proinde adhuc est, inqt ibidē Aug. qst. 44. quē in
vetere genere humano tantū etatis depsdent, vellety oēs eode
modo ad Christū pparari. Per fidem in Christo) iam manifestatu, non. n.
et quāmis sed ex tm fide sepe fideles non debere esse sub pedagogo, qz Pro:
pheta et Abrahā fuerūt filij dei ex fide, et tamē manserūt sub pe:
dagogo. Christū induistis). Si pie estis baptizati. Quia p sentia absolute
verificat pt de omnibus baptizatis, oēs. n. iuste Aug. Christū induerunt
vel vsq̄ ad vite sanctificationē, vel saltem vsq̄ ad sancti spūs plenitudinē, in ipso
n. Baptismo sacramento tm conformantur morti et resurrectioni Christi
dū immergunt et ex aqua resurgunt. Quida. spūalitatis dicit intelligi

debet de generibz singulorũ, nõ de singulis generis, vt inducat ad q̃ sequ.
Non est ẽndum ꝑ) q̃ quoad effectũ Baptismi nõ est inter Iud̃ oẽs differentia si pueri ꝑ̃ baptizent, oẽs unũ effectũ ꝑ) fide, charitate & spiritũ et unũ corpꝰ Christi.

In Cap. 4ᵐ.

Sicut ẽndum ante Christi aduentũ, ita et gentiles ostendit sibi sũ quodam pedagogo fuisse, donec ingenia eorũ maturescerent ad capiendã doctrinã Christi, vt dict. Quanto ꝑ nihil differt ꝑ) q̃ veris sicuris non habet liberum administrationem: ita et nos) gentiles, quibz se connumerat, q̃ sicuti oẽs gentiles tanquam gentiles, nõ essent paruuli quoad diuersos mentis spiritualiũ motus: diis caparet, tametsi ex permissione Abrahe facta sedem dei ꝓpitius ad ipsius hereditatem ꝓmeruerũt. Sub elementis ꝑ) Qui. n. hinc tempoꝛis pulchanit sapientes, ꝑ mythicũ mare, ꝑ Iouem celũ, ꝑ Nimoue hinc intelligebant, vt late Aug. 7. de Ciuit. et sub istoriis Deorũ note, quamuis nimis ꝓtiose colebant et seruiebant creaturæ, ait idem epla 149. q. 2. Dico, nimis ꝓtiose: alligati demersi sunt quidã operi dei pulchrũ quam opi dei, inqt idem. 3 de doct. Christ. c. 7. Erant inducis hinc sub historia, singulis n. gentes ad tutelã sui depũtatos fabulabant Angelos, sicut scriptũ est Deut. 32. Quando diuidebat altissimus gentes quas. hom. 20. in ihũ nauẽ. filiorũ Israel. l. Angelorũ sine gentiũ nationibz ꝓpositorũ, teste Hieron. l. 3. c. 12. et Epiph. in hæres. 51ª Quod Angelos dei loco habuisse note intelligendũ esse legisse et Hieron. Et sic aduerbium, quod Augt intelligit dæmones ad pernicia humanã gentẽ impellentes, quãquã nihil obstet eosdem intelligere esse Angelos bonos. Vbi venit plenitudo, quo humana ingenia creuerunt in maturitatẽ idoneã, quamuis Aug. tract. 31 in Ioan. et alibi, plenitudinẽ temporis inde astimet quod ꝑ ꝓphetas oracula mundo ad fidem Euangelij cum fabã fuerat ꝓparata. Filios) Vnigeniti, dicit singulariter vt designet vnigeniti ꝑ ꝓpriatiua consubstantialitatis, authore Ambr. 1° de fide. c. 6. Factũ ex mulierẽ) q. genitũ, nõ factũ et patre: Dicit. n. et mulierem vt significet carnẽ Christi ex humano liquore ꝓfluxisse, inqt Basil. de 55ª c. 5. Si. n. inqt, dixisset ꝑ mulierẽ transitoriã generationẽ ꝓcordiũ erat significatiũ. Notandũ. n. d. Thomã dicere, liquores de quo Basil. fuisse materiã humanæ naturæ, ita vt ob id Christꝰ nobis seruiũ carnẽ fuisse sit et regnaty, et nõ de nostro vere: mirũ, vt inter cetera passio ipsius ꝓpiore iure ad nos ꝓmeret. Factũ sub lege) ꝑ legis obseruantias, inqt Ambr. redimeret) à legis seruitute. adoptionem filiorũ recip.) l. in numerũ filiorũ dei ad quos tam dudũ erant in ꝓdestinatione adoptati reipsa transiuerũ. Quæritur quomodo? Quia a filij) in ꝓdestinatione inuisi dicũt ꝑ) l. vt inhabitet corda vestra. clamantes) l. vel clamare

fariseles. Abba, Pater) Hieron. arbitrat Patrē additū esse expositionis grā, sicut et apud Marcū de Bar Thimaeū filij Thimaei: Augē verō magis putat addi misterij causa, vt ꝑ duo verba quorū prius est Hebraeū, posterius Graecū vel Latinū dei intelligē spūalis adoptionis posse esse Hebraicū et Graecū siue gentilicū. Si filij et hered) eo ipso n. quo filij debem⁹ ei regnū celorū vt hereditarē. Ne tamē bonis operib⁹ carnis manerent filij placuit deo hereditate non remūerare nisi bonis opib⁹ exercitati essent filij, vt hereditatē iustū titulo meritis arripiant, dicente Apō ad Rom. Si filij et hered) si tn compatimur vt et conglorificemur. s. hereditatē iustū gloriosō titulo arripiamus, glorificat. n. illius est meritis noīa hereditatē arripe. sed hinc q̄dam) hīc essētiā parūli, ignorantes deum) q̄ ꝑ parūlos fit nō intelligūtur Iudaei in synagoga remanētes, si n. nouerant veri veri dei. Naturā nō sūt dii sed Dei, Natura, vt dat intelligi deus dei esse naturā dei, et quāde corporalis natura et substātia nō esse, vt volebant Ariani, à deo remouēdo, authore Hilar. de trinitate r. 8. regnū celorū dei) q̄ Euāgelij p̄dicatione. regnū celorū à deo) s. Deū vel ipsius regnū celorū ferent, iuxt Aug. hab. q8. in 3 lib. et lib. 1° cont. Max. quōmodo tanto dei beneficio ingrati remanserimus. s. ad elem) Pro q̄ Tertul. 5° cont. Marc. c. q. nis celigit intelligēt disciplinā legis: Sed minus recte, dicit n. Apō, Iberis remanserimus, quod bene impeteret Iudaeis Christianis si vellet iberis Iudaizare, non a. Galatis, q̄ ante fere Iudaizationē nūquā Iudaizauerant: Elementa sunt dij quos dicimus gentiles, vere infirma, q̄ nulla diuinitatis virtute p̄dita, cgenus, q̄ ipsi egent creatoris ope et conseruatione: Hīc Iberis seruire volebant q̄ ad deos cultū minus q̄ Iudaismū. Hereticis fabulis iberis inclinabant et seruitū inuitebant arridere: vt sit apparet q̄ heresis nō solū à reuelata diuinitus veritate, sed ab ipso et deo seruitū abducunt et destinat in gentilismū vel in Atheismū. Deos, inuitebant arridere: id. n. declarat Apō q̄ id q̄ sequit. Dies obseruatis. s.) Quod quidā de sabbato, neomenijs, statis anni temporibus q̄bus oportebat Hierosolymā accendere, anno 7° q̄dil, et Iubileo abolitū intelligat: reuocamur tn nos Cyrillo in rap. 62 Esaiae fit intelligimus reprehendi errores Graecorū siue gentilium, et q̄rūdā superstitione inuitebant Galatae iberis obseruare dies. s. q̄ in agendis rebus vel cogitandis euentibus vitae ac negotiorū suorū ab Astrologis et Chaldaeis notatos dies, mensis, tempora et annos tanquā fastos vel infastos obseruabant: Hoc a. erant gentilissimi nitidis suis ad amplectendā tandē Idololatriā. Quod quāq̄ magnū iniustū sit peccatū intelligi dat Apō cū ea q̄ subiūgit. Timeo vos. s.) q̄ illa superstitio, put ex hīc verbis colligit Augē Ser. loco et Euāg. c. 79. est per. mouit. Sine causa. n. laborare dr q̄ cautos finalē sui laboris nō assequi, Ser. a. est salg

audiebant: Si ꝙ Apls ob vidas superstitiones in Galatis sine causa laborauit, ꝙ Galate
ꝙ eandem superstitionem i statu salutis reciderunt: nec in contrariu moueri debet q
istud pceptu vulgare sit, exclamat n. Aug. Vā petrō Dñs q sola manducata reficiu,
resciu, ablata. a. quamuis talia sint vt à regno dei excludant nō solūs nō ex
cocrescu veris et dissimulando et accidendo nonnisi plancy. Dicit a. Apls,
Timeo: qz fuerūt ob istud pceptu excusati essent salutis, nō tamē desperate salutis.
Verūtā. Apls ne Galate ob baptismi suum pharisaicu sibi haberent se ex gra Apli ex:
cidisse, ar desperarent se ad illam posse redire, et sic permanerent in errore, pcurat
mirū eos vt bona de sua erga eos dilectione concipiant fiduciam, et dicit. Estote
sicut ego ꝙ bona de meo erga vos affectu fiduciam, qz ego sicut vos ꝙ repassione
ꝙ quā ad Corinth. dicebam Apls fuerā esse infirmis infirmis, qz n. paratꝫ erat
eiꝰ illa ypocrisis q ipse sibi phari voluisset si infirmu fuisset. nihil me lesistis. ꝙ.
affectus meus erga vos nulla in parte exacerbatus aut minuitus. Vt a. ad
alios redundaret quo affectu erga eos prius fuerit, et quem affectum ipsi versus
erga Apls habuerunt primū, et qz commemoratione multitudo affectus redin:
tegraret, subiungit, Scitis qz ꝙ infirmitatem ꝙ in labore et aerumna, in ieiuniis
multis, humilitate et timore. et tentatione vestra) Sic legunt Hieronim Aug.
Greci. a. Tentationē meam: Secundum nostra. a. lectionē sensus est. Patientiam
quā in carne mea cum predicarem euangelij sustinui, ꝙ vos multis tentare poterat
vel et tentabat ne recipietis Euangelium quod videbatur tam esse inutile, tam
multis difficultatibus obnoxium, non spernistis) qz nō pharisaistis ob id Euangelio
credere. Sicut Angelum) An intelligat spiritum Angelicum, an vero legatum Dei,
qz Angelus, nomen officij est, nō nature, nō est satis clarum, sicut Christus Jesus)
Implentes in eo q scriptum est, Qui vos recipit, me recipit. Ubi est ꝙ. beat. vestra
illa de qua dixi, Beatus q nō fuerit scandalizatus in me: Jam. n. beatitudine
vos exhibere conferebat, qz me per humilitatem predicationis mee non spernistis. Si
fieri posset ꝙ insultias, inquit Aug. 2. retr. Gaudent. c. 22. oculos dedissetis mihi) in
summa dilectionis signo, authore Aug. qst. 26. in Num. et 20 de Civit. c. 30.
In oculis rei augusti dixit ꝙ expecta dixit, Qui tangit vos tangit pupillā oculi mei.
et Ambr. epla 85. Dixit sponsa sua vita sibi et oculis preferenda, in signo n.
summe dilectionis. Ergo) vis me tandoge dilexeritis. Verū dicendū in obliv.
gationē dixit epla, quod Apls allegat vt deberent eos ab illa lenitate, memor
simul quod, teste Hieron. 1. adu. Pelag. c. 9. Veritas amara vigoso frontis et hirsuti
fere offendat vos ꝙ corrigendo: per quā offensionē quando causa publica docuit,
ne vel disciplina agat nō esse à correptione et fraternitate veritatis recedendū
et per loca dicit Cyprian. epla 62. amicitiam nō bene) ꝙ nō est bonus studiū
possidendi posteros quo in tam parte gloriantur se salutis vestre studere. exhibere
vos volunt ꝙ. in rei veritate Christo inuidentes ab eo vos volunt separare, vt

illos amuletemini

illos imitemini) .s. vt in eo glorientur quod habeant vos sibi sedulatores? Sicut
scriptū est. Sic quod imitabitur lupi agnos, vt abundant discipuli a Christo
post se. Dicebat. Bona multa bona imitatione digna p se fecit. Videt Apls. Bo-
nus imitamini in bono .s. illius q bonū est vel apparet imitemini tantū in
eo quod bonū est, et non in alio absolute. Cum presens sū putabat .n. Apls si presens
fuisset se auctoritate sua seditionē facile potuisse impedire: aptus q erat vt
tantū habuerit auctoritati absentis quantū presentis, aliud .n. fere est ad oīa
nisi ad bella. Filioli mei) Diminutivo vtit non tam ad blandiendū, sed ad sig:
quod iterū) semel .n. ab Apto bene formati ab illis forma integritate defe:
runt. parturio) .s. eis magna solicitudine et angustia quasi in altero gero.
In quo modo et Dns ihūs 46 dixit. Audite me residuū israel q portamini
ab altero meo, gestamini a vulua mea, q Dns sua gra fouet et sensis formal
vos q plena Christiani vos forma nondū suscepistis. Formetur Christus in
vestris fidem. Christus .n. et quodlibet credibile p fidē credibile ar intelligibile in
mentibus nostris quasi ipse est, dicente Apto Christū habitare p fidē in cordibus nostris.
Vide et Aug. in psal. 75. Dixit Christus in mentibus nostris (cui .n. eius passione
reuelatur) quotidie immolari. Dixit .a. formetur, q. nobis Christus representatur in
mentibus Galatarū non erat p cōdiscentes eis cruda, sed deformata et rudia,
residuū q eis quod supplere non laborabat Apls delere sed ad plenā veritatis vitā
reformare, sicut et reliqa veritatis p in hereticis suppleri nō delenda sed ad
plenā veritatis notionē reformanda sunt. Cyrillus in .s. 13 Thes. c. 2. Aug
cap. 44. Isaie Per verba extendit vsq ad Christi spiritū, q.d. Apls, donec spiritus
Christi in visceribus vestris p eis formetur: Hier. a. dicendo alienat Apls ad alterā
figuratiū, in quo, inqt Hier. formanda semina in vero corpore Christi fi-
guras: partūrire itaq sic nō importat in liberis velle edere, sed iuste formare.
mutare vocem) .s. non duo tantū solo sermone vti, qui in aptis nouisse est, sed
ore ad os loquendo sermonē meū ad singulorū corpis accōmodare, vt cui
dei dionibus in contrariis mouentibus sigillatis videre: quod vestris pt mihi
et familiare vellem: Vox .n. aduersis vel forsitan sibi vicia q audiētes
parcat, aut q illi in contrariis erumpat. monet autem Augst 4 de
doctr. Christ. c. 20. vt inter dicendū quoniā contrarii possit refutari ne audito-
ribus occurrat vbi nō sibi respondeat, aut presenti quidē sed futuro occurrat, vt
mens sanata abscedat. confundor in vobis) Grande est debitū sūs animi ar
gentei, q .n. nostro qui a vos vna optata satisfacio vobis. Secundū .s. vsi:
tata legē naturē, inqt Aug. 15 de Civit. c. 2. et 3° p remissionē) qua reg
et veritate misericordia promisit sanc filius. Allegoria dicta) Allegoria
inqt, nō parabola, indicant id quod de Abraā et vxoribus dict vere gestū

fuisse: Allegoria .n. et parabola, hoc inter. in hoc differunt, q in parabola est narratio fictiua, v.g. Narratio de 10 virginibus, nihilo quem credit Pater: Allegoria est rem gestam figurata significatio: Vere sunt scripturae, in scripturis generaliq) qz inuitabat solummodo timorem quo moueretur ad legis observantiam. q remittuntur est) Non loci distantia, sed affectus erat Aegypto itinerationi, et Aegypto .n. q sua ibat ad Palaestinam, in qua est Hierusalem vertices: auertunt, auctore d. Thoma. scripsit vir filijs) qz p metu amittendorum et rapi: dibus obtinendorum temporalium scripsit regis propheta, et fuit inuita, qz no volte obedienti, sed volte qua dispicuit obtinendi vel non amittendi, inst Augs 3° ad Bonif. c.4. Quia scripsit est Hiero.) t q rouscripsit in cabil.f. Libera est) qz Deo ff scripsus scripsit. q est matris nostre) inde .n. descendit q nob regenerauit in Christo. Scripti est .ng de Ecclia noui testamenti Latare sterilis.f.) qz ante tempy Christi paucos filios parit, si .n. Ecclia ante Christi q ota sterilis fuisset, non diceret Esaias c.49. dicit in auctoby huic filij sterilitatis huic, quod sc. tempore sterilitatis huic gdicisti. erumpe q no parturis) non .n. gdicabat Ecclia huic tempori passiq fidem Christi. cui q habet viru) t Synagoga ruit vir erat lex aut rex, David sc. cui scribe, auctore Aug. 3. de Cons. c. 31. Vel potius, Deus, q desponsauit synagogam dicit q Osee, non ego vir vester. Qui fuit aliquando vir Synagogae, qz usq ad tempy Christi ipsa sola fuit congregatio q verus deus sibi habuit deus. Persequebatur) Genesis dicit quod Sara videns ludentem Isaac cum filio suo Ismael, quem habuit ex Agar ancilla, expellebat q persecutione fuisse interpretata, sicut et de pugnantibus dr, 2° Regum. Surgant pueri et ludant.f. Ita et nunc) Iudaei .n. in persequendis Christianis semp fuerunt promti. Sed tamen ab Aug. in psal. 119. et Hiero. dic. vehendi ad mandata q sunt in Ecclia, q spiritualem lingua, obloquatione alicui illatis molestiis persequuntur: non .a. spiritualem persequendi mandatis sed ignorant, inst Hiero. tanquam nostrorum fratribus, precantes quod possint effugere, maxime si longanimitate et patria spiritualium exercuit. Ejice ancillam) quod implebit in die iudicij, quando fiet separatio bonorum a malis: de quo est in psalmo. De manu peccatoris liberabit eos. non erit haeres) qz tamen sic in mundo, imo et in Ecclia pacifice conuiuentes, pacifice tu non adibunt hereditatem repositam in cabil. Non sumus) t non simus. Adoptatio est .q.d. ff ea non redeamus ad legis seruitutem cui finis est exhortatio.

In Cap. 5.

State) t in fide ad quam vos nunc recturo exercebatis. iugo seruit. retinemini) Dicit, Continemini, non .a. seruire, inst Amb. epla 20. ad Syagrium quod ab q a Christo deridit in seruitute legis aut peccati, in eadem quasi captiuq detinentur vt non possit se inde exhirare. Rursus) t 2do loco. Debitor legis.f) Legem cui

inqt Epiq. in Jacob. 2. Deus, circumcisionem colligauit, ita vt circumcisio legalis sacramentis sit nota singulariter. Matt. 5. 4. Quam iustificationem Apls priori consulto adiungit vt q à suscipienda lege non moueretur amore Christi ab eadem detineretur. Quoniam quod scio adest lex. De qua Apls, cuius quod neq; nob neq; pat. post. potuimus. Expectat ne forte dat Apls ff. quid dicatur. Si circumcidamini &c. et dicit. Christus uobis euacuatus est (q) qui iustificamini in lege. Euacuatus uobis consistit à Christo et gratia. Iustificatis. q. in lege iustificamini. 1. spem iustitie uobis consistentem in cognitione legis et obseruatia legalium, à gratia excidistis. qz dor ipsis in lege consistere est à fide et spe gratie Dei tanquam id iustitiam sine necessaria requiri, nob. n. spiritu. ff. 1. ob qua q ss. in nobis opat, v. g. ex parentia, scientiam Dei tanquam fontis oib. iustitie. ex fide q lex, ex fundamento et diuersis est. spe iust. expect. qz merito iam dictorum ex fide x ss. speramus a Deo iustitia consequi non. a. ex quib exibus legis, vt volebant Iudaizantes. In Christo Iesu. 1. ad obtinenda iustitiam q est in Christo Iesu, neq; circum. qz nullius meriti res habet, neq; ppetium. q. iustitia gentilium, qui eleganter dum lex ex quib. Prosp. tract. tollit. c. 22. sed fides q x charit. opat. Diligendo virtute charitatis in qua charitate: valet, inquit, ad charitatis augmentum, et ante charitatem diligendo dilectione Dei vt iustitia fontis in qua consistentia valet ad iustitiam obtinendam. Resistatis) Iudaizantes. sicut. sup. tot. mass. rec.) Ad quem modum vel vna arbor fidei noxia, fauit ceteri fidei pariter religati, fidei rem amittere nullamq; habenti adhere stabilitatem: imo ipsam fidei religat tantum in errore conuertere: quod addit Apls, qz nos Iudaizantes qz facie non auersantes Christo vel Euangelio, videbantur auditoribus persuasionem minime negligi, adferre si una nos Christo dolerent seruandam esse legem, confido in vobis in Dno. 1. de Dei angelio in vobis, q. mihi ibim. fat.) qua quod à principio persuasio est vobis, ita vt quicquid asserat in contrarium non sapiat vobis. Quicunq; ille est) videbat n. obscure esse, et sicut serpens in occulto mouere vel venena spargere, ita vt Apls de facie et nota Iudaismi esset ignoty. adhuc) una nos Euangelio predico) tanquam necessariam, qui de me scripserunt pseudoapostoli. ergo q. Timotheum circumcidit. qz adhuc pser. patior) q crux est contra ob quam Iudei me persequuntur, q ex cuius pseruatione in me scripte mee circumcisiones non poterant. scandalum crucis) 1. sine iusta causa nos tanto Iudaeorum offendiculo adhuc predico crucem Christi, qz si aly ex lege, q nec ex cruce. Vtinam abscindant) q. d. Voluit circumcidi, plene ei optat, vt faciant se spadones pp regnum Dei inqt Origen. tract. 2. Matt. 19. Quam firmum ab Deo verbum esse debere patet.

Ner[illegible] debet gerig[illegible], nisi ist. n. hinc quibusdam hinc[illegible] nominabil
ramendam ostendere hinc[illegible]: in lib. vor. ostb) a disciplina, iudicijs et paruis
legalibus q vos a peccatis continebant. ne in crast. debet remit. l. ne illa liber:
tate abusi libertij peccetis. Spiritu inuitem) l. 4ta, bonis alterius querite, et bona be:
nefaciendi volite. dando. a. voty quare dixerit, Spiritu inuitem, subiungit.
Omnis. v. lex. f) Lex sic iuuando spiritu inuitem videtur dici, impleti legem: id. a. q2
gemig nempt. diligi nisi deus diligatis, et ille q diligit proximu diligat seipsum, aut:
Hore Aug. 8. De Trin. c. 7. Tract. 78. in Joan. et epla 121. c. 7. proximi) l. amice
recipitis. ne estimamini) l. ne per prauia consilia tendat in vitia vltimis
partibus, vt fori fit. Spiritu amb.) l. conuersatione vestra in 55to institute, vt ni:
hil agatis nisi ex ipsius directione vel motione, ne spiritu) Consentiendo, vel et
opando, ad Hore Aug. de verbis dni serm. 43. et de verb. Apli serm. 12. Dando. a. voty
vir dixit, non spiritu, nona. ne furiatis, subiungit. Caro. n. f) l. alia quia pars
rationalis est, de qua dixit, Caro concupiscit q. a. et sensus concupiscendo et
rationi aut corpori instrumentis opari, inst. d. Thom. de spiritual. c. 8. aduersus
spiritu) q. ne solus spiritui contraria est, sed et vellet ipsam spiritu concupis:
centiam posse esse expiendam. inuice aduersatur) Non in eo quod in contraria
feruntur, sed in eo quod alteri alteri inclinationi obsistit. Quoniam quidem
in Christo fuerint desideria contraria, moriendi sc. et non moriendi, non
tamen fuit contrarietas desideriorum, q. vnus desiderius non obstabat
alteri. quo minus appetitus sui effectum haberet. ne quecunq. velitis) q. nihil non
concupiscere, et tamen in multis non peccabil, q. velitis multis, concupiscibilis:
imo multis concupiscentie relaxandi non ea opa bona q. proficisci possibilis
vel non eo affectu quo proficisci. In quem sensum haec verba accipit Grey.
in moral. c. 25. Spiritu ducimini) l. moueamini in bona opa, ne estis sub
lege) q. q sub lege sunt non amore mouentur sed timore. Illuc non estis
sub lege non quoad discretionem, sed quoad reatum et peccandi q. legis transgr.
Manifesta) et populari iudicio imbuta, inst Aug. 5. contra Donat. c. 12. De eis
Apli ad Timoth. Aduersus talia) talia sunt prudentia ad iudicia, q.
aude iudicia Oseh, contra iudicia imbuunt, quoniam a. inst sibi sequentibus,
q. sunt quasi pedes et ab hominibus non conspecti pedes, sed apparebunt et
iudicem. Immunditia) mollities sc. impudicitia) in tactu inhonesto vel af:
fectu, q. tales tantopere displicuit deo, vt in Sodo parua ignis consumeret omnia
scelera q. in tactu illo peccasset. Luxuria) vt intelligere queamus e gressus,
in actibus, apparatu mensis, unde et non bene e gressus luxus vocamus. Vene:

firia) .i. infectionē) venenorū, siue fiant arte diabolica siue humana. Conten-
tionē) q̄ sūt phisarie obtinendi quod vltimū intendūt, aūtore zmor. epla q.
amulationē) quando vnus aliū à plenitū rectatis appetitu. obiectatē) nō quasi
vana obiectat, nō sit pena mortale, sed q̄ ex frequentia tibendi plegnas sanis
esty et comedendi reptia tempora fore. deuenerūt in tantū expressū q̄ sit p. in.
Qui talia agunt) sequela scr. dicit n. Ezech. 18. et hoc quidem oīa nō faciente
et fecerit vnū ex istis: Quod ipsis obiat Aug. 4. cont. Donat. c. 19. vt ea quod
Apls ad Eph. dicit dicūdū esse: Fornicator aūt immundus .s. non recipiens
quantū est ex parte vrata vel demersi. Fruges a. spiritu) quem sc. 55 habitand
in nobis de se quasi quadam. inty plantata radice ꝓdiit. Est charitas) q̄ .1° loco
ponit, q̄ ꝓstantior religiū, et reliquarū virtutū mater. Longanimitas) Sinit
multa odiū sustinet equab. patientia, benignitas) .i. in patiendo mouū et vālty scia-
bilis. Quod nobis multa sub q̄ in patia tolerari scrit, et si quid iniurio exhibent
vnis exhibent tanto aūt christi vltri. Bonitas) .i. expensa ad bene faciendū
facultas, q̄ à bono adiungit benignitati, q̄ grauis post bonitas sc. ablys beny-
nitate sib assistra, vt notat Gr. Hiero. Longanimitas) .i. infatigabilis animi
sustinentia ad diuina. mansuetudo) .i. lenitas affectty q̄ aduersis nō exasperat.
modestia q̄ superbie opponit. Continentia) à gbusdā illecebris huius mūdi,
castitas) q̄ est peculiaris continentia à venereis. nō est lex) q̄ lex nec
gignit sed, nec pro sua statuit poenas. Qui a. sunt Christi) .i. veri christiani
ac vera membra Christi. carnē crucifx.) crucians salubri afflixerūt. Cru-
cifixio n. importat dolorē poenalē, et continentia salubrē cruciatū, inqt Aug.
q. de Trinit. c. 3. q̄ crux à cruciati dicit. cum vitiis) .i. passionibus appetitis irasci-
bili, et concupiscentiali) Hoc addit Apls, q̄ dixit Aug. 6. cont. Julian. c. 5. Caro
vitiū sit templū dei q̄ se nō est affligenda, sed tantū ob habitantē in ea passi-
oneb peruersas. Si vit spiritu) .i. Si in quod nos habitat in nie, hoc est, in mente
nostra, bonū, q̄ attenuato subiecto deseruiūt. Si spiritu viuimus) .i. à spiritu in
habitante q̄ ꝓdidit ipsis fruges supra nūcupati, spiritu et ambulemus) .i. per
virtutes nostros inhabitantis spiritu fruges ꝓdidit in conuersatione nostra et
ope operemur. In quo operatio nō efficiamur .s.) .i. q̄ aūtripio inanis gloriæ
aliud ad indignationē, aemulationē, detractionē ꝓuocantes. inuicem inuidētes
q̄ spiritu ex studio gloriæ aliquis ad ꝓdicta ꝓuocantis, sic eis à quibus ꝓuocatus
vitiosius inuident.

In Cap. 6.

In aliquo delicto) .i. Tentatione ꝓuenty inconsiderate in aliq̄ delictū inciderit,
secūd quā ille, de quo Ezechiel. Conspexerit n. auertit se à vita malū. Et psalta

cogitandi viaꝫ meaꝫ .i. videndi quo me addiuuet lectio. q spiritualeꝫ
sñꝫ exponitꝫ q sciat spiritꝰ dei: Quod peruicaciter compellat: nichil. n. inqt
Aug⁹ sic probat spiritualem uitꝫ quam aliem petendi hadatio, cum libertione
rig magis quam insultatione, magis angelica quam cumitia meditatꝫ. Ꝛ
spiritꝰ leuitatꝫ) absq; increpatione, arrogantia, cum manifestidine significatiõ
ne obscuritatꝫ) nichil. n. inqt Aug⁹, ad misericordiam sic inclinat quam
ꝑ pij pietatꝫ cogitatiõ. Item Bernardꝰ de gradibꝫ humilitatꝫ. Portate) Onusq;
sicut ipse in quo onerosꝰ aut molestꝰ est ab altero portatꝫ aut desiderat por-
tari, ita ipse in quo altꝛꝰ sibi onerosꝰ est uidendꝫ festinat. De qua re Greg.
pastor. p. 3. admon. 28. Legem Christi .i. legem dilectionꝫ q ea sustinet, q
peculiaciter dicit Christꝰ, q Christꝰ dicendo Mandatꝫ nouꝫ do uobis uelꝫ
dilectionꝫ proꝑ peculiari studio commendauit. Et dicendo. In hoc cognoscent
oēs q discipulatꝫ sui testeam peculiaciter esse uoluit. De qua re
latꝫ Aug⁹. 83. qq. 71. existimat aliqd secꝰ) .i. q tam pectiosꝰ est in oculis suis
ut arbitretꝫ se indignꝫ ab altero molestia affici aut onerari. Quem sensꝫ
confirmat illud Apli. Debemꝰ nos q fortiores sumꝰ infirmi. ad. sust. et non nos. plac.
Cum nichil sit) et semetipso, ipse se seducit) q non uult attendere q ea semet
ipso sit, quidꝫ obid pati dignꝫ sit, sed cautiꝫ quam Christꝰ fecit, ob dona dei
uult se ab omni molestia esse immunem. opus suum ꝓbet) .i. in ueritate ꝓba-
tum reddat. gloriam) .i. gloriandi solidam materiam habebit. s. et cū in altero
adulatore sc. quod faciunt illi qui uera uirtꝫ in cum gloriam suam et
existimationē fundant in adulantiꝫ linguis: Hec .a. inconstantꝫ, quia
unusquisq; onꝰ suum) reddenda sc uita de actibꝫ suis, inqt Aug⁹. 2 de Conf.
cap. 30. inde dauid monstrauit unam et eandē uocem in eodem scripturꝫ con-
textu aliter et aliter sentire: nam alia fuit sententia oneris, cum mo-
deratꝫ. Alterius onera portate. Portatꝫ) q uō est dicendꝫ adulatorꝫ
q illi non potuerunt q illis qbꝫ adulantꝫ ꝓstare uoluꝫ, q scriptꝫ est, Ab-
scripti sunt iudei petra iudicel cuncꝫ: Cui ꝓsente Christo q est petra iudi-
cum adulatorꝫ in nichilꝫ redigit, de qua re latꝫ Bern. sepla q2. Caterꝫ eam
.i. insuper, in omnibꝫ bonis ita ut nil ei in illis desit. Deum non imitet) .i.
Deo pulchꝝ uobis, aut sola specie uirtutis non imponitꝫ hoc. n. esset Deo
illudere, q seminauerit) .i. in hac uita opa exercuerit, hec et metet) q2 pro
uoce uocis exercendi referret. Seminat in carne) q dicunt opa carnis. metet
corruptionē) .i. aeternꝫ interitꝫ. Sem. in spiritu) .i. q ꝛ opantes spiritꝫ fructꝫ
opa spiritualia s. non deficiamꝰ) .i. non aliquando desistamꝰ bene agere. Et

exhortatio ad ꝑseuerantiã in bonis opibꝫ. non deficientes) q. d. merces in æternũ ꝑseuerabit, remuneret ꝺ̃ꝫ est vt et labor ꝑseueret, vt sit quãdam proportio. Dãs bonꝫ laborẽꝫ dent. n. nox in qua nemo ꝓt operari. ad domesticos fidei) Augch. n. Benevolentia erãt fideliũ, fidei consortio, ministeriorũ comitet. ingt Ambr. 1 off. c. 33. Auctoritã vt Tertull. Apolog. c. 39. fideles q ab extra institutũ (de Quinquendi. n. bonis opibꝫ ꝓpriis sit legh Apolg) vocant confessionẽ suã alimꝰ. nos. Dicit. a. (maxime) qz infideliũ cura nõ est negligenda, ingt Leo serm. 3° de Quadragesi. qz etsi non sit fidelibꝫ cũ illis communio fidei, consyderanda in eis est communio naturæ. Et quibꝫ Apli vocabã Hieron. epla 53. colligit ꝑsertim esse Christianos, eos maxime qui ꝑ Christo ea dimittunt. mea manu) 1. ante mutuabile characteres qbꝫ liber epla scripta vel subscripta est esse characteres manibꝰ meis, vt de Quibꝫ epla aũctore nihil dubitabit: Solere. n. impostores epla scribere note Pauli, manifestũ est ex illo 2ª Thessal. 2. Ne terreamini ꝑ epla tanquã ꝑ me missam. In rame) 1. planxe sibi quod iustitiã rami, vt vocat Apls ad Hebr. 1. opibꝫ vel remissionẽ legis iustificati sint, aut salutem gratiæ Dei meruerint. Hi) Dicendo legem ad salutem esse necessariam, coguntꝫ vos nr. ꝺ̃ vt nos. ꝑsecutionẽ patiantꝫ) Prodebant. n. tunc temporis Imperatores ꝑsecutionẽ (teste Hieron.) in Christianos, remissa Judæis immunitate, et sua religionis libertate: quã occasione vsi Judaizantes ceremonias et legem vel ꝑ se nõe facilꝫ ꝑsuadebant Christianis, qz ꝺ̃o remissi tametsi Christiani à dicta ꝑsecutione salebant immunes negligã ceremo. leg. mosis.) ꝺ̃ non moueãt obseruantia aut studio erga legem. vt in rame vestr. glorientꝫ) 1. sed vt gloriati se vob ad suam doctrinã adiunxisse, cũ tamẽ illius gloriæ materia alia nõ sit quam quod carnali circumcisione absq spiritu estis sanctificati. Absit gloriari) de illo iustitiæ merito tanquã meo, nisi in cruce) Non ligno, ingt Bern. epla 340. sed in passione et morte ꝺ̃i Ꝑ quem) tanquã redemptorem, mihi mundꝰ crucifixꝰ est) qz amoribꝰ eius in me mortificatis conversationi mundanæ re: nunciani, et ego mundo) quando. n. mundo renunciamꝰ, mundꝰ nobis vi: rissim renunciat, et mihi (ingt Tertull. 5. cont. marc. c. 4.) crucifigimur et interimimur mortem. In Christo. n. Ihesu) 1. ad arguendũ illa q Christi sunt, neq circũcisio. valet) in rõe meriti, neq ꝓpriũ) 1. iustitia gentis), sed noua creatura 1. quid ad renouandũ hoies Christꝰ in nobis nostri hominis creauerit, et gratiam dans) arguendã vel augendã sibi iustitiæ regulam secuntꝫ pacem et Israel Dei) 1. sic illos q ex Israel ad ꝑdestinationẽ gratiæ Dei ꝓtinent. Nemo mihi molestꝰ sit) errores Judæorũ) repetendo, aut contra illa q dicti augendo. Ego stigmata Dñi) 1. cicatrices plagarũ quas ꝑ Dñm Ihesũ accepi in corp. m. posito) et ex illis adhuc nõ plane curatis multiplex mihi obortꝫ afflictio, quæ vob mihi mœsto in posterũ parcere debetis.

In Epistolam B. Pauli ad Ephesios Commentarius.

Epistolam ad Ephesios Marcion direbat esse ad Laodicenos, volens in ea parte more haereticorum videri explorator diligentissimus prae omnibus qui erant in Ecclesia, teste Tertull. 5° contra Marcionem cap. 17.

In Cap. 1.

Fidelibus in Christo) s. in corpore Christi quae fideliter perseverantibus, sic n. mercenarii ex parte rumpebat Dei opera. Benedicto Deo) Est vox gratiarum actionis, in qua Deo opera et reliqua omnia, authore Amb. opera 16. q benedixit nos) in persona Ecclesiae Ephesinae, hoc, non singulorum Christianorum. In caelestibus) pro ideo esse quod ad Hebraeos dixit virtutes saeculi futuri, fert n. nos hic gustare virtutes illius saeculi. Sicut elegit nos) s. in Deo implent id ad quod elegerant nos, in ipso) Christo sc. qui ante orbis electionem praefinit Deus genus humanum ne intereat per ipsius e peditione verificare: quod Dei propositum a quibusdam vocatur praedestinatio ad gloriam: sed qui Dei propositum nullum aliud salvandi in parte includit: praedestinatio a. sonat propositum voluntatis et gratiam partatis est fruitur, vel dicitur propositum vetus nominum debere assumptio, de qua Aug. quae assumptio nisi vita et mortuus? Dicto q Dei proposito facto servitus est electio, q est deputatio quorundam quibus velit benefacere et reliquit quod desiderio: Et qui Deus praeelegerat genus humanum et ipsius genus salutis fuerat, in faciendo electione primitivo elegit Christum quem constituerat Redemptorem, cui gratiam electionis reliquo suo modo faciendo participes dicit omnes sanctos elegisse in Christo. Ut essemus sancti) q non elegit nos qui praedixit nos et nobis sanctos futuros, ut volebat Pelagius, sed ut ex non sanctis faceret sanctos, authore Aug. de praedest. sanct. c. 14. et 15. et 1° ad Simplic. Quod itaque Augustinus dicit hoc praemium rebato electionis esse meliorum sustinere debet Deo sensu, meliorum autem quae meliores sunt, quam eligendi vocis observat electio ad maiores gradus gratiae vel gloriae, aut meliorum et ad meliora, quam electionis vocis regit electio gratiae: quod a. Deo postremo sensu dicat electio esse meliorum Augustinus idem ad Simplicianum integerrimus relinquit, sed exponit de praedest. Sanctorum cap. 17. Redi, inquit, dum in omnibus eligere dicit ad quod ut faciant vos eligit. in charitate) sc. elegit nos. Quae constructio magis consentanea est Graeco textui, et lectioni Aug. et Hieronymi. Est placeat ultio, qui electio quae fundata in Dei corde nos summa dilectione: quod attendens d. Thom. dicit dilectionem et electionem praedicare Dei praedestinationem. Vel (in charitate) et constructio vis (Sancti et immaculati) ut et id exponat Aug. qui sit q nos sanctos faciat et immaculatos, charitas n. q sanctificat et expiat multitudinem delictorum. In ipso) pro quo Erasmus

verbis, 2n sese) vt det intelligi Apūs loquī de illa adoptione, quā, vt inqt Ambr. vp. 22. tamq̄s filij dei adoptabimur ad gloriam sūe visionis vūltq̄ diuini. De qua Apūs ad Rom. 8. Nos ipsi primitias spūs habentes (q̄ filij dei) intrà nos gemimus adoptionē filiorū dei expectantes, redemptionē corporis nostri. i. resurrectionem, vbi at q̄ adoptionē q̄ venit ad gloriam, à qua sedes Ambr. ī. distinda est adoptio (in gradu ꝓfectionis) qua adoptamur in filios dei ꝑ gram. Predestinauit) ō ꝑdestinatione ad gloriam, ꝑdestinationē n. ad gram Apūs subintelligendo reliquit sūb verbo, Elegit, sedes ꝓpr. vultus sui) vt nemo de sua sed de dei ergā se vultu gloriet, inqt Aug. de ꝑdest. 55. c. 18. in laudē gloriæ gratiæ suæ) i. vt gra vij à nobis glorioſe ꝓdicaret. In qua) gra, gratificauit) i. gratos et acceptos sibi fecit, sicut n. iustificare est iustos, ita gratificare est gratos facere. Dilecto) i. genitivo: id. n. ꝑ vocem dilecti importari ibat Athan. serm. 4. cont. Arrian. vt eo quod ad Abrahā dr, tolle filiū tuū dilectū: id. a. vt ꝑ participationē filiationis quam filij habet natiua nos adoptione sumus filij dei: sicut n. omnis paternitas à patre, ita oīs filiatio est à filio dei, ut ipse Cyrillo 2° in Johan. c. 9. remissionē peccatū) Potuit ꝓpriū redemptionis fructū exꝓssionis gra: remisit n. peccata non sequens simul redemptionē à seruitute diaboli, et reliquū peccati pœnā. sedes diuitiaꝝ gre eius) Peccata n. gratis donauit longe superabundanter superat remissio peccatorū omnem nostre pœnitentie. q̄ superabundauit) vbi n. multa peccata ibi superabundauit et gratia. in omni sapientia) in remissione n. peccatorū apparet sapientia dei intelligentie q̄ ante lapsū hominē minimā extra rationē apparuerant: Angelis n. irremissibiliter peccauerant. Posteriora penitentē remissione peccatorū consentit dicit ysai. 50. Ignorata et omnia sapientie hic manifestatio nē. Sapientia et prudentia dei) in modo quo vtitur in remittendo peccata remittendo illa alia et alia via q̄ alia et alia peccantiū condītione: Paucula sine ꝓprio motu penitentie, q̄ sine ꝓprio motu liberi arbitrij peccauerant: Primo mundi sine diuisione q̄ extra familiā dei peccauerūt, nec violauerūt templū dei: Relapsi ꝑ penitentie diuidentiam, hinc ad designandū dei seruitutē in eo q̄ 95ies contumeliauerūt, et semel ad tactū vt ꝑ penitentie austeritatē abstinentie à cibis. Sancti) i. omnibus misteriis sedes beneyl. eius) i. quē in sapientia ipsius ei placuerat, in eo) Christo sc. q̄ sedes diuinitatis huius beneplaciti et benevolentie causa fuit. q̄ in ratio) Cui id quod lapsis est in Angelis reddit ex hominibus. et in terra) nis ꝓfusionis veritatis in quo vita consistit, inqt Aug. Enchi. c. 62. In ipso) Christo sc. ecc. n. q instaurauit incorporauit Christo. Sorte vocati) Dicit sorte, in sorte nō habet hominē electio q̄ fit ex merito hominis, sed dei voluntate, inqt Aug. in ꝑsal. 30. Conc. 1ª non. sentiendū Ambr. in exhort. ad virg. Sorte q̄ vocati q̄ sine ꝓprio merito de sola dei voluntate.

predestinatis ad vitam vocationem, sicut scriptum est, quod predestinavit Iob et vocavit. Secundo opponitur ergo non solum vocandi sed efficaciter vocandi et salvandi. Secundo non solum voluit fieri. Dicit. Consilium, ut det intelligi Deus ea predicta non absque ratione voluisse, sed ob certum quem sibi constituerat finem: Consilium n. medium ad finem ingrit constituit media eligenda in finem dirigit ac disponit, ut sunt in laudem gloriae eius. Hinc ij ea predicta dicit voluntate ipsa dirigendi, nos. s. in Christo Iudei fr. q Christum venturum expectaverunt. In quo et Iob gentiles ad eundem finem ordinati esse non quidem a principio, sed nisi auditu fidei. In quo et redempti signatis est. 1. baptizati, Est n. Baptisma sanctae fidei: in quem sensum haec verba accipit in Actis interrogante Paulo, Si Spm sanctum recepistis credentes. 1. a Baptismo x manus impositionem. n. vel confirmationem. Signati) impresso habitu character. Spiritu promissionis signati. 1. Spm ss. a Joele promissi), auctore Tertul. 5. contra Marc. c. 17. Cuius Spiritus vis effectus est character ista impressa, alter abundantia gratiae spiritualis. Hinc x, signati estis, intelligimus characterem, qz Apli signare distinguit ab ungere, vndionem. n. effectus est gratia spiritualis, signationem q character spiritualis. Victorinus Didymus 1. de Ss. et Cyrill. 14. Thes. c. 9. x effectus Spiritus signantium intelligentes similitudinem Dei q est x quos Dei ita sequimur. Et quando pedes Apli dicendo, Spiritui promissionis, respicit ad promissionem Joelis, q facta Apto Petro impleri coepit in die Pentecostes, sive habitualiter apparet Apstos in die Pentecostes accepisse effectus Sancti Confirmationis, qui Spiritus sanctus inhabitando est pignus haereditatis nostrae) Hieron. affirmat pignus Dei poni pro arrha, et vide, hoste Aug. serm. 13 de verb. Apti. pignus n. nisi vel data aut vendita firmat aufert: arrha. a. de ipsa re data q danda promittit, ut nisi data impleatur quod datus est x modum arrhae, non minus. Est. a. arrha in redemptionem acquisitionis) Hieron. in cap. 3. ad Galat. Distinguent inter emere et redimere, dicit nos emere nisi rem alienam pretio pacamur, redimere vero nisi id q nostrum fuit, et nostris esse desit pretio remanet. Hinc Ss. est arrha haereditatis nostrae in redemptionem acquisitionis, qz x inhabitantes Ss. no solum habemus principium quoddam futurae haereditatis, sed et acquisitionis redemptionem, fiet nos vitae veniendae vitae aeternae quod antea baptismo nostro erat, et x baptismo nobis promissa dico, meritum acquirendae vitae aeternae, desinit. n. Conc. Trid. sess. 6. c. 32. nos no stulti vitam aeternam mereri sed ipsius et remissionem meremur, grata apta q vobis Christi. n. evangelii est ut faciat, eodem et gratia agendae sibi nisi fecerit, dicente Apto, Non vestra gratia agere, inqt Aug. epla 107. Deus Dns noster Jesus Christus secundum naturam in absentia considerata, non. a. quit illa natura consideratur in supposito Dei, illa n. consideratione homo ille Deus est et Dns, q in Deus aut Dns illig hominis, qz nemo Deus aut Dns existimandus, inqt Cyril. epla 10. Patris gloriae) eterni verbi Dei, inqt Ambr. 5. de fide. c. 4. verbum n. sui Patris gloria Patris.

Spiritus sapiæ) Spiritus, inqt, spiritu n. oia scrutate et ꝓfunda dei. Sapientiæ) ꝙ n. sapientia eternam, verum cognitio intellectualis, sicut scientia ꝙ verum temporaliter gestarum cognitio rationalis, inqt Aug. 12 de Trinit. c. 15. et revelationib⁹ revelando animab⁹ vestris et manifestando mirabilia de lege dei. in agnitione eiq) vt Aristoteles cognoscibile vim quam ꝙ scibilem fidem. roridi) i. mentis spes) i. spes vita xeb. q̃ diuitiæ) i. abundantia gloriæ fruitionis, cui gaudio respondet sanctus de quo Isaiæ 33. Respice Sion ciuitatem solemnitatis nostræ. vbi so. oculi tui videbunt Hierusalem habitationem opulentam. Superueniet) i. oem virtutem quæ deus in hac vita operatur in sanctis Paulus, sedes operationis) i. virtutes representatiuæ operationi potius eiq. sustinendi illas a martiribus) sedes quam virtutes et non a merito sustinendi donabit immortalitate. ad dextram suam) collata ei iudiciaria et regia siue dirigendi potestate in celestibus) sedes quam virtutes vel q̃ hic talenti bene vsi fuerint regnabunt ibidem sup deorum, quorum, deum ciuitatem, pot. virt. dei. s.) ordinem sc. Angelicum et omne nomen s.) i. sup eam rem celestem illo nomine sibi appellata. Non solum in hoc seculo) in quo multa rerum celestium nomina cognita habemus, sed et in futuro) nomina n. singulorum Angelorum et rerum celestium ne ipsi quidem cognoscibilia gradatis syllabis poterat apprimere, inqt Hieron. sub pedibus eius) Tempore et loco: dicit n. Apls ad Hebræos, Nondum videmus ei subiecta omnia. Ad quem modum in futura vita omnes inimicos subiicit sub pedibus sanctorum ciuis, rapiet sursum eos) i. vitæ Ecclesiam. ● q̃ est corpus ipsius) Christus, plenitudo eius) Quæcunq; quia vult Ecclesiam ostendit ad Apls, qui omnia in omnibus adimpleri q̃ plenitudo Ecclesiæ, cuius pfectio, et pfectio Christi plenitudo est, ipse n. sic impletur in suo corpore: ob id dicit Psal. 15. Adimplebis me lætitia cum vultu tuo, quem sc. Ecclesiam suam ad vultum suum perducturus.

In Cap. 2.

Delicias carnis, teste Hiero, dicunt delicias esse permodicas carnis: sed quomodo in illis aliquis modus reperiri possit nos dicat Isaias. Peccatis nos mortuis fuerat generant mortes, Radix ꝙ delicia intelligitur peccatorum omnium, de qbus Psal. 18. Delicia ab intelligit⁹ et peccata vestra commissionis, siue omissionis. sedes sedis) i. sedes sedendi aut requiescendi mundi huius: contra quam monet Apls ad Rom. Nolite reformari huic seculo. sedes principis) i. sedes ciuil institutionis, et illa ad q̃ ipse instituit sedes, quamuis optat. Non semel vsquam reperies Dominum turgidum aut vsquam collidendo, quod fecit sedes se ad Dominum misericordiam tendit), sed regnando in eorum vultu, aut potius mirabilitate, inqt Aug. 83. qq. q. 79. Cautus a dicit Aug. (sancti potius) arcendum n. Diabolum non posse immediate in

dominij debitibatē agere, sed meritorio rōpidibatē gr̄ōrum debitū reuisen-
sum. in filiis diffidentiæ .i. in eis q̄ aberrant à fide: diffidentia n. dr nō
fiducia sed fidei oppositū Rōsciria Aug. et alij scribunt legūt (in filiis
incredulitatis) in quib⁹ q̄ religiōs exhib⁹ q̄ dei placitione destituti sunt: sunt
scripti) est. Vñ q̄ non credunt deo, et idei non placent ab eo. in q̄by et mul-
tudinis causa dicit, nob, carnis nostre) quod q̄ rōne esse p̄t ab fidelib⁹ Christi-
anis q̄ tota conuersationis gratiarū desideria carnalia adimplet? Apls quod in
credulos distinguit ab infidelib⁹, et dicit, faciendo .i. consensu aut exemplo:
hec vitia carnis) .i. desideria carnalia, et cogitationes) .i. prava desideria
scripture mentis, v. g. superbie, inuidie, garrulitatis, post distinguēs ait Hiero. Basil.
natura filij iras .i. dr ira obscurior: Naturā, inquā, no q̄dāb⁹ principio facta
est, q̄ p̄ria Naturā dicit, sicut Aug. 1° de lib. arb. c. 19. et de gra Christi. c. 52
sed q̄dāb⁹ q̄ vitio primi hominis facta est, q̄ quod vitiata est, sicut ibi q̄q̄
peccato infecta) et damnata (q̄ eterne dānationi addita) naturā. Simil et
ceteri) q̄ peccatis originale vitij nōie est. Dicit) .i. abundant q̄ munia)
.i. mobilia insensibilia: Ano sensū et in psalmo dr, mirabilia opa tua
et aīa mea cognoscit nimis .i. cognoscit animi exprimere verbis intelli-
gentia mea. dilexit) amore benevolentie. mortui peccatis p. Christo) q̄ sicut
Christ⁹ secdm humanā Naturā, vidit pp Patrem, ita et nos viuim⁹ q̄ Chri-
stus pp Patrem. Conversationem) secdm rōnem: ideo fert in Christo tanquā
in causa, q̄ q̄ Deus Christū resuscitato mortuorū: et residere p.) ideo q̄
quid hominū secdm illius propitiū accepit, inquit Ambr. epla 16. sed q̄ in
carne Christi p̄p. conditionis nature omnib⁹ humani generis cura donata
est: quos honorē nob⁹ q̄ Angelis habere affirmat ide Sor. 10. v. .i. in ysal. 48.
superioribus) .i. hominibus post nos usq̄ ad finē seculi nascituris. In boni-
tate .i. .i. ad ytelligendū bōdes eius q̄ē, et ad exprimendū vob in spe futuri
gratia consequende: Benitate, inquā, gratia n.) .i. gratis ait Ambr. epla
naturali saluati) .i. in salutis statu constituti estis q̄ fides) q̄ iustitia non
meruerūt sed impetrauerūt: si n. fides iustitia meruerit, non diceret Apls
ad fideles, Gratia saluati estis) si n. iustitia fides non impetraret, no di-
ceret, Saluati estis q̄ fide. Rōsciria Aug. epla 105. dicit inquā, Scripture
rationis fides vel iustitia dicat, meminerim, de gra dei et lib. arb. c. 19.
et de pdest. Sanct. c. 7. dicit quod fides prima data quia cetera impetrentur
et licet quod sc. q̄ fides estis saluati, non ex debitis dei n. donū est) ipsa sc. fides
De quā licet verba meritorio exponuntur, si n. fides esset ex hominis gratis
gratis diceret, gratia saluati estis q̄ fides, sed non recte, et hoc no ex debit.
q̄ ea casu fides esset ex eis. Non ex opib⁹) fides q̄ credentib⁹ estis saluatis

sanctis, vel ipsam fidem conservati, ne quis gloriet de exibus suis.
Explicat. a. Apls q illa sint & q in salutem sanctis conferri soleant, et
quomodo gratia, et dicit, Apls. n. sicut scriptum est q ipse formam assumpsit nobis
impressit: si ipse, q id est gratie, non dubium nostrum: et ne sola imitatio for-
ma absq exibus, inquit Augs Enchr. c. 31. credentem posse salvari, subiungit Apls
creati in Christo Jesu q bonor formam in nobis ex exibus et fide nobis quodammodo
creati q no creatione qua homines facti sumus, inquit Aug. de gen ad lit. lib.
c. 8. sed illa de qua scriptum est. Cor mundum crea in me deus. In exibus bonis
et ad bene agendum q ex: ne. a. simul formam assumpsit creati in nobis simul nobis
ita arbitremur et ex imitatione eorum simul in nobis creari ad imitandum
subiungit Apls. q praemisit Deus ut ambulemus in illis, et ut sit tempore
et loco exercendo, inflammando in quo sibi congruimus, eo. n. modo ad bona
ex gratia praeparat voluntas a deo. Et in illis ambulemus. i. conversemur
& lib. arbitrii consensu et vocatione. In bonis q exibus gratiae dei est,
consentire et exequi nostrum cum dei gratia vocante, ut quod Et st.
gratia qua ipse salvati nobis illustrius innotescat, sicut innotescit quando
non solum considerat esse simul cum impio mortuos, sed post multa demerita
gentes in carne. i. more gentilium sedes carne vitantes, qui circumcisio
& remotio a gentibus praeputium ab ea q dr circumcisio. s. sive Christo q ex
illorum numero de qbz Isaias, qbz no est audivit de eo. Ps. 17. Populus
quem non cognovi. Israel) Israelite. n. ne a nobis contaminarentur separa-
bant se a nobis in communi conversatione. Hospites testamentorum)
i. extraneos divinis promissionibus: Christus. n. fuit minister circumcisionis q.
administravit Evangelium Judaeis, ut veritatem dei ad confirmandas
promissiones Patrum. non habentes) q promissionem q non quidem nobis sed
Abrahe erant facta de nobis, apud vos non erunt gloriosa. sine deo in hoc
mundo) q non naturaliter veris deis. Longe) non dubium longe, sed
vel peregrinos q separatos Gentiles a deo. sub. gre) ipso & gra nobis
principaliter: Ecclesiam Ecclesiam gentium, scripsit, ledicete pot. Christi ap-
pellat gentium fidem, sed de suis, inquit Augs) ad eam accessit. in sang. Christi)
i. merito eg. ipse. n.) & fidei et spiritu veritate non imitabimur. Ipse nostra
q & illam, pacem inter Judaeos Gentiles et concordiam effecit, q fecit
utrumq) i. Judaeos et gentiles unum & concordia fidei et spiritu, et veritate
angustiae separationis. et medium parietem. s.) i. inimicitias q Judaeos a gentibus

tanquam Idolatrib⁹ et peccatorib⁹, gentes è diuerso à Iudæis tanquam sacrificio: sibi circumcidebant. n. Iudæorum sabbata tanquā alia, et circumcisionē, dicente Ho: natio, Quodat Iudæū apella) velut si pariet intermedio Christo Deum meum et Dominum meum clamabat, Christy in carne sua, merito ē. mortis sue dixerit. Quod ÿ dixit Iuuenalis, x id exprobrat qꝫ dicebat, Faciebat mandata. lege mandatorum .l. veteris legis, Exactius .l. nouī testamenti sanctionibus, exigebant) Non vt lex moralis veteris testamenti in nouo non obligat, sed vt illi penè nihil legis Mandatis ē. non addiderūt, inqt Tertull. 5° aduers. Marc. c. 17 iam dicat nō dr Non videbis ad concupiscendū: dicat, Non occides, nō dr Non furaberis omnino dicat, Non periurabis, nō dr Non in carne oīo: dicitur n. nihilominus peccati legis plebis Christo ac cultus x corruptionē quasi ecclesie vt legis plebitio. vt dicit Iudæi .n. et gentiles rendat) et quasi fundamento possit edificat in semetipso) .l. in doctrina et disciplina x ipsis traditas, nec moribus vitijs tantis gentilib⁹ vt alijs, accedata. vnus nouus Iesus .l. vna fides et Christi: tatem, et reliqua q̄ pertinent ad renouandū interiorem hominem furent parent .l. ea ratione efficient vt duo ambo gestant sibiq; consentiant. in duo corpore .l. vnig sibi corpori vnica oblatione. inimicitias q̄ inter deū et ipsos erant, in semetipso ad destruendū mag suas inter quas rapuit me: dius erat Christ inde extendit in Cruce quasi duos populos in vnū adūo: natos, et in vnū conciliauit iuste Deus. lib. 5. Et venient Hic non dr in semetipso, nec in duo corpore, ÿ x Apls, in qby ipsis venire insinuat Isaias, cum dicit de Apls, Quam pulchri sup montes pedes annunciantis pacem, annunciantis salutē, dicentis Sion, Regnabit Deus tuus. Quæ verba retinet Apls ad Rom. dicit, Euangelizantiū pacē, Euangelizantiū bona. qꝫ Apli numero plures erant, in ipsis .n. omnibus vnus patiebat Christus. nobis q longe .l. quod Christy ships x se ne ferit, qꝫ dicit, via sine muro nisi ad ouile .l. q̄ propi) .l. Iudæis. Iam vel sc. gentiles, nec ofil Israelitæ .l. pe: grini testamentorum, nec sunt promissa dei nobis ex nihil extranei, et aduenæ .q. ē. ex gente à vera religione peregrinante vacua vera religionis ad alias gentes transierūt, sicut alijs Proselytis quidam et gentibus transitum ad religionē vel religionis Iudaicæ: non quasi oportuit vt ab q salutis fieri debuit hinc tempus esse de Synagoga, sicut mox de Ecclesia. nam Iuste Aug. 18. de Ciuit. c. 47. Iob nō fuit Proselytus sed qꝫ inter gentes nō erant publica vera religionis sacramenta visibi

publicy, ideo q volebant ex gentibus saluari conuenientissimè transibant
ad religionē Iudaeorū. ritual sanctorū q ritualibus vestib ad Dei cultū minus
conuersis ōēs conuiuēl ritual sanctorū fuerit, nec ēt necessariū vel minus
rectū religionē apud christianos exprimari, ita vt in nobis impletū sit illud
1ª Pet. 2. Qui aliquando non populus, nunc populus Dei: etsi n inter gentiles
aliqui semp fuerint Christiani, nullus tamē populus ante Christū dicebat
populus Dei nisi Iudaicus, inst Aug. ℣. Domestici Dei q familiæ vestræ Deo vero
seruiebat. Super fundatū Apostolorū) q Apostolis auctoritati innixi (in fundo n.
inst Aug. auctoritas designat) fidem ad Ecclie incrementū (Vbi ēt n. quod
dixit, superædificatis, suscepistis, et ℣ Petrus) q Apli sue ꝓdicationi auctoritatē
roborauerunt ostensa ipsis conformitate ad ℣ Petrū q ante Christi tempora fu:
erūt. Christo Ihesu) ex Christo ipse dixit fundamenti primarij lapis ēt
eò q tanquā verbū incarnatū magistrij primarius habet auctoritatē
Apli à se instituti et missi auctoritatē imputauerit: alq adeo auctoritas Apo:
stolorū à primario verbi incarnati auctoritate defluat ac dependeat. Dixit
a. angulari lapide, q in Christo et Euangelij auctore tam Iudaei quā gen:
tiles credere habent, de quo ꝓsal. 117. Lapides quos reprobauerunt ff. q post ge:
tiles, inter. sr. post ꝓsecutionē Antichristi, de quā ibi sermo, in eundē credere
recipient Iudaei. In quo) Christo Ihesu. sr. Omnis) et nostri temporis additio
ruinosa nam nec nos nitimur vlli doctrinæ fidei nisi q à Christo tanquā
summo lapide ℣ Apli in nos usq deuenit, crescit in templū sanctū in Dño)
vel quotidiano fidelium profectu augetur, vel q ipsi fideles ℣ fidem Christi:
unt ad charitatē ℣ quia inhabitat à SSto effitiuē templū sanctū in Dño.
coædificamini ꝓficitetis in habitaculū ff. Spiritus sancti) vt deus vos lapis
inhabitet, sicut 2 Corinth. c. 6. et Ambr. dicunt.

In Caput Tertium.

Scripsi in breui) Breuiter n. explenis ꝓdestinationis et gratiæ dei ff. attigit.
prudentiæ meæ) quoad modū explicandi. Sanctus Apostolus) in primis Petro Act. 8.
vbi illi dicitur, Iudica Petre, corrige et manducā, et ℣ Petrus) q fuerunt in vetere
testamento, respondet) Olim Iudaicus, contemporalis) q in eodem Ecclie corpore
cum Iudaeis, sedes opationis dicitur eius) q no solus ad eruditionē institutus
erat Apls, sed multitudo virtute confortata ad obeundū Apostolatū, vnde
et alibi dicit; Gratiā illi ago q me confortauit. cuius sanctis minimo) ob deum:
vita fides prudentia, vel, minimo, mea salus reputatione. inuestigabiles

diuinitas Christi) quam sc. nemo et diligentissime inuestigando potuit plene ꝛc:
plenderge. illuminauit ꝛc) l. omnibus manifestius fecere quantus est et parte pdi-
cationis, inty n. illuminauit ipse adeo est solius dei, vt dicat Aug. 1° ad Marcel. c.
25. neminē inty illuminari ab homine etsi cantingat cui magnum, imo
ne quidem si cantingat cui Angelus habere doctorē: Addend de Christ. dei, ne
quidem si cantingat cui Christus secdm humanitatē tantus habere doctorem.
Sancti) l. omnibus dei spiritu et ratione. Altissimi) in deo) dicit, in deo, non in
creatis vllis humane reparationis causis latentibus in creatura, inqt Aug. 9° de
Gen. ad lit. c. 18. In celestibus) l. Angelis inferioris ordinis, si in istis essedy ne
quidem in verbo priy cognouerint, sicut nec incarnationem nec passionem Christi
teste Aug. de ciuitate dei, c. 7. vnde ascendente Christo intercognauerunt
Quis est iste rex gloriae? Et Isaie 63. Quis iste q venit de Edom: s. Imo imo:
tecerit diuersis et Angelis primi ordinis, q tametsi istos essedy cognouerint in
dei essentia, non tamen eodem modo essedy cognoscere cupiunt in semetipsis,
teste Aug. 5° de Gen. ad lit. c. 19. et Ecclia) Non tamen id Angelis annumeri
nolit, sed qz obseruant Deū in Ecclia adimplere. multiformis) l. seruatoris) l.
seruans q plurimis et singulis mundi etatibz sapientiae suam varie dispensare
p° instituendo prophetas, deinde mittendo Apostolos, postea confortando Martyres et
inde instituendo Pdos et parte Ecclie pace variis institutionibz religionem, q seruet
uit) qz gens Christi et singulis etatibz Deus modis varie dispensauit, fidelium)
ob magnitudinem meritorum mediatoris nostri Christi, ne deficiatis) a fide in
trib. m. q vobis q est gloria vestra) q n. q Euangelio patior vinculis ad gloriam
quam ignominias placuit, doctrina n. viri et patria nostri, et gloria viri diuina
peregredi, huius rei gratia ne sc. deficiatis, fletdo genuaflexo qz sicut nostris est Deo
orare, ita et nostris est exorare vt valeatis plane id ad q vos vocatos. Et
quo omnis paternitas) In primis spiritualis q orta et ceo q vocatur alibi dicit
et hoste Aug. de diuin. nom. c. 2. p. fi. indenit et in Angelis, affirmauit et
Angelos vocari Patres, Deos et filios: Deinde carnalis, qua dicitur alibi semen
suum genuerat, Iam n. loquitur ad similitudinem paternitatis alterius habere
hostiam Cyrilli 3. Thes. c. 3. Dicit a. ad Apostolos ad Galatas, vt n. nemo in spiritu:
alibi dicat sibi Patrē esse terrā quasi aliqui homines vel Angelorum alicui pro-
prialiter Pater sit: Deinde ne carnalis paternitas putetur in natione pa-
ternitatis esse primaria, et quide Deus Pater quemcunqz alias passione vel
defectione generat nō esse nisi Metaphorice Pater, vt obseruat Athan. serm.
2° cont. Arrian. Basil. 2. cont. Eunom. Quem patet quia carnalis paternitas
naturalis sit

et ad similitudinē eterne paternitatis expressa, inde inferat paternitatē
q̄ est in diuinis et naturale esse et naturales filios ꝑdicare, dicit n. Deus
p Isaiā, Si ego q̄libet parere facio ipse ne pariam, et naturam s. ro. n. re:
sed illa verba conc. Hispalense 2ū. c. 13. de q̄a augustini vōl nomine alterius
sit Aug. de verb. dñi serm. 51. Dignitati gloriæ suæ ꝓ. dominicis mensuram ar-
repta no sedes vōs meritorū destruxit, sed gloriosa, ait glorificande abūdā-
dantia suæ. Virtutes ꝙ. ꝓ. vt spiritu vel inhabitant mentibus vestris dei vo-
bis virtutē vt habeatis vires charitatis, patie, longan. pietatis ꝙ. habitare
p fidem in c. v.) vt oīa misteria christi doctrine et redemptionis eis sint p
fidē deliniata et expressa in cordibus vestris. In charit. rad. et fund.) Aug. ep. 120.
c. 26. intelligit charitatē dei ergā nos, in q̄a opus est nos radicari et stare
agricultura dei, fundari, vt stet dei edificatio. vel, in charitate) Nostra ergā
deū, in q̄a opus est radicari et in cordibus nostris charitas agat altas radices
ne ab ea facile auferamur, movet illorū de gby christi. Hi radices eo habent, q̄
ad tempus credunt ꝙ. et fundati) vt. n. fundetis aquis nostrorū charitas fit. vt pos-
sitis comprehendere) Non plene comprehendo q̄ opus videri, ita vt eis nichil vel latuit
post comprehendere definit ab Aug. epla 112. c. 4. sed assequendo q̄ sufficit sedati.
Comprehendere n. thesaurus signat, et numer pro 1ª nūer p 2ª significatione supponit.
cū oīb⁹ sanctis) ista n. comprehensio cōuenit die celesti patrie, inqt Aug. ep. 120.
q̄ est latit. ꝙ. Iste dimensiones attribuūtur deo 1ob 11. et ab Hieron. c. 9. de diuin.
et paule cognoscuntur vt latitudo sit dei immensitas, longitudo, illa dei potestas
q̄a ad oīa ꝓtingit, sublimitas, incomprehensibilitas q̄a latet inhabitat incomprehensibi-
liter ꝓfundus, incircumscriptibilitas, per n. oīa comprehendentes videbuntur in deo: proinde
q̄e dimensiones sentiūs Ambr. 1º in Luc. de deo verissime cognoscuntur
q̄ Apūs dicendo, comprehendere, loqr de christiani hominis fine, sic. a. in dei
visione consistit: per accommodationē tamē q̄e dimensiones varie accommodantur: ab
Athan. q̄dam (hadr. de corp. ād. verbis christo, quem dicit esse sursū ꝙ. dia ultra,
deorsū ꝙ. circumstantia, in ꝓfundū, ꝙ. deorsū ad inferos, in latū, q̄ orbe
terrarū sui cognitione replevit: Aug. ep. 102. c. 14. latitudinē intelligit extra Hasi:
tatē, et longitudinē ꝓseverantiā in opibus charitatis, ꝙ. altitudinē, spem fu-
turorū q̄as spondet charitas, ꝙ. ꝓfundū, occultū dei iudicium et q̄o dispensat
charitas occultarū dispensationū figuras. Beda c. Cyprianū affirmat. de qua dei
affectus existere in corde christi, cuius latitudo est in ligno transuerso, longi-
tudo in stipite usq ad ligni transuersi se porrigente: altitudo in illa ligni
parte q̄ à latitudine sursū se erigit, ꝓfundū in ea parte q̄ terre infixa
remansit: Epla vero 120. c. 25. et 26. Iob q̄ dimensiones considerat in diuite

B6.

charitatis, & latitudine intelligendo charitatē q quāquāversū se extendit, et vsq; ad dilectionē inimicorū; & longitudine charitatis sustinentiā aduersa longanimiter tolerantē, & altitudine spei futurorū qua spectat charitas & gfundit, omnibus dei iudiciis, vt s. scire &c. s. scientiae s. s. eam scientiā exp: rendā, siue intelligentiam charitatē Christi. Quod bene addit, Christ. n. in sua beatitudine est secundarius nostre beatitudinis obiectus: sicut scripturis est, Clarificabo Dei illuminant ciuitatē, et Lucerna eius est Agnus. Et Johan. 17. Hec est vita aet. vt impleamini s. s. vt scil. deo pleni et & id quod deus est in semetipso, et & id & est secundū quāmā naturā. ante intelligiunt) ther. n. maiora sūt quā valet homo & intelligendo potere: q tamē spūs prestet vera rectora et bona habet: Aug. n. in gt Bonif. epla 78. vt & nostra fidei, spei & ame spūs dei pietas astruit, qui quod vult et in quo vult exaltat accelerando opus, allenando animū: in qua parte dicit à nobis & nostra virtute imitandū esse docet Ambr. in lib. 3. se: cundū virtutē q exaltat in nobis) s. quam expectam in nobis.

In Cap. 4.

Viuens in deo) dicit, viuens, vt intelligat viuentem secundū obseruantiā ipsius in Ephe: sijs minorem inuenire bonis tam ob reuerentiam viuentium, his ob compassio: nem q viuentibus debebat. Vocati estis) vt dignitas conuersationē Christiano nōē dignam. Supportantes inuicē) idem est quod ad Galat. dicit, Alter alterius onera portate: nisi q hic annotandū sit viuentes sicut portare debet ita reptare debere se ab alio exportari, cuius contemplatione se ad aequanimitatē por: tandi confortare: dicit n. Aug. in psal. 99. enim dat quempiam q eo sit alteri subinde onerosi, q Ezechiel. 10 in Ezech. dicit cherubin adiuti, in quo ther infirmus fundat et stannum angulare oēl lapidem portant et portantur, ita vt ther Christus oēl Dominum portare habeant et portari: S. a. Deh aliquid q nemini sit onerosi vbi, inquit Aug. robustior est ad sustinendum infirm. Solicti seruare unitatē s. s. amore spūs unitatis, & quem vnxerat Ecclia vnū corporis inhabitat sps in viuentibus pacis) s. vt pax mētium ab iniuriis, contentione, animo: sitate et fibis alienis diuersitatis viuentibus ac retinentibus sit: Ambrosius n. Hiero. Tertull. ab unitate Ecclie discessisse ob inuidiam Clericorum Rom. Ecclie. Vnus corpus) estis sc. in Ecclia Dei. Vnus spiritus) & quem tobis corpus Ecclesie sanc: tificat et regit. in una spe vocati) s. s. ad vnius finis fidelium beatitudinem. Vnus dns) Christus pariter seruiens, una fides) in qua videm seruiens, unus baptisma & q Ecclia pariter incorporati sum, quamquā Leo epla 37. dicat Baptismus dici unus q semel tantus conferri ḡt: Et Aug. serm. de Bapt. Christi appellet unus baptisma q & q professus dns et idem Christus iuste baptizat. Vnus deus et pa: ter omn q oēl indifferenter in fidei sibi adoptauit. Super oēl) presidens omnibus & cia) q nec quia deest, et in cibis nobis q vt oēl ita et singulos tota inhabitat.

Hoc ꝯ consideranto in nobis opari debet unitatē, quā unitate ꝑmanendo. Unicuiq; nostrū data est ḡra alia et alia secūdū mēsurā fidei, quēadmodū Christꝰ unicuiq; voluit distribui, raphaīn dicēs raphaēlitatē). i. Rafael q. Christi aduentū ꝓfesse: unde i ligenti diuinitus expeditor fuit in exilio abducto raphaēl faciēs raphaēl: tales ergo qui à Christo non poterant expedire, nec vel aliqd de manu Christi rapere. Dedit dona hoībꝰ) Psalmꝰ dicit, Accepisti dona in hoībꝰ; q duo Aug. 15 de Trinit. c. 19. sic concordat, vt dicat accipisse tanquā homo in suis membris, dedisse tanquā deus. Et descendit) descendere n. et descendere ad oppositū dicunt: in infer. partes terrē) i. ad inferos, sicut scriptū est. Descendam ego ad inferos vt implear ego) Non enim nisi ad humana subsistere, vt delirat Eutyq, dicens Christū ab ascensione fuisse deum, contra Augm ꝑfectē confitentē ꝓpter 57. et Symbolo Apostoli, unde Eutyq est. Et. Sūrexit, in qd est fides Christi n. gloria et immortalitate deitatꝭ nature ꝓpriētatē nō amisit. Implendi q ego donorū suorū diffusione, qua ipse Aug insinuat nos subiungit, et ipse dedit) i. ꝙ ḡra effert, quōdam. i. ꝓpheta) Christo posteriorē, teste Aug. 19 cont. Faust. c. 8. quod Paulus (epla 58 inter Aug) ponit illos esse qbꝰ tempore Apostoli ꝙ ḡra donabat interpretatio scripturarū, inspiratio mentiū, aūt ꝓdigio futuri temporis sicut Johannis in reuelatione Apocal, aūt futuri euentꝰ, vt Agabo in Actib. Euangelistas) i. euangelii scriptores, Pastores et Dr) Non dicit aliōs Pastores aliōs Doctores, cum Aug. epla 59. q. 4. qr pastoris pascere commendo est et docere: Dabo eis, inqt, Pastores iuxta cor meū, et pascent eos verbo et doctrina: q in hoc distinguuntur a ceteris quod illi ordinabant ad fundandā, hi vero ad regendā et conseruandā Ecclesiā. Dicit Calvinus hic mihi fieri mentionē Pontificatꝰ. Ne hic in primis nō esse sermonē de collatione potestatis illa n. ante Christi ascensionē his Petro in Pontificatu, his reliquis in Apostolatu visibiliter à Christo data est ob constituendā visibilē Hierarchiam, quā oīb auctoritas nō valuit ꝙ illapsis, sed manu impositione aūt mandato visibiliter dat: sed esse hic sermonē de ḡra adunāda Apostolatu, pastoratu ꝙ vite obeundū necessaria. Dico 2ᵒ Pontificatū continere sub Pastoribus eo quod Pontifex sit Pastorum primus, qui in Petro dictꝰ est, Pasce oues meas: Ver mirandū esse hic nō fieri perpetuā Pontificū mentionē quando n. semel est de potestate ꝙ est Petro singularis, eidem et singularibus dictis, Pasce oues meas: Cū vero de ḡra pastorali q est Petro cū reliqs communis dicit ꝓmissā de oīb Pastores et Dr. ad cōsummat. sanctos) i. vt ꝓsequantur et tandem consumment opus sanctificandi homines à Christo incepti), quod qualēcq ꝙ ipsos fieri debeat exponit ꝙ membrū sequens. In opus ministerij) Ergo ipsi non ḡra infusione sed ministerio consummare habent sanctos. in ædific. corp. Christi) i. Ecclesiæ. Cōmunionem in Ecclia ꝓmanebit per studio?

doner ornamentum) obviam sponso et sponse in veritate ſ. Dei. Vt ſi ab vtby pariter
vidark furie ad furiem, quam affectionē Apſly et fidem vorat langly ſchimpfo ſi:
dei nomine, qz reddere vt id dicto q rei vſe poſt aſſenſū. Vt qz vidiſti me
thema recedendo ſ. aſſenſū ſy adueniſti, vt dicit Aug. Ench. c. 8. In vnitate ſpſedūi)
ſ. ad edificandū Chriſti in ſuo corpore qd eſt Eccleſia, qz nō fiet niſi ſimplebo mū e
mero electorū et quoad multitudinē et quoad ſingulorū ſpſedionē, in menſura
etatis ſ. ad complendā menſurā etatis Chriſti, illam, inquā, qm Chriſty in ſua
Eccleſia in hoc ſeculo vigit, et ad ſenū perfectū, de qua pſal. 20. vitam petijt a te
et tribuiſti ei longit. dierū ſ. Et pſal. 60. Dies ſup dies Regis adijciet: qz Chriſty
rex a die in diem vigit in fide Eccleſie, ſed vſq in ſtatum menſure q implebit
finito ſeculo, plenitudinē Chriſti ſ. donec menſura qua Chriſty inest oia in oibz
adimpleb impleat, et ipſe et in corpore ſuo plenus ſit, in reſurrectione ſc. ſe:
culorū. Non q qz eo quod dicit (in vnitate ſpſedionis) velligi pt oēs reſurrecturos
in ſepū virili: Nec qz eo quod dicit in menſura etatis ſ. oēs in etate Chriſti reſur:
recturos, quāquā verū ſit oēs illam ſtaturam, vigorem et decz corporis
proportionabiliter habituros ſicut habuit Chriſty in ſua reſurrectione, attēde
Aug. 22. de Ciuit. c. 15. Vt iam ſ. ob id poſſint in Eccliā ſtylos ſ. non ſinū pue:
rilis ſ. q eis nō laborant rebus mentis, nec corruptos ſenſy ad diſcretio:
nem boni et mali, veri apprehensionē veritatis parent et mittant, meſcēdo
inter varia q audiūt qd eligere debeant: Huiuſmodi n. contra ſanā ſentētia:
tionē grauiſſimū eſt ꝑ Paſtores et DD. auctoritates, diuerſe tren. l. 9. c. 45. vbi
tales inueniat aliqt qualeſcūq dicit Paulus, Apoſtol ſc. Petrus et DD. vbi, inquā, ſigna
rissimata poſſita ſunt ibi oportet diſcere veritatē, apud quā ea eſt q eſt ab Apoſtl
ſucceſſio (quod bene addit tertullianus contra pſeudopaſtorē ab hereticis conſti:
tutos, ſi n. tamen ſi vendicent ſe ꝑ paſtores, nō poſſunt ſua ab Apoſtl deri:
uare ſucceſſionē) ſi n. fidem miſcebunt, et charitatē in filios dei adaugent
q tantū ſert ꝑ nob diſpoſitionē, ſi ſcripturā nobis ſine periculo expona:
mus. Non ſic ſimplices ſ. ſ. ad quamcūq auram noue doctrine
inſtabiles ad eam inclinem: doctrina, inquā, adimentū, in neglia ſcripty
proficiunt n. hereſiarche ad inueniendā noua omni faſtidio fidei, odio veritatis
amore ꝑdendi, malitia n. occultata neglia eſt, doctrina, inquā, adornata
in aſtutia. Sicut n. corui saeua inquit thren. calliditate plena, dialectica, imo
Diaboli arte rapacia. ad ſimplicitatē ſ. vt decipiendo in errore audiant
in charitate ſ. veritate Euangelij ope implentes in charitate. reſ. in illo q oia
in primū ꝑ cognitionē veritatis, ſicut ſcriptū eſt Ephes 3. Volatilia ad
ſimilia ſibi conueniūt, ſic et veritas recurrit ad eos q capaces illa. Deinde
ꝑ charitatē q ꝑ ſingula opa merces augeri. Et connexio) qz tolli corpus

Erthix et rancidia fidei, q̄ est in Christ̄, rumpimyth, vt pinde Erthix diuinū
non sit rancidia ꝓfessionis fidei Christiane, sed rancidia fidei, q̄ non q̄ē, sed
et Christo dependent diuinū rumpimyt Erthix diuinū Apli, Et q̄ obiect rorpy. f.
Possiunt n. aliq̄ fidem Christi ꝓfiteri absq̄ fide, q̄ timent si nō Erthix fraternis
consentiant, de Erthix tamē simpliciter eō sentiūt, q̄ mille nō Christo habent
vera connexionē aūt dependentiā, ꝓ oēs indubitā scimus. Hoc nō oportet
debet in compositione animorū q̄a scipiosel in adparentel sibi intellectū et
affectū debit compositi sunt ad disciplinā dei tradendā: et q̄ibz erat Apli nō
dicret, tha nīpidē volebamy nobil tradere nō solū Euang. Christi, sed et nobis.
Et oppositio subditi ꝙ dostilitatē animi bene compositi sunt et ꝓpensi ad disciplinā
arripiendā, de q̄a re scriptū est. Sapiēs sensionē et verba componere vt oēm
narrationē dei possit audire. Non n. pania scientie pauli est, inqt Aug. in psal.
36. conc. 2. scienti vitā componi, ille oriūb habet cognitionē, hī habeto credibi-
tatē, stendy opat. f. mebril debet n. q̄ post institutionē suā ac conceptionē ca-
paritati sionis discipulorū attemptare vt maiorib maiora, minorib minora
administret, q̄ stendy operationē administrandā, sc. in mestitiā siue impatientē
inimicorū siue membri discordiē, siue audientiē. augmentū f. in charitate. 1. Cor
xiii. restat cognitio in plantatione corporis Christi qualitatē, n. in charitate. Ubi
obscura Apli nō dicere, augmentū tohy corporis fuit, nō tamē antidotū fuit
Tohy corpus compactū est: non n. tohy corpus restat in charitate, q̄ nō illi
q̄ manent mali, et nō tolerancia ob fidē q̄a Christo et Erthix rebarent
manent in corpore, vt pinde Aug. 2. conf. Pelt. c. 108. vedi dicit, in illa
compage q̄ restat in augmentū dei in charitate nō sunt mali, q̄ tm ob fidē
sunt de corpore. In charitate sensy q̄ nō nisi bona cognitant et amant, q̄ob
increpat Apls Pelt. vt q̄d diligibil charitatē f. intel. Hab. obi. vt nō agnoscant de-
nū bonū. alienati à vita dei f. q̄ fecit dir nō cognouerunt bonū discibil
ibi nec bonū vite futurē. ꝓp̄ea dicit. vedi) dicit, caritatē, vt dat intelligi
ipsol scientia carere esse, vt habat Hier. q̄ desperatel) f. mille futurū
spem habentel, dicunt n. psal. q. Nisi ostendat mihil bona? Quiby pinde eode
loco dicit Psaltel, Speraūt in deū f. indubie spem futurorū bonorū q̄ dobil
affluent in deū. vel, desperatel f. indolentel, inqt Hier. siue indolorū, q̄ est
ad penitentiā se nō remordentel. immūditie oīl) f. omnib generalib.
in auaritiā) f. insatiabilitatē vt libidine nunquā possint satiari. Non ihn
didicistil Christū) q̄ Christy tempū Pater futurū seculi donauit vob penitentiā
ꝓfectibz amorē futurorū. docti estil) vt inby ꝓpriol doctrinā quā ab illo
forit audistil. veritat in Jesu) q̄ fulcire nō ꝓt. deponere. Pelt. Pelt) f. interio-
rem corruptionē salty sedy f consensy et opa veteril hominis in quibil

soletis ambulare, deposito n. consensu et exhibitis exibus incipit ipsa vetustas
paulatim vivere, et qui: contra Deo vehy esse Deo contumelie sedes deseruerit
i. deterior effecta quando voluit vel ope exigente desiderio exuit. renouatur
enim spiritus) vt mente, q est potia aie qua rationamur, intelligimus
sapimus, iuxt Aug. 4. de aia. c. 22. efficiamini spiritualiter, domus spiritualis,
iuxt idem, de genes. c. 28. sic. n. poterit vetere vite exuere, ipse. n. habebit
aut defectu suo, nis. n. a abstinentia a malis exibus sibi habuerit vi vitet, aut
effectu interioris, iuxt idem de ver relig. c. 41. induite nouum) i. interioris
hominis nouitate q sedes Dei) i. ad Dei similitudinem sanctitate veritatis) i.
veritate religionis, vnde Tertul. de resur. car. c. 45. legit in religione veritatis.
nis primo suo) Pisistratianis loco primi intelligebant consortes fidei et religio-
nis, dicebant ob id licitus esse mentiri infidelibus: sed Aug. cont. mend. c. 2. et 6.
id refellit ex confessionibus martyrum q ne infidelibus q dem voluerunt mentiri.
Propinq. ctatis est aut loco. membra) eo ipso quo sibi sumus, q ab vno omnes
insumimini) vbi nulla est nisi iusti debeatis, iuxt Ambr. 1. offic. c. 31. vt. n. nisi
non iusti vt dicty sed lenitudo et remissio indicat. nolite permanere) i. in via
sic permanere admittere, q sancti filii, iuxt Aug. epla 144. dicy iux Luc. iusti dolo:
rit admista dulcedo ipsas verbi in odiu acerbitatis, ira. n. in acerbitate furo-
ris reperit quia pietate. Vel. insumimini) i. si insumimini, q humana est insu-
mibilis: in quit sensu accepta verba vt stent impassibil, iuxt Ambr. epla 82.
sed indulgentia naturae quam Deo placere vt, mitigare vt. nolite per-
manere) sed iram vte dimitte, et ingeniti insumimini debito q tam sanctis mo-
ribus, et vt permabilis, iuxt Ambr. ibidem et in expos. ad vers. quod desiderasse
ve ex Basil. inter. brevi. 293. Sol vt occidat) i. iracundia vestra subito usq
ad crastinu sibi vt producat. nolite locum dare diabolo) vt ingrediatur in vos
vestrum sicut in vos Iudee. de quo recte dicit, nolite, suggerere. n. et tentare
vt diaboly inimico homini, ingredi vt nisi vite consentienti: cui resistere
Hieron. potestis, iuxt, diaboli vt in temeritate illig sed in via voluit est. q bonum est
non. n. punitur aliq de malis nubis vel inhoneste aliqd agere q vel debitu
Eleemosynam: vnde scriptu est, vt sibi piscipiel mercede distribuit. vnde tribuat
non. n. sufficit Christiano a malis cessare, sed oportet mala contraria bonis
operis compescere. sermo malus) maledicus, detractorius. SS. Dei) i. homines
in quo est SS. Dei, iuxt Aug. 4. de gen. ad lit. c. 4. Si. n. exante idipsis in eis
SS. contristauit nis videat eos permanere de quorum fide ac pietate gaudebant:
vel nis videat illos bonos studiose discrepare a quibus ipsa studia debuissent
imitari. Vel participiorie, ipsis SS. dicit. n. sicut ira et indignatio, ita et
tristitia tribuit ab ira. Contristauerunt spiritum sanctum eius i. Filii Dei, q

similiter sic modo contristatis de peccatis, et p̃ceptis Dei studijs et obsidionibus. Signatis] i. characterem assignati estis in diem redemptionis] vis scilicet participes fieri istius redemptionis, die v. Baptismi vestri: in illo n. p̃cipiè estis redempti de vana conversatione (ut habet Petrus) patrum traditionis. ōis amaritudo] i. exasperata et exacerbata mordis assidio inter latent, et ira] i. appetitus vindictæ. indignatio] i. mentis et animi contristatio ob rei admissæ quasi indignitatē. clamor] i. intempiet vocis vis frenitis indignationis. Blasphemia] i. verborū iniuria qua laedit authoritas maiorū, de qua n. blasphemia, q dr blasphemia ex extensione, simil q potestatē habent Dñatus dij et participiant, conuenientissimè sine loco intelligit Hiero. affirmant blasphemias velle vis quib aliena sapiūt inuidere vis q Catholicis est estimulus haereseos. malitia] i. malignitatis interiorib oculi, donatel] i. donatel auiere f.

In Cap. 5.

Imitatores Dei q benigni et misericordes est. tradidit f.] Hor addendo insinuat se illis dilectionis nobis commendare quia inuisibile aia sua tempore et loco ponat q fratribus suis: in tanta n. dilectione alij dilectionis gradus tempus minus in maiore offendunt. hostia Deo] in odore suauitatis] q accepta fuit deo voluntaria illa traditio Christi, post explicat Tertul. 2° cont. Marc. c. 22. Ancing] inqt, simplex et debo obsequens loco suauolentiæ apud deū depūtatus est. ōis immunditia] Dixit generali vocabulo, ōis immunditia, aliud n. immunditiarū species à diabolo inuentas. Apti scilicet ptexit volens optas sua tempora vocis nominibus gentilium, inqt Basil. opta ad Amphilich. ne nomineth gentis nominibus, sed sufficiat eis illa nominare, id fiat q reverentiorem quia usq est Daniel, vis teste Aug. q. 78. in Exod. reverentiales dicit colloquiales contra deū impiis semel rem obscenā obscene vocabulo appellauerit. Nec quis disciplinæ obstat q Script. aliquando de illis rebus gentis nobis loquatur, vis tamē non tale q̃ refugiamus, id n. refugimus ne q nobis lingua castior sed authoritas est inferior, inqt Ambr. de Helia et Ieiun. c. 20. vel. Eccle tam alieni à fornicatione f. vt illorum actionum ne fiat in nobis vel mentio turpitudo] i. inde ora semo de illis q naturā inhonesta sunt. Stultiloquium] q Hieron (in regula Monach. et ex libris gentis collecta, et à Martino 5° approbata) estimat ne illorum tantis q aliqua turpia dicunt, vel similiter fabricate aliud verentur, sed et illorum q de rebus physicis loquentes, dicunt se velorum spatijs et terræ gradibus liquidò remensuros. scurrilitas] Quā Hieron. dicit esse scurrilitatē, non a quamuis et actibus, sed q de vilibus rebus semonibus vel gestibus adumbrat, q ad rem ne ptinet] x q distinguit scurrilitatē à facetijs, q dicā vis lepore aliquid ad rem adsendit. gratiarum actio] i. sermonis

quam gentiositatis, q̄ et essentia dīe gīe q̄ aliquem audiunt sed ritate spiritali deleditt. Sit. Hiero. derisorie dant gentiositatis et gratiam adiuvant apud Hebr. eodem sonabilo significari: Aphy. a. tanquā Hebreis et Hebreis Gentes diffidentes gratiam adiuvant ordinarie significante pro gentiositate sibi voluisse, quod) Sr. fornicatorē, immundū, auarū esse, aut quis cupi. epl. 52. est idolorū seruitus q̄ q peccatū voluntarie diaboli voluntē facit, damnatus, ingt, et idolis seruit. Aug. a. 3°. cont. Parmē. c. 2. intelligat relatiuū (quod) referre immediate proximū (auarū Sr. esse) dicens auaritia esse idolorū seruitutē, q̄ ei aggregata in nomine: Melig. a. Hiero. dicit, eam idolatriam appellari, q̄ simit idolatrie seruitutē dīs pueris, aegyptiis. ita illi pecunie condites metallorū, simit in gulosis ventre, ita auaris nummy deūs est. Non falsi prophetā) Non dicit tradentibus, stultiloquis, seductibus, q̄ per ea genere sīo nō sunt peccata mortalia, sed aliquando expressū aut scandalo, vel et sacrilegio. Christi et dei) f. Christi q̄ à deo sanctificatus est vt et deus sit, aut ore spiritu explā 1ª. Dicit ibaps Aphy, Et dei, ad discretionē eorū q̄ Christi sint, nomen dñi. De qbz Isai. nolite timere. Christus autem quid et sanctificatus est Christus dei. nemo s. verbis) quibz mihi de bonitate dei sibi promittunt indebitam impunitatē, maxime quando peccata et mortalia venerant in publicā consuetudinē: Et quod Esdras in ysaia Ecclesiā. Salūs nos fuerdeg, q̄ dicunt, sunt verba. ap. f. Quaeritur in quo? Subiungit duo membra. 1ª Nam similis sunt inutilitati s. q̄ nō. stig gaudent gemitu aut impunitatis, aut illegitimā obtinendae vitae vel mundi splendendi gratia peccata. 2ª Labia dolosa in corde et corde similis sunt. ubi significat dolos pacificorū corrumpentis veritatē. 1ma) extrema vindicta infligit dissidentibus sine mendacitati, q̄ nō constanter nō adhaerēt verbo, sed ab vig scripturis patriarchā se abduci q̄ manū fidei, et sic moriuntur impenitentes aut incorrecti. participabit vobis ne à verbo dei veredentes nūs eis dominabis in tantum. hui) q̄ fidē et salutis mobilitas in deo q̄ de dei participatione vel illustratione sanctificatus. filij huius) f. in huius regenerati. fruitur huius) q̄ quo huius diligendo profert, glorificat) f. eligentes seu approbantes. nolite communicare) omnino, recipiendo, amicando, imitando qbz infr. tenebris) q̄ sr. nō fundat in huius vitae et fidei: de qbz Isaiae c. 59. Tabe corporis nō coniunct in testimentis, neqz opiens oculos suos ora. corporis inutilia. à huius. manifestatis Nemo. n. gloriatur q̄ ex huius tenebras noctis, inqt Aug. de dñi. ser. Quicunqz Ecclesiastes nos admonet nobis ad discendā sapiā, admonet, Errores et stultitias, q̄ nō discendum nisi à sapiā, qui Christus insinuat

rũs dirit apparuisse Ciranna postquã recuisset Gerba. manifestabã] Nominũ
agnitionẽ lumẽ ost] qz lũmine ꝑfundit, et beneficio lũminis aggnoscit.
Et q dixit] Helisæ ꝓpheta verbo nõ scripto, et tã ꝓphetiæ dicto teste Exod.
Gores. 42. Sedge q dormiũt] in pernate obdormiũt ita vt in pernace nõ adũrtat
Contrã quẽ psum psal. 12. Illum. oc. mea ne vnq. obdor. in morte, pernã se-
cũdũm a mortuis] vt nõ sit amplius in societate eorũ q pecto mortui sunt.
vt a. Gor fratal, illuminabit te Christus] Caute ambulatis] observando vob ne
incidatis in pecta, sicut scriptũ est, Observabo me ab iniquitate mea. Quod
latig hadat Bern. Sern. de verbi Abaie, Sitz mistodiam meã statuo. non
quasi ipse] q alios nõa nesciunt ordinare fuerit nulli, sed vt sapientes
eam oẽs pro dignitate estimantes, redimentes tempus] i. detinendo quãdiu
dam rerũ temporaliũ quasi pretio temporis spatia vobis compensantes ad
frandũ interiora eterna, inst Aug. 50 Homil. 1ª. quod declarant exẽplo, Homil. 10.
Est, inqt, vnus q vult terrã iudicio reuendere, amorare à deo libby nõ habebit
getis vor, inimicis in aduersariũ, quanto melig mutuorel nummũ vt tempy
redimeres, sed id pauperi audiũt, pauperi feruit, pauperi aggredimini, pauperi egerit.
De qua re vt Petrus dicebat apte ad Dnam. Vel, redimentes tempus] i. a nepti:
nitate diuidentes, tempy n. nuptiũ detinebã nõ otio, aliisq illicitis impedith
malis] i. iniquitate et miseria pleni sunt. imprudentes] q minora bona maiorũ
inconsyderate ꝓponunt. q sit voluntas Dei] i. q Deo magis placitũ sit vel vt propha-
in quo] s. vino est luxuria] Sicut scriptũ est, Luxuriosa res vinũ. s. ꝓpter
immodicũ simplũ, q tamẽ creauit deus, abundantia humano refrenand arbitrio
et parimonia libere voluntis magisterio esset sobrietatis, inst Ambr. 3 Hexa. c. 18.
Spiritib. s. ita vob disponite vt deum sitis implẽs magis ac magis SSo rum. Spũs
i. vt psalmis, hymnis, canticis spiritualibus apud vosmetipsos cõmunicantes in cor
ꝓpriũ cantate allegro Dei: Sicut scriptũ est. intrauit in domũ mea confabulabor
vis ea, quer. n. habet tedium conuictus eius. Unde Bern. Serm. 32. in Cant. Feliz mens
cui verbũ inditum comes, cuius indefesse obtemperata suauitate fastidia a
animi molestiis et vitiis se coniunct, omni hora redimens tempus. Nec solũ
loquentes vobis ad edificationẽ, sed et cantantes] s. Deo] i. in cor duo iubilantes
adgratulantes, eiusq laudantes] q omnibus] i. q beneficiis nõ solũ vobis sed in
quoscũq alios collatis: xp q Psal. 102. In omni loco dominationis eius benedic aiã. m. d.
De qua re Bernard. ibidem. in nomine Christi] i. gratia agentes q Christus dns noster.
subiecit] s. i. vt vos ipsis alteri ob reuerentiã Christi in ipso salutantib in orãy
primis cedat, sicut dns] i. tempus alii q dei nomen, deiq auctoritate ꝓfessi sunt

Vir caput est mulieris) .i. superior et rector, sicut Christus caput) .i. rector et gubernator est Ecclie) vt .n. declaret Apls Christū periliari vel esse caput Ecclie, et nō hoc vel gubernationē, à quā dr et caput Angelorū, subiungit Salvator corporis sui) .i. illius congregationis q̄ est Ecclia. Subiecta) q̄ reuerentia et obedientia in omi) .i. in omni obsequii genere. De quo Ambr. ipsa sex mulier viro deferat, regendam se sciat non corrigendā, indigna est coniugio q̄ dignā est iugio. Diligite vxores) q adūngit Apls ne ex subiectione mulierū viri indūant fastū imperandi, et nō assumtā vel dirigendi: sicq vir, inq Ambr. tanquā gubernator vxorē et inferiorē dirigat, tanquam sibe consortē foueat. pro ea) q et viri q salute mulierū debent se impendere. vt illa (sanctificet) q et viri exemplo ac directione debeant mulieres meliores paulatim reddere. in verbo) .i. fide q regnate additi nō baptizate ad fidē sancti necessaria est. Sic Aug. had. 84 in Iohan. quam gloriosa vir intelligant formā baptismi, gloriosam) in filiis vita. mundā) .i. emendatione peccati. nigam) vetustate, q̄ possit esse in concupiscentijs et reliquijs vetustis quibusdā, aut aliqd quibusdā) q ibi nec habebit vetustatē aut mortalitatē corporis. Nihil q̄ vir loq̄ fuit pro ipā q̄ pulcherrimā poterā vir sine seruilibq̄ posse vinere, q̄ dicente Apō, gloriosam Ecclia nō habentē macula aut intelligi Ecclesiā tūc fidelem sine macula vbi facta fuerit gloriosa, inq Aug. de xpō. nisi. Nec obstat Ambr. principio in libro hoc verba de Ecclia dicit tempore intellexisse, ambr: hab. n. Aug. ipsis sentiā suam arrogatis reprehendo correxisse. immaculata) q effectu q̄ vere fidelis baptismo, q̄ ad hanc beate xpectionē dicit quod antea sancti laudari nō potuit, inq Aug. de per. orig. c. 39. sta et vere d. dil. vxores) vel si vitiosa sint paulatim emendando et ad xpectionē proficiendo, dū nō vt quocūq modo gerunt, sed vt corpora sua. glo. nec. s. odio habuit.) q Aug. 21 civ. Faust. c. 5. et 7. et omnibus animalibus ostendit frigentibus incauta quod, sciam nocua sedentibus. quod vsq adeo verū esse affirmat, vt et illi q abstinendo, aliqs modis enerē affligunt ipsam diligant quas sibi ad obediendū legitimā subdunt et ordinant. nutrit) ribo et fouet, fouet) somno, strato, refrigerio, calore. sicut et Christus Ecclia) nutrit verbo, fouet consolatione, exhortatione, humanitate. corporis sui) .i. Ecclie q est corpus eius. De carne et ossibus eius) q nos q carne et ossibus consumpta de calice, q est sanguis eius nutrimur et de pane, q est corpus eius et corporaliter adiungimur, liste Aug. l. 3. Quam expositionē in Cant. Trid. multi Patribus placuisse aliquando à nobis sensum audiui. Hoc q ad audacē autem nos et Christus dicendū exhortet, vel periculantes nouimus q in Ecclia Eucharistiam accipiunt: Perhando .n. quod viri diligere debeant vxores et sua corpora subiungit. Et hoc relinquet homo) filiusfamilias altiam Patrē et matrē cordis .n. ōdis: cidijs et domesticis obsequijs deseret, et adhaerebit) q pudicitē coniugalē q 1ª fecit matrimonij vinculū, vxori sue: et erunt duo in carne una) q carnales copulas: Hoc .n. verba expresse sancto de coniugio ad literam intelligenda esse testatur Aug. 2 de Nupt. c. 32

Sō ꝓhr offrīs Nubiōr Sancta Ioē magnū ēst .i. matrimoniū siue nuptiæ, ꝙ
nō serdm se inuicē sit, iuxt Aug. 1° de Nupt. c. 21. qz nisi ex multiplici sterilitate
et rebellā, est ꝫ magnū sanctū .i. magnū rei misteriū: Ita vt ḡnus euidens sit
matrimoniū salte ex sacro rei signō, ꝙ in sacrīs nōi testamenti 1° loco requirit.
Quod .a. sit signū efficax, etsi forte ex Dei loco euidentissimē nō colligatur, saltē
fidei et traditione. Quarit vnū rei signū? Ego .a. dico pro pūsillitate mea, iuxt
Hiero. misteriū Adæ et Eue Dei saltē in parte exprimi, in Christo et Ecclia gerit .n.
matrimoniū hūmō similitudō ꝙ est inter Christū et Ecclīa: nam et Christus reliquit
patrē nō Deum finitū in paterna gloria sic nō apparuit, et imperpetuū inseparabile ei:
gloriæ: reliqt et matrē (Aug. intelligit Synagogā 2° de fide rer. quæ nō c. 34) sed non
dementia intelligimus Deitatem, quā reliqt nō in templo hūdio habit, et quando vidit
ꝙ est inter mea .s. idē vt adhæreret vxori sue .i. Ecclīe, à cui privatione se non est
passus auelli in ḡra natiuā sua: Sunt et duo in carne vna, qz Ecclīa in Christo
tanquā capite consedet in dextrā in celestibus in Christo quodādo glorificata: Et diuerso
Christus adhuc patit et laborat in sua Ecclīa, Quid, inqt, me exqrendo? usq adeo vt
quidam DD. aliquando dixerint, Adhuc Christus quotidie pcrare: Cui sermo tamen sic
nō sit. à veritate ꝫ ota alienus, dicente Apostolo pnūciando Christū. Cui si quis aliqd
gesserit .s. (quod Augs interpretat de Christo in suis membris) est tamē piæ cui
nūs offensiūs, et pinde ingratus. Vxor .a. timeat) Timore reuerentiæ q effert vt
mulier deferat viro dirigenti, regenti, corripienti, et eidē reuerenter obsequat.

In Cap. 6.ū

In diē) Tanquā dux in illū pficiendi, Iob .n. iustus est .i. iustitia Dei exigit vt
qd illi obediat à quo minor premit. In permissione) Inter expensata .n. deuteronomij Dei
1° est quod admonēda habet permissione, ꝫ qd declarauit Deus quia offert ipse accepta Deum
filiorū ergā parentes q obedientiā inter cetera mandauit, vt bene sit tibi fuit tales
declarat Sap. Ecclīa 3°. Longæuꝰ siꝫ terra) .i. æternus viuat in terra viuentiū,
addunt Aug. in psal. 120. et Ambr. in psal. 43. Vel, Longæuꝰ) In posterū tibi, vt Sr. in
illis benedictionē consequamur et viuamus in timore Dei, Sicut scriptū est, Filij eorū
ꝫ ipsoꝝ manent: Et ad omnia patit in Tobia timore. Ad exac. pūor. filiol) Aduse-
ritate aūt impetū intemperiē, duritiem inclemētiā .s. in disciplina) q à discretō
nomē habet, inqt Aug. pinde imprudēte illi illa ota q ad addiscendū bonū mores
aptaſunt, tam in regendo, cohibendo, castigando quā instruendo. corruptione Dei) .i. illa
corruptione q consentanea est spiritui Dei. Seruiū) Sic Dauid tanquā in bello ad inter-
uersionē paratus, vt sapphirinus ipse in ꝫplitis rubricatus scribitur, hinc Aug.
q. 153. sup Gen. et 19 de Ciuit. Cum timore) q pria debet Deus dicente Deo, Si Deus
ego sū vbi est timor meus, et tremor, vt minus et indignationē Dei fugiant
vel tremere, ne fiat Ecclīa authoritati contempti, quam et Deus amat, dicens
ob id ꝫ Isaias. Qui tremitis ad verbū meū. In simplicitate cordis) .i. amore
benefaciendi et offrendi Deo pfectē implendi, sicut Christo q in ipsa dominicā
authoritate celebret. ad omnia) .i. quod est studiū eius q bñ satis est Deo sat. offerre.

sed et seruii Christi) q in eligenda seruitute vestra et ad Christi mandatis reflectere
habetis, faciente vobis deo) quatenus disponat de modo seruiendi vt aiũ) amore vir-
tutis et obedientie. bona vobis seruientes) vt si nõ potestis ab quo libertate donari,
seruitute vestra eu võe liberã faciatis, inqt Aug. 19 de Ciuit. c. 15. Siue liberi) q od
addit vt in seruitute nõ spretores solummodo meritoq seruiri sed fideles. vob
dñi f. illius) Consulendo illis et bona vobis, sicut scriptũ est Eccles. 7: Seruus sensatus
sit tibi dilectus quasi aia tua, quem defraudes cuius libertate, nec inopes eius dimittas
vanitatem) i. nullis seruitutis rubrica clausula, inqt Leo serm. 4. de Quadrag.
essent vendita, remittuntur offensis, seruitutis lenitate, indignitatis mansuetudine,
discordia pace mutata. et ille et vester dñs sit q in. et illos ab inimici vindicabit
et inimicis à vobis illatis in vob vindicabit. Vel, q pariter estis serui Christi. Vestis
ij est, inqt Aug. de 10 Querdã. c. 10. vt et hi attendãt, q sibi dñs et ad quem attendãt
seruus vt seruiat tibi. nõ est ps. ar. apud deũ) ob id inimicus Dei q Deus est nõ vult
impietatis. Confortamini in dño) tanquã gladiatore et adiutore assiduo, in potia vob.eis)
quia optate in vobis vt et ipsi in vobis vobis inhereãt habentibus: aliud q absq assiduis
gladiatore et corroboratione dei nõ sufficit, antiq olim quisquis Apli vobis nostris esse
debeat in dño inhereãs nostra vestris assidue confortante: aliud monent illi q
dicebat. Fortitudinem meam ad te custodiam. in. ad te gladiatore et adiutore assidue re-
manendo. Propter q et Hieron. Non gloriatur fortis in fortitudine sua, quasi q eas
tamen à dño acceptas possit sine nutu dei auxilio consistere, put optime expo-
nit Hieron. 1° adu. Pelag. sed in hoc gloriatur q gloriatur sicut ego sũ deus, q so-
cunctos fortes. Et thare 40. deficient pueri, et iuuenes infirmitate cadent
q so. de accepto robore confidentes ad custodiam dei gladiatore assidue non cedere
nitũt: q. a. speraut in dño mutabunt fortitudinem, q plagentis et adiuuantis dei
fortitudo ipsorũ q sibi validis radicata est cligitur instabilitas. Nõ est nob. colluctatio
ad. eae. et sangs) q sicut Gothi q astutia et fraudulentia seruitutis oppugnant
nostra fidem, sicut q tyrannide persequuntur nostra iustitia, sicut ipsa caro nostra et
sanguis nouerat nobis rebellionem, prima quidem oppugnationis pars nõ est penes
carnem et sanguinem, sicut Gothi sed penes diabolum cuius Gothi malorum inventores,
dirente Cypr. (serm. de zelo. et liuore) ad diabolum. Tot sanctitatis corruptor,
simplicium spiritator, inuidiator bonorum, et cuius hereditarium adiutores. s.
potestates) i. Angelos malos q et thironchia principatuum et potestatum oppugnant
mundi rectores) ubi ne q mundus mundi machinam sicut elementa intelligant
subiungit Apls, tenebrarum quidem) Dauid intelligit mundi nostri corruptiones
errores, concupiscentias huius mundi, inde Tertul. de spect. c. 2. Dominus,
Gothi creaturarum corruptelas, vt q ea Deo Gothi vetus fauret, et in mundo sua
dominationem obtineret. spiritalia nequitie) i. ois exercitus diaboli, inqt Basil. hom. q.
esse. n. quosdã principes demoniorũ et quos daemonia vulgaria historia dicit. in psal. 77.
x- malefactores) i. in aere morantia, inqt Aug. de natura boni. c. 33. et plat Basilius

qz aūeh in aere volentes diruit aūeh reli. Horrent tamē, teste Cypriano s. in infima aeris regione, et ad supremū nō ascendūt sed huius inferioris mundi ipsey est stabiel, contristat pūbentes, distemperat fetores, vexat putores. vel. i. ne: bisthy qz illa q de malo in nobis valestia sunt impugnant et nunqm deperdi, auctore Aug. de Agone Christ. c. 5. assidue) i. temptatiōe et antequā oppugnemini tempore adhuc pacis indulta vob annalitā Dei vt posse resc. in die malo) si. n. spiritly negligy impunitū inuenerint milites Christi, si vīdem, si nō solicitū ac bene vide vigilante, circūuenient nostrū, fallit incautū, decipit impūtū, inq Cypr. ppat. in exhort. martyr. ~~[illegible]~~. Vide et Ambr. serm. 12. v. 4. in psal. 118. dorat quemadmodū mihi ad fidēa bella ppauere debeamus. in oibz ppfecti stare) vt milla parte oppugnemini, q mentō addit, oēs. n. tentandi aut ad tentandū sufficiat deficiendi ipso vsū nocturnalis diabolū dicit, inq Cypr. sed et circuit quasi leo quaerens: inuenit, et q in vna ex parte videt inexpugnabiles alia qua mira mūnitū valida ipsū calefactare tentat. Hieron. dicit ydiem malū à gbusdā intelligi diem cū vehementissimū ardor vita, q aiaē bonorū ad suā stationē transeuntē impugnat, eamq transitū impedire conatū diabolū: Quod testatur Hieron. scripsisse et Athanasio in vita S. Antonij, vii etiam captū et ex visione revelatū est diabolū se aīabz priorū eo tempore obiecisse, et ob id ~~[illegible]~~ diem malū interpretabat Antonius de die transitū nostri. Nec ab re alicui est Ambr. q de obitu Theodosij dicit transeuntibz ostiū sibi Angelos et interrogatiōe quid fecerit ille q transit, et beatū fore, si in illa nocte benā nouerit ipse Theodosius videre potuerit dilecti. stute in veritate) i. expedite, qualeb nauta vocauit ventū stantē quod dicit in plinio: qbz contrarij sūt impedit q periculū amoribz detenti quo minus aūt pīcla tempestatē effugiant, de qbz Cypr. in tractu de lapsis, aūt in plio dicunt. Per rudimenta. a. Lucanū id significari author est Tertull. q. vult. Nazar. quamuis q illa plerisq intelligant constituta, quod animadvertens Origenes l. 6. in Leuit. intelligit dicimq. succidit lorica iustitie) Aug. de ppfect. iust. verba sūt cap. 29. Nec modo legit, iustitia succidit sibi et iudicio et clamide: Clamyd. a. sicut et lorica magis est instrumentū belli quā pacis. Hanc lorica iustitie, qe est insuis pectoris contra ppria voluptatū cupiditatē gerendū. valenti pedes) i. celeste parati omni potenti voluntate voē de ea q in nobis est spe, Nec. n. est quidā euangelizare omnibz loco et tempore necessariū quod quandoqdē est omittere aliqs in quodā obscuriū momentū valeant pedes i. affectus sibi munire ac gerere ne timore malorū impediant, aūt amore bonorū temporaliū, sicut. n. valeat pedes contingere terrā, ita cōtēdia affectuū gerebat amore contingere terrenū. Sumentes scutū fidei) i. veritatē ad ipsā fidē catholicā q nobis velut scutū sit. tela nequissimi) i. suggestiones

Diaboli versabi adiersi, aut aspra contra eā in specie militantia, hoc n. ꝑ sha
gittas ꝑpie significari testatr psal. 10. Parauerunt sagitt. s. in pharetra tyrannis
inflammata, dicit Isaiby, à yeßemin. extinguere) nihil n. tam promptum ad
tela illa eludenda fide bene fundata. galeā salutis) Galea est munimentū
capitis in quo viget oēs sensus: ꝑ id thus monet Apls vt munimenta accipiat,
inqt Cyprn. epla 56. ne audiant edicta ferralia, vel alia scandalosa, orāli, ne
videant detestanda simulachra, fremāt, vt signū dei (in confirmatione ac
reptū) seruēt inviolatum. Ob vt Christus dicitur diuina substantia theos Cyprn.
Apls. a. 1a Thessal. c. 5. ꝑ galea spes intelligit, q̄ bene comparatur galeæ, vt
n. galea caput, ita spes intentionē et aīm munit, q̄ sunt capita omniū rei
bene gerendæ. verbū dei) ꝑfectis in Script. descriptū, ꝑ quod nō plus vt
scripto potestis vobismetipsis à tebil illudere seruare, sed aduersarios refellendo
quasi expugnare et debilitare, quale id et Christus fecit in sua tentatione, et
Paulus, hebr. Hiero. epla 27. c. 9. in singulari tentationes verba scripturarū
in promptu et expedita habuit, ꝑ oēs orationē) q̄ est simplex animi petitio, et
obsecrationē) q̄ posita est in orationis quodam blandimento, velut nis diuina,
propter benignissimū deū meū, et hīa Bonitatē. orantes) omni tempore
sint scripti. epla Ephesios 18. Ne impediant orare semp. et hier. 21. in spiritu)
i. sola mente, q̄ id aliquibus temporibus ore aut ne ꝓpter habitū nō liceat, diu
aut mense assidet, aut in negotijs versantib: tam a. spiritū orari posse, et
orandū esse author est Basil. in reg. fusius disp. Vel, in spiritu) i. ꝓpitiante
in nobis ss. vigilantes) contra distractionē et dormitationē orādi. in omni
instantia) ne ad 1as repentinas distractiones orare tanquā re desperata. ꝑ orby sanctis)
Hoc n. est indigne charitatis, et magni emolumenti, q̄ n. pro oībus orat, ib
de oīb ꝑ orbis diuinis participat, inqt Ambr. 1o de Cain et Abel. c. 9. et ꝑ mes
orit mei) i. vt ne ꝓpeditatis dirigente deo nostra semo remanendo in
ipsa dictione in ore meo. nis fiducia) vt simul absit trepidationis diffidentia
n. ipsa seruoni detrahit et auctoritatē. in galea) Nam vindicta nō repellabat
Apls Euangelium satellitibus, iudicibus, aliisq̄ ꝑtinare ipse deus, qui oportet
me loqui) dicit, qui s. nō n. petebat sibi infundi scientiam aut eloquentiam
in ipso dictionis tempore, sed solius dicendi modū q̄ pro tali tempore et loco
congruebat auditorio, nis n. inqt Aug. 4. de doct. Christ. c. 15. multa sedes fidei
dictionemq̄ dicenda sunt, et sunt multi modi quibus dictū quod dicendum
est, quid nouit quid ꝑ nob expediat audiri, aut quomodo dici, nisi qui oranda
oīa nouit? distat itaq̄ a dicendo est oīa q̄ dicenda sunt, et sufficiente
sibi compareat eloquentia, in eo implent quod scriptū est. Hominem sp̄ ꝑ
rare aīa. s. Ad horam vero dictionis illud potius bonae mentis arbitrium

rumenire, quod scriptum est, non vobis esse & loquentem, s. vt in eo impleat quod apud Sapientem legitur, Domini est gubernare linguam: Tuum autem Deus et omnibus & preparata sunt fari in mentes venire, illum modo dici quod non expedit audiri. vera autem sint. & qualiter habeat in carnem, quid agam s. et consolatio roda Vestra vt aquanimiorem sibi in forenda mea raptim habitate, in nonnullis & in nonnullis habitate modesti et geti spiritu, vt inquit D. Petrus.

In Epistolam D. Pauli ad Philippenses Commentarius.

In Caput Primum.

Cum Episcopis & Sacerdotibus, pastoribus s. Archidiaconis et similibus gerentibus vices suas: Episcopi n. nomen sedes apicem significat quem sacerdotes regat, et in ea significatione scribitur in primitiva Ecclesia: Post vero tempus Aug. epist 19. appropriatus est illi sacerdotali & summum Sacerdos, et ordinaria & se habebat Episcopi esse parochi: quamquam Epiphan. in haeres. 75. arbitretur hoc vocabulum sit accepit in posteriori significatione, vt inter nos, inquit historia planum in Ecclesia Philippensi hunc temporis nondum fuisse constitutos Presbiteros. In omni memoria vestri & quandocunque orationibus vestris semper animum meum gratiarum actio pro vobis cum gaudio & silentio deprecationem faciens (s. vbique nunc) quod volo, sicut scriptum est psal. 117. in persona omnium & ad evangelizandum quos ego egressurus, evangelistas tantum volo persequi, Beneficium vobis de domo mea, sollicitudine, sibi ministratione temporalium, cooperatione collaborantis, evangelicae predicationi in quibus peculiariter certant. Communicatione inquit qua [illegible] est cooperantes Evangelistis ad merendum eorum vestipendia sibi distribuebant. Confidens hoc ipsum) de dei bonitate: Hor n. inquit Bernard. Serm. 5. de quatuor rationibus dum et a dei misericordia & tribuit illa sperent et amplioris auctoritas Aug. de bono perseu. c. 22. De ipso bono autem vestro dicit vobis ad predestinationem gratiae pertinere, quod & coepit s. in vobis (Post) de verit. gent. c. 24. dicit Pelagianis, quibus dum bonis voluisse remunerare, et pro, in vobis, loquere, Ego vobis, vt placeat mihi: bonis fabricis et nobilibus. Sed fortasse quia paulo post dicit Apostolus, Deus operatur in

nobis velle, ꝙ et initiu salutis. ꝓficisci ꝙ donis ꝙ seruentia vsq in diez mortis. Vota ꝓfessionis. ꝙ ꝓseuerantia signaui. psal. 16. Perfice gressus meos vt non. Et Sapie. Patientia opus ꝓfectus habeat, qz ꝓseuerare facit, bella. ꝙ charitatis patientia. et desolata non durat. Est mihi iustus. ꝙ iustus mihi fidelis habes qui pleniꝰ in: telligunt ꝓficere vsq in diez christi: rectitudo. ꝙ magis consentaneus est sibi: re, quod se. Deus in nobis cepit, et initia destruere non sinit. ad quos sentire ꝙ in verbo) ꝙ. iudicio vel diligas, in defensione) Corp tribunalibus, et confessio. Euangelij) quod facio constantia confessionis, miraculis, diuinitus, euangelij clarificatione, ostensione contrarios Euangelij vis ꝓfectus. Seriosꝰ esse) ꝙ. de alby die qz agito meritis gaudentes, qz ꝓgressus Euangelij qz opus meritis diligitis, alios iustos et rectos sentire quod deus ꝓficere id quod cepit, sicut scriptus est, iustus adiutorium meum a deo ꝙ. iustis est me spernere adiutorium a deo. diuersi quare: salutis sunt ꝙ. ad salutes ꝓficit, vestros corde. ꝙ est quos primi vestros corde fecit. quoddo viziam ꝙ. ꝙ quanto teneor desiderio vt vos quos diligo me habeat in corde, aliqui: do vnum videam et impleam diuersis charitatis q est in christo, abundat in scia vnis diuinitus donatis ꝙ virtutibus, q est ipsa fides charitatis, in omni sensu) ꝙ. omni charitatis affectu, q non solus delectat bonis, sed conflictat, compatit miseris vsq adeo vt id agendo se ad tempus priuet delectatione bonoꝝ. ydelia) potiora ꝙ. inter ea q sedis charitate agenda sunt diligatis maliosa, ꝙ nam est q eius charitatis sensus mandis addat. Et stili signatis) ꝙ charitate qua Paulus appellat omnia impedimenta nefasta, sunt offensa) ꝙ. offendiculo in ꝓximos quod aliquando ab ijs q sunt signatis corde ꝙ interpretis admonet ne impendentis pereat: simul. vgleti fructu iustitiae) ꝙ. bonis operibus q qz iustitia arbitratur tanquam qz radice pullulant: vide apparet opa in vobis donari iustitia, qz iustitia forma est, opa. a. adiunct, et ab id fructy sunt ꝓfectus. laudem dei) ad id si. principaliter dah iustitia, estimemur sunt) ꝙ. stabiles meis meam) ad ꝓfectus Euangelij qz gloriosi conuersationis, prius conuersos confirmationis, ceteros ꝓparationis, in christo) ꝙ manifestationis christi, in omni pru) tatis) Nescitis, semelq rogamus, Romanorum, Pontificis q superstitionis hinc ꝓfidebant, inqt Barony. in ceteris obsq q confessione Apli aut in hirta, aut vulgata fama audiebant, e fratribus in deo) ꝙ. q ꝙ gens dei nobis fratres sunt confidentes) ꝙ. fiducia accepta ab exemplo q viderunt in me viuendo, abundantius audeant) sine timore diuersionis, plagarum, mortis, inuerecundis indignationis, detrimenti temporalis verbis dei loquendi ꝓdicando, confitendo, colloquendo, defendendo. inuidiam) inuidentia gloriae mee, et contentionem) qz qua volunt in Euangelij ꝓdicatione mihi aquari. bona uolte) ꝙ. amore christi. et charitate) erga me, quem sensus desiderant Apli subiungendo, scientes) ꝙ.

volunt q

volunt ꝙ me impedito vitam meam supplere, nō sinere ꝑ.l. q̄ando in ipsis ut studeam mihi tametsi diuido aure facere quasi nō possim sinere ꝙ alij ꝓdicarent: Vt .a. addit Apls exponendo q̄libet sint illa, quia ꝛ̄ loquens sicut, verbum, nō. non ad gloriam annūciandā sed inferendis molestijs. deinde ad agendū q̄omodo intelligendū sit quod dicit, nō sinere, vbi nō. ysaias dicat se solā tacere causā aīarū, non diuersas regiones Sanctorū, inqt Tertull. 5. cont. Marc. c. 20. et Dacet intelligi vel ꝙ nō sinerem intentione Christi ꝓdicare esse tolerandā, non .a. illā ꝙ ꝓdicando veritatē adulterarent, vt .a. sinistre intendo nō esse ex 1ª ad Tessal. 2. sed mentē Apli ghat Aug. 2. contra Faust. c. 11. et lib. 1. c. 3. ex vt loco ghaud nō obesse bonis ꝓdicatoribꝫ ꝙ mali ipsis inuident Tertia vel officio sorientis. Dum omnimodo .l. q̄omō docendi vel explicandi genere sive ꝙ ostentationē maligni studij in corde alicuius forsitan oborti, sive ꝙ veritatē intentionis ac obsequij Christi annūncietur) veritate ꝓdicationis scia qz vt de alionū vtili, ex gaudere mihi pueniat) .l. augmentū adferat ad salutē) Non solū pmiū allatiuū de meo ipsius. sed alionū ꝙ dilexerit opere sicut scriptū est, Abundantia diligentibꝫ te. Proueniat .a. de fructu ꝙ vestra oratione. et subministratio. spiritꝫ .l.) mihi vsq in finē charitatē erga ꝓximos et fauore ꝙ gratia Dei subministrantis. Hinc loci Aug. epla 95. et de gra Christi. c. 2. et 33. diligenter obseruat, inde efficaciter concludens gra Christi nō esse tantū legem, aut quid eloquiū administrū, sed subministrationē charitatis, continentia omnisqꝫ virtutis diuinitus infusa aut ingenita. Spem meam) de consequendo effectū meo riti mei. In nullo confundar) illa confusione qua ꝓfundit id ꝙ scte scia scripsrat. Quibus nec possimus ꝓdicando presentiā scriptorū meorū, qz ego tametsi viuens sine ꝓdicatione aut eis ꝓsentiā nō dego, sed in omni fiducia agendi et fundificandi sicut semꝫ quamdiu viuens nō fui, et nunc) in viuentis posito magnificabitꝫ .l. gloria adgebit Christi in corpore meo) .l. ꝓprio meo ope, sive ꝙ vita) qdam inuisibilis hasta, in qbꝫ nō cessat ꝓdicatio, sive ꝙ morte) Si cum Christi causa scribimus, d. n. erit Christus efficacissimē ꝓdicare, mori .n. martyrū sunt et Christianorū, inqt Tertull. et glorificare, dicente Euangelio, qua morte clarificabit esset Christus. Mihi viuere Christus est) .l. adhuc boliy vita mea et pascere et pasci Christus, cui oportet, inqt Ambr. de bono mortis. c. 2. vt à viris sanctis in Euangelij ꝓdicatione defraudē obsequij: Aliud ꝙ ad Galat. dicit, Viuit in me Christus cum et omnibus Christianis ꝙ agunt spiritu dei, quod .a. dicit ꝓprius est ꝓdicatoribꝫ et quibuscunq Ecclie patribus. mori lucrum) qz melioris boni accessio vita; lucrum .n. est inqt Ambr. euasisse incrementa periculorū, ad meliora transisse. Quod si .l. etiā) .l. ꝓficit Euangelij labori, quod addendo insinuat Christus sibi salutare fuisse nō tantū qz ꝙ Christo laborabat, sed qz Christus de facto

et laboris grauitu in fidelibz pticipiebat et pacisebat. Quid eligam nondiudicado
sed optando ignoro q. p. facie non satis apparet vtru eligendu sit, coartor
ex duobz q. vtrimz se offerunt vide q. nō patiendu alterā parte liberē
et expedite eligi, desiderius habendi. Cui verbo signat se nō solu patienter
tolerare mortē si obueniat, sed optare, de qua ve Aug. tract. 9. in epla Joan.
Dissolui quoniam demū mortificationis genere: quod valde magnu ppedio:
nisi est vis causa ptentie ad Christū peruenire nobis manifestius pati, alij
ne quidem expoliari si fieri posset: quod quandoquidem fieri nō pt replebat
rupiendi mortē saltē differri pt nāz et manib dolore consortiu, ingt ide.
epla 120. c. 6. Hor. a. et debilitate amoral ergā Christū, q. nō tantū habet
feruorē vt possit pdida deriorare. Esse cū Christo pt quo loco saltē habet
aīal defendendū non dormire vsq ad diem iudicij: Quid. a. nō solū cū
Christo sed cū deo stat diuinitatē videndo, nō effigiatē fieri, sed pt 2am ad
Corinth. 5°. colligit. Multū magis melius q. mihi grandis id est pfectiu,
vbi vt certius clarius sit et appareat pir dari vobis diuidi desiderij, Aug. epla.
nat 3°. de doctr. Christ. c. 2. interesse debere et inferius esse solere (Enim) legendo
Multū n. magis necessariū) Ambr. 5. intelligit necessitatē diu voluit, inde ibi:
Cessauit dorere, Sicut mihi patiendo, ita Christiano nō esse desperanda vel vobis
vitam nisi ad vestrū imperatoris Christi. Sed q. addit pt vobis vr magis laudande
necessitate quia Christianis necessaria erat vita Pauli. Hor. Aug. nō visto sed
offendo, inqt Aug. in psal 54. detenti eligebat Apls, si ptantia sui spectat ordine
posterō, si vtilitatē, ordine postpono, vt dicit Bern. serm. 50. in Cant.
Necessitas n. inqt, nō habet legē: quocirca et nos causa necessitatis frater
frequenter spiritualia q. sunt meliora offerio charitati ordinatē postponimus.
Cui consentiens Aug. epla 158. Alij est, inqt, ordo amandi, alij subueniendi.
Et hoc q. sr. vobis necessarius sum. Confidens 1. de bona fiducia gloriand. Quod
tamen Ambr. de fide resurr. q. minus modestia de se affirmare nō sinit ait
rium dicit, permanere in carne non mihi necessariū pt alios q. meminit
vbiq. sit, mihi mori vtilius ne plura perrexi. Scio deo reuelante, et id
vtilitatibz vestris consulente, q. mane. et permanebo) vsq dū satis sit, vt gra-
tulatio vestra qua vobis de bono Christianitatis gratulamini, de qua psal. 5°.
Gloriabūtur in te 1. de te sibi gratulabūtur occ. p. qui te benedicat q. benedico,
tioribz abundantius implebis iustos. Abundet. p. in me 1. q. me. ad vos) Scie-
bat ne Apls quid habet ad Rom. quod venient in abundantia benedictionis
Christi veniret. Digne. p. conuersationis) et opa vestra dignitate ac pfectionis
Euangelice doctrine respondeant. Statui) distinctis cartis capsol. in duo (pri.)
q. vos habitat in omnibz vobis: Cuius primu effectu sit q. sequit, permanebo

in eodē sensū et eadē fruentia. ab aduersantē) p̄sentionē religioni infe-
rentib⁹. vbi.n. salubrē) et ob id non oportet à p̄sentione tacere, pōlo patiamur)
.i. p̄sentionē patienter et vtiliter sufferamus, auctore Aug. de gn̄i et lit. ad.c.q. et
Prosp. q̄nquā d. sponsū intelligat q passio ipsa p Christo sit donū dei, q̄d
et Cypriān agnouit cū dixit, martyriū commūnis de dei dignatione obtinēre.
Et Macry cū dicit. Cantiplō arripiet cū p̄sentionib⁹. idem.n. habentes)
p armatura contra p̄sentionē, sicut scriptū est, Tripe me de manu petra:
scil. p q̄s ti. ab patientia mea.

In Cap. 2ū

Si quā q. consolatio in Christo.i. Si intuitū Christi mihi aliq̄d delectū p̄bere solatij,
si q̄d solatiū charitatē).i. si vel charitē vestra ergā mē aliq̄d mihi p̄bere valet
solatij, si quā societē (spiritū).i. si declarare valeat aliquā inter nos esse spiritū com-
munionē. Si quā viscera miserationis).i. si q̄d habetis in intimis vestris ergā me
miserationē, nūi misericordiā adhuc vester defectū in religione Christiana, impleta q.
charitatē habentes) inter vos, mihi p̄ tentationē) q in diuersis negotijs vestr,
quāndo neūter vult alteri cedere, neq; p̄ inanē gloriā) cedo verbo gl. libet Apli
fastū) ostentationē, p̄ferentiā sui in contemptū) aliorū) q fieri hūant inuicē:
mihi. Singulos sibimēipsos.i.) Nullū n. est bon, inq̄t Aug. 83. qq. q. 71. et sum. 21.
de verb. Apli q ea possit habere aliq̄ bona q ti modū habet. ipse habeat, in quo
sine dubio se possit esse superior: nec ambitiosē q̄n tua bona eminent ideo alte-
ris nulla habere bona q habenti, et maiora p̄cedenti gb⁹ se sūpsit metientes.
Attribuentes) q̄d non ita accipe debemus, inq̄t Aug. q̄asi talē sit nob apud nosmet-
ipsos singulos aliū esse sūperiorē, sed vt id verē attribuam: q̄d vt fieri possit
ex eo, obseruēt q sequ, non q sua sūnt).i. q in ipso excellentia sūnt singuli no-
strūm sine sensu p̄ utili habentes, sed q aliorū).i. illa in gb⁹ alij excellūnt
semp̄ contemplantes. In vobis.n. inq̄t Greg. hom. 10 in Ezech. semp̄ habetis as-
pirare q mihi habetis, in q̄rendo verō q vobis amplius arrogetis. Et Basil. hom. 22.
Si q̄d bene gesserit vir sancte obliuiscatur, dū Ansel. lib. de similit. c. 109. addit
Humilē non ita considerare debere q à deo habent q̄m q à semetipsis. Quod
tamē ita p̄dixit vt salua humilitate liceat subinde veritatē dona dei in se con-
templari ad gl̄iā scandal⁹ pusillanimitatē inuitatis: exemplo Exodi dicentis. Me-
mento dū q ambulauerim coram te.s. vt docet Ambr. Hor sentite).i. affectibus
vestrū imperiunte, et scripte, non.n. intuitū gl̄ie q̄ Humanā q libet fabricā
fastigiū vt sibi optimat gl̄iandū q filio dei no fuit indignū, inq̄t Leo serm. 2.
de Natiu. in forma).i. sūbstātia dei esset, et cuiusdē cū deo Patre esse, inq̄t Basil.
4°. cont. Eunom. Ambr. 5 de fide. c. 4. Leo epla 37. c. 3. Non rapinā).i. q̄d dicendo
cum eo erā cūcta componendi et sua attribuendo se equalē deo, id nō potuit fieri
vsurpatione et illa equalitatis rapina diuersa, inq̄t Aug. 17. 83. et 120. c. 2. q. et
Ambr. 5° de fide c. 7. q̄asi in eo formari, et ob gl̄iā inq̄t Athan. epla ad Epictetū)
in corpū degenerauit aut detrusū sit. Semetipsū exinanitū) non se mutando

gloria aut dignitate variando, sed sua diu dignitate non habendo quia potuisset
mutari: Ad quem modum et quia humilis sit non oportet videlicet aut crudelitatem,
inquit Aug. in psal. 130. Defigere, sed eius animus conscientiae conscientiam
deponere, nec velle eius semper habere aut habere vota causa gloriationis, ho:
norii, aut suae reputationis. formam servi) Si forma dei est plenitudo divinae naturae
forma servi plenitudo est humanae naturae, inquit Ambr. 5°. de fide. c. 4. Et bene
servi, humana n. natura non vitio sed ipsa conditione servitus est, inquit Cyril. 20
Thes. c. 12. arripiens) in unione hypostatica: Si n. hoc p gratiam sublimius intelligatur
q. et Deus habet diu debuit se exinanire nisi ad hoc p gratiam venit, et manserit
non fecit, inquit Cyril. epla 1ª. in similitudine hominum) non assumpta mortalitatis
affectu n. solere non illig qualitatis similitudine hominis Christo habuisse, patet
ad Rom. 8. misit filium in similitudine carnis peccati, qz carnis mortalis, q nisi
mortalitate parua peccati habuisset sine peccato diebatur similitudo carnis peccati.
Hoc modo similitudine hic intelligit Leo epla 93. c. 3. Similitudine, inquit, non
carnis sed hominis, qz solus sine peccato, omnibus. Deus in peccato, in specie hominis
non peccatoris videbatur. Et Cyril. De incarn. unig. c. 14. Similitudine, inquit,
hominis malignantis, qz nisi inquit deputatus est, Et habitu] q. habendo, inquit
Aug. 83. qq. q. 73. se in omnibus naturae debitis, inquit Bernardus in 4ª feria Pas:
dominicae passus) exhaustus in sudore, fatigatus est et dormivit, inventus q. veritus
sine exploratus est, inquit Tertull. 5° contr. Marc. c. 10. et Deo] q. quod esset verus
homo. Quamquam si velit habitu ad vestitus referre et sic invenitur est et Deo
qz habitu plebeio more aliorum absq splendore conversatus est, iuxta Cyril. in cap.
53. Isaiae, idqz causa humilitatis: Si n. splendorem suae maiestati convenien:
tem habitu p se ferre voluisset, q purpura, inquit Tertull. q colorem, quod au:
tus sustineret? Humiliavit semetipsum) q. iam Deo fuit longe infra sua dig:
nitate se deiecit quod p omnia habent Deity Christo suae passioni petenti di:
cebat, Absit hoc a te domine s. Fuit obediens) q. prompto moriendi satis fuit mo:
rem gerens, qz studio humilitatis nisi a principio esset a prompto liber proprii
libidini dari vel imponi voluit. mortem autem) qz mors omni acerbior erat,
inquit Aug. hept. 36. in Joan. et ignominiosior, et ob id obedientia maior. Deus
exaltavit illum) quo et ipse seipsum, inquit Cyril. 3. Thes. c. 2. sed Apostolus hoc ad Deum
referit qui unaest persona nisi humana q hoc accepit. illum) Cyril. 10 Thes. c. 2.
et Athan. inquit 2ª cont. Arrian. intelligunt hoc de Christo secundum divinitatem,
q quandoquidem suo corpore vera habuit ingloria sordes apparentiae et ipsa im:
munita videbatur: exaltatio fuit nil aliud fuerit quia dederunt q erat
in apparentia despectibus, inquit Cyril. 5°. Thes. c. 2. Secundum quia intelligentiam
(ff quod) non imputat habitudine naturali, inquit Athan. 5., sed signat aliter
non potuisse fieri, sicut dicit Deity, nisi q impossibile erat ipsum deficere.

Meliq. a. x (scilic) adelligiung Christi secdm humanitatē, q secdm eande
opatiōē est ad ipsissim deitatē dei, et hinc (xp quod) importabil habitūs
dicit ipsissim meritorie. Nomē q est sup oē nōē id nō est nomē Jesu, sor
.n. accepit in sua humanitate: deinde nomē Jesu nō est sup omne nomē,
q nomē dei maiq est, vnq nichil inuenit excellentiq: Magq nomē sor est
nomen dei, hoc Cyrl. g° in Johan. c. 20. Athan. de inc. Christi contra Apollin.
ita vt sic impletū sit illud psal. 88. In nomine meo exaltabit cornū eius, q in
exaltatione sua accipiet nomē meū, et agnoscet deū. vel est nomē dei
genti filij dei secdm Basil. 2° cont. Eunom. sor nomē dedit illi nō q ipse prius
non habuerit et in humana natura, nec a principio incarnationis semper
fuerit ab aliqbz dictq deū aut dnq: dedit. a. q id ab exaltatione manifestius
fiet, auctore D. Thoma. Quod obseruant Ambr. in cap. 20 Luce, dicit deū nos
dedisse in sor quod fert oēs linguas confiteri q dnq nr Jesꝰ Christq in gl. est d. p.
1. est patri secdm diuinam naturam consubstantialis, inqt Cyrill. 12 Thes. cap. q
dicit deq, gloriam meā alteri nō dabo. Magq dedit nomē idem est q fert
illi nomē, siue nomē diuinitatis ipsq celebre fiet, vt in nomine Jesu) q
est nomē filij dei secdm humanitatē. omne genu flectat non genu corporis,
inqt Hieron. in c. 3. ad Ephes. sed genu mentis, siquand subiectionē animi
voluntatisq obsequiū huius se comparantis, quod inferi faciunt confessione, religio-
voluntate. id. a. in nomine Jesu, quod dicimus esse humanitatis, q q ante
adorabant verbū in seipso, nunc adorant illud in et nāq sua humanitate,
inqt Athan. ouē 2° contra Arrian. cum metu et tremore pl Cuiq causa est
ne opus pietatis etiā dei hominis ope gratiae, inqt Leo serm. vlt. de Epiphan.
et Aug. de grā et lib. arb. c. 9. vel nō tremore q oriatur ex diffidentia de
Christi voluntate diuina, et conscientia infirmitatis sue inclinationis vitiose
in malo, quit exponit Aug. in psal. 142. et velle) q præsto vob vt vel. 12
vt exponit Aug. de grā Christi c. 47. sic. a. præsto volūtas velle aut nolle
in nostro relinqt arbitrio, hoc eodē de spir. et lit. c. 33. vel pfirmet) siue, vt
secdm Bernh. legit Aug., opari, id. a. hoc nō q ad velle et opari insufficiens:
nil hominis pdicit affectus q bona volūtas inprimis sua, q pdicta sic exple
vt nō contingat frustra nolle, vel nō pfirmet, quit accipit sor Aug. 1° ad Simpl.
Deinde q bona volūtas nostra dnō nobis tantū virtus pficiendi quantū in
Christo voluntatis optabilis habere, quit accipit sor Epist epta ad Ruffin.
et Aug. epta 208. Bene addicit pfirmet pro bona volūtate, q nisi peculiariter
ad pficiendū adiuuemur velle nostrū longissima possibilitate deficit, inqt
Prosp de prop et dissens. Et Gennadius) q sicut, inqt Bern. de prop. et diss.
quando statuta seniorū distributionis vitiosq, sorores ad singula q indungunt

expēdit ad singula vō, mala suspicentur de omni genere, nec vequā libenter obedire nisi vix contingeret aūdire quod libuerit. Sicut Cōmunicat Cōrinthijs scripsit et exstat vitam caelestem quōdūmodo ostendat exstare Cōmunem, inquit Leo serm. 3. de Epiph. et dūm ipse sanctae vitae seriat mihi vō multis et stella viam monstrat. nec in vanum laborauit si seruauerit fidē. Immolor) i. martyrio afficior. Super sacrificiū) Comparatione Philippēsium vocat sacrificiū, sicut n. inquit Cyprl. in exp. Oblationis. Velut munus ad dei gloriam conferentis, ac Apostoli industria dominicō deo oblatū. et obsequiū fidei vestrae) i. super obsequiū ex fidei vestrae vel ad fidē conuertendos, gaudeo et cum gloriosa laborum meorum remuneratione. congratulor vobis) qz vobis in gloria redit gloriosa remuneratio Apti vestri. Vnanimes) q nō solūm eiusdem fidei aūt iudicij, sed eiusdem meriti sensus sit, sicut vera affectione) vt maneatis amore vestrae salutis. oēs q sūm sicut quidā temporalia vōdā sectantes, luxuriā indulgentes, honores ab hominibus accipientes, inquit Aug. tract. 96. in Johan. Non ex Deo Christi) qz q Christi sunt nō agunt nisi vbi affluerit spes premij rependi. regnaturi) i. experientia docebit. qz sicut Patri sic) i. eodem spiritu, eodem vestigio, vivā me secuti) i. quem exitus habituri sit mea raptim ibat, sentiet) ex communione fidei, et cooperabor in annūciatione Euangelij, et communicatione) retinete meritū boni retinent fidei, vestrū. a. Apti) qz vobis Euangelium periclitantes prodituri, quamquā Theodosij multū gloriae tribuerint Apto Sti ideo esse qz Episcopus. necessitatibus mei) q in necessitatibus meis ministrat ex ore Christi) i. annūciatione Euangelij. vita) i. vitae temporalis spiritū exponebat ergā meum obsequiū) i. necessaria q vel mihi ex eā nō sufficiebat ipse sufficeret et prodendo inquisiuerat, quod merito poterant, qz sciebat vitam Apostoli sua vita Ecclie magis necessariam esse.

In Cap. 3.

Non pigrum) qz non pigeat me, vobis. a. necessariū) vt ides frequentia audiendo dicta libenter intelligatis, authore Cyprl. 2. in Johan. c. 5. Vel vt id quod dici et repeto tanquā necessariū, vobis magis credi sit et non mendabile. videbo mecū) studiose intelligit, comparabo mecum, qz simul vis apprehendere mecū sentiendo vel credendo quod antea malueram inquit Epiph. in Haeres. 78. Sic Judaei Christū quia prius cognouerant, et ex descriptione Prophetarū nouerant velut in rabiem versi ignominiosum et ocriderunt. Videte malos operarios) ostendit intelligit, q Euangelium exercuit similes vineae suae a deo in desertū et repudiatū adhuc vitam reddere

volebant et Pragare, videlz circumcisionē .i. cod q adhuc stat ex circumcisione
Circumcisionē .n. circumcisionē ab Apto appellari aūctor est Hiero. in c. 5. ad Gal.
ita vt absq; necessitate Baro. tom. 1°. a Christi. 60. p circumcisionē exercentes
hinc temporis [illegible] intelligi valuerit, q nulli dicebant Christū a Jesu
dicentes Jesū esse maiorē nō Christū. Et magis q Apli consequenter scr.
magnē institūat non contra mōrē dictū [illegible], sed contra indaizantes
nolē .s. circumcisionē in Scripti. secundū et p circumcisionē legalē p̄figūrata.
Et spiritū Dei .i. adorans et colens Deū in spiritū et veritate: q̄amūis Ambr.
2° de Sp̄u. c. 6. asserat legē nostrā carnalē esse. gland et Hieron legendū
est spiritū Dei sentiens, glandē quā Sp̄us Dei unitate, sed nostra lectio Apli
p̄fecto conuenientior est, vt p eam opponere intelligat spiritali sensū carnē
carnalē sensū spiritū. gloriam in Christo Jesu post gloria q̄a Judaī gloria:
bant se meritis observantiæ legalis doctrinā ecclesiæ corruptibz. Gloriam ergo
Christo et q ipsi doctrinā accepimus, et q p ipsū meritū. non in carne fidū:
riam habentes quam habebant q diebant, Patrē habemus Abrahā, et fiducia
sapiē carnalis vendicabant sibi salutē eternā. In carne .i. mihi non desunt
illa de q̄b Judaei confidunt et gloriantur Hebraeus et Hebraei Aug. in 17. sup Gen.
arbitratus est Hebraeos ab Abrahā dictos esse quasi Abrahaeos, sed 16 de Civit. c. 3.
et 9°. et 2° rectius arbitratur aut dici ab Heber, eō q lingua He:
braea in ipsius familia tempore turris Babylonice immutata p̄seuerauerit.
Si quis arbitratur illos de quā ad Rom. 11 emulatione dei habent sed nō secūdū
scientiā, q in lege est .i. q de sola legis cognitione, tenore ac disciplina in
interiorē hominē compositi est, q nō est plena iustitia sed multū exteriorē
hominē compositio vel moderatio. sine q̄erela q ex q̄ re iustitiæ conformia
in tota mea conuersatione [illegible] operatus sū et de me nulla esset querela, sed q
multū lucra .i. q videbant ad indaizare gloriæ incolumentū p̄tinere. per Chri:
stū .i. recumbentiā Christianæ religionis, arbitratus sum detrimenta q in re:
surrectione eorū q in Christo didici exigūt momenta arbitratus sū cognitionē
legis, detrimenta ea. et pretiū q minora et inferiora bona. vt stercora .i.
detestanda vt Christū lucrifaciam .i. ingenti bono meo Christū acquā, ad q̄s
acquirendū ea. legis et excellentissima in mentē nō sunt detestanda, q me:
nihil legis velle Christū acquere est in scriptis apostoli, et nos deo abominabilē
fieri. In illo Christi mystico corpore, in q habent mala iustit. .i. meritū verbi q
timore et cognitione legis comparata, in fide q fidei nō est meritū iustitia
transiens, sed nra nō iustitia p̄seuerat. Quoniā ad quid? ad cognoscendū illi
nobilia illa ad q̄ et fide in hac vita p̄sertī, videlicet resurrectionis .i. q̄a dabit
nobis in resurrectione corpora spiritualia, q̄a in parte scientia Euangelij

regnikoni legit scripsit, qz lex fidem habeat resurrectionis opinabat de resurrectione corpora fictiua atalia, et abundantiam eius rei corporalis hoc dicit Aug. in psal. 65. Societatē passionis Aug. i. quam ystoria habeat martyris rei & quod societatem christi martyris. Quam ystoria lex ignorabat. Dicit prude ad Rom. Aug. vel pro isto qz mortui, qz tempore legis quo deg iustitia principē operabat vel illi intelligi sunt martyres & confessores: valg Sr. intelligitur mortui eius qz martirizatione veteris hominis. si quo modo i. quo spe et aliquando conuertā christo. nō qz iam ydoneā & fide regenerato accipit qz spacio, nūc ystoria sit) in distributiua. sequor. a. si resurgendā non omni ex parte regenerando, sed qz sedulo sui assequendo. à christo) dis ipse plenū beatitudinē adiecit, his. n. in semetipso tanquā capite et primitias humani generis deditos quodāodo conformiterel facit: cho respicient dicit si Aug. confessores fecit & christo in celestibz. resurgendisse) i. bona fide studio me eius conformandisse. Deus. ad intersim salvago, i. retro sequi. i. i. gaudeng bona ego allucinatus tanquā de ipb iam apud deū depositū habi seruig. i. sunt priora meliora, ystudiosa quibz mihi adhuc restant agenda. extendens. i. dirigi meus ampliant et propagant. ad destinatū) videlc. meum scopū ystudiosi i. meritum bonū ygredior ad brauiū) i. premiū supne vocationis, ad qd deus complacto huius vite curriculo, celitus vocat Spūs. dicendo, Sitzyā gyra mundi hinc esse huius lori sensus ystudiū. Basil. ystud. in psal. qq. et Samuel. ii. optimi. Dicunt qz Paulus dicit, Ea q retro sunt &c. ex hoc accipit per speculationē virtutis assumpsit, assumpto amplioris et extensis, in Dei sitū et appetitum sancte vite ystudia, id qz prius studiū est sancte retro dimittamus cor iam i memoria sublato id deinceps assequamur quod et ystudet pietatis premio nobis agnoscimus deest. in quo sensu et Greg. 22. moral. c. 6. Aug. interpretat. Quibus qz ystudiosi sumus ystudiose huius vite: sicut n. dicendo se non esse ystudiosi, et sic se annumerando ystudiis philosophorum Aug. ad Bonif. c. 5. et Ambr. 3° offic. c. 2. dicitur esse ystudiosi, dicit. et patrie: ad dare plenū nihil amplius trahit: ad illa cor quod agit habere in ore, et alibi ystudiose curare in mercede impl Aug. de spir. et lit. c. vlt. cui. et de ystudio. christ. c. 17 dicit ad ystudiosi via ytinere sic recte, imo ystudiose currere, tendere vel ytinere. Hoc sentiamus quod mundus plenū ystudiosis, audire Aug. i, et Hiero. 1° adu. Pelag. cap. 5. vel Cor, quod de videndo Deo, de virtute resurrectionis et religio iam dicimus plenius. i. melius charitas quam dici de illi rebz sapitel. Deus. revelauit) qz pro captu intelligentiq; suoq; modo et gradibz revelat aeram fidei, hoc Ambr. cap. 8 de fide cont. Arrian. Potuit i. cor ad charitatē et humilitatē Apostoli sapientia quam ipse in deum in alijs agnoscebat, et venerabat, ad quā humilitatē exercenda deg, hoc Aug. 2° cont. donat. c. 5. subiunde inferiorib

quid melig mit Lürüleschig revelat. vel, si quid aliter sapiat) q. de relig sit aliter
quam vel est apprehendit, aut suspiramus. Revelabit Sic n. legunt Biblia Clem.
et Augustang, et finde hoc interpretatio est textui magis conformis, ut sensus sit.
Deus vel ad verum rei intelligentiam mundi gradum, hoc in isto est sensive de
illis q. sic sentiunt simul philosophasti, et imperantis, inquit Aug. epla 222. versatile no-
bis animo: Aug rei exemplum ponit Aug. epl. 100. De quibus q rei effect in eos
fuerit Ecclesiastici perspicuum mentio illig inseriorum animi revelatione
inutilis de qua conquest subdubitare. resumendo a. quid ad accipienda nobis
inutile à qua inexcusabi dorlinate impetrari nequeamus sit (teste Aug. 2. conf. Donat. c. 5.)
subiungit Apostl. et idem sapiamus) q. in fide et qua duo ad conservandum, de eadem
permanendo regula) q. ipsa fidei veritate, sine disciplina et mobilis pace q fraterna
gut dem dorel. De gen. et lib. arb. c. 1. et tract. 98. in Joan. observando) studio imitandi
forma nostra) à nobis prescripta, scilicet) q dolore et compassione sui mentis vulnus
verbi, nullius Basil. homil. 5. in psalm. 114. Imitatores Christi) q sicut Tertull. quoniam
Deus vester est) q. negotiis in filium Dei alienis à deo expedant, quia mundus.
de mundi splendore et ad Christianos q. venturi seculi beatitudo ad veteris pleb. Dei.
gloria in nostrum conversi) q. gloriando de carnificina vacuis, q. in Abrah.
exemplo non simplici Brentiano ad rebus gloriando nihil male fecerint. nostra
minus. in tabl. est) q. recuperationem nostram ad eius tranquillitatem ordinemus.
Vide et Tertull. de corona milit. Legi. Noster ministerium in vita est. Val. Gaspari
cum sapias, et amore tranquillitatis mentis ad Dei cultum relictis sapias, relictis bibliis
gloria in terris divinis recuperationem, de qua re simile de bono patient. c. 2. Et
Basil. epla 74. ait, quidem non parvo quorum miseria sit temperantia, et in laboribus
tolerantia ad quorum abstinentia vigore parandi et constantia, quo pacto nec somno
vidi, nec aliqua corporis mentisque debiles fallimur sensus et invidiosis animi
sensus seruimus, et quasi in alienum mare degentes ipso ope ostendebant se non esse
in tabili. stabili) q. à tabili, regredimur) ad stabilis, sicut scriptis est. ipse est
regredatio gratiae, quemadmodum nostrae) q. ab eadem conditionis nostrae, est in corpus
mortis et inevitabil obnoxius, variis deformitatibus, pulchritudinis, pulchritudinis, pulchritudinis
praetabi. cap. 3. de bono patient. planitabi sine) i. corporis gloriosi. omnia) ther addit
ne Dida corporis reformatio videatur alicui impossibilis.

5. In Cap. 4.

Corona mea) Aureola. Sic) i. in tali remuneratione stabi) i. persevera in dyo) q. duo
corpuscula. Germane compar) Clerus asserendi gratia Galatis usus, et Gratianus
recepit transtulerunt. Germana compar nostra. a. Lodio vera est, et sic verbi
non consobrinus Noti sed spiritu et meritis sit compellat Apostolus, quia et de spiritu
conformitate germanus. Donat. addidit illud) et mihi temperabit. Clerus ob
desit, aut pudig. Labor in cursu) et nullo labore vitabit in determinato
(quidem de duo sumpsi) ibi et nullo laboris. In vel appetunt. Et gaudium quod et

pcate dei vobis obuenire ꝙt exhibeat · quod, ꝙt dicit Basile Homel. 9. Eap rationē
fieri potest si regulet in tribulatione positq tribulationē sibi ꝓfuturā, ad cuncteq
salubia, si in tristitia pro peccatis regulauerit, tristitia maiore postmodū gaudio
remūlanda, ita vt ipsa tristitia sit vndē consideratio gaudij quoddam semen sit.
Modestia vestra) A modo sciendi quid dicat dicta, inqt Ambr. 1° offic. c. 16. estq
inimicū sibi remissio, et extra virtutem actio, ita vt equaliq, inqt Basil. Homel. 22.
indumentū, cultus, cathedra, alimonia, lectq domus, familia, sermo, risus
vtilq, et ſtia sint ad frugalitatē et mediocritatē, non ad fastū, in omnibq splen.
dori et magnificentie detrahat non tñ celebrandi conuentia, vbi hec ac pre.
cipua obtegenda. Nota sit omnibq ſ.) Dixit peritissime de modestia, qz vbiq
casu fastus, et ſtimonia exhibenda modestie regula Christiano cū proximo seruā,
insinuat Bern. his et q modestia fuit author filijs omnibq gentis et rōnabi
ter insinuat Greg. 1° Regist. epla 2 Duq ꝓcesit) Hoc additum q dictum modē.
stie vestimenta fatigenda animi Christiani. Nihil solliciti) q̄ sine vestra
solicitudine deprendere negotia, sed in omni ſ. cūcti et in studio orationis
cū nobis ꝓcurabatis vtq diuersi Christi populi sancte ecclie. Est ne oratio inter.
ni et latentis desiderij, quam apud deū vocantia, et obseruatione ꝙ oratiū ꝙdā
plausimenta vocitet, velut nq Dominq, ꝙq vocabulū hūanū ſ. nq gratiarū
actionē orandi vñ. non debet, inqt Basil. ad exprimenda desideria sua inspecti
quidam ꝓferre, sicut fameliq ad robis, sed pq de amplis grāt agere et
gratitudinē meritis digna sit ꝓlixa atq petitionē vestrā quā vrdi
ius ſpat gratis, immolēnt apud deū ꝙ Angelū ꝓcuret vestrā vñ desi.
derabilē, author Aug. epla 121. c. 9. Non sufficit itaq bona desideria in corde
gerere, sed oportet eadem illa exprimere, non vt deo vocibus insinuē.
tur, sed vt exercitatione exprimant, inflammentur et inualescant. Ad q
vtiliter adhibent oationis formulē, q̄ vel q̄ oratibus affectq ipe attendendo,
author ibidem Aug. formulas inflammat et erigit. Dicendo ꝙ, Nihil solicite
tis ſ. inaffectū idem dicit q Petrq. Cum solicitudinē vestrā ꝓiectā in eū
qui ipse cura est de vobis. Pax dei) Non illa q fundata in Domino ꝓcuratio
dia, inqt Aug. epla 174. sed pax dei qua deus ipse secum ipso pacatus est, inqt
idem, 22 de Ciuit. c. 29. consentiente Cyrill. lo. in Thesau. c. 7. cum sensibus Augu.
stini et Leonis, non a. ipsius dei, q̄ nemo eam nouit sicut deus, nisi dicat)
impartibe nouissima ipius pacis participatione, vocibus affectu et voluta
te vestra, vt in primis intra vosmetipsos sitis humiles, et vobismetipsis no.
centibus, inqt Ambr. 2° de Iacob. c. 6. et his demum intus vos, nemo q.
inqt idem, pacē habet ad alterum nisi qui pacificauerit semetipsum, et inhi.
bitionis vestre) vt ab eo quod intellectū perficere vos nouerit. Grauit

a. rōnis intelligentijs, ꝙ n. forè nō hūbunt nisi pris hūbabil rōnibꝫ
vera] l° loco ponit vera, ꝙ in omni negotio principiꝫ obtinet aūt commodital
spectanda est veritas, timꝫ pudica] pudor oris et verecundia castimonie
ꝑdis ꝓpugnacula sunt. iocꝫ] in negotijs orgā gestus, sanctꝫ] in officijs
orgā dicis, amabilia ꝙ alioris possent in vob amorē pcurare. bone fame]
de qbꝫ sr. benè opinantꝫ et cogitantꝫ qoiet, ita vt si aliqd posset sustineri cōtā
Deo, et nō est bona fama apūd qoiet nostre necessitate sit ꝓtemnēdꝫ,
Si qua virtꝫ] in qua exercuit B. Antonius, q omne id in quo aliqua bone fame
amittendi verebat studebat imitari. cauā disciplina] distinxit disciplinā a vir:
tute, disciplina n. virtutis rēstat est et magistra. hor cogitate] t. obseruate, et
apūd vosmetipsos exercendo; didicistis] me docente, accepistis] me tradente, au:
distis] me predicante, vidistis in me ita ambulante. Deus pacis] s. author et
rex in pace est long erit vobiscū] qui omnibꝫ mediantibꝫ facit in vobis pace
et ꝓparando ad pace eterna. refloruistis] sicut ager prius vere inepte reflo:
rescere, ita in vobis restitit reflorescit solicitudo subueniendi mihi. corripiati
cratis] tardo animi vestre mitudinitate mihi necessaria exigendi, inqt Aug.
13 confes. c. 26. non quasi ex penuria] t. penuria impatia dico, didici] de ma:
gistrio 58ª in qbꝫ scripsi] t. si oia sue magna sue media mihi semp sint nō
tantū ad necessitate, sed et ad sufficientia; Hor. a. nō solū de re familiari
sed de oibꝫ oīb intelligi vt, qr Apls semp sufficiebant ꝓsentia: non n. inqt Ambr.
2° offic. c. 17, maiore honore, nō obsequa vbertosa desyderabat, non gloriæ cu:
piditate ripidꝫ gratiꝫ adebile quebat sed debiti finē certaminis patiens laboris,
seruꝫ meriti ꝓtolerabat. Sōo et humiliari] ꝙ negotijs et mediocribꝫ vel fami:
liaribꝫ: quod tamē Ambr. ꝙ appropriat virtuti humilitatis, vrgeat q dicit Apls
Sōo humiliari, ꝙ id instituant se ꝓdūt ad humilitate, qualis est pusillani:
mitꝫ, sed prudente, discernendo quo loco, qua moderatione, quo fine, in qo
officio aūt minores humiliare se aūt exhibere debeat: eudoxia. humili:
tate explicat Isaias vbi dicit, humiliaby est deo, et humiliaby est vbi sōo et
abundare] re familiari et opibꝫ, qr sōo illis bene vti. instituby] t. exercitaby
sis, abundare] t. abundantia frugaliter vti, et liberaliter, sicut Cyprianꝫ
de habitu virg. dicit ad diuites, Diues es? Diuites te sentiant pauperes. et
penuria gaudi] t. equo animo tolerare, et gaudi, nec ob penuria ab officio cessare
nec retardari. oīa possibi] potia ꝓmptꝫ in eo q me cōfortat] t. continuo ro:
borando et exercendo robur animi mihi stippeditat. Veruntamē] q.d. licet
sustinere possis penuria, vob tribulationi bene fecistis communicantes tribula:
tioni mee] t. mihi in tribulatione positis solatia transmittentes, et amplius

.i. nulla Ecclia q̄ vob̄ Beneficiorū à me accepto⁹ mihi tēporaliter q̄piā dedit, nisi .f. Non) q. d. non laudo vob̄ in hac parte q̄ quo datis, sed q̄ fraudi sit .i. delectat me fraudy Boni op⁹ vestri, q̄ ille vobiscū in vestra redet salute. Talēo aūt) q̄ id dat testimoniū ota q̄ miserant bona fide esse transmissa. abūdo) .i. abūdē mihi illa sufficiūt: Quod dicendo declarat se longe abesse ab importunitate eoꝝ q̄ plura merita aut necessitatibꝫ sibi nūq̄ esse satisfacta. Josias accepta) vocat Josias, subiecerant. n. Apto q̄ Deo, q. a. sic subiecerunt offert spirituale sacrificiū. Sedes Apostol. sibi) .i. fabito respectū non habens ad merita vestra q̄ ad op⁹ Bonitatis et abundantie sue. De Cesarie domo) A Cesare q. in Cesarea quiedy militie familiare eiꝰ fuerit domus ecclesiastici Christi fuerit Ecclia, inqt Hieronymꝰ epla ad Philemonē.

In priorem D. Pauli Epistolam ad Timotheum Commentarius.

In Caput Primum.

Secundum impium) Ergo fuit ei mandatum, quibusdam vidaicantibus, et q̄ vidaicis fabulis volentibus Euangelium Christi pervertere. aliter) .i. ply legi habuerunt quam ego habendum esse doceo. Fabulis) Talmudicorum, inter quas Augustinus vocat adu. leg. c. 1° refert eam q̄ est de diluby quorūdy Abraam. interminatis Textus legit, indeterminatis: erant. n. apud Judeos quedam genealogie de quibus inter se contendebant, et hanc de illis nihil habebat vtilitatis q̄ionem .i. vtilitatem et alterationem. Hic vr sensus literalis Textus, diversi valent. c. 3. Item. et Epistola in Laodicia valentini: intelligitur aliud ab Apto Ecclesie edito de Laodicia valentini, q̄ iam hic, inqt Textus. accipiebat in suis seminibꝫ pullulare: valentini. n. vanitates genealogiarum ipsum diuinitatis vere in medium adferebat genealogiam determinatam, q̄ à nullo certo principio procedit, nec ad nostre genealogie inspiant, et terminem ad Deum: ostii. n. inqt Item. lo. 4. c. 35. animarum figuit animus suus in deo. Quorum oppositioni valde fauet vocabulum (indeterminatis) prior huius oppositio magis vsurpatiua est veritatis. Fundamentis) in Sijna dati, et Charitati) Deum. n. legis illa mandata vtilitatem nihil in eam de charitate mandabat, sed q̄ eam ad perficiendum suo tempore mandatis de charitate (quod finis est Deuter. 1°) dilabat et preparabat, de vide q̄ quod est vnū aliud aut aliter nihil diligit q̄m oportet, et conscientia bona) q̄ opa sua

scriptis Diuinitus spiritalib bene nouit determinare, et fide ne fidei q aliud
non ppheta se rodere quia ait tenet, g q legi ostollere vult ad iustitiā
debet tendere, a qbus) sc. corde puro, ro scia s. abrenuntet) sc. sibi g sine no
ob ociosol poscentes, Vanilogiis) qz reprehendit inuenire fabulas talmudicas.
Indicantes) q loquuntur aut de qbz affirmant. bona est lex) s. ubi b. est. legitime)
s. ad id ad qd instituta est. vt gratificet fidei gratis et gratuito. Lex) illa in
scripta data iusto ne est posita q nondabat zz iustos q zz festiones legis erant ex
parte. exemty lib. 1. c. 30. Ambr. 3. offi. c. 2. et epla 7. scripturarum de lege
in generae dicente illam iusto ne esse positam ro qz labeat ea scripta in verbis
dicente Apto Rom. 1. Gentes (s. in Christo iustificate) naturaliter q legis sunt
faciunt, q ostendunt opus legis scriptis in cordibus suis: Aliud tamen qz pari ratis
est Aug. de spir. et lit. c. 10. dicit legi iusto ne esse posita vt sit illi Pedagogus
aut velut ad gratiā, positam. a. vt viuendi norma aut regula, sed pelagiani q
q alienā mancipia fieri ut sentis gratiam. s. beati dei) q quod Apto dat intelligi
cia peccata q in Euangelio continent Decalogo implenti fallē posse haberi.
Confortantes) cognitione veritatis, virtute intelligentie, sapie et charitatis,
fidelē) sc. ab eo confortatis exercitantes) Nazarat. n. virtē qua Apto dederat
ad a. exercitandum. q roborandum aut spirituales gbalibet. Cuthimelioris
sl. inuitatum deo vel exercitandi in fortitudine diuina: q incorruptibilitate) q ro:
mutia q vig ne erat sicut eorū qui corruptibilia audierunt Christū vel viderunt
signa, sed q audito Euangelio acceperunt redemptionis gratiam, in qua
plane confortatus est tribuit quia ignorantia, vt dei intelligi quod impossibile
bile, vt habet cap. 6. ad Hebr. 1. valde difficile sit cor q semel sunt illuminati
nati s. renouari ad penitentiā, sic abundauit) vbi n. abundauit delictū sic
abundauit et gra ois illa peccata parcendo et beneficiendo superauit. Dñi
nostri) Cui fide et dilectione in Christo, qz fidei et dilectio qua Apto q gra
tiam erant conformitatis multū gradibz significabat gentiū in qua voluntatis
tatis fuerant. Fidelibz) cui qz hic vt fides adhibeat. omni honore digni
s. digni vt omni hilaritate, gratitudine, et quocūq alio honorandi genere
quo quid honorem exhiberi vt honestū. Primus) Non tempore primus,
sed significatione expressit, inqt Fabi. Ego sū) Et quia no legis custodia Apto peccati
nequā fidisse, sed primus vel qz in 1o ordine peccatoris, vel absolute sed
principaliter Apti iudicium, qz multis gradibz tamen eradē qua sūt intelligebat.
inqt Dom. de vita solitaria fuit de monte dei. Quia consideratione fabula et
Ambr. sermo. 8. v. 5. in ysal. 118. se omnū nequissimū dicit, et quid se vt diuerse
gressionis omnū peccatorū. omnipotēs) qua sustinuit cū diu in peccatis, sine

qua patia Ecclia Paulus non habuerat, inqt Ciprr. de bono pat. ad informationē ꝑ
vt nec ipse de se, nec alij de illo desperent si forte multa peccauerit fide ad
misericordiā Regis a. seculorum) q ꝙ ipsius sunt secula, inqt Aug. vel Secundo etc.
ꝙ ipsius dirigunt et administrant secula, in qua administratione aliquando
diuersorum, aliquando eiusdem agit. Immortali) q natura ipsius est ab omni corrupti-
bili vnq posse videri, imo ne mente quidem nisi ipse donauerit, dicente Apostolo in
Lucem, cuius natura est non videri, que videri. Cuius gloriā illud ꝓ Psalmi. Po-
suit tenebras latibulum suum. Soli deo) s. illi deo qui dicitur est q est solus, q
solus habet esse a semetipso, et ceteri ens etc. et Aug. Gloria) s. claritas magnitu-
dinis laude nobilis, inqt Aug. 1° de Mor. Ec. c. 14. Amen) q sic fiat. commendo
vt non solum ab infidelibus, sed et bonis vestris ad fidem catholicam. Sedes ꝙ ꝓphetal) q sedes
infidelium tibi diuinitus ruine, q ad caudam ꝓphetie illatabi, et audio dicit. Proinde
Prophetia hic non significat futura nisi predicenda fidelibus. Vt militet) Bona
administratio nostra contra militia, qe in singulis administrationibus patien-
dum aduersa q sunt constanter habere sperando aut ꝓmerendo. Bonum ꝙ d.
Apostolo immunem conscia) et bonum affectum in interioribus hui, quia quidā
repellentes ꝙ varia q admittunt pericula circa fidem naufragij. s. tendere et
ab ipsa fide euidenter. Tradidi Sathane) excommunicando: vide distinc. 45 Quaritur
q semetipsos ecclie. Ecclesie diuersimode redi ad vitā excommunicatos, vt diuersa
excommunicationis diuersa fuerit forte ligenda ac detinenda: vel trad. Sath.)
s. dedi eos Sathane in potestate vt eos affligat, idq; pro fine, vt quandoque
vegetio dat intelligi discant non blasphemare.

In Cap. 2m

Observo 1m) vt inter multiplicia hic, de qua dixi, mandata, pro 1a feriali, vbi erat
fieri obsecrationes, q videntur esse exteriores cerimoniarum mandata, vt plu-
tiones, genuflexiones, quandoquidem de diuersis scripsit dicit, orent, et ob-
secrationes faciant. Orationes) q sunt mentis elevationes, et mentales
petitiones: qby vocali quidem obsecrationes, qe exteriores cerimonie et ora-
tionis formule additurabat exigendā et instruenda mentis inuocationē.
Postulationes) q sunt orationes instantiores, quandoq; adiones) q qnē-
dam quandoq; Aug. epla 59. q. 5. declarat non habere in sacrificio nisi
non tamen vt pro hoc posito colligi possit esse alia sacrificia nisi, qui n.
fiunt et ceteri sacrificia. Et quia Apli mandata distinc institutionē pre-
rij, carnium formulas ad Episcopū inquiunt ꝓtinere. q institutionibus
s. publicis secularis potestate: Apli in ꝙ vol q in publicis mandatis sacris principes
seculares intelligere solent, manifestus est ꝙ 13. ad Rom. Potestati get. sublim. s.

vt gētaty) In pace n. eorū erit pax vestra. Et quō hoc Tertul. c. 20 Apolog. dicat Christianos nō esse inimicos āc in deinceps et infideles sed & ipsorum salute esse magis et ante quā infideles, ipsorumq; salutē à deo vero petere. Pietatē) Virtutem ad deū ordinat, ut dicit) i. virtute & ordinat ergā proximos et vt. exteriores. Salutē fieri) non dicit, salutē facere, sed fieri, vt sit sensus vult & omnibus hominibus illa fieri & ad ipsorum plenam salutē, inter & præsertim pertinet oratio, de quā et Ecc. Apostol, ponit et epla ad Ruffin. primitias, qz subiungit Apostol, et ad agnit. veritat. venire) Ad quā q̄ quando veniunt sine prædest. d. a. vult deus & nos fieri etsi forte omnes salutandi nō essent, imō nec deus oēs salutē facere vellet: Tullius q. inquit Acad. in Hortensio interest quid deus quid homo velle soleat: Hominibus pīnde q. oēs finitos scire soleant omnibus ideoq; optare et p̄cari quod se vidēt assequi vel velle sibi fieri: deo a. q. inde est quod nemo recta quæstio[n] iudicium iustius exigere. De quā re Aug. de Corrept. et gra. c. 15 et 21 de Civit. c. 24. Si. a. salutē fieri ideo intelligēde velle quod salutē facere, hic paulus (oēs scilicet) apostolus intelligere vt sit distributio pro generibus singulorum, nō p singulos generum. sic accipit Aug. de cor. et gra. 8. Subiungit a. Apost quid nobis debeat, fidē, et nisi nolit deus omnes debemus & omnibus absolute velle, et dicit, Vnus n. deus) Qui oēs ad imaginē suā creauit, cui pīnde in oratione dicendum est. Etsi peccatorum tui sumus, qz multa tua fecimus et placuimus tamen cuncta rei conspectorio deus et ad miserendū flectere, sicut scriptū est, numquid et mulier obliuiscī infantē vt nō misereat filio vteri sui? Vnus et mediator Dei) deum et humanā naturā in deū suppositū venīdo, humanā naturā dicit quæ accipienda commendabilē reddidit et deo dignā. Sic Capit. 12 Hes. c. 10. et 4. in Joan. c. 3. de hac subiicit Ioannes Christi Hesy) et & id insinuat q officiū mediatoris Christo competat secūdū humanā naturā, mediatio n. de qua Capit. magis sit adscribenda diū. naturæ quā humanæ, illa n. assumpsit humanā naturā: Apostolo tertiū magis consentaneū est nomine mediatoris intelligere, quemadmodū Christū interpellant pro nobis ad dexteram patris, ipse mediator dei, qz ait Hier. 2 contra Pelag. c. 8. ille quidē dei et hominū mediator est pro quo nihil interredit, quin pro omnibus. Eo tamen nō obstante sanct nomē dei, petrū, et reliqua q. Christo & excellentia competunt & analogia tribuimus sanctis, ita et nomē mediatoris Victorinus sanct ad Galatas nonnisi mediator dicit qz accepta à deo lege populo debuit, ita sancti qz p nobis intercedunt appellant et mediatores à Bernardo sermo. de oēs sanctis. Quod et admittit Apostol. Dicens, quod si mediator est interpres, plurēs sunt mediatores, qz plures interpres, intelligendo & sedes Apostolica. Redemptionē p oēs) quoad pretij sufficientiā, et inde q̄ercendo officiū mediatoris.

intercedat apud Deum & inobl. ut offensis redemptionis consequamur, ut grande nihil inimicus asserat redemptionis Christi si pro consequendo ipsius offensi remissione causa meritoria aut impetratoria statuatur, consistentia oris & gloriationis, murmura stoloris, consensus et fidei audientis. In omni loco posset intelligi omni loco absolute, intelligendo de orat mentali: sed qz segth. Levantes manus sibi prohibet vitus orandi exteriore, dicente prava verba accipi debere de loco orationis deputato, ad q multitudo fidelium venire non erat assuet. Dicit a. Levantes familiare mos erat illis quo mente eodem modo attol. lere: quod nos pro more fuisse dicit Aristo et putat manus levari, quia inquit, a fulgore, rade, saevitia, venefitio, idololatria, ceteris mortibus percutiat quod manibus transigitur: tolerq respondendum est illud de quo Sapient. Spado q ens est ipsa & manus sibi imitatur & idq ne alios offendat. Dicat deus Cum multiplicaveritis orationes non exaudiam, manus n. estis sanguine plenae sunt, de quo Tertul. de orat cap. 11. affirmando idem à Christianis manus non solius levari, sed de memoria Passionis Christi expandi: Aristo Aegyptius. Ez. addimus, Videndum esse si levare manus mos, et bonis operibus plenis, quandoquidem oportet orationes nostras, ad thronum Regis regum ascendere. Sine ira et disceptatione. In oratione delectat Deus orantium vultus et gestum exactius qui adversantis ira et disceptatio. in habitu ornato. i. decenti, nis decorum oportet n. eum esse delectat, de qua re (Corinth. c. 11. Subriebatur) i. tempati et moderati ornatus. se, de qua re Aristo. epta 399. In tertii cultus. De qua re Aristo. ibid. Capillos vestros non fortasse struxerat negligentia, nec composuit industria. Hoc a. Aristo propterea extendendum est ut intelligamus mulieres adornatas ne in ornamentis sibi capitis affingant alienos crines vel capillos qui quo caput tectum & pedes nihil forte quidem detexerit, nec equidem, inquit, alienis capitis fortasse immundi, fortasse meretrix et gehennae destinati sancto et Christiano capiti imponat. Aut aurum) Dicit gradatim, Aurum nulla mulier unquam pro ornatu digiti annulis praebuit, quo sibi sponsus strictius copulatur, nunc in fe minis et minutissimis membris levis est. opera) i. pietate quia pauperibus et q se fecerit dent et q bona opera operentur. In silentio) ubi nihil Deus discat obloquitur et in auditu cujusq arguat, sed cujusq animi secretatis audiat. cum omni subiectione) i. et simili amore domestico, ita et uxoribus est maritos amare et subiecta. Deinde Tria proinde sequi mulierem et a vivo habet origine, ita foeminam viro debet subiectionem. Vir no est seductus Non n. credidit serpenti, nec ignominiae se praestruxit si mandaverat: ideo a. serpens fallere voluit quod Divinum

quod diuine scientiæ inexpty veniale foret credidit nostri, inquit Aug. 14. de ciuit. c. 11°. veniale, inquit, q̃ pſumebat sibi quod deo pcto illius similis ignoraret, et ab inhumanitate parum inferenda supersederet. mulier a sadida q̃ diabolo credidit et putauit se non peritura. Quandoquidem ḡ nr̃a Eue mulieris toty feminæ sexꝰ sedūctioni est obnoxiꝰ non pmittit ei docere, ne rarꝰ raro duratꝰ pheat. ꝑ fil. gratiam] q.d. Tametsi mulier non debeat docere ꝑ id non caret materia arguendi sibi salubris, nempe habet in sibi salubre ꝑ filiorum generationē si illi pie inhæserit. si permanserint] mulier filios pie educando id præstabit. et dilectione] erga ꝓximum, sanctificatione] q. consistit in pfecta religione erga deum, et sobrietate] vel expressè dixit vbi q̃ inuenty istis christiana sit.

In Cap. 3.

Fidelis sermo] Si quis ei ordinetur aut inueniat se deceptus. Episcopatus] Episcopatꝰ significat, sic a. supponit pro supremo diocesis rectore, ita tamen vt q̃ sit diuersa sede modo nominetur ghistiā Ecclesiarum rectorꝰ. bonum opus desiderat] desiderat officium in quo multa ꝑ præstare bona, imo in solis bonis sed et bene desiderat, ꝑ est Gabeth Cant. 7. veni dilecte mi, egrediamur in agrum: si tamen, vt notat Greg. past. p. 1ª. c. 8. bene sibi consciꝰ sit, se qualitates istiusmodi habere. Quidam q̃ dicit, veni dilecte mi, s. id non dixisset nisi prius dilectꝰ fuisset, Gabitha tales sunt vnde optauit. unde nec Isaias obtulit se ad prædicandū nisi prius fuisset calculo purgatꝰ. Sic itaq; ꝑparato liuiꝰ est Episcopatꝰ desiderare a deo, nō dilectꝰ est. veni dilecte mi: non a. ab homine, q̃ dicit Sap. Ecclesi. 7. Noli quærere ab homine dignitatis. Adi consentium Aug. 19. de ciuit. c. 19. dicit, quod locus superior etsi bene administrato, inde recte tamen appetitꝰ, ab homine sc. licet n. a deo appetere, vt ipse rem quæ ad prouidentiā dirigat, vbi a. aliqñ fuerit iterato non debet postea renūciare, dicente in Gar vita Ambr. 2. offic. c. 24. Episcopatꝰ nec inuasionē potendꝰ nec ytiā renūciandꝰ esse, sicut Cypr. epl. 62 dicit de Cornelio quod Episcopatꝰ nec expauerit nec exhorruerit, nec iterato renūciauerit. oportet ḡ] vt sc. Episcopatꝰ desiderantꝰ bene administret. unius uxoris] Hieron. epla 83. c. 2. dicit sic in primis videri ne ad formā inferioris Sacerdotij aliquis legat Episcopꝰ duxit primū habeat oportet: ● idipsum iterato exponendo dicit Episcopꝰ tantū non habere debuisse vxorē, sed te, post Baptismū, vt videre est 1ª ad Corinth. 7. 19. id. a. ꝑ decoram] continentiæ Quod et attendit Epiph. in Gareſ. 59. Et quandoq; inconuenientia ꝑ apparere

posset et vxoribus quod quis sacerdos dixisset ante Baptismum, aut et vnum ante Bapt. alteram post, et fuisse Baptismum purgata est, ideo putauit Hieron. q̄ non esset inuidendus ad Episcopatum qui aut plures ante Bapt. aut et vnam ante, et alteram post Baptismum habuisset vxores: Aug. a. de bon. coniug. c. 18. quam sequ. Innoc. Ephesin. decretal. 24. ad Sirm. Tolet. c. 6. dicit istud ab Apostolo prescribi ratione mysterij, q̄ et vnus vnius vxoris coniugium significat ecclesiam vnicam filiam, quam oportet ostendi presbytis in Sacerdote dei: Quandoquidem q̄ vxor ante Bapt. habita viro vxor fuit, tametsi illius coniugij si postmodum accessit alterius indifferentia et Bapt. purgata sit, non est tamen et Bapt. abluta mysterium, quod docuit Aug. nō ignorantia. plures vxores ante Bapt. vel vnam ante, alteram post diuinus inhabilitate fauor viro ad Episcopatum. Quod Apli precepit Leo epla 87. c. 1. nō extendit vt ne vxor quidem sacerdotis poluerit alijs habisse dicens: Non sunt a. Leo verba Apli intelligenda ac si precepit nemine promoueri posse ad Episcopatum nisi habeat vnā vxorē, q̄, inq̄t Hieron. ipse Paulus nō fuerit Episcopus nō habuit vxorē, sed sic habeat aut habuerit non habeat nec habuerit nisi vnā. De quo Apli precepto ipse dicere posset, Preceptum dñi nō habeo, sed ipse in abilitate Ecclie precipio. Quoniam vita Leo precepto tradit dispensatio, multum de Thom. qlib. 4. a. 13. Ornatus Moribus, modo viuendi, Leo. n. fuit apud infirmos ad auctoritatē, sine dominij i. priuate familie, filios habentē Non dixit, habentē, inq̄t Hieron. et Ambr. epla 82. et quo obliquit pudicitiā de qua dixit non de coniugali intelligenda esse, sed de ea et qua abstinuit ab omni contactu et vxoris pyrria. Omni contactu. i. et nō solū ab illicito coniugio, sed ab omni co. q̄ castitati pfecte obviare abstineat lingua, oculis, manibus. Ecclie dei Est q̄ Apli sicut diuersi sic sonno de supremo diuersis sic intendente. Non necessitatibus i. recentes baptizatis, vel et recentes a seculari conuersatione conuersis: ad quod Leo verba edendat Leo epl. 81. c. 5. Greg. 4. Regist. epl. 95. Bern. epl. 8. de qbs Dr. Ecclesiast. 38. in Ecclesia nō transitent ii. supremā Ecclie potestatē regenti quasi et sollicitis nō inuolubilibus. Quo Apli precepto nō obstante Ambr. 8. de mysteriorum a Baptismo ad Episcopatus promoti est: sicut et Nectarius predecessor Chrysostomi a vita seculari regentes facti est Episcopi, et alij qdā Thaumasij nouis. sed Nicol. 1. epistolat adiudicauit Ambrosij tanquā et miraculorum predigia diuinitus facta. Sicut et Bern. epla 8. Nectarij, q̄ nō poterant inueniri alij Catholici qui promoueretur Thaumasij quippe q̄ contra Hereticos in officio seculari se strenue gessent. Horum q̄ regentium gratia epistolat et necessitates. In subiectione obligij) Quod fortiti fuerit nisi diuino disciplinae Christiane exercitio ita sit edomita vt

noverit ne quidem in magna erbelli. Judicium diaboli q xp petit superbia
velo q dum vindicta quisq est. ab ipo q fovis subdi. In primis fidelibus laicis
q ad ordinationem Episcoporum convocari solent non ad danda illis auctori-
tate, vt doceant laicos, sed, vt habeat apta, ad dandum testimonium virtutis
vel delegenda si q sint in ecclesia crimina, auctor Cypr. epl. 68. vt ch audeat
tam quoad testimonium innocentie quam virtutis donum sit ordinatio, testis
Leone epl. 87. Et vt infidelibus, vt publico cui testimonio sit laudabilis, ne
alios et derogetur muneri ad q promoti, inqt Ambro 1° offic. c. 50. quam vero
sit laudabile ab omnibus testimonium habere et ab omnibus eligi, ostendit Gre-
gor. 2. Reg epl. 59. et Ambro. epl. 82. vt ne opprobrium sit. 1. ne habeant infidelem
quod illi solo vertant. Diaconos) Quotidianum Presbyterum, q solet sub
Episcopis ministrare, vt ad Philip. 1. cap. dicitur. Non bilingues) De eadem re
aliter et aliter ad gnos Corinthos. Turpe lucrum) vt q omni officia q exercet
turpis lucri speciem. conscia pura) i. habentes fidem et bonam conscientiam. mi-
nistrent) hic qui Aug. vide q tam multi reprehensi q summa diligentia
planum fallit, et q quis boni fierant in deterius mutant, inqt 3. mor. Pet. c. 24.
Crimen) i. vere malum. Non dicit nullum pecc, auctor Aug 1° ad Bonif. c. 14. In
omnibus) in seruando silentio, secreto, obsequio. Quis quam vivi vide 5. ad Tim. 6.
in minori ordine et officio, gradu) Omnis n. gradus militie Christi-
ani de instrumentis pensum estimari debet, an possint ei maiora committi,
inqt Leo epl. 78. multa fiducia) Et exigentia bone administrationis cum:
Borabit in eis fidei Christi. vel, sumpsit fiducia q deus in minoribus offi-
ciis reperit et assistet eis et eo q assistentia dei exacti fuerint in minoribus.
De qua fiducia gradit psal. 26. Columna veritatis) q auctoritate, q auctoritate
sua subsist vel q fidei sue alios non valent dare vires qua q sic credit Ecclia.
Firmamentum) q est in veritate retinenda immobilis: id n. q plato vel vere
credit, scriptura solet appellare firmamentum, inqt Basil. hom 1° exhex. Hinc
tamen non sequit non esse alia petra aut columna ecclesie, de qua dictum est
Tu es petra. Nihil n. obstat quin fidei plura esse principia. Sacramentum) Mysterium in-
carnationis filii dei, in qua apparet summa dei erga nos pietas. In carne
Christi) Summa n. dei pietas fuit erga lapsos quod nos peccatis obtenebrati
amiserant cognitionem dei, voluerit verbis ipsius in carne apparere, vt diu
a carnalibus q sensu exteriores admodum tardi ipsum prius ab exteriori
aut saltem tali quali verbi q sensu exteriores apprehensio informet q exinde pa-
rius valeant sufficiat, de qua re scribit Athan. de incarn. verbi, et Chrysost. in
Cant. Addit Aug. de civit. dei. id fuisse vt fides nostra vacillaret
ad veritate quando a verbo non q revelationibus aut institutionibus fallacia

obscœnial, neq; ꝑ alios locos, sed ꝑ proprios raucè crudely est. Justif. in Spiritu
1. ꝑ dom. 55 approbatus est, sicut dicit Dns, Justificata est sapia & approbata, ab
omnibz filijs suis. Sic Bern. epl. 190. Apparuit Angelis in propria forma,
quod prius eis apparuerat in dei ꝓsciencia, auctore Aug. 5 de ben. adl. c. 19.
reddits est in mundo ꝓpheticè id dicit, auctore Aug. epla 5. Assumptus est
in gloria in absencione sua.

In Cap. 4m

Spiritu dicit ꝑ prophetiam. Discedent a fide] crudus debit Epiph. haref. 31. ac-
cibatis pestilenciales notari Salvianus. Aug. a. 15. cont. Faust. c. 10. & l. 30
cap. 5. et 6. putat notari Manichæos, qui tamen contra scripturas ꝑ falsa, sua
et de alijs haresibz dicti esse. attendentes spiritib. erroris] quod manifestissimè fa-
cit Lutherus, dum spiritu se quidam angelo a Diabolo arripisse: ita tamen ut et alij
hæretici, quamvis non ita pleni erroribz sint dirigente Dæmone adinuenerint,
et composuerint, dicente Tertul. in Apologet. omnia de veritate adulterij veri-
tatem commenti sunt exemplis spiritibz erroris. in hypocrisi] pretendunt nomen
et honorem Christi, amorem veritatis, et studium primitivæ disciplinæ et integritatis,
mendacium] non dicit errorem nisi falsum, sed mendacium, ut det intelligi quod
contra propriam conscientiam loquantur. cauterizata] et innumerabilibz non-
nisi fundatum ac veritatis notata, auctore Basil. Se 85. c. 30. & Sedulius. in carmi-
nibz insita cauteriata conscientia, inquit Aug. 20. cont. Faust. c. 16. insinuat
itaq; Apls Hæresiarchas nihil veritatis aut de deo imputasse scisse prævisse
caruisse cogitasse, imo et sibimet in animis Ecclesiæ, qz dicit de ipsis 2 Tho-
na Ecclesia, Christi Patres non dignabar ponere vim animis gregis vigi-
ce indignum iudicabat Ecclesia eos qui fuerunt postmodum Patres hæreticorum
conscientiæ in ordine suis qui more canis invigilant gregi dominico:
autor quod Marcion & ob stupri reiectus ab Episcopatu hæresin condem in:
dicit. Vel cauterizata] i. insensibiles redditas, ita ut de peccatis sibi tam
amplis non habeant remorsum, et conscientiæ insensibilitate appellent
conscientiæ pectus, sicut ib cui incisum est in corpore cauterium ca parte
amittit sensum. Sic Tertullian. Gladiatores miseros qz damnant nephas
sanguis malab: deinde dorcas n. nepharius, non sedatores rabidas rebundas
Aphs, inquit Tertul. 5o cont. Marc. c. 15. Christus pro fide Sabinæ hoste vicit.
lib. 1. c. 22. Deinde Tatianus, hoste eode cap. 31. Tandem Manichæi. Hæc istud
non est objici Ecclesiæ, ipsa n. auctore Epiph. in hæres. 61. non abominata nup-
tias, sed nec alimenta edulia nisi illi ꝑ penitentiam sua voluntate
renunciarint, auctore ibidem Epiph. abstinere a cibis tanquam malis. fidelibus

Ei n. vis particiat religione et gratitudine ribi Christe, regnoverunt
s. ex fide ad fidei scientiam pferuerunt. Creatura dei bona est. Ergo quod
dixit, abstinere à ribi dixerit contra vos qui dicebant quasdam creaturas
esse malas, tamethi ex omni Creatura dei bona sit, non tamen negare
possumus quin melior sit abstinentia quam voluptas, pbit et Ambr. 2 de par. c. 10.
Hiero. adu. Iouin. c. 2. Leone serm. 9. de reuis. Deut. ad rap. 10 ad Corinth. dicunt.
perfecte. Hor addit qz Creatura dei bona est et ab infidelibz sumpta, multo
a. melior quando à fideli cum pietate sumit. Cuius rei subiungit vocz addit.
Sanctificata n. qz sancte et religiose sumpta ipse ribi ipsis religionis sue
modo partim pfecte efficit, sicut alia sancta sanctificant corpus quod inhabitat.
Vel sanctificata et expiata, eo quod diabolus ab omnibus lapsis oem penè
Creaturam insederit, fantasma, inquit Tertul. montes et rollet. Quod confir-
mat et Hesaias de sanctimonialis, q est apud Grecos. q sumpta laudatur signo
Crucis aut oratione prius no expiata à diabolo obsessa est, vocem reddente
quod ipse laudatus eis deglutiret insederit, per verbum dei quod in mensa
legit, et diabolum fugare solet, et orationem q dominicam gratiarum actionem ab
initio Ecclesie, dicit n. Tertul. Apol. c. 39. Non prius discumbit quam oratio
pcessit: post aquam manualem et lucernas (apposita sc. in 2am mensa q ad
vesperam phasebat) vt quisq de scripturis sanctis vel de proprio ingenio pt,
prouocatus in medium deo canere, simulq oratio omnium dirimit.
Ad quam posteriores modum de verbo dei et oratione et sanctificata aqua,
Candela, palma s. qz impetrent de verbo dei exercitatus ne diabolus eis
insideat: Deinde de oratione accipiunt assistentiam SSti in angelis ac pro-
fectione Christianorum, sicut facit et ribi accipit assistentiam gra vt pficiat
simulcibz ad inuolumitates, cumibz verbis fidei. s. ab ipsa infantia
verbis fidei imbuit, et à 1a adolescentia verbis bone doctrine. quia assumit ibi
Quod opinor Apli dicere ne rudis discipulos Apli aliqs inuigat hereticus
suis doctrina Apli bene exercitatus. quia exhortatione vt Christi rudis
Petrus remouerat ipsis fides corrigendo dicit Beatus et simo Bartona. Ami:
leb fabulas quas hereticus proponit. Exerce te ad pietatis Quod exponit Boue.
de vita solit. Pietas Dei est, inquit, diuinis dei memoria, continua inten-
tionis actio ad intelligentiam ipsius, vt nulla inueniat seruus dei tempus
vel in exercitij labore, vel pficiendi studio, vel in exercendi credine. Nam
corpor. exercitatio. s. omne negotium quod refertur ad utilitate cuius vite
vel rebus corporis: Exercitatio n. Dei loco dicta corporalis no qz fit et corpz

sed qz spedat corporib bonis, ita vt sit bon nihil faciat contra rationis aut similib corporis castigationes, aut humiliationes. ad mod. dicit. ꝙ qz tantu ad commoda huius vite, vel corporis: ~~Exercitatio enim bone disciplinis corporalis~~. Habent premissi qz dicit Christ. Exercete [exercitate] dei ꝙ. Et. Fideliter enim disciplinam est. omni corruptione ꝙ dicit omni alacritate et animi promptitudine sine cunctatione accipiatis. labore ꝙ corporis inedia vigilias et macerationes ꝙ obloqa, detractiones et derisiones patimur ab omnibus ꝙ diligunt seculu, de qbs ad Corinth. Nos stulti ꝙ. Vos prudentes ꝙ. Spernam in deu ꝙ intenti simus deu nostr, deo fidi, et ob id corporales exercitationes quantu necessitat patit, ꝓmittim, et in eysdem nos exercemus. Salvator omn ꝙ prudentia generalit qua fuit solet stulti omia stulte bona et mala, et pdit sic iustos et iniustos, de quo scriptu est, Homines et iumenta salvabis dne. imprimis fideliu ꝙ qz merito fidei diuinitus ipsis inspiratu ad eternu salutis specialitas est beneficiu pcedit, inqt Prosp. 2. de voc. gent. c. 31. consentiente Ambr. 3. de interp Iob. c. 2. Nemo adol tua contemnat ꝙ. sic age vt nos bona exhortationes ob etatis solent despici, illa conditione et spiritu instruite sunt exhortationes hinc vt nos solus ex adolescentia tua nos contemnamus, sed contra adolescentia tua adoretur: ad quod nos dicta et diuersatio plurimu momenti afferat, auctore Aug. q. de doct. Christ. c. 37. scitissimi Aug, sed. s. in verbis ipsa verba tua exe explendo, in conuersatione tam pudica qua familiari; quod observandu est Dauid, de quo scriptu est, tenebat amplexu in oculis omnis populi, magnum famulorum Saul. Attende lectioni pro institutione pastoris tui: quod et Ambr. sent, dicente Aug. quod varias a meyoris lectione revocabat actus, de qua re Aug. epla 148. Exhortationi ꝙ ad despect despicias, doctrinae ꝙ ad ignorantes, noli negligere ꝙ. ab usu et exercitatione varias habere gras ꝙ est inter habitudes ꝙ desiguit; illa n. exercite exe quamet, nos contra gra corpand transeunte exe simul transeat. Ydolothitum Predebat n. ordinationes ecclie tempore dia institutio desiguand quos ordinandi essent, qui habet Comment. Ambr. inscripti, et Paul. Tom ꝙ. impositio manu presbiterii ꝙ. ꝙ facta est. hic et sicut ecclie, qui mihi intelligi ꝙ Episcopis vel simplex sacerdos, auctore Hieron. epla 85. vel presbiterii ꝙ. Collegii ecclie. rorum. ꝙ. qui sensit par vere dicit Cornelio epla ad Cyprian. cum instabilibus quibusdam cardinalibus ecclie nostrae sedentibus et desiderantibus, schismaticis bonarum rerum presbiteratu. Unde collegium ecclie tempus et tunc temporis Episcopu non esse ordinatu nisi simplicitate Episcopi. Cum. q. impositio manuu varie accipiat, ita et ecclie Aug. q. cont. donat. scribunde aliud est quam oratio, nos n. q ab hereticis baptizati sunt ꝙ manuu impositione &c.

classis inveterauerit nouarũq; impositione for loco ordinationis significare videtur Aug. 2. retr. Potit c. 10b. Liur gbaud Timotheũ nõ fuisse laicũ. Cui. a. Apostolus dicit attribuit impositioni manuũ, manifestũ est ordinationẽ nõ esse nudã cerimoniã sed nõ inferiorem Sancti spũs dõ. f. ostẽdit. f. Et si principio minus satisfecerit huic illud offendiculũ purgat & posteriorẽ ps̃bũ, memor eius q Aug. scribit, quãto, inquit, me studiosius scripsisse nec à ps̃bterio incepisse. de bono ps̃b. cap. 24. et in ps̃al. 118. Attende tibi] f. salubri gnio, dicit n. Post Dom. si vis. mf. de quã re est sermo apud Basil. Doctrinæ] Vt doctrinæ hui⁹ accurate colligat, et solida faciat. iusta in illũ] f. illa diligenter sedare.

In Cap. 5.

Seniorẽ ne increpaueris] Est n. increpatio inopportuna illi etati, et ob id offensionẽ parit. In omni castitate] vt castitas ex omni parte seruetur, in custodienda ordinis nauig. f. videat Dominus] f. in sortis ministerio assume, de quo Act. 6. despicitur in ministerio quotidiano uidue f. exponendarũ n. elimosynarũ publicarũ, unde vocabant diaconissas. q veri uidue sunt] f. omni ex parte et uere et filijs et nepotibus destitute parentibus] vt n. sunt ipse in minori etate constitute à suis parentibus educate est, sic uiriles ipse filios suos ac nepotes enutriat: unde sequitur quod sunt filij quorum opa parentes egere nõ possunt ingredi religionẽ, ita contra nec parentes religionis causa possunt filios aut nepotes sua opa destituere for. n. ps̃] Et ob id nõ debet causa offerri magni Dominum pretermittendi, et destituendi f. omni solatio quãq; seruili destituta filiorum, nepotũ et reuerentiq; seruili. Ad q Augs adiungit et opulentus uiduas vt n. etiam for mundo tanquã nõ diuersum et in quantũ rerum humanarum copia ãto et affectus, alq; et ipsi sunt quasi desolate nullis unde propinquos consolationem. Speret in deum] f. q desolatione quia for uel libera etate uel et nõ necessitate eligit speret consolationem uberiorẽ à deo accipere in futura fide, sed et in for uita, de qua psal. 15. Delectationes in dextera tua usq; in finem. iustitiã] Exemplo Anne, q in delitijs est] q pro delitijs multiplicius qbg caret alienis carnalibus delitijs usus tanquã solatij loco assumit, inquit Aug. de bono uidui. c. 21. Viuens mortua est] qz q illud delitiarum inuidit in peccata mortalia, auctore Aug. uide, thimo. epla 9. et 10. Negantis] que sc. sicut scriptum est, Confitentur se nosse deum, factis autem negant. Deteriora] qz ecclie quãuis male leges nature prohibentes nullus ordinem quo infideles arcuat: illud seruant. Eligat] ad officium diaconisse, non n ad numerum earũ que sustentande ab ecclia, nis n. vt docet Chrysost et ad 8ũ cap. 2ũ ad Corinth. expositor. dicimus, parcat nõ sunt uiriose scrutandi, ps̃bri nõ requirunt tam multa quot Aug for defraudet meritis, nisi in illis q ps̃bterande sunt officio diaconissarũ. 60 annorũ] vt quandoquidem omnis census habet inter clericos ob etatis ab ea

prūl sit omnib⁹ vel fastidio impēdiūtia vel inordinentie. Verig viri vxor) in
vor sūmelipsi ordinentia testimoniū ꝓhibent. Edonicū) in quo Ambr. dicit
apparere studiū pietatis: addo, officiū necessitatis. Accepit) Quod nō potuit nisi
diuitijs fuerit opulenta, q̄ nō aspit Cir de electione ad accipiendū fastidia:
aut ab Ertia. pedel Lucie) pro more illy temporis, vbi a. d. in disputationē
venit, sint ꝓpientione animi, inqt Aug. tract. 58. in Johan. patientiby) ab aggre-
diendo, inordinationē s. deuota) ꝓ pīcūlis inordinentie. Lupiriabit fie:
riet in Christo) s. in delitijs habiorent Christi, inqt Tertul. de monog. c. 14. s. offe-
rim⁹ q̄ gerūt in Ertia Christi gesserūt non ad edificationē aut exercitiū
virtutis, sed ad voluptatē delectatis tenere, priuatim loci, potestate officij s.
Quod ipse exclendit Ambr. 2. de Intercpel. c. q. et lib. 8. in Luca, ad illas
feminas deuotas q̄ deuotione studeb⁹ inestio ad q̄m spiritualē delectationē
non a. ad aggestionē vere virtutis aut mortificationē, lupiriabit, inqt, in
sono verbi, nō in sanctorū ꝓfundo, vt labijs exprimant nō in vnde conferant,
et lupiriam, inqt, nigrizabit in Christo maria spēre plendant, nō inuitatis
affectū. Epiphan. q. in Genes. 61. legit, Contra Christū, intelligend de ijs q̄
facto ordinentie voto ornatis fominarū aut molestēnt: sed mihi aptē
ad ꝓpositū, lupiria n. Ur accipit pro infundiosa delectatione in Christo aut
officijs Christi. Nubere volūtb) quando sc. infundiosa illa delectatio vt fit vbi
viduarit, habentes damnationē) damnatione eternā dignos vel ꝓ solū hoc mi-
nendi voluit, deuotū n. nō solū nubere, sed velle nubere damnabile est, q̄ ꝓ
fidei) q̄m Deo ordinentia voluerūt, teste Aug. de bono vid. c. 8. irrita fecerūt)
vnde rolligit Diaconissas hui⁹ temporis a principio offiri solere voluisse ꝓpe-
sūm ordinentia, sine voto n. nō inuenūtur ꝓ fide irrita facere si voluis-
sent nubere, id n. non deuotū habendū est. Volo q̄ iuniores) Non ob, inqt
Aug. s. i, sed vt q̄by anniuet ꝓcūlis inordinentie. filios generare) Hoc addit
vt significet eas nubere debere amore q̄lis, et non fastu⁹ vt sūm appetant
in rerūgis voluptate, nubere eodē 2° ad Tollent. c. 12. matresfamilias esse)
s. bene regere sūm familiā. Aduersarij) infideles intelligit q̄ inordinatis
mentis audijs rapiunt occasionē maledicendi de Ertia: Dando. a. verb⁹ nūr ꝓ
de iuniorib⁹ videbit dixerit, et merito ꝓsūmi voluerit, nisi euidenter mani-
festet de contrario, subiūngit, reuersa a ꝓposito ordinentie ꝓnissione sic:
nato, retro Sathana) q̄ obediendū sūggestionib⁹ suis vt nūberent, dixerat
q̄ hoc Apīs ꝓ experientia. Viduas) Consecrationē aut ꝓmptate sibi indutas,
fidem irritam fecerūt) vbi necessaria, vt non generēt) si debeat fastidiare eas
quib⁹ aliūde ꝓt subuenire: quod dicendo nis Apīs transeat ad loquendū de
alio genere viduarū ab alijs sic accipiū est vt simul collegerint Apīs et
in scriptis de viduis ab Ertia habito practicabile fastidiandis esse loquib⁹

vidiũ) ſ. omni ſolatio et ſuſtentatione vite deſtitute. Preſbiteri) ſ. inferiorũ ordinũ Sacerdotũ. Diaconi) ſ. portione Dñi, ſalearũ) quod propriũ eſſe debet epiſcopi Cipriano epla 34. dicta ſunt, vbi de portionũ eorũ vocat Dñs. vel laborant in verbo) Erant ꝯ hijs temporib Sacerdotes Eccleſie nõ ſũ Epiſcopo generati, et tamẽ eos pdicantes, nec baptizantes. nõ alliget ſ. ſic de nũmũ fremitũ relictis quo liceat dare quod baptizauerũt nemo dicet, auctore Tertul. 5° contr. Marc. c. 17. Mercede ſua) Habet pinde ſuſtentatio eorũ q laborant in Eccleſia vocẽ mercedis, tamẽſi non adæquate. Adiuncti Preſbiterũ) Ego Timotheo tanquã Epiſcopo erat Preſbiterũ maior, vt Dñs colligit Epiph. in Zaresin Hæres, et Damaſcẽ in epla 65. Cypr. Iuby teſtiby) Hæc nõ eſt facilis de pſenda etate reddendũ, quæ et vita pſentia defendit, et bono: erat voraciũ digeſtibilis, inqt Hieron. epla 4. c. 10. et eõ minus q ppe digeſtibilia ꝯtemſit ſunt cuncta, ppe offrij indignationi et conſequenter ſimilib cunctis et ruinæ. Pertinet ꝯ hoc pceptũ ad informationẽ quã vocant ꝓuiſionis vt Epiſcopi ergà pſbiteros quomodo modo diffamatos diligenter et grauiter inſtruãt, priuſquã contra eos patiãt inſtitui actiones, permittat publicè iudicari, Laberius) et ꝓ iudicũ à ſimilibus ſibi cauerent. Teſtes) Obteſtor coram deo. Hoc addendo declarat obteſtationẽ ſuã habere vim adiurationis, ita vt huius obteſtationis pũnitio æqualeat crimini ꝓpter contemptũ teſtificationis in quã Deũ adiurat eſt, ſine iudicio) ſ. eorũ q tibi agenda crunt iudicio, et tibi pceptũ formet, et nõ alienũ formet libi iudicio, nec hæc ſeruanda tibi ſint vel nõ, meminer eius q ſcripſit eſt, conſtituũ meum inſtitutionemq; hæc. in alios) ſ. tibi mandata aduerſa pacto) tibi) ſ. ante etatẽ matrimonialẽ, ante tempus examinis, ante meritũ laboris, ante experientiã diſciplinæ, inqt Leo epla 87. c. 1° Impoſitio) ꝛ ſacra ordinatione, quãquã Zonaras epla 3ª arrodet iſtud Confeſſarijs, dicens manus haudquaquã imponendas in abſolutione, pœnitentia n. ad mortificatẽ prodũda, et ex hijs pœnitentia exercitata: quod mã. Dathij Aſſyrij Regis epla inſeruit, principaliter n. inqt Greg. 2 Regiſt. epla 59. ad cuius pertinet Epiſcopalẽ ne illicitas ordinationes fiant: quod pertinet illud Leonis epla 87. inferiorũ ordinũ vitæ ad nullos alios magis referendæ ſunt quã ad deſides, negligentes, ſeſſores. alienis) manus nihil imponendo. caſtis) nihil dif. ſ. proſit caſtimonia tua adhibe caſtimoniæ diſciplinã in moribus, dia ſenſibus, ſobrietate ſc. diſciplina n. moribus conſtitutis eſt. Et quia pceptor Timotheũ ſuũ monitum fuerat ſuos male conſentientes vitaſſe. Modicũ adhuc) ſ. oleum, ſuos in poſterum, aquam bibere, abſtinebat n. à vino Timotheus ex deuotione, auctore Tertul. de Ieiun. c. 10. ſed modicũ) quantum

sc. nerosse et valetudinis aut vitiis corporis. Circa quem locum multa Bern. serm. 30 in Cant. et Apolog. ad Guliel. quod nos multi sine rationabili causa scripturis plegunt obiicere contra, audito) sequentes diffinitionem) contra quam dicit ratio est in remediis, inquit Ambr. c. 6. de Helia et ieiunio. Manifesta) et popularia iudicia imputata, precedentia ad dominum, authore Aug. q. de serm. dni in monte, et inde non est timenda: vita quidem huiusmodi peccata imputare: veli dei, authore Basil. de sancta virginit. Inter quos infidelitas, de qua scriptum est, Qui non credit iam iudicatus est. Hanc in inquit Basil in c. 3. Sophon. interest iudicia nos in purificatis deserre in iudiciis, Quo et mihi illud eludam, non resurgent impii in iudicio, vt scr. iudicium, sed vt mundetur. Subsequuntur Ad iudicia dei, peccata in vita studiose occultata aut ignorata: monent inde Bern. serm. 55. in Cant. Ambr. ser. 3. v. 3. in psal 118. vt multi sint et satagat vita sibi manifestari, aliq; inquit Ambr. ibi ne manifestare nos audeo, sed nos ad ea remedia nec p confessione occultare. Hec Apli verba Basil. si alio explicat, vt peccata precedentia ad iudicia sunt peccata propria adhuc remissa, sequentia vero sunt peccata alio. ena, q in post priuatis remissis iudicia adhuc in mundo fiunt occasione scandalose doctrine aut vite, vel negate discipline quas moriens mundo reliqit. Manifesta) et aute dei iudicia, inter q erat fides non fida Iudei, alia ar mihi hostia, de quibz Apli sequenti capite, Certi sis quod et in te. aliter) quia publicis apparent, nisi secundi sunt fuda diffinitionis), et absolutionis forma, absendi nos possibile nos solus nos in futuro iudicio, sed negdo in hac vita, vt deo disponente nos aliquando sit manifestum, authore Cypr. de singularitate Clericorum.

In Cap. 6.

Sub iugo) i. q sunt subditione seruli. omni seruore digno) effectis nos ins Christiani fuerint. blasphemet) Ex nostris in. spem fidei in iudicio nostre religionis ar doctrine impie se linguis vt plurimis annunt, inquit Leo serm. 9. de Quadrag. q fratres sunt) i. religione pares, vtiq; non ob id velint sibi similes in omnibz esse pares, sed magis) i. imperfecti seruant, tam ex parte obsequij quam ex parte prompti, pleant ar reuerentia animi, et fidelet) tam in. et per titulo monere debent ad deseruendu alind debitu obsequiu, Deum) Deo vel ipsi seruit ob nationem religionis ar fidei, non argenti sed vera seruunt dei quesitos mundo et egregiat sancti, sed pietatis) i. pietatis diuersitas doctrine, subiecti) q stipula quia oportet sibi subiici sanctis, iudicijs vel ingenijs dei verbis ppouit. mixti seruent) Sicut dixit reuer. verbis dei reuerentur, et sapia in eis nulla est, q scientia quia sibi vendicat

ob vanitatē vēsibil nomē scientie nō meret. Sed laudem) s. fruitionē
absqʒ soliditate differens vnā ꝑfectionē sufficiē et vnā exercitatā, quā
verborū) q nō re nō possunt multitudine verborū vincere et sibi sentias
ꝑfugnare, et expugnare alienas. inuidiā) q sibi filiū falsū doctrinā, con-
fusionem suā) inter se .n. confundebat heresim, mentes sine assensū cor-
rupti, pietatē) s. nouā pietatis quā q se ferunt abstinentiā ad ꝑfectionē: quod tū et
extendit ad catholicos. q dicit dei ad mercedem suam voluptatis abstinentia
inquit Basil. interr. brē. 282. Cuius ꝑtinet illud Bernardi sermo. 6. in psal. qui.
ipsa quoqʒ dignitatis ecclesiastica officia in turpe ꝑfectionis transferre, nec in his
solis aliarū sed longe quibusdā diuitiarū. s. A quo vitio se alienū ostendebat
Aug. vbi dicebat, epla 216. Nō est Episcopatus officium transigendae vitae, sed ma-
gnum) s. magnus locus ille conscientiae est vbi adest pietas vbi sufficientia. vt nec
in rebus temporalibus superfluus habeat, nec indigentiam: quā sufficientiā vt haberet
Apostolus rogabat, scribēdo quod valeat ad diuitiarū contemptū, et dicit
Nihil inuulimus &c. Cuius exēplo in eundem finē usus Psalmus dicit, Ne timueris,
s. ne tanquā res magnā vel admirabile digna suspexeris vbi diues fuerit
homo qū eius domus increuerit s. Quid. a. ad sufficientiam ꝑtineat subiungit
Apostolus et dicit. Habentes alimenta) ad q sufficit refectio satietatē fugiens, quā
loquit Hieron. ad Nepotian. nam q pro victū requirūt satietatē requirunt, non
quia alimenta, authore Bernardo Apostolo ad Timoth. et qui vestimenta vita vt nō
requirunt in vestitū ornatū, authore eodē ibidē, qui vestitui studet. Quod quidē
oēs equē ꝑficere, sed tota difficultas est in taxatione ad sufficientiam cibi quā
nimis multa requirūt. q diuitiae fieri volunt) vt habeant supra sufficientiā.
Non dicit. q. qui diuitiae sunt, inquit Aug. in psal. 136. sed q fieri volunt, quo
n. fieri nō est sine diuitiarū appetitu, ꝑtē. a. aliqui diuitias habere tanquā
non habent. incidunt in tentationē) experimēti impatiēs si q. sibi eis ꝑficit
de qua habes Tertul. de patia c. 7. deinde in tentationē qua detinentur ne
tempore ꝑfectionis sūe sint infirmi vita sua relinquendo in carnalibus fruitant.
De qua re Cypr. in libro serm. de lapsis, et laqueū diaboli) q in terrenis inuolute,
et desideria multa inutilia sequi. Inquisitionis cupitas vndiq; vel ex malo
requirere, solas vitas negotiis esse pleni, inquit Ambr. deinde sequi ditior et
ditior fieri appetit, non tam delectatus eo quod acquisiuit, quā inflammatus ad appe-
tendū plura, de qua re Basil. Caesar. 6. et Ambr. epla 82. et noxia)
subiecit .n. noxiū ostiue, locus ostiue nō reformidat, inquit ibidē Ambro-
sius interitus) ita vt ad ea q salutis sunt vel diuini amoris ne ꝑdere suspirent.

radix omnium cupiditatis Prosp. lib. 3° de vita contempl. c. 4. et Aug. 11° de Gen. ad lit. c. 15. et in psal. 118. Conc. 11ª. et serm. 44. de Tempore. arbitrantur quidam speciem pro genere, vt auaritiam cupiditatem simpliciter sit radix omnium malorum: non intelligentes. a. ad Timoth. 6° Apls cupiditatem dicit simpliciter pecuniam, & est ibidem speciale, quia non est radix omnium malorum, non q̃ ola mala non nisi ex illa oriantur, sed q̃ mala q̃ ex aliis cupiditatibus aliunde oriuntur, ubi auaritia radix in corde hominum fixam singulariter tenet auaritiae descendunt, et ab auaritia mediantibus aliis cupiditatibus impanati. Auaritia Ecclesiastici. Auaro nihil est sceleratius, quia non est ira. Aug. contra Faustum. Manich. lib. 22. c. 74. g. de Passione. omnium appetitus auaritia est morbus, amittere pecuniam est omnium affectio, et ita breui cupida pro exiguo fere non meruit. Graue: ruit) i. deuiant cunctis, a fide) eo n. laedes deducit auaritia. et q. multis) Ipse n. quo se pastorum iniustitias conspicit Dolore tanquam iniustitiae inseparabile comites, o Ionae dei) deo deuoti, aut qui dei templi. Sedare iustitia, q.d. Si diz uel esse vis Israel et non periturus Ninitiae una et sedare. vota bon. vota) Impreuit nautis illos q̃ vis mihi sibi fidem oppugnare, magis a. q̃ Ninivitae ac promisit mihi sibi fidei constantia liberabare: contra quod admonet Hiere. Expedimini ne forte malleoli uel Oseae, applaudet) magno cantu et diligenti studio. vota mulctat baptismo, et qdam putant, uel potius vota infidelitas: quod reddere debet ne tantis bonis minus accepisse putat sibi q̃ aliquid defectus cepi aut accidere. bona Confessi) Ac apti dixit, Ti dicit, qui ego sis. Samuel. 3] Et adiuste Christi istud mandatum non dissimulet, nec patiatur alios in oblitione. Soli potenti) qui natura potens, nisi comparationem potia creata non est potia: quod ita intelligendum esse ait Apls q̃ id q̃ sequit Regi Regum et Dno. 1] Sicut q̃ plures Dii et alii potentes, sed comparationem Dei: mentio diuina non potentes, qui potia eorum non est essentia: Immortalitatem] i. immutabilitatem, qui non solum non interire, sed ne qdem in minimo transmutari pt: Immutabilitas a. significat notat immobilitatis, ut supra Aug. 15. de Trin. c. 5. et Bern. serm. 81 in Cant. idq; qui nis in omni mutatione aliqd desinat esse omnis mutatio qdam motus est, et mutabilitas mortalitas, authore Aug. 2° de Trin. c. 9. Quae ora sit habitandi S. Trinitati, nam et Filius sedes diuina natura semetipsis iterum sedes humana natura introduxerat in orbem terrarum: et de Trinitate dicit, Soli, qui habet Lar q̃ omnibus creaturis: sic a. Lar habitacio Dei Patris solummodo ib dicit Lar habere soli, qui Lar a nemine accepit, authore Aug. 1° retr. Magis. c. 19. Lucem habitat inaccessibilem)

hominū hemeritati, non sine dignatione, inqt Bern. serm. 62. in Cant. Consentit
huic Aug. Conc. 6. in psal. 118, et 3. conf. sapien. c. 12. Nulli hominū videt
Deū q̄ s. et nō sine Spū Dei scribunt nemo hominū videbat Deū in substantiā,
sed tantū Christū secūdū gloriosā humanitatē. Hoc nō contrariat fidei,
sensū est, nulli hominū videt secūdū magnitudinē eiꝰ et mirabilē gloriā,
inqt Aug. l. 4. c. 37. et quantūcūq; ipse visibilis sit de intelligibili est. Hinc n.
esse quasi sensus apparet ex eo quod subiūngit: Viderunt eū hominēs se-
cūdū eiꝰ dignationē. De illo autē (q sc. secūdū dignationē deū vident) verū
est quod nulli hominū eū videre est Exod. dicebat similitudinē, in Num. c. 20
et in Authoratū. Si quis, inqt, q formam nobis videret vere illud videret,
et tamē nobis ēdixerat, Non videbit me homo, nō q amplitudinē eiꝰ non com-
prehendit. De quibusdā q visione dei. sc. secūdū magnitudinē, sic esse sermonē
apparet ex 1. cap. Ioan. ubi nō dixit, Deū nemo vidit unquā, sed:
Unigenitus, qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Ex sinu autē patris est unigenitus
1 est unigenito propria. Nec videre est de videndi gradu q est secūdū magni-
tudinē aut comprehensionē, ita ut nihil dei forte lateat, usq; adeo ut ne Christus
quidē secūdū humanitatē comprehendendo videat deū. Quibus quia secūdū Hie-
ron. dicunt de q volunt duobus fieri, nunc dicit quid discipulis faciendū
sit, ne scilicet sapere. 1. ne se de quibus esse aut sapere, non dicit a.
discipulis relinquere, unde Aug. conf. Pelag. epla 89. c. 9. dicit discipulos nō
esse Christianis necessario relinquendos, necessario dico, unde et Apls dicit
primo Cor. 5. a. de consilio solum esset dictum, discipulos volumus discipulos relin-
quere. In mundo discipulos nō sunt considere in negotiis quasi ibi stabilitas essent
ut pene nō possint, q pstat nobis. 1. continua dilectione ac beneficentia sibi
conciliando et quidq; horum q facere nō semel q semel sed continuo pstat
nobis ora abinde ad precandū. 1. nō solū ad necessitatē, verū et ad spiritualia
solatia implenda nobis et habilia corda eorū: Spem q reponant in eo nūq est
discipuli et negotiat continuo pstare in operibus bonis. 1. ut spiritualē discipulos
repleant verbi dñici, sancte scripturē. 1. pleant se sanctā in Eccles. mandatis
redeāt vitā nis bodie possit, de q hic psalm. 1° de Jacob. c. vlt. ministrare
1. ministrio dare, aut accōmodare. Ministrauerāt. sc. de quo Angelis ad Tobiā.
ut apprehendant. 1. suis et operibus ac laboribus consequant vitam eternā.
De positis. 1. doctrinā quā tibi assumendā et custodiendā tradidi, ut sit sensus
ex dicit, de q Cant. 8. Custodi filii q custodiendū fratribus eius. Custodi. sc. mi-
nistris et imminutis q damnat veritis nouitatibus, q ales q sunt inuenibant
secretis, vid. Valentiniani, Arriani, de quo Apostolus 2. ad Timoth. 2. Arriani.

Itaq; cir non reprehendit Ecclesia quod contra Sacrae scripturae nonnul quando inuenit
uoces, v. g. Consubstantiale, Transubstantiationem &c. Neq; n. author Aug. tract.
97. in Johan. reprehensa fuit primitiua Ecclia quod usitata uoce quia distri-
buti appellati sunt Christiani inuenerit, monachorum habitacula monasteria
appellarit: Res n. ipsae, inquit Aug. et ante illa nomina erant in Ecclia, et
religionis ueritate firmatae sunt: Ciuitatem ad Constantium Hilarius, Propha-
nal uocis nouitatem gliscat Apollo, nihil hi quia excludit: (sunt n. appugnatores
Consubstantialitatis, de qbs Lucas Actus. cpta g decret. Concor. Nicaeni, et op-
positionem qbs se fidei opponunt falsi nominis scientiae) scientia, inquit,
qa carentes simplicitate fidei se mentium & professione scientiae opponebant,
unde male bant appellati a scientia gnostici, qua in fide, Pistici: id. a. fac.
nihil Gnostici, his qa professio scientiae plane Christi est, pul ostendit Aug. de
Utilit. cred. his est qa sentiunt se in auctoritate, nihil inuitis fidei, plani:
nus desinere, si uis auctoritate catholicae tollere, author eadem ep. 86. in fine.

In Epistolam posteriorem B. Pauli
Apostoli ad Timotheum Commentarius.

In Cap. 1.

In conscia pura] Deus in quem colunt Christiani Apli nihil sibi legi diuersa
a progenitoribus suis, est n. unus Deus legis et noui testamenti, illius seruierat
in conscientia pura, qa dei cultus et Christiani sequendo nihil egerat contra
conscientiam. Memoriam hui] Hoc n. memoria obiecit nobis suggerente deo,
De illa q; apli deo gratias tanquam de eius dono, Quod non ignorant Aug. inqt,
Ut Sacerdotes altari assistebat memoriae Martyrum faciunt et Patriarchae in scripta
sua dicunt. Memor lacrymarum] Non dicit quando, uidit. p compunctione et
dilectione credit lacrymas Timotheo fuisse familiares tam in oratione qua
alibi. impleam] s. ex sola recordatione hui explebit nisi aliud cui recordor
fidei q est in te non fictae] Non reliquias fidei, non n. nouerat id ex
reuelatione, sed ex fidei fructibus, sicut et Aug. dicit de multis sua defuncta
Hoc (quod sc. uigebat in timore Dei, documentis eorum et fide non ficta
regenerationis. Ut reassumas] ad ea q inuadebant eum facial ut dicere, ne alioq
in seruitutem defectu corporis et sit utilis quibus potuit obsequi credit: q in te est
qualitatiter gratiam, & impositionem manus tibi facta in ordinatione. Suscitare
itaq; gratiam dominus est, qua ad id Timotheus ab Apto admonetur, est et dictum aug.
lis, qa scriptus est, Suscitauit Deus spiritum iuniorum, q docebat Daniele

in quâ grâ sustentatione diuinitus fuerat quicquid contristat grâ efficaciâ, tantoque n. inquit Aug. de Cor. et grâ c. 12. & 13. concedit eorum voluntas vt ideo sic velint qui Deum offendit vt sic velint, et tanto ardore diligant vt eorum conuersionis voluntatem velente bonæ spiritu operant. Spiritus timoris) qui in veteri testamento, sed distillat. l. valentia siue fortitudinis, et dilectionis) q fortis est vt mors, et sobrietatis) virtù ex q sunt filij seruili, vt illa sobrie vel temperate diligant alios amore dei ex amore seruili, inquit Aug., subinde nouerbat. Noli itaq; Cui sc. spiritus fortitudinis et dilectionis accepit, preest in ordine, vbi dat spiritus duplex vt in grâ non proficiendi saluti primatu eis q ordinat, sed administrationi Ecclesiæ, quatenus ex eius administranda est. Testimonium Dni) quasi q verecundia aut metu non audiss fideliter predicare Euangelium, me vinctum eius) non erubescat quasi mihi ex vinculis aliqd ignominiæ accesserit, ne sed operemur) Hinc q Dei grâ quasi pusillanimis ergo te corroborare debet contra seruili metus et opprobria, profectus sui) sc. predestinationis, et grâ) l. propositi effectus, data est) in predestinatione nobis) notabil in Christo sc. data est in predestinatione: deus enim eos predestinauit Christum) tanquam mediatore et grâ fonte, et omnium saluandorum capite, in quo et ex quem predestinauit et reliquos: ideo dicit Psal. Deus est assumptio nostra, et sanctus Israël regis nostri + Christi sc. assumptio est deus, q ipse assumpta est ad grâ tanquam capite, in quo et membra, et tanquam mediator ex quem et reliqui assumpti sunt, ante tempora seculorum + ante tempora q sunt mundana mutationum q sunt in ser seculo, q. d. ante tempora q nos sunt quamdiu est seculum: Nisi multis dicit tempora seculorum ad distinguendum tempus æternorum, de quibus ad Rom. Temporibus æternis tacitis: tempora n. habuimus æternitati ex nos q æternitate nos possimus apprehendere tanquam priusquam esset, sed tanquam infigens ac expetens diuinationi. illuminationis) siue apparitionis in carne. illuminauit) l. reuelauit nobis vitam expetens et incorruptionis corporis, q in vita & expia est ante mortem et in corpore immortalem. Apostolum) q. d. Prædicatorem, inquam, primi ordinis, ac authoritatis. ne gentium) qz disponens et methodis adiuuenient quia non gentibus conuenienter predicaret Euangelium Vbi aduerte quod nos Apostolus se dicat magistrum nouæ legis quod Christi dicit. Nec dixeritis magistri, discipulus alius hominum magister, non quasi magistrum ferius ex semetipsis habeant, sed tanquam discipuli supremi magistri. ob quam causam) sc. fungor officio magistri gentium. Non confundor) qz vt inquit Beda, quod et pudorem et gloriam sibi non reputat, infirmus in fidei est in humilitate Christi non videre deum et speciem. scio cui credidi) l. a quo Euangelium didici et illum prædicare meum & cuius ex ore subsannationibus nec afflictionibus seculariis. depositum meum) l. opus & gaudium Euangelii mihi a me commissa ego, et quasi apud ipsum depositi et suo tempore mercedem referam. in illum diem)

dando mihi ꝓfecerant⁹, vt illud depositū nō ꝓdam⁹. formā habe) .i. nō spernā in pumpti tenē sanorū verboꝝ .2. .i. formā tam fidei, quā morū, quā dilectionē. Dicit .a. formā, nobil n. inqt Aug. 10 de Civit. c. 13. ad certa regulā loqui fas est ne verborū licentia vt de rebus signatis impia gignat opiniones. Bonū depositū) Doctrinā et sacramenta, q̄ tibi asseruanda tradidi. Auersi sunt à me) q. doctrinā quā tradidi deseruerunt, illorū .a. defectio te reddat magis solicitū. domui) .i. familiae et ꝓgeniei, fauit n. deꝰ misericordiae in multos q̄s q̄ diligunt eū. Refrigerauit) Tribulatio compassū igni, q̄ deꝰ consolatio aūt sublenauit sīgula uoce refrigerij. nec confusit) Hoc ad ꝓfectū misericordiā pertinet q̄ nec subuenias. quod Andr. in Abrahā notauit q̄ sedit in ostio tentorij sui tanquā obseruātis transeuntes vt eos ad hospitiū reciperet. misericord. a deo) alias, impā, misericordiā de qua scriptū est, Qui coronat te in misericordia et miserationibus. Quā misericordiā conuenienter hic onesiphorus petrat apostol, ꝓpter n. secutū illud q̄ vt onesiphorus misericordiā ꝓpa ꝓperent.

In Cap. 2ū

Confortare in gra) Vt n. grā non solū in te sit, sed te ad eā exandū adhuc confortet, quod q. sine cuiusq̄ liberi arbitrij nō fit dicit, Confortare in grā. q̄ est in Christo) vel q. meritis Christi data, vel q. agit de illa grā q̄ nondat nisi illis q̄ sunt vera Christi membra, q̄ mēbris hostes) Hoc si non vellent Graeci Ecclīa intelligere nihil interest, q. nihil tantū sine barba traditū fuit, quod sibi mēbris hostibus ꝓfuerat, inqt Tertul. de ꝓscript. c. 25. Hinc cōtinuo impostores q̄ illis temporibus affirmabant Apl̄os sibi discipulis quā secreto tradidisse, et quibus dicebant se sua q̄ ꝓpria ꝓfecisse. Hoc cōtinuo .i. in depositū trade fidelibus) q. hic videntur fideles diui non hos à fide Catholica quam q. idonei sunt fideliter vel q̄ accipiunt intelligere et conseruare. aliud Donatus) q̄ traditio sua vocē (audisti n. inqt, nō legisti) deriuabat immediatē in dd̄ sui ꝓpositos Ecclesiarū vt q̄ eos deuenisset ad plebem: alq̄ adeo sine apparet quasi in exemplo quod dixit Ecclīa. Nam le ꝓfecerat mandatio Seniorū) q̄ sic dicunt à loco honoris vel auctoritatis quā habent in Ecclīa) ipsi n. didicerunt à patribus suis: sta vt doctrinā maiorū non debeam habere tanquā ad ipsos adimenta, sed à maioribus sibi accepta. Ne a. aliq̄ mehūat huic traditioni q̄ verba fit, defendit posse subesse, recordet eis q̄ dicit Isaiae. Spiritus meus q̄ est in te, et verba q̄ dedi in ore tuo nō deficient de ore tuo, neq̄ de ore seminis tui vsq̄ in sempiternū. Bonus miles Christi) .i. exemplo militis sentiens tui pro Christo labores fideliter sustine, et in q̄ te exerce: Quod describit Basil. de abdic. rerum. pulchre etiā sola nauis habitu, potio aqua, somnus q̄ndoq̄ naturā reqrit, frequentes vigiliae et itinera, assid. frigus calores q̄ tolerandos patiā, q̄ philosophi nō aduersantis

notamini

ordinamur) frequens scriptio, vt in ijs sæpe immoremur morb. (Secularibꝫ) ꝙ ex parte describitur ꝛ Prophab. q. Sacerdotes nō circa altaria officia dedi cauit, sed contempto templo festinabant participes fieri palestræ, vt in exerci tijs dicit, et generat gloriam optimas arbitrabantur, et laborabant se illis similes reddere. Quibꝫ Basil. addit, quod nō sit eorū ædificare domos, vacare vecupa randis agris, non vanis se ꝓfluosarū curarū negotijs immiscere. Addit Cypr. Clericꝫ non debere ob aut Apli verba expositionē testamentorū secularibꝫ subscripsere. Vt placeat ei) Non dixit, vt absq; impedimento possit muneri sacro, sa crificio ꝛ. præcibꝫ incumbere, quanquā et id vigent Cypr. epla 66. q. 1. Sed vt ꝓfundius fieri, Dicendo ꝙ, placeat, ostendit boni militis esse vt studeat deo in suis functionibꝫ accepto esse. Hor. a. ex interiore spē ꝓpriā pendere demō strat. Aut nō dixerat Moyses. Quomodo possūt placere deo in Cæremonijs mente diuersis? adde acuta, distracta. Quod obseruauit Aug. c. 15 de ope monach. dicit ger ꝓpriū gubernari ꝙ animus distrahitur et occupant aut implicant. Non dixit Negotijs secularibꝫ rerū, qz illis subinde ex pietate subscripsi debent. Cui se probauit) q. ex electione ꝙ nō est nisi rei melioris cupidus se addixit. Legitimè certauerit) Quod fiunt ꝙ ex legibꝫ Agoni ꝓscriptis inuenit nullū esse transgressū, inqt Basil. homil. 3. Cum ꝙ ad leges athletæ Christi ꝓtinent, nō secularia nullatenꝰ mittere ꝓhibebatur. q. id in Anto vit. de incrementis. Cui dicit Patri et Matri negocio vel et fratribꝫ ignoto illud, venient ꝓfitiamini inferiora mea, et Salomonis sup altare vanū. Cum ꝙ ad cultū Christi ꝓtinent non legitimè certabit nisi negotijs secularibꝫ se abdicauerit. Laborantē Agricolā. ꝙ) Quod ab Apto ꝙ allegoria dicat, ipse a. allegoria nō explicat, sed Timotheo imitandā relinquit, subiungit. Intellige ꝙ dico) q. ꝙ ꝙ sententia immediate ꝓcedentē sigillare volo, ii. quod liceat tibi de Euangelio vel officio quod geris videre, et quidem ante alios ꝙbꝰ ex bonis fructibꝰ subiecimus, ꝓpria non est tibi necessē causa comparandi victū negotijs secula ribꝫ implicare: Quod Apli Timotheo nō studiosiꝰ inculcat qz vapora infirmi manibꝫ laborare nō poterat adiutus Pauli, autore Aug. c. 15. de ope monach. Ad agnoscendū a. quod scientia intelligendi ad quā adportata Timotheū dei donū est, subiungit. Dabit ꝑ. intellectum) Annotatū) Vt ii. illud tanquā primi pij documentionis in pupilli Gabael unde contra Sacrificol exsistentes demō strat sua scientia reminiscentia carnis. Ex semine Dauid) Qui nō fuerit ex se mine Adæ memor sit Dñi, negabit quod ab Adam sumpsit ꝙ David, ex mor tuis suscitasse, unde ostendat quod sicut Adam fuit principium dormientiū, ita ex Adam Christus est principium resurgentiū: Resurrectio n. generis humani non posset ita efficaciter fieri nisi Christus ex ipso genere nostro corpꝰ, et nostram mortalitatē sumpsisset. In primis nō esset tanta virtus gratiæ humani nis Christo,

vt sequi deberet Christy resignet, q̄ gens humanis resigret, diuerst n. Christ. his esse alteriy originis fouisset. Euang. meū) Meis dicit xp̄ mūg dispensationis, non q̄ ipse Euangelium constituisset, authore Aug. 5. cont. Pelag. c. 16. diuinitus) q̄ xp̄ diuinit̄ inspirauerit diuinitus nouo desero Euangelium. allegatus) q̄ nō ab humanis diuinit̄ missis et gestis Euangelium. Salutem) i. statis salutis. fidelis) cui nō sibest fidei. Commodius) Causa Euangelij et confessionis fidei sūg nobis Christo, qui duy est et antesignanus eorūg qui pro Euangelio patiunt, et remuneratus) i gloriosa resurrectione q̄ nobis merito passionis illig multis nis gloria obtenuit, conuegnabing) tanquā victores angustiarū et tribulationis pleniter. fidelis fuerunt) q̄ ob nostrā infidelitatē non reddit falsa doctrina Christi, negare seipsum) i. mentiri, fallere, quod docet negare, q̄ q̄ veritas est eo ipso quo fallit aut mentit semetipsū negat. non pt) pro xpiedione voluntatis, sic exponit Ambr. epta 37. Aug. de diuin. nomin. c. 8. Testificans) i. addirens. Dūs sermonis hui testem, quod faciebat q̄ dicebat, quilg sermonis nostri testis per Dūm q̄ rerum intuetur. noli contendere verbis) i. agere non quomodo vera veritate diuata, sed hūa dictio alteri preferat, inst Aug. 4. de doct. Christo c. 28. Qz tamen subdit Apls. Ad nihil n. vtile est nisi fl. talis. a. contentio non tm scandalis ecth quam vanitate aūt illusionē, melior est vētarig d. Thom, apud quos contendere verbis est nis garrulis seu adversarijs disceptare verbis impijs. Vel contendere verbis i. noli in contentiosas disputationes nis garrulis denice, q̄ hūc est contentiosa nis puerili animositate, inst Aug. ep. 174. studet alter alterius uanare et non pdig in comparatione veri vndiq inueniendi et fidei dictoris contemnere, sic ait Liberius apud Aug. 1. contra Academ. c. 3. Deinde contentiose disputat quando disputantes illis vtili vt possint quere q̄ plenius humanis studijs et conuictionibus exercitati dis vny aduersg alterū instat nis detrimento pacis et unitatis dilectionis, inst idem epta 112. c. 21. Nonitag impbat Apls legitimā et bene ordinata nis garrulis disputationis, valet n. ad instructionē, eruditionē, persuasionē veritatis, quod ipse Apls fuisse lib. 1. cont. Acesium c. 12. Probabile est deo) i. et libi nisi sit aute oia placere et phari à deo. exactius inquisitis) nem. sint in te vlla oya q̄ tendat libi adversant confessioni. profanas) i. scripta gentilium, et inanilogia) i. cauillosa commenta q̄ sint multa verba veritatis inania, deuita) ad cautelā, non n. sint oia scripta gentilium simpliciter vitanda, sic tale Basil. hom. 24, et Aug. 2. de doct. Christ. ad impietatis) exemplū q̄ et plata gentilium scripta

ab aliqbz pñtauth penè sustinere ad salutem: Dicit. Erasmus scripsisse quòd Eccliè plurimbz Testat. Vix se continuerit quin clamarit, Sancte Cipriane ora pro nobis. Et Bern. epla 190. scribit Abailardus laborasse ut plurimi fauerent Christianis: Eo ipso a se poti ferisse Ethnicis: Quod ne ignorent Torbill. de pphet. c. 4° notat quòdam Stoici, Platonici, et dialectici plurimi Christianorum quamvis ea vera valdè officiunt fidei resurrectionis: cuius infidelitate Apli Cor. et professo monet cauendum, dicente ibidē Torbill. Vt quinā resurrectio negetur de una ois philosophorū scholā scimus. Serano vanissimi, ut ranæ scripsit Est n. eorū colloquiū velut rustaticū, eorumq; rusticitatis verbis pingitorū mire: talē vitā insinuāt, inst Cipr. tam sadum In resurrectione Christi, et eorū qui ad Christū resurrexerunt, authore Dionys. Cir. et in Synod. Aphricis ad illud Carnis resur. Vel potiq. ipso Domino confitente, in resurrectione spirituali, seu institutione melioris, authore Aug. tract. 49 in Joan. et epla. 119. c. 3. Quia resurrectio quæ defuit quotidie agitur: Apli. a. dixit resurrectionē quā dicunt sadducæi esse, inde videtur asseruisse authorem priorib. scriptis. Quidam non n. omnino, vitā vanam sibi finxit Apli. Sed finxerunt Q. Quidq; dicebat, authore Epiph. in Panar. Hæresi Arteri" videntia defensionis et diū pertinacia sigrat. Sensus ē est, Firmus Dei fundatū stat quo stabilitate Ecclia et electorū fundatur, q. est Dei propositū ad salvandos stat. Vt immobile pmanerat, habens signaculū Lor. i. habens propositi adimplendi, confessandi tantum priorib. propositi signaculis, quod Dei propositū nouissimis. Cognouit Dns Ea cognitione de qua apud Johan. Cognosco oves meas. Et alibi. Cognouit eos Dns in benedictionibus suis: Benedictionibus, inquit, q. sunt sedis propositi, q. nunquam intento destituūtur effectu ac fundū: Huius propositi effectus signat in eo quod sequ. Diffredat i. renuebat sibi ab iniquitate ne scr. ad eam deficiat. omnis in Dei proposito, ut diximus, fundatus. q. innovat. s. i. monet ac religionē vitæ pfectæ. Ne a. ipsi predestinati ordinem suum esse in Ecclia sibi finxit Apli, In magna domo i. Ecclia, authore Cypriano. epla 51. vitæ exposition citat Aug. q. vet. Donat. c. 12. magnam dicta ac Catholicam fidē q. universus orbem diffusa. Vasa aurea i. spiritualē fidē ac religionē pfectissimi, in quā dicitur multa aurea alligi ordinat sit, argentea i. spiritū pretiosi seu vita eterna digni, sed in minori gradu quā priores lignea i. spiritualē multi, ad eternā condemnationē idonei, authore Basil. Isaiæ q. fictilia i. spiritualē terreni Christiq. solo ore fauentes, authore eodē, et repetente Cypr. 5. q. in Synodo aurea sc. et argentea, q. in Ecclia q. epla scribit ad eter. vitā confessionē. Sed q. undoquaq; Apli Cor. non intendit ybare bonos et malos esse in Ecclia, sed nō solos predestinatos in eade esse: Reddig. q. lignea intelligeth

boni fideles minoris pretij quã aurei vel argentei: & fictilia q̃dã fragiles et magis terreni quãs spirituales, et quod septã secunda q̃dã. s. Rectig intelligẽte de omnibꝫ vasis notabit aureũ, argenteũ s. q̃ omni m. ordine bonorũ fidelium q̃dam in honore, predestinati sc. ad salutẽ, q̃dam vero in contumeliã, q tamẽsi ad tempꝫ fuerint aurei, argentei s. sedm̃ propositũ tamẽ non predestinati ob pfectũ liberi arbitrij lapsibꝫ pordinati sicut ad contumeliã. Quam expositionẽ adiuuant trecentꝫ donatista, vasa tamẽ testa ad Aug. 2° Retract. c. 18. grata est expositioni Cipriani, quem tamẽ fatetur se in libris suis prius scribsisse fuisse. Et certe per Timothẽ expositio consentanea et contexta: Si m. septẽ signare voluisset sola vasa aurea et argentea esse in honore, lignea et fictilia in contumelia, dixisset, Et illa q̃dam in honore, hec. a. in contumelia: Nunc a. dicendo, q̃dam, q̃dam aliud dat intelligi quam & ex omnibꝫ vasis nominatis quedam sunt in honore, q̃dam in contumelia. Emundauerit se ab istis, inanilogijs, ydolatrijs sermonibꝫ hic pfecerunt ad impietatẽ, et foreunt exulare à veritate. Vas in honorem p. eterno honori destinatus, sanctificatũ & habile Dño q spiritũ ingredit ad habitandũ quando domꝫ ab a mortalitate emundata. Habile Dño et bene operi in vitam, paratũ & instructũ in sanctificatione sue et virtutũ. Quam sententiã septẽ subiungit ne si quis à veritate lapsus fuerit desperet quasi ultra pficere ad predestinatos: Juuenilia. desideria. m. celebritatibꝫ nominũ, fauorib, honorib, pacem & et est in eis aliqd inueniat quod displicet, eo potig dissimulate ante et septẽ ora vita cuiq eis seruare pacem, et sc. ne sit dissensio aut inimicitia. Sibi tñ a. q̃ m. ab homine defendi ita possunt: inter quã Cipr. 3° ad Quirin. cap. 53. reponit q̃dam de amore dei, sine disciplina & q̃dam & q̃ponit amore alterandi aut diuerdi, generant libet Quirinꝫ n. q̃dam prouocat studio alterandi aut diuerdi si pferat aliqd equo se sentiat lacerari eo repudiato ad litem conuertit. litigare & litigio: sed se immiscere, manifestũ ad oculũ & oculũ mouet absq animi acerbitate indignatione, molestia pferre, docibilem Gratis est ad docendũ, pruptũ et idoneũ, docilem inimicitie, hoste Hieron. ad. Pelag. c. 8. dicente q nos legimꝫ docibilis sed docilis et ignorantia esse pfectio aut simplicitate. Eo facit non obstante Aug. 4. cont. Donat. c. 5. et Cipr. epla 74. nostra lectione tamẽ vitia et adhuc morantꝫ amplexi sunt, et ea. n. ydat Aug. Episcopi esse nõ solũ & patienter docere, sed & patienter discat, pfectio q̃ille, inqt Cipr. docilis docet qui quotidie crescit et pficit discendo

meliora. Cum modestia) Hoc subiungit ne p[ro]hibitione petulantiq[ue] dicat Apost⁹ nō litigandū sed mouerat Timotheū correctione pigritie ad penitentiā ipi ipse. deinde, auctor Aug. l° contr. Cresco. c. 6. Cum modestia ē + moderate siue rō mansuetudine, illi n. in Carthag. vel verbū seruant, inqt Aug. contra Epīm fundam. c. 2. q. nescitur rō quo labore inueniat deus, et quam difficile rādeat errores? Qui addiungit et quod rogatio veritatē dei donū sit, et illi p[ro]pria q in errore versant magis miserandi sunt quam obiurgandi. Corripientē) + in ordine ad ipsorū correctionē respiciente. Veritati) q veritatē non simpliciter ignorant sicut deum et inimicē oppugnant, eiq resistunt. Dando. a. nobis nīr dixerit. Corripientē, subiungit. ne quando det illis deus penitentiā seu animi demutationē: Quo verbo indicat de cordis conuersione nec desperandū esse nec seriē agendū quasi ex penitendi arbitrio, ac potestate habitū semp adesse: Quod rō nō ignoraret Ambr. Inde penitentiam, inqt in fine epīole. ad penit. se loō obseruare debere q. nescit si possit lapsis penitentia accipe: Ad cognoscendā veritatē) ad quā dicit reddendū est ab errore antiq via cognitionis animi demutatio q quam rapiūtur intelligēdi in obsequiū Christi. Laqueis diaboli ipse n. est qui haereses et schismata principaliter inuenit, et plausibiles fecit, Authore Cypr. de unit. Eccles. a quo captiui sū) Ac quantū fieri pt animos et animas suis ne auferebant vel se arrodent veritati p[ro]ditioni velut fortē resistentē alteri sūm + primū veritatis aditū: a qua captiuitate temetipsos nō sufficiunt semetipsos expedire, expediri tamē potuerunt a deo dicente Isaia, Numq̄d tollet a forti (illo n. q resistēte alteri) p[re]da aut q captiuus fuerit a robusto saluus erit? Equidem captiuitas a forti tollet. s. Quod et significabat in Genesi q Jacob. possidebit semen tuū (q. d. est Christo) portas inimicorū suorū, q. alteri⁹ diaboli eo fugato Christo obsidebit, inqt Aug.

In Cap. 3.

Hoc a Spīo) ad mitelas, inqt Cypriang de unit. Eccles, et n. Carthaginē dicit ignorātia rādeant quanto sint manifestiora p[re]dicta. periculosa) q difficile vitā istorū temporū secundata rādeat: Quomodo q Stephanus consentaneū est quod in nouissimis diebus Ecclesia reformanda, seipsos amantes q sua sua instituunt amore rōdi potui, inqt Basil. q. breu. sq. cupidi. + auari, elati) q nō ambulabunt in institutis maiorū, sed potiq p[ro]prias quasdā institutiones ac pristinā viam commutabunt, inqt idem, ps. 56. Superbi) q magnifici sunt, ipsos, et supra quam merent extollunt, et ronabunt habere magni, ut Rex rodem. Blasphemi) in magistratus, quemadmodū n. q magistratū geminū dicunt dei, et inimici Iudaeorū ipsū illata Analogice dicit Blasphemia. sine benignitate) sine charitate in subueniendo, (Victorē) q fidem seruauit.

plenú) cũ rectemptú respondentes quando moneñt vel arguñtur, trimidi q grauescũt non se sed suam ꝓsumptione. voluptatũ fidei q voluptatibꝫ non moderate indulgent sed supra quã à deo est ꝓpositũ Habentes speciẽ pietatis) siue in cibis, ore, Eleem., dispensatione, mora, manuũlauatione, sermonis grã. ꝑ. virtutẽ) ꝑ. veritate sed ficta q abnegantes) in primis qz, deinde et ꝓfessione, vis mediatrix industria nostra esse impetrabilem, nobis adscripsera, vita bona qua nostra merita, quomodo non et ꝓfessione negant pietatis veritate, penetrant domos qz ꝓpter seruitium et non diligunt doctrinae augmẽtũ qñq, quae denotat duꝫ, sine in penetralibꝫ ꝑ. in quos frigẽtes se direbat mulierꝫ apud Sapientẽ, Paulo absconditis scientiae, vel penetrant domos) insidiose in intimã fidei familiaritatẽ sese immittentes, raptant) sibi temeritate adserere fingentes mulierculas) idq qz fallaciã magis sint obnoxiae. vel qz imperitiam amore teneñt: quid even. l. i. r. g. perutiliter inspexit praeco Caesareus, vt vt est, Semp serpentinae doctrinae mulierculae sedu: cerunt, ingt Epiph. in haeres. 33. omentat peccatis) in multa peccata eas pri: pitant, desiderijs) singularitatis, nouitatis, rapinis, vt ob haec facilius seducta cum Apti verba à veritatis obtendunt ad catholicos q impudenter et non sedens deus diligunt mulieres, semp) discentes) à magistri veri: tate. vltra) q. d. semp nõ proficient) manifesta sicut minor manifesta est insipientia antiquorum Caesareorum, obstitit) ꝑ. plene intellexisti et imbi: bisti, mea doct. institit) quia priuatis domesticos discipulos instituere soleo Apostolus) ꝑ. intentione, stropis, nostri n. quid et ipse soleo facere. corrumpere duꝫ vt nõ solus nõ corpori sed ne quidem existimationi meae officerent. aut immineret authoritati ꝓpriae. patienter) dissimulatione mea: tis, conscientiae inobedientis, tela linguarum ꝓsecutionem sicut iustorum, ingt Maro Papa epta ad Athan. Augb. a. epta 145. q qui ꝓsecutionem in: telligit iustorum afflictionem qui in eo tolerant, vis in aliis videt q displicet et sinemo eos reprehendit ipsis, imitari. quod ipsis laici declarant idem 18. dd Cirill. c. 51. Bernard. a. epta 83. et Ambr. serm. 20 v. s. in psal. 118. extendunt sed ꝓsecutionem ad tentationem daemonum quibꝫ iusti pe: culiariter sunt obnoxij. Iuteris q id quod dicit, Et omnibꝫ scripsit me duꝫ insinuat iustis quid ipsis in ꝓsecutione constituta à deo spirituũ et expectandum sit, traditi) ꝑ. in depositũ fideliter custodiendũ tradita sunt tibi, à quo discerni) eo verbo monet ipsum in doctrina ꝓficere q authoritate maiorum ꝓpriae, à qua q recedit facile doctrina mutat. ab infantia nostri) Ad verbũ salte, cum n. ab infantia nemo expers sit

intelligentia, danda est opa, aũthore Aug. 2 de doctr. Christ. c. 9. vt à principio Scripturæ discamus, aũt saltẽ non habeamus incognitũ, quod vbi fuerit horũ habebit quod sequ. q̃ te possunt. ſ. Cæ nũ tecty est familiarib eidem in aptioribꝫ paũlo post se insinuabit sensus, et ex aptioribꝫ intelligibꝫ poterit paũlatim ꝓgredi ad inuestiganda obscuriora, ꝓut ibidem Aug. Persidem ſ. Cæ scripturæ sine fide intellecta seruit inueniendo et corrigendo errori: nulla n. literatura facundior est ad facultatẽ diuinæ materiæ quam dia, inqt Tertull. de ꝓscript. c. 39. vt inde non sit mirandũ quasdã hæreses de Scripturã destructas et fabricatas esse, Cæ oratia et Bern. de vita solitaria monet lectorẽ Scripturarũ vt imprimis indũat humor et amor dei, scq; n. diu. sapere poterit ad suã affectũ Instituta). ſ. diuinis dictata. ad arguendũ). ſ. falsam doctrinã aptis conuincendũ. Sicut Apollo vehementer vtebatur tũdem ostendendo ꝙ Scripturæ quæ fit et Christꝫ. ad corrigendũ) depraũatos mores, ad eruditndũ in iustitia vt ſc. ſcriptũ in iustitia Ad hæc, inquã, vtilis est omnis Scriptura sensus aliud et aliud sui partes? Quomodo ſ. minister verbi: vide diligẽt Aptis non dominisse Scripturarũ debere dicit esse rationẽ. Cæterũ quia ꝓfectionẽ ad apt Apli nis subiungit, Ad omne opus bonũ) quibꝰ ſc. docendi, arguendi, corrigendi, eruditndi, insonitꝫ Digit. a. vtilis est, non a. sufficiens est, ne quid hic loqꝫ valere putet contra traditionẽ nõ scriptã: imo ipsi dicitur, sufficiens est, id nihil contra traditionẽ, q̃ sufficientia in hoc bona et pauca ꝓstat Scripturæ quod designet, commendet traditionẽ, et abeũ aiũt: quia quod ꝙ Scripturam expressẽ non dicitur. Stante, inqt ꝙ Scripturam Apli, et tenete traditiones quas didicistis ꝙ sermones.

In Cap. 4:

Iuste opportunè, importunè) qd. iuste opportunè, si hoc modo nõ ꝓficit, importunè non quidem simpliciter, nam n. illũ inordinatũ, sanat nisi opportuni addi: Beati, sed importunè affectibꝰ vig qui nõ libenter audit q̃ diuinũ scienti hoc illi esse opportunũ: multi n. postea cogitantes q̃ audierunt, et quam iuste audierunt se grauiꝰ et seuerius arguerunt, et quammul ꝓturbationes viderunt à se. dia reuelare, paũlatim verbi rigore in medullas penetrante sanati sunt, quod non fieret si semꝫ expedmarent periclitantẽ, putrescentibꝰ membris quando vbi liberet aut sanari, inqt Aug. in ep. 6. ad Galat. argue, obsecra, increpa) q̃ inqt Aug. de serm. Dñi in monte, raro et nõ nisi in magna necessitate fiat: euidẽs est, in grauioribꝰ (inqt Ambr. in psal. 37) peccatis: in omni patientia et sustinendã indignationes eorũ quos arguit, et doctrina) ad instruenda studia eorũ quos instituit, inqt Aug. in ep. 6. ad Galat. exacerbationẽ). ſ. sibi emulos parientes magistros) fastiose, remissũ ac pronis eos indocentes et loquaces sibi placentia, videant illis errores? à qbꝰ valde alienus erat Basil. vbi dixerat Homil. 28. Ne quidem modo quod vobis placet ex vobis audire velitis. ſ.

Prudentes audiant) vt audiant placentia aut errores. ad fabulas reuer. Tertio) s. tam erunt vani vt nō solū fabulositatē veritatis inuoluendā apprehendant, sed loco desertæ veritatis ineram fabulam, quod maxime pa- tebit in manifestis, Valentinianis &c. Tu vero vigila) Ne sis exilis de gby Isaiæ, Canes muti, nō valentes latrare, dormientes et amantes somnia. in omnibus labora) s. multis laboris yeng debredn. opus fac Euangelistæ) s. ydeatoris Euangelij, vnig est tali tempore Euangelium ydicare. Impple) vt sc. multa paste desch, Sobrius esto) vt sis quoad tempore ad munia tua expedity, quod nō est q granat crapula vel ebrietate. Ego n. iam) in institi delibor qa parity ad martyriū, et tempy resolutionis mee instat) quod Augus- ting somn. 113. de diuersis, dicit Apūs vis tanta animi alacritate dicisse vt nemo vis pari diceret se properare aut magnū opus perficere. Cursum consummaui &c) Quod dicit q expectans, de victoria n. adhuc futuri certamini vis scribit) seruat q vi imminentis passionis reuelauit, inqt Aug. 2° de Bapt. parūl. c. 16. Non q ve plenissima sed spe firmissima fi- dūcia vt plenitā describit. Corona iustitie) Confidenter id refert: prerogatiua n. fidei est ac iustitie de dni fauore ac gnissione vsurpare meruisse, inqt Ambr. somn. 3. v. 1° in psal. 118. Imo, inqt, delectat dny sui sermone vt q pūritate conscientie sue auctoritate: talis n. auctoritas amicitie fidelitati dilectionē vim expressione quod deus nō possit fallere, inqt idem serm. 7. v. 3° in psal. 118. Ego, vt apparet Conc. Tolet. sess. 6. c. 11° dicit Christus, vnus for quod anti oīa glorificetur deus, suam seruitutem exhibendo seruire deo ex rebus: tenet, non oīa vsus quo quis licite rebus bonis vtitur expressit, licet n. vt Ambr. dicit, eam et ex confidentia exercite iustitie et dicē gnissionis exercere. Nihilominus impbandi nō sunt q modestiæ causa meritis nō expetunt, eam tamē diuinitus oblata non repudiant. de quibus Bernard de diligendo deo, et Hieron. in epla ad Ephes. offerimus deo magis charitate quam charitatis alia genia postulemus. Iusty iudex) Ego corona nō ex meis ex gratia data, sed pro meritis retributis, iustis n. iudex est q meritis indicare et reddere, q diligunt aduentū eius) s. q sic dicunt vt audeant dicere a milytys redemptis vis Christe exercere et pulsanti festinē aperiant. diligentes for seruili) Sed paulo post respicient videt ad Paulū, ideo dicit epla ad Tytū, quampost Paul scripta esse constat. Sabinus te Demas, Ambr. Ephese Baronio A° dni 59. Galatiam) scile Gallias vt ex Epiphanio ybat Baronius vbi fundauit Ecclias Viennensem et Moguntinam, alias partes, scilit et Treuirorum olim vis Gallia comprinbantur. Curam) est meam) solg Non solū

vt proscriptor, sed vt vocator Pauli videm scripsit indudy, et ab eo inseparabilis, inst xren. lib. 3. c. 19. Penulas) i. vestes hyberna, auctore Hieron. adu. Pelag. lib. 3° vide et veligit Apli non scripsit spiritualia voyisse, sed ad meras. saria sibi intentione subinde deflexisse. quamqua epla 12ª. q. 2. referat quosdam p penulas intellexisse volumen veteris testamenti, quoru sentia ampledit Bruno, aut reli rentendit p penulam intelligenda esse vestē sacram. Reddet illi duy seden oxa eig) id dicit vel p ypocritam scient vocabulum Alexandri, quod est magis probabile: vel q. Alexander id faciendo p inuidiam fraternae grē permanerat in ss. et ob id un erat p eo orandu, sicut scriptu est, Si quis peccauerit peccato ad mortē non p eo dico vt roget quis. Sic Augt sermo. 57 de Tempore, quamuis non ita resolutissime. Deuita) Hoc addit vt insinuet se mala Alexandri Timotheo praeferisse caritatis grā, qui n. illo fine litera vt Chr loquitur Basil. qq. brevi. 25. Sicut et licet seruo uindem vis redit in bonu ipsius uig unla delegit. Restitit) ubi insuper indicat studiu Alexandri publicu fuisse. in prima defensione) Coram Nerone sacta statim vt Apls Roma appulit. Deseruerunt) tempore pculsi. non im. pbeti perrauerunt n. ex infirmitate pro quibus orandu est. Absit) dando ei et sapientiam, impleat) in Hispania, vt putant quidam. ne gentes) quod posset esse deus ita a Nerone tantu esset dimissu in scis rendidu de quo Aug. vltimo, in quo quinquit biennio, inst. n. poterant audire Euangeliu omnes gentes, q. n. impt Leo; nationes Romae tu nouerant, aut q gentes ignorarent vsticia quod Roma didicisset. Leoni) nondu roborato Nerone impio, nec in tanta vt postmodu, crudelitate seelera, et ob id Nero satisfaciens Pauli admisit, et vel absolute liberu, vt quidam solunt, vel salte in scis rendidu, vt Baronius, rumuisit. malo vt se. coram Nerone me multo pericolo humiliatis, dissimulationis vel adulationis contagionem. Salutu) i. ad salutis pcu pseudrantis pducit. priscae) i. prisci seu multi, Pudentis) Later Pudentianae et Praxedis virginu: Gra vobiscum. Amen.

In Epistolam B. Pauli Apostoli ad Hebraeos
Commentarius M. N. Jacobi Lanssonij.

Praefatio.

Hebraeos ab Heber quasi Heberaeos potius dictos esse quam ab Abrahamo quasi Abrahamaei author est Aug. 16. de Civitate c. 3. et 9. et 2° Retractationum. Franc. a. Judaei dicti Hebraei qr inter eos lingua Hebraea ante turrim Babylonicam olim omnibus communis sola remansisset: Scribit a. ad gentes totam, et quia quidam eorum ad Christum conuersi, et col in Christiana fide adhuc perseuerabant reprehendunt, col vero q in errore Judaizantium perseuerabant ad Christum conuertebat. Destruit inde eorum Judaizantium q legem sine Christo colebant ad salutem sufficere: ostendit ideo dignitatem Christi supra Angelos, profectu, nouitas, gloriam et sacerdotium Christi supra sacerdotium Aaron. Dubitatur a. olim fuit in primis de Epistola optae authore, ipse Aug. 1° ad Renatum c. 2x sed ab illa dubietate Aug. se ipsum expedivit per authoritate, et ait orientalium q eam y Canonicam sanxit recepit. Dubitatur et fuit de Authore, usque eodem 16 de Civit. c. 22. putabat n. esse vel Barnabam vel Lucam, vel Clementem: sed et illa dubietas ablata est y authoritate maiorum, in primis Clementis Alexandr. lib. 2°. et 5. Stromatum qui sub Pauli nomine utuntur, secundum definitionem Concilium Nicaeni, Laodicensi, Carthaginensis 3ii et Tridentini. Nec in contrarium moueri debet stylus diuersitas, Jac. n. y religio dissentit est qu Hebraico natione Apli idiomate conscripta, q quamuis eius linguarum peritissimus, excellentissimus tamen natione linguae, authore Hieron. de Scriptoribus Eccles. et epta 129. Sed nec mouere debet quod Paulus plex usus est in exordio epte nomine suum non exprimat, id n. consultus fecit: cui n. esset gentibus suae Paulus y universalissimo conuersionis, partis y Apostolus gentium inuisus, visus fuit nomen suum premittere ne ipso nomine Hebraeos a lectione epte auerteret, Authore Aug. exposit. inchoata epte ad Rom. Nec me quidem tacito gyrio mouet se Apostolum vocitare, vt quod Paulus post Christum nominat Apostolus confessionis nostrae, et ad Romanos, ministrum circumcisionis, ratione praedicationis: Euenire. nemo itaque addubitet quod se scribaret Apostolum ad eos cod quorum Apostolus peculiariter fuerat ipse dominus, authore Hieron. in cap. 1m ad Galatas. Certissimum a. epistola ab Euangelista Luca in Graecum linguam esse translata

In Caput Primum.

Multifariam Aug. 1° ad Marcell. c. 27. legit. multifariam, qz vt dicunt Iren. lib. 4. c. 37. alij Prophetarum viderunt spiritu et oraculo eius, vt Joël: Alij incarnationē et passionē Christi, vt plerique alij: alij gloriam S. Trinitatis, vt singulariter et frequenter omnes. a principio diem iudicij quem obiit Tertull. Dicit a loco Cantici Prophetarum esse prolatū. multifariam modis) qz vel per somnia vel extasi somnij per alia et alia aenigmata vel in spiritu vt Ezechieli, vel ad oculos vt Hieremiæ monstrata. Nouissimè) respecto scilicet tempore Prophetarum qui diem Christo præcurrebant tanquam cuidam præcedentes, dicitur filius ipsum clarissime, vt pote adhuc in memoria hominū, qz vel viderunt, præsentibus. Et quia rursus Epiphanius Hanc non longè a tempore Christi scriptam esse, et ob id nullo modo posse esse Tertull. cui vana adscribit Sixtus Senensis l. 7. Bibliothecæ. In Filio) verbo incarnato, ideo vt Deo fidentius nubilaret ad veritatem non per visionē, nec per ministrū cui posset subripere fraus, sed per Dei Filium ipsum ore quidē sensibus explicante, et dubia forte obscura resoluente manifestum. Constituit paradeum inuisorum. Cyril. 10 Thes. c. 4. consentiente Athan. sermone 4. contra Arian. ipsum intelligunt de Filio secundum diuinam naturam, sicut et Ambr. 1 Hexam. c. 5. Filium, inquit Cyril. naturaliter genitum ex patre essentiæ paternæ veram per generationē quasi radium inuenit. Et alibi. verbis quibus dicitur filij essentia designata. Qz tamen Aug. dixit, Constituit paradeum, quasi proposuit et voluit: nichil secundum Cyril. 2° ad Reginas, consentiente Thoma, ipsum de Filio secundum humanam naturam arripuit: Quare in constituit paradeum inuisorum, qz proposuit et merito suæ mortis fecit bonis creaturæ rationalis et inuisibilis Dei. Sicut scriptum est, primitias eius paulò minus ab Angelis (per passionē mortis) et eis subiecisti sub pedibus eius, inquit S. Bern. a. ob hoc dicit paradeum constitutum qz non paradisus nisi mortuo fuerat et Christus Dominus autoritate vel dominatus non nisi per mortem, vel mortis sua merito adiuit, et quem seruo suo dixit natura tanquam per verbum suum fecit et formauit) p. tempora præterita, præsentia et futura, inquit Ambr. 5° de fide c. 8. qz est splendor Cyril. 1° Thes. c. 7. et 8 in Iulian dicit Filium verum splendorem, qz a Patre indiuisibiliter et sine spatio emanat, et qz Patri coæternus est, sicut splendor fulgido coæqui est coæternus: consentiente Ambr. 1° de fide c. 9. Aug. serm. 38 de verb. Dni. Nonnulli q. Arelat. et eo quod Filij splendor dicta reliquit eum esse consubstantialem, sapienter: dor n. fulgido coæqui nō consubstantialis sed coæqui est et ab eo indiuisibilis. paternæ gloriæ) i. serenissimæ et limpidissimæ Diuinæ substantiæ, abominationis positione nō solùm materiæ et formæ, sed et subiecti et accidentis alienæ.

figura substantiæ eiꝰ) i. imago in qua ver substia eiꝰ, ꝙ est consubstantialis, qz substia dei in aliena substia exhibeꝛ non ꝓt videri, quit hali Cyrill. gͦ in Johan. c. 37. portauꝛ eiꝰ) conseruando. verbo virtutis suæ) qz omnibꝫ et cō: seruando virtutis suæ ineffabiliter communicat, inqt Cyrill. ꝙ in Johan c. 40. q dicit qz de filio deriuat, verbis virtutis ipsius dicit, purgationē peccatoꝝ faciens] et passionē suā tanquā causam meritoriā. vbi Haymo ait: gent quod Christi legunt, et semetipsum remissionē peccatoꝝ faciens, inde inferentes ad remissionē peccatoꝝ nec ministeriū Sacerdotū, nec meritū penitentiæ cōferre posse: Sed frustra: istud n. et semetipsum, tot loco non plꝰ importat quam ꝙ alibi dicit Apls, ministrāt interficerent in semetipso, tanquā sc. in causa meritoria. ad dexteram] i. in æqualitate potestatis et authoritatis: Cum n. dei filio sedere intelligant filiū in posse esse patre maiorē et id quod ad dexteram dicit necessariō æqualitatē infert, quod obseruauit Aug. serm. 3. cont. Arrianos. sublimior] et sublimior, excellentior Angelis essendo secundū humanā naturā, quanto differt a filio ꝙ hereditauit] meruerit merito sue assumptionis dico, merito mortis, hereditat. n. non nisi morte interueniente acquirit. Deus ergo filio ratificat Apto ad Philip. 2. quod et deo dedit illi nomen s. Hodie] i. in resurrectione genuit te) quit Chrys. Cyprianꝰ Apls Act. 13. In Patrem] genuinum, in Filiū] genuinum. Hoc n. verba de Christo q de semine Dauid erat nascitura immediate intelligenda esse ꝓbat Aug. de Trinit. dei et eo quod ibidem dr, Cum dormierit cū patribꝰ dicit sepultus semen filii post te: Salomō a. vitio Dauidis et genitꝰ, et in throno ipsius collocatꝰ est. Et rursus iterum] multi legunt, Et iterum cū introducit s. vt sit sensꝰ, Rursus, sine ullius patet auctoꝛ et alia Scriptura. primogenitum] i. Christum q sedet dei: manā naturā est primogenitꝰ in multis fratribꝰ, sicut sedens dia naturā unigenitꝰ: Cum ꝙ Deus introducit in orbem terre] et natiuitate nascitur Cyrillus cap. 26. de trinit. dicit] Angelis mandando. adorent eū oēs Angi] Cui mandato subiecti, nascitur Cyrill. 2. ad Reginā. veruntamen oratio et ratio poterant n. inqt Angeli et valde merito humanitatis videntes parentes esse ad colendū et adorandū eū quem in sua diuinitate semp adorauerant. Nihilominꝰ vestior videtur nostra lectio, et psalmo, vnde citatur verba, consentientiora tpsalmo. in alle holy gendt de die iudicij sensꝰ ꝙ est. Cum iterum introducit primogenitum in orbē terre] ad exercendum iudicium tūm n. deꝰ pater iterato in visibili forma Christum introduxit in orbem qui et naturaliter semper erat introduxerat visibiliter in orbem. dicit, adorent eū]

Tum n. in conspectu totig mundi Angeli ipsi tanquam sno deo exhibebunt
reverentiam. Dico, sno deo, ad id n. significandu Dicit Psalmg. Adorent eu oēs
Angeli eius. Sunt Angeli spiritg id q creaturæ spirituales incorporeæ
non vult sunt Angelos s. nuntios et legatos suos: Angelg n. nomē officij est,
spiritg a. naturæ. Ministros suos flammā ignis) s. spiritg, q ob velocitatē,
velocitatē comparantur flammæ ignis, cum vult sunt sua obire ministeria.
Thronog) q regia auctoritas tua tribunalia consistoria in seculū seculi) q regni eig
non erit finis. Virga s. tua) s. scriptura et administratio regni tui est virga regi-
tis, q regnū tuū, q est rectum, administrab in aqtate seposito rigore extremæ
iustitiæ. Dilexisti iustitiam) secundū dictionalē, in qua sunt odio sunt deo impij
et impietas eig, ita amasti ea deo iustg et iustitia. Odisti iniquitatē) aterno odio,
quod) sequit rationale, vt sit sensg, vt dilecta tibi iustitia humano generi
dona afferres, et inimicam tibi iniquitatē ab eo exterminares. Unxit te deus
deus tuus) causa est. Tu inquā, secundū humanā naturam. Deus tuus) q sc. tibi
secundū humanā naturam deus est, secundū dicta a. Patres. oleo exultationis) s.
quā ssti obtinuisti et exhibuisti eos per participia tua) s. unctio divina
quam alig omnes q tua gratia participes sunt nouerūt. Et Scripsit, dicit ad
tubas. Psalte. Tu in principio) quando creavit deus natū et terrā. Tu in
fundasti) s. in tua unctione tanquam quodam fundamento fundasti, ipsi gubernā-
culum est ex ipsis, q interire possunt. Sic Aquin. citat ex vet. Patrum. Sub.
Deus tu es. c. q. Tua sunt celi) q q naturam ne quidem unctus potest.
Mediū a. intelligimus, ex si gubernat, regit et effectualiter, quod tamen ante intel-
ligamus futurū secundū substantiā subsistentiā ex Psalte. Aff. Et ecce vt vestimē-
tum veterascent) s. ad instantiā sensus pereunt vt vestimentū, sed qualita-
tem n. quod n. omnium vestimentū id melius sua quam vetus habent qualitatē.
Et velut amictus) non est sensg, mutabis vel sicut mutate amictg, sed, mutabis
vel sicut quia mutati sedes amictus, indues n. vel alia et nova qualitate.
Idem ipse es) q in te qualitas a substantia non distinguit: imo quicquid de te
substantiam dicit (sc. quod bonus, sapiens sit &c.) in substantia tua unum et idem est,
alioq; ingt Ariol. tot essent in deo substantiæ quot de eo prædicata diuersa. Et anni
tui non deficient) q mensura tuæ identitatis tuæ est æternitas, in qua non est
imminutio præ aut posteriq, quasi priora deficiant posteriq succedat. dominum
cum spiritg) q conditorem naturæ. Qui) Hic ne repetit, omnes, vt admodū sit
probabile illorū dd. sentiūt q dicunt non omnes Angelos mittit: cuius vt est
ratio nemo dubitat, multis multiq; ministrabant ei, q in ministeriis
militebant, et dicit multos creatum multis assistebant ei. certo non absurdē
indicat quod plures habent sibi assistentes, quam ad forinsecum ministerium missos

xx s. salutis) Non dixit, ad eos, quasi soli predestinati haberent assistentes Angelos sed dat intelligi Angelorum ministeria a lapsu hominibus principaliter denuo esse necessaria in vsum predestinatorum: ita tamen vt illa occasione posita Angeli et distribuantur a diuersis gens humana, sicut et Christus principaliter pro electis missus est, ea tamen occasione vt reprobi multa bona ex Christo desperata. Notandus interim quod autor Basil. in psal. 33. sicut apes a flumo, ita Angeli ab improbis hominibus recedunt.

In cap. 2.

Quia auditis) In predicatione Euangelij, verkündung) i. de fide iam recepta quidam, inquit Hieron. l. 1 adu. Iouin. c. 15. Semel legis sc. arripiant n. Hebraei legem in dispositione Angelorum, finds vñ firmg) ita vt de illo vñ diuertat Caluinus vel dubitare, vel ab eo desinere, vñ gh) priora sua, nulo dicunt Zacharias Noe iam Christiani fuerit, si tantum tot et tantis impendijs administrata imo et tam potenter negligentiam deserendo eam iam receptam salutem. Praeterita dico, eam lex ad effectum venire, adducere salutem. Quia enim Deus ipse n. primum per nouum testamenti, ab gh) Apostolis in vñ Hebraeos, legit n. in psalmis populi, ipse tantum hoc verbo nō contenti, qz nec a predicatione Christi nec a Apostolis audierit: vt pinde vt ignorantia prodat aliquem Caiet. et aliorum q quae colligunt vtilia sane ab alio quam ab Apostolo conscripta esse debere, arbitrantur n. quod quidem (nos) sibi sto verbulo debeant seipsos confidere: nos aduertentes Apostolum more scripturarum aliorum ysaiam inducere: confirmata gh) i. firmissimum aliquid nobis predicta est, nobis, inquam Hebreis, Apostolis n. in Iudea orti ad tempus peruenerunt, per quam Dispensationem in genere, iuste Tertull. de prescript. c. 20. confirmante Deo) i. dicta iam confirmationi testimonia adiuuante, portentis) i. stupendis miraculis, et variis virtutibus q approbabant in operibus fidelium et conuersione predicationis, vt ss^ti Distributionibus) approbabat n. ss^s tum temporis alios implere spiritu sancto, alios s. Paulo sic notandus quod Tertull. de prescript. aduersus Haeres. c. 21. dicit. Nos expedita prescribere aduersus nostri (i. ipsi q vitiarit veritatis) illam esse veritatis regulam q veniat ei Christo transmissa ex re: mittere eis, ita vt haeretici si sua ostendere velint antiquitatem aliquant ostendere Apostolis temporibus ita dicendo et readibus fuisse, quod nō possint fidem scripturis adhibere, et auditores semper obstupefaciant sententia qua dixit Athan. serm. 1. cont. Arianos. Et reuera ingenue ybris sibi fides quam de Saluatore ex Apostolis acceperint, ob Arrium vesps q nō Arrio sentiunt, cuius

rationem agitur annuntiandi. Non enim Angelis i. Angelicam tantum dispositionem, subiecit ibi i. noui testamenti Ecclesiam et cetera terrarum tandem diffundendam. Quid est deo i. Adam q sic erat homo vt nō esset filius hominis, q memor esset qz ipse sentire mortis statim a lapsu inducendo gentis post secundam miseriordiae tuae memor fuisti ipsi Saluatorem promittere, dicendo: Semini tuae ipsa conteret et insidiabis eius calcaneo. de qua re pulchre Leo serm. 2. de Natiuit. Inter ipsa, inquit, mundi primordia remouendis hominibus Deus statim remedium praeparauit. adest filius dei i. posteritas Ade qz visitat eum et filius huius hominis fidelis, sicut scriptum est. visitasti eum oriens ex alto. minuisti eum et quem se. filius hominis quoniam visitasti paulo minus ab Angelis] sola naturalitate mortalitatis et humanae infirmitate fuit Angelis inferior, cum initatis sedes Angelos 3° erant. Regum. c. 25. et mente fuerit Angelis maior, et sedes omnes gratia plenitudine. coronasti eum] in assumptione. posuisti eum supra] vt a dextera sua et sedes humanam naturam dirigeret et Ecclesiam. Omnia i. omnem ordinem generis humani, subiecisti] obedientia et sanctificationem. nihil] ita vt ex omni ordine et genere homines aliquis semper ei subiicendi sint. nondum] qz prophetia nunc dicta implebit et eam in die iudicij ab eius assumptione rapit impleri. videmus] merito sic mortis, vt gratia dei] vt appareat ipse Christus gratia fuit, qz tam magnae miseriae materia, sed sola nobis gratia fuit et omnibus sub pedibus eius subiiciendis, gustauit] i. velenter tantum gustat mortis, in cena. vsq ad finem mundi non gustaret. Sicut nec in labore quem pertulit predicando quaerendo filios hominum visitauit, illo nec se inchoato ad regnum suum transiens alios exercendos reliquit. vide apostoli, Discipulos eam q desiderat passionis Christi. Verebat. n.] Dat sic apostolis vos quam voluerit deus filios hominum et filius eius visitare. Dicit a. Verebat] sanditatem et maiestatem dei, q in eo appareat quod pertinet nostra mens admissis non obeat impunitis, sicut scriptum est. Sanctificabor videndo se] in eis q appropinquant mihi (dicit Dominus) a me instituta venerando. Hinc quod deus et filius eius nos visitauit in eo non tantum nostri salutem rationem, quam. Augustinus de Doret 13 de Trinit. ille modo nostrae reparationi erat conuenientissima, sed salutis et vos eius sanditatis, auctoritatis et maiestatis quam non derebat. vt tantus peccatis dimittendi non intercedente condigna satisfactione. Dicit et. Verebat, indicant quod Redemptionem nostram modis quibusdam conuenientem, no fuisse necessariam: Cuius rei causas indicat et sequentia, Ex quibus] i. ex cuius voluntate. omnia] Sicut scriptum est. propter hanc voluntatem creata sunt et creata sunt, et ex quibus omnia] in esse tuitionis. Addecuit] i. sibi licuit ex destinatione, mundi beatificando. consummare] i. ad ex sedes beatitudinem adducere, q. a. sanctificat] Christus se. et sanctificatus] in Christo. Ex uno omnes] Adamo se. ex quo no sibi vna natura, sed et vna et eandem habent miseriae. tatis: Hoc a. verebat, vt sicut nostrum erat in quo et ex quo Christus habi sanctificatus

ita quoq; fuisse Xpm satisfactionem ad nos audiri ꝓtinuerat. De qua re eleganter Bern. epla 190. Et quam rationem) q2 scr. ut eodem Patre seipm natum, In medio Ecclie laudabo te) in membris meis. fidem in eum) cuius verba exeg. l. 3. c. 11: Dixit dicta esse ex persona Christi Isaie 12: Ecce deus salvator meus fiducialiter agam. Ego quo Bernard legit, Ecce fidem in eum: quod et dicimus. Quo verba vera sunt. Quod dedit unigenitum suum ad vivificandos mortuos incarnari nati. mortales fieret, in ea n. significatione accipit Apls natum et sanguinem eius dicit, Caro et sanguis regnum dei non possidebunt: id n. exponendo subdidit, neq; corruptio incorruptelam, et ipse Christ.) et q viam generationis mortalis: tales n. sumpsit ex matre q mortale erat vocatum invenit, inqt Aug. participia. erit ejdem) carnis et sanguinis fuisse mortalitati. et Gab. mortis imperium) Tanquam Angelus n. homine fortior et natura sublimior cum quodam loco se exhibens omnibus quibus poterat modis conabat prodesse in morte cui homo subiectus erat obnoxius: Cum a. deo sive impio incorruptibilis abiisset, et impius deo extendit in Christum quem quidem videbat mortalem, sed non viderat eum iuste, aut ex debito esse mortalem, impius suis ultra iustis limites extendit, et q illum temeritatem ac iniuriam q viam talionis impius mortis quod habebat q habebat in homines iuste amisit. De qua re Lutherus in Postilla Corinea. obnoxius erat servitute, et ex servitute diaboli: plurimum n. permota admittebant homines et quoniam eodem modo cadaverum. liberavit a. eos Christus, q et deus quod ipse mortuus est donavit fideles mortem non timere, auctore Cyrill. gl. in Zach. c. 26. nec solus non mortem, sed nec illam mortis acerbitatem, eo q Christus mortem acerbissimam et horribilissimam sustinuerit, auctore Aug. 83. qq. q. 25. Angelos apprehendit) i. salvandos suscepit: Ne eos a. quod dixit, Apprehendit, insinuat se hominem non simpliciter salvandum suscepisse, sed velut fugientem ad salutem deum reprehendisse, et ex fuga retraxisse, et observat Beda. Semeg Abrahe dixit Semeg Abrahe ex prerogativa quia in salvatione generis humani semen Abrahe dicebat, q principio Christus Judaicus genitus est, gentibus vero ex occasione repulsae quia Judaei repulsi sunt Christo): id. a. q2 dicit prerogativa Hebreos ad quos scribit commendabat: Non a. apprehendit Angelos, q non alia species sive natura Angelica fierent, sicut in q homine totus genus humanum fierent: auctore Aug. Ench. c. 29. Absurdum a. erat, inqt Athan. de incarn. verbi, opus dei in totum obsolescere: Cui consentit doctrina D. Thome docentis ad quid: dentius gentes ꝓficere quod simul dicit quodam a fine sic intendens non a omnes. Debuit q ejus Testamenta, adversa infidelium fortitudo exhumari non tamen in eo q mortem q ex natura communione vite sustinuit, q2 invictus veniens erat, inqt Athan. sic q vita erat mortis sive corpori inferens

Et figuret

vt significaret ꝓditionē ex se eū esse, sed ab impijs manibꝫ, vbꝫ eō magis
q̄ mortalitatē alienā suscepit: Cōueniebat pinde morte ipse ab alijs euolui.
vt misereret fieret) sc. ex malorū q̄ patiebat experientia ipse misericordior
discret ꝑ nobilius experimentale, q̄ non nouꝰ adfuit nobilius, sed nouis rog.
misereri nouꝰ de q̄dare Bern. de gradibꝰ q̄uit. in initio. Et fidelis q. ꝑ.
numeral inamobilis, huic q̄d n. verbis Hebraeis indicat, iusta Athan. ser. 3°
cont. Arian. q̄ hoc plat Christi eternitati. vel, fidelis pontifex ꝑ talis cui
ad dignitatē pontificia nihil illa ex parte deesset, sed plenissima inesset pro
veritatis satisfactione ex q̄bus vt euadā primū se torqueri vt q̄ndōdo ea
mala nostra in se suscipere et, vt expiaret delictꝰ ꝑ sacerdotiū salutis, quo
pontifex noster redemptionē offerebat. Refert ꝙ Deus Aphy tertio et quinto
causis ob q̄as filij dei nos dixerit in carne nostra mortali. In eo enim
Dat vox q̄ueri dixerit, vt misereret fieret, et dixit, in quo ꝑ potens est. q.
magnus videl. accepit ꝑ hoc voluit eis, vel saltē à nobis credidit ꝓfidis
habere voluit eis, q̄am posteriorem exposuit hoc allegato sexto Bernardꝰ.
aliquātō ita vt à Christo alienū nō sit q̄d illa dicebat, non quasi mali
miserat misereret dicto.

In Cap. 3.

Unde fratres sanctꝰ. Laudando vel à sanctitate fratrū saltē vocat, et sedes
sūas vocationē tales saltē esse nouit: Cum n. melandat, inquit Augꝰ,
vt saltē sic inuitabiliter hortatur. Vocationē celestē. vocationis q̄ ꝑ quā
est participes eam nos q̄d compellat eam vocati, et q̄ad plures
iustificati, nouiꝰ a. ꝑ glorificati vnigenite Aphy ex pdi-
cationē Euangelij q̄am ꝑ se ad id à deo patre missꝰ ꝓstitit, et pontifex
ex sacrificiū quod confessionē nostrā. q. fidei nostre q̄as stinq confessꝰ,
ipse n. eam dicendo fundauit, et patiendo nobis emeruit: est n. fides,
alqꝫ ad id virtutis eis dono gratie dei ꝑ Christi. fidelis sibi, implenit n.
omnes voluntatē eis, sicut dixit, et ꝓmissa opera eis. s. Quod pōdes de da-
uide in spiritu ꝓdicebat vbi de eo dicit deus, inueni virū secundū cor meū
q̄ faciet omnes voluntates meas, ie. a. implebat ꝑ Christū: Dauid n.
in eo quod adulterium et homicidium post illa verba commisit non implenit
omnes voluntates dei, sicut et Moyses in omni domo eius. q. ꝑ religi de
domo eius q̄ tuor temporū erat ꝓnūc. vel, in omni sua fide domus
Dei administratione, quem sensum magis requirit textus. Ie. a. Christꝰ
quidē fuerat ꝓnunciatus sicut Moyses ordinis sed immodo esse inde-
bitabilis dei dignatus, inquit Cyril. epla 1ª sabbatinqꝫ Aphy. Ampliorib. n. ꝑ)
impositus in ipsa sua administratione dei Regia vsq; et authoritate, dicendo,
Ego. a. dico vobis, q̄ia verba esse authoritatis ipsius Cyrillꝰ. Moyses a.

sicut et reliqui Propheta quia erant loquebantur et ministri, Hoc dicit Dns, quando s. eam p illo sc. q in fabrica ministerii adhibuit, et archa testificationis. ab aliquo nihil unquam ex semetipsis fieri. Deus est et quide ipse et creauit, et ipse Deus. ex testimonio est ipse n. ex q diuinitus populo erant mandanda à deo tanquam Deo accepit, et digna testificationeq; illa à deo acceptissent ad populi debitu docente, Loquere tu nobis s. tanquam filio audienti sua esse n. populi cui placuit tanquam Deus et magister ex auctoritate docuit. q dona sunt nobis q mihi ex omni vij fideles fadi sunt, habitat n. christus ex fide in cordibus nostris. hic subaudi, Hoc a. nobis gessit, si fiducia et gloriam spei nostre spes n. fundata seruo: dauid in bonis operibus, et inde nobis accipit q. et fiducia, est n. fiducia, unde Anshe. robur spei, est et gloria spei qz ex illa fiducia in obuentura nobis eterna beatitudine iam in animis nostris et ante tempus gloriam. Sensus g est. Si in bonis operibus spei nobis additis ad finem vsq; perseuerauerimus. quia qz si non fecerimus non q domus dei sumus et in bonis operibus se exercuimus in ipsum non perseuerare, sicut dicit Sapiens sine disposito et ego non ad perseuerandu exhortando, et à defectione deterrendo dico vobis Hodie si vocem ejus sine sunt sine ista remissione et admonente, nolite obdurare ex firma nolite qua nolitis vocem dei vel audita implere. Tentauerunt s. inuitauerunt. Vidderunt opa mea q ad id vsq; tempus mihi bene et potenter egi, et illis nō obstantibus adhuc expectat de salute mea diffidere, quasi quid describit de eis psal. 77. Petrus s. munus et pane s. infantes filii qz dixi quod qd annis vagarentur ex defectu vitiis numeri qd diuinis ebij erroribus erant tenti passionib. semp viuere. erant rudes qz iam ex decem viri inuitauerunt deus incredulitate q magis prodebat ex malignitate cordis qz ignorantia vel obscuritate intellectus. non cog. Vias meas ex quas solet in summa veri difficultate mirabiliter subuenire, statis n. visa vel modica difficultate et de mea virtute diffisi sunt. Si introibunt s. non introibunt ex execratio. nalt n. illa ex sedis describit indignatio irati animi, in regem Terra Palestina q erat simul laboriose peregrinationis capta ab exul de scripto, et ibi mortu regeb. ex malis incredulitatis s. ne incredulitas vestra ex malevolentia ex aliqua causa, discredendi à deo q.d. incredulitatis nō qua credimus q offerth repellit, sed qua credimus q scripta est et ibi visa et gesta nō minore imitate deserth, vosmetipsos l. alter alterum, vel singuli semetipsos, ad exercendu sc. in scripta mihi fide, ex

singulos dies q singulis diebus fides suscepta in nobis & tentationē velli: nō vt nullā iugem tentationē cuiusq; exhortationē fidei in nobis ad exercendā firmetur, donec quidē regnaturus & solo tempore istius vitae. Hodie, pro in solidū significat nūc hoc istius temporis tribuendū, inquit Basil. nō obduret quis ex vobis. & duo vide obsistat illuminationi sui intellectus q iam & susc: recepta fidem in nobis est, fallacia peccati q blandimento suo et falsis promissis facile fiunt sedari cuncta et nulla conscientia, gratiae Christi Redemptoris omnis scrupulosa spinosa et inquietus, qui et iustificat fiunt latius explicat Ambr. serm. 8. in psal. 118. vers 7. Hic subaudi. Hor. a. nobis tu dominū deum tuum & servies illi solitus. & iustificabit, opus eius, quam plenitudinem in futuro expectamus. Ad quod initium gratiae fidei, et huius vitae iustitia: Fidei n: inquit Ambr. 2 de paenit. c. 3. bona substantia est in qua spei nostrae patrimonium, retinemus in aeternis fortiter exercendo diem diei & nocti nocti revelat. non desperasti qui cum Caleb, cum Iosue, cum Moyse et quam alii, q permanserunt & incredibilitate, in deserto sicut dicebat Dns, vestra autem aures beatae quia audiunt. in futuro quamvis et Aegypto fuerint egressi, et iam prius Dei opa. abiecerunt, deos reddiderunt, sicut scriptū est. Et recederunt verbis eius, et laudaverunt laudem eius &.

In Cap. 4.

Timeamus ergo ne forte derelicto exemplo amplo, et ad nos sermone de novi testamenti translato, relicta fide amissa, promissa pollicitatione ingressi eius aeternā & regni Palestinae, signata, existimet se de iusta aestimatione de: meritorum eius aliqd ex vobis deesse numero eorum & exhortatione Christianae religionis inscribant pariter ad regni illius tendere. admonitus est &: admonitionis Evangelii, et exercendi necessitate, quemadmodum et alibi: admonebat q bona esset optima, quod & possent invidere eis daemones sicut paene, ubi q Deus esset nō illis. ex quo q audierunt: ex quo fiat illis secundum Caleb et Iosue audire, et ex quo q audiebant fidem nō coniunxit, fidei n. ex auditu. Legunt tamen alii, sed non Graeci, Non admixti fidei eorum q audierunt obaudierunt, quam lectionem et Aug. est sentit legens in psal. 77. Non quibus illis sermo audito non contempto fidei eorum q obedierunt, verbis scr. Caleb et Iosue: quos n. ex illis q recipiant nō murmurare & Caleb et Iosue ad meliora donati sunt, reliqui vero, et quos multis magna parte in obdurationem pertinebit, regem aeternum. Dicit: de qua regis & allegoria tractavit. sicut supra, sic non a. illi q in fide nō perseverant sicut in Palestinam ingressi non sunt q in fide illis temporis nō perseverauerunt. quidam & ergo dei sed diebus subaudi, insinuata est quies regni aeterna, cuius sunt & quod dabat intelligi q requiem cuius & q deus creaturae omnibus, et omnia q in eo sunt sanctificat

homini eterna regna ad quam p̄destinatio ejus posset p̄venire, etsi quando: quia scr. p̄destinavit pedes pollicitatio illius regni sui eventu fr̄stranea est, in isto) si tempore quod cecidit a lapsu, unirsal. s. ymitat deg regnum ad quę p̄venire poterunt q a 1ª pollicitatione evadentur, ymitat. a. dicendo Si introibunt in regnum) eternum sub hijs regni q erant in Palestina designabat. in illum) quamadmodum n. no derelinquebat opus dei in tabis obsolescere, sicut et Mag. dicit: ita non derelinquebat promissionem dei in tabis sive effectu vel eventu finis: vi: quod attendens Aug. 1º de Nupt. et Conc. c. 29. dicit ne quidem propria dei quamdiu a multis violentur aut ab omnibus violari: Si n. impij, impijs non promittebat, non esset aliquando implendum, aut frustra intendum. Dixit q Apls. Cum q sanctis) i. et promissione dei nos memorata relinqui introire quodam in illa) promissa regnum per invisibilitatem supplendum, non enim q introierunt non introierunt in regnum quidem principale et allegoria designabat Deus sub regni nomine promittens Palestinam. Item) transeuntes) scribit, pronit, post tantum temporis a regno data in Palestina. Sicut s. scribit) i. postea regnum possidet introducendo in regnum terre promissionis. nunquam) de alia loquebatur) i. non sperabat hoc diu in qua possessio ad promissum regnum tenderet, ille n. sperabat data et ingressum terre promissionis. Hac ergo parte insinuat Apls promissum dei de regno no fuisse in adeptione hanc promissionis impletum et id sentire promissa ea quia dicitur non fuisse supplenda: sequ. n. non conderet Apls, tamen regnum illam quam conscripti no sunt optinere: dubitat, talem aliq illam nuncupatim, q si vera et promissa esset regnum non potuisset Quod leg de alia adhuc die in qua ad regnum liceret tendere. Thus relinqui Sabbatismus) i. Deum qui in septima vita secundum Hieron. in c. 28. Esaie. de qua Sabbatho Esaias alibi, erit Sabbatum et Sabbatho designans gloriam illius perfectionis q. s. Christi scr. quem in diebus septimis requiebant quia vel David, scripsit dicit (a mortuis scr.) in regnum huius. et s. sicut) Apostolus et redemptionis, sicut a sicut operibus scr. creationis, requiit Deus et q id significant q minus a lapsu et opa Christi qbz practicipes efficimur, et q et nos simus per venire possimus ad eandem requiem ad quam p̄venire erumpy et opa creationis, erumpy n. et in qua eventi nisi intervenisset primi hominis et tabis generis lapsus. Festinemus q s. i. sit nobis optabile, seminis paenitentia et puncto ante de Deo mundo egredi; ad quod duo nos provocant, 1º q ibi transimus ad regnum: deinde q ovadimus principium ne q eorum q inter sanctos inveniat in idipsum q scr. in ipso et Christo egressi sunt, et ad terra promissionis aliquando ipsi pressuri pressit, incredulitatis exemplum ne scr. tendet a fide recedamus adversus illorum, de qua re tabis Cypr. de mortalitate. Tacite q

adiorth cos Aphy vt contemplatione. thaisy bonū millium exhibeant motū
geng. vel, Fistineng) absq; intermissione bene operando, nec vllam bene operandi
occasionē permittendo, sicut scriptū est, Parabola boni dotis (i. bona operatio)
ne te pereat. 2d a. dalebit, vt nec gl in idipsū incidat sī Per bona n. opa, inqt
Petrus, salagite vt certā vestram vocationē et electionē faciatis. Subiungendo
a. causam ob quā à lapsu cauendū sit, dicit Vnū est n. seruo. t Fily dō q
unus seruus vnius verbū dicit in Scriptura: Transmitte a. cū esse vnū,
est n. de efficacia operationis eius dictum, vita a. operationis principium est, Et
efficaciā ope sua solo verbo ad effectū perducit. vt quō Athan. serm. 3. cont. Ario.
inferat filiorum dei nō esse transeuntē vt verbū nostrū, quod nō subsistens
non sit sed transiens operis habens operari inanitq. et penetrabilior (quilly
2ª in Johan. c. 27. et penitus Nestorii dicunt, penetrabilior sit pspicuitate:
sed nō possunt, efficax pspicuitas a. nihil opert, sunt enī alia dū pspicua
in suis obiectis, ideo melius subaudiendū, efficacitate sua, idq; eo magis qz nō
verbū deterreat à lapsu, conueniens est vt p eadem potestatē vaticinatū
diuini sermonis intelligamus. omni gladio ancipiti diuidēte n. dei inquit
et acutior intima hominū penetrabit quam vllū gladiū materiale, plungēt
usq; ad Sī dicendo. n. Aufertur ab eo Mus poēm quē 55ti in ephemeri diuidēte
ab ira auferet, authore Basil. c. 16. de 55to Sed nō Aphy in veligl dicit tertiū
de hominū partibus loquātur conuenienter ad audientē tertiam naturā
quātum sensibilem est intelligimus, spiritū a. nicole oēt potiat esse quātum
est rationabile. Sab. a. diuidet, nō differendo, inqt Basil. sed separatis puriendo
potiat sensibilem ignē, irrationalem incorporationē, de quā Psal. q. Increpasti
gentes, Emendationis, nō direct, discedite à me ſ Psal. n. verbū pugnabat
quasi gladio oris sui, vt Sabet Apoc. ipsius gladij quidam in spiritū impio.
nō spectio manebit. compagū quoq; et medullarū) qz et sic ira separatis
dolorē pficiet, t compagem pficiet dolorē quātū inter est quō diuisa
articulatē et nō solū ossa, sed ipsa medulla sent sentiūs. Cuiusmodi
punitionē ad correptionē aliquādiu exerty est Hieren. cum diceret cap. 20.
Factus sū (christe sermo dei) in corde meo quasi ignis exaestuans, claus.
sus in ossibus meis, et defeci ferre nō sustinens. Et Thren. 1. De excelso
misit ignē in ossibus meis, et erudiēt me. Et discretor) Si t pungere vsq;
ad diuisionē aīe et spiritus, Aphy voluisset designare pspicuitatē, non sic
minuisset sermonē dicendo, discretor, qz genitiui, Cogitationū et intentionū
voluisset nō fictionibus pari aptitudine cognitū et cognoscere. Sbuq postquā
dixit de efficacia verbi in punitendo, sermonē subiunxit de pspicuitate ipsius
in discernendo, ne ql t sola species bonorū oculū pulset se diuidens posse

vñadere. Est itaq; discretor, qz sepé alia cogitemus, iuxt Greg. hom. 21 in Ezechiel. aliud intendimus, nam si qd̄ p̄posito pueris puellis et adolescentib⁹ defendat, et ingeniem. Scriptura dicat, Tu vides qz curiosus puellis es, qz cogitat sit, sed intentionē suā ignorat, qz pro puero egit. Sermo itaq; Dei discretor est cogitationū et intentionū, qz nō aspicit tantū qd̄ apud hoīes vedi cogitet, sed et qd̄ cū vedat rei cogitationē p̄ueste vel sinistre intendat: cuius respiciens Beda dicebat deo. Si quid boni te largiente feceo quo fine tibi placeam, quāue distinctione a te perfecta ignoro. et nō est illa non solū exterior sed nec interior creatura inuisibilē. Quod addit et significat deū oīa tam clarissimē intuēri, contra eos q dicebant apud eos quasi p caliginē iudicat. Ad quez diuīs dei sermonē nobis sermo qz huius sermonis institutionē et verba nostra ad eius conuersationē, in fide ipsius instituamus confessionē) non dicit fidem, dauid intelligi nō sufficere fidē verbi seruari si ipsius confessionē temeretur. compati infirmis.) Non p nostri peccati ibidem dolere sentiendo, sed ob compassionē qua eis dolendo habuit compassionis affectus plenissimē explebendo. Quemadmodū Ambr. sup v. 3. in psal. 118. Christus q in diebus carnis sue miserendi compassus est affectū in relaxationē peccatorū quotidie opatur. Merito itaq; Beatus pe. ritiari sermone intro sermonem de diuersis, impbat sanctus origenem li. 7. in Leuit. dicentis Christū apud patrē adhuc dolere pro peccatis nostris. Aliud n. ingt Beatus est dolere, ibi. a. ineffabiliter amplexari et ad filium eius oculos affectionis habere affectus. tentatus q oīa) interim illa tentatione quam passus est in deserto, sub cuius 1ª membro ubi Christus tentabat ad gulam 2. Thomas in hoc loco affirmat ipsius tentatis et fuisse ad carnis cōcupiscentiam, quamquā Bernard. serm. 14. in psal. 90. dicat Christus tentatus fuisse a tota diabolica tentationis malitia. Vt ut est, tentatus est oīa sine ad delectationē, nis diceret. Confidit in deo, liberet eū nunc si vult. et similitudinē) q ad eius modū simile reliq; omnes absq; peccato omni ex parte, ita ut nequam illius motus interim habuerit ad peccandū, nedū consensus. Vel pro similitudine quia vere mortalitatis et corruptionis in similitudine peccati fuit, quia tamē similitudinē suscepit absq; peccato. Hinc itaq; est causa ob quā potest est compati, sicut n. ingt Hiero. in cap. 6. ad Galat. exemplo eodem est quia sit difficilis in carne victoria. niam fiducia) q eius ob compassionē habemus tam gressus et securius in nos, ad thronū gratie in quo sedet non tam ut iustitia experiamur quia et gratiam et misericordiā, ut misericordiā consequamur) Ad q valet antecedentis fiducia. Quidam n. in bonis dei fiducia posse pervenire habent posse.

debit, sicut Bern. serm. 32in Cant. et serm. de Diversis de orat. observat. s. allu-
dens ad verba Josue c31°. Oem terra quam calcaverit pes vester vestra erit.
Et alibi. vel sola spes apud te inveniet misericordiae locum, vt gratia) i. bona
et gratiosam dei erga nos voluntate inveniamus in auditio oportuno) q. d.
cum effectu sit exhibita in opportunitate.

In Cap. 5m.

Omnis namq; dat vox quare Pharisaei Pontificii dicerent Hieronimi gratia
Pontifices) voluerit testamenti, ex Gothis assumptis) dicit et Gentilibus, Deum ne
sanificare nō vt ne quidem y alijs, sicut Cyril. 5°. in Genes. Sanificare.m
simile et exercere est natura q est sibi alio, authore d. Thoma. Cedrenus et
Cyril. Anathematismo 10. vestra sunt. Tu dicis (sicut ad adiectionem) dignum
est Deo vt sacrificet se, Fabeor, si solus faceret et absq; caeteris, in ipo q ad Deum)
t. in ipo q ab Gentilibus ad Deum dirigunt. Quod y Pontifices seu Sacerdotes
et q Dei sunt administrent Gothis, v. g. Sancta, verbis Dei. s. id Sacerdotio optima
Syriam vox Sacerdotij discretis annexis est vt Sacerdotes ecclesia habeat mediatoris
vocem cuius est thuribus pacis munia et sacrificare. vt offerat dona y hostias absq;
mutatione, et sacrificia y hostias mutatione affectat, Quae n. distinctione requirat
verabilia Gentes, vt optime Carnot l. 12. de Coris. q voluntarie posset) non solus ad
sublevandum, sed vt in conspectu Dei ad expiandum, Sicuta Ambr. Si mensae et
ipse compatiendo affectu intrat oratio hic domus Dei: vide distinxi ad Sacerdotes
plenius vt offerant, sed vt compatiendo corde y alienis peccatis offerat.
ipo q ignorant et errant) Hoc tantis experientis, qa vt postea r. g. audiemus,
Sacerdotes veteris testamenti de quibus sic agit habebant tantum potestate offerendi
y sua et populi ignorantia, Cui. n. vitae explicabimus. Primordialis infirmitatis
et qua et ipse in peccata labitur y semetipso Et quo loco dant Augustinus contra Pela-
gianos verbo Lucae Divertit de Zacharia et Elizabeth, Erant ambo iusti. s.
non posse intelligi de perfectissima iustitia a peccatis omnibus aliena, vt
volebat Pelagius, debebat n. sicut Zacharias et pro sua offerre peccatis, debebat
y peccata q confiteri nis iustitia habere. Quod a. Vir dicta offerre, Levit. 16.
Dicta orare: ipso vel qz oblatio sacrificii ad expiandum deum ordinata tanta
quam oratio est, vel potius qz offerentes sacrificia solent y oblati sacrificii
precum expresse et preces adiungere, vt patet 2. Machab. 1. vbi oblato sacrificio
dicebant Sacerdotes preces Jonatha incipiente et reliqui respondentibus. Atque
Deus sacrificium s. Rubum ipsius in nostro sacrificio et observant Ecclia non
solus dicendo in Canone, Suscipe s. Quae oblationem. Deus et expresse petens
oblationem precum, dicendo, Ecclia hanc purificare et custodire digneris s.

Honore) Summi Sacerdotij, tanquã Auctori) Cui simile leste Aug. q. 23 in Leuit. et filijs defuncti summi Sacerdotis solet aliqs dies iudicio designari sua & ppetua, sibe alio modo quo deo ille tempore placet declarare solet. Quo respiciens Areopagita de Eccles. Hierarch. c. 5. y. 3. dicit ad Sacerdotij honorem pertinere debere illum q non tantum deo gratus est, sed diuino iudicio ad id adoptatus: illud .a. iudicium scripture diuine & electionem canonicam aut superioris authoritate. Secundo) Quod adiecerat Apost. dicit in psal. Dixit dns dño meo s. ne Christo videretur honorem illum rapuisse. Ego hodie genui te) Quibus quidem verbis nõ demandat Christo summum Sacerdotium, sicut n. de resurrectione, vt in cap. 1. Diuina. allegauit euidenter ab Apostolo qui hic tantum verba facit de illa functione Sacerdotali quam gessit Christus à resurrectione. Et alibi dicit) demandando Sacerdotij supremam et beatissimam functionem. Tu es Sacerdos &c qui ipse vbique eternitatis status humanam naturam gratiosa pietate deus ad dextram sedet, interpellat & nobis. rannis) i. mortalitatibus siue, supplicationibus) i. humilibus precib, & quas authore Cypriano de vera fide auxilio dei nobis oportuit proferre. A morte nõ pferendo sed resistendo, clamore validos & crudelis est ipse pendens in Cruce, hic. n. clamabat inter cetera, Salutis nostre Deus tam inclinauit &c. i. applicuit sum incepit — aeternaque vitam nostre temporali, sanctificat nos se resoluit & sua veneratia) in expendendo. i. Pater non tantum salutis nostre deuotionis, sed et dignitatis illius ppetuo. Pro sua & veneratia non quam ipse Pater, sed quia Pater ipsius exhibebat dignitati. Didicit) & experientia, cui ipsius nostre & diuinitatis, inquit Cyrill. Una et ea sapientia et prudentia & humana ipsius mentis inerant, hoste Aug. 8. de Gen. ad litt. c. 14. et Prosper. de. c. 14. Consummatus) i. purificatus omni passione causa) meritoria salutis eterne) i. iustis appellatus à deo Pontifex) vt in dextera dei deus interpellaret & effectu eterne salutis cui in passione expiterat causa meritoria. De quo) melchisedech &c. grandis & magnificentia rei in melchisedech figurata, et interpretabilis) Hoc. expta 12. affirmat legendus esse interpretabilis, sicut et ad Rom. vbi legimus. Inenarrabiles viæ, legendum esse inenarrabiles, ad dicendum) Quare. a. Atque ipsis inscij rens ad enarrandum melchisedech misterium. Non sed quam. s. ad audiendum) i. ad intelligendum, et ea ad hoc imbecilli et ad plandis auribus tardi ac pigri sumus vbi. a. nõ est audire nobis offendere sermonem pro tempus) Et quo studii esse Christiani, et debuissetis in intelligentia rei Christiane pfecisse indigetis) & capessis à Christianismo elementa.s) & sicut catechismo ordinarie consuetudo laudat opus sit) i. doctrina solus fides edificante et fruente, nõ solido cibo. i. doctrina edificante intelligentia, illustrante intellectu. De qua Christus

distinctione tale stigl tract. 95. in Johan. et in psal. 130. participes) s. q tractu ydo-
neum est prope doctrina edificante fidem, exponere est sermonem edificatiuum s. sermones
vtes institutionis et edificatiue explicantes non valet capere, paruuli est) no sensu
stante, sensu. a. mentis robore, confirmati) s. corroborati q ad perfectionem mentis robur p
cunctis gra deuenerunt est solidus cibus scientie ratione et exercitatione vtendi, exercitatos habent sensus) quibus verbum insinuat stigl ad perfectionem non
peruenit nisi longa consuetudine, et vacua spiritualium exercitatione. ad discretionem
boni et mali) Huiusmodi a. discretionem boni et mali vel solo sensu fidei quem
valent percipere ad diffinitionem: Quocirca Athanasius dicit. Sanctis sensus fidei dare esse.

In Capa 6ª

Quare) Quando quem diuina aliter euidenter esse perfectos, aliter paruulos, inter-
mittentes) Generis est remittentes siue plurimi tentes, quemadmodum tamen nostra
tulum ex sensu huius exhortationis prudenter aduertit legendum esse inter-
mittentes, q. a. intermittit differt et sic loco diuisionis s. sermonis q dicunt
quem q christo fuit inhiandi. ad perfectionem) s. ad tradendam doctrinam perfectis de-
gratia, seruanda) s. q audere et presumere vellit contra id vel simile seruando.
Eius verbo indicat se scribere imperfectis 95. de ijs. a. scripsit) est. Vbi erat
imperfecti scripti illius gradebantur. paruitatis) s. cui minus doctrinam quam paru-
tentia ad baptismum. Confessio sit a baptismo mortuis) mortuis dicit, qz vitam
tatis cui habebant, et ideo a contrario vocat diuinam exercitatem viuificantem.
Baptismatis doctrina) quod est triplex Baptismus, flaminis, flaminis et sanguinis
impossibile est) Sancti confirmantur, inducitur) Cassi effectu fidei in bonis
siue in malis) permanet in eternum, et hoc quidem) q se. nunc diuinam, catechizare
se. fuerunt) sicut loco. impossibile est. a. q. d. ideo eternus catechismus intermittitur
qz impossibile est. s. qz. a. ea q impossibilitas fuerunt accedunt nudam fidei. illi
a. q egent denuo catechizari quemadmodum accedunt ad eos de quibus dicitur impossibile est. s.
in omni. a. tradatio ea q expeditionem sicut prius tradunt, et audita differunt,
quid et nos eternam catechizationem intermittimus et sic loco repetamus. Quia
impossibile est) vna impossibilitate de qua scripsi est, non poterunt credere qz
dicit Esaias Exercita vir populi sui: Dicit. a. eo casu esse impossibile ipsi credere, qz
impossibile est vt ad credendum sibi et semetipso sufficiat, q semel illuminati
s. baptizati sunt baptismo q nisi semel conferri pot: Vocat. a. Baptizari
illuminari qz Baptismus non fuerat primi luminis participes inuit sperauit
de Ecclesi. Hier. c. 3. p. 1ª Quod ipsis significabat diuinum vas vacuum inuidum et quasi
ad luminis recipiendi preceptis missis ad cathecuminis sibi illuminandi)

Et q̃ fidei limen nostrum est quis respexit Cor. Tri. cum dicit in Baptismo
fidem rei religiosis infundi. gestandum est. s. donum charitatis. sc. quæ nō solū
habitū sed et affectū præbuit, participes. s. ss. in habitantis. Visitavimus. i. plex
quor Bonus Dei verbi. i. Baptismo amplius et clarius instruit verbo Dei, cuius
verbi sinceritate et claritate sensū interno abundantius perfruit. virtutes
seruli fidei. Est. n. ss. Arca redemptoris nostri. Arca. n. dat de eadē
massa de qua marres, ut in 1ª rap. ad Ephes. dicit, et plasti sunt. Non
in quibus peccatis mortale sed ad iudaismū retrō reuocauit. i. inuocato in
eorū obsessibus vetus spiritū iterū preuari ut agant rudimenta penitentiæ.
Non dicit Apls, ab illo lapsu absolui, dicit. n. ingt Ambr. 1º de Penit. c. 1º. qui
ora peccata dauidis nullis peccatis excepit, a quo se nō possent digne pe-
nitentes absolui: Dorct. n. x quos peccata quoiet ipse adeo obdurati ut nō deh
illis penitus ad respiscendū: inter q̃ est et illius petry de quo mox. Remi
nit eterni delicti. i. mercedis ut delictū illud ipse sit non intercedente
vlla penitus eterna, Quod. n. dicit, Remittit. s. instituat eternitate
delicta nō de sola animi obstinatione sed et delinquentis demerito pœ-
nam, Reatus n. demeritū est. Cuius demeriti merces est desolatio, Par. n. pe:
sita delictis spiritū efficit eternū, q̃ x seruant a 1ª Ioan quæ est admis.
sis vsq; in xpm. Si. n. delictis diuersa eternis q̃ in inferno erit
xpmus, iam nunc peccatis mortale esset delictis eternis, dicit. n. apud
marres de peculiari delicto (blasphemia. s.) loqtr, id q̃ nis x omne pec-
catū mortale quid remit sint eterni supplicii, sit quoq; remittat eterni quod
in dānatione sua nis supplicio xpmus subiuabit, delicti. Cum Apls hic
de remūnatione x penitia sit sermo, nō de absolutione a peccato, mi:
rū hoc hic inuat Donatistas, illi. n. nō affirmabant quosdā nō posse
digne conuerti sed et digne penitentes nō posse absolui, diuerta studio
iudicabant humanis penitentiæ sine spe impetrandæ illis reconciliationis
sine absolutionis. Lapsis. a. de quo dicit esse iudaismū insinuat x id q̃
subiungit. Rursum crucifigentes. s. filium dei, Quia. n. ad iudaismū
filius dei cui. n. ad iudaismū illis temporib; defuit ille se crucifixit fuit
illis plane alia voluit quia iudæi crucifixerunt Christū: imo eo deteriori
impietatis. vt si scripsisset adhuc de nouo crucifigerent Christū. Quia iudæ:
orū voluntas satis apparuit in crucifixione imaginis Christi, de qua Aug.
et in eo quod sancti corpori Christi vlcisci illud mercisci possunt cru:
cifigunt. et ostentui habentes. i. faciunt se iterū participes illis crucifi

quod admiserint Iudaei cum ostenso illis Christo flagellato et coronato exclamabant Crucifige. Quod peccatum exaggerans psalmus dicit psal. 68. Quem ipsi persecuti afflixerunt (ad mortem postulando) et super dolorem vulnerum addiderunt (fel bibere cum aceto). Hoc autem faciendo Iudaei non fuisse aeterni delicti, testatur illud Hieremiae 18. ubi dicit Christus ad Iudaeos. Ne ignoscas iniquitati eorum, et peccatum eorum a facie tua ne deleas. Quae expositio cum ratione pugnat, est enim contra Augustinum in expos. epistolae ad Rom. Ambros. 2 de paenit. c. 2. Hieron. 2 adv. Iovinian. c. 2. Epiphanium in Loraes. 59. quod dicit Apostolum renovari ad paenitentiam, intelligunt de paenitentia Baptismali, et in effectu idem sit ac si diceret, impossibile est eos iterum baptizari) et sic respondent Novatianis. Quam expositionem patet Augustinus et Apostolum dicit, Renovari, id est ita tribuit Baptismo ut dicat eum qui lapsus est melius dicit et paenitentiam minus quam renovari. Sed nisi renovatio et vera lapsi Iudaei haberet non diceret in eorum persona Psalmus. Spiritum rectum innova in visceribus meis. Quod autem Augustinus contingentes scilicet id est dicit ad Hebraeos in bonum accipiunt, et dicunt fieri in Baptismo qui ibi bonum recipit Christo sine solum effectus (quod Christi participando scilicet. et in sacramento paenitentiae fit) sed et qui descendit in aquam simul. ipsius mortis Christi recipiendo, sicut et qui confessionem resurrectionis. Sed Augustinus nil expressit quia ob rationem Apostolum pertinaciter adimpensit, sed ostendit quae Paulus Cilicis rei rationem non dedimus, indicat. n. pertinaciae gentis Iudaeorum. Justus Isidorus melius conveniunter exponi de Baptismo, audiunt sequentia, in quibus Apostolus dicendo (Enim) absque dubitatione nos docuerit. Sic. a. Gabet, Terra enim quae ad quem modum venit frequenter urgatur imbre sibi, et non fructum illam irrigationem offert Domino sed bonorum cujus fertur, a deo benedictionem accipit irrigationem uberis sic, et in aeterna salutem plenissimum accipiat. Proferens autem tribulos. Ad quem modum venit irriguo Spiritus Christus, vos postquam non negligendo se convertebat ad mala opera, praecepta ea de quibus dicimus, offerit regibus, qui ortum minus sui electionis et in Dei vita vocavit deo abjecit, et pertinaciter Iudaei, de quibus dicit ad Isaiam. Argentum reprobum vocate eos, quia dicit eos. Effectus et maledictio quae vita eis appropinquat inferno, et ab inferno, ut ita dicam, duo tres gradus distinguit, Cilicis confessum. in combustionem qui consummatus aeterni Cilicis delicti poena est, aeterna combustio. Non dicit, Aeterno igne, ut excludat opinionem eorum qui dicebant ignem quem fore aeternum sed non sempiternum: Quia a Spiritu dicit, Combustionem, dat intelligi ignem illum in quibus reprobi vim suam esse aeternum. Itaque suspicor quod dicit verba unius renovationis Baptismi, id. n. quod Apostolus et allegorice significabile non est non ob quam Baptismus non possit repeti, sic. n. non repetibile non ob id quod quod relapsus est sed quia character indelebilem imprimit. Post Iam reminiscit Apostolus scribens ad eos qui inter Hebraeos in Christiana religione fide et ore professi erant, et quasi ex oppo-

sito doret quod simil lapsi ꝛ quam grauissima peccata merentur à deo desseri ne reseruari, ita pseuerantes in bonis opibus quodammodo à deo mereantur adiuuari vt pseuerent, vt dicit s. Melior enim qz à tanto lapsu cautior alienior, et virtuosior saluti qz ꝛ pseuerantia in qua fundens stabilis ad prosequendam salutis opportunitatem, quamuis ita loquar, intelligere non debemus nos ita verecunde quidem esse locutos, non tamen insinuare voluisse quasi vos haberemus tanto lapsui obnoxios, non n. iniustus, s. iniquum vt deum Loth. n. Apls de iniustitia impsecta q opponit actui, q inter iniustitia pfectam et iniuriam dicit est media. Thobie: iuxta opus vestrum Expla. Hier. 31. intelligit opa penitentie, sed minus reformiter ad legem: Apls n. dicit Stantes compellat, vt ad spem accipiendam à deo pseuerantia erigit: Elemosynas opus vestrum s. beneficentia vestra: quamuis n. ꝛ ratione significationis opus hoc posset intelligi indifferenter de quolibet bono opere, sed hic ex opinione tamen maiorum supponit fere ꝛ beneficentia: vnde et Cyper. tractatu suo de Eleem. et beneficentia, intitulauit. de opere et Eleemosynis. In noie ipsius in hoc quod ad bene agendum nouerit vos gloria diuini nominis: Et quasi exponendo quid nomine operis vellet intelligi, subiungit, Qui ministrastis sanctis in carne, infirmitate vel alia egestate constitutis. Et ministrastis. s. vnde manifestius ostendit Apls sic appellare illos q pseuerauerunt. Thaz uo obliuiscetur deus operis vestri, qz inhibit. Domus opus ex optate dabit eis gratiam pseuerandi, et inde ꝛ bonis quibusdam operibus parat ꝛ certa spem accipiendi pseuerantie vere appellanti saluti diuini. Si. a. quod dicit, vtor imitatis deo maluerit qz intelligere de iniustitia iustitie pfecte opposita, hic ꝛ, Non obliuiscetur opus. s. oportebit intelligere eterna retributione, ita vt Apls eterna retributione vel quantu est ex parte dei ꝛponendo intelligendus sit vos ad pseuerandum bene agendo velle animare: In qua sensu Dar verba accipit Chrys. Tract. sess. 6. c. 16. Etenim quia fundens ostendit ostentare solicitudinem bene agendo, et ppea terribilia illa ꝛ prig vobis proposuimus vt vos vestri timore certos lapsus ex altera parte minueremus. dico, ex altera parte, optime n. minuit homo quando timeat deum amore, inde timore ad pseuerandum rursus. Inducit. s. Apls deus ad quod nunc spe gentili vera veritate rapiatis. Sic n. Ecclesiastes spes. vt hic segnes efficiamini quod facile contingeret nisi vos et timore malorum ꝛ lapsus obuenientium ab bene agendo exterruisset, patientia diuina malorum sustinentia, et priorum laborum pseuerantia, fundentibus in eterna hereditate promissionis. s. promissionum effectus ad quas nemo peruenit nisi patienter pseuerando, hereditat n. ad quas festinat in proximo. s. quia gloria ꝛpone in initio bene agendi velit conseq, in fine beneficiorum recipiet. maiorem ꝛ quod teste Tertul. 2. adu. Marc. c. 36. testatus sunt alios deos non esse. Lugani.

uiter ferend) implebione illiꝰ ꝓmissi, et inter⁹ in patia, vt dixim⁹, ꝓseuerand. adeply ost repnisi? In 1ª ſo. ſui parte qm ꝛſaac eidem ꝓmittebat. Dando a. vob⁹ nr dnō solicrit non solū ꝓmittere sed et iurare subiungit Apls. ad roborandū ois⁹ assertiōis seu ꝓmissi⁹. Est iuramēt⁹ Sine qr n. pari⁹ reddunt assertio vel ꝓmissū alioꝝ Inquo⁹ et ad qm modū fiend. sr. deū quod quid magis firmiter reddant iurātib, auctore Amb. 1° de fuga et Abel. c. 10. arbitrat n. Amb⁹ deū iurando ad hominū infirmitatē suā diffidentia condescendisse, ita vt et ſr bonꝰ quādoq; habeat illud Christi, Quod amplius est a malo est, inordinabilitatē sc. vt diffidentia cuiꝰq; te regat iurare. Cr tamē Tertul. c. 3. de Baptis. exclamat non faciendos esse pro qbꝫ iurare velit deus, secundū sentiā ipsius verbū Apli sibi rōsentanea vr deū iurasse vt animū beneficiendi, et ostēsiue q ꝓmiserat implendi efficacius eloquer⁹ nobisq; redderet. ꝓsiasū, dicit sr. Apls, Abundātius ſ. q dual vel immobiles) ꝓmissū sc. et dei iurantib⁹, ꝓmissionis q; media ꝓfectionē q; qm deficere aūt fallere nō pt, fortissimū) et fundatissimū ex parte dei solatiū hab. ſ. ad tenendā) et ꝓseuerantē sedandā Spem) et beatitudinē q Cit adhēr in spe habet, et firma) qr vt manū inter fluctꝰ firmat ancora, ita nob inter varios fluctꝰ huius vite in bono stabilitas spe fulciuntꝰ, et introeuntes pdibꝰ seu affectibꝰ ipsius spei vsq; ſ. velaminis) et regni celestis quod q Sanctꝰ Sanctorū i celiꝰ templi partibꝰ velamine distinctū) tanquā in Car vita in⁹ accessū significabat: Eo tamē in Car vita constitutꝰ fidelis fide et spe gradat. vbi ꝓcursor) qr ipse introeundo in celis viam nobis aperuit et straurit. Secūd⁹ ord. melchis. ſ. in eternū) tuis n. pontificatꝰ secūd⁹ ordinē melchisedech in suprema ac dignissima sacerdotione dignit. accepit.

In Cap. 7.

Rex Salem) i. Hierusalē secūd⁹ Hiero. de Gradi. Hebr. qm tamē sentiā ipse refutabat epla 126. dicens Salem quasi esse ciuitatē iuxta Scythopolim a Gerusalē distantē, iuxta qm rasha methaby est zarob nr⁹ vocatur a Labano. Rex iustitie) id. n. quia nomē melchisedech. Sine patre ſ) Unde quidā colligentes melchisedech Angelū fuisse, sine genealogia q a maioribꝰ ad ipsius vsq; deductā, secūd⁹ traditionē, vel q ab ipso in posterū deducta) vt q id scripta ipsius sine nr⁹ tpe fuisse secūd⁹ Hiero. l° adu. Jouin. c. 13. Ex qb⁹ a nō nullis melchisedech Angelū fuisse, dicit n. esse sine patre ſ. non quasi parentes nō habuerit, sed q nō referuntur gbꝫ parentibꝰ edicti sit euāg. leo serm. 2 de Annūc. dñi Zosim. et Aug. 5° de Gen. vt in eo alle intelligat ostendi nrā generatiōē nō posse enarrari. Neq; initiū ſ) Ex qb⁹ nonnulli quidā opinati sunt melchisedech fuisse ipsū filiū dei q Abrahe in visibili figura hominis apparuit: sed ipsorū errorē Epiph. in hæres 55. efficaciter refellit q quod Apls subiungit, Assimilatꝰ filio dei: q. intelligi nō potest filiū dei qm nemo est similis sibimetipsi. Fauerunt et alii q diuersi spiritali sunt

melchisedech ss^us fuisse, quorum scripturae Genes. 50 in ben. recitat Deus modo. melchisedech regem sacrificasse, q̄ nō fuit ss^us, q̄ Deus, vt dicitur c. 5? ℣ se sacrificare nō ḡt: vel dicere oportebit ss^um incarnatum fuisse, q̄ est contra fidem. vel dicere quod ss^us in humana forma tantum melchisedech apparuerit. Sed nec id dici ḡt, q̄ nis humana figura apparentia tantum fuit, si spiritus sanctus in melchisedech apparuisset debuisset ipse se sacrificare, nis figura praeteriret sine actione in semetipsa nō habeat. Quod q̄ dicit Ney iunior, q̄ intelligendum est id dici q̄ memoria nō ḡdit iunior melchisedech ney senior vig, vt in ipso olle intelligat q̄ est alterum. Assimilatus filio dei in hō omnibus q̄ divina sunt, ipse in est sine patre in humana natura, sine matre, in diā, authore Ambr. Epist 82. Qui dicitur haec ad doctrinā morum, sicut et illa: dorcas ad eundē modum ob q̄ ad summum sacerdotium eligendi sicut debere esse sine patre &c. ed q̄ in illis nō generis eligenda est nobilitas, sed morum grā, vbi tūm praeparatio. Sine genealogia Generatione in eis q̄ enumeratur, ney iunior ney senior patris q̄ est alterum. a. et. ō. Ex eo. q. quod melchisedech dicit filio dei assimilatus multa theodoli Lorichius hoc Tract. de princip. in suā affirmat melchisedech Christo inferiorem esse eo quod dicit sedes ipsius ordinat. Cum n. dicit assimilatus filio dei dat intelligi exemplar primarium sacerdotij generis Christi fuisse, ipsius n. superioris et primarij sacerdotij figura gessisse. nunquā sacerdos in aperturā q̄ nō est memoria patris quo tempore sacerdotium ipsius defecit, hoc Aug. q. 124. in Exod. et Epiph. in haeresi 55. De principio vitae possessionibus vel mutabilis suis. Abrahā patriarcha q̄ inter egentiores Israēl principū est. nec a. ḡstio melchisedech in ordine religionis sacerdotij negat in eo quod et Levitae decimas accepint exigebat post cae ipsi q̄ausa est distantia dignitatis inter decimas quas accepint Levitae, et quas melchisedech, inferens tandē et ipsis ordine Leviticum decimas melchisedech obtulisse, et dicit. A finitimis suis et Abrahā q̄ quasi a parentibus naturā, a quibus solius qualitate sacerdotij erant distandi. non annumerant in eis. f. melchisedech q̄ nō numerat ab aliquo patre aut matre descendisse. Ab Abrahā tamquā patre Israelitici generis simpliciter q̄ ab eo decimas, nō solius tamquā qualitate sacerdotij, sed et naturā et aeternitatis typico, quem Abrahamum Repromissionis de Christo et multiplicatione sui seminis sicut stellae coeli multiplicandi, in quo ipse gentibus benedixit multitudo bonorum fidelium qui in medio nationis pravae fulgent et stellae firmamenti, quem q̄ tantis patriarchā, melchisedech benedixit dicendo Benedictus Abrahā deo excelso &c. Et ne videretur offerri melchisedech virgā Abrahae tum in benedictione quā in relatione partis et decimarum ad solius Abrahae relatū fuisse putet sibi magis Scriptura dicisse melchisedech. Benedictus Deus excelso &c. Ex quibus verbis manifeste apparet ipsius offerri q̄ his gerebat et

ad Deū relicisse, ita vt ꝓferendo panē et vinū ex ꝯ obtinerent sacrificiū Eucharistiū sūe gratiarū actionis. Qui Benedictꝰ) Quidam in Exodi xxx: Aaron et filij eius et omnes sacerdotes ungendi sunt, et ne ꝺ quidem ꝓsentibꝫ populo benedicerent, nisi forte de ipsorū posteris, de quā re Leo 67. 88. et Nicol. 1ᵐ in Decreto. Et Ieron in Sacerdotio Leuitico. Ibi. a.) In melchisedech protestatꝫ qd vidit vō quod de morte illius multa fiat mentio, ⁊ quod dat intelligi ipsius summos tales esse sedes diuinū. nativitā. Et, vt ita dicā, ꝺ) qz aliqua vox declarans ꝙ arrepit) Tanquā sacerdotio religā maior, decimaty ⁊ ꝺ. decimas et ipse ꝓstitit. adhuc ꝰ erat) ⁊ seminales vocē, inqt Aug. 1ᵐ de Genesi lit. c. 19. et 20. Quidam in Abrahā nō ꝙ decimaty Christy, qz sedes illa vocē in lumbis Patris non erat Sicꝫ constituit) noster salutis et beatitudinis, ⁊ Sacerd. Leuit. erat) ⁊ quod erat nostre salutis quedam vmbra ꝓparatio. Sedes ordinat melchis.) Quia ordo sic erat. ꝓmissus quod melchisedech vere Deus erat, quia obseruat Ambr. 3. de fidei. 5. quod Sacerdos dei summi erat, quod alterius: Addit Cyprianus epla 63. et in eo ordinat postea quod melchisedech panē et vinū obtulit, quod Abrahamus benedixit. nō sedes ordinat Aaron) vō quod nūs lege Sacerdotij Aaronici nihil habeat rone: Ille. n. dicit Sacerdos sedes ordinat alicuius ꝙ primarij Sacerdotis alicuius ꝓpriatatel habet et qualitates? Nolim illam ar alterius speciei Christy gerebat Sacerdotiū. Translato Sacerdotio) ita. n. vt Sacerdotiū prius translat in Sacerdotiū alterius legis mutationis et ꝓprietatis necesse ꝰ fuit. Quia. n. ad Deum nō habitabil spectat tam in ꝺ ad Deū qua in ꝺ ꝙ Reip. sunt bene ordinari, ne a. in ordine Reip. sit differ: mutat oportet aliam ordinē quo nō habeat ad Deū ordinatā alteri quo ordinatā ad sanctitatis nostrum esse et nostrum, necesse ꝰ est ordinē Sacerdotij in aliū formā translatū deinde ordine Reip. ꝙ est lex fieri. Quoniā in omni legislatione et lege semꝑ legislationis et legi nostrum fuit sacerdotiū: Legislationis dico, qz eo modo quo lex semꝑ et ꝓfuit Sacerdotiū: Eidem. Lex prohibuerat ne dicta mina legis auferre, ne eodem mensis et Sacerdotiū: Quia lex iustificationis et iustitie ꝓfuerat ex sola dei inspiratione nō. ante tempora Prophetarū huius temporis et Sacerdotiū demandabat Dominus melchisedech Iob et alijs ex inspiratione, teste Origene Hom. de Circumcis. Cum lex dicat in sua vetera modo erat tempore ordinatis fuit ⁊ Deo Sacerdotiū. Denique Christy sūo tempore nouā adferens legē vetustis literis dicendo et nouū testamentū nouā, inqt Ieron. docuit oblationē. Similiter Sacerdotiū fuit nostrum legi, nisi n. lex esset mere ritualis, sacerdotiū nec: Sabath rerū aialiū mere naturalia, ab omni dico ritu aut significatione rei spūs tualis libera seruanda: Quia vero lex fuerat figuralis sacerdotiū et ritū ꝓpriet: tibꝰ significatiuis nostrum Sabath rerū aialiū figurā rei spūtualis in se habentia. Denique postquā lex finita ꝰ est spiritualis Sacerdotiū nostrum SSti altaris nostrum Sabath rerū aialiū

rem magnum spiritualem in se continentes. Dicta autem sentia Augi Quem dat
vobis, qui augit simul et ab vobis, et sibi eadem sponsione vbique data sunt, quod de
vnodicto necesse est de altero intelligat. Quia verba Deuter. 18. 2. de constitut.
rap. translata sub nomine Aug. vbicunque apud ipsius inuenire vel ex eo appa-
ret quod Beda q sic explat Pauli Commentum ex ipsis Augustini verbis vide-
rung requisitis contexuit quorum verborum ego faciat mentionem. Post hec aggre-
dit Apls paulatim declarare qualiter translatio sit Sacerdotij, et in primis quoad
psonam, et dicit. In quo + in quem hec sc. hui⁹ sc Sacerdot. pfecto filio lege Sacerdotij
ad tribus Leui, alys adeo ad posterum Aaron restringente. Ex Juda enim dicit nostrum
Dnm ex quo genealogia, hui⁹ ita et prophetia Jacob. Gen. 49. qui et originem ducit
ex tribu Leui, sed tantum ex parte matris, Aaron, et progenitorum, et q ibi no
fuit aptus Sacerdotio Leuitico, progenies n. reputebat ex parte patris. et am-
plius fuit Sacerdotium alterius legis et prioritatis esse institutum, sic scripture dicit et
factum est sedes plenitudo Melchi. i. in vera plenitudine ad similitudinem quam
gesserat Melchisedech expressa. no sedes legis (quia melchisedech) Leges, aqua Leuit.
quia pascebat ne summus Sacerdos esset ruber, hirsutus, pauio vel grandi naso. s.
q ita moraliter exponunt a Greg. pastoral. circa. p. 1. c. 91. Facta est Ex quo debet
intelligi quod sit Sacerdos alterius conditionis et prioritatis, quandoquidem appa-
ratus et conditiones summi Sacerdotis in lege expresse in ipso nec horum habent
nec requirunt. Sed secundum. s. insolubilis. Jn Christo n. hui⁹ ordinarie summus
pontifex nulla alia attendebat integritas corporis quam ipsa boni. corporis
immortalitas et pfecta gloria. Immortalitas n. vite est insolubilis vita
q fuit est nec sit possibile mori. Ad quem modum Christus in Luc. 20. et Aug.
20 de Ciuit. c. 21. dorent in Sacerdote nouj testamenti nonq̃ualitate corpo-
ris sed vite diuine attendenda esse. Contestatur illi sc. cui ingeritur hoc
dicit, sede a dextris meis quo s. Melchisedech q Jam Sacerdotij dignitate sedes
virtute vite immortalis arripit. regalis s. precedentis legis ruinam. ex eis
insolubilitate Quod ita intelligenda de omnimoda insolubilitate sua verba ego-
nem subiungit Apls Nihil n. ad pfectum. s. q. d. insolubilitate nam diuo q nona-
ginta ad pfectum aliqua salubres. quarum q quam lex habuerit obli-
tatem introduxit melioris spei. s. pfectum a lege et legali Sacerdotio, q Jam
n. Joannes primus arripiebant quasi anhelantes vt pfecturi ad me-
liorem spem, vt no amplius spem ponerent vel in sola legis rogatione, vel
in legis Sacerdotio sedes se residendo, quasi sanguis pecudum esset remissio
peccatorum, sed ex lege et legali Sacerdotio quasi manu diuerent ad rogan-
rendo dei gram q implet lege, et nouum Sacerdotem q pfectum redemptionem.

(et quam

x quam) meliorem spem primam ad deū) q̄ nulla xfectio expectam legē
sed x legem et Sacerdotiū nouū testamenti reddunt primū ad deū consequēt:
deū et videndū dispositi q̄antū ost ex parte legis et Sacerdotij. Transit post ter
ostq ad ostendenda dignitatē Sacerdotij Christi p Sacerdotio legali ex alio capite,
de quo dicit. Et q̄s ost nō sine iureiurando. p q̄antū ost ex eo q̄ Christus nō sine
iureiurando fuit ost pontifex, alij Sacerdotes legis ad vnū vsq. Lic) Christus sc.
Sponsor) sine mediator. Jesus) idq; q̄ x re media iurandū nō ost: ex eo q̄ q̄
Deus in Sacerdotiū Christi iurauit, non. a. in Sacerdotiū Aaron, manifestū sequi
tur Aaro Sacerdotiū originē plantiae fuisse, illud. a. multis maioris. vnde sequi
tur tertiū. De iuramento dei sup̄ius posita, verissimū ost esse testū Andr.
manet in eternū) Tanquā Sacerdos, alia n. Sacerdotia, p̄fectis q̄oad functionē,
in hac vita terminanda. p. Sacerdotiū) q̄ functio vsq; Sacerdotalis in eternū
xficient. in futuris) p. quoniā tempore quo occurrent alij saluandi. ad deū)
non. n. preces aut sacrificia ipsius x Angelos ad deū xferunt. Generi tū leguntur
Accedentes x ipsis ad deū), et credit ladio melior, Et sensus ost, q̄ x ipsius tpm
mediatoris a deo salutē expectant, exhibendo. a. in quo scripturarū eius Sacerdotiū
salutē ex parte manifestat, postea n. dicendo, Apparet nullius dei x nobil, alterā
scripturam Sacerdotij parte exponit: vna q̄ eius parte sic exhibenda subiungit.
ad interpellandū) Sic orandū, interloquendū x nobil apud patrē vbi agit dñs
nr̄os: x interpellare n. et orare intelligi aliter ost Aug. epla 59: ita vt additi
endy nō sit Scripty q̄ dicit Christus x nobil in celis nō orare, derelicto dñs sc.
manifestū rōy ita tanto mediatore erat placanda. Sanctū) vt vniuersitatem:
remotū) ab omni sabbatali malitia liberū, impollutū) omnis peccati originalis et
actualis expers, segregatū a peccatoribus iam sancta tempore pontificatus sue sup̄emi
ac honoratissimi Sacerdotij sui à peccatoribus et loco secundo, et nō quoniā loco,
sed et dignitatissimo, vide sabbatū expressius celi sedy q̄ sup̄ra ad celos ad dex
teram dei vsq; exaltatū. Reliq) Aute oia. n. et p loco debent alij Sacerdotes q̄ suis
delictis offerre, iratus n. iust Greg. indignatio q̄ eorum si ic q̄ displicet ad inter.
rogandū mittit, de qua re Aug. so Samuel. Dom. 43. Hoc) q̄ delictis sc. propriis offerre
pro suis n. peccatis ipse nō sacrificauit: alii tamen sedes d. Thom. 3. p. q. 22. a. 4. ad 3.
quantū ad causam possibilitatē Sacerdotij sui cruenti offerendi ost dicendū, quod et
Cyril. ver agnouisse Anselm. 10. Dicendo. n. Si quis Christus q̄ seipso oblationē obtulisse
dicit Anathema sit, ne id de omni pacifica cruenta oblationē intelligeret
addidit, non. n. quia habuit oblationē q̄ nō habuit peccatis: id. a. ut priora
verba nō oblationē q̄ proprio Christi peccato determinaret offerendo quod q̄
Nunq̄ non. in celis sanctissimo offert q̄ peccatis nostris? quid ergo? quia
recedens Johanni dicenti, Aduocatū habemus apud patrē Jesū Christū, et ipse

Gg

est expiatio & peccatis nostris. Quod ꝯ dicit, semel se offerendo, intelligendus est de oblatione cruenta, dicit n. quemadmodum Sacerdotes, qui a. quotidie cruentas hostias pro peccatis immolabant: Christꝰ ꝯ ab eis in eo differt ꝙ & pedes quotidie se non offerat cruente. infirmitate habentes ꝙ pro peccatis suis debent immolare, post legē est ꝙ post legē impleta, in eternū p effectū, ꝙ ab omni mortalitate et iniquitate p alienos. Hic a. notandū, Quod si Christꝰ ꝙ p peccatis semel cruenti oblatꝰ est in cruce, adhuc quotidie esse offert in celis ad impetrandū oblati pretij fructus seu effectus, sacrificia q vocamus applicationis nris sacrificio redemptionis ut penitus nō pugnare, imo coexistibile Dei ecclesie optime consistere, sicut in oblationibus Christi videmus: pridie mille efficacie est argus Haereticorum volentiū sacrificium missae p id de medio tollere quod dicunt ipsius sacrificio Calvarie seu redemptionis unicum fuisse: Cum n. sacrificium missae non offerat in redemptionē sed in redemptionis applicationem, ut in eundē finē Christꝰ in celo semetipsum offerat ꝙ nobis, quid demonstrabit sacrificium Hereticis magis nris sacrificio redemptionis pugnare, quā oblatio quā facit Christꝰ in celo?

In Cap. 8.

Capitulum ꝙ dicit. & sicut ea q Hactenus dicunt de summo sacerdote summarie adhuc sequentia adjicienda, q sicut prius dicta sunt tanquam tacite in compendium, sanctorum & Sanctis sanctorum realiter sic dicti, ministerij vbi n. sedes quamvis tabernaculi adhuc ministerium obit. Veri ad distinctionē tabernaculi figurati quod figuram dicit sicut scriptum est introduxerunt eos in nubes Hactenus hic q exactis ex dictis, sanctuarium ꝙ firmauerunt manus tua, illa n. Habitatio cunctis non poterit. Hucusq; iam glorificatus Pontifex. sicut terra. & à resurrectione in terra mansisset, nec ascendisset ad Sanctum sanctorum, nec esset Sacerdos innatiua sua glorificata, nis esset ꝙ munera q. d. oblationes in Cruce semel, et ꝙ dicit finita sicut terra non conuenienter offerendo Hostiae nisi sanctuarie aut figuratiue: ad ex eo apparet ꝙ dicit sedens legem mandauerit in terra offerri Hostias ab illis q umbras deseruiunt. & q offerunt Hostias et administrant sancta sacrificium q expressa sunt ad exemplar, et in se habent umbram rerum celestium. Dando a. noem quare dicerit, exemplar, subiungit, sicut ꝙ constituerat tabernaculū & perficeret tabernaculū veteris legis. Exemplar. & Prototypon quod in se illustrium continet figuram rerum spiritualium quam ad ꝙ ad Prototypon expressius, et ab eo umbra vocatur. In monte vbi n. authore noem. l. 4. c. 28. dicit celestibus exhibitus et visibilibus quadratis ac figuris ab omni materia corporali alienis pulcherrime dixerit ac depinxit omnem ordinem tabernaculi ac sacrificiorum, quem Moyses obscurius in materia expressit: vide et ad ꝙ in monte monstratus est exemplar dicit, erat n. fertilis primaria rerum spiritualium: tabernaculum a. ꝙ Moyses adiustare illis fecit

dicit umbra, q̃ erat veri̊ spiritualiter delineatio obscurior. Quod et Hiero. in
c. 3. ad Ephes. agnoscens, dicit nostros tuby tabernaculi speciem in monte vidisse, et
spirituali intelligentia esse completů, quam speciem deus eidem ostendebat mundiorem
nostri, scripsisse. Vnde a. ysaias desiderat esse sibi tuba transiit ad celos, meliꝰ
q̃ ibi nō deseruit exemplari, nec umbre reflexiō, sed in gloriosa semetipsū offert specie.
Quod vsq; adeo non curarent nisi illi loco, vt nō in altari nouū testamenti offerant in
corpore glorioso, id tamē nō fiat nisi sibi specie sanctali; illustrari tamē q̃a sancti
figuras vet. testam. Prouide Anshe. lo. 8. c. 48. Aliꝰ offerebat vituly, numer offerit Christy,
sed quasi homo, quasi recipiens passionē, offerit et ibi vbi aduocatꝰ agit apud patrem:
stans umbra in lege, tanqꝫ in Euangelio, veritas in celestibꝰ. Redit ꝯ Aristy, si Christy sibi
tuba esset iam glorificaty st. nec sacerdos esset, q nō haberet quid pro suis alijs
offerret; semetipsū n. offerre in specie glorificata nō potuit hostia, id n. recusauit sibi
celestibꝰ: semetipsū a. offerre sub specie aliena recusauit de hoste, sed nō recusauit
offerenti iam glorificato. Primū testamentū s. nūlqꝫ dixerat) + nūlqꝫ absolute
vituperauit n. eos) Eos, dicit, reprehendendo q̃d dixerat) si primū nūlqꝫ dixerat)
dicendo n. Eos, dat intelligi, non nūlqꝫ q̃a dixerat in lege fuisse sed in hominibꝰ,
erat n. deus lex vt ait Ajud. q. in iudicib.) in suo ordine incorrectibile. Dicit
nouū testamenti ꝓfitemur fide ꝯstia, primū n. testamentū nō fuit ꝯfessū sed
bonis in suo ordine. Domus Israel) et q̃a significat 10 tribꝰ, et domus Iuda sibi
q̃a et Beniamin, sicut dat, inqt, Israelita n. sunt de qbꝰ ad Rom. 9. Apli, quorū
(inqt) promissa: vita n. promissa dei tam veteris q̃a nouī testamenti primario et
directe Israeli data sunt, ad gentes a. per ostensionē et de gra deriuantur. non
secundū testamentū + patribꝰ in die] siue in tempore ꝓmissionis) Cuius apprehendit manū
ille quidē todo violenter edidit: ad quem modū dicit dicta apprehendisse manū
Israelitarū, q. deuotibꝰ Aegyptijs roganti sunt exire de Aegypto, et quod significabat
quod illi et oppressi sunt de seruitio quāmul cogitauerint multa dei promissa
penē stimulis egeant ad exequendū, quale quid significabat in Loth, nisi nō ꝓpo-
sitū essent tenores de imminente ciuitatis incendio ipso adhuc dissimulante
apprehendunt Angeli manū eius, et ostante penē violenter educunt, nō
punisset ꝓ q. mandatis nō obedierunt, et ideo promissa quibꝰ nō sunt re-
seruati. neglexi) Curam eorū deposuit, a facie mea eos proiecit, Dicit illos) quibꝰ
eorū salutē dedit vetus testamentū, vt multo tempore homo viuet sicut ligna
de humanarū virtutū infirmitate tandē reuiuiscerent. in mente eorū et
charitatē ꝓ. q. impleat legē, et ita illa dicat officia q̃ seruiendo ꝓximis legē
in corde ꝓ) et habitantē ss, q est digitus dei, et quem, inqt Aug. diffundit in nob
charitat. Per hoc tamē, scripturarum, vetus intelligimus antiq. instigere, et latiꝰ exa-
rare vt ad bonū ꝓseuerantiā de vetibꝰ nō possint facile euelli: Sicut a nutrice
grauidā gerata eo q̃ vetus adhuc infirma sunt, et in eo latissime diffusa
dicuntur apud Hieremiā esse scripta stylo ferreo, et stilꝰ latitudine vetus
egerata. in duris) Non est n. deg aliquorū nisi iustorū, neq; n. est mortuorū

Deus: sede et nemo dicere ꝑt deus meus, nisi q̄ deo defert plenius ꝓfectus affectus, inqt Ambr. in psalmis) Et peculiariter dicunt psalmi dei ſ. filius ⁊ hoc testamentis eo ꝓdicam et laudem eo deuenia et nō sit necesse et dicat alteri dorcat. Quoniā q̄ filius dei sit nō. Scriptum est fac. ad faciem, quando n. hoc implebit sicut scriptū est, Pax fulgore in conspectu eius mihi (et quāb Script. intelligit dñs) Tenuissimus quoad priorem offitium. A minore ſ. eorum quod bene addit ne contra d. Augen de Trin. et Lit. c. 24. Sanc ꝓphetice pacta impleri dicunt aliquando in hac vita: Hic n. tametsi ꝓfectiores quod dorcat studio, aliquando non egerant doceri, minores saltē semp egerunt. Hanc nouissimam partem Deus priorib⁹ subiungit, q̄ visio dei in beatitudine est potissima pacis atq; adeo consummatio nouī testamenti: Primū n. dicerant, Consummabo testamentū nouū, q̄ ad ꝓfectū pertinebat in ipsis testamenti explicatione poterunt consummatē religio adiungere. Insuper eorum Ad conspectū n. dñi nemo ꝓficit nisi peccatis omnibus et pacta dimissis, iam quando sc. eo ꝓuenerint ut non doceat unusq; proximum suum. Addit. a. Cognosce dñm id. n. ꝓprie in futura vita nemo alterum docebit, q̄ unusq; deū immediate videbit, de effectu a. pacis Sally saltē quam diu docat mundus dus Angely alios docet, et verisimiliter potior sanctis inferiores. non memorabunt nec imprecando nec alia rē iudicando; Stult scriptū est, ut tantet libi gloria mea et nō compungar, ullo stimulo ꝓcedentis peccati, nec n. oriretur ibi ully in rede scripty, ulla cōscientia infamie, ullius improperiū in mente, ullius supplicium in corpore, veterauit ꝓprie ⁊ scripse iudicauit ꝓprie testamentū fuisse vetus, ꝓprie interitus est q̄ senescere et ad interitū tendere.

Lex Cap. 9.

Ne vetus testamentū quod dicerant abire in interitū credereth fuisse malū explicat mihi Apoly illa q̄ in veteri testamento fuerunt prisca. et dixit, Justificationes (illius) ⁊ milius ac vitę qby hinc tempore iustificandis iustificationē q̄ hoc Ambr. sermo 12. v. 5. in psal. 118. iustificationes sperisel est et imago, nō veritas: Loqh. n. Apoly de lege quā vetus erat, illic descendiens q̄ nondū credebant in Christū venturū ut iustificaret, et sanctus seruiare ⁊ alterius q̄ erat aula tabernaculi sine tecto, vndiq; tamē rationi rationabilis et seruilis, q̄ dixit sanctus q̄ in eo erat altare holocausti, et in hospitio populū offerebat sacrificia cruenta, dixit et seruiare, q̄ ad id patebat seruilarity accessy. primum ⁊ prior hoc intra diabolus rationalis ambitus sanctus est tabernaculi ⁊ hoc habens lucis desiderat et pellitis, sagis rubicundis, à fronte. a. pendente velo à priore altaris interstinctus, in quo erant candelabra dixit candelabra, q̄ in vnico candelabro septē erant lucernę, lampades vel luminaria distincte posita, quod ſ. tabernaculi, quod genere est generis feminini, dixit sanctus uec alicy consuetudine Latinorum Latini interpres relationis potuit in genere

femininu, inde n. exiergit lenitio similiū illi q inuenit apud Virgilium. Est lony in Carmine quod Tullianum appellat. post ſ 2ª quod n. tabernaculis p̄ a tergo claudebat, intelligendum dicit tabernaculis à tabernaculo genere sequenti, dicit Sandra Sandworum qz inter sancta loca habebat sexcenta emunctoria, aureos habent Hydrias. ſ. habent ſibi vſibz depūtatis aureos Hydrias quo debebat Pont. illud ingredient semel in anno, et pudeqz dicit Aſtly habent Hydrias no ſit necesse intelligere ipſum Hydrias in Sancta Sanctorum asseruatis fuisse, qz et attendisse videntur qz ex Hydriis aureis intelligi debuerunt altaria ignis amabilis qz erat in tabernaculo p̄sente dei. dicunt n. sancta Sanctorum illud altare habuisse nō illud sed ambitū continendo, sed qz in vſz sanctis sanct. erat depūtatis: sed nis habere intelligere debent qz eo qz est sibi depūtatis esse certus. a. ſit sancta Sanctorum depūtatis fuisse Hydrias, qm̄ necessitate qz Hydriis intelligent altaria thymiamatis? An qz plures erant Hydriis? Aſtly a. dicit simpliciter sanctas Sanctorum habuisse Hydrias aureas? Sed hoc ea alias causa mouebit, qz verisimile est qz ex simplicitate ingressū Pontificis in Sancta Sanctorum inter reliqua Hydrias aureas Pontificis qz illo ingressū ſit depū: tatis. Et ſi habeant, sed continendo ambitū suo, quod n. habent dicit, bene de eo qz continet verificatur, qm̄ de eo quod ſibi vſibz solis depūtatis habet. arca testamenti continente tabulas sex quarum obseruatione vel transgressione vis illo populo testamentis seu pactis ferebat deus. In qua] Quida scribendum Tabernaculis, sed quandoquidem Aſtly prius dixerit quod Tabernaculis habuerit aureas vel velle dicere quod ipsa arca continuerit, idz inde affirmat magis verisimile, qz inter cetera et tabulas testamenti nominat, qz a. ceteris re: tinentibz erant in arca: Virgz in qua ſ. arca, et tabulas testamenti qz in ipsa arca simul erant, Urna vero et Virgz Aaron erant in capsella ad latz vtz, sicut et ami aureis quod obtulerunt Philistiim: alias ita conciliat Aſtly vis textū 1 Reg. 8. vbi dicit quod in arca nihil erat preter tabulas: illa. n. verba intelligenda sicut de simul vel gremio arce simpliciter, Aſtli. a. de arca vis ſibi appendi: vbi dicit] ſc. arca, gloriose] ſcilicet in forma representante eternā ipsius gloriā. spiritaliter] qz alas sibi simul inde extendebant ſuperā mensa qz arce expendi: vbi aliter desiz immunebat, de qbz] Quid ſc. significauerint. et singula] Quia ta Cyril. in Johan. c. 28. significatis declarat dicens, Sanctis seruare, in quo ante omnibz populi offerebantur hostie cruente, significat quod Christz cruentē in omnibz sanctis immolatz ſit: Tabernaculis vero 2ª ſignificat locus seu status sanctorum qz ſunt in Ecclia, illi. n. sicut candelabris ibidē positis ſunt delecti candelabra luxuria ante deum, et illi ſoli vere possidunt pacibz ꝓfectionis: offerunt ite deuotiſz odoratissime orationis de altari cordis: Arca vero seruz Cyril. significat corpus Christi, qz non ſolis vel diuinitatis, ſed et humanitatis intus et foris est pretiosissimus et aureis intus metallis: Addit Cyril. tres dicit partes ad duas

tabernaculi) generaliter dicitur ytimisse, q. sive in Cruce, sive in spiritu, sive in cælo vng et idem est Christ. primi q. s. appellat Sancta. Semper quotidie nunc et vsqui, Sacerdotes Sanctificia officia consummantes, incendebant in quotidie Thimiama, nihil incensio in veteri lege erat Sanctificia, ibi. a. in immolabant nec offerebant Sanctificia cruenta, sed ther incensi, ibide quotidie arrudebant hircum, mundabant ihs panes, q. duo quandoque ad cultu dei ytinebant Aplis Sanctificium unde vnctendit, quamuis sedes se non fecerint Sanctificia. in 2°. s. anno) Decima die mensis 7: in ytia Leuit. c. 16. q erat dies expiationis generalis, in quo expiabat Sanctuarium, tabernaculum Sacerdotes, et universus populus. Augl qdt q. 133. in Exod. quod dr semel in ao limitat x id quod subiungit Aplis, non sine sanguine) arbitratus in plus pontificē sed et alios Sacerdotes quotidie ingressos Sanctuarium ad arrendendos Thimiama, pontificē a. semel in anno in sanguine, sed ex alio errore quo arbitratus est altare incensi fuisse Thimiamatis in Sanctuario fuisse, vt Exod. 3° dixit illud potendum fuisse non intra sed extra velum quo tegenda erant arca: vide Leuit. 16. dicit quod altare incensi debeat expiari pontifice Sanctuarium egressu, erat q. extra Sancta Sanctorum, et ob id commixtā sentia Aug. omnino subiunxa frustra. vbiq. semel in anno absolute sola Pontifex x quod, hoste Aug. i. erat. Semel. c. x. ytiq. abrogat Christ sola introiens secreta celorum et ad dextram patris intercedens x nobis, populo. a. pro quo interpellat sanguine. non sine sanguine extra Sanctuarium ante altare holocausti offisso, ad ostendendū Christū sanguine in cor mundo offerendū, ipsius. a. sanguine in vulneribus s. dilectionis signis vbi illatum, qui offert Deum, et verisimile est, in ytia vbi illis temporibus nova dies, ad ostendendū q. Christ et in gloria Sanctorū sedes audiunt pulchritudinem apud patrem patent q offerat, sanguine s. suis sic offisis: Quod n. Leuitici dicit Pontifex debere sanguine assumere e regione oraculi nō ad oblationē sed expiationē ytinet. q. legit, et exponit aliud s. ibaq. patet vbi Sancti pro quibus oblationi. q. sic ait populi ignorantia) id demum patet Leuit. 16. Sed notandū q. in ytia Leuit. c. 4. et 5° capit populi, principes, Sacerdotes poterunt quotidie Sanctificia offerre q peccata ignorantia: et illis q. orta ex negligentia siquidi sedes Aug. de Nat. et gra. c. 17. Cui Num. 15. adiungit pdtis oblationi qua qs obliuiscitur sacre quod tenuit. Et Leuit. 6. dicitur pecta in qbus peccare solent scilicet: q. Sanctificia quandoque ab illis vasis de quibus Dominus in figurata promittebatur, instituta sunt à deo quotannis diebus pro expiationis vitio futurae q. sanctificet: Quae expiatio aliquandoque suppletebat illa q. in quotidiana expiatione peccatorum erant toto anno ytermissa, nisi non valebat alia peccata expiare quia illa q. p delictis quotidie sedes lege expiari potuissent si legi gestissent moreri: Hier. a. Et dicitur,

erant ignorantie, et eorū q ad pēnā ignorantia reducūtur, vt sunt oblīciones, negligentie, infirmitatis, illa ꝺ̄ sola excusabat Domiſeq̄ dicūt Leuit. 16. Dr vt expiet tabernaculū ab immūdicijs filiorū Israēl, prēuaricationibꝫ, cūctisq̄ peccatis Aplꝰ dicendo, pro ignorantia, dat intelligi verba illa Leuitici intelligenda esse de immūdicijs, prēuaricationibꝫ ac peccatis ex ignorantia ortis: Vbi eō magis q̄ Leuit. 5. Dah exemplū de prēuaricatione circa dei cultū orta ex ignorantia. Hoc inde cō firmatur q̄ in Lege pro peccatis ſ. Scripſit Moyſes, vt habet Num. 15. multū ante hoc sacrificiū, statuit nec ꝙ pēnā inobedientie in Sacerdotē commiſſe dubia de: ignorantia, vt habet Deut. 17. nec ꝙ adulterio, hoste stig. 2. de adult. conjug. c. 6. Quod notatius sit contra illos q̄ nisi ignorantie intelligunt q̄d pēnā, scripſit Salomon Prouerb. 14. Errant q̄ oppositū arguūt. Nec inuenio sacrificia veteris testi. de pēnā ignorantie restricta fuisse, his temporib⁹ in. Dny suam magis dilatabat iustitiā: nūc. n. quandoquidem à tempore Christi suam vberius cōcedit misericordiam Deus sacrificia in remissionē quorūlibet peccatorū. 55to q̄ figuris illis instituerat ꝙ alta fuda esse, sanctorū vias ꝙ via dei: recte ad celū, Quę n. his temporib⁹ solis in celamine apparebat, parabola ꝙ tabernaculi figura, quamuis n. parabola respicere solet in dicto verbū, Sic vos Aplꝰ. conſiderat in factū sui ordis instituti, instantiū q̄ tūc immutabat, noui testi. quia parabola sui figura, conditam fuisse ꝙ vera salutē adferre sed temporalē solū, ꝙ comparatione vere salutis imperfecta est, advertebat n. solū temporalē vendictā. Quem. n. ad volarent ꝙ fedus fuisse. seruientes ꝙ ob illud q̄ sub illa figura seruiebat: seruit n. inq̄t Aug. 3 de doct. Christ. c. 9. q. exod aut Genesis ex figura ꝙ necessitatē ad significat. Signa ꝺ̄ pro rebꝫ q̄ significant accipe seruili inferiorib⁹ est. Itaq̄ verisimile est q̄ munera illa et hostie oblate vt cultus applicatiores et seruitutis iugo cōstrictis ꝙ fedus fuisse potuerint ex fide Christi iustificatoni ꝙ vt figura exacta sui operis Dauid: dixit n. Cyril. in c. 17. Ezechie ex veteri ritu legis sacrificia abstulerunt ꝙ sibi deleuit Iudeo et agno mar. cetuli, et indulsit Christi gratie vt ad ipsum quasi ad optimū maiorib⁹ deliberabat. n. in ea Christi mysteriū: et veritatis nondū presente indulsit et ve. rosili Deus vt Tyri possent ritibus peculiaribus implicitos ipsis veritatis reuerentia ac respondi et Deo fuerent quia presentia iam ac demonstrata inferiorib⁹ figura est, et verbum patris ostitit. Hec Cyril. ſ. et nobis Quidā Iudei referunt ad discretionē ritū et poly legis descripta, nam et in lege vetus Sacerdotal diuinū bilance ingressui tabernaculi, et Nazarei, ꝙ toto tempore sue observationis nec vinū nec aceti bere potuerunt, ꝙ ꝙ toti deo observati sicut mūdi religiosi, ꝙ sicut vocabula mundi ꝙ vinū significat relatiuū, ita nec vinū inuocabula ꝙ acetū significat sentiunt. Sed quia: dogdem lex ritus et poly ꝙ libet quia demandat, Dic. n. seruo esse videat de ritus et polybꝫ legis prescriptis, et facientibus ad oppositionē illius temporis, polybꝫ seruo dicens ꝙ ritibꝰ, illos intelligimus qbꝫ ex deo illis oblatis et fierent sacrificiorum prescriptis

Vestebant offerentes, vt patet Exo. Libamenta, q sedes d. Rom. adhibebant sacrificijs tanquam condimenta vinorum et sacrificijs stimendum, ita vt vina nō erant pro sui natura potus sed q modus condimenti: et sacrificijs n. dat. hoc magis stimpli fuisse q modus potus infirmat Apostolus dicit, Nemo edunt Festial participes sicut altaris nulla calicis fundamentum, nō tamen de sacrificijs idolorum subiungendi dicat, Non potestis calicē dni stimere et calicē demoniorum. Nec minus, idololatre ni. bibebant vinum libamini. Verum adhuc est q in cena Agni paschalis et gyminabat vinum de calice, ille a. calix nō fuit de mandato institutis sed a maioribus. Baptismatibus et corporis ablutionibus instituta narrat Carnis dicit, q institutis legis nō instituebant aliqua, erant n. in corporis emundationibus, vestibus, cultu, integritate, aut religiosa vestium Cerimonia postea. Unde de Nazareo dicit, Sandly erit presente Cesarie capitis sui, et sacrificabit Dire. Barba sandli et corpora sua et vestes Cerimonia servanda. Tempus correctionis quod erat in primis tempus fidei singulorum, lex n. erat introducta ad correctionem spiritualem a fidei tempus erat tempus correctionis non quia in melius mutarentur ipsa sacrificia, sed animi offerentium. Inter q tempus est tempus correctionis quo ipsa legis sacrificia et sacra in meliorem formam mutata sunt, q est tempus Euangelicum fidelium et fidei propagatus. Traditionibus, inquit non n. iungit Aug. 2 qq. Euang. q 3. auferri debuerunt figurativa priscis ad quod significabat manifestata revelatione fidelium Apostolorum, et fide redemptionis populorum. Assistens bonum est. Antecedens, Assistens a. astat dat legis, q nis officium Pontificatus sui in hac vita ordinis ad hoc lex data erat in Sui. Pontifex q Pontificatus ipsius incepit in hac vita, sit. bonorum, q Pontificatus ipsius ordinatus est ad acquirendū hominibus bona futura: et quod obliquē insinuat q Pontificatus Vet. testamenti et tabil non valuerunt nisi ad bona presentia, et amplius quoniam tabernaculi) corporis sui, sicut dicit Petrus, Velox est depositio tabernaculi mei non quia creationis corpus n. Christi nō more aliorum formatus est, sed natura SS. nitidorum sanguis prius st. effusis qui ingrederetur sanctuarium et pretium sanguinis primi et ultimi valuit nisi ad hoc mortalis esset in passione effusis, et sicut Pontifex primus ingrederetur sanctuarium debebat transire tabernaculum, et primus ingrederetur tabernaculum antiquum debebat madare victimis aut pecudum: ita Christus prius transiit mortale status tabernaculum et corpus suum, et prius effudit sanguinem pretium, quo fuerit inventi semel in sanctis et valuit eternam redemptionem et redemptione in eternum valitura, unde et sanctis fructus est eternum inventa et magno labore et studio prius comparata. Inquantum immundicia legali ad emundationem carnis et exteriorem hominis, ita et emundatio hoc ad alterius non extingueret, q et SS. et obedientia, religione, religiosa virtutes nis qui et q quod sanctificis oblatis sic SS. in ipso sedis Quinarii natura opante. Ubi obsequia q ad merita nō tantum valent ipse virtutes spirituales, sed in meriti consideratione ingrediatur et ipse SS. tanquam talium virtutis auctor.

id n. insemiat Apls vis mos dict Christi, ꝙ virtutel spiritualel, ꝙ tamē obla-
tioni ipsig nō defierent, sed ꝙ ss se obtulisse, ita vt del intellig virtutel ꝙ sint
meritoria p̄pr̄ dignitatē a ss̄ nullore accipere. ab exibg mortuis) ita vt nō
solis exis mortuis vtatg sed ipse affectig de conscientijs nostris petat: nec id
solis, sed et conscientie nostre alijs affectibg iudicanda semitendā dio viuentis
vt n. sicut deus vitig et vita est, ita viris ꝙ charitatē exibg ipsi seruamg. morte
interuenie) mediator n. est q inter duos interuenit medius, morte a. tanquā
plena satisfactione pro peccatis, et precio iustificationis. in redemptione) non
dicit remissione, qz in morte Christi peccata redempta, nondū remissa sunt, q
fuer remittenda vis precio applicata, exanū f. manebant, testamēti) qz
priq testamēta illa remittere nō poterant sedq conscientia. vocati) ad fidē Christi
sedq ecclesie. vbi n. testamētū) cuibg verbis Apls dat vocē quare remissionē
vite eterne vocauerit testamētig. mortis) testamētis n. disponit nisi bona
debeant reddere post mortē, et distinguit a donatione inter viuos, q tanq necesse
est intendeniat mortē non viuere, sed testatori) Proinde quandocunq deus
erat testator et testimonijs ratificauit, expectabat illis q mortuis erat in confir-
matione testamenti esse deus: in mortuis) q.d. ordinarij iuris est vt testamēta
demū morte testatoris robur sort. valet) ad aliqua effecta, valet interim ad instituēdū
heres viuis, tolo n. vita sua tempore q reuocat et reformare. vnde) vt s. pagio vel testi
nomilla haberet testamenti vim in figura testamenti nouī, dedicauit) f. in ipso
sui initio stabilitū ac confirmatū est, nō sine sanguine) a mortuis aūalibg dedicato
vt in confirmatione testamenti aliqualeng et vbi interueniret mors, nisi aqua f.)
Hoc. nō expressit Exodg, ex traditione n. maiorū elicuerat ss ipse adiecisse
fuisse monit Apls. Aqua quisquis sanguinis vt posset in ydrel distet, quāuis
vt significaret abluēdā mentis sanguinis fuisse: Lana n. Coccineo, et hyssopo
erant materia aspersiū, missi malierit opinari lanā missā fuisse in aqua, et sanguine
q paulo aplis significaret vestimētis Agni Christi ypocrite ipsig sanguine rubricatis fuisse:
hyssopo n. significabat penitentia, libri) vt vota esset gratia dei q roborat cleros
populūq, vt vota esset gratia populi. f. testamenti) f. dor sanguine ratificati
testamēti, q f. deus) f. sibi mandatorū suorū obseruantia robustū inqt deus. Quidq
dicit sanguis fuderit f. qz remissio dei vis et mel ad literā habebat vbi fuderit
qz tamē in eo erat ptinentia fusionis, et effectus nouī testamenti, ad vsi significationē
potig quam ad rem ipsam respiciens Apls fudq sic testamētū appellat, qz fudq ipsi
vt figura allegat, de illo q sibi vbi figura loq debet. oia vasa) q ob abusū et vsurpi:
onis contradicū vt legaliter frequenter contaminabant vel potig qz figuraliter ad lesa-
mentū ptinebant. sanguine aspsit) in confirmatione testamenti, pene oia) dicit
pene oia q dam ex mundabant aqua expiationis q mista cinere remanente ex vr
bistione vacce vsta. nō fit remissio) parue temporalis et caye legis q iuriationibg
decrebat: in legis n. parua remissionis debebat semp alig aial occidi. sic) aqua sc.
et sanguine aūalis: ad remissionē n. delicti legalis, vel remissionē parue tem-

ponalis sufficit talis cerimonia et religione, deo mandante, delata, in qbz verbis et exemplar celestiu quos intelligunt tabernaculis, secundu sanctoru, vasa mu-
sterij et similia, q Apls paulo ante recensuit. de qbz ut verius sit q tempore
expiationis gentis debuerint et pontifice expiari, q et inreligiosis et illegaliter con-
tractis erant et legaliter contaminata, sor tamen passi Apls de eorum mundatio-
one nichil dixit, pforsitan qz constat ex de eorum aspersione q fiebat in eande prima
dedicatione, cum ex nat mundu fuissent in usu, et ubi adhuc ea erant contami-
nata, et inde aspsio quam dicit ea valebat in eorum expiationem, sed ad testamen-
confirmationem: Quando aut q Apls sic dixit exemplaria celestiu sanguine aspe-
sione mundari, conuenienter illa aliud intelligamus ut exemplaria celestiu
idem sint quod exemplaria rerum spiritualium: celestia. n. ut beatus ita spiritualibz
sunt plenius et inde ut beatitudinem et sanctimoniam, ita et spiritualia designant.
Hec q exemplaria celestiu sunt aia contaminata immunditia vel irregulari-
tate legali, q, ut dixim, mundarit pari cerimonia legali: ipsa. a. celestia. q.
spiritualia, sc. mentes, spiritu, conscientias nis contaminatione spirituali fuerint
immunda, vero m. peccato, q est contaminatio spiritu, meliorib; pstantioribz
qz spiritualibz side et ss^is oblatis hostijs debent mundari. Dicit. a. Hostijs, quarum una
hostia sit q unxit oblata, qz licet una differentia omnes hostiarum vetus testamenti in
se una implebat, et effundum omnes illarum hostiarum ipse una spiritualiter pstabat.
Scio quida et istud intelligere hostias q magno numero offerunt in sacrificijs mosa-
icis tps ad satis conuenienter, qz Apls contra iudaizantes q hostias vet. testi
accipiebant ut principales, et in ordine ad veram expiationem sic sermonem instituit
ne agat insi de hostia nostra principali qua sumus redempti, de hostijs applicatibz
sermone, pt in cap. 6°. dicitur, differens in aliud tempus. Exemplaria vero
qz sancta sunt exemplaria verorum celestiu, q nobis Hor bene addit, indicans
Mosis celestia esse ingressus non ut celestia expiet, quemadmodu Sanct. inter cetera
ingredientis sanctum sanctorum, sed ut nos expiaret: et inde et celestia q dicit, non
celestia sed spiritualia intelligi debere pt dixim: idcirco ea magis q in precedentibz
non de tabernaculi emundatione sed dedicatione dicit: Dicit. a. de emundatione
terrestrium legalium. Dirimus quem pcessit in celestia qz clamor peccatorum venit
in celestia, non dirimus a peccatis contaminare celestia, pforsitan nis Ambr. serm. 8.
v. Vlt. in psal. 118. dicat, Deus dedit celestia celi domino, unde celestia pudice et defecatis
est ab omni labe peccati, longeq; remotis ab illo de quo scriptum est, celum et
celi in quo sunt spiritualem negotia: unde et Athan. de incarn. Dicit, Dum in
Cruce pendendo aerem quem q et celestia dicitur purgasse: Quo pacto et q legamus
Christum q in celestia sunt pacificasse, qz inimicitias dei et angelorum in peccatores
abstulit, unigenita. a. dicta celestia mundasse. Nec sequitur, pontifex Sanctum sanctorum
mundauit, q Christus celestia. Qz sanctum sanctorum erat in loco contaminationem,
Tabernaculis, sicut Leuit. c. 16. q positum est in medio sordium habitationem filiorum
Israel: Celestia. a. ut dicit Ambr. ab omni labe remotis est: Proinde oblatio san-
guinis qua fuerebat in Sancto sanctorum pontifex gerebat triplex oblationem qua

fuit Christy in Calo pro nostra redemptione, oblatio .a. sancti sanctorum nō gerebat
typū oblationis Calī ob discōuenientiam. Si .a. expositio quā de exemplari celestiū
et celestibus ipsā dedimus aliorū tota videatur, ō potuit y exemplaria celestiū eos
intelligere q typo celestiū deseruiebant, y celestia vero eos q deseruiunt celo
et .ū. in celis ipsis quēniant. Dicit .a. apparendo et pretia nostre libertatis, inqt
sumbr. in Lucā ostēdit dei ingitor ostendat, nos ōmendam hospedū patris quasi in
ipso, inqt Cyrill. ad Regin. neq; et sapi offerri. Sicut fert ōs ingredierēt celū
hūj .n. sedem Christ. semel. de Ascens. semelipsū obtulit, et oblatiō nīa nīa
est Pater: offert .n. q aliqd de nouo presentat vel saltē iterato. Quotiēs nūor sē in
celū nō offert si ḡtie loquam, sed oblatione in sua ascensione facta y semelipsū
in hospedū dei ypēhio apparet, et simil dicit psal. 60. Permanet in hospedū dei.
In sua ḡ ascensione implenit Christy figura melchis. in forma sua glorificata, de qua
scripsi supra dicebat Apls, nec sic et nunc habere q offerat. Quō ytaq illud dan. 7.
Cum nubis veniebat quasi filius hominis, et ad antiqū dierū pcēnit (in sua as-
censione sedis Cyrill. in expositi symb. Nic. et de incarnat. Dnī. c. 25.) et in hospedū
eis oblaturus nos (angeli sc. et sancti q eius comitabant, oblaturi .a. oblatione
qua ipse sedis ordine melchisedech fuerat vocando et illū ḡsequendo, sicut nunc yo:
quidē solo ḡsequi oblationē qua fuit Sacerdos in missa frequenter .s. mundi) q sicut
Pont. singuli annis mactabat in altio tabernaculi hostiā, quā sanguinē deferens
offerebat in Sancta sanctorū: si Christy singuli annis in celo deberet de nouo offerri
et singuli annis deberet de nouo mactari et sepius responderet figure: nunc .a.
semel in sua sc. ascensione. inconstum. seruil.) Veterū, Christy .n. dr Pater fuisti
seruili q celestiū priorū temporū nouitate sti spiritu reuelauerūt: Quō ver:
pirent Prudent. in hymno de natiū. O quanta, inqt, gaudia alig pudica retinet, q
qua nouellus seruilis predit et hūj aurea y Cristiana fides in Cruce oblatū. Apparuit
Angelis st. et celestibus, dicente Apto. 1ª ad Timoth. 3. magnū pietatis mysteriū apparuit
Angelis, assumptus est in gloria. Quotiēs Angeli admirantur videntes in nobis unitū
ab Ihesu diuise. Quid est ipse ḡ humani deitatis .s. Apparebat .n. Angelis y Cristus sua
q in forma illig q fuerat passus. Hec expositio inde reiicienda q Apls non dicit, ad
redemptionē peracti, q ḡtie facta est in Cruce, sed ad destructionē et ablationē pecta
Ad hoc .n. Sacerdotio sedis ordine melchisedech in celis fundus est et firmatus et pecta
Cruce redemptū de facto nobis aferat, ita et oblatio Christi in celo inter sacrificia
applicatiua reponenda st. Cyrill. inter. de incarn. Dnī. c. 23. Quid hic, semel dicit,
impletus esse dicit in incarnatione verbi, inde ōtendens verbū in humanitate
Christi nō ḡtuster sed singulariter descendisse, ita et habil descensio verbi nō habeat
aliud exemplū. Sedes quā expositiōne quod, segle, per Cristū sua apparuit, oportet
intelligere ad hoc esse dictū q rerum ornatū hūj mundi reuisitq fuit. Semel oblatus
in Cruce, ad multā expiāc. peccata, et plenā ac fundā exhibenda ab hoste quantūcūl
multa peccata. Hi obseruandū y quamuis ō q expauerit, aquā sudor bullat, hic
tamē pauor expauisse nō tam vt desiguda terrenis ad quē, quasi indicare vellet
Apls q Christy peccata nostra ad se traxerit, sed ad desiguandū terrenis a quo, q .n.

illa de ꝓfundo cordiũ nostrorũ oriunt: ꝙ remissione ꝫ peccatorũ Christi ꝑ-
rata ad se habere nõ posse legit. sine pecto .i. sine sacrificio pro peccato, cui
quo prig apparebat nõ Deũ (vt 2ª Corinth. 5: legit Aug.) Christi ꝙ mobil pectꝰ
ferebat, expedandũ se .i. instat q ꝫ ꝑ sacrificia, et conscientia sacrifi-
ciorũ audent homines ad iudicium veritatis expedare, de qbꝫ ꝓfat. Psal. 18
q expedant viꝫ, Et Dñs, vel similiꝫ Dominis .s. in salutũ .i. vt confessa sibi
eternã salutẽ. Quod bene addit, qz aliqꝫ empbꝫ tam bonis quã malis apparebit,
sicut scriptũ est, videbunt oẽs populi gloriã eius. De ꝙ salute Abacuc. Egressꝰ
es in salutem populi tui .s.

In Cap. 10.

Umbram .i. obscuram significationẽ futurorũ bonorũ .i. hostiꝫ illiꝰ et remissionis peccato-
rũ, ac institutis q apparebat in vetꝰ testamento, nõ ipsam .s. .i. nõ rei ipsius in
ꝓpria forma seu specie: Imago .s. die nõ exemplar, sed ipsam rei formam significat.
quod .s. indesinenter) ꝙ ipsum peccatis, minimeq .i. neq; si prima vel 2ª vel vt 100ª vice
offerantur, potest .s. fieri) .i. verã peccatorũ remissionẽ ipsis adducere. Secundũ ea.
qꝫ dicta sunt a summo gradu boni, sed ad distinctionẽ salutis sempiterne siue tempora-
lis quã asserebat Lex, possent offerri ꝙ ipsum peccatis .s. mandatis cõtra qd
ꝙ salvarent oblationes ista stabilitã, sed .s. fili Dei sine vt sicut ꝙ legẽ quã nõ impe-
bant admonebantur venire ad ꝙm, ita ꝙ sacrificia ꝙ rõe deo nõ offerebant admo-
nerentur nõs conuertere ad illũ quem sacrificia ꝓfigurabant. Quotannis) tempus prin-
cipalius cantatum, vt putabant Hebreorum filij, sicut et putabant legẽ esse principale
ad iudicium ad ipsius observationẽ, asserui pecta) nõ .s. sicut nouimus peccatum pretia.
Noluisti) .s. accipe vt pretia in remissionẽ peccatorũ, voluisti ea vt essent introductio
melioris spei. Corpus .a. aptasti mihi) .i. tam apte mihi composuisti vt nõ compositionẽ
esset verius corpus filij dei, et ob id saluificatio in corpore ꝓsita esset ordinatius pretiũ
remissionis peccatorũ, nõ placuerunt) vt pretia peccatorũ, Ecce venio) .i. sponte
accedo, et me offero, in capite libri) .i. in principio Geneseos vbi repbato sacrificio Caĩ
accepta Habel oblatio Abel. Volũtatem) qua declarasti filiꝰ genitus fore vt in salutẽ
generis humani meritis sponte ad passionẽ offerret. Quem commutationis rationem
quod quam pro nobis vehunt desiderium. Non .s. defuit Christo patiendi propter
qz ꝓsapias principio se ad patiendũ sponte obtulit dei desiderium petiuit sibi tandem
venit in propatis, ait salutẽ nobis patienti confirmauit, sicut scriptũ est.
nobis vocauit deo zacob. Asserit .i. imprimis declarando illud ad remissionẽ peccatorũ
vt causa principalẽ minime saluisse: deinde declarat illud tempore Christi iam aptius
in usu esse nõ debere, vbi quod humano generi tanquã iam adolescenti talis pedago-
gia amplius necessaria fuisse nõ sit: vt .s. mensibus pueritie ita et genus humanum
suis tempore adoleuit, vt nõ egeret vltra ad Christũ adduci ꝙ pedagogiam legis, sed
ex Aug. dicunt. addu. ꝫ ad Galat. Sequens statuit .i. sacrificium Christi in Cruce immo-
latus tanquã munus asserendus figat. In qua voluntate Christi s. dicentis, Ecce venio.
Semel) q .s. semel et sufficienter in Cruce factũ est, sacerdos) vet. legis, minuens

quantumcūl frequentissimè veiterente ꝙ ydem yeorabil. exredant) oloseꝙ ꝙty ad
passionē, non oloseꝙ quantū ad interessionē et sūi exhibitionē vt nobil fructꝰ passi:
onis applicet. scabellū pedū-ꝙ douer oēs inimici ꝙ eterna beatitudo ipsi plenissimè
sint subiecti, vsꝙ ad illud n. tempꝰ adhuc interedet ꝙ salutē eloborū. una oblatio)
in cruce cōsummauit-ꝙ sanctificatos) ꝙ consummata salutē in ypothesi sue adimē
mundi vsꝙ experiūt illi ꝙ eōdem oblationi merito prig fuerunt sanctificati.
Emendā dico, qz si una yor oblatio esset effectiua, et nō tantū meritoria causa nostre
salutis, iam in cruce Christi nō solū sanctificati, vt voluit Caretin, sed beatorum esse
eterna beatitudine cōsummati: Cum ꝙ una yor oblatio causa meritoria sit, inter meri:
tū-a. illius ꝙ fructus interest mora, cum est ꝙ posita causa meritoria causā applica:
tiuā statim valeat ꝙ, ita tamē vt causæ applicatiue non sint semꝙ absolute meri:
toriæ, sed semꝙ saltē conuenientes. Harū causarū ydeꝙ sunt nouæ institutales,
vt sacrā, quæ ab id plenissimo passionis merito nihil derogare notū est: eiusdē
impetratorie, vt oblatio Christi in celo, et in missa: ydem meritoria, vt oratio et fide.
cōe vt intelligamꝰ Christi merito nihil derogare obseruandū est ꝙ edē accedant
ex abundanti, arbitror n. Christū passione sua et applicatione ipsig passionis nobis
meruisse: Et abundant ꝙ, vt simil deus diuel sit in misericordig, ita diuel sit in
institutionē causā meritorū: quia non derogant causæ 1ę, in primis qz potentia cau:
sarū secundarū deriuat ex 1ª deinde qz nig 1ª vt principali conuenient: prīde
sunt virtute causæ primariæ effectiuæ volendat quod ipsa faciat causal 2dariæ effectiuæ
nal, ita volendat potentia causæ primariæ meritoriæ quod efficiat causal meritoriæ
secundariæ. Inter causal applicatiuas una est sicut nol, sacrificium n. sacerdotis in celo:
altera in ecclia nol, sacrificium n. missæ ꝙ offerimus, idꝰ ex conuenienti et abundanti,
conueniebat n. vt causæ applicatiuæ salutem nri ipsi darent ex ea ne essemꝰ
otiosi, ingrati, indispositi: Et quandoꝙ oblatio summi sacerdotis in celo sufficiebat
ad quoad potentia ad applicandū, et non derebat nostrū officium virtute del da:
tore esse varium, intelligit nostrū accedere priori ex abundanti, conclusa 55 b)
Loquendo ꝙ Hieremia: Conclusa. fieri vera peccatorū remissione, vera ꝙ iustifi:
catione, qz dicit, Et iniqt. nō recordabor ꝙ in quo sequit plenaria remissio tocia deo.
oblatio pro peccatis) Et ob id nig Christi otia yor remissionē sua oblatione emeruit
nō est necesse illā iterari, yor n. intendit sic apli. Habentes itaqꝰ quod n. una ob:
latione cōsummauit sanctificatos, fiducia ꝙ Christi qz n. merito sang. Christi ꝙ cun:
ctis sing in ipsis vsꝙ celis. notary) à nemine prig tacta aut cognita. Et ve:
nerit) est n. Iudentius sicut dicit Dionisius malū qz malorū ꝙ ꝙ sua) qz sicut
tenebre absentia ꝙ tempore mortalitatis velamē erant diuinitatis, erat n. diuī:
nitas in carne sicut sol in nube, sicut Beda. sicut lucerna in testa, ardens in laterna.
Sacerdotē ꝙ dei) in celis interpellantē ꝙ mediatorē Ecclia ꝙ est domꝰ dei. Accedamꝰ)
ad thronū gratiæ nig vero corde) ꝙ absqꝰ hypocrisi nig cordiali deuotione. in plenitu:
dine fidei) ꝙ est nig fidei adest omnis facilitatio. aqua mundata) ꝙ nig sacramē baptis:
tali, sic vt nobis in Baptismo nō solū obtinent omnia depositio sordium, sed et

mundatio aīe, qñ̄ dicat Petrꝰ conscientie bone interrogatione in deꝰ. Deinde
à conscia mala) q̄z Baptismꝰ dat̄ ad remissionē peccatorū, dat et gr̄az et seruꝰ
fact̄ conscientie, dicente de se Aug. Cū ego ipse baptizatꝰ fuissē à me plurimū dissi-
dente: q̄uis q̄d Cone. Trid. obijciunt dicit ygo vitiū vitiō accepto sacrō sacrāt. Cū se-
cundū hoc q̄ando ipse exercitiū scripte ꝛ id̄ hēticorū valide baptizatꝰ à deo esse
et ad veā religionē ptinere. Cū ḡ Aug. Hebreos ꝓ institutū adhortaꝰ nō
ꝓseuerandū, manifestū fuit q̄ēz vel mentione, ꝙ oēs n. fidei nostre hēsis
manifestū testimoniū conscientie exercitia veri⁹ q̄bus valid⁹ est. indelebilē
ꝙ confessionē q̄m de spe futurorū nō valere baptizandi seruꝰ immobiliter
teneamꝰ. q̄ quisq̄ et ob id ex eis parte nō debet nobis esse malo, nō dñm suū
ꝙ alter in altero id sibi ob quod potuit q̄d eis possit in alterius ārz arrendere
q̄d dicit, q̄ familiare est boīb⁹ in alijs magis ꝓficere q̄d̄ charitati minuat
q̄m ꝙ arrendat. et opūꝙ nō dñm alter in altero vide possit exemplū accipe
ad bene operandū. nō deseratꝰ ꝙ) faciendo ḡsum ab malorū ꝙ in Ecclia sunt mul-
titudine, q̄asi indignū abstinati nō malū in nūdō vissem Ecclesie et sanctorū
q̄manere, p̄ceptū n. dei nō pauci, signacula veri nō multū participāda
sunt, inq̄t Aug. 13. cont. Faust. c. 16. De fid. et op. c. 5. et 3° cont. Gaudentiū. vel ob
aliquē inūtiū q̄m in Ecclia est abstendi, vel q̄z in Ecclia nō est laborandū ad q̄e-
rendos transitorios ꝙ sicut ghūs) Scribens n. seruīt Donatiste, ad Hieron.
nō deseret Tertull. aūt inūdia clericorū Rom. Ecclie subiacēs, et in Catal. eorū
Eccles. ꝓbat Hieron. vel ab Episcopatū Carthaginens. repulsꝰ, et ꝓbat Basil. nō;
Lauret) ꝙ nō plebis depositū diuertit, Habitatiū
nō habitantibus cedat ꝙ nō malis, nō blandis seruitiū ꝙ id ꝙ sequ. Cū ita ꝙ
deuīnt pace eorū pariter: Et ꝙ illud. Custodit nos aīal Sanctorū ꝙ Ecclia in
Ecclia vacent bonis nō malis seruitiū debent autore Aug. in ꝓsal. 146. ꝙ
illud ꝓsalmi, Elegi abiectꝰ esse in domo dei mei ꝙ. Cui tamē bene seruiunt nō
debent exhibere q̄asi seruiat grande opus: Si n. Camillꝰ, inq̄t Aug. 5. de Civ. c. 18.
ꝙ ingratā patriā à gratissimo gentiū ingo liberauit Dauꝰ ab omnibꝰ circū
à gallis deuasto liberauit, sic exhibitis q̄asi grande q̄d seruit: ꝙ in Ecclia ꝙ inū-
rias inferentes ad posse Ecclie se nō retulerit, sedit⁹ nō bonum nō tenā
posse defendit. vel nō nolentes) alter alterius, autore Greg. 5. Mor. c. 3.
sic n. Cain habitus Dicit) Rebellionē, inq̄t ibidē Greg. Qui n. apparitio:
q̄atio celat laborē et angustia. Voluntarie n. peccātibꝰ Hoc addit ut ꝙ omnia ꝙ
sic peccatū nō sequūtur à peccando deterreat. Sensꝰ a. est, Post acceptā notitiā
veritatis) Euangelicā, voluntarie) ꝙ plena voluntate, peccantibꝰ) peccato Apostatas
ad ydolatriā) declinantibꝰ, et exceptis peccatis ꝙ Apostasiā Caīn nō sequētibus nō
mittentibꝰ: ꝙ pecta dicat voluntaria, q̄z nō committunt ex ignorantia ꝙ di-
minuit voluntariū: Diminuit, dico, q̄ ꝙ ignoranter peccat voluntarie peccat

sed volte fidi, inqt Aug. 1° Retract. c. 15. non volte peccati: q vero sciente ib et peccat volte peccati, non quod ad malu respiciend oculu, sed q boni q sibi inordinate amat apparenter ppositi sit aspecti et ob id no vereat peccare. Rationabil n. quod dicit, Nemo ad malu respiciend oculu, sensu est, Nemo malu sibi et fini, aut fini sibi sub rõe mali ponend oculu: pt. n. q3 fine vere aut apparenter bono sibi pposito multa mala intuendo respicere, et tamen illa fini sibi posthabere. De quo Aug. ps. 29. in Num. Nobil Christiani sc. pñt rõnaliter intelligit. in relingt hostia Christi in Cruce oblati ad litter sc. efficaciu et similitudinem mortis eius complendam in Baptismo, q non poterimus ab illa peccatis tam facile expediri sicut a pedis ante baptis. remissiõ. tam n. inqt Bern. spiritu castigamus vndq expedit, spiritu basilare cruorem, spiritu immolare hostia: Nec obstat pñs expressioni q legit, brevitatis gr. Non n. insinuat Apts illud indiviu inevitabiliter expectari debere, sed Bern. serm. 8. in psal. 90. adhibeat id ad terrore diu et illud q indiviu pñs nos diuturnu. Hieronymo pleniarie; et simul premitando avertamus illius igne q ostenditur est adversarios. Bernardo satis consentit Aug. q. 26. in Num. et in expos. ad Rom. q. et arbitrate per Apostolo diu non ad sempiternu pena sed ad severiorem disciplinã. Cur tamen hui disciplinae per nulla fit insinuatio, sed id dicere videat. ppt contra Novatianos et per Scripturã auctoritate lapsos a remissione veri poting diuendi Apts pñs demonstrare velle no quos severa penitentia opz fieri lapsis, sed quanta mala demereat pectus Christianoru et vel a lapsu deterreat. Quod et fecit memores eius psalmi. Tu peccati discretionem, iudiciu et iustitia sc. ponit Apts duo generibus sacrificia et iudicia ex veteri lege, temporalia tu et ex illis intelligat quia generibus sacrificia manebant Christianos in peccata mortalia committentes: Manebant, inquã, quantu ad demeritu, dicit n. Apts, quantu putat deteriora essent sacrificia, non quantu ad inevitabile pñtiu. Sensus q est. Voluntate per nobis indurat ad hoc sub lege, potuit in relingt hostia legalis sc. qz et antiq dicunt hostiae illis temporibus erant q pedis ignorantia. Terribile exercet iudiciu quod clarissime expressit Deut. 17. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdoti imperio, ex decreto iudicis morietur homo ille, et longe fugiet omnis populus. Et manet vob poena ignis in severitate et acerbitate simili illi poene crude et amarae hic ignis dicit q postea dei in finem perstinet. Quidam ex Nestoriis animadvertunt Apts nullo signo insinuare vel Christi hic ad poenitentiã arbitrate Apts per divere de incommissibilitate peccati no nitendis, sed Apostasiae ad confundendu arbitrantes verba illa, peccantibus nobis, de peccato illo solu precedere: quamquã et nos fatemur ex proposito Apti illud pectus sub illis verbis inter cetera Christia-

morū peccata mortalia remittens) esse) sed nō satis conuenienter, nīs n. ꝙd dicat, non relinqt ꝙ peccatū hostia, ꝙ id dicēdo intelligi Christi passionē expiandis talibꝫ peccatis nō valere, aut nō esse institutā, aut saltē ꝙ sacrificia missæ aut sancta patrum in remissionē talis peccati applicari nō posse: quod nō est dicendū, stat n. Christū ꝙ peccatū tollit mundi mortis est, ita valet sacrificiū missæ et sancta patrū vt eis passio aquisierūt peccatorū remissionē sicut applicet. Ideo ꝙd facit ꝙd Apls cap. 6. nīs de Apostatis dicit remissibilitatē agere ipsis caret esse dicit nō ꝙd desit hostia, sed ꝙ impossibile sit eos renouari ad penitentiā, sine qua nulla ad reconciliationē iuuat hostia. Itaꝫ hostia eo ꝙ Apls sic nō insinuet agendā penitentiā, sed ꝙdiuat pcm ꝙ manebat delinquente demeritorie, non meritabiliter, conuenientior vr expositio quā dedimꝰ. Praeter hoc a. exemplū adiungit Apls aliud ex lege, et dicit. Irritū s. morit) v. g. q colligerat ligna in Sabbato, q blasphemarat nomē dñi s. reprobi. rapit) i. contempserit violauerit aut nihil alteri peccato mortali nīs hostia. Dando: Et recte vere dicit, Contulerunt: Comparabunt n. fuisse vē q illius regnauerit, et iudicato sede recto iudicio peniuisse vē esse meliore nīg esse maledicit, inqt Tostat. de penit. c. 5. et sanct. hostia Cū. vi. ad mortē usq; effusione confirmatū est nouū testamētū. diuersit) i. in semetipso nō vivificauit diuexat peccato sūo mortali subditū: Sed n. q Christiano offerit assequit sanguine Christi, vt habet textus, nīs illaꝫ peccatū nīa sua ordinauit, vna et sanguine Christi quo assumpsit fudat, quod peculiari insigne modo fuit q à sacra resurrectione admittit per. mortalem. in quo) i. nīg assumpsit et spiritū quod i. SS. et magna grā et ꝙ gīa iustificante inhabitanti contumeliā fecerit qi illi offerendo infert ignominiā, contumelia n. inhonoratio est qua ꝙsenti inferimꝰ. Nisi vindictā s. relinqt, meū n. est vltiōi, ego retribuā qt offensiōnis meū Dr in parte nō negligā. Quia scripturā allegat Apls ad declarandū pedē Christianorū irrogandā esse supplicia nisi penituerint. Et iterum Iudicabit in extremo iudicio: quod allegat Apls vt declaret Christianū manere et terribile iudiciū, qt sine misericordia, iudiciū n. sine misericordia illi q nō fecit misericordiā. Horrendū s. vidēntib; videntibꝰ dicit, qt nīs vita sit adhuc omni priuatiōis quanto ꝙ fidei vita rumpebat deo tanto quāꝫ arriorat et nouū vigorē sūpsit ipsis adhuc, de quo in cap. 4. dicimꝰ. Postquā n. Hebreos determinat à lapsū multi galeanus, obiicit ipsos multa alia melius, nec se. doctrinā peccandi ꝙdant ea ꝙ magno labore rumpserunt, idꝫ rumpebat ad memoriā, vendebat n. inqt Basil. resti. moral. c. 2. quod magno labore in cuiusq; mente maiore diligentia custodire, cuius consilio et Gabriel dicit, Tanta passi est sine causa s. illuminati) Baptizati, passionem) i. nīg varijs deuersi. habitꝫ

aduersitatibꝫ et afflictionibꝫ viriliter estiꝫ confidati. in altero qdē) .i. una in parte,
spectantiū fidei publicē n. dicitur ad eiusdē fidei esse vtig exant illi q raōna
fidei publicē affligebantur, qui de varijs martirijs audiūt. viriliꝫ repassi)
.i. subuenīendo viriliꝫ ipsi ob ꝺor multa aduersa sustinere debuistis partiꝫ subtrahendo
vobis q illis suppditastis, partiꝫ mutuū illis offerēdo raōna soluendo, et similia
inuoda tolerando. fisc. possit) Tempore quo capidaty est Stephanꝰ, et exorta magna
pscutio in Ecclia Hieros auctore Paulo. melioret) s. valeret. emendē) q a fide
auerti nō pt, qm nec amigo nec hinca demolitꝫ (destruo) diabolꝰ quide nō
pualet, substantia mea apud te est. confidentia vestra) .i. confidentia materia,
meritis dico opis mei enumerandis q pstat magna fiducia in die iudicij
Vbi insinuat Apls q ꝑ subuenientē hospitē primū remunerātis, ꝺeinde meritis
magna remunerantionē) .i. cui merito magna reposita est merces in celo, ꝑpter
nō facile negligenda. patia necessaria est) Dicit n. oportere Christianos q multas
tribulationes intrare in regnū dei, Deo ita dispnante vt gens
Romanorū q exercitū getis et deliciarū sua vilipa exercuisse, ad illius usq ꝑ
laborē et molestiā nō redirent, auctore Aug. 2. de Baptismo, Patia est mentis
via, qua in vita dei placita fiūt, inqt Tertul. De patia. c. V. fidem munit, charis-
tatē corroborat ita vt opa. de patia dicat, Tollē charitati patia, et deforma nō dicat,
Ideo ibidē explicando patia necessitate, vt voluntas dei faciendi) In primis q ipsa patia
a deo mandata est, et a nobis exercita, dicente ibidē Tertul. Patia omnibꝫ mandata
dei intercedit: deinde q patia ꝑseuerantia in dei voluntate efficit repromissionū) vel adipis-
cimur regnū promissionē) vel ultima. aliquantulū) id. n. q sic patienter ferendo est
modicū est, et non diuturnū, sicut scriptū est, Ad q in ꝑsenti miseriam. est et leue ꝑ
Ideo vocat tribulationē exterminando, ignorat quoq ait breuiū q patia regitiua
possit animū infligere et patia inuisa reddere auorbi et exterminat, q venturū
vt veniat nō ab omnibꝫ malis venturū) ad iudiciū sc. non tardabit saluo q
d. q deo vnus est et velox id desiderio et studio nostro tardus est, inqt Aug. in ꝑsal.
et in ꝑsal. 118. conc. 20. Non tardabit itaq q suo iudicio non tardauerit. Quia
quidē verba ab Habacuc ꝓphetata sicut de aduentu filij dei in carne: Apls. a.
illa accōmodat ad aduentū posterum: Accōmodat dico, nō n. Habacuc interpretatꝰ
vnde nec dicit, sicut scriptū est, sed verbis eius ad vnumq sensū aptē accōmodat
in alijs a ꝓphēta sensū obtinet. iustificatus. meus) q a me iustificatus ex fide vivit) .i.
interius dei aduentū dum sibi patienter expectat remunerationē suā ad dilectionē
fidei instituit: itaq fidei habet vir votum diligenter: Quod obseruans Leo serm. 5.
de Collectis, ex fide, inqt, vivit, q fides opus nō, opus a. fidei fortitudo, et exitus
n. corroborat fides. subtrahet se) Si dilectioni fidei, et ad vota eius ꝑseuerantes
ambulare noluerit, nō placebit aīe meæ) Si n. auerterit se iustus a iustitia sua
ceteris iustificatus eius nō recordabor. Non a. nō pūng) Non pūng dicit, illo modo

H h.

loquendi facile admonemur et verecundie ne taleb sint subtrahendi subj. 1. non ptinemus ad eos q se fidei tradere subducunt, in q dictione q vel semp debe: mit dimerito, no semp. a. evenit, sed fidei eide instanter adhortabi in argst. nro

In Cap. 11.

Quandoquidem Apls fidei fecit mentionem et assumit oportere accedentes ad deum credere, et ne quis dubitet de fide videre volunt per capite fidei imprimis definire, et ne quis dubitet de fide videre ardua: aut impossibilia, et multa exempla declarat q ipsi ab antiquis quibus de fide dixerint, quorum illa ostendit exempla in quibus fidei magnum emicuit. Est a. fides spes. substantia. hypostasis, firmitas subsistentia unius alicuius virtutis et quasi ad rei sperande obtinendi habitum tendere, ita ut spes et quasi habitus ipsius fidei firmitas non possint subsistere: thus subsistia per loca quasi a substando dicta: nec explicat per definitionem posita qd fidei sit sed quid loquitur, quia necessitate in processu justificationis et in stilla habent: Quorum Augs fidei definitionem et Apli verum sumpsit Euclid. c. 8. Que partim tangit quid sit non exprimendo per mutuum argtm non apparentium. 1. argtm unde convincuntur (loco ex. argti Augi legit, Convictio) illa q intellectui non apparent esse, nec dico credibilia, nobilia. n. veri tamquam credibilium non fidei sed in rebus fidei facit opinionem, sed absq dubitatione et temerationem credenda. Notandum a. fidem quia est assensionem, argtm. n. assentis. n. quod est assensio orta ex argto sicut evidenti principio non apparentium tamquam principiis. Testimonium. 1. laudem a deo. Secula. 1. mundi, quia in duratione mensura sunt secula: unde sensus cap. 1° dicit, q quia fecit et secula. Verbo Dei. 1. solo dei imperio absq ullis adiutorib vel instrumentalibus, aptata. a. et ex. 1. fierent. Primo n. fecit deus celum et terram, sed quia tenebre essent sup faciem abissi, et quia deus dividit deum a luce, elementisq inordinate vacabat fiorem et ipsa divisibilia, et alia visibilia creaturam ex ipsa producendum. Nec absq re Apls Verborum divisionem posuit: Cum. n. auctore Aug. 11° de Civit. c. 9. mundus ipse sua specie se clamet factum esse, et non nisi a deo invisibiliter et ineffabiliter magno et pulchro se fecisse, et ab ipso ab omnibus gentibus in quibus natura non omnino depravata est eadem hoste haud. 106. in Johan. agnoscatur, secula a deo esse creata simpliciter cognoscendo non fide intelligamus, sed ratione: quod. a. dicto ordine creata sint, ad fidem pertinet non nisi ex revelatione Scripture: quamquam si ex verbis dei q Apls dixit filius velit intelligere simpliciter fidei est Deus ex verbis illud sum ora creasse, q sicut verbis in divinis non nisi fide credita, ita nec eius opatio. fide plurimum plurimis loquentibus, doctoribus, et Natura ostendentibus, et admittitur et eius ex fide obtinuisse: Abel a. ex fide

ꝓstantiore: quod non diverent si redderent Cyrillo dicenti 2° in Gen. q̄ nō cognoscit Deū qua natura Dominus inesse vr, Caym et Abel habebat sc Creatorem omnium, Bonus tñ Caym nāsa (offerendo) se gratū reddebant: Itaq; Abel et Caym pstitit non fide sed instinctu naturæ offerre cupiūt: Et fide a. Abel p Caym ꝓbatur nā, q̄ Abel ex fide Christi venturi fecit hostiam suam non tantū in vōe oblationis munerū ꝓstare, sed et vōe ministerij, sta vt munus ofrtis et munerū ab instituto Dō naturæ ꝓfecti, et instituto ministrorū in se completeret vōes: ministri dico, q̄ in munere suo oblulit figuram Christi q̄ tanquā ad certissimū diversitas vide et Tertul. q. adu Iud. dicit in Abel ꝓfigurata esse munera spiritualia, in Caym carnalia. Testimon. s. Deo) idq; exteriori aliquo et visibili signo, inqt Aug. 15 De civit. c. 7. Quod ty Hieron. dicit fuisse instituta ratibz missa et instituta oblata, ꝓbatur et id quod Theodoto pro eo q̄ nō in Gen. legimus, Respexit, transsumit, institauit. et illam sc. hostiam suam. Non ꝙ remunerator Christus. id interpretatur de sapientia Abel q̄ post vitā mortē clamauit ad Deū, ꝓstitit q̄ sanguīs ille usq; hūc nō cessat dicit a. Aug. Defuncta adhuc loqui Ad a. et hostiam, q̄ vt ꝓphetæ et libros, sta Abel et Christū sui sancti de Christo usq; hodie nō instruit, sermo Greg. 29. moral. c. 28. Vel potiꝰ q̄ in Abelis hostia adhuc hodie dicens non terrena munera quærit obtulerunt Caym placitura Deo, q̄ bona degenerauerant in peiora, sed illa in qbz diuini respicit quā mysterij, inqt Ambr. de sacrific. Dom. mundi c. 11. Ne mortis c. ne tam vita moueret quā aliqz mortis horret, nō in transitū ad immortalitatē, sed mors ei dilecta est vsq; dū videat Helia: Translatus est a. in paradisū, et Gabet Ecclesiasticus, dicens ibi in magna humilitate animi et spiritu, ꝓt de ipso scio Helia affirmat Aug. 2° ad marcell. non inueniebat et quod insinuat Apls ipsis stetit et Helia solitis et multa loca scripturæ ꝓbant. Testimonium) Deinde scripturæ, Ambulauit Enoch Deo: Sine placuit Deo (q̄ ex fide dicit, q̄ sine fide impossibile est placere Deo) ob nationē qua placuit ipsi, multa n. sine fide placent Deo, sed in ordine suo, naturæ sc. Hæc Ambr. exponit manifestius Apls, et determinat q̄ audiē vita redeundū sit, et dicit. redire n. ad ipsū ꝓ. ei q̄ se a ꝓ. initio disposuit ad placendū Deo vel ad iustificationē: de qb n. Iacob hortatur ꝓcatis accipite Cor. Trid. sess. 6. c. 6. vbi agit de dispositione ad iustificationē. quæst. ꝓ. quod deg sit, inqt Basil. 1° cont. Eunom. nemo n. se audet ad eū q̄ ipse ignorat. Credere, inqt, q̄ ad dispensandū sc ad ei gnīa nō sufficit cognitio dei rationalis, alia n. de non docet Deū esse gnīe auctorē, for. a. docet fidei. q̄ remunerator sit Sine fide n. acti fide tanquā absq; fundato spei nemo se audebit ad Deū: oratiō n. illius q̄ aut in spē aiunt. non videbant) Intermissa est. n. erat deg dilectiū, cōis tamē nullius adhuc apparebat institui nutrienti fidei n. non otiosa fuit in eo sed efficax et melius inueniret. Damnat) q. damnatione dignos ostendit mundū ob incredulitatē in qua ꝓsistebat contra tot manifesta Dei obsecrationes et ꝓdicationes. institia q̄ ex fide

xpo dare sc. iustitiã, quãdiu erit in futura vita. Quare est iustitia merito fidei et iust. filie qui in fidelio ope exercuit. Abrã) A. de eã dicit impositã et postea Abrahã quo erat in genere n. illi. Dicebat. Semini in terrã quã monstrauero tibi: Non n. misit in eam quemquã cognouit illã terrã esse de quã quis dicerat dixit, dicente ipsi deo, Terrã hanc tibi dabo et semini tuo. Tuis in aliena. Non n. dedit illi deus in illa vel passus pedũ. Casulis) tentoriis, tugurriis vilibus. qz et illis postea dictus est, Semini tuo dabo terrã hanc, Circũcisã) alienã sc. q̃ dicit fiendã Gedeon et subdit quod opposita dicit ad dissuadendũ casulas in eis diebus et habitasse, Et n. adhuc sunt. Condidor deus) et sanctificus, sunt scripta est, Zebedeus eos in firmissimũ fabricatus est, quod exalta ab deo, sanctificatus, quia firmauerunt manus tuas. Seminibus) fœcundi ac reducendi, sterilis n. vxor seminis non tenet, inst Hieron. in c. q. ad Galat. Hic tempus etatis) Hoc n. rei ponisse angebat difficultatẽ cur post tempus etatis ne illa quidem q̃ fœcunda prius fuerunt habuit virtutẽ seminis, et ex consequenti augit virtutẽ fidei in Sara, fidelẽ reddidit) Tandẽ sc. postquã sic dissidia sua à deo esset correcta. ab vno) Abrahã sc. Hoc vnoquoq; quoad dicat generandi: vnoquo, inquã, simpliciter vt ne quis exfœcunda femina genere potuisset: Quibus. n. post mortẽ Sare et Cetheure genuit, a quibus et virtute generandi q̃ illi erat miraculose reparata, de quã re plenius Aug. 3. de trinitate c. 11. innumerabiles) q. vt sydera celi et arena maris q̃ multitudine numerari no potuerunt: Non n. sydera quod nõ sydera celi aut arena maris in eode numero fuerunt. Hoc n. se minus multiplicabo q. semini Sare hoc loco subdit fidei Sare no q. in geñ illig soliq; euenit, sed q. no attendente fide Sare et sola fide Abrahe euentura no erat. Expta) A. conformiter vidente ad fidẽ. Defuncti) Gadeny notati, exercit Christi. Errant q. qz alios introducũ vt, et ob hoc intelligunt Abrahã, Isaac et Iacob: Nihilominus potest intelligi ob Gadeny notati, ob n. defuncti sunt non vita naturali, sed mortali. one fruitis seculi: Ad q. instruendũ Apls vt noluisse dicere, ob mortis sunt. non accepit repromiss. De ciuitate habente fundamenta, qua gaudebat deus Abrahe cum dicret, Ego merces tua magna nimis. a longe aspexerunt et fide et expectatione futura beatitudinis, salutantes et vt aduenientes, et confitentes qz fatebant se sic no habere manentẽ ciuitatẽ, et ob id minus no est q. in Sar peregrinatione inuenta exepta, et nobis omnibus patria necessaria sit, Quasi sc. peregrinos et hospites patrias inquirere) et desiderio ad patriã tendere vel festinare, de qua exierunt) dicendo sc. se esse peregrinos et hospites si Ipsi dicerent respectu patrie in qua erant nati, tempus reuertendi) qz et respectu illig dicunt se sic esse peregrinos. non reuertebantur) Dicit n. sunt et q. ex deus essentia continent potius ad animi dei appellentur, parauit) impedimento vel in futuro dicente sibi parare vobis loco. hortatur et exhortatur vt obedientie pugnitudo: nam ideo de nocte surrexit ne qua mora deperiret obedientia. esse: vellet) ad immolandũ. In quo vnigenitus sc. arbitrans se videbat n. illud dei nõ.

dationy pugnare nisi per confessionē de multiplicatione seminis x Isaac fuisse. nisi
est n. Abrahams filius ante abest pūctatis, vel saltē antequā incipiat regnare. et.
Abrahā per dei mandatū et semel per confessionē de Isaac cuius se conciliaret vt non
esset necesse de fide alterius dubitare apud semetipsū cogitare cepit quod deg vt per
confessionē de Isaac fidē impleret, posset eundem iam immolatū et à morte resuscitare
unde dicy ſ. accepit. Quidā Iudeus dant sensum: ipse Abrahā ob fidē ipsum heroicis para-
bola et exemplū dilexit fuisse, et in oīb⁹ ore sensata, sicut in rebus fictitiis dicta
qd fieri fabulatū dilexi. Sed male dicit, nō n. dicit Apostolus q Abrahā parabola fuisse ſt, ſd q
Isaac in parabolam accepit: id a. q. gaudio obedientiae obligo et qd q accidebant, inqt Chrys.
7° in Gen. magnis repugnantiis mysteriis, et venerandis humanitatis diuinitatis ver-
tissimi dicit. Recte q Apostolus dixit quod Abrahā accepit Isaac in parabolā, Isaac n. erat
figura filii dei. Accipiens n⁹ Abrahā se paratus ad immolandū filiū ipsa, inqt Chrys.
expectatione dei n⁹ donec voluit immutabilē illā dilectionē quam deg erga humanū
n⁹ habuit n⁹ unigenito suo nō reperit: In ipso n. facto expectabat Abrahā dilectionē
quam habebat in filiū n⁹ nec ipsig compassione misericordiae commoueri poterat, sicut
deg n⁹ tanta filij dilectionē possidebat, et inde dicebat quanta dilectionē deū
creatorē habeat ergā filiū suū n⁹ ipse tradere in mortē, et ergā nos quanta
dilectionē filij tam dilecti passionē postponebat: In mente a. quem abstulit q filio
dicit filiū dei secundū diuinitatē non passurū, sicut Isaac ipse passus nō est, sed, multiplicare
Ambr. in psal. 39. secundū humanitatē quod ipsis lacrimabiliter plangebat in deo
passuris quorū deg agnoscebat signum Christus secundū humanitatē, alter deo indecly
in sanguine comparuit cruce quatiebat mundum, signum Christus secundū diuinitatē
secundū quā passionē fugere expers fuit quantū ad iniuriā et dolorē, consulit tg qui
ad vitandū, agit n. obtinuit n⁹ alterius vitationē, inqt Leo. In Isaac q Isaac benedi-
cit Iacob, et fide n. futurorū in Iacob benedixit Christo et Ecclesiae dicendo. Erit dominus
fratribus meis. prædicebat q Ecclesia x tribus minimū diffundenda in omnes loros futura esset
bonus odor Christi. Et dicendo, Det tibi deus de rore coeli. et fide futurorū designabat
plenius verborū virtutem, inqt Aug. 16 de Ciuit. c. 37. Addendo a. Abundantia futu-
rum. ſ. illam diu⁹ gratiae abundantia designabat quā, inqt Aug. multitudo fidelium col-
ligit et Sancto Corp. et Sang. Christi. Et Esau. Cui n. illi dixit. Frater tuus supplantauit me, ſ. fu-
turum significauit quod Iudaei ob infidelitatem futuri essent servi Christianorum significatum
in Iacob. Cui deus illi dixit. Tempus veniet et solues iugum eius ſ. futurum significauit
q Israel voluntarie reuersus ad Christū eiiciendo Dei seruitutis iugum, authore Chrys.
g⁹ in Gen. multa. 2. de Iacob. c. 3. Simulabat ſ. se se imprimis q mundus transiturus
in se obliquabat Christi expressam figuram, et designauit benedictionē q Christi
Ecclesiae obtinuerunt seruos Testis. de Bapt. c. 8. Deinde in se q prophetat Ephraim primum
futurum significauit, authore Ambr. in psal. 43. quod in fide Christi minor esset futurus
populo nationum, et prior: Iudaeorum deus populo tanquā filio primatū, q ab ob-
litione mentis accepit tanquā ex longa oblitione tandē ad Christū esset redditus.
Et adorauit ſ. vagus eius Mitta apud Hebraeos indifferenter legitur sicut et virga
Ceterum q hic legimus saltigius virga in Genesi legitur Lectulū cognit. Graece allegit
Adorauit enim, sicut versus sequitur virga eius, sicut et 70. quod interpres noster

animadverterent in Genesi translatum, Adoravit Israel versus ad lectuli caput, sive ad fastigium virge sue sceptri Joseph: Hanc in. Joseph sceptrum continens evidenter capite lectuli Jacob suis ipse se ea adorandus convertit Deo indicavit, authore Procopio Antioch. in Hieron. de tradit. Hebr. Et quidem recte dicit Jacob et ad caput lectuli, et ad fastigium virge Joseph se convertisse: Cum ij Legendus sit. Adoravit versus fastigium virge, hic a. Adoravit fastigium virge, Hieron. de Tradit. Hebr. respondet eos q lectionis nostre ablig indicio sentit dicunt Jacob Regiam potestatem Joseph q in sceptro ipsius appareret demonstrari fuisse, et ex consequenti curvet fuisse q dicunt Jacob in virga Joseph adorasse Regiam potestatem Christi dentium: Quid. n. Quis sentire Jacob fuisse dicit, nisi Jacob virga ne adoravit? Quisvis. a. quid adoravit? Dominum, vt sensus magis quia verbis e verbo exprimere nostre lingue in Genesi loquit, Hebraea. n. (Dominum) ne habent: Adoravit. a. ea adoratione seu veneratione qua nos Judei nisi solemniter ipsam divinitatis (Jacob n. adoraret invocate Joseph) aque capite adoramus vel venerantur nomen Dei, vel altig assistendo ipsius Dei quem invocat, q absq dubio est opus fidei: Cui. a. se vertit ad lectuli caput quam et Hieronymus dicit in ratio fuisse q caput lectuli spectabat terram promissionis, affirmantes et 3 Reg. et Daniele Israelitas in adoratione se convertere solere versus terram promissionis si quando extra eam fuissent: Hoc. a. sic Deus mundum fabricavit, id. n. ab eo fieri solet a tempore quo templum in terra promissionis edificatum est dicente Salomone 3 Reg. 8. Si peccaverit populus tuus tibi orabunt contra viam ts. Et Daniel. c. 6. orabit contra, sive versus Jerusalem. Itaque convertit se Jacob ad lectuli caput sive fastigium virge Joseph q in lectulo sederet et opposito capiti lectuli adorando se versus illam partem inclinavit. memorandi est dicendo, post mortem meam Deus visitabit vos et ts. Hoc. a. dixit credendi Verbo dei ad Abraham, Generatione 4ta filij tui revertentur huc, i. ex fide. De ossibus suis mandabit transitu ne exiret, inquit Crisp. in Jeroseg. d. i. ex fide resurrectionis. Elegantis infantie. t. Deo amabilis et gratiosus, sicut et Salomon erat, ad quem vocatus nutu misit gratia vocavit eum amabilis Deus: id. n. Jor Verbo significari Graeca lingua satis testatur, et ipse et Basil. hom. 1a Hexam. divinam. prosiliet etenim ad naturam pendent vera Scripture testimonio plane Deo amabilis fuisse et gratiosus. Quo etiam illud Stephani Act. 7. Natus est Moyses et fuit gratus Deo videntes. a. parentes Dei in pulchro illa de causa ipsum servaverunt, et ob id ex fide in Deum q sunt veneratia orgia dei templum ejectabit. Quinta vero ex Joseph 2 Auctor. c. 5. firmant sunt fide in quinta somnio Amram Gabriel Moysi, in quo Deus Dei Gabri revelasse quando futurus esset Moyses, ipse ex fide illius revelationis infantis servari curavit: Sed merito indubitate retinendi est nos illud somnium Gabriel a solo Joseph accepisse Gabriel fidei principium, specialis nos ejus salutem prospicit Joseph habebat visioni quod dedendum quod nos elegantis. Non timuit credidit Sir. n. et p timuit vellent in fidem scripture divinum quod nos fidei Bonorum fructuosus. Ejectavit. t. revocavit eo loco Gabri. assistit nos pop. dei ts. nos eo calamitatis et miserum sustinere, et inter eos versari in tumultu mundi, inquit Basil. quam. incundatis. t. quos et temporaria solicitate exercitij

abnegáss se redderet mílitib germáñ, inqt Basil. cõsentiunt Ambr. 1° Hexa. c. 2.
Thesauros Ægyptiorũ, quos possidere poterant cum xpiãis, dicit n. Ambr. serm. 8. vol. in psal. 118.
q potuerunt esse Reges Ægypti filia Pharaonis eò q gleba nõ haberet, et ipsa Pharaõ esset
vnica soror Moysen in Regia potestate adoptante. Impijs) q ab infidelibus vndiq
invocabat Christũ dei de qbꝫ scriptũ est, Nolite tangere Christos meos &c. Quod im-
pijs dei est Christi, qz cũ invocabat ob fidem et religionem Christi venturi. Hoc a-
stimabat Moyses qz vita Christiana tolerantia strictior et cruciatũ opibꝫ et
in hac vita, ad illã a cõsummationẽ seculorũ inclinabat, ascribebat in remunerationẽ
q quãr vitabili tantũ opibꝫ ppositã reposita esse in futuro. Fide reliqt Ægypti) q̃a
credidit deo mandanti vt discederet populũ de Ægypto, et adduceret in terrã promissio-
nis. non veritꝫ adoptatã Regis) q cũ experiri sua cũ sequãbat. Seruitꝫ n. diebat
filijs Israël temporibus, Ægyptijs quã inter videbat amodo non videbit. tanquã
videns sustinuit) i tanquã deũ videret ad quem tendebat, inqt Hieron. in c. 63. Isaiæ.
vel potiꝰ, tam seruitꝫ fuit de abscõditis sibi dei auxilijs, quãmlꝫ id nondũ videret,
ac si idipsũ in præsenti videret: Quo ꝓpius q Apls dixit, Sustinuit, pro eo. n. significat
q Moyses in magno periculo, difficultate et populi obmurmuratione positꝰ in ser-
vitute de abscõditis dei auxilijs quæsierit interpdg. Sanguinis) Credidit n. q
illi quos ad aspergendum sanguine cõmonebat immunes ab Angelo percutiente.
fidesq tenus ubiq cõmissa est, q Petro q nõ ex mandato dei ambulauit in flũdꝰ
fide Castitatis cepit mergi. Deficiet me tempꝰ) Quidã putant Euangelistã esse, sed sine
necessitate, qm n. hoc referri ad tempꝰ q Apls destinauit scribendi epistã. Vicerũt
regna) vt patet in Iosue, operati sunt iustitiã) q ex fide dixerunt iustã sententiã
ouẽ. adepti repromissiones) Quibus dicit eorũ pactũ fuisse, et promissa David, cui est
promissũ filij q ædificaret templũ (quod illud accepit 2 Reg. c. 16. ora Leonis) vt
Daniel. ponam pro nũmero singulari et plurali, teste Hug. 5° de Consensu. Effu-
gerunt) Aug. 5° Dialogo c. 18. Elyseus, Ephræm dicit. et alibi, effugerunt, quo-
modo et Hieron legũt, et versum de Exodo effugiente gladiũ Israhel. Carnales:
cruciat Ezechiel et Iob: Portat in bello Samson in mandibula asini. Castra) vt Ma-
thabæi, non sustinuerunt redempti vt nolentes pernicia redimi: Hor. n. liberi esse nostra
Tertul. c. 12 de fuga in persec. in cap. 17. Act. Pauli, ex eo q ibidẽ legisset:
Debet accipere ab eadem satisfactionẽ, et quia Petro pendet Alexandria vltra à
Baronio Tom. 2. Dept. Satisfactionẽ: Hor et liberi esse insinuat Apls Secundo vt
vult. inclusi. resistere) vt in exitu Israel ex Ægypto dicitur melioris partis tempus
q seruierunt q est verisimile. Lapidati sunt) vt Hieremias et Zacharias quorum
est inter templũ et altare pœnitet, inqt Tertul. Scorp. c. 8. quorũ sũ manibꝰ
lapidibꝰ assignandis. Sectis) vt Isaias, q sub manasse, teste Epiph. de vitis Zacharias
serra sectꝰ est. Tentati) et supplicijs ad negandũ deũ aut transgrediendũ ejꝰ
mandatũ sunt addati, qui diuersi sunt in 2° sententia Augustini. quem vltꝰ capitibꝰ
absentia negabant se mandũcaturos priusquã toto corpore pœnirent. Quod genꝰ

tentatione nō ordinarie irrogatis fuisse Christianis, describūt Cippe. cont. Demet. et Tertul. contra Apologet. Melchī. et veste palacii vastida et pallidis ōnūm, angustiati et afflicti) quod Basil. in. c. 3. Isaie testatur vob fuisse ardore tiendarelis: gisse pietatis, et Athan. in Apologia fuge sue, arrogat ipō q versauit in fuga tempore psecutionis, ita vt ipsa fuga vtr magnū exercitatio gratie. et longū quidam martyriū fit. Digne. et stantia computando nō erat minūs, vel pōs non erat digna vt cum martyrum coronam susceret, qz ea ad ludibriū vel strā: dalū sibi abūtebat. Hebreorū Tertull. fo. illi q tempore Zelabel q Abdiam q Helcane. q trigintigeni et quinquageni stant distributi et vasti, testim. fidei gladi. Ergo nō sola fides in eis mandata, sed et conversatio: unde Gedeo, Samson, Iephte, de qbs posset ostendi alia dubiū, inter sanctos numerandi sunt, et finda cum sunt exercenda, vel tanquā miraliter gesta: sūt Angel contra Gnō. exercitat fadū Samson occidentis semetipsū, vel q ignorantia inculpabilem vt fadū Iephte, si modo occidit filiā, et nō potiꝰ contra illiꝰ temporis morē virginitati ipsi⁹ deo dedicauit, q inde euadat magis verisimile, q hoc nūquā dixit q plangeret mortē filie Iephte, sed ipsius virginitatē. Gedeon qz de eo dicit quod mortuꝰ sit in senectute bona. Idolatria est pars idolatrie q se: rvat si nō colendo vel adorando saltē respiciendo Idolo, egressus: Sic a vitio idolatrie declarat Tertul. de idololat. nō suscepisse vt dna st. pacis, q est respectio carnis, sūt exponit Aug. epla. 99. et confirmat de eo q subdit Apls vt nō sine nobis consummarent, respectio. v. carnis ad diuinā promissionē consummationē tinet: Sed qz Apls hic perfunctorie nō agit de respec. carnis, vt illa exposito, tametsi deinceps contrahit exposito Apli nō satis rationi. Stapl nō accipiēt repromissionē fidei ac virtutis ipsorū à deo destinatam: non accipiēt, inquā, in hac vita. Quia exposito consentanea est exposito et deductioni Apli, q postea. v. ipsi simul vivere, i. simul in hac vita quod esse par: ticipia. Dicendū, Quia q iustitia meretrīs habet Apls, meretrīcem esse nō in hac vita, sed in reportatione promissionis quā implebit q veritatē veniet et nō tardabit: Quod sūdā exposito q placuit q multa habemus exempla ostendens multos sanctorū repromissionē in hac vita accepisse, sed q multa patientia sancti in fide vita expectasse. Deo melius aliqd quidā fil. Si. n. consummata iustitia meretrīs esset finis vite, quandoquidem actus sancti partes sic nō dividūt nō essent quoad partes in meretrīce, nec de meretrīce vnis alios participaret sed singuli et suis actus suis temporibus, ita et suis suis temporibus haberent meretrices: Quodcirca dicendū aliqd melius vt meretrīcem sanctorū differenciā in fide: rūm, hac inter cetera de causa vt meretrīcem singulorū in aliis abundaret. Auctorita scripturā est, Hereditabit ad quā festinabit in principio. et q tempore finis vite debuit habere meretrīcem iustitiae, in fine benedictione carebit.

qz his eam nō consequente. obid et dr in Ecclesiaste. de terra nīg principes manie comedūt. i. in hac vita gaudet nīl desipuant sibi beatificant, qui ergo. nīl Augustinus de Ciuitate dei.

In Cap. 12.

Letare ℣ impositā) i. desiz iuuenculæ, scīt n. frumentali nobili nīchoritate et sanitate maiores) nūbeus) i. nuptiationē hostiū. omne pondꝰ) i. oēs amore seruili: ob quam dicit eil q obligant seruilis, usquequo gemā corde. Et Aug. 13. conf. c. 9. Amor meus pondꝰ meū, eo raptor quorūcq feror. circumstant nos gaudij) i. ome percandi genꝰ, scandalū, occasionē, ne dū q. nos circumstrepebāt ipsi gaudꝰ quasi circumstat nos, ℣ patior. portamus) i. amori patiar. instituti. ordinauī alacriter accipiam: imo in ordinatione tam obli exercui desiderium mīs illo q dicit, proba me deꝰ et tenta me. in nīstrū fidei) i. Christi, q conuersationē ℣ ore fidei et spē fructuosā est. Ita se exhibuit exemplū. Post tamē intelligit Christū dici ministrū fidei ℣ gratiæ, sine gloriā (ad exempla Genuens. dūb 5.) in cultū fidei esse dei domūs, sicut et Phlg. de nuram. c. 20. Et nīsumptores) ipse. n. exemplo suo docet qz sit finis sine fructu spiritualis conuersationis nīstrū ꝯ fidei in cor ipsius conspectu ℣ gloriosis sibi gaudio) i. mīs in potestate ipsius esset absq; tristitia, adiacētate, mortalitate in cor seculo in gaudio finitionis omnis ex parte diuersi finis et regem agere deferentibꝰ illū de qbꝰ ℣ Ioan. 6. Sustinuit Cornes) i. liberam voluntē elegit sustinere nīsi cōfusione confempta) scribat n. se nīsi valere pudendis et obid parū faciebat confusionē. Gaudā dicit, gloriosis sibi) i. ob caulā gloriosis sibi gaudio q ipsi nunciabat de merita sue passionis. Sed cor nīe aduersari dicunt ꝯ de Iudapel. 106. c. Dic Christū ex sua passione nō gloriosse sibi inuenisse gloriā, sed passis qz eis beneficere delectabat: cui quo Basil. inter. breu. 299. dicit nīchil deberi Christo imitari, ipsiq nec de gaudio nec de futura gloria laborā. dū esse, sed tantū cogitandū vt faciat q deo placet. nō quasi alicuius sit retributionē bene agere, sed cor magis inganandū. Confitemur fidei nostre ℣ exemplū in cor sit dū q nunc in decreto dei scdm) tanquā exemplar vnde distamus ī gloria sed maneat q hic dicit, dicunt ex fide. Recognitate ℣) i. dicendo iterū alīs iterū cogitatione reuolute. contradicant) Hoc est ꝯ passionē gens, p. Christ, sedes, gymnasia nīfessionū materia ꝯ contradictio, de qua apud deb Christ. Substitute fulcloqꝰ ante facie mea contradicentū mihi. eos fatigaminꝰ) Sustinentiæ diuturnitate, deficientes à recta tolerantia: Consideratio n. tolerantiæ Christi animi rigat, et deuotio roborat: nouēs n. stamentis vinclū compassi, et boni spōsalitij. vsq ad sanguinē exhibitis) i. sic quid tolerantiā adhuc gaudio est, q pellem (Christianus sianū) sub qbꝰ intelligi oēs vel exteriores) ℣ pellem (carnē ppriā conseruandā) et ānā ℣ pellet deo dabit ℣ ānā i. vitā sua conseruanda, aduersis gētis) ad q tentationis. vbi negl. disciplinā dicit Augꝰ 14 de Trin. c. 1°. dicit disciplinā nunc habere i diserendo, vt finde oē id ℣ quod

rudeh dō appellat disciplina: Eruditura. dō castigatione: sicut scriptū est. Castigasti me dne et eruditus sū sicut iuuenculū indomitū: unde castigatio dni, siue disciplina ad emendationē ordinat appellat et disciplina. nec ſ. negligendū vō ipsum. quo à deo castigamur peccati fere angimur, dicente Rabano. Labet nilpa ubi nō labet pena. eam deligit castigatū Greg. unde dicit 2 Regist. c. 36. nō esse ergo credendū quēcunq; q sunt deo dilecti, qz corripiuntur ad emendationē. flagellat. ſ. verbis. Et ob id felix gaudere debuerat, dicente Tertul. c. 11 de patia. O sentiū beatū cui emendationis deus instat, nō dignata ira ſ. ne dissimulatione deriget, in disciplina ꝑseuerat. ſ. in longanimitate eam tolerate, se offerat. i. ipsa dei castigatio cuiq; nobis suppeditat q paterno nobis afficiat affectū, paterno ꝑsequat officio. flagellat) non p. ostia participet sortis filiorū. unde Eccl. 16. ad eam quā ocia nimietas fecerit dicit deus. Remittit deus mag à te et nō ira sua tibi angit: Quid nō saeuibile sit dicit Hieron. c. 10. Corrige me dne, verumtamen in iudicio et nō ira tua forte paucos facias, inqt Cypr. et n. correptio tua emendata sit nobis ad emendationē. Et Bern. serm. 42. in Cant. Volo intrauit unus Pater misericordiarū, non n. nō misericordia sed nō sentio te intus, huic imagini confido ꝓphetico dicit ꝓnet illud ꝓsal. 38. Propitius esto mihi et sanabo ſ. Deinde) Alia nō tolerandi q unde simile quod oporteat nos conformari diē volti, ita ut vere dicere Tertul. multū de cruciib afflictionis offerio administrande patiat. patres) q q quidē carnaliter ꝓcreati sunt, erudiores q disciplinā, reuerebamur. Non audentes obmurmurare. Patri spirituū) A quo accipimus ſs. dicentes tempore disciplinae illud ꝓsalmistarum deo subiecta erit aia mea. Et viuemus. i. illa obedientia ꝓdest nobis in vita aeterna, pauores dicit q tantū tempore inuenti sunt, ſ. dū volta sinam. ſ. q sedo loco ꝓstrabant tantū id q nobis stile esset in hac vita. Hier. a. q quid concipimus stat audiat ad nostra emendationē, in ꝓsenti. ſ. dū experti nō esse gaudij ꝓ experientia affectionis, ꝓmittimus. ſ. pacē et hanc stabilitatē nō adserentes, q eam. ſ. illis q disciplina deus fuerunt usi, et q eas ad iustitiā operati. remittat unusq; ab experientia. n. affectionis et tristitia dō remissa esse: nō ad beni operandū: dicāt q et nostri rustici sorbet Basil. aut. Victor Collect. dicent nostri nō semp eodem modo dixisse, sed interdū sanctis, interdū solebat ob infirmitatē et longē remissa uiuebat. solita gemina) seruiemus. n. nō in eterna tempore disciplinae, gressū redoc. ſ. conuersationē nostrā in sanctitatis institutis et nō claudicauit. ſ. in aliqua parte à uirtute deficiens erret à via uirtutis ac à iustitia declinet. sanctū. ſ. sic obtulit disciplina et q eam à priority nō pudebit. sanctū et emendet. pacē. ſ. nobis. ſ. q nūq; in nobis est sedemini pacis ordinibus habere. dicit, quāmtū in nobis est, pacē. n. ergā alterū habere q ꝓt alterius nō. nūq; eo. n. pacē habere dicitur nō habent q̄m ille abiecit, inqt Augst. 5° conf. Donat. Notandū. a. quod dicit, seruiemus) Non. n. satis est Christiano

parem oblatā ampledi, sed debat parē debuit fugientē ꝑsequi et apprehendat: sinit
scripti) est, negue parē et ꝑsequere eam, sed amouet Hieron. in illū locū. Sandi:
monia)·f· sedtemini multā sandimoniā debuit comparare: ꝓponit·a· parem
sandimoniā qz illa sine hac haberi ꝓt, hac sine illa nullo modo. Praeter hoc a petere
Hanker admonet sedtenda ante oīa parē hoc cōsilio vt in offerip ad q̄ nol in conse:
quentiby adhortatr sedeamq ante oīa parē hoc habere, et illa nō sit administrare
vt Lubeck pac; quōrū officiorū l'est, Contemplandi)·f· nis vigiliaria modis ex:
cogitandis et rōnem addibendis ne qs eorū q̄d vel vōe sibiedicendi vel sorebabi
ꝓmeant ꝓfit gnā dei) ea sive interior sive exterior sit nō vere vlata vel oīo nō vlata.
Quem sensū d. thom. inde habet q dicit Apls Ne quis, Demandand veritū hac in
parte rōnē de ꝓximo. Radix amaritudinis)·f· eorū corrupta indignatio, invidia, vene:
natio, odiū sibi inuicē germinant)·f· in opū exāpenū, vel exāple gestienū, quando ꝑ. qs
alqđ bonū inty manibz impedit) parē vel sandimoniā, x illā ꝑmittit nulla re:
pentina contrahunt inter discordes. ꝓfanū)·f· nis indiscretis religiosis gulosis vt Esau x ꝓ
pter oīa dicit, ita vt hoc ibi nō fiant pactiū vendicionis sed mera indiscretio q
nis officaciter inuitauit vt primogenita iusto pactio venderet, qđ optimē dd. vitati
ab Abilensi in c. 25 Gen. Vendendo·a· primitiā fuit ꝓfanus, qz primitiā habebant
sibi annexā illig temporū Sacerdotiū, quod Augt qđ epta 86. adhibita fuisse missionis
et vōe missaū spirituale affirmant q Esau fuerit contemptor Sancti q in primatu suo
habuit: Quo attento d. thom. nis rebus affirmat Esau hoc nō fuisse Simoniā, non·a·
Jacob, qz nis illi primogenitura debita fuerit ex electione SS. auctore d. thom. 22. q. 100. a. 4. ad 3
emptio hoc ex parte Jacob fuit solius redemptio vexe. Nihilominus Sacerdotiū hoc
primogenitura nō fuisse Sacerdotiū legit habitor q ꝓsecq loquendo nō erat spirituale
sed morale: Quod inde confirmatr q d. thom. dicat 1.2ae. q. 103. a. 1. ad 3. Sacerdotiū dela:
tis fuisse primogenitū substitutale Ebraica, q̄ sic apparet nō fuit nisi morale Sacer:
dotiū, qz Sacerdotiū spirituale sit nō nisi diuinitus constituti, sic necessari ꝓt nisi diui:
nitus deferri, dicente Apsto de Ministrandi Sacerdotio, nemo sibi sumit honorē nisi q vocat
a deo tanquā Aaron: Quod si verū est nō commisit hic Esau Simoniā, qz Simonia
non reperitur nisi in vendicione rei spiritualis. Quoniam·a· modo de hoc Sacerdotio
spirituali ꝓt Esau et Jacob adhuc dubitari à Simonia qz cum primogenitura Sacer:
dotū erat iuxta temporale habens sibi spirituale annexū, q·a· temporale venit vel
vendit nis spirituali annexo nō recte Simoniā modo ꝓpositi annexū spirituale non
augeat pactiū Sacerdotale)·f· iuxta primogenitura sive accipe Benedictionē. replety
f· repetitus passū est. nō·f· loris patris)·f· patruus eius nō est ab Esau fratre loq
vt illi ꝓpius videretur, patruus, inquit, non de patrato, sed de vendicione fratris,
ita vt sit loq; nisi fuerat pro Mendicant, cum Benedictionē. Per q insinuat Apsts
ne Hebrei nis sint primogeniti, sicut scripti) est, stig meq primogenitus tuus Israel,
et ibi Benedictio, qua, inquit, euangelij illud pcij debebat, ne, inquit, Esau q
amore veri spiritus, et ad derivandū ꝓfectionē Christianorū ꝓfecti deuant

vt ab ipsis transeat ad gentes, ex. n. facile nō poterunt ad vendita benedictionem
redire defectū vere penitentie, qua habet fere semp laborant, et sigrabat in
Esau q vix benedictionē postea repetiūit vendita benedictionē nō amore be-
nedictionis sed dolore carnali qz male ipsis salabat q ab honore primogeni-
ture esset exclusus. Non vndat ipsi vos quare debeant sedere sancti-
monia. tradabili) t. corporale, sicut accedabile vix afrendere et egipto et
quemadmodū ad montē Sion. zyon) q. describitur apparebat in Sion ad inhabitandū
horore, authore Cyril. temebrandy) Non mente, aut fidei defectū, sed humane
nature imbecillitate q. magis del inuito commoebat. Ob hoc. n. vinea indigna
vix erat si tribulatio nō sedaretur sanctimonia vel ingrata inuenirent, nō
n. erant hys sancta q. ipse audiebant vel cognoscebant. sed accessistis ad mon-
t. assistati ecclī Ecclesie, de qua scriptū est. Fundata exaltatione super montes
Sion. Et. Sicut vel Hermon q descendit in montes Sion. Ciuitati celesti) Hūc,
inquit, assistati ecclī t. ecclesie, tanquā in eā aliquando venturi. et melioris
milliū Aug. sapientia) Cui ecclī insocietate adscripti q. ascripti sunt in celis
t. eorū assensu ecclī societate q. ex nouo testamento ad habitandū primi q̄uenerūt
nāt: Sunt. n. celestis ☉ sua dei Ecclia q̄uamuis in eadē Ecclia alio statu.
et iudicy dei) qz illis egredabil tanquā q. venturi sit ad iudicandū
viuos et mortuos, et spiritū iustorū pfectorū) t. assensu ecclī societate iustorū
veteris testamenti q. nūc sedēs aīe (spes vocat vel spiritū) pfectionem in
celis consecuti sunt. et testamenti nouī mediatore Jesū) qz nūc sit propitiū
fide eig vt mediatorē q̄ē in alia q̄alitate egredabil vix adhuc ecclī sub
lege, et sanguinis aspersionē) t. reconciliationē seu applicationē passionis Christi,
melig loquentē q̄m Abel. Sanguis. n. Abel vindictā clamat, Christi vero in
melyorē, illig sanguis peccatū fratricidū nescit, illig sanguis peccatū remittit,
illig sanguis gaudiū creauit, illig sanguis tegit. Sicut scriptū est. Beati
quorū tecta sunt peccata, inqt Ambr. de fuga seculi cap. 5. de quo vide sem.
65. 78 et. gl. Videte ne renuatis loquentē) Christū sc. loquentē in celis. Ecclī
illi) veteris sub lege constituti, effugerunt) vindictā viri) Moysen q. sic terrā
loquebatur) nobis) scripte, vt effugiemus vindictā q. de celis loquentē nobis, sedet
n. nunc ad dexterā patris, et inde q. scriptis sunt lege nobis in ecclī, Hiere-
mias) vel volendo audire, vel eis blandiendo, mouit terrā) t. terrore, dum
vultione, tercipatione commouit corda omniū tremendo q. habitabant sub
terrā. Tiber) Cui legem dauit, fama. n. illig legislationis celebrius
non sine magno ordinis motu pauebat q. audiebant sibi, sicut scriptū est.
Deus cū egrederetur in conspectu populi tui &c. terra mota est. Nunc. a.) in lor
nouo testamento repromittit dicens, Adhuc semel et ego mouebo celum in di
n. iudicii quando, vt habit psalmus, Adiuuabit celū desuper, et terra defrec-

vere populus fuit. Hil. Thag. Debil fuisse exponit Aug. q. paulo ante dixerat, Arrianos indirecte dicere. Quod autem semel dixit, et id exemplorio, debeant mobilia hæreditate sibi ex ea indicat quod stabilis quia unicuique Civitas quicquid mobile est transferat, tamen quia aliquando in usu fuerit, in stabilis Ecclesiæ quasi immobile. Ea quæ sunt immobilia ita stare ostendit ne sit revolutio in stabilis aut veteri, aut novi testamenti quæ aliquando fuit. Thag. regnum immobile, q est Ecclesia sanctorum et fides et spes tamquam fines nostris in quo quæritur laborem quia dicit, Quare non tamquam quandam participationem illius vitæ cuius dicit ad regnum immobile tendimus dicendo. accipimus. seruiamus. in mobilibus spiritu placentes deo Rhab. n. 4 sub lege erant tamquam qui vacare debent, et audiendo, obtinuit, vix metu et reverentia. p. vix timore reverentiali. Cui timori angeli quod sequitur. Eternis Deus noster ignis consumens est, et æterna audita et metu quidem audire contemplatione animus, et metui reverentiali adiungendum fiat timor initialis.

In Cap. 13,

Charitas fraternitatis et charitas erga proximos, manere offerri in charitatis q tempore debent mutari, aliquando ne. gotium incipiendo, aliquando consilendo est. in ipsa. a. offerionis varietate charitas semper debet manere in corde, sit tamen hoc exponit Aug. hab. 8. in Cant. Hospitalitatem nolite obliviscil quia discipuli Christi aut alii peregrini in Christo nobis exhibuerunt, q hospitalitas distinguitur habeat q est humanitatis qua amici et consanguinei recipiuntur. plerumque Graci legunt Latini, Alij Christum et Aug. q. 91 in Gen. dant sensum q nescientes receperint Angelos, cui qua expositione difficultas tollit quod Abrahæ et Lot quod scilicet diligere ne Apostolus in ipsa hospitalitatis timore Angelos adumbrent: Deinde sine nescientes ipsi, sive aliqui nescientibus diversis scripsisse Angelos ipsa nescientia nihil fiunt ad hospitalitatis commendationem, quam Apostolus per parabolam fecere instituit: Ad ea vero mihi tis fiant quod hospitales sic deo placerent ut eis ad exhibendum Angelos mitteret: Thag interpres noster sic magis proprie Apostolus ac latenter sensum qua verbis è verbo Graco expressit. Angelis hospitio receptis Iuster Gal Genesis 24. commemorat Abrahæ et Lot, Ambrosius vero 2 offic. c. 21 dicit Abrahæ accepisse deos: Lot vero Angelos: cui faciet Genesis dicendi quod Abrahæ apparuerint tres viri: q vero pervenerunt Sodomam ad Lot vocantur Angeli. Ribbonius Augustinus Quæst. 57. de diversis libris quattuor sive intelligat apparitiones plerasque veteris testamenti q deus immediate in humanam speciem sudat esse, sicut q Angelos in persona dei, tamquam simul vendi vt eis illa exhibeatis q debet exhiberi velletis si exhibi vendi. et laborantibus egestate, ægritudine, aut simili quapiam afflictione, tamquam et ipsi in corpore morantes. p. memores quod ab invicem laboribus exhibeatis, honorabile omnibus in cibis et potus immaculatis

Subaudi, sit inter vol, vt no sit in vobis libertas turpitudinis, sed seruet pudor matrimonij, vt sybi sobolis, authore Leone epta 33. c. 7. vel, Honorabile nuptiis in vobis subaudi, est. quicq n. ad nuptias pertinet honorabile est, absq vllo vt turpitudine alienis, authore Aug. 1° de Nupt. et Concu. c. 16. et 29. Quis putet dicendum libidinem ad nuptias non pertinere, sed vt malis aures demulcende tolerande esse, vt in bonis vsus reuerendus, fornicatores n. et adulteros iudicabit deus. et nudabit, et illos q adulteri sunt vis esse reuidebis ob abusus, sunt morbi sine angustia curandi pertinentes) vt in ijs in quib⁹ verisimile discretio sufficienter esse, et illa pro sufficientia replebare sic n. excludet angustia q est error pbi habendi, et gaudium inde angustiat q p opinata quod pertinet honori sit, inquit Ambr. 2° offic. c. 21. et animi bonum admiratione dubitatis teneantur. Non te deseram) ne q̄de quoad sufficientia temporalis, ad quā Apls per dei verba extendit. vt ostenderet diuinum esse mihi dei genitrix. Quis mihi adiutor) in eo vt q sufficientia temporalis comparanda foris quod mei officij est, et sterilis in eo quod in patria laborat mea esse sterilis, ne timeas q faciat mihi homo ea q mihi erunt reposita diuinitus. Respirat n. periclitantes Apls ad Hebraeos, ybi grauis diuersat Rapina bonorum destructio proscriptis. memorabile propositum q vobis Corinthi sunt verbum dei in hoc n. vt ab q catechizatus communicet catechizanti in omnib⁹ bonis, quorum intuentes optimi conuersationis et proficiis exemplum, vel alios pios et studiosos optimos, authoritati fidei Tanquam optimi illius studiosi dicens: ex optimi n. propositum si studium appetierint vel felix roborari fide subditorum arbitratus est Cyprianus, presertim (vt de se fatetur epta 31ma) in tempestate vbi Episcopis egerat, Carthagine se. morari. Ihs Christus Deus et hodie fides q̄ manibus, ipse et in seculum seculi diuinitate: est quidem deus et homo, authore Cyrill. ad Regin. Ambr. 5° de fide. c. 2. Doctrinae varijs) q quandoquidem absq fundamento sunt ab ipsis authoribus variant, ff quod et dehinc haereticos q hic hactenus desiguauit indubitat dorat. et euangelicos, nam et de ipsorum quibusdam vbi non eadem tenent sententias, vt peregrinos) et aliunde quā ex natiua doctrina fonte prodeuntibus: fontana doctrina verbum inueniuntur in rap. 2ª dicing. Nolite abduci) ab eo q recepistis, optimus est n. quaestionis rex) et q quo q scripturae fide tanquā q fidei fundatis ipsa fides experientia ipse in vobis roborata, non estis q ex sacrificijs legis Gamaliel, vt sacramenta fierent sacrificiorum gustatibus) q non proficerent ambulantibus in eis non n. conseruabant gratia circumcisionis. Habemus altare) Quidam sc. Christi q est altare ex eucharistia, vbi quod Christus in ea oblatus est, de quo edere non habent

poterstatem) q redemptionis in Cruce fructu nō possunt esse participes, q habet: manifesto deserūnt, et adhuc sibi legis cerimonias in umbra seruiunt, accipientes figura veteris testamenti pro rebus. propterea quod vt Ste. impleret figuram illam. Exceptis ad eius ecclia nostra q. ecclia celebrationē iudaice consuetudinis, inquit Aug. q. 33. in Num. imperium eius portantes. q. sicut ipse portauit Crucem: ita nos relinquendo iudaicam consuetudinem non verecamur ferre opprobria q nobis ob id inferunt, et maxime q Christū amplectimur quem Synagoga crucifixit. Hanc dicendo, Auctoris aialis simplicis p dat causam quare Christ ecclia portas passi sit, q vos vero dat causam ob quam non liceat vestri de altari Christi illis q tabernaculo deseruiunt. Ne-a. Seruant imperium Christi portare subiungit Apls. Non-n. Galeny sic manente circumcisione q.d. imperium vestri et Crucem ferre non est expedire q ipsis q offerunt tanquam magni Sacerdotes sedentes in depthis, ad quem iste Isaac. lib. q. Aduersus Iouinel. cap. 34 quem et postea nostra deferunt q ipsis offerendus deo. secundum Labionis) dicit, secundum Labia .n. seu linea moralis ordinata ad instruendum vel corrigendum mentes laude: secundum q Labionis est pia mens plangens in laudem Dei. Auctoritas et ad Corinth. dicit, de ipse q linguis peregrinis psallebant, mens mea sine fructu est. Beneficentiae) positus in Eleemosynarum erogatione, et communione) quae intelligit in unitate et communicatio nolite obliuisci, talibus .n. hostis placetur Deus) Hoc verbo indicat opa illa esse meritoria, obedite preposito vestris et subiacete eis etiam in operibus onerosis tanquam subiugo positi, ipsi .n. pernigilant dicit, pernigilant, cura et diligentia custodiendi gregem quasi vos q animas vestri reddituri dicit (quasi) ne .n. pro nobis pro animabus, sed pro suis officijs debebunt rationē reddere. Auctoritas Bernardi l. q. ad Eugen. Curam exigerit, ne ruinationem, Et Cyprianus epla. 55. Curandus nobis et ne quid nostra culpa pereat de Ecclesia. cetera si quis pro posito de officio suo nihil permittente perierit, dabit deo ipse rationem (authore Aug. serm. 49. de verbis dñi. et serm. 80. de diuersis.) Domine ni scit q dixi, ni scit quo animo dixi, scit q fleui tibi mis direrem et non aui: Direr: Hoc enim tota ratio nostra. Non gementes) Hic compassionis affectus nihil quidem gerit, q animum liberalis conscientiae quem pro se videt angi) cui desit, inquit Bern. serm. 2 de Pasche, Hoc a nō exigebat debitū) Cum Apostoli verba significantia habent magnū detrimenti ac pauendi, nam inter cetera non raro fuit propositū permittere ea q essent utilia, ad q tamen nō tenerentur Confidimus q bona conscientia habemus) q dispsis fructibus, in omnibus bene volentes conuersari) q. d. Sumus nobis satis conscij de bona voluntate et intenti e one etsi aliquando nonnihil aberramus in opere. Deus .n. pacis) q pacifi-

rauit omnia q in celi et q̃ in terra sunt x̃pm. q̃ uiuit de mortuis)
Et quid dat intelligi. Christū usq; ad resurrectionem sūā inter mortuos fuisse
versatū, in libro sc. Patrū. Pastorem magnū)+ principem pastorū xp
excellentia, in sanguine testamenti eterni).i. illū Pastorē q pro ouibꝫ sūis
animam ponendo factū est x̃ sanguine suo mediatorē testamenti nouū
mittendi, aptet vob in omni bono)+ vt ad omne bonū ꝓficiendū vel
exequendū inuicē aptati sitis, vt omnia bona operemini. sufferatis)+ equo
animo toleretis verbū solatij. est n. Hebreus x̃ epistola consolatio, q
tamen inserit increpationes ob id rogat vt eas libenter sufferant. Etenim
expurgat scripsi vobis)+ et ob id q̃ cap. 6. se scripturū proposuerat de fun-
damento penitentie, doctrina Baptismatū et reliquis non implerit, vel
quia breuitatē epistole amabat, vel q negotia eū alio auocabant.
Gratia cū omnibus vobis+ Amen.)

In Epistolas Iacobi Commentarius.

Duæ sunt epistolæ classicæ, una Apostoli Pauli, quæ tam multas scripsit epistolas et præcelsi, inquit Augustinus, tanta gravitate, ut una epistolarum classicarum constituant; reliquæ vero septem ne tot essent epistolarum classicæ quot Epistolæ, veteres sunt canonicæ sive Catholicæ, quæ, inquit Augustinus tractatu 7. in Canonicam Iohannis, a doctis veteribus constitutæ, auctoritatem habeant, non autem omnes æquiparandæ.

Argumentum Epistolæ Iacobi.

Epistola Iacobi scripta est contra eos qui fidem sine operibus non posse esse Christo placentem docebant, ostendens fidem sine operibus mortuam esse, quæ fides sine operibus suffragari ad salutem, inquit Augustinus de fide et operibus c. 14. tractat. in psal. 31.

In Caput primum.

Iacobus Servus Dei scribit tanquam patribus fidem habentibus duodecim tribubus, quæ per Christi Evangelium congregatæ sunt, dispersionem fidelium sub persecutione commonens, ut habeant alacritatem gaudendi, et ad perfectionem omnium virtutum exhortans. Beatitudo [vel vestra] divina patitur, et quæ quidem [vel] humanæ tentationes, quas diversas appellationes intelligendum est pro diversitate delictorum vel exercendi hominis [vel] quæ fiant vis tentationis præsentis et protentatio: eius magnitudine ipsa patitur revelare. Patitur opus exercendum habeat) Est fides dilectio summum fidei sanctæ Christiani nominis Ecclesiæ, inquit Tertull. de patitur. c. 12. sed non nisi patitur disciplinæ eruditi, ne est. n. longanimem, et nos agere exercere nisi de præsidio patitur, exercendi gr. quæ patitur ad exercitationem sive institutæ sanctitatis: vel exercendi [vel] exercemur, probemur, tolle. n. exercitati patitur, et desolata non durant, inquit Cyprianus de bono patitur. num. 5? vel potius opus exercendi quæ virtutibus numerum consummat, ita ut si quis reliquis virtutibus exercitatus adierunt patitur, ille virtutibus consummatus est et numerum corona. In nullo deficientes) [vel] nulla parte à virtute excludentes, quale qd animi sui ipsi sibi obiiciebant vis eis dicunt, ubi est exercendi viam suam [vel] dormisti plenissime, nunc a. manus tuas tetigit te et vulnerabit vel. Dat omnibus) cui petunt quantus vel tanta postulandum est inquit Augustinus, de nat. et gra. c. 17. affectantes, qui supra quia petimus aut intelligimus. non impetrat) studio recuperandi, improvisat. a. aliquando studio recipiendi, vel accepta beneficia ad memoriam revocandi. Nihil desistamus sed in studio à Deo dari debeat, et dei donum sit, inquit Aug. de spir. et lit. c. 31. Diligere pia) 1. 4 in duo non sigit intentione sua. Intendamus est) qui vias suas ad unius aliquis finem intendit non nisi unius ordinare, sed [vel] varietate appetitus uterque est vis mutare voluntas, gloriatur a. frater [vel] Frater Rich. n. mus et gratia divisa effecta misericordi sit, liberalis et munificentia, inquit Basil. hom. 8. Divites in humilitate) Glab. n. mus de statu suo deiecti

patientia teneat, inqt Basil. ibidē: Sicut flos foeni transibit) ſ. etsi ꝙ
aduersitate nō offert de statu ſuo deiecty mitissimy stoly discipuli, vij
sicut flos foeni caduty transiuerit. Deinde) in quo apparet quam breui
tempore et leui negotio ꝙdā decori flores, murchit) quod semeadmitte ꝓsentem
vitā palmā manerent ipsi diuitis oem splendor prioris ꝙ diuitis ſbi rom-
pantis amittit: cum ſ diuitias miſericordia amissa ſit, falso quidam vsq;
nō ruituris si eas amiserit ꝙ aduersitate, redet. n. Dor. ibi ad ꝓpositionē, vñ
alterius tantū sit necessitatis nō virtutis. Tendit) ſ. ad pedes pauperis. Sic
Aug. de bono ꝓsen. c. 6. Deus ostentator malorum est) ſ. nemine tentat aut
ꝓuocat ad malū, tentat. a. vt exerceat, ꝓbet, ꝓuocat. Abstrahit) a bono
inconstabilis, et illecebr.) ad bonū inconstabile. Cum venit) ſ. tentatione vobis
fuerit, hic. n. effectus quasi permodo grandis, pacis fuit pertinet pedes) Cum
vanissimus, fuerit) imprimis vanissimi voluptas, ꝓfecto. n. ſ. deorsum esse
tendūt, inqt Aug. serm. 43. de verbis Dni, Basil. in c. 3 Esaie. Pertinet no-
tanter ad, generat motū, qz addit ꝙmouet ad mortis abruptū, modo
tamē fuerit vanissimus) ſ. vanissimus in sua specie habuerit mala
peccata. n. etsi ex sua specie mortifera non sint mortalia ꝓp vanitas
aut ex ꝙb⁹ infectionē. De qua re pulchre Bernard. sermone de pelle, cuius etiam
nolite curare) Horaddit Aug. ꝓp eos q retinuerunt peccata, aut acbibuit ea
de generandi diuitis tentat) ad horore, quasi illaqueo miseros ꝓp inscien-
tia dei nulla impiā futura esset ꝓsequutio. Omne datū optimū) Dicit
optimū et ꝓfectus, qz deū ꝓfectus sunt opa, idē qz aut dei tam est ꝓfectus in
minimis quā in maximis, hinc Tullius de ora lib. 10. et qz ois et minima
ad ꝓfectionē vniuersi tam spiritualis qua visibilis ordinantur, vt declarat
Aug. 21 de ciu. Dei. c. 5. vniuersis. a. spirituale est excelsa. A patre luminum
ſ. lucis et creati luminis fontis, vt exponit Areop. de Celesti Hier.
in antio. Non est transmutatio) qz de luce in tenebras de bono in malum
non ꝓt conuerti: nec vicissitudinis obumbratio) ſ. conuersionis nec ꝙdē
umbra ꝓpria ꝓt, inqt Cypr. de zelum. vnijt. c. 24. et Greg. 23. moral. c. 9.
Nulla, inqt, mutabilitatis vicissitudine tenebrescit, nulli naturae sua de-
fectibus obumbrata. Vel, nō est in illo vlla vicissitudo quasi inde sit in
aduersa mutet in potra, sicut in. vicissitudo tamen. nō transmutatione, adfert
tamē obumbrationes dū ad quod prius claruit in aduersis inpotra ob-
scurdit. Quae nō ita stat nō ꝓt bono ad ipso ad malum trahere, qz sonat hi-
militer est omnis bonus, nec ꝓt a sua bonitate transmutari. Voluntarie
ſ. de qua bona voluit sua genuit nos verbo) ſ. ꝙ ydeationis Euangelij, de
qua Dicit. Voluntarie, ad distinctionē generationis qua genuit filius con-
substantialē et coeternitate naturae. Vt simy in suis creaturae spiritualis
de qua tantū creati a deo in ꝙby bonis ſ. dicit. a. suis, ꝓregenerationē
n. nostra in vtē creaturae spiritualis. simy quasi inde genuit infantes
vt respondeat ad spiritualē creaturae nullo ꝓfectione. Velox ad audiendū
ꝙ. docilis, s. n. aures patere debeant obsequio sermonibz, non diuerti ser-
monē, sepi aures huic spiritui, vel audire detractores. Tardus ad loquendū

-f. dorendū, vel ad loquendū simpliciter, vt vnusquisq; ex q direnda vnusq; vero prig apud se pendat examine, inqt Ambr in illud, Disponet sermones suos in iudicio. Tandy ad ira[illegible] n. viri-f.) ea q de ph[illegible]bata, inqt Hiero. 2. adu. Pelag. mente perdit. iustitia dei no exerc)-f. opy rem deo iustis non pfert, qz st nis deliquentibus nihil exigit vindictam ferē indigeat, et si mente possidere cepit iustis esse deputat et q rōdelibus fiunt, inqt Greg. 7. Regist. r. 126. admonens obid vt no patiamur et iusta pabula occasione iras quasi dominā pire, sed post hoc quasi ancillā famulari. abiectos oes immūdicias) ornd, vestimentis, gestu, aduis ornamentis pdis, hīpūra abundantia malitiā) agendo ne malitia vitiis suis abundet in vobis nostris, no. n. pt in hac vita q oia facile extirpari. In mansuetudine cū scripsit, dirigat mansuetos in iudicio f. et alibi. Esto mansuety ad audiendū verbū dei, susceptibles ad pfectus, intelligentia, obedientē cognitionē. suscipite verbū)-f. verbū q f. fidei nūc in multis vestris radicatū est, q n. agit ad intelligentia in aliud verbū ab medijs delet adsere, sed verbū fidei dilatare et explicare. Ne a. lectores suis opīs arbitrarentur audito verbi dei ad salute sufficere, nis deberet salutis solus initius dare, subiungit. Esto fructuosi-f. fallentes vosmetipsos) arbitrati vob audiendo satisfactore: q gdy erant et Romani, gdy ob id dicit apls, non audientes legē iusti sunt apud deū, sed fructuosi legē implentes audiendo. Comparabitur-f.) cū verbis dei et do[illegible]na sacra velut speculis est in quo videmur et deformitas nostre conuersationis si ab eo dissentiamus, et quia videndo si: eides fuerimus nonformes, oblisci est-f. q quos modis q verbis audit et no facit obliuiscit deformitatis sue quā audiendo verbis aspiciendit. In lege pf. libi) Euangelij, distincta a lege mosi q nec pfectus faciebat nec liberos, quamdiu in ea) indigitat pfitiendo et ea sibi habeat pfectā regulā sue conuersationis, fructus capit) vt lex regula cō, siderationis non ei credat in malis iudiciis, et pfectionis, quod sine pudici, transgressione caute pprīa conscientia, sed q morū correctione et legis obseruatione, beatus in facto erit q facilis sibi beatitudinē meritorie acquet beatus q dr in spe. Si qs putat se religiosū dei cultore esse, sed non sibi arbitratu ad salute sufficere q verbū dei fide colat, et pprīis addat religionē. Huius vana religiositas est religio) q pt ea no pficiet ad salutē. Non dicit nulla est religio, qz pt in talibus verbis religionē plena esse et est inutilis. Vitanda et immanitatis) non dicit pprīa, qz religio in aliis quib nocumēt pfectis pprie no subsistit, sed opa ista virtutis religionē ambientia faciunt eandem defectata, stilis et deo grata.

In Capit 2.

Nolite f.) f. Nolite duā rēs fide adhuc retinere vitiis acceptionib pfectarū q est rēs in offrijs iustitiā distributiuā attendite qualitatē negotio implicatē. deiud. a. dicit, gloriā) Sensus est, Christi dei gloriā. In conuentū vestrū qdo celebratis ad faciendā audientiā ad pfectū Ecclesiasticū, ad quā vt Laicos

solere venientes. vt de qualitate psonarum ꝓferentes testimonium roget
re velentes, et 1ª ad Timoth. 3. ꝓt interius quod dicit stolis extendi ad electiones
in ꝓfectum sortilegos annulis aureis et fibulas aureas quas gerere non
potuisse nisi primarios inde patet quod rex Israelis ferens polymitam habendi
fibulas aureas. candidas et splendidas. intendatis et animos relatis requisitionibus
suis, et alius applicatis illi q̃ nobis est vestre ꝓtectionis. sede sic bene et offi-
cium quod ibi sedentibus competit assipe: quale q̃ dicebant apud Esaiam iudei
Vestimentis tuis sit primus iste noster. sic sta scilicet et officio obsequentis ꝓfu-
gere, sede sub scabello et inferiorem ac magis laboriosam ꝓfectum sectare
Nomine iudicatis illo iudicio quod ꝓhibuit deus nos dicendo nolite secundum
facies iudicare, et sedi scilicet et ipso facto manifestabis q̃ iniqua ro-
gitationes habeatis, et iniqua iudicia de iudicandi negotijs vt nō possitis
dicere q̃ aliquid vos temere audiunt q̃ vos de iudicandi rogitationibus ar-
guit. Si. a. quo de quibuscumq̃ confessibus intelligunt q̃ nō sic gerat, impl
tuos Ecclia eg̃, ꝓpone sensum ibidem admittendi. Et tamen gerat nisi nos id:
dicat apud se. quod q̃ tanto melior est quanto est splendidior. Itaq̃ q̃ hoc
nō arbitrat nō gerat diuitijs honoratione habendo bonis authore d. Thom.
glib. 10. a. 12. ac diuitias ad bonos q̃dam reip. pertinent, sicut stripis est
Ecclie 7°. Sicut gloria sapientia, sic gloria potentia. Nonne elegit deus
q̃ pig fiat sacrobo sermo de electione, diligentes in fide et vt eos faceret di-
tes in fide, sicut scriptū est, iudicabit populi, et saluos faciet fi-
lios pauperis. Et alibi. videte fratres vocationē vestrā q̃ nō multi potentes
et nobiles vocati sunt. Nonne q̃ diuitibus à principio populi elegit et sacerdotes
eos fecit adipiscendi. Ephesiastici quinto q̃ iustitia pauperis
in electione postponendis nos et iustitia illius qualitatis deus pauperi faciat
vt dicitur. opprimunt vos q̃ mercedem vobis debitā, vel pactis rem à vobis
redimunt violenter detinent et auferunt vos, trahunt ad iudicia sc. si vos
vis aliqd debetis statis rogari iudices contra vos adiuuant iustitiam et q̃ vi po-
test meliori quod ipsi debet insolenter auferunt. blasphemant et blasphe-
mari faciunt impia sua vita, et morib⁹ Christiano indignis, q̃ ex mala
vita Christianorum incredulitas religionem christi et dei impia se armat linguā,
inquit Leo pon. de Quadrag. ther sunt magis faciunt diuitel ꝓfectus
Ecclie adipisci, et seb attendit debere ab electione pelig ꝓhibitore
memorat eis q̃ scriptū est. Ad nihilum deducti sunt in conspectu eius malignus ꝓ.
Regales et primarios, excellentē quos Christus vocauit 1ª mandatis vel 2ª similis.
redarguit à lege dilectionis, dilectio. n. equalis facit nō operari ꝓximo
inquit Aug. hab. 30 in Johan. Omnes vestri et seb scribit duo possent error
errores, vnus est eo quod dicit, offendat. a. in vno, sor. n. dixerat venialia
posset intelligi, ac de venialibus postea dicit, in multis offendimus omnes. Ad
quos errores auferendos declarat Jacobus sua verba q̃ exempla, et dicit.
Qui dicit, non mortaliter, dicit et nō credet quia eius nō sunt nisi mor-
talia apte prudentia verba de talibus mortalibus credere. Alter error est

quod posset ꝙ̄ cubitaris se in uno offendisset mortaliter se reus esset omnium peccatorum mortaliū ꝙ̄ non confiteret. Hiesus autem dixit Simoni quod si non haberet, utrum debeat aliquis non dicit Simon sed Simon debet hanc questionem legis) q.d. tam bene et transgressor legis quam qui in uno contra legem peccat quasi in omnibus, tamen non tam multiplicater. Quod ꝙ dicit Simon et omnium reus) sensus est, Per unum peccatum mortale tam vere reus et transgressor legis quasi in omnibus offendit. Atque ex ꝓdictis allegatis patet, Simon dat sensum, Simon et omnium reus qz ex uno peccato violata est charitas a qua omnia pendent. Iurisperiti iudicari) et agite ut iam in Dei vita misericordiam vobis iudicium Dei quod fiat secundum legem misericordie et charitatis, q est lex libertatis. Dicendo in. Sir Simon ꝙ) significat iudicium illud Dei nobis venerandum esse, quod dicit Augustinus de Civit. c. ult. et de Cor. et gra c. 13. Ita quod Deus dicit, Fiet in me iudicium misericordia, et, Dabit veritatem servis meis opera sua. Iustus se non purgavit, q ipsa misericordia habitavit mecum opus prius fuerunt, qui in me fuit. declarat Augustinus. Iudicium in. sine misericordia) discretionem in. et iudicabit servum secundum iustitia ratione. Superexaltat. a.) Augustinus epla 29. et in psal. 40. sicut et Gregorius legunt Superexaltat misericordia ꝙ.d. opa misericordie in Dei vita exercita plenius fuerunt misericordia iudicio ut Deus potius misericorditer quam servus exacta iustitia iudicet. Pro quo notandum quod Augustinus in psal. 147. dicit. Si iustitia sine misericordia exacta fuerit Deum in quibet inveniet qui damnet. Iudicium. a. opus misericordie Deus, inquit D. Thomas in exp. super ad Hebre. et ple: mentius (Quia Ambr. serm. 20. vi 2. in psal. 118. Hiero. epla 139. Leo serm. 7 de Quadrag. in iudicio fructum ignoverunt) de nihil remissiū iudicabit. ꝙ. nihil qui si servus exactius rigore iustitia vellet exercere posset dare ut mortalem, servus legem clementia examinando et diiudicando reperiet veni. alem. Quale iudicium Cyprianus in foro sancte parentie vocavit dicendo epla 55. Quia in Deum remissa sunt non plene veritatis iudicio examinem. Hieronymus illud Augustini ꝙ Confess. non exquiris delicta deprecantis. ꝙ. non exactissime discretis, exaggeratis, exprendis. Non est ꝙ sensus) Superexaltat misericordia iudicium, qz ex misericordia ne id quod meruit dampnatus eternaliter punietur quantum aliqui meretur (quamquam id fortium affirmet Ambr. in psal. 37. et serm. 20. v. 4. in psal. 118. nec negamus Augustinus de Civit. c. 24.) sed sensus est quod Deus de ipsis peccatis remissis iudicabit ne ea in igne deveniant eternum, teste Aug. 21 de Civit. c. ult. affirmant intores non ea quidem pecta Dei clementia posse iudicari sed qda: ꝙ. a. illa sunt difficillimum est, imo impossibile: dicere, periculosissimum definire: addendo Dei non Dei ob id voluisse habere mentem. Dei ea pecta vitandi frigescat. Ambr. intores in psal. 43 dicit, graviora et manifestiora peccata ab Dei beneficio fore aliena: illa vinde peccata videntur clementer iudicanda in misericordiis ꝙ plurimis aliquam exercitationem aut exercendi: alienum possunt habere, sic tamen ut exactissime discussa in rigore iudicii et iustitie illa non habeant: Cuiusmodi sicut multa pecta ignorantia, vel quidem ignorantia plenaria omissionis et plenissime offitii tps illo tempore non meruisse

nis exactis discutiendo ibi posset inuenire fidem esse nisi necessitatis. De Dei misericordia scripsit est. Qui confidunt te in misericordia et misericordiis, dicte ob id Aug. de Corr. et grā. c. 13. Adiuret misericordia eleēdi sine nis voluntas sine nis gliscit sine nis curramus. Et paulo post hab. Vt in illa misericordia te nis scripsit hic scripsi. Et Apls. de dig ones. spiri domi misericordia in illa die. Quid ergo ad ultimū adest fides sola si nō ha: beat opa etsi milla speciosa ferunt verba, mortua est in semetipsa qz nis charitas fidei adsit, sanat et reliquiis virtutibus ī & charitate viuificatur et viuificat fidē nō habet opa argūtu nō habere charitatē, qz charitas ubi est, multos Aug. ī sententia ysal. 31. obtosa esse nō pt. Dicit quis volenti alterū arguere inutilis fidei. Tu fidē & ostende sine opibus) Quod fidē dissimile est, defidū. n. opus ar: guendum fore videt nec fides habere. dicente Christo. Venient multi in die illa et dicent mihi in hoc, qz in defidū opus fidei vis apparebit fides. dicit g zarchy, ostende mihi fidē sine opibus qz sine hac fidei affirmatiue vis ostendi, ostendā ex opibus fidē) tanquā ex fructu radicē. Credis. s. bene facis qz est opus laudabile bonus voluntas, et dēmones credunt) Comitti & euidentia credibilitatis videnti. n. euidenter ipsa esse credibilia, et voluntem sunt magnitudine diū gelestatis quas in ea fide sua cognouit: in hoc g hō melior dēmonibus, hūn. credit pia voluntate, dēmones. q. tanquā coactiui necessitate: quāquā Aug. ho serm. 31 de verbis Apli intelligat sic posse fieri comparationē qua distantia. hoc inuenit) q sc. ex opibus varios. obtosa est) i. meritorie varia, nō obstante eo quod sit de bona voluntate pfecta, et fide dēmonū melior. Abrahā s. ex opibus iustificatus est) i. iustitia inuenitis accepit, scdm quosdā: Sed ibi nō agit de inuentis sed de meritis iustitie, vel cognitionis sic scripsit. iustificatus est i. quia digna habitus et declaratus: Exposuerat. n. zarchy ysaiē quid ydem. s. sit vel quid salutis reportabit. fides cooperabat operibus) opa illa dirigendo et demon: strando quid esset faciendū, et ex opibus fides cōsūm qz quia digna audienda est. et scripturata est scripturā & Abrahā sc. opa, sine. n. distinctione quod scripturā dicit Credidit Abrahā deo s. quāmodū verbotenus iustitiam ei tribuit sibi fidei, nō esse tamē illi sibi tribuendā, sed fidei simul cū opibus, et amicus dei appellatus est) Vnde consequit quod nis iustitia sit charitas, charitas sit amor amicitie, atq adeo autor dei, et iustus autor credat amicitia. Ex operibus iustificatus est i. iustitie quia dignus habitus, quāmodo Conc. Trid. sess. 6. c. 10. & secundū hoc scripturā intelligat de iustitia inuentis. Read ex operibus iustificatus est i. meritorie quia digna reputata est, quo quia digna habita nō fuisset si se tantū credidisset sed credebat quod deo sibi illa bona tradere habebat fidei. Sicut corpus sine spiritu mortuum est non tamē desinit esse corpus. ita fides sine operibus mortua est) ita vt fides nō viuificet eam deo nō desinit tn esse fides.

In Cap. 3.

Nolite plures magistri fieri) non numero, sed plurali magisterio, quod fit dū singuli a semetipsis nihil aliqd inuenire et nouū aliqd fingere. Quae ex positio colligit ex verbo l. 3. c. 39. et l. 1. c. 18. ita vt plurale ostat figuē oppo: nanti doctrinae sapientiā Christi vltō. Verba sapientiū sunt sicut stimuli

¶ ꝑ magistrorū collegiū data sunt à pastore uno. Uno, inqt, quando .n. plures DD. una fide ac traditione sentiunt, his in ecclesiis unus doctor est Christus Augu. a. ꝑfat. in lib. Retract. verba Zacchei accipit ac se admonuerit DD ad eorum, unus doctorum ut taceant ne diuersa uel aduersa docerent. Manifeste iudicium et uoluntatem ipse docendo ꝑhibet quod in uoluntate ꝑhibet fratres aedificandi uel distrahendi scandalis. In multis .n.) q. d. Deus unius iudicium, non et illi et non docent nō eruditum iudicium, et illi .n. in multis offenduntur, sed peccatis priuatae ꝑsonae: Et quandoqꝫ frequentissime contingit peccare linguam, sicut et DD. linguam offendunt, sine transit Augu et peculiariter opponit ꝑcatis et pedis linguae, et dicit. Si qb in uerbo. ꝓ) Quod Ambro sermo. 2. 3. in ꝑal. 118. dont qm modis fiat. In uerbo detractionis, maledicis, inuidentia, loquacitatis, hic ꝑfecte est uis quod pedis ostenso, nitore Bern. sermo. de custodia oris, manuum et oculi, multū n. differt os oculi nō offendere et iniquam cogitationē, cogitatione .n. cingit Augu, facilime et celerime peccatu. Quo. circa Ambrosius monet Bern. dicit Sapient, omni custodia custodi cor tuū, qz maiori custodia egent cor quā linguā. (Cum diuore) uerbo, uerbere (obis corpꝫ) ne ulla ipsius membra ꝑbent arma iniquitatis pedro. Diuendo nihil frenū indicat linguae uigilantia, discretionem inquo uerbendā esse, ipse .n. ꝫ se nō gerere, ꝓ q et dicit Sap. Ecclesi 22. Quis dabit custa labiis meis signaculū custodiā, ut .n. certo iudicio rationem quando uerbū loquendū sit uel quando tacendū, ut linguā meā nō mordat me, Quo signaculo aut freno q caueat cognoscat fideles, Confutationis in ore ipsorū, qz .n. loquendi quid in Christo desit, ꝑt pulchre opponit Hilari in ꝑal. 51. Et alibi Cicilati ablatis uerbis, dicente Ecclesi. Sicut cicilat ablatis uermibus, ablatis ira uir q nō ꝑt in loquendo uerbere spiritus sui. Magnum exaltat). i. magnū uocet in uerbi temptatē. quando) i quis modis ignis. Linguae ignis est) uide et ab Augu appellat quotidianum ferrum. Uide Hieronym 10 Conf. c. 37. Uniuersitas iniquitatis quando .n. iniquitas uocat dicere, maculat totū corpꝫ) qz efficit et oia membra nostra ꝓ libertate arma iniquitatis pedro, uocat .n. aduersitas, fortitudo, gula. ꝑ. inflammat) igne proprie dicitur libidinis uel concupiscentiae, de quo ꝑsalmg. 2. uersa igni et succensa. ꝑ. arbor naturali). et uarias uitae nostrae ab immundicijs, mundi et in particulis ꝑ linguā uniuersi ꝑsertim scripturā, ꝑsertim et alia uitia, inflammata à gehenna). i. à suggestione diaboli, de qua scripta est Apocalip ex ore ꝑsit. Tenuit inter Augu ad declarandū quā sit dominū impossibile rectē uere linguā et semetipso et dicit. Dic natura ꝑ) inuidia diaboli, unde Augu epla 60. inter Hieron. remedia dei imaginē ꝑ ꝑpedo nō ꝑsse in deo, ꝑ tame .n. post remissū mutationibus, cessa ꝑt dominare. Linguā. a. ꝑ) Pelagij, Augu Augu. de nat. et gra. c. 15. legebat inter negatiui in duos sensus. Potest deo domare naturā bestiarū nō potent se uoluerit domare pectora hominū? Unde in ecclesia obtinuit linguā esse in dominio sola potestate. Sed illa lectione, plurimi q erat Pelagia et contentū repugnare ostendit Augu ꝑ ea q Augu, inquit, mutauit ꝑ. ꝑ. n. Augustū quā difficile ꝑt domare linguā ꝑ. difficile, in ꝑt q lectio Pelagij resistere, qz sensus eam deberet ostendi facilius esse domare linguā quā bestiarū

natiuā. Zharp absq; interrogatione legendū est, ne in hac parte dicāt de sūl
verby pſūmant: et nedesperet id sibi posse fieri, admonebat, inqt Augl, q̄ dicte
nūlly dicūt, q̄ dicēt id ex semetipſis nō possūnt, remittant pinde ad dei
adiutoriū tanti instantiq; quanto est sibi lingua domare difficilq;, dicendo
illud pſalmi, pone dne custodiā ori meo et ostiū circumstās labijs meis. Et
ipse ore gredit maledicti et benedicti) videl. 1ª facie stygiani q̄ Zizan. loco
citato dicit, lingua et bonis sermonibus seruire et malis, et ob id nō prædā
sed circumcidendā esse, sed q̄ Zaroby scribendit. Non oportet hac in parte
magis stygiā lingua à malo refrenā esse ne eade membro quo deū benedicimus
detestemur alterum ad malū. Hinc q̄ rei consideratio potent nobis esse loco
freni ad refrenandā à malo lingua, ita vt Zaroby et freno lingua stygiadicat.
Nonne fondit) Ad eiusdē modū ex eade lingua nō debet prodire detractio
benedictionis, et amaritudo maledictionis. Sir nez selsa.) i. amara lingua
nō potest pferre detractionē benedictionis, nisi forte id faciat p similitudinē
et pcret insitū stygianis. Quis sapiens) i. qui sapia vere et pfecte oportet
didicerit, disciplina m. Zor loco congruū, ordinē et viā discendi importat
quē manifestius exādat ex subiecta q̄ septa. Ostendat ex bona conuersatione q̄
sapia m. nō est nuda scientiarū verū cognitio, sed talis q̄ scientiā affirmat
affectū, vt sapia sit velut sapida scientia, q̄ q̄ nō vere opatā augeāt nō
sapē, ex q̄ affectu sapia imbuty soleat sapientē ad bene operandū promouere.
in mansuetudine sapiē) i. in mansuetudine animi quā opatā sapia: contra vero
impij iracundi sūt et animosi dū p impia consilij et sermonū ad iracū-
dia facile commouentur, inqt Ermolaus epla 75. inter epp. Zelū amaū)
i. emulationē ex inuidia concupiscentiā sapiē alioꝝ, et cōtentionē ſ
i. studia stygandi regnant in cordibus vestris) ex quibus erant illi de qbꝫ Cyrillus
in cap. 58 Isaiæ, qui negotia hūana negligunt, negotia aliq̄ exhibent, et obli-
quorū inuentores monent q̄tionē. Nolite gloriari) i. vosmetipsos extollere
et gloria digna repūtare, et mendacibile) aliud vobis pſūmendo q̄ vel
se habet, nō m. est ista) ex Zelo et contentionū studio orta sapia desūtius sed
terrena) q̄ ex industria hominū inuēdis artibus exercitata, animalis) q̄ spiritū
Dei destituta, diabolica) q̄ diabolū talibus saepe mendaciis de suo ingenio multa
imaginē sapientiæ habentia stygnit. Vbi Zelus et contentio) regnat in corde
ibi inconstantia) q̄ habet nō figendū se in veritate q̄ semp sibi est similis, sed
semp id appetendum q̄ p varietate verū possit esse suis studijs oportunum,
idq; affirmant, et p eo contendunt, de scitis) i. diuinitus inspiratis, docta,
diuersa. I. per prudentia est) Discrete etenim sapia, flectit mei faciby pongit et
honestabit, pacifica) i. sic sermonē et negotia instituens vt aduersarios qtū
est ex illa parte remouet ad pacē et concordiā, modesta) absq; lippore et dubi-
tatione, iudicia, vel sententiarū ostentatione, suadibilis) semp q̄ suadendo pos
tranquillitatē vitæ rationib, bonis consentiens) temperata. vere sapia suis
sententijs exp̄gnabit verē disciplinā vel virtutē, ita vt in diuersitate sen-
tentiarū liceat vere sentire indiuiduū inde arripe quod sentia magis cōsentiat
virtuti, salutiū seruitati, disciplinæ, plena misericordia) q̄ semetipsa vnaq;
q̄ suadere nō solū rationibus sed exēplis misericordiæ, et aliis, vide septa, et fructibus

Bonis 6 non indicant) Quia absq; suspitione. In qbz ois Aug deuit nobis iudicia
et qbz regnosrum secretior, et pfectis Pauli, fidei gfitei sapientia, sic
n. imperiti sapia sua adiuuent et zelo amaro rubia fides Aplor,
plena fuit contentione, fabule suggestore diabolo. Sapientia ipsis plena
fuit impiditia nō solū in ore sed et in sermone, plena inimicicia et
iactantia s. Prudg. n. iustitia. f. q vult aliqs ad iustitia reuocare, in pace
seminat) qz oportebat eos nō quo aut pacifice agere, illum nō turbare
vel offendere, facientibz pacem) Quod obseruandū est illis qbz dicit, Beati
pacifici. Quibz et inter dona Sti appropriat et correspondet sapientia, vt
dicimus Aug de serm. Dñi in monte. et l. 2. de doctr. Christiana.

In Cap. 4ti

Militant in membris) f. q sic dominantes in vobis vt exhibeant membra vestri
corporis arma iniquitatis peccato. Concupiscitis) f. inordinate amore habendi
habetis, et nō habetis) id q sic inordinate concupiscitis, vt a habendi, occidatis
et zelatis) f. inuidetis ijs q habent, nō potestis adipisci) qz nec vi nec astu
aut inuidia aliquid quod desideratis, nō habetis petendo) f. qz vt exercetur
vestra desideria in conuertibile vob q ordo ad deum auferre oīa bonorum.
Petitis) q.d. et si aliqd ex vobis ad hoc acquirendū semetipsis q ordo conuertat
ad deum, nō accipitis) f. vt in corpe. Deinde a. exaudibor est ad salutē nō vt bona
desideria satisfaciat. Adulteri) f. vos q relicto dei amore ad mundi amorē
declinatis. De qbz psalm. Zelo domus tue comedit me) f. te destructorem mundi
amore accendebat. Ordo sensus sic patet id q in psalmo sequit. Michi a. adhe-
rere deo bonum est) f. in dei amore immobiliter permanere. Inde sensus
Aug[i] serm. qo inter seminar. Qui adulterus est interpretatus. Luminaria deo)
Comparatiue est. v. sententia, iuxta Isaiae, ibi vt alter deridat, et pallidus breue
lumen opere nō pt, ibi. n. vt simul et in mundo et in deo voluptate habeat.
Quia seruili) f. ochrem quia seruili. Quamuis dicat) sc. ad terrendum tantū
ubi re, aut dicat quod erat ex Isaia auditus est, et qz id in eadē sententia alibi
dicit. Ad inuidia concupiscit) f. nimirū Sts auctor est inuidentes fortiora gra,
maiora. a. dat gra) illis q nō inuident, imo pbis loto corde precent rōis
suis gra, pstantia, aut priuatiua: non. n. pauci impetrant dei gra quas
nos ea in alijs et potiorib diligendo, pfectis nos tantū diligendo affectu et studio
quantū aliena excellentia mereat. Ppter quod) vt ostendat q Sts nō concupiscat
ad inuidia dicit) Proverb. 13° sedet 70. Deinde scriptū resistit) Quid est ad inuidia?
multū. Cui n. inuidia testē Aug. serm. 55. de verb. Dñi, scribere sit filia, inuidia
id ventū in sua vndire dānat. Resistit a. tanquā sua rationabilia pcepta
quodā subscripta a diuersa scriptura speciale testamū. q. diuerset. Illud iste est ad
uersarius q me baptizat, inquit Ambr. serm. 7. v. 3.
in psal. 118. id a. vel q scriptura deo debitā scripti excellentia, in eis sc. q voluit
similes esse altissimo: vel q gloriam deo debitam scripti sibi arrogant, qui
ostendit Bern. serm. 4. de Natiū. in fine: vel dicimus dispensationem voluisse
esse scripti, quod pprie apparet in inuidia. Quamuis dat gra) sicut scriptū est
Cui humili et contrito spiritu gratia vt vivificet spiritu humilitatis. Et alibi.

Emittit fontes in romanellis. Et. Nomine rō ganitis essel in oribil hiis
rapit in zsrael fadys eb: xp q̄ B. Maria. Respexit humilitatē ancille sue.
Subditi ꝯ obsete deo) 1. ipsis dispensationibz rō fruisse arguit: qua ouerlisiot
insinuat. Aythi se dic de scripta vt inuidie mate p se agere. resistite diabolo
inuidentie authori tanqua rōis auctōia male introiuit in orbē terraꝝ, et
fugiet a vobis) non est n. in studio ytiuꝝ, inqt Hieron. in cap. 4 Luce, redire so-
let vera victrix, etsi inuidere non desinit, tamē instare formidat, q resistit
frequentiis triūphari. Approximate deo) 1. Deo vel magis parce reddite et
ꝓximiores, q sit z flagrant desideriis, rōs n. vani sunt animi ruis, lachrie
n. dispendiis, tristitia rubiginis, timore fugit, desiderio. a. ppriis leguendo ypre-
dite, inqt Augo trad. 96 in Johan. et approximabit vobis) 1. desiderijs ostēd quasi
mater generosiora obtinebit. Post qm transiit Aythi ad desorptionē pauitie et
dicit, emundate manꝰ) 1. a prauis exitibz imprimis abstinete, et pua. corda
dup. dic) vt nō sit in spiritu vestro dolꝰ, oportuit n. eos q offensiuꝰ est in mate-
Dñi esse innocentē manibz et mundo corde. miseri estote) 1. mōnate vel miseri:
sibi q sit rō deo in hospitali dei ob rerissa gesta semelipsis affligi et vexare
in miseria: Si n. inqt Basil. in psal. 32) Deus te miserabile videns, abundē
tibi misericordias impendet. Luyote) 1. p animi tristitia et oribil lachrimal
mittite: Sicut scriptū est, Exhy aquaꝝ deo. oculi mei. 1. quod tamē q non pt
habeat saltē lachrimal in animi dolore: ideo rogat Basil. in suo fonte. dicit n.
amaritudo rordis a lachrimaꝝ fletibz nō elongate, q quod ex ramo interiori
rib tristitia seu pauitas bibit in ipsa humidi rordis radice ad fructū seruat, sic:
fiet n. si mens sit flebilis etsi exterior flere nō possit. Risus in luctu) 1. Sicut
scriptū est. Risus repletionis ruinet et gaudio deficit quid finalis desiderat: qui n. ri-
sibi et lachrimis credit quomodo mala sua deflet, inqt Cypr. de lapsis, humilitas
animi) fastus et gloria vestitus deponendo, rorpꝰ humiliando ieiunio, rigore
et orticio et verbere, de qua re dicit Exod. 33. ad peccatores) tam minus depone
ornatus huius vt scias qd facia tibi: Scias, inqt, q remissio peccatoꝝ et pa-
tientibz grā est, ita vt liberius sit deo qm est exorante iustitia adhuc deliberare
velitne parcentibz indulgere nec ne, dico et parte iustitia, q et parte sua pensi-
sionis gratiste tam debet, sicut tamē Ecclia in hymno quē dicat Beda. in sermō.
de vanit. Si rorde rogamus mundo nobis debet et premio. De lac pauitas humi-
liatione habz Cypr. 3. Ambr. 2° de penit. c. 9. Exaltabit vos) ad rebrem sua
gloria, sicut scriptū est. Confitebit tibi (pauitas sc.) et reminiscetur me
Ecclia, q legit vera peccatoꝝ remissionē et in hac vita, vt tendat tibi gloria
mea, in eterna vita, et nō rumpāgur, illo stimulo rumscientie, vel ephio-
nis pauitas. Nolite detrahere) 1. alter alterius existimationē studiose diminue
re quod efficacissima rumstituit detractionē, q minus habet dñi si existimatio
diminuat ther intentionē et alsis iusta rausa: Rūndo. a. existimatio nō
diminuit, sed veritatis alterius delicti fontes denigrat nō est ppria detra-
dio sed qd detractioni vicinū), et vtinā nō multa iustitia, sed rarissima reperi-
tatis, odit n. veritas sua de nouo retorqui, aut rimabitur reprimi.

etsi id fiat sine vera diminutione existimationis. Detractor legis) qui vel
perrandi consuetudinem, vel traditam opinionem eo deducit vt audiat legem
ea in parte esse iniustam, authore Hieron. 2 adu. Pelag. c. 2. aut saltem non reuerendam.
Hinc a. deducimur perrandi consuetudine ostendunt qui Aug. verbum explicat
ad Galatas. De perrato legis et sola manifesta transgressione, vsitata vero non
solum non confessum, verum et planum. Si iudicat legem) esse iniquam, sinistram:
mentem aut non curandam, non ob id factor legis qui tali legi nihil iudicat esse defe-
rendum sed vndet quod petit est arrogat sibi authoritatem censoris in legem. Neq
est n. legislator) non q solus legem facere debeat, non n. aduersus Iacobum
ad arguendum q neminem debeat legem facere, nisi scripserit, nec me legem condi-
torem iustum arrogant: et Ador. 16. docebat Paulus seruare precepta Apostolorum
et seniorum; et ad Corinth. dicit. Exemplo ego non Aug. Sensus q est, Neq est le-
gislator de ritu legibus nemo debet iudicare, qui ostendit Phil. de vera relig.
cap. 31. Quod deo tribuit ad distinctionem, qui inquit, de istis temporalibus legibus
iudicant q eas instituunt, aut tollere volunt, sicut et de legibus inferiorum
principes superiores q pot. posse et libet illi simile sicut supremus imperator
supplicia, ita et nonnulli quadrissimus et omnibus iudicijs. Tu quis es q.s.
de omnibus, nisi eorum vir non possis habere cognitionem. Vbi notandum q Archip
fatuah per verba reuidere non verbum Pauli ad Rom. 14. Quis es q iudicas s.
aut m. sabinus ante tribunal. s. Lory. a. ille Pauli credit de iudicio omnibus
q et Iacobi. Nihil itaque sine manifesta nocua potestate publici iudicij. Quae n.
est vita vestra) s. vita corporis vestri quidquid diuisionis ab aia, aia m. qualibet
sua vita, inquit Aug. periuari non pot. Vapor est) s. vapori, sine fides nobiscum
in per similes est, sc. quod sicut vapor et ventus sit ad nudum parens. pro eo vt
dicatis) s. loco eius quod dicere deberetis, si Deus q.) Dicit absolute, Sibimet q.) id
a. inconuenienter: non n. oportet à nobis quia permitti, inquit Chrys. q in Iohan.
cap. 28, vt nobis, quasi non offensus Deus verus, addo eumdem vel similem:
voluntatis a. agendi sunt nobis inesse pot, vim vero agendi per potestate nobis
subiacere temerarium esse ne. a. id q Appius protulit sibi rationem, si Deus
voluerit, nimis rationabiliter, si forte deus aliter voluerit, Bernardus monet
vt in rebus in quibus nihil certi possimus inuenire de Dei voluntate, et nihil certi
nostra voluntas definiat, pendeat. a. inter vtrumque, aut certe alteri non
nimis inhaereat, vt indifferenter sequi et quaerendum
eam partem rationi conueniat inclinari. nunc superbitis) in spe. n. boni eventus
vel successus quae vobis certo promittis superbitis sed non sine scripta: tale
q. n. sibi absolute promittere a Christo vetatur de vitio arrogantiae. maligna est
vel q a spiritu maligno suggesta, vel a malignitate scripti cordis elicita.
Perrabis est illi) q.d. Si per mea verba iam regnaueritis, non a. in posterum
obseruaueritis angelicis vobis pedes. Aug. n. 1 ad Pollent. c. 9. Quomodo
potuit homo de perrato grauiore, non sit tamen quod in tali potest Apostolus
scire, sed nihil pat non fauere, non n. impetrat dei donum sed abusus eius, inquit
Bern. sermone 7 in Cant. Et quo Apostoli loco ubi agit sedes Aug. 6. conf. Iul. c. 5.
quod ignorantia mihi perrabis sit quia omnipresentia: ignorantia n.
sine omnipresentia mihi perrabit, omnipresentia vero sine ignorantia grauis.

Ex cap. 5.

Vbilandel) Libet n. vobis describere plenius quem concipiebat ex eis q dira euentura vobis, cuius plenius exemplis eis per eum euenerunt fuisse describit Zabeny Apoc. 18. Materia huius plenius per est, Diuitie vestre] quas paste constabant grauis et filby ad manj luxus in longis tempis reseruabis. et mandūcabit f) q sicut in carne damonis per inuendiu erit dolor simi: lis illi quas carni inferunt vdentes vermes, xp ps scripsit est Esaie 7°. vindicta carnis impij ignis et vermis, ita apparet quod in carne diuitis similis erit dolor illi quas carnibz adsunt exigo. putrescunt] sicut scriptū est, Euanuiet eis (se pauper clamātes) q sent illis, spiritus sicut] i. varasbil spiritū sicut dicit apostolus, euangelio] q no liturgia vsū in vrbe recepit ipsa liturgia et euangelistarū. In die ornationis] De quo Isaiae 39. Gladius meus inebriabit est adipe, de adipe pinguium f. quo significat quod eiusmodi filby diuitū admodū erit mors 2ª. Occidistis iustū] vel negando Eleemosynas necessarias, sicut egenis Lazaris: vel p calūnias quia contrarij erat morbi vestris: vel et bona ipsius ad manus vestras deuenerunt, sicut occidit Achab Naboth. Non resistit vobis] iniurias patienter et voluntarie suscipiendo. Facta iniurioris mentione ad eosdē animos reuocat seruandos, eosq q similibz iniurijs obnoxij sunt in primis ad Ecclesiā ad patiendū. Patientes f. f. aduentū dni] 2ª sc. in quo vobis reddet retributa, et retribuet abundanter patientibz suis filby, temporaneus] i. primitiuus seminis, serotinus] q serius maturescit, confirmate corda vestra] in patientia per: sibi. approximabit] Tempus tribulationis vestre breue erit, ingemiscere] p indignatione et interna impatia, quia Tertull. cap. 8° de patia multa impatia vocat. Vt non iudicemini] Per n. animi indignatio querimonia contra eis quē suo furore in pdtis mortale ac damnationē prohibet. beatificatus] laudatus Matth. Finis dni videstis] non dicit finē ideo q post sufferentia redita sunt ei duplicia in pria vita, id a. nequit intermedia patientia in pria vita expectet seu in retributione boni temporalis dicit finis dni, finē dominj, q dnj vsq ad finē vite sue in afflictione et patia perseuerauit mercedem demum in futura vita accepit, pulchre Hieron per exponit Augo epla 120. c. 10. et miserator] q no furet vos tentari supra quas potestis. Ante oia a. nolite iurare f) Tendat per Augo serm. 28. de verbis Apli, neq aliud quoniq) est n. periculosus. confirmate] quia in vobis stabiles per fidei morbo et videat in egris restituit, inqt Conc. Trid. sess 14. c. 3. dicit q Sancti de quo dic Paulus à Pe. epistu. multis locis vite Christiane consummatiores, inqt Conc. ibidē in pfatione in illam materiā: Docendo a. pfectus, insinuat aliai et corporaliter infirmis administrari sacrū posse, pulchre habet ostendit Baron. Tom. 1°. Indurat] obstinet] tanquā spreto vsu sacramenti ministros, quorum de conuenienti adiumenta plurimū, et orent sup eis] oratione q est forma sacramenti, dicit n. Conc. Trid. ibidem cap. 1°: Paulus per verbis

designare formā Sancti, ministrū ꝓpriū et materiam. Unguentū olei
tanquā Sacramenti materia, quia expositione Concilii deficiunt et
eo inprimis quod verba sint clara: ꝓpriū vero et maioris doctrina
et traditione: ita ut expositio Catholicorum ꝓ clarū intelligentiū dic:
rel sermones consolantes infirmum tantū sit expositio hominum aver-
santium se à veritate - In nōe Dñi) i. invocato sup infirmum nōe Dñi
quod ab Ecclia arcanū observatū quando singulis unctionibus ab eadē
pontifice In nomine Patris et Filij et SSi et oratio fidei) i. forma Sa-
cramenti ꝓ modū deprecationis plata una cū unctione olei: Alia
forma dicitur oratio fidei, qz credenda est et instituta Christi valere, nō
ꝓ fidei quasi valeret ex fide pronunciantis: Salvabit infirmum) Corporaliter
si expediat, quia offendū inhibet forme Sacramenti, qz illa ꝓpria in Sacra-
mento obtinet parties, et alleviabit eius dolorem) secundū merita, inqt
Concil. fidelis diuine misericordie in eo exercitando qua morbi incommoda
et labores leviū ferat, et tentationibus Demonū valentius insidiantis
fortius resistat, et si in peccatis sit) et mortalibus, ignoranter tamē, re-
mittentur ei) virtute iam dicti Sancti, ut pote devotissimum sit hoc Sa-
cramentum studiosissime adimpleve, qz cū ad hoc Sacramentum nō requirat
illa conscientie discussio, confessio vel satisfactio, q in Sancto penitus fieri
potuit, et sperandū est fieri ut q defectū mediorū ad Sancta penitus ne-
cessariorū et penitentie infirmitate ꝓ Sancta penitus verecundiam
non est ꝓ hoc tanden Sacramentū deo reconciliet, sicut et recouri:
bari potuit cū Sacramentū penitentie ꝓ infirmitate defuerit.
Confitemini alterutrū) quando alter ab altero arguit, aliāt n. esset
Sancta peccata omnibus alteri confiteri nisi est confessus, ꝓ sacerdotis passis.
Hor. a. mandat Apls dicendo alterutrū, ꝓ quod dat insigniter intelligi
sic nō esse ipse sermonē de Sancti penitentie Confessione, illas enim
non facit alter alteri pronunciē, sed Reūl studiū. Et orate ꝓ invicem)
debet n. q recipit et pro remissione peccati quod recipit orare
multū valet oro iusti assidua) assiduitas n. quasi exhorsit quod fervor
vel meritū orantis nō impetrat. De qua re et Tertull. ad cap. 18. Luce
Origenes, ubi dicit ad orationes instantius perseuerantes Gothas. Ne quis
a. ex pusillanimitate arbitretur orationi iusti ob quotidianam fragilitatem
et dicit. Helias homo erat passibilis) i. passionibus obnoxius et tentationibus.
Quo exemplo docemur orationē iusti et salubrem exhibitionē à deo impe-
trare posse, et ideo indulgentiā. Salvabit anima eius) alij, sua,
optet multitudinē peccatorū) suorū, impetrauit à deo illius misericor-
diam, de qua supra ad caput 3ᵐ dictum.

In Epistolam priorem D. Petri
Commentarius. Eximij Dei M. N.
Iacobi Iansonij, Amstelredamensis.

In Caput Primum.

Petrus ſ. Electis aduenis) ſ. et tolo infidelium numero iam p̄ reliquis ad fidem aſſumptis. Diſperſionis Ponti ſ.) ſ. qui et diſperſione facta ſub Sce. ꝓlano aduena eſtis in Ponto, Galatia, Cappadocia ſ. Aduenæ, inquit, qz ibidem hoſpes in qua nati non eſtis incolitis: Ambr. n. in pſal. 38. dicit incolas dici qui inhabitant genitalem locum: Aduenas q alicunde veniunt. Arrodat qui ad tempus volunt et mutant animos dicitq. Petrus itaq; vt Apſtls circumciſionis ſcripſit Iacobus epla fidelibus et circumciſione. Nec obſtat q Hiero. ſ. aduerſus Iouinianum. c. 24. dicat Petrus Iacobo epiſtola dediſſe gentes, id. n. ab Hiero. aut minus rectiſſime dictum eſt, aut Iacobi ſenſum qz epla Iudaicis et gſſo miſſa gentibus inter quas verſabatur fuit ad inſtructionem reſcripta. Ponti) Et Iacobi vocabulo ſ. loco poſito Cyp. 3° ad Quirin. n. 36. et 39. Tertull. Scorpiaci cap. 12. et ex iſis alij Iacobi epla appellationem habet epla Petri ad Pontifices. Electis) inquit, ſecundum ꝓſcientiam Dei Patris) ſ. conſentaneum ad rationem ꝓdeſtinationis Dei: ꝓſcientia. n. nomine ꝓdeſtinationem ſibimet intelligi, teſtatur Aug. de bono ꝓſeuer. c. 18. et confirmat Apſtls dicens ad Romanos, Non repulit Deus plebem ſuam quam ꝓſciuit. 2d. a. qz ꝓdeſtinatio ſiue ꝓſcientia eſſe ne ꝓt, ꝓſcientia, inquam, eorum q Deus in nobis eſt fauendo, et infallibiliter effectuo, teſte Aug. de ꝓdeſt. ſs. c. 10. et 15. Electi ij in ſanctificationem ſpiritus) ſ. vt q inhabitantis ſpiritus ſanctus ſibi ſanctificationem ſpiritus et ſpiritui remanſio ſpiritus recte in viſceribus veſtris. In obedientiam) ſ. vt iam ſanctificati ambuletis in obedientia mandatorum Dei. Quod addit Petrus neceſſe, vt docuit Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 12. arbitrarie ſe ab iuſtificationem libere poſſe ab obedientia mandatorum Dei, et aſperſionem) ſ. applicationem ſanguinis noſtri Chriſti in remiſſionem peccatorum, hanc n. conſequimur et id q ſatisfactio Chriſti in ſanguine eius effuſione noſtris applicata.

Quę hic quęruntur in iustificatione impij pariter reminiscunt, dicto fuit ordine enumerandi qz Petrus nr̃s docuerit fidē et remissionē dependere et consequi in enumerando seruat ordinē iustificationis q est ex parte dei. et nrīg parte qz ex forma dei gratię et voluntate agit, prior est infusio gratię, nomine sanctificationis significata, quā remissio culpę significata et assumptio sanguinis Christi: Sicut contra ex parte hominis iustificationē suscipientis prior est remissio culpę quā infusio gratię, auctore diuo Thoma 1.2ę. q. 113. a. 8. ad 1m et 3 rōtem gentilitel cap. 157. quā vobis ꝑ multiplicem) qz cum in illa dicunt, q regenerauit nos) in baptismo, in spem vitę) i. charitate formatā: sicut n. fides sine charitate a sacro dicta est mortua, et ex consequenti fides ad charitatē dicit debet vita ita et spes, ex resurr. ihū Christi. et mortuis in qrto i. vt ex resurrectione Christi et mortuis consequamur gratificatē, quatenus sc. ad gratificatē pertinet pro sua parte beatificando corporibus: De qua n. gratificatione parte Petro sermonē esse clarius suadet et eo quod dicit gratificatē adeptā esse ex resurrectione Jesu Christi, qui n. nostrę immortalitatis gratię causa est, dicente Apto Qui suscitauit Jesum a mortuis viuificabit et mortalia corpora vestra, vide et resurrectio Christi dicit causa nostrę resurrectionis, gratificatē j incorruptibilē) corpg n. et inde nō solū non corrumpeli, sed nec dum corrumpi potuit, quale qd Augl obseruauit in verbis Apti ad Rom. Viuificabit mortalia corpora vestra vt ne qdē exinde sint mortalia. et incorruptionem, erit n. ibi corpg glorificatū, ab omni corruptionis labe animę et spiritu liberum, et immortalissibile corpg n. ibi nō solū nō corrumpi, sed nec qdē potestate magistratus potest. corrupta in cruce) i. reposita pro vobis, vide supra. ꝑ scripturas legit, in vob. in virtute dei) conseruandi et gregendi, misericordiam ex fide, quia in ipsis creditis, ac scriptis est. Va qui non credunt deo, et ideo non gregentur eo. Iterum vero quia scribit in eius sanctis necessarium vobis prędicauit: De qua fide gentiliter scriptis est, Oia q credit et credet in me sanctā adepte salutē gredent, nō morietur in eternū. parata reuelari in tpe nouissimo) Et sine apparet esse Petro sermonē de gratificatione qdam, secundum statum horum corporū, gratificatē n. hic sola ex parte reuelabit in tempore nouissimo. Si quis tamen verba Petri malucrit intelligere de gratificatione absolutē, sc. quatenus spectat horum aiā, his illa dicta incorruptibilis, incorruptionis sanctificationis, vt n. distinguatur contra gratificatē huius vitę corruptibilē sc. in quo) die nouissimo exhibitis modicū nunc si opus quod in presenti est indicto tribulationis nostrę sc. Et, non sunt condigne passiones huius temporis, quę ad magnitudinē consolationis, inquit Ambr. de interpellat. Iob. cap. 1m nō quidē fructus redemptionis. Si oportet) i. pati oportet. Sicut dicta, Si introibunt, pro, Neq; aquā introibunt in requiē meā, qz scriptus est. Per

nos, [illegible] tribulationes oportet intrare in regnum dei: Sicut oportebat patī Christū et ita intrare in gloriam suam. In varijs tentationibus .i. afflictionibus, tribulationibus q̄ nobis nunciātur ghationis nr̄e. Vt probatio vestre fidei .i. vestra illa in tentatione experimentatio & q̄a fides vestra reddita ghata, inueniatur .i. reddat vobis in laudē, gloriā et honorē in revelatione ihu Christi tūm .n. manifestabit soli mundo, q̄a nr̄a nos videntibus seruandus Diuinitatē, vt aliqui, vel glorificatus, q̄amdiu dē n. illi ad quos scribat Petrus et Hierosolymis fuerunt dispersi viderunt Christū in carne, sed nō i resurrectione, q. dedit eis manifestus fieri non omni populo .discipulis. tanquā testibus beatis dicit obiectus. in q̄bus nunc q̄ nō videntes credidistis) vis sedere ad dexterā patris, ibiq; dudū fuit agere et Regē. Exultabit cathia .i. q̄amdō. p. ostensionē resurrectionis sue fidei vestre fuit, impia consummante & intuitus regnabunt q̄a sic de Christo scribitur, et fides ipsa consummante. Esse .n. finē consummante et consumente lex autor est stroph. Tom. 6. contra Porphirian. et origenistas rap. 7. et alibi. Scribentes in quod) quietam. Hebdomada, vt Daniel. Circa generationē, 77 nam: nis, vt dauid, psal. 71. permanebit nr̄ssole, in sua .n. immutabilitate in generatione et generationē, q. & generationes 76. 77 autē generationē descendit sicut gladius in vella .i. In quale tempus) .i. quo regni Judaici status, quod rogabant Jacob dicendo, non auferes sceptrum de Juda .i. vel, quo anni tempore, quod agnit dies nr̄i agnus paschalis occidi debet verno tempore. Et quo tempore dies, quod revelandi dies Jesu nr̄i & venire manifestius descendat Christus manere restituendum: Et inquirendo dicendo, Et illuc ante Christum gentile, agnouit scriptus quesita Christus de seminesio ante exortus dies nascitur. In Christo passionis) psalm 53. psal. 21. et alibi, et posteriores gloriam) resurrectionē .s. et ascensionē quā vidit Daniel. c. 7. nr̄i dicit, Erat nr̄i nubibus veniebat quasi filius hominis et ad antiquum dierum pervenit. Vobis .a. manifestabant, seruando, videndo .n. manifestabat sibi, predicando suis, scribendo posteris. In quibus Gerson legunt, In quo, Christi .n. mysteria, et sic vertit interpres Cyrilli sensum. Verum quod verbis fratris scit Jesus qui in tempore sibillyn Judaicis de incarnatione verbi, in nullis principio Cyrilly Quem loquitur in Jesu verba Profundius et magnus est Verbi incarnati Sancti, alij adeo Angelici beatis desiderantissimis (amabilissimis) dicunt de incarnatione verbi rap. 38.) Dicebat eis aliquando Salvatoris discipulis de his que a gentibus prophetis dicta sunt super Christi, quorum nulla: tenus sunt nobis & vos qui euangelizaverunt nobis, in quo desiderant Angeli prospicere. Hec Cyrilly. Desiderant inquit desiderio

exhibendo

[illegible] ꝓ [illegible]

ꝯfidentie non rei rapiat, sed fiducialiter et satiabitur. ꝙ quod scripturi
cumbat mentibꝰ vestris) qui scripturas rō mens rapiebat a carnali
regitatione, sicut scripturas ludaici carnis rō rapiebat a carnali
ope, ut sit sensus moralis 2.2. ꝙ fiducialiter 4. rō abdicatione bonorū ꝓsen-
tiū, ille n. ꝙ fiducialiter speraꝝ 4 amare fiducialiter in ꝓsentibꝰ ꝙ nō sit
quod delectat, sed n. in spe fiducialiter transitū, ut sua vere diuat illud
psalmi. In pace, in ipsum dormiam et requiescam 4. ubi dormiero et adhuc
4 ꝙ sua simplicitate ost ipsius ꝙcurero, sic requiescam, quoniam tu
Domine singulariter in spe constituisti me 4. Quasi singulariter spes
unius ꝙ reliquū in animis deitatis, in eo ꝙ offerat vobis gratis 4. vita
eterna ꝙ fidelibꝰ conferenda gratis offertur, in revelatione Jesu
Christi in die iudicii quasi filii obedientiae 4 ad obediendū dicitur
mandatis in baptismo regenerati, ignorantiae vestre desiderijs
ante fidē fuistis sic restituti desiderijs malarum pristinarum, sed sicut
eius 4 ad normā eius qui vocauit vos) vocatione sua sancta
vt alibi, in omni conuersatione 4 et omni conuersatione vestra
parte, et non tantū sic vos conuersamini in templo vel offitio diuino
sanctis sed) quod diligenter notandū est. Et si patrem invocatis sic
4 quandoquidē invocatis patrē in oratione dominica scilicet.
ꝙ sine acceptione ꝓsonarū iudicat secundū singulorū filio sic dedit omne iudi-
cium, ita timore vt filius iudicet tanquam authoritatem patre accepta
sine in patris sui nomine, secundū diuersitatē operū) absit vlla ꝓsonarū
acceptione. In timore] Quia fructus iudicii inuolati desiderat tempore
conuersationis) semper desiderat eius iudicium ꝙ omnibus habentes, ne vobis
eueniat illud psalmi 49 ubi dicit deus ad homines, Existimasti iniqui-
tē quod ero tui similis 4. quod de alijs sic non aliter iudicabis
aut credebas quia tu de tuipsius, arguas te, de ijs de quibus tu sic re
arguisti temetipsum, et statim contra facies tuas, quia fuias te vi-
deve proprijs tuis oculis quales inuidijs tuis fuisti, quod primus
animaduertere nolebas. Scientes quod non corruptibilibus auro vel
argento redempti estis de vana vestra conuersatione patrum
traditionis) 4 quia in patribus vestris mundialibus didicistis, sed
pretioso sanguine quia sanguine suo de immundicia corpore,
et sanguine vnigeniti filij dei, inquit Ambrosius in capite 12
Lucae. Quasi agni) erat enim Christus agnus 4 metaphora
ratione innocentiae, idcirco dicit, quasi agni immaculati Christi

quasi agere) Erat ne Christ Agny & metaphora vite innocentie: Emundabit
qz sine peccatis prima admonet et inventamenti) à peccato orig. q est pestis ro:
tagij; Hoc nobis & omnibus habendus est, quodo n. effugiebit se tanta meyle contibo
salubre et sanguine hostamenti in quo sanctificati estis pollutis dizentis effudi
ex illis de qby 20b. Non credit fructus cuncte dominy q aliquo pretio redendy sit
q.d. ob id offendit se in gentia. De qz vedny & Isaia de Christo dixit, iste tradidit
tibi quia dimittet no in pretio, nec numeribly, sed in sanguine ad Basilg.
Ergo nisi) [predestinati & electi] Eg manebo fidelis estis) cui sensy ex Aug. cuncte
dicunte ad Christu, scribebat. Et Leo gb sustentabit eu, nisi ipse sustentatus, aut
Ambr de instit. vay. Vide rouseyh resist. Christi assumpti toti Trinitati, gloriaz) in as:
censione est (peb in deo) et quandoqde difficile nobis sunt et religiosa fide
et spes in deu invisibles collocare, et ob id solatia ad res visibles recurrere
deus 200 sadly se exhibenda spei et fidei vestre obiectu visibile, nobis fa:
miliare, infirmitati vestre consentaneu celebrent, et sic q roborabitur vestra
fidem et spes vestra in visibile collocatis, et tame in deu. Sic Cuncti cons
fere antiqui Cyrill. 2° de resurr fide. De qua celebrissime Bernard. Serm. 20 in Cant.
Vel, Et videndo quod deus nullatenus filios in caritate implessent priva pri:
vilegio vt in religione q nondu sunt exhibita. Ubi voluntario q dedissent in sa:
lutem nostra Christi vis fiducia de ipso speciali assipare reliqua salubia possidia
divante Apto cedi proprio filio no parcent quomodo non ejia nobis illo nobil
donabit. Castissimante charitate vestra) a nimia dilectionis magis magisq cumu:
lantes, simplicitate) amore) benevolentie, non commodi proprij: attentius
diligite) aconitate scrutando et observando quid dilectio fraterna in simplicib
negotijs regat: quod nos plurimu sepe contra Caritate inadvertentes
vel ignoranter, non tamen ubiq nisi pena peccati venialis q baptismi, & verbi
Dei vivi) fide a & nobis participatis), q est. n. tanta virtus agere, ut Augo,
vt corpy tangat et cor alliciat, nisi faciente verbo (non forma sanctaliz
sed Euangelica y dictionis) no qz dicit, sed qz credit. Et vide q sine fide
nemo audiorum vel in baptismo renatus, permanentib in aternu) verba
n. mea non transibunt, et omnis gloria sicut flos carnis & gloria
naturalis, sicut artificialis, de qua dicy Salomon in omni gloria sua no
fuit ornatus sicut unus ex istis. flos feni) cor sicut inter gramina flob
pulchritudine eminet, ita gloria secularis caducis quibusdam decoratur est.
Verbu. a. dei manet in aternu) quod ne solummodo de filio dei
intelligat subiungit Petry. Hoc est autem verbu quod Euangelizatu
est in vobis. q. sua. predictionel et promissa Euangelij sive evidentia
et effectu non substantiam.

In Capit. 2m

Deponentes igit oem malitiam et oem dolu &. et oes detractiones, sicut

modo genitiu) Non dñs ⁊ erant baptizati, rationabiles) Hoc addit vt insinuet se eos honari non vt sunt parentes sensibus sed distant a pueris vsu rationis vide non dicit, rationales, parentes n. nō possunt adimplere q̄ vult, sed debent se ꝑbere sedes rectas vbi formabiles. Lac concupiscite) i. doctrinā salubrem q̄ tales à parentibus ꝑcipi ꝑt, eadem n. doctrina adultis ꝓpria, pueris vero lactea ꝓpria. de q̄ re late Aug. tract. 98 et seq. in Johan. Orationi in ea ⁊ eiusdem doctrine ac veritatis inue, nientes, non alteriꝰ addimentis, gustastis q̄s dulcis est. Si. n. initiali gustu non remansistis tac, sed valde ꝓficistis q̄ scripturis est q̄ videant me adhuc obscurior, et q̄ libriꝰ me adhuc obscurior. Nisi n. tali Augē delitꝫ gustu aliquo dulci de. assequerem et ꝑ quem remanē aderetur nihil quā scirem. Ad quem) Christum, accedentes, ab eo ꝑ regenerationē) q̄ nolebant vndas eius habere fontes salutis. a deo a. electus) Non solus in dignitate filiꝰ Dei sed et reliqui fideles. De priori electione dicit petrus, electus ꝑ dominū, de posteriori dicit ⁊ saxa ad Christū, viui lapides, electi, ꝑ saluatorē, et ꝑ mansionē) ⁊ confessionē fidei ꝑ petrum, Lapides viui) Nemo n. ad compagē Christi transit nisi ⁊ fide viuus salte sola habeat, domos spirituales) Legitur Graci, domus spiritualis, sed Hebraice legitur, in dei. vedit, Christus n. inquit Aug. 10 de Ciuit. c. q̄ et templum mundum et templos inhabitat. Ac ergo templos vbi de legimus domos spirituales: q̄ mundum templum, vbi legit, domus spirituales. ea de templum mundum vna edificata domus. Sacerdotiū) sanctum Qui n. idolis seruiebant erant sacerdotiū impium: vt a. dat intelligi de quo sacerdotio verba ipsius debebant accipi vos, dicit sacerdotiū ⁊ studiosius consequendum exhortatur dicens. offerre spirit. hostias ꝑ ihū Christum de sacerdotio ꝓprio dicto, id. n. offert Christus ascribit, accepta, Caleb deo ⁊ ꝑ Christū) Si, ⁊ Christus, confitentibus nos offerre tibi ⁊ spiritualem hostiam intelligi possunt et opa meritoria: ieiunia n. bona nostra ⁊ Christus vt intendere dicimus acceptabiliꝰ ꝑficiunt: Quod Zosimas cognouerat Aug. ꝑ. vita ad eius scripsit. est altare et nos lapides electi congregati in sacerdote plantemur, ei rationabiles victimas offerentes, domus quando ad sanctificationē per eius veritatis rectitudinē, ei adhereamus iunctis nos in eius compositionis pia sanctaq̄ unitate plantemur. Si Verbū ⁊ Christus) consentitis nos sacerdotalem) fidei, Gaudeo ⁊ Zosimas spiritualem ꝓpter intelligentiam [illegible] Eleem. orat Lac n. quamdiu ad ubera matris q̄ nos dant nisi ea ꝓpter nutrimentum ⁊ crescendum) plus de congruo egent infirmitate Christi vt infirmi

ipsum assequantur. Vide Conc. Trid. sess. 14. c. 18. Dicit nostra fides, sacramenta Christi offerri et accipiari quod illa quidem ad pacem temporalem reddimendam habere possint efficaciam, ne tamen ejusmodi gratia sed gratia, existat, aut de congruo accipiant. Possunt enim et vitam gratiae dicta offerri et accipiantur a Christo, in primis quando ordinantur ad effectum aliquem gratiae ad vitam aeternam. v. g. ut sacramentum confirmationis exprimatur gratiae increscentiae et roborationem impiorum. Imo et in ordine ad vitam aeternam: non quasi absolute exigant intercessionem Christi ut sit vita aeterna reddita, sed ex, abundanti in recognitionem .n. summi Domini et rogi gratia illa apud deum et Christum et animo vitae ut ne fides expiet confessio tenere vellere meminit, quamvis id fuerit tenere inita nisi Domine remembrantia. Per Christum sacerdotium non assumi a Petro aut Christianos quemcunque esse sacerdotes pulchre docet Basil. Lamel. 2ade Bapt. c. 8. Etsi, inquit, audiamus pyrethy dicetis Vos aut sacerdotes dici vocabulum, nisi tamen aut non potestate sacerdotalis ministerii significamus, nisi alius alterius gratia Christi ad se trahit, sed ipse Christus dei donum veritatis manere debet, dicente Apostolo. Quod ad aut gloriae exhibete corpora vestra hostiam viventem, sanctam &c. Quemquis vero manifeste regis regnum ministerium discretis addidi: rapuit, non ejus, inquit, sexte quia oportet, sed veritatis scitit dicisset deus. Lapide summum summa dignitatis seu fundatae, singulare dicit .n. pagina ab in vita fide collegit, aut certe collectum est numeris indubii pulchre secundus stirps naturae, et redderent aures sic ut simul ex fide innovant vias scitit oportet ita .n. cede illa verba exprimit apte ad Rom. cum allegatis ipsis illa verbis immediate subjungit, nam deum dum dicit in ore et invocant eius. non credidit ipse .n. credunt fide quo non credunt et expectant eius qui spei eorum non deserit. Legitur. Isaiae. Qui credit in eum non festinet, qui separatus a deo audiat dum exper. fundus est, nec desperandus si, ad 1am vocem invocantis non det. Sanctus credit .n. vobis in sanctum quod in eum credidis. regulam. adhaes.) Indaei sc. in caput angulis pecta scandali et offendit. s. nec credent in eo et postea stant Judaeos pridie exstat et de lege possidentes gradus stant in via et venient ad Christi cognitionem, quando, a. ad Christum pertinet et eis revivere volumen. vel a.) et ex Judaeis in Christum credentes, gens electa qui in vobis salta gens Judaica, electus est et ne gens a deo replata regale sacerdotium quod pulchre exprimit Leo, serm. 3. de Assumpt. assumptionis oct, inquit, in Christo regenerata Caput signum effigiat Regis, s. deus Christus studio nostrae servat sacerdotes, et plus illam specialem nostri ministerii servitutem divinae spiritales et rationales Christiani agnoscant se

Regij gemerit et sacerdotalib offirij esse consortes: quid n. tam regiu
qua subditus deo aiam rexpons sua esse debere, et qd tam sacerdotale
qua vouere deo rosciente pura et immaculata hostia sibi de
altaris medio offerre. Per 1 psalmum verba Leo priora sua explicat,
et dat intelligi consortiu quod dicit sacerdotalib offirij nos ad offirium
victimarum sed spiritualem esse referendu. Populis assistentib qua acquirit
Christi sanguine suo. Debitor autem[tis] opa n fuit vario et multiplici no:
bore diuina ad fidei ad cognoscendu eor q et, Judaica Christo presenti fierent
adversata, inter quos erant illi qby scribit: quis dei brachiu de[scribetur] in
Isaiae c. 53. Judeis est dens pallens zeli, accepit scribis quasi adhuc pugnantia mi:
racula, vis tamen id agat, sepe iste annus instruit ad cognoscendu animos
ceci de tenebris Judaice pfidie et cecitatis, in admirabile lumen sue[i]
admirabile, inqt, his q Judaei a pfidia conversi apud semetipsos miranti
sed illud essent vix cora effecta no videsse. Quomodo Isaiae s. vos velut admi:
rantes prestitu cecitate introduxit lapidem in domu suam, palpitantes
quasi cori parietes, et inspexeru in tenebris quasi in meridie. Ita fidem:
rabile, qz conversi inveniunt lumen veritatis pstantis qua in principio fide
conversionis fuerant nati: unde scriptu est. Mirabilis fides est scientia s.
Qui no populus quando sc. ee illud fuerit q vox Plato Christu negantis: no
erit n. populus eius, inqt Daniel, q vis negatiue est. unus populus qz ad Chri:
stum conversi, cui verba ee osee relata ppie pertinent ad gentes, et
quibus intelligit respicit Christus conversi sunt: Dic a. Lohy et accommodatione
ascribit Judaicis conversis: Cui ppie loquendo no pertinent dici populus dei
qz tota gens aut natio nondu erat conversa: sicut ante tempora Christi
nemo fuit inter gentiles seruu, alig fuerint electi, no tn gentilitas dicta
est populus dei, inqt Augo 18 de Civit. c. 47. qz nulla gens, natio, aut respu
ee gentilibus ante Christi tempora fuit ad fide conversa. nec roseruti misericordia
ad effectu pertinet ellorum de qby psalmus, Non misereatur eius et exaudi
inqtate, in eo[rum] sc. unus a. inst. conv.] qz ad fide et iustitia conversi, qua
qua et quae verba ppie ad gentiles pertinet, qz ante Christu a deo derelicti
sicut scriptu est, dimisit gentes ingredi vias suas, a Christi tempore roseruti
sunt misericordia ipsius ne ire et iudicium debita: unde scriptu est, Gentes
a. sec. misericordia honorate deu. abstinere a cum. desid.] vt. n. quida ab
stinentia conducti, inqt Aug. c. 62 de nat. et gra, studentes implere q scriptu
est, post conversionem suam non cessent illud ope vel voto malo.
militare] qz necesse erat in monte phalge, no. n. eo ipso quo moderni
ordinant aiam. inter gentes] in qby erat dispti: cum maledictoribus gentilem.
Lacebant Christianos voces odii scelerum rei, Deum, sacrilegos, impios
ros, teligi nature inimicos, inqt tertull. Apologet. c. 2. Alibi refert q ob
roversionis rudimenta insimulabant Christianos impudicitie: ob Eucharistia
imponerent eis quod vesperina cenis quibus quemadmodu vos nos deceptos. et de
infantis vesanis quasi dedita frumenta, vos n. quos deq[ue] talibus ostendit
opus, et sacramenti mentio delegit spes adiuncta, inqt Leo serm 6. de Epyph.
glorificent deu vestre sanctitatis radium et fortis, in die visitationis
quando sc. deus et gens recepit eos ad id roseruendos visitare, et in ipsis

rorda cois tangere. Omni humane Creature) Ad q eos pertinaciter
sostate, hic q pertinaue erat pricipio ne ad deu vniuersi dedignarent
obedientia deferre infidelibg: hic q illa inobedientia infidelib primipes
multimodis scandalizasset. prelleuit) .i. primu dignitatis et authoritatis
lois in Repub. terrena subeuti. ab eo missis) et ob id regia authoritate et
dignitate in eos aliquousq deriuata. Laude vero .s.) Ad hoc n. deus Re-
gibg dedisse gladiu paulo latius describit Paulg ad Rom. 13. ob ultionem
facinorib .s. ignominia) Non dicit malitia q nullissimu verbis voluit
describere implicate gentilium et obedientia Christianoru magis pura et
simplu reddoret: implicate n. potius stilo colorib depingere et abscondi:
quod verbis describere hoc est audiendo operibus et ab effectis rebus loqui:
Quod insinuare voluit et Christg, cu dixit, Nescient q fecerunt. Beneso.
rientes ingt, Scitate n. vt ipsis Christianoru capitib veritate docentib inso-
delibus quasi tacite rationis, ingt Basil. sylla 79. quasi liberi) .i. agite non
quasi nec inuiti, et no quasi velint .s.) .i. milite sub pleptu libertatis quia
nos malitia seruire, et sine disciplina viuere, sed spiritu sancti dei) et ob id
diuinu legibg et imperio astrictu: vt q et Paulg dicit. Vos q quasi essetis sine
legi, cu tame essetis sub lege dei. Que tame seruitus no repugnat libertati
huius q voluntarie defertur, huius q .s. lib. nabitius pt no deberi. Et g liberi
libertate q opponit seruituti, et q opponit necessitati: ad priore .a. magis
me respicit Paulg. Oes Ignorate) Habent n. singuli aliqd salte plantu-
ru cu fide deferri posse capitale inimicitias acerendi. Fraternitatem
tate Diligite) .i. mutuu concordia, vt anti ota rone vocat sit concordia in
ciuitate seruare, memorat eiq q scriptu est. In tabg plantatu est spiritus
meo, Concordia fratru, amor proximoru, vir et mulier sibi bene cosentientes.
Deu timete) .i. cu metu, reuerentia, sibi inducere deo soluite. Ire honore)
metu et reuerentia, et dissolui) .i. pernici sine aspd, sic n. sonat vocabulu
Greci: vel Dissolite .i. diffusibg et moresis. Hoc est gra) .i. ops plantu et
lege instituta q nostis q deo gratu sit, hoc est conscientia dei
na vos ad conscientiam informata voluntaria obtemperet. Christiani
patiendi inuisis) .i. tristitiam q inde gerunt q i dominis pacatis
inuidia, cu sustinentia oes humane conscientie reprehendunt. Quae
est gloria) qua laude digna est, hoc est gra) hoc est ops deo placere cu bo
cia gratiosu. Vocati estis) ad cuncta debita exolenda ab christiani sunt
vocati, non maledicendi cu conuicijs impetentes conuicio no regessit,
ingt Cyprian in ser. 53. Scitis. Nec communicabit) se inuitu alienis,
aut deis alienis, quale q fecerunt prophete in Leuamethu manifes-
te Cypr. cap. 11° de exhortatione martyrij: Licite et apte et q pot
in cap. 12 ad Rom. Mihi vindicta .s. ex ipsa ga sing. dicitur, ultima
vindicta iuste exposita: Athanas, et Basilius et Cyrillo 10 in Iosue. cap. 30
Anglo. sylla 82 dicitur, humanus imperitiatis est illas vindictas
exercendo se leuare: ob id christg nuiare spectione mundo ostendit

nis habereth nolunt nominari. Cuius charitate p ornatu habent
Tertull. illud psalmi: Lætabit iustus nis vidierit vindictā: lauabit
tur. Lætabit virens quod ipse euaserit. Iudicanti se iniuste) Gene
legunt, iuste, plinde apll. in cap. 53 Isaie. Iuste, inqt, iudicantis deo
rem suā committit. Quel cumulū) q̄ vanitatis vitā sibi ingrediebat.
Ad pastores) Christū q est pastor bonus et Episcopus) i superintendentes q̄
ipse dominus pastoribus scripturis gitat.

In Cap. 3.

Subdite viris) ex dictis est sub viri potestate esse. Cuius mandati ne
periculū est q̄ nullierem fieri volunt dominari in viris. Credunt
verbo) i predicationi Euangelice p mulieres) conuersationē tanquā
furtiā sed efficaciā p̄dicationi. In timore) metu, reuerentia solicitudine
virga viri, in quo suspicere habet mulier dei authoritatē ordinatione
ac impiū, casta conuersatione) quā ne solis corpore, sed habitu, verbis
moribus p̄ habitū festiū, put for ostendit Tertull. de habitu femin. cap.
vltimo. Capillatura) ita ut ne pteria q̄dē foris rumpta appareat, quod
phibebat Origē nis ostia 109 dicunt. Capillos vestros nec componat indu
tria nec forte spargat negligentia. vel, extrinseca capillatura) Hoc
non est capillatura extrinseca de alieno capillo assumpta: a quo Tertull.
cap. 7. de habitu femineo nullierem deterret ait pponendo q̄ capillatura
illa sit vel morbidi corporis, vel forte in cineres addi, vel feminis ia
gestamē addidi. Non dehet peby, natiua capillatura aliquibus colore
iustis expressa q̄dē, id tamē tanquā diuine plastice emendari hominis
fer debent Cypr. de habitu virg. num. 7. Hieron. epla 7. c. 3. et Tertull.
aut circūdatio auri) Huic propt memores primi Christiani nō solent
esse Tertull. cap. 6. Apologet. auris gerere phas annulis pmissis:
nec iustificat feminas aliter furentes quod ornatum sint: Idet n. ait
Cyprianus de habitu virg. Audi. 1° de virgin. Ornare dicitis tales sed
ad deū salutarem, ad bonas artes, completem te sentiant pudicē. Sed
nec iustificat eas rationis simplicitudo senili, ornauit n. Apll Dicens?
Nolite nos formari sicut seculo. Nihilominus Dithom. glib. 10. a. 19. dicit li
citū esse secundū modū ornatū pteria ppter pretiosā vestimentorū nitidā
Chrisostomū nitidā, q̄ nō phibet vestimentorū decentia sed affectata compositionē
quā phibet et Isaiā nis dicit. Abstineat ergo sanctis, christus, pensitelides
ornatus, torquet. s. in incorruptibilitate quieti et modesti spūs) q manebit
nis homine in eternū et abundat vanis virtutibus. Spiritu in deo) spe
ritu seculi p ornatū habentes ornabant se) Sic q phū et Christianis
moribus, subiecte pprie viri) magnū n. ornamentū est virtutibus
hominis modestia et animi obedientia: vide Tertull. de habitu femin.
cap. vltimo. Subiecte maritorum rapit vestem viri et satis ornatus
uxori. Sicut Sara) Exemplo debent peby pcepta spiritualia esse etiā illis

q in seculo versante possibilia. ruig (stil filia) et quo apparet et
hanc principaliter ad studiosi dirigi: qby et sequi dicit. Attendite
ad abrahā petrā vestrū, et sarā q genuit vos. benefacientes) i. bene
faciendo assidui virorū sicut ad se invicem tentes, exhibationem)
q nouerant oēs exhibationē secundū mansuetudine, humilitate
benignitate, fidem castitatem sedare. sicut serena) cōiuges ver.
bū, auctore scribe. 5° Hetz. 5.7. monet et altera pars virū vt
sicut mulieri debet alli esse subieda, ita ipse pro sua parte tempet
rigare varie et moderate ac quasi vas stat mulieritate.
vas(culo) i. membro muliebri impleuerit (honorē) parendo illi reuerendia
vt alter nō sit libertat hirpitudinem vbi et pudor matrimonij seruet et
spes sobolis, inquit Leo epla 93. c.7. in qby verbis Petri dicendo, honorem,
alludit ad verba pauli, q infirmiora sunt sibi abundantiore honore
circumdamus. Quod proprie pertinaciter dati viris q, vt inquit Augst
de decem chordis, rap. g.° multa ristodia faciūt fragilem sexū, viri
a. rasuis fortiat ipsa virilitas, nam ideo muliebri melior ristodia q mas.
ior infirmitas, illa crubescat vno, hi non crubescit Christo? hi liberior q
fortior, q fortiē viris ideo sibi commissa cū reuerentia (gre vite) i. vita
eterna. q est gra, vide Augst in psal. 146. allegā viri, Defir in lecto suo
coniugi sue honorem q membra Christi estis, audo ab illo rapti, audo
sanguine ipsius repurati: Lecti. a. coniugalis abusus) Amor vno verbo detestat
ris imperando dicit, Castitatis in thalamis vestris. impediant orōes) Si. n.
ratio certorum legitimorum congressuū à paulo indicata indicta quāto
magis abusuū coniugaliū debent monstra gliberi ne impediant ora.
tionem sanditate et fanditū. In fine) Concludendo. benedictione hered. possid.
i. vitā eternā, de qua scriptū est, thir accipiet benedictionē à dño. ellas
inquit, de qua alibi psalmus, Benedicit filijs suis in te. 66 id. a. oportet
vos benedicere imprecationibus abundare, sicut scriptū est. Lingua sapientis,
sine benedicendi, in bono homine abundabit. cohibeat) i. restringat lingua
a malo) et ris vaniloquio iam in ore veluti compressa est. declinet à malo
q prig est à malo abstinere sine se refrenare, q est studium infirmorū, deinde
malo bona et parte mortificato ea virtutis exercere. inquat pacem) i.
apud se immittat rationem qby possit ris inimicis pacem reconciliare. et
sequatur eam) i. pacem velut fugientē, ris in. pax oblata ab inimico refutata
illas adhuc vberioribus studijs sequatur et eam velut à fuga reuocat et ad
se reuocatat. pulchre in psal. 33 et Hiero. alleganting. Oculi domini) i. pericliare
et benenolentie plena prudentia sue intuetur) quod significatur in dextero. vbi
dicit dns. Oculi mei sup iustos) quod significatur in sinistro. vbi
vbis suis. aures eius in preces) q tanquā precibus eorū obtinent ad exau
diendū animus suus illis auscultat et propendere facit. vultus) i. ira domini
tanquā ante tempus vindicta iam nimis in vultu reluceret dns adhuc

latet quoad opus. boni annuntiatores) .i. mira vobis fuerint et omni ratione rei aduersa fauere vobis materiam exercende virtutis. Timore eorum) q. dei pp iustitia pfequendi ne timuerint) illo timore et quo Christus negauit Petro, non vos timuerimus) audito timore inminentis pcussionis, vt sibi de numero eorum q. dicunt, Deus noster refugium et virtus, ppter nos timebimus diu lubabatis terra. Sanctificate) .i. tanc sanctificationem de Christo in cordibus vestris exercete vel acquirite de Christo vt puritas eius ybi quia omnia mala huius mundi esse timenda: ad quod exhortabatur Christus nos dicens. Nolite timere eos qui occidunt corpus. ostendit .s. Hilarius esse huius loci sensus et Isaia rolligimus dicente cap. 8. Timore eius nolite timere conspirantes sc. in vos populi, nec timueritis, neque paueritis, dominum .a. exercituum sanctificate. Quanam quo modo exponit Isaiam subiungendo: Ipse est pauor vester, ipse est timor vester. q.d. ipse est qui ppter ybi pauere et timere debetis. Ad quod nos Christiani timemus dominum in cordibus nostris sanctificantes, qe sanctior effigies in nostro sensu et existimatione. Paratis semper) .i. instructi et semper in promptu habentes q. valeat ad satisfactionem) Ad quod multi idonei sunt qui magis exhortari quam pectora sua faciunt bibliotheca Christi, sicut quam de Nepotiano scripsit Hiero. posenti vos de ea q. in dubio est spe) vocauit Petrus olim legisse fide et spe, nam et Basil. 2° de Bapt. c. 9°. et Aug. epla 222a ita legunt. Sed sic opus erat prudentia quando quidem ut scriptum est, nisi reddiderimus intelligentiam, et vos valeat pposita fides, inquit Tertull. de corona milit. c. 2. ideo illic q. vos posuit antequam reddant rationem demonstrandum est hoste Aug. loco allegato quam ppositam quant rationem earum rerum quas ob infidelitatem nondum possunt capere, et sic ad ordinem agendi exhortatis proponenda sunt vobis non credita rei sed credendi .i. quia iusta sunt credita, quia grandia principia ita credendi: Si a. jam fidelis posset vos vt quod credit intelligat ipse: ricenda est, inquit ibidem Aug. rapiatur eius vt secundum vos credenda sumat fidei sua quantum vt intelligentia, maiora si ybi capit, minora si minus. Hanc simplicitatem Greg. past. curae. p. 2. cap. vlt. in fine dixit signata fuisse in eo quod olim vestes ybi deportanda erant aurea semper in annulis suis debebant esse extenti, vt sc. ne essent gerendi si quando infigura euangelicae ydriationis aut defensionis transportanda esset aura. Sed quandoquidem Petro sic sermo est de pcussione vel pdicti verbis ppria hortari ad confessionem fidei vobis insultia quale pferunt plerique martyres: Quo animadverso oportune sepe: sed vos modestia .i. absq; ostentatione, affectatione, iactantia, contumelijs et timore) de vestra infirmitate ne forte q. eam no pcussoretis, confer. Habentes bonam) vt sc. corde tanto meus bene conscia conscientiae patria. calumniantur bonam .i. .i. q. bonam vestram conuersationem calumnijs infamant, quod diaboli

studiū sancti fuisse in epta ad Cornel. Derlaint Cipriany. Vt nō offenet
Deū + deo fruendo sisteret corpore exitū. Cū sanctis ꝯgratione seruiret
quod septē, mortificatō ꝑ carnē Missi Grata, strystlingh et Cyrilly ad Theodos.
et Biblia Clementis legerent mortificaty carne, vivificaty spiritū Christy sc.
Nihilominꝰ Christy mortis est vt nō pię mortiuꝰ offeret deo, q̄ cū aute
morte Christi optimi quiq; descenderent ad infernū, ipse in sua morte
descendo, in many triall ꝓfundo spiritū meū, in se aiab nostral deo Patri
ꝓfudauit vt corpore exitū ad ipsiy, ꝓsequendū ꝓfecerunt, auctore Cyrillo
12 in Johā. c. 36. Peruenerunt, inquā, Christo eas patri offerente, dicit. n.
Ambr. 2° de Virgin. quod sandli, et inprimis B. Maria aiab sandtas ad
Christū deducit, ipse vero eas Patri ꝓfundabit dicendo, Pater sandte, isti
sunt quos seruauī tibi, peto vt vbi sum ego mecū sint. mortificaty carne
+ secundū carnē violenter extinctū, fuit. n. extinctione effusa sandta
mortis in Christi corpore, q̄ quidem ipsius non e vestigio ob robur sue
Nature, sed paulo post intermisset. Quarto dicit in psalmo sua defici-
ebant mortē, sicut umbra cū declinat abluty sū, q̄ vita eius tempo-
ꝛalis defecit, q̄ vt umbra transit ꝑ violentia passionis etsi nō statim ut
Christus et 2ab. Spiritū meū attenuabitꝰ q̄ vita Christi temporalis cū
iniuste defigere rapit et attenuari. Nihilominꝰ Christy ꝑ voluntē sci
corporis ꝓfundere sibi animā mortis potuit dicitur obscure, quod
q̄ voluit sed ꝑ virtutē diuinitatis robur sui corporis spiritū mortis
vincere fecit, ideo potenter et vtly quia reuiuiscendo mortē fecit. Quinto
respicient dicit in psalmo, Et vitā meā, sc. seruā aiā a corpore meo,
sicut Cornelius, q̄ quasi ꝑ salutē aiā emisit. Vivificaty a spiritu. 1.
seruādo aiā in vita virtuali et q̄ ei ex conuenienti diuinitate ac-
cessorat ꝓfundendi. In quo spiritu scilicet, suas seruā aiā sic vivi-
ficata, vbi q̄ in carnere erant spiritus) Augo cū veligh & rotabit
legunt spiritu) q. d. ꝑ mortē sua nō solū nobis q̄ a morte eis
mortuis animas tali acquisit, sed et spiritus sanctū qui apud inferos
detinebant, quos Irenaeus 4. c. 45. dicit fuisse oēs q̄ speraban in eū
dicente in ipsis eterna sapientia Ecclesi. 24. Penetrabo oēs inferiores
partes terre, et inspiciam oēs dormientes, q̄ oēs vio q̄ in inferno, siue
boni siue mali ꝓfundione carnis obsidentes velut dormiebant
vidit Christy, et vbi q̄ torquebant in inferno. Vide in ꝓsona Christi dicit
Iob, In amaritudinibus mea habitat omnis meus; mors. n. tenet aia Christi
in inferno, Et illuminabo oēs speranteꝫ in Deo) Ps. n. Christy semel
ipsius et secundū diuinitatem ostendit: quod Irenaeus dicit fuisse pa-
triarchas, iustos, prophetas q̄ dispositionibus Christi ꝓuinistrauerunt.
Veniens) + semel ipsi, vbi sordes aias ꝑsente exhibens, ꝑdiuinit)

Quia debi verus sensus euangeli ewangelii dicit Jor modo. Euangeli: zauit (f. bono nuncio nunciauit) illis suis adeuntib, remissionē pecca: torū, cessantes ḡl q rediant in eis: ꝑdicauit ḡ nō confitendo, non dorendo, sed annunciando illis se suis in carne aduentū q̄s quida nunciauerant, aut expectabant, iam completisse, cui tam bono nuncio cor exhilarauit, dicendo ad eos illud Zachar. 9. Conuertimini ad me: nitionē .l. ad ingrediendū ratis quod Ysaie cap. 35. appellat munimentū sanctū, Diuth spei .l. q̄ Jn ea spe sedebit omnes rectissi, [Hodie quia annunciauit] id est. quod à me ꝑ vobis gestū est, Et quo et apparet verbū ꝑdicandi quo Vbi Zeby aliud nō esse quā annū: riationem gesta rei [Duplicia reddā tibi] qz visionē beatificā, et vos et corpore meum restituabo. Cyrillus de recta fide ad Theodos. dicit Christus Jor ꝑdicatione siue annunciatione impleuisse illud dei Patris ꝑ Ysaiam 49. ad Christū. Suscitauit te vt diuites ḡl q vindicta sicut verite, ḡl q in tenebris reuelauimus, q incredulis fuerant aliquando ꝑdi: cauit, inqt, quod quia non obseruantes, fecit nec modo ꝑdicandi qui ibidē vsq est Christ, dicentes Christū in inferno ꝑdicando rece: disse incredulos, et eos inde liberasse, vt videre est apud Aug. Jor. 79. cuius mentionē faciens Hiero. in cap. 9ū Zachar. dicit Christus seros quidem et inferno liberasse eos qui tenebant vinculis erroris inclusi: Sed Jor est valde erroneū: imo quandoquidē Christ in inferno no ꝑdicauit confitendo, grate dicit Christus ibi incredulos de errore conuicisse. Predicauit ḡ ꝑ q̄ incredulis fuerant in diebus Noe, sed nō audierant dilucius innuere sibi ad penitē recurrerent, et pena dilucius pie tolerata in spe salutis mortui. Sed quare Christ, ḡl ꝑ reliqui dicit ꝑdicasse? Aug epla 99. cor illis non inuenient putat quare loci no esse intelligendū de inferno, vt dicimus, sed de ꝑdica: tione qua Christ in Noe et similibus sanctis spiritu seruenti .l. spiri: tualiter apparens eis ꝑdicauit vt remissione annunciando dilu: cius adderent. Sed si rei bene consideret Zeby ꝑ id ḡ dicit, Qui incre: dili fuerant non est ad Jor solos nominat quasi insinuaret Christ eis solis ꝑdicasse, nō iam de futuro dicimus illos quod dicit Zeby in Carne fuisse, fuisse patriarchas, Ezechiel et alios, sed sensus Zebi est, Qui incredili fuerant, q.d. inter eos spiritu quod dicit in carne à Christo fuisse visitabā: rant et illi qui incredili fuerant aliquando: Hanc .a. Zeby ꝑ reliqui expressē facit mentionē, vt doceat occasionē faciendi transitū ad Noe et arcam, loquendis de illis ꝑ ꝑ illa figurabant. Soluto itaq; argto quod mo: uebat Augin in expositione alia Jic cor Zebi sensu Cyrilli, Zebe. Fulg. et alios de descensu Christi ad inferos remanet absolute intelligendū, Expectabant dei patiē .l. in expectatione erat dilucius dei patiē dicitur

q2 dicente dño, non permanebit spūs meus in hominib⁹ in eternū, in eo ꝙ sūt
caro, et erit dies illius 120 annor⁹: quod n. in Genesi
dicit, erunt dies Abrahe 120 anni, non de diebus debet intelligi
de tempore dilati diluvii ꝙ quod potuerat humanum genus adhuc sine terre
rore vivere, intelligit Aug⁹ ꝑ. 23 in Gen. Quo tamē non obstante quandoquidem
timente deo tempore peccata magis multiplicabantur ut peccatis
finē imponeret deus de annoꝝ dictoꝝ numero abbreviauit 20 annos
addito diluvio vicesimo anno à data sua constitutione, teste Hiero. in cap.
9⁹ Danielis. ꝙ aquas) Gagnaeus suspicat (per) posse esse pro (Ab) q. d.
ab aqua, siue a diluvio, sed gratis: nostra n. lectio literalē sensū habere vi
detur, ꝙ aquā .i. transmigantes aquā, aquis n. nō solū aeris sibilantes:
sed aeris, inquit Petr, firebat sine aquis, ita ut in Daniele de loco in
quo: quod Petr voluit notare ministerij causa, qz in Baptismo ꝙ aquis
sine transitus aquis baptismi salutamur ꝙ ꝙ et Baptismus non ꝙ
qz in baptismo ꝙ aquis nobis transitus est, salvos facit Baptismus in
salutis statu constituit. Ne tamē ad quem statu consequendi putaremus
sufficere solū visibile sanctū, inquit Aug⁹ 19 cont. Faust. c. 12. admonuit Petr,
effectus causa faciendae discretionis inter aeris et baptismi, qz ꝙ aeris tam
boni quā mali salutati sunt, ꝙ baptismus verō salutare salutē operē: fa
cit, dicit itaq; Petr, non carnis depositio sordiū .i. nō sola exterior quā:
dam⁹ sacramentalis ablutio, quā recte vocat depositionē sordiū carnis
qz solent catechumeni aquis se immergi ut toto corpore abluerentur,
sed conscientiae bonae interrogatio in deo) q. d. hic dem⁹ carnis depositio
sordiū salubre facit quando de bona conscientia à baptizandis vere re
quirit ad interrogata, ꝙ q ab ijs quib⁹ nūs redant, renuncient diabolo
et pompis eius, quas conscientia, inquit Aug⁹ 4⁹ cont. donat. c. 2. de fide
et operib⁹ cap. 15. non habebant q baptizandi servilo solū ~~respondebant~~
verbis renunciabant. Potest .a. Petr dicere, sed bona conscientia in
deo ~~realiter~~ .a. dicere, bona conscientia interrogatio, hic ut uno verbo
insinuaret interrogationē quā nunc tamen si vere in eadē verborū
forma et amplitudine baptismus frequentaretur, et hinc frequentari solere:
quod confirmat ex eo quod Philippus Eunuchū baptizaturus interroga
uit, Si credis in toto corde tuo: Tuis est ut insinuaret sibi sufficere
de bona conscientia q debet precedere baptismū, q ne putet esse debere
conscientia cuiusdā boni, Charitatis .n. reconciliationis, inhabitantis
spūs sancti, quoniā bonorum conscientia habent baptizati, dicit, inter
rogatio bonae conscientiae, instruendus catechumenus ut ꝙ baptismus in
salutis statu constituat suffragare bonā conscientiā illorū q ab eo
interrogantur antē baptismū, ut possit ad ea de bono et verari recte
respondere. Quorsum non recte Turrianus 6⁹ in Resp. Clementis quor

Petri verba intelligit de baptismi effectu: Tametsi in ille bona conscientia, quemodo bona conscientia interrogatio: munditia. Tria sunt. quod dicit Petrus baptismus, vis bona conscia saluare q ipse intelligit ad salutē eterna perducere, eō a. non deserunt nisi conscio baptismi effectu q. ut putabat, per bona conscientia est baptismi effectus. Sed non recte, qz saluos facere ut dicimus, est in salutē statū constituere, ad quos nō pertinet baptismi effectus, sed bona conscientia quā dicimus. Saluos q. facit baptismus, per resur. Jesu Christi) tanquā causa exemplaris iustitie q est ex peccati morte Deiustitiam) tanquā causa exemplaris meritoria effectiua, mortis corporis et aīe, ut vite eterne Jure dei effectiue) in utroq; genere effectus in alijs) ut q id dicit valens nobis apiscet, et regnum fidei Ecclie administrationē sibi arguerit Deo nobis abiens in regionē longinquā arguere sibi regnum).

In Cap. 4.ō Consequēs

Passo in carne) qz diligentia et pastionis expressa fuit. armamini) qz exemplo Christi tanquā armis iustitie instruitis ad patiendū roborabo; rationis, quod tantū nō est nisi vanus q diligent Christus, qui q vos dilectionis erga vos exemplū vis aut delementia moriendo aut Caribig. Desijt a peccatis) In 2or. v. forma dando moriendo) nobil esse peccatis si velimus fieri participes Christi: nec peccatis tantū, sed et fortuitis inde sequi, ut iam nō desyderij non nouerunt vobis in carne Gentiles v. vel sine magnis intelligunt presumpsisse fidei esse christianis de repudio spectaculorū, inst Tertull. de spectac. cap. 23. addent cap. 3.ō Apoc: audiuit fidei Christiane eo ipso Babebat mortis emendatis, blasphemantes de remotione vestra Deo digna indigna spargentes, blasphemia v. matth. reddent vos) dando partes, nō v. potuerunt effecere iustificationē expiationē vel remedium fidei sui. Viuos) et iustos et mortuos) impios iuste iudicet, Ita v. spiritu est quia lex sensus, quamquā aliud q viuos vel mortuos intelligant illi q hinc vitā recipient, q mortuos q fuerunt antē iudicium mortis, eo Dei et mortuis) spiritui, de quibus Christus Apoc. 5. venit hora in qua mortui audient vocē filij Dei, et audierit seruus Dei in carne) l. in hac vita pauci ephesiorum iustis Dei iudicio rationem fuit expectant Augst expositi. inchoata ad Romanos, idq; seruus Dei, fuisse mouet eius iudicium ne alioq; remaneant in sorte illorum de quibus scripsit est In labore hominū nō sunt, et cū hominibus (iustis) nō flagellabuntur. viuunt serui Dei in spiritu) Ita v. germanus fidei et euangelicae traditionis eius sunt appropinquantes) qz diei iudicij, psentis vero diei mortis nō sunt non in longum extendatis ostiole ibus prudentes) apud Osmathaeos ep. prudentes nō solus an bonus sit, sed an negotio aptus sit q alicui faciendi,

neglecta in cordibus) .i. attenta ostia in cordibus. vel ruina crudi
somni abrumpite vel expellite. continua) .i. nō interrupta, Charitas
est unit. per. In primis, qz vt dicitur Ambr. serm. 16. v. 8. in ps. l.
118 multa peccata tegit et auertit z dos quod nō agit peccata, non
irritat. g. Deinde qz Charitas infirmitates alienorū studet tegere, ex-
cusare, in meliorē partē interpretari, quod fecerūt in recta
conscientia, in meliorē partē interpretari, quod fecerūt in recta
conscientia apprimē dicta est, et vō esse debet huius scripturæ sensus, qz
Proverb. 10 dicit, odium suscitat rixas, et vniuersa delicta opt Charitas
Denique opt multitudinē peccatorū quoad reatū, deia n. absente oia
bona relicta inuenitur habenti, sedes presente qz venialiter nō habeth
iuxt Aug. 1° conf. Donat. c. 18. Hospitales sine murmuratione) ne sc.
quando hospitē Christi nolē recipere. de genuflexione huius silentio mur-
muratis, in alterutrū) .i. in alios vsq; ad obloquia illa reprehensibil
multiformes quæ Dei detractores n. gratiam sunt. quasi sermones Dei
.i. sic loquitur vt sciat se à deo accepisse quod loquitur, iuxt Greg. hom. 7. in
Ezech. neq; de sermone tanquā à se compositō vel adinuento extollat
Si qⁱ ministrat) .i. auctoritatē quā potest exercet, ex quo nomine apparet
qđ auctoritate ecclie seruare ministros, tanquā quēda mandata
dni sui alienū obtinet. by descendant, virtute quā administrat dei
.i. ne impietas aut potestate sua grauet sit vtrū potestate an moderatio
ne tanquā q ea à deo accepit, Nolite peregrinari) quod qz
sit Petrus ipse z sequentia exponit dicendo, quasi nouū aliqd nobis rogaret
peregrinari ō .i. peregrinū, nouū, insolitū dicere. In quo sensu vide
nobis dicit Ambr. dicens lib. 2 de virg. maria peregrinata est in viro,
non est peregrinata in Angelo .i. insolitū ei visū est eam in cubiculo
videre formā viri in qua apparebat Angelus, nō erat ei insolitū au-
dire alloquiū Angeli. In futurū) .i. ostū persecutionis sue aduersitatis
z ad tribulationē) .i. exhortationē, exhortationē nobis fit) sed
nouū rather Christi pas.) in patiendi similitudine sue societate, gaudete
vt gaudentes exultantes z duo illa dicta abundant gaudiū fiducia
vite signat, sicut et psalmus, Sandi eius exultatione exultabunt. Si et
obrauimini .i. q. sc. ex Christi passionis sibi ignobiliter obrepit. qđ
virtutis dei passio n. nō sustinet nisi z magna dei gra virtute,
et z ost spiritus eius) sustinentia n. passionis ex Christi vel acquirit, vel
testimonium habet inhabitantis spiritus, sicut vos requiescit .i. manet vobiscū.
in ipso nomine) q patiat de nomine. incipiat iudicium à domo dei)
non subl. n. dei nec sanctis nis diabolis ministris esse iudicium, separata
est parua vbi disputat nubes, quod n. misereatur nobis castigat et non diutius
affligendo fidelis expectatione iudicij, iuxt Ambr. serm. 20. v. 2. in ps. l.
118. Dant intelligi persecutionem in nomine Christiano vel in religione
catholica à deo et causa castigationis emanatū. de qua re Augs. epla. 122.

Cipriani epla Si primi a nobis quid sunt) q. d. in omnibus sensibus, di: runt malachia, quod poterit cognosci dies aduentus eius de quo scriptum est Ecclesiast xxx hia, qz ipsum in terratores pro dignitate in fine respiciat, q nō credunt euangelio sibi manifestato. Si iusty vix) .i. nō nisi ex afflictionibus exprimly d. n. significat verbis suis, et manifestly sapient Proverb. 12, unde Christ Aug. epost. inscripta ad Rom. d. Petry sua verba accepit, vbi dicit. Si iustus in terra vexat, quanto magis impius et peccator. Horum note intelligens impios fideles, quibus duo partes ponit nō infidelibus, de quibus Petrus ita ante dixit, patienter sequendum dei benignitate admonitus, sicut tangitur de maria domini pie tolerando, fideli creatori) qui opus suum fideliter diligit commendent) .i. acceptabiles reddant animas suas in benefactis et nō ex fide tantum): quod Petrus peculiariter dixit de confessoribus ne illi sola victoria quia in confessione succumbunt confessi in ceteris agunt negligentius. Quod Cipr. admonens suo tempore fidem exhibeat confessores a suis vitiis, quibus suum in adiutoria officium demandat, moneri, vt qui gloriosi fuerint vere sint in posterum, et mundi fugiant se dignos vt in omnibus dominum promereantur ad celestes coronas laudis sue retributionem peruenire.

In Cap. 5ū

Testis Christi passionum) vel ornatus qz Christus in passione adornat, vel testis, qz implent illud Christi, Estis mihi testes in Hierusalē s. gloriæ cōmunator) Plures exponunt, pdicator: auctor tamen Petrus plus significare velle, vt q paulo ante se nominauerant consenioret, vt suas insinuet inter seniores excellentia, et sit sensus, futuræ gloriæ cōmunator) .i. q et glorie regni celestis a Christo accepturi eiusdem regni iamitor sit). Pascite) .i. regite, sic n. verbis, pascere, passis in scriptura accipit. Tu pascat populum meum, Ezechiel Ex quo consequi nouit presbyteri seu seniores non sigmare in scripta maiores etate, sed nec sapientia, sed nec Amarlehy Epla 2ū. sed maiorem regendi potestate, cui quamobrem ad regendū potestat Sacerdotalis fore necessario conuenit est hebraice Rectoribus nouit presbyteri, Apli, Sacerdotes presidentes) Est n. Rectoris consilio, impio pie et pacifice, non crudeli et necessitate officij vel arguenda necessaria seditionum, spontanee .i. .i. illa spontanea volte q placet deo et dei legibus est consentanea, cum .n. .q. pugly ac promptus ad officium officii amore Christi vel animarum, nec turpis lucri gra) turpe .n. est cura animarum seruare vel lucri lucri admixti: mistum. Voluntarie) .i. bona volte facie amore beneficiendi gregi, ne aliqd sibi ex illis de quibus Ezech. 34. Lac comedebatis et lana operiebamini gregem. meum nō pascebatis. dominantes) .i. potestate vestra ad impij ostentationē vtentes, quod pdicebat ibidem dicens. Cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. in clero) .i. in eos q sunt de sorte dei sicut illi Exodi cui: mistri sint sicut populi, ex aio) vt in eis sit forma vestitis, figura pbitatis.

conuenia) Diuerte principe pastorū, Exijt scire bone: ſ. humilitate) tam maio: rel ergia minoref quis e multa, faciet a. id maiores ſi p̄ ſe hilgerint quod tanquā minister dñi sua stulta authoritate vt in eis timeat deū. nam dei ne indignemini vel ab illo flagellari. Visitationi) ephemt ſc. quando visitabit pastor gregem ſuū, vt dicit Ezechiel. sollicitudine vestra) quā vobis pandit ostendit, quasi nō esset deū qui vestri curam gereret, non n. p̄sidet Deus ista sollicitudines, ponit q nobis competit, cura de vobis) qui ipsemet ipsa Matth. 6: Sobrij estote) Quod et Christus dicit. Attendite ne grauentur ſ. Vigilate) vt boni milites Christi stent in festo, tanquā q in primis sit intenti, si n. Christū antiquūd q oia genera tentandi, astet ahy insidiat deijcendi ipsa vsū vehementer iam docuit imparatis imminent multa Christi, si nō dem, si non solerter ac toto corde vigilauerit, viriumiment nostrū, fallet in: ruitis, decipit impetus, ait Cypr. pſal. de exhort. Martyr. Aduersarius vester) vide, hoste thren. in cap. 2 Iuxta thebraice Satan dicit est, aduersat. a. ex ipsius prouocationi nostra salutis. Diabolus) Quod nomē appropriatū est primip. demoniorū: Inter malos Angelos. n. quidā esse primipes, quidā dicuntur authore Augt in pſal. 103 Conc. 3ª. thren. in cap 3ª Agar. dicit. a. diabolus q criminator, siue calumniator, authore ibidē thren. quod nomē ob id ma: iore iure illi competit, q hoste Basil. homel. 9. illa ipsa peccata ad q nos instigat ad deū defert et exaggerat: Sub for. a. diabolo comprehendit exercitū eius naum et demoniū dicitur quia sub primipe primitus hostis. Quid pſal. 103. Cubili leonis dignetur ſ. q dat n. Augt in illis loris intelligit demoniū insidias ordinis. Leo) sic dicit ob crudelitate, sicut et pſal. 7. Nequando rapiat vt leo aias meā ſ. Et vt ob fortitudine, de qua Prou ad Rob. Non est potestas super terrā q comparetur ei ſ. Circuit) Impiorū mundus, qui ipse patet circuit terrā et gaudet: tanti eam: Quorum via illius qui vellet diaboli insidias q oia euidere debere de hoc mundo esse ait Basil. de abdicat. rerū: Circuit ideo do: minus mundū, dicit, inquit Leo serm. 7 de Natiuit. distribuens cor: spectibus, vendens mundi, fortunam affectu, et ibi raptat querendi vbi quemq. videret studiosiq. occupari. Denique circuit nos singulos, ait Cypr. initio de Zelo et liuore, et tanquam festis planctus obsidendi muros explorat et tentat an sit aliqua parte vulnerandi minus stabilis et minus fida ritui adhuc ad interiora penetret. Quaerens quos deuorett: inte: pantibiliter in peccatis precipitet, in quod se quisquis precipitauerit, statim, vt Gabet pſal. 9. Sint in cede sua, non requiet, dens se. Quos ideo non requiet de ore meo, sed oblig est, auerti faciem suā ne videat in finem. ſ. Deus non respiciet quos dominus ad misericordiam, sed in finem ad vin: dictā, sic sullohi: subiungit. n. David. Domine ne oblitiscaris pauperū.

Et

Et, videb, miseriaꝝ ſor. in qua talib⁹ verſat, qñ ꝯia labores et dolores ꝯſpexerat vt hadal in many hars, hi erant absq; dolore et labore. Iuſtifid fidel. n. ſeꝝ Paulꝰ ſentiꝝ eſt qñ poſſing ꝺña bña meyſſimi ſynera eſſe: deinde fidel mereh dei ꝓpugnatiõnꝫ, q ſentiꝝ eſt, ꝺa. diſſolutiſ roꝺe qñ non credunt deo, et deo non placent ab eo: quod vt de fide Catholica verificeh, ꝓpriè tamẽ verificatꝫ de fide qñ q̃ credit ſe deo placere in ſingulis egere. Eundes ei. ſ. eundes viꝝ ea q̃ in mundo eſt fraternitatiſ. ſ. Chriſtianitatis. Per q̃ verba docet Petꝝ Chriſtianos ne pũtent ſe ob id quod Chriſtiani ſunt mundi aduerſis debere eſſe exemptos. de qua re Cypr. de mortal. nũm. 3. monet quoſdã ſequend aequalitꝫ viꝝ genitilꝫ eſſe iſta conſentanea, quaſ ad hoc credendũ Chriſtiano vt immunis à contactu malorũ mundi et ſeculo faliciter ꝓfuturo, et non ea quæ aduerſa ꝓpoſſit ad fidẽ ſua labilia reſoluere: Unde et Ange 2ª ad Corinthiꝫ. cap. 4. dicit Chriſtꝰ nobiſſe baptizatis dare ne moreremur ne non ob fidem, ſed ꝓſentis vitæ immortalitatem fieret Chriſtianꝰ. Addit Cypriaꝰ, cuꝫ ſi qua tribulatione quæreꝫ crediderit noſtrat Chriſtianꝰ et timeat ſciat ſibi ꝓfuit qua ceciderit in ſeculo laborandũ viꝝ magis ſit viꝝ diabolꝰ impugnatione laudandũ. Dicent infirmi. Si ita eſt miſſa Chriſtianorũ, q̃ illis ꝓfuit? Reſpondet Petꝝ. Deum ea. omnia gerit q̃ eſt deꝰ in ea. mediatꝰ paſſor) id[illegible] q̃ ꝓſenti eſt mediatꝰ et leuis ſ. ꝓfuit) ablata mortalitate, ꝺña. n. mortalia corrupta ſunt mobilitatiꝫ viꝝ humano genere cuncta quandiu ſeꝝ leges primæ mutabilitatis manet mors iſta cuncti, ait loco citato Cyprianꝰ. Confirmabit) in immortalitate, ſolidabit) ſb. q̃ obſeruet Chriſtianꝰ plena dei gra, et ꝺeus viꝝ ſpiritu confirmabit, plenior n. erit beatitudo ſi in gratia exercitatꝰ, quæ ipſe q̃ ꝺña pene aduerſa effugerunt, hanc eſſe vera gra) et vera fides, vera iuſtitia, vera ſalutis ſtabilitas. In Babylone) ſ. Roma hiſte Hiero. in cap. 47 Iſaiæ. in Catal. Script. Eccleſ. et in Marco. A qua appellatione Pp. paſſim Romã Babylonem vocant, vel qꝫ ibi floruit vndiq; ſimul antea floruit idolatria, vnde Hier. ꝓfat. in lib. Didymi Romã appellat Babylonẽ, vel qꝫ in ꝺcis Babylonis quod exercitatiõnẽ virtutis animꝰ ꝓpagauit. Alij malorũ ob gloriã et armorũ ſtabilitatẽ tranſtulit ad Romanos, vnde Aug. 18 de Ciuit. c. 22. Romã appellat Babylonẽ: Et ꝺcꝰ Oluẽus fatetur pp. Dor loco Babylonis vrbẽ Romã intelligere ſed dicit illã ꝺcꝰ ꝓpter ꝺcꝰ originẽ habere ex opinione quia credebat Petꝝ Romã fundaſſe, et mortuus eſſe ibi ſed q̃ Babylonẽ vertimus Babylonem intelligit, quã poſtea et ſeruauit ꝓbabile, ꝺcꝰ declarat eaꝫ ea eſſe loca ubi ſanctæ ſcripturæ vigebant ꝺcꝰ Marcus ꝺcꝰ Silas ꝺcꝰ Syluanus Petꝝ in Babyl. fuiſſe, et obſeruſſe Babylonẽ, vbi ecclesiã erant eius Ecclia multis electis ad vitã æternã

L l.

In posteriorem d. Petri Epistolam

Hoc ergo ad eos ad quos tota scripta est, ut patet ex cap. 3. Dissat stylo à prio-
re & aliis scripta sit interpretes in Cap. 1. huius Hier. epla 150. q. 11.

Cōæquales nobis) q. quas magna nos cades et vos nobis reddit. Et
quo apparet quia vere dicat Augs epla 221, fidem Scripturarum et credulitatis
pietate, non ex disputantis vel pendere, nis ipsa fidei nostre petra se vera
nis reliquis ostendere gfiteat. Gagnaeus tamen affirmat vere fidelia pretio
significare valorem vel pretij equalitatem, q.d. Petry, vestra fides tanti valoris
est apud deum quanti nostra. In iustitia) .i. & iustificatione dei nostri, quia
iustificatio iustitia dicit, et ab ea Deus dicit iusty dicente Paulo ad Rom. 8.
Ipse iusty et iustificans eum q. est ex fide Christi. Pax) q. est tranquillitas
animi ab inquietudine conscientie et impletione priorum desiderium), in cog-
nitione) .i. & cognitione, siue meritis fidei et cognitionis dei impleat vobis
gra et pax ad eius modum ad quam ea nobis dei datibus fieri q. ad obtinendā
stiam Christianorum, pietatis) .i. ad ea q. ad deum sunt. Gloria gloriandi q. ea vera
sicut et solideo et nulla parte ei q. vorat. Et adscribi, ita huius gre gloria
quod gloriari voluerit quod vorati venerit (sc. ex cognitione libri arbitrij
in ea parte, aut potius, q. Augs nis tam ostione scribens putabat fidē nō esse
aliter dei donum quia q. Deus retributo nubtit conuenienti suo ingenio
scientiq. affectibus predestinatione, quo sentius Augs postea retractauit) Si q. ait Augs
gloriari voluerint quod vorati venerint non possunt gloriari q. vorati sint venerint.
virtute quia coexaty est orationi et fieret effectus, dia consortes Naturae
D. Thom. 12. q. 110. a. 3° et alibi frequenter intelligit de infusione gre
in essentia animae q. sit virtutibus prior, & quia ipsa aia essentia officiali
Deiformib: Sed quandoque ista sentia no. est usq. adeo recta, postis nis
Apli Pauli frequenter Doctrinā non renouari secundū imaginē eius qui
creauit, imago a. sit in aia potentijs, imo intellectibili illig diuinae
rei quandoquidē Petry dicit maxima promissa, et officiamini no. a. offendi
stis, nis tamen hoc pertinet ad iustificatis, potius sensus est, Consortes diuinae Naturae
& beatificā visionē, Quo. n. ad maximum dei promissa pertinet, eratis illis qbus
nisi hoc scribebat Petry dicit in promissione, nouitas in re. Conuersationis no.
nisi quandoquidē. n. nouitas conuersationis scribentis in mundo esse
conuersatio conuersationis, q. ipso usq. conuersationis deterior et minor efficit
Dicunt Apli, Heu vehy conuersationes. & desiderio. Sensus itaq. est, frequenter
seruire conuersationis vestre, vasq. ipsis seruiendo augere, saluatores tales

accepte iustitie vias, ministrate in fide vestra) no infirmitati sed actio oppo-
sitas, iste Hieron. in c. 65. Isaie - scientia) discretionē, abstinentia) à blandi-
mentis huius vite, patie.) id q̄ qz no ignorabat mentes abstinentiā plurimū
impatia à suis humanitatis egredi, ait Greg. past. p. 3. adm. 20. Deinde q̄
nouerat sine p̄sidio patientie in abstinentia non expeditum. De quā re Tobie,
de patia c. 19. pietate) vt abstinentia aspa dei rapina arguamenitie tolerentur
et ipsa rapina patienti suauitatē animi afferat: Sine pietate n. patia est
inutilis et non tam patientia quā animi diritia. amore fraternitatis)
Quod periliacter monet qz q̄ pietate p̄cedunt ab impressionibus affectiū
auertunt et sunt rapina diuisionis animorū: Est a. Petro periliacit vita
huius amoris, nouerat n. spiritu Angelico ante ora plantare fraternas
societatē et confederationē, ait Bern. epla 142. Charitatē) ppter dicta,
vbi apparet Petrū amore fraternitatis à charitate distinguere, illam, sine
qua posse consistere: ad Rom. pinde veritatē regula amor fraternitatis, no
charitas, eo q̄ et mali qui charitatē no habent in Ecclia sunt. Superest)
epla qq dicere omnes vbi in die iudicij expendendā esse in statera, in cui
una parte ponūt bona, in altera mala q̄ferunt, si mala deprauant .i. grauāt:
et Basil. in psal. 118. ad verba, Si mei no fuerint dominati .i. superauerint
nec sine fructu) q̄ eo rapi fructus bonorū opū vestrorū) arripiebat: contra vero
si mala superauerint opa vestra bona fuerint vobis infructuosa.
manū tendunt) Allidit ad verba Isaie. c. 59. vbi dicūt iudaei, palpauimus
quasi ceci parietē, et impegimus in meridie sicut in tenebris. vetuit) delictorū
qz illis purgationē non percipit fructus sanctis affectu vero remunerauit
Dilectis naturalis fuit in speculo .s. verbi .i. p̄spicuitē et stabilē, oppositū
n. est illis q̄ a prima vocatione defecerant, electione fructi) vt n. et Bo:
aiebat quibus possibile spes manere videbat esse de numero electorū). Quorum
Augē de bono p̄severā. c. 22. de ipso vello nostri vestro discrete vel ad pdē:
stinationē quā tenere. Qui hoc notandū est contra eos q̄ putāt velint
aliquid velle de sua electione, nostro quoniodo, cognoscere quā bene
conuersari, vis auti ora Christiana finā intentionē cunctis debeat
ad bene vivendū, et inde spem manere de sua p̄destinatione. Abiudantur)
Dicunt n. Angeli vbiq̄ adsistentibus. Electorum portae eternales:
Late n. dilatorum portae vis adsistunt quod multis operibus omnis, post
Leui et Aude. in psal. 23. dicitur. Iustus autem) tenet n. ad
meum officiū quod et iustitia et veritatis p̄standū, commonere de hoc)
i. monendo exultare vel contra desidia. Sigismund. regis) id. Rome fructus
huic Adam. Ps Apoloy. frigore sine. Labore opes) dando mandatis pastoribus
vestris vt tam ecclia vis prudenti frequenter vobis placant. non desistat)

.i. ad fiducie ad ꝓstandendū compositā. Vichitq) .i. diuinitatē et ꝓsentiā .i. adiuncta in carne. magnificauit) non diuinitatē, inqt Leo serm. de transfig. sed filgoris et gloriā corporis ei, q̄ erat testimonium naturā maiestatis. Hic est filius meus) Non dicit, in quo est filius meus vt designet veritatē ꝓsone et humana et dia natura, teste Cyrillo. Diledus) Quo verbo indicat eum esse filium genitum ipsius filii dicit, tale filium huius quem diligit Isaac. In quo mihi cō placui) q̄ eius est spectatus sine macula et imago bonitatis dei, in ipso mente ipsius intuetur et mihi placeo: quamquam simile. ꝓphet. in ysai. 45. simile referat ad opa christi, ar si Pater hic ꝓhibeat testimonium opa christi sibi placere. Ipsius audite) Quo verbo Pater ꝓhibet christo testimonium magistrij senis et irrefragabilis, doctrine se illius mittere ad gentes, ita vt q̄ christus spernit spernat et illum q̄ christū misit. Hic: est ita valuimus obuertere: Quandoquidem n. gentiles christū ab potestate tenebrarum magis diuertunt, potuissent dicere haec vere potestate magica e nobis edūdas fuisse, id a. non potuit dici de prophetis, q̄ eis professionē christi natiuitatē, nemo diuertit quod christus fecerit magg antequā natus, inqt Aug. in. 35. in Johan. de verb. apli serm. 27. et de consensu Euang. c. 11. attendentes) .i. attenti eius obseruantes scripturas) p̄ orbē habentes, tanquā lucernae) Non est n. scriptura ipsa veritas, sed veritate inuisa et arcana, donec dies illucescat .i. ꝓclarabitur sicut liber vite, q̄ hinc transibit vsq; ad consummationē seculi, inqt Aug. in ꝓhal. 93. Propter q̄ et scriptus est quod dilecti gaserit inter alia q̄ sunt libri scripturarum sacrarum forte quoad literam comparanti asyento, intuit aurei ꝓp habentē in eis sapientiam. Lucifer) .i. ipse author omnis luminis illuminauit oculos fidei veniente in hunc mundum in carne) non. n. corporeis sed mentis oculis videbit. Hoc [:] vt. n. apud vos sit firmus sermo ꝓphetie. Oīs ꝓphetia scripturae) dicit ꝓphetia, q̄ de lib erat: ipsi sermo volens eos in fide christi confirmari ꝑ collationē Euangelij ad ꝓphetias: Simile a. iudicium est de reliqs scripturis, aliocq non essent verbis dei, propria .i. humana cuiusq; ꝓphete interpretatione fit) Non. n. fuit nec vis dei veritatis dictantis eloquia propria sunt verba de scripserunt: interpretatio n. hoc loco non est eadem quod translatio de lingua in linguā, sed est rei intellecte verbis enunciatio aut descriptio. In quo sensu Hiero. ꝑ. II ad Hedib. dicit Titi, Pauli fuisse interpretes, q̄ Pauli sensus Titus scribi

Verbū apud Grecos enunciabat, eo quod Paulus ipse unus eloquentior et dignē posset loqui Grece. Vobis quidem et non in vllo vnquam tempore prophete ad sua vobis sine quandocunq; volebant poterant prophetare, unde bene dicunt DD. Scholastici quod prophetia nō sit habitus habitū n. dicunt rōs volubiles, iste Aug. de Doc. Christ. Strabo quod et significatur de sua prophetia dicit Aggeus, Fadus et verbis dicit in manu i. potestate Aggei, tanquā aliquid in potestate nō habuerit pro suo arbitratu, sed quando deus id ei infundere placuerit. Loquti sunt sancti loquti sunt inquit, i. ss^ti vbi nō tantū veritate incognita revelauit aut aliab cognita ad mentē reuocauit, ac in mente ordinato disposuit, sed et dicenda eis sermonē ut in eis impleret quod scriptū est. Lingua mea calamus scribe velocis scribentis. Quidam consentiente Cour. Trid. Aug. 18 de Civit. c. 38: et in psal. 56. Item lib. 2. c. 47: Hier. ep. 10 ad Hedib. Alcuin. ad Marcellin, Idem Scripturas sanctas a ss^tis esse dictatas, dictare .a. est sermonem formando de verbo ad verbum proferre. Si a. cuncta quæ moneat quod in scripturis sunt quam cogitationi, v. g. pecuniā quā reliquit Tyrannus affert rem. Quia non est verisimile ss^tos Dei mihi esse dictare. Rabbi Hier. in Epla ad Philem. quod q non putant eiusdē esse dictare pauca et magna debent et alterius Creatoris fuisse, alterius Evangelium audiere. Additq. potius esse ingenium quod in minoribus operibus in minoribus non negare.

In Cap. 2.

Inhaurient scdal. Discipuli in fide. Deum negant) Alij esse Redemptore et Mahumet, alij esse filium dei, et Ebionite alij verbi, quos. relinq; dicione qz fere violenta morte aute ultimū diē, dicit Ihone è medio tollitur et patuit in Antio, patebit et in Antichristo. In quo complet illud psal. 88. Sicut vicentes. i. bene valentes, sic in ira absorbet eos. i. regente optimo et de nobis negotiabitur. i. amantia agitabit, composuit ad pietate scribit ar veritatis similitudine de nobis quia fingent, de qbs Apls ad Rom. 7 dicit scimus et bene. sed. corda innocentū. dicit, inquit, fingent n. ad mercedē quia verba sua dolosa fant proph. 6. ait Hier. Cyrillo epla 25. Sanctis non opus qz iam ab initio mundi deus citra illos omnibus operare indicium, de quo psalmus intendit aures suas domus infirmitatis, qz blasphemando quasi plagiet magis magisq; peccant vt cal tradens seruos omittat: Quo animadverso subiungit tradens psalter. Et dicit Deo. q. d. vis deq; omnibus, qor iudicium ingeo operent quandiu apud semetipsos diuo dicere, Si est deus indicans eos in terra? i. nūq; deus in qor terra vera eos operant alij indicijs? Non dormitabit) qz inferni est diei festinans et adesse festinant tempora. Reddentes inferni) mala. pena et supplicium eos indignos nedū incentibilitter in damnatione perpetuos esse, detinebit de celo. in quo fuerant, sicut scriptū est. Quomodo corruisti de celo Lucifer. in tartarum tradidit) i. tradidit eum in Inferi aliquos angelos

in cap. 3. ad Tit. 3 (irrationabilia pecora) qz assuefecerint non sequi
rectum rationis, sed transierint in affectus rorum, qz in omnibus assue-
uerant sequi affectus prig quia iudicium, usq adeo vt et faciant iudicium
affectui seruire, vel z affectus rumpi, q ipsorum est. Restituit. n. dery
z pellit fidei ac bone vite, sicut scriptus est, Nescit homo prechium eig.
in rumphione sua quos sibi liberos voluit malo usu assuefecerunt pibant)
iusto Dei iudicio qz malignitate illos ppria voluit vse sibi rumpaneuerunt
Est g voluntaria qz à voluntaria causa, voluptate existimantes diei, deliciab
rumquinationibus existimantes deliciab lasciuia q habent multu rumgnatis
aunt et [illegible] sibi in die pleu esse reputandas esse, vt [illegible] rumputant sil
illud Isaie, Gerrati sunt sicut sodoma pdicauerunt nec abstouderunt
Lapidantes) quoniã delitiose exposuit, plenã adult. et insatiabil deliciã
non patiunt. n. mulieres vel alienã del liberal à suis rumpeditby
ullo pene tempore separari, ita vt et in templis, vbi, inqt Cyprianus de
simpl. Clerum, tremit Diabolus non verecundi mulierum assedui fabiani: vt in
illis, inqt Cypr. desiua intentione desiderio satient oculos ne vel mome-
tis aliquid gdeat quando insigniant quod affectant. Rubig primie arre-
dunt qui quod no z ffessual faciunt z pdicant. instabiles) qz gratia
non stabiliuerunt cor, sola ffessione Christiani. exercitatis auaritia) qz
nouerant nec prayes aliquid rongregandi. maledictionis filii) qz ex se.
nime, q, vt Ecclet sapiens cap. 12, erat maledictus ab inimicis maledictioe
reprobationis, q, excludit ppositis p meritis deserendi et tramdẽ dandi.
derelinquentes) rectã viam) Christiane rumuersationis, errauerunt) qz
sic tandẽ in errorem fidei inciderunt, bona. n. rumscientia repellentes
circa fidem naufragauerunt. secuti viam Balaã de Bosor) Bosor, inqt
Hiero. idem est quod carnalis, Balaã g, ex Bosor, qz ex carne non ex
spiritu, mercedem amauit) et ob id rumsiliũ dei, i. ardo spernens q mutauit
sententiam: Ad quem modũ isti auaritia duãti rumantã veritatẽ dei co-
mutare. Nominis vero) non sensu aut iudicio, auctore Aug. qst. 50 in Num.
Phinees) Propheta) Propheta vocat aut qz erat Propheta sicut Caipha, aut qz
primã sanctã Propheta fuit: quod arbitraty fuit Hiero. de qqst. Hebr. in Genes.
insipientia) Deo rumfundente ipsis dementia, inqt Aug, quod z assum
rumtych. Fontes sine aquis qz docuerat sine sapientia: volentes esse legis
doctores no intelligentes neq q loquũtur neq de qbus affirmant. Nubes:
Qz exagitate) qz uebitosa eorũ doctrinã emersit et rumtentiosa ipsorũ
uerbe, de quo Sarohg, Si rumtentiones sicut in rordibus vestris, non est illa
sapia descendens à patre luminum. caligo tenebrarũ reseruata)
vt tenebre priig vite tenebris exterioribus et etheriis rumformiter
rendicent. Fluctus) Voluunt. n. plg sape qm oportet, rordibus, inqt Aug.
rumpressit ipsos magistros, Vanitatis) qz deuia doctrine ipsorũ nichil

ladunt rei, Dana n. ingt psal. Corrith sient qsq; ad ppium sui. q paulatim effigiunt). i. infirmi q professione non amore iustitie à mundo recesserunt: vel qui non satis sibi cauent ab ipsorum conuersatione, putantes sufficere ad cautelā si fide, animi proposito, dissensione ab eis separent. etsi non colloquio aut communi conuersatione, parū memores quod scriptum est. Nolite sedūi, corrumpunt bonos mores. colloquia. Qui) Repsit nō immediate prudentes, sed eos q dicti sunt supra lapsi, Iude et Aug. lapsi, pellicium eos q paulatim effigierunt in errore conuersati: Conuersati, inquā, qz in vita sua nō solū à doctrina veri: tatis moribus dissentiunt, sed doctrinā eorum obseruant quando in: ter cetera ob adulteriū à coniuge separante quod similiter. libertatē illib gaudentes) assirmando hoc esse liberē viuere si tanquā de cauta q p Christū facta est redemptione seruiri quisquis libet licuit ingt Aug de fide et opib. c. 24. Somni redemptionis) qz ubi verbal cor: ruptis hominis se p desiderium vel semel consensit assq deliberā: tione impotenter ipsis obsequi parant voluntati, sicut scriptū est, facientes voluntates carnis et cogitationis. quod sicuti est) ita si: uis voluntatē implet. Si n. refug. s. in cogitatione) p fidem Christi amisit vires amplius ei resistendi, quis et scriptū est qz non nisi nūsq implicati. s.) quando n. ad conuersationē gentilem redeunt professione manentes Christiani, posteriora deteriora) qz videant mundi Christiana conuersationi iudicatū ponere, eo quod rem: autē ignorarent p suscepta Christiana religione iam gustauerint bonum Dei verbū. Sancto mandato) i. mandato sancta conuersati: onis, ingt ex professo Aug de fide et opib. c. 25. cautia eos q dice: bant Christianos nō esse damnos nisi recederent à mandato fidei: Quem recentarius Aug inde ptat quod petrus prig dixit, refugientes coinquationes mundi: no. a. refugientes errore mundi. Canis reuersus ad vomitū) qz p rem abominabile ad mala opa quib ex aio renunciauerant reuertuntur. in voluptatibus luti qz p pfint lauatio eis.

In Cap. 3.

Nouissimis diebus) vel in tempore vsq in finē mundi. illusores) q non tm arbe in scribatu indefesse quis iocis et commotib eos conabant mer: cari et quasi fabulosa fande de qbz dicam 2q. Audite vos illusores q dicit, respicium fuit nr mortē, nr infernū seruāda. Tales iocos infirmantes nō esse infernū, nō esse mortē seruandā. ubi et promissis fidei reb: bitionis in homine, aut aduentu eius) Vindex in malis. Fabule) Metaphoris pseudorant ab inertia) Ita vt Deus nec in perrata vindicem inquā egerit

ner iustitia afferrent premio: Vor. a. falsū esse quoad priuatē partē
dñat Zehy confiqiendū et dicit. Laet. eod Vor volentes) ignorare volunt
quod Celi) t. firmamētū, quod pluraliter solet appellari nōie Celorū, di-
rente psalte. Aquæ q̄ sūt sup celos laudent. erant prig de aquis) Vor. n. simpla
oriſiqi, iuxta 72 dicit dng. Fiat firmamētū in medio aquarū: ꝑ quod et à
Basil. D. a. et Vuda stemmat(elementi ignis) temperet, terra solū ne
dissipet, iuxta in hymno Prudentij, consentiente Basil. et Ambr. 3° Hexam.
Dei Verbo) Confirmat n. terra immobilis stilo Dei impio: Vude dng ad Job
Sūx quo Basil terra stabilita sūt, q. d. sūx nihilo, non n. sūt ulla ba-
mamenta, iuxta Ambr. 1° Hexam. c. 6. Zipta quod scriptū est, Celi firmasti
terrā sūx stabilitatē sūā. s. ꝑ quā) Celū st. et terra aqua inundaty Zeh
Vor celū, dñe q. dng aquis cuncauasti in celo sūe firmamento, et ad
Epiphan. opta contra errores Johan. Hierosolym, Vor terra vero q. nūptiis
fontibq aquarū oib aqua q. terra rubuit Moyseq siccauit mare, sicut
mare crumpit flumiq raptis aggeribq. Celi a. q mare stabit) in ea qualitate
corporalis nō adhuc existens corporaliter et subsistat, iuxta Hugo
S. de Gen. ad litt. c. 25. Ignis resonati) Est n. ignis elementū inquietū
ardentiū et corruptibiliū consumptiū, iuxta d. Hom. q. cont. gent. c. Alt.
addy et purgatiū). Post Vor dat Zehy vbi ob quā dem adiuentū indicij
differat, et dicit. Vnius vero s. Hos anni sicut dng dicit) Non n. sicut tempora
apud dnm, et quide presentia et futura apud ipsū aqualiter ꝓsunt,
Non tardat) quasi tardy ysspian in soluendo: Vude dicit ꝑ Hieren. Numq soli
tudo tardy sit Israeli aut terra sterilis? t. numq ego deserui Israele, seu
mouit aut tarde reddens expectatū fructū? Quia existimant quidā, dñs
desio tardus est quod deo velox est et rubi. patienter ꝑ Job) electos, non
Vult aliquos perire ex electis, sed ad penit. reuerti) ad quā inuitat benig-
nitas Dei et longanimitas ultionē iusta differentis. Vt fur) inexpectaty.
Celi magno impetu transient). t. mobi sūo impetuosi abolescent, ita
Vt his Verbis sit diuise quod impety celorū transierit: hic n. Sol et Luna
Stabunt in habitaculo sūo, iuxta Abacuc, t. ypetio et duo loco, elementa
calore soluentia) à nuptiis, unde n. omnia elementa simul insudant
iuxta Basil. hom. 3. opif. Ignis in aere, et rubea: nubis n. nutriore mouet
tur. a. Vor impio sibi, et singula elementa ad ꝓpriū statū hom
opa ꝓparentq) Dicit scriptū est. Ignis in furore meo exardescet, deuora-
Zehy terra cū germine suo, et montiū fundamenta combūret.

ꝑantel in adventu) Tanquā vobis desiderantiꝫ. Unde et Iuꝫ dicit. Confessis ꝑxiant ei: Et ad sponsum in Cantico. Surge ꝓpera amica mea. ꝙ̄ue adventus, vel) aduersi, inqt d. Thomꝫ, aduentus solidorum) ad ꝓbandos n. Creatoꝛ ignis conflagrationis non ꝓtinget, nec exitoꝛꝫ, nisi n. habebunt ꝓpriꝫ. dñi. Igneꝰ autem tabescent) Liberabuꝛ n. a tabe et corruptione cui nunc obnoxia sunt. Nouos celos) qualitate, non substia, ꝑt declaratur in 1ª capit ad Hebraeos, et in psal. 101. sicut ꝙmissa ostendit) Isaie 65 et 66, in qbꝫ institia habitat) Tūc n. creatura liberabit a seruitute corruptionis, qꝛ non amplius seruiet corruptelis humanae vitae, sed deseruiet voluntati, iustoꝝ, de qua ꝛe Isaie 65. ꝓbant mundi, sicut substia, no ꝓtinus et eo quod scriptum est, Deus creauit oia ut sint. Salutis arbitꝛ, minus q̄ n. aduersitas differat ad augenda salutis bonoꝝ, et arguenda tandem salutis malorum, non a quasi sit hora secretior, sine tardy solutor, dalay (sic) sapientia) Greg. Quin. 10 in Ezech. Valde extollit aspitatē et humilitatē Petri in ꝑa dicens, quod nō sit raptus Pauli, in quo tamē non summa integritate agnoscat dominꝫ sapientiae sua maiꝝ, dicens Electoꝝ, esse in illis attendere quod maiꝝ est: reprobis vero in aliꝗ semꝫ attendere quod minꝝ est. Loquens de illis) Quod ꝑ. patriarchis ꝓmittit scripsit de qua scripturꝫ ꝓphetis, affirmauit valde difficile esse illam dadiuas rationabiles nis liberos usu liberi arbitrij. De fide et opibus vero v. 15 inter ceteꝛ difficilia enumerat dominꝫ 1 Corinth. c. 3. Ipse saluꝰ erit sic tamē quasi ꝑ ignem. Et qbꝫ Petri dicit rationabiliꝫ, rationabiliꝫ q dicunt scripturā esse facile. Indubitabiliꝫ dicitꝫ. n. dominꝫ ꝓpriꝫ, et sapientia in illis multa est. Instabiles) qꝛ firmamentꝫ dñi adhereꝛe oportet deseruientibꝫ, firmamentꝫ, inquā, de quo ꝓphetꝫ. Est firmamentꝫ in terra in summis montiꝫ.

In Eplam 1ª D. Johannis

Prefatio.

Augl 2 qq. Evang. c. 29 dicit 1ª Johannis epla scripta esse ad Parthos: scriptam a. Papiâ adversus Basilidem negantem vera in Christo humanitate in hac tomi primi affirmat Baronius: Sicut e diversis Evangeliis Johan. scripta est adversus Cerinthum et Ebionem negantes Christi Divinitate: Et sicut probabiliter sunt n. in Dar epla locis Johannes affirmat vera in Christo humanitate, de cuius auctore ac auctoritate, hoste dicebo 3ª post Bru. c. 8. nunquã dubitatũ est, post et Hieron. fatetur in Catal. script. Eccles. in Johanne.

In Cap. 1ª

Quod fuit ab initio) Quandoquidem, fuit, pheritis tempora est, in deo a. no incipiens pheritis). Cyrill. de recta fide et Aug. lege hoc, Erat, id n. magis competit eternitati. Quod audiuimus s. ascripsimus) Hoc addit et declarat se veritate rei et oculos explorate cognouisse, ita ut auditores fieri sint oculos illius non fuisse illusione phantasiae, nunc s. de Verbo vitae) Hic me aliquod fallat et arbitrer Verbi sensu se visi: Alle aut contrectabile fuisse ostendit Johan. et subiungit. Et vita manifestata est) i. carne sc. secundo quam videmus et contrectamus Verbum vitae: pp vniones n. hypostaticam quando caro videtur, Verbum videtur, inqt Ambr. 5ª in Luca. Hiero. in 1ª cap. Amos. Multis a. ad humanitatem fidei audisse, vidisse, contrectasse Verbum in carne et Deo fidentis annunciat ad Serenam, Vericat de Verbo vita est, et sempiterna in carne manifestatur, inqt Aug. 11º de Civit. c. 2. vidimus) Digna distinctione plurat n. est oculos, testis sum quã audiri decem, non n. possimus i videmus non loquis: Vitam aeternã) i. fontem aeternae vitae Verbum dei. De quo ysal. 25 quid te est fons vitae. Societatem) i. fidei unionem et fraternitatem nostri cum Patre) Societas Deo nostro, si liceat nobis dicere qd deus noster est q non liceat infidelibus, q non est mortuorum deus. Jhesu Christo) secundum humanitatem vide deo nostro, secundum humanitatem capite nostro, gaudentes i renouatione gaudii, plenius) ob id q mortal et peditione sumpta per la. dar epla confirmet. ideo) dicente Ego sum lux mundi. Quem lux est) i. quod Verbum Christi dicentis, Ego sum lux mundi, repetat si non diuinitatis q cui sit tribus possint notare sit ob id et idipsum tribus possint notare. non sunt ulle tenebre, quod dicit ad distinctionem et ostendat duas tenebrarum non posse, et alia humana mundi aliqua sorde maculari, inqt Hiero. 2 aduers. Pelag. c. 3. Aug. 12 cont. Epla Fundam. c. 27.

In tenebris ambulemus) i. in errore vel peccatis conuersamur, mentimur) Non est in nobis veritas Deg. Veritate non facimus) i. in conuersatione nostra veritatem opere non exhibemus. In lure ambulemus) ita ut veritas diuina sit et formam prebeat operi nostro. Ipse est in luce) Non dicit ambulat, eo q nullus est unq aut viribus in deo, sed dicit, Est, ut insinuet deum in luce stabile esse, omnia viribus diuine claritatis. Societatem) Unio mystica corporis et gratie dicunt. Sanguis Ihesu) Dicit sanguis, qz ad remissionem et veniam peccatorum ther ere competentia premia impetrauit opus est misericordia dei et intercessione sanguinis Christi, inqt Basil. interrog. brev. 271. ab omni peccato quantumuis multiplici venialiq peccato, de qor. n. sermone: nec esse nec eo dicit qz Apls sermo sit de illis q ambulant in luce, qz non habent peccata nisi venialia. Ne a. ffpia cons. d. ergo fecit qnod Joannes dicendo emendat nos insinuet oes q in luce ambulant peccata venialia habere, aut ffpia cons. suppliendo arbitrem se sine peccato veniali ambulare, subiungit. Si dixerimus) Non dicit q in luce ambulamus qz pecta non habemus) Veniale, ipsi non sedimus. i. Non dicit ipsi non stolliz. et grossitat in nobis non est, inqt Caes. milenit. can. 6. Et insinuet in veritate loquimur in luce ambulantes, non esse sine peccato: Idq contra Pelagium affirmabat iustos veritate dei dicere posse se esse sine peccato veniali, sed non ex humilitate. Ex quo recte sullebat, qz si id non faceret dicere ex humilitate, non est dicit ex veritate, eo q sine veritate non sit humilitas. Et pulchre ostendit Aug. de nat. et grat. c. 34. Si confiteamur peccata Spiritus scriptis est, iustus in exordio sermonis est accusator sui. Fidelis est implebit. n. premissa, et iustus) qz iustus est et ideo q remittendo debitoribus suis ipse petit sibi dimitti debita sua qui mensura mensus fuerit remetiatur ei, inqt Aug. de fide et oper. Exhortatione. 15. Iustus q ignoscendo misericordia, remissio. n. peccatorum) Venialium non est effectus iustitie diuine nisi gratuito, qz apud deum iustus est et dimittendo misericordia indulgentia retribuat. remittat nobis) Asserendo veritatem prime, et instaurando amicitiam non quia peccata venialia absterserant sed nouum effusuram. dimittet ab omni iniquitate) Iniquitas est habitudo mentis iniusta, qua est Ambr. paulo post allegabimus, emendat q ab iniquitate quando ffectus remissionis et quo remittente Volta pcta Veniale prosit sanctis Vel immunit, si dixerimus) Mendacium facimus cui) qz dicit. Non est hoc dictum sue hominis est non peccat. Et ex Apls, Oes peccauerunt et egent gloria dei. Isaie 53. Omnes nos sicut oues erramus. et verbum eius non est in nobis) qz de ipso non secundum verbum ipsius, sed secundum quod nobis videtur sentimus.

In cap. 2m

Ne ex occasione peiorib[us] subrepta, inqt Aug. de Sancta virgin. c. 44. quisquam cui mortifera securitate persuasi sese humiliter confiteri et orare delendis facili confessione peccatis, subiungit Johannes. Filioli

mis tuerimur dilecti. Hec) sc. quod si confiteamur sanguis xpi emun-
det nos ab omni peccato, vt non peccetis) Absit n. inq Tertull. c. 7. de penit.
vt quo aliquis ita interpretetur quasi eo sibi pateat ad delinquendum qo patet
ad penitendum, et redundantia clementie celestis [illegible] faciat qui-
mania temeritatis, neuo detrimoz sit qo deus melior est ubi deli-
quendo quisq; ignoscit. Sed et si quis peccauerit) q verba mea accipienda
sunt tanquam remedium peccati xpi, non incentiuum futuri. [illegible]) Inter-
pellantem habemus pro remissione peccatorum nostrorum, et ipse) q pretium sa-
guinis sui est propitiatio) Aug. est. 53 in Leuit. legit, Exoratio: Ambr. legit
deprecatio, sed tum quo scripta nimis priore redirent in odium, deprecari n.
et aduocatum agere eadem sunt. Redig q lectum propitiatio, qz q id docet
Johannes Christum pro peccatis nostris ore interpellare patrem, vt eadem
ipsis culpe remisisse. vt ad eundem modum not peccata nostra et venia
alia non solis precibus offerimus, aut et dolore sterili, inq Aug. epla 54.
sed inuisis oribus paenitentie, non q insistat tm) q iustificati simus vel et
fidelibus effecti (sed et q totius mundi) i. omnium electorum q adhuc de mundo sunt,
et in infidelitate versantur. mandatis) Index q primum loci habet mandatis
caritatis. q. a. seruat) Quid expectant nisi vt q oppositione ad priores
sententias dicatur, verè in hoc nobis dei est. Sed unum dicere, verè in hoc
caritas dei est, vt insinuaret nobis, de qua primum de nobis affirmatio-
nali intelligendum esse, de qua verissime dictum. Qui dicit se nosse eum. q.
vide Ambr. cap. 6. de Isaac. Cognoscere nos in sola et superficiaria scientia
est, sed in eorum operatione q oporteat fieri, ostenditur) Est n. in eo reipsa
non verbotenus. In hoc) quod caritas dei est in nobis perfecta, scimus quia in
ipso sumus) qz caritatis est vt bonum malit esse dei quam suum, inq Aug.
83 qq. qu. 36. Transfert n. caritas dei amantes in amati vt volite, unde
et ope magis sit alterius quam sua. In ipso manere) q affectus caritatis
sicut ille abundat) in Christo, et ipse ambulare) debet n. quod ipsum verbis,
reipsa ostendi, alioq; deficit a caritate, nec potuit permanere in deo manente
q non vult secundum Christum ambulare. Ab isto) Date legit, hic n. est
dictus, Diliges dominum deum tuum. Non noua scribo) qz est q Christus
peculiari commendatione inculcauit) Erit latius in sexta canonica, ad
verba. Mandatum nouum do vobis &c explicanda. In ipso) qz ipse deus cari-
tas est, et in vobis) qz caritas diffusa per vestros q SS. cordibus inscripta
est. tenebre) infidelitatis hanc sectantes) veri lumen) fidei et doctrine
iam lucet) q quod Johannes dat intelligi caritatem et fidem esse. Qui odit)
qz diuis velut habes est in oculis suis. In lumine manet) qz diligendo
secundum directionem veritatis ac lucis, cuius ipsa caritas quando infunditur
velut lux quedam est, scandalum in eo non est) i. in conuersatione sua no
offendit, qd dicit Isaias, Erit ibi via (caritas sc. de qua supra, Adhuc

excellentiore viam vobis demonstro) et via sancta vocabit (carens m. charitatem habet nisi sanctus sit) et hec via erit vobis directa (q charitas in consilio optime dirigit consilium aut profectus geniunt) ita vt stulti non errent et eam (q illi q non habent magis de rebus iudicium si consuluerint legem charitatis et in ea se tenuerint, et in summis rerum difficultatibus non aberrabunt: Dicit Unde Augs 10 Confess. ad charitatem, O lux quam videbat Tobias cum daret filio propria vita, pedem fide charitatis, misquam erranti: Proinde nomine vie apud Isaiam non est intelligenda Ecclia, q Ecclia non est via, sed ambulat in via. Qui dit. s. in tenebris ambulat q non habet charitatem nec veritatem sibi fluentem: Et ob id qui aduersus ecclesiam scribebat, timens ne ob id in odium ecclesiastici incideret dicit psalmo 54. Contexerunt me tenebre. et nescit quis eatq nescit se odio meruisse, sed arbitrat totum quod iusto zelo. Hadem Johannes, odit qui in Ecclia rei scribit caret alloquio est punitione, nisi veniam ecclesiastici impetrabit vide illig Ecclie gradu et ordines compellat significatis verum eos filiolos, iuuenes, adolescentes, infantes, iuuenes: non ab etate corporis sed ab alio et alio profectu meritis et virtutis, teste Cyrillo in Cap. 11 Isaie, Ambr. in psal. 36. Recenset a. quinq diuersos ordines quos quidam veterant ad hec, habentes filiolos et infantes Adolescentes et iuuenes p ipsum: qbz fuisse pt quod Cyrillus s. tres tantum ordines habet, patres et adolescentes reuocat: Tertio a. magis insinuat inter bonos esse distinctionem: Dicit q Scribo vobis filioli) s. catechumeni, ad quos et Zanchy, Filioli quod iterum parum s. qui remittitur s.) Ad reliquos in plurib dicit, cognouistis, videlicet, ad bonos a. in ecclesia, remittitur, Quid q s. id insinuat nisi scilicet compellare q adhuc verebantur in accipienda remissione peccatorum, quibus dicit Catechumeni qbz nunc audiendi possunt parentes, et nomine viri s. merito illius qui vt salutis fauorem populis a peccatis eorum appellatus est Ihesus. Patres) q ad maturitatem deuenistis fidei deuotionisq profectu, inqt Ambr. s. qui regenerastis) no sola fide sed intelligentia rerum q ab initio est s. eternum dicit q eos ad sapientiam peruenisse, Car. m. inqt Augs, est eternum cognitio intellectualis. Adolescentes) q exacta mentis puericia q in sola fide et puerili disciplina consistit ad iuuenile robur tendit. malignus) Diabolus tentationum inuentor: quod adolescentibz apte dicit, q adolescentia tam mentis quam etatis lapsibz vicina est, insita ipsis temeritas adhuc rudis edomita. Infantes) q m. recentes adhuc baptizati, qui regenerastis Patres) sola fide. Temporaliter m. testimonium habet et de re sempiterna

ingl Aug. 13 De Trin. c. 1°. vt q. illos non attingant intelligentia
saltes apprehendant fide temporali testimonio innixa. Juuenes q et
ada adolescentia ad primos mentis robur plurimis tam quoad intel-
lectu quam quoad affectu, in quo ris adolescentiae exitus saluos qui
sortes Spiritus intelligentia rerum spiritualium et omni virtute confor-
tati. manet in vobis q secundus illud examinii quod esse quoddam na-
more tostath saepe ris dicit, Gratia eius in me vacua + otiosa, no fuit,
sed semp in me manet, q in qbs est otiosa in illis no manet. Virtus
malignus jam tis ab adolescentia, ita vt nunc eis tentationes magnas
et paene insuperabiles. Virtus q eundo sicut adolescentes confidendo.
Hor. a. Johannes singulis ppont vt catechumeni intuitu eius quod
sperent accipe remissionem, relig vero amore illius quod iam ipsos
in Christo renatos esse dicit ris maiore gratitudine impleant quod
scpt, et quod omnibus Deo promisere ppont. Nolite diligere mundum
Non quatenus a deo creatus est, sic. n. in ordine suo diligi pt, sed quatenus di-
abolo eius conditique vitio hominis vsibus a deo naturalibus ris ipse
homine corrupit Paul vt plurimum vsibus, luxuriis, inanitatibus, et im-
pijs eius accommodando: et quod Creatura dicit ab Apostolo Rom. 8.
esse et aliquando liberanda esse a seruitute corruptionis, q ipsa qui-
nsmodi corruptelis inuita q multis suis inuoluntis seruit. De qua
re Epist. in Genes. 64. Tertull. de coron. milit. c. 6. + 06 id rep. 8. ibide
dicit Christianos vt debere distinctione discingendo mundi corruptela
a 1a ipsius conditione, nosse licere vt posse Creatori gratum habent
mera voluntate, vsu subsidia, honesta solatia pro necessitatibus vitae
utpote q sunt a deo prouidore, institutore, et oblectatore sui hominis
neq ea q in mundo sunt + x q non in diuisa mundi corruptela pendet
q.d. Nolite diligere corruptionem mundi. Si q.s. no est charitas Patris in eos
q2 Concupiscentia carnis (omnis) est charitati, hoste Aug. 83 qq. q. 36. qui
q.d. dixi ea q sunt in mundo no esse vobis diligenda, omne n. vitium est
Concupiscentia carnis, Concupiscunt ea q satisfaciunt delectationi mali
et concupiscentia oculorum, desiderant illa q satisfiunt cupiditati veloste-
tationi seculari, et superbia vitae, sine elationi rerum, authore Beda in
declamationibus Sex Erre nos s. De qbs et Greg. Homel. 20 in Ezech. (Quia)
Concupiscentia mundi, no est ex Patre sed ex mundo + ex homine vitio.
mundi transit) Non quod substantia sed vt dixit Paulus studia fruendi,
magnitudo quae indicit Diabolo, vt dicunt, et his libenter creatura a
seruitute corruptionis, no amplius deseruitura Dei corruptelis,
et corruptibilis eius transibit, in Gar. n. vita vetus fruendo gratiae
maneret, ita vt concupiscentia prauae Dei voluntati subinde no subseruiat

Vanus est ꝺ illi seruire q̄ postea vsq; sui deneganꝺo affliget magistrū. Deinde transit Conuyisitentia in ꝺactis quoad finitionē, manet verō quoad ꝺesyderiū, quoꝺ toste Aug. recta sibi. Verba ꝺactis in tex: mentis. ~~Ecce, videbunt Johannē, ille diuse q ꝺicit q ignorantia doctrina ysaiat ego valeat ꝺiuinare vel cognitione ꝺei, quoꝺ si non esset~~ manet in obscuris) q̄ nec ꝺeū perfectissime aut scientiale mouetur, et charitas eius mirabiliter extenꝺit. Filioli) Hoc nomine minus iuuenis compellat vniuersas Ecclesias, nouissima tempora) q̄ appropinquat ꝺies iuꝺicij, ignorat tamē quanto spatio ꝺar hora protenꝺi, inqꝺ Aug. epta 80. Antichristy venit) 22 s. q ꝺpremmentiam ꝺicit Antichristy aduen: tus. nunc Antichristi multi) impiente illo altero removet, inqꝺ Aug. 2° rout. Aduers. leg. c. 12. omnes, inquit, illi qui ꝺiuersa interpretatione nos seꝺuxerunt, inqꝺ Ambr. 7° in Lucas, vnde et Aug. i oēs hereticos vocat Anti: christos, et Hieron. in cap. 24. matth. omnes hereticos, iꝺq; q̄ Christo si non quoad ꝺictus, saltem quoad ꝺoctrinā aduersantur, vnde subiung. ꝺ rolli: gimur q̄ nouissima hora est) ꝺsti n. sunt Antichristi nuncij, vt optime appellantur apud Aug. epta 22ª. et metaphoryce a. ꝺisting nos ꝺ filios ꝺilectos rapta. Et nobis ꝺiuenit) q̄ in eadem Ecclia cum illis ꝺ vsq; versati sumus, (sed non erant ex nobis) ꝺ. non erant ꝺestinati, inqꝺ Aug. de Cor. et gra. c. 9. de bono pseuer. c. 8. arbitrab. n. Johannē sic loquti in ꝺsona ꝺesti: natorū quorū vng ipse erat, q̄manssissent vtiq; nobiscū) ꝺ. veritissime ꝺseue: rassent, bona n. ꝺdestinationis talia sunt, secūꝺ Augm, qbus veritissime li: beratur quicūq; liberatur. Quod tamen Johannes ille ꝺ quo ꝺicit non velle altingere, sed potiꝰ causam ꝺcipuam ꝺare quare non q̄manserint nobis Ecclia. Sicut non erant ex nobis q̄ vocati, vita, moribus ꝺissimiles erant vere Christianis: Quem sensum secuti est Ambr. epta 82. q̄ si ꝺ q̄manssissent ꝺ vtiq;) quod iam non ꝺt exponi tanquam veritissime, sed vt idem valeat quod, profecto, sicut nostis scimus, et ꝺicitur de eo quod ob causam ꝺcipuam ne: tium est, et vobis ꝺsciendum, tamen ꝺ infallibile. Aug. a. arbitrab (vtiq;) idem esse quod veritissime, vel infallibiliter non potuit verba Johannis verificare nisi intelligendo de ꝺdestinatis, q̄ illi soli infallibiliter ꝺsue: uerant, non sunt oēs ex nobis) in quo sensu et Zanchy ꝺicit, opposite Caluino esse, vt qui (non ꝺicit ꝺdestinati, sed) quasi sunt manifesti sicut in nobis, qui n. non sunt probati vel Caluini fundamenti inuenti, vel obortis sacrificiis ad eas transierunt, sicut scriptum est, Bona conscientia repellentes circa fidem naufragauerunt, verissima Zabelitis a sancto) q̄ ꝺ Spiritu sancto vna cum fide charitate accepistis, nostis via Car q̄ de Antichristis Zabelis ꝺicit ea mendacia et veritate non est)

Qua

Quia scripsi, Augt contra mend. c. 20. eleganter dicit, dicens quod scivit
capitul non deceat esse mendacium, vel impudice agendo, ita veritas non
deceat esse mendacium; idq; contra eos, inter quos possendo fuit Cassianus, q
dixerunt spiritalia literalia rapta libros intendo mentiri. nō ē Christus
.s. non ē pudicus mendacium a gaza distinctate in humanitate fluente
de qua Psal. Unxit te deus deus tuus oleo letitie. Et alibi. Oleo sancto meo
unxi eum, manus m. mea .s. q. d. unxi eum ob id quod manus mea .s. verbum
& quod fecit ois ipsius humanitate sustentando eidem humanitati admi-
nistrat. Circumdantibus q dicit Johannes, Mendax ē qui non credit quod
Jesus ē filius dei. Hic ē Antichristus qz ipsum ipsius Christi ministrij.
Qui negat patrē & filium) quod patet Johannes & sequentia et dicit. Omnis
q negat filium nec patrem habet) qz non ē esse Pater nisi habeat filium
ut dicit Cyrill. q in Johan. c. 40. Et patrem habet) qz in folio scribit:
Ecclia Pater, inquit ibidem Cyrillus. ab initio) ḡ doctrinam Euangelicam, quamcunq
ita ut si non nisi Angelus de celo euangelizet vobis id quod accepistis
Anathema sit. In filio & manebitis) tanquam vestro adiutore et fautore.
Quare id quia meruerunt? et per promissio[n]em subdit) fiducialiter, et non
meruisse habetis q. Audio enim dicentes .s. doctrinam ac sententiam impiissimo dogmatis
planando ea q & Euangelica doctrina similimam accepistis. Et non ut
mendacium) & q verba assumpsit Johannes inspirationem quam illa Ecclia fidei
fidem et fundamentum quod & Euangelica traditionem accepit indicio
a deo approbati, de quibus dicit, non meruisse habetis .s.) qz q deo inspirantur
credendo non egent magistrorum doctrina, multo magis fidelius et nobilius eam:
discunt quam q foris docentur, ut testatur Ambr. 1° de Cain et Abel. cap. 2.
His tamen opus est ne imperitum cautela ut accurate discernant inter veritatem
et specie rerum suggestionem: Ait Bern. serm. 17 in Cant. Spiritus qui
venit salutem non habere nos sinat quando credit. opus est ipsius et inspira-
tionis sue approbatione, ut illis non fidant nisi ex conformitate
doctrine approbate probentur, sicut scriptum est, Proprie duo vel tres dicant
et ceteri diiudicent: quod ipsius insinuat Johannes hic dicendo, et verus est
et non est mendacium. Notavit a. melchior Cany 2° de Loc. theol. c. 6. dominus
istud mendacium seu infidelitatem fuisse Ecclie ad quam scribit Johannes genitricem,
et in primitiva Ecclia fuisse familiare: prude non sunt hec Johannis verba
extendenda ad oes Christianos, quasi nulli egerent magistri forinseci
docentibus. Quidam arbitrantur Johannem velle dicere quod ut quis per
quamcunq doctrinam ḡfiteat opus habeat inspiratione vel revelatione gratie
quod si verum esset non diceret Johannes, non meruisse habetis ut aliquid vobis
doceat, sed inspiratio spiritus sancti .s. sed diceret, non sufficit ut aliqs doceat vobis.

Mm.

manete) ꝑ ꝑseuerate in eo vt seruire tenate habeamꝰ fiduciā ꝯ apparē
cris) Ad iudiciū. Cōis fiducie fundamētū est quod ea q̄ tenemus, ostēdit
dicitur ab ipso accipere, et qui fiducia predicit illa verba cautior apud
Isaiam 26. Domine pacem dabis nobis, oīa n. opa nostra operatus es in
nobis, nō confundamur) Sicut confundetur q̄ sub figuris veritatis, et
umbratilibꝫ verborū figuris mendacium amplexi sunt, de qbꝫ Isaias, vanū
opus eorū et nihil dignū. Iustus est) Commendat, ac ipsa iustitia et iusti-
tie fons ex ipso natus est qz dei nomine iustitia accepit

In Cap. 3ᵒ.

Videte) ꝑ. exprendit, qualē q̄tā singularē charitatē dedit ꝑ. exhibuit
nobis Deus Pater. Hoc n. verba nō prodūt de dilectione nostra erga
Deū, sed dei erga nos. Hinc dilectionis effectus est vt filij dei nominemur
et simus reipsa: id n. non ꝑ nudū donū charitatis ꝑ
ꝑsupposito amore contemplatiue diligit Deū amore amicitie, ita vt
volēs eius amando diligat omne id q̄ diligit ac diligi vult, sed ꝑ acce-
dente spiritu adoptionis q̄ supra donū charitatis dat nobis fiduciā asse-
dij filiorū et qua appellemus Deū Patrem, suæ clamemus Abba Pater.
Non ꝑt ḡ esse charitas sine inhabitante ss̄to, qz scriptū est. Si q̄ diligit
me ad eū veniemus et mansionē apud eū faciemus: ꝑt. n. inhabitare ss̄tū
et affectus filiales nō opus, sed affectus amicitie sue amici nominū
erga amicos Deus, quales nūc esse charitatē Angelorū erga Deū
n. in nobis Deū amore amicitie diligentibꝫ spiritū inhabitantē exactē
affectus filiales, et ob id vocati spiritu adoptionis, id nominibꝫ singulariter
ꝑ. q̄ditionē (quales) interpretati sumus singulare, in qua immen-
nationis filij dei nouitas est: vt quandoquidē filij dei erat homo
humana natura accipere spiritū adoptionis filiorū et ꝑ Angelū dili-
geret Deus nō filios vt authore, dominos et amicos, sed maiore fiducia
ac dignitate vt patrē: Theodoretus Cyrill. q. in Iohā. c. 31. verbis alis
humanitate nudis, magis cū humanitate Dei Patris apparens cū sit
filij, filiationis gloriam toti humano generi ꝑ scripturas largitus: Quod
confirmat ꝑ Apūs ad Galat. 4. misit Deus ꝑ filium suum factum ex
muliere vt adoptionē filiorū reciperemus: et ad Rom. misit Deus spiri-
tū filij sui clamantē Abba Pater. Quare dicit spiritū filij misit qz ob
filium nominē factus adoptionē filiorū singulariter amittimus plus
recepti quā ꝑdidimus: Adam n. ante lapsū habuisset charitatē vt
Angeli, sicut dictum. Dicitur tamen Angeli filij dei, sed nō creationis
quandoq̄ n. creare impropriē dicit figurare, generatio a. in filios tendit
effectu ꝑ creati sunt dicuntur et filij. non nouit nos ꝑsentia quia spiritu nostri
sicut scriptū est, Nescit hoc pretium eis, qz nō nouit eum ꝑ. nō diligit.
filij dei sumus) ꝑ spiritū adoptionis inhabitantē. quid erimus ꝑ. cū gloriæ

ystantia et dignitatē, apparuerit .i. manifestauerit se nobis, sicut dicit
Christus, Qui diligit me ego diligā eum, et manifestabo illi meipsū, similes
ei erimus) Non dicit equales, sor. n. pris est filio, dicente psalte. Quia
in nobis equalitate duo, similitudine erit deo (similitudine qua includit equali-
tatē) in filijs dei adoptiuis. Similes. a) Sapientia, gloria, beatitudine. Videbimus
eum sicuti est .i. ipsam eius essentia, et ex illa visione beatificabit in nos simi-
litudo iam dicta. Qui habet hanc spem dicit visionis et argumenta ipsius beate
similitudinis, sanctificat se .i. ad assequenda sanctitatē disponit se, vel sanctē
operando sanctimonia sibi acquirit incrementū: dicit. a. (sanctificat se) vt
insinuet sanctificationē non argui à peccatis sine vocatione liberi
arbitrij, vt habet Aug. sor loco. Sicut ille sanctus est .i. ad eius similitudinē
nō equalitatē, ipse. n. tūm sanctimonia superemineat forma est. q. facit
peccatū et iniquitatē facit) Iniquitas est habitudo mentis iniusta, inqt Ambr.
de Apol. Dauid. c. 13. Est ḡ peccatū iniquitas q. iniquitas operatrix est culpe et
delicti, inqt Ambr. et peccatū est iniquitas, qz, inqt, in peccato est iniquitas
sicut, dico, vidit in germine, Quia Ambr. exposito sor scilicet habet in-
commodi quod Johannes dicat, omnis q. facit peccatū iniquitatē facit:
non omnis .i. q peccat, peccatū habitudine mentis iniuste, qz re-
plures peccando arguunt deum sibi habitudinē mentis iniuste:
Unde iniquitas dicit melius accipit vt opponat equitati, vnde .a. est dicta
nē vestis rationis, iniquitas ḡ iudicium vestis rationi contrarium. Sic
ḡ q facit peccatū et iniquitatē facit, permittit in eo quod peccatum legi
iniquitatē in eo quod peccatum dictamini vestre rationis. Quoniam
ad peccatum humani vestis iudicium filij Dei, qz peccando peccatum
facit vestre rationis iudicium. Quod dicit Johannes vel donat vel q peccant
esse impeccabiles, eo q non tantum contra legem sed et contra dominicam
vocem faciunt, vt patet est iniquitas in suo inquirunt facto, qz peccatum est contra
vocem agere, imo et ipsa iniquitas, scilicet voluntaria ipsa est peccatum si fuerit
voluntaria sine voluntati plenitia. Qui in eo manet non peccat. Et iam dicit
Johannes sic verbis subintulit, Filioli nemo vos seducat, q id apte se verba
est contra seducentes dicitur, Quia quasi, nisi valentiniano. Qui, vt
videre est apud eum. l. 1. c. 1. Tertull. adversus valent. c. 24. et 30 dicit:
Sunt se defensis ab inenarrabili et incommunicabili Sophia sine ma-
teriatione descendentes Sabaoth genus, et eas in ipsis permanere quam-
diu peccata non permanent: nec sibi ad salutē quid esse bene operari, aut
peccata vitare sed hominibus infectionis pestilentis quod appellabant ψυχικους
sicut et χοϊκους dicebant non posse sanctificari aut saluari. Vt ḡ Johannes
demonstret ipsos versari in errore dicit, Qui manet in eo non peccat. vide
peccatum est qz, nō peccat) Ipsi. a. intimorate, inqt Irenaeus, peccabant,
ḡ in eo non manebant. Et sic q peccat Et sic sc. de quibus dixi, non

vidit nec nouit eum] Nulla n. vera Dei habet cognitionem, sed pro deo amplexa fuit phantasma Valentini. Si quis tamen maluerit simpliciter istud intelligere, sensus erit, Qui manet .i. existimat in deo, q̄ sit ex charitate, non peccat; et ois q̄ peccat nō vidit eum; qz vel in tar vita, vel deserendo tandem fidem: vel saltem in hora vite qñando auferet ab eo mors, quodnō dico donum supernaturale, vt ipsa fidei talis existit; ar si deus nunquam cognouisset, dicente Augusto de exord. hereticorum sub fine non vidit eum nec cognouit eum sic intelligendum arbitror, qz infirmitas (fidei informis) abstinenda non videt nec cognouit eum. Qui facit) .i. operatur iustitiam. iustus est) opa. n. iustitie nō fiunt nisi a iustificato, inqt Aug. in psal. 110. Facit n. iustitiam .i. opat iustificat q̄ habet in se iustitiam .i. opat gratiam, inqt idem Cassi. 26. in psal. 118. Ō q̄ non faciunt iustitiam non est quod de gratia quam sentiūt et confitent arguunt tanquam de iustitia gloriemur. Et qm̄ Johannis sententia non recte intelligi quod opa iustitie iustitia sunt, nō iustitia sit habitus mentis, sed qñandoq̄ opa iustitie non possunt fieri nisi a iustificato, q̄ facit iustitiam, q̄ facit iustitiam et prius debet esse iustus, non. n. dat iustitia facere nisi prędat iustitiam habere. Ex diabolo est] tanquam peccati inuentore, vel causa exemplari. qui ab initio quo cepit homo diabolo peccat) .i. instigando in hominibus peccatum efficit. Huius esse filios literale sensus apparet ex eo quod sequit, In hoc apparuit filij dei vt dissoluant opa diaboli) .i. peccata, non. ap: parebit. a. vt dissoluant peccata diaboli ysomalia, q̄ peccare diaboli quod dicit, est ad peccatum instigare, filij .n. dei dissoluit peccata ab ipso instigata. Vel ab initio peccat, qz initium peccati ab ipso cepit, ita vt ipse sit causa exemplaris totius peccati. Deinde ab initio, non fuit esse, sed suis superbia diabolo peccat: a prima .n. superbia usq̄ huc numquam peccare desistit. Sic Aug. 11 de Ciuit. c. 15. Qui natus est ex deo peccat: fils nō facit quia facit ex deo natus est, inqt Aug. de exord. instit. et 2° ad Marcel. c. 8. et 2 conf. Faustū c. 7. Cum semē ipsius) .i. iustitia q̄ ex deo est, in ipso manet .i. existimat licet in regenerantio manserit, et nō peccare et sciat dei, inqt Prosper epla ad Demetriadē. Potest tamen peccare et mutabilitate liberi arbitrij et ex comminatione: vel. non potest .i. non debet peccare, inqt Aug. de Nat. et gra. c. 19. Qz tamen Johannes nihil loquit nisi de eo quod sint quia de eo quod fieri natus est, et totius sit esse sensus, Ois q̄ natus est ex deo .i. vniuersitas regenerationis vt sit distributio pro generē singulorum), non peccat) peccato et quod transeat ad partes diabolī, Quinō. n. sensus insinuat Johannes nisi sub, inquit, In hoc manifesti sunt filij dei .s. qz semē dei) .i. iustitia in eo manet et qua instituto redditi et factis ad nō peccandū, et non pō

peruat) .i. non pt addere vt neglecto femine dei in peruatu consentiat
gar contemplatione, qm ex deo natu est) Memoria .n. illig beneficij ar sue
qm pt id accipit dignitatis consortiat ipsig voluntate ne discreta iustitia
transiat ad peruati seruitutem. In Gor) quod sc. alij peruert, alij no, una:
uisti sunt) .t. regnosi possiunt filij dei pt) Cain q ex maligno erat) prima
Diaboli discipuli inuidiam et rodem ab eo edoctg, inqt Basil. Gomel. 11° epa eig
maligna erant) ex primo rode prodentia, maligna fuit .n. authore scripr.
rodit ydam malenolentia, prauitat ar peruersitat est, qz maligna ner
prima simplicitate habet ner aptu malitiam, sed omnia malenolentia, inqt
epta. 82. Bene g opa Cain maligna, qz arbitrat Basil. Gomel. 11° quod offe:
dunt fratre vt se sic de deo uindicaret q ipsi deo malu inferre no potent.
Fratrid .a. insta) occidit g eius inuidentia ei quod esset bonus, authore Amb. 15
de Cain. c. 7° vel potig inuidit ei pferentia, qua deus munera ipsius p suis
gbant manifesto iudicio, inflammatione, inqua, rabiby in gostiam immissa
quod .n. nob lesum, Respexit .s. pfero. de Tradit. Hebr. legit, inflammauit.
Inuidit .a. non obstante quod deus seruit merito et absq; dubio amplioe
oblationeby .n. voluntatis quales erant illorum fratrum deus prius spe:
dat sacrificiorum offerentia quia munera, unde dicit Genes. Respexit ad
Abel et ad munera eius, authore Greg. 7° Regist. epta 126. Diu voluntatib, in
sacramentis .n. no attenditur dignitas offerentis, inqt di Thom. in cap. 11°
ad Hebr. Si odit vbi mundg) dicit .n. Christg, scitote qz me priore vobis odio
habuit .s. mali .n. et tristis mortis [illegible] instrumu corruptionis, inqt Ambrosius.
transiit de morte ad uitam, ad vitam iustitie, manet in morte) g ante charitate
no est iustitia q est ara vita, q odit fratre homicida est) vel Metaphorice
qz dilt in eo aliquid offendit, vel qz odium homicidio aptum in proximo
vel qz ex odio ad homicidium pcedit, omne .t. nociuum genere homicidij
siue spirituale, siue metaphorice dictg .s. vita in se manet) qz no habet
meritorium vite eternae in semetipso principium. Charitate dei .t. diue virga
nob dilectionis excellentia. aias q fratribus generet) qz ipse dicit, man:
datis nostris de rebus vt diligatis inuicem sicut dilexi vos; generatio nisi
licet nobis fratres odio vel homicidio è medio tollere, necessitate habere .t
Dicit necessitate, insinuans quod non est propter salua charitate non
omnes fratribus q Eleemosynam subsidentiae nisi constitutis in necessitate
claudere visum) .t. affectus compassionis a quo nemo vel exemt ipse
excusatus, et qui p° loco in [illegible]necessitate constitutis exhibendg est, di:
cente Isaia. Cum effuderis esurienti aiam tuam .t. intimum affectus tui
quemodo charitas manet) qz sua volte, sua familiate dei volti pponi
ingt Cyprian. de ope et Eleem. Amittit g iste charitate non solu demerito
sed facto, qz ipso facto ordini diligendi contrariatr, virtuti eccl. a. q sua contra:
ria efficaciter expellitur. Et qia Johannis sententia sentire plures videtr quod cha:
ritas expellit q uis peccatu mortale charitati contrariu, qz a. Johannes
dicit, uiscera sua, illa .a. homicidij occulta sunt, ne quispia necessitate

patientia ope nō subveniendo indicaret se eidem verbo subvenire, sibiq; ꝑsua-
deret id facilius esse, subiungit Johēs, non diligamus verbo & lingua) ꝛ idēm:
sicq; instruamur contra passionē verbi, ejusq; opa exhibenda, quib. ad
consequendum. In Cor) quod sc. ope subveniens et verbi veritate, non plus
de diversis nostris indicatet quam vel est, cognoscimus qz et veritate stamus
& in confessione nostra veritati conformes stamus, ita ut opa nostra
et vera verbi credant. Suadebimus verbi nostri) & ꝑsuadebimus verbi
nostri quod simus in statu salutis, ita ut vera dei accipiamus consola-
tionis: sunt n. verba Christianorum subinde scrupulosiora, nimis
anxia, et pusillanimitate deiecta, q ut eripiantur testificatione bonorum
opum sunt ad id addicenda, qua et Christus docebat. Memento dne quod
ambulaverim vera te in veritate &c. ut inimica pusillanimitati, inqt
Ambr. a se depulsarat. Si reprehenderit nos cor nostrum) i. mentis, spiritus
pusillanimitatis ad dei instigatio, minor est deus verbi nostri) qz ploq; indi-
cij ipse habet de rebus nostris quā ipsi nos, et novit omia) q arguimus
nos de adversis nostris tm in bonis quā in malis nostris non sapē fal-
lat iudicium: stage reprehensioni verbi nostri non est semp standum. Si
cor nostrum) dicit, et Hadrianus dicit, cor nostrum, qz principalis et sapientialis
pars nra nostra, ad quas pertinent q Hadrianus dicit in verbi habet dominium
inqt Tertull. de ania cap. 15. non reprehendent nos) quod quotidiana administratio
contra charitatē, et propriē quod nihil administrationi contra proximos diuturni-
tate, et dimittentium. Beati misericordes, qz ipsi s. misericordiam. De
effectu iustitiæ. fiducia habemus ad deum) Vel quod simus in charitate, vel
saltem quod de omnibus nostris simus nos misericordia indigendi, sicut
scriptum est. Iudicium sine misericordia illi q non fecit misericordiam. Su-
perexaltat a. misericordia iudicium, q plenitudo sunt vera ex fratrum) Redde q
debes. De ope et Elee. de operationes solas parum ad impetrandum valere
nisi fiducia et opus confessione fraternitatis. in nōe filij eius) Credamus Chri-
stum esse filium dei. De spiritu quem dedit nobis) Spiritu inhabitante
ipse n. testimonium perhibet spiritui nostro quod simus filij dei, unde
Hieron. contra Pelag. De B. Maria dixit quod de testimonio inhabitantis
in se spiritus sancti dixerit, fecit mihi magna q potens est s.

In Cap. 4.

Omni spiritui) & omni illi q spiritu non & non est spiritus proprio loquit
mos ad Hebreos fidem, ab initio n. Heretici & se hilarent quasi loquerentur
ex spiritu, unde et ad Thessal. Apls monet ne de re quam ait ꝑ se ꝑtendat
& spiritus divine quasi inspiret dies domini: probate spiritus &c) Hoc ꝑprie est
tonis q veritatis habent sensus ad discretionē boni et mali, et vere
ꝑphetia ita est grā, inqt Athan. sermo: i. admirandi stupor. ut discernant spi-
ritualia, ꝑphetiæ, inqt, imprimis opus est ut supra petram edificent fidei
sua domibus, exinde ut accipiant donum discretionis: reliqui

rensebrunt spiritu xpiane si nullu spiritu acceperunt nisi ex iudicio habebunt.
Cuius rei defectu dicit Hiero. in cap. 3m ad Galat. ipsos seduxisse spiritus
discretione spirituu non habuerunt ne ipsos quidem q illam habebant rursus
luserunt. Pseudoprophete q falsi inducunt se spiritu implere, inter quos principue
manicheus, et q ab ipso dicti sunt marcosij; ut videre est apud Epiph. in haeres.
34. q asserabant quemuis spiritus prophetie: quo affatu nihil, et ario valefacti
p spe vaticinandi delira loquii audent, inquit Epiphan. ota quit invidiunt vane
et confidenter: Recensendus quam sanctior noster Irenaeus intelligit lib. 1°
cap. 9.) de talibus dicit, Audax et imprudens res aia q inanis valefecit aure
cognoscendi evat et spiritu Elie ausus reprehendere Job. Inter Job et montanu de
quo Epiph. in haeres. 48. dicent Pharisaei a Christo demissos in se descendisse.
Omnis spiritus q confitetur Jesum in carne venisse ex deo est. omnis spiritus qui
Nemo potest dicere dnm Jesum nisi in Spu Sto dicit a. omnis spiritus, possunt. n. dicere
multi confiteri ore, vel et ex reliquiis fidei Catholice, et tamen non erunt ex
Deo, q confessio eorum non procedit ex spiritu, quemquam Augu. sermone de
verbis Apli magis urgeat verbum, Confitetur, dicens neminem recte confiteri
nisi fide et ope. Qui solvit Jesum, humanam naturam ab eo separando, inquit
Leo epla 10. cap. 5. quod fecit Eutyches. Vel. A Jesu Christu separando, ar si alius
esset Jesus, alius Christus, de quibus Gen. 3. cap. 17. et 18. Quod alii explicant
Tertull. de carne Christi cap. ult. dicit Jesum solvi ab ijs q faciunt alium Chri-
stum, alium Jesum, alium Elapsum de medijs habui, alium deitatis, alium magna-
nimum, alium trepidantem, alium mortuum, alium resuscitatum: alium visum in
transfiguratione in gloria, alium in cruce in ignominia. Deum nemo vidit
unquam) non dicit nemo mortalium, sed absolute, nec tamen tempore quo
scribebat Zacharie et Angeli viderent Deum et beate aie, sensu est. Nemo vidit
unquam sedes magnitudinem et invisibilem gloriam, inquit Gen. l. 4. c. 37. Nullus
n. creatus oculus quantumuis gloriosus videt Deum quantus est. Hoc a. Deum
Dei videre Deum Christum ipse Christus nos docet apud Johannem, non q Pater
videt Christum nisi in q est a deo qui videt Patrem: ille a. est filius q videt
Patrem quantus est aut sedes magnitudinem, sensu q est. Et Deum docendo
est videre Patrem q ab eo est, et videt eum quantus est. Quod Epiphan. in Ar-
chontici, et in haeres. 70m declarat similitudine. Si ego, inquit, x foramen videret
nullus diceret nullum vidisse et non vidisse: vidisse, q vidisset nulli subditum,
non vidisse, q non vidisset tali magnitudine. Et dil q verbis non confu-
tat sententia Augustini arbitrantis Paulum in raptu et Moysen raptu vidisse
Dei essentiam, eo n. non obstante dicente Deum non vidisse, q non viderunt
eius sedes magnitudinem. Deum in nubi manet. est in medio nostri, et in
singulis nobis, q et concordia eius et pietate singulorum inhabitat. Ipsa vi
ipsa visione speciei, non individui aut intuitione: id. a. q eo raptu non solum
Deum, sed et quicquid diligi vult ex Dei dilectione. Hoc videnti gloria erit
quasi unigeniti a Patre, et beatitudinem [illegible] videnti. Confessio fidei ex spiritu

ipse in deo) q̄ talis confessio adeq̄ st̄ charitati. cognoscunt) principia fidei nostre, et credidimus charitati. s. in nobis. st. cognā nob, st. n. incomprehensibilē ita vt in hac vita non possit explicate cognosci, pt tamē ex principijs colligi. Deus charitas est Lucrana, aut substantiua, st Magr Bernardy, manet st ipse: manet. Deus in eo) q̄ Deus et homo multis dilectionē sibi sunt unificati, inqt idem serm. 71 in Cant. Multi Johannis verbis attentis bene dicit D. Thomas quod charitas nō simplex forma sit, sed á multis dilectione in substantiali amore et parte dei, arridentali amore amicitie et parte hominis: nil fundata est amicitia, vide et sponsa in Cantico descripta dilectissimi pulchritudinis q̄ est immediatius obiectus amoris sancte contemplatiue, Talis, inqt, est dilectus meus, et ipse est amicus meus: considerans ibi amoris rationem contemplatiue inter se et dilectum intercurrere multus amores amicitie. In hoc ystoria est s. l. Ad hoc, scire hic est fundus ystorie charitatis q̄ est in nobis, et fiduciam habeamus. s. diem iudicij seruii expectemus, seruii sustineamus. Simil illo stat similitudo. a. sunt confusione, non multis separatione aut distortion. Timor pena nō est in charitate) sonat multus timor) q̄ charitate perdit timor pena, introduceret charitate, et sola timet inqt Augs, sed charitas efficiens pro rata sui ystorie sensus expellit timores ystoria. a. pena sonat multus, in primis timore gehenne, q̄ q̄ ystoriā dili: git à pernitie se nō curiosi multi gehennā sed amore dei: deinde et timorem paruum vitij vite. Generaliter. n. charitas, inqt Ambr. titulo serm. 9. in psal. 118. sonat expellit timorē: vt. n. milet q̄ imperatorem dili: git pro imperatore sustorpla bella nō multis, et seruus amans dominū quamuis q̄ dubia et periculosa multa oia tamē pericula dni amore contemnit, et si quis dominum inundat seipsum offerre non hesitat, et q̄ haud mare posity filioli videre desiderant non multis naufragia liberorum charitate sed multis discriminis leuant desideria filiorum, sic et multi timore quem poterant habere paruum excludunt amore multum. Alio respon: dent Tertul Scorpiaci cap. 12. dicit charitate expellere timorē illū vide negatio predic. Timor pena habet) q̄ affligit et modet timentes, vide et ad Aug. serm. q̄ de verbis dni dolata tortor aia, charitas. a. et solicitudine timorē filialē quem seruus admittit, imo pari seruus gradū reuerere facit liste Aug. tract. 43. in Johan. obiectat. q. a. timet) paruā, nō est ystoria. s. ystoria, inqt, q̄ timor paruus pt rui insonta charitate consistere, et vna in ipsa in eadem aia ordinate habere, qui ob id à Scholastici dicit timor initi: alis. Dico, ordinate habere, q̄ in tali aia primus partes debet habere charis: tas vt ipsa p charitate principaliter moueat, secundas. a. timor. quamuis videt quomodo pt diligere) dico q̄ p amore dei amor proximi gignit, et p quem ille nutrit, inqt Greg. 7. moral. cap. 11. Si q̄ ystoria non subiecerit charitati dei suis motionibus quomodo pt in ipso confidere? scatet sensus Sed quo intelligit et animus, q̄ dr diligit vt frater sit, inqt Aug. dr loco.

In Cap. 5.

Ex deo natus est] Legit q̃ de fide formata, q̃ fides n. sine forme nondũ q̃b ex deo natꝰ est nisi sedꝫ quid. Quicquid] i. sine regenerationis auctore. diligit et cognit. omnẽ illum q̃ natꝰ est ex eo] natus dei) Dicit, natus dei, q̃ id apiens id quod nos in singulari dicit, non de filio dei aeterno, sed adoptiuo quorum intelligendũ esse. Hoc est Caritas dei) In suo ope, siue, Eor est opus Caritatis dei. mandata ejus) dicit n. Si q̃b diligit me sermones meos seruabit, et mandata ejus] gratia nõ sunt) Improbis illa q̃ sunt de dilectione de q̃b Aug̃s de Nat. et gra. c. 69. Propriè intelligit Eor Johannis verba. Quid n. leuius aut gratis quam amor fratꝝ, inqt Greg. in 1m Reg. lib. 5. c. 2. Sunt autem q̃dam mandata q̃ si qualitates mandati opis spectes gratia sunt, put late ostendit Hiero. c. adu. Pelag. c. 5. gratia, inqũ, Naturæ et magis fragilitati humanæ, ipsa tamẽ gratia non sunt Caritati, Eor n. non solũ non premit auree pondꝰ, sed magis quod ponderosꝰ est sublenat vice pennarũ, inqt Aug. de perfect. justit. Cui consentiens Greg. ij. Quomodo grauia nos leuiter sunt q amat. Cui q mandata dei adhuc gratia sunt, non despect sed, ut loco allegato dixit Aug̃s, ad deum se q fides, reuertat ut ab eo Caritatem impetret. Vincit mundũ) Hoc a. indicio est quod mandata eig non sunt gratia, unde bene dixit Aug̃s 3m de Lib. arb. et repetit de Nat. et gra. Tũc, inqt, recte vincitur si mundi nemo victor existeret, minor a. res tam multi q deum vincant mundũ exemplo eorũ admoneril, et facere quod possis, et petere quod non possis. Fides nostra) q fides fortitudinem Christiane initium est, et deum amicos glorificatores, dicente Apło, in cõis summum scutum fidei q quod s. q credit quia Ihs est filius dei) q Eor verba dat intelligi quid sibi voluerint verba q̃b prius usq est, quia Ihs est Christus. Hoc a. sentiũ non sigrat aliq q id credat vigere mundũ, sed neminẽ mundũ vincere nisi id credat. q venit p aquã et sanguinẽ) vt aquã lauaret, sanguinẽ glorificaret, inqt Tertull. de Bapt. c. 16. Vel, p aquã et sanguinẽ, q de latere ipsius aqua et sanguis fluxit. Qui testificat) Dicente duo cũ venerit paraclꝫ ille testimoniũ perhibebit de me Christus est veritas) Omnis et paene inqt Tertull. de carne Christi cap. 5. Imprimis vera deus, unde Christus, et ejus cap. 4. et sib verbis infert quod deus, bonus, verbis, sapiens. s. de Christo vere dicente et pie, de alijs vero abiecte. Vere idem Leo, unde Aug. tract. 8. in Joan. Sic veritas Christus vt totius veri assumptiuus in Christo Veritas verbi, vera caro, vera nativitas, vera mors, vera resurrectio. usq adeo a. totius veri oportet in Christo antiqui vt ob id et vera aqua consecuta sit q de latere ipsius fluxit, vt Gabeh de celebratione missarũ Cap. In quadam Tract sicut in calo q dat testimoniũ) Quod s. Christus sit deus sedꝫ Capitaneus allegatis. Pater) Vere delapsa de nube Hic est filius meus. s. Verbum) quod dedit sine diffinitate testimoniũ veridica assertione et operibus q nemo alius fecit. et sscꝰ) q in ipsis descendit et sibi ipsius manifestat, Ex quo Jsaael id videns dixit se regnouisse eum Christus erat filius dei, et Si Ihel unus Israel) Dicendo

absolute vnū sūt dicit ꝙ vnū esse substia, vnū sūt .n. absolute non dicit. nisi de illis q̄ sūt substia vnū, teste Aug. 6. de Trin. cap. 3, 3° cont. Max. c. 22. epla 174. in fine. Si .n. vnū sūt, q̄dicit de aliis oportet teste eodem exprimere, vel saltē subaudire, quid vnū? sc. aut vnū, vtab vel vng Deo, vel vnū intentione vel studio, sicut Apollo et Paulus dicunt vnū: sta tamē vt milli dicant vnū accidente vel qualitate nisi ꝓpter hoc in eis vnitate substantiæ. Tres sūt. f. in terra) Considerandū est tres sūt in terra q̄dant testimoniū, testimoniū .n. Trinitatis quod audiūnt nō fuit dictū in celo sed de celo in terra. Attribuunt. a. testimo. nīū quod Christ sit vere Deus, inpta capit. allegatū. Spiritus q̄ cum Christ moriens emisit, quo testificabat quod Christ haberet ve ram aiam, aqua et sanguinē q̄ de latere emisit, et testificabant quod haberet verū et naturale corpus, et si tres vnū sūt) subaudi, non e positione, sic .n. aias et carnē esse vnū docet Cyrill ad Nestorium. Amb. inter. 1° de SS^b cap. 6. et 3° cap. 11°. Cui sabit consentit Leo epla 10. c. 5 (quia epla ipse alibi appellat epla, sedis apostolice, tanquā ex sede sue Pontificia auctoritate scripta) et spiritū intelligunt SS^a q̄ dat in Baptismo, et aquā Baptismi Sancti, et sanguinē, sanguinē Christi tanquā cuius merito valeat Baptisma, et si tres vnū sūt) mistice, inquit Ambr. sicut plenitudine Sancti. prior tamē expositio est conuenientior. Testimoniū Dei arripiunt) De rebus nobis alios in se inquirūt, credunt .n. Deo quibus nati sunt parentibus, multa credunt amici, multa medici: quod vtile oportet, alios inutil agrestes in hac vita, inquit Aug^s 6 confess. cap. 5. testimoniū dei maius .i. maiora pondera, infallibilitatis, authoritatis, subaudi, q̄ est in deo ne. gotijs oportet nos multa inquisita credere deo ꝓferenti testificanti. testificat est de filio suo) Quod sit sc. non. a. quid sit, aut quomodo simul Deus et Deus sit: illud q̄ oportet credere q̄ fidei innititur testimonijs re manente omnia scientia. a. innititur rei euidentiæ. Sed q̄ ad fidem non sabit est testimoniū Dei ostensiū, huiusmodi sunt testimonia Scripturæ recepta, subiungit. Qui credit. s. habet testimoniū Dei in se) .i. interiores instinctus Dei quo deo inhærens et testificat doctrinā de Christo quod sit filius Dei esse: De quo instinctu D. Thomas 22. q̄st. 2. a. 9. ad 3^m Huiusmodi instinctus, vel intrinsecū testimoniū ꝓprie est lumen fidei, cui si voluit homo arguere sit fidem habebit, sic inquit, erit et illud de quibus 208. Ps. si fuerunt rebelles lumini, quod lumen in multis qui a fide ad hæresim defecerunt manifeste apparuit donec maligno conatu et studio, et hæretica persuasione illud demum extinxerunt. Hoc est testimoniū) et quod instinctus ille Dei qui dicitur misterio confirmat, qui vitam eternā dedit nobis) In sūt pri: mitijs, ita vt fides q̄ vita fide inchoata vite eterne sit ꝓgressus. Qui dicit Johannis innuebat q̄ co quod Apostol Galatis dicit, Qui tribuit vobis Spiritū et doctrina legis aut ex auditu fidei? et id est instinctus

Quod dominus 55ti ex fide obtinerent argumento sit ipsam fidem esse
veram quandoquidem nec vo nec experimentis admittant dominum 55ti
obtinere ex falsitate. Hoc vita in filio eius qz de ipso scriptum est, Qui apud
te est fons vite, petit non ad mortem) Quo nota quem intelligunt petit venialia
sed non vere, qz seyth petat et dabit ei vitam in peccato a. venialia non petit vita
est petit ad mortem) quo note ab ipsum intelligit petit mortale quodmodo. Hiero.
in. 2m aduersus Iouinian. c. 16, et Ambr. 1o de paenit. c. 9. intelligunt istud non de
quibus mortali, sed de grauiori: cuius exemplum Ambr. addunt ex illo Moral. 2o
Gabel ibi docuit dolorem Nicolaitarum, non pro illo grauiori sc. Deo vt
roget quia sit qui Christiano, auctore Ambr. sed optatet vt magni meriti sit
apud Deum, qualis erat Moysi. Verisimile quemadmodum ad expugnandum pro
remissione magnorum peccatorum mediocres lacrimae non sufficiant, quin dicat
quod vanis orationes saltem non debeant aut non possint pervenire ad obti-
nendam earum remissionem, sic tota Ecclia tam in magnis qua in minimis
orat p remissione suis peccatorum Dimitte nobis debita nostra: Nam oratio de-
mentia tametsi non sufficiat, valet tamen, inqt Aug. in Enchir. ad diminuendum
quid et mortalia peccata. Optime itaqz sensit est. Est petit ad mortem) i. petit in
quo efficerat vsq ad mortem, sit exponunt Patriarcha ipsa 1o Gelasij Pont. de Vin-
culo Anathematis. Eodem Aug. sermo. 59 de tempore, et de sermone dni in monte
non intellexisset et petit ad mortem peccatis illis q aliquando participes gratie
ipsius postea fuerunt infidelitate et incredulitate, et gratia Dei exciderunt. Libenter 1o Rehab.
c. 19 dicit se id opinatum diuisse, et fuisse addendum si in hac seculentissima
vestra fuisset vitam. Et Cyrill. 6. in Johan. c. 23. Peccatis ad mortem est impe-
nitentia, et contumacia et animi elationem in peccato perseuerantia. Nec obstat
huic expositioni quod dicat non posse scire nunc quid in peccato perseueret vsq
ad mortem. Vt. n. non dicam multis id fortasse scire quia 1. spes peccatorum mor-
talium tam graues sint vt mereantur appellari peccata ad mortem, constat
a quibusdam Concilijs mandatum esse vt pro ijs qui interficerent semetipsos
non fierent exequiae, sicut nec fiunt pro aliis qui interficiunt semetipsos
ergo scire, vel saltem recte supponi pt quod quidam peccant vsq ad mortem
seu in peccato mortali. Hoc a. vt Johannes dixisse contra eos qui sicut
infantibus non Baptizatis putabant obtinere vitam et preces et sacrificia Ecclie
sic ipsis nonabant obtinere ipsi qui mortui erant in peccato. Nec sic g non
roget qui absolute sicut pauci sit sicut magni. q vt Deo natus est in peccato
qua parte sit. natus ex Deo sc Sanctus Bern. serm. 1o de Septuag. et 33m in Cant.
et natus ex Deo intelligat predestinatus, quem dixit non peccare, qz vis peccatis
ipsius delendis sit Gabel non a Deo quasi non sit. generatio dei sit predestinatio
inqt Bernardus, conseruat eum) a peccatione, et malignus non tangit eum vt
prudenter in fine. Hic idem. Prior tamen expositio conuenientior est, vt natus
ex Deo sit iustificatus, quem generatio dei i. semen Dei, vt ante dixi, sicut Caritas

consentiat eis) à peccato, non remittit eis .i. no mortis illi. Sicut scriptū est, Non addet vt tangat te .i. noceat tibi, omnib. n. tentatio nullatenus ꝓficit ad salutē. Sing) ꝓbabiliter, quantū ꝑ. dormit ꝑ in ꝙ re cogitatio dedit sensib) agient intellectibus nostris). Sing) in vero filio eius ℣ Charitate vero dicit, ō genuino, inqt Augs 3° retr. Magnū. c. 14 et 15. Hic est Verꝰ Deus) qz de deo verū ꝑt aliquid deus non verꝰ, sicut scriptū est, Ego dixi Dij estis, nasti .a. non ꝑt nisi verꝰ deus, qz naturalitas et deo vera diuina substantia quedam emanatio et coniuratio est, et vita eterna) qz ipse eterna et incommutabilis, ar vita eterna sonat. à similachrū) Ne vel exteriore signo ea veneremur. Sunt .a. similachra non qua: nunciū verū, sed falsorū deorū similitudines. Qz .n. contingit de deo vero, alijs adeo quoniā veritate non vedat apprehensionē vel imaginationē fingere, Augs de vera relig. c. 48. 1° de moribꝫ Eccl. c. 21. ostendit ꝙr mandatis ad eos qui nondum spiritualia appetebant, quas qui ꝙr mandata monebant ne pro apprehensione veritatis fingant in mentibꝫ suis ꝙphantasmata tanquā similachra ex quod veritatē non habebant similitudines: Cōtra hoc similachrū Augs ꝓpheticū ponit ꝓpta xxii in eo qui verba Isaie cap. 40. de deo rationaliter apprehendit.

In Epistolam Secundam Johannis.

In Caput Primum.

Senior) Hier. in Catalogo Script. Eccles. In Johanne. Dicit quidam suspicari
hanc epla et sequentem non esse Johannis Apli eo quod autor se scribat
seniorem, sed Johannis alterius qui a Papia Senior dicit et fuit Apli
discipuli: sed hoc nemini debet moueri, cum ea epla in Canone
receptum ab Ecclia, tm ea Ambr. in psal. 36. dicit Johannem Apostolum
se scribere seniorem tm causa humilitatis, qa refugiebat se vocare Apli
tm qa Senior scribere cepit, vt significatione sua aetatis grauitatem
familiari quidem epla conciliaret gratiae: cui de causa et Paulus Ambro-
sius loste in familiari epla sua ad Philemonem vocat se senem. Ubi
n. Cyprea quidam senectutis superbiebat gra. Videte vosmetipsos) Euangelistae
vobismetipsis, ne fructu q operati sitis) illa deserendo et a conseruatione mer.
cedis q illis debeb exhibendo, tametsi n. bene operando vitam meremur
aeternam, sola tamen perseuerantia vite aeterne meret conseruatione, sic in-
dicat Cor. Trid. sess. 6. ca. 22 dicendo, nisi bene mereri vitam aeternam eiusq
conseruationem si in gra discesserint. Qui q non perseuerant alios iniuria mer.
ritorum priorum indel conseqtr. plenam accipiat) et q viribus agit, tm vt opa no
sint viribus vel numero vel potentia inferiora, ne accipiat merede
semipleni non comparatione opis, quod fieri nu qt, sed comparatione
virium diuinitus accepti, sed meyeldarig: Hanc mercedem accipient
qui dicturi sunt quinq, etc duo talenta traditi sunt, alia quinq vel
duo superlucrati sunt. Deus non habet) in se inhabitantes q manet in doctrina
fide et fructu, permanserunt n. note et facta compendi hostis illud deterius.
nuledicta q nu permanserit in obsq. s. Venit ad vos) sub pretio Euangelistae
ait dominus fidelis, solent n. iure commendationis Euangelistae et fideles
ad fideles dimittere. non accipere) Haereticos q de quibus quae hactus ad hoc
verba allidendo insinuat se intelligere Tertul. de prescript. cap. 12. Recipe
in domum) non solus causa excludendi ob quam Paulus haereticum homine deuita,
ut sc. ab eo seducatis) sed in ipsius pena, Johannes n. supra Paulus discretae
dicta, hic duabus in haereticos sumpserunt, inqt Theor. l. 1. c. 13. duabus
a. est admissio ad penam, q quod hic mandat in pena statuit, et ex eo
confirmat quod hic sit sermo de haereticis, quid n. mihi de illis qui foris
sunt iudicare, sine pena statuere. nec huic ei dissentit Cyprianus inde
gratulando illi cui gratulamur exultanti gaudio, Tremenb. a. dicit Exc.
rectori nu esse diuendu, huic, qa, inqt, non est gaudere impijs, nec huic

Ireneo fuisse vox gratulantis, et idem significare quod gaudere, quale quid significant in salutatione Angelica. Simile. a. ponitur vt sit vox salutantis. Salutare. a. est salutes dicere aut petere, scilicet ꝙ sic te videre aut gratulari, aut bene precari. vii) Vt tali, qr Paresi cupit mer gratulari mer adgaudere dicit, cui postea de illis dicit ꝓphet. Da illis, quid dabis eis? Vulua sine liberis, vt. n. effriauit seruilem, et meminit ꝙ Paresis sibi degenerent. et vbera arentia, ne ꝙ Paresis degenerantes in laudes velut laudando foueant aut nutriant. Similiter mer dicit nobis eis bene precari vt rebus eorum et negotiis eis vt talibus bene succedant, quia. f. illis salutationis non facit qui dicit illis. Auferat causa humanitatis, vel precando illis salutatione consequendi ꝙ remunerationem eternam salutis, modo humanitas eos non preuenit et contemptu ꝓphi Apostoli quod frequenter temnitur a multis, ita vt iam sit vt ꝓprium Ecclesiasticum. Et humanitate. a. illis auferre dicitur si non tali humanitate precandi speremus ad remunerationem, si absit dubium contemptu non exerceat nisi peccati venialis, auctore D. Thoma qlib. II. arto. 9°. Cuius humanitas si absit salutantis ꝓprius verba nisi ꝙ aliquando Paresis seruandi moderatione tamen Constantienses non sunt peruicaciter vitandi, sicut et reliqui excommunicati.

In Epistolam Tertiam.

De omnibus] q. d. In medio occupationum et negotiorum meorum, ꝓpe te ingredi vt negotia tua, ꝙ sunt spiritualia ipse gerant, quia ego agit alia tua. Sicut illa ꝙ ꝓpria ipsorum tua sunt apud temetipsos, prospere procedunt in veritate] i. absq; figuris et de fide et sincero dilectionis amore. Nisi vere non habeo gra] i. nihil mihi gaudij aut iucunditatis accidere vt: Ego eo. n. quod non gratia Dei regunt gaudium. Filios meos] à me in fide et disciplina institutos, in veritate ambulare] i. veritatis audita ope exequi. Quia in re implent Patres mandatis Dei quo dicit Nunquam Deus sibi nisi rite factum placitum videritis in charitate: quod Domini mandatis et Euangelio Hebraico quod puto esse Nazarenum, dicit Hieron. in cap. 5. ad Ephes. fideliter facit] i. opus fidei implet et officium huius fideliter exequitur, opus] exceptione Eleemosynarum, scilicet: et pijs peregrinorum, per. n. charitatis Christiane officia nomine operis aut operationis peculiariter designari dicit Cyprianus. Deus tradatus suus. De istis officijs inferibit, de opere et Eleemosynis: atq; ideo verbum operari solo tradatus in illius sensu accipiat, et per peregrinos q magis egent, dederunt prudendo illis de vestitu, nauitatu, nauemeatu donec ad locum optatus deuenerint. digne Deo] eo affectu et sedulitate q digni sit Deo qui in illis est et qui in illis seruit, dicente Christo, Si quis receperit quem mitto me recipit. Quem sensum aperuit, subiungit, pro nomine

...ri. eis ꝓfecti sint ad euangelizandū, ꝙ iuxta scripturas allegatas
Deus in illis fecit et Romani, nisi ab arripientes à gentibꝫ) Non enim
mouis vt gentiles aliquid donaret Euangelistis, quod tamē receptū
erat inter Iudeos, auctore Actor. cap. 12. actu. 21°. Nisi illos
ne se odiosa et insolentia offendiculis ponerent Euangelio dei. voca:
tores) et vocando arripiamus mercedem ꝓfectus. Dicentes) non
eo tamen nomine indigni non qz Episcopatus aut primatus inuaserunt
sed qz nō Episcopū decet Superintendere Episcopꝫ non est qui dilexerit
posse non prodesse, inqt Augo 19 de Ciuit. c. 19. qui prius cap. 18. dixit
Patres magis debere tolerare quod inpune qz seuiri quod seruiunt
non recipit nob) Non admittit vllus nostrū officium in sua Ecclia, et obid
non permitteret optus noster in conuentu legi. Si veneo) ꝓsens non
mones) vult n. iusta vindicta ꝓcurare correptione, correptionis. a.
arrogans amica admonitione, et quod reipsa testificat ꝓcaet quod
ambulauerit in charitate, et teste Basil. bona et pacte componit et
mansuetudine, Verbis maligne) et animi malignitate et ama:
ritudine ꝓfectū garriens) sine fundamento multa effutiens in
nos) neq; scripsit fratres) non exhibet eis hospitalitatē: quod tamē ad
Episcopos et reliquos ꝓtinere ostendit Hiero. in cap. 1m ad Tit, et habe
8. q. 1a cap. Veteres. Laicis, inqt, vnis, dicit aut pauperes recipient in:
plicibꝫ officijs hospitalitatis, Episcopꝫ nisi oēs recepit inhumanus est.
Exhibet) non expresse vetando sed impedendo, frenendo, molestia
et debendo, quasi, inqt Hiero. non liceat fauere quod non fecit Episcopꝫ,
et talem esse Laicos damnatio Sacerdotis. ff. de Ecclia edicto) subinde et:
reliquos, nisi tamē forte ex more gerere opponet ne quis videat
sententias Ecclesiastice contemnere et ad vitandū scandalū. de qua
re Adrian. glib. 6. qst. 1a. Subinde et vim excludendo ab ingressu Ecclie
Quę duo membra Hiero. indicat, Diuersi Episcopi subinde bene
agentes expugnare et ab Ecclia pellere: vel ob à Sacramentis, qua
in re Episcopi deberent esse memores illius quod dixit Leo, Neminē
grauiori esse à Sanctis ad indignantis arbitrium Sacerdotis. Hanc
ea. continuelia et iniuria esse eis tolerandā nec ea occasione mali;
cuda nouitate schismatis aut hereseos; Imo ne quidem recedendū ab
illa Ecclia vbi periculū fuerit quod oriri solet saepior tempestas, idq; spe
randum quia dabit qui videt in occulto et iudicat iuste, docet Augo de
vera relig. cap. 6. Non videt deus) Notitia affectuali. ab omnibꝫ) quod
auctore Gregorio indicium est ꝓximis bonitatis fieri et quando quis
eligit ab omnibꝫ. ab ipsa veritate) quod ab ꝑ q omnes bona habent
habent ab omnibꝫ ante oīa optandum et inquirendum est: quod priusquā

fuerint adepti, de hoc testimonio et cui ad comprobandum suam gloria non sint servi. nostri ꝑ experientia ꝙ hoc testimonium nostrum verum est observasti .n. nos non dare alicui testimonium nisi explorata cognita veritate.

Commentarius M. N. Jacobi Janssonii
In Epistolam Judæ Apostoli

Ut esset Jacobi) Ac ter ad confirmandos fides summe necessarium est vobis, dilectissimi) sæpe .n. magis observabat quam imitabat, sit servare ꝑ fidei .i. ut in reclamine vis Jacobi fundatis vos et firmitas stabilitas sive traditione tanquam fundamento: traditione, inquam, semel tradita, qz ois traditio ꝑ post illam de novo introducta à vera et legitima traditione est aliena. Hortatur .n. necessarium est, qz vel fidei ad evadendum discrimen sunt Athan. contra Paulum Samosat.) patrocinium est, fidem .n. retinere omnium: qui .n. ea ꝑ ultra vires sunt indagat in scripti conflictu: q vero traditionibus innixus cohæret nomine scr. traditionis. subintroierunt ꝑ soies) .i. sibi noxii Christiano et ejus Christianum dogma retinentes latenter introierunt, usq adeo ut Irenæus l. 3. c. 15. et 19. referat Valentinianos de catholicis ipsos fuisse quod eis sua sentirent sine metu ab eorum communione separarentur, et eis eadem diversa habentes per Jacobi. Qui olim prescripti sunt) .i. prædestinati: quod de eadem secunda græca qui prædestinati dicuntur scripti in libro vitæ, in hoc judicium) Dicit judicium, non .n. prædestinavit Deus rationis intentio aut malignitate iniquorum sed planæ prædestinavit suum judicium quo Deus retributionis est veritus ꝑt gessit suæ bonis suæ malis, inquit Beza. Prædestinati ꝙ in hoc judicium qz merito peccatorum, et pravis scripsit, prædestinavit Deus etiam hac vita hoc vitia vos exercere judicium ut quæreretur vos fieri Jacobi, et vos ꝙ vos deseveret. Impii) qz deo inimici, à deo vere aversi. Dei gratiam ꝑ in libertinum .i. à gratia quam in Christo confessi fuerant transeuntes in vitam libidinosam juxta quod Apostolus tempore fuit Nicolaus, et paulo post Marcus Carpocrates, de quo Irenæus l. 1. c. 4. Epist. in Jacobi 34. Solum) dicit Deum solum unum, solum sapientem solum sanctum, qz extra eum nemo invenitur illius dominationis, sanctitatis aut potestatis, sed Deum plures in deo unum vindemus dominationis ꝑ nostros Dominatores) qui eis gratuito voluit fieri, et qui dominatur in virtute sua ꝑ Dominum nostrum) .i. q non solum potestates domini in nos exercet, sed sub et

domini

dominij in nos habet. Cum Christo) Cui hoc principaliter competunt secundum Diuinitatis, participatione secundum humanam naturam. Negantes) alij q̄ sit Deus alij q̄ sit vnus, alij quod ille sit Xps. communere volo) vt q̄ sibi: inuida diuina in hoc seruitutis exempla a hoc vos detinere, scientes semel olim) q̄ olim a deo gesta sunt, idq̄ q̄ confirmatione Euangelij: Dirk.a. scientes, tanquā Dauid non q̄asi dicerent se velle vos monere, commonemus.v. scientes, doremus ignorantes. Non reuerentur) se posse ingredi in hanc q̄missionis et hortatoribus vos detrectantes: De quibus scriptū est non reuerentur Verbis eis s. quando.v. hoc: erant nare nubis subuertere Pharaonē: Ce dirk in Exodo. Cerdiderunt duo et magni seruo vig: Sublimiert.a. Hallet, Cito seruerunt.s. repentino animi motu q̄ seruentur eis beneficium erat.s. sed paulo post obliti sunt operis eij. Iudas.s. epist: minantib: quod hebraice Zohic qz ipse tenuia hostiarij est, ipse vero non recedendo ipsius testimonio se eo augeredat sibi meritū exhauriuit. magni diei) q̄ vero magnum quia Deus in ea fabricā est, reseruauit) s. pactes vsq̄, magna.v. pacto in aere haret Simili modo nos Sodoma et Gomorra) post tantum alibi q̄ in aliam q̄am naturā patiū tantū exasperauit: Sustinentes) qz ex quib⁹ temporib⁹ inuendo delapsi sunt in inuendis ignib⁹ infernī, idq̄ in exemplū futuri iudicij qz nos scriptus est, ignis ante ipsos p̄cedet, q̄ est conflagrationis, ille in eos mundo iniuriabit impios, et sic vsq̄ ad ultimū p̄cipitabunt in igne eternū. Sicut) Sicut Sodoma.s. municipalē q̄ immoderate luxuriosity et mollitiem, dom. Spec. qz no seruant alij impij. maiestatē) .s. Dei et potestate ipsius vocis potestate Blasphemant.s. conuitijs et maledicti lacerant. Cum diabolo) Cui Tem. risus venerit in sua opera scribit Hararel nos fuisse: Dor saltē verbis est q̄ diabolo q̄ mauro quidem fuit familiaris appellatus fuit Hararel, liste 2 ven. c. 1. c. 12. De moysi corp.) quod dicit. Vlt. Dr Dey sepelisse in valle contra Phogor: scribit.a. alius, inst Epist. Garef. 69. q̄ q̄ Angelos: imo in Garef. q̄ Dirk id ad se q̄ hactenus venisse: Altercabat itaq̄ diabolo cum Michaele de moysi corpore, qz cum scriret illud q̄ Angelos esse sepultū contendit a Michaele scire eij sepulchrum, id.a. vt reposito moysi corpore in id illatis velut moyses resipiscatq̄ approueret, et tanquā q̄motus meliora diuinasset legi contraria populo proponeret: Cui Michaele.a. vel qz Deus honoris causa moysen q̄ principem Angelorum sepeliuit, vel qz cum scriret Michaelē esse Angelorum principē ab ipso contendat scire quod secretum Angelos inferiores non quiuere dicere: Cui q̄ manifestum sit moysen in valle esse sepultū, minor quod Magnus in mente venerit quod suspiret moysen q̄ Angelos humanitatis esse in aere, quasi magis in aere posset latere diabolus quam in terra. Iudic. Blasphemant quod ne q̄dem meritis conuitijs et impijs ipsius voluerit insistere, id.a. qz quamuis diabolus dignus esset, non debuit tamen q̄ ab Angeli opere

blasphemia, inqt Hiero. in c. 3 ad Tobiā. Incipit libi dari) Silentiū ab laudatione. Ignorant) p̄ intelligentiam, q̄ tm̄ nūla alia nouerūt) visibilia n. et sensibilia, norūt n. naturaliter nūlla p̄ virtutem mentis et ingenij, sed nō tm̄ nūla alia. corrūpunt) qz p̄ abusū sensibiliū exteriores exhauiunt. Vas illi) Traditio et communicatio est magna dānationis q̄ illi immineat. In via Caini) Multi n. eorū recedunt ab Ecclia p̄ inuidentiam, qua tripide labo: rauit Cain: Mercede effusi sunt) i. moti sunt pedes eorū et effusi gressus vt viam priorē desererent p̄ auaritiam et amorē lucri. Conuad. Core) qz studio contradicendi ac contendendi sicut Core ad sua p̄dictionē stulta p̄ue: nerunt. In epulis maculę) qz in epulis luxuriendo, obloquendo, detrahendo, aliisq; multis peccatis se coinquinant. conuiuātes sine timore) q; ad dissimdios Tobiā dicit, q conuiuiū nuptiale p̄ complures dies celebrabat cū timore Dei. Semet pascentes) q.d. ostendūt se agere pastoral gregis, sed impiam sunt et illis de quib Ezech. Pastores pascebant semetipsos, qz ex greye suo tantū ropes: dia sedebant, gregē tantū in speciē pascentes, salutis ipsig inuidē. nubes sine aquā) q.d. videntur se p̄ ydiotismū veritatis q ab Isaia et aliis frequenter no: patuit nubibus, sed cū nubes iste solitudinē no effundunt aquā, de qua scripta est. Fluuius voluarius seq. d. q. l. Mer fluit vt vos eloquia eorū, nec n. vos libri vos eorū, vt habet Isaiae. c. 26. à ventis rapuit.) Doctrina n. eorū nūc in hac nūc in illa mutat sententia, quit aura popularis, aut ventus concupiscētiæ p̄pria voluerit, nubimosales) qz inconstantes, sic mobiles) qz semel ante susceptam fidem Christi, secundo, fide Christi deserta, tradita) qz a spe respirandi vt plu: rimū p̄cisi: Desertor n. inqt Ambr. epla q̄q. animi imbuti venenis infidelitatis: his abolere possunt infidelitatis suæ flagitium: Flagitium dicit, inseminant haresis tenacitatē q̄ in doctrina offunt p̄nicie. Si tamē, inqt Ambr. in eū vitij infan: tiā inoleuerit: nec ēt ostendunt se velle conuicti fortiē recedendo pudet nanq n. et quidam acty dicti sunt non fortiē recedere. Non dubium p̄ Ambr. vos celeriter repelli, sed caute agere, quit consequenter multis dictis et simili: tudinibus declarat. Fluctus feri maris) Habent n. cor impiū quod more impio: rū quasi mare feruens, esse Isaia, q̄ferre no p̄t. Despumantes) i. vitiati rordib⁹ detestamenta ore reuomentes, q̄ detestanda verba spuma comparauit p̄ vanitatē: nihil n. verbis eorū subest rei aut gravitatis, quod adūersus Augo Iuliano dicebat. Foreris plaudentibus linguæ his gemmis, et spumeis distinctis eloquiis. Suas confusiones) vomunt n. illa q confusione sua adferunt auditoribus, non illis in quod vomuntur. Siderea errantia) q.d. p̄ se fertur quod lucet aut mundo vt stellæ firmamenti, sed similes sunt sideribus errantibus, qz vera ve: ritatem passim obscurant, nec illis rectū habent cursus. Augures) sicut scripta est Augurans te et statuas contra faciem huius, ita vt p orbili libi de pristino errore vt insipiente reuocarēris. Impij) i. infideles, q absolute dicuntur impij, qz ne quidem

fidem, q̄ est pietatis initium, habent. Hic q̄rit. Aut ob id q̄ Iudas ex libro Enoch sentiat ipse liber debeat esse Canonicus? Et quidem Tertul. de habit. mul. c. 3°. insinuat se putasse quod sic: Aug. a. q. 92 in Num. Hieron. in c. 1 ad Tit. ad verba Act. semp mend. affirmant quod nō: Lirā. n. inq̄t Aug. 55 de Vtilitate credendi testimonium assumere vt eo. a. quod Iudas dicit Enoch prophetasse, ipsis q̄dam diuina scripsisse negare nō possumus, inq̄t Aug. 15. de Ciuit. c. 23. et rede, prophetas n. libri fuerunt diuini. Quo tamē non obstante liber Enoch vt apud Iudam, sic apud nos nō habet auctoritatē ob nimiam antiquitatem pp quam videbantur vix scripta esse debere suspecta: vbi q̄ nō poterat inueniri vtrū illa scripta Enoch q̄ q̄ fecerant, essent ejus necne, nō habito prophetis q̄ ea q̄ scripsit certissimis reperiunt vtrū scripsisse, inq̄t idem 18 de Ciuit. cap. 38. Post hæc ait Iudas q̄liter fuerint in Arctia se habeant duo adhuc in eadem ornitha versantes, vel priusquam toto animo ab ea segregantes, et dicit, Hi sunt mur-murantes q̄ ejus maiorum fastibus, propriis, institutis obmurmurant: Cui rei expe-plus erat in Cornelio q̄ vix hæres mente concepit obmurmurabat Petro q̄ ad Cornelium introisset. ob eor. lap. scripta q̄ fere quamuis dedicatio Ecclesiæ aut DD. vix non vsquam palam sparsere. Mirantes) i. suspicientes, mirari n. diuinum nō solum q̄ sunt insolita, sed et excellentia et magna, illa stupendo, hæc suspiri-endo et laudando, autore Aug. epist 101. Personas) sedantes n. acceptione personarum. Hi sunt causa) Quod et Paulus in eis notauit vix diuerset, doceatque q̄ nō oporteat hæreti-cos gra. Memores estote) Vt mihi videant q̄ indies obueniunt quando regnabit esse prædixit. Ab Apost.) Paulo præsertim ac Petro. Nouissimo) intellexit q̄ Iudas nouissimos dies de quib Paulus et Petrus non vtrā diem denunciarunt, sed sub tempore iam impleri, vt in. Scriptura nouissimum appellare quod subsecutum nos est, tametsi non longo interuallo, sicut et antiquum dicit quod, tametsi non longe, præcessit. Dicente Petro in Actis. Deus ab antiquis diebus elegit gentes audire verbum Dei q̄ ab meis: q̄ tamē electio non ita diu præcesserat, sed subsecutum est vix Petro in visione dicente, Surge, occide &c. Quod notatius sit contra hæreticos nostri temporis, q̄ nouissimos dies ibidem intelligunt extremos pene dies huius mundi, inde inferentes quod verba Pauli, Pro-phetarum nūbere, debeant de Ecclia nostra intelligi, q̄ vix prius reuiuiscat ob me-ritum hæreticorum admittatur ad Sacerdotium, tandem rapiat Sacerdotium, vt putant, mystica gerere: falso. a. q̄ nō habet mysticā vel Sacerdotium nisi ipsi docendo, aut legem Ecclie recipiendo vel sibi primū dederint. Illusores) q̄ Deum quadam plausibilitate verborum et sententiarum imponunt. In impietatibus) peccatis impietatis in Deum. Segregant semet) Grati nō legunt, semetipsos, segregant q̄ q̄ discessione docent, ad defectionē solicitant, primo quos semetipsos separauerat, deinde alios. Animales) i. carnis sibi non nouimus vivientes. Aug. in 2° Retra. c. 27. dorth. ani-males sibimet viri pauculos in fide, q̄ p̄ mentis ac intellectus imbecillitate non capiunt ea q̄ sunt spiritus Dei. De quo epist 102 dicit quod si tales salui fieri nō possent frustra laborasset in Ecclia: alloq. a. aliter de quibus Iudas

in epla, dicit esse ꝓfectos, seu vite ꝓfectu. Spiritu nō habentes) qz nūq ssc̄t dese: rendunt in congregatoꝭ in quib⁹ habat intelligi spiritu⁹ ecclā vnitate Ec. clesie non inuenire: vnde et scriptu⁹ est, non deficient fontes hui fluuij. Supaddificantes vosm.) In scientia et charitate, sanctissimum fidei) sanctā fundo omnis intelligentie et salutis, fidei .n. ingt Apostl. 1ª in cāt. fundatꝰ est et stabilitꝰ inconcussa sermonū Dei. Orantes in ssc̄o .i. spiritu sancto in vobis orante, ita vt spiritu in eis tēporanea attentiones, intelligentias, affectiones subtrahendat et optet, nam et Pater talem quēq; ingt Christꝰ, et Paulꝰ affirmat oratione de tali spiritu debere ꝓcedere qualis est spiritꝰ ad quem dirigit: ꝑ clementiam tamē Dei nō est necesse quod in summo gradu. Seruate) Digit, Orantes, minus ac seruate vt det intelligi ꝑseuerantia esse et donū Dei, et liberi arbitrij. Et effectus orationis diuine est vt nos adiuuet deus vt nosmetipsos seruemus. misericordiam) Ephrem illam de qua psalmꝰ. Co: ronat te in misr. et miser. De qua re latius ad cap. 2m Iacobi. Hos quidem .i. Iudas quod dicimus segregatos esse, Iudas, impios, quosdam arguite iudicatos iudicio priuate, ac discretionis: vnde Grari legunt, diiudicatos, ordinato tamē ꝓmisso examine et inquisitione, sicut scriptu⁹ est Ecclesti 11º. Priusquā interroges non vituperes quemquā, et postquā interrogaueris corripe iuste. Illos vero) .i. eos quos dixerat, q sc. sunt magis desperate salutis, saluate .i. quantū in vobis est ad salutem adducite. De igne rapientes) Velut si eos q inferno vsq; adeo appropinquauerūt vt de igne inferni videant ambusti, vt ille exhortatio status cōspexe tendebat. Tale quid fecit Zoh cum ꝓ alia simultudine idem describendo dicit in ꝑsona Ecclie. Contrahebam nolam iniqui, et de dentib⁹ eius auferebam ꝓdam: Interim dicunt q̄dam de igne rapi q è medio talis vite sippliciis multis ꝓpinquitatis miserabiliter saluantꝰ. De quib⁹ Deus Amos 4º. Eruti estis quasi torrib⁹ raptis de incendio, et non redistis ad me: Ac tantigit talem et pericolosū et diuine opis oblitū, et multo meliorem fieri. aliis) q indigent miseratione, misere: mini in timore) q orth ex cogitatione qua cogitatis vosmetipsos simili miserie esse obnoxios. maculatā) .i. carnalē cōcupiscentia animū inquinatorū adhuc inhērente, q tametsi nob serdos se nō faciat reos, facit tamē maculosū et deformē in conspectu Dei. Et sub ꝫ verbis Dathā intelligi nō suffitire multos concupiscentia nam gerere nōnē, sed ipsam inhiare concupiscentiam optitere odisse, affectū quidem, optime .a. et efficatissimē seruitate illi distingue q valet ad concupiscentia mortificandā et expugnandā. Sine peccato) absolutē, potest .n. deg nob ee

à peccato veniali ꝑseruare: vox tamē Apli peccati noīe crimē intelligere vt consentiat Paulo, q̄ dicit. Conseruabit vos sine crimine. Iucundabitur vel saltem exultabit. In exultatione) Sīc̄ scriptū est, Letabit in exultatione. et Dauid de q̄ Aug⁹, Dedicret me Victor in psalmis canentem. Impiū et potestatē) habet n. auctoritatē impiandi, et offendi q̄ impauit potestatē. ante omne seculū) q̄ et ante tempora seculoꝝ, et ante aūm seculare, q̄amuis impio et potestate vsus nō sit nisi in aūo et tempore seculari: vide et ante omne seculū dicta ab ipsa dominandi potestate: A seculo vero dicta ab ipso dominandi vsu vel opē: vnde ois seculum Psalter. dicit, Domine, Domine noster, domine ab eternitate, et potestate, Domine noster a dominatione.

In Apocalypsin B. Iohannis Apostoli
Commentarij. Primū Dñi. M. N. Iacobi Iansonij.

Prefatio.

Apocalypsis idem est q̄ revelatio, inq̄t Hiero. in cap. 1. ad Galat. Quod vocabulū, inq̄t, grece Scripturarū est, et a multis sapientibus seculi apud Graecos vsurpatū. Vnde aduertat lector vocabulū a 70. interpretibus vetus testamenti intactum, tantis ornamentis esse et proprietate Hebraei sermonis exprimentes nouis nouis verbis verba fingentes. Non scripserunt ab Alexā, iuste Epiph. in Coenes. 51. Aug. in Coenes. 30. sicut nec Iohannis Euangelium: sed canonicis fuisse per reliquos quibuscunq̄ hostibus testatur Tertull. q. contr. Marc. c. 5. Etsi, inq̄t Apocalypsis Marcion respuit ordo tamē Episcoporū ad originē reuersus in Iohannē stabit auctorem, Item Hiero. epl. 129. Tertullianus arbitratus est nō esse Iohannis Apli, sicut et Clemens Alexand. 2. Pedag. c. 12. Dion. Alexandrinus ab Eusebio 7. Hist. c. 18. Damasc. 4. de Orthod. fid. c. 18. idq̄ q̄ in quibusdam Graecis legitur. Apocalypsis Iohannes Theologi: Ed. a. Varinus est, ob c. n. q̄ ex diuina revelatione scripserunt vel loquti sunt authoritate dicti sint Theologi. Imperitus Propheta, vt docuit ex Areopagita toto libro de mystica Hierarch. principio cap. 8. Etiam Apostoli, vt patet ex libro eiusdem de diuinis nominibus. c. 3. vbi Iohannes appellat maximum et antiquissimum Theologorum columnē: Theologorum nomine Apostoli denotantur, q̄ paulo post dd. illius temporis a Theologis excludat, vbi dicit Hierotheus propter suum in componendis ex tempore in obitum B. Mariæ Virginis sermonibus Theologus omnibus dd. praeteritis praestitisse: inter Theologos n. Iohannem Apli Theologi nomen sibi excellenter vendicat vbi ex p̄ reliquis de

diuinitate agitij et mysterij loquitur sit. Vnde et Cyrill. super. 8. Johēs Apls qui de causa Johannes Theologus appellat. Continet a. Apocalypsis infinita futurorum mysteria, inqt Hiero. 1° aduersus Jouin. c. 14. Vnde et Johannes appellat prophetam, et Apocalypsis quidam, sicut Primasius ἐπιγραφην appellauerunt .i. subscriptiones tanquam tobij sacre scripture coronide, de qua re latius in conclusione libri.

In Caput Primum.

Quam dedit illi deus sermonem naturum, unde et in posteriority auditum Agnus accepisse librum, et soluisse signacula eius, palam facere seruis suis scripta est. n. Hic liber ad instruendum omnes Christianos, et ostendit martyrij coronam q̄ erudit constitutis in tribulationibus. q̄ oportet fieri citō et in breui. Mittendo p Angelum et q̄ dat intelligi quod simul Lex et Angeli, ita et istae apparitiones et reuelatio facte sunt Johanni immediate sicut et cetera dona fierent reliquis dei seruis. q̄ testimonium perhibuit illi Johanni q̄ scribendo, in principio erat verbum, habat verbo testimonium sine aeternitatis. Verbum erat apud Deum, habat verbo testimonium q̄ a patre specialiter distinguitur, nemo. n. quid apud semetipsum: Dicendo, deum erat verbum, habat verbo testimonium sine diuinitatis: Omnia per ipsum facta sunt, habat verbo testimonium q̄ una cum patre est Creator omnium: sicut Paulus dicebat timoth. in cap. 1° Libro. Et testimonium Jesu Christi Non dicit Jesu Christo ne inuidere videret distinctionem personarum inter verbum et Jesum, sed dicit Jesu Christi, q. d. perhibuit verbo testimonium de q̄ q̄ sunt Jesu Christi, quod in illa q̄ Jesu Christo serui Dei propria sunt, verbi scilicet. Quamuis videtur q. d. Reuelata sunt per illi Johanni q̄ scribere debet se de verbo dicta scribam q̄ audisset et vidisset. v. g. cui debet testimonium perhibere. Et in epla, Quod vidimus q̄ per speculum s. Commendando a. stabilitate huius libri subiungit, Beati q̄ legit s. et audit s. et seruat s. tempus n. prest. breue est Johannes septem Ecclesiis Per septenarium quem intelligunt Ecclesiam universitatem, magis tamen placet sic septem Ecclesiae partes designari, ita tamen ut q̄ illud peculiariter scribat ad universalem totius mundi Ecclesiam extendat: multa. n. sunt textui. De prescriptionibus ad una aliquam gentem in Scripturis diuinis q̄ ad reliquas gentes debent extendi. Ab eo qui est Est subinde sensus absolutus immutabilitate, sicut in Exodo, Qui est misit me ad vos: Et q̄ aeternitas immutabilitatis mensura est significat q̄ consequens aeternitatem: Hic a. quandoque aeternitas designat q̄ presens, plenius et frequentius, est, significat tantum presens, q̄ credit q̄ sic in presenti est ut millies habuerit in futuro: Erat a. significat idem q̄ sine initio esse, quemadmodum dicunt Cyrill. 1° in Joā.

rap. 1°. et paulo post Lomb. 8. Etiamsi, inqt, mente in auctorem veniamus, primum tibi, crato, quia a nullo terminus (scripsit a quo) invenitur. Quia dicitur Act. 1. q sic in presenti est vt finem non habeat: sicut in Exod, ubi diuinationis termi-nus a quo quem imaginari voluerit proponit: ita verba, dicitur est, vbi ubi diuinationis terminus ad quem, quem ibidem voluerit imaginari se proponat et extendat. Vnde Hil. 2° de Trin. Quae sensu, si quo ultimus quisque, semper inuenies quo ultiro tendat: Hoc q verba suggerunt p deo Patre, q tamen si reliqua Tri-nitatis persone coaeterne sunt, Aug. lib 16 de Trin. c. 10 sbat verba Hilarii dicit. Aeternitas in Patre, speciem in imagine, vsum in munere: Aeternitas in eo quod Pater sine principio sit conueniendo Patri tribuit, sicut speciem imagini sue Filio, vsum sue effectus Dei, numeri vel Spus q sic Dei donum est vt ita Dei dona essi tamquam fonti attribuant, et a septem Spiritibus quidam q angelus Gabriel q Raphael dicit ad Tobiam, Ego sum vnus ex septem q astamus ante Deum, q septem spiritus illos septem Angelos intelligunt: Cui intellectui obstant duo. 1° quod post dona Dei nunc spiritus notat Spum, q fieri non videtur si q spiritus intelligantur Angeli, q a resurrectione sua Spus nulla pacto fuit Angelis inferior. Secundo, q Johannes prorsus quia a deo et septem spiritibus, dicit. a. Cyrill. 3° Thes. c. 1°. Nemo audeat pa-tris aliquem dicere, vbi non Deum Patrem, et Angelos spiritus diuisat vias hinc, quam minime soli deo conueniunt. Cui sententie Cyrilli videtur obstare quod Jacob benedicens filiis nepotibus dicit, Deus benedicat puerilibus, Angelus q eruit me de omnibus malis. Sed respondet ibidem Cyrill. Angeli nomen intelligendum esse Filium Dei dictum Angelum q missum a Patre: Septem spiritus sunt 7 dona Spus de isto in figillatim dicit Esaias vt obseruauit Aug. tract. 122. in Johan. Spiritus sapie, spiritus intellectus. s. in Esaia septem spiritibus a Johanne designatis ipse spiritus sanctus quis auctor, spiritus intellectus et Ambr. 1° de Spu c. 20. Cui expositioni faueret quod addit. Qui in conspectu throni. s. Quod specialiter non est referendum ad antecedens q est consors throni sed ad ipsa eig dona q in consequentibus designantur q septem lampades ardentes ante thronum dei, idq; Deum a throno sue regia sua potestate velut quia tamquam consilium quod illa dare velit, quod non, in ea re pacta Deum sua regia ibi potestate, de qua scriptum est q dominatur in virtute sua in eternum. Obseruandum inde q in Tobia de Spiritibus dicit, Qui adstamus ante Deum, adstare a ministrorum officio tamquam qui ingressi sunt expediti ad deferendum obsequium: inde fortasse dicit de Angelis, qui a. Spiritus non dicuntur adstare ante Deum, q non secreti admissionis spiritibus.

A Jesu Christo) Quandoquidem Christus secundum diuinitatem Spus principium est, et in diuina ac humana natura sua, ideo in Symbolis fidei et alibi: et alia q sunt humane naturae in Christo Spu pronuncia: sed quandoquidem ea q sunt in Christo humane naturae Spu minora sunt, obiit tamen Christus Spu subinde postponit, vt sicut alia diuine naturae exaltata sono, ita hic ea humanam naturam quasi quodammodo diuinitati deum.

Hayrob rapitas 3tio 55to postponit, q̄ sic debet intelligi: sedes se habet, iam ad dextram Patris sedens et Agni regnans et ut homo dat gratiam, deinde gloriam effundendo: in effectu dans Spiritū Sanctū qui prius gratiā à S. Trinitate, secundū quid Spiritus sic modo recipiebat: Tertio fidelis ita ut testificationi eius non potuerint subesse falsi: apostolica principio tales esse apparere ut Deo fidenter ambularet ad veritatem, inquit Aug. 11 de Civit. c. 23 Primogenitus mortuorum, qui prius à mortuis ad immortalitatē resurrexit, dicit gentis q̄ resurrectio ipsa regeneratio est et quia natura humana redit ad finem suum et principium sicut possibile est in generatione ad similitudinem tendere. Princeps Regum, qui sanctus est. Adam hunc est Regem Deus, postquā ipse tanquam caput de omnibus prius creatis in eis principatus obtinuerit. Dilexit nos, q̄ nobis moriendo nos adhuc essemus inimici, et lavit nos à peccatis, fecit nos Regnum et Sacerdotes Non sicut Spiritus Episcopi et Presbyteri, inquit Aug. 20 de Civit. c. 10. q̄ nunc dicuntur Episcopi Sacerdotes, sed q̄ ut dixit Petrus offerunt Deo spirituales hostias. Deo Patri tanquam Deo, inquit Aug. q̄ ut dixit idem 10 de Civit. Christus in humana natura nemini sacrificium esse quia similem se ipsi illa occasione diceret sacrificandum esse Creatura. Cui nihil ad iudicium, sicut scriptum est. Sic veniet S. Et, Michael et reliqui in eiusdem sig. Omnis enim sicut scriptum est, videbunt eam populi gloriam eius. Cui ens principatus ut impleat q̄ ipse predixit. Videbit filius post venientes de mihi. Plangent se ad S. suam conditionem in qua hunc inveniebat sicut eius non animadvertunt, redire voluerunt, aut et desperarunt. Oes tribus terre ad omnes regiones omnes tribus terre, q̄ sicut in psal. 71 dicta. Benedicent sibi oes tribus terre, q̄ de aliis tribus aliis sicut salvandis: ita hoc sermone indicat de omnibus tribus quasdam fore reprobas. Etiam Confirmantis est. Amen approbantis est, sicut et apud Apoc. quando dicta dicit sicut benedictione Amen, Primogenitus ex ois abissi sicut, Fidelis per quem universa q̄ salvatis opus est, ut in redeant gloriam ipsius, de qua re nonnihil Ambr. 1° Hexam. c. 4. Testex Isaiae Deus noster Deo et matre gra. Regnum q̄ ut nos fideles in tribulatione regnabat diversis nimiis, diabolus, infidelitate, s. Patheum q̄ est Deus inter Cyclades, sicut et Rhodi et Cipri, iste Hieron. in Vita Pauli, in qua relegatus fuit à Domitiano usq̄ ad nostra fere tempora, inquit Iren. l. 5. Vide scendum Hieron. et alius scriptor author quem in fine tomi 1 citat Baron. refert sub Nerva residente ob nimia crudelitate adm Domitiani: quamquā Tertul. c. 5. Apolog. dicat Domitianum, postquam aliqua Nerva de crudelitate vidit tandē humanitate exhibuisse. Fui in Spiritu Quidam intelligunt raptus, quem Aug. 12 de Gen. ad lit. c. 14 elegantur describit: Arcaniorum inquit, à sensibus corporis, et nihil q̄ eos ois sentit exclusis illa spirituali visione fabulant in similitudinem divinis corporis. Spiritu. a nobis frequentissima, et sensu allegatos mihi videt. Ipse loco intelligit illa pacis sui

dicty nisi rationalib⁹ q̄a apprehendit similitudinal rerū corporaliū. Sed spūs
alūs eō modo sor loro intelligi nō posse affirmatur, qbus et sequentibz, dicit a.
Cū videlicet verbū ad pedē stupēs mortuū: q. a. vapit in principio vapty sūi affirth
velūt mortuū, q̄ ā sensibz alienū: Vbaz in spiritu. i. vehy et exaltibz spiritualibz
intentz, sicut erat et Petry cuncti viri verbū sūz cū mentil excessy. Ad dominicū die)
q̄ est p̄ sine vya sabbathi, iam hinc, vt sine appareat, religioni dedicata ob resur:
rectionē Christi, inqt Aug. ep. 86. et 119. c. 13. Dicta dominica quasi ad deum sūe ad
dñi obsequia ptinentia, authore eodē serm. 15 de verbis Apli. Et Tertul. a. c. 16. Apolog.
appellati dies Solis, sed et vsū gentilis q̄ solent illis diem labore soli sacrū. Quam
appellationē cū Christiani non possent penitus abolere, rapuit eam in alios
sensus, vertere appellantes dominicos diem, diem Solis q̄ Christy institia sol nouus
libere sūe immortalitatis vbiq; illuminauit, authore Ambr. serm. 61. Primasiy
vel dies Christianorū dicit esse dominicos, q̄ vbi simplicitas ex Amb. in c. 17
Lucę, et serm. allegato, sed nec Primasiy, nec Author tabulę in Ambr. verba Ambrosy
q̄ sic. inter Paschā et festū ss. interuenit esse quasi dominicos, q̄ z illos nec
ieiunat nec de genibus adorat. Audiui) audiui corporali. (Mitte septem Ecclie)
Ergo in Talmud Johannē nō solū vidit, sed scripsit Apocalipsin, q̄ mittere ad
Ecclesias iubet: cūod est contra eos q̄ opinant Johannē in Talmud solū vidisse
Apocalipsin. (Viderem vocem) p. audiendo vocē. Vidi) vidit corporeū. (septē candelabra)
q̄ apparebant nō substantialiter sed in similitudine. Similē filio hominis)
Similis, inqt, vt dei intelligi Christus sit nō in specie sed assumpta similitu
dine apparuisse. Podere) q̄ est vestis talaris, inqt Hiero epla 128, et in c. 9. Ezech.
et in cap. 3. Zachar. apparuit iudex Josue Sacerdotali, hoc est Hiero. ā 70.
tum ab alijs, vbi dicit a. Josue Hiaruellicus q̄a olim indebat Pontifex, videlicet cum
Nō sustinens tanta visionē, inqt Iren. l. 4. c. 27. sicut nec Daniel q̄ ad singulos
visiones dicebat sibi in visione sua nisi in me remansit virtus, sed et Galathy neq
interlucidi. Cecidi) indelicti q̄a tepo mortuus, q̄ alienatus ā sensibz magis quam
dormientes, minus quam mortui, q̄ et author Aug. 12 de Gen. ad litt. rectingit
ipse q̄ rapiunt in extasin. Sicut me) ad consolationē et confortationē. Noli timere)
Iren. loco citato refert q̄ dixerit, Tu q̄a in cruce recubuisti sicut pedes meos, hi accipito
fiduciam. Primus) Sine initio durationis, nouissimus q̄ finē non habituris, Viuus) q̄
natura immortalis sed per diuinitatis. Viuens in secula) q̄ resurgens et mortuus
iam non moriar. Claues mortis) vt de mortis tam ani quam corporis impio educam
quod voluero, et infernū) vt eod̄ q̄ eius vita inferno appropinquauit vt illo spiritus
educatus vt rapiat nulli gloria ipsorū, Absorpsisti ab inferno animas meas, Et. Eripisti
animā meā de inferno inferiori. Scribe q̄ vidisti) in me sc. vis adhuc esse vobiscū
His q̄ verbis demandat ei conscriptio Euangelij, vt apparet, et q̄ sunt. i. q̄ mihi
in presenti ante oculos hūc versantur, q̄ oportet fieri. s. q̄ in posterū revelabo tibi.
Septem stellarū) Iuxpit Johannē sic interpretari visionē vt hoc ipsos esse vere

Dei Prophetam, qz hyse Aug. c. 28 cont. Adjunath. Non est Propheta veri Dei q obla-
ta diuinitus visa vel solo corpore, vel et illa parte spiritu videt qua corporeis rapi-
tur imaginib, et mente siue intelligentia non videt. Non est, inqt, Propheta qz
rectingit fidelel spiritu mysteria videre (sicut et infidelel, de qbz apud Danielem)
et nō intelligere, inqt idem 12 de Gen. ad lit. c. 19. Angeli sancti. Episcopi, dicti
Angeli, qz labia Sacerdotū custodient scientiam s. Angely z. Dñi eparchiū est. An-
gely qz ā Deo delegati, Vt ad eos extendere et liceat illud Psalmi 102. Angeli q
fortis verbū eius ad audienda voces sermonū eius. s. sic aptē conuiuibl et cōpla-
natil verbis eius apud vosmetipsos vt possit esse conueniens auditui et intellectui
audientis: Reliqua. a. visio Johannis quidem explicata est, explicatio. a. eius nō de-
scripta, qz plenissime in Script. inqt rursus Adjunath. Augt visa sic posse cuncta
uideri quemadmodū visa sunt, non est quemadmodū intellecta et mentis
visio et qua tali fiducia reverendi lectoribz seruanda. Itaqz in premissa diffone
obseruandū quod xtus. loco allegato dixit Johannē sic videre gloriosū Regem
Christū aduentū, scire figuram eius rei quā habet Christus in gloria. Per id
q ait vidit Filiū hoīs videlicet podere intellexit in eo qualitatē eterni Sacerdotij
in eo q vidit eundem in medio septē Candelabroꝝ intellexit quod sit in medio
Ecclesiarū, qz concordiam Ecclie inhabitat: quod pcinctus ad mamillas in eo in-
tellexit eius tanquā nostra beatitudinē obiectū, q est mamille siue vbera
Deitatis dicta Isaie. 66. Ad vbera portabimini. Circa mamillas. a. dicit pcinctus
vel vt det intelligi ibi impleri quod scriptū est, Praecinget se et faciet illos dis-
cumbere, vel q nō diffundet beatitudinē alicui retributione, qz nō in oēs diffun-
det beatitudinē pares, sed q meritis et capacitate diuersoꝝ disparem. Est. a.
zona aurea qz eius aurū designet passim Sapientiam q id dat intelligi quod
tamen sic habeby, nō tamē habe nos sit potestatis, sed participatione eterne
fidei sapientie. Caput eius tanquam nix. Caput Christi Deus, q scribit in Filio dei
q primū est caput hominis Christi, vedel q tanquam nix, qz eterne Dei Filij
a Sapiente dicit eterne, in quam nihil corruptibl incurrit. Ca-
pilli. a. mundum ex capite, q quod significat illa q in Christi humanitate et
ornamenta vel indumenta immaculata et splendida. Per lanā q figuram
assumit Christus et diuinis inuernatis, et quoad diuini inuernati intuitum
qualitatē: Quod dicit, qz eius in consequentibz ad singulas Ecclias id q sic ap-
paret in alia et alia loquāt qualitate, dicendo ad Ecclias Ephesinā, Hoc dicit
q tenet stellas. s. Ad Smyrnaeam, Hoc dicit Primus et Nouissimus, et sic de reliqs,
Mystice dicit, Eius caput est sicut nix, Capilli vt lana s. Sed eius loco dicitur
Ecclias Thyatirensem, Hoc dicit Filius dei. Per id qd verba quasi interpretatq.
Quod inde rōsumit, qz sicut flor loco, verba, Oculi eius tanq flamma ignis, Et q
sequūtur deyndeby eius, iungūtur verbis q describunt eius caput: ita eadem verba
ibi iungūtur Filio dei, dicit. n. Hoc dicit Filius dei q habet oculos s. Tanquā flam-
mā ardentē fuisse eius in gentatione, de qbz Isaie 30. apparebit in oculis eius, pūt

fieri solet. Pedes eius Irenæus dixit ꝙ pedes significari aliqꝫ ꝙ ad finem ꝓtinet, ꝙ ꝫ ipse de re alia, quàm nos, intelligit, ita ꝫ ꝛ ꝛ diuersi intelligentiæ eodem deueniant. Causa diuersitatis est, qꝛ ꝙ nos ꝙ nos legimus Antichalcus, ipse legit, Chalcolibanum. Libani a nostre solet subinde intelligi thus, ꝙ thus oratio: Irenæus thus ꝙ Chalcolibanum intelligit ꝓ seruenabile orationis ob fructus conflagrationi inseruiens. Secundus nos a sensu est, Pedes eius ꝓ extrema eius sensit antichalcus in camino ꝙ qꝛ in extremo iudicio offeret impius pedibus suis sibi ecclesiæ similes antichalco ꝙ est ab habent antichristi speciem in camino siue Libano ignis infernalis, in quo ꝙ modis varijs cruciabuntur et nō consumentur: thus ꝙ oratio et pedes apparuit Christi in forma iudicis, apparuit, impius, et causa in scio effecti, sicut et ante 55 ꝙ descripsit est in suo effectu, ꝙ oculos ꝙdam iudicis indignatio, ꝙ caminus, parum infidio. Vox tres aquarum multi. Qꝛ nis in se sit verbis diuinis et simplex vox pro hominibus loqui multiplicitur et multifaria enumeratio, ita ut vastis hominibus, hominumq; captibus et assedibus aptet: quod latius declarat Irenæus l. 28. Sicut ꝙ sic quomodo ex beatitudine sua alijs de rebus emittat alacritas suas lucis. In manu stellas septem. Ad roborandum Episcopos: unde ad eosdem dicit Isaias 41. Noli timere, confortare te, angelicis alis tuis, et suscepit te dextera iustitiæ mei. Christi, de quo alibi, Verabunt eius duæ duæ lucis nostræ. Ad gubernandum, sicut scriptum est, Deduxit nos gubernatore salutis huius, et dextera tua suscepit me. Ad dirigendum, Deduxet me uniuersaliter dextera tua. De ore eius gladius. Increpatio qua impius in die iudicii arguet et increpabit, sicut scriptum est. Increpabit gentes et pijt impij. De quo Isaiæ 30. Labia eius plena sunt indignatione: quam audire metuent ac refugient ob qꝫ paruitet dicit, Dum ne is furore his arguat me. s. Vbiqꝫ parte acuta qꝛ verbis increpationis suis confundet impium quasi medium. Unde scriptum est ad Hebr. 4. Penetrabilior est omni gladio ancipiti. s. Quod de die iudicii intelligendum esse et verbum ibi ostendunt. Et facies ꝙ ꝫ ꝙ repræsentat gloria corporis Christi, quod inde ꝓbatur, qꝛ nis vellet Christus in transfiguratione sua gloriam sui corporis aliquibus ꝓmonstrare eundem faciei suæ splendorem assumpsit.

In Cap. 2.

Qui ambulat. Qui nō solum conuersatio Ecclesiæ ingrabitat, sed ubiq; ejg bonis interest ꝫ ambulare sit conuersationi sicuti sæpe dictum. De Deus hic ambulat in medio castrorum, dei sunt castra tua munda. Scio opera tua priuata conscientiæ persone, et labore in studiosis publicis, et patientiam tuam in tole: rabili et impios, et qꝛ impatiate nō fatigaris ad deserendum officium, non potes sustinere malos ad fugiendum sc. eos, aut ꝓmittendis eorum scandala, potes a sustinere ad emendandum, breuiloqui. l. explorasti, diligenter examinasti ꝙ se dicunt Apostolos ab integritate, credulitate, legitima auctoritate, inuenisti eos

mendaces) non, vt arbitror, in doctrina quā adseverabant, sed in auctoritate, aut
pstantia quam sibi arrogabant: Ad quem sensum inducor duobz auctis. 1° q nō
subjrit, sed stat pseudoapostoli, quale p inconsequentiby duobz locis subjrit.
Deinde, q legit, Et patior malos? tolerando malos in officio vitandi schismatis aut
publici incendij causa. De qua re Aug. post Collat. c. 24. Falsi a. DD. nō sunt
tolerandi. Huius tolerantie exemplū extat in Apto ad Philipp. Quidā ex ēē:
bratione Christū annunciant nō sincere, quid n. dum omni modo annūcietur Christus? in hoc gaudeo, sed et gaudebo. Sustinuisti vt nōen vnū) contem-
dictiones et obloquia mea. non deseristi) q in sustinentia illa pseuerasti. Sed quod
aduersus te) quida addunt, Pauca, sed nō leguntur ita Graca, nec Biblia Clem.
et obid quod legit diligenter exponi pt. 1°. Charitatē tuam primā reliquisti. I.
à charitate vt pdix inutile opponis: Si a. legerem, habeo aduersus te pauca
nō haberet locū hic Commutatiuū, q charitatē pdere salubri tamen ali cui bis
et laudabilibz actibz non inter pauca, sed maxima et summa reponit. Alter
et pbabilior sensus est. Charitatē 1a pdidisti quoad eius opa q prīa plena, feruentia
et pstantia fuerūt: Cui sensui conuenientior est, q detrimento q aegrit
remedijs stygerando nō dicit. Charitatē amissam restituā, vel diminutā restitu-
ā, sed 1a opa fac. Hoc audiendo agit se de immunitate charitatis actibz fuisse
conjunctus, immunitatē dico, quā insinuat vt sequentibz, Prima, non enim
ceciderat abomnibz charitatis actibz absolutē. Memor esto) I. imitare tibi ob
oculos pone, et tristi cogitatione reuolue, vnde ceciderit) Nisi n. imo Ambr.
lib. 2 de paenit. c. vlt. est quod tam summo dolori sit quam si vnusquisq; recor-
detur vnde lapsus sit, aut vnde ceciderit. Age paenitentiā) Age, inquit, indicans q
docuit Tertull. de paenit. c. 9. paenitentiā nō sola confessa referenda, sed adhibe
ministranda, Adhibe, inquit, I. Exomologesi, quā dicit esse disciplinā humiliā
randi et affligendi se deformitate cultus, abstinentia cibi et potus, somni, et
assistentia lachrymarum, mūgitus vocis et diei implorationē sustentationis. I.
Fac in illo n. feruore, pstantia et numero sicut in principio. Dentio tibi]
Acriter communitatis est. Quid a. Tantū mihi sit q à primo solū charis-
tatis opus restituerim? Hoc vobis fiat inconueniens ipse q priore ampleti
sicut sensisti, sed gratis: Redit n. huic vox minatis illi q defecit à feruore
charitatis: nō tam ob defectū illius sedes se quā ob id q illius defectu feruo resecto
ne quod q à charitate feruore ab ipsa demum expellat charitate: vnde Greg. past. p. 3
admon. 35. citatq; à Bernardo epta yq. Admonendi sunt q indicata bona minime
consummatis et considerent qd his propositū nō proficiat et capta retinere est
sicut q fierat gerendo nō cresceret et q fuerat gestū deseruit, et ipsa expandi
remissio vocis id q optatū est pugnat: Sicut scriptū est, Qui modicū est et
dissolutus in re sua frater est sua opa dissipantis. Nihilominus et absq; tali sepa-
dicq; indicio minatis illi q à feruore charitatis absolutē abstinet, Deus n. nō diligit
Deus et omnibz viribz suis: q etsi essent tantū in tam parte pctō veniale, meretur

minal ivati dei si ꝑ ꝓuinciã non exꝑich, et ꝓfectis si ꝓuincia vig contemnah.
Mouebo candelabrũ tuũ) Quando quidem dñs paulo ante dixit candelabrũ esse
Ecclia, et illa q ibi loquit est sic ꝙ paulꝰ repetat nũ arbitror candelabrũ sic
in alia significatione ꝓponi: Mouebit itaq candelabrũ de loco suo, q nũ Episcopꝰ
rapũt Ecclia sua sit rapite languente languescit et Ecclia, rapite sensꝰ defici-
ente (vt ex Greg. audiuimꝰ) deficit sensꝰ et Ecclia: minatꝰ ꝙ dñs Episcopo vt
ad ꝑ redeat fernore qz contemplatione qz defecty eig redundat in defectũ
et ꝓficiũ totig Ecclie. Fauda odisti) Fauda, inqt, ostendens Episcopũ ꝓdicũ esse
odio ffedo, vt nec ꝓ me nulla fauda edent Goiel, nec in ymaginibus Ioiꝰ q sibi diligit
pacũ faceret nulla fauda eorũ, ꝓut in ꝓsal. 138. vt Aug. dicit ꝙ. Nicolaitarũ
Et fauda quedam Nicolai diaconi intix. 7. primo, autore Euseb. lib. 1. c. 27.
Tertull. de ꝓscript. c. 46. Aug. haeres. 9. q indifferẽs vtebant mulieribꝰ, vt
ꝑmissũ esset adolatrijs: Hor. a. allegando erigit aũrẽ eig ne ꝓdente
corruptione minuũ dicitur. Qui habet aũres) i. donũ dei, vt auscultet dei
verbis, sicut scriptũ est, Qui ex deo est verba dei audit: Vel. Qui habet donũ
intelligendi, audiat qd spiritꝰ sanctꝰ scr. q apud Hieron ꝓponit auctꝰ, dicat ꝙ
diuersitꝰ mundũ ac peccatũ ad mortẽ, dñs, loc. n. deum esse viuere paulo
post et ipse contemptũ confundit. Dabo edere) ꝙ participationẽ eternæ sapientiæ
q ꝓmisit. 3. Dicit esse lignũ vitæ appendentibꝰ ea. in paradiso) i. beatorũ
loco: Vbi a. ꝗb verbis alludens ad lignũ vitæ q erat in loco voluptatis.
Dei mei) Quid ꝙ ss. quem dicimꝰ vt hoc appellatiue deũ deũ suũ, vt
deꝰ dicat alicui respectu creaturæ? Nequaquam. ss. n. haec locutꝰ est ꝙ Ar-
gelis, post dicit rap. vltio. Ego deꝰ nusti Angelus s. Quod ꝙ dicit, mei, id non
dicit ex parte principali loquentis, sed ex ꝙ quem loqꝫ: Simil et alibi cũ
ex parte dei dicit Angelꝰ ad Abrahã, vir mentitus iuratꝰ, ex parte sua addit,
Dicit dñs. Scio tribulationẽ) quam pateris mea religionis ꝑsecutionẽ, sapiens
n. bonorũ bonũ religionis meæ sustinuisti: Discat ꝙ) simile n. bona habeãt
si timuerint deũ et seruierint deo. Blasphemari) i. maledici et contumelijs
corripi. Iudæos esse) Et vera ac vnica religionẽ colere, et non (sicut) eo ꝙ iudaica
religio ex Christo abrogata sit. Sinagoga Sathanæ) i. collegio aduersantiũ deo
et ordi bus, ipso interim Sathana ipsis ꝓsidente. Coronã vitæ) Coronã. n. iudæ
ꝓponit, posteriꝰ a. dat in gaudijs et exultationẽ fatigato, dqt Epiph. Caresi. vlt. in fine
et morte 2ã) q est mors ꝓpria, dicit a. à morte 2a. vt insinuet neminẽ absolutũ
viuere nisi cui semel fuerit à morte 1a. Sedes est Sathanæ) Habitabant n. pergami ad-
uersantes Euangelio in magna multitudine. Tenes) sc. ex confessionẽ fidei, habes
illic) et nõ eã dissimulas, cui ꝙ plurima oportet tolerare. Increpat dom. Nicolaitarũ
et ex ꝓhibitionẽ et nonnulla ꝓhibuit fideles ad illicita sua dogmata. Euangelio
oris mei), qz in die iudicii sapplebo defendẽs meũ sibi nõ in bonũ, et ego negando

ac inveterando oppugnabo eos, quando bella de regno meo oia scandala et eos q opant iniqtate. manna absconditu) .i. abundantia dulcedinis divine quam absondit deus in sac vita timentibz se: vel absconditu qz dulcedo eius non nisi mente capitur, non nisi in intimo, vt sic dicat absconditu ad distinctionē calculi candidi q pertinet ad gloriā sensibz manifestā. Calculus candidus) Calculi candidi solent dari suffragia in bonis, et in ipsis inscribi nota eorū in quorū favore suffragia dabant: unde q calculus candidus quidam arbitrantur sic metaphorice signari appellant, bonorumq; è mēs meis reprobis assumptionē ad gloriam: Sed qz illa approbatio siue assumptio collationē fruitionis dei in absondito manna signata ordine precedit, sic. n. collatio calculi eam subsequit, ante ois volendū est, nomē calculi q est apud Hebreos lapis Hiere. cpl. 143. transferri posse q Arabicis libz siue alijs gemmis lapidi intento et subtilis, q lapides .a. preciosis subinde designari corpa gloriosis patet ex Daniele vbi corpa eius q apparebat dicit fuisse vt chrysolithus thaxis vestis dicor lonis exponunt q q calculus corpus gloriosis intelligunt vt sicut q manna beatitudo aīe q est in fruitione dei, ita q calculus intelligat gloria corporis. Nomē nomis) Hinc magis patet calculi nomē corpa intelligendū, qz cū singuli libri Script. sacre vt dicta Ysaie q quasi sint intelligendi, eo q singuli Auctores suis habeant loquendi modis, in hoc libro nomē cuiusq; fere dicit corpori inscribi, vtq. Habentes nomē eius scripturā in frontibz. s. Et. Habebat in vest. et in femore scriptū. s. Nomis) .i. conservatiuē qualitatibz nomis q dic in illa vita q dicy erit: Vide et in Ysaia dicit q Euntes habebunt nomen melius à filijs .s. qz .n. signatius melioris qualitatis quam habent q filij et filiabz. Dicit a. nomis ad distinctionē suis vite finit et Adam indidit animalibz nomē sic. n. venustius nomē, et specialis genus aut agnomē accipit à qualitatibz suis vite scrit et Adam indidit animalibz nota experimentia qualitatē singulorū intuebat, ibi. a vt priore qualitate ita abolito priore nomine accipient nomē, vt dicitur nomis. Dicit a. in singulari, Nomen, qz signat de deo minus plura habens nota, qz hoc Baptis. Jo adic. Emanuel. et Samuel. de vera fide, non inueniens verū q dicit dei ypostasionē simul signat; In scriptura .a. vita, vt Zacharie vlt. dr, erit vnus dei verus q dicit dei ypostasionē simul signans; ita etiam erit nomē venturi: iuste verus q dicit et ypostasionē et proprietatē nominis indicabit. De quo Ysa. 62 Vocabit tibi nomē q ore dñi notabit: qz illa tam optima vocabula ssc lin: guarum Auctor illi vite reservabit, illarum tamē quoddā indicium posuit in vocabulis linguis Hebree et Sarre, q hoc Hiero. Latinis et Grecis nomen vocabulis singula subinde equalent. Cui accipit) qz qz singulorū nota non intelligunt nisi dū singuli illa accipiunt. Mulierem Izrahel) Quia cum Jezrahel conuenit in qualitatibz à qbz Johannes dicit Heliab: Epiphanius

Carensin 5l̄ arbitrate z Cam ẏpletiré ꝑdix Priscillam z montanu adiecit, q̄d
ego in medio relinquo: Facit tamē Epiphanio q̄ scpt, q̄m se dicat Montanū
id n. à montanistis Priscille tribuēs fuisse, ipsamq; hoc sibi arrogasse ex tota de:
hisate illius temporis notū est: Nec obstat q̄ plurel ẏpletisse adiecerint montano,
Cir. a. sonno de una sit, una n. potiū ꝑ religiē notabiliō fuisse, ita ut Zoluel
sub una comprehenderit reliqual. De Idolothitis) Pauli ratio, ne ꝛo incurrerent
indignationē gentiliū ex abstinentia: no n. Cat mūdior sedebat ad idola:
triam, sed curiandū et deuitandū sibi ꝗdq; animū inducebat ꝗdq; ꝑ
libertatē in ea parte q̄am Apostoli. In lectū) q̄ immittat ei egritudinē
corporalē ut nouisse futuri sit ei denūbere. In tribulatione magna) et
in Cat vita, interficiam in morte) ut insolita mortē à medio tollam. Scrutans
renes) id dicit de deo ad varios effectū, aliquando ad cognoscendū, ut Lucē. 17.
q̄d n. deus scientia sua explorata sibi habeat vndē et renū intima, ali:
quando ad purgandū et intimē sanctificandū, ut psal. 7. Scr. a. cor id dici
ad temporalē punitionē, q̄ dicit Scrutans cor et renes, Hor. n. aliter vide ꝛi
et nisi ꝑ temporalem vindictam: occulta n. vendū et renū cognitio
futuro iudicio Ecclē manifestanda: Quia dixit, inqt, veniat dns q̄ omni:
festabit absconsita ꝛ Deinde Cir signatē q̄ deus ipsi diuinitē immissum sit
genus aliq̄ morbi insitati q̄d intima affligat: q̄dale q̄d immisit Antiochꝰ
quem diuinitē appellant interne et diuq; vissenū dolor, ita ut causa illius
dolorib et remediū et medicos fugeret. Et ꝛ. scient oēs Ecclie q̄d dabo
unicuiq; secundū opa in futuro iudicio, nisi ꝗ parual huius vite aliq̄ punitiū
actus, aliq̄ ꝑfectiū: sicut scriptū est, Tu parasti diuedionē iud. et infra in Iacob
si peccauit Et paruula huius vite cor dirigendo ut faciant remediū de iustitia
quam exercebit in futuro iudicio. Vobis ꝗ reliquis) Quidam legūt, Et re:
liquis: sed q̄m ledionē oportet verba Et reliquis) ꝗ parentesis legi: ut
sit sensus, vobis q̄ estis ẏpathyon, et reliquis q̄ ibidem nō estis. Altitudinem)
Altitudo latine indifferenter dicit et q̄d sursū et q̄d deorsū vsurpatū est.
Aglicus 1° modo accipit, ut sit idem q̄ sublimitas doctrine Sathanice: Et
hec verba, Cq̄emadmodū dicunt) accipiunt ut sit sensus, Cidē no reginā
dicunt altitudinē doctrine Sathanice q̄emadmodū Caretici appellant
solent n. eam suis oēn alia celebrare: sed si ille sensus esset potius apti dicitur
fuisse, Altitudinē q̄emadmodū dicunt: q̄ si Caretici doctrinā suā dicerent
altitudinē vel sublimitatē, nūquā eam dicerent altitudinē Sathanē: Melig
itaq; altitudinē accipiunt in posteriori significatione ꝑ profunditate, q̄ q̄anū con:
ueat impietati, abominationi et errori à ꝛlicis nō cognosci: Subinde
Dei ꝑ simplicitatē Christianoꝝ, de qbꝰ scribit Cfatio lib. 1° Propositi tibi mu:
nificentie, charissime, potentissima et altissima mysteria valentinianoꝝ

q̄ non ōēl cupiūnt, q̄ nō ōēl cerebrū̄ habent, vt bī illa regnosrunt p̄cipiab̄ omnib̄ obseruare se à ḡfūdo insensationis. Aliq̄ando vero non regnosrit q̄ p̄fūnam suā doctrinā impietatē haretici in principio multitudine studiose celant: Quēd imprimis apparuit in Arriano, q̄b̄ Athan. scrip. 2. Quē nō apte dicitū, Erat tempp̄ q̄ndo nō erat verbū, sed verbū p̄ tempus supprimitis dicendo, Erat q̄ndo nō erat, ad decipiendū simplicū. Et in Eunomiano, q̄b̄ Apostol. 1 Thes. 5. 22. Sola vere dicitū verbū esse genitū, dicit apte creaturam esse, nec multa similiter, multaq̄ dissimiliter simpliciores Christianos conuenit decipe. De ignoratione doctrinæ Sathanicæ & de ḡr causa orit ḡr est sermo, Et sensus est. Sobis dico & carnalēs Sathanicæ doctrinæ ignorantiā, q̄emadmodū dicunt: Ego q̄ vobis et similibus modis dicant. Nos mittamus sūx vobis: nihil alterius differentiæ affert vobis doctrina nostra, q̄ntū est ad intelligendū, q̄ntū ad fugiendū. Hos hæreticos, et p̄sertim Ludouicū Nassouicū primicerio Belgiæ dixerunt (q̄ est refert Serpain lib. 1° de Caede Christianorū Belgij) cum inducerent q̄ si conuenirent ipsi sua de iustificatione doctrina, sub aliorū, sed nouorū Sacerdotibus ōēl aliqua controuersia in Belgio motas, motusq̄ eorū esse in posterum q̄turos, quod q̄ erat in re aliud dicere q̄am ad obscurandā doctrinam Sathanæ q̄ferri: Non mittam sūx vobis aliud pondus. Tamen addit ecclesiastica hæc auctoritas p̄ceptū, p̄dentia verba et ex persona aduersariorū in textū inducendi: Si non et ex persona dei q̄mittentis, vt plenius exponunt q̄ sūx Christianos non sit missum pondus vetus legis, non deberet vti aduersatiua sed illatiua, et dicere thau. vt esset sensus. Non mittam in vos aliud pondus, quod vel thau q̄ labefactū tenere minus a sensu est, Tamē & nō obstante q̄ tam plausibilia q̄ponunt id q̄ labefactū tenere) q̄ in eo q̄ accepistis temeriter q̄seuerant: Quibus verbis suppeditat simplicibus denuo principiū, quo ōēl hæreticorū fraudes et plausus compendio euadant. Si non habitis et receptis absolute est inhærendū: omne q̄ q̄ adfert nouitatem vel ipse nouitatis titulo repudiandū est. Donec veniam. Hoc q̄dē addit: Sciunt non quia tempus hæretici mandatū esse receptis inhærere q̄ illo tempore quo nondum vitiata fuit doctrinæ Catholicæ integritas, non q̄ eo tempore quo dicunt eam esse vitiatā: Nunc ad id dicendi nouitatis locus, q̄ mandat inhærere receptis usq̄ ad aduentū dñi. Peruicaciter ac pertinaci rei simpliciores admonent sūt, ne q̄ ipsi magis sint obnoxij fraudibus. De qua re latius Ambr. li. 1° de fide cont. Arianos. Potestatē) iudiciariam sūx gentes sicut scriptū est, iudicabunt gentes et dominabitur populis. In virga ferrea) q̄ est inflexibilis, et q̄ nec frangi vindicta absq̄ misericordia et interminabili: reget ac nō infligendo vindictā, sed vna cum iudice deserendo: Confringent) fient in irreparabiles vt nequeant in integrū restitui. accepi) potestatē iudiciariā et vindicatiuā, idq̄ merito meo, dabo illi stellam) & coronā gloriosā, per metaphoram stellæ notæ signatū apud Apostolum Dionysium. Stella à stella differt in claritate, sic erit in resurrectione mortuorū

matutinas) Resurrectio n. & matutinus significat Psal. 100. In matutino interficiebam omnes peccatores terre. Vide et Dny mane 1m Discipulo ad immortalitate resurgt.

In Cap. 3m

Quod vivat) in charitate, et mortuus est) q charitate non habet, q mortuus erant) in Ecclia hia: Episcopo n. vide mortuo multi. et fidelibus pauperibus in mortē aie deridunt Sic Ambr. Vel, q mortuus erant) in seipso: amissa n. charitate non statim amittunt ois dei dona et spiritualia, sed sensim in mortem vel ornatū tendunt. Sic Greg. Past. pr 3e admon. 15. opa pleni) q non ex charitate, q ut plenitudo legis: Qualiter accepit munus Episcopale, dicebat n. tibi in Petro, Amas me, pasce oues meas. Pauca nota vide data intelligi. q sub Episcopis Hipponensib adjuncti sunt boni in Ecclia sed rariores, pascente eos summo Pastore q dicit, Ego ipse requiram oues meas et pascam eas q à Pastoribus desernunt: Sicut et in psal. 106. scriptum est. Effusa est contemptio sup Principes, et adduxit pauperem de inopia, et posuit sicut oues familias. In albis) Quando in Script. vestimentorum fit mentio nimium illam ad spem carnis allego: vigare, just Tertul. de Resur. n. 27. In albis dicit splendore et gloria immortalitatis corpori confitenti corpori charitatis meæ, q dicunt sancti meruerunt n. & psalm. addere ad inducendum quod primum fidelium vite non deb nisi pacta & securitas. Non delebo nomē eius) D. Thom. 1a q. 24. a. 1. ad 1m Liber vite, inqt, duo modo dicit conscriptio electorum ad vitam: alio modo conscriptio eorum q dicunt ad vitam: Unde et conscriptio historiarum liber vite dicit. psalm. a. vadig et apig à psalte de Liber viventium, et conscriptio non electorum, sed historiarum. De quo libro Hiero. in cap. 7. Dan. dicit nos sepe in Script. legere, nusq tamen liber viventium, et conscriptio historiarum semel tantum inveniah, idq Psalmo citato. Arbitror q. inde sensus Hieron. esse quod ea q de libro vite in Script. sancta dicuntur intelligenda sint non de libro predestinationis, sed de alio historiarum aliq viventium, qui in hoc libro scripti dicuntur glabitur: Hic itaq liber vite intelligendus est de libro viventium Habet clavem David) Isaie 22. et quo rapite hec verba desumpta et supplenda sunt, dicit Clavem domus David, q domus designant Ecclias. Qui aperit) in pri: mis vox unidscribitur vt intendat Evangelio: Cuius rei exemplum exstat in Lydia purpuraria cuius hec aperit vox intendere fil q dicebant à Paulo: aperit ipsum q fidentiam psalendo ostensionē, fiducialē et libertatem predicandi Evangelij: De qua actione Isaie 45. Dicit de Christo. Apiam coram eo ianuas, et portæ non claudentur. Et hoc preparante omnes mundi tribulatos aliquando patiēte inferendo Evangelio, auctore Tertull. n. 7. adversus Judæos. Nemo claudit) ob dic distributē efficaciam, de qua Hiere. 20. Applicabo eum, et accedet ad me. Sh Omnis q audivit à Patre venit ad me, q no contingit quia sic expedit decesse; just Cato dedicat Augto de pdest. 55. n. 8. Claudit) deserendo, nemo aperit) sine eius auxilio, opa tua) bona coram me. Ostium apti) 1. aperi sermonibus tuis predica

Oo

et aurel multorū, nemo pt claudere) nō est n. in potestate hominū pfīcere
spiritū. Virtutes mediarū) i. potiarū, et parū grē aūt fruitionū secularū,
de quā in Psal. Nonne tu deus repulisti nos (ab omni sublimitate et potia
seculari) et non egredieris deus in virtutibus nostris, qz ad egressū nostrū
in predicatione Euangelij non sterit virtus aliqua aūt splendore secularis.
Seruasti verbū meū) in vide tuo temario fidei vetimarito. Nomē meū
i. in ipsa confessione fidei non denegasti. Ex quo dat intelligi non sufficere q
secreto fidel in mente, sed adesse debet et confessio in ore. Dicunt se iudeos
i. idipsis minor adhuc esse q olim erant iudei, verg n. et veros populos dei, sed
mentiūtur) non in eo quod se dicunt iudeos, sed in eo q iudaicam religionē
dicunt adhuc eo loco esse quo ante erat. Veniant (et veniant) ad audiendū te
et adorent ante pedes tuos) i. reverentia causa pedibus tuis se ostendant, sicut
scriptū est de Esther. 3. Isaie 49. Vultū in terram demisso adorabunte, et
pulverem pedū tuorū lingent. Ita ut Script. conformē sit q populi christiani
offerent vel adorent ante pedes Pontificis, id n tempore Aug. fieri solere Episco-
pi, declarat rōm 22 de Baptis. c. 8. de quodam dicit, inclinato ad genua mea
capite ad offerēdū. Dilexi te) i. ad quē mouere, ad obtinendā huiusmodi audi-
entiam ego ex dilectione tui gessi te, idq eam ob causam, qz seruasti verbū
patientie meæ) quod n. inter tot contemptores, et contradictores seruari, nō pt
nisi mediante multa et tanta patientia: unde et ille dicebat, Propter verba la-
brorū tuorū ego custodiui vias duras. Et pro perseuerantia orando subiungit
Perfice gressus meos in semitis tuis. s. Seruabo te) propiendo te ex hac ho-
ra tentationis) ultima, legit Tertul. Scorp. c. 12. q est Antichristi, quod con-
firmat ex eo quod sequit, Hora tentationis ultime in orbem universū. Nec n. illi per-
secutiones generis pene est et peculiare. Itaq; nō videntur esse multum fundati
q hanc tentationē intelligunt de persecutione Traiani: Nec mirandū q
Deus predicat hac de persecutione tam longe adhuc posita illo tempore: Nam et
Abrahe predixit quod sit obligendus ad Babel sub ante seculum Egipti, et Josue
ante seculum Babylonie, q ab ultimis vita multo adhuc tempore aberant,
Tentare habitantes) ad exploratione et probationē. Tene q habes) i. ut quod deus
perseuerationi nostre largit hoc tuum perseuerationi esset incentiū, qz id expedit
vos sic audire qby expedit ita altius sapere, ut oēs et q bene viuunt timeant
deū inortius est quo perueniant, inqt Aug. de Corr. et gra. c. 13. alius arripiat)
Si alig nō est arripiens coronā nisi prior perdiderit, q verbi. st unicuiq predestinato-
rū, inqt ibidem Aug. Polistra. ab q coronā accepit cum nō perseuerando amittere
qz confessus, inqt Cypr. de unit. Eccles n. 10. cpordiū gloria est non in meritis
incoronā, cum scriptū sit, qui perseuauerit usq in finē, hic salus erit. Dicit, meritis jam
coronā, non a. coronam simpliciter, assumuntur bona opa ex ipso quo fiunt
meretrū coronā, sed non iam coronā, sic coronā nisi respiciendā, sed mediante
dei pseuerantia. Itaq; bona opa merentur coronā, perseuerantia coronae

consecrationē, ritūs Conc. Trid. sess. 6. Qui viventi & seniorando. Qui unus a. ista tam beati videbunt, nisi ppriè martyres? inqt Tertull. Scorp. c. 12. Affamen ex pposito loquentib⁹ magis apparet quod sint Episcopi, q ritūs mandatis Apti ad Timoth. usq; in finē retinent bonū custodiamē fidei. Columnā non officio, sed gloria et dignitate, vt n. authore Aug. epla 52. Virtutes cardinales, ita columna et dignitates in celo manent non actū sed effectū, non ope sed merede, non officio sed fine. In templo dei &c. in celo, quod sic templū appellat, q allūdit ad templū Solomonis, in quo duæ erant columnæ dignitate et pstantia pcipuæ: Et quo apparet satis ppriè de Episcopis predicare, cum n. gloria cælestis unicuiq; obtingat remunerator ad singulorū pprietatē et qualitatē meritorū dignitas columnæ nō respondet vocationi martyrū, sed Episcopoꝝ, qi n. sunt ex illis qbꝫ competit illud Sapientis. Qui in vita sua sufficit domui, et in diebꝫ suis corroborauit templū. Foras no egredietur q dignitatē ac beatitudinē suam non amittit, Sic d. Rom. Comp. Theol. p. 1ª c. 106. q Scripturis est. Confortauit Seual &c. Amplius &c. in posterum, in quem sensum eadem dictio accipit cū dicit Amalla ad Saram, Amplius ego te nō videamq fructū Nomē dei Tanquam q ad possessionē dei iam in ecclesia pertinent. Dicit a. Cælestibus nūcupati sit, q descendat &c. Vt in hac vita cælesti illi edificio ecclesiæ hæc corpa eorū q calo ecclesiæ et in hac vita Hierusalem dicit, in ea qualitate tamē nō qua scribit est, sed qua decorum ecclesiæ. Nomē nouū &c. ab innouatione accipi, secundū quosdam, vt q inscriptione nominis mei testatū reddam eos ad possessionē meam iure redemptionis pertinere. Vide tamē nouū poty signare nomē quod Christus in beatitudine accipit, non n. vt cæteri vt nouū hoc loco in alia accipiat significatione quam prius cū dicit, Nouæ Hierusalem. Dicit Amen &c. ille q quem dicimus Amen deus: qui a Christo est, in quo confirmantur et complentur promissiones Patrū et ecclesiæ, et q Christus accepit q ipsis dixerunt Amē deo, q agnouerunt et testificati sunt q Deus est verax in promissis, Sicut scriptū est, Qui Christi testimonium accepit signauit &c. calculo suo siue quodam sigillo comprobauit qm Deus verax est. Fidelis &c. qz eo q Deus eos fallere nō potuerat. Et verax &c. veridicus, q nihil retinuit eorū q ad testificationē plenā pertinebant Principium creaturæ Noue &c. quatenus dominus eorum in quo: Principium a. &c. causa exemplaris, et in quo principiatus, qz in eo q data sunt nobis ritūs Christi primum consecuti est, ita vt obtinent quo principiatus: Principium item q causa quo nostræ conditionis. neqz frigidus &c. qz neqz tua inspiratione infirmitatis consideratione contremuit, neqz dei amore feruebat, Sic Bern. serm. 3. de Assump. Qz tepidus &c. &c. de utroq; aliqd habet, et de toto nihil, nec n. habet tantus discretionis lux, aut amoris dei vt possit vt

posse ab quib⁹ qualitat⁹ altera simpliciter denominari. Iuxta iam⁹ quo⁹ dicit Aug⁹ serm. 2. de verb. Apost. 118. cui simile ait Hieron⁹ quando dem⁹ ut cognoscendo, ut vel cognoscendi denominatione conuersa dignu⁹ aliq⁹ efficiant qua ut cognoscant. Ad eandem pietatē pertinet q⁹ ait Dirit. Eloma, sed, iuxta iam⁹ cognoscere, ut non cognitam⁹ precipitando sed sensim ad effect⁹ procedendo interim sparsim⁹ fleat, occasionē et fabricatem ipsam ruine iam inferri est adhuc aduertendi. Aliō pertinet illud a Reg. Rabsaces deus ezechie ne forte speret q⁹ abiectus est, siue uniuersi impetū cognoscit⁹. Et ne meo tanquam q⁹ michi, ut tepida humano ori manseam parsab. Hieronē g⁹ est penitus abjicere. Secundū Bernardi expositionē non habet difficultatem q⁹ ait Dirit friguit spiritu effectus. Cum n. timore ab eo intelligat in bona parte, ubi quia Christo suo altaris Episcopo optare. Alij frigidus esse interpretant in malis, et q illius intelligi debet non ut rei simpliciter refrigescit charitate sed ceteris, ut multis bonis ergā deū refrigescit affectus: cuius comparatione ita tepidus est q quem a charitate deserit, ut tamen calidus qu ergā deū et diuina nouit et adhuc habeat boni affectus: cui alius dubio melius loco est quam ita quem dicimus frigidus: manet g difficultas qua ratione optet Christus eius potius esse frigidus, cui ne liceat optare deteriora: Cui sic expedit, q Christus id optat ne ego mihi loqar, sed sui gratia: q. n. plane frigidi sunt ad deū nunquā se fore conuertent, et ob id diuinis auxilijs et omnis molestia non inferunt. Tepidi a. tepidi sunt quandoquidem q oratione et reliquis religionibus ad se ad deū subinde conferunt sic tamen ut ei omnia moueant, quibus magis molesti sunt quam illi q q oia frigidi. Sibi a. fieri molestiam q ad religiosa non religiosa sibi exhibitos ostendit deus q illud Isaie. Sacrificia hia fadia sunt mihi molesta, laborauī sustinens. Et q illud Amos. Auferte a me humilitas carminū tuorū s. Dicit q arrogantia sanctimonia et pietatis ingt Greg. 24. Moral. c. 2. Diuitē sibi q abundantia bonorū opis q apud deū deposuit. Completis q sanis dicitur inuenitis. nullis egeo. Non nullis opib⁹, nō n. laborat illa pars ecclesie, sed nullis ulteriorē victus tanquā q ad effectū mihi q̄uenerit, q apud Augen est 3ª syre ecclesie. miser q a deo deserit, miserabilis) commiseratione digna, pauper) q inopia victus, cecus) ne huius q deus pauperate videat, nudus) stola 1ª carens, iuxta videm Greg. Ignoue a me auditis) s. charitate, ut n. auaris inter metalla ita inter virtutes charitas pretiosissima est, cui n. sola principaliter meretur. Aurum) Est n. charitas ignis ss⁹ a quo est, et ad quem refertur sicut ingt Prosp. l. 3. de vit. Cont. c. 18. Probatū) et purgatū, ab omni impostura vel hypocrisi alienū: est n. charitas, iuxta videm Prosp. corruptis uestia, oculi inquamenti ephesina, affectuum oculi potentissima, dicit a. Ignoue, q est pretio roganare quo a pretio comparari potest charitas ab eo q eam nō habet, nisi forte pretio non adequato, vel q ignoue est de Ecclesia dimissione rerum temporalium.

Qui a. unsereth parcit frameruth deo, ita vt ꝑ Eleemosynā emat sibi gl̄ haui: talē, sed mediante miserioꝛdia et dei grā: dimissione a. reatꝰ temporaliū, eni charitatē apparet et illo Cant. Si dederit ho oēm substā domꝰ suā ꝑ dilectione quasi nichil despiciet eam, scientia in. sua, q in comparatione eiꝰ q̄ acquirit vide: bit sibi nichil dimisisse. vt homylet fiat ꝑ ipsam charitatē q̄ meruit inhaerend similit est repositio Hesaiꝛo. Vestimentis albis ꝑ opa charitatis inquantū ecclesia. confessio mūditatis. Attendit ad mūditatē respondit, indicauit quod parū ignominiā in oculis dei sit mūdatis aīe vsle bonoꝝ opū destitutio. Jungē oculꝰ: Collig: eiꝰ est Vndico Sti illūminantis vt hoꝛ videat parcitatē suā, sine vbi ꝑsentis sit. Quod anno augmō. i. eoꝝ pecta inhy in cognitiā explendo, et castigo) in stipe et pauna temporali audito: Simil scripsit est, Deus hi ꝑpetij fissi eis, et Hosteus ꝑ. Aemulare ḡ). i. Jar in gaste imitare me et patientia age) in primis augendo temetipsos, quod maius esse et Gonimi: differte describit Ambr. epla. 3. Quid tam varius quam vt inuenial diuis q augmat semetipsos et facius rondert sibi? obsistit natura, obsistit verecundia diuerbij attendimy ꝑsentia quam futura. Deinde castigando, sine vindictam, ꝑpria volte sumendo de teipso. Sto ad astiꝰ et pulso) quando in ꝑ gra exuto et vngo affectus interiores, et ꝑ id puro rouscientiꝰ voltit ad virtutem. audiuit voces mea) attendendo vel obseruando quid ꝑficiat iste interior animi motꝰ: Quod dicit contra illos q primos Dei pulsus. i. animi motus obruunt, dissimulant, eiꝰ vel attendere dehortant Aperuit ianuam) ꝑ rouscientiꝰ voltis ꝑficiendo id ad quod prig interig fuit motꝰ. Vbi tamē obseruandū est q nemo vel pulsaty aperiat ianuam nisi vsq ad apiendū fuerit vlterig admissus. Dauid, claudit et nemo aperit. Ad quem modū et alibi dicit. Aperi os tuū ꝑ. vt a. indicit quod ne ih aperiam q ad hoc inuitaty est vel pulsaty id faciat sine vlte: riore dei auxilio, dicit alibi, Quē labia mea aperiet ꝑ. Dicit interius, Ego sto et pulso, q pulsat dicit in mobil sine mobil, ita vt illud soliꝰ sit dominī: De mobil a. dicit. si quis aperuerit: non quasi hoc nostrum sit soliꝰ, sed q hoc sit dei vt et sit nostrum, q id dicit no opatꝰ in mobil sine mobil, sed liberē rooperantibꝰ nobis. Dicendo ḡ). Si quis aperuerit reuocat dicit altera diuisio apiendi rationem subintellecta reliqua q apienti ostiū omnibꝰ rooperta de qua ve latē D. Aug. de gra et lib. arb. c. 5. Verum q̄ intuit inter gra pulsante et mea no: bisus apiente vno exemplo declarat Augꝰ de gra Christi. c. 45. dicens. Quod ad effundendū largiorem mouit et ꝑdidit interiora cordis affectus: mouit, inquit, in quo deo similis erat pulsanti, in eo a. quod affectus ad largiorem vsq ꝑdidit similis erant apienti: postquam. n. mouit interiora affectus, cuius eiusdem ꝑdidit vt verum sit mouy velit et rouscientiat ianuam apiri. Intrabo ad illum) scilicet: Vitandū, q diuisio est vite, ramalo nisi illo in spiritu vita, q dicit carna Agni.

quando sedebimus ad mensam cū et bibemus nō illo de nouo vino in regno Patris. Qui dixerūt) Per id significat rem̄ ꝑdem ad oēs sanctos ꝑtinere, p̄= mittens verò de quo scripsit nō nisi ad excellentiores q̄ excellenter dixerunt. Dabo ei sedere mecū &c. in authoritate Senatorii et iudicij.

In Cap. 4.

Post hec) q̄ in- in terra incipit me vidi et audiui vidi) omnia corporeis, q̄by, vt ante et Aug. dicimus, oculis et vel vere et earū imaginibus ostitis aperti non reipsa, sicut nos lapidauerūt Stephanum, sed in imagine. Vox prima) quam 1° rapite audiui tanquam tube) erat n. ꝑclara et euidens signū sequentis quod notē tube ab Aug. intelligi in 2ª ad Thessal. dicimus: Aſcende huc) ꝑ mate= riam ac intentionē animi q̄or vbi ostiū videl aptū reuniente: Dicendo n. Aſcende, admonet vt faciat quod erat in ipsis potestate: corpore verò vel aīa vt tendere non erat in ipsis potestate: inde et Pauli q ꝑsonaliter in raptu fuit nō ascendisse, sed rapta esse dicit. Post hec) ꝑ deinceps Exclusa ab oculis tem= pore vsq; ad diem iudicij. Primū tamē quam Ioānes deinceps incipiat aperire ostendit illi gloriam futuri regni, q̄or ꝑfectis rapite, in quo nihil adhuc aperti vnius q̄ adeinceps) Exclusa ꝑmanent, sed rapite sequenti. Fui in spiritu) ꝑ. ephā sensibiliū exteriorū vsū) tolg transitu ad contemplandā speciem q̄as nisi offerebat, dicit a. statim) verisimiliter ad distinctionē precedentis visionis vbi deinceps visione ꝑspecta fuit in spiritu: itaq; q̄ consequenter non omittit re= petere sed spiritu videt in plantasmate. Sedes posita) Dicit, posita, ad significandum q̄ visio hec de industria fuit adornata vt Ioānes ostenderet nō essentialem sancti sanctorū speciem ꝑtinere: sedes verò valet ad repsentandū Dei gloriā sine immobilitate, iuxta illud 3° Regū c. 2. vel potig authoritate, q̄ sedes q̄ sessionis vocabulo authoritate repsentant. Super thronum sedens) Deus scr. q̄or vt sedens apparebat: non Christus, q̄ ipsis scili Agnus nomine fuit paulo post pertuli= mus mentio. Et Sardinus) in lapide pretioso repsentat ꝑstantia Dei, in lapidum varietate varie ꝑstantie alie et alie ꝑprietates. Iaspidis) a. gra. diuitia sunt iuxta Hiero. ex vitali Historia Plinij, aliud n. smaragdo simile est quo oīa plantasmata figuri solent ꝑtinenter, alig nitet et spumea marinorum fluctuū similitudine, et clementer quasi mixto rubore subrutilant: Calcedonius a. est inuentus q̄ grece Iaspidi Author designet magis partem quam depingi significationē in hil lapidibus pretiosis reperiri nō possimus. Et iuxta) Omnes pene quos reperimus ad annos quidem Dei transacto diluuio in nubibus posuit, et ar= cobaleno ꝑ eidem indicauit aut dei clementia, aut fidem in seruandis pactis Sed arcus ille tantus seminis pulchritudinem constituit, q̄or a. iuxta circulus, q̄ quando: q̄dem nec principium nec finem habet vt ꝑ eidem quam repsentato sedentis eternitatē. Huic visioni Smaragdus) Non iuxta sed sedens, quod n. de iride dictum est debet haberi tanquam ꝑ parenthesis inserta). Smaragdus a. est viridissimi coloris

repsentant Diuinitatem immarcessibilē et ꝑpetuā vigorē. In medio sedis)
Tota .n. diuinitas cū omnipotēcia omnis q eam participant creaturas, et cū nemine
alia ei par q̄squā .n. deus videt totus videt: diuinū ꝑinde scandi esse in cū:
medio sedis similitudine deducitur ab orbe siue circulo, cuius centrū ab omnibus vestib
lineis ꝙ in orbe sunt equatur, inqt Aesop. de dic. Nom. p. 1ª c. 2. Sedilia 24or
Diadematis sedem Aug. in psal. 86. et 20 de Ciuit. significat plenitudinē. Sedilia q̄ quat
repsentabant senatoriam et iudiciariam auctoritatē ꝓphetarū scandentis de qbꝫ
et numerus diadematis cognoscitur quod in pleno numero futuri sint, non
adhuc finite quanto: q interim plenitudo sic describit, et 24 vōe rei numerate
qz in plenitudine scandentis et numeri diadematis significata venient scandi
tam noui quam veteris testamenti, unde scriptū in Ior 12 Patriarchas, ita in illo
futurum 12 Apli. 24 seniores) Hiero. epla 106. insinuat et Iod significari libros
veteris testamenti, q et est liber Alphabeti Hebraici numerantis 24: Sed qz
Seniores isti describuntur habere vestes, coronas, deinde thronos, reddit intelligentiā
esse dominos et pastores ꝓphetas, unde Tertull. vocat appellat Protosedentes, et Protos:
Libros? vestimentis albis) qz innocentia mundi sunt in baptismate ornamenta
sua in sanguine Agni. Aureas) qz nunc victoriam adepti sunt, de
Chrono l. de diuini iudicij dispositione, coronas) q meritum honoris et dignitatis
significant dei tentoria ad inhabitandū dominibus tenorem et timorē, et
Sr. prodebant septem lampades ꝙ sunt 7 spiritus qz de iudicij sui dispositione
mittebat deus in dominos et dona Sti. primū .a. filgura, dorcas et huiusmodi
qz priusquam deus aliquē suo spiritu ungat ꝓmittit fore ea q nos ungendi
ferreamus et sic emolliamus ac expungamus: Vide 3. Reg. 10. ad Heliam dicitur
Dns transit et spiritus grandis et fortis subuertens montes (l. scyphos) et contri:
uens petras (l. rodit duritiam) ante dominū (l. priusquam veniat Sts ad
inhabitandū) non in spiritu dni (qz illius q ꝓcedentia tentoria dominos con:
tribuit nondū inhabitat dns) non in motione dni (qz quando animus fidei fit con:
territus grauis timore conturbatur, et grandis turbatio in mente dominū cuius
nondū cor inhabitat dns) sed post motionem spiritus aurae tenuis (qz scyphi tandē
in dominis leuis et pacifica inspiratio Sti tanquā mitis et grauis inhabitantis.
Mare vitreum) .l. fota mundi machina maris comparata qz reliquerant prius et
terra de aqua et ex aquis consistens verbo dei, inqt Petrus: Comparata et vitro.
siue Christallo qz diuinum omnibus vtile vnigs ꝓspicua. In medio sedis) ex intentione animi
In circuitu sedis) sedes quidem animi intentiones qrū animalia) sabantia principatus
et potestates, inqt Nonnianus de Trinit. c. 8. q sunt qr Euangelistæ, qr numerus qz Euan:
gelium et qr orbis partes erant dilatandus, inqt Aug. l. de Cons. c. 2. Plena oratio)
non tam ad officium quia ad dignitatē vel primū, videtur .n. dicit Sts operibus
in futura vita in qua Sti animalia videntur a Johanne, remanent dignitate, sedes

Aug. epla 82. Cum n. in lar vita scriberent rerā ea q̄ in scripturis dei sunt
& rerā dispensationē nostre salutis, venit Euangelista plenis oculis ante et
retro, plenis representet gr̄etiam q̄ Christū p̄sequant, et q̄atenus illas in se
plenissime Christū, nisi malignant & retro videt futura intelligere, illa n. q̄
rerā indiciū et in die iudicij futura sunt, q̄ Matth. et Marcus regnaturū ma-
nifestius est. Vid. ai sive quam plenam Audi Lucam dicentē. Visū est mihi asse-
quito oīa, q. singuli oīa regnauerunt, sed scribendo sermonē nō terminant de om-
nibus, q. diligenter 55to de omnibus q̄ nouerant quam eligenter q̄ ipse regnū-
um erat scribere. Primus anal. Apud Ezechielē 1m alat faciem bou, 2m leonis
3m vituli, 4m Aquile. Gabebat, q. iste Aug. 1o de Cons. c. 2. Ezechiel seruabat ordinē
quo Euangeliste scripserunt, q̄ a. nō sit quis audeat postea videbitur. Itaq; rom.
parauit Euangeliste istud animalibus vel ex initio Euangelij secundū nāe dd. opi-
nionē, quam refert Aug. 1o de Cons. c. 6. et habet. 36. in Johan. vel et q. animalia
Lare imaginē sicut dispositionis Christi, inqt rem. l. 3. c. 11o q. n. singula Lare
animalia signant singulas Christi qualitates, in quib singuli Euangeliste ipsius prout
descripserunt, iste Aug. serm. 157 de Temp. Illud itaq; animal simile Leoni q. de-
scribit Christū tanquam victorē q. vincit mortē, inqt Aug. serm. 190. quanquam
serm. de Temp. tribuat q. Leoni arbitretur significari sabitē et surrectionem Christi
ad expandū: illud homini simile q. describit Christi natiuitatē: vitulo, quod eis
Sacerdotiū: Aquile, quod eis ascensionē, inqt Aug. vel potius eis diuinitatem, de qua
dictū est, Ascendit sup̄ penna ventorū, posuit tenebras latibulū suū q. et
Angelice comprehensionē impalpabilitatē q. diuinitatis sue inaccessibilitatem audit
inqt Prosp. de Cand. Christi apud Ezech. Tremendū itaq; arbitratus ut apparet
animalia sic reuerenter sacrū ordinē dignitatis quē tenent Euangeliste, Leonem
tribuit Johanni, vitulum Matthæo, Lucæ humilitatis, Marco Aquilam: Sine dubio n. inter
Euangelistas sic est ordo dignitatis: Sed Aug. 1o de Cons. c. 6. tremendū Lare in
parte spectasse vr, cū dicit quōdam impalpabiliter Leonē tribuisse Johanni, Marco
Aquilam, q. in his animalibus attribuendū magis optauit spectare Euang. initiū, del
scribentis peculiare & proprium quam ipsorum dignitatē: Proinde Leo regia hu-
manitate Marcū, q. à voce clamantis in deserto incepit Euangelium, scire q. de vi-
uida resurrectione Christi clarissime scripsit: vitulus Lucā q. descripsit Christi
Sacerdotium, et de Christo vt Sacerdote quando genealogiam eius & nativitatem Sacer-
dotem tulerunt. Addit rem. et Lare rationem, q. in reconciliatione filij prodigi
mactatū occisus esse vitulus. Hanc Matthæo q. à generatione Christi secun-
dum carnē exorsus est. Aquila Johannē, q. sublimius volauit quasi hauserit ipsius cū
veritas animalis in terra mutabilare generationē Christi diuinā enarrauit. Et ybi
rationem q. ac rationem istud animalis Johannes ordinē dignitatis sit scribi, sed
non inspiciendo à digniore, vt putauit rem. sed à minore. Alas & quadrigam
fluuior quo tendunt in deum. Secundū ob semanū & sedionē, inter oēs n. species

numerorū senarij prius est q̄ ex illis constituit partibus sexta, tertia, dimidia, vnus .n. duo et tria faciunt sex, sicut latius Aug. 11° de Ciuit. c. 30. In requiē) ita vt nulla pars eius quiete seruori posset remorari aut impedimentū. Et intellige ō. oculis) Explicat hoc id q̄ s. dixit, in medio sedet: q̄ hec .n. verba aptē quomodo sint in medio sedet .n. q̄ interiores oculos siue q̄ interiorē dei intentionē. Itaq̄ habent oculos in cordibus qi q̄ terrena et fluxa vident q̄ veram spiritalem: intq̄ plena oculis, q̄ eadem vident in verbo, et quidem melius: Melius .n. inquit Aug. 11 de Ciuit. c. 29. Dei Creatura in Dei sapiā tanquam in arte qua facta est scit quia in seipsa: nullus discat alius cognoscat aliqd in vre qua factus est, nec in seipso: scrit aliter scit rectitudo linee: aliter, siue verbal figurarum rō intellectui conspicit, aliter rō in pictura scribit. Hinc q̄ninet q̄ non diuinū intq̄ esse plena oculis antē et retro, q̄ vel quaeq̄ sunt et vident in verbo non habent q̄ternitatē nec futurū: oculi interni oculi si animalibus tribuant, vre q̄q̄ vitæ, inde probabiliter confirmat q̄ per cognitionē veritatis visi vel auditi accepta habuissent variant adhuc sublimiorē cognitionē acceptam q̄ reuelationē: Sūt vre futura vite tantū, hinc cognitio veritatis q̄nā scripserint in verbo tantū valet eis ad q̄etū. Regem) q̄ id non sequitur q̄ Deus diuina scripturā vegetura voluerit q̄ esse. Die ac nocte) q. tota illa diuinatione qua in seculo volutū dicet nox. Diuitias) nam vere, ita vt verum non aliq̄ elucescat ad 1ā pronunciationē, remiserint inuisibil ad 2ā vel 3ā: q̄ id sequantur et sonantis aqua: citatem, auctore Athan. Sermo. de verbū. Oia visibilia tradita sunt s. Sancto) visibile: nemo quidem possumus videre pretereūt, nisi vt sanctus appellemus, de alius deo inferius est, inquit Ambr. l. 3 de SS. c. 18. Dicunt .a. hic Sancto de distinctione trium q̄sonantis, subsistunt vere, in singulari Deus) de identitate vnius naturae trium q̄sonal rerum, auctore Athan. 5. Ambr. 2 de fid. c. 4. Greg. 29 Moral. c. 28, et Gomel. 16. in Ezech: Procedebant 29 vnde dat intelligi alia vt in hac vita doctrina, ita ibi laude pure religio ad laudandū Deū, gloriam) vt. nō sancti hui glorificent te. Honorem) vt honor noster tibi tanquam principali adscribat, distribuens vt. n. Vitq̄ qua diuinū tua est agnoscat, creasti oia) ex primis vt essent inborib opib q̄ creasti vt in illis ambularent. Erant) ex predestinatione, in qua nihil p̄cessit q̄ntū ad gratiam, sed q̄ eis bona voluit. Creata) Vidit q̄ sic sanctos gloriam dei, et offerūt sanctorū in celo: aliq̄ et q̄andoq̄ndē, ipse non futura erant q̄ aliquibus vidit gloria sibi futura, q̄ aliquando et alicui sanctū in hac vita revelata est. Quae Joannes visione nō spectat ad reuelationē futurorum, sed eidem quattuor, sicut et Psalm. c. 6. quattuor visio gloria dei principia ipsi reuelauit futura oratio gentis Iudaice.

In Cap. 5.

In deserta) q̄ q̄ sequitur deus habebat in potestate sua. Libros) Ambr. 3. de fid. c. 7. et alij intelligunt libros Script. rūq̄ sensus q̄ fides grata et doctrina confess. et dd. velut sigillis obsignata est, q̄ temere resignata aliis q̄ in illis Script. sensus indurunt vnde Diuc. Lyra. illa verba Apli operatiua q̄dam contra Nouatores veteris doctrinae

tanquam q temerarie et sacrilege sigilla debuerunt libro sigillato, q̄ sit Sol Lami
revelat nemini in celo, terra, aut subtus terra licere. Sed hec opposito, licet
debile q̄ allusione, tollit nō est consequens, q̄ tribuit sanctis meritis Agni sigilla
solvere, unde nō est Scripture sacre repugnans sensus assertio. Libri q̄ note intel-
ligit liber vite p̄scientie ac p̄destinationis quoad illa q̄ futura erant tempori-
diversis viris et occasionibus mundo erat illaturis. Iuxta et fortis) q̄ tam multa
continebat ut libri interior faciei ora nō caperet. Sit quam, quamuis non intro-
venienter Iuxta dicat scripte ob consilium die p̄videntie, fortis, q̄ descriptionem
rerum ipsarum in ypria forma. Sigillis q̄) septem. s. diversos die p̄videntie
effectus sit liber continebat, q̄ singuli suis erant sigillis signati, q̄ adhuc latere
bant in secreto dei. fortem) unus ex illis de q̄bus scriptus est. Potenter victrici
-t. convenienti apprehensione formatis verbis dei ad audiendum vocem dei: unde et
sit segle, p̄dicantes voce magna) Rab. s. tanti momenti non nisi magna voce
enuntianda erat. Aperire libris) Ad cognitionem, ut merito suo, consilio fiat secre-
torum dei quoad dispositionem futurorum. Solvere signacula) quoad eorundem aper-
itionem, ut consors fiat thoni, et accipiat consortium reverendum individuum
dei. Nemo in celo) -t. nemo Angelorum aut beatorum, in terra) -t. sanctorum q̄ adhuc
vivunt in terra: Sub terra) -t. aīe corporibus exute, inqt Greg. Non eorum q̄ in
Limbo aliquando fuerunt, istud s. nō solum in visione sed reipsa factum est à
morte Christi q̄ quam eduxerunt Limbis, q̄ eorum q̄ in purgatorio: non q̄
s. intelligi de ipsi q̄ in inferno, qz quando de summa dignitate invenienda sermo
est nō redit illi ad divinum q̄ justi sunt indigni. respicere illis) Hinc intelligit
Sanctos, Christo excepto, nescire quam multa latent in prudentia dei, ne q̄dem
notione generali. Digne invenitur est) Deplorabat q̄ nō q̄ liber alios debilisset
aperire exhibito clavigio, sed q̄ nemo humanus videret tam digne tante dignitatis rarere ut
nemo ex toto genere consors esset horis secretorum, et consors individuum: illud
q̄ bonis humani generis deplorabat, qz multis q̄dest humano generi tam
ad dignitatis, his ad gras recipiendas habere deus de suo pre diversa individua
consortia et consortes. Leo) ob fortitudinem p̄stantis divinitatis, q̄ et à cunctis
divinitatis derivatis ad humanitatem. Radix David) Exponunt quidam de radice
David, qz ex tuba q̄ David dicit ortus est secundum carnem: ex tanta expositio illa incoda
est dicit dicit radix David qz secundum divinitatem prima totius generationis radicem
plantavit. Aperire libris) s. virtute, -t. merito victorie q̄ passionis pacte digne est
facta aperire libris q̄ q̄ antea comunem secretorum consortium erat in humana natura
vice vacuum, ita nunc idem possidet geminato titulo. Medio throni) Non dicit in
angulo vel in latere, ad significandum q̄ non diminutus sed plenus quantus humana
natura rapta dextere throni consortio sit Christo consortium. In medio seniorum) Sunt
q̄ natalia et seniores in circuitu Agni ex sensu quo ij dicuntur ex Deo. vel esse in cir-
cuitu sedis dei q̄ de plenitudo Agni humanitate pariter et judicij participant. Aquem
ob mansuetudinem, vel q̄ immolatus est stantem, tanquam paratus ad egrediendum,
qz mox audiendus ipsis venientem, tanquam occisum) q̄ subito mortis adhuc

habebat creatureb. Septem) i septem dona 33, de qbg qm dicit missi in oēm terram) q.d
apte. Qar dona comparari rebus, solet n. oleū et rosarū dispensari, dicente deo ad
Samuelem, unple cornū hūs oleo. Et. Accepit benedictionē oleū. Orūlob septem) ob pm;
dentiam, et vigilantiam dispensatorū, q rosaria et orūli tribuūtur Agno, ipse n. dicit,
Cum assumpsi fuero mitram vobis eius. Venit) ille adiuti de qo Daniel cap. 7. Vidi
filiū hoīs venientē nr nubibus, et ad antiquū dierū pēuit, in sua n. ascensione.
Quod quidem ante Qar visionē erat rerissa fides, sed qz in ascensione dni interuenit
nubes, et accepit ascendentē ab orūlis Apl̄orū, ne viderent ipsū ingressū eius in regnū
et qd ibi faceret, idipsū q hinc gestus erat Qr q visionē de industria composita ostendit
Johanni, vt post fidei fundi transfudi noīa deum accepit regnationē. accepit librū
meritis suis tanqam nōe titulo rectus factus est et rectori dominus servatoris, nec
aperuisset) i. meritis victoria conscientiam Qnis servatoris accepisset. 24 sen. cet Agno)
Qer q apte Johanni qđ ipsi lodie et ab illis q post ascensionē dni in mala pēuerunt
vt qr animalibus s. Agno gloriosa sex illa q in ascensione sua accepit. Cythara) per
quā signat consonantia et dilectio laudis q desiderii in futura vita. Dicit n. Isaias,
Continuit dilectio Cytharae: orūlis sanctorū) Si intelligat orationes quas sancti huius vitae
ad nos dirigunt necessario consequi illius vitae proles nostras nosse, et apud se,
quod q plalam indicat, in tempus operationis seruare, vt, quod in Tobia de Angelo
legit, ita consequi dei suo tempore q vos veritate: Si vero orationes sanctorum
illius vitae, necessario sequi sanctos illius vitae pedes habere plenas orationibus, id. n.
significat plala aurea: Non erant a. q semetipsos, q q ipse q addit in eo statu versantes.
Cantabant) vno verbo designat visus Cytharae. Nondum a. plalae effundebant, qz fabule
erant ei sic quasi ex occasione insinuare quod sancti sint dispositi de peccatis nostris
offerre, vel q nobis orare, non erat a. operationis exponere q q nobis orarent,
qz laudes sanctorum peculiariter describit. Cautionis notandū) qz sicut Qar materia, nobilis
scr. seruatorum dei, et consortio indignos Qnisq nunquam bono laudatus est, sed ab
angelis Qnisq sola Trinitas: Vide etiam apud Isaiam Angeli Trinitate pdicantes velant
rapit et pedes eius, qz fatentes sanctā Trinitatē pium seruatorum peccatorum et monstrare
morum solam confitentes. Sacerdotes) ab officio laudandi et benedicendi dei in
filiis vitae, et quandoquidem Apl̄us ad Hebr. dicit) Per ipsum, Christum ser offeramus
hostiam laudis, sit in futura vita Christi dicit sacerdos in aeternum, qz tanqam
summus Pontifex laudes sanctorum offerret deo. Regnabimus sup terra) Cuius notae
intelligit Angl̄i corpus venturum gloriosum: Vel potius, Sup terram, qz sancti dum
gendo aliquando et q spiritalem presentiam, defendendo, iudicando regnant, hinc
pugnant Ecclesiae q orbem terrarum dilatam. Atque) Ad exercitium. virtutes) qua
prius habuit, et distinctae) i. distinctibile sive glorian, q prius obtinebatur in
in corpore infirmo, et sapientiam) q prius ob similitudinem repūbabat stulte aut insane
et fortitudinē) q prius ad mortē usus fuit in infirmo. Sub terra) in purgatorio. in muris
i. inimicis maris, et q in eo) i. q sibi quando in gratiae maria videbat esse mundi incolas
quasi? Quod verbis addit expositionis gra ne ob creaturae nomen creatura diabolo
intelligat: Oct q. voces sic in diuersis locis minus descripti, q et ob creaturae nomen
intelligunt nr Dni sancti, tradidate Euangelium omni Creaturae.

De septem sigillis) Post quod quamvisquidem ostensa est Johanni res gesta inde rem: firmari quod diximus aptiorē libri ad aperitionē, resignationē vero sigilli ad prequisitionē pertinere. Spiritu dñi) primus, nouē Hebreorū, sicut alibi de Vespere et mane dies unus &c. primus. De q̄r atalibus) Hic est pausa. Credidit n. illa atalia Johannē exprimere ad videndū quando est exhibendus illud q. ipse in Euangelio suis peculiariter scripserunt aut prdiperunt: Et hoc recte satis ad ori= lus in resignatione primi sigilli demōstrari pt, ibi n. ostendit Johannis ejus offi prdicationis Euangelice à suo principio, illius .a. specialiter prdixit manus, nis diuersi, illi .a. effectis prdicauerunt ubiq; s. Dorem Domini tamquam, et ipse prdicator Euangelij. Veni et vide) .i. accede. Equus albus) Dicit in singulari q. designat equitatis dominū, collegiū scr. Apostolorū et Prædicatorum, de quo in Cant. Equitatui meo in curribus &c. Et Abac. 3. Cum ascendes super equos tuos &c. Rotam equitatus pulchrē exprimit Ambr. in psal. 118. ad verba. Viam mandat. tuorum. Albus) pp innocentiam quam habebant et quā nos habitis mundo asserebat Sedebat super illum) Quasi sc. q regebat quem equitatū, cui dicit. Apostolis super equos hinc. Propter quod et ad equos Andr. Bonus adiuga verbis Dei portantes Habebat arcum) prdicatores n. Euangelij comparauit sagittis. Verba. n. sapien= tis quasi stimuli arcis: Alia verba, alij, quos prdicatorū sermone quasi= doquidem Christus ex gratia inducit et remittit, dicit ipse habere arcum, et ipse prdicatores esse sicut sagittas in manu potentis. Data est ei corona) Christus .n. quandoquidem prdicatione Euangelij ex parte sua psonæ expleuerat, et iam nō nisi in alijs laudatus erat diu aliqd diuigit pro sua psona iam coronā accepit. Vincens et ut vincat) Ut mundū Euangelio subigeret. 2us Atal) Liber Equus) .i. in conspectu, se dedit equum nigrū Significat collegiū prædicatorū Euan= gelij et Exitus: Ruffus ob effusū sanguinē martyrū q beati septē primi equū, statis .n. et eorum inuidiam religio sortita est, inquit Tertull. Quem ordinem et Psalmus ex. iudicat dicens de prdicatione Euangelij, Elegerunt filiorum vorem suam, de prædicatione vero nos substantia, manibus elationes maris. Sedebat super eum) .i. quem equum diuigebat et incitabat, diabolus scr. datum est .i. pacem de terra) illam diu pars de qua Act. 9. Exitus x totam Judaeam Galilæam et Samariā pars habebat, q nemo gentilium hinc temporis ad Dei religionē vel prdicationē Euangelij accedebat. De terra) .i. de Exitus x totam terrā qua quacunq; diffusa. Interimere se interficiant) Interimere prdendo et in mor= tem tradendo, sicut scriptū est Matth. 10. Tradet frater fratrē in mortē, et Pater filiū. Gladius magnus) ita et multos interfecerit, et ob id dicit Tertull. fuisse tunc maximam Gentilium. Tertius atal) Matthæus. Equus niger) q est spiritus aliqd malignum insidiando tempestatibus ppositus, de quo Psalmus, Immissiones x Angelos malos. Sedebat super illum) .i. ipse Dñs regens et rexerat, et rad ostium, mensuram, deter= minans nocendi potestatem Dæmonibus eorum &c. Habebat statera) Impletum illud

Isaia. Donum in pondere ponderis, et statera, statere iudicium, in mensura. Vorem
Domini modus ponentis mercedem spiritui maligno polystati mercedi: Quia vox
similis erat illi qua Deus dicebat ad Diabolum de Iob, Ecce in manu tua est, verum
tamen animam illius serua. Bibliothecas l. 1. quare sit tibi tantus studium conseruare in
argento vt possint duas libras, quantus .n. satis sit sustentationi vnius hominis ad vnum
diem comparari denario uno. Vinum et oleum l. 1. Sic spereby qby Deus yeng sustem:
tate ne intelleris rhadem. Hic q ostendit Iohannis diuinitatem quam fatebatur, q. Deo assis:
tente sanctorum virtutum orbi scripserit, de qua apud Matth. dicit, Erit famel. s.
quam Luke describit Eusseb. g. Hist. c. 6. de qua et Cypr. contra Demetrian. Quicunque
si. vnam desit plurima defendat, si terra sibi pulcherrima squaleat, si vites nimium et
pallidal Iudea sterilis gleba fuerat. Veni et vide) Vbi ipse Iohannes, vel Angelus
Iohannis representans loquebatur Iohanni sed in alia qualitate, Iohannes in quali:
tate Euangelistae, Iohanni in qualitate Prophetae, quod absq; miraculo fieri potuit in
visione. Pallida) i. spiritus maligni mortalitati propria, qa mors pallere describit aut
pingit, dicente Poeta, Pallida mors. s. Sine vi) Primatus demoniorum, inferni se:
quebatur eum) Vt mortis deychibiret: Per mortalitate itaq Iohannes non recte sycrah
mors mortis, qa illam Paradisi scyla. Sine q. pastor terrae) Vt q Virtus Rom. Imperii
posse deseruiret, q (vt refert Eusseb. 5) pdicta Iohannis subscripta est: vide et Cypr.
erasione accepit scribendi tradatus suos de mortalitate. Bestias terrae) Camelos .n.
et inqt Eusseb. reperiunt hinc temporis in Iohannes deseruire, ita vt ad malum illud
Idolorum inutilis sint publici Cursores. Sibi altare) Quidam intelligunt altare
Ecclie, sed inconuenienter, sub altari .n. Ecclie sunt corpora sanctorum, ita vt et
Hieron. aduersus Vigilant. testatur Rom. Pont. sipra corpora sanctorum Petri et Pauli
missas celebrare. Iohannes .a. declarat se sub altari animas interfectorum vidisse:
Altare finde est altare celeste, de quo vere. l. 9. c. 34. Est q altare in solid, illustr.
proverb et numeros nostra dirigunt: pp quod in Canone misse dr Sibi Deo offerri
in sublime altare hinc: Hor. a. altare Christi est mediator apud Patre, sub quo
Iohannes videt animas interfectorum, qa beatitudine Christo inferiores sunt, imo et bea:
titudine ab ipso tanquam obiecto secundario hauriunt: Et quo loco nullatenus pt
inferri Iohannes animas non videre Deum, quod tamen Beru. serm. 4. de obitu sanctorum voluit,
qa nis Christus Deus sit nis diuinitus animas a Christo haurire sua beatitudine id tam
verificari pt de Christo secundum diuinam quam secundum humanam naturam. pp verbum Dei .i.
predicationem Euangelii, quod Iohannes) Quia sunt nonnulli qdam q Euangelium predicauerunt
sed fidei Christiane confessione Euangelio perhibuerunt testimonium, et obitu testifica:
tione occisi sunt. Nec mirentur quod nos dixi, ferebant, sed, Habebant testimonium,
illi .n. q post confessionem fidei Christiane sepulti sunt, vel saltem modico tempore
reservati sunt vsque dixi testimonium habuisse, Habebant .n. confessores martyres
sunt Euangelii publici testes, et tanti, vt de illorum testimonio priuate scripture sit
testimonia hinc credibilia facta sunt nimis. Voce magna .i. magno desiderio ac

dēuotione, inqt Greg. 2. moral. c. 5. Usquequo [illegible] Cipr. de bon. pat. vbi. q.
dicit Machabeus ad vindictā sui, dolore exiimpente exasse: aliud tamē ab eo
sedet q̄manū appetensione dicēdū vr. Sed melius exponit x Aug. de
Ciu. dei opā serm. de Stella et magis, qui dicit Machabeus q̄ in synod.
voces emittere q̄ assistūt miserationis et vltionis diuinis, sapiūs
fame, inqt, Agni mansuetudine q̄am ira del fulmine vltrix. Ideo verbo
indicat eos sapiūs q̄ mobil implorare dei clementiam, subinde tñ vindictam.
Gaud. a. 2ō q. vt inqt, diuinit assistant vltionibz conformando se diuinis
iudicijs, tanq̄am iudici inferioris ordinis. Aug. a. de serm. dñi in monte, et
serm. 89 de temp. exponit eos vindictam nō formaliter petere, sed sub illo
nomine aūt ptensione petere aliq̄d q̄d vindictae tempore simil euenit
nō est. Quia Augustini expositio probabilis est admodū: Putat ille q̄dam eos
petere finē regni perrati q̄i tempore vltimi vltionis adfuturi est. Tertul.
vero de orōe. et Bern. serm. 3. de vobis sanctis dicūt eos sub ptensione vindictae
petere gloriam sui corporis, q̄ eis nō nisi tempore vltimi vindictae donanda
est: Quam petitionē Bernardi q̄dam dicit ex naturali desiderio p̄fluisse. d. Thom.
a. 1ª p. q. 9. a. 5. ad q̄ dicit eam magis p̄cedere ex amore beatitudinis, vbi vole
q̄ velint beatitudinē q̄am diligunt et in p̄ijs corpib̄ q̄dāmodo deriuari a Deo. a. beat.
tudinē corporis p̄prie petere apparet ex responso, subiūgit. n. et dato sunt illis sin
-gule stolae, inqt Greg. 4. dial. c. 25. q̄d habet Tertul. de vitu fem. velato
dicit mulier à dño nobis p̄parari, et vsq̄ dū dandae sunt ab Angelis sustineri: Sic a.
q̄nius ait, q̄ ante resurg dabit eis dño dei, q̄ q̄nq̄ gaudia est. Medium
Cui vnq̄ dabit et de reliq̄s, et sup reliquo patria inuigilet, q̄d putat q̄ Cor de-
bere intelligi nisi id q̄d ad complementū illius vnq̄ deerat? Itaq̄ regnū
iubetur, siue eis patria expectare q̄nius responsi: Cor. a. fuisset ait impudenter
respondisse nisi intellectū fuisset eos sub ptensione vindictae stolas q̄am secundam
petiuisse. Terra mota magnū ille q̄o nouitiū terra circa diem iudicij, de q̄o
Isaias. Vidit et contremuit est terra. Niger obscuratus est sacco vltionis ipsa forma
iudicandi aspera imminere secūlo. Sicut sanguis) Nam et ipsa rubenebrata species
sanguinis p se forebat iudicem adesse diem interfectionis magnae, de q̄a Isaiae
cap. 34. Inebriatus est in celo gladius meus, sup Idumeā descendet, habebunt autem
à sanguine eius. Stellae) Corporales e celo corporaliter cecidisse, dicit Hieron. in c. 34
Isaiae dicit q̄nulli sentire, nonq̄ndenq̄ sub eis deciduis similitudine Christianorum in cap.
24 matth. Quam expositionē maldonatus in illis locis probat, nō obstante eo q̄d
rationibz et planibz Aristotelis lib. de Stellarum note intelligi possunt
secundū Hieron. Daemones q̄ et celo aereo hinc deiecti in infernum, cui expositioni
faueret q̄ sequitur. Sicut ficus emittit grossos) Ficus n. sicut et vinea in Script. designat
sanctos, deficient itaq̄ Daemones sicut grossi e ficu, q̄ naturaliter sue veritatem
essentiae nō habent, attamen sicut grossi q̄nitiui sunt ficulnae ficus, sic Daemones in
principio fuerūt iustitiae habituri, a lapsu vero nō habent nisi iustitiae speciem.

vnde Isaiah de illis dicit quod defluent sicut folium a ficu, q. vana mundi sapientia quam semetipsos transfigurant in Angelos lucis deridentes ex parte in infernum. Sicut liber inundabit) Dicit, inundabit, principio m: extendendo Deum rebus, plenit. a. figura huius mundi: Signat ij q. rebus primo extensis pristinam figuram amittendo, et quasi contrahendo sit, quod dicit Sicut liber) Ambr. m. 1: Hexam. c. 6. Dicit quod Deus extendendo rebus sicut pellem, vt esset velut tectum et vmbraculum habitationi humanae: vel sicut liber, in q. vt multorum nota in eo velut scribentur. Recedit q. minus rebus ab illa extensione sicut liber, q. a die iudicii plenius rebus inscribendi non sunt. Omnis virtus) Sicut scriptum est, stellae sicut cum fluxerint, i. terra m. q. pridie terra multis redigenda est ad aequalitatem, et insulae motae sunt) continenti se aggregando, sicut scriptum est, A iudicii facie omnis insula fugit. abscondentes se in spelaeis. De quo Isa. 2. impedientur fissurae petrarum et cavernae montium: Bestia agrorum Reges et Principes patria et agrestes populos, vt dat intelligi Jor lord impleri illud psalmi: Tu terribilis es et q. resistet tibi? nec in. petra fiducie, nec agrestis securis. Ab ira Agni) Qui et i. venit mansuetus, et furiosus nos patria non sustinuit. Dicunt. a. a facie q. nimis terribilis apparebit nobis Christus. Iste ipse) Deus scr. et Agnus: Agnus m. iudicabit nos et authoritate boni Terminabit. Quid poterunt stare? Sicut et mala. Ideal dicit. Quod habet ad videndum nos? Quis, inquiunt, eorum qui contra animam vivunt securus, nisi et. Sanctis ibi stare possent nec dicerent dig apud Deum. Orate vt digni habeamini effugere haec omnia et stare ante filium hominis. Quod stare spectantis gaudii est, et est effectus confidentibus aia: incipiendi a. in die iudicii, quasi ad ambiguam sententiam pendebunt, inquit Cypr. sicut et illi de quibus Apoc, Quod ego cum malis iudicii consequens, q. nos dicit semetipsos habuerunt instos ibi dum declarabuntur iniqui: Duo ista agit, arguit quasi volubilia in aere tarentes dubios in quam partem debeant mentis suae convertere: ampla vero sententia implebit in eis illud psal. g. Convertantur peccatores in infernum

In Cap. 7:

Vidi q.m Angelos) Bonos, q. m. immittunt plagas malis, sicut patuit in Sodomitis: Angeli vero mali bonos, vt rob, et malos, vt Scripsit G: iustos vero q. bonos Angelos q. bani et tentari non nisi arguit, inquit Aug. in psal. 77. Quia: hiet angulos terrae) Ubi sunt thesauri ventorum, unde et q.m angeli terrae dicuntur quatuor venti, tenentes) i. retinentes, negq. in ulla morabor) i. vt tam plene continerent ventos vt ne quidem ex ulla auborum vel foliorum motione aut strepitu ullo ventus spirare audienti possit: Ed. a. vt quandoquidem venti id sunt mundo quod spiramenta corporis, data in. ad refrigerium, restitutione ventorum q. auditus sobrii via astruxerint, et ita arcendis incendiis conflagrationis sanctis conspicient: Sicut scriptum est apud Isaiam, Conspicietis auditorem

pariebs stipulam .f. et ardore roncyto reddemini aridi, et ad succrendendum
tam facilē vt stipula. Afrendentē ad medium aerib, vt inde inflammaret q̄r
Angelo nox dicitur. Ab ortu Solis] filij n. Christi orty reuelacionior est et
familiarior, sicut filij tenebrarū ostij. Signū Dei viui .f. Dei veri, q viuū
dicty est ad distinctionem eorū q̄ nō sunt dij sed mortui sunt. Signū a quo
tempore ultimi separationis quando separabunt Angeli malos de medio
iustorū si ab illis poterunt manifeste discerni: quale q̄d in figuram fuerit
iudicij. fieri visū est Ezechieli q̄nd quem ante vos q illaturi erant ymbrem
interuenient predere iussit et vnusquisq; q signo thau, sine s. Christi signaret
frontibus et nocentes male, illis populi, illos signo euadere iladem. Alys
adeo verisimile est signū hoc fore signum thau et visibile, vt q dicit insigendum
frontibus singulorum: cuius rei nō est q̄ liste Basil. homil. 13. Dicit sibi se mi-
rantibus lectorum dant vt amici se inuicem nocentes facilius cognoscant, et si
cum facilius miserunt vt facilius discerni et separari possint. Hoc signū nec
tempore quidē vltimi iustis deesse debet, vt a. hoc signū bonorum nomen, de
quo consequenter Basil. Si forte malorum separatio fiat si signū hoc terminū
non gesserit nemote quarum nostrarum an aduersarij partis sit nouerit, nisi
mystici signi familiaritate q te fecit, nisi signatus sit sit q te hinc vultu
Dei, nisi charakterem, in te agnoscat Angelus quoniā modo q te signabit,
aut ab interitu te vindicabit? Vbi, charakterē nōe non vr intelligendū
charakter Baptismi, sed tale signū quod faciat signatos ytinere ad partem
Dei: Charakter .a. Baptismi in multibus .f. et ytinent ad partem aduersarij.
Quibus dictis est] .f. cum ymissus est nouus terre .f.) monumento iam dicto.
Nolite nocere .f.) q. d. sistite ad modicum tempus a tuptil, quoadusq; q seruos .f.
.f. instos, nō .a. professionē vt tales Dei nostri) q Angelus sic nō est Christus, cum
.h. deus Christi seruos q̄uenq; naturā sit singulariter deg, vt .n. vnicus:
iustorū vero q gratia tantū, ad obseruandū tamen discretionē iustos nomine
deus non dicit sicut scriptura Christi dicisse deg nostros sed. Afrendo ad deum
meū et deū vestrū, dicitur. Signemus q quod dictum est habente signum Dei
vitā nō significabat ipsos esse insignitos signo Dei viui, q intelligere videntur q
vos signandos putant quos esse S. Francisci, sed habent signum Dei viui
ad insignendū alios. Ex omni tribu] Tribu thriael computantur 12. Dicit ibi q
omni tribu q sic 12 tribus enumerantur. Pro Dan .n. q pretermittit, scilicet tribū
Leui, q in diuisione terre sancte nō solet sub 12 tribubus numerari. Pretermittit
.a. Dan, q tpe iste vers. l. 5. et tribu Dan tempore huius reuelationis iam orta
fuerit Antichristus, et ab id credetur quod per tribu illi tanquā ex secreto tam
pretiuiter adquirebit vt reliqui tribubus Christū recipientibus ipsa tota a tempore
sit in parte Antichristi: Euenit interim et Tribu Dan aliqui sancti, v. g. sāpson,

sed, vt apparet, nulli ex illis q̄ vsq̄ueri sunt à tempore Antichristi vt vsq̄ tempꝰ suū consignationis. Ex tribu Ioseph] Bonis Ioseph & Ephraim, q̄ nunquā ex tribu Ephraim & Israhel idola inuenta sunt in Israel, ibi vt 10 tribꝰ à vero Deo deficerunt, vt nomē ipsius nō esse dignū q̄ inserta tabulis electorū, loco ꝯ eiusd̄ ponit nomē Patris. Post hanc] i. post consignationē ꝑdictā, q̄ hoste Antich. in psal. 43. intelligit in solid solitā Israel. Turbam magnā] Martyres, hoste Tertul. Scorp. c. 12. consentiente Aug. Nemo poterat] Et quia tanta multitudine cōprehendi de eadē Apoc. c. 11°. colligit Martyres nō esse difficile vel audītu. In conspectu Agni] Cōtra beatā fruitā ꝑsentia. Stolis albis] Innocentia et dotibꝰ suis. et palmas] In signū victoriæ, hoste Greg. Homel. 17. in Ezech. Salꝰ Deo nostro] i. salꝰ nostra Deo adscripta sit q̄ sedet sup thronū] Tanquā salutis nostræ causæ originali, principali, et effi: cienti, et Agno] Tanquā causæ meritoriæ. Angeli stabant] Imprimis q̄ admirāt: tatorii spiritꝰ, deinde q̄ iudicandi dignitatē nō habebant, sicut nec illi sancti q̄ diuinā stolā, soli n. illi q̄ describunt sedere, Amen] i. gratiarū actionē à Sanctis Dei tam consummabant et approbabant: ipsi vero subiūgebant alias formulas gratiarū actionis dicentes Benedictio] pactis adscribat, pactis defendat, Deo nostro Cuius diuersitatis nō est q̄ Angeli nō sicut & Agnus redempti aut salutati, vide et ipsi nullas in sua gratiarū actione Agni faciunt mentionē: deinde q̄ alio gradu gra salutati sint q̄m sancti, ipse n. data est gra & seruandi si vellent, dominus n. vt velint. Et respondit] i. colloquū in quo Deus alteri respondet merito inqt et raptando erroneā declarandi q̄ res erat dicit mihi] Non declarando q̄ esset sed tantū vnde nesciret. Hi sunt q̄ magna] Antichristi: illa, inquā, de q̄a Deus Erit n. tunc tribulatio magna. Sic Matt. c. 12 Scorp. Lauerunt] i. emundauerunt et dealbauerunt] i. iustis candidas siue splendidas fecerunt. in sanguine Agni] q̄ martyrium & se nō remittit gratis, sed efficacissimū ac ꝑfectissimū medium est quo martyribus applicata redemptio et merita Christi. Sicut ante thronū] ante: rientes ab eo beatitudinē sequuntur ei] Laudando eū usq̄q̄ volitent plenissime in: plendo, habitabit] mansione ꝑpetua distincta à ꝓgressione q̄ finit tandē accipit. habitabit a. suis illos] tanquā deliz in eos deriuans, ipse eis multo sublimior, beatificans. Non sitient amplius] Corporaliter sicut in hac vita, estus] quem modis crebat vis frigefacta ꝑsentiunt versabunt in solitudine eyantes, angustiati, afflicti, Deducet ad fontes] q̄ Agnus vt verbis dei demonstrabit illis patens apud quem est fons vitæ: Sicut dixit Io. illo die palam de Patre meo annunciabo vobis. Ad cuius rei significationē quod de vita in hac vita p̄ cognoscing, idq̄ & quod vita ipsa cognoscing verbis dicit. Abstergeret Deus] Per verba reuelata omnem lachrymam] Ac consequenter dei sancti implebunt gaudio vt in posterum dolore lachrymæ eos sancte affici non possint, imo nec gaudio pristini recordatione sic vt ille dolorem adferat, oblitioni enim date sunt angustiæ priores, inquit Isaias.

In Cap. 8.

Silentium in cælo] Cessat & priora obstupescentium, de quo Hieron. [: obstupescite celi

sitz Deo, et postea vos desolamini velementer. Huiusmodi stipore Christost. in cap. 24 Matth. in sanctis habitare futuros quando ingelendus est q dicit, virtutes celorum movebuntur. Septem Angeli) s. illos Angelos de q̄b Raphael. Libri vng. et 7. qui adstant ante Deum. vel potius intelligendus est q̄ septem Angeli ex toto Angelorum numero peculiariter electi sunt vt se prius sistarent Deo, tanquam peculiares officij nūng exercituri. Date tubas) per quas Epist. Hieron. 51. intelligit ydiotismum q̄ tamē Angeli ostij preparationē fastus sunt dici iudicij nobiscum tubarum nomine idem intelligendus esse quod apud Apost., in voce Archangeli et tuba Dei descendet de celo: illa. n. tuba est euidentissimus et clarissimus signus secunde resurrectionis, iuste Aug. epla 120. c. 34. ergo et hec. Nec mouear q̄ Apost. de Archangelo dicat, ipsis habitaturis tubam: Matth. 24. Deus plurialiter dicit. mittet Angelos suos cū tuba: ibiq̄ plures Angeli cū tuba mittendi sunt ad preparandum dicti iudicij viam: Archangelus vero tanquam postremus in ipso die iudicij mortuos euocabit ad resurrectionē. Stetit ante altare) ceteri, vt diximus, Christi est. Habens thuribulum aureum) q̄ est unus Angelicus, in quā Angelus transformat orationes nostras ita vt sint digne suscipiendi dei. De orationibus sanctorum) Si inquisisset Zacharias dixisset, dauit de incensis mihi stat altare aureum: mirum a dicendo, dauit de orationibus sanctorum q̄ id exponit q̄ nomine incensorum intelligi debet, orationes. n. sanctorum, non a. quasicū, q̄ si quasicū quisquis impositurus vel impositurus esset ypocrite quasi vero Deo loco reuerare. debeat q̄ orationes de q̄b dicit Luc. 18. Deus non faciet vindictam electorum clamantium ad se die ac nocte? Et. n. adueniat regnū dei, et finem vite accipiat regnū perenne: quare, oblatio mea — Sic oportune reuocanda ad memoriam quod Deus precibus sanctorum certū tēpus priorsus accelerat venire adiudicium. Inde et Dns apud Luc. 18. Ita dico vobis, vito faciet. omnium q̄ sancti huius temporis deprecationes et quasi una voce orabunt. altare aureum) Deprecatur. n. Angeli orationes immediate ad Christū sacerdotē nostrum summum, et q̄ eis tanquam superiorum et hac in parte mediatorem petierunt ad deum. Et data sunt incensa illis a quorumlibet. Refert. a. Origenes in Levit. Angelos nō solū oblatas orationes accipe, sed nobis adstare et requirere nūm q̄ in nobis sit q̄ possint deo offerre. Afferendi fumus incensorum) s. dicit orationum, nō ipse vocales orationes. Igne altaris) Allusio est ad altare thymiamatis vel testimonii, et quo dicit accepisse ignē et misisse in terram, et significat plagas q̄ immediate sequūtur immissas esse dicitur dei q̄ consilio natura rerum stipat, vt quod familiarius et quasi cuilibet temporis dicere possint, ignis dei descendit de celo. Peccauerunt se) vt singuli sua ordine tuba canerent: tonitrua. a. dorsi et fulgura. s. eorum malorum erunt quasi plūdia: vt. n. inter illas quasi Angelus q̄ incensa obtulit videns illa à deo acceptata esse se voluisse continere quia et ipse ecclia ordinē ad preparandā mundi consummationem aliquid coexarch

id.a. & offitia Angelica, solent .n. ipsum Angeli et priores offerre, ita etiam effectus referre. Primus vertit] in primus signum adiectum[?] Iudicij. Misit] tam grande sc. quam ignis nichil fecerunt sanguine] Dixe mortis imminentis indice. Misit] est in terra] Ubique rombibus] omne fermenti] Dicit, omne fermentum, q ap. et aliqua non potuisset omne fermentum divide rombibere: ita tamen et quoad homines et arbores non universa terra omni ex parte laserit, sed tantum partibus et illud simul indicat resultavit tertia pars hominum et arborum: Tertiam .a. partem qz. et Dis locis habet quod dixerit, Poma in pondere indicij et instituit in mensura. Tertia pars diei] Non est sensus q 3a pars diei in nocte versa sit, vel 3a pars nocte reliqua obscurior, sed q Sol, luna et stelle lumen diei et nocti quo tertia parte solito minus lucis reddiderunt. De his plagis ad literam intellexit Cato Lactantius lib. 7. c. 16. Vocem unius aquile] Angeli certum formam Aquile, tria q mente Solem intuiti. aria mentis ad tantum lucem mentis palpitante, tria ob velocitatem, Vae, vae, vae habitat] q.d. adhuc grauiora mala imminent terrenis hominibus. Verum ita quo sigil plutonis spiritualiter intelligenda, non potest tamen auferre veritatis ita fuisse quomodo scripta sunt, inqt Tertull. adversus Hermogenes cap. 34.

In Cap. 9m.

Et vidi stellam] Metaphorice debet intelligi, designatq Angelu[m] boni, de celo in terra] .i. tanta celeritate descendisse in terra et malis descendentibus non audierint sed tamquam solummodo: Plerig. a. q recedisse dicit intelligunt Angelum malis ea q rapidi fere & pedo sunt: Sed absq mendacio, q et stellis deiis illabile cadere dr in Addit. Addit loquente Petro recedit stellis] Data est ei clauis] Mendose est clauis stellae quae fissile creaturam rationale q agere posset et claudere. Putei abyssi] .i. inferni q dr puteus Abyssi ob profunditate, et spaciositate, de qua Isaiae 30. Preparata est ab heri Tophet, ppanata et dilatata est spacioda mundi, ignis putei] q ferit tantu spacio terre et usq ad infernum q est in corde terre ptingeret. in corde dicit terra, id est. Tertull. de aia cap. 55. et eo colligit, sicut et d. Thom. quod filij hominum de fissile hiatu in corde terre. Ascendit fumus putei] Si sententia Platonis in Phedone, q iam refert Tertull. c. 54. de aia) dicentibus infernum esse grauissimu terre quo ob labes mundialis sordes confluendo et ibidem deridendo consistere illic aereum serpent, esset habitatio, ne esset difficile intelligere quid sibi Dis fumus vellet: sed q Tertull. ibidem dicit infernum ne esse mundi sententia, ne ut fabulosus quid q fumus quis intelligere debeamus: Ego unde intelligere deus, vestibus, corporalem fumum eo q Isaiae c. 34. dicit quod fumus eius ascendat in sempiternum. Quorsum ne Abrosa infernum in visione ostenderet Gen 15. apparuit ei clibanus fumans, quem fumus infernum ordinarie ipsa inferni caliginosa caligine, et inde varia sententiae

fleby orũlorũ quem dñs ihs fulminis dixit. Hic ytinet q̃ ysaie 30. de Tophet
dixit quod mãsionacula eius sunt ligna multa, q̃ ignis posse intelligi plabrile
facit quod ibidem dixit, flaty dñi tanquã torrens sulphuris succendens eam.
Quem flatũ corporaliter intelligendũ esse ex eo apparet quod diabolũ in ejus
assumpt corporali flatũ exsufflasse: id a. teste Textil. in Hyrolog. ad repellendum
dñs illi ignis fulminis, quod nõ valde fieret, nec eis terreret nisi simul in
illũ ignis flatũ corporalẽ esse q̃ relabatur vigilet succendat. Ne a. ignis
fumi vice exhalationis aliquis fiant terre intelligat obstat textus dicens
ascendisse fumũ putei sicut fumũ fornacis, puta montis Ethne: fumus a.
fornacis et fornacis ignis emergit, q̃ fumus sit obscurendo est ex ipso, vt appa-
ret, inferno. Silter ne fumus intelligat metaphorice vt sit terrena sapientia
de spũdo humani cordis dicta, idz sic planitie quia leo humanã sapientiam
fumus appellat, de qua quidam Catholici Patres interpretant, imo et
textus dicens sit spiritualis sumpta quia Romana Ecclia rapit doctrinã quam
q̃ humanã sapiãs observare debet solem q̃ fumus. Diligenter observandũ est
q̃ in hac visione ostendit Johanni Vnus ex tribus Magis qbz in sue prudentie
rapidis, q̃ ne. a. minutiã in Script. signat pertinãs, aut spretã fidei, sed plagã
et pena. Sol et Aër) Ne intelligat solem sit obscuratus fuisse in semetipso, quem
admodũ scripsere rapte dicty fuit obscuraty q̃ tertia sui parte, expositionis causa
adiungit Johannes et Aër) indicans q̃ fumus quem tam densum caliginem
aëri fuisse infusum vt adeneret solem radiis splendoreq̃ solit. Hic itaq; et preterim
scripsi rapite, vbi de obscuratione solis, lune et stellarum dictum est impleta dñi
Evãst signa in Sole et Luna s. vbi et alia Evangelij pars q̃ hac literaliter
et solidissime possit explanari. Egressi sunt) sude orte sunt locuste et deriserunt
in terrã) Sicut aliã et corrupto aëre nascunt aliquã venenate bestie. Et
data est illis) a Creatore potestas s. sicut Scorpiones) vt ea nocendi tate laderent et
venenũ pestiferum corporibz suis infunderent, pungẽdo est illis) q̃ indirecta
virtutem naturalem ne laderent fumus) id a. ptes solidas nõ solerent locuste
pertransiendi viridia depastere: Causa est vt hic locuste laderent pedibus loca, et
agros orent ad penitentiã Dei viridia omnia esse, nec ab impostoribz plagas
sal tanquã a deo immissas dissimulantibz adscribentes causas vere intuibz
q̃ nõ habent signum) Ergo signum de quo initio rapet: non valuit ad faciendã
discretionẽ bonorũ a malis, sed valuit et bona ad impenitentiã, sicut sanguis
Agni paschalis in Egipto. Quã discretio data sit locustis q̃ illis Dei judicium
q̃ quãq; datũ est Leoni vt tempore Hieroboam arderet ydola q̃ venerãt
de Juda, non a. laderet asinum. Datũ est) q̃ insitũ illis virtutes, vt nocumentum
mensibz quinq;) s. in exitio nocendi et vulnerare et venena à locustis accepta
mensibz, quinq; affligerent. Quinq; a. in primis qz deus vt sit ponit in
pondere iudicij et institia in mensura fidei q̃ eam plena nõ sit sed ad plenitu-

diuitias ymmò arredat sicut quinq; ad sex, & senarius .n. plenitudinem significat iam
anté dict. Aug. dicunq; Egipti morb ab eis sicut & ab illis q̄ Iodie Venefitio magistro
intoxicant, vide verisimile est tale venefitiū ex puteo abissi edidit, non n. humanitus
confictū sed à malefitio arrepti à demone, nec alia remedia humana gypcian
contra illud valent. Similitudines locustarū. dicit similitudines, q̄ vidit Constab
in visione, equis paratis in pliū) dicebant instructe ad pliū q̄ erant illatiue lo-
custis, sicut sibi more instituunt equi quando parant ad pliū. Tanquā coronas)
Erant n. venture in pliū tanquam diuines, ita ut nemo illis obsistere posset,
vasantia arcū repellere, vel ipsis gypcian inferre nocumenti. Tanquā facies
hominū) sicut et facies similarū, idz ad magis manifestandū ydiotis. Sicut dentes
leonū) ad terrorem incutiendū, sicut locuste ferreas) ad tuendū seipsas ab iactis
et grassitur sicut si quis vellet aliquam earū interficere, sicut habent hor tempore
bestie quē vocant locusti bisonen. inventis in bellis) idz ad terrorē et ad
figendū q̄ misse essent homines ledere non habet, hominibz n. gerit inserta
bellis, caudas simles scorpionū) Ad literā intelligē: quod ex tortili postmodū
accedat perticis, quarū caudas esse dicit quasi de postremo corpore s. ipsis iam
defunctis pugnā et verberat. arcū ei data) ad pugnandū et sic infigendū
venenū, nocere mensibz quinq; et quinq; mensibz regnabit, sicut et reuelatū
ab eis infidibz quinq; mensibz durabit, et ex hor tempore conformitate magis
apparat quod non casu, sed desuper dei consilio in mundū venerint. Ex hoc
manifestū q̄ hor ordinabant ad exterminiū mundi, et illud pparabant.
Et quatuor ventis) q. d. de medio altaris aurei, altare a. Christis designat:
audiit q̄ Christis hor discretis tanquā Angelis imperator, dicit a. sexto Angelo
solue q. Angelos) malos sic q alligati sunt s.) in eo .n. detenti ne exeant in
omnē terrā, nec nocumentū q̄ in aio habent inferant: Sicut Angelis malis
apud Tobiam alligatis in deserto superioris Egipti: sunt a. 4 Angeli q semetipsos
vel saltē de consilio infernī prosecuti quatuor gentibz diuersis Assiriorū
Babiloniorū, Medorū et Persarū, quales in ydis Egipti in Exod. 8 solutis sunt
tabuli scripti in pliū: vt sic impleat illud dni. Cum audieritis pliū et opinio
eius pliorū. Item, Ezech gog et in gentem s. dicit a. solue q̄ hos sexto Angelo
mandatū vt permittat 4 Angelis malis q à bonis Angelis quibus hos debebant
seruare 4 diuisas gentes in pliū, vocati mundi Angeli, inquit Epiphan. vocauit
gentes et regna in pliū, et annum) q̄ nec ad momentū mandatis militatem
imparati, nec egressati mandati dilatione, sine ad diem scrutati, sine mensem, sine
annum erant reddendi tardiores aut segniores. 3 parte) hominū) Dicit tertiā partem
vel ob id quod q tanquam egressis mortis parati sunt occidere semp ceteros homines
in hor ipso parati sciunt et occidere 3 partem, vel q periculosiores regnaturi sibi

aliquando ymitendo, vt pestilens stratagemata ordirent 3ª pars hominum sedebant sup [illegible] homines q[uo]rundam diuersarum nationum. Leonina igneas &c. corrumpat, inquit Epiph. et Hieronymus confundat et lama latitans, et silvestres &c. colorem mellini, inquit idem: id. a. q[uo]d gentes illæ solent istis coloribus vti vel omnes quisque, vel potius singulæ singulis. Capita Leonum) Hinc superditah aiunt p[ro] quod experiri iste non possit intelligi de experiri hominis, qui m. habent seb capita Leonum & diuiosi sunt, potius inde seminent Angelis malis quam hominibus. De ore eorum) q. insidebant sibi equis gradi igneis) Alteris aiunt eodem ptinere, quo m. consentiunt malignis spiritibus, de quorum ore gradi igneis, scripsit aiunt quod igneus, primo, sulphureis infernali destinati sunt, vel potius q. inferni pœnas seruis ferunt quorumq; sunt. Tertius a. aiunt desumit et numero supra posito, quem tamdiu Turcæ referunt ad experiri Turcarum ob musal paulo post explicandas, et affirmat Turcas in experiri adducere 300000 Catapultatorum et 60000 equitum, non vt tanta sit numero, sed certis equitibus numero viros milliet demonum millies vel de pluribus accedere. Thus et experiri equestrem intelligendo et experiri dæmonum quod quatuor iam dicti dæmonum Principi: per tanquam ingressio sibi subiectat potestate assyria ediderunt in plus, et eius colores et aiunt distributo distinguunt, et in hominem inuerunt. De quo numero ac experimento patebit apud Apoc. c. 20. Potestas et terror apud eos est q. fiunt contrarium in sublimitate sibi, numq; est numero equitum eius. Angelorum intelligi sine bonorum sive malorum. Ex ore ipsorum) Quod quartus ybet aiunt experiri Turcarum vere intelligi volledus esse et hominis, non m. possunt videt igne, fumo sulphure de ore ipsorum predente accidere: Hic a. dæmonum experiri apparebit lorinaty lorica igneis et sulphureis, qz igni et sulphuri destinati est, vel potius iam addedy. Propter quod et in nouentis sagarum quandoq; suppeditah hinc illud est colorum et odorum sulphuri, Erunt et lorice hyacinthine, et aiunt colores ad indicandum q. q. apparent apud eos corpora vel corporalia non sint interna sed exteriora cognosta, neq; partibus egeruint) Sic plagis contentis de ovibus mundis &c. permixti, simulacra aurea) q. idola et signa solent similachrorum vocabulo intelligi in Script. Quamquam Focius sine voce vel auctoritate et similachra contendat intelligi debere imagines sacras, affirmans et equestre experiri intelligi debere experiri Turcarum, eo q. oes Christiani orientis et Africæ a Turcis exterminati sint ob cultus, et inquit, sortilegios. Neq; a furiis subandi. Hi homines referuati sunt plagis adhuc sequentibus.

In Cap. 10.

Angelum fortem) Varij spiritus Angelum, in hac a. forma repsentante Christum in forma qua venturus est ad iudicium, descendentem de cælo) illa descensione de qua Apoc. 18. Et vidi alium Angelum descendentem de cælo. Amictus nubem) nubes a. et cætera

in circuitu eius, versentil. m. ad iudicium. Trib in capite eius vel in signis relatum,
qui complicuit, vel in signis quod sit tenax gradi sui, veniatq; ruinam minuendi
delere non q aqua qui peperierat se ne produxit, sed q igne. Vt Sol q latendi
ei dilectus ne fare eius quinti, sicut polorum attollabat, qui attollauit, sed ruinam claui
quando tempore mortalitatis sue apparuit speciosa forma q filijs hominum: cuius ob
id magis horrebat ad gressus eius iudicabit mitissimus tot; Tranquilitatis: que prelium
ij erat vt diuinitas manifestissime in eo ipsum appareret. Tanquam columnis ignis
Quandoquidem Ludens audiuit multa q iudicij predicet: dicit. a. quod matth. dicat
quod paulo ante iudicium predicabit Euangelium in vniuerso mundo, voluit vt ea
ista q Lege Euangelij predicatione roborauit Johanni suo ordine reuelaret,
cuius reuelationis initium ab hoc capite sumit. Quandoquidem ij dicunt Esaia, quam
pulchri sunt pedes euangelizantis bona, pedes quos Euangelij predicatores intelli:
gebat, qui discalciati q pedibus Euangelium q mundi offerunt, hoc loco pedes no:
mine remunerationis tam ad vocabuli significationem quia reuelationis gressus predica:
tores nouissima Euangelizationis intelligunt: hi sunt tanquam columne q sua
authoritate sustentant fidem Ecclie, quod insinuabat Apls cum arguendo Cornelium ad
dicens, An a solis verbis dei possit. Ac. m. ob id solis vendicare possibil authoritate
in solis fidei: Ignis q veniunt suo ministerio illius ignis mittere in terram quem
Deus mittere cepit et voluit vehementer q eum terram arrendi. Apparuit pinde Ar:
gelus hoc loco in forma iudicis ad significandu q missio predicatorum istorum futura esset
riua dei iudicij. possit p sicut terra. i. disposuit Euangelij predicatores q vniuersam
terram continentem, et q insulas magis, sicut scriptu est, spes eius finis terre et
in mari longe q Dextra. a. pedem supra mare q vt pedis dexter fortior ita fortiores
ad maiores labores destinauit: maiores. a. labores sunt in mari, his q populis
insulares magis barbaris est, his et q mare methodorie turbationes seculi significat.
Vox magna mandauit predicatoribus vt officio destinato fungant: Ciciendi vocem
exprimit Esaias. 18. Ite Angeli, iste legati mei, velores ad gentem rotundam, ad
populum terribilem, post quem nec est alius. Hic. a. quod nisi populis extremi temporis?
Cum Leo rugit q hoc subinde indicat clamor terribilis, vt Amos 3. Leo rugiet q nec tim.
Sed hoc loco significat valida vox Euangelij predicationis enumerandi et demandandi, nec vt
illa rugitus Leonis comparata Amos 1. Deus de Sion rugiet, et de Hierusalem dabit
vocem suam: quod idem est quod alio Esaie Ite Sion exibit lex et verbum dei de Hierusa:
lem. Predicatio a. Euangelij nec est terribilis, sed valida pinde et recte describit
q rugitus Leonis. Clamasset. i. predicatores ad obeundum officium expetasset. Septem to:
nitrua. i. plenitudo predicatorum q ad eam distributionis voces. i. predicationes significat de qbs
Psalmus. Vox tonitrui tui in rota, quam librum virum sancti ob quam vocem Apli
dicti sunt filij tonitrui. Scripturus erat Euangelium q hanc vocem reticulatus, et non tantum
terribilem cuiusq sonitus. Significat septem tonitrua Clarius Scholio 2. in oratione Pauli.

ignobilis Valentinus dixit quod signa fieri soleant & observationes notas, scripto a-
& literas: vide et nubiranth quam sit frustra Johanni mandatus ne nisi et le-
gibiliter describeret quidquid revelationis audierat, sed obscuris solitudo
notis significaret ut fierent quam paucissimis cognita: Sed obstat Gracus dictio
ἐσφράγισε & signavit sor vigrit intelligi quodnam recondere, sigillare sensu finde est
in mente tua reconde Abias diligenter secum quidquid audisti, et nobis
illud mandare literis, simil et Danielis dicebat, Tu visionem signa. clausit &
occultem Ergo Angelus iste non erat filius Dei, quandoquidem illius representaverit, dig-
nus qui non haberet maiorem se & semetipsum iurat. Tempus non erit amplius Sed tem-
pori succedet stabilitas et eternitas: Proinde dant Sanctis sine angustiis non
esse purgatorium, quia sic non dicit quia non erit amplius tempus remissionis aut purga-
tionis post hanc vitam, sunt Sanctis verba tacite subplere voluit, sed simpliciter &
nulla in posterum erit temporalis successio: A quo a tempore? iudicatis id & sor &
septem Septimi Angeli & tuba canere) illa de qua dicit. Esse dies in voce septimi angeli
et in tuba dei descendet de cælo, consummabitur mysterium) quo hic consummate
impletibus ecclesia, et ora sancta fient clara et apta. Dixi, consummate: ecclesia n.
et magna pars in Christo impleta sunt, restantia. impleanda quoad resurrectionem
martirium, ephesium iudicium, alterum beatitudinem, ephesium supplicium, quoad illa &
consummate hinc impletibus quod a nobis in mysterio & fidem nunc tenetis de
qua consummatione dicit, Tradidisti Evangelium sor in vasse mundo, et hinc con-
summatio. Accipe de manu Angeli dextra & libros apertos) intelligit Evangelium
vel Scripturas, sine quam scripturas esse plenas et omnibus aptas: Sed nos nobis
Johannes n. Ludens nos ignoravit Evang. aut Scripturas, et oportuit ipsius manu
Deum libros Scripturæ accipere ac devorare. Unus huius libri notæ intelligenda est re-
liquis paulo ecclesiæ quod dissimiles ex effectu huius libri, paulo post n. dicit
Johanni, quod multo ante Ezechieli, sed et sua quam annuntiatum erant ecclesi-
tia in libello ad cognitionem eius accipienda oblata est. Dixi, partem huius ecclesiæ
reliquam, priorem n. partem Johannes in Spiritu vidit. Et qui de parte huius
ecclesiæ sermo est, ob id arbitror librum suum ecclesiæ principio rapiti dictum esse
libellum. devora illum) ut eius nihil te lateat aut frigiat. amaricavi ventri tuum)
Ubi ante post accepi vapulis 1a eius cognitionem & signabat in verbo, devora, incipies
virtutem apud teipsum ruminando masticare, et intimando diligentius expendere,
huius n. iucunditatem in libro multa arcana & de compassione eius ecclesiæ nos-
pavit affirmant. Tamquam mel) qua dulcedine omnis ecclesia quando revelabat, id & ob
dignationem dei secreta sua Domini familiariter revelantis, huius ob infusionem
torrentis: quando a rebus revelatis incipit a ecclesiæ expendi, hinc ex ama-
passione frequenter affirmata amarore, unde dicebat deus, Ubinam nos essemus vi-
sabendo spiritus, et meditando loquendo. Et hinc. Venter meus dolet, sensus

rordib mei hirbati sunt. Oportet ſ. yeuthy) Perſtolare, inqt, quo verbo explidiuth
deo oratores vng; Fogi, aliorumq; Sanctorum, q ipſum intelligunt de repetita à
nouo à Luthero et Caluino, reliqui ipſi Sathy tempore Sanctorū Euangelium pdicatione,
quaſi illa multo tempore ante Chriſtum in mundo neſſaſſet: Sed etſi Sathanas ideo eſſet
q pdicare, inde tamē nō ſequeret quod Euangelium tanquā aliquando ſilentio
q Euangeliſtas de nouo emergentes eſſet reſtituendū, ſed tantū q in multis
locis Euangelium ſine q Sanctos, ſine aliaq; obſeruatio in iſtorum eſſet
ſecundo pdicandū: valde a. Vrgent Sanctiſ Euangelij pdicationē publicē vitiatā
eſſe, ne ipſi ſuū Euangelium regnare eſtendere à maioribus ab ipſis q quaſi q manu
eſſe recepti, Contra quod diligenter vigendū eſt illud Chriſti Ioh. 5. Ego ſum meū
testimoniū, Spiritus meus q est in te, et verba mea q dedi in ore tuo nō deficient de ore
tuo, neq; de ore ſeminis tui, neq; de ore ſeminis ſeminis tui dicendo vſq; in ſempiternū: Ergo nō ſolū verbū de rende nō deficit, ſed ne q dem de ore Chriſti, nec
ſeminis eius q eſt Eccla: Si nō de ore, q nō de pdicatione. Contra quos errores
B. Aug. de Vnit. Eccliæ frequenter vrget illud Pauli. Sentit Euangelij eſt et reſtat
in vniuerſo mundo, ipſum inqt, quod ſeminatū eſt. Alter error eſt quorundā
Catholicorū, inter quos Georg. Trapez. in quodlibeti tradit in verba Dni. Sic enim
solo manente: qui Chriſtus inſtar Johannis Euang. mundū eſſe mortuū, ſed Cap. 21
Augſt in verba dicta rotorat tanquā Apoſtolica) ipſius adhuc viuū in ſepulchro q ſtare
inde reditūrū viua ſint mundi ad pdicandū Euangelium: Horū a. ſunt non pauci
confitū, q non dicit pdicare, ſed q ſtare: quod Tertul. cap. 50 de aia affirmat
id falſū eſſe, et Johannē eſſe mortuū, quod et late q dat Dam. affirmant reliqui
Johannis q Chriſtum locū oſtendi. Cauſa a. ob quam dicit Johannē iterū debere q ſtare
eſt, q nō reuelatio quinq; ſigilla q renouationē verbi ſeptimi Angeli, in qua
conſummabitur et ſanctorum, miſterium, potiſſimū diuersi Johanni minor explota.
admonuit Johannē ſe iterū q ſtare debere, q de iſtorum q temporibus diuinationē
7. Angelorū fuisse ſtant oportet vnq; multa q ptermiſſa ſunt minus de nouo
in medium adferre, ita vt illa q ſequuntur non poſt ſeptem tubas audienda ſint, ſed
tempore illarum tubarum euentura ſuo tempore.

In Cap. 11:

Quia duo quidem ſuperiori capite q dam audita ſunt q ptinent ad pdicationē Euangelij
extremo tempore q duraturi ſub ſeptima tuba, et in illa pdicatione audiri ſunt ad
Chriſtum conuertendi: Nor in primis capite q dam in medium adfert q ad illam pdica-
tionē ſpectia diuina audiendo vim q effectū petinent, et primo pio incipiens ab effectu
pdicationis, magnum regā audiendi ſit dicit, Data calamus ſimilis virga, inqt, qui nō
datur ei ad ſcribendū ſed ad mēſurandū, olim a. ſimul et mirū ſolent virga
menſurare: Quorum effectū multa cauſa deſignando dicit ſubinde Scripſ. virgam
Sanctitatis tuæ. q de Sanctitate tua tibi dimenſa, non in. vtili gentium, ſed

geng Iudaeorum in vetta mestiua ac nouum Iudaeis sibi Christo in Iaredinate
arripat. Metiue finem) In qbz verbis allusio est ad templu Salomonis sicut
et in scripturis quando fuda est mentio altaris incensi, vel altaris holocausti
q. vocuia. Per id demonstrat Prophete non q voluit Iaretici, et nouatia
Fogat, Ecclia tempu aliquando in totu collapsa iteru esse de cetu fidei
dandum aut exigendum, ptt olim contenderunt et Donatiste, sed esse edificatu
dum in Iudaea, in qua gente usq ad Iar tempora nu fuit Ecclia, et ob id
singulariter alludit ad templu quod fuit in Iudaea: quemadmodu et tem-
plu q Ezechielis demonstratiu est ad formam templi Salomonis. nouissimo tem-
pore restituendu, non id offirit q Ecclia de nouo reedificanda sit, aut Iudai
ad pristinu ritu reditura, sed q Ecclia in illa gente exigenda sit, et ota illa
q templu Salomonis distaliter figuraliter fuit in illa gente spiritaliter
implenda: Zabulon. metiri templu et reliqua et Iar visione ac dimensione
rogationis arripiat quanta sit futura sanctimonia mestiua in Ecclia q Iu:
David rolleda, quanta iteru sanctimonia altaris siue sacrificii ab illis offerendi
quanta pictat oratiois. Porta templi Salomonis. ii. in q patebat et gentilib
et penitus omnib aperta, et scriptu illud q in ephesia conuersatione fuit mali
sint siue Iaretici siue gentiles Ecclie inimici, illiq xpianis. Ezra forma
Iudaeoru est. n. et si sint ab Ecclia separandi, scit scriptu est, Serui no manet
in domo in eternu. ne metiamur illud) q nec mestiuam habet sanctimonia, nec
ullam paste habebat Iudaicam. Datis est gentibz et nra ad illud ppetia
in futuro habeant portione et mercedes. Custodite sanctu. f. Ecclia custodiatis
Antichristu nis gentibz, scrit scriptu est, Obeyentes esse nolite, mestibz 42
. f. libz annis nis dimidio, sicut supputatione Bede cap. 67. Dabo duobz testibz
Enoch et Helie, qi n. mundu mortui sunt, teste Tertul. c. 50 de aia, et satis
patet ex capite Apocalipsis, sed in magna tranquillitate ecclie et spiritu scripturaru
intelligunt, habentes quanda forma vite immortalis in caelo, teste eodem c. 58.
de resur. carnis. Aug. de pec. orig. c. 23. arbitratur mortuos quo loca viuant, et
id posse a Catholicis problematice disputari: Hieronymus ad Auitol. c. 3. arbitratur
eos aut sine cibo viuere, sicut Helias in solitudine cibi illius egit et ambulauit
40 diebz. Cui addit Hieron. quod dicunt de verbo precedente de ore Dei: vel arbitratur
Aug. ipsos de cibo corporali viuere eo modo quo Adam, vt. n. cibz illis fuit ne
faciunt cauta defodiunt, stabilitate cautu obtinebat: obtinebat, inquiu, ne-
. n. in mortali tanti temporis corpore putridis illatoru umeris frunt. Hieron. epla
epta 148. et in cap. 30 thaie, et in cap. 38. Ezech. suadebat nus ille loc de ipsis
duobz intelligendis sit, id. n. q credebat ne si sic loc literaliter intelligat Iudaei
Zacharie et contendebant scripta de templo et altari ad literam intelligi
debere, et inde inferrent nouissimo tempore Iudaicum esse restituendum.

Quod augtin. et Hieron. illud subdubitanter malunt de re aliqua tristissima verari
quam boni exponere quam tali expositione confidenter data audaciam quod
dignum augtis suppeditare. De Enoch Exitu 94. Enoch translatus est in paradisum et
det gentibus parabolam. Paradisus, inquit, et vir tollens tribulationem de loco quia dignum
gentibus, qz Enoch ut propria destinandus ad conversionem gentium, sicut Helias ad
conversionem propriam Judaorum, dicente Malachia, Mittam vobis Eliam Thesbitem q
convertat cor patris ad filium &c. Hor plures reluctantium esse in verbis et sermonibus
fidelium testatur Augin de Civit. c. 29. Quid. a. dubito. Quidam subaudiendum q sequ
Et prophetabunt et sit sensus, Dabo eis et prophetent, sicut et alibi in Script. num de
Da mihi intellectum et scrutabor legem tuam, dicunt esse sensum, et scrutor legem tuam.
Et tamen potius dicit esse sensus, Dabo testibus meis s. spiritus mens, et prophetabunt su
sibi illam Script. sermonem, Et, no pro, ut, sed simpliciter q verbum q sequ
designabit infallibilitatem effectus. Sic dicit Zoël. Effundam de spiritu meo et prophetabunt.
Illam Dabo spiritus et prophetabunt q talem spiritus operationem ut no contingat no profe-
tare: Rursus, Da intellectum et scrutabor, qz te sic dante no contingat no scrutari.
De quo interpretandi genere latius Aug. de Trin. c. 8. Dicby 1260 q nisus habebunt
eodem tempore quo mensib 42 iam dicti, sed no confidunt tantis temporis spatiis
non se nisus poly dicby annis vel medio. Amicti saccis q. d. vestibus luctus ac pœni-
tentie deservientibz, q apparuit in Ninivitis, Achab. s. triste Hieron. in cap. 3. Sophon.
et ipse 20. Quoniam in eccle indicunt Gregorius Nor note intelligentiam vestes
sanctas, colorib ac materia nitidas, et altis omni splendore: In quem modum sententi
rerum interpretantur vestes, Johan. Bapt. De polit ramelorum. Cuius si ornamenti
sunt sacris, Johannes Hisb. a. et pseudis Luthery nudipanni sacris indutis sunt, sed
panniis detestandis eam reformaverint ad mediocritatem vel temperantiam, Eorum
duarum hystrionum note non possunt si duo intelligi. Candelabra de ybis m. Zach. 9°
isti sunt duo filii olei splendentes, qui q Sti renovati et spiritu sanctidi, verbis et
exemplis splendidi et luminaria in candelabro posita. Stantes q. d. tanquam typus
ecclie intuentes semp proximi Zabentes, sicut et ipsi in ingressi erant directione
Domini, quod addit Johannes et indicat sibi de Helia esse sermonem, q proclivi
frequenter solet dicere, Deus in nubi ascendisti &c. De ore eorum q. d. ad impios
eorum. Ignis devorabit inimicos, Quod ipsis augtis ybet sic esse sermonem de
Helia, ad impios n. ejus duos quinquagenarios ignis devoravit. Sicut et ad ipsa
legis habent potestatem claudendi &c. id. v. q Helias fuerit esse notus est, Ostendunt
Hæretici tale quid sibi fieri omni plaga et omni plagarum genere, quotiescunq
voluerint tam in gabitu Dei sui voluntati semp presente et addicti. finierint et
implecerint ruinis suis. Bestia Antichristi, inter quem et Petrum immanem medi
interavit, inquit Cyrill. lib. 4. in Genes. Abyssus Emergens ne existere qz fuerit
Diabolicis insidiis et adibz insurgat Bellum et monebit eis assertionem. Sicuti qz

apprehendendo vt resistent. corpora.p. in plateis) Credidam quidam esse numerum
plenarium & singularem, sed absit necessitate, q verisimile est quod dicturus
venit radaueva, et imperatel dissedia & plures plateas ciuitatis diffugiet. vel
Corpora.p. in plateis) ciuitatis, vnus in hac, alterus in illa: quod ipsi quidam
faciunt ad exprimendam suam credibilitatem, sicut scriptum est. Posuerunt mortalia seruorum tuorum escas volatilibus celi: Permittet vero id deus ad declarandum adoribus veram ipsorum mortem ne resurrectio, de qua audituri sunt quidam esse impostura, aut falsa non vera. Ciuitatis magne) q hinc erit Hierusalem, in qua principio regnabit Antichristus: Vide et vera. Dicit q sedebit in templo Hierosolymitano, vnde quidam credunt, ob ruinam nondum sicut veritas est Helias, et sua dissipatione venturus est, quo aduentu Iudaei ab ipso assedi primi venient q venient Antichristi, impugnare illum Christo. Si alius venerit in nomine suo (Antichristi.m.) illum recipietis. Vnde Aug. in psal. 105. Per reliquias Antichristi vt multi putant carnalis Israel credituri in plateis ibi Ysaias. Congrega nos de gentibus: quod illo duce velut in hospitii inimicorum suorum visibiliter et cor visibiliter captiuauerunt habitari fecit visibilem gloriam. Sodoma) q omnium generum libidinet. Egipti) q redigit sanctos in seruitutem, authore Cyrill. 3°. in Johan. c. 34. vbi in qua ciuitate et duas vnus crucifixus est) Quod ab authore addita ad excludendas malignas interpretationes. Caeterum q q ciuitate magna Roma intelligunt, eamq; appellant Sodoma ob libidine quam diuicit ibi regnare, et Egipti) vbi q premat sanctos, quod fideles dicunt, in seruitutem. Hier. a. expositioni ex Ysaie aduersatur. Hieronymus 17. c. q. nouendent note ciuitatis magne mundus in maligno positus intelligi debere: Zorra non admittit tales, ex eo m. q dicit spiritualiter Sodoma et Egipti intelligendus relinqui verba Johannis et duas vnus crucifixus est ex aduerso literaliter intelligi debere: Maldonatus Hieron. q Hierusalem dicit ciuitatem sanctam apud Matthaeum, et vere quia, sed q eo tempore quo erat Dei filii et sanguine Christi veneratur sanctis, sicut fuerat, q sanctificata in ea q habitabat quamdiu a Christianis fuit habitata: Vnde et Hieron. in dicta epistola Paulam et Eustochium Hierosolymam tanquam ad ciuitatem sanctam inuitat: Hier. a destribit Hierusalem q eo tempore quo expulsa omni sanctitate conuersa fuerit in regnum Antichristi. Corpora eorum) Expedient. m. passis et exponent gentes ad spectandum cadauera eorum sanctorum, gratulantes sibi tanquam de re bene gesta, ne sinerent eorum in monumentis. p) ab ipsa q humanitate Iudei forte tentabunt sepelire. mis et adhibebunt vigilias, ne quid forte nocte auferat ad sepeliendum: sed apprehendet eos Dei Sapientia in astutia eorum, et cadauera eorum. m. in plateis omnibus conspectus euadet manifestior eorum resurrectio: Sicut et eius resurrectio luculentior facta est q discipulos: pulchri eadem in cordarum adhibitos. Iudabitantes terram) q terram, de qua Ysaias. Formido et fouea et laqueus super te qui habitator es terra. Caeteras enim eos exemplis, corruptionibus et plagis infidis, q q contrariabantur opibus terrenorum, ita vt non possent

cum eis pacificè conuiuerent. A Deo) Dicit, à deo, in primis, q̃ resurrectio nō est nisi opꝰ Dei: deinde vt removeat suspitionē de aliqua impostura diaboli tradentes subinde ad vitam in spiritu reficientis. Sūt quidā simul) In nullo q̃ verā reddiderunt ad vitam, vnt. n. istud opus vite. Timor magnus) + magna admiratio, stupor, imo et maior quā ea quæ videret in malis. Fugerunt) populi passim, et illi ipsi q̃ erant ad vitam reuocati. In nubes q̃ sunt eis velatibus loro, et vt in forma sui triumphi habebant splendidum assistentiā Christi in nube quod ad Christū pertinerent. Viderunt illos inimici) partis ad suam confusionē, partis vt q̃d ꝓficerent ad conuersionē. Tunc motus magnus) in confirmatione et attestatione magnæ rei, vt mundus hunc motū cognoscat causam istius q̃uiuerent, et sic in causa cognitionē et admirationē deueniret: quia de causa est in Christi resurrectione hunc motū factū magnū. Decima pars) q. terræ motū, spirit et in terræ motū dom. resur. Dicunt ab Historiographis 10 ciuitates euersas cecidisse. Nomina) + Iconium. In tempore) inutile, vel saltē alio modo salutiferū dederunt gloriā deo) tam ex timore ad deū verū conuersi: quod itaq; conformiter ad figuram Sampson qui plures occidit moriendo quam viuo, Christo euenit, vt ex Iudæis ab eis resurrectione in eis cognitū redderet, id euentuum ex Enoch et Helie quorum primatio modo glorificati. Et q̃d conuertunt sentiū q̃ dicunt Iudæos Antichristū iuxtā verū, et ipsis tempore conuertendos: conuertent n. a morte, vt dicunt) ꝓpetuum paulo ante finē Antichristi, simul et mortui ꝓpetuum vt i. ex numero mensium et dierum determinatum paulo ante finē Antichristi euenient. Ceterū q̃ q̃ testes i. Dicti, Hiere, et Lucas intelligunt, debent ostendere ipsos corporaliter a mortuis resurrexisse, et esse distributer assumptos in celū, ita vt illis rei testes esse debeant eorū inimici si quod fit dictū q̃ resuscitationē, vt q̃ ea modo possit redire ad interpretum nomen sapiens Libanius enarrationē. Erre vas 3.) De quo aquila volauit q̃ celum) Verba magni in celo) non dicit, de celo, Sancti in ibidem [illegible] diuersi inter se, tanquam libri mutuo gratulantes quod desiderium ipsorum quo implorando finē regni permisi differunt, vt precium non vindicasse iam nunc impleret. Et Christi eius) in posterum in mundo nō regnabit permanēs, sed deus et Christus eius q̃ victute vindicatiua, de qua supra, potuit dici inimicos sibi pedibus suis. regnabit in seculum) victute beatifica in sanctos, victute vindicatiua in reprobos. Et vt sua exemplo doceant nos in vobis q̃ vobis sufficientibus nō esse nobis tantum gratulandū, sed agendas esse deo gratias, subiungit. Gratias agimus q. accepisti virtutem) ad operandū magna cū fiducia pacem nō operatus ad debellandū omnes regnū perrati in signis, portentis, aliisq; terribilibus, et regnasti) + finaliter, et iuste sunt gentes Paracl. n. iratus fremet, et q̃ exercitus se fremitū mittit ꝓsterne, subiecit. aduenit ira quam fiducia compescuisti, de qua scriptū est, Ego hinc ira tua. Tempus mortuorum) vt nō resistentes ad vitam: unde colligit Ricol + supra de spiritu vite dicta sunt circa Enoch et Heliam non debere ad literam intelligi, [illegible] consilio vt euaderet difficultatē illa de

sunt ppletis verificandi: non vedit tamen, qn sunt in obstantia vo qn tempus iudicij
dicat tempus mortuorum, Christ resurrexit, resurgentium et sanctis aliquot quos
Tertullianus appellat appendices Dominice resurrectionis, ita potuerunt et isti ex
peculiari privilegio ordinarium tempus resurrectionis preuenisse. Iudicari) vt refer.
runt ppria respondo, iam ante n. in parte iudicio quod fuit in die obitus iudicati
sunt et retribuentur ppria aia, ita tamen vt illud parte iudicium in die vltio
rem expectandum sit, sicut Aug. 20 de Ciuit. Exterminandi) 1. exterminandi a terra
vt liberes creaturam tuam mundatam a seruitute corruptionis, intulerunt n.
creature tue diu et ignominia diu eam seruierunt sunt corruptionis seruitute
q institute sunt bonis vsibus, ita vt par in parte deg expandiat gemitus creature
violenter in seruitutem corruptionis vsadas, de qua Aug. Arbis est templum Allusio
est ad templum Salomonis q si in celo respondebat: respon. a. significat ipsius celum
q est dei templum in die iudicij responsaliter apendus esse, sicut scriptus est, Ultimus
discumbet inter et descendet, illa n. descensione de qua Aug, Tuba et ipse dns
in voce archangeli s. put optime exponit Basil. Homel. 11a Opificij. Visa est arca. 1.
ipsius respectu Christi, auctore Cyrill. 4° in Gen. c. 28. q est ex ligneis celtis fuse in rem
pacibilis, qz non dabit sanctus tuus videre corruptionem. Suis et sanctis dicendis
qz z abundantia 55ta sanctissimus. Testamenti) Deb. n. promissiones dei sunt in
Christo. 1. in Christo confirmate, implete, primarie in Christo directe sunt, qz ipse illas
in gra nostri accepit. In templo eius 1. in ipso celo ita vt sit ostendat Johannes in
plendus quod dicit dns ad Aug. videbitis celos apertos, et filium hominis s. Petrus
n. videbunt ipsius sedentis, et inde ad iudicandos descendentes. Audi sancti veritatis
ver, et ppterea illi quem in vita corrigere dedigni, ubi dicitur non arbitrari prin
alleganis verbis manifestius impletus esse in lapidatione Stephani. Fulgurita) De
phy Sap. 5. Abiunt in directum remissionem fulgurationis s. vorabit arbitrabitur z Angelos ve
hit ad terrorem inimicorum. De phy Isaie 30. Addam faciet dns gloriam verbo sue, s
et terrorem brachij sui ostendet in comminatione furoris. Ne vobis fiat intelligas de
ipsa z terribili sententia iudicij, illa n. nō erit comminatoria: sed de aliqua voce
iudicij precedente z Angelos, vt dicit, remissa, dirutam. Isaiae c. 33. A voce Angeli
fugerunt populi, et ab exaltatione tua (iudex sc. iudicij) de qua Isaiae alibi. Equal:
tabit dns in die illa sua, discessus sunt gentes. Et terra mota ab Isaia c. 24. ad
literam describit. Gurgitibus fundta terre, reciprocatione confringetur terra s
Grandis magna) De qua paulo ante Isaiae, et Sap. 5. A petrosa ira plena mittentur
(grandines)

In Cap. 12.

Signum in celo) Vidit n. per Johannem in celo, non in pria forma, sed mutata qua
dam representatione. Mulier) Hanc virginem Mariam significat, sicut Aug. 4. de Symb.
ad Catech. c. 1 q rapuit nostrum integra integrum z fecit, q et ipsa figuram in se
gnando Christo demonstravit. Haq sunt auctore Aug. opta 120. c. 6. in eodem ver:
tegit Script. sacre. v. g. Isa. 61° Christ in persona sua dicit. Deus induit me quasi sponsum

et in ypsum Ecclie. Quasi sponsam ornatu monilibus suis: Isa. et 61. cepit ydum di-
cunt et ponunt ad Be Mariam vbi sic: Vade et Bern. peculiari sermone 61 capit
de ea interpretatu est: quidam vero ratione Ecclie, viz, vt Augt dicit, ipsa et quod
figuram. Quam expositionem nonnulli sed similes fere tetigit Rupe. de inst. virg. c. 34.
Quam pulchre, inquit, illa et in ypsum Ecclie. de Maria ypsetata sunt. Amicta sole)
Christus, Luna sub pedibus) qe immortalitate representat et demonstrat mentis virtute
valebat, inqt Aug. ypsat. in psal. 142. Ego vero magis arbitror Johannem Ier B. Ma.
vim in quadam representatione ipsius gloriae vidisse, vt sicut in fine sexti capitul
vidit arcam testamenti, sic eadem: ad illud a. dicit psalmg. Astitit regina a dextris. s.
ita Ier ipsa Regina coeli in gloria videat principium de ea et futuris Luig vbi
ypsetat et exponat eo visionis ordine quo Dionysius Isaias et Johannes supra gloria
celeste vidisse principium futurorum ordinem arripuerunt. Et mulier amicta sole) quoad
gloriam nre. Luna sub pedibus eius) qe immortalitate et gloriam corporis qua mine eorum
mutabilitate carnis et Lunam significatu superavit, et pedibus subiecit: et tum alia quam cor.
poris gloria et Solem. et Lunam designata in psalmo: Sicut sol in conspectu meo sempi
et sicut Luna perfecta in eternum. Stellarum 12) Apli. q. in numerum duodenarium quia
mundo luxerunt vt stelle firmamenti quia multitudo rotunda significant, ipsam. ysa:
dore, voto spere, labentibus Aplis ac futuris, vt ostendens, vocata est: Maria. n. inqt
Aug. de S. Virgin. c. 6. est mater membrorum Christi, qe vocata est charitate vt fide:
leb in Ecclia nascerentur: quam charitate semper peculiariter exhibuit illud qui
multos genuit Christo filios generationis, B. Dominico, Ignatio Loiole. s. Coronata
a. tanquam quidam regina Celorum, unde David psalmista Regina. s. Quamquam Bern.
serm. allegato note stellarum intelligat 12 virtutes et in B. Maria principe lucerunt.
In utero habuit) representabat n. Johannem tanquam figuram: habebat a. in utero filium
genitum, et similis rei ea quasi concepit Ecclia: Cum n. verum sit quod uterus
vig sit thalamus in quo Emanuel geng Christo desponsatus est, quando concepit
Christus sui et Emanuel geng concepit tanquam in Christo salvandus. vide de
utero B. Marie Evidenter. O quanta verus gaudia alug pridem continet, et qua
novellus semitus predit et hic aurea. Clamat parturiens) Ecclia. s. ipsa quem
solicitudine et charitate: clamat illum quaterus representat ypostol Ecclie, et totam
congregandam Ecclia fabricatu. Cruciatu et pariatu) pcertis, quaterus gerit figuram
Ecclie, in qua n. dolores et parientis. quod expectabat q dicit. quod etenim par.
turio donec formetur Christus in vobis. Verisimile interim est quem revelatus a B. Ve.
gine alicui vo fuisse, arbitror n. ipsum dolorem in corde gestasse ubi videt obscurius
poeri Evangelio. Draco) i. Diabolus, de quo psalmg. Draco iste qui formasti. s. Non ob
abl re comparatur draconi, draconel n. histe Aug. in psal. 148. vorti aquam versantis
ita et immundi spiritus, inqt Tertul. c. 6. de Bapt. aqs incubant affectantes illas
in principio spiritus gestationis. Solent apari fontes, lacui vini, piscinis, Eliseo, cisternis

et potei q rapere dicitur. ꝟ vim spiritꝰ immundi. Equibꝰ Tertul. verbis apparet nō nīr diuinū sit apud vos de diabolo, in secreto volanti domui, in lorīs pulmentibꝰ. Nunc ille nobilitat in aere, ingt Augꝰ, pleniꝰ veneno mortifero et teste Tertul. de corona militis. c. 10. de longinquo spiritu interficit aliquos: ita et diabolꝰ in aere versatus, et suggestione mūdos interficit. Magnꝰ ab magnitudine potiꝰ, nō est .n. ingt vos, potestas sua terra ꝙ comparetur eis. Rursus. Cui dicebat multitudo, quid sit adsalū omnia bestiaꝝ habet .n. impiꝰ mortis, et dominū diuini inquietor propitiat passionē dominicā in martyrē. capitis .7. et cornua 10. deuastio arbitrata Augl significari numerū plenitudine seu universitatē, scribit, impiꝰ millenario, centenario, septenario, et alijs alijs alijs numeris, quos recensere nō est necesse, ingt vos de Dicit. c. 23. capita Regis sunt, cornua regna: illaꝰ significat ipsius impio suo et molimini sibi dicta et addicta habuisse sufficienter Regē et regna mūdi. Diademata 7 ꝙ quod apte script. capitis note Regē intelligendos esse, cuius tractabat 3ª parte stellā. Quod optime competit diabolo ꝙ est primogenitus dominicorū omnium esse .n. tantam partē bonorū Angelorū quod sit stellarū nomē tali note intelligitur in conscientiis suis subditis tragit et diuersis eius tertia bonorū Angelorū partē seduxisse. Quam mittit in terram ꝙ sunt alia celestium de celo, et ꝙ terra vagari. Greg. interis q. moral. c. 13. stellarū nomē vere vel apparenter subtē fundat intelligit, quod dicit opa diaboli de sanctitatis splendore magno numero detrahere ita vt efficiantur tenebre, et dispositis, eius vsū, abiure tandem in manifestos apostatas. quarta pars serpentis rapuit, pepercit filio. Christus scilicet quasi cogitabat .n. christus mox natus interfici, et ob id summo studio observabat ꝙ nanti virginē, nasciturū, et validū, fortis. virga ferrea, potestate instabili, ita vt nemo eleuet ipsis possit rapere de manu eius. Respice ad deū, ascensione ipsius, dicit. q. respice, alludens verisimiliter ad Enoch et Helie quinquagenā dominicā ascensionis dicunt rapti. ad thronū eius, et ad consortiū diuinum dexterē deitatis subtiliter arguunt. Hinc textus de B. maria intelligendus esse; Ecclia .n. parit quidem christū in membris, non .a. ꝙ de sexu sexus nanti, nisi vere B. maria: Fœtus tenet stabilitatē gloriosa virginis tantoque urget ꝙ Ecclia christi sexus nanti ꝙ peperit, vt ꝙ timidia ne semel quidem dicat Ecclia id ꝙ B. maria fecisse. Fugit in solitudinē, qa post mortē christi B. maria publico ministerio quod edocendo christū nimis, postea sedendo gesserat ꝙfunda post christi ascensiones solitaria et contemplatiua vita duxit magnifica. Ecclie et Euangelij nō nisi vobis, fauore, charitate ꝙsequens. in cuius rei augmentū quod Johannis intuitus mystici maxime contemplatiuo in mente cōmendata sit. Locus paratus a deo christo .n. meritum cum Johanne cōmendando et matrem quodā ꝙparauit ei locus in quo in silentio religiosa sua vita traduceret. Et pastrant eam Johannes eis suis, q accepit eam in sua dilig 1260 quo numero vsto ꝙ inuento vt significari religiosa tempa B. virginis. Plinius

bantz nis dnarare) vt eis rolo ephrbarent. Dixerat prignabat ꝑ ne rolo maneret ex, rhisg bon nō est inuenitꝫ Cum n. anti astensionē Christi Filij Dei, vt est apud Job fre, quenter rominuntur anti Dei vt adesset inter eos et saltem vt vt ipse rondemnet anti Dei, ab astensione Christi repulsus est exa bonorū Angelorū, ita vt ad illius rondemnū vi iam amplius nō patrat arrisg. Hanc ꝓlium sor nō debet intelligi de ꝓlio quo exa bonorū Angelorū statis à lapsu maligni spiritꝫ rolo detrahati sunt. Sorpens) qz latenter et sensim obrepit. Antiquus) de quo Cypr. xhat. de nativ. Sep multis annorū penis rompleri re quo diaboly tentat ꝓmittit, ita generaler tandi, atꝫ ardel deꝑiendi ꝓmittet ipse rehristatis vsi didicit. Diabolus) i. criminator fidelꝫ histe stig. in psal. 133, Asmangely, Sathanas) i. adversarius q sedunt vestis orbem idololatriam et magiam alinꝫ gerrata in vniuersis orbem vsq; ad Christi tempora inuperat, gladij est in terra) vt n. rirra terra in posteris versite, et ab ipsa nō amplius se inferat rethi filiorū Dei rondemnentiū rorkeu deus, atꝫ assistentiū. De qua re deus in astensione sua Isaiæ 63. direbat Angelis bonis. Conculcaui po, pulos Altissimos, scz. malignos spiritꝫ vt habet psalmus, in indignatione mea, et inebriaui eos sanguine suo delicit mundo, qz n. inimicia rousumet si fieri posset, se ipsos, et detrahi in terra vestitꝫ eorū, Dæmonū, ingt Ibidem Hieron. Mirr sanda) i. ad offendū ꝓdenda est salꝫ magna n. salutis nostre pars est ꝓfligatio diaboli nis satis Et vitꝫ Est n. id offendy magne virtutis, et regnis Dei nostri) in eo n. deꝫ regnis noui testamenti magna in parte antispiraty est. Potestas Christi eiꝫ profligatio q. Per diaboli potestas Christi fiat, et ob id nō ꝓt intelligi de illa qua statis à lapsu suo rolo pulsꝫ est, id. n. nō fuit potestatis Christi. Cur gladij ꝓ q id exponunt quatenus intelligendus sit q dixerunt, tanda est salꝫ. Arrisator finitus) qz nunt arrisare, ingt Aug. q. 49. in Num. et ovid ad Catech. r. 9. vt. a. Per ea ridet, solet ingt Ambr. serm. 9. v. 2. in psal. 118 roarer. inire delicia et exaggerare. Quo ꝓtinet illud Christi. Vos. de exitu adā. Diaboly retinet ora et sua sentia rapitat ora quinq; admissa sunt, et sordes sua sentia insultabat apud deus arrisatione frequenter falsa, et ob id vocat calumniator siue criminator. In qua re qua agat ingtia exponit Basil. Jour. q. In peruto nobil rorzath, et arrisator noster est, gaudet in interitu nostro, nosq; cum q rommissa sunt tradunt. Sic ar nubi) Quod tunc est sandil apud inferos iudices nō poterat male rodere, gaudent tunc Angeli nostre ipsius debere, qz erat illis sic modo molestus de seruis dei qui dirigebant audire calumniat ꝓpetual Et ipse) scatrel nostri sc. virerunt cui) serpenti antiquo xp sang. Agni) in primis qz merito mortis Christi vitutis signandi acquirit deinde exemplo mortis Christi, fidei Christi instituti et ipsi virtutis sanguine q Christo effuderunt, xp verbi testimonij sui, quod fidem ꝓfitendo Christo et religioni Christiane ꝓhibuerunt. Tali

.n. testimonio exemptorie diaboly vinatu, ꝑsecutis quando mactie in mortē tradit.
Quidorinꝰ scyth. Non dilexerunt aīas p̄ vsq; ad mortē. i. vsq; adeo priuato amore non
dilexerunt aīas suas vt et vitas temporales, Christi vel religionis euisa tuderent in
mortem. Zacharie xiij. q. diabolica illa ingratitudo à vobis ablata est, et laudi ystius
numeri diuini vestroꝝ q̄ habitatū in eis. Quod dicit Carli studio ꝑsonā est declinare
magnā detractionē ad tanc latitia ꝑsonarū, solenq; .n. p̄ affectu magnitudine
inanimata in societatē gaudij vel luctus, vel vt in testimoniū adiuuare. Legit
q̄ tar vox more humano vt p̄nuncijs ad quē dirigebat sermone illi familiari
sibi affectu magnitudinē indicaret. Habent iram magnā. i. quam concepit vt in-
dignatione ꝑfligationē sue à Cōlo. Stirem q; modicū est. q. tempus huius mundi
absolute modicū est, ꝑ certū est mulieri. Stirit .n. se valde deturbatū esse ꝑ
Christū, ipsis .a. de B. Maria natis, voluit pinde iniuria quā reputabat sibi
facta in B. Virgine tempus, iniurie origine vindicare. Volunt in deserto
Note huius mulieris inconuenienter intelligit Ecclia, vbi .n. p̄t intelligi
quēmodo Ecclia in deserto tanta debuerunt ꝑsecutionis, ꝑsecutis ꝑ alas aquile
Voluerit, magine nō tempore ꝑsecutionis vel Christiani simil nō solebant
deserta petere aut à loci crudelitate se subducere, manebant .n. in medio mali:
onil prauū, vt vel de sub ꝑsentibus possint bene mereri. Ideo ꝓinet illud
Tert. Apol. 37. note Christianos diuertisse ad principes Romanos. Absit inquit
ut rebelles, sed hoc modo discordet solus diuortij inuidia aduersus vel diuinitasse: si
.n. tanta vis hominū in aliquē orbis remoti secessu abrupissent à vobis scissi essent
vbiq; dominationē vniuersam tot qualiumcunq; amissis ciuibus, imo et ipsa dissi-
mulatione punissetis: sed dubio expauissetis ad solitudinē vestrā, silentiū rerū
et stupore quēdā quasi mortuā vobis, ꝑsectis ergo in ea imperatis. Quare ois ira
sata vō Ecclia nō abitura in deū aliquē loci. Hanc mulier. Quā est B. Maria
quā Epiph. in Panar. 78. quidā temere suspicat nouē Helie nouū interire:
nouē morte esse ad aliquē secretū loci Ecclie translatā, quod licet nullo
modo verisimile sit, ꝑ salte habens et Epiphanio q; arbitratq; sit Ioānē mulierē
esse B. Mariam, scrit et Graca scholia. Huic. i. huiq; mulieri date sunt ale. i. vires
ꝑuehendi in celū. Quā expositionē illustrat q; dicit Aquila ꝑ id .n. insinuat
q; vt q; aquila sursū volat ad contuendū Solem, ita datū esse huic mulieri sursū
volare ad videndū in eterna beatitudine deū. Vocate ꝑ loco celi descripto q; est
loci inalterno imperij. Saluator .n. posuit in eo mundo et antequinale. Autumi:
nale dico q; à longe ꝑcedat vel aduersū malignorū ad ingrediendū illam quietem
magnā. Quod indicat B. Maria habitasse magnitudine ingentis diei. A ꝓpinquitate
ad videndū deū. In loco suo. Ille .n. loci ei destinatq; est vt ꝓpinquo nō ꝑ
ficeret peregrinata. Vbi alibi pabulo vite eterne ꝑ tempus. i. anni, tempora
i. biennij, est .n. biennij diuisio annoꝝ, et diuidit tempus. i. mediatores huius
eui. A facie serpentis. q. d. toto illo tempore quo ille in se suisq; inetatoribus regnabit

Antichristy: Tametsi n. hec omnia nondum dicendi sint Antichristo effundi, qz ea nomen Antichristi ad ipsius persecutores extendit, ob id exclusa ad eos et ipsius tempus, ita vt non multis fundati sint q ex hoc tempore romani dorcere angli totig Ecclie capitis de ipo q tempore Antichristi eventura sunt predere. Sliter nō est q quida suspicent in hoc verbū esse repetitionē vñus, quod prig dicebat, mulier fugit in solitudinē vt pascant eam ibi: est n. inter ea magna diuersitas, ibi n. dr fugisse, q fit humanitus: hic volare aliq aliud, quod nō fit nisi diuinitus: ibi dicit, vt pascant eam, qz in illa solitudine sustentabat Virgo ecca Johannis, alioquin Johes hic vero dicit, vbi alibi: sub quo verbo non manifeste subaudiri debent pueri, qz ministrantes a. colligit subaudiendū esse deū Pastorē vitae eternae. Flumen flumen) Verū quidem est Aqua et flumina nōe significari scripturē, sed quandoque à 208 inter flagella numerat flagellū linguae: hic vero dicit flumē ppr emissum esse ex serpente ore, q aquam hanc conuenienter intelligimus maledictia et blasphemia quā diabolus effudit in B. mariā post ipsius assumptionē, suggerente n. diabolo, vt dicit Epiph. si. quam mulieres appellauit B. mariā deam ppr assū vt eo audito a contraria parte ipsa vehementig deprimeret. Sliter eo instigante Helvidig et alij Haeretici dixerūt eam nō permansisse virginē à partu, et nostra etate Haeretici Antidicomarianitæ appellauerūt eam Mariā Fabri, addentes eam nō esse mulierem sanctā vxoriū: pauci memorent, aut saltem instituig q scribit Cyprianus de sing. Cler. Non esse reliquis mulieribus comparandas q peperit ministratrices. Traxit à flumine) i. obscurata vel et immutata q sal blasphemiae et detractionē ipsius adiuuit terra mulierē) i. fidei Christiani e terra orientali, ab initio qz recipiunt fidei dictū blasphemijs et maledictijs contradicere, et eam ostendere falsitatem. in quo appellabit Hieron. aduersus Helvid. et Ambrosius. Et absorbuit) qz reliqui indignantes blasphemiae sibi nocentibus indignab, ac pinde eā silentio prementes ferunt et flumē maledictia quodāmodo absorberi. Iratus est draco indignissime n. sentit q ex mulieris vidy sit, tolerabilius n. ipsi visus fuisset q ex viro. Quorum Augustinus de agone Christi primo fuisset diabolo ad poenam si liberassemus, et nō ex mulieres liberaremur: quod n. molestius sit sibi et fortius ex mulieribus superari indicat id q a mulieribus lachrymabiliter vulneratus dicebat ad pium arrigendū. Exurgam gladius et pone me, ne dicat quod a mulieribus victus sim. Abiit) i. conuertit se fortasse plius ad desseminē eius quod n. ipsa pia charitate, vt audiuimus, in Christo salutis aeternae genuit: Job. 31. inter cetera eo nōe exegit quod odiosissimum sibi mulieres fuit. Habent testimonium Christi) i. effectus eo qd Christus apud infideles publice confessi sunt. Stabit supra arenam maris) mare seculi est, significat q quod in seculo nascitur oriūtur, sunt qui supra arenā maris stat oriūtur in mare ruunt, vt e seculo quodam raptatus furiendo deum publice arrogandos.

In Cap. 13.

De mari) .i. seditiosum ingetorum et seditiosorum hoium, unpij .n. ingt Isaiæ quasi
mare feruens quod quiescere non pt. Bestiæ) Antichristus à feris immanibz in fide
distantes, vt et Gent. lib. vlt. in Gen. dicunt, habebit .n. aias rudelib tyrannis
gerens imaginem feræ belluæ. Ascendentis) .i. sese exigentis in Regē, sicut Tyrannides
constituentis, nec .n. venient Antichristo tanquā Rex ipsi, et quasi Dei substitutione
legitimi, ingt Isaias. l. 5. sed impij, sine lege, quasi Apostata, et iniqui et homicida
quæ latro: et vis sit serui, conditionis sc. Regem se velit probari, ita vt in ipsis
quidem illud malum, Hodie inuenimur serui q fuerimus Deus nos. Itaq
Quæ Bestia .i. videl expressa intelligit Antichristū, sicut et reliqui Catholici. nō
vere q fraudem cepit de Antichristo et eius psecutione intelligit, ipse .n. Ecclia
no vt psecutiq antiquus malus vel manifestatus: Deinde non potuit Antichristo
Christi filius mitteri ibidem memoratus nec malus velle denotare. Illo itaq
capite describit psecutio quā Draco q est diabolus, et capita sua i Regel sibi et in-
pietate subiectos ab Herode vsq ad Antichristi tempora in Christū, B. Mariā, et
ab eius assumptione in reliquū de semine eius commouit. Quod vel inde apim q
in fine capitis dicit Draco stetisse sup arenā maris, capitul .n. è mari quem
in Antichristi nouissimis, nūs .n. videret se psequendo nec mitteri mitti, nec
mitteret, nec semē eius exhinisse cupiebat de mari talem et quem parabat
tandē cōtere psecutione quia semē mitteri exterminauerit: quod ei in vobis
fuisse vel inde apparet quod Psal. 117. in nomine Ecclia à psecutione Antichristi in
gratiarū actione sibi gratulari, et dicere. Castigans castigauit me dns, et mortī
(quē intenderat Draco et illas psecutione mouebat) non tradidit me. Quorum
Arctig et Fortiū huius bestiæ nōīa nō vere intelligunt Rom. imperiū, illud .n. nō
adhuc est post mortē Christi, nec post raptū Christi ad thronū dei, sed longe antē
fuisse. Deinde de tali bestia audiens q dabit sit ab Ingiens grandia. Ioc. a Dan. 7.
subiicit romū paucitatē quod erat ortum de medio romū q bestia, sicut de
medio Principū Rom. imperij et quasi bestia designati, q nōīa huius bestiæ non
et intelligi Rom. imperiū, sed romū illud quod in medio Principū Rom. imperij
sedisse arbitrabat, Antichristū q et romū paucitatē apud Danielē passis intelligit
et ex eorū capitū intelligi debet. Habentis capita 7. et cornua 10) Per 7 dia rap. 17
sequenti intelligimus 10 et 7. Regel, sicut Regis plenitudo q abunde sufficiat
ad mouendā Antichristo dignā psecutionē. Decem diademata) Per cornua .n. tamen si
Regel videntur magis intelligendi Regel inferiores, sicut Dan. itaq cernit 10 diade-
mata, qz et Regia potestatē Antichristo subseruient, sicut capita a bestia et quibus
ligendi. Deniq Regel superiores, et alioīs Regis imperatores erunt nōīa blas-
phemiæ) in primis q Antichristus habebit nomē quod includit in se blasphemia
in Christū, eo ipso .n. quo quis appellat Christo contrarij officijs Christo verbo iniuria,
iniuria a verborū in deū blasphemia est. Vn. a verisimile q Regis inferiorum

Impatorib similia rñ Antichristo in Christi blasphemia nota habitui sunt, nec sine causa dicit quod sicut capita quor sunt nota blasphemiæ, qz st ampli fortitudo sua lex auersitur, ita impij qor dispositiones et diuigendi ver Ecclesiasticæ et veritati rebus in Christi cultu, religionem. Similib Paulo) qz Danielis, versipellis: id n. in Paulo notari hebraice illud Hieron. Si Æthiopi pt mutare pellem suam, et Pardus varietates suas, sedet sunt Versus qz ora pdicis remouebat, vel potius qz Antichristus dolose erat haste Danielis c. 7. Diuigeh dolg in manu eius: Versus. a. st dolosus ypocrita Hieron. Rhem. 3. Vers insidiando fraudi est mihi. ol Leonis) qz plenus potentia et summa: mitatis. Dedit illi) i addigit illi draco virtutes suas non n. potuerat quor in eius transferre quamdiu loco virtutis suæ. legat regias, quæ n. pt malignus spiritus in corpore suscitando exercere, exercendo augere. De reliquis scribit) ipsis n. Antichristus, dicit c. 19. cap. 17. sequenti, Bestia odnia est et de septem est: ipse n. Antichristus vnus ex septem capitibus Bestiæ, et qz secunda Bestia dicit ob illam appellationem dicit odnia, sic n. sonant illa verba ac si Bestia à septem capitibus esset distincta. Quasi occisus in mortem, non dicit. Occisus quasi in mortem, ac si vero lethali plaga fuisset vulnerata tam lethali ac funesto vt posset videri mortuus, sed dicit, quasi occisus in mortem, ita vt vulnus quo mortiferum non fuerit sed vulnus, sed ad fabricandos errores opa diaboli indicitur. Plaga mortis curata est Eadem opa diaboli qua fuit inflicta, dicit n. Rhem. l. 2. c. 57. quod malignus spiritus non curant morbos aliasue infirmitates nisi quos ipsi inflixerint, si tamen vel illas, sup. curant vel inflixit. In qbz impleb illud Tertul. de spect. c. 30. dicentis quod diabolus audiuit magicas reuelationes. admirata est) i imago reuelationis pdit vultus terram in Bestiæ admirationem: admiratio. a. ppanuit corda vestra terræ ad recipiendos Bestiæ impios et nullos. Vnde legit) Adorauerunt Draconem) i Diabolum, et Bestiam) Dicit qz ab vtrisq; factus sunt adorationes, Diaboli scorsis, et scorsis Bestiæ: Nam et ipsa Bestia Deus mendacium, vt est Dan. 11. et ab omnibus intelligitur Diabolus, venerabilis in loco suo, et faciet vt veniat Deus mendacium vis Deo alieno quem regnabit i vis semetipso qui est in Deus, vis Deus minime est, constituit: Jor. n. simulacrum virtus agat vt Jobis Diaboli volant, aliog n. diaboli virtutes suas Bestiæ exhibuerint, et mirabilia vsus volant pariter sine diminutione reuerentiæ ipsam Bestiæ. Quis sicut Bestia) Ecce sunt verba admirantis imaginis reuelationis, pugnare vis ea, quando: quidem omnia mirabiliter vtq; restituit, et quo dah intelligi qz Antichristus regnum suum et nomen gpagabit. Datus est ei) ut supinum Draconis ol loquens magna) Possent intelligi magna in genere iactantiæ, psumptionis, rotundationis g. nisi Dan. 11. diceret. Loquetur magnifica adversus Deum: Vnde et Ambr. in psal. 45 dicit Bestiæ datus est os magniloquium vt adversus Deus plena furoris et sacrilegij rotundia ploquerer. Hic g sigrah illud Pauli. Extollitur supra omne id qd dicitur deus, qz p se deus Deus eius virtutes roborauit, et deo passis debacht, suam nihil

dicitur, verbis magnificis supra Deum extollet. Quorum q legit, et blasphemiam
non esse interpretatio priorum, quamquam subtil reddibile sit verba in priori sensu
magnifica Antichristo no deputari. Dato tolerari furore + quod libet exequi
mensem 42) Forte fatebo magnos rationes eius fere PP. verentiores, inquit,
Catholicismi, q mensem pol intelligi tres aureos vix dimidio quod rapsimus:
quosdam tamen verentiores Catholicismi, ut ait, Doctores de eo rapisse dubitare
et vix quidam eorum tamen refert ei Divinity distinctos esse. Quare ut mensem pol
intelligi ut Hebdomadas Danielis ut n. q singulos mensis septem intelligeret
ille oraculo multa adstruit quibus pas aliqb incipit summa illorum ingenium, inue-
nitq illos ronfurare 294. annos, spatium quod inter Baptismum Christi et Constan-
tinum magnum interfuit. Sed debuisset ille respondere oraculo, Se mensem pol
no posse ita intelligere q ibi nulla Hebdomada sit mentio: Hebdomas n. sig-
nificat septem dies, sive septem, sive annos, sive ratemationem
quamquam pro septem 7 dierum fere supponat, debuisset q oraculi scriptoris Da-
nielis de sedentione, eo q oraculum ipsius non remittebat ad cap. 7. Danielis ubi
Antichristo tribuit tempus et tempora et dimidium temporis, et cap. 8. ubi eidem tri-
buuntur dies 2300, ita ut sensus tam annorum quam dierum numerus rum mensibus
42 provocabat: remittat ens vero ad numerum Hebdomadarum q rum mensibus
42 nullam habet nec in notis nec in re conducentiam, Dor. a. quid aliud est
quam seducere, et incita viam scandali ponere? Blasphemare q) ut n. quando-
quidem audiret nomen Dei ipse illud verteret in dei opprobrium, vel ei apponat no-
men alius deo ignominiosi, Tabernaculum eius + Christus q sub nomine Sa-
pientiae dicit, qui creavit me requiescit in tabernaculo meo. q in tabernaculis habitant. +
q sunt Angeli et sancti Dei. Et quo data intelligi in verbis Apoc. supra de id
q valeat vellet rompscendi sanctos Dei nec consequenti Sanctis Apostolis tempore nr. Christi
debitis finistis, datus est ei) Deo permittente, Diabolo instigante et adiuvante, bellum
facere rum sanctis) nec inquod Catholici illis temporis causa tuende sue religionis
armati se Antichristo opponent in principio. Vincere eos). + in bello prudere. Inde
data intelligi quod victoria Haereticorum in bello causa religionis scripto pro parte
ipsorum non iustificet haereticorum causam. Et data est) s. partialiter in bello victoria
eo quod nec sit residuum q speciem qui possit vel audeat illis armis occurrere. Liber
vitae Agni + Libro praedestinationis, sic explet illud Dan, Ut in eorum iudicium
si fieri pot et clades. Quia omissa origine mundi Plenius verba, Ab origine
mundi, constituit eis go q dicit, Quia omissa est, et dicunt Agni à principio
mundi Cum in sacris historiis, tum in Abel, reliquis iustis figuratum Agni
praesentibus omissa esse. Quia sensus ut versus, nec est tamen genuinus, q cap. 17 se-
quenti, verba, Ab origine sive constitutione mundi, manifestam contrariam, cum
verbis (Nomina scripta sunt) videlicet n. ab aterno, quod aliud ab origine seu
constitutione mundi dicit, Libro praedestinationis Agni inscripti sunt. Unus quod
sit legitimus. Quia omissa est. legendus est q Tarentasius, et clarior erit contextus.

audiat) Attendat ad id quod sequit, et est verbis consolationis. Gladio occidi) Ex
vindicta illata Christianos minitur, de qua sepiens capite audiens, et Ezechiel et
Isaiah. c. 33. Vae q̄ prudens, nonne et ipse probabit? Sicut n. priority Christianos
persecutionibus Dei, et audiendo, immisit equos nigros et pallidos, ita quia
huius nocissimus et immittet temporale diuidias et plagas. Hic est patientia
huius rei consyderatione tolerabilis reddit sustinentia sanctorum: quod declarant
fratres martyres dicentes ad illos dicit. Sustine modicum, et videbis quomodo Deus te
et semen tuum liberabit. In q̄ verba Hyer. de epist. mart. Quale, inquit, beneficium
spiritus exhibet, quam magnis quam grandes solatio in carceribus non tormenta
frenat se esse derelictos à Deo, sed ut credant q̄ in tempore erit respectus eorum. Huius
n. rei consyderatione mihi hic in eis fidei. Unde et martyres dicebant incredibile
nobis putare gens nostris esse derelictis à Deo. s. Vide alias bestias) Quam vocat ap.
pellat aliquem priorem bestiae, et dicit in posterioribus donec Pseudoprophetam, de qua
mox postea mentionem facturus, et sicut in priore bestia vis spiritualis impleta
illud dicit, Surgent Pseudochristi, ita ostendit in hac bestia implevi quod subiungit
dicit, Et Pseudoprophetas. Abscondentes) semetipsis in prophetas erigentes, erit n. de mi-
nero eorum de quibus scriptum est, Cum erubuit et ego non mittebam eos. De hoc
non n. et prior bestia, violenter amouet de seditione impetorum populi, sed deuiet quasi
vis tranquillitate et iudicio, rotunda stha Agni) Et sicut Christus fuit vir prophetae potens
in ope et sermone, ita potestas huius bestiae non et prioris erit in armis postea, sed
signis ac miraculis, et qua sermonis. Loquebatur sicut draco) insidiose et fraudulenter,
et sicut Apls loquendo spiritus, ita bestia hac loquendo inducat veneni. priorem bestiae
potestatem) quam priori bestiae addiderat draco. in conspectu eius) palam in oculis eius
et regnis ipsius stabilivit: hac q̄ bestia priori non subrogabat, sed addebat, vires
potestate quasi spirituali subrogationis habebat. Quomodo q̄ prior bestia est Rom. imperii
aut hac Rom. pont.? Nunquam n. erit pontifex et Rom. imperii, aut imperator
ydolam adoraret, de quo legit, et fecit q̄ adorare bestiam) multis laboris, bestia n.
ostendebat se tanquam ydolum deo: hoc a. faciet hac bestia adorationem et reverentiam quae
de Antichristo prius partis admiratione, partis timore coniungant verbis et mi-
raculis confirmando: iam enim n. audiebant quod ad q̄ inhabitant terram adoraverunt
venerant bestiam, sed magis timore quia voluntarie: timore n. illius feralis
bestiae hac faciet diluit multo voluntarie. vulnus est plaga mortis) Sicut verus
est quod non adorabunt nisi Antichristum, q̄ ille vitae plaga curata est, est Antichristus
Christus, et no aliquid regnis sibi ipse militantibus. fecit signa magna) Ubi ipsis verbis
Dei matth. 24. et credamus suo et Apli de eadem re esse sermones: Tanta ma-
gnalia et audientia ut in errorem inducantur si fieri pt et electi, videbimus n. non
posse nisi dia virtute fieri, sicut vero suprema et laudem inepta diabolica potestate,
ita et Simon magus et Hyannes magorum principes, qui arbitrati sunt se scientia
malignorum spirituum artes et virtutes explorasse, tanto quam hoc tempore exercet

Deinde numquam reprehenderet. 2. confessim [illegible] ad digitos et calculos
Hoc sibi signa q̄ Aug. docat numerandi, partis q̄ ad numerandi disciplinas, pertinere q̄ manifestū alia fieri virtute diuina, nō ore Aug. 20 de Ciuit. c. 19. ff.
signa q̄ dig et dig admirabil seditione mālorū. 3. imagine Bestiæ) ita vt imago
referat speciem restituendam eig. Danet spiritū imagini) ita vt imago
videatur se mouere, et vt loquatur) Simil aliquando responsa dederūt imagines
simulacrorū. ut diximus) Nunq̄ p̄ Deū potuit mālus bestiæ gnuere, an bestiæ
inferre inuitis? intelligit q̄ mālus imaginis ad prototypa referri, mālum
prototypum q̄ mālus imaginis, colleri, ita vt Deū in parte doctrinæ Catholicæ
sit ipse inimici sicut Diuersi. Fecit a. imagine bestiæ, vt quandoquidem
bestia omnibus locis nouit esse p̄sens, nec oēs iudicij ad eam conuenire
q̄ nō possidet rem, adorent eam instia imagine, mālū alias dubio habitæ.
Et quō nouerit quod adoratio q̄ Christo in stia imagine defecit mālū habitæ sit
Gloss quandoquidem una imago bestiæ nouit q̄ tabi Antichristi regnū ui-
uisseri planè uerisimile vt fabricandæ esse bestiæ quamplurimas imagines,
vt singuli stib locis bestiæ in stia imagine adorent: Per quō fecit q̄ paulo ante
in plurali dixit, Fecit imagine bestiæ, habitantes in terra, singuli
stib locis. Quandoquidem) i. vsta sedis Antichristi gloria, in numerū) ita vt
vsta Dei in eis quoniam possederint palam, apparebit, ita vt fidelis stib infide-
libus tempore nō possint latere: Quemadmodū Aug. 20 de Ciuit. c. 9. vsus figuratō
accipiat, q̄ dextera intelligentia operationē, q̄ frontis professionē. Nomen bestiæ)
planè scr. q̄ oēs stib literæ describi, aut numerū nominis) i. nominis
eig illud stibi literæ quod vocant numerales q̄ apud Graecos alias sunt quā
apud Latinos, apud Latinos A. B. E. F. s. non sunt numerales, apud Graecos
vero. α. vnus, β. duo, et sic reliquæ vsq ad ι inclusiue singulæ alphabeti
literæ eig numerū denotant in quō ipsa in alphabeto stant. ι. vero denotat
10. Itaq; nomen bestiæ aut numerū nominis equalebit Iudæi ad notam
distinctionis sine qua stibebit errare aut Iudæare, vt tabi acte confitetur Christi
nouæ fidei: quale q̄ mundi fuisse stibuit Apostata testatur
Nicephorus l. 10. c. 29. Theod. in numero nominis bestiæ, scil. hic est sapientia
Non n. sine magno rei profectione numerū ille in nomine ipsius inuenit.
Quæ Ioannis uerba ne intelligat de supputatione ipsius numeri, quasi ille
forsit inuenta difficilis, addungit Ioannes. numerus hominis est. i. est numerus
communibus frequentatus, ita vt non sit stibtilis difficilis ipsius supputando inue-
nire. Quo ne Ioannes videat Pastore nolle Deum ad tantū numerū supputā-
dum inuitare, ipse apit quid sit numerus est et dicit. Numerus nominis
est 666) Quæritur q̄ quid sit. quod paulo ante dixit. Qui habet intellectum q̄
per id q̄ dicit intelligi opus esse intellectu nō vt inueniat in nomine eig numerus
sed vt intelligat numeri mysterium, quod rem. lib. 5. apit docens quid quandoque

septentesimo anno vitæ Noë nūm inigbal quæniſſet ad ſummū, venit dilūvium.
Et quandoquidem ſtatua aurea nabuchodonoſor volebat adhibere nūmerū 60,
habitudinem ſex, atq; ſic ex numeris ſimul iunctis reſultet ſumma 666.
attento ſenario q ob ſpretam ſtatuæ illam auream tres pueri miſſi ſint in caminū
ignis, dorc, ingens, arenarū q numerus nominē bestiæ ſignari videtur Apoſta-
ſiam q loto mundi huius tempore varijs ſuis cultoribus exhibuit, ita et Antichriſti tempore
ſimul in ſuis fidelibus ſit quicquid Apoſtaſiæ, iniquitatis, magiæ, pſeudoprophetiæ et
dolī ab initio ſeculi inquis exhibuit. Dorc inſuper quod ſimul tempore Noë impi-
etati ſupplicium dilūvium, tribus quoq; ab ſatana, tanquā ſumerito, ramum ignis
ita impietati Antichriſti tanquā totius impietatis ſummæ ſupplentium ſit vindicta
ex dilūvio et igne ſimul quaſi collecta, dilūvium, inquit, ignis conflagrationis n.
et geſtamus. Hic a. obſervandū eſt quod Johannes nomē Antichriſti no exprimat,
no eſt n. dignus, inquit Irenæus proinde ſicut ex 666, q et no librum ſuæ ſolvit
maledictis à labijs ſuis: Sicut n. facere eſt linguæ ruinare, ita loquī eſt linguæ
vel ab ſolvere, unde et Pſalm. in Hebræo, Et ora ſolvuang tibi, ſolvere a. liberare,
itaq; liberare maledictis de labijs ſuis idem eſt apud Sapientē quod no velle male
dicere ex ore ſuo emittere ob ornē ſui ſanctitatem, et pudorē benignitatem. Deinde
diligenter notandū quod Johannes exprimendo numerū nominis bestiæ non
inſinuet nomē in quo numerus hic apud Graecos inuenit vocabula fore nota bestiæ,
illinus q nomē ruinæ Græcæ numerū habeat bestiæ fore, id n. vanū eſſe
dorc Irenæus rūm nomē Etan, et Teitan aliaq; nota Graeca Græcæ numerū
ruinare, ob id tamē nomē bestiæ no ſint: Sed monet tantū Johannes in
nota bestiæ quod reuelabit ſuo tempore dictus numerus eſſe inueniendus: ita
ut nomē quod forte bestiæ affingent ab aliquo vero ipſius nomē non ſit, niſi
Græcus numerus ruinaverit. Euſebius q Genebrardus in Chronico et eoquod
nomē mahometis Græcus numerus reddit opinati mahometh fuiſſe Antichriſtū.
Euſebius Arelatij et eo quod Ecclia Italica Graecē dicta illius, ut dicit, ruinet
numerus, inde affirmant Pontificem eſſe Antichriſtū. Abſurdū Fogij ſuſpicati
numerus nominis bestiæ ſecūs numeralē literalē Hebræorū ſupputandū eſſe.
Irenæus n. aptē dicit ecb q Johannes furis ad furiem videntur teſtimonium ſpi-
riſſe, et nō dorciſſe (quos ſuſpicor Græcos fuiſſe q Johannem Græcē ſcripſerit, et
Graecis) numerus nominis bestiæ ſecūs Graecorū computationē q literas q in
ea ſint inueniendus eſſe: Fert a. id Fogij vt euidentiq; put putabat demonſtraret
Rom. Pont. eſſe Antichriſtū, eo quod in nota Romana, vt ait, ſecūs numeralē
literalē Hebræorū inueniat ꝓpositus Fogij, huius q numerus hic ſecūs numeralē literalē Hebræorū
inueniret ꝓpositus Fogij, huius q numerus hic ſecūs numeralē literalē Hebræorū
non debet inueni, et ſi poſſet, nō ſequeret: In nota Romana inueniri bestiæ numerus
q q appellatur Romanus eſt bestia, non n. nūrius rompebit nomē ruinans bestiæ
numerus eſt bestia, et dicimus. Redit pūde Irenæus, cui nomē quod à ſe

fierit inuentus desinerent esse illig q ventur est, nō sine damno
exeunt, quippe qui semetipsos et credulos sibi seduxerint.

In Cap. 14.

In hoc et sequenti capite quam pauca et obscura habent nūs cap. 12. et 13.
in ap̄ō nūs quam dicta sunt et conscripta ut exercitium prius draconis, deinde
Antichristi: in quib pauca quam et obscura ad gloriam throni et illab exer-
citionem variis modis et temporibus enascerunt: in primis vero quando de
cap. 12. dictū est, mulierem arreptū aliū aglū exercitium draconis ultra hu-
manum corporalem enasse, ne id ei soli publicis videat iudicij principio
Quia capitis mulier eodem tempore fuisse et illig mulieris restitutis semi-
lati et confessionē nominis Christi exercitionem. Draconis illius corporaliter
et invisibilem enasorunt: de ijs. a. q in exercitione eadem occubuerunt sub-
intrech sermo in quib capitib medio. De ijs denig q occubuerunt in exe-
cutione bestie audiemus in principio capitib sequentib, ibi n. signater dicit
Vidi ecce q vincunt bestiam et imaginē eius, et numerū nominis eius
stantes s. principiū q quib capitib nō intelligite de martyrib, sed con-
fessoribus illud q ad exemplū B. Marie tempore primitive Ecclesie vitam
degerunt virginalē, sic tamē ut in confessione vere fidei usq ad tyrannidis
interregationē ad mortem usq perseuerauerint. Vidi) In visione. Ecce agnus)
Tanquā beatitudinis obiectis secundarius. monte Sion) i. in excelso colonis
et Sion n. valis sicuti Isaie 26. urbs fortitudinis nostre Sion. Et. qui
redempti fuerunt ianuensis Sion lectitia sempiterna sup capita eorū. cum eo)
Tanquam ipsis beatitudinis participes 144000) s. integri numeri electorū
et 144000 nominibus, nō quasi tali numero sit definitū, sed q ille nu-
merus scripte in hoc libro, ut patet s. c. 7. tribuit electis, sicut et nu-
merus 12 sedib ablis determinatione tribuit universali iudicantib.
nomē eius) Agni sc. scriptū in frontibus) Ad gloriā et transactis confessionis
indefinentē memoriam, confessi n. erant nomē Christi et Patris eius,
sicut S. Trinitatis, et hoc duo Patris note consequenter tota intelligitur con-
fessio. erant nomen hoc non solū ut ceteri Christiani tempore pacis, sed
sicut ipsis modis nomē illud confitentes et inter infideles viuentes tempore
exercitionis. Vocem) Laudantiū deū tanquā aquarū multarū s. multo-
rū populorū viventiū). Vocem) tonitrui magni) i. magne predicationis
laudando n. deū simul predicabant dei virtutes quā confessi viuerant: vox
tonitrui n. predicationē significat ut stat illud Psal. Vox tonitrui tui in rota. Et illud
quod à predicatione Evangelij quam apli dicti sunt filij tonitrui. Citharis)
Canticū) et q ad capitis nostri descriptū mobil diuersa laudis celestis, ut s. dicimus
quasi Canticū nouū) i. usq ad illa tempora in celo inaudita, sicut n. Amb.

in ysal. 39. nō tamen tantū nōīa q nōīa virtutū grācia accepīa
& oīa nostra relinquāmy sequentes Christū: Angelōrū & mare nūptias refel:
tens. nōīa itaq; est n. & denūciatiua, virginū: virginitas n. vsq ad Christi
tempora fuerat incōita: Hi. n. tantū virginū primi nūcupāt ob excellē virgi:
nitatis nōīa dōnū nōiat dei laudes incessanter in conspectū dei & sanctorū
cant. Nemo poterat dicere cant.) Ex rebus quē electi possunt tantū for an dive
ingt Greg. Past. p. 3. adm. 29. licet diuersa nequeant, q̄ tñ charitatē quē in illorū
cōspectibus loti sunt, quāmūl ad eam gratia nō assignāt, q̄ empti sunt de terra
& pretio sanguīnis Christi redempti sunt, & ingt Petrus, à terrena conuersatione
paterna traditionis, ita vt diuersant patri & matri. Nescio vbi, memorabiliter q̄
scriptū est: Obliuiscere populū tuū & domū patris tui: arbitror n. ipsos
virū nō virginitatis amplexū fuisse reliqua consilia Christi. Virginal. n. sunt
quod Hieron. 1° adu. Iouin. c. 25. epla 50. c. 3. addi arbitrati ad gloriosiorē gradū
pudicē expositionē, alioq; n. diuersant Lazarei illud q̄ mulieribus legitimē non miscē
nō mulieribus impūnari. Dicit n. in naturalibus generare. Hi sunt s. non quod sic:
minus plectant, sed q̄n, teste Cypr. de discipl. et hab. virg. sūb uirtū feminæ
intelligūtur, idq; ingt, q̄ femina viri portio est et de eo stimpta: Ob id in scripti.
ingt, fore vtriq; deū ad protoplastū loqē q̄ sint duo in carne una, et in mas:
culo signati et femina. Sequūtur Agnū) Alij n. gloriæ semulatione nō potenūt
sequi Agnū quando in gloria sōe virginitatis incedit, ingt Aug. de S. virg. c. 28.
Sed quando Agnus incedit in gloria martirij sui quomodo huius vñ sequens vir,
ginal? An q̄ virginū quam multitudo sunt? Non apparet, q̄ Aug. cum sequenti
dicit. Virginal. ob solam virginitatē Agnū sequi quoniam iam. Thus sunt sanctæ
sanctū ut futura progatiua in futuro, put intellexisse vr Cypr. serm. de stella
et magis. Empti ex hoīb) Primū dicit, de terra, nunc, ex hominibus, vt det ex:
cellēs virginal. pretio sanguīnis Christi nō reliqā Christianā à terrena con:
uersatione separari, vter hoc. a. eodem pretio ad progatiua virginitatis ex ipsā
Christianā à mundo separatā altiori electione assumi. Primitias) Hieron. 1° adu.
Iouin. c. 25. et epla 50. attribuit virginibus primitias, q̄ p̄ videtur et meritorie
q̄ secundū et 3ª dignitatis obtinent loū virginal. tenent primū. Ex hoc
primitiæ primū gustū magis solent significare q̄m 1ª loū potior est secun
primitias) q̄ Johannis est sermo de virginibus primitiæ Ecclie q̄ primū virgi:
nitatis gustū deo et Agno attulerunt. Cui simile ruth. 1. dicitur, dixitq;
n. Ecce iam frumentū de virginibus, et paulo post de martiribus q̄ Antichristi persecutione
diu afflictati sunt: non sic tamē quasi primitiæ sed virginū solæ tantū tantū
nōīa, sed q̄ virginū reliqæ q̄ in ps. Psal. 44. ad sunt nūdi vsq; sunt rongue:
gandæ in numerū sanctū primitiarū suo tempore sunt coronandæ. In vna earū,

no est inuentis mendacijs) Quæ ore no negauerunt fidem corde retentam.
In cuius rei gratiã prius dicti sunt habere nomen Agni, et habili ei scripti q in
hostibus scribi. Aug. vero de xpist. institu. ultimo. 17. interpretatur hoc modo. Non est
inuentus mendacijs, q non negauerunt se esse peccatores: Si n. dixerint q
peccatu non habemus seipsos in nobis no est: Qui tamen confessus est q legit. Sine ma-
cula n. sunt, q sunt ipsi dimiserunt debitoribus suis, inqt Aug. sic q verare Dei
confessione Deũ illis peccata dimisit, cosq; emundauit. Ante Hieron. Dei quida
exemplaria, et Greca, id no legunt, sicut nec Aug. nec Hieron. loci allegati.
Itaq; q dicuntur esse sine macula possent referri ad vitam Dei sensu iam dicto.
Si tamẽ cui Bibliq; clementinis ita placeat legere: Scisq; erit quod ante Hieron.
Dei psecutio quam in Dei ecclia obtinuerunt singulare habebãt insigne: insigne
dico, omneb n. sanctis simpliciter loquendo sunt sine macula ante Hieron. Dei.
Vidi alterũ Angelũ) Facta in superiori capite mentione xpsecutionis Antichristi erat
nunc ad id q post eam est futurũ, scz. pdicationẽ Euangelij q verbis eiusdẽ
dicente Deo post pdictã xpsecutionem: Predicabit Euangelium hoc in verbo orbe
inhabitanciũ) omnibus gentibus. volantẽ q medio celi in figura Romã
Euangelij notissimi, de qbus Isaiæ. Alati sicut isti q ut nubes volant. Et alibi.
Volabunt in humeros Philistiim, pdabunt filios orientis, idq; ob summum animi
feruorem, et pdicandi instantiam. Habentẽ Euang.) Hieron. epla 59. trap. 4. refert
Origenem hoc loco esse abusũ, et q Euangelium eternum intellexisse Euangelium
vite, et putabat, scribere, quod et Euangelium noui testamenti legi, sibi q putabat
illud superscriptum Euangelio noui testamenti, et futurum eternum q aliud Euan-
gelium illi no successerit. Sed inconuenienter, Euangelium n. cui set boni
nuncij non habet loci apud eos q iam vere ipsa sunt adepti. Itaq; Euangelium
eternum, q inconcussibile, eternitati n. immutabilitatiq; nititur est: eternum itaq;
q idem cui eo q deus ipse pdicauit, et in mundo nunquam corruit: ppo q et Deus
signanter dicit. Predicabit Euang. hoc q hoc ipsis, nulla parte immutatis, gentẽ
scribis linguam populũ) q q. 9or membra plenius explicata quã sit futura hoc ydi-
ratio verbi. Dicens voce magna) q magno spiritu, feruore ac instantia. Timete
Deum) iustus n. sapiẽ timor Dei, et q sine timore est no q iustificatus, ob id Euan-
gelium pdicationi anteponit a timore. Date illi honorẽ) Hoc ipsis n. timere dei
Deum honorare est, sicut et iram eius non timere est Deum contemnere. venit hora
iudicij) quod addit et q diuinitatẽ restantibus temporũ ad conuersionẽ accidit effi-
cax. Fontes aquarum) Creando in Script. Deus dicit q hoc demonstrat quod fecit
Celius si apponit Deo alia nota q quam in cognitionẽ eorũ qui veru Deum igno-
rarunt principaliter dedicit: unde a contrario de Dijs falsis hoc apud Hieren.
Dij q celos et terrã non fecerunt pereant de terra. Et quos Deus q Apli Iudaici
Dei Deus volentibus pdicauerunt Deus q fecit celos et terram: id. a. ne q Euan-
gelium videatur aliũ Deũ adferre quam q a creatione celi et terre Iudeis

primus fuit secundus et ayundy. Thus X Jor Y dicit. Fert enim fs. insinuat Euangelium post assumptionem Antichristi predicandum esse non solum Judeis, aut ipsi q à Christianismo defecerunt ad Antichristum, sed et illi qui usq ad illa tempora minime quam, aut saltem qui priuatio priori Euangelii ita fuit obliterata et ad gentilitium falsorum deorum cultum denuo sunt deducti. Et alii Angeli) representant illos predicatores q tempore nouissimo predicationem verba facient illi q fuerunt in regno Antichristi. Cecidit, recidit) Ciuitas accipiunt plerique Jor X optime scribo, sed absq necessitate, accipi in conuenientissime et pro populo, non quasi Babylon tempore diuine predicationis planè corruerit, sed q multis collapsa sit, sicut scriptum est Isa. 24. Attrita est ciuitas vanitatis: attrita, inquam, X varia ira q audiuimus, et q mundi ipse paulatim senescens viresq pristinas sensim amittit. Babylon illa magna) Ciuitas mundi, diaboli, mundi, quam à ciuitate Dei 14. de Ciuit cap. 1. distinguit Aug. Ciuitates, inquit, duas fecerunt amores duo: Ciuitatem Dei fecit amor Dei usq ad contemptum sui: Ciuitatem mundi fecit amor sui usq ad contemptum Dei. In hac significatione accipiunt Jor hoc Babylonis Beda, Haymo, Rupert. Potauit omnes gentes) mundi. in quibusdam delectationibus mundi ebrias gentes reliquit amore et delectationem mundi. Vnus itaq; significat quicquid in mundo delectabile, Fornicatio, delectabilium illegitimus usus: quod vinum dicit ira, q abusum eis Deum ad iracundiam prouocat, et alienum mentis iram. Porro huius reiprobatio infirmis videri esse potest ad omnes aut, et hinc saltem incipiant deserere mundum quando mundus quasi desert ipsos, et ut ea quod videant mundum eis pacis deseruisse audiuerant ipsis planè pestiferum esse ne pestifera bona dicti ament. Tertius Angelus) representat predicatores q alios fidei actus q reliquos inculcabunt. Diremit vocem magnam non quod recti ordinis sit, Jor X addiuerat detestationem, sed quia mirantur q huius Antichristo permanserint, et eo mundiorem mundi partem condemnant: Thus quammis Deus iratus punisset venire Antichristum, sicut scriptum est, Eo q charitatem veritatis non receperunt mittet eis Deus operationem ut credant mendacio, in detestationem ira reuocabit misericordiae suae, et nisi mittit predicatores salutis q profectus imminentis parum vel q ab Antichristo secundi sunt reiecti ad paucos. Hic bibet) mereth habere. mystum est mero in calice) Note calicis intelligit retributio, et quandoquidem duo et eodem die partis futura, partis manifestanda est retributio bonorum et malorum, ideo pocula in Script. in manu Dei deus ralis plenus vini ira X plagas quas accipient mali, mistq mero f. defaecatissimo et meracissimo vino quod mensa sua in aeterna beatitudine inebriabuntur iusti. De Jor re pselm. Calix in manu Dei vini meri f. q Dominus habet in duo et eodem calice retributionem et beatitudinem mero designata et duationem designatam note mysti. Hinc calicem inclinat et Jor in Jor q pro diuersitate meritorum et eodem calice iustorum sed plus potandis habet, illis minus. ita vt ad mores eorum q et calice plus minusue accipiant dicat calicem plus minusue

inclinare: fuerel. a. illig calicē sicē retribitionē, q̄ dicunt dimis nos, bibant
ob peccatores terre. In respectu Aug. Sanctorū) sicut et in respectu aliorū bea-
torū, dicente Isaia. Expedientes et videbunt cadauera virorū q̄ p̄uaricati sunt
in me, et erunt ad satietatem visionis omni rasui. Unde Cypr. contra Demetr.
Spectabit a nobis in eternū tormenta q̄ non spectabit in tormentis breui
tempore spectauit. Ante respectū Agni ipso apud Iohē mandante. Inimicos meos
q̄ noluerunt me regnare sup se adducite huc, et interficite coram me. De qua
re Psal. 88. Corpdam a furie ipetu, Christi sc. inimicos eig. Fumo tormentorū)
Non dicit ignis, sed tormentorū, alludit. n. ad similitudinē tormenti cum aliq
ad ignē ducit, vel assat in craticula, huc n. fumo nō solū de igne, sed de tosto
emergit corpore, vel de igne cū fumositate vel adipe q̄ ex corpore in igne defluit
Non habent regem) cui. Duo Cypriano contra Demetr. Breuiter complexus, tormenta
inquit, ibi nec punitum regem, nec habent finem. Hic patria est Sanctorū) De qua sic ex
Cypr. Dicing. Considerato n. iudicio q̄ minet inimicos monet atq̄ eorū q̄ pa-
tiuntur ad mansuetudinē, q̄ quando consyderant cōbustionis maiores cruciatus
monente commiseratione, ita vt ob p̄sentē angustiam eis non valeant indignari.
Audiui) Postquam ostensum est Iohanni gloria virginū, ac virginis q̄ eis vestigia sunt
secuti, mox ostendit ei gloria eorū q̄ in plio quod nō violasset mulier Draco
furore rapit nos veligi de semine eius, ob mentē Christi cruciabuntur, de qbs dicit
Beati mortui q̄ in dño) i. q nos pietate dormitionē accipiant, ille. n. est sensus vox:
Bonū beatg, quamquā verba grecā & practicā iam dudū supponant. Ita vt Aug.
zo de ciuit. c. g. x. Ibi mortuos practicos intelligat. Amodo) i. magis immediate
à morte. Iam ab ascensione Christi dicit spiritg quod usq̄ ad illud tempg cruciatus
dixit. Vt requiescant à laboribg) practicā. n. immortalitatē pretio sui sanguinis
emerunt, accipiunt eorum de reprimmatione victrices, flammas et igneū gehennę
gloriose sopiunt cruciatus, inqt Cypr. epla. 10. ob id amodo sicut scriptū
est à laboribg: finde lorg iste incipit fuisse contra purgatorios, q̄ nō dicunt seruo
i. omnibg q̄ in dño morientur. Dicit a. requiescunt in requie intelligite in primis
ipam resurrectionē, unde et dñs dicit requiescisse, animalia requiem nō habere die ac nocte.
Requiescunt ig̃ à laboribg suis vita corporeā, non. n. existimant nec sentiunt amplig s.
Quod Aug. epla 119. c. 13. extendit ad id q̄ ante resurrectionē et varent ab actione
vasificandi status corpis: Et spiritualibg, nō dicit. n. ibi amplig amplū, solicite, timide
sed latig ecclesiā Aug. 22. de ciuit. c. 23. Deinde regem p̄sentia intelligite nunc p̄ter
resurrectionē mali inchoat adeptionē finis, ac fruitionē futuri boni, p̄ quā nobis
getil fuit loca intelligenda esse manifestant sequentia. Opa. n. illorū sequuntur illos
Sequitur, inquā, nō in spem opis, non. n. hinc requiescent à laboribg, q̄ in p̄senti
ac uerende: uerecb. a. adeptio et fruitio finis, q̄ nobis getil nō sufficienter intelligit
sola resurrectio laborū. Valet Cypr. contra eos q̄ dicunt eum beatitudinē differri usq̄
ad diem iudicij: Circa quā obseruandū quantopē Fructū et spectū

ꝓfectant textus, ille qdem dicendo id qđ in duo mortal sexta ipsos seq inhibi
fidei, nec tamen textu manifeste dicat quod inhibiti opus: hic vero non ꝓcupe
dentiam dicat id qđ sexta esse ꝓnius, manifesti addit opa nostra non valere merito
rum. Et vidi Postquam paulo ante vidit quatenus post ꝓfectionem Antichristi ꝑdicandi
esset Euangelium in toto orbe, nunc ei ostenditur quatenus post Euangelij illam
ꝑdicationem fiet, vt dns apud Matthaeum subiungit, consummatio mundi. Nubem
candidam) splendidam, vt ꝑinde id qđ in psalmo dr, Nubes et caligo in circuitu eius no
sit considerandus sit quasi caligo ad nubem ꝓtineat, sed caligo erit in inferiore aere:
splendor a mundo illuminans in primis in dns corpore, et consequenter in nube.
Similem filio hominis) In Dan. 7. visione non videbat ipsum Christum, sed similitudinem Christi
repsentantem: vide ibi et Dan. 7. dicta, Vidi similem filio hominis, qđ notanter Tert.
q° cont. Marc. Coronam auream) qđ ad indicandam ꝓtinus regiam dignitatem Christi
ei apparebat in visione: Aurum n. apud nos inter metalla nihil ꝓstantius: dicit a Tertul.
de Coron. milit. c. 15. Si talem imaginem in visione, qualem veritatem in repsentatione?
Falcem aeream) Vt n. seruilo indigerent fimi: Cum n. iuste duo, messis finis seruili sit
vt ꝓficiens in eadem metaphora ibi qđ indigeret seruilo fimi apposite apparet in manu
habens aeream falcem, aeream quoniam erat magna victima seruilo fimi imponere.
mittit messis terrae) ipsa vidz terra diuinitus tempori iam enarrato, ita vt
ꝓpe interitus sit, sicut omne id quod senescit. Quo respiciens dicit Habacuc, Fimus
non florebit, mentitur opus diuinum. Et ꝓfanat. Liquet et defluxit audemia. Dicit n.
Cypr. aduersus Demetrianum quod iam suo tempore olim frigidi minores erant pluuiae,
minor vigor elementorum, eo quod minuendi iam hinc inde inciperet senescere: Vnde con-
sequens est quod citra diem iudicij minuendi, vt Dr habens acuerit. Habens et ipse
falcem) Vt impleret qđ dicit dns, mittent Angelos suos, vbi iterum dominus
habebat falcem aeream ipsis, ipsis n. cum his Angeli messem demetunt messem, potes
tatem supra ignem) Conflagrationis. Ad eum alterum Angelum qđ habebat falcem qđ dicens
Ex officio, de eo n. quod ipsis erat immittere mundo ignem conflagrationis, ad eius
et ꝓcurabat admonere alios Angelos vt sua singuli munia exequerentur. Botros
vineae terrae) Terrae, inqt, et n. semino de societate malorum, societas n. bonorum
dicit Area Dni Sabaoth Isa. 5. Hanc describit Moyses, De vinea Sodomorum vinea
eorum et de suburbanis Gomorrhae vua eorum vua fellis s. naturae sunt dicti) ita
vt ad audemias suas sunt ruiturae seruili iam ꝓfecerint. Vindemiauit vinea terrae
à seruilo. in laciu irae dei) inferni, de quo alibi, Lacus aperit et effodit eum. extra
ciuitatem) dei s. Sicut scriptum est in matutino antefiebamus s. vt disperdere de ciui
tate dni omnes operantes iniquitatem. Calcatus est a. lacus impiorum ciuis Christi, de quo paulo
post. ipse calcat torcular furoris omnipotentis dei, sed et sanctorum eius qui exercebunt
vindictam in nationibus. Vnde Isaiae, Calcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum:
Pro Dr itaque metaphorice exponuntur nobis supplicia eorum qui tam ex gentibus vt
vnita similitudine sufficienter exprimi possit, adiecit ob id alias et alias, quamquam

& presumam quae ethemi supplicij vna aliqua portio conuenienter possit intelligi, quae n. quia mali in fasciculos colligati videbuntur sibi ita aedmei ad expressionem sanguinis ipsi in tormentis ingiter comprimerentur. Etenim sanguis de lacu (f). & tanta erit altitudo numerus ad sanguinis vsq; ris in lacu magno valuerit de lacu egredient & 1600 stadia se diffunderet, et & alta tam, alti stagnaret, vt hoc nō possit nisi & equitet transiliadari, ita tamē vt sanguis equorum frenos attingeret.

In Cap. 15.

Vidi aliud signum (mirabile) & vsq; ad finem adumbrandū, quomodo plagae dei adimpleti sunt, vbi & apto sexto sigillo & finem fadius est silentium in celo: dicit a. signa, qa quae non reipsa sed in visione & verius conuenientes stitudines vidit Plagae 7. nouissimae Erunt n. plagarū illarū administri, sunt n. plagae effundendae in malos, vsq; 4 Antichristo adhaerent, malorum & bonos Angelos plagae arripere in hac vita supra ex. Aug. docuimus. Consulta est ira dei Non gradi ex sedibus resilit n. post hanc ira dei extrema, de qua Psal. Exhibuit ira tua. Sed ordine dicendum, post hae n. plagae nō restabunt mundo ita consummato illae parum aut plagae temporales: Sed priusquam plagae istae nouissimae Joannis paratis revelandi sunt & sibimde fadius est, ita mihi prius revelatae illigloria illorum practicis & Antichristis virentes, de qbs scpt. Tanquam mare vitreum (f) & bolus mundi maximus deo et sandis eius extremis, mistus igne (q et iam sicut ibus igne gerit Psalis et in visionibus terrae ex quo igne ex conflagratione totius mare purgandus erit, vel q virentes Antichristi, nec in eo contaminati sunt sine & imagine eius, sine & numerum nominis eius, stantes sup. (f) Tanquam qui mundum expugnarunt, super vitreum fadi sunt, nec sunt amplius humiliabiles mundi obstacli. Quae a. putabit sit repeti videtur, nisi q mundi qui et martyribus est extremis: Hic, inquam, et textus n. subtilis notus est mundo gloriosus sed de martyribus tempore Christi nouissimo esse sermonem, quamquam & ad extremitatem mundi attinet mundi cum sandis extremis sit. Cantantes Cantici (nouae) non necessario in forma verborum, sed laudem dei a Moyse ibidem descriptam, formula n. laudis illis debet sandorum beatitudini esse consentanea, sicut formula quam Moysi descripsit conuenit laudationi Petri, vbi: in quo Cantico Moysi describit laudem dei sine diuersos Pharaonis, & quod significat laudem dei q sandi viderint impios demonis & Baptismi. Describit et laudem dei q populus israel fortissima repugnantibus sanctis inimicis a mari rubro & diuerunt in Palestinam, et semper fecerit victoriam, & quod significat laudem & deo deserti quod Christianus a Baptismo in fortitudine sua benedixerit & deserti Petri seruti in sandificationis suae q formauerunt manus eius (f) ratio, omnibus Petri sese experimentiari obtinentibus inimicis diuinis. Et omnium Agni quod fit experimentis, et est verisimile Christus hoc modo dicit,

laudasse, quamvis nullo loco alibi sit descriptus. magna et mirabilia ꝑ operationes sunt opera tua, et ꝑ dona gratiæ tuæ opera, iustus et verus status tuus
5 ꝑ quod ad me venit adservasti nobis iustitiam et veritatem. Rex seculorum, q omnibus tibi mundi servitiis semper tibi servisti ꝑ dat vitæ de toto venisti, et tamquam Rex seculorum primitus. quid non timebit te timore reverentiæ, et magnificabit et cognoscit tuum gloriando demonstrabit te esse magnum, tuo magnificare sit ꝑ et nomen sanctum tuum, quæ maiora sunt opera tua quæ possint vobis verbis vel nostris exequari. Solus pius et singulariter, qui ꝑ essentiæ benignæ, ad benefaciendum operosus, ꝑpitius et facilis. ad gentes quæ sc. tui fecisti spiritu tuo nondum venit, q venit tam multi ut deipse dicere liceat, ad gentes, et id eo maiore iure qꝑ de singulis nationibus venit multi. in respectu tuo) in die iudicii quando Christus rerum toto mundo adsumbuit et Angeli: Quem sensus indicat ꝑ scripta, cum iudicia tua sint) q.d. fiunt tuæ in manifestatione iudiciorum tuorum: imo et ob id quod iudicia tua manifestata deprehendent omni ex parte vera et sancta. Post haec vidi interposita m. revelatione de officio et gloria martyrum tempore antichristi nunc plenius explicat Johanni visio de qua in principio capitis dixerat, de qua dicit. Et templum templi) i. illa pars templi in qua tempore Salomonis asservabatur arca testimonii, q et tabernaculum appellabatur dicente Script. intulit Salomon arcam dei in tabernaculum in locum suum. sanctum) non quod ibi tale templum vel tabernaculum sit, sed id quod ꝑ ea est significatur in cœlo est, Johannes n. ꝑ similitudinem templi Salomonis ostendebatur: thus ꝑ templum sive ꝑ templi partes quæ significabat, secretis dei consiliis vel ꝑpositis, vide ꝑdixit quæ visio, sicut tempore Salomonis de structura templi partes omnium. Habentes septem plagas) i. potestate inferendi septem plagas novissimas de qbus s. Vestiti lapide) Legendum est lino mundo, ob insignia purificata, et candido, in insigne splendoris: unde et Tobiæ junior vidit Angelum in specie juvenis splendidi. gloriosi) et omni virtute) qꝑ sanctate pleni et eadem armati ad omnem dei imperia expediti, mundum n. purificandum, signat et libertate ab omni implicamento. Dedit 7. phialas ꝑ quod significat quod in gratia novi testamenti duo ponunt plagas hab in mensura, phiala n., vel ut Tobiæ de vestr. legit, patera defuncta consuetudine aperiebatur plagarum vis missa ad vastanda capita, et quamvis rationem Dauid phialarum asserant malum, ipse tamen phialas animas sunt, qꝑ in illis ira dei iudicium exequi in semet. ipso ostendit est, devotas ac pretiosas. plenas iracundiæ dei) i. plagis et iracundia dei ihesu. Viventis in secula) quod addit in primo de more Hebræo solet Deum tali epitheto venerare, sicut Psalmi sancta dei mentione ferre subiungit, cui est benedicite in secula: singuli n. Hagiographi peculiaria ꝑdam deo tribuunt

expiscetur: Debuit tamen intelligi hoc loco addi ad terrorem vt quod filij pene verbi Affij ab Hebr. terrorem incutiat dicendo. Horrendus est inridere in manu dei viventis. impletus furore à maiestate) & emergente è maiestate et virtute dei, quemadmodu et mons Sina à presentia dei toty fumabat, & quod dabatur intelligi quod deus tenebras posuit latibulis suis, et non eius essentia indivisa non nisi & caligine videamus, et de ijs non nisi & caligine indicemus: quam caligine dei latibulis esse repraesentet, id tamen non recte applicantur dicuntur aliquando infideles, et est apud Iob, vbi latibulis eius, et quasi & caligine indicat: ob tenebras ne deo vix: viam sibi ad habitandum ipsi deus de nostris vtq; impedit ac quasi & caligine indicare, quam tamen ob idipsum non de deo vniuersq; iudicijs impedit et per caliginem indicem sua repraesentans. Nemo potuit ingredi templum) scilicet, prudentia, equitate, moderatione diuinorum iudiciorum penetrare: quod deinceps & capite suo potent vbi impetus fierent in sanctuarium dei. donec consumantur & plagae illic n. consistit adsert diebus iudicij, in quo ceteris patebunt, et & modico reliqui fuerint dei iudicia.

In Cap. 16.

Vocem magnam) mandantis dei, vnde dubitari intelligi quod Angeli tametsi habeant potestate, imo et in genere mandatis ejusdem exequendi, id tamen non aggrediantur nisi permissum ipsis. Vidi) credidam intelligunt Vatab, nescio a quam vere, qz dicunt Esaia. vidi et lindor et plaga timentes, sicut Vatab juxta vidi et alij distinguit: videbam. eos nouisse q Angelos phialas effundendo nil offendent aliquid quod solent nocere, sed id non obstat: qz si potuit Angelus aliqd offendere et quo minus plaga timentes, facile ei fuit aliqd offendere quod non solum oriretur in timore, sed in rebus ac rebus diuitijs: arbore, sicut scribunt rebus fructibus, pisces, viva labia, et solo frigore, vel alia aliqua intestina corruptione. Pessimum) & atrocissimum, summo vexant dolore adoraverunt imaginem) Eos n. tempore erat notabile distinguendo quales fuit in Aegypto, et sicut ibi plagae non tangebant Israelitas quamvis populo Aegyptiaco exercitus ita qz plagae non contingent eos q à presentione Antichristi munierunt intabescent ita et & eam non permanserunt. De qua re vide Exod. 9. v. 50. Tangam morbis & sanguine tabidos. Angelus aquarum) & aquis & positis, sicut scripsit Ioannes rapite audiens de Angelo q habebat potestate super ignem, Et quo videlicet videbit Angelos non solos Reges, dominos, sed et singulos singulis propositos esse elementis. Sanctos) ita et & eam agere non possit, nec Deo in re vetus dimittere. Iudicasti) & reuelasti Deo non & te sed & dominus iudiciorum libros fuisse. Sanguinem dedisti bibere)

vt sit q̄dam reuerentia inter parua vt id q̄d̄ vilissa vt vulga, sicut scriptū est, Qui p̄ q̄l̄ peccat p̄ hoc et punietur. Etiam] Approbat laudem alterius Angeli, ita vt qui ad utilia videatur quod apud ipsos sit vilipendio: Angelus n. aquarum laudes tanquā rē inutiles p̄ipiendi ad se ptinentē videbat, alig deo ad quem non ptinebat laudationi alterius approbando sociat. Ignis] Corporalis, vt admittit Aug. 20 de Ciuit. c. 12. vbi n. ostq̄ sibi multa passus fuisse incendia, vel ignitos de celo diuersos lapidationes, neq; egerunt penitentiā q̄ plagis istis tametsi iudicibus ordinabant à misericorde deo ad exprimendā tunc temporis penitentiā. Darent illi gloriā] q̄ vni Deo debeb. Eidem bestie] Hierosolimitane, vt dicit est. Tenebrosis] ad modū quo regnū Egypti tempore vastate Egypto. p̄ dolore] Sicut eor tempore q̄da p̄ dolore p̄ximum deuicti, tenebre q̄ istis no solū offuderunt religionē, sed et infestione aeris vi: denti affectionē aliquā suique attulisse reperitur. Euphrates] fluuius Babylonis Sirrabit aquā sicut Sirrabit est olim mare rubrū): et hoc Cyrillo in rep. 11 Isaie planta nostro vehementissimo in Egypto sicraby q̄ Nilus. Ab ortu Solis] Quidā intelligunt Reges orientis, tanquā q̄ deuicti sint Antichristo in auxilio, qui n. regnabit in Oriente: Euphrates. Ideo q̄ inter reliqua orientis regna et Palestinā interfluit sicrabit, inquit, vt possint Reges orientis viq; sicut absq; obstaculo in auxilio Antichristi usq; Hierosolimā peruenire. Sed obstat q̄ plagis istis sequenti Antichristi tempora, ad quod siquidem primā plaga inflicta expresse dicte sit q. deuenerunt bestia et iungunt eis, vt sit simile iudicio de reliquis. Deinde si Euphrates sicrabit in illis quem dicunt fuit non ipsa plaga sed beneficium quod nescio an sit Angelo bono ptinendū: Ideo fluuius illud magnū sicrabit, vt pparet via Regibus, vt n. peruenirent ad loc̄ iudicii expectandi in valley Josaphat iuxta montē Oliueti in Palestina: Circa diem n. iudicii implebit illud Isai. 19. Deficient fluuiina, attenuabunt et sicrabunt vsq; aggeres, mutabit alueos suos à fonte suo, id. a. vt possint iudices ad loc̄ iudicii vsq; peruenire: idem iudicat Isaias cui dicit cap. 11. Erit via residuo populi mei q̄ relinquit ab Assyrijs sicut fuit Israeli in die q̄n ascendit de terra Egypti, illud n. Isaie loc̄ intelligendū est de die iudicii apparet ex rubrichis, quia n. dicit quod Deus adiuuet 2o manū ad colligendū reliquias populorū, quod deus fecit q̄ secunda Euangelij p̄dicatione, de qua audiuimus. Dicit deinde. Ephraim non emulabitur iudam, nec iudas Ephraim. quod intelligi debet de nouissima reuerentione iudeorū et gentiliū in vna Ecclesia. Subiungit. Lauabit Deus signū in natione, quod iste Basil. est signum filij hominis, sicut S. Cyrill, quod in die iudicii parebit in celo: Et ille signa posito congregabit Deus ad dispersos q̄ mundū in loc̄ iudicii. Cum q̄ principio allegata Isaie verba sibi omnibus de tempore iudicii manifeste p̄destinabo subiungam, quid reperit reuelet nisi vt et illa de eadem eiusdem temporis intelligantur? Deus

vide quod de defodi fluminis dicit Isaiae, sumet duy ab exclamatione Ezechielis in signis rei & universi mundi imminentis, et ob id ab exclamatione Ezechielis tanquam fluvij magni et famosissimi, magna .n. insignia sunt. Et ruiny rei confirmationē valet quod Isa. c. 43. prōsequitur de fluminibus in plurali, et audiding verba sunt, pertransiero, Fluvij exclamabis, quod Ezechiele ab eo dictus est et intelligendus de insigni fluvio Euphrate q exclamabit auti reliquos. Deinde per dicta, vt Ipsarch vita, initium .n. et recidiū indicium istius negotij Ipsamtio est. Sed quare Regibus? vt indicat ne illos quidem qui indicandi erant, nec indicel Ezechielem abegisse itinerationē sive expeditos. Quare ab ortu Solis? qr indeficientione nascentis istius semper orientis loco pontis. v. g. Nilus ab oriente, nilus ab occidente dicitur. Et. Angelus dicitur eleuasse eius à fluminis rotundis: oriendo a rotundis fluminibus est. Quandoquidem qui per pedes exclamationis exercitus auxilium, nascentes et eos q congregandi sunt exercitus & eos à quibus congregationis fuisse desiderij passim describit exordijs. Sed per quidem signi et portenti habent rotundis, nascentes inflammis inter plagas, qr Euphrates hoste Ambr. de Iacob. c. 2. à latitudo fluminis dicta, eo quod aquae eius dulces sunt, unde et Hebraeorum et Assyriorum fluvios eius Nilum dixerunt: Ad plagam illam pertinebit quod per aquae tam salubres fluminis nisi vertit pestilentiae; sed qr aute Iacob plagā verisimiliter et Euphrates rotundis fuerit in sanguinem, ipsa eius exclamatio tanquam dicit vae Ipsarchis malis erit plaga, qr appareat plagae secundae plagae no parua portio est. Ezech immundos. dob. 1. vidi illos ipsos malignos spiritus q in ore Antichristi et Pseudoprophetae eius fuerint spiritus mendaces. Quale quid mediabatur illae spiritus q rotundis no direbat. Ibo et eos spiritus mendaces in ore Prophetarum Achab. Sed vis ipse draco spiritus immundi sit quomodo fuit spiritus immundus in ore eius! nisi forte et quo tribus ipse draco sive diaboli vocatus fuerit, vel qr diaboli aliquit spiritus nequam adhibuit sibi q esset velut et eius ad ostentationē prophetae: solent .n. magni principes alios sibi in suis officijs adhibere. In medijs vanarij Ad audiendum imperiosi quod et vanae ipsi spiritus fuerunt loquaces: deinde qr spiritus maligni loco fulmentis delectant et dictis, sed more suo sordidioribus, vt q loco quo delectant rotundentē habeant figuram apparuerint Johanni in medijs vanarij. Sunt spiritus. dei. 1. sunt idem spiritus mali qui fecerint signa tempore Antichristi. Congregare illos matth. 24. dicit quod Angeli congregabunt electos, unde ex aduerso vt quod maligni spiritus congregabunt malos, et quidem illi ipsi q eos ad malis sedugerunt, id .n. maligno et impio ipsorum ingenio rotundit vt sint ipsi omnes sunt peregrinationis fuerunt auctores ita q summa simbiliter ad supplicium congregent eos quod ipsi fecerunt aeterno supplicio obnoxios. In plinij de quo Zach. 14. Egredietur dñs et pugnabit contra gentes. Exercitus q quod ipse ab exercitu Dei, de quo videns, et paulo post audiens, sustinebunt, in quo et debellabunt,

non quod inferent. Diem magnum omnipotentis] q. est dies iudicij, dicit magnum est annexa valde, in quo deus omnipotens suam abundantissime manifestabit. Quando vero quando ille dies aderit. Ecce venio sicut fur] q. d. aderit ille dies exinopinato, et ideo ad admonitionis stimulum subdit. Vigilate] parate ad illius diem ne obdormiat in morte. Custodite] in iustitia exercendo vestimenta sua. i. iustitiae opera ne nudi. i. bonis operibus destituti ambulet, et videant turpitudinem] q. tunc venit vita reprehensibilis ante iudicium. Quidam in iudicio negligentes subsequentis boni operis beneficium velati, inquit Greg. 2°. moral. c. 28. opus itaque iustitiae in die iudicij geminatum erit ostendit: primum quod reddent animae sibi immunes a vitiis, et ita se ut ignominiosa: deinde tegent si quid in eodem homine fuerint perpetrata, non ut eo nos videamus, id. n. alienum esset ab institutis optimi iudicij in quo ea debent apparere, et quidem peccata remissa, ut toti mundo pateat quam iusti sint remissa. itaque non ut peccata ibi non appareant, sed ut turpitudo eorum et bona opera superveniat ut deprecatio peccatis nullo modo obsistere audeant: Quale quid in hac vita iustis nonnulli et quidem multis evenit: ita ut quidam vitam priorem iam correctam non erubuit toti mundo confiteri. Ad hoc legimentum respondet Thalelaeus dicit, Beati quorum tecta sunt peccata, non quasi ignorata nec dissimulata sed tecta ne oculis iustitiae ut eorum turpitudo eo fiat erubescere velata, tegunt. n. peccata emendationibus fratris, inquit Aug. Armageddon] quod verabilis glossa sonat Anathema, et illi videntur nimis optime asseriti: congregabuntur. n. in quem locum a deo in potestatis separandi: itaque his ut eo q. commorantur ad diem magnum, q. non solet intelligi nisi de die iudicij, et ne ea q. in contextu sequuntur sibi apparet congregationem fuisse futuram non ad assistendum Antichristi, sed ad diem iudicij. De templo. i. de celo a throno. i. dei iudicio: vox. n. fuit celsitudinis delapsa est mandante deo q. nihil fuit sine iudicio. Fundus est. i. de terrena mundi: in consummatis est, q. mox consummandi. Tenuerunt] de ipsis ad finem capitis 11 dicitur. Civitatem magnam ubi fuit sedes bestiae, in tres partes. i. divisa est ex tribus mutuis in tres partes: ruinarum gentium corruerunt] Ante ortum huius mundi: unde apparet q. ortus mundi erat sine ruina, et sicut exercitatio flaminum incipiet ab Euphrate, ita ruina eius huius mundi ciuitatis expugnatio sumat a ruinis ipsius primum insignis et aliquot ruinatibus gentium. Babylon magna. i. huius quae latius patet mundi corruptioni locus desertionis, venit in memoria ante dei. q. quinque impleat illud Isaiae. Tardi sensus, stulti sensus, patiens fuit. visus fuit illius quasi ultio. indignationis eius. i. summae indignationi eius. Et consummato brevi mutui in ultio exordio corruit ruinata magna ruina reliqui. Sit iustitia frigida q. ad continentiam se retraxit, ab illo. n. tempore elementa non erunt amplius

pmissa, sed singula sibi coniungit, montes vñ silue inundationes q; simile rem fluxe: uint à fluxe dñi. Grando magna) De qua ad finem capitis 11m sicut talentum .i. magno et graui pondere descendet.

In Cap. 17.

Quandoquidem Daniel dixit quod Antichristꝰ futurus sit ex romanis principibꝰ fo: minatꝰ, ostendit hoc capite Johannes formam, gloriam et malitiam mulieris quæ Antichristꝰ fidei nocebit. Vna quidem effigiem formam et personam ostendi mihi. sed. sup bestiam) .i. bestiæ impletatē, quod impijs et pœne descriptis 3ª Esdræ. c. q. Bestiam coronatā) .i. Antichristum coronatū ob victoriā plagæ martiū q in ipso dicta est esse virtus: vel q multorum interfectione sanguinolentus. plenus nobis blasphemiæ) Et verum constat ipsum his sequenti parti conuenire: de bere, vix bestia ii., vix his mulierem, et q id dat intelligi bestiam quam illam esse vii capi. 13. dubiū est ab loquit blasphemias, et q et sic ibi dicit habere capita septē et cornua decem. Et margaritis) Hinc .ii. sunt lenocinia formæ q mulieres vñ ornatus vxori conuenit et decēt esse et scriptum legitur, inqt Tertul. de cultu fœm. c. 10. et ex colligit de disciplē. et hab. vxo. habens potius) q. d. vnus aliasq illecebras delectabiles ad impudicitiā illicit, et rapiam sibi gignat: Est. a. plenus abominatione et immunditia, q vñ ad vel: garia, sed abominanda impudicitiā inuitat: in quem sensum Lact verba intelligit Epistl. vñs in Lorsch q dixit mariori. Reuerere Babylon secunda, et nostra so: domorū multiplex mysta. Ex tamē nulla fere fuit hæresis, schisma, vel Apostasia vñq nisi spiritꝰ non impudica aliqua mulier fuit vocata: et quandoqde fornicationis nomē intelligi solent hæresis, et potius ipsum ad illecta menta hæresi vel Apostasiæ extendi, et tunc conuenienter describit fuisse mulierē q a veritate deserit quæ vt illecebram et species salutē pretiosa ad bibendū aliquid posset illicere, inqt Ambr. c. 15. de Helia et ieiun. in fronte eius nomē) Ex quod scriptꝰ esse in fronte eius audiens id palam ostendit. Mysterium) No: uten hoc vñ est scriptꝰ in eius fronte, sed ab Apto inserit et indicat Babylonis nomē quia mercatori metaphorice conuenire: ad q signandū scripsit Hieroslyma dicta est spiritualiter Sodoma et Aegyptꝰ. Babylon magna) Permulti Lact mu: lieres ob nomē hoc Romā esse intelligunt: quæ opem ad Aug. 16 de ciuit. c. 17 et 18. c. a. altera Babylon dicit non ob corruptionē sed impij magnitudinem, illa ꝙ Augustini appellatio mihi fatui et intelligentiæ iam pridem, vñ q mulier hæc Babylon dicat ob corruptelas. Nihilominus Tertul adu. Iud. c. q. et 3. cont. Marc. c. 13. quinto Apocal. loquit hæc mulier ob corruptelas Babylon dicit Ro: manæ arrodat Deo, sed Sanctorū, inqt Hieron loco, debellatricē: Pro illo ꝙ tem: pore quo adhuc gentilis persequebatur Christianos. Quod obseruandū Hieron. in fine

2. adhuc Zozim. Romā nunc Christianā fidā compellant, scripta, inquit, in fronte blasphemiam (vbi aduerte verba, plenā nominibus blasphemiae ab Hieron. contrā quam dicimus oportere relata esse ad mulierem) confessione Christi de-lesti. Quanquā in ipsa epla 17. c. 7. et ptat. in diuinis de SSte Romā quāliber erat prō tempore ob splendorē ardis, et vestis et reliquis lucis et adorationē vorat Babylonē. Sed hoc Tertull. et aliorū expositio non omnino contrahit. Quomodo n. Roma ante scriptam fidem Christi sedit sup bestiā coccineā? Sed hoc quōdam non mouet qz et bestiam coccineā non Antichristū, sed hoc loco intelligunt regnū Diaboli: sciunt n. mulierē sedere sup bestiā: Antichristū a. nō regnabimus Romā: volunt a. et mulierē Romā intelligere, vnde ab id significabimus bestiā alio habere: ego a. quo, qua probabilitate? nūm ex Ezechiel adducūt, et ostendimus, satis constat bestiā nomē hoc loco Antichristū designari. Itaq Tertul. et reliquorū expositio tametsi de Roma illig temporis possit verificari nullo modo cogunt contrahi. Nihilominus q et Babylonē Romā intelligunt postposita expositione Tertul. et Hieron. ex deductione textus vident hoc intelligenda esse de vbe Roma salte vrbā fuit seruli: quamuis ab id Romā pulso aliquando pontifice ibiq fictiua officina omnis idololatriae, omnis scelerū, ipsaq in illa deformitate ibiq habitāt impiū totig orbis. Sed absq auctoritate: et q solam necessitate consequentis illatae et eo quod nō Babylonē intelligenda sit Roma: cuius consequentia et vacillante antecedente imprimis infirma, est et periculosa, qz Scriptura et traditiones valde interpretū constitudo periculosa est, inquit Augo. Et quidam verissimē dicunt quod pulsa Roma pontifice non desiuit sedes Petri, qz pontifex q id mutauerit solummodo residentiam, non auctoritate, sedes n. Petri nō a loco residentiae dicit, sed ab institito Christi, in quo facillimē pt pontifex succedere et minquā desit Roma. Sed quomodo hinc defendent q patrū Ecclie Romanae sanctimoniam? An qz inter tot et tam valde malos adhuc latebunt Romae aliquot sancti. Esto, sed sanctitas Rom. Ecclie ab Apto tabit rotunda et fides Romanorū annunciata in toto mundo: quod nō, teste Apto. epla 4. n. 15. Ab Apto q testatiue dictū sit qz fides Romanorū in vniuerso mundo prædicanda erat tanquā formula veri fidei: vide et Aug. 2. de Nupt. et Conc. c. 8. laudiranda, inquit, in deo Rom. fides. Et nos quidem dicimus, credo quod credit Romana Ecclia: quomodo potest fides Romanorū in deo probari si fides et sanctimonia Romae latet? Quocirca magis probabile est Romā nō solū non ante tempora Antichristi (q vide quā vana opinio) sed nec tempore ipsius Antichristi a fide aut sanctimonia publice defecturā: Anti-christū a Romae maximā persecutionē: quod est n. alle primo

solitudinem à quo Antichristo, cuius Daniele, auferet cuius sacrificium, nisi petra Ecclia, Rom. Pontifex, qui cuius sacrificium in illud vsq tempus immolabit et cuius sacrificij peritiarem curam gerit. Hanc Babylon magnam Mundi absolute. Non; absolute n. Babylon mundy est, sed Babylon magna Gadeny qz matre fornicationum) q. d. Hec mulier Babylon magna qz fornicationum et abominandarum libidinum inventrix est: Hanc simile mundani foetet infe-rioris ordinis dicunt filia Babylonis, ita mulier Lor dicit Babylon magna mater fornicationum ac si duo noie diceret mater Babylonis. Ethiam) i. ad infamia vsq eis voluptate gotata, de sanguine sanctorum) quod occidi mandavit qz in principio mundi illig augere cupiunt, sicut occisy est Baptista ab Herodiade. Sanguine martirum Ihesu) i. eorum) quos occidi curavit pp confessionem nominis Christi. quinta sima) qz eis videbat mulierem sanctis gaudens vquaq; intelligebat significationem. Quare miratus) q. d. quasi non esset aliquid quo posset tibi mysterium mulieris aperiri nisi non potis illud tibi aperiri petitis: quod qz fieri ego tua sponte dicam tibi sancti) i. aperiam tibi mysterium mulieris) vide. Bestia q. fuit, et nō est) i. tam exiguo tempore in qualitate Bestie vt constat magis fuisse quam diu potuerit esse, et ob id author Apoc. l. 5. nomē ipsius supra expressit nō est, tanquā, inqt, q nō fuit, sig. n. q nō est nomē nō pronatu, ascensiva de abisso) Etiam per angelū Bestie nota intelligendū esse Antichristū, sic n. cap. 13. designatu est q figuram Bestie q ascendebat de mari, in interitū ibit) i. vlo interibit. mi-rabuntur) i. suspicient eis inhabitantes terram) i. totig terre incolis videntes Bes-tiam q erat et nō est) non q mirabuntur Bestia in illa qualitate qua fuit, et non est, sed per tanquā mirabile pronū quod Bestia tam exiguo tempore de quo pdictu erat, et nō est, potuerit dominiū mundi in admirationē sui rapere. Hic est sensus q habet sapiam) i. q eo q habet sapientiā vt possit mysteriū vide mulieris aperire. Septem capita septes montes sunt) Qui dicunt mulierē esse Romā quia pridē septē montibus edificata, ideo quod Roma ambitū suo septem montibus claudat montes Palatinus, Quirinalis, Aventinus, Colius, Viminalis, Asquilinus, Janiculus. vide et Tertul. Apol. c. 35. populus Romanus appellat Germanicus septes collis plebem: Sed qz immediate sequit, et Septem Reges sunt, et illi ipsi exponitur fatentur in posteriore parte septenarius nō constare definite septē unitatis, sed sub illo numero plures Reges voluit designari, vt i ex Aug. allegatione Regis quandā plenitudinē. Vide denotabit in priore parte septenarius numerus ad summā septē unitatis restringendus esse? Ihesus qz dicit Septem capita septes montes sunt exponit metaphoram x meta-phoram, ac si diceret, Septem capita septes alti et sublimes sunt, et mox apiendo.

quā illi septes sublimes sint, addit, et septem Regel sunt) Itaq; et septem montiby
effigiantur in romulidis Iane mulierē esse Romā. Quinq; ceciderunt) i. magna
pars eoꝝ q Christū sunt professi et mulieriby seruierunt Antichristi. Vnus
fuerunt, hanc tenent. Vnus est) i. iam hoc tempore regnat, et alij) Antichristy hoc
nouēs) venit. Bestia q erat) s. et ipsa octaua est) qz sic describit ac si esset à septē
capitiby distincta, et de septem est) qz ipsa bestia debet reputari unus esse de septem illis
capitiby. Tanquā Regel) dicit, Tanquā Regel, ubi, ut apparet, dat intelligi q habe-
bunt Regiā sublimitē ut in Iudea habuerunt Regia dignitatē. Una hora) i. eodē tempore
uno tantū et eodem. arripient post bestiam) i. mortuo Antichristo. Vnus consilium) i.
consilium et uirtutē in unū conferent, et potestatē suā bestiæ tradent) ut Regnū
bestiæ inter ortissa stabiliant. Hi nō Agno pugnabunt) qz ut bestia diu uiuere et op-
pugnare nouit Christi. et Agnus uincet illos) i. uictoria salubri, qz conuertet
illos ꝛ Euangelicā predicationē q Regnū Antichristi seperet. Rex Regū) ita ut
ipse conuertere uolentē nullis uiribus resistat ubiuis, post dicit Aug. de Ciu. et gra.
Christi nō illo uincā) i. uincā illos uocatā Dei Regē pugnant. Vocati) i. scilicet ad
Euangelium, et electi) i. reliqui Euangelium gaudent audiendi ꝛ gratiā ad fidem.
et fideles) i. ꝛ gratiā sine electione fideles effecti, quōd n. dei seruos ꝛfessi) ad
fidem uocat illi infallibiliter fient fideles. Bene a. Gabet quod fideles posuerunt
electos, ꝛ id n. insinuat electos quōd dicit nō esse intelligendū de electione ad
gloriam, sed ad fidem ꝛ gratiā seruos ꝛfessi. Hi ꝙ nō Agno pugnabunt, ꝛ q
insinuat Iane Agni pugnā appetendā esse ꝛ Euangelicā predicationē quā
illo tempore facient fideles q ꝛ gratiā Agni fierent ad fidem uocati et electi.
Itaq; scit petri Euangelicæ predicationi nō defuit conuersio Regū, de qua ꝛfal. 47.
Reges terre congregati sunt conuenerunt in unū. Et ioel. In conuersi-
one populoꝝ in unū et Regel et seruiant deo: Ita posteriori Euangelicæ predicationi
conuenit ac sublimiū potiꝰ non decerit conuersio. Hi) ab Agno et deinceps est uisi
dicent fornicarium) Sicut scriptū est, Nonne qui ademit te deo odiosa. Desolatā
eam facient) ꝛ edicta ꝛ q confiscabunt bona impiorum, imponentiq; grauiora tri-
buta. nudā eā nudabunt) i. ipsā adeo spoliabunt eam, ut ipsa penē nec ues-
tibus distincta videat incepta consilium, et qz Regel uestibus ideo illis in suos usq;
conuertent uestibus nudiores nudabunt illis, nudabunt n. id ꝛ quod nudius
ter uel quasi illis: ac a. scripsit dicens) et. Ostendā tibi damnationē meretricis, uidens
potig per q dicta sunt ad damnationē fictiua uita ꝛtinere, in qua et sancti delebant
gladios ancipites in manibus suis ad faciendā uindictā de nationibus, increpationes
in populis. Itaq; Regel isti spoliatā facient meretricē et nudā, uoluptatibus n. prauis
fictiue, in qua apparebat impiorū nuditas detractis omnibus ornamentis Christi
uitæ, et eandē uia nudabunt, delectabunt n. iudicio dei quod eandē in impijs

delirijs dic cruciatibus ibi dolore affligat. ipsam ipsi eternalibus sine n. modo vocabuerit iudicio dei de quo merentur propinanda erit in igne eterni dei dedit in corda eorum regis sc. istorum, vt faciant q. s.) odiendo fornicariam, illicitis illecebris sanit et prostitutionem de mundo destruendo. Qui a. x meretricem Romam intelligunt, et x Regel principal Antichristi dicunt hec q. non explicata sunt x principal Antichristi Romanum vbi crucifigenda, vt regnum ipsius transferant ad Antichristum: Sed si id ita futurum est Regel id futuri sunt ad alios dubio malignos: Et quamuis admitti posset q. vindicta illa in vobem Romam esset dea plurima, non tamen inferenda sit a Regibus nec malignis, quomodo de eo verisimile potest quod deus in corda eorum dederit vt idipsum faciant? Verissime quidem dicit Augh Deus corda imperiorum ordinare ad id quod placet illi: non arbitror a. recte dici Deum malignos reddi dare id x quod malitiose facit quod placet illi. Dant regnum suum bestie q. d. Ex eo quod deus in corda eorum dederit vt faciant q. placitum est illi euenit vt Regel ipsi 10. dent regnum suum bestie ad tempus, antequam in. Agnus eos vincaret. Donec consummentur verba dei 1. ipsa ad illud tempus solummodo donec verba Euangelica predictionum x effectus conuersionis in illis consummentur. Ciuitas magna 1 in una aliqua persona, sed collectio meretricum, scilicet in ciuitate magna q. habet regnum super Reges terre: illa q. ciuitas in qua erat imperialis sedes Antichristi.

In Cap. 18.

Potestate magna] Ad dissuadendum mundi et creature dei seruitutem quam contrahunt se eo quod debuerint seruire seruitori, vt habet Aug. A gloria eius, An id tempore quo Angelus ad predictum effectum veniet descendet ad eterna impletum sit, an vero quoad illuminationem quam Angelus repraesentat gloriam iudicij, q. totus mundus radiante effectus illuminabit, ambiguum est. In fortitudine] fortitudo vere. q. d. oeb vocem sonat ad quam vocem euertendam adhibit, minabant n. rem magnam predictione dignam. Cecidit cecidit Babylon magna] 1. iam in fortibus est vt radat mundus et seruitio, ac seruitutem eius. Habitatio Damonum] q. olim Babylon ista Quia x Babylonem Romam intelligunt x quia sequitur dicunt describi solitudinem in qua terra Romana ab urbe erecta redigenda est: quandoquidem n. Dei: mones desertam familiariter in solitudine: vnde dicebant Antonio solitudinem volenti quod sic agit, sic noster locus est, non poterit noster tentationes sic sustinere. Antonium n. sibi conuenire illud Proverbij: Canis in suo vomitu pluribus valet: id tamen non detrimentum Antonio, sperabat n. eo gloriosius et fortius vincere quo posset securius in proprio loco. Quale quid et Aggr. scribit Ghisus praeditus. An a. Damones in desertis ideo familiarius versentur quia ipsi a deo desecti sunt in deserto tanquam loco sibi magis congruo versentur: An vero vt quia desertus est terribilis ipsi ex loco remunerationis sive vindictae magis terribiles? An denique ob id desertus corrupent vt inde quasi castris illi positis sodalitia quotidie accrescant, qz

scribant scriptū esse, Pinguescent speciosa deserti, ob pinguedinē spiritū quem in
deserto acceptūr erant monachorū speciosi pregel libenū arbitrari possitis. Dicit
itaq; ydolū DD. Romanū Quinq; fictionis habitationē Demonū, mansionem spiritū
immundi, tanquā q in illa solitudine sūt mansiones suas stant, in vigilantes si
ni forte transeuntes insidias struere aut nocere poterūt: Custodiam illam vo
lūerūt immundū et odibilē, q plenū in deserto ac solitudinibus reperi, eo quod
dicta pinū reperienda sit in deserto; secundū nostrā. expositionē scripsi est
Babylon quidā vidēt sibi facta est habitatio Demoniorū q ruinosa Babylonis ipsa
collapsa transibūt in habitationē Demoniorū, et mansiones spiritū immundi,
q in. erūnt velut Pantheon, infernū, vt nemo inde eximpat. Sūt et mansiones
volucrū immundas et odibilē q ex Quinq; dicendi volucres Demones infernū Ap. 34.
describūt. Quin illa quatenus scr. mater Babylonis fornicati sunt Virtute delitiarū
q tantopē inuitūt Quinq; delitijs vt nulla delitiarū materia tam magno
potuerit vendi pretio vt magnitudine pretij absentia vellet nasse illa delitia-
rū materia, oportuit pinde ex gentibus mercatores q pretia rerū exigent q
appetitū complerentur. Exite de illa Quinq; Babylonis intelligūt Roma dicunt
Qar vere admonendus esse Christianus, religiosi hinc temporis addūt Roma
agentes vt annis immunes urbis expedio inde se alio reciperent, quemadmodū
Christiani teste Eusebio 3. Hist. c. 5. oraculo monitī sunt Hierosolymā immunes
ipsis expedio fugere. Quamquā Epist. in Zach. 14. dicat eos id fecisse monitos a
Christo q ipsis verba apud Lucā. Quin videntur ab exercitū circundari Hierusalē. S.
Sed tamē nulla repugnantia est, verbum. Dū fuerūt potuerūt pinū ab exercitū
ad mansiones reverti. Sed illa expositio expositionis satis non videtur verbis textū,
quod. n. dicit, ne sibi participet delictorū eius exponi de delictorū plagis, de
quibus tamē participare sibi ingratis membris. Nec satis videtur verbis, q
sequit, Reddite illi: Qar. n. quomodo in Qar vita facient sancti q de vobis fugient?
Praeterea nō sequit illos Ariores vastitas vbi Romana inferenda sit q Regis Ro.
tichristi. Insuper, quomodo reddere poterunt duplū? an exercitio vindicandi amore?
Itaq; Qar admonitio data Dei timentibus vt toto tempore quo desaeuit in mundo
inde exeant, quandoquidem ad exercitū et subsequentes, ne participes sibi delictorum
eius. Se. n. ab imitatione ac quandā participatione parentū alienorū continere
est de mundo exire, vt exercitū contra Domitianū dicentes malos esse conjunctiones
fugiendos docuit Augst: quamvis declinandi periculi causa mali subinde et corpo:
raliter recedi debeat. Usq; ad calicē. Usq; ad plenitudinē, ita vt Qr diuina liceant,
Completa sunt iniquitatis Amorreorum. Et. Tempora nationū iam sunt ad
plenitudinē usq; completa. Vel. Ad calicē q clamor peruenit ad celū
inclamauerūt temptationē a deo vindictam, eo quod diutius tolerandā non sint.

Reuendaly ot deyl qui tarando et tolerando multo tempore videbat eorum
iracundiy, iuxta et usqy. Reuendaly ot, impijs, iniquitatis eigl ad impouendū
vbi finē et reddendam vindictā. Reddita illi) vol q excitat de Babylonis
gloria. n. Iam de fatienda vindicta in nationiby omnibz sanctis oiy. Reddite
a. mala q malis, sicut et ipsa reddidit vobis) mala pro bonis, est. n. rem=
paratio in retributione, non in retributionis merito. Duplicate duplicia. s.
reddite ei vindictam in corpore et aīa, sicut opa eig ab aīa q corpe prestiterūt
vel duplicia vē accubitui q duplā cū comparatione delectationis quā
per fabricā, sh vē eternitatis, q egregiā habet duplicē comparationē
rōnis ad tradā temporalē. In poculo) Allegoriā figurat retributio q po:
culis, sicut cuiq dicitur quod q meruit. Quantū) vobis) varia gra afflictionū
mensure illi duplicē ex varietate afflictionū generibz, quantū glorificauit se
ipsū dicit duplicē vē accubitui, q ne videret excedere mensurā demeriti
nunc dicit quantū et tantū, ē quod retributio equalitatē habebit in vē
demeriti et supplicij, quamuis habeat excessū in magnitudine pene et dolōr
comparatione temporalis delectationis. Sedeo regina) Multig legiby subiecta
qui q multa tanta retributionis, qz amore sui contemptū non solū legem
sed imperiū dei, ac si deū in eā nō haberet imperandi vel plebendi potestatem.
Vidua nō sum) s. nō sum ego alicuius potioris destituta, qz q me sustineo
nisi et sine deo. Luctū nō videbo) Quia ipsig voz et introducit in psal. y:
Non moueber a generatione in generationē sine malo. Idcirco) ad coercendā quor
animi subitas inuasiones venient plagae) alterig vite, multitudo. n. plagarū in
ipsis venerit q subitas. Angelus) mortis eternas. Luctus) fletus fames) qz multa
satietas desperationis, plangent se) qz sibi inuicem in pestem, quā timendo,
fugiunt inuicem eigl vnde apparet quod sicut antichristi diuisiones in fine rap. 11 in die
iudicij expectandus esse videtur, ita ex aduerso expectandus sit et aduentus
prosperitatis ad proximum videlicet ignē immanentis sibi supplicij, quas et videbat
Abraham nō in visione videret filiorum suorum. Longe stantes) s. aīa frigi:
tantes ex timore tormentorum) quibus et ipsi participes esse debebunt. Negotiatores
terre) adhuc in mundi amore et cupiditate existentes, qz mundy quidē
quatenus semel recuperationi Dei) simpliciter transit: non presentia vero eig
transit quoad fruitionē, nō quoad cupiditatē. Breuiter vere Aug. 5. de ciuit. 20. Etiam
Quinquesentia in Daniel vertet in tormentis. nemo enim et amplius) Etiam
quia sicuti aliquis quod fere nō sint intelligenda de vere Romana, tamen sic. n. in
ea fuerat aliquando forma totius orbis, ita vt in ea nō male quidnet q dicit
Negotiatores terre: quicquid. n. usquā terrarū fuit pulchri, pretiosi, mit delicati
id ad mundanā Romanā vrbis deferebat. Eo tantū nō obstante non vere fir

rectyde Roma intelligitur ut n. fleret orbis tantoxe in ornatu vnig orbis, qz
mundy & fuit in ea fonte vniuersi erat in alia, ffalsitas in Regia Antichristi,
Nam de potentissimis orbis semp verus fuit illud Prouerb. Corruptio vnius
est gratia alterius. Explicat post hec materias speciales, et imprimis metallorum.
Auri. f.) Deinde integumentorum Byssi, pretiosi f.) vasorum de lapide ethiopo, ingt.f
aromatu), lignorum f. Ligni aloes) vini et olei fructuosorum, similit. f
pomorum, ocium et equorum. Seruitiorum, mancipiorum et animarum rationis) q
ois magis immolestiant sensu et vsu quam vtt et intelligentia, vt dr inde
magis necessaria quam applicanta. Desiderii ame) q desiderantis animi pulc
adferunt, vt stat malagmata f. Differentiam à te Nna sera vide apparet
sacramenti esse de ornatu mundi. misericordiam pulchre gust apparebat Johanni in
visione, tali conformia significantes suam rudelitatem: in cuius rei significationem
et amici sub misericordia pulchre in capite sua. Stephanus Stephanus quotidie
Sanctos ad laudem dei sibi interim mundi et peccatorum, q dicit. Et ecce ego ad
Calum) q celebret. Quando tamen rectissimum punit, aut simil indignis vis retento
effectu plus habet energiae et magnificentiae. quia indignitatis dicit, qui indignatus,
q id dum intelligi propius, gaudii Sanctorum ibi futurum de iudicio ac iustitia
dei, ne immediate de poena impiorum, id n. esset rudelitatis. Hoc interim mittet
Babylonem genitalem n. ex cuius tal eis, inqt Isaiae, q genitus est, et salutis plurimos
talentis pressuris, inqt Ambr. epl. 44. Basil. Isaiae. 11a oppressis. Lucis Lucernas)
Solet n. mundy ratio triumphi aut publicae latitiae fieri lucernis illuminare
ita vt lucernae diem velut imitarentur, inqt Tertul. Apol. c. 25. planctus quia
celebrantur et clarissimis lucernis vestibula emittere. vox Sponsi) t. Sponsi lu.
tantibus in nuptiis. Principes terrae Principes n. propriis sunt inter eos q volup.
tuosa terrae vasis modis quasi pretiosis sibi congruit, vanitatem offitionis,
luxus diuinis, gressione et similibus: qui obid tandem Babylon quo portauit quic
imprimis negotiis sunt imponere. Seruierunt obtyrannis) id dicit Babyloni
propterea quia scandalis aliis posuit, oportuit n. de regno dei q mundi dissipi tollere
ois scandala. Interfecti sunt interna debuit ob id mundy vis sibi dolore viua, qz ad
instituta dei pertinebat sanguinem sanctorum suorum non inultos relinquere. Quod
a. dicit. Sanguis prophetarum, quomodo id reuelatum Rome rum prophetae defuerint
romanae urbis, de qua prius, longe posterius Pontifex, quomodo eidem conuenisset
quod dicit, Sanguis omnes q interfecti sunt in terra inuenientur in Babylone? Quia
conuenientissime Babylonis nomine intelligit mundy quatenus diuersus a
principio usq ad finem.

In Cap. 19.

Paulo ante dixit, Et ecce sex ceu orbis, qui iudicatus fuit a principio usq
huius capitis conuenienter iubilatio illa celestis quatenus in visione repraesentari potuit

in forma gyronis et dicit. Post hæc audivi vocē turbarum multarum, prophetarum .n. et Apłorum q̄ populi ante ad exultationē mirabiliter excitati sunt. Alleluia .i. laudate Dñm, inqt Hiero. ostā 127. In hoc illius dictionis ultima syllaba vnius est ex 10 nominibus Dei apud Hebreos, scīlt et El, in hoc Emmanuel, Eloym, Adonaī &c. A latinis autē in usū seruata est nomē hoc Hebraicū, sicut et alia q̄dam, vt Amen &c. Ob quam rē, inqt Aug. 2 de doct. chr. c. 11°. admirabilis, quamuis Hiero. hoc allegato referat Origenē in explanatione suōr opinionū fuisse q̄dam Hebraea verba ex vetustate linguæ idioma non potuisse ita apud alios sonare vt apud illos dicta sunt: Unde multū melius fuisse illa nō interpretata ponere, q̄am vim eorū interpretatione tenuare, quod ipse et Basil. agnouit 2 adu. Eunom. et Aug. hoc allegato, non quidem vocē Alleluia, et Amen, q̄ duo non ob interpretationis difficultatē sed solam religionē arbitrati in latinum usū reseruata fuisse, sed vocē Sabaoth et Rasa. Arbitror autem sanctū Origenē vocabula Hebraea latinos usitata pari cum passu prodere. Finis eius .i. mercedis, q̄ nō solū est finis agonis coronabilis, sed finis tormentorū eius, de quo ī Deut. Amen q. d. Verū, ita vt prophetæ et Apli q̄ hanc laudem definiunt illam ipsam laudē quidē diuinā scripti roborent et confirment. De Hymno .i. de diē mandato quidē diuino sanctis inferiorū ordinis, vel saltē q̄b q̄ extra diēm ordinē sanctorū sunt. Seruis eius qui in templo eius beato vt seruitū die ac nocte q̄ timentib⁹ eū timore reuerentiæ q̄ manat in seruos seruili, possibili .i. minimi ordinis sancti, v.g. pueri recenter baptizati .s. et magni) q̄ vt pueri ad maiorē sanctitatē, ita inter ad maiorē beatitudinis gradū extra Collegiū Prophetarū et Apłorū pertinebit. Vob, inquam, laudem festā laudibus eorū iungite. Tonitruorū magnorū) Quibus verbis describit Johannes musica siue concentus celestē ratis q̄ diuersos gradū charitatis diuersi gradū deuotionis efficiunt quasi diuersas consonantias vocū, inter quas vox tonitruorū tenet locū bassi, vt magna deuotionis vi grauissimæ prædicti. Priorib⁹ itaq; verbis descripta est laus prophetarū et Apłorū, hīs vero oīū aīū sanctorū dulcissima modulatio simul consonantiū et dicentiū Alleluia .i. quia regnauit .s. .i. regnū beatū inter sibilentissimā arrisit, exultemus) Exultare S. Augustino est quasi extra se saltare, illo itaq; verbo significat gaudiū incomprehensibile q̄ ab homine quasi contineri nō possit. Demū hi qui ergā et vltrice ad hoc regnū pertinent. Venerunt nuptiæ Agni) Non. celebrem vocat nuptiarū Agni: Ad q̄ declarandū paulo post subiicit, Beati q̄ ad cœnā nuptiarū Agni

dorati sunt: absoluti n. loquendo nuptias agni venerabat ut desponsatrices
Ecclie vnj agny sibi adoptauit Ecclia in sponsas, et pater, vt est apud Matth.
fecit nuptias filio suo instituto ad id prandio, quod est nuptiale epulum in
hac vita in vnione sanctorum Ecclie, verbi dei, et bonorum operum, nam et illud
refectio Ecclie. De hac dicunt. Greg. homel. 24 in Euang. Vxor eius q est Ecclia
in omnibus sunt membra sancte dei predestinatione ad eam vtimentibus, Quamuis
se ad nuptias, ita vt tempus aduentus quarationis iam expirauerit. nuptias se
Ipsius non. dicit, coepta est Ipsius, ne videatur ab alio sit ornata quasi non vt
sua vxor, sed dicit, datus est illi vt nuptias se Ipsius, qe gra dei illam sit adiuuit
ac preparauit vt ipsa vna cu illa sanctam x adnis Ihu. nubiliq ornaret ac venustaret
Sicut scripti est. Fabrum vt in proph. meis ambulabit. Sunt iustificationes sanctorum
1. sunt ipsa mea iustitia. et dicor ex iustificationibus 1 iustitia sue iustificationes opibus ait
simpliciter ait vt incremento x institutione dei pueruent. Stabo ad zyetum posuerunt
memoriam, et ne verbis hoc putes esse volatile verbis dicit ad cuncta nuptiarum, cuncta
n. epulum beatorum est, vt n. cuncta sunt iustitie, ita epulum beatorum non nisi sanctorum, et
post hanc vitam exhibet, prandium vero prius, quando fides vite tempore. Dicit ergo
Ad confirmationem iam dictorum. Verba dei vera sunt quod dicendo verba dei Angelj
sui testimonio confirmat, implens q scriptum est. Qui verbis dei credit, sperauit
1. suo stylo quasi calculo phanit qe deus verax est. Et adorauit eum 1. Angelum
q loquebat ea adoratione qua zoste rap. s. adorauit principem exercitus dni, q vtiq
nutriuezsim erat Angelj: nemo q iuuenit adorasse Angelos Angelos ab
Sanctis Ecclie posset, distauit forte nec impiabiliter illos dnos in Ysaiae sua
Angelica fuisse. Filius dei, et Sp. qe Loth dicebat in singulari numero dicit, domine,
sicut Abraha tribus. Hec adoratio dicit Ecclie habenti adoratione 1 deo debita alijs
nisus, nichil n. amplius, vbi q oib excellentia cuncta sibi regnat reuerentia sue
adorationi, hac a debeat cunctis excellentia: hac deo excellentia An-
gelorum longe superat nichilq quamuis q hac adoratio et reuerentia nichilq pari
debet gradu suspexe. De hac re Aug. 8. de Ciuit. c. 17. et 20 cont. Faust. c. 21. Vide
ne forte) Audacia hanc tam grauem ydolatriae dicit ab Angelo offeri in signum q
Johannes in attentata adoratione Angli tantauit non valde illustres et deo inimicis
eo quod adoratio, vt aiunt, debeat soli deo: ad quod vtiq Scriptura. Dominum deum tuum
solum adorabis: ac quo vix euidentissima testimonia petunt, non n. dicit solum adorabis,
sed soli seruies. eo quod adoratio seruitus, quia latria seruitus admittit Analogiam,
inde facile apparet quam vtenda sit, et vtendaq immicta Arrij assertio. Quasi
Angelj tam grauiter debuit se adorari, qe attenta dignitate Johannis nullo modo
poterunt induci vt reuerentia sibi alioq ex debita a tanto viro ipse exhiberetur.
Hanc Johannis dignitatem Greg. 21 moral. c. 11. et Ezechiel. 8. in Euang. describit ab

incarnatione. Filij dei, & quòm dicit humanæ naturæ fuerit exaltata, et quasi supra Angelos, vt ob id Angeli & ab ante Christi incarnationem fuerint se a Jesu abijsq; adorari, id post incarnationem Christi nequaquam fuerint: Deq ipsis tamen Angelis verbis magis apparet Angelos in Johanne Apostolatu potig ante similem aliquam alijs ordinis dignitatis attendisse, dicit. Consequig hic Stapl. Quod dicendo nimirum non vult se quis se vt fuerit adorari, inde patet se id vt prohibisse tanquam idololatris. Nec a. Archig dicit Angelis fuisse adorationem, qr rursus est: Creatura Dei sum sicut & vos, nihil vult creationis tam Angeli quàm hominis seruire habent oportune subiungit Angelus, et fratrum tuorum Prophetarum habentium testimonium Jesu et prophetiæ Angelus, nam et Angeli Christo nato et resurrectione testimonium Jesu perhibuerunt: itaq sicut Petrus attenta communi humanæ naturæ q sibi erat cum Cornelio noluit iste Greg. 21 moral. c. 11: ab ipso adorari, ita Angelus attenta communi partis officij non licuit honorem sibi alioq non indebitum a Collega et honorib illig tributo deferri. Dein adora) q.d. ille te sic minor est, vt nihil sit tibi cum illo tuæ, quàm verisimile non debuerit te ad reverentiam sibi impendendam admittere. Spiritus prophetiæ) qui mihi impertit et fidelium Jesu testimonium perhibeat. intelligunt quidam habentium testimonium Jesu) vt sit sensus, eorum q alijs testimonium in se habent q sunt Christi, siue Christo in ipsis: Sed nō satis conuenienter, qr testimonium, de quo Angelus, tribuit ad officium seruitutis, nihil vero Angelus se dixit esse conseruum: Itaq testimonium habere est ad habere vnde possit testimonium Jesu ferre. Calvinus aptius. Quandoquidem Apostolus ad Thessalonicenses dicit quod dies Christi antichristus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione sui aduentus, ostendit per loco sensum: illig aduentus duo species, quibus opponit duo aduentus. refert ad aduentus Christi ad iudicium, sed non ad propositum scriptoris, qr in eo aduentu dicit Antichristus non fuit interfriendus, sed a. futurus est ante iudicium: unde aduentus ad quo specialiter ventura fit, ad verò vsq eig rem disertis ipsis tanquam bellatissimi pugnatoris forma, no est vsq altius saltē ostendi verus est, fuit ostendens. Hoc saltē verum est quod si quis aliter ventura sit sic venient vt ne desint rebus, quemadmodum et in die iudicij sed vt et sic sit ob, quemadmodum venisse credit rex Roma ornatus Petro apprehensione stis a Neronis vsq ad fidelium figuris, fuit refert Ambr. orat in Auxent. de nō tradendis Basilicis. Epig albus) Greg. 31. moral. c. 12 et Hieron. in c. 66. Isaiæ quidem vsq et sequentibus nōte intelligunt corpus humanum, tribuentes corpori Christi robur albū ob immortalitatē: qr tamē paulo post dicit q exercitus q sunt in Cælo sequebantur eum in equis: Calvinus. a exercitus celsa nubium esse Angelos sunt, et si incorporei, nōte equorum per loco non conuenienter intelligunt corpora, sed vel Angelos q Helias in figura equorum et curru igneo apparuerunt tanquam Christi in eo defensui ministri, et inferiores spiritus: vel oportebit eos equos referre tan:

tium ad fumū vsionū, vt quandoquidem dñs ostendit sic venire Antichristū &c: pugnatum, ipse vt ei⁹ expugnatio sic in quib⁹ tanquam pugnator validissimus et magnus terribilis appareat. Vocabit fidelē id est venientissimū turbatis Christo, venit s. Antichristo ē medio tollere ne si non breuiarent diē eig in errorem inducat electi: Ad Apoc. a. dicit ob id quod nō patiat fideles tentari supra quam possint dicit fidelē, q ipsud exhibeat sic veniētissimē turbatis Christo. Et venit) cumplendo q̄ dixit: dicunt. a. x Philip. de Antichristi tempore. Non relinquet dns virgā peccatorū sortē iustorū: i. quod quandoquidem sic venit implere vidi dicit sic veniēs esse. cum iustit. et cūd. pugnat. tum demerendo quam exequendo neminē opprimit x potam. Oriri fecit flammā) Ardent. n. furor eig apparens in oriri, et grauis, inst ostenā ad portandū. Diademata multa) ob multiplices victorias, mundi. n. de quā dicit. Confidite ego vici mundū: strictis, quam dicit restituendo: Diaboli, de quo dicit. Si fecerint superueniet virtus eius: dein⁹ q̄ oia diademata Sanctorū q̄ x ipsis virentiū ornant caput eig: vide dicta in Cant. videte Regem Salomonē in diademate quo coronauit eū mater sua. t. Ecclia sinal in singuli coronat transferent in capite Christi tanquam omnib⁹ victoriæ Auctori, nemo nouit, t intelligit quando est intelligibile, nisi ipse) Scriptū est. Quod nomē eig, et quod nomen scriptū eig si nosset: Veste aspersa sanguine) Vestib⁹ nōe et Antich. nomē Christi intelligit, quamuis conueniētius vestib⁹ nōe qualitas quam substā intelligat: stage vestib⁹ aspersa sanguine significare nō quod fuerit in eo vestigiū passionis quam aliquando sustinuit ex carne infirmitate, dicente Apto. Etsi crucifixus est ex infirmitate, q̄ viuit q̄ stat in Colo) Hierarchia. n. Angelorū à quibus dicit dns Sabaoth: et quibus Archangelorū aliquis ipse est insuie se esse Principem exercitus dni. Vestit bissino albo, q̄ decoris iustitia, et mundi à peccato. Gladius ex vtraq; parte arctus q est verbū vtrumq; iudicium, quo in extremo iudicio, vt habet Psal. g̃l. cum capiet gentes. in virga ferrea regendo absq; misericordia. calcat torcular) mandato suo Rex Regū. p) ex abscisis dominicis quo stat ad multū subiungat in Regel et quo stil dominabū expectantes ipsi rumpebat nōe qualitatē x vestimenta, vt dicitur, designatur, q̄ est qualitas meriti, et nōe humane nature designatur in femore x quod in Script. solet de, signari generatio: Dominus. n. q dicitur rumpebat illi nōe humane nature in verbo substantiū: habet itaq; illud et circa suo et meriti suo. Stantem in Sole) q̄i: videns quid patuiret sic exercitū, videns. n. exercitū impiū q seruient Antichristo. Clamauit dicens auibus) Ad hor. n. ad quod conuocantur sancti suo tempore ob aues volātes nō mihi congregamini: Cenā magnā dei) Hor. n. epulis auibus volātibus viri fortes mundi dei volūt exhibendis erit, nimirū mundi epulis impiis volūt sanis ipsum prig sapē exhibitis sunt de radicitus sanctis. et magnorū) q x exercitū quos corporaliter interficiendi sunt, et mortuorū eorū relinquenda in esca volatilibus celi, sicut ipsi prig radicitus sanctis ipsorū in escas exposuerunt.

de qua re et Ezech. cap. 39. Congregatoq) Circa montē oliueti, ibi n. fuit Hiero-
in cap. 37. Danielis medio interfirmandq Antichristi exercitq: vnde et Ezech 39. dicit
Dabo ad Gog, q est Antichristq, et ad exercitū eius. Addirecta ad montes Israel.
Cūm exercitū eius) apparebit n. visibiliter, ibi n. q animi tumore et presumptione
primo aggressu parabunt se illū opprimere. Bestiā) i. Antichristq. Viri missi ti duo
in stagnū) ad designanda singulare ira dei in eos q reliqui, q tali supplicio
polet commodissime significari, quia in Core, Dathan et Abiron q descenderunt
viui in infernū, teste Psalle Quemadmodū. q. Epistl. in Anacletū, Datanes, qui
et sic designatq q stagnū ignis ardentis sulphuree. Idipsū demonstrat Psalmus
cui sermo est de Hebreis, et dicit, Sirit pulueres sic in ira absorbebit eos: ita vt
id dicendo videatq pertinaciter ad bel duos Leuitarum et Apostatarum principes
respicere: qui tunc in stagnū viui missi sunt vt ad stagnū viui non per-
uenirent, sed in ipso descensu potestate Christi, siue mandato eius manibus illo mon-
mento reperiti ipsorum interfecti sunt: vt sic vox implerit illud Apti. Quem
Dns ihs interficiet spiritu oris sui. Et illud Esaie. Spiritu labiorum suorum interfi-
ciet impiū. Et illud Danielis. Sine manu conteretq Antichristq. vi. de quo
ibidem sermo. Cateri) exercitus Antichristi constituentes diabolq nec dedit exercitū
oris sui) corporaliter. Qui predit de ore ipsius) et de ipsius mandato, ministeria. n.
sui exercitq. Sabbatho sunt) septem. n. circuli mensibq, in quibus raptus ex Ezechiele
allegatis relidi sunt sex fasciculi terre, inde dum ossa vnius congesta ad sepul-
turas, et ad exaltandā rei tam memorabiliter transactē memoria, et simul ad
gloriā Christi et adiumentū Euangelii propagandi congesti in duos montes vnicuiq
et loci quē mirabile nobile sepulchrū: alq ita implebit illud Apti. Destruet
Antichristi ultimatione aduentus sui: Destruet. n. quod construitur est, quia impiū
construit et vanis rumpingit: verbo cuius destruendo auferunt Apti et Euan-
gelii ministri solis Antichristi esse interficiendis sed montes et parte et regnū
quod ipse construxit: Dico, montem et parte, ex regula de qua prius diximus qui re-
nabitur regnū Antichristi post eius stragē reparare, sed ad agros in pugna sa-
cibus ad salubres sepulchrū, et hinc odient fornicariam.

In Cap. 20.

Quod supra dictū est Draconem q est Diabolq deisse Antichristo sua potestate, id
primo paulo diligentius explicauit, ibique promisit se huius ad illius rei intelli-
gentiam plenius. Claues Abyssi) i. potestate claudendi et aperiendi infernū. natu-
rum magnes) sit apparebat in visione, est. n. inuisibilis potestas continendi Diabolū
in vinculo et definito loco. Draconem) q sua antiq Diabolq descripsit. Serpentē antiquū
q iam à mundi exordio sit tentandi, et serpentis more strepitu et astutie obrependi
autores nouit, de qbus Oppi: in psal. de exort. martyrū. ligauit eis q [illegible] annos

.i. tolo tempore quod dicunt à morte Christi usq; ad tempus Antichristi, qui exponit Aug. 20 de Civit. c. 7. et seq. Signauit sibi illud) Allusio est ad illa q̄ plene dicuntur quod claudunt sensit et vedibus, insuper munimen sigillo potestatis Gabutis ad maiorem cautelam, et si quis contra claustrum prualeret virtus abstineret sibi signo autoritate Gabutis, cognitum q̄ illud resignare non posset nisi cui ipsum claustrum diaboli tam diligenter esse priuata et nihil ad hilissima illius custodia permissus sub. et non sedurat) quid in quam finem et gradum ligauit ei ne ceteri viuel simul egerent ad seducendas gentes, ita ut si exinfirmo subinde specialiter videat, videat inde ligatu .i. virtus sibi ne vel egerat magna parte restrictus. oportet illum sibi .i. tolo instituit virtus contra nos relaxari, inqt Aug. q. noual. c. 12 medio tempore Trib⁹ in. annis cui medio. sederunt sibi ab) de qbz pslm. illic sederunt sedes in iudicio. Et sunt sedes illis dignitates q̄ cui Christo iudicabunt. regnauerunt cū Christo Regno intelligi in hac vita, ubi si cū viuentibus spiritu, sed sicut ex illis de qbz Christo, Simile mortuos sepelire mortuos suos. regnauerunt mille annis) .i. tolo illo tempore quo implebantur mille anni illi de qbz supra. Resurrectio 1ª) de qua dicit Johan. 5. Venit hora et nunc est quando mortui audient vocē filij dei, et q audierint viuent. Sacerdotes dei et Christi) A morte exponit: Sacerdotes, inquit, offerentes deo in templo beato Petro laudis, sacrificium iustitie, oblationes et holocaustum, et Christi secundum diuinitatem, in qua unum cum patre Christus manebat sacrificium esse qui sit, nouit, inqt Aug. regnabunt cū illo) in regno beatitudinis sedes mille annis .i. et illo tempore quo mille anni finiti de seculo decedunt: et quidem loco vite glorie beatitudo sanctorum antichristi resurrectionem. q̄ sunt sibi q̄ angeli boni) et in. adhereant Antichristo Gog et Magog) Aug 20 de civit. cap. 11. dicit q Gog et Magog non designari certas aliquas gentes, sed ōes in universis: Arbitror tamen hic duo ista nota peritissime experimi ad intelligendū sic de illa re esse sermonē quia sub nomine principis Gog et Magog describit Ezechiel cap. 38. et 39. ubi sicut q̄ multa describit persecutionem Antichristi, nomine Gog sicuti designans Antichristum ipsum, sicuti illos q̄ Antichristo immediate parebunt: sicut et nomine Magog designat eos q̄ immediate alicui regi Antichristo adhereuti, attamen et ipsi Antichristo adhereant sicut et nomine Mosoch et Thubal. Ambr. ad Gra 2º de fide cap. ult. nomine Gog Gothos intelligit, sed facile nomine ab Hieron. de Trad it. Hebr. ingluuie, eo quod ab illius Gothorum Antichristi tempus longe processit: Gog vero et Magog q Scripturam Antichristo tribuant. Congregabit in pelli) ad debellandū nomine Christi et Ecclie, ad id n. indiget vires, opes, et industrias ōes et dolos, et adhibebit omnia quib⁹ astruendo arma manib⁹ q̄ p̄ multitudine numerari nō pt. aserendum) .i. aregerunt se, vires exercuerunt, sic latitudine terre q̄ universa terra, in singulis n. terris locis gentibus hoc exercitio. numerantur enim sanctorum) non in una aliqua loco

rollerdn, sed ꝑ hutchidine terre diffusa, q ob id dicunt in Psalmo. Deb gentes
vituperauit me. Et. Circumdederunt me sicut apes et exarserunt sicut ignis
in spinis, q ingens fulserunt incendium, sed minime deuastauerunt. Dicta. rustica
Sanctorum, venit n. Sanctis contra Gog ꝑsecutionis tempestas, imprimis romor.
dia fidei et ꝓfessionis dei, multitudo exemplis et effectuositatis ꝑ malis rastrorum
iungent vires, et rodent scripturaliter inexpugnabiles, quod turbare affligere
Antichristus ris sicut vt ob id dicit Psalmus. In nomine dni qz vltr sis in eos: ipsa. n.
Antichristi ex fortitudine Sanctorum orta indignatio vertit ipsos à Sanctis ipsi insultabit
vltio. Visitate dilecti. i. Ecclesiam: Arbitrati interim Angli z rout Grand. c. 12. no
definitiua Sanctis et illis temporis ipsa refugia, idqz ob verbum dni. Non resistam,
mansit. f. donec veniat filius Hominis ad iudicium Sancti Augustinus: Vide ne sequens
esse debet non definitiua ad diem iudicij vsqz Sanctis sua refugia, quamuis semp
non aque multa, obscura et serena, addo et rosida: Dor. n. tempore illis z adhuc se
recipient implebit illud Apti, Egentes, angustiati, afflicti. Ignis à deo quem
arbitror esse ignem conflagrationis. Deuorabit eos ne sicut reliquias et extrema
pacte, quamuis n. Antichristi ꝓsecutio breuis sine arripiet ꝓsecutio tamen sine:
plenior usqz ad diem iudicij non recedet. Causa. a. Iudicij sententia mensest, qz sepe
et diabolus. f. missus est in stagnum, quod non vt impleandus missus in die iudicij,
quando dicet Christus. Ite in ignem eternum, z pena est diabolo. f. Si pena, q in
illum usqz diem ac mundi finem missus: Magis dicendo, Defendit ignis à deo. f. sicut
Apostoli conuenienter transitus et sermone infernus de die iudicij: conuenienter
deo, qz dicendo, deuorauit eos quasi de ipsem de qbus prius loquit vt, venient a.
loquit de ipsis in suis reliquijs. Die ar modes. i. sine ulla intermissione, respiratione
ait illud getul iudicij, ac seruila seruitus. i. in ppetuis: Cuius verbis significat
diuturnitate supplicium, sicut z verba, die ac nocte vociferabuntur nocturnalio.
Causa. a. ob quas plus ꝓmeruit Sathanas deus, augustin ab Hugo 20 de Civit. c. 8.
Si, inqt, minimus solidus mihi apparuerit vir malignus potius, mihi sanctus
virtutis fidelissimus potius videbitur, mihi denig ꝓspicuus qui magno ei malo
tam bene vsus fuerit deus ita vt hunc frustr aduersarius dei virtutis suggerit mihi
ingenti gloria sui Redemptoris, adiutoris, liberatoris. Oportet et plus, qz, vt inqt
Daniel, ꝓpheta ostrapsid deus definitio. Vidi thronos mag. rudi. Repsentantes
nubes in qua extremo tempore sedebit z iudex. Fugit humanus sedes priore qualitate,
tate, pleriqz n. non natiua, sed figmentum diuini. magnos statu, meritis, dignitate,
tate, officijs, et qualibet omnes illis ordinis stantes z quod in primis significat eos iam
ad vitam redisse, nam apud Ezechielem vbi mortui resurrectio illi qui reuiscunt
reuixisse dicuntur stetisse sz pedes suos: Significat item quod isti omnes fuerint boni

Li nanq; in die iudicij stabunt p conscientia bona conscientie ante filios hominu. Libri aperti sunt veteris et noui testamenti vt illic ostendat q deus fieri sibi mandauit, dato exemplo, inqt Aug. 20 de Ciuit. c. 14. Sic conscientia dicitur. petr. p. q. 29. a. 1. ad 1. Libri, inqt, p conscripto eorum q dicunt ad vitam. Celeb liberos quandoquidem sibi adhuc non ostendunt tempore scribi ostendat vel nisi dicunt rap. 31. Celeb mihi det adiutorem, et desiderium meum audiat omnipotens, vt liberum scribat ipse qui audiunt. Nouerint in. possibile id mihi ad iudicium ostendi posse ad confessionem meam deum, et iudicium nisi secundum, aut saltem spe expectandum, per quem in illo libro mihi scripta sit. Superexaltat misericordia iudicium. Et. Coronat te in misericordia et miserationibus. alibi liber p q. est vita. Quis scribitur, qui tertius liber tempore legebat Aug. rap. allegato: Celi liber abi ab Hieron. in rap. 7: Daniel libri sibi dicit in deus, quos continent facta bonorum, alios malorum: Celi liber descripti est in rotulis scientia quis scribitur: Vel n. dicit, inqt Aug. et ex eo d. Thom. allegatq, fuerat vt quidam reducant ad memoriam q fecit. Hanc liber memoriae dei conscientia, conscripto, vel sic dicit. Psalm. 55 in psal. 1. Quem liberum extendit ad actus vel magis quam in malis dicit conscribi desiderijs delictorum, et inquamento flagitiorum quod sonant nonnulli actus: in bonis autem gratiae inscribi digito Sti inscripto. Similiter brig. 24. moral. c. 9. q. dei liberos intelligit q eligit: in eos tamen ab eis discrepans quod q liberos intelligit vitam quidem scribi, q liberis vero electis nostre vite sonum, et ut Scripturam. In libris omnibus mihi dicit, qz facta est imprimis collatio vite quidem scribi nisi Scripti sancti vel lege dei. Secundo ergo contendit q.d. collatione sic premissa decretu est quidem retributio secundum quod gesserat. Contendunt quidam q liberi vite more consueto intelligi debere liberi predestinationis, sed absq; necessitate: Sicut in. liber vite similitudine ponitur pro libro viuentium, secundum quam assumptionem Scripturae dicitur quidam non delendo de libro vite: sic liber vite conuenienter sumitur pro assumptione vite quidem scribi. quia non scribi conuenienter liber vite dicit assumptionem q libro predestinationis: inprimis q predestinatio nisi sit dei effectus non sine iudicio conceptus pertinet ad quosdam dei pertinere, non iudicio extremum quod dato de diuina predestinatione et reprobatione effectibus. Sexto liber predestinationis in eo iudicio ne quidem aspicit ad faciendam collationem operis quidem scribi nisi ipse, qz collatio debet fieri ad regulam, regula a. nostrum opus non est predestinatio primi, sed lex dei, quia dicendum quod bonis plene libris innotescit vita eterna predestinationis titulo danda sit, nequidem ad aperiri debet liber predestinationis in iudicio, qz iudicium quandoque manifestet, et pari tamen de operibus scribi iustitia dicunt, vsq; adeo vt et misericordia iudicij misericordiis non misi

mercedis loco reddenda sit. Ceterum et in iudicio liber predestinationis et rep: habendi aperiet, sed et evidenti: inde .n. manifestius fiet q ad eternum fuerint predestinati, qui non. Dedit mare mortuos] Quandoquidem supra dixerat se vi: disse prisillos et magnos stantes, q quod intelligendum bonos iam reddidisse, ne extremo iudicio videamur definisse et alij, nunc incipit verendum ne quod et quia dixit partibus mortui reddendi iudicio exhibiti sint, quodq inter eos et fuerint mali. Per mare a. Tertull. de resur. carnis. c. 32. intelligit corpora in mare mersorum, eorum pisces q fuerunt estimatorib: Sine planctu q materia humani corporis et de visceribus pisciu reformanda sit ad reddendum corpo: ribi humani constitutionem. Ad quem modum pulchre interpretatur verba dni ad Noe. Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu bestie et de manu hominis. Requiram, inqt, q ad ipsa corpora vestra reformanda quicquid requiris animalia, vel et αντροποκτονους deuorauerint. Animum reuocat ne quis magis videatur segnior uandalis, q sibi imputet dns. reditum fuisse quam ipsi fuerunt fundati sanguinis illis. Quod et circa bestias seruat resp. quamuis in eo magis dns steterit sit uindicte, reuera a. potig fiat ad mutuam sui ipsius Tertull. Sed quandoquidem sic magis desiderauit conditionem uel statu eorum q ad vitam reuocauit iudicandi quam plenariam inde reddidit, sicubi ne .n. ppositi non debuisse mare solummodo, sed aues, bestias, et imprimis sepulchra sic reformasse et eo magis quod sunt fere mortuorum ad vitam reditus de monumentis uel sepulchris. Ideo q mare sicubi Augustinus quem sepe singulos ad deuixit. c. 15. potig seruilis intelligam, nec .n. et exhibuit mortuos suos quando illi qui aduentante iudice adhuc uiuentes, in ipso aduentu repente mortui, et in momento reuiuiscati extremo iudicio ex morte sunt exhibiti. Et mors Augustinus loco citato intelligit bonos iam dudum ante iudicium definendos, et usq ad illud in morte detentos, sed quandoquidem paulo post dicit, resurgit et mors misse sunt in stagnum ignis deberet ibi satis incommode mortis nomen in contrariis sensibus accipi. Mors] mors q s. detinebat sibi suo iuste corpora mor: tuorum, et insuper q omnibus detinebat animas ademerunt mortuos sibi ad re: demptionem vitam et iudicium: illa mortuos ex parte materie corporalis, sic, ex parte alia, et alia spiritualiter mortua, et ante extremum iudicium in ferno addidit inde ducent ad sua corpora reformanda: Proinde Sadoleti expressit sunt hec stulte Bonosus dni definitorum quod audiuimus ante thronum, stantes de qbus dicere potuisset mors et orcus ademerunt mortuos suos: malorum dni definitorum quos hinc inde

ad vitam et iudicij dederunt mord et infern: Victorij in scribo, q vc vepa. vita morte repente ad iudicium resurgent: in gbj qñq; deydem eruit boni et mali, sit vepatis, et iudicatis est de sing. sedis opa Jor. n. tam bonis vepatis quam malis: vt a. insinuauit quod mord et infern thinerent ad malos, sib iungit infern et mord missi sunt. Ibidem vis de resurrectione agith dicit mord et infern dederunt, q ad resurrectionem nature ordine prior est vepatio corporis quam ingressus aiaz in illud: Hic vero vbi de retributione agith dicit infern et mord, q aiaz q vc infern ad corpus redijt, et ob id infern noiat sigmatis et prior est in petendo, ita prior esse describit in veniendo. dicendo n. infern et mord. s. significat malos et sedis aias et corpa in infernis esse pnitas. Mor est mord 2m q; pnatia. Oz tamen inter Joies vnis erit gen dandu. vis quod non iudicialis sedis opa pnia sua adiuuit, et est infernus q mors, ideth absq; regeneratione, indiuiduth. a. alio q̃pio iudio quam formato sedis libri q est vita vnusquisq; et insuper Aphy q̃liter est iudicandus sit, et ad quid condemdi, subiungit. Et pri in quinto vbi s. p. distinctione vel potiq; viscentio libro: Cum n. contingat libro viscentio inferbi aliter quaz q opa pnia adiuuit, generaliter Jor dicit. Quia in est inclusus s. q. d. q̃ vis aliquo saltu modo in est reple inferiq; libro viscentio. Mille est distinguis clavis q est infernus in remotis mitti in infernis, ita vt non redi statim. Liquidq; ostendendi pueros extra infernis: Conuenienter a. in inferno, in quod in stat sor eoz q in inferno ab igne cruciabuth. Subiungit vero de inno. et gra Christi. c. 14. scripturaz Jor in satis accusati confidenta dicit. Quisquis regnis in ingressu infernalis alcui ignis cruciabit parui: ita vt arbitreth et paruulos ab hac scriptura parui infernalis cruciandos. sed Jor hoc non segit: Dicit n. vis de diaboli damnatione adhuc est in est simpliciter dictu. nisi est in stagnis ignis, sed addit, vbi bestia et pseudopheta cruciabuth. Et quod ab igne, insinuatis est q id q anti dicebat, Fulg tormentoris eoz s. sti a. diuinth inflendi eodem quidem sed non addit q. ibi cruciabuth, vel quod fulg tormentoris absondat s. Quia q̃dq; diuersitatis ratiõ: nisi q contingat vitti in stagnis ignis et igne non cruciari, sed inuentia diu visionis et pena consolio et conspectu malorum. Victorinus super. 2m de Abrah. c. 21. Habeant, inquit, paruuli (sine Baptismo defuncti) immunitatem parue (sensu Jor. n. super. ad. diuersand libenter concedit, subiungit auctio, nisi Jor habeant regnis: non quod de eo dubitauerit, sed q malli loquendi modo se interuallet adiersarius significare volerit se credere quid in habeant regnis: Quo sermonis genere vsq; est apud

Johannē quod nūs diceret de Christo. Si peccator est nescio. Cūq; tamen optinuē
scīret Christū non esse peccatorem.

In Cap. 21.

Terra alīq; qualitate et est sīlis, elementa. n. ab illo tempore sanctificata sunt
non ē ulli communis, et priūs, sed ē nūa sīlis potestate ac sanctitatis. quare iam nō est
in illo sīlis ac qualitate. Aqe nūs dicit Abacuc, Irriget aquarum transiit. Cūi:
tales sanctā .l. societatē sanctorum Dei deserendute) una nūs Christo ad iudicium
à deo vocatus .l. adornata sicut sponsa .l. De qua dicit, Virgines quamplurimae
Campadel sīlis et erant obuiā sponso et sponse: Christo loco quandoquidem sponsi
nomine oportet intelligere dictā societatē, ipsa. n. societas dr sponsa dicta, inde
dat intelligi thoma loco idem defuisse. De qua Sponsa descriptione Psal. 44. Adduc:
caudā regis adstitit, et tunc dicemere populus suus. Tabernaculū Dei illud
inquā, quod statuit ē parte alienauit determinauit nūs mpl. 33. dicit. Tabernaculū
mansionis q; nequaquā transferri potuerit. Alienauit dico, tabernaculū .n.
fecit stetit dominicū viatorū: sed tū quia statim determinatione sancti tabernaculi
intelligi debet quando, et diu, stetit loci viatorū: sicut et in psal. 14.
Domine qs habitabit in tabernaculo tuo. Cūq; gemitibus q aliquando sancti fue-
runt ē petūt optabant diuū videndi spem nō habuerūt, ob id dicit Ecce est. n.
Deus rō confessione et admiratione dignissima. Habitabit 2ō nūs unus no-
minandū tabernaculū, habitabit .n. contubernio ypetuo. populus eius q. d. ipsi demū
digni erunt q appellentur populus eius nūs in der vita sicut dicti sunt populus eius
ob veram religionē sancti vitae, fuerunt tunc sublimate illis morbis et de illis .ii.
mori Ezech. 36. ē ironia dicerunt. populus iste nō est, et egressi sunt de terra eius.
Deus nūs eius .l. rerum eius, in ostendū cognitū, quod dicitur differentiam sancti vitae, ita
quia Deus sanctorum Deus est, sed absconditus, sicut magis Deus ē virtus, et dicit
Ego rerum vos rerum, aut nūs eius. Erit cognitū Deus Unde et ipsi dicturi sunt. Sa:
lutare nostrum mei, q. d. rerum oculis video, et Deus mundus. Abstergent oēm lachrymā
ita et ytertia tristitiae nullus in eis remanent vestigium: vel, et his locis nō sit
aliud lachrymis et alia causa producta, ne quidem et remunerationē eorum. morte
ultra nō erit qa stant Christū, ita ut resurgentes ex mortuis ultra non mori:
ueri, neq; luctus sicut morte alicuius chari, tam amabili n. sanctorum societatis
uenio unquā cripiet. Neq; clamor oppressionis, neq; dolor afflictionis. I prima
aduentus q. d. illa vita in der vita loci sancti habere debuerunt, qa et docet Pag.
postquā deo fuisti tu mundi sua culpa expedit plenit deo et ad eā non nisi
et labore et molestia redirent, et quod scriptū est. Cui nō accepit nūs sui q
ē nūsquā dicta, et legi me quidē q non tamē loci ypetui, sed tū fuisti
aliud ypetia restituerent. dicit quidē Tertull. de Spect. c. 28. Virtus est eos dispositū
delicatis et Christiana si et hic et ibi dū fuisti. Nūa sanctis erit Caeruli, et

dicit Isaiae. c. 43. Ecce nova ego et terram novam, ita ut antiqua non ascendant super cor, qui nec indesiderio eorum, nec veniat dolori. Quis tempore cumplebit dicens illud 2. Corinth. 5. Ecce vetera transierunt, facta sunt omnia nova. Scribe, qui non solum verba sed spiritum sanctum sunt fidelissima. Tertius ubi Christus Iesus mundi consummator minor est. Quando et quem? Ego sitio &c. et W. Quando et consummandi via, ubi in sensibus movet sitio postulant verba Hebraea. Ego sitienti dabo &c. qui in fine vita impleverit illud, Beati qui sitierunt iustitiam, quibus hoc nec [illegible] ad quos sitient. De fonte aquae vitae ita ut aquae vitae de ipso fonte haurias, de quo Psalmo. Apud te est fons vitae. Quia quandoquidem principaliter Patri tribuitur dicit, ob id filio tanquam verbis Patris revelanti sicut ad fontem vitae dedicitur. Quia tamen quamquidem in psalmo dicitur, Apud te est fons vitae: verbis a. quod dicit, et ipse fons vitae dicitur. Dicit de ipso fonte, qui aquae vitae in fine vitae de eodem fonte dedicit, sed ex ipso fonte non haurire ut fons ipse sentiatur. De loc fonte &c. 8. Confess. Sanctus Nebridius in beatitudine recepta non potuit minus ad ea mens de quo multa audire festinabat filium beatitudinis, et regnabat communione incerta, sed potuit ab sitis ad fontes bibi et inde haurire et desiderio isto sine fine feliciter. Gratis. Quidam intelligunt gratis, qui ipsa merita gratis data sunt: alii, qui maior ibi est delectatio quam de fierent labor: sed non ob id gratis, qui copia illis delectationis ipsa denique meretur est. Ex eventibus laborib: Gratis itaque, qui vita aeterna non solum data titulo meriti, sed ex gratia dei et Christi titulo filiationis, qui tamen titulus tametsi non sit meritorius est tamen iuxta ab hoc verbi ad beatitudinem nec ita est dici gratuito. Gratis qui ait dicit Isa. c. 55. absque commutatione, meritis scilicet nostris non in dei rem transeuntibus, sed aqua nos gratuita ita ut nos beatificet ipsis nostris meritis, beatificet ipsius gratia: Hor. a. esse gratis de fonte aquae vitae antipe observant Bern. Serm. 2 de Pascha. Gratia ingrati, gratis data et nis emitis gratis emitis, qui quod et eadem nobis melius (sc. imaginemur) nostri boni) retinetur proinde sitiant sitientes ad fontem aquae vitae dicit, venite, venite: ita venit a. nisi qui pretium offert, qui ad vitam aeternam requisitum meritis. Addit a. absque commutatione, non qui pretium meritis non sit reddendus, sed qui oblatus gratis in rem dei non est transferendus: quod si Isaiae dicit, absque commutatione, sic dicta gratis. Quasi diceret Sic et eum adiecerit exposuerit si possidebit Iacob et de fonte aquae vitae dixi: dicta a. possessing qui id cum est adeptus non ut negligens, sed possessor expetit. Ego illi Deus. s. psalm. illi quod per magnificentia et plenitudine sua dicit deus psalm. illi vitae se filiis dicit et Patrem. Ille erit mihi filius quod importat propriam singularem dignitatem et familiaritatem quam non et angelis ob quod dei filii sed fandem sit peculiarter Iacob vocabulo in 1a Ioan. c. 3. dicitur. Timidis a. qui sc. mala, non dico praesenti, sed imminenti possident, et ipsis mihi fidit ac iustitia ediderunt, de qbus Apoc. iustis de hoc. Nondum tormenta senserunt et iam magna

parū populi mutū communicentū mali ꝑsentia est. Incredibile q̄ veritate sibi sufficiēter manifestata ac ꝓpositā videre noluerunt. Execrabile) actionis sr. mereō pessimā et nequissimā deū iamdudū mente concipiēs sibi est execrata. Omnibus mēdacibus in causa, et apparet religionis contrā sensus mentis mentientibus. pars 1. poetic, mentes, mores 2ū q̄ tanc morbo corporis sensus prodit, inqt Aug. 13 de civit. cap. 2. Sūt quidem plura peccata q̄ possunt homīes à fonte vite scrutādere, cōmunia a. quor q̄ tanta sceleris et tam reprehensibilia incipabilis et nō possunt à iudice obtinere clemētia, illa in parte sententia mīt misericordia: unde sequit datur quod istx reliquis peccatis non ipse adeo reprehensibilis et offensa incipabilis possit expectari clementia. magnis et altis) ut in lege nō responderet rei videndā q̄ magna erat et alta: quo conspectu nīs visus esset mentis deitg est spiritū in deserto, ipsa m. erat à Dio deserta. Sancta Hierusalem) i. figuram ipsius civitatis sive habitationis celestis, peregrinam m. ostendat sponsam ostendit bonis habitationes ipsius gloriosē, quam Isaias appellat civitatē solemnitatis nostre, dicendo de volo, visio m. Iaer valty Johanni demittebat, sicut et Petro visus est linteum vas ibi demitti et exhiberi, civitatē dei) Civitas sanctorum respicit conspicua, de qua Tobias Lucē, inqt, splendida fulgebat. Et Aug. 12 Conf. c. 15. O domine humiliter abscondi à te, sed in humanis pastoris mei, sanctam tui spero me redditi tibi. Dicitur. claritas dei, ad commendandā ipsius excellentiā movet Hebreorum, et apponit tenebris exteriorib⁹ insanis. Sic lapidi pretioso) ob splendorē, sanguis lapidi pretiosi, q est sicut Christallus) apoc. Lucet hoc pellucidus. minus magnus et altis: allegorice designatē quod civitas bene munita sit ad pacem firmitatē invocatis: unde et de eadē Isaiae. debes fortitudinem mostra Sion, Salvator ponetur in ea muris et antemurale: Antemurale, q nō patiet vt vel accedat ad muros malus, et flagellis nō appropinquiet tabernaculo eius. Et alibi. Munimenta sapientie salutem eius. Angelos 12) Sūt in dispositio portarum, ordinati primoyes q̄ vocati iamdiu seruant, inqt Ambr. q. de fide c. 1? Vide et in assensione dei dicitur ostium, Attollite portas principes vestras. Et Isa. 63. videntes à longi dominus vocat potentē intemerate, quidnā est iste q̄ venit de Edom. i. cruce sigillatus et Angelis nō commissa est custodia tantisti unde eisdē erat Adam, q̄ gabel gladius versatilem, et à vocib⁹ excludat immundis: q̄ tamē gladio vetitā se ita et nō antiquis accedenti si quis accessit inqt, auctore Basil. Samuel. 13. q̄ sunt 12 tribuū) in sacrō, q̄ postmodū ecclesia dicit est primus apparuit electio tribus q̄ 12 filiorū ecclesia repsentant plenitudinē electorū, q̄ nemo potuit illā civitatē ingredi nisi numerus electorū in aliqua saltē electorū classe fuerit adscriptus. classe dico, electorū m. tribus plenitudinē electorū sic signant et designant in ipsa plenitudine aliud et aliud esse portas sue electorū classes: Ne a. nota 12 tribuū intelligantur sibi electi ex Israel secundū carnē, subiungit. Aborietis portas tuas

per q̄ signata inter Dñi electos comprehendi debent et electi et gentiles, de Xpo n. dicit Christ. multi venient ab oriente &. Et Apostolus. A solis ortu et occasu, ab Aquilone et mari. 12. Apocal. Agni. Hi n. in Ierusalem alias ciuitatis habebunt dignitatis aliqualem, fundamenti, quod eidem ciuitati ꝓ̄ Dñi q̄ fidem ædificauerit doctrina et authoritate sua firmitatis, ꝓstantia. In quadro posita] Quidam q̄ Dñi arbitrantur signari quod stabile sit et firmissima, id q̄ habetur quod dicit in psal. 86. et contra Faustum, quadri nota tale quid signari affirmet, cū quod quadrus quadrangulus undique æqualis existit nō possit, cum partibus aliquam æqualitas stat: sed quandoquidem stabilitas Dñi ciuitatis sancti significata est ꝑ muros et fundata, q̄ quadrus Dñi signata par ꝑfectionis mensura, ita ut nulla parte ꝑfecto eig minor sit vsq; adeo ut sic, quod tamen nō est verisimile, aliqd. ibi minus esset de rei specie, esset tamē par in ꝑfectione. Stadia 12000] q̄ quod dñr signari quod Angelg ꝑfectionē Dñi ciuitatis comprehendere intellectū quidem defecisse, attamen ampliss̄imo, non a. infinito. Long. lat. alt. æqualia] q̄ signata ꝑfecte illig ciuitatis omni ex parte: solent n. ciuitates famose et ꝑfecte quantū fieri ꝓt ab Dño in æqualitate ædificari, et videre est in ciuitate Babylonis in principio libri Iudith. muros 144 cubitorum] Signata comprehensio et ꝑ. mensura Dominus q̄ est Angelus. cubiti quod deprehendere sic accipi solent apud Latinos: Angelg n. Dñi vsq; ad Dominum mensura ut. Sic quidam ad literam. d. Thom. dicto 3. ordi. gent. c. 57. istud aliq; intelligit, dicens q̄ id signari quod ea sit mensura intellectg Dñi ad capiendā cognitionem alq; ipsius Dei, q̄ intellectg Angelici: quod tamē arbitror de specie Dñi naturali, non de singulis Dñi notis prodere, sed de illis q̄ ad capienda cognitionem inter cætera excellentissima gloriosissima naturalia, v. g. Christg et b. Maria, q̄ ob dignitatem ꝑfectam supra omnes Angelos. Ipsa Dei ciuitas] q. Ciuitas illig congregatio, descriptio n. sponsæ habitaculo nunc sponsa appropriat Agni designat. Similitudine] q. omnes sanctissimæ ibi gloria splendebunt, iuxta Greg. 18. moral. cap. 31. et eorū claritas visibilis in alterius corpore patebit: ibi quippe unius membri a membro alterius visibili corpulentia nō abhorret, sed patebit amicus, patebit corporaliter omnibus et ipsa corporis Dñi harmonia: ꝓp quod recte dicit quod virginibus ibi erit peculiaris gloria de integritate corporis, q̄ Dñi latenter ibi patebit. Tunc illa, quod hyst. Tripart. Apoc. c. 38. mulieres magnitudine pedum eius admodum erit speculatrix materia ad manifestandum. Omni lapide] q. de omnibus lapidibus pretiosis singula duo aliquis pretiosi lapidis filigebant: quorum sensus apte videmur dicta q̄ septē. Quidam] (Rupert) Quidam nimium Dñi singulos lapides singulis aptare Apli, sed eorū numerus Dñi fundamenta. Imprimis q. numerus est ordo Apli, ꝑfectis in alterna vita ibi in singulis ordo vocationis, nec ꝓfectus sed meritorū, q̄ in Dñi vita incognitus est ita ab incognitus nobis sit quid Apli 2., quid 3. et sic de reliqd fundatis sit,

et ꝙ consequens innuebat quod lapidis pretiosorum cui apte aptarung: alterius quod diadema ejus non defuit numeri, sed mysterij causa ponit, sicut et cui de 12 sedibus sermo est, ibi et in ejus numerum sedium ybi reb quinq 12 ingredi: unt: aliqn. Apte. Deus, qui et sapienti intellectu in hac vita fidem posuit ibi eam fidem ratam esse non posse renuere, nec illis lapidis pretiosorum illi posse aptari. Significat ergo quod Apte non numerus sed mysterio 12 viri in gloria fidei q erit omnibus remedio pro diuersitate laborum, meritorum, indigentia et gratia ejus fecerunt singuli habitudi sicut peculiaris dignitatis nota ac ptantia q possunt recipere ꝙ hoc lapides ostensa fuit. Per singulas] ne intelligas singulas portas habuisse 12 margaritas expositionis causa subiungit: singulæ portæ erant ex singulis] Sicut paulo superius ne alius lapidem pretiosus singulis sibi: dauerit habiuerat additis et expositionis causa. Fundatus] respicit ad per singulas & margaritas significat ꝙ portæ ornatu et gloria sunt distendi, quodq ꝙ diuersitate meritorum entrety illis ciuitatis ptebit magis aut minus gloriosa. platea] aurea mundus Est. n. ciuitas illis ciuitatis mundig et spaciosis arrigg, sanguis ostendit ibi et ipsa natura rei omnibus cognita et perspicua sit, nisi in hac vita fieri appareat sed rerum externa. Templum] Deus ipse Agnus] ipse hinc et se illi pstabit quod illi mine pstat ꝙ templis in quo illi gratis et familiaris suam exhibet presentiam, sicut et Agnus sui copiam ꝙ sancta corporis sui et sanguinis, ob q ipse dicit. Emanuel. non eget sole] Non eget, inquit, ciuitas in. ibi dodi Solis nisi gratia et in hac vita, ex quod Esaiæ 50 dicit de Simone quod lucerit sicut Sol in diebus illius: Et Esaia ranat de Apte. Cui Augustinus doctrina fulget Esaia et Sole et Luna similiter ibi Luna, electionis dies Esaia in clara veritatis cognitione confirmata, sed non lucebunt illi ciuitati ad insinuandum, sed tantus ad sanctæ scientiæ societatis. non. n. ibi dubitat ueritatis gratia sibi regnasse deus, claritas dei illuminabit ea et deus eorum fuit ad fruendum, et in illo regnabunt ea cognitione matutina Luna eig est Agnus] ex ad Agnus sedes humana matutina ad beatitudinem ciuitatis. Gentes, ita ut Agnus sit beatitudinis obiectus sempiternus, unde et dicebat, hæc est vita æterna ut cognoscant te solum verum deum et quem misisti Jesum Christum. ipse quidem Lucernam dicit, qr ipse Aug. in psal. 118. Coner. 23. secundum humanam naturam doctrina luminis participes, sic tamen ut de plenitudine eius beatitudinis secundario fulgurans: de lucerna verbi alicuius sanctus non nisi ꝙ mundus societatis gaudeamus, ut ait Agnus Hymni consonat, ita et sentit q est apud deus. in lumine eig videbimus lucem ꝙ hoc Agnus et fidem et sanctæ intelligentiæ cognito: omittit n. Chrysostomus filius simul Lucerna, qr plenitudo illis luminis Dei ꝙ gratiæ cognoscit. in illis] qr q gloria et honore Regum dic illis ciuitas tempore ostenderunt, et ad salutis Agnum conuenerunt et merito gloriæ et honori sic ostenderi in illam gratiam, ꝙ q dah intelligi q non solo gloriæ vel honori contempto ad illum valent pervenire.

non claudent ꝑ diem) Cum anti ꝓpheticū dies designare solent ꝑ diem et nocte
hic eundem designat tantū ꝑ diem, nisi dies erstatis dicit vos subintrigit. non n.
non erit illic) q.d. ob id ꝓphetice designando solū nando dixi ꝑ diem: Cū noctis
et sīpīū quando ꝓphetice ꝑ diem ac nocte designata est dicim illud esse inutil.
ligendū quandiu diebus et nocte apud nos solent. Signat ibm̄ quod quantūcū tem
tempore, anno etatis quid mortis à quo tempore Christ gentes ecclie aquēt sanc
patent instib in ecclīa ingressū, sicut e contrario malis in infirmis quorūd tempore
patere ingressū signat dicta mis dicit, Nocte alīs diab habitatri in ma dicit. gloriam
gentiū in illam) qz q in gentibz gloriosi fuerint et potentes adducent ꝑ Angelos
in illam, vt quod amore illis gloria moderni ofi sint, suauiꝰ patiꝰ ad eam vadi
naderint: dicit a. gentiū, hinc qz maior futūg est numerus gentiū quā iude:
orū, hinc qz in principio gentibz minor erat spes salutis quam iudeis. Non
intrabit aliqd (singulariter) Ostꝰ adeo st et filiꝰ dei qui ex humana infirmitate
contracta mortali in hac vita nō emaculatissimū in futura adhuc expurgari
debeant peccatis in illam ingredianꝰ. abominationē faciens ꝙ.l. idola seruiens
abominatio n. passiue in Script. Idolū signat, et mendaciū ꝙ.l. seruiens mendacio
falsitati extollenti se aduersꝰ veritatē dei. nisi q scripti sunt) + q Apud deū gratie
nō inuenientes, Christiani, impij, domine digni, aut salti ꝑ ffidē, ad vitā
fuerint regenerati, libriū n. vite iterū ꝑ accipiēs pro libro viuentiū: ex
causa ob quā vitam non intrabunt dicta est esse mala opa, q. e contrario causa
ob quā intrabunt ꝛc esse debere bona opa descripta in libro vite viuentiū ꝑ
in quo descripta sunt et opa Agni q et merito ꝑpij sanctis inter electos in illam
ingressū est. Propter quod et in fine sequenti rapitur mūs de iudicio damnatorū
agendo ꝑ libros vite libros viuentiū intelligens, dantes n. viuentibz ꝓpinē
adiudicata et morte aīe vel pcorū ꝓprie voluit, non reprobationē, qz istis potē
reprobationis causa est.

Ix Cap. 22.

Et ostendit mihi fluuium) De quo Isaie 66. dicit, declinabo sup eam fluuium pacis,
et torrentē inundantē gloriosꝰ gentiū quasi sagittā: et infra aliud est quia
influentia beatitudinis aīe ex ipso deitatis fonte. Splendidus tanꝙ crystallus)
Splendor ostēdit ꝓpter, significat illam qz beatitudo ꝑducitur ex beatifica visione
splendidissimē deitatis, ꝓcedentē de sede dei ꝙ. de iudicio diū retributionis, vel
de quiete siue immutabilitate dei, nīg mensura est eternitas. Et Agni) qz ex
sedis humanē natura est secundariꝰ obiectū beatitudinis. In medio platee eius
et fluminis ex utroq; ligni) q est Christꝰ, fluuio aque vite, sicut ligni ex
utraq; parte fluminis plantati repassiuē intendatꝰ. afferens fructus duodecim

-l. opa vite eterne in gemma pleritudine & mensē singulis ebdomadibus dicit, de quibus Isaias, Erit mensis ex mense, et sabbatum ex sabbato, ibi sicut sabbatum septimus dies, ita mensis primus neomenia dies signat, ad designandū q̄ sicut vite ibi ppetua requies q̄ non interpellabit & ulla opa seruilia q̄si alioquin dicens, ita futura sit ibi integra et ppetua neomenia siue renouatio aūt potius nouitas beati hominis, vestem) -l. plenū, ornamento fruitionis spūs) siue opa charitatis sunt, et folia ligni -l. dotes corporis ipsius immortalis. ad sanitatē -l. immortalitatē, et .n. mortalitas aegritudo et ois aegritudinis principiū, ita immortalitas ppetua sanitas, gentiū) -l. beatorū q̄ uoīe gentiū designantur ob causam paulo ante allegatam: et itaq; & fructus aque diuine beatitudo uite, ibi & ligni vite et effectus folia eius designat gloria corporis, in qua resurgunt corpori charitatis Christi: ad quod designandū descripsit Christus per ligni vite: ligni .n. vite quod erat in paradyso prius conseruasset homo a necessitate moriendi: ut .n. alia ligna paradysi phibuissent hominem refectione contra defectionem, ita ligni vite phibuisset sanitas contra debilitatē, ingt Augt ad Marcell. debilitatem, inquit, ne in ipsa immortalitate italia nris temporibus uastaretur. maledictū nō erit amplius) uel hoc confirmat immediate pce: dentia intelligi debere de immortalitate seu gloria corporis: ad maledictum .n. humano generi in primo parente facto in lapsu datum refert quod aūtq; glorificati corpora sanctorum adhuc ad tempus permanent in morte uel in pl. uere, quibus glorificatis nō restabit ei amplius ullus maledictus uel supplicium sedes) -l. gubernatio dei et agni & seruient illi) in sanctitate et iustitia coram illo. nomē eius in frontibus) q̄ manifeste apparebit ipsa cum ad possessionē dei et Christi ptinere. nox vltra nō erit) non .n. occidet ultra sol big, ingt Isaias, nisi vt intelligendū de lumine illius ciuitatis nō corporei ruspicio, et tenebras exteriores oppositio. Lumine solis) -l. instructione doctoris hominū, q̄ duo illuminant eos, illuminatione charitatis sue, regnabunt in seculū pace. regni eius nō erit finis. Apte unitis ad confirmationē uisionis. Fidelissima) -l. incorruptibilia sunt in stabilitate gradus: ibi et de illis dicitur fidelis erit, Verba mea nō transibunt. Et illud Isaie. Verbū q. dei manet in eternū. Ego Iohannes q. audiui) -l. qui audiui et uidi Ioannes ipse Iohannes sibi, & quod testificatur se esse author libri nouo sibi quandoquidē et Euangelium sibi primi testificatione reuelauit dicens. Hic est discipulus ille -s. Nestorianus) -l. nestorianus, ab. scindens. tempus .n. prope est) quod diu arcebat polenarie verba libri huius ad nouerationē uel emendationē posse: per Ysaiam sine iniuria nostra ne nis inuidia subsequente eius Iudeas. Qui nouit noscat adhuc) Hoc pmittentis est. Qui in sordibus est -l. abiecta nouimode gentis primat & sono nouitatis -l. sordescat adhuc,

-l. remittit ei, si ita velit, in Dei vita perseverare. Vivo, si ita velit, consentiendo n. remissionem remissam apud Amob addit huic rei dicit. Sic n. voluntas filij efficit. Qui iustificatur est remunerationi ad gloriam, iustificare ad Deū quod est acceptabile, et sanctificare virtutibus religiosis, earum q ad Deū ferunt, sanctificari ad Deū l. ad. Gerlor eius vt in sanctitate proficiat. Quicunq quo pacto remittatur, postea ex pro- nata fine? Erre venio vito f. vidisse venialiq Dei n. gratie est foetid in Dei vita in manu nostra sti relinquere ex vsus lib. arbitrij: postmodū vero quicquid libero arbitrio faciendi est iusta retributione compensare. Beati q Paulus anti dicit est, Beatus q nisi dixit verba: Ego a. innocentia est, nec q re: Dat q solū innocentibus patent adhuc in ciuitate Dei, sic dicit. Beati q Paulus vt sit potestas f) ad indicandū, quod ingressū in ciuitate Dei patent q pauci ex gentibus, Paulus n. solus illuc est ab inquinatis carnis et spiritu semetipsū emu- nitare. Foris) extra ciuitatē manere debebunt Canes) l. lenones tenebrarū, ar ebidinis q sicut ar mulieribus nodū congregati circumdant lenimenta vt sine verecundia exercerent impudica, authore Tertull. Apol. c. 7. Quanquā idem 2° adu. Marc. c. 5. et Cypr. in libro aduersus Novat. Canes more detestantes Haereticos veritati obstrepentes, pseudo rū Apli Paulus Euangelio obstrepentes canes appellauerit. Venefici) siue venena parent arte diuina siue diabolica vt Magi, Amat vt fiat mendacium) l. amat vt mendacium serens falsa doctrina stella splendida q Balaam videlicet non dixerit. Orietur stella ex Iacob (quod exponendo subiungit) et exurget homo de Israël, quit exponit Ambr. in Luca: Splendida a. ob eminentiam ex diuinitate radios lucentis ineffabilis: ob quod et dicit speciosa forma q filijs hominū. et mutabitur q in nouitate vergit ad emendationē), et addidit mendo Euangelij delituisse). Spiritus et sponsa dicunt, veni) spiritus hoc experimento Cant. c. 2. Surge, proxima amica mea et veni. Esa. n. hoc inuitantibus sanctos laboribus huius vitae venire q festinandos ad gaudia quae illic aeterna. hoc a. sponsae sicut Ecclesiae gloriosae inuitantis in forma quidem non expri- mitur in Scriptura, indicat tamen interius q verba psalmi. me exspectant iusti s. Et: perducere desiderantibus est, expressio desiderij inuocatio seu adiuratio. Et qui audit hoc exemplum spiritus et sponsae inuitantibus, sicut credo audiendae Dei Apli nis dicit. Qui testatur quod dicit est depositio tabernaculi eius. Dicit) a di- uerso q sua parte, veni) vt q id significet se tantopere desiderare Dei aduentū quam dicit et sponsa ipsius ad se desiderent accessū. Si quid apposuerit s) deinde verbis, authore Tertull. adu. Hermog. c. 22. Athan. epla 9a. Plebeios reiunt falsi, ne sc. quod maiorem fidē faciunt aliquid partes aliquas

aut sententiam, vel vt verba de Eor libro auferat, vel ei aliquid sententiarum, partium verborum, tamquam partem libri addat: ita tamen vt pridie autoritas Eius communionem dirumpat non solum ad Eius librum, sed ad vniuersam prorsus Scripturam pertinere: valde notabile efficientes quod verba Dei in Deuter. non addenda ad verba mea &c. in pace sensus accipienda sint. Thomas interea Waldensis istud aliter refert, vt quamquidem Apocalypsis auctoritas est liber totius sacrae Scripturae & Eius verba debeant velut in posterum libros sacrae Scripturae componere: atque adeo Apocalypsis non esse in posterum velut libris Scripturae sacrae dictaturis. Cui testimonium perhibet Ioannes) quoniam ad discipulum Iesu, & paulo ante dixit, Ego Iesus misi Angelum meum &c. ad vero sequentia qui et ipse testimonium perhibet de Eo, more suo: Posterius verbi notabile fuit quod eremum semper protestationi apponant libris suis, notabile n. est dictis tamquam Iohannis discipulis ad imitationem Iohannis id facisse, et & consequenter Eius protestationi tamquam in persona Iohannis fidem accipisse. Amen) Confirmat prophetiae dominici, audiendi a Deo et Eius Dei vt declaret se et alia esse quibus paulo antea dixit, Cui audet dicat veni, subiungit. Veni Domine Iesu), vt admoneat nos de caelesti maneries, scilicet mortali corpore, et addiscat ad mentes fundis tuis, et in tabernacula tua. Amen.

Tt.

177